ÖĞRETMEN EL KİTABI · TEACHER'S HANDBOOK

İNGİLİZCE GRAMER ATLASI

The English Grammar Atlas

A1 – C2 · Tam Kapsamlı Yol Haritası ve Analitik Başvuru Sistemi

A Complete Level-Mapped Roadmap and Analytic Reference System

386 konu / topics **2029** mikro düğüm / micro-nodes **15** alan / domains **6** seviye / levels

Sürüm 2.4 · 8 Eylül 2026

Künye ve Kullanım Kılavuzu

About This Book & How to Use It

> İngilizce Gramer Atlası — Öğretmen El Kitabı · Sürüm 2.4 · 8 Eylül 2026
> Bu kitap, *English Sentence Construction Atlas* (v1.0) taksonomisinin düzeltilmiş, CEFR seviyelerine göre yeniden dizilmiş ve kapsamı genişletilmiş hâlidir.

Kitap neden iki eksenlidir? *Why two axes?*

TR · Bir gramer kitabı iki farklı soruya cevap verir ve bu iki soru aynı sıralamayı kabul etmez. **"Ne zaman öğretilir?"** sorusu pedagojik bir sıra ister (A1→C2, basitten karmaşığa). **"Bu cümle nasıl analiz edilir?"** sorusu ise dilbilimsel bir katman sırası ister. Bu kitap ikisini de barındırır ama birbirine karıştırmaz: **Bölüm I–VI** ilerleme eksenidir, **Bölüm VII** sistem eksenidir. Her konu, ilgili sistem katmanına bağlanır.

***EN** · A grammar book answers two questions that demand different orderings. When is it taught? requires a pedagogical sequence (A1→C2, simple to complex). How is this sentence analysed? requires a layered linguistic ordering. This book keeps both without conflating them: **Parts I–VI** form the progression axis; **Part VII** is the system axis. Every topic cross-links to its analytic layer.*

Numaralandırma *The ID system*

```
B1.VERB.07.3
│   │    │  └── mikro alt başlık / micro-node
│   │    └───── konu numarası / topic number
│   └────────── alan kodu / domain code
└──────────────── CEFR seviyesi / CEFR level
```

TR · Bu kimlikler kalıcıdır: PDF, HTML arayüz ve veri dosyalarında aynıdır. Konu eklendiğinde eski numaralar değişmez. **EN ·** IDs are permanent and identical across the PDF, the HTML interface and the data files.

Sayfa üzerindeki işaretler *Reading the page*

İŞARET	ANLAMI / MEANİNG
Kalın İngilizce	Dilbilgisi terimi — birincil başlık / grammatical term (primary)
İtalik Türkçe	Terimin Türkçe karşılığı / Turkish equivalent
örnek	Örnek dizisi / example cue
biçim	Konunun yapı formülü / structural formula
AYRIM	Karıştırılan iki yapının ayrımı / the contrast that must be drawn
SIK HATA	Tipik hata + doğrusu + Türkçe ana dil nedeni / typical error, correction, L1 cause
KAVRAMA SORUSU	Anlam denetimi sorusu (CCQ) / concept-checking question
SINIFTA	Sınıf içi uygulama önerisi / classroom application
→ VII.5	Bölüm VII'deki ilgili analiz katmanı / cross-link to the system atlas
↑ A2.VERB.03	Ön koşul düğüm / prerequisite node
✗ / ✓	Yanlış / doğru kullanım / incorrect vs correct
ALIŞTIRMA 1 · 2 · 3	Kontrollü → yarı kontrollü → serbest üretim kademesi / graded practice
ALIŞTIRMA A	Analiz alıştırması (Bölüm VII) / analysis task
Cevap	Cevap anahtarı yerinde verilir / answer key given in place
⚑	Türkçe ana dil girişimi uyarısı / Turkish L1-interference warning

Alıştırma bankası nasıl okunur? *Using the exercise bank*

TR · Konu anlatımının ve mikro düğümlerin altında, o konuya ait **alıştırma bankası** yer alır. Alıştırmalar üç kademelidir ve bu sıra rastgele değildir: **1 Kontrollü** (tek doğru cevap; biçimi otomatikleştirir), **2 Yarı kontrollü** (birden çok doğru; seçim yapmayı öğretir), **3 Serbest üretim** (öğrencinin kendi içeriği; cevap yerine örnek cevap verilir). Serbest üretim kademesi üç parçadır: **Görev 1** temel görev, **Görev 2** farklılaştırılmış ikinci görev (eşli, gruplu ya da kayıt değiştiren), **Başarı ölçütü** ise öğrencinin ürününün neye göre değerlendirileceğini üç maddede söyler. Ölçüt olmadan serbest üretim not verilebilir bir iş olmaktan çıkar. Bölüm VII'de dördüncü bir kademe vardır: **A Analiz** — verilen cümlenin çözümlenmesi. Bir kademe atlanırsa öğrenci biçimi bilir ama kullanamaz; yalnızca kontrollü alıştırma yapılırsa doğruluk artar, akıcılık artmaz.

***EN** · Every topic ends with a graded exercise bank: **1 controlled** (one correct answer), **2 semi-controlled** (several correct answers; the learner must choose), **3 free production** (learner content; a model answer is supplied instead of a key). Part VII adds **A analysis** tasks. Answers are printed in place — this is a teacher's copy.*

> **Cevap anahtarı yerindedir.** Sınıfa yansıtılacak sürüm için HTML arayüzündeki *Cevap* düğmesi cevapları gizler; PDF'te ise alıştırma kutusunun sağ sütunu kapatılarak fotokopi alınabilir. The HTML interface has an answer-hiding switch for classroom projection.

Verim işareti nedir? *The yield mark*

TR · Bazı konu başlıklarının yanında bir verim işareti bulunur: ◆ **çekirdek** ve ◇ **yüksek verim**. ◆ işaretli konular neredeyse her metinde ve her konuşmada görünür; eksiklikleri iletişimi doğrudan bozar. ◇ işaretli konular çok sık geçer ve hata maliyetleri yüksektir. İşaretsiz konular yanlış ya da gereksiz değildir; ders zamanı sınırlıysa bu ikisinden sonra gelirler. Bu sürümde 51 konu çekirdek, 91 konu yüksek verim olarak işaretlenmiştir. Ölçüt üç kaynağın kesişimidir: CEFR tanımlayıcılarındaki yaygınlık, yazılı ve sözlü derlem sıklığı, Türkçe konuşan öğrenicilerde gözlenen hata sıklığı. Bu, kitabın kendi kuralının (Bölüm VII, madde 49, kural 10: *sıklık verisi olmadan sıra kurulmaz*) kendi üstünde uygulanmasıdır.

***EN** · Topic headings may carry a yield mark: ◆ **core** (present in almost every text and conversation) or ◇ **high-yield** (very frequent, high error cost). Unmarked topics are not wrong or optional — they simply come after these two when teaching time is short. The criterion combines CEFR coverage, corpus frequency and observed error frequency among Turkish-speaking learners.*

Bu sürümde ne değişti? *What changed*

> **v2.4 · Üretim görevleri, kontrollü kademe ve verim katmanı (Faz 4).** Serbest üretim kademesi konu başına tek görevden üç parçaya çıkarıldı: temel görev, farklılaştırılmış ikinci görev ve **başarı ölçütü**. Bölüm VII, C2 ve eklerdeki 73 konuya kontrollü (1) kademe eklendi; böylece dört kademe de 386 konunun tamamında bulunuyor. 51 çekirdek ve 91 yüksek verim konusu işaretlendi. Her konu artık en az bir öğretmen notu taşıyor. v2.4 adds a second differentiated production task and a success criterion to every topic, a controlled tier where it was missing, and a frequency (yield) layer.

> **v2.3 · Alıştırma bankası (Faz 3).** Her konunun altına kademeli alıştırma kümesi eklendi: 386 konu, 5675 madde. Kontrollü, yarı kontrollü ve serbest üretim kademeleri ayrı renk şeridiyle işaretlendi; cevaplar ve öğretmen notları yerinde verildi. HTML arayüze cevap gizleme anahtarı eklendi ve alıştırma metinleri aramaya dâhil edildi. v2.3 adds the graded exercise bank with the answer key in place and an answer-hiding switch in the HTML interface.

> **v2.2** · A1'in örnek sayısı iki katından fazlasına çıkarıldı (mikro düğüm başına ortalama dört örnek cümle) ve İngilizcenin gerçekten tartışmalı ya da Türkçe konuşan için tuzak olan 39 noktası ayrı bir *Tartışmalı / kritik nokta* kutusunda somut örnek çiftleriyle işlendi. HTML arayüz telefon ekranına uyarlandı.

> **v2.1 · Anlatım katmanı (Faz 2) başladı.** A1 bölümünün 73 konusunun ve 317 mikro düğümünün tamamına biçim formülü, iki dilli kısa anlatım, ayrım notu, tipik hata + Türkçe ana dil nedeni, kavrama sorusu (CCQ), sınıf içi uygulama ve Türkçe karşılıklı örnek cümleler eklendi. A2–C2 ve Bölüm VII–VIII iskelet hâlindedir ve aynı biçimle sırayla tamamlanacaktır. v2.1 adds the analytic layer for the whole of A1; the remaining levels keep the skeleton and follow in the same format.

- A1–C2 ilerleme ekseni eklendi (v1.0'da hiç yoktu). / CEFR progression axis added.
- Morfoloji, artikel/belirleyici, kiplik semantiği, koşul cümleleri, dolaylı anlatım, ilgi cümleleri, noktalama, sözcük yapımı ve özne–yüklem uyumu bölümleri eklendi.
- *look after* phrasal verb olmaktan çıkarılıp prepositional verb'e taşındı; particle ↔ preposition testleri eklendi.
- Tense/modality çelişkisi (“Future Simple”) açık notla çözüldü; gelecek ifadeleri sistemi ayrı bölüm oldu.
- Dative alternation kısıtları, raising/control testleri, pasif alt türleri (get-passive, prepositional passive, raporlama pasifi, causative) eklendi.
- Kayan tablolar yeniden kuruldu; Türkçe karakterler artık aranabilir; A4 düzen, tıklanabilir içindekiler ve PDF yer imi ağacı eklendi.

İçindekiler

Contents

Başlıklara tıklayınca ilgili bölüme gidersiniz. Mikro alt başlıkların tamamı PDF yer imi panelinden ve HTML arayüzünden erişilebilir. *Entries are clickable; all micro-nodes are reachable from the PDF bookmark panel and the HTML interface.*

BÖLÜM I Başlangıç *Breakthrough* 19

01 NOUN — İsim Öbeği ve Belirleyicilik *Noun Phrase & Determination* **20**

A1.NOUN.01 Common and Proper Nouns *Cins ve Özel İsimler* 20

A1.NOUN.02 Singular and Plural Nouns *Tekil ve Çoğul İsimler* 22

A1.NOUN.03 Countable and Uncountable Nouns *Sayılabilir ve Sayılamayan İsimler* 24

A1.NOUN.04 The Indefinite Article a / an *Belirsiz Artikel a / an* 26

A1.NOUN.05 The Definite Article the *Belirli Artikel the* 28

A1.NOUN.06 Zero Article *Artikelsiz Kullanım* 30

A1.NOUN.07 Possessive 's *İyelik 's* 32

A1.NOUN.08 There is / There are *There is / There are Yapısı* 34

02 PRON — Zamirler ve Gönderim *Pronouns & Reference* **36**

A1.PRON.01 Subject Pronouns *Özne Zamirleri* 36

A1.PRON.02 Object Pronouns *Nesne Zamirleri* 38

A1.PRON.03 Possessive Adjectives *İyelik Sıfatları* 40

A1.PRON.04 Possessive Pronouns *İyelik Zamirleri* 42

A1.PRON.05 Demonstratives this / that / these / those *İşaret Sözcükleri* 43

A1.PRON.06 Basic Indefinite Pronouns *Temel Belgisiz Zamirler* 45

A1.PRON.07 Reflexive Pronouns (introduction) *Dönüşlü Zamirler (giriş)* 47

03 ADJ — Sıfatlar ve Karşılaştırma *Adjectives & Comparison* **49**

A1.ADJ.01 Position of Adjectives *Sıfatların Yeri* 49

A1.ADJ.02 Core Adjective Sets *Temel Sıfat Kümeleri* 51

A1.ADJ.03 Intensifiers with Adjectives *Sıfat Pekiştiricileri* 53

A1.ADJ.04 Comparative Adjectives (introduction) *Karşılaştırma Sıfatları (giriş)* 55

A1.ADJ.05 Superlative Adjectives (introduction) *Üstünlük Sıfatları (giriş)* 57

A1.ADJ.06 as ... as (introduction) *Eşitlik Karşılaştırması (giriş)* 59

04 ADV — Zarflar ve Zarf Tümleyicileri *Adverbs & Adverbials* **61**

A1.ADV.01 Adverbs of Frequency *Sıklık Zarfları* 61

A1.ADV.02 Adverbs of Time *Zaman Zarfları* 63

A1.ADV.03 Adverbs of Place *Yer Zarfları* 64

A1.ADV.04 Adverbs of Manner (introduction) *Durum Zarfları (giriş)* 66

A1.ADV.05 Degree Adverbs *Derece Zarfları* 68

A1.ADV.06 Order of Adverbials *Zarf Tümleyicilerinin Sırası* 70

05 PREP — Edatlar ve Bağımlı Edatlar *Prepositions & Dependent Prepositions* **72**

A1.PREP.01 Prepositions of Place *Yer Edatları* 72

A1.PREP.02 Prepositions of Time *Zaman Edatları* 74

A1.PREP.03 Prepositions of Movement *Hareket Edatları* 76

A1.PREP.04 Common Prepositional Phrases *Yaygın Edat Öbekleri* 78
A1.PREP.05 Basic Dependent Prepositions *Temel Bağımlı Edatlar* 80

06 VERB — Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş *Verb Forms, Tense & Aspect* **82**
A1.VERB.01 be — Present Simple *be Fiili — Geniş Zaman* 82
A1.VERB.02 have got / have *have got / have* 84
A1.VERB.03 Present Simple *Geniş Zaman* 86
A1.VERB.04 Present Continuous *Şimdiki Zaman* 89
A1.VERB.05 Present Simple vs Present Continuous *Geniş Zaman ve Şimdiki Zaman Ayrımı* 91
A1.VERB.06 was / were — Past of be *be Fiilinin Geçmişi* 93
A1.VERB.07 Past Simple — Regular Verbs *Geçmiş Zaman — Düzenli Fiiller* 95
A1.VERB.08 Past Simple — Common Irregular Verbs *Geçmiş Zaman — Yaygın Düzensiz Fiiller* 98
A1.VERB.09 be going to — Future Plans *be going to — Gelecek Planları* 100
A1.VERB.10 will — Future (introduction) *will — Gelecek (giriş)* 102
A1.VERB.11 The Imperative *Emir Kipi* 104
A1.VERB.12 Verb Basics: Form Inventory *Fiil Biçimleri Envanteri* 106

07 MOD — Kiplik *Modality* **108**
A1.MOD.01 can — Ability *can — Yetenek* 108
A1.MOD.02 can / could — Permission and Requests *can / could — İzin ve Rica* 110
A1.MOD.03 must / mustn't — Rules *must / mustn't — Kurallar* 111
A1.MOD.04 would like *would like Yapısı* 113
A1.MOD.05 have to (introduction) *have to (giriş)* 115

08 VAL — Yüklem Kalıpları ve Değerlik *Predicate Patterns & Valency* **117**
A1.VAL.01 Subject + Verb (SV) *Özne + Fiil (SV)* 117
A1.VAL.02 Subject + Verb + Object (SVO) *Özne + Fiil + Nesne (SVO)* 119
A1.VAL.03 Subject + be + Complement (SVC) *Özne + be + Tümleyen (SVC)* 121
A1.VAL.04 Subject + be + Place (SVA) *Özne + be + Yer (SVA)* 122
A1.VAL.05 Basic Word Order Rules *Temel Sözcük Dizimi Kuralları* 124

09 NFIN — Çekimsiz Yan Cümleler *Non-finite Clauses* **126**
A1.NFIN.01 Verb + -ing (like, love, hate, enjoy) *Fiil + -ing* 126
A1.NFIN.02 Verb + to-infinitive (want, need, would like) *Fiil + to + Yalın Fiil* 128

10 CLAUSE — Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi *Clause Types & Sentence Composition* **130**
A1.CLAUSE.01 Declarative Clauses *Bildirim Cümleleri* 130
A1.CLAUSE.02 Yes/No Questions *Evet/Hayır Soruları* 132
A1.CLAUSE.03 Wh- Questions *Wh- Soruları* 134
A1.CLAUSE.04 Short Answers *Kısa Cevaplar* 136
A1.CLAUSE.05 Imperative Clauses *Emir Cümleleri* 137
A1.CLAUSE.06 Negation *Olumsuzluk* 139
A1.CLAUSE.07 Subject–Verb Agreement (basic) *Özne–Yüklem Uyumu (temel)* 141

11 SUB — Yan Cümleler ve İlgi Cümleleri *Subordination & Relative Clauses* **143**
A1.SUB.01 Coordination with and / but / or *and / but / or ile Bağlama* 143
A1.SUB.02 because / so *because / so* 145
A1.SUB.03 when / after / before (introduction) *when / after / before (giriş)* 147

13 DISC — Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi *Discourse, Cohesion & Register* **149**

A1.DISC.01 Classroom and Social Language *Sınıf ve Gündelik Dil* 149
A1.DISC.02 Sequencing a Text *Metinde Sıralama* 151
A1.DISC.03 Agreeing and Responding *Onaylama ve Karşılık Verme* 152

14 ORTH — Noktalama ve Yazım *Punctuation, Spelling & Orthography* **154**
A1.ORTH.01 Capital Letters *Büyük Harf Kullanımı* 154
A1.ORTH.02 End Punctuation *Cümle Sonu Noktalama* 156
A1.ORTH.03 Contractions and the Apostrophe *Kısaltmalar ve Kesme İşareti* 157
A1.ORTH.04 Basic Spelling Rules for Endings *Ek Yazımının Temel Kuralları* 159

BÖLÜM II Temel Düzey *Waystage* 161

01 NOUN — İsim Öbeği ve Belirleyicilik *Noun Phrase & Determination* **162**
A2.NOUN.01 Countable and Uncountable — Full Treatment *Sayılabilirlik — Ayrıntılı İşleniş* 162
A2.NOUN.02 Quantifiers with Countable and Uncountable Nouns *Niceleyiciler* 164
A2.NOUN.03 some / any / no *some / any / no* 167
A2.NOUN.04 Articles — Consolidation *Artikeller — Pekiştirme* 169
A2.NOUN.05 Compound Nouns *Birleşik İsimler* 171

02 PRON — Zamirler ve Gönderim *Pronouns & Reference* **173**
A2.PRON.01 Reflexive and Emphatic Pronouns *Dönüşlü ve Pekiştirici Zamirler* 173
A2.PRON.02 Indefinite Pronouns — Extended *Belgisiz Zamirler — Genişletme* 175
A2.PRON.03 one / ones as Substitutes *İkame Sözcüğü one / ones* 177
A2.PRON.04 Possessives — Consolidation *İyelik Yapıları — Pekiştirme* 178

03 ADJ — Sıfatlar ve Karşılaştırma *Adjectives & Comparison* **180**
A2.ADJ.01 Comparative — Full System *Karşılaştırma — Tam Sistem* 180
A2.ADJ.02 Superlative — Full System *Üstünlük — Tam Sistem* 182
A2.ADJ.03 as ... as and Equal Comparison *Eşitlik Karşılaştırması* 184
A2.ADJ.04 -ed and -ing Adjectives *-ed ve -ing Sıfatları* 186
A2.ADJ.05 Order of Adjectives *Sıfat Sıralaması* 188
A2.ADJ.06 too and enough with Adjectives *too ve enough Yapıları* 189

04 ADV — Zarflar ve Zarf Tümleyicileri *Adverbs & Adverbials* **192**
A2.ADV.01 Adverbs of Manner — Formation *Durum Zarflarının Türetimi* 192
A2.ADV.02 Adverb Position *Zarfların Konumu* 194
A2.ADV.03 Time Adverbials with Perfect and Past *Zaman Belirteçleri ve Zaman Seçimi* 196
A2.ADV.04 Degree Adverbs — Extended *Derece Zarfları — Genişletme* 198
A2.ADV.05 Adverbs of Certainty *Kesinlik Zarfları* 200

05 PREP — Edatlar ve Bağımlı Edatlar *Prepositions & Dependent Prepositions* **202**
A2.PREP.01 Prepositions of Time — Extended *Zaman Edatları — Genişletme* 202
A2.PREP.02 Prepositions of Movement and Direction *Hareket ve Yön Edatları* 204
A2.PREP.03 Adjective + Preposition *Sıfat + Edat* 206
A2.PREP.04 Verb + Preposition *Fiil + Edat* 208
A2.PREP.05 Noun + Preposition *İsim + Edat* 210
A2.PREP.06 Phrasal Verbs — Introduction *Öbek Fiiller — Giriş* 212

06 VERB — Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş *Verb Forms, Tense & Aspect* **214**
A2.VERB.01 Past Simple — Consolidation *Geçmiş Zaman — Pekiştirme* 214

A2.VERB.02 Past Continuous *Sürekli Geçmiş Zaman* 216
A2.VERB.03 Present Perfect — Introduction *Yakın Geçmiş Zaman — Giriş* 218
A2.VERB.04 Present Perfect with for and since *for ve since ile Present Perfect* 220
A2.VERB.05 Present Perfect vs Past Simple *Present Perfect ile Past Simple Ayrımı* 222
A2.VERB.06 used to *used to Yapısı* 224
A2.VERB.07 The Future Reference System *Gelecek İfade Sistemi* 226
A2.VERB.08 Time Clauses with Future Reference *Gelecek Anlamlı Zaman Cümleleri* 228
A2.VERB.09 The Passive — Introduction *Edilgen Çatı — Giriş* 230
A2.VERB.10 State Verbs *Durum Fiilleri* 232

07 MOD — Kiplik *Modality* **234**
A2.MOD.01 Obligation and Necessity *Zorunluluk ve Gereklilik* 234
A2.MOD.02 Advice and Suggestion *Tavsiye ve Öneri* 236
A2.MOD.03 Ability — Present, Past and Future *Yetenek — Üç Zamanda* 238
A2.MOD.04 Permission, Requests and Offers *İzin, Rica ve Teklif* 240
A2.MOD.05 Possibility — Introduction *Olasılık — Giriş* 242

08 VAL — Yüklem Kalıpları ve Değerlik *Predicate Patterns & Valency* **244**
A2.VAL.01 Ditransitive Verbs (SVOO) *İki Nesneli Fiiller* 244
A2.VAL.02 Complex-Transitive Verbs (SVOC) *Nesne Tümleyeni Alan Fiiller* 246
A2.VAL.03 Verbs with an Obligatory Adverbial (SVOA / SVA) *Zorunlu Zarf Tümleyeni Alan Fiiller* 248
A2.VAL.04 Copular Verbs Beyond be *be Dışındaki Bağlaç Fiiller* 250

09 NFIN — Çekimsiz Yan Cümleler *Non-finite Clauses* **252**
A2.NFIN.01 Verb + -ing *Fiil + -ing* 252
A2.NFIN.02 Verb + to-infinitive *Fiil + to + Yalın Fiil* 254
A2.NFIN.03 Bare Infinitive *to'suz Yalın Fiil* 256
A2.NFIN.04 Gerund or Infinitive — First Contrasts *Gerund mu Mastar mı — İlk Ayrımlar* 258

10 CLAUSE — Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi *Clause Types & Sentence Composition* **260**
A2.CLAUSE.01 Question Forms — Consolidation *Soru Yapıları — Pekiştirme* 260
A2.CLAUSE.02 Question Tags *Eklenti Sorular* 262
A2.CLAUSE.03 Indirect Questions *Dolaylı Sorular* 264
A2.CLAUSE.04 so / neither / too / either *so / neither / too / either* 266
A2.CLAUSE.05 Subject–Verb Agreement — Extended *Özne–Yüklem Uyumu — Genişletme* 268

11 SUB — Yan Cümleler ve İlgi Cümleleri *Subordination & Relative Clauses* **270**
A2.SUB.01 Relative Clauses — Introduction *İlgi Cümleleri — Giriş* 270
A2.SUB.02 Time Clauses *Zaman Cümleleri* 272
A2.SUB.03 Reason, Result and Purpose *Sebep, Sonuç ve Amaç* 274
A2.SUB.04 Contrast Clauses *Karşıtlık Cümleleri* 276
A2.SUB.05 Zero and First Conditional *Sıfır ve Birinci Koşul Cümleleri* 278

13 DISC — Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi *Discourse, Cohesion & Register* **280**
A2.DISC.01 Linking Words in Writing *Yazıda Bağlayıcılar* 280
A2.DISC.02 Everyday Functional Language *Gündelik İşlevsel Dil* 282
A2.DISC.03 Referring Back in a Text *Metinde Geriye Gönderim* 284

14 ORTH — Noktalama ve Yazım *Punctuation, Spelling & Orthography* **286**
A2.ORTH.01 The Comma *Virgül* 286

A2.ORTH.02 The Apostrophe *Kesme İşareti* 288
A2.ORTH.03 Spelling Patterns *Yazım Örüntüleri* 290
A2.ORTH.04 Numbers, Dates and Times in Writing *Sayı, Tarih ve Saat Yazımı* 292

15 WF — Sözcük Yapımı *Word Formation* **294**
A2.WF.01 Negative Prefixes *Olumsuzluk Önekleri* 294
A2.WF.02 Noun Suffixes *İsim Yapım Ekleri* 296
A2.WF.03 Adjective Suffixes *Sıfat Yapım Ekleri* 298
A2.WF.04 Word Families *Sözcük Aileleri* 299

BÖLÜM III Eşik Düzey *Threshold* 301

01 NOUN — İsim Öbeği ve Belirleyicilik *Noun Phrase & Determination* **302**
B1.NOUN.01 The Article System — Consolidation *Artikel Sistemi — Pekiştirme* 302
B1.NOUN.02 Determiners and Quantifiers *Belirleyiciler ve Niceleyiciler* 305
B1.NOUN.03 Complex Noun Phrases *Karmaşık İsim Öbekleri* 307
B1.NOUN.04 Possession and Genitive Choices *İyelik Seçenekleri* 309

02 PRON — Zamirler ve Gönderim *Pronouns & Reference* **312**
B1.PRON.01 Reference and Substitution *Gönderim ve İkame* 312
B1.PRON.02 Relative Pronouns *İlgi Zamirleri* 314
B1.PRON.03 it and there as Empty Subjects *Sözde Özneler it ve there* 316

03 ADJ — Sıfatlar ve Karşılaştırma *Adjectives & Comparison* **318**
B1.ADJ.01 Comparison — Advanced Patterns *Karşılaştırma — İleri Kalıplar* 318
B1.ADJ.02 Adjective Complementation *Sıfat Tümleyicileri* 320
B1.ADJ.03 Participial Adjectives *Ortaç Kökenli Sıfatlar* 322

04 ADV — Zarflar ve Zarf Tümleyicileri *Adverbs & Adverbials* **324**
B1.ADV.01 Adverbial Types — Full Taxonomy *Zarf Tümleyeni Türleri* 324
B1.ADV.02 Adverbs and Meaning Change *Anlamı Değiştiren Zarflar* 326
B1.ADV.03 Fronting Adverbials *Zarf Tümleyenini Öne Alma* 328

05 PREP — Edatlar ve Bağımlı Edatlar *Prepositions & Dependent Prepositions* **330**
B1.PREP.01 Dependent Prepositions — Systematic Study *Bağımlı Edatlar — Dizgeli Çalışma* 330
B1.PREP.02 Phrasal Verbs — Types and Behaviour *Öbek Fiiller — Türler ve Davranış* 332
B1.PREP.03 Prepositional Phrases as Adverbials *Zarf Görevli Edat Öbekleri* 334

06 VERB — Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş *Verb Forms, Tense & Aspect* **336**
B1.VERB.01 Present Perfect Continuous *Sürekli Yakın Geçmiş Zaman* 336
B1.VERB.02 Past Perfect *Geçmişte Bitmişlik* 338
B1.VERB.03 Narrative Tenses *Anlatı Zamanları* 340
B1.VERB.04 Future Continuous, Future Perfect and Future Perfect Continuous *Gelecekte Sürerlik, Gelecekte Bitmişlik ve Gelecekte Sürerli Bitmişlik* 342
B1.VERB.05 The Passive — Extended *Edilgen Çatı — Genişletme* 345
B1.VERB.06 Causative have / get something done *Ettirgen Yapı* 347
B1.VERB.07 Tense in Subordinate Clauses *Yan Cümlede Zaman Seçimi* 349

07 MOD — Kiplik *Modality* **351**
B1.MOD.01 Modals of Deduction — Present *Çıkarım Kipleri — Şimdiki Zaman* 351
B1.MOD.02 Modal Perfects — Introduction *Geçmişe Yönelik Kipler — Giriş* 353

B1.MOD.03 Obligation Across Time *Zorunluluğun Zaman Boyutu* 355
B1.MOD.04 Willingness, Habit and Refusal *İsteklilik, Alışkanlık ve Reddetme* 357

08 VAL — Yüklem Kalıpları ve Değerlik *Predicate Patterns & Valency* **359**
B1.VAL.01 The Seven Basic Clause Patterns *Yedi Temel Cümle Kalıbı* 359
B1.VAL.02 Complement or Adjunct? *Tümleyen mi Zarf mı?* 361
B1.VAL.03 Verb Complementation Patterns *Fiil Tümleme Kalıpları* 363

09 NFIN — Çekimsiz Yan Cümleler *Non-finite Clauses* **366**
B1.NFIN.01 Gerund or Infinitive — Meaning Change *Anlamı Değiştiren Gerund/Mastar* 366
B1.NFIN.02 Verb Patterns — Systematic Lists *Fiil Kalıpları — Dizgeli Listeler* 368
B1.NFIN.03 Participle Clauses — Introduction *Ortaç Cümleleri — Giriş* 371
B1.NFIN.04 Perception Verbs + Complement *Algı Fiilleri ve Tümleyicileri* 373

10 CLAUSE — Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi *Clause Types & Sentence Composition* **375**
B1.CLAUSE.01 Sentence Composition *Cümle Bileşimi* 375
B1.CLAUSE.02 Reported Speech — Statements *Dolaylı Anlatım — Bildirimler* 377
B1.CLAUSE.03 Reported Questions and Commands *Dolaylı Soru ve Emir* 379
B1.CLAUSE.04 Reporting Verbs and Their Patterns *Raporlama Fiilleri ve Kalıpları* 381
B1.CLAUSE.05 Negative Questions and Speaker Bias *Olumsuz Sorular ve Konuşurun Yönlendirmesi* 383

11 SUB — Yan Cümleler ve İlgi Cümleleri *Subordination & Relative Clauses* **386**
B1.SUB.01 Defining and Non-defining Relative Clauses *Tanımlayıcı ve Tanımlayıcı Olmayan İlgi Cümleleri* 386
B1.SUB.02 Relative Clauses with Prepositions *Edatlı İlgi Cümleleri* 388
B1.SUB.03 Second Conditional *İkinci Koşul Cümlesi* 390
B1.SUB.04 Third Conditional — Introduction *Üçüncü Koşul Cümlesi — Giriş* 392
B1.SUB.05 wish and if only — Present *wish ve if only — Şimdiki Zaman* 394
B1.SUB.06 Conditional Alternatives to if *if Dışındaki Koşul Bağlaçları* 396

12 INFO — Bilgi Yapısı ve Özel Yapılar *Information Structure & Special Constructions* **398**
B1.INFO.01 Emphasis with do *do ile Vurgu* 398
B1.INFO.02 Introduction to Cleft Sentences *Yarma Cümlelere Giriş* 400

13 DISC — Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi *Discourse, Cohesion & Register* **402**
B1.DISC.01 Discourse Markers in Speech *Konuşmada Söylem Belirleyicileri* 402
B1.DISC.02 Cohesion in Writing *Yazıda Bağdaşıklık* 404
B1.DISC.03 Register: Formal and Informal *Kullanım Düzeyi: Resmî ve Günlük* 406

14 ORTH — Noktalama ve Yazım *Punctuation, Spelling & Orthography* **408**
B1.ORTH.01 Punctuation of Clauses *Cümle Noktalaması* 408
B1.ORTH.02 Quotation and Direct Speech *Alıntı ve Doğrudan Anlatım* 410
B1.ORTH.03 Hyphenation and Compounds *Kısa Çizgi ve Birleşikler* 411

15 WF — Sözcük Yapımı *Word Formation* **413**
B1.WF.01 Verb-forming Affixes *Fiil Yapan Ekler* 413
B1.WF.02 Compounding *Birleştirme* 415
B1.WF.03 Conversion and Back-formation *Dönüşüm ve Geri Türetim* 417

BÖLÜM IV İleri Orta Düzey *Vantage* 419

01 NOUN — İsim Öbeği ve Belirleyicilik *Noun Phrase & Determination* **420**

B2.NOUN.01 Article Use — Fine Distinctions *Artikel Kullanımı — İnce Ayrımlar* 420
B2.NOUN.02 Nominalisation *Adlaştırma* 422
B2.NOUN.03 Collective and Complex Agreement *Topluluk İsimleri ve Karmaşık Uyum* 424

02 PRON — Zamirler ve Gönderim *Pronouns & Reference* **427**
B2.PRON.01 Advanced Reference and Ambiguity *İleri Gönderim ve Belirsizlik* 427
B2.PRON.02 Relative Pronoun Choice in Formal Writing *Resmî Yazıda İlgi Zamiri Seçimi* 429

03 ADJ — Sıfatlar ve Karşılaştırma *Adjectives & Comparison* **431**
B2.ADJ.01 Adjective Position and Restriction *Sıfatın Konumu ve Kısıtları* 431
B2.ADJ.02 Intensification and Gradability *Pekiştirme ve Derecelenebilirlik* 433

04 ADV — Zarflar ve Zarf Tümleyicileri *Adverbs & Adverbials* **435**
B2.ADV.01 Adverbial Scope and Ambiguity *Zarf Kapsamı ve Belirsizlik* 435
B2.ADV.02 Adverbial Clauses — Full Taxonomy *Zarf Cümleleri — Tam Sınıflandırma* 437
B2.ADV.03 so ... that and such ... that *so ve such Yapıları* 439

05 PREP — Edatlar ve Bağımlı Edatlar *Prepositions & Dependent Prepositions* **441**
B2.PREP.01 Phrasal Verbs — Advanced *Öbek Fiiller — İleri* 441
B2.PREP.02 Preposition and Meaning Change *Edatın Anlamı Değiştirmesi* 443

06 VERB — Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş *Verb Forms, Tense & Aspect* **445**
B2.VERB.01 Past Perfect Continuous *Sürekli Geçmişte Bitmişlik* 445
B2.VERB.02 The Complete Tense–Aspect System *Tam Zaman–Görünüş Sistemi* 447
B2.VERB.03 The Passive — Complete System *Edilgen Çatı — Tam Sistem* 449
B2.VERB.04 Causative Structures *Ettirgen Yapılar* 452
B2.VERB.05 Future in the Past *Geçmişte Gelecek* 454
B2.VERB.06 Subjunctive and Mandative Structures *İstek Kipi ve Buyurucu Yapılar* 456
B2.VERB.07 Aspect and Verb Meaning *Görünüş ve Fiil Anlamı* 458

07 MOD — Kiplik *Modality* **461**
B2.MOD.01 Modal Perfects — Complete *Geçmişe Yönelik Kipler — Tam* 461
B2.MOD.02 Semi-modals and Modal Alternatives *Yarı-Kipler ve Kip Karşılıkları* 463
B2.MOD.03 The Unreal Past *Gerçek Dışı Geçmiş* 465
B2.MOD.04 Hedging and Tentativeness *Çekimserlik ve Yumuşatma* 467

08 VAL — Yüklem Kalıpları ve Değerlik *Predicate Patterns & Valency* **470**
B2.VAL.01 Raising and Control *Yükseltme ve Denetim* 470
B2.VAL.02 Resultative Constructions *Sonuç Yapıları* 472
B2.VAL.03 Dative Alternation and Its Constraints *Dative Değişimi ve Kısıtları* 474
B2.VAL.04 Ergative and Middle Verbs *Ergatif ve Orta Çatılı Fiiller* 476

09 NFIN — Çekimsiz Yan Cümleler *Non-finite Clauses* **478**
B2.NFIN.01 Participle Clauses — Full System *Ortaç Cümleleri — Tam Sistem* 478
B2.NFIN.02 Reduced Relative Clauses *İndirgenmiş İlgi Cümleleri* 480
B2.NFIN.03 Infinitive Forms *Mastar Biçimleri* 483
B2.NFIN.04 Gerund Forms and Subjects *Gerund Biçimleri ve Özneleri* 485

10 CLAUSE — Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi *Clause Types & Sentence Composition* **487**
B2.CLAUSE.01 Reported Speech — Complete *Dolaylı Anlatım — Tam Sistem* 487
B2.CLAUSE.02 Content Clauses *İçerik Cümleleri* 489
B2.CLAUSE.03 Ellipsis and Substitution *Eksilti ve İkame* 491

B2.CLAUSE.04 Coordination — Full System *Bağlama — Tam Sistem* 493

11 SUB — Yan Cümleler ve İlgi Cümleleri *Subordination & Relative Clauses* **496**

B2.SUB.01 Mixed Conditionals *Karma Koşul Cümleleri* 496

B2.SUB.02 Conditional Variations *Koşul Yapısı Çeşitlemeleri* 498

B2.SUB.03 wish and Regret — Complete *İstek ve Pişmanlık — Tam Sistem* 500

B2.SUB.04 Concession and Contrast — Advanced *Ödün ve Karşıtlık — İleri* 502

B2.SUB.05 Purpose and Result Clauses *Amaç ve Sonuç Cümleleri* 504

12 INFO — Bilgi Yapısı ve Özel Yapılar *Information Structure & Special Constructions* **506**

B2.INFO.01 Cleft Sentences *Yarma Cümleler* 506

B2.INFO.02 Inversion — Introduction *Devrik Yapı — Giriş* 508

B2.INFO.03 Extraposition and Anticipatory it *Öteleme ve Öncül it* 510

B2.INFO.04 Existential there *Varlık Bildiren there* 512

13 DISC — Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi *Discourse, Cohesion & Register* **514**

B2.DISC.01 Cohesion Devices — Advanced *Bağdaşıklık Araçları — İleri* 514

B2.DISC.02 Register and Style *Kullanım Düzeyi ve Üslup* 516

B2.DISC.03 Argument Structure in Writing *Yazıda Sav Yapısı* 518

B2.DISC.04 Grammar and Prosody *Dilbilgisi ve Bürün* 520

14 ORTH — Noktalama ve Yazım *Punctuation, Spelling & Orthography* **523**

B2.ORTH.01 Advanced Punctuation *İleri Noktalama* 523

B2.ORTH.02 Capitalisation and Formatting Conventions *Büyük Harf ve Biçimlendirme Uzlaşımları* 525

15 WF — Sözcük Yapımı *Word Formation* **527**

B2.WF.01 Productive Affixation *Üretken Ek Kullanımı* 527

B2.WF.02 Collocation and Word Choice *Eşdizim ve Sözcük Seçimi* 529

BÖLÜM V İleri Düzey *Effective Operational Proficiency* 532

01 NOUN — İsim Öbeği ve Belirleyicilik *Noun Phrase & Determination* **533**

C1.NOUN.01 Dense Noun Phrases in Academic Style *Akademik Üslupta Yoğun İsim Öbekleri* 533

C1.NOUN.02 Determiner Subtleties *Belirleyicilerde İnce Ayrımlar* 535

02 PRON — Zamirler ve Gönderim *Pronouns & Reference* **538**

C1.PRON.01 Anaphora and Cohesive Chains *Artgönderim ve Bağdaşıklık Zincirleri* 538

C1.PRON.02 Impersonal and Generic Reference *Kişisiz ve Genel Gönderim* 540

03 ADJ — Sıfatlar ve Karşılaştırma *Adjectives & Comparison* **542**

C1.ADJ.01 Adjective Complementation — Advanced *Sıfat Tümlemesi — İleri* 542

C1.ADJ.02 Comparative Constructions — Advanced *Karşılaştırma Yapıları — İleri* 544

04 ADV — Zarflar ve Zarf Tümleyicileri *Adverbs & Adverbials* **546**

C1.ADV.01 Stance and Attitude Adverbials *Tutum ve Duruş Zarfları* 546

C1.ADV.02 Adverbial Placement for Rhetorical Effect *Retorik Etki İçin Zarf Konumu* 548

05 PREP — Edatlar ve Bağımlı Edatlar *Prepositions & Dependent Prepositions* **550**

C1.PREP.01 Prepositional Complexity *Edat Yapılarında Karmaşıklık* 550

C1.PREP.02 Idiomatic Multi-word Verbs *Deyimsel Çok Sözcüklü Fiiller* 552

06 VERB — Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş *Verb Forms, Tense & Aspect* **554**

C1.VERB.01 Aspect as a Rhetorical Choice *Retorik Bir Seçim Olarak Görünüş* 554
C1.VERB.02 The Auxiliary System in Depth *Yardımcı Fiil Sistemi* 556
C1.VERB.03 Complex Passive Constructions *Karmaşık Edilgen Yapılar* 558
C1.VERB.04 Verb Complementation — Advanced Patterns *Fiil Tümlemesi — İleri Kalıplar* 560

07 MOD — Kiplik *Modality* **563**
C1.MOD.01 Epistemic and Deontic Modality *Bilgisel ve Yükümlülük Kipliği* 563
C1.MOD.02 Modality and Commitment in Academic Writing *Akademik Yazıda Kiplik ve Bağlanma* 565
C1.MOD.03 Marginal and Historical Modals *Sınırdaki ve Tarihsel Kipler* 567

08 VAL — Yüklem Kalıpları ve Değerlik *Predicate Patterns & Valency* **570**
C1.VAL.01 Argument Structure and Alternations *Argüman Yapısı ve Değişimleri* 570
C1.VAL.02 Complex Predicates *Karmaşık Yüklemler* 572

09 NFIN — Çekimsiz Yan Cümleler *Non-finite Clauses* **574**
C1.NFIN.01 Non-finite Clauses in Formal Writing *Resmî Yazıda Çekimsiz Cümleler* 574
C1.NFIN.02 Infinitival Clauses — Advanced *Mastar Cümleleri — İleri* 576

10 CLAUSE — Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi *Clause Types & Sentence Composition* **578**
C1.CLAUSE.01 Recursion and Embedding *Özyineleme ve Gömme* 578
C1.CLAUSE.02 Free Indirect Speech and Reporting Style *Serbest Dolaylı Anlatım* 580
C1.CLAUSE.03 Ellipsis in Discourse *Söylemde Eksilti* 582

11 SUB — Yan Cümleler ve İlgi Cümleleri *Subordination & Relative Clauses* **584**
C1.SUB.01 Subordination — Full Taxonomy *Yan Cümleler — Tam Sınıflandırma* 584
C1.SUB.02 Relative Clauses — Advanced *İlgi Cümleleri — İleri* 586
C1.SUB.03 Conditional Systems — Advanced *Koşul Sistemleri — İleri* 589

12 INFO — Bilgi Yapısı ve Özel Yapılar *Information Structure & Special Constructions* **592**
C1.INFO.01 Inversion — Complete System *Devrik Yapı — Tam Sistem* 592
C1.INFO.02 Fronting and Thematisation *Öne Çekme ve Temalaştırma* 594
C1.INFO.03 Information Packaging *Bilgi Paketleme* 596

13 DISC — Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi *Discourse, Cohesion & Register* **598**
C1.DISC.01 Academic Register — Grammatical Profile *Akademik Dilin Dilbilgisel Profili* 598
C1.DISC.02 Spoken Grammar *Konuşma Dili Dilbilgisi* 600
C1.DISC.03 Genre and Grammatical Choice *Metin Türü ve Dilbilgisel Seçim* 603

14 ORTH — Noktalama ve Yazım *Punctuation, Spelling & Orthography* **605**
C1.ORTH.01 Punctuation as a Syntactic Signal *Sözdizimsel İşaret Olarak Noktalama* 605

15 WF — Sözcük Yapımı *Word Formation* **607**
C1.WF.01 Lexical Density and Precision *Sözcüksel Yoğunluk ve Kesinlik* 607

BÖLÜM VI Ustalık Düzeyi *Mastery* 610

04 ADV — Zarflar ve Zarf Tümleyicileri *Adverbs & Adverbials* **611**
C2.ADV.01 Adverbial Scope and Logical Form *Zarf Kapsamı ve Mantıksal Biçim* 611
C2.ADV.02 Comment Clauses and Parentheticals *Yorum Cümleleri ve Ara Sözler* 613

05 PREP — Edatlar ve Bağımlı Edatlar *Prepositions & Dependent Prepositions* **616**
C2.PREP.01 Prepositional Idiom and Fossilisation *Edat Deyimleri ve Kalıplaşma* 616

06 VERB — Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş *Verb Forms, Tense & Aspect* 618
C2.VERB.01 Marked Tense and Aspect Choices *Belirtili Zaman ve Görünüş Seçimleri* 618
C2.VERB.02 Voice and Agency in Discourse *Söylemde Çatı ve Faillik* 620
C2.VERB.03 Rare and Residual Verb Forms *Seyrek ve Kalıntı Fiil Biçimleri* 622

07 MOD — Kiplik *Modality* 625
C2.MOD.01 Modality as Interpersonal Grammar *Kişilerarası Dilbilgisi Olarak Kiplik* 625

08 VAL — Yüklem Kalıpları ve Değerlik *Predicate Patterns & Valency* 628
C2.VAL.01 Constructions Beyond Compositional Meaning *Bileşimsel Olmayan Yapılar* 628
C2.VAL.02 Valency in a Lexicographic Frame *Sözlükbilimsel Çerçevede Değerlik* 630

10 CLAUSE — Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi *Clause Types & Sentence Composition* 633
C2.CLAUSE.01 Structural Ambiguity *Yapısal Belirsizlik* 633
C2.CLAUSE.02 Coordination Ellipsis in Depth *Bağlamada Eksilti — Derinlemesine* 635

12 INFO — Bilgi Yapısı ve Özel Yapılar *Information Structure & Special Constructions* 638
C2.INFO.01 Marked Word Order — Full Inventory *Belirtili Sözcük Dizimi — Tam Envanter* 638
C2.INFO.02 Emphasis and Focus Devices *Vurgu ve Odak Araçları* 641

13 DISC — Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi *Discourse, Cohesion & Register* 644
C2.DISC.01 Grammatical Metaphor *Dilbilgisel Eğretileme* 644
C2.DISC.02 Variation, Change and Prescriptivism *Değişke, Değişim ve Kuralcılık* 646
C2.DISC.03 Analysing Authentic Text *Özgün Metin Çözümlemesi* 648

15 WF — Sözcük Yapımı *Word Formation* 651
C2.WF.01 Word Formation at the Edges *Sözcük Yapımının Sınırları* 651

BÖLÜM VII Sistem Atlası *The System Atlas* 654

01 ARCH — Mimari ve Analiz Sırası *Architecture and Analysis Order* 655
VII.01 The Twelve Analytical Layers *On İki Analiz Katmanı* 655

02 COMP — Cümle ve Öbek Bileşimi *Sentence and Clause Composition* 658
VII.02 Composition Types *Bileşim Türleri* 658

03 TYPE — Öbek Türü ve Olumluluk *Clause Type and Polarity* 661
VII.03 Clause Types *Öbek Türleri* 661
VII.04 Polarity *Olumluluk / Olumsuzluk* 664

04 VOICE — Çatı *Voice* 666
VII.05 Active and Passive *Etken ve Edilgen* 666

05 TAM — Zaman, Görünüş ve Kiplik *Tense, Aspect and Modality* 669
VII.06 The Tense–Aspect–Modality Layer *Zaman–Görünüş–Kiplik Katmanı* 669

06 PATT — Temel Öbek Kalıbı Envanteri *The Basic Clause Pattern Inventory* 672
VII.07 The Seven Patterns *Yedi Kalıp* 672
VII.08 Lexical Verb Patterns in Detail *Sözlüksel Fiil Kalıpları* 675
VII.09 Copular Patterns *Bağlaç Fiil Kalıpları* 677

07 ARG — Argümanlar, Tümleyenler ve Zarflar *Arguments, Complements and Adjuncts* 680
VII.10 The Three Terms *Üç Terim* 680
VII.11 Complement Taxonomy *Tümleyen Sınıflandırması* 683

VII.12 Adjunct Taxonomy *Zarf Sınıflandırması* 686

08 CONST — Öbek Kategorileri ve İç Yapı *Constituent Categories and Internal Structure* **689**

VII.13 Category Inventory *Kategori Envanteri* 689

VII.14 Noun Phrase Internal Structure *İsim Öbeğinin İç Yapısı* 691

VII.15 Adjective Phrase Internal Structure *Sıfat Öbeğinin İç Yapısı* 694

VII.16 Adverb Phrase Internal Structure *Zarf Öbeğinin İç Yapısı* 696

VII.17 Prepositional Phrase Internal Structure *Edat Öbeğinin İç Yapısı* 698

VII.18 Finite Clause Internal Structure *Çekimli Cümlenin İç Yapısı* 700

VII.19 Infinitival Clause *Mastar Cümlesi* 702

VII.20 Gerund-participial Clause *Gerund-Ortaç Cümlesi* 704

VII.21 Relative Clause *İlgi Cümlesi* 707

09 VCON — Fiil Yapıları *Verb Constructions* **710**

VII.22 Verb Construction Taxonomy *Fiil Yapısı Sınıflandırması* 710

VII.23 Phrasal Verbs *Öbek Fiiller* 713

VII.24 Prepositional Verbs *Edatlı Fiiller* 715

VII.25 Phrasal-prepositional Verbs *Öbek-Edatlı Fiiller* 717

VII.26 Resultative Constructions *Sonuç Yapıları* 719

VII.27 Causative Constructions *Ettirgen Yapılar* 721

VII.28 Perception Constructions *Algı Yapıları* 723

VII.29 Dative Alternation *Dative Değişimi* 725

VII.30 Raising and Control *Yükseltme ve Denetim* 728

VII.31 Passive Subtypes *Edilgen Alt Türleri* 731

10 SPEC — Özel Yapılar *Special Constructions* **734**

VII.32 Existential there *Varlık Bildiren there* 734

VII.33 Anticipatory it and Extraposition *Öncül it ve Öteleme* 736

VII.34 Cleft and Pseudo-cleft *Yarma ve Yalancı Yarma Cümleler* 738

VII.35 Inversion *Devrik Yapı* 741

VII.36 Do-support *do Desteği* 743

VII.37 Ellipsis and Substitution *Eksilti ve İkame* 746

11 COMB — Öbek Birleşimi ve Özyineleme *Clause Combination and Recursion* **749**

VII.38 Coordination *Bağlama* 749

VII.39 Subordination *Yan Cümleleştirme* 752

VII.40 Adverbial Clause Taxonomy *Zarf Cümlesi Sınıflandırması* 754

VII.41 Recursion and Embedding *Özyineleme ve Gömme* 757

12 DATA — Matrisler ve Fiil Veri Tabanı *Matrices and the Verb Database* **760**

VII.42 Master Complementation Matrix *Ana Tümleme Matrisi* 760

VII.43 Verb Complementation Database — Record Schema *Fiil Tümleme Veri Tabanı — Kayıt Şeması* 762

VII.44 Core Verb Sample *Çekirdek Fiil Örneklemi* 765

VII.45 Tense × Pattern Matrix *Zaman × Kalıp Matrisi* 768

VII.46 Copular Matrix *Bağlaç Fiil Matrisi* 770

13 PRAC — Çözümleme Protokolü ve Öğretim Kuralları *Analysis Protocol and Teaching Rules* **773**

VII.47 The DNA of a Sentence — Worked Analysis *Bir Cümlenin DNA'sı — Çözümlenmiş Örnek* 773

VII.48 Recommended Metadata Order *Önerilen Üstveri Sırası* 775

VII.49 Rules for Material Development *Materyal Geliştirme Kuralları* 777

VII.50 The Sentence Construction Engine *Cümle Üretim Motoru* 780
VII.51 Symbol Key *Sembol Anahtarı* 782
VII.52 Terminological Caveats and Schools *Terminolojik Uyarılar ve Ekoller* 784

BÖLÜM VIII Ekler *Appendices* 788

01 L1 — EK A — Türkçe Ana Dil Girişimi Hata Bankası *Appendix A — Turkish L1 Interference Bank* **789**
EK.A.01 Sentence Structure Interference *Cümle Yapısı Kaynaklı Girişim* 789
EK.A.02 Determiner and Noun Interference *Belirleyici ve İsim Kaynaklı Girişim* 792
EK.A.03 Tense and Aspect Interference *Zaman ve Görünüş Kaynaklı Girişim* 794
EK.A.04 Verb and Preposition Interference *Fiil ve Edat Kaynaklı Girişim* 796
EK.A.05 Lexical and Modal Interference *Sözcük ve Kiplik Kaynaklı Girişim* 799

02 IRR — EK B — Düzensiz Fiiller (Aile Aile) *Appendix B — Irregular Verbs by Family* **802**
EK.B.01 Verb Families *Fiil Aileleri* 802

03 DEP — EK C — Bağımlı Edatlar *Appendix C — Dependent Prepositions* **805**
EK.C.01 Verb + Preposition *Fiil + Edat* 805
EK.C.02 Adjective + Preposition *Sıfat + Edat* 807
EK.C.03 Noun + Preposition *İsim + Edat* 809

04 PHV — EK D — Çok Sözcüklü Fiil Envanteri *Appendix D — Multi-word Verb Inventory* **812**
EK.D.01 By Level *Seviyeye Göre* 812
EK.D.02 By Grammatical Type *Dilbilgisel Türe Göre* 814

05 VPAT — EK E — Fiil Kalıbı Listeleri *Appendix E — Verb Pattern Lists* **817**
EK.E.01 Non-finite Complement Lists *Çekimsiz Tümleyen Listeleri* 817
EK.E.02 Finite Complement Lists *Çekimli Tümleyen Listeleri* 820

06 SPELL — EK F — Yazım ve Telaffuz Kuralları *Appendix F — Spelling and Pronunciation Rules* **823**
EK.F.01 Inflectional Spelling *Çekim Ekinin Yazımı* 823
EK.F.02 Pronunciation of Endings *Eklerin Telaffuzu* 825
EK.F.03 British and American Differences *İngiliz ve Amerikan Farkları* 827

07 PUNCT — EK G — Noktalama Özeti *Appendix G — Punctuation Summary* **829**
EK.G.01 Mark by Mark *İşaret İşaret* 829
EK.G.02 The Five Most Common Punctuation Errors *En Sık Beş Noktalama Hatası* 831

08 MYTH — EK H — Ders Kitabı Efsaneleri *Appendix H — Textbook Myths* **834**
EK.H.01 Myths Worth Retiring *Emekli Edilmesi Gereken Kurallar* 834

09 EXAM — EK I — Sınav Eşlemesi *Appendix I — Exam Mapping* **837**
EK.I.01 Turkish National Exams *Türkiye Sınavları* 837
EK.I.02 International Exams *Uluslararası Sınavlar* 839

10 GLOSS — EK J — Terim Sözlükçesi *Appendix J — Glossary of Terms* **842**
EK.J.01 Core Syntactic Terms *Temel Sözdizim Terimleri* 842
EK.J.02 Verb-System Terms *Fiil Sistemi Terimleri* 844
EK.J.03 Discourse and Pedagogy Terms *Söylem ve Öğretim Terimleri* 846

11 SEQ — EK K — Önerilen Öğretim Sıraları *Appendix K — Suggested Teaching Sequences* **849**
EK.K.01 Prerequisite Principles *Ön Koşul İlkeleri* 849

EK.K.02 Ready-made Sequences *Hazır Sıralar* 851

12 REF — EK L — Kaynakça ve İleri Okuma *Appendix L — References and Further Reading* **854**

EK.L.01 Reference Grammars *Başvuru Dilbilgileri* 854

EK.L.02 Level and Corpus Resources *Seviye ve Korpus Kaynakları* 856

EK.L.03 Source Document and Version History *Kaynak Belge ve Sürüm Geçmişi* 858

13 ASSESS — EK M — Ölçme ve Düzeltici Geri Bildirim *Appendix M — Assessment and Corrective Feedback* **860**

EK.M.01 Designing a Grammar Test *Dilbilgisi Sınavı Tasarımı* 860

EK.M.02 Corrective Feedback *Düzeltici Geri Bildirim* 863

Seviye × Alan Haritası

Level × Domain Map

15 alan her seviyede aynı kodla tekrarlanır. Bu tablo, sarmal müfredatı tek bakışta gösterir: bir alanın seviyeler boyunca nasıl derinleştiği. *The 15 domains recur at every level with the same code, making the spiral curriculum visible at a glance.*

Alan / Domain	A1	A2	B1	B2	C1	C2
01 NOUN İsim Öbeği ve Belirleyicilik *Noun Phrase & Determination*	8	5	4	3	2	—
02 PRON Zamirler ve Gönderim *Pronouns & Reference*	7	4	3	2	2	—
03 ADJ Sıfatlar ve Karşılaştırma *Adjectives & Comparison*	6	6	3	2	2	—
04 ADV Zarflar ve Zarf Tümleyicileri *Adverbs & Adverbials*	6	5	3	3	2	2
05 PREP Edatlar ve Bağımlı Edatlar *Prepositions & Dependent Prepositions*	5	6	3	2	2	1
06 VERB Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş *Verb Forms, Tense & Aspect*	12	10	7	7	4	3
07 MOD Kiplik *Modality*	5	5	4	4	3	1
08 VAL Yüklem Kalıpları ve Değerlik *Predicate Patterns & Valency*	5	4	3	4	2	2
09 NFIN Çekimsiz Yan Cümleler *Non-finite Clauses*	2	4	4	4	2	—
10 CLAUSE Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi *Clause Types & Sentence Composition*	7	5	5	4	3	2
11 SUB Yan Cümleler ve İlgi Cümleleri *Subordination & Relative Clauses*	3	5	6	5	3	—
12 INFO Bilgi Yapısı ve Özel Yapılar *Information Structure & Special Constructions*	—	—	2	4	3	2
13 DISC Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi *Discourse, Cohesion & Register*	3	3	3	4	3	3
14 ORTH Noktalama ve Yazım *Punctuation, Spelling & Orthography*	4	4	3	2	1	—
15 WF Sözcük Yapımı *Word Formation*	—	4	3	2	1	1

Hücredeki sayı, o seviyedeki konu sayısıdır. *The number in each cell is the count of topics at that level.*

BÖLÜM I

A1

Başlangıç

Breakthrough

A1, cümlenin iskeletini kurar: özne zorunludur, sözcük sırası sabittir, fiil özneye göre biçim değiştirir. Bu seviyede öğretilen her şey aslında üç sorunun cevabıdır — Kim? Ne yapıyor? Nasıl/nerede/ne zaman? Türkçe konuşan öğrenci için asıl zorluk kelime değil, İngilizcenin özne düşürmemesi, artikel kullanması ve yardımcı fiille soru kurmasıdır.

A1 builds the skeleton of the clause: the subject is obligatory, word order is fixed, and the verb agrees with its subject. Almost everything taught here answers three questions — Who? Doing what? How, where, when? For a Turkish-speaking learner the real difficulty is not vocabulary but that English does not drop subjects, does use articles, and forms questions with an auxiliary.

13 alan / domains · 73 konu / topics · 317 mikro düğüm / micro-nodes

01 NOUN — İsim Öbeği ve Belirleyicilik *Noun Phrase & Determination* 8

02 PRON — Zamirler ve Gönderim *Pronouns & Reference* 7

03 ADJ — Sıfatlar ve Karşılaştırma *Adjectives & Comparison* 6

04 ADV — Zarflar ve Zarf Tümleyicileri *Adverbs & Adverbials* 6

05 PREP — Edatlar ve Bağımlı Edatlar *Prepositions & Dependent Prepositions* 5

06 VERB — Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş *Verb Forms, Tense & Aspect* 12

07 MOD — Kiplik *Modality* 5

08 VAL — Yüklem Kalıpları ve Değerlik *Predicate Patterns & Valency* 5

09 NFIN — Çekimsiz Yan Cümleler *Non-finite Clauses* 2

10 CLAUSE — Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi *Clause Types & Sentence Composition* 7

11 SUB — Yan Cümleler ve İlgi Cümleleri *Subordination & Relative Clauses* 3

13 DISC — Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi *Discourse, Cohesion & Register* 3

14 ORTH — Noktalama ve Yazım *Punctuation, Spelling & Orthography* 4

01 İsim Öbeği ve Belirleyicilik

Noun Phrase & Determination

NOUN

A1.NOUN.01 Common and Proper Nouns *Cins ve Özel İsimler* ◆ çekirdek

→ VII.13

cins isim → a / the / çoğul alır · özel isim → Büyük harf, çoğunlukla artikelsiz

İsim; kişi, varlık, yer ya da kavram adıdır. Cins isim bir türün herhangi bir üyesini adlandırır, bu yüzden belirleyici (a, the, my...) ve çoğul eki alabilir. Özel isim tek bir varlığı adlandırır: her zaman büyük harfle başlar ve kural olarak artikel almaz.

Common nouns name a class and take determiners; proper nouns name one unique entity, are capitalised and normally take no article.

AYRIM a city = herhangi bir şehir · Ankara = tek bir şehir

SIK HATA

```
✗ I live in ankara. I speak turkish.
✓ I live in Ankara. I speak Turkish.
```

Türkçede dil, millet ve ay adları küçük harfle de yazılabildiği için öğrenci bu alanda büyük harfi atlar.

KAVRAMA SORUSU Is there only one of these in the world? · Can we say “a” before it?

SINIFTA Tahtayı ikiye bölün: sol sütuna sınıftaki nesnelerin adı (cins), sağ sütuna öğrencilerin ve şehirlerinin adı (özel) yazılsın; artikel alıp almadıkları birlikte işaretlensin.

1 Common nouns · Cins isimler

`A teacher works in a school.` — *Bir öğretmen bir okulda çalışır.*

`I need a pen and two books.` — *Bir kaleme ve iki kitaba ihtiyacım var.*

`The city is very big and the water is cold.` — *Şehir çok büyük ve su soğuk.*

`My teacher has a car, a house and two dogs.` — *Öğretmenimin bir arabası, bir evi ve iki köpeği var.*

2 Proper nouns and capital letters · Özel isimler ve büyük harf

Özel isim cümlenin ortasında da büyük harfle yazılır.

`My friend Ayşe lives in İzmir.` — *Arkadaşım Ayşe İzmir’de yaşıyor.*

~~`✗my friend ayşe lives in izmir.`~~ — *Küçük harf kabul edilmez.*

`I work for Turkish Airlines in Istanbul.` — *İstanbul’da Türk Hava Yolları’nda çalışıyorum.*

`Dr Yılmaz teaches at Ankara University.` — *Dr. Yılmaz Ankara Üniversitesi’nde ders veriyor.*

3 Days, months and nationalities are capitalised · Gün, ay ve millet adları büyük harfle

Gün, ay, millet, dil ve din adları İngilizcede daima büyük harfle başlar; mevsimler başlamaz.

`We have an English lesson on Monday.` — *Pazartesi günü İngilizce dersimiz var.*

`She is Turkish and he is Italian.` — *O Türk, o ise İtalyan.*

`My birthday is in March, on a Sunday.` — *Doğum günüm mart ayında, bir pazar günü.*

`She is Greek but she speaks Turkish and Arabic.` — *O Yunan ama Türkçe ve Arapça konuşuyor.*

~~`✗we have english on tuesday in april.`~~ — *Üç sözcük de büyük harf ister.*

4 Nouns as subject and as object · Özne ve nesne olarak isim

İngilizcede isim hâl eki almaz; özne mi nesne mi olduğunu sözcüğün yeri belirler.

`The teacher opened the door.` — *Öğretmen kapıyı açtı.*

`The door opened the teacher.` — *Kapı öğretmeni açtı. (dizilim değişince anlam değişir)*

`My brother broke the window.` — *Kardeşim camı kırdı.*

`The window broke my brother.` — *Cam kardeşimi kırdı. (anlamsız ama dilbilgisel — sıra her şeyi belirler)*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.NOUN.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Büyük harf denetimi

Cümleyi doğru büyük harflerle yeniden yazın. Yalnızca gerekli yerleri değiştirin.

1. `my friend ayşe lives in izmir.`
   CEVAP My friend Ayşe lives in İzmir.
   Cümle başı + iki özel isim.
2. `we have english on monday and friday.`
   CEVAP We have English on Monday and Friday.
   Dil ve gün adları özel isimdir.
3. `her father is a doctor in ankara.`
   CEVAP Her father is a doctor in Ankara.
   doctor cins isimdir, küçük kalır.
4. `i am turkish and my wife is german.`
   CEVAP I am Turkish and my wife is German.
   I daima büyük; millet adları büyük.
5. `the river is called the kızılırmak.`
   CEVAP The river is called the Kızılırmak.
   river cins, Kızılırmak özel.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Cins mi özel mi?

Büyük harfle yazılmış sözcük cins isim mi özel isim mi? Nedenini bir cümleyle söyleyin.

1. `I read a good BOOK last night.`
   CEVAP Cins isim — bir kitap türünden herhangi biri.
2. `I read WAR AND PEACE last night.`
   CEVAP Özel isim — tek bir belirli kitabın adı.
3. `There is a CITY near the sea.`
   CEVAP Cins isim — hangi şehir olduğu belirsiz.
4. `My sister lives in BURSA.`
   CEVAP Özel isim — tek bir şehrin adı, artikel almaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kendi kartvizitin

Kendinizi tanıtan dört cümle yazın; her cümlede en az bir özel ve bir cins isim bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Adınız, şehriniz, işiniz ve konuştuğunuz diller.`
   ÖRNEK CEVAP My name is Kerem. I live in Eskişehir. I am a teacher. I speak Turkish and English.
   Öğrencinin özel isimleri büyük harfle yazıp yazmadığına bakın.
2. `Ailenizden üç kişiyi adlarıyla tanıtın.`
   ÖRNEK CEVAP My mother is Fatma. She is a nurse. My brother Emre is a student in Konya.
3. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşiniz sizi sınıfa tanıtacak. Ona vereceğiniz dört cümlelik kartı üçüncü tekil kişiye çevirerek yeniden yazın; özel adların hepsi büyük harfle kalsın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: This is Elif. She is a student at Gazi University. She lives in Ankara. Her favourite subject is biology.
4. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Her cümlede en az bir özel ve bir cins isim var. 2) Özel adlar büyük, cins adlar küçük harfle. 3) Cins adın tekilinde a/an ya da the var.

A1.NOUN.02 Singular and Plural Nouns *Tekil ve Çoğul İsimler* ◆ çekirdek

tekil + -s / -es → çoğul

Sayılabilir isimler çoğul yapılırken sona -s eklenir. Yazım, ismin son harflerine göre değişir: tıslamalı seslerden sonra -es, ünsüz + y'den sonra -ies, birçok -f / -fe sonunda -ves. Bir grup isim ise düzensizdir ya da hiç değişmez.

Countable nouns form the plural with -s; the spelling depends on the final letters, and a small set of nouns is irregular or invariable.

AYRIM one book → two books · one child → two children · one sheep → two sheep

SIK HATA

✗ I have two childs and three sheeps.
✓ I have two children and three sheep.

Türkçede sayıdan sonra çoğul eki kullanılmaz (üç kitap); öğrenci bu alışkanlıkla -s'yi düşürür.

KAVRAMA SORUSU Is it one or more than one? · Which letters come at the end of the word?

SINIFTA Çoğul -s telaffuzunun üç değeri (/s/ /z/ /ɪz/) yazımdan önce sesletimle çalıştırılmalı; sınıfı üç köşeye ayırıp duyduğu sese göre yer değiştirtin.

1 **Regular plural -s** · Düzenli çoğul -s

`one book → two books` — *bir kitap → iki kitap*

`a car → three cars` — *bir araba → üç araba*

`I have three sisters and two brothers.` — *Üç kız, iki erkek kardeşim var.*

`There are twelve months in a year.` — *Bir yılda on iki ay vardır.*

2 **Plural -es after -s, -ss, -sh, -ch, -x, -o** · -es alan çoğullar

Tıslamalı sesle biten isimler ek bir hece kazanır.

`bus → buses · box → boxes · watch → watches` — *otobüs · kutu · saat*

`potato → potatoes · tomato → tomatoes` — *patates · domates*

`I bought two boxes of matches.` — *İki kutu kibrit aldım.*

`She washes the dishes and watches TV.` — *Bulaşıkları yıkar ve televizyon izler.*

3 **Consonant + y → -ies** · Ünsüz + y → -ies

Ünlü + y ise yalnızca -s gelir: boy → boys.

`city → cities · baby → babies` — *şehir · bebek*

`day → days · key → keys` — *gün · anahtar*

`Turkey has many beautiful cities.` — *Türkiye'nin birçok güzel şehri var.*

`The babies are sleeping.` — *Bebekler uyuyor.*

4 **-f / -fe → -ves** · -f / -fe → -ves

Kural mutlak değildir: roof → roofs, chief → chiefs.

`knife → knives · life → lives` — *bıçak · hayat*

`leaf → leaves · wife → wives` — *yaprak · eş*

`Put the knives on the shelf.` — *Bıçakları rafa koy.*

`The leaves fall in autumn.` — *Yapraklar sonbaharda dökülür.*

`roof → roofs · chief → chiefs · belief → beliefs` — *kural mutlak değildir*

5 **Common irregular plurals** · Yaygın düzensiz çoğullar

`man → men · woman → women · child → children` — *adam · kadın · çocuk*

`foot → feet · tooth → teeth · person → people` — *ayak · diş · kişi*

`Two men and three women are waiting.` — *İki erkek ve üç kadın bekliyor.*

`Children need eight hours of sleep.` — *Çocukların sekiz saat uykuya ihtiyacı vardır.*

~~`✗Two mans and three womans`~~ — *Düzensiz çoğullar ek almaz.*

6 **Unchanged plurals** · Değişmeyen çoğullar
Bu isimlerde çoğulluk yüklemden anlaşılır.

`one sheep → five sheep` — *bir koyun → beş koyun*

`The fish are hungry.` — *Balıklar aç.*

`I saw three deer in the forest.` — *Ormanda üç geyik gördüm.*

`There are ten sheep in the field.` — *Tarlada on koyun var.*

7 **Pronunciation of plural -s: /s/ /z/ /ɪz/** · Çoğul -s telaffuzu
Sessiz bir sesten sonra /s/, sesli bir sesten sonra /z/, tıslamalıdan sonra /ɪz/.

`books /s/ · cats /s/` — *kitaplar · kediler*

`boys /z/ · pens /z/ · buses /ɪz/` — *çocuklar · kalemler · otobüsler*

`cats /s/ · dogs /z/ · horses /ɪz/` — *üç hayvan, üç ayrı ses*

`The buses and the watches are here.` — *Otobüsler ve saatler burada. (iki ek de /ɪz/)*

8 **No plural -s after a number + noun modifier** · Sayı + isim niteleyicide çoğul yok
Bir isim başka bir ismi nitelerken tekil kalır.

`a five-year-old boy` — *beş yaşında bir çocuk*

~~`✗a five-years-old boy`~~ — *Niteleyici isim çoğul olmaz.*

`I need a ten-minute break.` — *On dakikalık bir molaya ihtiyacım var.*

`It is a three-hour flight.` — *Üç saatlik bir uçuş.*

~~`✗It is a three-hours flight.`~~ — *Niteleyici konumda çoğul olmaz.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.NOUN.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Çoğul biçimi yazın**

İsmi çoğul yapın ve yazım kuralını not edin.

1. `box →` ___
   CEVAP boxes
   -x sonrası -es.
2. `city →` ___
   CEVAP cities
   Ünsüz + y → -ies.
3. `boy →` ___
   CEVAP boys
   Ünlü + y → yalnızca -s. Sık karıştırılır.
4. `knife →` ___
   CEVAP knives
   -fe → -ves.
5. `roof →` ___
   CEVAP roofs
   Kural değil, istisna: -ves almaz.
6. `child →` ___
   CEVAP children
   Düzensiz.
7. `sheep →` ___
   CEVAP sheep
   Değişmez.
8. `photo →` ___
   CEVAP photos
   -o her zaman -es almaz: photos, pianos ✓.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Telaffuz kümelemesi**

Çoğul ekini /s/, /z/ ya da /ɪz/ diye ayırın.

1. `cats · dogs · buses · books · watches · rooms`
   CEVAP /s/: cats, books · /z/: dogs, rooms · /ɪz/: buses, watches
   Ötümsüzden sonra /s/, ötümlüden sonra /z/, ıslıklıdan sonra /ɪz/.
2. `Neden houses /ɪz/ ile biter ama homes /z/ ile biter?`
   CEVAP house sonundaki /s/ ıslıklı bir sestir, ek hecelenir; home /m/ ötümlüdür.
3. `Hangisi yanlış: three books · three book · three bookes?`
   CEVAP three book ve three bookes yanlış; doğrusu three books.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Çantamda ne var?**

Çantanızda ya da odanızda olan sekiz şeyi çoğul olarak listeleyin; en az ikisi düzensiz çoğul olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz nesne, sayıyla birlikte yazın.`
   ÖRNEK CEVAP two pens, three keys, four books, two boxes, six photos, three knives, two watches, five children
   Sayı + isim niteleyici tuzağını da sorun: a five-page book ✓ / a five-pages book ✗.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinizin listesini görmeden ona sorular sorun: Have you got any keys? Sekiz nesneyi tahmin etmeye çalışın; her soruda çoğul biçimi kullanın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — Have you got any books? — Yes, I've got three books. — Have you got any knives? — No, I haven't.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sekiz çoğul biçimin hepsi doğru. 2) En az iki düzensiz çoğul (children, knives, feet…) var. 3) -s/-es/-ies ayrımı doğru uygulanmış.

A1.NOUN.03 Countable and Uncountable Nouns *Sayılabilir ve Sayılamayan İsimler*

◇ yüksek verim

`sayılabilir → a / an, çoğul, many · sayılamayan → Ø, much, some`

Sayılabilir isimler tek tek sayılabilir: a/an alır ve çoğul olabilir. Sayılamayan isimler bir bütün ya da madde olarak düşünülür: a/an almaz, çoğul olmaz ve tekil yüklem alır. Miktar belirtmek için ölçü öbeği kullanılır.

Countable nouns can be counted and pluralised; uncountable nouns take no a/an, no plural and a singular verb, and are measured with partitives.

AYRIM a chair / two chairs · furniture (çoğulu yok) → two pieces of furniture

SIK HATA

```
✗ I have many informations and two advices.
✓ I have a lot of information and two pieces of advice.
```

Türkçede bilgi, tavsiye, mobilya sayılabildiği için öğrenci bunları çoğul yapar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Türkçede sayılabilen, İngilizcede sayılamayan isimler**

Bu, A1'in en çok yanlış üretilen alanıdır ve öğretmenin ders başında açıkça uyarması gerekir. Türkçede rahatça çoğullanan bir dizi isim İngilizcede çoğullanamaz; miktar için ölçü öbeği kullanılır. Aşağıdaki sekiz sözcük ezberlenmediği sürece hata B2'ye kadar sürer.

~~✗I have two informations.~~ — *I have two pieces of information. — İki bilgim var.*

~~✗She gave me many advices.~~ — *She gave me a lot of advice. — Bana çok tavsiye verdi.*

~~✗We bought new furnitures.~~ — *We bought new furniture. — Yeni mobilya aldık.*

~~✗The news are bad.~~ — *The news is bad. — Haberler kötü.*

~~✗My luggages are heavy.~~ — *My luggage is heavy. — Bagajım ağır.*

~~✗The teacher gave us three homeworks.~~ — *The teacher gave us three pieces of homework. — Öğretmen bize üç ödev verdi.*

KAVRAMA SORUSU Can we say "one, two, three" with this word? · Does it take a or an?

SINIFTA Türkçede sayılabilen ama İngilizcede sayılamayan liste (information, advice, furniture, news, luggage, homework, bread, money) baştan verilmeli ve her biri ölçü öbeğiyle birlikte öğretilmeli.

1 **Countable nouns take a/an and a plural** · Sayılabilir isimler

`a chair → two chairs` — *bir sandalye → iki sandalye*

`How many apples do you want?` — *Kaç elma istiyorsun?*

`I ate two eggs and one apple.` — *İki yumurta ve bir elma yedim.*

`How many brothers have you got?` — *Kaç erkek kardeşin var?*

2 **Uncountable nouns have no plural and no a/an** · Sayılamayan isimler

`I need some water and some bread.` — *Biraz su ve biraz ekmek lazım.*

~~`✗I need a water and two breads.`~~ — *a / çoğul kullanılmaz.*

`There is snow on the mountain.` — *Dağda kar var.*

`Do you want rice or pasta?` — *Pilav mı makarna mı istersin?*

3 **Uncountable nouns take a singular verb** · Sayılamayan isim tekil yüklem alır

`The news is very good.` — *Haber çok iyi.*

`Money doesn't buy happiness.` — *Para mutluluk satın almaz.*

`The furniture in this room is old.` — *Bu odadaki mobilya eski.*

`Your luggage is over there.` — *Bagajınız şurada.*

4 **Partitives: a glass of, a piece of, a kilo of** · Ölçü öbekleri

Ölçü öbeği sayılamayan ismi sayılabilir hâle getirir.

`a glass of water · a piece of paper` — *bir bardak su · bir parça kâğıt*

`two kilos of sugar · a slice of bread` — *iki kilo şeker · bir dilim ekmek*

`a cup of coffee · a bottle of water · a bar of chocolate` — *bir fincan kahve · bir şişe su · bir kalıp çikolata*

`Can I have two pieces of cake?` — *İki dilim kek alabilir miyim?*

5 **Nouns uncountable in English but countable in Turkish** · Türkçede sayılabilen ama İngilizcede sayılamayan isimler

Öğretmen için en kritik liste: bu isimler Türkçede sayılabilir, İngilizcede değildir.

`information · advice · furniture · news · luggage` — *bilgi · tavsiye · mobilya · haber · bagaj*

`homework · money · bread · water · music` — *ödev · para · ekmek · su · müzik*

`I need some information about the course.` — *Kurs hakkında biraz bilgi lazım.*

`Let me give you a piece of advice.` — *Sana bir tavsiye vereyim.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.NOUN.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **a / an / some / —**

Boşluğu doldurun; hiçbir şey gerekmiyorsa — yazın.

1. `I need ___ information.`
   CEVAP some (ya da —)
   information sayılamaz: an information ✗.
2. `She gave me ___ good advice.`
   CEVAP some
   advice sayılamaz: an advice ✗.
3. `Can I have ___ glass of water?`
   CEVAP a
   Ölçü öbeği sayılabilir hâle getirir.
4. `We bought ___ new furniture.`
   CEVAP some
   furniture sayılamaz: a furniture ✗, furnitures ✗.
5. `He has ___ car and ___ bicycle.`
   CEVAP a … a
6. `There is ___ bread on the table.`
   CEVAP some
   a bread ✗; a loaf of bread ✓.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Türkçe sayılabilir, İngilizce sayılamaz**

Yanlış cümleyi düzeltin ve nedenini Türkçe söyleyin.

1. `✗ I have two homeworks tonight.`
   CEVAP I have two pieces of homework tonight. — homework sayılamaz; Türkçe iki ödev doğrudan çevrilemez.
2. `✗ He gave me many advices.`
   CEVAP He gave me a lot of advice. / ... several pieces of advice.
3. `✗ The news are bad.`
   CEVAP The news is bad. — sondaki -s çoğul eki değildir.
4. `✗ My hairs are wet.`
   CEVAP My hair is wet. — hair topluluk olarak sayılamaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Alışveriş listesi**

Markete gidiyorsunuz. Beşi sayılabilir, beşi sayılamayan on ürün yazın; sayılamayanlarda ölçü öbeği kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — On maddelik liste.`
   ÖRNEK CEVAP three apples, two bottles of milk, a kilo of rice, five eggs, a piece of cheese, two loaves of bread, a jar of honey, four bananas, some sugar, a bar of chocolate
   Ölçü öbeği kullanmayan öğrenciye a milk dedirtip kendi kulağıyla test ettirin.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Listenizle markete gidin: eşiniz kasiyer olsun. On ürünü isterken sayılabilirlerde sayı, sayılamayanlarda ölçü öbeği kullanın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Can I have three apples, two bottles of water, a kilo of rice and a packet of tea, please?
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş sayılabilir ad çoğul biçimde. 2) Beş sayılamayan adın hiçbiri çoğul değil. 3) Her sayılamayan adın önünde bir ölçü öbeği var.

A1.NOUN.04 The Indefinite Article a / an *Belirsiz Artikel a / an*

a + ünsüz SES · an + ünlü SES (yalnızca tekil sayılabilir isimle)

a / an belirsiz artikeldir: dinleyenin hangi varlıktan söz edildiğini bilmediği, çoğu içinden herhangi biri olan durumlarda kullanılır. Seçim harfe değil SESE bakar: an hour (/aʊ/), a university (/juː/). Yalnızca tekil sayılabilir isimle gelir.

a/an marks a first mention or any member of a class; the choice depends on the following SOUND, not on the letter.

AYRIM a university (/j/ sesi) ≠ an umbrella (/ʌ/ sesi) · an hour (h okunmaz) ≠ a house

SIK HATA

```
✗ She is teacher. He is an university student.
✓ She is a teacher. He is a university student.
```

Türkçede meslek bildirirken artikel yoktur (O öğretmen), bu yüzden a/an atlanır.

KAVRAMA SORUSU Do I know which one you mean? · What sound comes first in the next word?

SINIFTA a/an seçimini yazıyla değil sesle çalıştırın: öğrenciye sözcüğü önce yüksek sesle söyletin, artikeli sonra yazdırın.

1 **a before a consonant SOUND** · Ünsüz SESten önce a

`a book · a car · a university` — *bir kitap · bir araba · bir üniversite*

`a one-way ticket` — *tek yön bilet (/w/ sesi)*

`She is a nurse and he is a lawyer.` — *O hemşire, o ise avukat.*

`a European country · a useful book` — *(/j/ sesiyle başlar, bu yüzden a)*

2 **an before a vowel SOUND** · Ünlü SESten önce an

`an apple · an egg · an umbrella` — *bir elma · bir yumurta · bir şemsiye*

`an hour · an honest man` — *bir saat · dürüst bir adam (h okunmuyor)*

`I waited for an hour and a half.` — *Bir buçuk saat bekledim.*

`an old man · an interesting film · an easy question` — *yaşlı bir adam · ilginç bir film · kolay bir soru*

3 **a/an with jobs and roles** · Meslek ve rol bildirirken
İngilizcede meslek bildiren tümleyen artikelsiz kalamaz.

`My mother is a doctor.` — *Annem doktordur.*

~~`✗My mother is doctor.`~~ — *Artikel zorunludur.*

`He is an engineer and she is a dentist.` — *O mühendis, o ise diş hekimi.*

`As a student, I get a discount.` — *Öğrenci olarak indirim alıyorum.*

4 **a/an only with singular countable nouns** · Yalnızca tekil sayılabilirle

`a student ✓ · a students ✗ · a water ✗` — *tekil sayılabilir isim şart*

`I bought a chair and some furniture.` — *Bir sandalye ve biraz mobilya aldım.*

`I need a pen. / I need some pens. / I need some water.` — *tekil · çoğul · sayılamayan*

~~`✗a news · ✗a money · ✗an advice`~~ — *sayılamayan isimlerle kullanılmaz*

5 **a/an = one of many, first mention** · İlk anıştırma / birçoğundan biri
İlk anıştırmada a/an, ikinci anıştırmada the gelir; metin bağı böyle kurulur.

`I saw a dog. The dog was very big.` — *Bir köpek gördüm. Köpek çok büyüktü.*

`There is a man at the door. The man wants to see you.` — *Kapıda bir adam var. Adam sizi görmek istiyor.*

`I read a book yesterday. The book was about Istanbul.` — *Dün bir kitap okudum. Kitap İstanbul hakkındaydı.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.NOUN.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **a mı an mı?**

Ses kuralına göre doldurun. Harfe değil sese bakın.

1. `___ hour`
   CEVAP an
   h okunmaz, /aʊ/ ile başlar.
2. `___ university`
   CEVAP a
   /juː/ ünsüz sesidir.
3. `___ umbrella`
   CEVAP an
4. `___ European country`
   CEVAP a
   /jʊə/ — yine ünsüz ses.
5. `___ honest man`
   CEVAP an
6. `___ MP3 player`
   CEVAP an
   Harf adı /em/ diye okunur.
7. `___ one-way street`
   CEVAP a
   one = /wʌn/, /w/ ünsüzdür.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Meslek ve rol**

Türkçeden çeviri yapın; artikel unutulmasın.

1. `O öğretmendir.`
   CEVAP She is a teacher. / He is a teacher.
   She is teacher ✗ — Türkçede artikel yok, İngilizcede zorunlu.
2. `Kardeşim mühendis.`
   CEVAP My brother is an engineer.
3. `Onlar doktordur.`
   CEVAP They are doctors.
   Çoğulda a/an yok, çoğul ek var.
4. `Ben öğrenciyim.`
   CEVAP I am a student.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Tanıdığın insanlar**

Tanıdığınız beş kişinin mesleğini tek tek yazın; ikisi çoğul özneli olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP My father is a driver. My aunt is a dentist. My cousins are engineers. Our neighbour is an architect. My sisters are nurses.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · bireysel) Aynı beş kişiyi bu kez bir iş yerinin tanıtım sayfası için yazın: tekillerde a/an, çoğullarda tanımlıksız biçim kullanın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Ayşe is an engineer. Her parents are teachers. Mehmet is a driver. His sisters are nurses. My uncle is an architect.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Tekil meslek adlarının önünde a/an var. 2) Çoğul meslek adlarının önünde tanımlık yok. 3) a/an seçimi sese göre doğru (an engineer, a university).

A1.NOUN.05 The Definite Article the *Belirli Artikel the* ◆ çekirdek

`the + tekil / çoğul / sayılamayan isim`

the belirli artikeldir: konuşan ve dinleyen hangi varlıktan söz edildiğini birlikte biliyorsa kullanılır. Bu ortak bilgi metinden (daha önce anıldı), durumdan (odadaki tek kapı) ya da dünyanın tekliğinden (the sun) gelebilir. Sayı ve türden bağımsızdır.

the signals that speaker and hearer can identify the referent — from previous mention, from the situation, or from unique knowledge.

AYRIM Open a window (herhangi biri) ≠ Open the window (ikimizin de bildiği pencere)

SIK HATA

```
✗ I go to the school every day by the bus.
✓ I go to school every day by bus.
```

Türkçede belirlilik nesne hâl ekiyle verilir (kapıyı açtım); öğrenci the'yi ya hiç kullanmaz ya da her yere serper.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **school ↔ the school: kurum mu, bina mı?**

İngilizce, bir kurumu işleviyle andığında artikeli düşürür; aynı yeri bir bina ya da nokta olarak andığında the getirir. Bu ayrım Türkçede hiç işaretlenmediği için öğrenci ya hep the kullanır ya da hiç kullanmaz. Ölçüt şudur: kişi oraya asıl amacı için mi gidiyor?

`My son goes to school.` — *Oğlum okula gidiyor. (öğrenci olarak — işlev)*

`I went to the school to meet his teacher.` — *Öğretmeniyle görüşmek için okula gittim. (bina)*

`She is in hospital.` — *Hastanede yatıyor. (hasta olarak)*

`She works at the hospital.` — *Hastanede çalışıyor. (bina / iş yeri)*

`He is in prison.` — *Hapiste. (mahkûm)*

`The lawyer went to the prison.` — *Avukat cezaevine gitti. (ziyaret)*

KAVRAMA SORUSU Do we both know which one? · Is there only one here?

SINIFTA the / a / Ø seçimini üç soruluk bir akış şemasıyla verin: Sayılabilir mi? → Tekil mi? → İkimiz de biliyor muyuz?

1 **the for something already mentioned** · Daha önce anılan için

`I bought a car. The car is red.` — *Bir araba aldım. Araba kırmızı.*

`A woman called you. The woman said it was urgent.` — *Bir kadın seni aradı. Kadın acil olduğunu söyledi.*

`We watched a film. The film was terrible.` — *Bir film izledik. Film berbattı.*

2 **the for something unique or obvious** · Tek olan ya da bağlamdan belli olan

`Please close the door.` — *Lütfen kapıyı kapat. (buradaki tek kapı)*

`The sun is very bright today.` — *Güneş bugün çok parlak.*

`Where is the bathroom?` — *Tuvalet nerede? (bu evdeki)*

`The moon is very bright tonight.` — *Ay bu gece çok parlak.*

3 **the with superlatives and ordinals** · Üstünlük ve sıra sayılarıyla

`She is the best student in the class.` — *Sınıfın en iyi öğrencisidir.*

`This is the first lesson.` — *Bu, ilk derstir.*

`It was the worst day of the week.` — *Haftanın en kötü günüydü.*

`Take the second street on the left.` — *Soldaki ikinci sokağa girin.*

4 **the with musical instruments and some places** · Enstrüman ve bazı yerlerle

Enstrümanlarda the kullanılır; sporlarda kullanılmaz.

`He plays the guitar.` — *Gitar çalar.*

`She plays football.` — *Futbol oynar.*

`My daughter plays the piano.` — *Kızım piyano çalar.*

`We went to the cinema and then to the theatre.` — *Sinemaya, sonra tiyatroya gittik.*

5 **the is pronounced /ðiː/ before a vowel sound** · Ünlü sesten önce /ðiː/

`the apple /ðiː/ · the end /ðiː/` — *ünlü sesten önce*

`the book /ðə/ · the university /ðə/` — *ünsüz sesten önce*

`the office /ðiː/ · the hour /ðiː/` — *ünlü SES (yazıma değil sese bakılır)*

`the house /ðə/ · the European Union /ðə/` — *ünsüz SES*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.NOUN.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* **the gerekli mi?**

Boşluğa the yazın ya da — koyun.

1. `I saw a dog. ___ dog was very big.`
   CEVAP The
   İkinci anıştırma.
2. `Please close ___ door.`
   CEVAP the
   Bağlamdan hangisi olduğu belli.
3. `___ sun rises in the east.`
   CEVAP The
   Tek olan varlık.
4. `This is ___ best film of the year.`
   CEVAP the
   Üstünlük derecesi.
5. `She plays ___ piano very well.`
   CEVAP the
   Çalgı adları.
6. `He lives in ___ Turkey.`
   CEVAP —
   Çoğu ülke adı artikelsizdir.
7. `They live in ___ United States.`
   CEVAP the
   Çoğul / birleşik devlet adları the alır.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **İlk anıştırma / ikinci anıştırma**

İki cümlelik kısa öykü kurun: birinci cümlede a/an, ikinci cümlede the kullanın.

1. `car / be old`
   CEVAP I bought a car last week. The car is very old.
   Bu ayrım Türkçede yoktur; öğrenci ikinci cümlede de a der.
2. `woman / ask a question`
   CEVAP A woman came into the room. The woman asked a question.
3. `letter / be from my uncle`
   CEVAP I got a letter this morning. The letter was from my uncle.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Odanı anlat**

Bulunduğunuz odayı beş cümleyle anlatın: yeni bir şeyi ilk kez anarken a/an, tekrar anarken the kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümlelik betim.`
   ÖRNEK CEVAP There is a table in the room. The table is brown. There is a window near the table. The window is open. I can see a garden and the garden is full of flowers.
   Öğrencinin a→the geçişini yapıp yapmadığını izleyin; en sık atlanan adımdır.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Odanızı görmeyen eşinize telefonla anlatın; o çizsin. Yeni bir nesneyi ilk anışta a/an, ikinci anışta the kullanın ve en az bir kez There is/are ile başlayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: There is a table in the middle. The table is brown. There are two chairs next to it. The chairs are old.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) İlk anıştaki her tekil nesnede a/an var. 2) İkinci anışta the'ye geçilmiş. 3) There is/are özneyle sayıca uyumlu.

A1.NOUN.06 Zero Article *Artikelsiz Kullanım*

`Ø + çoğul / sayılamayan isim (genel anlam)`

Artikelsiz kullanım İngilizcenin üçüncü seçeneğidir ve genel anlam taşır: bir türün tamamından ya da bir maddeden söz edilir. Ayrıca özel adlarda, çoğu ülke ve şehir adında, öğün, dil ve spor adlarında ve bir dizi kalıp öbekte artikel kullanılmaz.

The zero article expresses generic reference with plural and uncountable nouns, and is fixed with most names, meals, languages, sports and a set of idiomatic phrases.

AYRIM Dogs are loyal (genel) ≠ The dogs are loyal (belirli köpekler)

SIK HATA

`✗ The children like the chocolate.`
`✓ Children like chocolate.`

Türkçede genel ifade tekil isimle kurulur (Çocuk çikolata sever); İngilizcede çoğul + artikelsiz gerekir.

KAVRAMA SORUSU All of them, everywhere? · Or these particular ones?

SINIFTA Genel–belirli ayrımını iki resimle gösterin: sokak dolusu köpek (Dogs…) ve tasmalı iki köpek (The dogs…).

1 **Plural and uncountable nouns in general statements** · Genel ifadelerde çoğul ve sayılamayan

`Cats sleep a lot.` — *Kediler çok uyur.*
`Water boils at 100 °C.` — *Su 100 °C'de kaynar.*
`Books are expensive in Turkey.` — *Türkiye'de kitaplar pahalı.*
`Children learn languages quickly.` — *Çocuklar dilleri hızlı öğrenir.*

2 **No article with names, cities and most countries** · İsim, şehir ve çoğu ülke adında yok

Çoğul biçimli ülke adları ise the alır: the USA, the Netherlands.

`She lives in Turkey, in Istanbul.` — *Türkiye'de, İstanbul'da yaşıyor.*
`He is from the Netherlands.` — *Hollandalıdır.*
`I was born in Konya and I live in Germany.` — *Konya'da doğdum, Almanya'da yaşıyorum.*
`the USA · the UK · the Netherlands · the Philippines` — *çoğul biçimli ülke adları the alır*

3 **Fixed zero-article phrases** · Kalıplaşmış artikelsiz öbekler

Kurumun işlevi kastediliyorsa artikel düşer; bina kastediliyorsa the gelir.

`go to school · go to bed · at work · at home` — *okula gitmek · yatmak · işte · evde*
`I went to the school to meet the teacher.` — *Öğretmenle görüşmek için okula (binaya) gittim.*
`My father is at work and my sister is in bed.` — *Babam işte, kız kardeşim yatakta.*
`We go to church on Sundays.` — *Pazarları kiliseye gideriz.*

4 **No article with meals, languages and most sports** · Öğün, dil ve spor adlarında yok

`We have breakfast at seven.` — *Kahvaltıyı yedide yaparız.*

`She speaks English and plays tennis.` — *İngilizce konuşur ve tenis oynar.*

`What do you have for lunch?` — *Öğle yemeğinde ne yersin?*

`He teaches French and plays basketball.` — *Fransızca öğretir ve basketbol oynar.*

~~`✗I play the football.`~~ — *Sporlarda the kullanılmaz.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.NOUN.06

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Artikelsiz kalıplar**

Boşluğu doldurun ya da — koyun.

1. `I go to ___ school every day.`
   CEVAP —
   Kurumun işlevi kastediliyor.
2. `My mother went to ___ school to meet the teacher.`
   CEVAP the
   Bina kastediliyor — anlam değişir.
3. `We have ___ breakfast at seven.`
   CEVAP —
   Öğün adları.
4. `She speaks ___ Japanese.`
   CEVAP —
   Dil adları.
5. `He plays ___ football on Sundays.`
   CEVAP —
   Spor adları.
6. `___ dogs are loyal animals.`
   CEVAP —
   Genel yargıda çoğul artikelsizdir.
7. `He is in ___ hospital after the accident.`
   CEVAP —
   BrE: hasta olarak. AmE in the hospital der.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Anlam farkını açıkla**

İki cümlenin farkını Türkçe bir cümleyle söyleyin.

1. `He is in prison. / He is in the prison.`
   CEVAP Birincide mahkûmdur; ikincide o binanın içindedir (ziyaretçi, işçi olabilir).
2. `I go to bed at eleven. / I go to the bed.`
   CEVAP Birincisi uyumaya giderim demektir; ikincisi o yatağa doğru yürürüm — kalıp bozulur.
3. `Life is short. / The life of a farmer is hard.`
   CEVAP Genel kavramda artikel yok; belirli bir yaşam biçimi anıldığında the gelir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Günlük rutin**

Bir gününüzü altı cümleyle anlatın; öğün, okul/iş ve spor adlarını kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I have breakfast at half past seven. I go to work by bus. I have lunch at one. After work I play basketball. I have dinner with my family. I go to bed at eleven.
   Artikel eklenen her yeri işaretleyin; bu kalıplar ezberlenmelidir.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · bireysel) Aynı günü bir yabancıya anlatıyorsunuz: öğün, ders ve spor adlarında tanımlık kullanmadığınız yerlerin altını çizin ve neden kullanmadığınızı Türkçe bir cümleyle yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I have breakfast at seven. (öğün adı — tanımlıksız) I go to school by bus. (kurum işlevi — tanımlıksız) I play basketball. (spor adı — tanımlıksız)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Öğün, spor ve okul/iş adlarında tanımlık yok. 2) Sayılabilir tekil somut adlarda tanımlık var. 3) Öğrenci en az üç yeri gerekçelendirebiliyor.

A1.NOUN.07 Possessive 's *İyelik 's* ◇ yüksek verim

`sahip + ’s + varlık (John’s car) · of (the door of the house)`

İyelik ’s sahibi gösterir ve sahip olan isme eklenir; öbekte sahip önce, varlık sonra gelir. Düzenli çoğullarda yalnızca kesme işareti konur (the students’ books), düzensiz çoğullarda yine ’s gelir (the children’s books). Cansız varlıklarda çoğunlukla of yeğlenir.

The possessive ’s attaches to the possessor; regular plurals take only an apostrophe, irregular plurals take ’s, and of is preferred with inanimate possessors.

AYRIM my brother’s friend (kardeşimin arkadaşı) ≠ my brothers’ friend (kardeşlerimin arkadaşı)

SIK HATA

✗ The car of my father is new. My friends car is red.
✓ My father’s car is new. My friend’s car is red.

Türkçe tamlamanın sırası benzer olsa da kesme işareti unutulur; cansız–canlı ayrımı bilinmediği için of yapısına kayılır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **-s ile biten adlarda: James’s mi, James’ mi?**

Bu, İngilizcenin gerçekten tartışmalı ve kaynaktan kaynağa değişen tek noktalama kuralıdır. Çağdaş ölçünlü kullanım (Oxford, Cambridge, Chicago) tekil adlarda ’s ekler ve söylenişi de öyledir; gazete üslupları (AP) yalnız kesme koyabilir. Sınıfta tek bir biçimi ölçüt alın ve tutarlı kalın — öğrenci için önemli olan tutarlılıktır.

`James’s car is new.` — *James’in arabası yeni. (yaygın ölçünlü biçim)*

`James’ car is new.` — *Aynı anlam; bazı gazete üsluplarında kabul edilir.*

`the students’ books` — *öğrencilerin kitapları (düzenli çoğul — yalnız kesme)*

`the children’s books` — *çocukların kitapları (düzensiz çoğul — ’s)*

KAVRAMA SORUSU Who does it belong to? · One owner or more than one?

SINIFTA ’s ile is kısaltmasının aynı görünmesi kalıcı bir karışıklıktır; iki cümleyi yan yana yazıp “başka yüklem var mı?” diye sordurun.

1 **Singular noun + 's** · Tekil isim + 's

`Ayşe’s book is on the table.` — *Ayşe’nin kitabı masada.*

`the teacher’s desk` — *öğretmenin masası*

`This is my sister’s room.` — *Burası kız kardeşimin odası.*

`Today is Ali’s birthday.` — *Bugün Ali’nin doğum günü.*

2 **Regular plural + '** · Düzenli çoğul + '

`the students’ books` — *öğrencilerin kitapları*

`my parents’ house` — *ailemin evi*

`This is the teachers’ room.` — *Burası öğretmenler odası.*

`The girls’ school is next to the park.` — *Kız okulu parkın yanında.*

3 **Irregular plural + 's** · Düzensiz çoğul + 's

`the children’s toys` — *çocukların oyuncakları*

`the men’s room` — *erkekler tuvaleti*

`Where is the women’s section?` — *Kadınlar bölümü nerede?*

`the people’s choice` — *halkın tercihi*

4 **of for things and ideas** · Nesne ve kavramlarda of

`the door of the house` — *evin kapısı*

`the end of the film` — *filmin sonu*

`the roof of the building` — *binanın çatısı*

`the name of the street` — *sokağın adı*

~~✗the building’s roof biçimi de duyulur; ancak A1’de of yapısı öğretilmelidir.~~

5 **Possessive 's vs contracted is** · İyelik 's ile kısaltılmış is farkı

Ayırt etme testi: cümlede başka bir yüklem var mı?

`Ali’s car is new.` — *Ali’nin arabası yeni. (iyelik)*

`Ali’s very tired.` — *Ali çok yorgun. (Ali is)*

`My sister’s a doctor.` — *Kız kardeşim doktordur. (= is)*

`My sister’s car is red.` — *Kız kardeşimin arabası kırmızı. (iyelik)*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.NOUN.07

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Kesme işaretli iyelik mi, of mu?**

İyelik biçimini yazın.

1. `the car of my brother → ___`
   CEVAP my brother's car
2. `the toys of the children → ___`
   CEVAP the children's toys
   Düzensiz çoğul yine 's alır.
3. `the room of the boys → ___`
   CEVAP the boys' room
   Düzenli çoğulda yalnızca kesme işareti.
4. `the door of the house → ___`
   CEVAP the door of the house
   Cansız varlıkta of tercih edilir.
5. `the name of my friend → ___`
   CEVAP my friend's name
6. `the office of the manager → ___`
   CEVAP the manager's office

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kesme işareti neyin yerine?**

Cümledeki kesme işareti iyelik mi, is mi, has mı?

1. `My father's a teacher.`
   CEVAP is — Babam öğretmendir.
2. `My father's car is new.`
   CEVAP İyelik — Babamın arabası.
3. `She's got two sisters.`
   CEVAP has — has got kısaltması.
4. `Ali's brother's here.`
   CEVAP İlki iyelik, ikincisi is — Ali'nin kardeşi burada.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Aile ağacı**

Ailenizden beş kişiyi iyelik yapısıyla tanıtın; en az bir düzenli çoğul ve bir düzensiz çoğul kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP My mother's name is Sevgi. My parents' house is in Adana. My sister's children are very small. The women's group meets on Fridays. My uncle's job is difficult.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinizin aile ağacını dinleyip beş cümleyle özetleyin; hepsinde 's ya da s' kullanın ve bir kez of yapısıyla karşılaştırın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Elif's mother is a doctor. Her parents' house is in İzmir. The name of the street is Bahar.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Tekil adlarda 's, çoğul -s'li adlarda s' doğru. 2) En az bir düzensiz çoğulda 's var (children's). 3) Cansız adlarda of yapısı yeğlenmiş.

A1.NOUN.08 There is / There are *There is / There are Yapısı*

→ VII.32

There is + tekil / sayılamayan · There are + çoğul

there is / there are bir şeyin var olduğunu bildirir. Buradaki there sözde öznedir, anlamı yoktur; gerçek özne yüklemden sonra gelen isimdir ve yüklem ona uyar. Türkçedeki var / yok yapısının karşılığıdır.

Existential there introduces the existence of something; the verb agrees with the noun that follows, not with there.

AYRIM There is a book here. (varlık) ≠ The book is there. (yer)

SIK HATA

✗ There are a problem. It has three books on the table.
✓ There is a problem. There are three books on the table.

Türkçedeki "var" sahiplik fiiliyle karıştırıldığı için öğrenci "it has" der; ayrıca uyumu sonraki isimle kurmaz.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **There's two...: konuşmada duyulan, yazıda kabul edilmeyen biçim**

Anadili İngilizce olanlar konuşurken çoğul isimden önce sık sık "There's" der. Bu, kayıtlı bir konuşma dili özelliğidir ama ölçünlü yazıda ve sınavlarda hatalı sayılır. Öğrenciye şunu söyleyin: duyabilirsin, ama yazma.

There's two people outside. — *Konuşmada duyulur; yazıda kabul edilmez.*

There are two people outside. — *Dışarıda iki kişi var. (yazıda doğru biçim)*

There is a chair and two tables. — *Bir sandalye ve iki masa var. (yüklem ilk isme uyar)*

There are two tables and a chair. — *İki masa ve bir sandalye var.*

KAVRAMA SORUSU Does it exist? · One or more than one?

SINIFTA Bir oda resmi verip önce there is / there are ile betimletin, sonra aynı resmi soru biçimine çevirtin: Is there...? Are there...?

1 **there is + singular or uncountable noun** · there is + tekil / sayılamayan

There is a book on the desk. — *Masada bir kitap var.*

There is some milk in the fridge. — *Buzdolabında biraz süt var.*

There is a problem with my phone. — *Telefonumda bir sorun var.*

There is a lot of traffic today. — *Bugün çok trafik var.*

2 **there are + plural noun** · there are + çoğul

There are two windows in this room. — *Bu odada iki pencere var.*

There are many students outside. — *Dışarıda çok öğrenci var.*

There are four seasons in a year. — *Bir yılda dört mevsim vardır.*

There are some apples in the fridge. — *Buzdolabında biraz elma var.*

3 **Negative: there isn't / there aren't** · Olumsuz biçim

There isn't any bread. — *Hiç ekmek yok.*

There aren't any chairs here. — *Burada hiç sandalye yok.*

There isn't a bank in this street. — *Bu sokakta banka yok.*

There aren't many students today. — *Bugün pek öğrenci yok.*

4 **Question: Is there...? / Are there...?** · Soru biçimi

Is there a bank near here? – Yes, there is. — *Yakınlarda banka var mı? — Evet, var.*

Are there any questions? – No, there aren't. — *Soru var mı? — Hayır, yok.*

Is there any milk? – No, there isn't. — *Süt var mı? — Hayır, yok.*

How many people are there in your class? — *Sınıfında kaç kişi var?*

5 **there is ≠ locative there** · there is ile yer bildiren there farkı

Aynı sözcük iki ayrı işte kullanılır: sözde özne ve yer zarfı.

There is a shop there. — *Orada bir dükkân var. (ilk there sözde özne, ikincisi yer zarfı)*

There are many shops there. — *Orada birçok dükkân var.*

~~✗It has a book on the table.~~ — *Türkçedeki "var" have ile kurulmaz.*

There is a book on the table. — *Masada bir kitap var.*

6 **The verb agrees with the noun after it** · Yüklem, kendinden sonraki isme uyar
Konuşma dilinde "There's two..." duyulur; yazıda kabul edilmez.

`There are three books and a pen.` — *Üç kitap ve bir kalem var.*

`There is a pen and three books.` — *Bir kalem ve üç kitap var. (yüklem ilk isme uyar)*

`There is some milk and two eggs.` — *Biraz süt ve iki yumurta var.*

`There are two eggs and some milk.` — *İki yumurta ve biraz süt var.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.NOUN.08

1 KONTROLLÜ *Controlled* **there is / there are**

Doğru biçimi yazın.

1. `___ a book on the table.`
   CEVAP There is
2. `___ four chairs in the room.`
   CEVAP There are
3. `___ any milk in the fridge?`
   CEVAP Is there
   Soruda ters çevrilir.
4. `___ any people in the street.`
   CEVAP There aren't
   Olumsuz + any.
5. `___ some water in the bottle.`
   CEVAP There is
   Sayılamayan isim tekil alır.
6. `___ a pen and two books on the desk.`
   CEVAP There is
   Yüklem, kendinden sonraki İLK isme uyar.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **there ile it/have karışması**

Yanlış cümleyi düzeltin.

1. `✗ In the room have three windows.`
   CEVAP There are three windows in the room. — Türkçe odada ... var doğrudan çevrilemez.
2. `✗ It is a problem with my computer.`
   CEVAP There is a problem with my computer. — varlık bildiriyor, tanımlama değil.
3. `✗ There are a lot of traffic today.`
   CEVAP There is a lot of traffic today. — traffic sayılamaz.
4. `✗ Is there my keys?`
   CEVAP Where are my keys? — there is/are belirsiz isimle kurulur, belirli isimle tuhaflaşır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Mahalleni anlat**

Oturduğunuz mahallede ne olduğunu altı cümleyle anlatın; ikisi olumsuz, biri soru olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP There is a park near my house. There are two schools in my street. There isn't a cinema. There aren't any big shops. Is there a hospital? Yes, there is one behind the mosque.
   var / yok yapısını kurabilen öğrenci A1 betimlemesini tamamlamış sayılır.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Mahallenizi tanıtan altı satırlık bir duvar panosu metni yazın; grup olarak birleştirip There is/are ile başlayan bir tanıtım paragrafı kurun.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: There is a big park in our neighbourhood. There are two schools. There isn't a cinema. Is there a hospital near you?
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) There is/are sayıca uyumlu. 2) İki olumsuz ve bir soru var. 3) Sayılamayan adlarda There is kullanılmış.

02 Zamirler ve Gönderim

Pronouns & Reference

PRON

A1.PRON.01 Subject Pronouns *Özne Zamirleri* ◆ çekirdek

`I · you · he · she · it · we · they + yüklem`

Özne zamiri, yüklemin öznesi olarak kullanılır ve İngilizcede zorunludur: Türkçedeki gibi kişi ekiyle düşürülemez. Yüklemden önce gelir ve cins seçimi (he / she / it) gerçek varlığa göre yapılır; İngilizcede dilbilgisel cinsiyet yoktur.

Subject pronouns fill the obligatory subject slot before the verb; gender is natural, not grammatical.

AYRIM Türkçe: Geliyorum. (özne yok) · İngilizce: I am coming. (özne zorunlu)

SIK HATA

✗ `Is a teacher. Am student.`

✓ `She is a teacher. I am a student.`

Türkçe özneyi kişi ekiyle taşıdığı için öğrenci özneyi tamamen düşürür — A1'in en sık yapısal hatası.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Özne düşürme: Türkçe konuşanın bir numaralı yapısal hatası**

Türkçe, öznesi düşebilen (pro-drop) bir dildir; kişi bilgisi yüklemin ekinde taşınır. İngilizce değildir: özne kutusu anlamı olmasa bile doldurulmak zorundadır. Bu yüzden hava, saat ve varlık cümlelerinde bile bir sözcük konur. Öğrenciye bunu bir yazım kuralı gibi değil, dilin iki farklı çalıştığı bir nokta olarak anlatın.

- ~~✗Is raining.~~ — *It is raining. — Yağmur yağıyor.*
- ~~✗Am a student.~~ — *I am a student. — Öğrenciyim.*
- ~~✗Is very difficult to learn.~~ — *It is very difficult to learn. — Öğrenmesi çok zor.*
- ~~✗Have two brothers.~~ — *I have two brothers. — İki erkek kardeşim var.*
- ~~✗In my class are thirty students.~~ — *There are thirty students in my class. — Sınıfımda otuz öğrenci var.*

KAVRAMA SORUSU Who is doing the action? · Is there a word before the verb?

SINIFTA Özne düşürme hatasını kalıcı biçimde çözmek için tahtaya boş bir kutu çizip "bu kutu asla boş kalmaz" kuralını görsel bir sabit hâline getirin.

1 I, you, he, she, it, we, they · Biçimler

`I am a student. You are my friend.` — *Ben öğrenciyim. Sen arkadaşımsın.*

`We are here and they are there.` — *Biz buradayız, onlar orada.*

`He is my brother and she is my sister.` — *O erkek kardeşim, o ise kız kardeşim.*

`They are from Bursa.` — *Onlar Bursalı.*

2 The subject is obligatory in English · İngilizcede özne zorunludur

Emir kipi dışında hiçbir İngilizce cümle öznesiz kurulamaz.

~~✗Is very cold today.~~ — *Özne eksik.*

`It is very cold today.` — *Bugün hava çok soğuk.*

~~✗Are very kind.~~ — *They are very kind. — Çok kibarlar.*

`It is important to be on time.` — *Zamanında olmak önemlidir.*

3 it for things, animals, weather and time · Nesne, hayvan, hava ve saat için it

it, canlı olmayan varlıkların yanı sıra hava, saat ve mesafe için sözde özne olarak da kullanılır.

`It is Monday and it is raining.` — *Pazartesi ve yağmur yağıyor.*

`It is five o'clock.` — *Saat beş.*

`It is snowing in Erzurum.` — *Erzurum'da kar yağıyor.*

`How far is it to Ankara? – It is 450 kilometres.` — *Ankara ne kadar uzakta? — 450 kilometre.*

4 **I is always capitalised** · I her zaman büyük harf

`My sister and I are teachers.` — *Kız kardeşimle ben öğretmeniz.*

~~`✗my sister and i are teachers.`~~ — *I her zaman büyük yazılır.*

`Ali and I went to the cinema.` — *Ali ile ben sinemaya gittik.*

`I think I am late.` — *Sanırım geç kaldım.*

5 **you = both singular and plural** · you hem tekil hem çoğul

Türkçedeki sen / siz ayrımı İngilizcede yoktur; incelik ayrı sözcüklerle (could, please) kurulur.

`You are my best friend.` — *Sen en iyi arkadaşımsın.*

`You are all welcome.` — *Hepiniz hoş geldiniz.*

`You are my student. (bir kişi)` — *Sen benim öğrencimsin.*

`You are my students. (sınıf)` — *Siz benim öğrencilerimsiniz.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.PRON.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Özneyi yerine koy**

Altı çizili öbeği doğru özne zamiriyle değiştirin.

1. `MY BROTHER works in a bank. → ___ works in a bank.`
   CEVAP He
2. `AYŞE AND I are students. → ___ are students.`
   CEVAP We
3. `THE BOOKS are on the table. → ___ are on the table.`
   CEVAP They
4. `THE WEATHER is cold today. → ___ is cold today.`
   CEVAP It
5. `MY MOTHER AND FATHER live in Antalya. → ___ live in Antalya.`
   CEVAP They
6. `THE CAT is hungry. → ___ is hungry.`
   CEVAP It
   Hayvan için it; evcil hayvanda he/she de olabilir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Eksik özneyi tamamla**

Türkçede özne düşer, İngilizcede düşmez. Eksik özneyi ekleyin.

1. `✗ Is a teacher.`
   CEVAP He is a teacher. / She is a teacher.
   Türkçe -dir eki İngilizcede özne gerektirir.
2. `✗ Am very tired.`
   CEVAP I am very tired.
3. `✗ Is raining now.`
   CEVAP It is raining now.
   Hava durumunda boş özne it zorunludur.
4. `✗ Are my friends.`
   CEVAP They are my friends.
5. `✗ Is five o'clock.`
   CEVAP It is five o'clock.
   Saatte de boş özne it gerekir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Üç kişi, üç cümle**

Tanıdığınız üç kişi hakkında ikişer cümle yazın: birinci cümlede adı, ikinci cümlede zamiri kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP Mert is my cousin. He lives in Mersin. Elif is my neighbour. She works in a hospital. My parents are retired. They are very happy.
   İkinci cümlede adı tekrarlayan öğrenciyi düzeltin; zamir bağdaşıklığı burada başlar.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinizin yazdığı altı cümleyi okuyun ve her zamirin hangi ada gönderme yaptığını ok çizerek gösterin; belirsiz kalan bir zamir varsa adla değiştirin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Ali is my neighbour. He works in a bank. → he = Ali. Belirsizse: He works there. → Ali works in a bank.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Her zamirin göndergesi tek ve açık. 2) Kişi ve sayı uyumu doğru. 3) İlk cümlede ad, ikincide zamir kullanılmış.

A1.PRON.02 Object Pronouns *Nesne Zamirleri* ◇ yüksek verim

yüklem / edat + me · you · him · her · it · us · them

Nesne zamirleri fiilin ya da edatın ardından gelir ve eylemden etkilenen kişiyi gösterir. Türkçedeki -i / -e hâl eklerinin karşılığıdır; ancak İngilizcede ek değil, ayrı sözcük kullanılır ve bu sözcük asla özne olamaz.

Object pronouns follow a verb or a preposition and can never occupy the subject slot.

AYRIM He loves her. (o onu seviyor) · She loves him. (o onu seviyor — kişiler yer değişti)

SIK HATA

✗ Me and my friend went home. Give the book to I.
✓ My friend and I went home. Give the book to me.

Türkçede zamir kök hâlde kalıp ek aldığı için öğrenci özne–nesne biçimlerini karıştırır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **It's me / It is I ve "Me and my friend"**

Dilbilgisi kitaplarının bir kısmı be fiilinden sonra özne biçimini ister (It is I), ama çağdaş İngilizcede bu biçim yapmacık kaçar; herkes It's me der. Buna karşılık özne konumundaki "Me and my friend" konuşmada çok yaygın olsa da yazıda hatalı sayılır. Öğrenciye ölçüt olarak şunu verin: kişiyi tek başına bırakıp cümleyi okuyun.

It's me. — *Benim. (olağan ve doğru)*

It is I. — *Dilbilgisi kitabı biçimi; günlük dilde kullanılmaz.*

~~✗Me and my friend went to the park.~~ — *My friend and I went to the park. — Arkadaşımla parka gittik.*

Test: ✗Me went to the park. → demek ki I gerekir. — *Tek başına okuma testi*

He invited my friend and me. — *Arkadaşımı ve beni davet etti. (nesne konumu — me doğru)*

KAVRAMA SORUSU Who does the action? · Who receives the action?

SINIFTA Özne–nesne çiftlerini (I/me, he/him, they/them) tabloyla değil, aynı cümlenin iki yönünü tersine çevirerek çalıştırın: I saw him. → He saw me.

1 me, you, him, her, it, us, them · Biçimler

I – me · he – him · she – her · we – us · they – them — *özne – nesne çiftleri*

you – you · it – it — *bu ikisi değişmez*

She saw us and we saw them. — *O bizi gördü, biz de onları gördük.*

2 After a verb · Fiilden sonra

I know her very well. — *Onu çok iyi tanırım.*

Please help us. — *Lütfen bize yardım edin.*

Can you call him tonight? — *Onu bu akşam arayabilir misin?*

The teacher helped me a lot. — *Öğretmen bana çok yardım etti.*

3 After a preposition · Edattan sonra

Come with me. — *Benimle gel.*

This present is for them. — *Bu hediye onlar için.*

I am waiting for her. — *Onu bekliyorum.*

This letter is from them. — *Bu mektup onlardan.*

4 **Object pronoun cannot be a subject** · Nesne zamiri özne olamaz

~~✗Me am tired.~~ — *Nesne zamiri özne olamaz.*

I am tired. — *Yorgunum.*

~~✗Him is my teacher.~~ — *He is my teacher. — O benim öğretmenim.*

~~✗Us are ready.~~ — *We are ready. — Hazırız.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.PRON.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Nesne zamiri**

Parantezdeki zamiri nesne biçiminde yazın.

1. I saw ___ at the cinema. (she)
   CEVAP her
2. Can you help ___? (I)
   CEVAP me
3. We are waiting for ___. (they)
   CEVAP them
   Edattan sonra nesne biçimi.
4. She gave the book to ___. (he)
   CEVAP him
5. Come with ___. (we)
   CEVAP us
6. I like ___ very much. (you)
   CEVAP you
   you biçim değiştirmez.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Özne mi nesne mi?**

Yanlış zamiri düzeltin ve nedenini söyleyin.

1. ✗ Me and my friend went to the park.
   CEVAP My friend and I went to the park. — özne konumunda I gerekir.
2. ✗ She invited my sister and I.
   CEVAP She invited my sister and me. — nesne konumunda me gerekir.
3. ✗ Him is my teacher.
   CEVAP He is my teacher.
4. ✗ This present is for she.
   CEVAP This present is for her. — edattan sonra nesne biçimi.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kime ne veriyorsun?**

Doğum gününde beş kişiye ne aldığınızı yazın; hepsinde nesne zamiri kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP I bought a book for him. I gave her some flowers. I sent them a card. My father helped me. I thanked him.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Aynı beş hediyeyi bu kez iki nesneli yapıyla yazın (give somebody something), sonra to'lu biçime çevirin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I give her a book. → I give a book to her. I buy them flowers. → I buy flowers for them.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Beş cümlede de nesne zamiri (me/you/him/her/it/us/them) kullanılmış. 2) Özne zamiriyle karıştırılmamış. 3) İki nesneli yapıda sıra doğru.

A1.PRON.03 Possessive Adjectives *İyelik Sıfatları* ◆ çekirdek

`my · your · his · her · its · our · their + İSİM`

İyelik sıfatı bir ismin önünde durur ve o ismin kime ait olduğunu gösterir. İngilizcede iyelik sıfatı, sahip olunan ismin sayısına ya da cinsine göre değişmez; SAHİBE göre seçilir. Artikelin yerini alır: hem the hem my kullanılmaz.

Possessive determiners precede the noun, agree with the possessor (not the possessed), and replace the article.

AYRIM his sister (erkek sahip) ≠ her brother (kadın sahip)

SIK HATA

✗ Ayşe loves his mother. The my book is here.
✓ Ayşe loves her mother. My book is here.

Türkçede iyelik cinsiyet ayrımı yapmaz (onun annesi); öğrenci his / her seçimini varlığa göre yapar, oysa sahibe göre yapılmalıdır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **his / her seçimi: sahibe bakılır, nesneye değil**

Türkçede iyelik cinsiyet ayrımı yapmaz: "onun annesi" hem erkeğin hem kadının annesi olabilir. İngilizcede seçim sahibin cinsiyetine göre yapılır ve sahip olunan şeyin cinsiyeti hiç dikkate alınmaz. Bu, A1'in en dirençli hatasıdır ve düzeltilmezse C1'e kadar sürer.

`Ali loves his mother.` — *Ali annesini sever. (sahip Ali → his)*

~~`✗Ali loves her mother.`~~ — *Bu, "Ali başka bir kadının annesini seviyor" demektir.*

`Ayşe called her father.` — *Ayşe babasını aradı. (sahip Ayşe → her)*

~~`✗Ayşe called his father.`~~ — *Sahip Ayşe olduğu için his olamaz.*

`The boy lost his sister's bag.` — *Çocuk kız kardeşinin çantasını kaybetti.*

KAVRAMA SORUSU Whose is it? · Is the owner a man or a woman?

SINIFTA his / her hatası A1'de en dirençli hatadır: sahip kişiyi tahtaya çizip ok çizerek "ok kimden çıkıyor?" sorusuyla çalıştırın.

1 **my, your, his, her, its, our, their** · Biçimler

`my book · your pen · our house` — *kitabım · kalemin · evimiz*

`This is our teacher and that is their classroom.` — *Bu bizim öğretmenimiz, şu da onların sınıfı.*

`Is this your phone?` — *Bu senin telefonun mu?*

2 **No plural agreement with the noun** · İsimle çoğul uyumu yok

İyelik sıfatı çoğul isimle de aynı kalır.

`my book / my books` — *kitabım / kitaplarım*

~~`✗mys books`~~ — *Çoğul eki almaz.*

`their friends · our children` — *arkadaşları · çocuklarımız*

~~`✗ours children`~~ — *İyelik sıfatı ek almaz.*

3 **his / her is chosen by the OWNER, not the object** · his/her sahibin cinsiyetine göre seçilir

`Ali loves his mother.` — *Ali annesini sever.*

`Ayşe loves her father.` — *Ayşe babasını sever.*

`My father sold his car.` — *Babam arabasını sattı.*

`My mother sold her car.` — *Annem arabasını sattı.*

4 **its (possessive) vs it's (= it is)** · its ile it's farkı

its = onun (iyelik) · it's = it is / it has.

`The dog wagged its tail.` — *Köpek kuyruğunu salladı.*

`It's cold today.` — *Bugün hava soğuk.*

`The cat is eating its food.` — *Kedi mamasını yiyor.*

`It's raining, so take its cover off.` — *Yağmur yağıyor, kılıfını çıkar. (ikisi bir arada)*

5 **Possessive adjective replaces the article** · İyelik sıfatı artikelin yerine geçer

~~✗the my car~~ — *Artikel ve iyelik birlikte gelmez.*

`my car` — *arabam*

`I lost my keys.` — *Anahtarlarımı kaybettim.*

~~✗I lost the my keys.~~ — *the ile my birlikte gelmez.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.PRON.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İyelik sıfatı**

Boşluğu doğru iyelik sıfatıyla doldurun.

1. `This is Ali. ___ car is red.`
   CEVAP His
2. `This is Zeynep. ___ bag is new.`
   CEVAP Her
3. `We love ___ city.`
   CEVAP our
4. `The dog is eating ___ food.`
   CEVAP its
   Kesme işareti yok.
5. `You and Ali forgot ___ books.`
   CEVAP your
6. `I like ___ new job.`
   CEVAP my

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **his mi her mi?**

Sahibi bulun ve doğru biçimi yazın. Türkçede cinsiyet ayrımı yoktur; hata buradan çıkar.

1. `Mehmet loves ___ mother.`
   CEVAP his — sahibi Mehmet, anne kadın olsa da his.
2. `Fatma is talking to ___ father.`
   CEVAP her — sahibi Fatma, baba erkek olsa da her.
3. `✗ Ahmet is with her wife.`
   CEVAP Ahmet is with his wife.
4. `✗ Elif called his brother.`
   CEVAP Elif called her brother.
5. `✗ The book and it's cover are old.`
   CEVAP The book and its cover are old. — its iyelik, it's = it is.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Fotoğraf altı yazısı**

Bir aile fotoğrafını beş cümleyle anlatın; her cümlede farklı bir iyelik sıfatı bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP This is my family. My father is next to his brother. My sister is holding her daughter. Our house is behind them. Their dog is under the table.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · bireysel) Aynı fotoğrafı bu kez üçüncü kişiye anlatın: bütün my/our sıfatlarını his/her/their yapıp cümleleri yeniden yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: This is my brother. → This is her brother. Our house is small. → Their house is small.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş farklı iyelik sıfatı kullanılmış. 2) İyelik sıfatı ile iyelik zamiri karıştırılmamış (my ↔ mine). 3) Ardından gelen adda ayrıca 's yok.

A1.PRON.04 Possessive Pronouns *İyelik Zamirleri*

`mine · yours · his · hers · ours · theirs (isim gelmez)`

İyelik zamiri, iyelik sıfatı + ismin yerine geçer ve tek başına kullanılır: This is my book → This is mine. Ardından isim gelmez ve kesme işareti almaz. its biçiminin iyelik zamiri karşılığı yoktur.

Possessive pronouns stand alone, replacing determiner + noun; they take no apostrophe and its has no such form.

AYRIM This is my book. (sıfat + isim) · This book is mine. (zamir, tek başına)

SIK HATA

✗ This is mine book. That car is her's.
✓ This is my book. That car is hers.

Türkçede benimki tek sözcüktür; öğrenci mine'ı sıfat gibi ismin önüne koyar.

KAVRAMA SORUSU Is there a noun after this word? · Whose is it?

SINIFTA Sınıfta eşya toplayıp "Whose is this?" sorusuyla dağıtın: cevap yalnız zamir biçimiyle verilebilsin (It's mine / hers).

1 **mine, yours, his, hers, ours, theirs** · Biçimler

`my → mine · your → yours · her → hers` — *sıfat → zamir*

`our → ours · their → theirs` — *sıfat → zamir*

`his → his` — *tek değişmeyen biçim*

2 **Used without a following noun** · Ardından isim gelmez

`This bag is mine.` — *Bu çanta benim.*

~~`✗This is mine bag.`~~ — *Ardından isim gelmez.*

`Whose book is this? – It's mine.` — *Bu kimin kitabı? — Benim.*

`Your car is fast but ours is faster.` — *Senin araban hızlı ama bizimki daha hızlı.*

3 **No apostrophe** · Kesme işareti yok

`The book is hers.` — *Kitap onun.*

~~`✗The book is her's.`~~ — *Kesme işareti kullanılmaz.*

`Is this yours or theirs?` — *Bu seninki mi onlarınki mi?*

~~`✗Is this your's?`~~ — *Kesme işareti kullanılmaz.*

4 **its has no possessive-pronoun form** · its için iyelik zamiri yoktur

Nesnenin sahibi belirsizse of it ya da yeniden adlandırma yeğlenir.

~~`✗The colour is its.`~~ — *Böyle bir biçim yoktur.*

`Its colour is nice.` — *Rengi güzel.*

`The chair is broken; its leg is missing.` — *Sandalye kırık, bacağı eksik.*

~~`✗The leg is its.`~~ — *Böyle bir kullanım yoktur.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.PRON.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İyelik zamiri**

Cümleyi iyelik zamiriyle kısaltın.

1. `This is my book. → This book is ___.`
   CEVAP mine
2. `That is her bag. → That bag is ___.`
   CEVAP hers
   Kesme işareti yok: her's ✗.
3. `These are our seats. → These seats are ___.`
   CEVAP ours
4. `That is their car. → That car is ___.`
   CEVAP theirs
5. `This is your pen. → This pen is ___.`
   CEVAP yours
6. `That is his coat. → That coat is ___.`
   CEVAP his
   his iki işlevde de aynıdır.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sıfat mı zamir mi?**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ This is mine book.`
   CEVAP This is my book. / This book is mine.
2. `✗ Their house is bigger than our.`
   CEVAP ... bigger than ours.
3. `✗ Is this yours pen?`
   CEVAP Is this your pen? / Is this pen yours?
4. `✗ The cat licked its.`
   CEVAP Bu cümle kurulamaz — its için iyelik zamiri yoktur. The cat licked its paw. ✓

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kayıp eşya masası**

Sınıfta bulunan beş eşyanın kime ait olduğunu iyelik zamiriyle söyleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle, soru-cevap biçiminde.`
   ÖRNEK CEVAP Is this pen yours? No, it is hers. Whose keys are these? They are mine. The blue bag is theirs.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Sınıfta gerçek bir kayıp eşya masası kurun: beş eşyayı gösterip Whose is this? diye sorun, sahibi iyelik zamiriyle yanıtlasın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — Whose is this pen? — It's mine. — Whose are these keys? — They're hers, not his.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Yanıtlarda iyelik zamiri (mine/yours/his/hers/ours/theirs) yalın kullanılmış. 2) Ardından ad gelmiyor. 3) Whose sorusu doğru kurulmuş.

A1.PRON.05 Demonstratives this / that / these / those *İşaret Sözcükleri*

`this / these (yakın) · that / those (uzak) — belirleyici ya da zamir`

İşaret sözcükleri, varlığı konuşana olan uzaklığına ve sayısına göre gösterir. İsmin önünde belirleyici (this book), tek başına zamir (This is my book) olarak kullanılabilir. Uzaklık fiziksel olabildiği gibi zamansal da olabilir.

Demonstratives encode proximity and number, and work both as determiners and as pronouns.

AYRIM this book (elimdeki) ≠ that book (uzaktaki) · these (çoğul yakın) ≠ those (çoğul uzak)

SIK HATA

```
✗ This are my friends. Look at that cars.
✓ These are my friends. Look at those cars.
```

Türkçede bu / şu / o çoğul için değişmez (bu kitaplar); öğrenci this'i çoğulla kullanır.

KAVRAMA SORUSU Near or far? · One or more than one?

SINIFTA Sınıfın iki ucuna nesneler koyup öğrencileri konumlandırın; aynı nesne için yürüdükçe this ↔ that değişimini duyurun.

1 **this / these = near the speaker** · Yakın için

`This is my pen.` — *Bu benim kalemim.*

`These shoes are new.` — *Bu ayakkabılar yeni.*

`This is my desk.` — *Burası benim masam.*

`These questions are difficult.` — *Bu sorular zor.*

2 **that / those = far from the speaker** · Uzak için

`That is my car over there.` — *Şu, oradaki arabam.*

`Those birds are beautiful.` — *Şu kuşlar güzel.*

`Who is that man?` — *Şu adam kim?*

`Those days were wonderful.` — *O günler harikaydı. (zamansal uzaklık)*

3 **As a determiner vs as a pronoun** · Belirleyici ve zamir kullanımı

`This book is interesting.` — *Bu kitap ilginç. (belirleyici)*

`This is interesting.` — *Bu ilginç. (zamir)*

`I like these shoes.` — *Bu ayakkabıları beğendim. (belirleyici)*

`I like these.` — *Bunları beğendim. (zamir)*

4 **this / that on the telephone and in introductions** · Telefonda ve tanıştırmada

Telefonda konuşan kendini this ile, karşısındakini that ile adlandırır.

`Hello, this is Ayşe. Is that Ali?` — *Alo, ben Ayşe. Ali misiniz?*

`Mum, this is my friend Ali.` — *Anne, bu arkadaşım Ali.*

`Hello, this is Dr Kaya speaking.` — *Alo, ben Dr. Kaya.*

`Ali, this is my sister Elif.` — *Ali, bu kız kardeşim Elif.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.PRON.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* **this / that / these / those**

Uzaklığa ve sayıya göre doldurun.

1. `___ book in my hand is new.`
   CEVAP This
2. `___ mountains over there are high.`
   CEVAP Those
3. `___ shoes on my feet are old.`
   CEVAP These
4. `Look at ___ bird in the sky.`
   CEVAP that
5. `___ is my sister. (introducing her)`
   CEVAP This
   Tanıştırmada this kullanılır.
6. `Hello, ___ is Deniz speaking.`
   CEVAP this
   Telefonda kendini tanıtma.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Belirleyici mi zamir mi?**

Sözcük belirleyici olarak mı zamir olarak mı kullanılmış?

1. `This is expensive.`
   CEVAP Zamir — ardından isim yok.
2. `This car is expensive.`
   CEVAP Belirleyici — ismi niteliyor.
3. `I want those.`
   CEVAP Zamir.
4. `✗ Who is this? — This is Ali. Telefonda hangisi yanlış?`
   CEVAP Telefonda karşıdakini sorarken Who is that? denir; kendini tanıtırken This is Ali.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Vitrin oyunu**

Bir mağaza vitrinine bakıyorsunuz. Dört cümle kurun: ikisi yakın, ikisi uzak nesne için.

1. GÖREV 1 (temel) — Dört cümle.
   ÖRNEK CEVAP This jacket is beautiful. These trousers are cheap. That coat over there is expensive. Those bags in the corner are new.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Aynı vitrini bu kez çoğul nesnelerle anlatın: this/that cümlelerinizi these/those ile yeniden yazın ve birinde one/ones kullanın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: This bag is nice. → These bags are nice. I like that one. → I like those ones.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Yakın–uzak ayrımı tutarlı. 2) Tekil–çoğul biçim doğru (this/these, that/those). 3) Ad tekrarından kaçınmak için one/ones kullanılmış.

A1.PRON.06 Basic Indefinite Pronouns *Temel Belgisiz Zamirler* ◇ yüksek verim

some- / any- / every- / no- + -body / -one / -thing / -where

Belgisiz zamirler kişiyi, nesneyi ya da yeri belirtmeden gösterir. Olumlu cümlede some-, olumsuz ve sorularda any- kullanılır; every- bütünü, no- yokluğu anlatır. Hepsi tekil yüklem alır ve no- zaten olumsuz olduğu için ikinci bir olumsuzluk gerektirmez.

Indefinite pronouns take a singular verb; some- is used in affirmatives, any- in negatives and questions, and no- is already negative.

AYRIM I have something. · I don't have anything. = I have nothing.

SIK HATA

✗ I don't know nothing. Everybody are here.
✓ I don't know anything. / I know nothing. Everybody is here.

Türkçede çifte olumsuzluk kuraldır (hiçbir şey bilmiyorum); öğrenci bunu birebir aktarır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Çifte olumsuzluk: Türkçenin kuralı, İngilizcenin hatası**

Türkçede olumsuzluk hem belgisiz sözcükte hem yüklemde belirir: "hiçbir şey bilmiyorum". Ölçünlü İngilizcede bir cümlede yalnızca bir olumsuzluk bulunur; ikincisi eklenirse cümle mantıksal olarak olumluya döner. Bazı İngilizce ağızlarında (şarkı sözlerinde de) çifte olumsuzluk duyulur — bunu öğrenciye söyleyin, ama yazıda kullanmamasını isteyin.

~~✗I don't know nothing.~~ — *I don't know anything. — Hiçbir şey bilmiyorum.*

I know nothing. — *Hiçbir şey bilmiyorum. (tek olumsuzluk — bu da doğru)*

~~✗He didn't say nothing to nobody.~~ — *He didn't say anything to anybody. — Kimseye bir şey söylemedi.*

~~✗I can't find it nowhere.~~ — *I can't find it anywhere. — Onu hiçbir yerde bulamıyorum.*

"I can't get no satisfaction" — *Şarkı sözü; ağız özelliğidir, ölçünlü yazıda kullanılmaz.*

KAVRAMA SORUSU Is the sentence positive or negative? · One person or all of them?

SINIFTA some/any dağılımını bir cümle sepetiyle çalıştırın: öğrenciler cümleyi olumlu/olumsuz/soru kutusuna atarken doğru biçimi seçsin.

1 some- in affirmative sentences · Olumlu cümlede some-

Someone is at the door. — *Kapıda biri var.*
I want something to drink. — *İçecek bir şey istiyorum.*
There is somebody in the garden. — *Bahçede biri var.*
Let's go somewhere quiet. — *Sakin bir yere gidelim.*

2 any- in negatives and questions · Olumsuz ve soruda any-

Teklif ve ricalarda olumlu anlamda some- da kullanılabilir: Would you like something?

I can't see anybody. — *Kimseyi göremiyorum.*
Is there anything in the bag? — *Çantada bir şey var mı?*
Did anyone call me? — *Beni arayan oldu mu?*
I didn't go anywhere yesterday. — *Dün hiçbir yere gitmedim.*
Would you like something to drink? — *İçecek bir şey ister misiniz? (teklifte some-)*

3 **every- and no-** · every- ve no-

`Everyone is happy today.` — *Bugün herkes mutlu.*

`Nobody knows the answer.` — *Cevabı kimse bilmiyor.*

`Everything is ready.` — *Her şey hazır.*

`There is nothing in the box.` — *Kutuda hiçbir şey yok.*

4 **Indefinite pronouns take a singular verb** · Tekil yüklem alırlar

`Everybody is here.` — *Herkes burada.*

~~`✗Everybody are here.`~~ — *Yüklem tekildir.*

`Everything is fine.` — *Her şey yolunda.*

`Nobody knows where he is.` — *Nerede olduğunu kimse bilmiyor.*

5 **no- is already negative — no second negative** · no- zaten olumsuzdur

`I know nothing.` — *Hiçbir şey bilmiyorum.*

~~`✗I don't know nothing.`~~ — *Cümlede tek olumsuzluk bulunur.*

`Nobody came to the party.` — *Partiye kimse gelmedi.*

~~`✗Nobody didn't come.`~~ — *İki olumsuzluk.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.PRON.06

1 KONTROLLÜ *Controlled* **some- / any- / every- / no-**

Boşluğu doldurun.

1. `There is ___ in the kitchen. (biri)`
   CEVAP someone / somebody
2. `Is there ___ at home? (kimse)`
   CEVAP anyone / anybody
3. `I did not see ___ . (hiçbir şey)`
   CEVAP anything
   Olumsuz cümlede any- gelir.
4. `___ knows the answer. (herkes)`
   CEVAP Everyone / Everybody
5. `___ is here yet. (kimse)`
   CEVAP No one / Nobody
6. `Would you like ___ to drink?`
   CEVAP something
   Rica sorusunda some- kullanılır.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Çifte olumsuzluk tuzağı**

Türkçede iki olumsuz gerekir, İngilizcede bir tane. Düzeltin.

1. `✗ I did not see nobody.`
   CEVAP I did not see anybody. / I saw nobody.
2. `✗ Nobody did not come.`
   CEVAP Nobody came.
   no- zaten olumsuzdur, yüklem olumlu kalır.
3. `✗ Everybody are here.`
   CEVAP Everybody is here. — belgisiz zamirler tekildir.
4. `✗ Nothing are impossible.`
   CEVAP Nothing is impossible.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Boş ev**

Eve geldiniz, kimse yok. Beş cümleyle durumu anlatın; her cümlede farklı bir belgisiz zamir kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP There is nobody at home. Nothing is on the table. I cannot find anything to eat. Everything is very quiet. Someone left the window open.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Aynı sahneyi bu kez soru ve olumsuz biçimde kurun: Is there anybody at home? / There isn't anything in the fridge. Beş cümle yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Is there anyone here? There isn't anything on the table. I can't see anybody. Nobody answered.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Olumluda some-, olumsuz ve soruda any- kullanılmış. 2) no- biçimiyle çift olumsuzluk yapılmamış. 3) Belgisiz zamir tekil fiil almış.

A1.PRON.07 Reflexive Pronouns (introduction) *Dönüşlü Zamirler (giriş)*

özne + yüklem + myself / yourself / himself / herself / itself / ourselves / yourselves / themselves

Dönüşlü zamir, eylemin öznenin kendisine döndüğünü gösterir: özne ile nesne aynı kişidir. Tekilde -self, çoğulda -selves eki alır. by + dönüşlü zamir "yalnız başına, yardımsız" anlamı verir.

Reflexive pronouns are used when subject and object refer to the same person; by + reflexive means "alone / without help".

AYRIM He cut him. (başkasını) ≠ He cut himself. (kendini)

SIK HATA

✗ I wash me every morning. She did it by her.
✓ I wash myself every morning. She did it by herself.

Türkçede dönüşlülük fiile eklenir (yıkanmak); öğrenci ayrı bir zamir kullanmayı unutur.

KAVRAMA SORUSU Did the action come back to the same person? · Was there anyone else?

SINIFTA Ayna metaforu kullanın: özne aynaya bakıyorsa dönüşlü zamir gerekir.

1 **myself, yourself, himself, herself, itself, ourselves, yourselves, themselves** · Biçimler

myself · yourself · himself · herself — *tekil biçimler*
ourselves · yourselves · themselves — *çoğul biçimler*
He hurt himself while cooking. — *Yemek yaparken kendini yaraladı.*
We enjoyed ourselves at the party. — *Partide eğlendik.*

2 **Same person as the subject** · Özneyle aynı kişi

She looked at herself in the mirror. — *Aynada kendine baktı.*
I hurt myself yesterday. — *Dün kendimi yaraladım.*
Children, be careful — don't cut yourselves. — *Çocuklar, dikkat edin, kendinizi kesmeyin.*
The computer turns itself off. — *Bilgisayar kendi kendini kapatıyor.*

3 **by + reflexive = alone** · by + dönüşlü = yalnız başına

I live by myself. — *Tek başıma yaşıyorum.*
He cooked dinner by himself. — *Akşam yemeğini kendi başına yaptı.*
She travelled around Europe by herself. — *Avrupa'yı tek başına gezdi.*
Did you make this cake by yourself? — *Bu keki kendin mi yaptın?*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.PRON.07

1 KONTROLLÜ *Controlled* Dönüşlü zamir

Doğru dönüşlü zamiri yazın.

1. `I cut ___ with a knife.`
   CEVAP myself
2. `She looked at ___ in the mirror.`
   CEVAP herself
3. `The children washed ___.`
   CEVAP themselves
   Çoğulda -selves.
4. `We enjoyed ___ at the party.`
   CEVAP ourselves
5. `He made the table ___.`
   CEVAP himself
   Burada pekiştirme anlamı: kendi eliyle.
6. `My son can dress ___ now.`
   CEVAP himself

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Gerekli mi gereksiz mi?

Dönüşlü zamir doğru kullanılmış mı? Değilse düzeltin.

1. `✗ I washed myself the car.`
   CEVAP I washed the car myself. — pekiştirme sonda durur.
2. `✗ She feels herself tired.`
   CEVAP She feels tired. — feel dönüşlü almaz. Türkçe kendini yorgun hissetmek doğrudan çevrilemez.
3. `✗ We met ourselves at the station.`
   CEVAP We met each other at the station. — karşılıklı eylem için each other.
4. `I live by myself.`
   CEVAP Doğru — by + dönüşlü = yalnız başına.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kendim yaptım

Geçen hafta kendi başınıza yaptığınız üç işi yazın; birinde by myself kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Üç cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I cooked dinner myself. I painted my room by myself. I taught myself to play the guitar.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinize üç işi kimin yaptığını sorun; o dönüşlü zamirle vurgulayarak yanıtlasın ve bir yanıtta each other kullansın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — Who cooked? — I cooked it myself. — Did somebody help you? — No, we helped each other.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dönüşlü zamir özneyle uyumlu (I…myself, they…themselves). 2) Gereksiz dönüşlü kullanım yok (I washed, not I washed myself). 3) each other ile dönüşlü zamir karıştırılmamış.

03 Sıfatlar ve Karşılaştırma

Adjectives & Comparison

ADJ

A1.ADJ.01 Position of Adjectives *Sıfatların Yeri* ◆ çekirdek

→ VII.15

a + SIFAT + isim (niteleme) · isim + be + SIFAT (yüklemleme)

Sıfat, ismi niteler ve İngilizcede iki yerde durabilir: ismin hemen önünde (a red car) ya da be, look, feel gibi bağlaç fiillerden sonra (The car is red). Türkçeden farkı, hiçbir biçimde ek almamasıdır: sıfat ne çoğullaşır ne de cinsiyete göre değişir.

Adjectives occur attributively before the noun or predicatively after a copular verb, and never inflect for number or gender.

AYRIM a red car (niteleme) · The car is red. (yüklemleme)

SIK HATA

✗ They are reds cars. I have a car red.
✓ They are red cars. I have a red car.

Türkçede sıfat da ek almaz, ama öğrenci komşu dillerin etkisiyle ya da aşırı genelleme sonucu -s ekler; ayrıca sıfat–isim sırasını sonlandırma eğilimi görülür.

KAVRAMA SORUSU Which word describes the noun? · Does it come before or after the noun?

SINIFTA Sıfat sırasını sabitlemek için "sıfat ismin önünde durur, arkasına geçemez" kuralını renkli kartlarla fiziksel olarak dizdirin.

1 **Before the noun (attributive)** · İsimden önce

a big house · an old book — *büyük bir ev · eski bir kitap*

She has long hair. — *Uzun saçları var.*

We live in a small flat. — *Küçük bir dairede oturuyoruz.*

She bought an expensive dress. — *Pahalı bir elbise aldı.*

2 **After be and other copular verbs (predicative)** · be ve bağlaç fiillerden sonra

The house is big. — *Ev büyük.*

You look tired today. — *Bugün yorgun görünüyorsun.*

The exam was difficult. — *Sınav zordu.*

This soup smells delicious. — *Bu çorbanın kokusu nefis.*

3 **Adjectives never take a plural -s** · Sıfatlar çoğul eki almaz

two big houses — *iki büyük ev*

~~✗two bigs houses~~ — *Sıfat çoğul olmaz.*

They are good students. — *Onlar iyi öğrenciler.*

~~✗They are goods students.~~ — *Sıfat çoğullanmaz.*

4 **Adjectives do not agree in gender** · Sıfatlar cinsiyete göre değişmez

a tall boy · a tall girl — *uzun boylu bir çocuk / kız*

Sıfat, ismin cinsine göre değişmez.

a beautiful woman · a beautiful man — *güzel bir kadın · yakışıklı bir adam*

İngilizcede sıfatın dişil/eril biçimi yoktur.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.ADJ.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Sıfatı yerine koy**

Parantezdeki sıfatı cümlenin doğru yerine yerleştirin.

1. `I have a car. (new)`
   CEVAP I have a new car.
   İsimden önce.
2. `The soup is. (hot)`
   CEVAP The soup is hot.
   be fiilinden sonra.
3. `She bought two dresses. (red)`
   CEVAP She bought two red dresses.
   Sıfat çoğul olmaz: reds ✗.
4. `These questions are. (difficult)`
   CEVAP These questions are difficult.
5. `He is a boy and she is a girl. (tall)`
   CEVAP He is a tall boy and she is a tall girl.
   Cinsiyete göre değişmez.
6. `The children look. (happy)`
   CEVAP The children look happy.
   look bağlaç fiildir, sıfat alır.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sıfat çoğullaşmaz**

Yanlışı düzeltin ve Türkçe nedenini söyleyin.

1. `✗ They are goods students.`
   CEVAP They are good students. — İngilizce sıfat isimle uyuşmaz.
2. `✗ I have three olds books.`
   CEVAP I have three old books.
3. `✗ She is a beautiful.`
   CEVAP She is beautiful. / She is a beautiful woman. — sıfat tek başına isim yerine geçmez.
4. `✗ The girls are talls.`
   CEVAP The girls are tall.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Üç nesne, iki konum**

Odanızdaki üç nesneyi ikişer cümleyle anlatın: birincide sıfat isimden önce, ikincide be fiilinden sonra.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I have a small table. The table is old. There is a big window. The window is clean. I have a blue chair. The chair is comfortable.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinizin altı cümlesini alıp niteleyici olanları yüklem, yüklem olanları niteleyici konuma çevirin; anlamın değişip değişmediğini tartışın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The red car is fast. → The car is red. It is a fast car.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Niteleyici sıfat addan önce, yüklem sıfatı be'den sonra. 2) Sıfat çoğul eki almamış. 3) Dönüşümde anlam korunmuş.

A1.ADJ.02 Core Adjective Sets *Temel Sıfat Kümeleri*

`büyüklük – yaş – renk – köken + isim`

A1 düzeyinde sıfatlar anlam kümeleri hâlinde öğretilir: zıt çiftler, renk–boyut–biçim, yaş ve köken, duygu ve durum. Birden çok sıfat kullanıldığında İngilizcenin yerleşik bir sırası vardır; bu düzeyde üretim değil tanıma hedeflenir.

A1 adjectives are learned in semantic sets; multiple adjectives follow a fixed order, which is recognised rather than produced at this level.

AYRIM a big old wooden table ✓ · a wooden old big table ✗ (sıra bozuk)

SIK HATA

```
✗ a red big car
✓ a big red car
```

Türkçede sıfat sırası daha esnektir; öğrenci alışkanlıkla renkle başlar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Sıfat sırası: kural mı, eğilim mi?**

İngilizcede birden çok sıfatın sırası (görüş – boyut – yaş – biçim – renk – köken – malzeme) bir yasa değil, çok güçlü bir eğilimdir; anadili konuşurları bunu hiç öğrenmeden uygular ve bozulduğunda "tuhaf" bulur. A1'de üretim istenmez, tanıma yeterlidir; sınavda çıkarsa bu sıra ölçüt alınır.

`a lovely big old round brown wooden table` — *tam sıra (yedi sıfat — gerçek kullanımda böylesi görülmez)*

`a big red car` — *büyük kırmızı bir araba (boyut → renk)*

~~`a red big car`~~ — *Anadili konuşuru bunu yanlış bulur.*

`an old Turkish carpet` — *eski bir Türk halısı (yaş → köken)*

~~`a Turkish old carpet`~~ — *Sıra bozuk.*

KAVRAMA SORUSU Which adjective is about size? · Which one is about colour?

SINIFTA Sıra kuralını ezber yerine bir sıralayıcı şeritle verin: GÖRÜŞ – BOYUT – YAŞ – BİÇİM – RENK – KÖKEN – MALZEME + İSİM.

1 **Opposites** · Zıt anlamlılar

`big / small · old / new · hot / cold` — *büyük / küçük · eski / yeni · sıcak / soğuk*

`easy / difficult · cheap / expensive` — *kolay / zor · ucuz / pahalı*

`The test was easy but the homework was difficult.` — *Sınav kolaydı ama ödev zordu.*

`young / old · rich / poor · happy / sad` — *genç / yaşlı · zengin / fakir · mutlu / üzgün*

2 **Colour, size, shape** · Renk, boyut, biçim

`a small round table` — *küçük yuvarlak bir masa*

`a black leather bag` — *siyah deri bir çanta*

`She has long dark hair.` — *Uzun, koyu renk saçları var.*

`a large square box` — *büyük, kare bir kutu*

3 **Age and origin** · Yaş ve köken

`an old Turkish song` — *eski bir Türk şarkısı*

`a young Italian teacher` — *genç bir İtalyan öğretmen*

`a modern Italian design` — *modern bir İtalyan tasarımı*

`My grandfather is ninety years old.` — *Dedem doksan yaşında.*

4 **Feelings and states** · Duygu ve durum

`I am happy / tired / hungry.` — *Mutluyum / yorgunum / açım.*

`She is angry and I am worried.` — *O kızgın, ben endişeliyim.*

`I am bored and she is excited.` — *Ben sıkıldım, o ise heyecanlı.*

`He looks worried today.` — *Bugün endişeli görünüyor.*

5 **Order of two or more adjectives (recognition)** · Birden çok sıfatın sırası (tanıma)
A1'de üretim beklenmez; öğrenci doğru sırayı tanıyabilmelidir.

`a beautiful old house` — *güzel, eski bir ev*

`a big black dog` — *büyük siyah bir köpek*

`a nice long holiday` — *güzel, uzun bir tatil*

`an expensive new phone` — *pahalı, yeni bir telefon*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.ADJ.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Zıddını yaz**

Sıfatın zıddını yazın.

1. `big → ___`
   CEVAP small / little
   Türkçede sıfat sırası esnektir; İngilizcede görüş–boyut–yaş–renk–köken–madde sırası neredeyse sabittir. Öğrenci sırayı bozduğunda cümle dilbilgisel kalır ama kulağa yabancı gelir — bu yüzden düzeltme 'yanlış' değil 'doğal değil' diye verilmelidir.
2. `expensive → ___`
   CEVAP cheap
   *Sıfat asla çoğul eki almaz: *reds cars. Türkçede de almaz, ama öğrenciler ada uyum kaygısıyla bu hatayı üretir.*
3. `easy → ___`
   CEVAP difficult / hard
4. `young → ___`
   CEVAP old
5. `clean → ___`
   CEVAP dirty
6. `early → ___`
   CEVAP late
7. `full → ___`
   CEVAP empty
8. `boring → ___`
   CEVAP interesting / exciting

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sıfat sırası (tanıma)**

Doğru sıralamayı seçin ve neden doğru olduğunu söyleyin.

1. `a red big car / a big red car`
   CEVAP a big red car — boyut renkten önce gelir.
2. `an old Italian table / an Italian old table`
   CEVAP an old Italian table — yaş kökenden önce gelir.
3. `a small round black bag / a black round small bag`
   CEVAP a small round black bag — boyut, biçim, renk sırası.
4. `Sıra kuralını A1 öğrencisine ezberletmeli mi?`
   CEVAP Hayır. Bu düzeyde yalnızca tanınır; üretim B1 işidir. İki sıfattan fazlası A1 için gereksizdir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Beş nesne betimi**

Beş nesneyi ikişer sıfatla anlatın; en az birinde renk + boyut birlikte olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I have a big black bag. My phone is small and old. There is a long white table. My shoes are new and comfortable. She has a beautiful young cat.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Bir nesneyi üç sıfatla tanımlayıp sınıfa okuyun, arkadaşlarınız ne olduğunu bulsun. Sıfat sırasını görüş–boyut–renk olarak koruyun.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: It is a nice big red bag. It is a beautiful small wooden box.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sıfat sırası görüş–boyut–yaş–renk düzeninde. 2) Sıfatlar arasında gereksiz virgül yok. 3) Her nesnede en az iki sıfat var.

A1.ADJ.03 Intensifiers with Adjectives *Sıfat Pekiştiricileri*

`very / really / quite / too + SIFAT`

Pekiştiriciler sıfatın derecesini ayarlar. very ve really yükseltir, quite ölçüler, too ise "kabul edilebilir olandan fazla" anlamı taşır ve olumsuz bir değerlendirme bildirir. not very ise yumuşak bir olumsuzluktur.

Intensifiers grade the adjective; too signals excess with a negative evaluation, unlike very.

AYRIM The coffee is very hot. (çok sıcak, güzel) ≠ The coffee is too hot. (içilemeyecek kadar sıcak)

SIK HATA

✗ I am too happy to see you here.
✓ I am very happy to see you here.

Türkçe "çok" hem very hem too karşılığı olduğu için öğrenci ikisini ayırt edemez — A1'in en kritik anlam hatası.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **too ≠ very: Türkçedeki tek "çok"un iki İngilizce karşılığı**

Türkçede "çok sıcak" hem olumlu hem olumsuz okunabilir; bağlam belirler. İngilizcede bu ayrım sözcüğe kodlanmıştır: very yalnızca dereceyi yükseltir, too ise "kabul edilebilir sınırın ötesinde" demektir ve her zaman bir sorun bildirir. Bu yüzden iltifat ederken too kullanmak ciddi bir anlam kazasıdır.

The tea is very hot. — *Çay çok sıcak. (güzel, tam istediğim gibi)*

The tea is too hot. — *Çay fazla sıcak. (içemiyorum — sorun var)*

~~✗Your English is too good!~~ — *Bu, "gereğinden fazla iyi" demektir.*

Your English is very good! — *İngilizcen çok iyi!*

This bag is too heavy for me to carry. — *Bu çanta benim taşıyamayacağım kadar ağır.*

I am too tired to go out. — *Dışarı çıkamayacak kadar yorgunum.*

KAVRAMA SORUSU Is this good or a problem? · Can we still do it?

SINIFTA too / very ayrımını çay bardağıyla canlandırın: içilebilir → very hot, içilemez → too hot.

1 **very, really, quite** · very, really, quite

It is very cold today. — *Bugün hava çok soğuk.*

The film was really good. — *Film gerçekten iyiydi.*

The film was really boring. — *Film gerçekten sıkıcıydı.*

The hotel was quite comfortable. — *Otel oldukça rahattı.*

2 **too = more than is acceptable** · too = gereğinden fazla

This bag is too heavy for me. — *Bu çanta benim için fazla ağır.*

The shoes are too small. — *Ayakkabılar fazla küçük.*

It is too late to call her. — *Onu aramak için çok geç.*

These shoes are too expensive. — *Bu ayakkabılar fazla pahalı.*

3 **too ≠ very** · too ile very karışmaz

~~✗Your English is too good!~~ — *İltifat yerine sorun bildirir.*

Your English is very good! — *İngilizcen çok iyi!*

I am very happy here. — *Burada çok mutluyum.*

~~✗I am too happy here.~~ — *"Fazla mutluyum" gibi tuhaf bir anlam verir.*

4 **not very = a mild negative** · not very = yumuşak olumsuzluk

The film wasn't very interesting. — *Film pek ilginç değildi.*

He isn't very tall. — *Pek uzun boylu değil.*

The food wasn't very good. — *Yemek pek iyi değildi.*

It isn't very cold today. — *Bugün pek soğuk değil.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.ADJ.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* very / too / quite

Boşluğu doldurun.

1. The coffee is ___ hot. I cannot drink it.
   CEVAP too
   Kabul edilebilir sınırın ötesi.
2. The coffee is ___ hot. I like it.
   CEVAP very
   Olumlu güçlendirme.
3. The film was ___ good, but not excellent.
   CEVAP quite
4. This shirt is ___ small for me. I cannot wear it.
   CEVAP too
5. She is ___ tired but she is still working.
   CEVAP very / really
6. The exam was ___ difficult. Nobody passed.
   CEVAP too

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* too ile very karışması

Cümle doğru mu? Değilse düzeltin.

1. ✗ Thank you, the food was too delicious.
   CEVAP ... was very delicious / really delicious. — too olumsuz bir yargı taşır, iltifat olmaz.
2. ✗ My teacher is too good.
   CEVAP My teacher is very good. — too iyi, kötü bir şeydir.
3. The box is too heavy to carry.
   CEVAP Doğru — taşınamayacak kadar ağır.
4. ✗ I am too happy today.
   CEVAP I am very happy today.
   Türkçe çok her ikisini de karşılar; hata buradan doğar.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Şikâyet ve övgü

Bir restoran hakkında üç övgü (very/really) ve üç şikâyet (too) cümlesi yazın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP The soup was very good. The waiters were really friendly. The music was quite nice. The room was too cold. The bill was too expensive. The tables were too small.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Aynı restoran için bir de yorum sitesine iki yıldızlı bir değerlendirme yazın; too ile very ayrımını bilerek kullanın ve birinde enough ekleyin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The soup was very good but the room was too cold. The portions weren't big enough.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) too olumsuz aşırılık, very yalın pekiştirme olarak kullanılmış. 2) enough sıfattan sonra, addan önce. 3) En az üç övgü ve üç şikâyet var.

A1.ADJ.04 Comparative Adjectives (introduction) *Karşılaştırma Sıfatları (giriş)* ◇ yüksek verim

`kısa sıfat + -er + than · more + uzun sıfat + than`

Karşılaştırma iki varlığı kıyaslar. Tek heceli ve bazı iki heceli sıfatlar -er eki alır; iki heceden uzun sıfatlarda more kullanılır. Kıyaslanan ikinci öğe than ile bağlanır. -er ve more birlikte kullanılmaz.

Comparatives use -er with short adjectives and more with long ones, followed by than; the two markers never combine.

AYRIM cheaper than · more expensive than

SIK HATA

✗ This is more cheaper than that one.
✓ This is cheaper than that one.

Türkçede karşılaştırma tek biçimlidir (daha ucuz); öğrenci "daha"yı more sanıp eki de ekler.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **İki heceli sıfatlar: -er mi, more mu?**

Tek heceli sıfat -er, üç ve daha çok heceli sıfat more alır; bu ikisi tartışmasızdır. İki heceli sıfatlarda ise İngilizcenin kendisi kararsızdır: -y ile bitenler kural olarak -er alır (happier), bazıları her iki biçimi de kabul eder (cleverer / more clever, quieter / more quiet). Öğrenciye "ikisi de doğru" demek yerine güvenli biçimi verin: -y ile bitiyorsa -er, bitmiyorsa more.

`happy → happier` — *mutlu → daha mutlu (-y ile biter, -er alır)*

`clever → cleverer / more clever` — *ikisi de kabul edilir*

`careful → more careful` — *daha dikkatli (more güvenli seçim)*

`modern → more modern` — *daha modern*

~~`more happier`~~ — *Çifte karşılaştırma her durumda hatalıdır.*

KAVRAMA SORUSU How many things are we comparing? · Is the adjective short or long?

SINIFTA Hece sayısını parmakla saydırın: 1–2 hece → -er, 3+ hece → more. Kural, sıfatı görmeden önce sesletimle karara bağlanmalı.

1 **Short adjectives + -er** · Kısa sıfat + -er

`old → older · big → bigger · easy → easier` — *son ünsüz ikizlenir, y → i*

`It is colder today than yesterday.` — *Bugün dünden soğuk.*

`hot → hotter · thin → thinner` — *son ünsüz ikizlenir*

2 **Long adjectives with more** · Uzun sıfatta more

`expensive → more expensive` — *daha pahalı*

`interesting → more interesting` — *daha ilginç*

`This book is more difficult than that one.` — *Bu kitap şundan daha zor.*

`Ankara is more crowded than Konya.` — *Ankara Konya'dan daha kalabalık.*

3 **Irregular: good/better, bad/worse** · Düzensizler

`good → better · bad → worse` — *iyi → daha iyi · kötü → daha kötü*

`far → further / farther` — *uzak → daha uzak*

`My English is better than my German.` — *İngilizcem Almancamdan iyi.*

`The weather is worse today.` — *Hava bugün daha kötü.*

4 **than after the comparative** · Karşılaştırmadan sonra than

`My car is older than yours.` — *Arabam seninkinden eski.*

`Ankara is bigger than İzmir.` — *Ankara İzmir'den büyük.*

`She is taller than her brother.` — *Erkek kardeşinden uzun.*

`This one is cheaper than the other one.` — *Bu, diğerinden ucuz.*

5 **No double comparative** · Çifte karşılaştırma olmaz

~~✗more bigger · ✗more better~~ — *Çifte karşılaştırma olmaz.*

`bigger · better` — *doğru biçimler*

~~✗more easier · ✗most best~~ — *çifte biçimler*

`easier · best` — *doğru biçimler*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.ADJ.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* Karşılaştırma biçimi

Sıfatın karşılaştırma biçimini yazın.

1. `tall → ___`
   CEVAP taller
2. `big → ___`
   CEVAP bigger
   Tek heceli, tek ünlü + tek ünsüz: ünsüz ikizlenir.
3. `happy → ___`
   CEVAP happier
   Ünsüz + y → -ier.
4. `expensive → ___`
   CEVAP more expensive
5. `good → ___`
   CEVAP better
6. `bad → ___`
   CEVAP worse
7. `far → ___`
   CEVAP farther / further

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* than ve çifte karşılaştırma

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ My house is more big than yours.`
   CEVAP My house is bigger than yours.
2. `✗ She is more taller than me.`
   CEVAP She is taller than me. / ... than I am. — iki karşılaştırma işareti olmaz.
3. `✗ This book is better from that one.`
   CEVAP This book is better than that one. — from değil than.
4. `✗ Ankara is more cold than İzmir.`
   CEVAP Ankara is colder than İzmir.
5. `✗ He is more good at maths.`
   CEVAP He is better at maths.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* İki şehir

Bildiğiniz iki şehri beş cümleyle karşılaştırın; en az bir düzensiz sıfat kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP İstanbul is bigger than Bursa. Bursa is quieter than İstanbul. The weather is better in Antalya. Houses are more expensive in İstanbul. Traffic is worse in İstanbul than in Bursa.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Karşılaştırmalarınızı eşinizinkiyle birleştirip beş cümlelik bir kısa metin yazın; her cümlede than bulunsun, birinde much eklensin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: İzmir is warmer than Erzurum. Erzurum is much colder in winter. İstanbul is more crowded than İzmir.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Kısa sıfatlarda -er, uzun sıfatlarda more doğru seçilmiş. 2) Her karşılaştırmada than var. 3) En az bir düzensiz biçim (better, worse, further) doğru.

A1.ADJ.05 Superlative Adjectives (introduction) *Üstünlük Sıfatları (giriş)* ◇ yüksek verim

the + kısa sıfat + -est · the most + uzun sıfat

Üstünlük, üç ya da daha çok varlık içinde bir uçtakini gösterir. Kısa sıfatlarda -est, uzun sıfatlarda the most kullanılır; the artikeli zorunludur çünkü üstünlük tek bir varlığı belirler. Kapsam in (yer/grup) ya da of (topluluk/zaman) ile verilir.

Superlatives pick out one extreme member of a set; the is obligatory and the domain is marked with in or of.

AYRIM in the class / in the world (yer, grup) · of the three / of my life (topluluk, zaman)

SIK HATA

✗ She is best student of the class.
✓ She is the best student in the class.

Türkçede belirlilik ayrı bir sözcükle verilmediğinden the düşürülür; ayrıca in/of seçimi rastgele yapılır.

KAVRAMA SORUSU How many are we comparing? More than two? · Is anyone above this one?

SINIFTA Sınıfın kendi verileriyle çalıştırın: en uzun boylu, en genç, en erken kalkan — the ve in/of birlikte üretilsin.

1 **the + short adjective + -est** · the + kısa sıfat + -est

old → the oldest · big → the biggest — *en eski · en büyük*

Yesterday was the hottest day of the year. — *Dün yılın en sıcak günüydü.*

This is the easiest question. — *Bu, en kolay soru.*

2 **the most + long adjective** · the most + uzun sıfat

the most expensive car — *en pahalı araba*

the most interesting book — *en ilginç kitap*

It is the most beautiful city in Turkey. — *Türkiye'nin en güzel şehri.*

That was the most difficult exam of my life. — *Hayatımın en zor sınavıydı.*

3 **the is obligatory** · the zorunludur

~~✗He is tallest boy.~~ — *the düşürülemez.*

He is the tallest boy. — *En uzun boylu çocuk odur.*

He is the youngest in the family. — *Ailenin en küçüğü.*

~~✗He is youngest in the family.~~ — *the düşürülemez.*

4 **in / of after a superlative** · Üstünlükten sonra in / of

the best student in the class — *sınıftaki en iyi öğrenci*

the happiest day of my life — *hayatımın en mutlu günü*

the tallest building in the world — *dünyanın en yüksek binası*

the best day of my life — *hayatımın en güzel günü*

Ölçüt: yer ve grup için in, topluluk ve zaman dilimi için of.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.ADJ.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* Üstünlük biçimi

Boşluğu üstünlük biçimiyle doldurun.

1. `This is ___ (big) room in the house.`
   CEVAP the biggest
   Üstünlük biçiminin önündeki 'the' Türkçede karşılıksızdır ('en iyi' tanımlıksızdır); bu yüzden en sık düşürülen öğedir. 'the' olmadan biçim üstünlük değil karşılaştırma okunur.
2. `She is ___ (intelligent) student in the class.`
   CEVAP the most intelligent
3. `That was ___ (bad) day of my life.`
   CEVAP the worst
4. `He is ___ (good) player in the team.`
   CEVAP the best
5. `It is ___ (easy) question in the exam.`
   CEVAP the easiest
6. `Everest is ___ (high) mountain in the world.`
   CEVAP the highest

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* in mi of mu, the var mı?

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ She is best student in the class.`
   CEVAP She is the best student in the class. — the zorunludur.
2. `✗ It is the biggest city of Turkey.`
   CEVAP … the biggest city in Turkey. — yer bildiriyorsa in.
3. `✗ He is the tallest in all my friends.`
   CEVAP He is the tallest of all my friends. — grup bildiriyorsa of.
4. `✗ This is the most cheapest hotel.`
   CEVAP This is the cheapest hotel.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Benim üçlüm

Kendi hayatınızdan beş üstünlük cümlesi yazın (en iyi öğretmen, en güzel şehir…).

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP My mother is the best cook in our family. Trabzon is the greenest city in Turkey. This is the most difficult subject at school. That was the happiest day of my life. He is the funniest person I know.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Sınıf için Yılın En'leri listesi hazırlayın: beş kategoride üstünlük cümlesi kurun ve her birine in/of ile bir küme ekleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Ali is the tallest student in our class. This is the most interesting book of the year.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Üstünlük biçiminin önünde the var. 2) -est ve most doğru dağıtılmış. 3) Küme in + yer / of + topluluk ile belirtilmiş.

A1.ADJ.06 as ... as (introduction) *Eşitlik Karşılaştırması (giriş)*

as + SIFAT + as (eşitlik) · not as + SIFAT + as (eşitsizlik)

as ... as yapısı iki varlığın bir özellikte eşit olduğunu bildirir. Sıfat, aradaki yalın biçimiyle kullanılır: karşılaştırma eki almaz. Olumsuz biçim (not as ... as) birincinin ikinciden az olduğunu söyler.

as + adjective + as expresses equality; the adjective stays in its base form and the negative expresses inferiority.

AYRIM Ali is as tall as Ayşe. (eşit) · Ali isn't as tall as Ayşe. (Ali daha kısa)

SIK HATA

✗ He is as taller as me.
✓ He is as tall as me.

Türkçede "kadar" yapısı sıfatı değiştirmez; öğrenci yine de karşılaştırma ekini ekler.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **as tall as me mi, as tall as I am mi?**

Karşılaştırmadan sonra hangi zamir biçiminin geleceği İngilizcenin klasik tartışmalarındandır. Ölçünlü kural özne biçimini ister (as tall as I am), ama günlük kullanımda nesne biçimi (as tall as me) yerleşmiştir ve tamamen kabul edilirdir. Resmî yazıda tam cümleyle bitirmek en güvenli yoldur.

He is as tall as me. — *Benim kadar uzun. (günlük ve yaygın)*

He is as tall as I am. — *Benim kadar uzun. (resmî ve tartışmasız)*

She runs faster than me. — *Benden hızlı koşar. (günlük)*

She runs faster than I do. — *Benden hızlı koşar. (resmî)*

~~✗He is as taller as me.~~ — *as ... as arasında yalın sıfat gelir.*

KAVRAMA SORUSU Are they the same or different? · Which one is more?

SINIFTA Aynı boyda iki nesne gösterip önce eşitliği, sonra birini kısaltarak olumsuz biçimi kurdurun.

1 **as + adjective + as** · as + sıfat + as

This book is as good as that one. — *Bu kitap şunun kadar iyi.*

She is as old as my sister. — *Kız kardeşim yaşında.*

My bag is as heavy as yours. — *Çantam seninki kadar ağır.*

Today is as hot as yesterday. — *Bugün dün kadar sıcak.*

2 **not as ... as** · Olumsuz biçim

It isn't as cold as yesterday. — *Dün olduğu kadar soğuk değil.*

My house isn't as big as yours. — *Evim seninki kadar büyük değil.*

This film isn't as good as the book. — *Bu film kitap kadar iyi değil.*

I am not as fast as my brother. — *Kardeşim kadar hızlı değilim.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.ADJ.06

1 KONTROLLÜ *Controlled* **as ... as**

Cümleyi eşitlik karşılaştırmasıyla tamamlayın.

1. Ali is 1.80. Mert is 1.80. → Ali is ___ Mert.
   CEVAP as tall as
   *'as ... as' arasına karşılaştırma biçimi konamaz: *as taller as. Türkçede 'kadar' tek bir öğedir, İngilizcede iki 'as' cümleyi çerçeveler — çerçevenin ikinci yarısı sık düşer.*
2. This book costs 50 TL. That one costs 50 TL. → This book is ___ that one.
   CEVAP as expensive as
3. My bag is 3 kg. Yours is 5 kg. → My bag is not ___ yours.
   CEVAP as heavy as
4. She runs fast. Her brother runs fast too. → She runs ___ her brother.
   CEVAP as fast as
5. Today is 20°C. Yesterday was 30°C. → Today is not ___ yesterday.
   CEVAP as hot as

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Eşitlik mi üstünlük mü?**

Aynı bilgiyi iki biçimde söyleyin.

1. `İzmir is not as big as İstanbul. → Karşılaştırma sıfatıyla yazın.`
   CEVAP İstanbul is bigger than İzmir.
2. `My car is cheaper than yours. → as … as ile yazın.`
   CEVAP My car is not as expensive as yours.
3. `✗ She is as taller as me.`
   CEVAP She is as tall as me. — as ... as arasında yalın sıfat gelir.
4. `✗ It is not so big than I thought.`
   CEVAP It is not as big as I thought.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **İki arkadaş**

İki arkadaşınızı dört cümleyle karşılaştırın; ikisi as ... as, ikisi not as ... as olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Dört cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Deniz is as tall as Kaan. Kaan is as friendly as Deniz. Deniz is not as quiet as Kaan. Kaan is not as fast as Deniz.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Aynı iki arkadaşı bu kez karşılaştırma ve üstünlük biçimleriyle anlatın; sonra as … as cümlelerinizle anlamca eşleştirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Ali is as tall as Can. → Can is not taller than Ali. Ali isn't as fast as Can. → Can is faster than Ali.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) as ... as arasında sıfatın yalın biçimi var. 2) Olumsuzda not as/so ... as doğru. 3) Eşitlik ile karşılaştırma anlamca tutarlı eşleşmiş.

04 Zarflar ve Zarf Tümleyicileri

Adverbs & Adverbials

ADV

A1.ADV.01 Adverbs of Frequency *Sıklık Zarfları* ◆ çekirdek

→ VII.12

`özne + SIKLIK ZARFI + ana fiil · özne + be + SIKLIK ZARFI`

Sıklık zarfları bir eylemin ne kadar sık gerçekleştiğini söyler ve geniş zamanla birlikte öğretilir. Yeri kuralldır: ana fiilden önce, ama be fiilinden sonra; yardımcı fiil varsa yardımcı ile ana fiilin arasına girer. never zaten olumsuz olduğu için ayrıca don't gerekmez.

Frequency adverbs go before the main verb but after be, and between auxiliary and main verb; never is inherently negative.

AYRIM She always is late ✗ · She is always late ✓

SIK HATA

```
✗ I don't never drink coffee. She goes always to school.
✓ I never drink coffee. She always goes to school.
```

Türkçede zarf çoğunlukla cümle başında ya da fiilden hemen önce serbestçe durur; İngilizcedeki sabit yer öğrenilmeden hata sürer.

KAVRAMA SORUSU How often? Every time or no times? · Is the verb be or another verb?

SINIFTA Sıklığı yüzde ölçeğiyle görselleştirin (always %100 ... never %0) ve yer kuralını tek cümle üzerinde kaydırarak gösterin.

1 **always, usually, often, sometimes, rarely, never** · Sıklık ölçeği

`always 100% · usually 80% · often 60%` — *her zaman · genellikle · sık sık*

`sometimes 40% · rarely 10% · never 0%` — *bazen · nadiren · asla*

`I always have breakfast at home.` — *Kahvaltıyı hep evde yaparım.*

`We rarely go out on weekdays.` — *Hafta içi nadiren dışarı çıkarız.*

2 **Before the main verb** · Ana fiilden önce

`I usually get up at seven.` — *Genellikle yedide kalkarım.*

`She often reads before bed.` — *Yatmadan önce sık sık okur.*

`She sometimes forgets her keys.` — *Bazen anahtarlarını unutur.*

`They never eat meat.` — *Hiç et yemezler.*

3 **After be** · be fiilinden sonra

`He is always late.` — *Her zaman geç kalır.*

`They are never at home.` — *Asla evde olmazlar.*

`I am usually at work at nine.` — *Genelde dokuzda iş başındayım.*

`He is never angry.` — *Asla sinirlenmez.*

4 **Between auxiliary and main verb** · Yardımcı ile ana fiil arasında

`I have never been to London.` — *Londra'ya hiç gitmedim.*

`You can always ask me.` — *Bana her zaman sorabilirsin.*

`She has always wanted to visit Rome.` — *Roma'yı hep görmek istemiştir.*

`I don't usually drink coffee.` — *Genellikle kahve içmem.*

5 **never is already negative** · never zaten olumsuzdur

~~`✗I don't never eat meat.`~~ — *Çifte olumsuzluk.*

`I never eat meat.` — *Hiç et yemem.*

`He never comes late.` — *Asla geç gelmez.*

~~`✗He doesn't never come late.`~~ — *İki olumsuzluk.*

6 **sometimes and usually can start a sentence** · Bazıları cümle başında olabilir

always ve never cümle başına gelmez; sometimes, usually ve often gelebilir.

`Sometimes I walk to work.` — *Bazen işe yürürüm.*

~~`✗Never I walk to work.`~~ — *Bu zarf başa gelmez.*

`Usually I get up at seven.` — *Genellikle yedide kalkarım.*

`Sometimes we eat out.` — *Bazen dışarıda yeriz.*

~~`✗Always I get up at seven.`~~ — *always cümle başına gelmez.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.ADV.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Sıklık zarfını yerleştir**

Parantezdeki zarfı doğru yere koyup cümleyi yeniden yazın.

1. `I drink coffee in the morning. (always)`
   CEVAP I always drink coffee in the morning.
   Ana fiilden önce.
2. `She is late. (never)`
   CEVAP She is never late.
   be fiilinden SONRA.
3. `They have visited us. (often)`
   CEVAP They have often visited us.
   Yardımcı ile ana fiil arasında.
4. `We go to the cinema. (sometimes)`
   CEVAP We sometimes go to the cinema. / Sometimes we go to the cinema.
5. `He can find his keys. (rarely)`
   CEVAP He can rarely find his keys.
6. `My father watches TV. (usually)`
   CEVAP My father usually watches TV.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **never zaten olumsuzdur**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ I don't never eat fish.`
   CEVAP I never eat fish. / I don't ever eat fish.
2. `✗ She always is happy.`
   CEVAP She is always happy. — be fiilinden sonra.
3. `✗ I go always to school by bus.`
   CEVAP I always go to school by bus.
4. `✗ Never I have seen this film.`
   CEVAP I have never seen this film.
   Devrik biçim C1 konusudur; A1'de düz sıra.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Haftalık düzenim**

Altı cümleyle haftanızı anlatın; altı sıklık zarfının hepsini birer kez kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle: always, usually, often, sometimes, rarely, never.`
   ÖRNEK CEVAP I always get up at seven. I usually have breakfast at home. I often walk to work. I sometimes meet my friends after work. I rarely go to the cinema. I never work at the weekend.
   Zarf yeri hatası bu kademede en sık görülen dizim hatasıdır; her cümlede işaretleyin.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinize haftasını sorun ve yanıtlarını üçüncü tekil kişide özetleyin; sıklık zarfının yerini yardımcı fiile göre ayarlayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: She always gets up at seven. She doesn't usually have breakfast. She is never late for school.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sıklık zarfı be'den sonra, diğer fiillerden önce. 2) Yardımcı fiil varsa zarf araya girmiş. 3) never ile ayrıca olumsuzluk yapılmamış.

A1.ADV.02 Adverbs of Time *Zaman Zarfları*

cümle + ZAMAN ZARFI (çoğunlukla sonda)

Zaman zarfları eylemin ne zaman gerçekleştiğini bildirir ve İngilizcede varsayılan yeri cümlenin sonudur. Vurgu için başa alınabilir; bu durumda genellikle virgül gelir. today, tomorrow, every day gibi zarflar edat almaz.

Time adverbials default to end position and may be fronted for emphasis; today, tomorrow and every day take no preposition.

AYRIM I saw him yesterday. (yansız) · Yesterday, I saw him. (vurgulu)

SIK HATA

✗ In yesterday I went to Ankara. I go every day to school.
✓ Yesterday I went to Ankara. I go to school every day.

Türkçede zaman ifadesi çoğunlukla başta durur ve hâl eki alır; öğrenci bunu edat sanarak in/on ekler.

KAVRAMA SORUSU When did it happen? · Do we need a preposition here?

SINIFTA Zarf kartlarını cümlenin sonuna yerleştirtin, sonra vurgu için öne çektirin; iki dizilimin anlam farkını sesletimle duyurun.

1 **now, today, tonight, tomorrow, yesterday** · Temel zaman zarfları

now · today · tonight · tomorrow · yesterday — *şimdi · bugün · bu gece · yarın · dün*

I will finish it tonight. — *Bunu bu gece bitireceğim.*

She left the office an hour ago. — *Ofisten bir saat önce çıktı.*

2 **Usually at the end of the clause** · Genellikle cümle sonunda

I will call you tomorrow. — *Seni yarın arayacağım.*

We watched a film last night. — *Dün gece film izledik.*

We are meeting them tomorrow. — *Yarın onlarla buluşuyoruz.*

The train arrived late yesterday. — *Tren dün geç geldi.*

3 **Fronting for emphasis** · Vurgu için başa alma

Today we have an exam. — *Bugün sınavımız var.*

Yesterday, everything changed. — *Dün her şey değişti.*

Tomorrow, everything will be different. — *Yarın her şey farklı olacak.*

Tonight, we are staying in. — *Bu gece evdeyiz.*

4 **No preposition with today, tomorrow, every day** · Bunlarla edat kullanılmaz

~~✗in today · ✗on tomorrow · ✗in every day~~ — *Edat kullanılmaz.*

I study every day. — *Her gün çalışırım.*

I study every evening. — *Her akşam çalışırım.*

~~✗I study in every evening.~~ — *Edat kullanılmaz.*

See you next week. — *Gelecek hafta görüşürüz.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.ADV.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Zaman zarfını yerleştir**

Zarfı doğru yere koyun.

1. I am busy. (today)
   CEVAP I am busy today.
2. We saw them. (yesterday)
   CEVAP We saw them yesterday.
3. She is coming. (tonight)
   CEVAP She is coming tonight.
4. He will call you. (tomorrow)
   CEVAP He will call you tomorrow.
5. I go to the gym. (every day)
   CEVAP I go to the gym every day.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Edat gerekmez**

Fazla edatı çıkarın.

1. ✗ `I will see you in tomorrow.`
   CEVAP I will see you tomorrow.
2. ✗ `She works in every day.`
   CEVAP She works every day.
3. ✗ `We met on last Monday.`
   CEVAP We met last Monday.
4. ✗ `On next week I am on holiday.`
   CEVAP Next week I am on holiday.
   next, last, this, every önünde edat yoktur.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Dün, bugün, yarın**

Üç cümle yazın: biri dün, biri bugün, biri yarın için. Bir cümlede zarfı vurgu için başa alın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Üç cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Yesterday I visited my grandmother. I am studying English today. Tomorrow I will go to Ankara.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · bireysel) Üç cümlenizi bir günlük girdisine çevirin; zaman zarflarını önce cümle sonunda toplayın, sonra birini vurgulamak için başa alın ve iki sürümü karşılaştırın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I went to the cinema yesterday. → Yesterday I went to the cinema. (dün vurgulanıyor)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Zaman zarfı özne ile fiil arasına girmemiş. 2) Başa alınan zarf vurgu işlevi taşıyor. 3) Üç ayrı zaman dilimi kullanılmış.

A1.ADV.03 Adverbs of Place *Yer Zarfları* ◇ yüksek verim

`cümle + YER ZARFI (+ ZAMAN ZARFI)`

Yer zarfları eylemin nerede gerçekleştiğini bildirir. Cümle sonunda dururlar; aynı cümlede hem yer hem zamanla karşılaşıldığında İngilizcede sıra YER → ZAMAN'dır. Bu, Türkçenin alışılmış sırasının tersidir.

Place adverbials occupy end position and precede time adverbials.

AYRIM I was at home yesterday. ✓ · I was yesterday at home. ✗

SIK HATA

✗ `We went yesterday to Ankara.`
✓ `We went to Ankara yesterday.`

Türkçede "dün Ankara'ya gittik" sırası doğaldır; İngilizcede yer öne alınmalıdır.

KAVRAMA SORUSU Where? · Which comes first in English: place or time?

SINIFTA YER → ZAMAN sırasını iki renkli kartla sabitleyin; öğrenci kartları her cümlede fiziksel olarak dizsin.

1 **here, there, outside, upstairs, everywhere** · Temel yer zarfları

`here · there · outside · upstairs · everywhere` — *burada · orada · dışarıda · üst katta · her yerde*

`Come here, please.` — *Lütfen buraya gel.*

`The keys must be somewhere upstairs.` — *Anahtarlar üst katta bir yerde olmalı.*

2 **Position at the end of the clause** · Cümle sonunda

`The children are playing outside.` — *Çocuklar dışarıda oynuyor.*

`Please wait here.` — *Lütfen burada bekleyin.*

`The children are waiting outside.` — *Çocuklar dışarıda bekliyor.*

`I looked everywhere.` — *Her yere baktım.*

3 **Place before time** · Yer, zamandan önce gelir

`She was at school this morning.` — *Bu sabah okuldaydı.*

~~`✗She was this morning at school.`~~ — *Sıra yanlış.*

`We met at the café last Friday.` — *Geçen cuma kafede buluştuk.*

~~`✗We met last Friday at the café.`~~ — *Yer, zamandan önce gelir.*

`She works in Ankara every summer.` — *Her yaz Ankara'da çalışır.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.ADV.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Yer zarfı

Boşluğu doldurun.

1. Come ___! I am in the kitchen.
   CEVAP here
2. The children are playing ___ in the garden.
   CEVAP outside
3. My bedroom is ___.
   CEVAP upstairs
4. I looked ___ but I could not find my keys.
   CEVAP everywhere
5. Put the bag ___, next to the door.
   CEVAP there

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Yer önce, zaman sonra

Sözcükleri doğru sıraya dizin.

1. we / yesterday / to the park / went
   CEVAP We went to the park yesterday.
   Yer, zamandan önce.
2. she / every morning / here / comes
   CEVAP She comes here every morning.
3. ✗ I go every day to school.
   CEVAP I go to school every day.
4. ✗ They arrived yesterday at the airport.
   CEVAP They arrived at the airport yesterday.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Nerede ne yaparım

Dört cümle yazın; her birinde bir yer ve bir zaman zarfı doğru sırayla bulunsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Dört cümle.
   ÖRNEK CEVAP I study at home in the evening. We eat outside at the weekend. She works upstairs every morning. They play in the garden after school.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinizin cümlelerinde yer ve zaman sırası bozuksa düzeltin; sonra dördünü de tek bir paragrafta birleştirin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: *I study in the evening at home. → I study at home in the evening. (yer önce, zaman sonra)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Sıra yer + zaman biçiminde. 2) Zarf öbeği özne ile fiil arasına girmemiş. 3) Dört cümlenin hepsinde iki tümleyici var.

A1.ADV.04 Adverbs of Manner (introduction) *Durum Zarfları (giriş)*

`sıfat + -ly → durum zarfı`

Durum zarfı eylemin nasıl yapıldığını söyler ve çoğunlukla sıfata -ly eklenerek kurulur. Bazı biçimler düzensizdir: good → well; fast ve hard zaten zarftır. Sıfat ismi, zarf fiili niteler; bu ayrım A1'de sağlam kurulmalıdır.

Manner adverbs are usually adjective + -ly; adjectives modify nouns, adverbs modify verbs.

AYRIM He is a careful driver. (sıfat) · He drives carefully. (zarf)

SIK HATA

✗ She sings very good. He speaks English fastly.
✓ She sings very well. He speaks English fast.

Türkçede aynı sözcük hem sıfat hem zarf olabildiği için (iyi bir öğrenci / iyi konuşur) öğrenci -ly ekini atlar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **good / well ve "drive slow"**

Sıfat–zarf ayrımı Türkçede biçimsel olarak işaretlenmediği için ("iyi bir öğrenci" / "iyi konuşur") öğrenci -ly ekini düzenli olarak atlar. Ayrıca İngilizcenin kendi içinde de sallantılı bir alan vardır: konuşma dilinde ve levhalarda "Drive slow" yaygındır, ölçünlü yazıda "Drive slowly" gerekir. I feel good ile I feel well ise farklı anlamlara gelir.

~~✗She sings very good.~~ — *She sings very well. — Çok iyi şarkı söyler.*

`She is a very good singer.` — *Çok iyi bir şarkıcıdır. (sıfat — doğru)*

`Drive slow.` — *Levhalarda ve konuşmada görülür.*

`Drive slowly.` — *Yavaş sür. (ölçünlü yazı biçimi)*

`I feel good.` — *Kendimi iyi hissediyorum. (keyfim yerinde)*

`I feel well.` — *İyiyim. (hasta değilim — sağlık bildirir)*

KAVRAMA SORUSU Which word does it describe: the person or the action?

SINIFTA Aynı sözcüğün iki işlevini yan yana yazdırın (good/well, careful/carefully) ve nitelediği öğeyi ok çizerek gösterin.

1 **adjective + -ly** · Sıfat + -ly

`slow → slowly · careful → carefully` — *yavaş · dikkatli*

`easy → easily · happy → happily` — *y → i dönüşümü*

`He answered the question correctly.` — *Soruyu doğru cevapladı.*

`Please speak slowly and clearly.` — *Lütfen yavaş ve net konuşun.*

2 **Irregular: good → well, fast, hard** · Düzensiz biçimler

`good → well` — *iyi*

`fast → fast · hard → hard` — *biçim değişmez*

`She works hard and drives fast.` — *Sıkı çalışır ve hızlı araba sürer.*

~~✗She works hardly.~~ — *hardly "neredeyse hiç" demektir — bambaşka bir sözcük.*

3 **Adverb modifies the verb, adjective modifies the noun** · Zarf fiili, sıfat ismi niteler

`He is a careful driver.` — *Dikkatli bir sürücüdür. (sıfat)*

`He drives carefully.` — *Dikkatli sürer. (zarf)*

`He is a slow reader.` — *Yavaş okuyan biridir. (sıfat)*

`He reads slowly.` — *Yavaş okur. (zarf)*

4 **Usually after the object** · Genellikle nesneden sonra

`She speaks English well.` — *İngilizceyi iyi konuşur.*

~~✗She speaks well English.~~ — *Zarf, fiil ile nesne arasına girmez.*

`She opened the door quietly.` — *Kapıyı sessizce açtı.*

~~✗She opened quietly the door.~~ — *Zarf, fiil ile nesne arasına girmez.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.ADV.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* Zarf yap

Sıfattan durum zarfı türetin.

1. `slow → ___`
   CEVAP slowly
2. `careful → ___`
   CEVAP carefully
3. `happy → ___`
   CEVAP happily
   y → ily.
4. `good → ___`
   CEVAP well
   Düzensiz.
5. `fast → ___`
   CEVAP fast
   Değişmez; fastly ✗.
6. `hard → ___`
   CEVAP hard
   hardly ayrı bir sözcüktür: neredeyse hiç.
7. `easy → ___`
   CEVAP easily

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Sıfat mı zarf mı?

Doğru biçimi seçin ve nedenini söyleyin.

1. `She sings (beautiful / beautifully).`
   CEVAP beautifully — fiili niteliyor.
2. `She is a (beautiful / beautifully) singer.`
   CEVAP beautiful — ismi niteliyor.
3. `✗ He speaks English very good.`
   CEVAP He speaks English very well.
4. `✗ Drive careful!`
   CEVAP Drive carefully!
5. `He works hard. / He hardly works.`
   CEVAP Birincisi çok çalışır, ikincisi neredeyse hiç çalışmaz — zıt anlamlıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Nasıl yapıyorlar?

Tanıdığınız beş kişinin bir işi nasıl yaptığını yazın; en az bir düzensiz zarf kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP My sister drives carefully. My brother speaks English well. My mother cooks quickly. My friend runs fast. My father works hard.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Beş kişiyi canlandırın: bir arkadaşınız bir işi yapsın, siz nasıl yaptığını zarfla betimleyin. Bir kez de sıfat–zarf çiftini yan yana yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: He speaks slowly. She is a good driver; she drives well. They work hard, not hardly.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Fiili niteleyen sözcük zarf biçiminde. 2) good/well ve hard/hardly ayrımı doğru. 3) En az bir düzensiz zarf kullanılmış.

A1.ADV.05 Degree Adverbs *Derece Zarfları*

`very / really + sıfat · a lot / a little + fiil`

Derece zarfları bir özelliğin ya da eylemin yoğunluğunu belirtir. very yalnızca sıfat ve zarfı niteler, fiili niteleyemez; fiil için a lot ya da very much kullanılır. Türkçedeki tek sözcük "çok", İngilizcede beş ayrı sözcüğe dağılır.

very grades adjectives and adverbs only; verbs are graded with a lot or very much.

AYRIM very tired (sıfat) · I like it a lot (fiil) · too expensive (fazla) · much / many (miktar)

SIK HATA

✗ I very like football. There are too many people I like.
✓ I like football a lot. There are a lot of people I like.

Türkçedeki "çok" tek sözcük olduğu için öğrenci very'yi fiilin önüne koyar — A1'in en yaygın aktarım hatası.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Türkçedeki tek "çok", İngilizcede beş sözcük**

Türkçede "çok" tek bir sözcüktür ve sıfatı da fiili de miktarı da niteleyebilir. İngilizcede bu iş beş ayrı sözcüğe dağılmıştır ve her birinin kendi kısıtı vardır. A1'de bu dağılım açıkça tabloya dökülmezse hata C1'e kadar sürer. Aşağıdaki beş satır tek bir kartta verilmelidir.

`very + sıfat / zarf: I am very tired.` — *Çok yorgunum.*

`a lot (of) + fiil / miktar: I like it a lot.` — *Onu çok severim.*

~~`✗I very like it.`~~ — *very fiili niteleyemez.*

`too = kabul edilemez fazlalık: It is too expensive.` — *Fazla pahalı.*

`much + sayılamayan: I don't have much time.` — *Çok vaktim yok.*

`many + sayılabilir çoğul: There are many students.` — *Çok öğrenci var.*

KAVRAMA SORUSU Is the word after it an adjective or a verb?

SINIFTA Tahtaya "ÇOK" yazıp beş oka bölün: very (sıfat), a lot (fiil), too (fazla), much (sayılamayan), many (sayılabilir). Bu şema A2 boyunca da başvurulacak.

1 **very, really, a lot, a little** · Temel derece zarfları

`very tired · really happy` — *çok yorgun · gerçekten mutlu*

`a little tired · a lot better` — *biraz yorgun · çok daha iyi*

`I am a little tired.` — *Biraz yorgunum.*

`She helped me a lot.` — *Bana çok yardım etti.*

2 **very + adjective/adverb, NOT + verb** · very fiili nitelemez

~~`✗I very like it.`~~ — *very fiili niteleyemez.*

`I like it very much. / I like it a lot.` — *Onu çok severim.*

~~`✗I very want to go.`~~ — *I really want to go. — Gerçekten gitmek istiyorum.*

`This is very important.` — *Bu çok önemli. (sıfat — very doğru)*

3 **Turkish çok maps onto very / too / much / many / a lot** · Türkçe 'çok' beş farklı sözcüğe dağılır

Öğretmen için tanı listesi: "çok" hangi sözcüğe karşılık geliyor?

`very + sıfat · a lot + fiil · too + kabul edilemez fazlalık`

`much + sayılamayan · many + sayılabilir çoğul`

`I have a lot of friends.` — *Çok arkadaşım var.*

`I don't have much money.` — *Çok param yok.*

`It is very cold and I am too tired.` — *Hava çok soğuk ve ben fazla yorgunum.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.ADV.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* Türkçe çok neye karşılık geliyor?

Boşluğu very, too, much, many ya da a lot ile doldurun.

1. `She is ___ beautiful.`
   CEVAP very
   Sıfattan önce.
2. `I have ___ books.`
   CEVAP many / a lot of
   Sayılabilir çoğul.
3. `There is ___ water on the floor.`
   CEVAP a lot of
   Sayılamayan.
4. `I like it ___.`
   CEVAP a lot
   Fiili niteliyor; very X.
5. `This bag is ___ heavy. I cannot lift it.`
   CEVAP too
6. `Thank you very ___.`
   CEVAP much
   Kalıptır.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* very fiili nitelemez

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ I very like football.`
   CEVAP I like football very much. / I really like football.
2. `✗ She very works.`
   CEVAP She works a lot. / She works very hard.
3. `✗ I have very money.`
   CEVAP I have a lot of money.
4. `✗ Thanks a lot much.`
   CEVAP Thanks a lot. / Thank you very much.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Beş kez çok

Türkçede hepsinde çok geçen beş cümle yazın; İngilizcede beşinde farklı bir sözcük kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP This film is very good. I have a lot of homework. There are many people here. I love my family very much. This coffee is too hot.
   Bu alıştırma Türkçe konuşanın en kalıcı sözcük seçimi hatasını doğrudan hedefler.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Aynı beş cümleyi eşinizle değiş tokuş edin; her birinde çok karşılığının neden o sözcük olduğunu Türkçe tek cümleyle yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I like it very much. (fiil pekiştirme) It is very hot. (sıfat pekiştirme) There are many people. (sayılabilir çokluk) I don't have much time. (sayılamayan çokluk) I studied a lot. (eylem miktarı)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) very, much, many, a lot of ayrımı doğru. 2) very tek başına fiili pekiştirmemiş. 3) Öğrenci beş seçimi de gerekçelendirebiliyor.

A1.ADV.06 Order of Adverbials *Zarf Tümleyicilerinin Sırası*

Özne + Fiil + Nesne + DURUM + YER + ZAMAN

Bir cümlede birden çok zarf tümleyeni varsa İngilizcenin varsayılan sırası DURUM – YER – ZAMAN'dır. Ayrıca hiçbir zarf, fiil ile nesnesinin arasına giremez: bu, İngilizce sözdiziminin en sağlam kısıtlarından biridir.

Multiple adverbials follow the order manner – place – time, and no adverbial may separate a verb from its object.

AYRIM She sang beautifully at the concert last night. (D–Y–Z)

SIK HATA

✗ I speak fluently English. He drives to work carefully.
✓ I speak English fluently. He drives to work carefully. / He carefully drives to work.

Türkçede zarf fiilin hemen önünde durur ve nesneden ayrılabilir; İngilizcede nesne fiile bitişiktir.

KAVRAMA SORUSU What comes right after the verb: the object or the adverb?

SINIFTA Üç sütunlu bir şerit çizin (NASIL – NEREDE – NE ZAMAN) ve öğrenciler cümlelerini bu şeride yerleştirsin.

1 **Manner – Place – Time** · Durum – Yer – Zaman

He played well at school yesterday. — *Dün okulda iyi oynadı.*

She works quietly in her room every evening. — *Her akşam odasında sessizce çalışır.*

She sang beautifully at the concert last night. — *Dün gece konserde çok güzel şarkı söyledi.*

He waited patiently outside for an hour. — *Dışarıda bir saat sabırla bekledi.*

2 **Adverbial does not go between verb and object** · Zarf, fiil ile nesne arasına girmez

~~✗I like very much this film.~~ — *Zarf öbeği nesneyi ayırmaz.*

I like this film very much. — *Bu filmi çok severim.*

~~✗I read carefully the letter.~~ — *I read the letter carefully. — Mektubu dikkatle okudum.*

~~✗She speaks well English.~~ — *She speaks English well. — İngilizceyi iyi konuşur.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.ADV.06

1 KONTROLLÜ *Controlled* Durum – Yer – Zaman

Zarfları doğru sıraya dizin.

1. He played / last night / well / at the concert
   CEVAP He played well at the concert last night.
   Zarf sırası (biçim–yer–zaman) bir kural değil güçlü bir eğilimdir; öğrenciye 'yanlış' değil 'yansız sıra' olarak verilirse öne alma vurgusu sonradan öğretilebilir.
2. She waited / for an hour / patiently / at the station
   CEVAP She waited patiently at the station for an hour.
3. They worked / yesterday / in the garden / hard
   CEVAP They worked hard in the garden yesterday.
4. I slept / last night / badly / in the hotel
   CEVAP I slept badly in the hotel last night.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Fiil ile nesne ayrılmaz

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ I like very much this song.
   CEVAP I like this song very much.
2. ✗ She speaks well English.
   CEVAP She speaks English well.
3. ✗ He opened slowly the door.
   CEVAP He opened the door slowly.
4. ✗ We eat every day breakfast at home.
   CEVAP We eat breakfast at home every day.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Bir olayı anlat**

Geçen hafta olan bir olayı üç cümleyle anlatın; her cümlede en az iki zarf tümleyicisi doğru sırayla bulunsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Üç cümle.

   ÖRNEK CEVAP I met my friends happily in the city centre on Saturday. We ate quickly at a small restaurant at noon. Then we walked slowly along the sea for two hours.

2. GÖREV 2 — (bağlamlı · bireysel) Aynı olayı bir arkadaşınıza mesajla anlatın; bu kez üç cümlenin her birinde biçim, yer ve zaman zarflarının üçü de bulunsun.

   ÖRNEK CEVAP Örnek: We waited quietly at the bus stop for an hour yesterday.

3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ

   ÖLÇÜT 1) Sıra biçim + yer + zaman. 2) Zarflar fiil ile nesne arasına girmemiş. 3) Her cümlede en az iki tümleyici var.

05 Edatlar ve Bağımlı Edatlar

Prepositions & Dependent Prepositions

PREP

A1.PREP.01 Prepositions of Place *Yer Edatları* ◆ çekirdek

→ VII.17

in (içinde) · on (üstünde, temas) · at (nokta / etkinlik)

Yer edatları bir varlığın nerede bulunduğunu gösterir. Üç çekirdek edat üç ayrı uzam biçimine karşılık gelir: in kapalı bir hacim, on bir yüzeyle temas, at boyutsuz bir nokta ya da etkinlik. Kalan edatlar (under, behind, between…) bu üçünün üzerine kurulur.

in marks an enclosing space, on contact with a surface, at a point or event; other place prepositions build on these three.

AYRIM in the car (kapalı hacim) · on the bus (yüzey/hat) · at the bus stop (nokta)

SIK HATA

✗ I am in the bus stop. The picture is in the wall.
✓ I am at the bus stop. The picture is on the wall.

Türkçede tek bir bulunma eki (-de) üç edadın işini gördüğü için seçim rastgeleleşir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **in the car ama on the bus**

Araçlarda edat seçimi mantıklı görünmeyen ama tutarlı bir ayrıma dayanır: içinde ayakta durup yürüyebildiğiniz araçlarda on, oturarak sığdığınız kapalı araçlarda in kullanılır. Öğrenciye bunu kural olarak değil, bu görsel ölçütle verin; ezber gerektirmeden doğru seçim yapar.

in the car · in the taxi — *arabada · takside (oturarak sığılır)*

on the bus · on the train · on the plane — *otobüste · trende · uçakta (içinde yürünür)*

~~✗I am in the bus.~~ — *I am on the bus. — Otobüsteyim.*

on a bike · on a horse — *bisiklette · at üstünde (üstüne binilir)*

in a lift — *asansörde (kapalı, küçük)*

KAVRAMA SORUSU Is it inside something? · Is it touching a surface? · Is it just a point on the map?

SINIFTA Üç edadı üç somut nesneyle (kutu, masa, harita üzerindeki nokta) eşleştirin; sözcük değil uzam öğretilsin.

1 **in = inside a space** · in = içinde

in the box · in my bag · in Ankara — *kutuda · çantamda · Ankara'da*

The keys are in the drawer. — *Anahtarlar çekmecede.*

The milk is in the fridge. — *Süt buzdolabında.*

She lives in a small village. — *Küçük bir köyde yaşıyor.*

2 **on = on a surface** · on = üstünde (temas)

on the table · on the wall · on the floor — *masada · duvarda · yerde*

There is a book on the desk. — *Sırada bir kitap var.*

There is a picture on the wall. — *Duvarda bir resim var.*

Your phone is on the sofa. — *Telefonun kanepenin üstünde.*

3 **at = at a point or an event** · at = noktada / etkinlikte

at the door · at the station · at a party — *kapıda · istasyonda · partide*

I am at home now. — *Şimdi evdeyim.*

I will meet you at the entrance. — *Seninle girişte buluşurum.*

She is at a wedding today. — *Bugün bir düğünde.*

4 **under, over, above, below** · Alt–üst ilişkileri
over/under temassızdır; on/below yüzeyle ya da düzeyle ilgilidir.

`The cat is under the table.` — *Kedi masanın altında.*

`The lamp is above the desk.` — *Lamba masanın üstünde (havada).*

`The plane flew above the clouds.` — *Uçak bulutların üstünden geçti.*

`My flat is below theirs.` — *Dairem onlarınkinin altında.*

5 **behind, in front of, between, among** · Konum ilişkileri
between iki öğe, among üç ve daha fazlası içindir.

`The bank is between the school and the park.` — *Banka okulla parkın arasında.*

`He is standing in front of the door.` — *Kapının önünde duruyor.*

`The cat is hiding behind the door.` — *Kedi kapının arkasına saklanmış.*

`She was sitting among the students.` — *Öğrencilerin arasında oturuyordu.*

6 **next to, near, opposite** · Yakınlık ilişkileri

`My house is next to the mosque.` — *Evim caminin yanında.*

`The café is opposite the cinema.` — *Kafe sinemanın karşısında.*

`The pharmacy is next to the bakery.` — *Eczane fırının yanında.*

`We live near the station.` — *İstasyonun yakınında oturuyoruz.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.PREP.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **in / on / at**

Yer edatını yazın.

1. `The keys are ___ my bag.`
   CEVAP in
   Kapalı hacim.
2. `The book is ___ the table.`
   CEVAP on
   Yüzey teması.
3. `She is ___ the bus stop.`
   CEVAP at
   Nokta olarak yer.
4. `We live ___ Turkey.`
   CEVAP in
5. `There is a picture ___ the wall.`
   CEVAP on
   Duvarda: temas var, in ✗.
6. `I was ___ the party last night.`
   CEVAP at
   Etkinlik.
7. `He is ___ home.`
   CEVAP at
   Kalıp: at home.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Konum ilişkileri**

Resmi anlatan doğru edatı seçin.

1. Sandalye masanın altında. → The chair is ___ the table.
   CEVAP under
2. Lamba masanın üstünde asılı (temas yok). → The lamp is ___ the table.
   CEVAP above / over
3. Banka ile okul arasında. → It is ___ the bank ___ the school.
   CEVAP between … and
4. Evin karşısında. → It is ___ the house.
   CEVAP opposite
5. ✗ The cat is in front the door.
   CEVAP The cat is in front of the door. — of unutulmaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Masamın üstü**

Masanızın ya da odanızın bir köşesini altı cümleyle anlatın; altı farklı yer edatı kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP My laptop is on the desk. There are books under the desk. A picture is on the wall above the desk. My bag is next to the chair. The window is behind me. There is a lamp between the books and the computer.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşiniz gözlerini kapatsın; siz bir nesneyi yerini söyleyerek tarif edin, o bulsun. Altı edatın hepsini kullanın ve birinde iki edatı birlikte kullanın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: It is on the table, next to the lamp, near the window, under a book.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) in/on/at temel ayrımı doğru. 2) Altı farklı yer edatı kullanılmış. 3) Edattan sonra ad öbeği tam (the table, *table değil).

A1.PREP.02 Prepositions of Time *Zaman Edatları* ◆ çekirdek

at + saat · on + gün / tarih · in + ay / mevsim / yıl

Zaman edatları da nokta–yüzey–hacim mantığını sürdürür: at en dar (saat), on orta (gün), in en geniş (ay, mevsim, yıl) birimle kullanılır. next, last, this ve every ile hiçbir edat gelmez; bu kural istisnasızdır.

at for clock time, on for days and dates, in for longer periods; no preposition before next, last, this and every.

AYRIM at 7 o'clock · on Monday · in July · in 2026 (dar → geniş)

SIK HATA

✗ I will see you in Monday at the next week.
✓ I will see you on Monday next week.

Türkçede tek bulunma/yönelme eki kullanıldığından, öğrenci edatı birim büyüklüğüne göre seçmeyi bilmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **at the weekend / on the weekend: hangisi doğru?**

İkisi de doğrudur; fark coğrafidir. İngiliz İngilizcesi at the weekend, Amerikan İngilizcesi on the weekend der. Sınavlarda hangi değişkenin ölçüt alındığına bakılır; Türkiye'deki müfredat ve sınavlar ağırlıklı olarak İngiliz İngilizcesini esas alır. Öğrenciye ikisini de tanıtın, birini üretim ölçütü olarak verin.

at the weekend — *hafta sonunda (İngiliz İngilizcesi)*

on the weekend — *hafta sonunda (Amerikan İngilizcesi)*

in the morning · in the afternoon · in the evening — *ama: at night*

~~✗in night~~ — *at night — geceleyin*

at Christmas · at Easter — *ama: on Christmas Day (belirli gün → on)*

KAVRAMA SORUSU Is it a clock time, a day, or a longer period?

SINIFTA Üç iç içe daire çizin: en küçüğü at, ortası on, en büyüğü in. Öğrenci her yeni zaman ifadesini bir daireye yerleştirsin.

1 **at + clock time, night, weekend (BrE)** · at + saat, gece, hafta sonu

at 7 o'clock · at night · at the weekend — *saat yedide · geceleyin · hafta sonunda*

at noon · at midnight — *öğlen · gece yarısı*

The meeting starts at half past two. — *Toplantı ikiyi yarım geçe başlıyor.*

I don't work at night. — *Geceleri çalışmam.*

2 **on + days and dates** · on + gün ve tarih

`on Monday · on 12 May · on my birthday` — *pazartesi · 12 Mayıs'ta · doğum günümde*

`on Friday morning` — *cuma sabahı*

`I was born on 3 April 1998.` — *3 Nisan 1998'de doğdum.*

`We have a test on Wednesday.` — *Çarşamba sınavımız var.*

3 **in + months, seasons, years, centuries** · in + ay, mevsim, yıl

`in July · in summer · in 2026` — *temmuzda · yazın · 2026'da*

`in the 21st century` — *21. yüzyılda*

`It snows in January.` — *Ocakta kar yağar.*

`She graduated in 2019.` — *2019'da mezun oldu.*

4 **in the morning / afternoon / evening BUT at night** · Günün bölümleri

Bu düzensizlik ezberlenmelidir: gecenin edatı at'tir.

`in the morning · in the afternoon · in the evening` — *sabah · öğleden sonra · akşam*

`at night` — *geceleyin*

`I study in the evening but I sleep at night.` — *Akşam çalışırım ama gece uyurum.*

`See you in the morning.` — *Sabah görüşürüz.*

5 **No preposition before next, last, this, every** · Bunlardan önce edat yok

~~`✗on next Monday · ✗in every day`~~ — *Edat kullanılmaz.*

`next Monday · last year · this week · every day` — *önümüzdeki pazartesi · geçen yıl · bu hafta · her gün*

`I saw her last Monday.` — *Onu geçen pazartesi gördüm.*

`We meet every Friday.` — *Her cuma buluşuruz.*

~~`✗on last Monday · ✗in this week`~~ — *Edat gelmez.*

6 **from … to / until** · from … to / until

`We work from nine to five.` — *Dokuzdan beşe kadar çalışırız.*

`I will wait until six.` — *Altıya kadar bekleyeceğim.*

`The shop is open from eight to six.` — *Dükkân sekizden altıya kadar açık.*

`I will stay here until Friday.` — *Cumaya kadar burada kalacağım.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.PREP.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **at / on / in — zaman**

Zaman edatını yazın.

1. `The lesson starts ___ nine o'clock.`
   CEVAP at
2. `I was born ___ 1998.`
   CEVAP in
3. `We meet ___ Monday.`
   CEVAP on
4. `My birthday is ___ 5 May.`
   CEVAP on
   Tarih on alır.
5. `It is cold ___ winter.`
   CEVAP in
6. `I study ___ the evening.`
   CEVAP in
7. `I sleep ___ night.`
   CEVAP at
   Kalıp kırılması: in the morning ama at night.
8. `He works ___ the weekend.`
   CEVAP at (BrE) / on (AmE)
   İki değişke de doğrudur.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Edat gerekli mi?**

Fazlaysa çıkarın, eksikse ekleyin.

1. ✗ `I will call you in tomorrow.`
   CEVAP I will call you tomorrow.
2. ✗ `We met in last summer.`
   CEVAP We met last summer.
3. ✗ `The shop opens 8 o'clock.`
   CEVAP The shop opens at 8 o'clock.
4. ✗ `She works from Monday until Friday.`
   CEVAP She works from Monday to Friday. / ... until Friday. — ikisi de olur ama from ... to daha yaygındır.
5. ✗ `I study English since three years.`
   CEVAP I have studied English for three years.
   for/since ayrımı B1 konusudur; burada süre için for.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Takvimim**

Doğum gününüzü, ders saatlerinizi ve tatil aylarınızı altı cümleyle yazın; at, on, in üçünü de kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP My birthday is on 12 March. I have English lessons on Tuesday and Thursday. The lessons start at half past nine. I go on holiday in July. In summer I visit my grandparents. I usually travel at night.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinize takvimini sorun ve yanıtlarını yazın; sonra at/on/in seçimlerinizi bir tabloya ayırın: saat, gün, ay/yıl.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — When is your birthday? — It's on 5 May. — What time do you start? — At eight, in the morning.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Saatte at, günde on, ay/yılda in. 2) at night, in the morning ayrımı doğru. 3) Altı cümlede de bir zaman edatı var.

A1.PREP.03 Prepositions of Movement *Hareket Edatları*

`to (yönelme) · from (çıkış) · into / out of (giriş-çıkış)`

Hareket edatları bir yer değişimini gösterir. to yönelmeyi, from çıkış noktasını, into kapalı bir alana girişi, out of çıkışı bildirir. home sözcüğü zarf işlevi taşıdığı için önüne to gelmez.

Movement prepositions mark direction, origin and entry/exit; home takes no to.

AYRIM I am at school. (yer) · I go to school. (hareket)

SIK HATA

```
✗ I went to home at ten.
✓ I went home at ten.
```

Türkçede eve yönelme eki alır (eve gittim); öğrenci to'yu birebir aktarır.

KAVRAMA SORUSU Is anything moving? · Where does the movement start and end?

SINIFTA Sınıf içinde fiziksel hareketle çalıştırın: öğrenci kapıya yürürken cümle kurulsun (He is going to the door).

1 **to = direction towards** · to = yönelme

`I go to school every day.` — *Her gün okula giderim.*
`She is walking to the park.` — *Parka doğru yürüyor.*
`We are going to Antalya next week.` — *Gelecek hafta Antalya'ya gidiyoruz.*
`Give this to your teacher.` — *Bunu öğretmenine ver.*

2 **from = origin** · from = çıkış noktası

`I am from Turkey.` — *Türkiyeliyim.*
`The train comes from Ankara.` — *Tren Ankara'dan gelir.*
`This letter is from my grandmother.` — *Bu mektup büyükannemden.*
`The bus goes from Kadıköy to Beşiktaş.` — *Otobüs Kadıköy'den Beşiktaş'a gider.*

3 **into / out of** · into / out of

He walked into the room. — *Odaya girdi.*

She took the keys out of her bag. — *Anahtarları çantasından çıkardı.*

Put the milk into the cup. — *Sütü fincana koy.*

He got out of the car quickly. — *Arabadan hızla indi.*

4 **No to before home** · home önünde to yok

~~✗go to home~~ — *to kullanılmaz.*

go home · come home · get home — *eve gitmek · gelmek · varmak*

I usually get home at six. — *Genelde altıda eve varırım.*

Come home early tonight. — *Bu akşam eve erken gel.*

~~✗I am going to home.~~ — *to kullanılmaz.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.PREP.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Hareket edatları

Boşluğu doldurun; gerekmiyorsa — yazın.

1. I go ___ school every day.
   CEVAP to
2. She came ___ Ankara last week.
   CEVAP from
3. He walked ___ the room and sat down.
   CEVAP into
4. The cat jumped ___ the box.
   CEVAP out of
5. I want to go ___ home.
   CEVAP —
   home önünde to yoktur.
6. We travelled ___ İzmir ___ Muğla.
   CEVAP from ... to

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* to mu at mı, home tuzağı

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ I went to home early.
   CEVAP I went home early.
2. ✗ She arrived to the airport at six.
   CEVAP She arrived at the airport at six. — arrive at/in alır, to almaz.
3. ✗ We are going in the cinema.
   CEVAP We are going to the cinema.
4. ✗ He came from to Bursa.
   CEVAP He came from Bursa.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Bugünkü yolculuğum

Bugün gittiğiniz yerleri dört cümleyle sırayla anlatın; to, from, into ve home kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Dört cümle.
   ÖRNEK CEVAP I went from my house to the bus stop. I got on the bus and went to work. At noon I walked into a small café. I came home at six.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · bireysel) Aynı yolculuğu bir haritanın üstünde ok çizerek anlatın; her okun yanına yön edatını yazın ve go home'da to kullanmadığınızı gösterin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I went from home to school, then into the library, and finally I went home.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Yön için to, kaynak için from kullanılmış. 2) home önünde to yok. 3) into ile in ayrımı doğru.

A1.PREP.04 Common Prepositional Phrases *Yaygın Edat Öbekleri*

by + araç (artikelsiz) · with / without + nesne · for + amaç / süre

Bazı edat öbekleri kalıplaşmıştır ve içlerindeki isim artikel almaz. Ulaşım araçları by ile artikelsiz kullanılır; ancak on foot bir istisnadır. with birlikteliği ya da aracı, for amacı ya da süreyi bildirir.

Fixed prepositional phrases drop the article: by bus, on foot, at home, in bed.

AYRIM by car ≠ in my car (belirli araç) · on foot (by foot değil)

SIK HATA

✗ I go to work by the bus. I came by foot.
✓ I go to work by bus. I came on foot.

Türkçede araç ifadesi ekle kurulduğundan (otobüsle) artikel sorusu hiç doğmaz; öğrenci the ekleme eğilimindedir.

KAVRAMA SORUSU Which transport? · Do we need "the" here?

SINIFTA Ulaşım kalıplarını bir "kart destesi" hâlinde ezberletin; on foot'u kırmızı kartla ayırın.

1 **Place phrases without an article** · Artikelsiz yer öbekleri

at home · at work · in bed · at school — *evde · işte · yatakta · okulda*
She is at university this year. — *Bu yıl üniversitede.*
The children are in bed. — *Çocuklar yatakta.*

2 **Transport: by + zero article** · Ulaşım: by + artikelsiz

by bus · by car · by plane · by train — *otobüsle · arabayla · uçakla · trenle*
on foot — *yürüyerek*
I go to work by metro. — *İşe metroyla giderim.*
We came here on foot. — *Buraya yürüyerek geldik.*
But: I came in my car. — *Belirli bir araçta in + iyelik kullanılır.*

3 **with / without** · with / without

I live with my family. — *Ailemle yaşıyorum.*
Coffee without sugar, please. — *Şekersiz kahve lütfen.*
I cut the bread with a knife. — *Ekmeği bıçakla kestim.*
He left without saying goodbye. — *Vedalaşmadan gitti.*

4 **for + purpose or duration** · for + amaç ya da süre

This present is for you. — *Bu hediye senin için.*
We waited for two hours. — *İki saat bekledik.*
I bought a present for my mother. — *Anneme bir hediye aldım.*
She lived in Germany for ten years. — *On yıl Almanya'da yaşadı.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.PREP.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* Kalıp edat öbekleri

Boşluğu doldurun.

1. I go to work ___ bus.
   CEVAP by
   by + artikelsiz araç.
2. She came ___ foot.
   CEVAP on
   İstisna: on foot, by car.
3. I am ___ home now.
   CEVAP at
4. He is ___ work until six.
   CEVAP at
5. I drink my tea ___ sugar.
   CEVAP with / without
6. This present is ___ you.
   CEVAP for
7. We stayed there ___ two weeks.
   CEVAP for
   Süre.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Artikel var mı yok mu?

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ I go to school by a bus.
   CEVAP ... by bus.
2. ✗ She came by foot.
   CEVAP She came on foot.
3. ✗ We travelled by the train.
   CEVAP We travelled by train. / ... on the train.
4. ✗ He is in the work.
   CEVAP He is at work.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Nasıl gidiyorum?

Beş yere nasıl gittiğinizi yazın; en az bir on foot ve bir by + araç kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP I go to school by bus. I go to the market on foot. We travel to Ankara by train. My father goes to work by car. We went to Cyprus by plane.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Sınıfta bir ulaşım anketi yapın: beş arkadaşınıza nasıl geldiklerini sorup yanıtları üçüncü tekilde yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Ali comes by bus. Ayşe comes on foot. Mert comes by car with his father. Zeynep takes the metro.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) by + araç adı tanımlıksız. 2) on foot kalıbı doğru. 3) En az bir on foot ve bir by + araç var.

A1.PREP.05 Basic Dependent Prepositions *Temel Bağımlı Edatlar* ◇ yüksek verim

→ VII.24

FİİL + edat (listen to) · be + SIFAT + edat (be good at)

Bazı fiil ve sıfatlar belirli bir edatı zorunlu kılar; bu edat anlamı değiştirmez, sözlükseldir ve birlikte ezberlenir. Bu yüzden fiil, edatıyla birlikte öğretilmelidir: listen to, wait for, look at. Edat düşürülürse cümle bozulur.

Dependent prepositions are lexically fixed and obligatory; the verb or adjective must be learned together with its preposition.

AYRIM listen to music (dinlemek) · hear music (duymak — edatsız)

SIK HATA

✗ I am listening the radio. I am waiting my friend.
✓ I am listening to the radio. I am waiting for my friend.

Türkçe karşılıkları hâl ekiyle kurulduğundan (radyoyu dinlemek) öğrenci edatı gereksiz görür — ileri düzeye kadar süren bir hatadır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Edat fiilin parçasıdır: listen to, wait for, look at**

Türkçede bu fiillerin karşılıkları hâl ekiyle kurulur (radyoyu dinlemek, otobüsü beklemek), bu yüzden İngilizcedeki edat öğrenciye gereksiz görünür ve düzenli olarak düşürülür. Oysa edat fiilin sözlük girdisine dâhildir; düşünce cümle bozulur. Fiili her zaman edatıyla birlikte kaydettirin.

~~✗I am listening the radio.~~ — *I am listening to the radio. — Radyo dinliyorum.*

~~✗We are waiting the bus.~~ — *We are waiting for the bus. — Otobüs bekliyoruz.*

~~✗Look the board.~~ — *Look at the board. — Tahtaya bak.*

~~✗I am looking my keys.~~ — *I am looking for my keys. — Anahtarlarımı arıyorum.*

But: I can hear the radio. — *Radyoyu duyabiliyorum. (hear edat almaz)*

But: Watch the board. — *Tahtayı izle. (watch edat almaz)*

KAVRAMA SORUSU Which little word comes after this verb? · Can we delete it?

SINIFTA Fiili asla tek başına yazdırmayın: defterde sütun başlığı “listen to”, “wait for”, “look at” biçiminde olsun.

1 **listen to, look at, wait for** · Fiil + edat (temel)

listen to music · look at the board · wait for the bus — *müzik dinlemek · tahtaya bakmak · otobüs beklemek*

I listen to music every evening. — *Her akşam müzik dinlerim.*

We waited for you for an hour. — *Seni bir saat bekledik.*

2 **be from, be interested in, be good at** · be + sıfat + edat

I am from İzmir. — *İzmirliyim.*

She is good at maths and interested in art. — *Matematikte iyidir, sanata ilgilidir.*

He is good at cooking. — *Yemek yapmakta iyidir.*

I am interested in history. — *Tarihe ilgi duyuyorum.*

She is married to a doctor. — *Bir doktorla evli.*

3 **The preposition is part of the verb — it is not optional** · Edat fiilin parçasıdır

~~✗Look the picture.~~ — *Edat düşürülemez.*

Look at the picture. — *Resme bak.*

Please listen to me. — *Lütfen beni dinle.*

~~✗Please listen me.~~ — *Edat düşürülemez.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.PREP.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* Bağımlı edat

Fiilin ya da sıfatın istediği edatı yazın.

1. I am listening ___ music.
   CEVAP to
2. Look ___ this photo!
   CEVAP at
3. We are waiting ___ the bus.
   CEVAP for
4. She is interested ___ history.
   CEVAP in
5. He is good ___ maths.
   CEVAP at
6. I am from ___ ? — Where are you ___?
   CEVAP from
7. Are you afraid ___ dogs?
   CEVAP of
8. This bag belongs ___ me.
   CEVAP to

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Edat düşürme hatası

Eksik edatı ekleyin. Türkçede hâl eki olan yerde İngilizcede edat gerekir.

1. ✗ I am listening the radio.
   CEVAP I am listening to the radio.
2. ✗ Wait me, please!
   CEVAP Wait for me, please!
3. ✗ Look the board.
   CEVAP Look at the board.
4. ✗ She is married with a doctor.
   CEVAP She is married to a doctor.
   Türkçe ile burada with vermez.
5. ✗ I am interested about music.
   CEVAP I am interested in music.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* İlgi alanlarım

Beş cümleyle neye ilgi duyduğunuzu, neyde iyi olduğunuzu ve neyden korktuğunuzu yazın.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP I am interested in photography. I am good at cooking. I am afraid of flying. I listen to music every evening. I am waiting for my exam results.
   Bağımlı edat listesi ezberlenmez, kalıp cümle içinde öğrenilir; bu alıştırma o kalıbı kurar.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinize aynı beş konuda soru sorun (Are you interested in…?) ve yanıtlarını yazın; edatlardan sonra fiil geliyorsa -ing kullanın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — Are you good at drawing? — Yes, but I'm afraid of speaking in public.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Sıfat–edat eşleşmesi doğru (interested in, good at, afraid of). 2) Edattan sonra gelen fiil -ing biçiminde. 3) Beş cümlede de edat var.

06 Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş

Verb Forms, Tense & Aspect

VERB

A1.VERB.01 be — Present Simple *be Fiili — Geniş Zaman* ◆ çekirdek

→ VII.9 · VII.46

`I am · he/she/it is · you/we/they are (+ not · devrikle soru)`

be, İngilizcenin en düzensiz ve en sık kullanılan fiilidir. Geniş zamanda üç biçimi vardır ve olumsuzu not ile, sorusu özneyle yer değiştirerek kurulur: do yardımcı fiili kullanılmaz. Türkçede ek fiille (-dir, -im) karşılanan her yapı burada ayrı bir sözcüktür ve düşürülemez.

be has three present forms, negates with not and questions by inversion — never with do.

AYRIM She is a doctor. (be) · She works here. (sözlüksel fiil → do gerekir)

SIK HATA

✗ She teacher. Do you are ready?

✓ She is a teacher. Are you ready?

Türkçede ek fiil sözcük değil ektir (öğretmendir); öğrenci be'yi tamamen düşürür — A1'in bir numaralı hatası.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **be düşürme: Türkçedeki ek fiilin karşılığı bir sözcüktür**

Türkçede "öğretmenim, açım, evdeyim" cümlelerinde yüklem bir ektir; ayrı bir sözcük yoktur. İngilizcede bu ek yerine be fiili gelir ve düşürülemez. Öğrencinin ilk aylarda ürettiği cümlelerin büyük bölümü tam da bu noktada bozulur. Ayrıca be varken do kullanılmaz.

- ~~✗She teacher.~~ — *She is a teacher. — O öğretmendir.*
- ~~✗I hungry.~~ — *I am hungry. — Açım.*
- ~~✗They at home.~~ — *They are at home. — Evdeler.*
- ~~✗Do you are ready?~~ — *Are you ready? — Hazır mısın?*
- ~~✗I am agree.~~ — *I agree. — Katılıyorum. (agree bir fiildir, sıfat değil)*
- ~~✗I have 20 years old.~~ — *I am 20 years old. — Yirmi yaşındayım.*

KAVRAMA SORUSU Is there a verb in this sentence? · Which word shows the tense?

SINIFTA be düşürme hatasını kalıcı çözmek için her cümlede "yüklem nerede?" sorusunu ritüelleştirin; öğrenci fiili elle işaretlesin.

1 am / is / are · Çekim

`I am a student.` — *Öğrenciyim.*

`He is at home and they are at school.` — *O evde, onlar okulda.*

`My parents are teachers.` — *Annemle babam öğretmen.*

`It is a beautiful day.` — *Güzel bir gün.*

2 Contractions · Kısaltmalar

`I'm · you're · he's · we're · they're` — *konuşma dilinde olağan*

`She's my sister.` — *O benim kız kardeşim.*

`I'm from Turkey and he's from Spain.` — *Ben Türkiyeliyim, o İspanyalı.*

`We're late!` — *Geç kaldık!*

3 Negative with not · Olumsuz

`I am not tired. / I'm not tired.` — *Yorgun değilim.*

`They aren't here. / They're not here.` — *Burada değiller.*

`It isn't cold today.` — *Bugün hava soğuk değil.*

`I'm not ready yet.` — *Henüz hazır değilim.*

4 **Question by inversion — no do** · Devrikle soru — do kullanılmaz

`Are you a teacher?` — *Öğretmen misiniz?*

~~`✗Do you are a teacher?`~~ — *be ile do kullanılmaz.*

`Is she your sister?` — *O senin kız kardeşin mi?*

`Are they from Izmir?` — *Onlar İzmirli mi?*

5 **Short answers** · Kısa cevaplar

`Are you ready? – Yes, I am. / No, I'm not.` — *Hazır mısın? — Evet / Hayır.*

~~`✗Yes, I'm.`~~ — *Olumlu kısa cevap kısaltılamaz.*

`Is he a doctor? – Yes, he is.` — *Doktor mu? — Evet.*

`Are you tired? – No, I'm not.` — *Yorgun musun? — Hayır.*

6 **be for age, feeling, hunger and weather** · Yaş, duygu, açlık ve hava durumu be ile

Türkçede bu alanlarda "olmak" ya da "var" kullanılır; İngilizcede be gelir.

`I am twenty years old.` — *Yirmi yaşındayım.*

`I am hungry and cold.` — *Açım ve üşüyorum.*

`My brother is fifteen.` — *Kardeşim on beş yaşında.*

`It is very windy today.` — *Bugün hava çok rüzgârlı.*

`Are you hungry or thirsty?` — *Aç mısın susuz musun?*

7 **be is a copular verb, not an auxiliary here** · Burada be bağlaç fiildir

Burada be bir yardımcı değil, özneyi tümleyene bağlayan bağlaç fiildir.

`She is a doctor.` — *O bir doktordur. (bağlaç)*

`She is working.` — *Çalışıyor. (yardımcı fiil)*

`She is a student.` — *O bir öğrencidir. (bağlaç fiil)*

`She is studying now.` — *Şimdi ders çalışıyor. (yardımcı fiil)*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.VERB.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **am / is / are**

Boşluğu doğru be biçimiyle doldurun.

1. `I ___ a student.`
   CEVAP am
2. `She ___ my sister.`
   CEVAP is
3. `They ___ at home.`
   CEVAP are
4. `My brother and I ___ tired.`
   CEVAP are
   İki özne = we.
5. `It ___ cold today.`
   CEVAP is
6. `You ___ very kind.`
   CEVAP are
7. `There ___ a problem.`
   CEVAP is

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Soru, olumsuz, kısa cevap**

Cümleyi istenen biçime çevirin.

1. `She is a doctor. → Soru`
   CEVAP Is she a doctor?
   Devrik; do kullanılmaz.
2. `They are ready. → Olumsuz`
   CEVAP They are not ready. / They aren't ready.
3. `Are you Turkish? → Olumlu kısa cevap`
   CEVAP Yes, I am.
   Kısa cevapta kısaltma olmaz: Yes, I'm ✗.
4. `Is he at school? → Olumsuz kısa cevap`
   CEVAP No, he isn't. / No, he is not.
5. `✗ Do you are a teacher?`
   CEVAP Are you a teacher? — be ile do kullanılmaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **be ile beş bilgi**

Kendiniz hakkında be fiiliyle beş cümle yazın: yaş, duygu, meslek, memleket ve hava durumu.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I am twenty-two years old. I am happy today. I am a student. I am from Samsun. It is sunny here.
   Türkçe yaşındayım / açım yapılarında be atlanır: I twenty ✗, I hungry ✗.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinizin beş bilgisini soru biçiminde sorup yanıtlarını yazın; sonra hepsini olumsuza çevirip yanlış bir tanıtım kartı yapın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — How old are you? — I'm sixteen. → He isn't sixteen. — Where are you from? — I'm from Bursa.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) am/is/are özneyle uyumlu. 2) Soruda özne–fiil devrik. 3) Türkçedeki fiilsiz cümle etkisiyle be düşürülmemiş.

A1.VERB.02 have got / have *have got / have* ◆ çekirdek

have / has got + isim · have + isim (do ile olumsuz ve soru)

Sahiplik iki biçimde kurulur: konuşma dilinde yaygın olan have got ve daha yansız olan have. have got kendi olumsuz ve soru biçimini kurar; sözlüksel have ise do/does ister. Ayrıca have, eylem bildiren kalıplarda (have breakfast) got almaz.

have got and have both express possession, but only lexical have takes do-support; action have never takes got.

AYRIM I have got a car. = I have a car. · I have breakfast at seven. (eylem — got olmaz)

SIK HATA

```
✗ Do you have got a car? I have got breakfast at eight.
✓ Have you got a car? / Do you have a car? I have breakfast at eight.
```

Türkçede sahiplik "var" ile kurulduğundan (arabam var) öğrenci iki yapıyı birbirine karıştırır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **have got mu have mi? İngiliz–Amerikan farkı**

İkisi de doğrudur ve anlamları aynıdır. have got İngiliz İngilizcesinde ve konuşma dilinde yaygındır; have ise her yerde kullanılır, Amerikan İngilizcesinde yeğlenir ve resmî yazıya daha uygundur. Karıştırılmaması gereken tek nokta soru–olumsuz kurma biçimidir: have got kendi kendine kurar, have do ister.

`Have you got a car?` — *Araban var mı? (İngiliz İngilizcesi)*

`Do you have a car?` — *Araban var mı? (Amerikan / her yerde geçerli)*

~~`✗Do you have got a car?`~~ — *İki yapı karıştırılamaz.*

`I haven't got any money. / I don't have any money.` — *ikisi de doğru*

~~`✗I have got breakfast at eight.`~~ — *I have breakfast at eight. — Eylem bildiren have got almaz.*

KAVRAMA SORUSU Do you own it, or are you doing it?

SINIFTA İki sütun açın: SAHİPLİK (have got / have) ve EYLEM (have breakfast, have a shower). got yalnız birinci sütuna girsin.

1 **have got / has got for possession** · Sahiplik için have got

I have got two brothers. — *İki erkek kardeşim var.*

She has got a new phone. — *Yeni bir telefonu var.*

We have got a big garden. — *Büyük bir bahçemiz var.*

He has got blue eyes. — *Mavi gözleri var.*

2 **Contractions I've got, she's got** · Kısaltmalar

I've got · you've got · she's got — *kısaltmalar*

We've got a problem. — *Bir sorunumuz var.*

They've got two children. — *İki çocukları var.*

It's got a nice view. — *Manzarası güzel.*

3 **Negative and question with have got** · Olumsuz ve soru

I haven't got any money. — *Hiç param yok.*

Have you got a pen? – Yes, I have. — *Kalemin var mı? — Evet.*

Has she got a bike? – No, she hasn't. — *Bisikleti var mı? — Hayır.*

We haven't got much time. — *Çok vaktimiz yok.*

4 **have as a lexical verb needs do-support** · Sözlüksel have do ister

Do you have a car? — *Araban var mı?*

She doesn't have time. — *Vakti yok.*

Do they have a garden? — *Bahçeleri var mı?*

I don't have your number. — *Numaran bende yok.*

5 **have for actions: have breakfast, have a shower** · Eylem bildiren have

have breakfast · have a shower · have a good time — *kahvaltı yapmak · duş almak · iyi vakit geçirmek*

~~✗I have got a shower every morning.~~ — *Eylemde got olmaz.*

We had a great time yesterday. — *Dün çok iyi vakit geçirdik.*

I have a shower every morning. — *Her sabah duş alırım.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.VERB.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **have got / has got**

Boşluğu doldurun.

1. I ___ two brothers.
   CEVAP have got / have
2. She ___ a new phone.
   CEVAP has got / has
3. ___ you got a car?
   CEVAP Have
4. He ___ got any money.
   CEVAP hasn't
5. We ___ breakfast at seven.
   CEVAP have
   Eylem bildiren have; got almaz.
6. ___ she have a shower every morning?
   CEVAP Does
   Sözlüksel have do ister.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **have got mu, do ile have mi?**

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ `Do you have got a pen?`
   CEVAP Have you got a pen? / Do you have a pen? — ikisi karıştırılamaz.
2. ✗ `She has got a shower every day.`
   CEVAP She has a shower every day. — eylem bildiren have got almaz.
3. ✗ `I haven't a car.`
   CEVAP I haven't got a car. / I don't have a car.
4. ✗ `He have got two sisters.`
   CEVAP He has got two sisters.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sahip olduklarım**

Beş cümle yazın: üçü sahiplik (have got), ikisi eylem (have breakfast / a shower / a good time).

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I have got a bike. My family has got a small house. I haven't got a pet. I have breakfast at eight. We have a good time at the weekend.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Aynı beş cümleyi bu kez have got yerine have ile kurun ve soru-olumsuz biçimlerinin nasıl değiştiğini gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I have got a car. → I have a car. Have you got a car? → Do you have a car?
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) have got sahiplik, have breakfast/shower eylem anlamında. 2) have got sorusunda do kullanılmamış. 3) has got üçüncü tekilde doğru.

A1.VERB.03 Present Simple *Geniş Zaman* ◆ çekirdek

→ VII.6 · VII.36

`I/you/we/they + V · he/she/it + V-s · don’t / doesn’t + V · Do / Does + özne + V`

Geniş zaman alışkanlıkları, rutinleri, kalıcı durumları ve genel gerçekleri anlatır. Tek biçimsel zorluğu üçüncü tekil -s ekidir; bu ek olumsuz ve soru biçimlerinde does’a taşınır, bu yüzden ana fiil yalın kalır. Sıklık zarflarıyla birlikte öğretilir.

The present simple expresses habits, routines, permanent states and general truths; the third-person -s moves onto does in negatives and questions.

AYRIM She works. · She doesn’t work. · Does she work? (-s bir kez kullanılır)

SIK HATA

✗ `She don’t works here. Does he goes to school?`
✓ `She doesn’t work here. Does he go to school?`

Türkçede kişi eki fiilde kalır ve olumsuzda düşmez; öğrenci -s’yi hem does’a hem fiile koyar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Üçüncü tekil -s: bir cümlede yalnızca bir kez**

Geniş zamanın tek biçimsel yükü üçüncü tekil -s ekidir ve öğrenciler bunu iki yerde birden işaretler. Kural şudur: olumlu cümlede ek fiile gelir; olumsuz ve soruda ek does’a taşınır, ana fiil yalın kalır. Bu, İngilizcenin genel bir ilkesidir: zaman ve kişi bilgisi yalnız bir kez, en soldaki yardımcı öğede belirir.

`She works here.` — *Burada çalışır. (ek fiilde)*

~~`✗She doesn’t works here.`~~ — *She doesn’t work here. — Burada çalışmaz.*

~~`✗Does she works here?`~~ — *Does she work here? — Burada mı çalışıyor?*

~~`✗She don’t work here.`~~ — *She doesn’t work here. — Üçüncü tekilde doesn’t gelir.*

~~`✗He go to school.`~~ — *He goes to school. — Okula gider.*

KAVRAMA SORUSU Does this happen every day? · Where is the -s: on the verb or on does?

SINIFTA “-s tek bir kez kullanılır” kuralını üç kutulu bir şemayla verin: OLUMLU → fiilde, OLUMSUZ/SORU → does’ta.

1 **Base form for I, you, we, they** · Yalın biçim

`I work in a bank.` — *Bir bankada çalışırım.*

`They live in Ankara.` — *Ankara'da yaşarlar.*

`We live near the sea.` — *Denize yakın oturuyoruz.*

`They speak three languages.` — *Üç dil konuşurlar.*

2 **Third person singular -s** · Üçüncü tekil -s

`He works · she plays · it rains` — *üçüncü tekil biçimler*

`My father works in a hospital.` — *Babam bir hastanede çalışır.*

`She teaches maths at a high school.` — *Bir lisede matematik öğretir.*

`It costs fifty lira.` — *Elli lira tutar.*

3 **Spelling: -es after s, sh, ch, x, o** · -es yazımı

`watch → watches · go → goes · finish → finishes` — *tıslamalı sesten sonra -es*

`do → does · fix → fixes` — *-es alan diğerleri*

`He watches the news every evening.` — *Her akşam haberleri izler.*

`She goes to the gym on Mondays.` — *Pazartesileri spora gider.*

4 **Spelling: consonant + y → -ies** · y → -ies

Ünlü + y ise yalnızca -s gelir: play → plays.

`study → studies · fly → flies · carry → carries` — *ders çalışmak · uçmak · taşımak*

`My sister studies medicine.` — *Kız kardeşim tıp okuyor.*

`He always tries his best.` — *Her zaman elinden geleni yapar.*

5 **Pronunciation /s/ /z/ /ɪz/** · Telaffuz

`works /s/ · plays /z/ · watches /ɪz/` — *üç telaffuz değeri*

`He stops /s/ · she plays /z/ · it finishes /ɪz/` — *üç değer*

`She teaches /ɪz/ and he learns /z/.` — *O öğretir, o öğrenir.*

6 **Negative: don't / doesn't + base form** · Olumsuz

`I don’t like coffee.` — *Kahve sevmem.*

`She doesn’t live here.` — *Burada yaşamıyor.*

`We don’t work on Sundays.` — *Pazarları çalışmayız.*

`It doesn’t matter.` — *Fark etmez.*

7 **Question: Do / Does + subject + base form** · Soru

`Do you speak English?` — *İngilizce konuşur musun?*

`Does he work here?` — *Burada mı çalışıyor?*

`Do they live here?` — *Burada mı oturuyorlar?*

`Does your father drive?` — *Baban araba kullanır mı?*

8 **Short answers with do/does** · Kısa cevaplar

`Do you like tea? – Yes, I do. / No, I don’t.` — *Çay sever misin? — Evet / Hayır.*

`Does she drive? – Yes, she does.` — *Araba kullanır mı? — Evet.*

`Do you smoke? – No, I don’t.` — *Sigara içer misin? — Hayır.*

`Does it work? – Yes, it does.` — *Çalışıyor mu? — Evet.*

9 **Use: habits and routines** · Kullanım: alışkanlık ve rutin

`I get up at seven every morning.` — *Her sabah yedide kalkarım.*

`We usually have lunch at school.` — *Öğle yemeğini genelde okulda yeriz.*

`He walks his dog every morning.` — *Her sabah köpeğini gezdirir.*

`We visit my grandparents at weekends.` — *Hafta sonları büyüklerimizi ziyaret ederiz.*

10 **Use: permanent situations and general truths** · Kullanım: kalıcı durum ve genel gerçek

`Water boils at 100 °C.` — *Su 100 °C'de kaynar.*

`My uncle lives in Bursa.` — *Amcam Bursa'da yaşar.*

`The sun rises in the east.` — *Güneş doğudan doğar.*

`She works for a bank.` — *Bir bankada çalışır. (kalıcı durum)*

11 **Time expressions: every day, on Mondays, twice a week** · Zaman ifadeleri

`every day · on Mondays · twice a week` — *her gün · pazartesileri · haftada iki kez*

`I go to the gym three times a week.` — *Haftada üç kez spora giderim.*

`I check my e-mails twice a day.` — *Günde iki kez e-postalarıma bakarım.*

`She plays tennis on Saturdays.` — *Cumartesileri tenis oynar.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.VERB.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Üçüncü tekil -s

Fiili doğru biçimde yazın.

1. `She ___ (work) in a bank.`
   CEVAP works
2. `He ___ (go) to school by bus.`
   CEVAP goes
   -o sonrası -es.
3. `My sister ___ (study) medicine.`
   CEVAP studies
   Ünsüz + y → -ies.
4. `It ___ (rain) a lot here.`
   CEVAP rains
5. `He ___ (watch) TV every night.`
   CEVAP watches
6. `She ___ (play) tennis on Sundays.`
   CEVAP plays
   Ünlü + y → yalnız -s.
7. `He ___ (have) three cats.`
   CEVAP has
   Düzensiz.
8. `She ___ (do) her homework.`
   CEVAP does

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Olumsuz ve soruda -s düşer

Cümleyi istenen biçime çevirin.

1. `He works here. → Olumsuz`
   CEVAP He doesn't work here.
   doesn't works ✗ — ek yalnız bir yerde.
2. `She likes coffee. → Soru`
   CEVAP Does she like coffee?
3. `They live in Bursa. → Olumsuz`
   CEVAP They don't live in Bursa.
4. `✗ Does he goes to work by car?`
   CEVAP Does he go to work by car?
5. `✗ She not like fish.`
   CEVAP She doesn't like fish.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Bir arkadaşımın rutini**

Bir arkadaşınızın gününü altı cümleyle anlatın; hepsi üçüncü tekil olsun, biri olumsuz, biri soru.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP My friend Deniz gets up at seven. She works in a hospital. She doesn't drive to work. She finishes at five. She watches films in the evening. Does she study English? Yes, twice a week.
   Bu alıştırma A1'in tek zorunlu çekim ekini otomatikleştirir; hata oranı düşene kadar tekrarlanır.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinizin metnindeki üçüncü tekil -s eklerini denetleyin; eksik olanı ekleyin, olumsuz ve soruda fazladan -s varsa silin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: He goes to school. He doesn't go to school. Does he go to school? (*doesn't goes / *Does he goes değil)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Olumluda üçüncü tekil -s var. 2) doesn't ve Does sonrası fiil yalın. 3) -es/-ies yazımı doğru (watches, studies).

A1.VERB.04 Present Continuous *Şimdiki Zaman* ◆ çekirdek

→ VII.6

`am / is / are + V-ing`

Şimdiki zaman, konuşma anında sürmekte olan ya da bu aralar geçici olarak süren eylemleri anlatır. be + V-ing biçimindedir; be düşürülemez. Ayrıca planlanmış gelecek için de kullanılır — bu kullanım A1'de tanıma düzeyinde verilir.

The present continuous describes actions in progress now or around now, and also fixed future arrangements.

AYRIM I work in a bank. (kalıcı) · I am working at home this week. (geçici)

SIK HATA

```
✗ I working now. She is work.
✓ I am working now. She is working.
```

Türkçede şimdiki zaman tek ekle kurulduğundan (-iyor) öğrenci be'yi ya da -ing'i düşürür.

KAVRAMA SORUSU Is it happening right now? · Will it stop soon?

SINIFTA Sınıfta canlı eylem üretin (öğrenci yazıyor, yürüyor) ve cümleyi eylem sürerken kurdurun; sonra durdurup geniş zamana çevirtin.

1 **am / is / are + V-ing** · Yapı

`I am reading a book.` — *Kitap okuyorum.*
`They are playing football.` — *Futbol oynuyorlar.*
`The baby is sleeping now.` — *Bebek şu an uyuyor.*
`We are waiting for the bus.` — *Otobüs bekliyoruz.*

2 **Spelling: drop silent -e** · Sondaki sessiz -e düşer

`write → writing · make → making · come → coming` — *sondaki sessiz -e düşer*
`dance → dancing · take → taking · live → living` — *-e düşer*
`But: see → seeing · agree → agreeing` — *çift ünlü korunur*

3 **Spelling: double the final consonant (CVC, stressed)** · Son ünsüz ikizlenir

Kural yalnızca vurgulu, ünsüz–ünlü–ünsüz ile biten hecede işler.

`run → running · sit → sitting · begin → beginning` — *son ünsüz ikizlenir*
`open → opening` — *vurgu ilk hecede olduğu için ikizlenmez*
`swim → swimming · put → putting · get → getting` — *ikizlenir*
`listen → listening · visit → visiting` — *vurgu ilk hecede, ikizlenmez*

4 **Spelling: -ie → -ying** · -ie → -ying

`lie → lying · die → dying` — *-ie → -ying*
`tie → tying` — *-ie → -ying*
`But: play → playing · study → studying` — *-y değişmez*

5 **Negative and question** · Olumsuz ve soru

`I am not working today.` — *Bugün çalışmıyorum.*

`Are you listening to me?` — *Beni dinliyor musun?*

`They aren't coming today.` — *Bugün gelmiyorlar.*

`What are you doing?` — *Ne yapıyorsun?*

6 **Use: happening now** · Kullanım: şu anda

`Look! It is raining.` — *Bak! Yağmur yağıyor.*

`She is talking on the phone right now.` — *Şu anda telefonda konuşuyor.*

`Be quiet – the baby is sleeping.` — *Sessiz ol, bebek uyuyor.*

`I am writing an e-mail at the moment.` — *Şu anda e-posta yazıyorum.*

7 **Use: temporary situations around now** · Kullanım: bu aralar / geçici

`I am living with my aunt this month.` — *Bu ay teyzemde kalıyorum.*

`He is studying hard these days.` — *Bu aralar sıkı çalışıyor.*

`We are working on a new project these days.` — *Bu aralar yeni bir proje üzerinde çalışıyoruz.*

`She is staying with her aunt this week.` — *Bu hafta teyzesinde kalıyor.*

8 **Use: future arrangements (recognition)** · Kullanım: planlanmış gelecek (tanıma)

Kesinleşmiş, tarihlenmiş planlar için kullanılır; A1'de tanıma yeterlidir.

`We are meeting Ali at six tomorrow.` — *Yarın altıda Ali ile buluşuyoruz.*

`I am flying to İzmir on Monday.` — *Pazartesi İzmir'e uçuyorum.*

`I am seeing the dentist at four.` — *Dörtte diş hekimine gidiyorum.*

`They are getting married in June.` — *Haziranda evleniyorlar.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.VERB.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **-ing yazımı**

Fiilin -ing biçimini yazın.

1. `write → ___`
   CEVAP writing
   Sondaki sessiz -e düşer.
2. `run → ___`
   CEVAP running
   CVC + vurgulu: ünsüz ikizlenir.
3. `lie → ___`
   CEVAP lying
   -ie → -ying.
4. `study → ___`
   CEVAP studying
   y düşmez.
5. `sit → ___`
   CEVAP sitting
6. `open → ___`
   CEVAP opening
   Vurgu ilk hecede: ikizlenmez.
7. `come → ___`
   CEVAP coming
8. `see → ___`
   CEVAP seeing
   -ee sonundaki e düşmez.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Yapıyı kur**

Cümleyi şimdiki zamana çevirin ya da yanlışı düzeltin.

1. `I / read / a book / now`
   CEVAP I am reading a book now.
2. ✗ `She reading a letter.`
   CEVAP She is reading a letter. — be atlanamaz.
3. ✗ `They are play football.`
   CEVAP They are playing football.
4. `What / you / do / at the moment?`
   CEVAP What are you doing at the moment?
5. ✗ `He is not work today.`
   CEVAP He is not working today.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Şu anda ne oluyor?**

Bulunduğunuz yerde şu anda olan beş şeyi yazın; biri olumsuz olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I am sitting at my desk. My brother is watching TV. The dog is sleeping under the table. It is raining outside. My mother isn't working today.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Pencereden ya da bir resimden bakın: sınıfça altı cümlelik canlı yayın anlatımı yapın, ikisi soru olsun.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: A man is crossing the road. Two children are running. What is she carrying? He isn't waiting.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) be + -ing yapısı tam (yardımcı fiil düşmemiş). 2) -ing yazımı doğru (running, writing). 3) be özneyle uyumlu.

A1.VERB.05 Present Simple vs Present Continuous *Geniş Zaman ve Şimdiki Zaman Ayrımı* ◇ yüksek verim

`geniş zaman (alışkanlık) ↔ şimdiki zaman (süren eylem)`

İki zaman arasındaki seçim, eylemin alışkanlık mı yoksa şu anda sürmekte olan bir olay mı olduğuna bakar. Zaman belirteçleri bu seçimi büyük ölçüde belirler. Durum fiilleri (know, like, want, have=sahiplik) kural olarak sürekli çekilmez.

Choice between the two presents depends on habit versus action in progress; state verbs are normally not used in the continuous.

AYRIM I usually drink tea. (alışkanlık) · I am drinking coffee now. (şu an)

SIK HATA

✗ `I am knowing the answer. She is having a car.`
✓ `I know the answer. She has a car.`

Türkçede bu fiiller sürekli biçimde kullanılabildiği için (biliyorum) öğrenci -ing'i doğal görür.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Durum fiilleri ve "I'm loving it"**

Durum fiilleri (know, like, want, believe, belong...) kural olarak sürerli çekilmez; bunlar bir eylem değil, bir durum bildirir. Buna karşılık reklam dili ve gündelik konuşma bu kuralı bilinçli olarak kırar ("I'm loving it"), çünkü kural dışı kullanım geçicilik ve canlılık duygusu verir. Öğrenciye: bunu duyabilirsin, ama sınavda ve yazıda kullanma.

~~✗I am knowing the answer.~~ — *I know the answer. — Cevabı biliyorum.*

~~✗She is having a car.~~ — *She has a car. — Arabası var.*

`I'm loving it.` — *Reklam sloganı; bilinçli kural ihlalidir.*

`I'm having lunch.` — *Öğle yemeği yiyorum. (have burada eylem — sürerli olur)*

`I think it is wrong.` — *Bence yanlış. (görüş — durum)*

`I am thinking about it.` — *Onu düşünüyorum. (zihinsel eylem — sürerli olur)*

KAVRAMA SORUSU Is it a habit or is it happening now? · Is this a state or an action?

SINIFTA Durum fiillerini "fotoğrafı çekilemeyen fiiller" diye adlandırın: know, like, want, believe fotoğrafta görülmez.

1 **Habit vs action in progress** · Alışkanlık ile sürmekte olan eylem

`She works in a bank.` — *Bir bankada çalışır.*

`She is working at home today.` — *Bugün evde çalışıyor.*

`He usually drives to work, but today he is walking.` — *Genelde işe arabayla gider ama bugün yürüyor.*

`I read every night. Right now I am reading a novel.` — *Her gece okurum. Şu an bir roman okuyorum.*

2 **Time markers that select the tense** · Zamanı belirleyen ifadeler

`every day · usually · often → geniş zaman`

`now · at the moment · today · Look! → şimdiki zaman`

`Listen! Someone is singing.` — *Dinle! Biri şarkı söylüyor.*

`She goes to the gym three times a week.` — *Haftada üç kez spora gider.*

3 **State verbs are not normally continuous** · Durum fiilleri sürekli çekilmez

✗~~`I am wanting a coffee.`~~ — *Durum fiili sürekli çekilmez.*

`I want a coffee.` — *Bir kahve istiyorum.*

`I don't understand this question.` — *Bu soruyu anlamıyorum.*

✗~~`I am not understanding this question.`~~ — *Durum fiili sürerli çekilmez.*

4 **Common state verbs** · Yaygın durum fiilleri

`know · like · love · hate · want · need` — *bilmek · sevmek · istemek · gerekmek*

`have (sahiplik) · believe · understand · remember` — *sahip olmak · inanmak · anlamak · hatırlamak*

`seem · belong · cost · mean · prefer` — *görünmek · ait olmak · tutmak · demek · yeğlemek*

`This book belongs to me and costs 200 lira.` — *Bu kitap bana ait ve 200 lira.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.VERB.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Hangi zaman?**

Doğru zamanı seçip fiili yazın.

1. `I usually ___ (get) up at seven.`
   CEVAP get
   usually → geniş zaman.
2. `Look! It ___ (rain).`
   CEVAP is raining
   Look! → şimdi.
3. `She ___ (work) in a bank, but this week she ___ (work) at home.`
   CEVAP works ... is working
   Kalıcı ile geçici karşıtlığı.
4. `We ___ (go) to the cinema every Friday.`
   CEVAP go
5. `Be quiet! The baby ___ (sleep).`
   CEVAP is sleeping
6. `My father ___ (not / smoke).`
   CEVAP doesn't smoke

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Durum fiilleri**

Cümle doğru mu? Değilse düzeltin ve nedenini söyleyin.

1. ✗ `I am knowing the answer.`
   CEVAP I know the answer. — know durum fiilidir.
2. ✗ `She is having a car.`
   CEVAP She has a car. — sahiplik anlamında have sürekli çekilmez.
3. `She is having lunch.`
   CEVAP Doğru — burada have eylem bildiriyor.
4. ✗ `I am wanting a coffee.`
   CEVAP I want a coffee.
5. ✗ `Do you understanding me?`
   CEVAP Do you understand me?

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Genelde ve şu an**

Üç çift cümle yazın: birincisi alışkanlığınızı, ikincisi şu anki durumunuzu anlatsın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle, üç çift.`
   ÖRNEK CEVAP I usually drink tea, but today I am drinking coffee. I normally work in the office, but this week I am working at home. My sister always wears jeans, but tonight she is wearing a dress.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinizin üç çiftini karıştırın; hangisinin alışkanlık hangisinin şu an olduğunu zaman ifadesine bakarak bulun. Sonra bir durum fiiliyle deneyin ve neden -ing almadığını yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I usually walk to school, but today I am taking the bus. I know the answer. (know durum fiili — *I am knowing yanlış)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Alışkanlıkta geniş zaman, şu anda şimdiki zaman. 2) Zaman belirteçleri (usually / right now) uyumlu. 3) Durum fiilleri -ing almamış.

A1.VERB.06 was / were — Past of be *be Fiilinin Geçmişi* ◆ çekirdek

`I/he/she/it was · you/we/they were (+ not · devrikle soru)`

be fiilinin geçmiş biçimi iki sözcüğe iner: was ve were. Olumsuzu not ile kurulur, sorusu yine devrikle yapılır; did kullanılmaz. there was / there were yapısı geçmişte varlık bildirir.

The past of be has two forms, negates with not and questions by inversion; did is never used.

AYRIM I was at home. (be) · I went home. (sözlüksel fiil → did gerekir)

SIK HATA

✗ `Did you were at school? I no was there.`
✓ `Were you at school? I wasn't there.`

Türkçede geçmiş ek fiil yine ektir (evdeydim); öğrenci was/were'ü düşürür ya da did ekler.

KAVRAMA SORUSU Was it one person or more? · Do we need did here?

SINIFTA was/were ile did'in birlikte kullanılamayacağını tek bir "yasak levhası" kartıyla sabitleyin.

1 **was for I, he, she, it** · was çekimi

`I was at home yesterday.` — *Dün evdeydim.*
`It was very cold last night.` — *Dün gece hava çok soğuktu.*
`It was a wonderful holiday.` — *Harika bir tatildi.*
`She was at the doctor's this morning.` — *Bu sabah doktordaydı.*

2 **were for you, we, they** · were çekimi

`You were late.` — *Geç kalmıştın.*
`We were very happy.` — *Çok mutluyduk.*
`We were very tired after the trip.` — *Geziden sonra çok yorgunduk.*
`You were right.` — *Haklıydın.*

3 **Negative wasn't / weren't** · Olumsuz

`She wasn’t at school.` — *Okulda değildi.*

`They weren’t ready.` — *Hazır değillerdi.*

`I wasn’t at home last night.` — *Dün gece evde değildim.*

`They weren’t happy about it.` — *Bundan memnun değillerdi.*

4 **Question by inversion** · Devrikle soru

`Were you at the party? – Yes, I was.` — *Partide miydin? — Evet.*

`Was he your teacher? – No, he wasn’t.` — *Öğretmenin miydi? — Hayır.*

`Where were you yesterday?` — *Dün neredeydin?*

~~`✗Did you were at school?`~~ — *Were you at school? — Okulda mıydın?*

5 **there was / there were** · there was / were

`There was a park here.` — *Burada bir park vardı.*

`There were many people at the concert.` — *Konserde çok insan vardı.*

`There was no electricity last night.` — *Dün gece elektrik yoktu.*

`There were three cars in the street.` — *Sokakta üç araba vardı.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.VERB.06

1 KONTROLLÜ *Controlled* **was / were**

Boşluğu doldurun.

1. `I ___ at home yesterday.`
   CEVAP was
2. `They ___ very tired.`
   CEVAP were
3. `She ___ not at school last week.`
   CEVAP was
4. `___ you at the party?`
   CEVAP Were
5. `There ___ many people in the street.`
   CEVAP were
6. `There ___ a lot of noise.`
   CEVAP was
   noise sayılamaz.
7. `It ___ cold last night.`
   CEVAP was

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kısa cevap ve olumsuz**

İstenen biçimi yazın.

1. `Were they at work? → Olumsuz kısa cevap`
   CEVAP No, they weren't.
2. `Was she happy? → Olumlu kısa cevap`
   CEVAP Yes, she was.
3. `✗ Did you were at home?`
   CEVAP Were you at home? — be ile did kullanılmaz.
4. `✗ There were a problem.`
   CEVAP There was a problem.
5. `✗ We was late.`
   CEVAP We were late.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Dün neredeydin?**

Dününüzü beş cümleyle anlatın; hepsi was/were ile kurulsun, biri there was/were olsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP I was at home yesterday morning. My parents were at work. The weather was rainy. There were a lot of cars in the street. I wasn't very happy.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinize dünüyle ilgili beş soru sorun (Where were you…?) ve yanıtları kısa biçimde yazın; birinde there wasn't/weren't kullanın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — Where were you at eight? — I was at home. — Was it cold? — Yes, it was. There weren't any people outside.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) was/were özneyle uyumlu. 2) Soruda devrik sıra, kısa yanıtta yardımcı fiil var. 3) There was/were sayıca uyumlu.

A1.VERB.07 Past Simple — Regular Verbs *Geçmiş Zaman — Düzenli Fiiller* ◆ çekirdek

V + -ed · didn’t + V · Did + özne + V

Geçmiş zaman, bitmiş bir zamanda tamamlanmış eylemleri anlatır. Düzenli fiillerde -ed eki bütün kişilerde aynıdır: İngilizcede geçmiş zaman kişi uyumu taşımaz. Olumsuz ve soruda geçmişlik did’e taşınır, bu yüzden ana fiil yalın biçime döner.

The past simple adds -ed for all persons; in negatives and questions the past marking moves onto did and the main verb returns to its base form.

AYRIM She worked. · She didn’t work. · Did she work? (geçmişlik tek bir yerde)

SIK HATA

✗ I didn’t went. Did you saw him?
✓ I didn’t go. Did you see him?

Türkçede geçmiş eki olumsuzda da fiilde kalır (gitmedim); öğrenci geçmişliği iki kez işaretler.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **didn’t went: geçmişlik iki kez işaretlenmez**

Türkçede geçmiş eki olumsuzda da fiilde kalır (gitmedim), bu yüzden öğrenci İngilizcede de fiili geçmişte tutar. Oysa İngilizcede zaman bilgisi en soldaki yardımcı öğeye taşınır: did geçmişi üstlenir, ana fiil yalına döner. Aynı ilke soru için de geçerlidir.

~~✗I didn’t went home.~~ — *I didn’t go home. — Eve gitmedim.*

~~✗Did you saw the film?~~ — *Did you see the film? — Filmi gördün mü?*

~~✗She didn’t worked yesterday.~~ — *She didn’t work yesterday. — Dün çalışmadı.*

I went home. — *Eve gittim. (olumluda geçmiş biçim kullanılır)*

~~✗I didn’t nothing.~~ — *I didn’t do anything. — Hiçbir şey yapmadım.*

KAVRAMA SORUSU Is it finished? · Where is the past: on did or on the verb?

SINIFTA “Geçmişlik tek bir kez” kuralını renkli kalemle işaretletin: olumlu cümlede fiil, olumsuz/soruda did boyansın.

1 **base + -ed** · Yalın + -ed

work → worked · play → played — *çalıştı · oynadı*

I watched a film last night. — *Dün gece film izledim.*

We visited Ephesus last summer. — *Geçen yaz Efes’i gezdik.*

She called me twice. — *Beni iki kez aradı.*

2 **Spelling: -e + d** · -e ile bitende yalnız d

like → liked · live → lived · use → used — *-e ile bitende yalnızca d*

They arrived late. — *Geç geldiler.*

I closed the window. — *Pencereyi kapattım.*

3 **Spelling: consonant + y → -ied** · y → -ied
Ünlü + y ise değişmez: play → played.
`study → studied · carry → carried · try → tried` — *çalıştı · taşıdı · denedi*
`He worried about the exam.` — *Sınav için endişelendi.*
`We hurried to the station.` — *İstasyona koştuk.*

4 **Spelling: double the final consonant** · Son ünsüz ikizlenir
`stop → stopped · plan → planned` — *vurgulu CVC hecede ikizlenir*
`visit → visited` — *vurgu ilk hecede, ikizlenmez*
`She dropped the glass.` — *Bardağı düşürdü.*
`They travelled by train.` — *Trenle seyahat ettiler. (İngiliz yazımı; Amerikan: traveled)*

5 **Pronunciation /t/ /d/ /ɪd/** · Telaffuz
/t/ ve /d/ ile biten fiiller ek bir hece kazanır.
`worked /t/ · played /d/ · wanted /ɪd/` — *üç telaffuz değeri*
`watched /t/ · lived /d/ · needed /ɪd/` — *üç değer*
`She wanted /ɪd/ to help but I stopped /t/ her.` — *Yardım etmek istedi ama onu durdurdum.*

6 **Negative: didn't + base form** · Olumsuz
`I didn’t watch the film.` — *Filmi izlemedim.*
`She didn’t call me.` — *Beni aramadı.*
`We didn’t like the food.` — *Yemeği beğenmedik.*
`He didn’t answer my message.` — *Mesajıma cevap vermedi.*

7 **Question: Did + subject + base form** · Soru
`Did you finish your homework?` — *Ödevini bitirdin mi?*
`Did they arrive on time?` — *Zamanında vardılar mı?*
`Did she enjoy the party?` — *Partiden hoşlandı mı?*
`Where did you go last night?` — *Dün gece nereye gittin?*

8 **The same form for all persons** · Bütün kişilerde aynı biçim
`I worked · he worked · they worked` — *bütün kişilerde aynı*
~~`✗he workeds`~~ — *Kişi eki yoktur.*
`I / you / he / we / they walked` — *tek biçim*
`She walked and they walked too.` — *O yürüdü, onlar da yürüdü.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.VERB.07

1 KONTROLLÜ *Controlled* -ed yazımı

Fiilin geçmiş biçimini yazın.

1. `work → ___`
   CEVAP worked
2. `live → ___`
   CEVAP lived
   -e ile bitende yalnız d.
3. `study → ___`
   CEVAP studied
   Ünsüz + y → -ied.
4. `play → ___`
   CEVAP played
   Ünlü + y → yalnız -ed.
5. `stop → ___`
   CEVAP stopped
   CVC + vurgulu: ikizlenir.
6. `visit → ___`
   CEVAP visited
   Vurgu ilk hecede: ikizlenmez.
7. `travel → ___`
   CEVAP travelled (BrE) / traveled (AmE)
   İki yazım da doğrudur.
8. `want → ___`
   CEVAP wanted

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* -ed telaffuzu ve did

İstenen işlemi yapın.

1. `worked · played · wanted → /t/, /d/, /ɪd/ diye ayırın.`
   CEVAP /t/: worked · /d/: played · /ɪd/: wanted
   /ɪd/ yalnızca -t ve -d sonrası gelir.
2. `She cleaned the house. → Olumsuz`
   CEVAP She didn't clean the house.
   didn't cleaned ✗ — ek did'e taşınır.
3. `They arrived late. → Soru`
   CEVAP Did they arrive late?
4. `✗ Did you watched the film?`
   CEVAP Did you watch the film?
5. `✗ I no worked yesterday.`
   CEVAP I didn't work yesterday.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Geçen hafta sonum

Geçen hafta sonunuzu altı cümleyle anlatın; hepsi düzenli fiil olsun, biri olumsuz, biri soru.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I visited my grandmother on Saturday. We cooked together. I helped her in the garden. I didn't watch television. In the evening I studied English. Did you enjoy your weekend?
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Aynı hafta sonunu eşinize anlatın; o sizi -ed seslerine göre üç kümeye ayırsın: /t/, /d/, /ɪd/. Sonra bir olumsuz ve bir soru cümlesi ekleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: watched /t/, played /d/, wanted /ɪd/. I didn't visit my aunt. Did you study on Sunday?
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) -ed yazımı doğru (stopped, studied, played). 2) didn't ve Did sonrası fiil yalın. 3) En az bir olumsuz ve bir soru var.

A1.VERB.08 Past Simple — Common Irregular Verbs *Geçmiş Zaman — Yaygın Düzensiz Fiiller* ◆ çekirdek

V2 (düzensiz biçim) · didn't + V1 · Did + özne + V1

Yüksek sıklıklı fiillerin çoğu düzensizdir ve ikinci biçimleri ezberlenmelidir. Ancak bu biçim yalnızca olumlu cümlede görünür: olumsuz ve soruda did devreye girdiği için fiil yalın biçime döner. Düzensiz fiiller aile hâlinde öğretilirse yük azalır.

Irregular past forms appear only in affirmative sentences; negatives and questions use did plus the base form.

AYRIM I went. · I didn't go. · Did you go? (went yalnızca olumluda)

SIK HATA

✗ I didn't went. Did you saw the film?
✓ I didn't go. Did you see the film?

Aynı çifte işaretleme hatası düzensiz fiillerde daha da sık görülür, çünkü biçim daha belirgindir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **learnt / learned, got / gotten: iki değişke de doğru**

Bir dizi düzensiz fiilin iki geçerli geçmiş biçimi vardır ve seçim yanlış–doğru meselesi değil, İngiliz–Amerikan değişkesi meselesidir. Öğrenciye ikisini de tanıtın; tek bir değişkeyi tutarlı kullanmasını isteyin. Sınavlarda her iki biçim de kabul edilir, ama bir metnin içinde karıştırılmaz.

learnt / learned — *öğrendi (İngiliz / Amerikan)*

dreamt / dreamed · burnt / burned · spelt / spelled — *aynı ikilik*

get → got → got (İngiliz) — *get → got → gotten (Amerikan)*

I have got a car. — *Arabam var. (İngiliz: sahiplik)*

I have gotten a car. — *Bir araba edindim. (Amerikan: elde etme)*

KAVRAMA SORUSU Is the sentence positive? · Which form comes after did?

SINIFTA Düzensiz fiilleri alfabetik değil desen ailelerine göre verin: i–a–u (drink/drank/drunk), o–e–o (speak/spoke/spoken), değişmeyenler (cut/cut/cut).

1 **go/went, have/had, do/did, make/made** · En sık kullanılanlar

go → went · have → had · do → did · make → made — *gitti · sahipti · yaptı · yaptı*

I went to Ankara last week. — *Geçen hafta Ankara'ya gittim.*

She made a cake and had a coffee. — *Kek yaptı ve kahve içti.*

What did you do at the weekend? — *Hafta sonu ne yaptın?*

2 **see/saw, come/came, get/got, take/took** · İkinci grup

see → saw · come → came · get → got · take → took — *gördü · geldi · aldı · aldı*

She came home late. — *Eve geç geldi.*

I saw him at the station. — *Onu istasyonda gördüm.*

We took a taxi and got home late. — *Taksiye bindik ve eve geç vardık.*

3 **Same-form verbs: put, cut, let, read** · Biçimi değişmeyenler

put → put · cut → cut · let → let · read → read — *biçim değişmez*

I read the book yesterday. — *Kitabı dün okudum. (read /red/ okunur)*

He put the keys on the table. — *Anahtarları masaya koydu.*

She cut her finger. — *Parmağını kesti.*

4 **Irregular forms disappear in negatives and questions** · Olumsuz ve soruda yalın biçime dönülür

~~✗I didn't went.~~ — *Yalın biçim gelir.*

I didn't go. — *Gitmedim.*

~~✗Did you went there?~~ — *Did you go there? — Oraya gittin mi?*

~~✗I didn't saw her.~~ — *I didn't see her. — Onu görmedim.*

5 **Past time markers** · Geçmiş zaman ifadeleri

`yesterday · last week · two days ago · in 2020` — *dün · geçen hafta · iki gün önce · 2020'de*

`We met three years ago.` — *Üç yıl önce tanıştık.*

`I finished it an hour ago.` — *Onu bir saat önce bitirdim.*

`They moved here in 2015.` — *Buraya 2015'te taşındılar.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.VERB.08

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Düzensiz geçmiş**

Fiilin ikinci biçimini yazın.

1. `go → ___`
   CEVAP went
2. `have → ___`
   CEVAP had
3. `do → ___`
   CEVAP did
4. `make → ___`
   CEVAP made
5. `see → ___`
   CEVAP saw
6. `come → ___`
   CEVAP came
7. `take → ___`
   CEVAP took
8. `read → ___`
   CEVAP read
   Yazımı aynı, telaffuzu /red/.
9. `put → ___`
   CEVAP put
10. `buy → ___`
    CEVAP bought

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Soru ve olumsuzda yalın biçim**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ I didn't went to school.`
   CEVAP I didn't go to school.
2. `✗ Did you saw him?`
   CEVAP Did you see him?
3. `✗ She didn't took the bus.`
   CEVAP She didn't take the bus.
4. `✗ What did you did yesterday?`
   CEVAP What did you do yesterday?
5. `He read the book yesterday.`
   CEVAP Doğru — yazım aynıdır, telaffuz değişir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Hayatımdaki beş olay**

Geçmişte olan beş olayı yazın; en az dört düzensiz fiil kullanın ve zaman ifadesi ekleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I went to Ankara last year. I saw my old teacher two months ago. We had a big dinner on New Year's Eve. I bought a new phone in March. I took my first exam in 2019.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Beş olayı zaman çizgisine yerleştirin; sınıfça ortak bir düzensiz fiil listesi çıkarıp yanlış çekilenleri düzeltin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I was born in 2009. I started school in 2015. We moved to Ankara in 2018. I met my best friend there.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) En az dört düzensiz fiil doğru çekilmiş. 2) Her cümlede belirli bir geçmiş zaman ifadesi var. 3) Olumsuz ve soruda ikinci biçim kullanılmamış.

A1.VERB.09 be going to — Future Plans *be going to — Gelecek Planları* ◆ çekirdek

`am / is / are + going to + V`

be going to, önceden düşünülmüş niyet ve planları, ayrıca şu anda görünen kanıta dayanan tahminleri bildirir. Yapının içindeki be çekimlenir; going to değişmez. Ana fiil go olduğunda going to go biçimi kurallıdır ve kaçınılması gereken bir şey değildir.

be going to expresses prior intentions and predictions based on present evidence; going to go is fully acceptable.

AYRIM I am going to study tonight. (önceden planlanmış) · I will help you. (anlık karar)

SIK HATA

✗ `I going to buy a car. It's going to rains.`
✓ `I am going to buy a car. It's going to rain.`

Türkçede gelecek tek ekle kurulduğundan (alacağım) öğrenci be'yi düşürür ya da ana fiili çeker.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **will mi be going to mu? Karar ne zaman verildi?**

İkisi de geleceği anlatır ama seçimi belirleyen şey zaman değil, kararın ne zaman verildiğidir. Karar konuşma anında veriliyorsa will, önceden verilmişse be going to gelir. Tahminlerde ise ölçüt kanıttır: gözle görülür bir kanıt varsa be going to, yalnızca görüş bildiriliyorsa will kullanılır.

`The phone is ringing. — I'll answer it.` — *Telefon çalıyor. — Ben açarım. (anlık karar)*

`I'm going to answer all my e-mails tonight.` — *Bu akşam bütün e-postalarımı cevaplayacağım. (önceden plan)*

`Look at the sky! It's going to rain.` — *Gökyüzüne bak! Yağmur yağacak. (görünür kanıt)*

`I think it will rain tomorrow.` — *Bence yarın yağmur yağar. (yalnızca görüş)*

~~`✗I will visit my aunt tomorrow — I bought the ticket last week.`~~ — *Plan önceden yapıldığı için be going to gerekir.*

KAVRAMA SORUSU Did you decide before now? · Can we see the evidence?

SINIFTA will / be going to ayrımını "karar ne zaman verildi?" sorusuyla kurun; sınıfta ani karar sahneleri canlandırın.

1 am / is / are + going to + base form · Yapı

`I am going to visit my grandmother.` — *Büyükannemi ziyaret edeceğim.*

`They are going to move to Ankara.` — *Ankara'ya taşınacaklar.*

`We are going to paint the kitchen.` — *Mutfağı boyayacağız.*

`He is going to start a new job.` — *Yeni bir işe başlayacak.*

2 Negative and question · Olumsuz ve soru

`She isn't going to come.` — *Gelmeyecek.*

`Are you going to study tonight?` — *Bu akşam çalışacak mısın?*

`I'm not going to say anything.` — *Hiçbir şey söylemeyeceğim.*

`What are you going to do after school?` — *Okuldan sonra ne yapacaksın?*

3 **Use: intentions and plans** · Kullanım: niyet ve plan

`We are going to buy a new car next year.` — *Gelecek yıl yeni bir araba alacağız.*

`I am going to learn Spanish.` — *İspanyolca öğreneceğim.*

`They are going to get married next year.` — *Gelecek yıl evlenecekler.*

`I'm going to study medicine.` — *Tıp okuyacağım.*

4 **Use: predictions based on present evidence** · Kullanım: görünür kanıta dayalı tahmin

Kanıt konuşma anında görülebilir olmalıdır.

`Look at those clouds! It is going to rain.` — *Şu bulutlara bak! Yağmur yağacak.*

`He is driving too fast – he is going to crash.` — *Çok hızlı gidiyor, kaza yapacak.*

`Watch out! You're going to fall.` — *Dikkat et! Düşeceksin.*

`The sky is grey – it's going to snow.` — *Gökyüzü gri, kar yağacak.*

5 **going to go is acceptable** · going to go kullanılabilir

`I am going to go to the cinema.` — *Sinemaya gideceğim.*

`Bu yineleme kurallıdır; yanlış değildir.`

`We are going to go shopping later.` — *Sonra alışverişe gideceğiz.*

`Are you going to go to the party?` — *Partiye gidecek misin?*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.VERB.09

1 KONTROLLÜ *Controlled* **be going to**

Yapıyı kurun.

1. `I / visit / my aunt / tomorrow`
   CEVAP I am going to visit my aunt tomorrow.
2. `She / not / come / tonight`
   CEVAP She isn't going to come tonight.
3. `you / study / tonight? (soru)`
   CEVAP Are you going to study tonight?
4. `They / buy / a new car`
   CEVAP They are going to buy a new car.
5. `Look at those clouds! It / rain`
   CEVAP It is going to rain.
   Görünür kanıta dayalı tahmin.
6. `We / go / to Antalya in July`
   CEVAP We are going to go to Antalya in July.
   going to go kabul edilir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Plan mı anlık karar mı?**

be going to mu will mi? Seçin ve nedenini söyleyin.

1. `A: The phone is ringing. B: OK, I ___ answer it.`
   CEVAP will — anlık karar.
2. `I have bought the tickets. We ___ fly to Rome on Friday.`
   CEVAP are going to — önceden yapılmış plan.
3. `Look out! You ___ fall!`
   CEVAP are going to — gözle görülür kanıt.
4. `I think it ___ be a good year.`
   CEVAP will — kanıtsız tahmin, inanç.
5. ✗ `I am going to help you with that bag. (Çanta yeni düştü.)`
   CEVAP I will help you with that bag. — anlık teklif will ister.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yaz planım**

Yaz tatili planlarınızı beş cümleyle yazın; biri olumsuz, biri soru olsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP I am going to visit my cousins in July. We are going to stay by the sea. I am not going to work this summer. I am going to learn to swim. Are you going to travel abroad?
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Aynı planları be going to ile yeniden yazın; hangi cümlede will hangisinde be going to daha uygun, Türkçe tek cümleyle gerekçelendirin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I will visit my grandmother. → I am going to visit my grandmother. (bilet aldım — plan belli, be going to daha uygun)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) will sonrası fiil yalın. 2) Olumsuzda won't, soruda Will + özne düzeni doğru. 3) Öğrenci en az iki seçimi gerekçelendirebiliyor.

A1.VERB.10 will — Future (introduction) *will — Gelecek (giriş)* ◇ yüksek verim

will + V (bütün kişilerde) · won't + V · Will + özne + V

will bir kip fiilidir: kişiye göre değişmez, ardından to gelmez ve ana fiil yalın kalır. Konuşma anında verilen kararları, teklifleri, tahminleri ve inançları bildirir. Olumsuzu won't biçimindedir.

will is a modal: no -s, no to, base form only; it marks instant decisions, offers, predictions and beliefs.

AYRIM I'll help you. (şimdi karar verildi) · I'm going to help you. (önceden planlanmış)

SIK HATA

✗ She wills to come. He will goes.
✓ She will come. He will go.

Türkçede gelecek eki kişi eki alır (geleceğim); öğrenci will'i de çekmeye çalışır.

KAVRAMA SORUSU Did you decide just now? · Is this a plan or a promise?

SINIFTA Anlık karar duygusunu üretmek için sınıfta beklenmedik durumlar yaratın (kalem düşer → I'll get it).

1 **will + base form for all persons** · Bütün kişilerde will + yalın

I will come · she will come · they will come — *biçim değişmez*
We will see you tomorrow. — *Yarın görüşürüz.*
I will be twenty next month. — *Gelecek ay yirmi olacağım.*
They will arrive at nine. — *Dokuzda varacaklar.*

2 **Contractions 'll and won't** · Kısaltmalar

I'll call you later. — *Seni sonra ararım.*
He won't be late. — *Geç kalmayacak.*
We'll see you soon. — *Yakında görüşürüz.*
She won't agree with you. — *Sana katılmayacak.*

3 **Use: instant decisions and offers** · Kullanım: anlık karar ve teklif

The phone is ringing — I'll answer it. — *Telefon çalıyor, ben açarım.*
I'll help you with your bags. — *Çantalarında sana yardım ederim.*
It's cold in here. — I'll close the window. — *Burası soğuk. — Pencereyi kapatayım.*
Don't worry, I'll do it. — *Merak etme, ben yaparım.*

4 **Use: predictions and beliefs** · Kullanım: tahmin ve inanç

I think it will be sunny tomorrow. — *Bence yarın güneşli olur.*
She will probably pass the exam. — *Muhtemelen sınavı geçecek.*
I'm sure you will pass. — *Eminim geçeceksin.*
Do you think it will snow? — *Sence kar yağar mı?*

5 No -s and no to after will · will'den sonra -s ve to yok

~~✗He will to go.~~ · ~~✗He will goes.~~ — *to ve -s almaz.*

`He will go.` — *Gidecek.*

`She will come tomorrow.` — *Yarın gelecek.*

~~✗She wills come.~~ · ~~✗She will comes.~~ · ~~✗She will to come.~~ — *üç yaygın hata*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.VERB.10

1 KONTROLLÜ *Controlled* **will yapısı**

Cümleyi tamamlayın.

1. `I ___ (help) you.`
   CEVAP will help
   *'will' sonrası fiil yalındır ve üçüncü tekilde -s almaz: *will goes. Bu, kip fiillerinin ortak davranışıdır ve A1'de tek bir kural olarak verilmelidir.*
2. `She ___ (not / come) tomorrow.`
   CEVAP won't come
3. `___ you ___ (be) at home tonight?`
   CEVAP Will ... be
4. `He ___ (be) twenty next month.`
   CEVAP will be
5. `I think they ___ (win) the match.`
   CEVAP will win
6. `It ___ (not / rain) tomorrow.`
   CEVAP won't rain

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **will'den sonra ne gelir?**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ She will comes tomorrow.`
   CEVAP She will come tomorrow. — will'den sonra -s yok.
2. `✗ I will to call you.`
   CEVAP I will call you. — to yok.
3. `✗ Will you can help me?`
   CEVAP Can you help me? / Will you be able to help me? — iki kip yan yana gelmez.
4. `✗ I willn't go.`
   CEVAP I won't go.
5. `✗ Do you will come?`
   CEVAP Will you come?

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **On yıl sonra**

On yıl sonrasına dair beş tahmin yazın; ikisi olumsuz olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I think I will live in a big city. I will have a good job. People won't use cash. Cars won't need drivers. I will speak English very well.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Sınıfça 2036 panosu yapın: herkes bir tahmin yazsın, sonra kesinlik derecesine göre I think / maybe / definitely ekleyerek sıralayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I think cars will fly. Maybe we won't use money. People will definitely live longer.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Tahminlerde will/won't kullanılmış. 2) Kesinlik belirteci cümlede doğru yerde. 3) İki olumsuz tahmin var.

A1.VERB.11 The Imperative *Emir Kipi* ◇ yüksek verim

→ VII.3

V (öznesiz) · Don’t + V · Let’s + V

Emir kipi yönerge, tarif, uyarı ve rica bildirir. Özne yazılmaz ama örtük olarak (you)’dur; fiil yalın biçimdedir. Olumsuzu Don’t ile, birlikte yapılan öneriler Let’s ile kurulur. please sözcüğü ifadeyi yumuşatır.

Imperatives use the base form with an understood subject (you); Don’t negates and Let’s makes inclusive suggestions.

AYRIM Open the window. (yönerge) · Let’s open the window. (birlikte öneri)

SIK HATA

✗ You open the door, please. Not talk!
✓ Open the door, please. Don’t talk!

Türkçede emir kipi de öznesizdir; hata daha çok olumsuz biçimde (not / don’t) çıkar.

KAVRAMA SORUSU Who should do this? · Is it an order or an invitation?

SINIFTA Sınıf yönergelerini (Open your books. Don’t forget…) günlük rutine yerleştirerek edindirin; ayrı bir alıştırma gerekmez.

1 **Base form with no subject** · Öznesiz yalın biçim

Open your book. — *Kitabını aç.*
Turn left at the corner. — *Köşeden sola dön.*
Take the first left, then go straight on. — *İlk soldan dönün, sonra düz devam edin.*
Write your name at the top of the page. — *Adınızı sayfanın üstüne yazın.*

2 **Negative: Don't + base form** · Olumsuz

Don’t be late. — *Geç kalma.*
Don’t touch that! — *Ona dokunma!*
Don’t forget your homework. — *Ödevini unutma.*
Don’t worry about it. — *Onu dert etme.*

3 **Let's for suggestions** · Öneri için Let's

Let’s go to the cinema. — *Sinemaya gidelim.*
Let’s not argue. — *Tartışmayalım.*
Let’s have lunch together. — *Birlikte öğle yemeği yiyelim.*
Let’s start, shall we? — *Başlayalım mı?*

4 **The understood subject is (you)** · Örtük özne (you)

(You) close the door. — *(Sen) kapıyı kapat.*
Özne yazılmaz ama anlamda vardır.
Be careful! — *Dikkatli ol!*
Everybody, stand up please. — *Herkes ayağa kalksın lütfen.*

5 **please softens an imperative** · please yumuşatır

Please sit down. — *Lütfen oturun.*
Come in, please. — *Buyurun, girin.*
Pass me the salt, please. — *Tuzu uzatır mısın?*
Please don’t be late. — *Lütfen geç kalma.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.VERB.11

1 KONTROLLÜ *Controlled* Emir kipi

Cümleyi emir kipine çevirin.

1. `You must open the window. → ___`
   CEVAP Open the window.
2. `You mustn't touch it. → ___`
   CEVAP Don't touch it.
3. `Sessiz olmalarını söyleyin. → ___`
   CEVAP Be quiet.
   be fiili emir kipinde yalın biçimdedir.
4. `Birlikte gitmeyi önerin. → ___`
   CEVAP Let's go together.
5. `Geç kalmamayı önerin. → ___`
   CEVAP Let's not be late.
6. `Kibarca oturmasını isteyin. → ___`
   CEVAP Please sit down. / Sit down, please.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Emir mi soru mu?

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ You open the door!`
   CEVAP Open the door! — emir kipinde özne söylenmez.
2. `✗ Don't to be late.`
   CEVAP Don't be late.
3. `✗ Let's to eat something.`
   CEVAP Let's eat something.
4. `✗ Not talk in the library.`
   CEVAP Don't talk in the library.
5. `Emir kipi Türkçe konuşana neden sert gelmez ama İngiliz kulağına gelir?`
   CEVAP Türkçede emir kipi nötr olabilir; İngilizcede yalın emir doğrudan buyruk sayılır, o yüzden please ya da Could you...? eklenir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Sınıf kuralları

Sınıf için altı kural yazın: üçü olumlu, üçü olumsuz emir kipi.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı kural.`
   ÖRNEK CEVAP Come on time. Listen to your friends. Ask questions. Don't use your phone. Don't eat in class. Don't speak Turkish all the time.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Kurallarınızı bir afişe dönüştürün: üç kuralı Let's ile ortak eyleme, üçünü Don't ile yasağa çevirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Let's listen to each other. Don't use your phone in class. Be on time. Don't eat during the lesson.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Emir kipinde özne yok, fiil yalın. 2) Olumsuzda Don't + yalın fiil. 3) Üç olumlu ve üç olumsuz kural var.

A1.VERB.12 Verb Basics: Form Inventory *Fiil Biçimleri Envanteri* ◇ yüksek verim

V1 (go) · V-s (goes) · V2 (went) · V-ing (going) · V3 (gone)

İngilizce fiilin beş görünen biçimi vardır ve bütün zamanlar bu beş biçimin yardımcı fiillerle birleşiminden kurulur. A1'de ilk dört biçim üretilir; üçüncü biçim (V3) yalnızca tanınır, B1'de present perfect ile etkin kullanıma girer. Bu envanter, sonraki bütün düzeylerin taşıyıcısıdır.

English verbs have five visible forms; all tenses are combinations of these with auxiliaries. At A1 the first four are produced and V3 is only recognised.

AYRIM go – goes – went – going – gone

SIK HATA

✗ I have went there.
✓ I have gone there. / I went there.

Türkçede tek bir geçmiş gövdesi bulunduğundan V2 ile V3 ayrımı öğrenciye keyfî görünür.

KAVRAMA SORUSU Which form comes after have? · Which form comes after did?

SINIFTA Beş sütunlu bir fiil defteri başlatın; her yeni fiil bu beş sütunla kaydedilsin. Bu defter C1'e kadar kullanılacaktır.

1 **Base form (V1)** · Yalın biçim

`go · work · see · take` — *yalın biçim (sözlük biçimi)*

`did ve modal fiillerden sonra bu biçim gelir.`

`I can swim. · Did you swim?` — *modal ve did sonrası yalın biçim*

`Let her go.` — *Bırak gitsin.*

2 **Third person -s form** · Üçüncü tekil biçim

`goes · works · sees · takes` — *yalnızca geniş zaman üçüncü tekilde*

`She swims every day.` — *Her gün yüzer.*

`It matters a lot.` — *Çok önemli.*

3 **Past form (V2)** · Geçmiş biçim

`went · worked · saw · took` — *geçmiş zaman olumlu cümlede*

`He swam across the lake.` — *Gölü yüzerek geçti.*

`We saw them yesterday.` — *Onları dün gördük.*

4 **-ing form** · -ing biçimi

`going · working · seeing · taking` — *be ile sürerlik, edattan sonra ad işlevi*

`She is swimming now.` — *Şimdi yüzüyor.*

`I am good at swimming.` — *Yüzmede iyiyim. (edattan sonra)*

5 **Past participle (V3) — recognition only** · Üçüncü biçim (yalnızca tanıma)

A1'de üretim beklenmez; öğrenci biçimi tanıyabilmelidir.

`gone · worked · seen · taken` — *have / has ve edilgen yapılarda kullanılır*

`swim → swum · write → written · eat → eaten` — *üçüncü biçimler*

`The letter was written yesterday.` — *Mektup dün yazıldı. (edilgen — B1)*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.VERB.12

1 KONTROLLÜ *Controlled* Beş biçim tablosu

Fiilin beş biçimini sırayla yazın: V1 · -s · V2 · -ing · V3.

1. `go`
   CEVAP go · goes · went · going · gone
2. `write`
   CEVAP write · writes · wrote · writing · written
3. `study`
   CEVAP study · studies · studied · studying · studied
4. `take`
   CEVAP take · takes · took · taking · taken
5. `stop`
   CEVAP stop · stops · stopped · stopping · stopped
6. `be`
   CEVAP be · is/am/are · was/were · being · been
   Tek düzensiz beş biçimli fiil.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Hangi biçim gerekir?

Boşluğa hangi biçim gelir? Adını da söyleyin.

1. `She can ___ (swim).`
   CEVAP swim — yalın biçim (V1); kipten sonra daima V1.
2. `He is ___ (read) a book.`
   CEVAP reading — -ing biçimi.
3. `They ___ (go) to Paris last year.`
   CEVAP went — V2.
4. `I have ___ (finish) my homework.`
   CEVAP finished — V3 (bu düzeyde yalnızca tanıma).
5. `She ___ (watch) TV every evening.`
   CEVAP watches — üçüncü tekil biçimi.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kendi fiil kartların

Sık kullandığınız beş fiili seçip beş biçimini yazın; ikisi düzensiz olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş satırlık tablo.`
   ÖRNEK CEVAP work · works · worked · working · worked / eat · eats · ate · eating · eaten / play · plays · played · playing · played / see · sees · saw · seeing · seen / live · lives · lived · living · lived
   Bu tablo A1'den C2'ye kadar bütün çekimlerin dayanağıdır; öğrencide kalıcı bir kart hâline getirin.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Kartlarınızı karıştırıp eşinizle oynayın: biri ikinci biçimi söylesin, diğeri yalın ve üçüncü biçimi bulsun. Yanlışları ayrı bir listeye yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: go – went – gone; take – took – taken; write – wrote – written; play – played – played
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş fiilin beş biçimi de doğru. 2) En az iki düzensiz fiil var. 3) Üçüncü tekil ve -ing yazımı doğru.

07 Kiplik
Modality

MOD

A1.MOD.01 can — Ability *can — Yetenek* ◆ çekirdek

→ VII.6

özne + can / can’t + V (yalın)

can bir kip fiilidir ve yetenek bildirir. Kip fiillerinin üç ortak özelliği vardır: üçüncü tekilde -s almazlar, ardından to gelmez ve olumsuz/soru biçimlerinde do kullanılmaz. Geçmiş yetenek could ile anlatılır.

can expresses ability; like all modals it takes no -s, no to and no do-support.

AYRIM She can swim. (yetenek) · She swims every day. (alışkanlık)

SIK HATA

✗ She cans swim. Do you can drive?
✓ She can swim. Can you drive?

Türkçede yeterlilik fiile eklenir (yüzebilir); öğrenci can’i tam fiil sanıp çeker.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Kip fiillerinin üç yasağı**

can, must, will, could gibi kip fiilleri sözlüksel fiil gibi davranmaz ve bu fark A1’de bir kez kurulursa C1’e kadar iş görür. Üç yasak istisnasızdır: üçüncü tekilde -s almazlar, ardından to gelmez, olumsuz ve soruda do kullanılmaz. Öğrenci bu üç maddeyi bir kart olarak taşımalıdır.

~~✗She cans drive.~~ — *She can drive. — Araba kullanabilir. (-s yok)*

~~✗He must to go.~~ — *He must go. — Gitmeli. (to yok)*

~~✗Do you can swim?~~ — *Can you swim? — Yüzebilir misin? (do yok)*

~~✗She doesn’t can come.~~ — *She can’t come. — Gelemez.*

But: She has to go. / Does she have to go? — *have to bir kip fiili değildir — çekilir ve do alır.*

KAVRAMA SORUSU Do you know how to do it? · Is there a “to” after can?

SINIFTA Kip fiillerinin üç yasağını (-s yok, to yok, do yok) tek bir kartta toplayın; A1’den C1’e kadar aynı kart kullanılacak.

1 **can + base form** · can + yalın fiil

I can swim. — *Yüzebilirim.*
She can speak three languages. — *Üç dil konuşabilir.*
I can play the guitar. — *Gitar çalabilirim.*
Cats can see in the dark. — *Kediler karanlıkta görebilir.*

2 **No -s, no to, no do** · -s, to ve do almaz

~~✗He cans · ✗He can to go · ✗Does he can~~ — *üç yaygın hata*
He can go. — *Gidebilir.*
She can drive very well. — *Çok iyi araba kullanabilir.*
~~✗She can to drive. · ✗She cans drive.~~ — *iki yaygın hata*

3 **Negative can't / cannot** · Olumsuz

I can’t drive. — *Araba kullanamam.*
She cannot come today. — *Bugün gelemez.*
I can’t hear you. — *Seni duyamıyorum.*
He cannot come tonight. — *Bu akşam gelemez. (resmî yazımda bitişik)*

4 **Question by inversion** · Devrikle soru

Can you swim? – Yes, I can. — *Yüzebilir misin? — Evet.*
Can he help us? – No, he can’t. — *Bize yardım edebilir mi? — Hayır.*
Can she speak French? – Yes, she can. — *Fransızca konuşabilir mi? — Evet.*
Can I ask you something? — *Sana bir şey sorabilir miyim?*

5 **could for past ability** · Geçmiş yetenek için could

`I could swim when I was five.` — *Beş yaşındayken yüzebiliyordum.*

`She couldn’t read at that time.` — *O zamanlar okuyamıyordu.*

`My grandfather could run very fast.` — *Dedem çok hızlı koşabilirdi.*

`I couldn’t sleep last night.` — *Dün gece uyuyamadım.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.MOD.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **can + yalın fiil**

Cümleyi tamamlayın.

1. `She ___ (swim) very well.`
   CEVAP can swim
2. `I ___ (not / drive).`
   CEVAP can't drive
3. `___ you ___ (play) the guitar?`
   CEVAP Can ... play
4. `They ___ (speak) three languages.`
   CEVAP can speak
5. `When I was five, I ___ (not / read).`
   CEVAP couldn't read
   Geçmiş yetenek.
6. `He ___ (run) fast when he was young.`
   CEVAP could run

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **can neyi almaz?**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ She cans swim.`
   CEVAP She can swim. — kipe -s eklenmez.
2. `✗ I can to speak English.`
   CEVAP I can speak English. — to gelmez.
3. `✗ Do you can help me?`
   CEVAP Can you help me? — do kullanılmaz.
4. `✗ He doesn't can come.`
   CEVAP He can't come.
5. `✗ I can playing football.`
   CEVAP I can play football.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yapabildiklerim**

Altı cümle yazın: üçü yapabildiğiniz, üçü yapamadığınız şeyler. Birinde could ile çocukluğunuzu anlatın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I can cook well. I can ride a bike. I can speak a little German. I can't swim. I can't drive. When I was ten, I could play the piano.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinize yeteneklerini sorun (Can you…?) ve yanıtları üçüncü tekilde yazın; birinde çocukluk için could, birinde gelecek için will be able to kullanın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: She can swim but she can't drive. She could read when she was five. She will be able to drive next year.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) can/could sonrası fiil yalın ve to yok. 2) Üçüncü tekilde *cans yazılmamış. 3) Gelecek yetenek için be able to kullanılmış.

A1.MOD.02 can / could — Permission and Requests *can / could — İzin ve Rica* ◇ yüksek verim

Can / Could + I + V (izin) · Can / Could + you + V (rica)

Aynı kip fiili özne değiştikçe farklı bir edimsel iş görür: Can I...? izin ister, Can you...? rica bildirir. could biçimi geçmiş anlamı taşımaz; burada yalnızca incelik derecesini yükseltir. Bu ayrım A1'de kalıp olarak öğretilir.

Can I...? asks permission, Can you...? makes a request; could raises politeness without any past meaning.

AYRIM Can I open the window? (izin) · Can you open the window? (rica)

SIK HATA

✗ I can open the window? Could you to help me?
✓ Can I open the window? Could you help me?

Türkçede incelik ekle ve tonla kurulduğundan öğrenci devrik soru yapısını atlar.

KAVRAMA SORUSU Who will do the action: you or I? · How polite is it?

SINIFTA İncelik basamağını gösteren bir merdiven çizin: Can I → Could I → Would it be OK if I... (üst düzeylere hazırlık).

1 **Can I...? for permission** · İzin isteme

- Can I sit here? — *Buraya oturabilir miyim?*
- Can I use your phone? — *Telefonunu kullanabilir miyim?*
- Can I open the window? — *Pencereyi açabilir miyim?*
- Can I borrow your pen? — *Kalemini ödünç alabilir miyim?*

2 **Could I...? is more polite** · Could daha kibardır

- Could I ask a question? — *Bir soru sorabilir miyim?*
- Could I come in? — *Girebilir miyim?*
- Could I leave early today? — *Bugün erken çıkabilir miyim?*
- Could I speak to Mr Demir, please? — *Bay Demir ile görüşebilir miyim?*

3 **Can you...? / Could you...? for requests** · Rica etme

- Can you close the door, please? — *Kapıyı kapatabilir misin?*
- Could you repeat that, please? — *Tekrar eder misiniz?*
- Can you help me with this? — *Bunda bana yardım eder misin?*
- Could you speak more slowly, please? — *Biraz daha yavaş konuşur musunuz?*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.MOD.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İzin ve rica**

Duruma uygun soruyu yazın.

1. Pencereyi açmak için izin isteyin.
   CEVAP Can I open the window?
   *Kip fiillerinden sonra 'to' gelmez: *can to go. Türkçede yeterlilik eki fiile kaynaştığı için öğrenci araya bir öğe koyma eğilimindedir.*
2. Aynı izni daha kibar isteyin.
   CEVAP Could I open the window, please?
3. Birinden yardım isteyin.
   CEVAP Can you help me?
4. Aynı ricayı daha kibar yapın.
   CEVAP Could you help me, please?
5. Öğretmeninizden kalemini isteyin (kibar).
   CEVAP Could I borrow your pen, please?

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Can I mi Can you mu?**

Doğru olanı seçin ve nedenini söyleyin.

1. `Kendim yapacağım bir şey için izin: ___ I sit here?`
   CEVAP Can I — özne eylemi yapan kişidir.
2. `Karşımdakinden bir iş isteme: ___ you close the door?`
   CEVAP Can you — eylemi karşıdaki yapacak.
3. `✗ Could you I take this chair?`
   CEVAP Could I take this chair?
4. `Could I…? cevabı neden Yes, you could değildir?`
   CEVAP İzin verirken Yes, of course / Yes, you can denir; could burada kibarlık işaretidir, geçmiş değildir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Beş kibar istek**

Bir gün içinde ihtiyaç duyabileceğiniz beş isteği yazın; ikisi izin, üçü rica olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Could I use your phone, please? Can I sit here? Could you repeat that, please? Can you pass me the salt? Could you tell me the time, please?
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş isteği iki ayrı kayıtta yazın: bir kez arkadaşınıza (can), bir kez öğretmeninize (could/may). Farkı tek cümleyle açıklayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Can you open the window? → Could you open the window, please? Can I go out? → May I go out, please?
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) İzin ve rica cümleleri ayrılmış. 2) Resmî kayıtta could/may ve please var. 3) Kip fiilinden sonra yalın fiil gelmiş.

A1.MOD.03 must / mustn't — Rules *must / mustn't — Kurallar*

`must + V (zorunluluk) · mustn’t + V (yasak)`

must güçlü bir zorunluluk bildirir; olumsuzu mustn’t yasak anlamına gelir, “gerekmez” anlamına gelmez. “Gerek yok” anlamı don’t have to ile verilir. Bu iki olumsuz biçim İngilizcede birbirinin zıddıdır ve karıştırılması ciddi anlam hatasıdır.

must expresses obligation; mustn’t is prohibition, not absence of obligation — that is don’t have to.

AYRIM You mustn’t smoke. (yasak) ≠ You don’t have to smoke. (gerek yok)

SIK HATA

```
✗ You mustn’t come if you are busy — it’s optional.
✓ You don’t have to come if you are busy.
```

Türkçede “-memelisin” hem yasak hem gereksizlik yönünde okunabildiğinden ayrım kaybolur.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **mustn’t ≠ don’t have to: birbirinin zıddı iki olumsuz**

Bu, Aı kipliğinin en ciddi anlam tuzağıdır. must’ın olumsuzu anlam bakımından “gerekmez” değil, “yasaktır”. Gereksizlik don’t have to ile verilir. Türkçede “-memelisin” her iki yöne de çekilebildiği için öğrenci farkı sezmez ve yasak koyduğunu sanmadan yasak koyar.

`You mustn’t park here.` — *Buraya park etmek yasak.*

`You don’t have to park here.` — *Buraya park etmek zorunda değilsin. (istersen başka yere park et)*

`You mustn’t tell anyone.` — *Kimseye söyleme. (yasak)*

`You don’t have to tell anyone.` — *Kimseye söylemek zorunda değilsin. (isteğe bağlı)*

~~`✗If you are busy, you mustn’t come.`~~ — *If you are busy, you don’t have to come. — Meşgulsen gelmek zorunda değilsin.*

KAVRAMA SORUSU Is it forbidden, or is it just not necessary?

SINIFTA İki tabela çizdirin: kırmızı yasak levhası (mustn’t) ve “isteğe bağlı” yeşil levha (don’t have to).

1 **must + base form for obligation** · Zorunluluk

`You must wear a seat belt.` — *Emniyet kemeri takmalısın.*

`Students must arrive on time.` — *Öğrenciler zamanında gelmeli.*

`You must show your ID at the door.` — *Kapıda kimliğinizi göstermelisiniz.*

`I must call my mother tonight.` — *Bu akşam annemi aramalıyım.*

2 **mustn't = prohibition** · mustn't = yasak

You mustn’t park here. — *Buraya park edemezsin (yasak).*

You mustn’t use your phone in the exam. — *Sınavda telefon kullanmak yasaktır.*

You mustn’t smoke in the building. — *Binada sigara içmek yasak.*

Passengers mustn’t open the door. — *Yolcular kapıyı açmamalıdır.*

3 **mustn't ≠ don't have to** · mustn't ile don't have to farkı

You mustn’t tell anyone. — *Kimseye söylemeyeceksin. (yasak)*

You don’t have to tell anyone. — *Kimseye söylemek zorunda değilsin. (gerek yok)*

You mustn’t be late. — *Geç kalmamalısın. (yasak)*

You don’t have to be early. — *Erken gelmek zorunda değilsin. (gerek yok)*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.MOD.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **must / mustn't**

Boşluğu doldurun.

1. You ___ wear a seatbelt in the car.
   CEVAP must
   'mustn't' ile 'don't have to' Türkçede aynı sözcükle ('gerekmez') karşılanır ama biri yasak, öteki gereksizliktir. Bu çift, A1'de öğretilen ama B1'e kadar hata üretmeye devam eden bir ayrımdır.
2. You ___ smoke in the hospital.
   CEVAP mustn't
3. Students ___ come to class on time.
   CEVAP must
4. You ___ use your phone during the exam.
   CEVAP mustn't
5. We ___ be quiet in the library.
   CEVAP must
6. You ___ touch that. It is dangerous.
   CEVAP mustn't

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **mustn't ile don't have to**

Anlamı Türkçe söyleyin ve doğru olanı seçin.

1. You mustn't come tomorrow. / You don't have to come tomorrow.
   CEVAP Birincisi yasak (gelmen yasak), ikincisi seçimlik (gelmek zorunda değilsin).
2. It is Sunday. You ___ get up early.
   CEVAP don't have to — zorunluluk yok, yasak yok.
3. This is a hospital. You ___ shout.
   CEVAP mustn't — yasak.
4. ✗ You mustn't to be late.
   CEVAP You mustn't be late.
5. ✗ He musts study.
   CEVAP He must study.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Bir yerin kuralları**

Bir müze, hastane ya da havalimanı için altı kural yazın: üçü must, üçü mustn't.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı kural.
   ÖRNEK CEVAP You must show your ticket. You must keep your bag with you. You must be quiet. You mustn't take photographs. You mustn't touch the objects. You mustn't eat or drink here.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Aynı yer için üç kuralı can/can't ile yeniden yazın ve must ile can't arasındaki anlam farkını sınıfça tartışın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: You mustn't use your phone. → You can't use your phone here. (yasak) You must be quiet. → You have to be quiet.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) must zorunluluk, mustn't yasak anlamında. 2) mustn't ile don't have to karıştırılmamış. 3) Kip sonrası fiil yalın.

A1.MOD.04 would like *would like Yapısı*

would like + isim · would like + to + V · Would you like…?

would like kibar bir isteği bildirir ve want'ın resmî karşılığıdır. Ardından ya bir isim ya da to'lu yalın fiil gelir. Would you like...? biçimi teklif kurar ve İngilizcede konukseverliğin temel kalıbıdır. Kısaltması 'd like biçimindedir.

would like is a polite alternative to want, followed by a noun or a to-infinitive; Would you like...? makes offers.

AYRIM I want a coffee. (doğrudan) · I would like a coffee. (kibar)

SIK HATA

✗ I would like a coffee? Do you would like tea?
✓ I would like a coffee. Would you like tea?

Türkçede istek eki tek biçimlidir (isterim / istiyorum); öğrenci incelik farkını sezmez ve want'ta kalır.

KAVRAMA SORUSU Are you asking or offering? · Is it polite or direct?

SINIFTA Sınıfta bir kafe canlandırması yapın: garson Would you like...? , müşteri I'd like... kalıbını kullansın.

1 **would like + noun** · would like + isim

I would like a cup of tea. — *Bir fincan çay istiyorum.*
She'd like the menu, please. — *Menüyü rica ediyor.*
I would like two tickets, please. — *İki bilet rica ediyorum.*
He'd like a table for four. — *Dört kişilik bir masa istiyor.*

2 **would like + to-infinitive** · would like + to + fiil

I would like to visit Paris. — *Paris'i ziyaret etmek isterim.*
We'd like to book a table. — *Masa ayırtmak istiyoruz.*
She would like to learn Italian. — *İtalyanca öğrenmek istiyor.*
I'd like to speak to the manager. — *Müdürle görüşmek istiyorum.*

3 **Would you like...? for offers** · Teklif etme

Would you like some cake? — *Biraz kek ister misiniz?*
Would you like to come with us? — *Bizimle gelmek ister misiniz?*
Would you like a coffee? – Yes, please. — *Kahve ister misiniz? — Evet, lütfen.*
Would you like to join us? – I'd love to. — *Bize katılmak ister misiniz? — Çok isterim.*

4 **would like is more polite than want** · want'tan daha kibardır

I want water. — *Su istiyorum. (doğrudan)*
I would like some water, please. — *Biraz su rica ediyorum. (kibar)*
I want a sandwich. — *Sandviç istiyorum. (doğrudan; arkadaşlar arasında)*
I would like a sandwich, please. — *Bir sandviç alabilir miyim? (restoranda)*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.MOD.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* would like

Cümleyi tamamlayın.

1. `I ___ a cup of tea, please.`
   CEVAP would like
   İsim geliyor.
2. `She ___ ___ (go) to Italy.`
   CEVAP would like to go
   Fiil geliyorsa to gerekir.
3. `___ you ___ some cake?`
   CEVAP Would … like
4. `They ___ ___ (see) the new film.`
   CEVAP would like to see
5. `I ___ ___ (book) a table for two.`
   CEVAP would like to book
6. `What ___ you ___ ___ (drink)?`
   CEVAP would … like to drink

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* want mı would like mı?

Duruma uygun olanı seçip nedenini söyleyin.

1. `Restoranda garsona: ___ a coffee.`
   CEVAP I would like a coffee. — I want a coffee kaba duyulur.
2. `✗ I would like go home.`
   CEVAP I would like to go home.
3. `✗ Do you would like some tea?`
   CEVAP Would you like some tea?
4. `✗ I would like coffee? (soru işaretiyle)`
   CEVAP Would you like coffee? — soru devrikle kurulur.
5. `Would you like…? ile Do you like…? farkı nedir?`
   CEVAP Birincisi şimdi bir teklif, ikincisi genel hoşlanma sorusudur.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kafede

Bir kafede geçen altı satırlık kısa bir konuşma yazın; en az üç would like bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı satır.`
   ÖRNEK CEVAP Good morning. What would you like? I would like a tea, please. Would you like anything to eat? Yes, I would like a sandwich. Would you like it hot? No, thank you.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Konuşmanızı sınıfta canlandırın; bir kez arkadaş ortamında (I want / Can I have), bir kez resmî kafede (I would like / Could I have) oynayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — What would you like? — I'd like a tea, please. — Would you like anything else? — No, thank you.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) would like sonrası ad ya da to + fiil gelmiş. 2) I'd kısaltması doğru. 3) En az üç would like var.

A1.MOD.05 have to (introduction) *have to (giriş)* ◇ yüksek verim

have to / has to + V · don’t / doesn’t have to · Do / Does + özne + have to

have to zorunluluk bildirir ama gerçek bir kip fiili değildir: sözlüksel fiil gibi çekimlenir ve olumsuz/soru biçimlerinde do yardımcısını alır. Olumsuzu “gerek yok” anlamındadır. Geçmişi bütün kişilerde had to biçimindedir.

have to expresses obligation but behaves like a lexical verb: it inflects and takes do-support; its negative means absence of obligation.

AYRIM must (konuşanın koyduğu kural) · have to (dışarıdan gelen zorunluluk)

SIK HATA

✗ She have to go. Must you to work tomorrow?
✓ She has to go. Do you have to work tomorrow?

Türkçede zorunluluk tek ekle kurulduğundan (gitmeliyim) must ve have to arasındaki dilbilgisel davranış farkı görünmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **must mu have to mu? Kuralın kaynağı kim?**

İkisi de zorunluluk bildirir; ayrım anlamsaldır. must, kuralı koyan kişi konuşan olduğunda ya da konuşan kendi iç zorunluluğunu bildirdiğinde kullanılır. have to, zorunluluk dışarıdan geldiğinde — yasa, kurum, koşullar — yeğlenir. Ayrıca must’ın geçmişi yoktur: geçmişte her durumda had to kullanılır.

I must stop smoking. — *Sigarayı bırakmalıyım. (kendi kararım)*

I have to wear a uniform at work. — *İşte üniforma giymek zorundayım. (kurumun kuralı)*

You must finish this today. — *Bunu bugün bitirmelisin. (konuşan kural koyuyor)*

We have to pay the bill by Friday. — *Faturayı cumaya kadar ödemek zorundayız.*

~~✗I musted go.~~ — *I had to go. — Gitmek zorunda kaldım. (must’ın geçmişi yoktur)*

KAVRAMA SORUSU Who says it is necessary: you or the rules? · Do we need do here?

SINIFTA must ile have to’yu kaynak farkıyla ayırın: kural benden geliyorsa must, kurumdan/yasadan geliyorsa have to.

1 **have to / has to + base form** · Yapı

I have to get up early. — *Erken kalkmam gerekiyor.*

She has to work on Saturdays. — *Cumartesileri çalışmak zorunda.*

We have to be there at eight. — *Sekizde orada olmalıyız.*

He has to take the bus every day. — *Her gün otobüse binmek zorunda.*

2 **Negative and question use do-support** · Olumsuz ve soruda do kullanılır

You don’t have to come. — *Gelmek zorunda değilsin.*

Does he have to pay now? — *Şimdi ödemesi gerekiyor mu?*

I don’t have to work tomorrow. — *Yarın çalışmak zorunda değilim.*

Do we have to bring anything? — *Bir şey getirmemiz gerekiyor mu?*

3 **had to for the past** · Geçmiş için had to

I had to wait for an hour. — *Bir saat beklemek zorunda kaldım.*

They had to leave early. — *Erken çıkmak zorunda kaldılar.*

She had to cancel the meeting. — *Toplantıyı iptal etmek zorunda kaldı.*

Did you have to walk home? — *Eve yürümek zorunda mı kaldın?*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.MOD.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* have to / has to

Boşluğu doldurun.

1. `I ___ get up early tomorrow.`
   CEVAP have to
2. `She ___ work on Saturdays.`
   CEVAP has to
3. `___ you ___ wear a uniform?`
   CEVAP Do … have to
   do ile soru.
4. `He ___ (not) come to the meeting.`
   CEVAP doesn't have to
   Zorunlu değil.
5. `Yesterday I ___ stay at home.`
   CEVAP had to
6. `We ___ (not) pay for the tickets.`
   CEVAP don't have to

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* must mu have to mu?

Farkı açıklayın ve yanlışı düzeltin.

1. `✗ She musts to work.`
   CEVAP She has to work. / She must work.
2. `✗ Must you to go now?`
   CEVAP Do you have to go now? / Must you go now?
3. `✗ I musted study yesterday.`
   CEVAP I had to study yesterday. — must geçmişi yoktur, have to devreye girer.
4. `I must finish this. / I have to finish this. Fark nedir?`
   CEVAP must çoğunlukla konuşanın kendi kararıdır; have to dışarıdan gelen bir zorunluluğu bildirir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Zorunluluklarım

Beş cümle yazın: üçü yapmak zorunda olduğunuz, ikisi zorunda olmadığınız şeyler.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I have to get up at six every day. I have to take the bus to work. My sister has to study for her exam. I don't have to work at the weekend. We don't have to wear a uniform.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Aynı beş cümleyi geçmişe çevirin (had to / didn't have to) ve mustn't ile don't have to farkını bir örnekle gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I have to study. → I had to study yesterday. I don't have to wear a uniform. (gerek yok) You mustn't be late. (yasak)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) have to / has to özneyle uyumlu. 2) don't have to gereksizlik, mustn't yasak. 3) Geçmiş biçimde had to kullanılmış.

08 Yüklem Kalıpları ve Değerlik

Predicate Patterns & Valency

VAL

A1.VAL.01 Subject + Verb (SV) *Özne + Fiil (SV)*

→ VII.7 · VII.8

ÖZNE + FİİL (+ isteğe bağlı zarf)

Geçişsiz fiiller nesne almaz: eylem özneden çıkar ve orada tamamlanır. Bu kalıba istenirse yer, zaman ya da durum zarfı eklenebilir, ama bunlar zorunlu öğe değildir. Değerlik (valency) kavramı A1'de bu en yalın kalıpla başlar ve kitap boyunca genişler.

Intransitive verbs take no object; optional adverbials may follow but are not required.

AYRIM The baby is sleeping. (nesne yok) · She is reading a book. (nesne var)

SIK HATA

✗ I am going to school my brother.
✓ I am going to school with my brother.

Türkçede hâl ekleri öğeleri işaretlediğinden sıra serbesttir; İngilizcede fiilden sonra gelen yalın isim otomatik olarak nesne okunur.

KAVRAMA SORUSU Does this verb need someone or something after it?

SINIFTA Fiil defterine değerlik sütunu ekletin: geçişsiz (—), geçişli (+nesne), çift nesneli (+2). Bu sütun B2'de sıklıkla kullanılacaktır.

1 **Intransitive verbs need no object** · Geçişsiz fiil nesne almaz

The baby is sleeping. — *Bebek uyuyor.*
Everybody laughed. — *Herkes güldü.*
The sun rises early in summer. — *Yazın güneş erken doğar.*
Nothing happened. — *Hiçbir şey olmadı.*

2 **Common intransitive verbs** · Yaygın geçişsiz fiiller

sleep · arrive · come · go · fall · happen — *uyumak · varmak · gelmek · gitmek · düşmek · olmak*
The train arrived. — *Tren geldi.*
He smiled and left. — *Gülümsedi ve gitti.*
The children are running. — *Çocuklar koşuyor.*

3 **SV + optional adverbial** · SV + isteğe bağlı zarf

She works in Ankara. — *Ankara'da çalışır.*
They arrived late. — *Geç geldiler.*
She arrived at six. — *Altıda geldi.*
They live in Eskişehir. — *Eskişehir'de yaşıyorlar.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.VAL.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Nesne alır mı almaz mı?

Fiil geçişli mi geçişsiz mi? Cümle tamam mı?

1. `The baby is sleeping.`
   CEVAP Geçişsiz — tamam, nesne gerekmez.
   *Geçişsiz fiile nesne eklenemez: *arrive the station. Türkçede 'istasyona vardı' bir tümleç aldığından öğrenci bunu nesne sanır; edat öbeği ile nesne ayrımı burada kurulur.*
2. `✗ She arrived the station.`
   CEVAP She arrived at the station. — arrive geçişsizdir, edat ister.
3. `The sun rises in the east.`
   CEVAP Geçişsiz — in the east isteğe bağlı zarftır.
4. `✗ He listened the radio.`
   CEVAP He listened to the radio.
5. `They came yesterday.`
   CEVAP Geçişsiz — tamam.
6. `✗ We went the cinema.`
   CEVAP We went to the cinema.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Zorunlu mu isteğe bağlı mı?

Cümledeki zarfı çıkarın. Cümle hâlâ dilbilgisel mi?

1. `The children are playing in the garden.`
   CEVAP The children are playing. ✓ — zarf isteğe bağlı.
2. `She lives in Ankara.`
   CEVAP She lives. ✗ — live burada yer öğesini zorunlu kılar.
3. `He works very hard.`
   CEVAP He works. ✓
4. `The meeting lasted two hours.`
   CEVAP The meeting lasted. ✗ — süre öğesi gerekir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Nesnesiz beş cümle

Beş geçişsiz fiil seçip birer cümle kurun; üçüne zarf ekleyin, ikisini yalın bırakın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The baby is crying. Birds fly. She smiled happily. We arrived late. The train stopped suddenly.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinizin cümlelerine nesne eklemeye çalışsın; eklenemeyenleri işaretleyip nedenini Türkçe yazın. Sonra bir edat öbeğiyle genişletin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: She arrived. (nesne almaz) → She arrived at the station. He slept well. (nesne almaz)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Geçişsiz fiillerden sonra nesne yok. 2) Genişletme edat öbeğiyle yapılmış. 3) Öğrenci geçişsizliği gerekçelendirebiliyor.

A1.VAL.02 Subject + Verb + Object (SVO) *Özne + Fiil + Nesne (SVO)* ◆ çekirdek

→ VII.7 · VII.8

ÖZNE + FİİL + NESNE

Geçişli fiiller bir nesne ister ve bu nesne fiilin hemen ardından gelir. İngilizcede isimler hâl eki almadığı için öğeleri ayıran tek şey sıradır: özne fiilden önce, nesne fiilden sonra durur. Bu yüzden SVO sırası bozulamaz.

Transitive verbs require an object immediately after the verb; since English has no case endings, word order alone marks the roles.

AYRIM The dog bit the man. ≠ The man bit the dog. (yalnızca sıra değişti)

SIK HATA

```
✗ I every day read books. The book read I.
✓ I read books every day.
```

Türkçe SOV dizilimlidir ve ek sistemi sıralamayı serbest bırakır; öğrenci bu esnekliği İngilizceye taşır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Sıra anlamı taşır: İngilizcede hâl eki yoktur**

Türkçede öğrenin görevini eki belirler; bu yüzden sözcükleri istediğiniz sıraya koyabilirsiniz (Kitabı Ali okudu / Ali kitabı okudu). İngilizcede isimlerde hâl eki yoktur, dolayısıyla görevi yalnızca yer belirler: fiilden önceki öğe özne, sonraki nesnedir. Sıra bozulduğunda cümle yanlış olmaz, anlamı değişir — bu, öğrenci için daha tehlikelidir.

`The dog bit the man.` — *Köpek adamı ısırdı.*

`The man bit the dog.` — *Adam köpeği ısırdı. (aynı sözcükler, tersine anlam)*

`Ali called Ayşe.` — *Ali, Ayşe'yi aradı.*

`Ayşe called Ali.` — *Ayşe, Ali'yi aradı.*

~~`✗The book read Ali.`~~ — *Kitap Ali'yi okudu. (öğrenci "Kitabı Ali okudu" demek istiyordu)*

KAVRAMA SORUSU Who does the action? · Who or what receives it?

SINIFTA Üç renkli kartla (ÖZNE – FİİL – NESNE) cümleyi fiziksel olarak dizdirin ve kartların yerini değiştirip anlamın nasıl değiştiğini gösterin.

1 **Transitive verbs take one object** · Geçişli fiil bir nesne alır

`She reads books.` — *Kitap okur.*

`I bought a new phone.` — *Yeni bir telefon aldım.*

`He wrote a letter.` — *Bir mektup yazdı.*

`They built a new school.` — *Yeni bir okul yaptılar.*

2 **The object follows the verb immediately** · Nesne fiilin hemen ardından gelir

~~`✗I like very much football.`~~ — *Nesne fiilden ayrılmaz.*

`I like football very much.` — *Futbolu çok severim.*

`I finished my homework quickly.` — *Ödevimi çabucak bitirdim.*

~~`✗I finished quickly my homework.`~~ — *Nesne fiile bitişiktir.*

3 **Fixed SVO order — English does not use case endings** · Sabit SVO sırası

`The dog bit the man.` — *Köpek adamı ısırdı.*

`The man bit the dog.` — *Adam köpeği ısırdı.*

`Ayşe helped Ali.` — *Ayşe, Ali'ye yardım etti.*

`Ali helped Ayşe.` — *Ali, Ayşe'ye yardım etti.*

4 **The object can be a noun or a pronoun** · Nesne isim ya da zamir olabilir

`I know Ali.` — *Ali'yi tanırım.*

`I know him.` — *Onu tanırım.*

`I met your sister. → I met her.` — *Kız kardeşinle tanıştım. → Onunla tanıştım.*

`We bought the tickets. → We bought them.` — *Biletleri aldık. → Onları aldık.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.VAL.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Nesneyi bul

Cümledeki nesneyi yazın.

1. `I read a book every week.`
   CEVAP a book
2. `She loves her job.`
   CEVAP her job
3. `The dog bit him.`
   CEVAP him — zamir de nesne olabilir.
4. `We watched the match last night.`
   CEVAP the match
   last night nesne değil, zarftır.
5. `My father drives a taxi.`
   CEVAP a taxi

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Sıra anlamı belirler

İki cümlenin anlam farkını Türkçe söyleyin.

1. `The dog bit the man. / The man bit the dog.`
   CEVAP Sıra değişince kim ne yaptı değişir; İngilizcede hâl eki yoktur, yeri anlam taşır.
2. `Ali saw Ayşe. / Ayşe saw Ali.`
   CEVAP Türkçede Ali'yi Ayşe gördü de denebilir; İngilizcede sıra sabittir.
3. `✗ The book read I.`
   CEVAP I read the book. — özne başta, nesne fiilden sonra.
4. `✗ Ali the door opened.`
   CEVAP Ali opened the door.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Beş SVO cümlesi

Bugün yaptığınız beş şeyi SVO düzeninde yazın; ikisinde nesne zamir olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I drank a coffee. I read the news. My mother called me. I answered her. I finished my homework.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi karıştırıp eşinize verin; o özne–fiil–nesne sırasını bulup etiketlesin. Sonra Türkçe karşılıklarını yazıp söz dizimi farkını gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I [Ö] bought [F] a book [N]. → Türkçe: Ben bir kitap aldım. (nesne fiilden önce)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sıra özne–fiil–nesne. 2) Nesne fiilden önce getirilmemiş. 3) İki cümlede nesne zamir biçiminde.

A1.VAL.03 Subject + be + Complement (SVC) *Özne + be + Tümleyen (SVC)*

→ VII.9

ÖZNE + be / look / feel / seem + TÜMLEYEN

Bağlaç fiiller özneyi bir niteliğe ya da kimliğe bağlar; bu yüzden ardından gelen öğe nesne değil tümleyendir ve ÖZNEYİ niteler. Tümleyen bir sıfat ya da isim öbeği olabilir. Bu ayrım, ilerideki edilgen ve nesne tümleyeni konularının temelidir.

Copular verbs link the subject to a complement that describes the SUBJECT, not an object.

AYRIM She is a doctor. (tümleyen = özne) · She saw a doctor. (nesne = başka kişi)

SIK HATA

✗ She looks happily. He feels badly.
✓ She looks happy. He feels bad.

Türkçede "mutlu görünüyor" yapısında zarf–sıfat ayrımı belirsizleştiğinden öğrenci -ly ekler.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **I feel bad / I feel badly ve "smells good"**

Bağlaç fiillerden sonra sıfat gelir, zarf değil — çünkü nitelenen eylem değil öznedir. Öğrenci -ly ekini "fiilden sonra zarf gelir" genellemesiyle yanlışlıkla ekler. Anadili konuşurları arasında da "I feel badly" duyulur, ama ölçünlü kullanım "I feel bad"dir. Test: fiili be ile değiştirin, anlam korunuyorsa sıfat gerekir.

`I feel bad about it.` — *Bu konuda kötü hissediyorum. (ölçünlü)*

`I feel badly.` — *Duyulur ama ölçünlü sayılmaz; "dokunma duyum bozuk" anlamı da verebilir.*

`This soup smells good.` — *Bu çorbanın kokusu güzel.*

~~✗This soup smells well.~~ — *smell burada bağlaç fiildir.*

`She looks happy. → She is happy. ✓` — *be testi tutuyorsa sıfat doğrudur.*

`She looked at me carefully.` — *Bana dikkatle baktı. (burada look eylem — zarf doğru)*

KAVRAMA SORUSU Does this word describe the subject or the action?

SINIFTA Bağlaç fiil testini öğretin: fiili be ile değiştirin, anlam korunuyorsa tümleyen sıfat olmalıdır (She looks happy → She is happy).

1 **be + adjective** · be + sıfat

`The soup is hot.` — *Çorba sıcak.*
`I am tired.` — *Yorgunum.*
`The children are hungry.` — *Çocuklar aç.*
`This exercise is easy.` — *Bu alıştırma kolay.*

2 **be + noun phrase** · be + isim öbeği

`My father is a teacher.` — *Babam öğretmendir.*
`They are my friends.` — *Onlar arkadaşlarım.*
`Istanbul is a huge city.` — *İstanbul kocaman bir şehir.*
`They are my neighbours.` — *Onlar komşularım.*

3 **The complement describes the SUBJECT** · Tümleyen özneyi niteler

`She is beautiful.` — *O güzeldir. (özneyi niteler)*
~~✗She is beautifully.~~ — *Zarf gelmez.*
`The music sounds strange.` — *Müzik tuhaf geliyor.*
~~✗The music sounds strangely.~~ — *Bağlaç fiilden sonra sıfat gelir.*

4 **Other copular verbs: look, feel, seem** · Diğer bağlaç fiiller

`You look tired.` — *Yorgun görünüyorsun.*
`It seems easy and feels light.` — *Kolay görünüyor ve hafif geliyor.*
`You seem tired today.` — *Bugün yorgun görünüyorsun.*
`The cake tastes delicious.` — *Kekin tadı nefis.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.VAL.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Tümleyen ekle**

Cümleyi be ya da bağlaç fiille tamamlayın.

1. `My sister ___ a nurse.`
   CEVAP is
   be + isim öbeği.
2. `The soup ___ delicious.`
   CEVAP is / tastes
   be + sıfat.
3. `You ___ tired today.`
   CEVAP look / seem / are
4. `This music ___ nice.`
   CEVAP sounds / is
5. `I ___ happy.`
   CEVAP feel / am

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Tümleyen kimi niteler?**

Sıfat özneyi mi nesneyi mi niteliyor?

1. `She is intelligent.`
   CEVAP Özneyi — SVC yapısı.
2. `She made me angry.`
   CEVAP Nesneyi — bu SVOC yapısıdır, Aı kapsamı dışıdır ama fark görülmelidir.
3. `✗ It smells well.`
   CEVAP It smells good. — bağlaç fiil sıfat alır, zarf almaz.
4. `✗ I feel myself tired.`
   CEVAP I feel tired.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Beş tanım**

Ailenizden ya da arkadaşlarınızdan beş kişiyi SVC yapısıyla tanıtın; ikisinde look/seem/feel kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP My father is a teacher. My mother is very kind. My brother looks tired today. My friend seems happy. Our neighbour is an engineer.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Aynı beş kişiyi bu kez bir duyguyla tanıtın: look/seem/feel + sıfat kullanın ve bir kez look like + ad deneyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: My brother seems tired. She looks happy. He looks like a teacher.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Bağlayıcı fiilden sonra sıfat gelmiş (zarf değil). 2) look like sonrası ad öbeği. 3) İki cümlede look/seem/feel var.

A1.VAL.04 Subject + be + Place (SVA) *Özne + be + Yer (SVA)*

→ VII.9

ÖZNE + be + YER ÖBEĞİ

be fiilinden sonra bir yer ifadesi gelen kalıpta bu ifade isteğe bağlı bir zarf değil, zorunlu bir öğedir: çıkarılırsa cümle tamamlanmaz. Yer ifadesi bir edat öbeği ya da yer zarfı olabilir. Bu kalıp there is / there are yapısıyla birlikte öğretilmelidir.

With be, a locative expression is an obligatory element, not an optional adverbial.

AYRIM The book is on the table. (yer zorunlu) · The book is interesting. (tümleyen)

SIK HATA

```
✗ My brother is. He is in.
✓ My brother is at home. He is in the garden.
```

Türkçede "evde" tek sözcükle kurulduğundan öğrenci edatı ya da ismi düşürebilir.

KAVRAMA SORUSU Where is it? · Is the sentence complete without this part?

SINIFTA Sınıf krokisi çizip nesneleri yerleştirin; her nesne için be + yer öbeği kurdurun.

1 **be + prepositional phrase of place** · be + yer edat öbeği

`The keys are on the table.` — *Anahtarlar masada.*

`We are at the cinema.` — *Sinemadayız.*

`The cat is under the bed.` — *Kedi yatağın altında.*

`My office is on the third floor.` — *Ofisim üçüncü katta.*

2 **be + place adverb** · be + yer zarfı

`She is here.` — *O burada.*

`They are upstairs.` — *Üst kattalar.*

`Everyone is downstairs.` — *Herkes alt katta.*

`Is anybody there?` — *Orada kimse var mı?*

3 **The place expression is obligatory here** · Buradaki yer öğesi zorunludur

~~`✗My brother is.`~~ — *Cümle tamamlanmamış.*

`My brother is in his room.` — *Kardeşim odasında.*

~~`✗The keys are.`~~ — *The keys are in my bag. — Anahtarlar çantamda.*

`Where are the children? – They are in the garden.` — *Çocuklar nerede? — Bahçedeler.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.VAL.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* Yer öğesi

Boşluğu doldurun.

1. `The keys are ___ the drawer.`
   CEVAP in
2. `My parents are ___ home.`
   CEVAP at
3. `The cat is ___ .`
   CEVAP outside / here / upstairs
   Yer zarfı da olur.
4. `The school is ___ the park.`
   CEVAP near / opposite / behind
5. `We are ___ the bus.`
   CEVAP on

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Yer öğesi zorunlu mu?

Yer öğesini çıkarın; cümle anlamlı kalıyor mu?

1. `The book is on the table.`
   CEVAP The book is. ✗ — SVA yapısında yer öğesi zorunludur.
2. `She is happy.`
   CEVAP Bu SVC'dir, yer öğesi yoktur; karışmamalıdır.
3. `✗ There is in the room a book.`
   CEVAP There is a book in the room.
4. `✗ My bag is.`
   CEVAP My bag is here. / My bag is in the car.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Beş şey nerede?

Evinizdeki beş eşyanın yerini SVA yapısıyla yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP My phone is on the desk. The keys are in my bag. My shoes are near the door. The children are upstairs. My car is in front of the house.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinize evinizi tarif edin, o krokisini çizsin; her cümlede zorunlu yer tümleyicisini çıkarmayı deneyin ve cümlenin bozulduğunu gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The keys are on the shelf. → *The keys are. (bozuk — yer tümleyicisi zorunlu)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Her cümlede yer tümleyicisi var. 2) Tümleyici çıkarıldığında cümlenin bozulduğu fark edilmiş. 3) Yer edatı doğru seçilmiş.

A1.VAL.05 Basic Word Order Rules *Temel Sözcük Dizimi Kuralları* ◇ yüksek verim

→ VII.7

ÖZNE + FİİL + NESNE + DURUM + YER + ZAMAN

İngilizce cümlenin çekirdek sırası sabittir ve bu sıra A1'den itibaren bir çerçeve olarak verilmelidir. Fiil bildirim cümlesinin sonuna gelmez, sıfat ismin önünde durur ve hiçbir öğe fiil ile nesnesinin arasına giremez. Bu üç kısıt, Türkçe konuşan öğrencinin en çok zorlandığı noktalardır.

English clause order is fixed: S–V–O–manner–place–time; the verb is never final and nothing separates verb from object.

AYRIM Türkçe: Ben dün okulda kitabı okudum. · İngilizce: I read the book at school yesterday.

SIK HATA

✗ I yesterday at school the book read.
✓ I read the book at school yesterday.

Türkçenin SOV dizilimi ve serbest öğe sırası doğrudan aktarıldığında cümle anlaşılmaz olur.

KAVRAMA SORUSU Where is the verb in an English statement? · What comes right after it?

SINIFTA Bir "cümle şeridi" bastırın (Ö – F – N – NASIL – NEREDE – NE ZAMAN) ve A1 boyunca her yazma etkinliğinde kullandırın.

1 **Subject – Verb – Object – Manner – Place – Time** · Temel dizim

She ate her lunch quickly at school today. — *Bugün okulda öğle yemeğini hızlıca yedi.*

I read the news carefully at home every morning. — *Her sabah evde haberleri dikkatle okurum.*

They played football happily in the park yesterday. — *Dün parkta neşeyle futbol oynadılar.*

2 **The verb is never final in a statement** · Bildirimde fiil sona gelmez

~~✗I to the cinema went.~~ — *Fiil sona gelmez.*

I went to the cinema. — *Sinemaya gittim.*

~~✗I every morning coffee drink.~~ — *I drink coffee every morning. — Her sabah kahve içerim.*

She bought a car last week. — *Geçen hafta bir araba aldı.*

3 **The adjective comes before the noun** · Sıfat isimden önce gelir

a red car — *kırmızı bir araba*

~~✗a car red~~ — *Sıfat isimden sonra gelmez.*

an interesting book — *ilginç bir kitap*

~~✗a book interesting~~ — *Sıfat isimden önce gelir.*

4 **Nothing separates a verb from its object** · Fiil ile nesne arasına öğe girmez

~~✗He speaks fluently English.~~ — *Zarf araya giremez.*

He speaks English fluently. — *İngilizceyi akıcı konuşur.*

I love my job very much. — *İşimi çok severim.*

~~✗I love very much my job.~~ — *Zarf öbeği nesneyi ayıramaz.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.VAL.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* Sözcükleri sıraya diz

Doğru dizimi yazın.

1. coffee / drinks / every morning / she
   CEVAP She drinks coffee every morning.
2. quietly / the door / he / closed
   CEVAP He closed the door quietly.
3. at school / English / we / study
   CEVAP We study English at school.
4. a letter / yesterday / wrote / my friend / to me
   CEVAP My friend wrote a letter to me yesterday.
5. in the garden / played / the children / happily / all day
   CEVAP The children played happily in the garden all day.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Türkçe dizim girişimi**

Yanlışı düzeltin; hatanın Türkçe kaynağını söyleyin.

1. ✗ I every day school go.
   CEVAP I go to school every day. — Türkçede fiil sonda, İngilizcede değil.
2. ✗ She a book red bought.
   CEVAP She bought a red book.
3. ✗ We yesterday to the cinema went.
   CEVAP We went to the cinema yesterday.
4. ✗ He very well English speaks.
   CEVAP He speaks English very well.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Beş uzun cümle**

Beş cümle yazın; her birinde özne, fiil, nesne ve en az bir zarf tümleyicisi doğru sırayla bulunsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP I finished my homework quickly at home last night. She teaches English patiently at a private school every day. We ate a big dinner together in the garden yesterday. They watched the film quietly at the cinema on Friday. He repaired the car carefully in the garage this morning.
   Bu yapı, öğrencinin A1 sonunda kurabilmesi gereken en uzun cümledir.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · bireysel) Beş cümlenizi tek bir paragrafa dönüştürün; zarf tümleyicilerinin yerini değiştirip hangi sıranın daha doğal olduğunu işaretleyin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I read a book in my room every evening. → Every evening I read a book in my room. (ikisi de doğru; ilki daha yansız)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Sıra özne–fiil–nesne–tümleyici. 2) Tümleyici fiil ile nesne arasına girmemiş. 3) Beş cümlede de en az bir tümleyici var.

09 Çekimsiz Yan Cümleler

Non-finite Clauses

NFIN

A1.NFIN.01 Verb + -ing (like, love, hate, enjoy) *Fiil + -ing* ◆ çekirdek

→ VII.20

like / love / hate / enjoy + V-ing · edat + V-ing

Bazı fiiller kendilerinden sonra ikinci bir fiil geldiğinde onu -ing biçiminde ister. A1'de bu küme hoşlanma fiilleriyle sınırlıdır. Ayrıca her edattan sonra fiil zorunlu olarak -ing alır; bu kuralın istisnası yoktur ve ileri düzeylere kadar geçerlidir.

Like-type verbs and all prepositions are followed by the -ing form; the preposition rule has no exceptions.

AYRIM I like swimming. (genel hoşlanma) · I would like to swim. (belirli bir istek)

SIK HATA

✗ I like to swimming. I am good at play football.
✓ I like swimming. I am good at playing football.

Türkçede mastar tek biçimlidir (yüzmek); -ing ile to'lu mastar arasındaki dağılım öğrenciye keyfî görünür.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **like doing / like to do: fark var mı?**

İngiliz İngilizcesinde like + -ing genel bir hoşlanmayı, like + to-infinitive ise bir alışkanlığı ya da doğru bulunan bir davranışı anlatma eğilimindedir; Amerikan İngilizcesinde ikisi büyük ölçüde eşdeğerdir. A1'de bu ince fark öğretilmez: -ing biçimi ölçüt alınır. Buna karşılık would like her zaman to'lu biçim ister — bu, karıştırılmaması gereken kesin sınırdır.

I like swimming. — *Yüzmeyi severim. (genel hoşlanma)*

I like to swim before breakfast. — *Kahvaltıdan önce yüzmeyi âdet edinmişimdir.*

I would like to swim now. — *Şimdi yüzmek isterim. (belirli bir istek)*

~~✗I would like swimming now.~~ — *would like daima to alır.*

~~✗I like to swimming.~~ — *İki biçim birleştirilemez.*

KAVRAMA SORUSU Which form comes after this verb? · Is there a preposition before it?

SINIFTA Edat kuralını mutlak bir yasa olarak verin: "edattan sonra daima -ing". Fiil listeleri sonra gelir; bu kural şimdi öğrenilirse B2'ye kadar iş görür.

1 like / love / hate / enjoy + V-ing · Yapı

I like reading. — *Okumayı severim.*

She hates getting up early. — *Erken kalkmaktan nefret eder.*

She loves cooking Italian food. — *İtalyan yemeği yapmayı çok sever.*

They enjoy playing chess. — *Satranç oynamaktan hoşlanırlar.*

I don't like waiting. — *Beklemeyi sevmem.*

2 -ing form as the subject · Özne olarak -ing

Swimming is good for you. — *Yüzmek sana iyi gelir.*

Learning English takes time. — *İngilizce öğrenmek zaman alır.*

Smoking is bad for your health. — *Sigara içmek sağlığa zararlıdır.*

Reading before bed helps me sleep. — *Yatmadan önce okumak uyumama yardım eder.*

3 After a preposition always use -ing · Edattan sonra daima -ing

I am interested in learning Spanish. — *İspanyolca öğrenmeye ilgi duyuyorum.*

Thank you for helping me. — *Bana yardım ettiğin için teşekkürler.*

She is afraid of flying. — *Uçmaktan korkuyor.*

We talked about moving to Ankara. — *Ankara'ya taşınmayı konuştuk.*

~~✗Thank you for help me.~~ — *Thank you for helping me. — Bana yardım ettiğin için teşekkürler.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.NFIN.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* -ing biçimi

Fiili doğru biçimde yazın.

1. I like ___ (read) books.
   CEVAP reading
2. She hates ___ (get) up early.
   CEVAP getting
3. We enjoy ___ (swim) in the sea.
   CEVAP swimming
4. ___ (learn) a language is difficult.
   CEVAP Learning
   Özne olarak -ing.
5. He is good at ___ (cook).
   CEVAP cooking
   Edattan sonra daima -ing.
6. Thank you for ___ (help) me.
   CEVAP helping

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Edattan sonra ne gelir?

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ I am interested in learn English.
   CEVAP … interested in learning English.
2. ✗ She is afraid of to fly.
   CEVAP She is afraid of flying.
3. ✗ I like to swimming.
   CEVAP I like swimming. / I like to swim.
4. ✗ Before to go out, close the window.
   CEVAP Before going out, close the window.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Sevdiklerim ve sevmediklerim

Altı cümle yazın: üçünde like/love/enjoy, üçünde hate/don't like kullanın; hepsinde -ing bulunsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP I love travelling. I enjoy listening to music. I like cooking at the weekend. I hate waiting in queues. I don't like getting up early. I hate doing the washing-up.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Sınıf anketi yapın: beş arkadaşınıza Do you like …ing? diye sorup yanıtları üçüncü tekilde özetleyin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Ali likes playing football. Ayşe doesn't like getting up early. They enjoy listening to music.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) like/love/enjoy/hate sonrası -ing biçimi. 2) -ing yazımı doğru (swimming, dancing). 3) Üçüncü tekilde likes/enjoys var.

A1.NFIN.02 Verb + to-infinitive (want, need, would like) *Fiil + to + Yalın Fiil* ◇ yüksek verim

→ VII.19

`want / need + to + V · want + NESNE + to + V · to + V (amaç)`

want ve need gibi fiiller ikinci fiili to'lu yalın biçimde ister. Bu fiiller araya bir nesne de alabilir: I want you to come. Ayrıca to'lu yalın fiil tek başına amaç bildirir ve "-mek için" anlamı taşır. İngilizcede want that... yapısı yoktur.

want and need take a to-infinitive, optionally with an intervening object; the to-infinitive also expresses purpose. want that is impossible.

AYRIM I want to go. (ben gideceğim) · I want you to go. (sen gideceksin)

SIK HATA

```
✗ I want that you come. I go to school for learn English.
✓ I want you to come. I go to school to learn English.
```

Türkçede istek yan cümlesi "-mesini istiyorum" biçiminde kurulduğundan öğrenci that'li yan cümleye yönelir; ayrıca "için" doğrudan for'a çevrilir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **want that... yoktur; "for + fiil" de yoktur**

Türkçede istek yan cümlesi "-mesini istiyorum" biçiminde kurulur ve amaç "için" ile verilir. Öğrenci bu iki yapıyı birebir aktardığında İngilizcede var olmayan iki kalıp üretir: want that ve for + fiil. Doğru karşılıklar want + nesne + to ve amaç bildiren to'lu yalın fiildir. Bu iki hata A1'de kapatılmazsa B2'ye kadar sürer.

~~✗I want that you come.~~ — *I want you to come. — Gelmeni istiyorum.*

~~✗She wants that I help her.~~ — *She wants me to help her. — Ona yardım etmemi istiyor.*

~~✗I go to school for learn English.~~ — *I go to school to learn English. — İngilizce öğrenmek için okula giderim.*

~~✗I came here for see you.~~ — *I came here to see you. — Seni görmeye geldim.*

`But: This room is for studying.` — *Bu oda ders çalışmak içindir. (for + isim/-ing doğru)*

KAVRAMA SORUSU Who is going to do the second action? · Why do you do it?

SINIFTA Amaç bildiren to'yu "niçin?" sorusuyla üretin: Why do you study? → To pass the exam. for + fiil hatasını burada kesin olarak kapatın.

1 **want / need + to-infinitive** · Yapı

`I want to learn English.` — *İngilizce öğrenmek istiyorum.*

`She needs to rest.` — *Dinlenmesi gerekiyor.*

`We want to buy a house.` — *Bir ev almak istiyoruz.*

`You need to rest for a few days.` — *Birkaç gün dinlenmen gerekiyor.*

2 **want + object + to-infinitive** · want + nesne + to

`I want you to help me.` — *Bana yardım etmeni istiyorum.*

`They want us to come early.` — *Erken gelmemizi istiyorlar.*

`My parents want me to study medicine.` — *Ailem tıp okumamı istiyor.*

`I need you to sign this.` — *Bunu imzalamana ihtiyacım var.*

3 **to-infinitive of purpose** · Amaç bildiren to

`I went to the shop to buy bread.` — *Ekmek almak için markete gittim.*

`She called me to say thank you.` — *Teşekkür etmek için beni aradı.*

`I am saving money to buy a car.` — *Araba almak için para biriktiriyorum.*

`We stopped to have a coffee.` — *Kahve içmek için durduk.*

4 **want that... is not possible** · want that... kullanılmaz

~~✗I want that you come.~~ — *Bu yapı yoktur.*

`I want you to come.` — *Gelmeni istiyorum.*

`She wants him to come early.` — *Onun erken gelmesini istiyor.*

~~✗She wants that he comes early.~~ — *Bu yapı yoktur.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.NFIN.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* to + yalın fiil

Cümleyi tamamlayın.

1. `I want ___ (go) home.`
   CEVAP to go
2. `She needs ___ (buy) a new coat.`
   CEVAP to buy
3. `We would like ___ (see) the museum.`
   CEVAP to see
4. `I want you ___ (help) me.`
   CEVAP to help
   want + nesne + to.
5. `He went to the shop ___ (buy) bread.`
   CEVAP to buy
   Amaç bildiren to.
6. `They need ___ (finish) the project today.`
   CEVAP to finish

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* want that kullanılmaz

Yanlışı düzeltin; Türkçe kaynağını söyleyin.

1. `✗ I want that you come.`
   CEVAP I want you to come. — Türkçe gelmeni istiyorum yapısı that ile çevrilemez.
2. `✗ She wants that I help her.`
   CEVAP She wants me to help her.
3. `✗ I want going home.`
   CEVAP I want to go home.
4. `✗ I went to market for buy bread.`
   CEVAP I went to the market to buy bread. — amaç bildiren to, for + fiil değil.
5. `✗ He needs study more.`
   CEVAP He needs to study more.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* İstediklerim

Beş cümle yazın: ikisi kendi isteğiniz, ikisi başkasından beklentiniz (want + nesne + to), biri amaç bildiren to.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I want to learn Spanish. I need to save money. I want my brother to help me. My mother wants me to study harder. I go to the gym to keep fit.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinizden beş şey isteyin (I want you to…) ve yanıtlarını yazın; sonra üç cümleyi amaç bildiren to ile genişletin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I want you to help me. She wants me to call her. I go to the library to study.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) want sonrası to + yalın fiil. 2) İki nesneli yapıda nesne zamiri doğru (want me to, *want I to değil). 3) Amaç to'su for + fiil ile karıştırılmamış.

10 Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi

Clause Types & Sentence Composition

CLAUSE

A1.CLAUSE.01 Declarative Clauses *Bildirim Cümleleri* ◆ çekirdek

→ VII.3

ÖZNE + YÜKLEM (+ diğer öğeler)

Bildirim cümlesi bilgi verir ve İngilizcede değişmez bir dizilimle kurulur: önce özne, sonra yüklem. Özne dilbilgisel olarak zorunludur; anlamı olmasa bile bir sözde özne (it, there) getirilir. Bu, İngilizcenin Türkçeden en keskin ayrıldığı noktalardan biridir.

Declaratives place the subject before the verb; the subject slot is grammatically obligatory and may be filled by dummy it or there.

AYRIM Türkçe: Yağmur yağıyor. (öznesiz) · İngilizce: It is raining. (sözde özne)

SIK HATA

✗ Is raining. Have a problem.
✓ It is raining. There is a problem.

Türkçe özneyi düşürebilen bir dildir; İngilizce değildir. Bu fark A1'de açıkça adlandırılmalıdır.

KAVRAMA SORUSU What is before the verb? · Does this sentence have a subject?

SINIFTA Her cümlede özneyi daire içine aldırın. Daire boşsa cümle eksiktir — bu ritüel, özne düşürme hatasını kökten azaltır.

1 **Statement order: Subject + Verb** · Bildirim sırası

My sister works in a hospital. — *Kız kardeşim bir hastanede çalışır.*
The film starts at eight. — *Film sekizde başlar.*
The shop opens at nine. — *Dükkân dokuzda açılır.*
My neighbours have three cats. — *Komşularımın üç kedisi var.*

2 **Every English clause needs a subject** · Her cümlede özne bulunur

~~✗Is very interesting.~~ — *Özne eksik.*
It is very interesting. — *Çok ilginç.*
~~✗Is difficult to learn Chinese.~~ — *It is difficult to learn Chinese. — Çince öğrenmek zordur.*
~~✗Are many problems.~~ — *There are many problems. — Birçok sorun var.*

3 **Dummy it and there as subjects** · Sözde özne it ve there

it hava, saat, mesafe için; there varlık bildirmek için sözde özne olur.

It is cold and it is late. — *Hava soğuk ve geç oldu.*
There is a problem with the car. — *Arabada bir sorun var.*
It is ten kilometres from here. — *Buradan on kilometre uzakta.*
There were too many people. — *Çok fazla insan vardı.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.CLAUSE.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Özneyi tamamla

Eksik özneyi ekleyin.

1. ✗ `Is very hot today.`
   CEVAP It is very hot today.
   Türkçede 'Soğuk.' tam bir cümledir; İngilizcede özne zorunludur. 'it' ve 'there' anlamsız değil, dilbilgisel olarak zorunlu öznelerdir — öğrenciye 'boş özne' terimi yerine 'cümlenin yeri boş kalamaz' denmesi daha işe yarar.
2. ✗ `Are three books on the table.`
   CEVAP There are three books on the table.
3. ✗ `Rains a lot in Rize.`
   CEVAP It rains a lot in Rize.
4. ✗ `Is nobody at home.`
   CEVAP There is nobody at home.
5. ✗ `Am a teacher.`
   CEVAP I am a teacher.
6. ✗ `Is half past six.`
   CEVAP It is half past six.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* it mi there mi?

Doğru sözde özneyi seçin ve nedenini söyleyin.

1. `___ is a bank near here.`
   CEVAP There — varlık bildiriyor.
2. `___ is very cold in here.`
   CEVAP It — hava / durum bildiriyor.
3. `___ are many students in the class.`
   CEVAP There
4. `___ is Monday today.`
   CEVAP It
5. `Türkçede burada bir banka var cümlesinin öznesi nedir?`
   CEVAP Türkçede özne yoktur; İngilizce there ile boş bir özne yaratır. Fark burada başlar.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Beş bildirim

Bulunduğunuz yer hakkında beş bildirim cümlesi yazın; ikisinde it, ikisinde there kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP It is very quiet here. There is a big window on my left. There are two chairs in the room. It is nine o'clock. I am writing at my desk.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş bildiriminizi eşinizle değiştirip hepsini olumsuza çevirin; it ve there kullanımlarının nasıl değiştiğini gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: It is cold today. → It isn't cold today. There is a shop. → There isn't a shop.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Her cümlede özne var (it/there düşürülmemiş). 2) there varlık, it hava/zaman/uzaklık için. 3) Olumsuzda be doğru çekilmiş.

A1.CLAUSE.02 Yes/No Questions *Evet/Hayır Soruları* ◆ çekirdek

→ VII.3 · VII.35

be / modal + özne + … · Do / Does / Did + özne + V (yalın)

Evet–hayır soruları iki yolla kurulur: cümlede be ya da bir kip fiili varsa bu fiil özneyle yer değiştirir; yoksa do / does / did yardımcısı getirilir. Yardımcı fiil zaman ve kişi bilgisini üstlenir, bu yüzden ana fiil yalın biçime döner. Tonlama yükselir.

Yes/no questions invert be and modals, and use do-support with lexical verbs; the main verb stays in the base form.

AYRIM Are you ready? (be → devrik) · Do you like it? (sözlüksel fiil → do)

SIK HATA

✗ You are ready? Does she likes coffee?
✓ Are you ready? Does she like coffee?

Türkçede soru ayrı bir ekle (mı/mi) kurulur ve sıra bozulmaz; öğrenci yalnızca tonlamayla soru sormaya çalışır.

KAVRAMA SORUSU Which word moved to the front? · Is there an -s on the main verb?

SINIFTA Soru kurmayı üç adımlı bir algoritma olarak verin: 1) be/modal var mı? 2) varsa öne al. 3) yoksa do/does/did getir, fiili yalınla.

1 **Inversion with be and modals** · be ve modal ile devrik

Is she your teacher? — *O senin öğretmenin mi?*
Can you help me? — *Bana yardım edebilir misin?*
Is this seat free? — *Bu koltuk boş mu?*
Must we start now? — *Şimdi başlamalı mıyız?*

2 **do / does / did with lexical verbs** · Sözlüksel fiillerde do

Do you live here? — *Burada mı yaşıyorsun?*
Did they arrive on time? — *Zamanında geldiler mi?*
Do you want some tea? — *Çay ister misin?*
Did the film start on time? — *Film zamanında başladı mı?*

3 **The main verb stays in the base form** · Ana fiil yalın kalır

~~✗Did you went? · ✗Does he goes?~~ — *Ana fiil yalın kalır.*
Did you go? · Does he go? — *Gittin mi? · Gider mi?*
~~✗Does she likes coffee?~~ — *Does she like coffee? — Kahve sever mi?*
~~✗Did they came?~~ — *Did they come? — Geldiler mi?*

4 **Rising intonation** · Yükselen tonlama

Are you coming? ↗ — *Yükselen tonlama*
Evet–hayır sorularında ses sonda yükselir.
Are you ready? ↗ — *Hazır mısın?*
Do you understand? ↗ — *Anlıyor musun?*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.CLAUSE.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Evet/hayır sorusu kur

Cümleyi soruya çevirin.

1. `She is a doctor.`
   CEVAP Is she a doctor?
   be devrilir.
2. `They live in Konya.`
   CEVAP Do they live in Konya?
3. `He works at a bank.`
   CEVAP Does he work at a bank?
4. `You went to the party.`
   CEVAP Did you go to the party?
5. `She can drive.`
   CEVAP Can she drive?
6. `There is a problem.`
   CEVAP Is there a problem?

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* do gerekli mi?

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ Do you are ready?`
   CEVAP Are you ready? — be do almaz.
2. `✗ Does she can swim?`
   CEVAP Can she swim? — kip do almaz.
3. `✗ Did you went there?`
   CEVAP Did you go there?
4. `✗ You are a student? (yazılı metinde)`
   CEVAP Are you a student? — konuşmada tonlamayla olur, yazıda devrik gerekir.
5. `✗ Does he has a car?`
   CEVAP Does he have a car?

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Yeni tanıştığın kişi

Yeni tanıştığınız birine soracağınız altı evet/hayır sorusu yazın; ikisi be, ikisi do/does, ikisi can/did ile olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı soru.`
   ÖRNEK CEVAP Are you from İstanbul? Is this your first visit? Do you work here? Does your family live nearby? Can you speak German? Did you come by train?
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı sorunuzu sorup kısa yanıtları da yazın; sonra bir soruyu yanlış yardımcı fiille kurup neden bozuk olduğunu gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — Are you a student? — Yes, I am. — Do you live here? — No, I don't. (*Do you are a student? bozuk)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) be sorularında devrik sıra, do/does sorularında yardımcı fiil var. 2) Yardımcı fiil sonrası yalın fiil. 3) Kısa yanıtta doğru yardımcı fiil yinelenmiş.

A1.CLAUSE.03 Wh- Questions *Wh- Soruları* ◆ çekirdek

Wh- + yardımcı + özne + V · Wh-(özne) + V (yardımcısız)

Wh- soruları bilgi ister. Genel kalıp soru sözcüğü + yardımcı fiil + özne + ana fiildir. Ancak soru sözcüğünün kendisi özne konumundaysa devrik yapılmaz ve yardımcı fiil kullanılmaz — bu, öğretimde sıkça atlanan kritik bir ayrımdır. Tonlama alçalır.

Wh- questions use wh- + auxiliary + subject + verb, except when the wh- word is itself the subject, where no auxiliary appears.

AYRIM Who did you see? (nesne sorusu) · Who saw you? (özne sorusu — yardımcı yok)

SIK HATA

✗ Who did come? Where you are going?
✓ Who came? Where are you going?

Türkçede soru sözcüğü cümledeki yerinde kalır (Nereye gidiyorsun?); öğrenci devrik yapıyı kurmaz.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Özne sorusunda yardımcı fiil yoktur**

Wh- sorularının genel kalıbı devriktir, ama soru sözcüğünün kendisi özne konumundaysa devrik yapılmaz ve do/does/did kullanılmaz. Bu ayrım ders kitaplarında sık atlanır ve öğrenci "Who did come?" gibi cümleler üretir. Ölçüt basittir: cevap özneyse yardımcı yok, cevap nesneyse yardımcı var.

Who broke the window? — Ali did. — *Camı kim kırdı? (Who = özne → yardımcı yok)*

~~✗Who did break the window?~~ — *Yardımcı fiil gerekmez.*

Who did you see? — I saw Ali. — *Kimi gördün? (Who = nesne → yardımcı var)*

What happened? — *Ne oldu? (What = özne)*

~~✗What did happen?~~ — *Vurgu amacıyla kullanılabilir ama A1'de hatadır.*

How many students passed? — *Kaç öğrenci geçti? (özne sorusu)*

KAVRAMA SORUSU Is the wh- word the doer of the action? · Do we need an auxiliary here?

SINIFTA Özne sorusunu ayırt ettirmek için cevabı yazdırın: cevap öznedir → yardımcı yok; cevap nesnedir → yardımcı var.

1 **what, who, where, when, why, how** · Temel soru sözcükleri

what · who · where · when · why · how — *ne · kim · nerede · ne zaman · niçin · nasıl*

Who is that? — *O kim?*

Why are you laughing? — *Neden gülüyorsun?*

2 **Wh- + auxiliary + subject + verb** · Yapı

Where do you live? — *Nerede yaşıyorsun?*

What did she say? — *Ne dedi?*

When does the train leave? — *Tren ne zaman kalkıyor?*

What are you looking for? — *Ne arıyorsun?*

~~✗Where you are going?~~ — *Where are you going? — Nereye gidiyorsun?*

3 **how many / how much / how old / how often** · how ile kurulan öbekler

How many students are there? — *Kaç öğrenci var?*

How much is it? · How old are you? · How often do you go? — *Ne kadar? · Kaç yaşındasın? · Ne sıklıkla gidersin?*

How much sugar do you take? — *Ne kadar şeker alırsın?*

How often do you go to the cinema? — *Ne sıklıkla sinemaya gidersin?*

4 **Subject questions take no auxiliary** · Özne sorusunda yardımcı fiil yok

Who broke the window? — *Camı kim kırdı?*

What happened? — *Ne oldu?*

Who wants tea? — *Kim çay ister?*

Which team won? — *Hangi takım kazandı?*

5 **Falling intonation** · Alçalan tonlama

`Where are you from? ↘` — *Alçalan tonlama*

`Wh- sorularında ses sonda düşer.`

`What is your name? ↘` — *Adın ne?*

`Where do you live? ↘` — *Nerede yaşıyorsun?*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.CLAUSE.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Wh- sorusu kur

Altı çizili bilgiyi soran soruyu yazın.

1. `She lives IN BURSA.`
   CEVAP Where does she live?
   *Özne sorusunda yardımcı fiil kullanılmaz: Who came? (*Who did come? vurgu dışında yanlıştır). Türkçede iki soru türü arasında biçim farkı olmadığı için bu ayrım açıkça gösterilmelidir.*
2. `They arrived AT SIX.`
   CEVAP When did they arrive? / What time did they arrive?
3. `He is reading A NOVEL.`
   CEVAP What is he reading?
4. `I am tired BECAUSE I WORKED ALL DAY.`
   CEVAP Why are you tired?
5. `She goes to the gym THREE TIMES A WEEK.`
   CEVAP How often does she go to the gym?
6. `The bag costs 200 LIRA.`
   CEVAP How much does the bag cost?
7. `There are TWENTY students.`
   CEVAP How many students are there?

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Özne sorusunda yardımcı yok

Doğru soruyu seçin ve nedenini söyleyin.

1. `AYŞE broke the window. → Who broke the window? / Who did break the window?`
   CEVAP Who broke the window? — soru sözcüğü öznedir, yardımcı gerekmez.
2. `Ayşe broke THE WINDOW. → What did Ayşe break?`
   CEVAP Doğru — burada soru nesneyi soruyor, do gerekir.
3. `✗ Who did come yesterday?`
   CEVAP Who came yesterday?
4. `✗ What happened did?`
   CEVAP What happened?
5. `✗ Where you are going?`
   CEVAP Where are you going? — devrik zorunludur.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Röportaj

Sevdiğiniz bir kişiye soracağınız altı wh- sorusu yazın; biri özne sorusu olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı soru.`
   ÖRNEK CEVAP Where do you live? What do you do? Why did you choose this job? How often do you travel? How many languages do you speak? Who helped you the most?
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Röportajı canlandırın; özne sorusu ile nesne sorusunu yan yana yazıp yardımcı fiil farkını gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Who wrote this? (özne sorusu — do yok) What did you write? (nesne sorusu — did var)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) wh- sözcüğü başta. 2) Özne sorusunda yardımcı fiil kullanılmamış. 3) Nesne sorusunda devrik sıra doğru.

A1.CLAUSE.04 Short Answers *Kısa Cevaplar* ◇ yüksek verim

Yes / No + özne zamiri + yardımcı fiil

Kısa cevap, sorudaki yardımcı fiili yineler; ana fiil tekrarlanmaz. Özne her zaman zamire çevrilir. Olumlu kısa cevaplarda kısaltma kullanılmaz (Yes, I am ✓ / Yes, I'm ✗), olumsuzlarda kullanılabilir.

Short answers repeat the auxiliary of the question with a pronoun subject; the main verb is never repeated and affirmative answers are not contracted.

AYRIM Do you like it? — Yes, I do. · Are you ready? — Yes, I am.

SIK HATA

✗ Do you like tea? – Yes, I like. / Yes, I'm.
✓ Yes, I do. / Yes, I am.

Türkçede kısa cevap fiili yineler (Evet, severim); öğrenci ana fiili tekrarlar.

KAVRAMA SORUSU Which word from the question comes back in the answer?

SINIFTA Soru–cevap eşleştirme kartları kullanın: öğrenci yalnız yardımcıyı seçerek cevabı kursun.

1 Yes/No + subject + auxiliary · Yapı

Yes, I do. / No, I don't. — *Evet / Hayır*

Yes, she is. / No, she isn't. — *Evet / Hayır*

Have you got a pen? – Yes, I have. — *Kalemin var mı? — Evet.*

Was it expensive? – No, it wasn't. — *Pahalı mıydı? — Hayır.*

2 Repeat the auxiliary of the question · Sorudaki yardımcı fiil tekrarlanır

Can you swim? – Yes, I can. — *Yüzebilir misin? — Evet.*

Did they come? – No, they didn't. — *Geldiler mi? — Hayır.*

Will you come? – Yes, I will. — *Gelecek misin? — Evet.*

Are they ready? – No, they aren't. — *Hazırlar mı? — Hayır.*

3 Do not repeat the main verb · Ana fiil tekrarlanmaz

~~✗Yes, I like.~~ — *Ana fiil yinelenmez.*

Yes, I do. — *Evet.*

Does he work here? – Yes, he does. — *Burada mı çalışıyor? — Evet.*

~~✗Yes, he works.~~ — *Ana fiil yinelenmez.*

~~✗Yes, I'm.~~ — *Yes, I am. — Olumlu kısa cevap kısaltılmaz.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.CLAUSE.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Kısa cevap ver**

Soruya kısa cevap verin.

1. Are you tired? (evet)
   CEVAP Yes, I am.
   Yes, I'm ✗ — olumlu kısa cevapta kısaltma olmaz.
2. Does she work here? (hayır)
   CEVAP No, she doesn't.
3. Did they come? (evet)
   CEVAP Yes, they did.
4. Can he swim? (hayır)
   CEVAP No, he can't.
5. Is there any milk? (evet)
   CEVAP Yes, there is.
6. Have you got a car? (hayır)
   CEVAP No, I haven't.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Hangi yardımcı tekrarlanır?**

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ `Do you like tea? — Yes, I like.`
   CEVAP Yes, I do. — ana fiil tekrarlanmaz.
2. ✗ `Are you a student? — Yes, I are.`
   CEVAP Yes, I am. — yardımcı özneye göre çekilir.
3. ✗ `Did she go? — Yes, she went.`
   CEVAP Yes, she did.
4. ✗ `Can you help? — Yes, I can help it.`
   CEVAP Yes, I can.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **On soru, on cevap**

Bir arkadaşınıza beş soru sorup beşine de kısa cevap yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş soru-cevap çifti.`
   ÖRNEK CEVAP Are you hungry? Yes, I am. Do you like coffee? No, I don't. Did you sleep well? Yes, I did. Can you drive? No, I can't. Is it raining? Yes, it is.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş kısa yanıtı sınıfta sözlü verin; her yanıtta doğru yardımcı fiili seçin ve bir kez *Yes, I do it gibi yanlış bir biçimi düzeltin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — Can you swim? — Yes, I can. — Did she go? — No, she didn't. (*Yes, I do it değil)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Kısa yanıtta sorudaki yardımcı fiil yinelenmiş. 2) Olumluda kısaltma yok (Yes, I am — *Yes, I'm değil). 3) Özne zamiri doğru.

A1.CLAUSE.05 Imperative Clauses *Emir Cümleleri*

`V (yalın) · Don’t + V (+ please)`

Emir cümleleri yönerge, tarif, uyarı ve levha dilinde kullanılır. Özne yoktur; bu yüzden çok doğrudan bir ifadedir ve please, ya da soru biçimi eklenerek yumuşatılır. Sınıf dilinin büyük bölümü bu yapıyla kurulur.

Imperative clauses give instructions, directions, warnings and notices, and are softened with please or a tag.

AYRIM Sit down. (doğrudan) · Please sit down. / Sit down, will you? (yumuşatılmış)

SIK HATA

```
✗ Please you sit down. Not smoke here.
✓ Please sit down. Don’t smoke here.
```

Olumsuz emir Türkçede tek ekle kurulduğundan (yapma) öğrenci don’t yerine not kullanır.

KAVRAMA SORUSU Who is being told to do this? · Is it polite or direct?

SINIFTA Sınıf içi yönergeleri (Open, Close, Listen, Don’t forget) günlük rutine yerleştirin; dilbilgisi ayrı bir ders gerektirmeden edinilir.

1 Instructions and directions · Yönerge ve tarif

`Turn right at the traffic lights.` — *Işıklardan sağa dön.*

`Open your books at page ten.` — *Kitaplarınızı onuncu sayfadan açın.*

`Go straight on and turn right.` — *Düz devam edin ve sağa dönün.*

`Mix the eggs and add the flour.` — *Yumurtaları karıştırın ve unu ekleyin.*

2 Warnings and notices · Uyarı ve levhalar

`Don’t touch!` — *Dokunmayın!*

`Keep off the grass.` — *Çimlere basmayınız.*

`Do not enter.` — *Girilmez.*

`Mind the step.` — *Basamağa dikkat.*

3 **Softening with please and question tags** · Yumuşatma

`Close the window, please.` — *Lütfen pencereyi kapat.*

`Sit down, will you?` — *Otursana.*

`Have a seat, please.` — *Buyurun, oturun.*

`Help me, will you?` — *Yardım etsene.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.CLAUSE.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Yönerge yaz**

Durumu emir cümlesine çevirin.

1. `Kapıyı çalması gerektiğini söyleyin.`
   CEVAP Knock on the door.
2. `Sağa dönmesini söyleyin.`
   CEVAP Turn right.
3. `Koşmamasını söyleyin.`
   CEVAP Don't run.
4. `Bir levha yazın: sigara içilmez.`
   CEVAP Do not smoke. / No smoking.
   Levhalarda kısaltma kullanılmaz.
5. `Dikkat etmesini söyleyin.`
   CEVAP Be careful!

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sert mi kibar mı?**

Emri yumuşatın.

1. `Open the window.`
   CEVAP Could you open the window, please?
2. `Give me the book.`
   CEVAP Could you give me the book, please?
3. `Wait here.`
   CEVAP Would you mind waiting here? / Please wait here.
4. `Sit down.`
   CEVAP Please have a seat.
   Türkçe otur nötrdür; İngilizce Sit down buyurgandır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Tarif ver**

Bulunduğunuz yerden en yakın markete gidişi beş emir cümlesiyle tarif edin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Go out of the building. Turn left. Walk to the traffic lights. Cross the road. The market is on your right — don't go past the bank.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Tarifinizi eşinize okuyun, o haritada izlesin; sonra üç adımı kibar biçime çevirin (Could you… / You need to…).`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Go straight on. Turn left at the corner. → Could you go straight on and turn left?
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Emir cümlelerinde özne yok. 2) Fiil yalın biçimde. 3) Adımlar sıralı ve izlenebilir.

A1.CLAUSE.06 Negation *Olumsuzluk*

→ VII.4

be / modal + not · do / does / did + not + V

Olumsuzluk iki yolla kurulur: be ve kip fiillerinde doğrudan not eklenir; sözlüksel fiillerde do yardımcısı getirilir ve not ona bağlanır. Her cümlede yalnızca bir olumsuzluk bulunur; İngilizcede çifte olumsuzluk olumluya döner. Alternatif olarak no + isim kullanılabilir.

Negation attaches not to be and modals, and uses do-support with lexical verbs; one negative per clause.

AYRIM I don't have any money. = I have no money. (aynı anlam, iki yapı)

SIK HATA

✗ I don't have no money. She not is here.
✓ I don't have any money. She isn't here.

Türkçede olumsuzluk hem fiilde hem belgisiz sözcükte belirir (hiç param yok); birebir aktarım çifte olumsuzluk üretir.

KAVRAMA SORUSU How many negative words are in the sentence?

SINIFTA "Bir cümle – bir olumsuzluk" kuralını görsel bir sayaçla verin; öğrenci olumsuz sözcükleri sayarak kendi cümlesini denetlesin.

1 **not after be and modals** · be ve modal sonrası not

She isn't at home. — *Evde değil.*
I can't come tonight. — *Bu akşam gelemem.*
I am not angry with you. — *Sana kızgın değilim.*
You mustn't worry. — *Endişelenmemelisin.*

2 **don't / doesn't / didn't with lexical verbs** · Sözlüksel fiillerde do

They don't live here. — *Burada yaşamıyorlar.*
He didn't call me. — *Beni aramadı.*
She doesn't eat meat. — *Et yemez.*
We didn't hear the alarm. — *Alarmı duymadık.*

3 **One negative per clause** · Cümlede tek olumsuzluk

~~✗I don't know nothing.~~ — *İki olumsuzluk.*
I don't know anything. — *Hiçbir şey bilmiyorum.*
~~✗I didn't see nobody.~~ — *I didn't see anybody. — Kimseyi görmedim.*
I saw nobody. — *Kimseyi görmedim. (tek olumsuzluk — doğru)*

4 **no + noun as an alternative** · no + isim seçeneği

I have no time. — *Hiç vaktim yok.*
There are no chairs here. — *Burada hiç sandalye yok.*
There is no milk left. — *Hiç süt kalmadı.*
I have no idea. — *Hiçbir fikrim yok.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.CLAUSE.06

1 KONTROLLÜ *Controlled* Olumsuz yap

Cümleyi olumsuza çevirin.

1. `She is at home.`
   CEVAP She isn't at home.
2. `They work on Saturdays.`
   CEVAP They don't work on Saturdays.
3. `He came yesterday.`
   CEVAP He didn't come yesterday.
4. `I can swim.`
   CEVAP I can't swim.
5. `There is some milk.`
   CEVAP There isn't any milk.
   Olumsuzda some → any.
6. `We have got a car.`
   CEVAP We haven't got a car.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Cümlede tek olumsuzluk

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ I don't have no money.`
   CEVAP I don't have any money. / I have no money.
2. `✗ She didn't say nothing.`
   CEVAP She didn't say anything. / She said nothing.
3. `✗ Nobody didn't come.`
   CEVAP Nobody came.
4. `✗ I never don't go there.`
   CEVAP I never go there.
5. `Türkçede kimse gelmedi neden iki olumsuzluk taşır?`
   CEVAP Türkçede olumsuzluk hem zamirde hem yüklemde işaretlenir; İngilizce yalnızca bir kez işaretler.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Yapmadıklarım

Geçen hafta yapmadığınız beş şeyi yazın; biri no + isim yapısıyla olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I didn't go to the gym. I didn't call my friends. I don't drink coffee in the evening. I haven't finished my book. I had no time for television.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi eşinizinkiyle karşılaştırıp aynı anlamı iki yolla yazın: not any ve no. Türkçedeki iki olumsuzluk kullanımıyla farkı tartışın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I didn't have any money. = I had no money. (*I didn't have no money değil)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Cümlede tek olumsuzluk öğesi var. 2) not any ↔ no dönüşümü doğru. 3) Yardımcı fiilli olumsuzda fiil yalın.

A1.CLAUSE.07 Subject–Verb Agreement (basic) *Özne–Yüklem Uyumu (temel)* ◇ yüksek verim

tekil özne + tekil yüklem · çoğul özne + çoğul yüklem

Yüklem, öznenin sayısına uyar. Uyum, öznenin baş ismiyle kurulur: araya giren niteleyici öbekler uyumu değiştirmez. Sayılamayan isimler her zaman tekil sayılır. Bu kural yalın görünse de yazma sınavlarında en sık puan kaybettiren alanlardan biridir.

The verb agrees with the head noun of the subject, not with any intervening modifier; uncountable subjects are singular.

AYRIM The box of books is heavy. (baş isim = box) · The books in the box are heavy. (baş isim = books)

SIK HATA

✗ The list of students are long. The news are good.
✓ The list of students is long. The news is good.

Türkçede yüklem uyumu esnektir ve cansız çoğul öznelerde çoğul eki kullanılmaz; öğrenci uyumu en yakın isme göre kurar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **The team is / The team are: ikisi de doğru olabilir**

Topluluk isimleri (team, family, government, class, police) İngiliz İngilizcesinde çoğul yüklem de alabilir; topluluk tek bir bütün olarak düşünülüyorsa tekil, üyeleri tek tek düşünülüyorsa çoğul kullanılır. Amerikan İngilizcesi kural olarak tekil ister. police ise her iki değişkede de çoğuldur. Öğrenciye bir ölçüt verin ve metin içinde tutarlı kalmasını isteyin.

The team is playing well. — *Takım iyi oynuyor. (bütün olarak — her iki değişke)*

The team are arguing among themselves. — *Takım kendi arasında tartışıyor. (üyeler — İngiliz İngilizcesi)*

My family is large. — *Ailem kalabalık.*

The police are investigating. — *Polis soruşturuyor. (her zaman çoğul)*

~~✗The police is investigating.~~ — *police tekil yüklem almaz.*

KAVRAMA SORUSU Which word is the real subject? · Is it one or more than one?

SINIFTA Baş ismi bulmayı bir işaretleme alıştırmasına dönüştürün: araya giren of-öbeklerini paranteze aldırın, kalan ismi uyum için kullandırın.

1 **Singular subject → singular verb** · Tekil özne → tekil yüklem

My brother lives in Ankara. — *Kardeşim Ankara'da yaşar.*

The dog is hungry. — *Köpek aç.*

My friend works in Ankara. — *Arkadaşım Ankara'da çalışıyor.*

This exercise looks difficult. — *Bu alıştırma zor görünüyor.*

2 **Plural subject → plural verb** · Çoğul özne → çoğul yüklem

My friends live in İzmir. — *Arkadaşlarım İzmir'de yaşar.*

The books are on the shelf. — *Kitaplar rafta.*

These questions are easy. — *Bu sorular kolay.*

My parents live in Adana. — *Annemle babam Adana'da yaşıyor.*

3 **Uncountable subject takes a singular verb** · Sayılamayan özne tekil yüklem alır

The water is cold. — *Su soğuk.*

The information is useful. — *Bilgi yararlı.*

The traffic is terrible today. — *Bugün trafik berbat.*

Milk is good for children. — *Süt çocuklara iyi gelir.*

4 **Agreement is with the head noun, not the modifier** · Uyum baş isimledir

The box of books is heavy. — *Kitap kutusu ağır.*

~~✗The box of books are heavy.~~ — *Uyum "box" ile kurulur.*

The price of the tickets is high. — *Biletlerin fiyatı yüksek.*

The tickets for the concert are expensive. — *Konser biletleri pahalı.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.CLAUSE.07

1 KONTROLLÜ *Controlled* Uyumu sağla

Doğru yüklemi yazın.

1. `My brother ___ (live) in Ankara.`
   CEVAP lives
2. `My parents ___ (live) in İzmir.`
   CEVAP live
3. `The news ___ (be) good.`
   CEVAP is
   Sondaki -s çoğul değildir.
4. `Water ___ (boil) at 100 degrees.`
   CEVAP boils
5. `The children ___ (be) hungry.`
   CEVAP are
6. `Everybody ___ (be) here.`
   CEVAP is
   Belgisiz zamir tekildir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Baş isim hangisi?

Uyum hangi isimle kurulur? Doğru biçimi yazın.

1. `The box of chocolates ___ (be) on the table.`
   CEVAP is — baş isim box, chocolates değil.
2. `The students in my class ___ (be) very good.`
   CEVAP are — baş isim students.
3. `✗ The price of the tickets are high.`
   CEVAP The price of the tickets is high.
4. `✗ A lot of people is waiting.`
   CEVAP A lot of people are waiting.
5. `✗ My family are big. (Amerikan ölçütü)`
   CEVAP My family is big. — BrE'de are da kabul edilir; ölçüt seçilip tutarlı kalınmalıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Beş uyum cümlesi

Beş cümle yazın: ikisi tekil, ikisi çoğul, biri sayılamayan özneli olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP My friend works in a hospital. My cousins live abroad. The weather is very nice today. The students are writing an exam. Milk is good for children.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinizin beş cümlesindeki özne–fiil uyumunu denetleyin; araya giren öbek varsa gerçek özneyi işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The box of pens is on the table. (özne box) The students in my class are friendly.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Tekil öznede tekil, çoğulda çoğul fiil. 2) Sayılamayan özne tekil fiil almış. 3) Araya giren öbek uyumu bozmamış.

11 Yan Cümleler ve İlgi Cümleleri

Subordination & Relative Clauses

SUB

A1.SUB.01 Coordination with and / but / or *and / but / or ile Bağlama* ◆ çekirdek

→ VII.38

birim + and / but / or + birim (eşit birimler)

Bağlaçlar iki eşit birimi birleştirir: iki sözcük, iki öbek ya da iki cümle. and ekleme, but karşıtlık, or seçenek bildirir. Bağlanan birimlerin dilbilgisel türü aynı olmalıdır; sıfat sıfatla, cümle cümleyle bağlanır. Bu koşula koşutluk denir ve ileri düzeyde yazma ölçütü olur.

Coordinators join units of equal grammatical status; the coordinated elements must be parallel.

AYRIM I like tea and coffee. (isim + isim) · I like tea but I don't like coffee. (cümle + cümle)

SIK HATA

✗ She is kind and helps.

✓ She is kind and helpful. / She is kind and she helps.

Türkçede bağlama ulaçlarla da kurulabildiğinden (gelip gitti) öğrenci farklı türden birimleri bağlar.

KAVRAMA SORUSU Are the two parts the same kind of unit?

SINIFTA Koşutluğu iki eşit uzunlukta kartla gösterin: kartların boyu tutmuyorsa cümle bozuktur.

1 **and = addition** · and = ekleme

I like tea and coffee. — *Çay ve kahve severim.*

She sings and dances very well. — *Çok iyi şarkı söyler ve dans eder.*

We bought bread, milk and eggs. — *Ekmek, süt ve yumurta aldık.*

He got up and opened the window. — *Kalktı ve pencereyi açtı.*

2 **but = contrast** · but = karşıtlık

It is cheap but very good. — *Ucuz ama çok iyi.*

I wanted to come but I was ill. — *Gelmek istedim ama hastaydım.*

The hotel was small but clean. — *Otel küçüktü ama temizdi.*

I called her but she didn't answer. — *Onu aradım ama cevap vermedi.*

3 **or = alternative** · or = seçenek

Tea or coffee? — *Çay mı kahve mi?*

We can walk or take a taxi. — *Yürüyebiliriz ya da taksiye binebiliriz.*

Do you want to stay or go? — *Kalmak mı istersin gitmek mi?*

You can pay by card or in cash. — *Kartla ya da nakit ödeyebilirsiniz.*

4 **Coordination joins equal units** · Eşit birimleri bağlar

a big and expensive car — *büyük ve pahalı bir araba*

~~✗She is kind and helps.~~ — *Türler eşit değil.*

She is young and talented. — *Genç ve yetenekli.*

~~✗She is young and has talent.~~ — *Türler eşit değil.*

She is young and she has talent. — *Genç ve yeteneği var. (cümle + cümle — doğru)*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.SUB.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* and / but / or

Doğru bağlacı yazın.

1. `I like tea ___ coffee. (ikisini de severim)`
   CEVAP and
   Bağlaçtan önce virgül kullanımı İngilizcede öğe sayısına bağlıdır; iki öğede virgül konmaz. Türkçede virgül kullanımı daha serbest olduğu için aşırı virgül yaygın bir hatadır.
2. `I like tea ___ I don't like coffee.`
   CEVAP but
3. `Would you like tea ___ coffee?`
   CEVAP or
4. `She is tired ___ happy.`
   CEVAP but
5. `We can go today ___ tomorrow.`
   CEVAP or
6. `He speaks English ___ German.`
   CEVAP and

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Eşit birimler bağlanır

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ `She likes reading and to swim.`
   CEVAP She likes reading and swimming. — bağlanan iki öğe aynı biçimde olmalıdır.
2. ✗ `I want tea and to eat cake.`
   CEVAP I want tea and cake. / I want to drink tea and eat cake.
3. ✗ `He is tall and a doctor.`
   CEVAP He is tall and he is a doctor. / He is a tall doctor.
4. ✗ `Although it was cold, but we went out.`
   CEVAP Although it was cold, we went out. — bir ilişki, bir bağlaç.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Üç şey, üç bağlaç

Kendiniz hakkında üç cümle yazın: birinde and, birinde but, birinde or kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Üç cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I like music and films. I like sport but I don't play football. At the weekend I read or watch a film.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Üç cümlenizi tek bir paragrafa birleştirin; aynı bağlacı iki kez kullanmadan altı bilgiyi bağlayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I live in Ankara and I study at a high school, but I don't like the winter here. I usually walk or take the bus.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) and/but/or anlamca doğru seçilmiş. 2) Bağlaçtan önce gereksiz virgül yok. 3) Üç bağlacın üçü de kullanılmış.

A1.SUB.02 because / so *because / so* ◇ yüksek verim

→ VII.40

cümle + because + CÜMLE · cümle, so + CÜMLE

because sebebi, so sonucu bildirir; ikisi aynı ilişkinin iki yönüdür. Her ikisinin de ardından tam bir cümle (özne + yüklem) gelmelidir: because'un arkasına yalın isim getirilemez. Bu düzeyde bir cümlede yalnızca biri kullanılır.

because introduces a reason and so a result; both must be followed by a full clause.

AYRIM I stayed at home because it was raining. = It was raining, so I stayed at home.

SIK HATA

✗ I was late because the traffic. Because it was raining, so I stayed at home.

✓ I was late because of the traffic. Because it was raining, I stayed at home.

Türkçede sebep ekle de verilebildiğinden (trafikten dolayı) öğrenci because'un ardına isim koyar; ayrıca "çünkü ... bu yüzden" eşleşmesini birlikte kullanır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **because + CÜMLE, because of + İSİM**

Türkçede sebep hem cümleyle (çünkü hastaydım) hem isimle (hastalıktan dolayı) verilebilir ve öğrenci ikisini de because ile karşılar. İngilizcede ayrım biçimseldir: because'un ardından özne + yüklem gelmelidir; yalın isim gelecekse because of kullanılır. Ayrıca "çünkü ... bu yüzden" eşleşmesi Türkçede doğal, İngilizcede hatalıdır.

~~✗I was late because the traffic.~~ — *I was late because of the traffic. — Trafikten dolayı geç kaldım.*

I was late because the traffic was bad. — *Trafik kötü olduğu için geç kaldım.*

~~✗Because it was raining, so we stayed at home.~~ — *Because it was raining, we stayed at home.*

It was raining, so we stayed at home. — *Yağmur yağıyordu, bu yüzden evde kaldık.*

The match was cancelled because of the rain. — *Maç yağmur yüzünden iptal edildi.*

KAVRAMA SORUSU Is there a subject and a verb after this word? · Which part is the reason?

SINIFTA because + CÜMLE ile because of + İSİM ayrımını iki kalıp kartla sabitleyin; bu ayrım B1'e kadar sürekli sınanır.

1 **because = reason** · because = sebep

I am tired because I worked all day. — *Yorgunum çünkü bütün gün çalıştım.*

She stayed at home because she was ill. — *Hasta olduğu için evde kaldı.*

I can't come because I have to work. — *Çalışmam gerektiği için gelemem.*

She was happy because she passed the exam. — *Sınavı geçtiği için mutluydu.*

2 **so = result** · so = sonuç

It was raining, so we stayed at home. — *Yağmur yağıyordu, bu yüzden evde kaldık.*

I was hungry, so I made a sandwich. — *Acıkmıştım, bu yüzden sandviç yaptım.*

The shop was closed, so we went home. — *Dükkân kapalıydı, bu yüzden eve gittik.*

He was ill, so he didn't come. — *Hastaydı, bu yüzden gelmedi.*

3 **because is followed by a clause, not a noun** · because sonrası cümle gelir

~~✗because the rain~~ — *Ardından cümle gelmeli.*

because it was raining / because of the rain — *çünkü yağmur yağıyordu / yağmur yüzünden*

because of the snow — *kar yüzünden (isim → because of)*

because it was snowing — *kar yağdığı için (cümle → because)*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.SUB.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* because / so

Doğru bağlacı yazın.

1. `I stayed at home ___ it was raining.`
   CEVAP because
   Sebep sonra geliyor.
2. `It was raining, ___ I stayed at home.`
   CEVAP so
   Sonuç sonra geliyor.
3. `She was tired ___ she worked all day.`
   CEVAP because
4. `He was ill, ___ he didn't come to school.`
   CEVAP so
5. `I am learning English ___ I want to study abroad.`
   CEVAP because

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* because sonrası cümle gelir

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ I was late because the traffic.`
   CEVAP I was late because of the traffic. / … because there was traffic.
2. `✗ Because it was late, so we went home.`
   CEVAP Because it was late, we went home. / It was late, so we went home.
3. `✗ She is happy because of she passed the exam.`
   CEVAP She is happy because she passed the exam.
4. `because ile because of farkı nedir?`
   CEVAP because sonrası cümle (özne + yüklem), because of sonrası isim öbeği gelir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Sebep ve sonuç

Dört cümle yazın: ikisinde because, ikisinde so kullanın; aynı olayı iki biçimde anlatın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Dört cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I didn't sleep well because my neighbours were noisy. My neighbours were noisy, so I didn't sleep well. I am studying hard because I have an exam. I have an exam, so I am studying hard.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Aynı olayı bir kez because ile bir kez so ile yazıp hangi bilginin öne çıktığını tartışın; birinde yan cümleyi başa alın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I stayed at home because it was raining. → It was raining, so I stayed at home. → Because it was raining, I stayed at home.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) because sebep, so sonuç bildiriyor. 2) Başa alınan because cümlesinden sonra virgül var. 3) Aynı olay iki biçimde kurulmuş.

A1.SUB.03 when / after / before (introduction) *when / after / before (giriş)* ◇ yüksek verim

when / after / before + CÜMLE (+ virgül, başta ise)

Zaman yan cümleleri iki olayın sırasını kurar. Yan cümle başta da sonda da durabilir; başta durduğunda arkasından virgül gelir, sonda durduğunda virgül kullanılmaz. A1'de her iki cümle de aynı zamanda çekilir; gelecek anlamındaki geniş zaman kullanımı A2'ye bırakılır.

Time clauses with when, after and before may precede or follow the main clause; a fronted time clause is followed by a comma.

AYRIM When I got home, I called her. · I called her when I got home.

SIK HATA

✗ When I will arrive I will call you.
✓ When I arrive, I will call you.

Türkçede zaman yan cümlesi ulaçla kurulur (vardığımda); İngilizcedeki "gelecekte geniş zaman" kuralı öğrenciye ters gelir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **when I arrive: zaman cümlesinde gelecek kullanılmaz**

İngilizcede when, after, before, as soon as ile kurulan zaman yan cümlelerinde gelecek anlam geniş zamanla verilir; will yan cümleye girmez. Türkçede yan cümle de gelecek zamanla kurulabildiği için (geldiğimde / geleceğim zaman) öğrenci will'i iki yere birden koyar. Bu kural A2'de yeniden ele alınır ama tohumu A1'de atılmalıdır.

~~✗When I will arrive, I will call you.~~ — *When I arrive, I will call you. — Vardığımda seni ararım.*

~~✗I will tell her when I will see her.~~ — *I will tell her when I see her. — Onu gördüğümde söylerim.*

Before you go, close the window. — *Gitmeden önce pencereyi kapat.*

After the film finishes, we will have dinner. — *Film bitince yemek yiyeceğiz.*

As soon as it stops raining, we will go out. — *Yağmur diner dinmez çıkacağız.*

KAVRAMA SORUSU Which action happens first? · Is the time clause at the beginning?

SINIFTA İki olayı zaman çizgisine yerleştirtin, sonra aynı cümleyi iki sırayla yazdırın: virgülün nerede gerektiği kendiliğinden görünür.

1 **Time clauses with when** · when ile zaman cümlesi

When I was a child, I lived in Bursa. — *Çocukken Bursa'da yaşardım.*

I brush my teeth after I have breakfast. — *Kahvaltıdan sonra dişlerimi fırçalarım.*

When I finish work, I go to the gym. — *İşim bitince spora giderim.*

After we had dinner, we watched a film. — *Yemek yedikten sonra film izledik.*

2 **Comma when the clause comes first** · Yan cümle başta ise virgül

Before you go, close the window. — *Gitmeden önce pencereyi kapat.*

Close the window before you go. — *Gitmeden önce pencereyi kapat. (virgül yok)*

When the bell rings, stand up. — *Zil çalınca ayağa kalkın. (başta → virgül)*

Stand up when the bell rings. — *Zil çalınca ayağa kalkın. (sonda → virgül yok)*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.SUB.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* when / after / before

Doğru bağlacı yazın.

1. `___ I was young, I lived in a village.`
   CEVAP When
2. `I brush my teeth ___ I go to bed.`
   CEVAP before
3. `___ dinner, we watched a film.`
   CEVAP After
4. `Call me ___ you arrive.`
   CEVAP when
5. `___ leaving home, close the windows.`
   CEVAP Before
   Edat gibi kullanıldığında -ing alır.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Virgül gerekli mi?

Virgülü doğru yere koyun ya da çıkarın.

1. `When I got home I made a coffee.`
   CEVAP When I got home, I made a coffee. — yan cümle başta ise virgül.
2. `I made a coffee, when I got home.`
   CEVAP I made a coffee when I got home. — yan cümle sonda ise virgül yok.
3. `Before you go, please call me.`
   CEVAP Doğru.
4. `✗ After, I finished my homework I went out.`
   CEVAP After I finished my homework, I went out.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Sabah rutinim

Sabah rutininizi dört cümleyle anlatın; when, before ve after kullanın, en az birinde yan cümle başta olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Dört cümle.`
   ÖRNEK CEVAP When I wake up, I drink a glass of water. Before I have breakfast, I take a shower. After breakfast, I check my phone. I leave home when the bus comes.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Rutininizi eşinize anlatın, o sırayı çizsin; sonra when/before/after cümlelerinin yerini değiştirip anlamın değişmediğini gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I have breakfast after I get up. = After I get up, I have breakfast.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Yan cümle başta ise virgül var. 2) Zaman yan cümlesinde gelecek için will kullanılmamış. 3) when/before/after anlamca doğru.

13 Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi

Discourse, Cohesion & Register

DISC

A1.DISC.01 Classroom and Social Language *Sınıf ve Gündelik Dil*

kalıp ifadeler (çözümlenmemiş bütünler)

Sınıf ve gündelik dil, A1'de dilbilgisi çözümlemesi yapılmadan bütün hâlinde öğretilir. Bu kalıplar öğrencinin daha ilk derste iletişim kurmasını sağlar ve sonradan çözümlenerek dilbilgisine bağlanır. Öğretmen için ilke şudur: önce işlev, sonra biçim.

Classroom and social formulas are taught as unanalysed chunks at A1: function first, form later.

AYRIM How are you? (kalıp) → How + be + özne (A1 sonunda çözümlenir)

SIK HATA

✗ How are you? — I am fine, and you? — Yes.

✓ How are you? — I'm fine, thanks. And you? — I'm fine too.

Türkçedeki karşılık kalıpları birebir çevrildiğinde (Kolay gelsin, Geçmiş olsun) İngilizcede karşılıksız kalır; işlevsel eşdeğer öğretilmelidir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Türkçede olup İngilizcede karşılığı bulunmayan kalıplar**

Türkçenin gündelik nezaket kalıplarının bir bölümünün İngilizcede sözcük düzeyinde karşılığı yoktur. Öğrenci bunları çevirmeye çalıştığında anlamsız cümleler üretir. Doğru yaklaşım çeviri değil, işlevsel eşdeğer öğretmektir: hangi durumda ne söylenir?

`Kolay gelsin.` — *Doğrudan karşılığı yok. → "Have a good day at work." ya da hiçbir şey söylememek.*

`Geçmiş olsun.` — → *"Get well soon." (hastalık) / "I'm sorry to hear that." (aksilik)*

`Elinize sağlık.` — → *"The meal was delicious, thank you."*

`Afiyet olsun.` — → *"Enjoy your meal." ya da (yemekten sonra) "I'm glad you liked it."*

~~`✗Welcome. (birine ev sahipliği yaparken "Hoş geldiniz" yerine)`~~ — → *"Come in, please." / "Nice to see you."*

`You're welcome.` — *Rica ederim. (yalnızca teşekküre cevaptır — karşılama sözü değildir)*

KAVRAMA SORUSU What do you say when you meet someone? · What do you say when you leave?

SINIFTA Bu kalıpları ders açılış–kapanış ritüeline yerleştirin; ayrı bir konu olarak değil, sınıfın işletim dili olarak edindirin.

1 **Greetings and farewells** · Selamlaşma ve vedalaşma

`Hello. / Good morning. / How are you?` — *Merhaba. / Günaydın. / Nasılsın?*

`Goodbye. / See you tomorrow. / Have a nice day.` — *Hoşça kal. / Yarın görüşürüz. / İyi günler.*

`Good afternoon. / Good evening.` — *İyi günler. / İyi akşamlar.*

`How's it going? — Not bad, thanks.` — *Nasıl gidiyor? — Fena değil, sağ ol.*

`See you later. / Take care.` — *Sonra görüşürüz. / Kendine iyi bak.*

2 **Classroom requests** · Sınıf içi ricalar

`Can I come in? / May I go out?` — *Girebilir miyim? / Çıkabilir miyim?*

`Can you repeat that, please?` — *Tekrar eder misiniz?*

`Sorry, I don't understand.` — *Pardon, anlamadım.*

`Can I have a pen, please?` — *Bir kalem alabilir miyim?*

`How do you pronounce this word?` — *Bu sözcük nasıl okunur?*

3 **Asking about language** · Dil hakkında soru

`How do you say "kalem" in English?` — *"Kalem" İngilizcede nasıl denir?*

`What does "borrow" mean? / How do you spell it?` — *"Borrow" ne demek? / Nasıl yazılır?*

`What's the English for "defter"?` — *"Defter"in İngilizcesi ne?*

`Is this correct?` — *Bu doğru mu?*

`Could you write it on the board, please?` — *Tahtaya yazar mısınız?*

4 **Thanking and apologising** · Teşekkür ve özür

`Thank you. – You're welcome.` — *Teşekkürler. — Rica ederim.*

`Sorry, I'm late. – That's OK.` — *Özür dilerim, geç kaldım. — Sorun değil.*

`Thanks a lot. – Not at all.` — *Çok teşekkürler. — Rica ederim.*

`I'm sorry. – Never mind.` — *Özür dilerim. — Önemli değil.*

`Excuse me, is this seat taken?` — *Affedersiniz, burası dolu mu? (dikkat çekmek için excuse me)*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.DISC.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Doğru ifadeyi seç**

Duruma uygun ifadeyi yazın.

1. `Sabah birine ilk kez rastladınız.`
   CEVAP Good morning. / Hello.
   Selamlama kalıpları kayıt taşır; 'How are you?' gerçek bir soru değil bir açılış hamlesidir. Öğrencilerin uzun uzun sağlık durumu anlatması bu kayıt bilgisinin eksikliğindendir.
2. `Öğretmenden tekrar etmesini isteyeceksiniz.`
   CEVAP Could you repeat that, please?
3. `Bir sözcüğün İngilizcesini soracaksınız.`
   CEVAP How do you say ... in English?
4. `Bir sözcüğün yazılışını soracaksınız.`
   CEVAP How do you spell it?
5. `Birine teşekkür ettiniz, o da karşılık verecek.`
   CEVAP You are welcome. / Not at all.
6. `Geç kaldınız, özür dileyeceksiniz.`
   CEVAP I am sorry I am late.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sınıf dili tuzakları**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ Teacher, I have a question. (hitap olarak)`
   CEVAP Excuse me, I have a question. — İngilizcede Teacher bir hitap sözcüğü değildir.
2. `✗ What means this word?`
   CEVAP What does this word mean?
3. `✗ How do you spell your name? – Yes.`
   CEVAP Soru yazımı soruyor; cevap harf harf verilir: D-E-N-İ-Z.
4. `✗ Thanks you.`
   CEVAP Thank you. / Thanks.
5. `✗ I am sorry for late.`
   CEVAP Sorry I am late. / Sorry for being late.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **İlk ders**

Bir dersin ilk beş dakikasında geçebilecek altı satırlık bir konuşma yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) – Altı satır.`
   ÖRNEK CEVAP Good morning, everyone. Good morning. How are you today? Fine, thanks. And you? Very well. Excuse me, could you repeat the question, please?
2. `GÖREV 2 – (bağlamlı · grup) Konuşmanızı sınıfta canlandırın; bir kez öğretmen–öğrenci, bir kez iki arkadaş olarak oynayıp selamlama ve veda kalıplarını kayda göre değiştirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Resmî: Good morning. How are you today? — Arkadaşça: Hi! What's up? — See you later!
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Selamlama ve veda kalıpları kayda uygun. 2) Sıra alışverişi doğal (soru–yanıt–soru). 3) Altı satır tamamlanmış.

A1.DISC.02 Sequencing a Text *Metinde Sıralama*

First, … Then, … After that, … Finally, …

Sıralama belirteçleri bir metnin ya da anlatının adımlarını birbirine bağlar. Cümle başında kullanıldıklarında arkalarından virgül gelir. A1'de tarif, günlük rutin ve basit süreç anlatımlarında kullanılır; bu, öğrencinin ilk metin üretimi deneyimidir.

Sequencers link the steps of a text; when fronted, they are followed by a comma.

AYRIM First, I get up. Then I have breakfast. (metin bağı)

SIK HATA

✗ After that I get up then I have breakfast.
✓ First, I get up. Then, I have breakfast.

Türkçede sıralama ulaçla ve tek cümlede kurulabildiğinden (kalkıp kahvaltı ederim) öğrenci cümleleri ayırmaz.

KAVRAMA SORUSU What comes first? · What comes last?

SINIFTA Günlük rutini altı resimle verip her resmi bir sıralama belirteciyle yazdırın; ilk paragraf böyle üretilir.

1 **first, then, after that, finally** · Sıralama belirteçleri

First, I get up. Then I have breakfast. — *Önce kalkarım. Sonra kahvaltı ederim.*

After that, I go to school. Finally, I come home. — *Ardından okula giderim. Son olarak eve gelirim.*

First, boil the water. Then, add the tea. — *Önce suyu kaynatın. Sonra çayı ekleyin.*

After that, wait five minutes. Finally, serve it hot. — *Ardından beş dakika bekleyin. Son olarak sıcak servis edin.*

2 **Comma after a fronted sequencer** · Başta gelenden sonra virgül

First, open the box. — *Önce kutuyu açın.*

Finally, press the button. — *Son olarak düğmeye basın.*

Then, we went to the museum. — *Sonra müzeye gittik.*

In the end, everything was fine. — *Sonunda her şey yolundaydı.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.DISC.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Sıralama belirteçleri

Boşluğu doldurun.

1. ___, I get up. ___, I have breakfast.
   CEVAP First … Then
   Sıralama belirteçlerinden sonra virgül kullanımı (First, … Then …) yazımda öğretilmezse öğrenci bunları cümle içine gömer ve metin bağını kaybeder.
2. ___ that, I go to work.
   CEVAP After
3. ___, I come home and sleep.
   CEVAP Finally
4. Boil the water. ___ add the tea.
   CEVAP Then
5. ___ of all, wash your hands.
   CEVAP First

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Virgül ve sıra

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ First I wash the rice then I cook it.
   CEVAP First, I wash the rice. Then I cook it.
2. ✗ Finally we ate the cake, and after that we sang.
   CEVAP We sang, and after that we ate the cake. / … finally we ate the cake.
3. ✗ After that, then I went home.
   CEVAP After that, I went home. — iki sıralama belirteci üst üste gelmez.
4. Sıralama belirteci olmadan yazılan metin neden zayıf olur?
   CEVAP Olaylar arasındaki sıra okurun tahminine bırakılır; bağdaşıklık kurulmaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Tarif yaz**

Bir yemek ya da çay yapımını beş adımda anlatın; her adımda farklı bir sıralama belirteci kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş adım.
   ÖRNEK CEVAP First, boil some water. Then put the tea in the pot. After that, wait for five minutes. Next, pour the tea into a glass. Finally, add sugar if you like.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Adımlarınızı karıştırıp eşinize verin; o sıralama belirteçlerine bakarak doğru sırayı bulsun. Sonra emir kipini we ile yeniden yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: First, boil the water. Then put the tea in. After that, wait five minutes. Finally, serve it. → First we boil the water...
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Beş farklı sıralama belirteci kullanılmış. 2) Belirteçten sonra virgül var. 3) Adımlar mantıklı sırada.

A1.DISC.03 Agreeing and Responding *Onaylama ve Karşılık Verme*

Me too. / Me neither. · Really? / Of course.

Karşılık ifadeleri konuşmayı sürdürür ve dinleyicinin ilgisini gösterir. Olumlu bir ifadeye katılım Me too, olumsuz bir ifadeye katılım Me neither ile verilir; bu ayrım Türkçede tek bir "ben de" ile karşılandığı için özellikle çalışılmalıdır.

Me too agrees with an affirmative statement and Me neither with a negative one; Turkish uses a single form for both.

AYRIM I like coffee. — Me too. · I don't like coffee. — Me neither.

SIK HATA

✗ I don't like tea. — Me too.
✓ I don't like tea. — Me neither.

Türkçedeki "ben de" hem olumlu hem olumsuz bağlamda kullanıldığından ayrım öğrenilmeden hata sürer.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Me too / Me neither: Türkçedeki tek "ben de"**

Türkçede "ben de" hem olumlu hem olumsuz cümleye karşılık verir; İngilizcede iki ayrı biçim vardır ve seçim önceki cümlenin olumlu mu olumsuz mu olduğuna bağlıdır. Olumsuz bir cümleye Me too demek anlamı tersine çevirir ve iletişimi bozar.

I like coffee. — Me too. — *Kahve severim. — Ben de.*

I don't like coffee. — Me neither. — *Kahve sevmem. — Ben de sevmem.*

~~✗I don't like coffee. — Me too.~~ — *"Ben severim" anlamına gelir.*

I am tired. — So am I. — *Yorgunum. — Ben de. (resmî biçim)*

I can't swim. — Neither can I. — *Yüzemem. — Ben de yüzemem. (resmî biçim)*

KAVRAMA SORUSU Was the sentence positive or negative?

SINIFTA Zincir alıştırması yapın: bir öğrenci cümle kurar, sıradaki uygun karşılığı seçer; olumsuz cümleler kasten araya serpiştirilir.

1 **Me too / Me neither** · Me too / Me neither

I love music. — Me too. — *Müziği severim. — Ben de.*

I don't like horror films. — Me neither. — *Korku filmlerini sevmem. — Ben de sevmem.*

I'm from Ankara. — Me too! — *Ankaralıyım. — Ben de!*

I can't drive. — Me neither. — *Araba kullanamam. — Ben de kullanamam.*

2 **Short responses: Really? Of course.** · Kısa karşılıklar

Really? / That's interesting. — *Sahi mi? / İlginç.*

Of course. / No problem. / I see. — *Tabii ki. / Sorun değil. / Anlıyorum.*

Really? That's great! — *Sahi mi? Harika!*

Oh no! That's terrible. — *Olamaz! Çok kötü.*

Exactly. / You're right. — *Aynen. / Haklısın.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.DISC.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Katılıyorum / ben de

Uygun karşılığı yazın.

1. `I like coffee. → (ben de)`
   CEVAP Me too.
   Kısa karşılıkta sorudaki yardımcı fiil yinelenir. Türkçede 'Öyle mi?' tek kalıptır; İngilizcede yardımcıya göre değiştiği için bu yapı ezberle değil sınıflandırmayla öğretilmelidir.
2. `I don't like coffee. → (ben de sevmem)`
   CEVAP Me neither.
3. `I am very tired. → (ilgi göstererek)`
   CEVAP Really? / Are you?
4. `I passed the exam! → (sevinerek)`
   CEVAP That's great! / Congratulations!
5. `I lost my keys. → (üzülerek)`
   CEVAP Oh no! I am sorry.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* too mu neither mi?

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ I don't like fish. — Me too.`
   CEVAP Me neither. — olumsuz cümleye olumsuz karşılık verilir.
2. `✗ I am hungry. — Me neither.`
   CEVAP Me too.
3. `✗ I can swim. — Me also.`
   CEVAP Me too. / So can I.
4. `✗ Really. (soru tonuyla, noktalı)`
   CEVAP Really? — şaşkınlık bildirirken soru işareti gerekir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kısa karşılıklar

Bir arkadaşınızla altı satırlık bir konuşma yazın; en az üç kısa karşılık kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı satır.`
   ÖRNEK CEVAP I love this song. Me too! I don't like the video though. Me neither. I saw them live last year. Really? That's great!
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Konuşmanızı canlandırın; her kısa karşılıktan sonra bir soru ekleyerek konuşmayı sürdürün (Really? Why?).`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — I passed the exam. — Did you? Well done! — Yes, I did. — That's great! How did you feel?
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Kısa karşılıkta doğru yardımcı fiil var. 2) Karşılık ilgi ya da şaşkınlık işlevi taşıyor. 3) En az üç kısa karşılık kullanılmış.

14 Noktalama ve Yazım

Punctuation, Spelling & Orthography

ORTH

A1.ORTH.01 Capital Letters *Büyük Harf Kullanımı* ◇ yüksek verim

`cümle başı · özel adlar · gün, ay, millet, dil · I`

İngilizcede büyük harf kullanımı Türkçeye göre daha geniştir: gün, ay, millet, dil ve din adları da büyük harfle başlar. Buna karşılık mevsim adları küçük harfle yazılır. I zamiri cümlenin neresinde olursa olsun büyük yazılır; bu, dilin istisnasız tek harf kuralıdır.

English capitalises days, months, nationalities, languages and religions as well as sentence openings and names; seasons are not capitalised.

AYRIM on Monday in July ✓ · in summer ✓ (mevsim küçük)

SIK HATA

```
✗ i study english on monday in Summer.
✓ I study English on Monday in summer.
```

Türkçede dil ve millet adları cümle içinde küçük yazılabildiğinden öğrenci bu alanda düzenli hata yapar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Mevsimler neden büyük harfle yazılmaz?**

İngilizce, tarihsel olarak özel ad sayılan kategorileri büyük harfle yazar: gün, ay, millet, dil, din, bayram. Mevsimler bu kümeye girmez, çünkü bir isim değil bir dönem adı sayılırlar. Öğrenci "gün ve ay büyük yazılıyorsa mevsim de yazılır" diye genelleme yapar; bu, aşırı genellemeden doğan tipik bir hatadır.

`on Monday · in July · in Ramadan` — *büyük harf*

`in spring · in summer · in autumn · in winter` — *küçük harf*

~~`✗We go to the seaside in Summer.`~~ — *We go to the seaside in summer. — Yazın deniz kenarına gideriz.*

`I speak Turkish, English and a little German.` — *Dil adları büyük harfle.*

~~`✗i am turkish and i speak english.`~~ — *I am Turkish and I speak English.*

KAVRAMA SORUSU Is it a day, a month or a season? · Is it a language?

SINIFTA Büyük harf listesini tek bir kartta toplayın ve mevsimleri kırmızıyla "istisna" olarak işaretleyin; yazma etkinliklerinde bu kart açık kalsın.

1 **Start of a sentence** · Cümle başında

`The lesson starts at nine.` — *Ders dokuzda başlar.*

`We are learning English. It is fun.` — *İngilizce öğreniyoruz. Eğlenceli.*

`Yesterday was a long day.` — *Dün uzun bir gündü.*

2 **Names, cities, countries** · Özel adlarda

`Ayşe lives in İzmir, in Turkey.` — *Ayşe Türkiye'de, İzmir'de yaşıyor.*

`I visited the Blue Mosque in Istanbul.` — *İstanbul'da Sultanahmet Camii'ni gezdim.*

`She works for Google in Dublin.` — *Dublin'de Google'da çalışıyor.*

3 **Days, months, nationalities and languages** · Gün, ay, millet ve dil adlarında

`We have English on Monday.` — *Pazartesi İngilizcemiz var.*

`She is Turkish; he is German.` — *O Türk, o Alman.*

`The course starts on Monday, 5 October.` — *Kurs 5 Ekim pazartesi başlıyor.*

`He is Italian but he speaks Turkish.` — *İtalyan ama Türkçe konuşuyor.*

4 **The pronoun I** · I zamiri

`My friend and I are students.` — *Arkadaşımla ben öğrenciyiz.*

`He and I are colleagues.` — *O ve ben meslektaşız.*

`I hope I can help.` — *Umarım yardımcı olabilirim.*

5 **Seasons are NOT capitalised** · Mevsimler büyük harfle yazılmaz

`in summer · in winter` — *yazın · kışın*

~~`in Summer`~~ — *Mevsimler büyük harfle yazılmaz.*

`It is very hot in summer here.` — *Burada yazın hava çok sıcak.*

`Winter starts in December.` — *Kış aralıkta başlar. (mevsim küçük, ay büyük)*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.ORTH.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Büyük harfi düzelt

Cümleyi doğru yazın.

1. `i live in turkey and i speak turkish.`
   CEVAP I live in Turkey and I speak Turkish.
2. `my birthday is in july.`
   CEVAP My birthday is in July.
3. `we go to the sea in summer.`
   CEVAP We go to the sea in summer.
   Mevsimler büyük harfle yazılmaz.
4. `she is french but she lives in london.`
   CEVAP She is French but she lives in London.
5. `on friday we have a german lesson.`
   CEVAP On Friday we have a German lesson.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Türkçeyle karşılaştır

Soruyu yanıtlayın.

1. `Türkçede pazartesi küçük harfle yazılabilir. İngilizcede?`
   CEVAP Monday daima büyük harfle yazılır — gün, ay, dil, millet ve din adları için kural katıdır.
2. `✗ I am learning english.`
   CEVAP I am learning English.
3. `✗ In Winter it snows here.`
   CEVAP In winter it snows here.
4. `✗ my name is ali.`
   CEVAP My name is Ali.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kendini yaz

Kendinizi anlatan beş cümle yazın; en az beş büyük harf kuralı uygulansın (cümle başı, ad, ülke, dil, gün).

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP My name is Selin. I am from Turkey. I live in Eskişehir. I study English on Monday and Wednesday. In summer I visit my grandparents.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinizin metnindeki bütün büyük harfleri küçültüp ona verin; o kuralları uygulayarak geri düzeltsin ve kaç yerde yanıldığını saysın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: i am ali. i speak turkish and english. → I am Ali. I speak Turkish and English.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Cümle başı, özel ad, ülke, dil ve gün adları büyük harfle. 2) I her zaman büyük. 3) Cins adlar gereksiz yere büyütülmemiş.

A1.ORTH.02 End Punctuation *Cümle Sonu Noktalama*

`. bildirim · ? soru · ! ünlem`

Cümle sonu noktalaması cümlenin türünü gösterir. Bildirimden sonra nokta, sorudan sonra soru işareti, güçlü duygu ya da uyarı bildiren ifadelerden sonra ünlem kullanılır. Dolaylı soru bir bildirimdir ve soru işareti almaz — bu ayrım B1'de yeniden ele alınır.

End punctuation marks the sentence type; indirect questions are statements and take a full stop.

AYRIM Where is he? (doğrudan soru) · I don't know where he is. (dolaylı — nokta)

SIK HATA

```
✗ Can you tell me where he is?
✓ Can you tell me where he is? ✓ / I asked where he was.
```

Türkçede soru eki cümlenin her yerinde soru işareti getirdiğinden dolaylı yapı karışır.

KAVRAMA SORUSU Are you asking or telling?

SINIFTA Üç işareti üç tonlama kalıbıyla eşleştirin; öğrenci cümleyi sesletirken doğru işareti seçsin.

1 **Full stop after a statement** · Bildirimden sonra nokta

`I live in Ankara.` — *Ankara'da yaşıyorum.*

`The lesson finishes at three.` — *Ders üçte bitiyor.*

`She is a nurse.` — *O bir hemşiredir.*

2 **Question mark after a question** · Sorudan sonra soru işareti

`Where do you live?` — *Nerede yaşıyorsun?*

`What time is it?` — *Saat kaç?*

`Are you coming with us?` — *Bizimle geliyor musun?*

3 **Exclamation mark** · Ünlem işareti

`Be careful!` — *Dikkat et!*

`What a beautiful day!` — *Ne güzel bir gün!*

`Watch out!` — *Dikkat!*

`Happy birthday!` — *Doğum günün kutlu olsun!*

`Ünlem işareti resmî yazıda seyrek kullanılır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.ORTH.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Sonu işaretle**

Uygun noktalama işaretini koyun.

1. `She is a teacher`
   CEVAP She is a teacher.
2. `Where do you live`
   CEVAP Where do you live?
3. `What a beautiful day`
   CEVAP What a beautiful day!
4. `Do you know him`
   CEVAP Do you know him?
5. `Be careful`
   CEVAP Be careful!
6. `I don't know where he is`
   CEVAP I don't know where he is.
   Dolaylı soru bildirimdir, nokta alır.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Soru mu bildirim mi?**

Doğru işareti seçin ve nedenini söyleyin.

1. `Can you tell me where the station is ___`
   CEVAP ? — asıl cümle sorudur.
2. `I asked him where the station was ___`
   CEVAP . — bildirimdir, dolaylı soru taşır.
3. `✗ I wonder what time is it?`
   CEVAP I wonder what time it is. — dolaylı soruda devriklik ve soru işareti yoktur.
4. `Ünlem işareti resmî yazıda neden seyrek kullanılır?`
   CEVAP Duygusal vurgu taşır; akademik ve iş yazışmasında ölçülü üsluba aykırı düşer.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kısa mesaj**

Bir arkadaşınıza altı satırlık bir mesaj yazın; en az iki soru ve bir ünlem bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı satır.`
   ÖRNEK CEVAP Hi Deniz! How are you? I am in Ankara this week. Are you free on Saturday? We can meet in the city centre. See you soon!
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Mesajınızı noktalama işaretlerini silerek eşinize verin; o işaretleri koysun. Farklı okuma çıkan bir yer varsa tartışın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: are you coming tomorrow i can wait → Are you coming tomorrow? I can wait.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Her cümlenin sonunda bir işaret var. 2) Soru cümlesinde soru işareti, ünlemde ünlem işareti. 3) İşaretten önce boşluk yok.

A1.ORTH.03 Contractions and the Apostrophe *Kısaltmalar ve Kesme İşareti* ◇ yüksek verim

`be / have kısaltmaları · olumsuz kısaltmalar · iyelik ’s`

Kesme işareti iki ayrı işte kullanılır: düşen harfin yerini tutmak (I’m = I am) ve iyelik göstermek (Ali’s car). Kısaltmalar konuşma dilinde ve gayriresmî yazıda kullanılır; resmî yazıda açık biçim yeğlenir. Çoğul eki olan -s asla kesme işareti almaz.

The apostrophe marks omitted letters or possession; plural -s never takes one, and contractions belong to informal registers.

AYRIM It’s cold. (it is) · Its colour is red. (iyelik) · two books (çoğul, kesme yok)

SIK HATA

```
✗ The book’s are on the table. Its cold today.
✓ The books are on the table. It’s cold today.
```

Türkçede kesme işareti özel ad eklerinde kullanıldığından (Ali’ye) öğrenci onu çoğul eklerine de taşır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **its / it’s ve your / you’re: İngilizcenin en sık yazım hatası**

Bu iki çift, anadili İngilizce olanların bile en sık karıştırdığı yazım noktalarıdır ve kesme işaretinin iki ayrı işi olmasından doğar. Kesin ölçüt şudur: kesme işareti eksik harfin yerini tutar. Cümleyi açık biçimle okuyun; anlam bozuluyorsa kesmesiz biçim doğrudur.

`It’s cold today.` — *Bugün hava soğuk. (= It is)*

`The dog hurt its leg.` — *Köpek bacağını incitti. (iyelik — kesme yok)*

~~`✗The dog hurt it’s leg.`~~ — *“it is leg” okunur — anlamsız.*

`You’re late.` — *Geç kaldın. (= You are)*

`Your bag is here.` — *Çantan burada. (iyelik)*

~~`✗Their going to school.`~~ — *They’re going to school. — Okula gidiyorlar.*

KAVRAMA SORUSU Is a letter missing here? · Does something belong to someone?

SINIFTA Üç sütun kurdurun: KISALTMA – İYELİK – ÇOĞUL. Öğrenci her ’s’li sözcüğü doğru sütuna yerleştirsin.

1 **be and have contractions** · be ve have kısaltmaları

`I’m · you’re · he’s · we’ve · they’ve` — *be ve have kısaltmaları*

`She’s got a car.` — *Arabası var.*

`I’m here and she’s there.` — *Ben buradayım, o orada.*

`We’ve finished.` — *Bitirdik.*

2 **Negative contractions** · Olumsuz kısaltmalar

`isn’t · aren’t · don’t · doesn’t · didn’t · can’t · won’t` — *olumsuz kısaltmalar*

`He hasn’t arrived yet.` — *Henüz gelmedi.*

`They wouldn’t listen.` — *Dinlemediler.*

3 **Contractions are informal** · Kısaltmalar resmî yazıda kullanılmaz

`informal: I don’t think so.` — *Sanmıyorum.*

`formal: I do not think so.` — *Sanmıyorum. (resmî)*

`Informal: We can’t come.` — *Gelemeyiz.*

`Formal: We cannot come.` — *Gelemeyiz. (resmî yazışma)*

4 **Possessive 's vs plural -s** · İyelik 's ile çoğul -s farkı

`the boy’s books` — *çocuğun kitapları (iyelik)*

`the boys` — *çocuklar (çoğul, kesme yok)*

`my friend’s car` — *arkadaşımın arabası (iyelik)*

`my friends` — *arkadaşlarım (çoğul)*

~~`✗my friend’s are here`~~ — *my friends are here — Arkadaşlarım burada.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.ORTH.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Kısalt**

Cümleyi kısaltmalarla yazın.

1. `I am a student.`
   CEVAP I'm a student.
2. `She is not here.`
   CEVAP She isn't here. / She's not here.
3. `They have got two cars.`
   CEVAP They've got two cars.
4. `We do not know.`
   CEVAP We don't know.
5. `He will not come.`
   CEVAP He won't come.
6. `It is my brother's book.`
   CEVAP It's my brother's book.
   İki ayrı işlevde kesme işareti.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **its / it's ve çoğul tuzağı**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ The dog ate it's food.`
   CEVAP The dog ate its food.
2. `✗ Its raining.`
   CEVAP It's raining.
3. `✗ I bought two apple's.`
   CEVAP I bought two apples. — kesme işareti asla çoğul yapmaz.
4. `✗ In the 1990's.`
   CEVAP In the 1990s.
5. `✗ Whose is this? — Its her's.`
   CEVAP It's hers.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **İki sürüm**

Üç cümlelik kısa bir mesajı iki kez yazın: bir kez kısaltmalı (arkadaşa), bir kez kısaltmasız (resmî).

1. GÖREV 1 (temel) — İki sürüm, üçer cümle.
   ÖRNEK CEVAP Arkadaşa: I'm late. I can't come at six. I'll call you. · Resmî: I am late. I cannot come at six. I will call you.
   Resmî yazıda kısaltma kullanılmaması bir üslup kuralıdır, dilbilgisi kuralı değildir.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) İki sürümü eşinizle karşılaştırın; hangi kısaltmanın resmî yazıda kullanılamayacağını işaretleyin ve kesme işaretinin yerini denetleyin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Arkadaşa: I'm here, I can't wait. — Resmî: I am here. I cannot wait. (*Im / *cant değil)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Kesme işareti düşen sesin yerinde. 2) Resmî sürümde kısaltma yok. 3) its ve it's karıştırılmamış.

A1.ORTH.04 Basic Spelling Rules for Endings *Ek Yazımının Temel Kuralları*

-s / -es · -ing · -ed · y → i · son ünsüzün ikizlenmesi

İngilizcede ek yazımı birkaç sağlam kurala bağlıdır ve bu kurallar isimde, fiilde ve sıfatta aynı biçimde işler. Bu yüzden ek yazımı ayrı ayrı konularda değil, tek bir kural kümesi olarak öğretilirse yük azalır: -s/-es, -ing, -ed, y → i ve ikizleme.

Spelling rules for endings apply uniformly to nouns, verbs and adjectives, so they are best taught as one set.

AYRIM study → studies / studied · play → plays / played (ünlü + y değişmez)

SIK HATA

✗ He studys and playes football. She is runing.
✓ He studies and plays football. She is running.

Türkçe yazımı sesle birebir örtüştüğü için öğrenci İngilizcede ek öncesi gövde değişimini beklemez.

KAVRAMA SORUSU What is the last letter? · Is the letter before y a vowel or a consonant?

SINIFTA Beş kuralı tek bir A4 kartta toplayın ve yazma etkinliklerinde masada açık tutturun; ezber yerine başvuru alışkanlığı kazandırın.

1 Adding -s / -es · -s / -es eklenişi

book → books · watch → watches · go → goes — *-s / -es*
box → boxes · church → churches · potato → potatoes — *-es*
photo → photos · piano → pianos — *-o her zaman -es almaz*

2 Adding -ing · -ing eklenişi

make → making · run → running · lie → lying — *-e düşer, ünsüz ikizlenir, -ie → -ying*
write → writing · begin → beginning · die → dying — *üç kural bir arada*
open → opening · happen → happening — *vurgusuz hecede ikizlenmez*

3 Adding -ed · -ed eklenişi

work → worked · like → liked · stop → stopped — *-ed yazımı*
play → played · plan → planned · carry → carried — *üç kural*
prefer → preferred — *vurgu son hecede olduğu için ikizlenir*

4 Consonant + y → i · Ünsüz + y → i

study → studies / studied · happy → happier — *ünsüz + y → i*
play → plays / played — *ünlü + y değişmez*
easy → easier / easiest · dry → dried — *ünsüz + y*
enjoy → enjoyed · buy → buying — *ünlü + y değişmez*

5 Doubling: one-syllable CVC words · İkizleme kuralı

Kural, tek heceli ya da son hecesi vurgulu, ünsüz–ünlü–ünsüz ile biten sözcüklerde işler.

stop → stopping · big → bigger — *ikizlenir*
visit → visiting · open → opening — *vurgu ilk hecede, ikizlenmez*
big → bigger · sit → sitting · stop → stopped — *tek heceli CVC*
visit → visited · listen → listening — *vurgu ilk hecede*
~~✗bigest · ✗runing~~ — *ikizleme atlanamaz*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A1.ORTH.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* Ek yazımı

Doğru yazımı yazın.

1. watch + s → ___
   CEVAP watches
2. try + s → ___
   CEVAP tries
3. play + ed → ___
   CEVAP played
4. make + ing → ___
   CEVAP making
5. swim + ing → ___
   CEVAP swimming
6. visit + ed → ___
   CEVAP visited
   Vurgu ilk hecede: ikizlenmez.
7. carry + ed → ___
   CEVAP carried
8. begin + ing → ___
   CEVAP beginning
   Vurgu son hecede: ikizlenir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Neden ikizlendi, neden ikizlenmedi?

Kuralı açıklayın.

1. stop → stopping ama open → opening. Neden?
   CEVAP stop tek heceli CVC; open iki heceli ve vurgu ilk hecede.
2. prefer → preferring ama offer → offering. Neden?
   CEVAP prefer'de vurgu son hecede, offer'da ilk hecede.
3. ✗ He is comming.
   CEVAP He is coming. — come tek ünsüzle biter, ikizlenmez; sondaki e düşer.
4. ✗ She studys English.
   CEVAP She studies English.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kendi yazım kartın

Dört kuralın her biri için ikişer örnek yazıp bir kart oluşturun.

1. GÖREV 1 (temel) — Sekiz örnek.
   ÖRNEK CEVAP -es: goes, boxes · -ies: cities, tries · e düşer: making, writing · ikizleme: running, stopped
   Bu kart A1'den itibaren her çekimde kullanılır; öğrencinin defterinin ilk sayfasına yazılmalıdır.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Kartlarınızı sınıf panosuna asıp birbirinizin örneklerini denetleyin; her kuralda en az bir karşı örnek (kuralın istisnası) bulmaya çalışın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: stop → stopping (tek ünlü + tek ünsüz) ama open → opening (vurgu ilk hecede). study → studies ama play → plays.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Dört kuralın her birine iki örnek var. 2) Örnekler kurala gerçekten uyuyor. 3) En az bir istisna bulunmuş.

BÖLÜM II

A2

Temel Düzey

Waystage

A2, zaman sistemini açar. Öğrenci artık yalnızca "şimdi" değil, geçmişi anlatabilir, geleceği planlayabilir ve iki durumu karşılaştırabilir. Bu seviyenin gizli zorluğu tekil yapılar değil, ayrımlardır: some/any, will/going to, much/many, for/since, gerund/mastar. A2'de öğretmenin işi kural eklemekten çok, birbirine benzeyen iki yapıyı ayırt ettirmektir.

A2 opens up the time system. Learners can now narrate the past, plan the future and compare two situations. The hidden difficulty at this level is not the individual structures but the contrasts: some/any, will/going to, much/many, for/since, gerund/infinitive. At A2 the teacher's job is less about adding rules than about making learners discriminate between look-alike forms.

14 alan / domains · 70 konu / topics · 334 mikro düğüm / micro-nodes

01 NOUN — İsim Öbeği ve Belirleyicilik *Noun Phrase & Determination* 5

02 PRON — Zamirler ve Gönderim *Pronouns & Reference* 4

03 ADJ — Sıfatlar ve Karşılaştırma *Adjectives & Comparison* 6

04 ADV — Zarflar ve Zarf Tümleyicileri *Adverbs & Adverbials* 5

05 PREP — Edatlar ve Bağımlı Edatlar *Prepositions & Dependent Prepositions* 6

06 VERB — Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş *Verb Forms, Tense & Aspect* 10

07 MOD — Kiplik *Modality* 5

08 VAL — Yüklem Kalıpları ve Değerlik *Predicate Patterns & Valency* 4

09 NFIN — Çekimsiz Yan Cümleler *Non-finite Clauses* 4

10 CLAUSE — Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi *Clause Types & Sentence Composition* 5

11 SUB — Yan Cümleler ve İlgi Cümleleri *Subordination & Relative Clauses* 5

13 DISC — Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi *Discourse, Cohesion & Register* 3

14 ORTH — Noktalama ve Yazım *Punctuation, Spelling & Orthography* 4

15 WF — Sözcük Yapımı *Word Formation* 4

01 İsim Öbeği ve Belirleyicilik

Noun Phrase & Determination

NOUN

A2.NOUN.01 Countable and Uncountable — Full Treatment *Sayılabilirlik — Ayrıntılı İşleniş*

◇ yüksek verim

↑ A1.NOUN.03

`sayılabilir ⇔ sayılamayan: ismin kendisi değil, KULLANIMI belirler`

A1'de isimler iki kutuya ayrılmıştı; A2'de bu ayrımın isme değil kullanıma ait olduğu görülür. Aynı isim madde olarak sayılamaz, birim olarak sayılabilir hâle gelir ve anlamı da değişir. Ayrıca yalnızca çoğul kullanılan isimler ile -s ile bitip tekil sayılan isimler bu düzeyde eklenir.

Countability belongs to the use, not to the noun: many nouns switch class with a change of meaning.

AYRIM coffee (madde) ≠ a coffee (bir fincan kahve) · paper (kâğıt) ≠ a paper (gazete / makale)

SIK HATA

```
✗ My trousers is new. The physics are difficult.
✓ My trousers are new. Physics is difficult.
```

Türkçede pantolon tekildir ve fizik de tekil sayılır; İngilizcedeki biçim–uyum eşleşmesi terstir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **trousers çoğul, news tekil: biçim ile anlam ayrışır**

İngilizcede bazı isimler biçimce çoğuldur ama tek bir nesneyi gösterir (trousers, scissors, glasses); yüklem yine de çoğul gelir. Bunun tam tersi de vardır: -s ile bitip tek bir alanı gösteren ve tekil yüklem alan isimler (news, maths, physics, economics). Türkçe konuşan öğrenci ikisinde de anlamı ölçüt aldığı için ikisini de yanlış yapar.

~~✗My trousers is new.~~ — *My trousers are new. — Pantolonum yeni.*

`I need a pair of scissors.` — *Bir makas lazım. (tek nesne için "a pair of")*

~~✗The news are good.~~ — *The news is good. — Haber iyi.*

~~✗Mathematics are my favourite subject.~~ — *Mathematics is my favourite subject. — Matematik en sevdiğim ders.*

`Where are my glasses?` — *Gözlüğüm nerede? (çoğul yüklem)*

`Economics is a difficult subject.` — *İktisat zor bir daldır.*

KAVRAMA SORUSU Are we talking about the substance or a unit of it? · Does the word look plural or mean plural?

SINIFTA Aynı ismi iki bağlamda gösterin: bir kavanoz kahve resmi (uncountable) ve bir fincan kahve resmi (a coffee). Sınıflandırmayı sözcüğe değil resme bağlatın.

1 Nouns that are both, with a meaning change · İki türlü de kullanılan isimler

`Would you like a coffee?` — *Bir kahve ister misin? (fincan)*

`Coffee is expensive these days.` — *Kahve bu aralar pahalı. (madde)*

`I read it in a paper.` — *Onu bir gazetede okudum.*

`I need some paper.` — *Biraz kâğıt lazım.*

2 Container, measure and unit partitives · Kap, ölçü ve birim öbekleri

`a bottle of water · a slice of bread` — *bir şişe su · bir dilim ekmek*

`a pair of shoes · a bar of chocolate` — *bir çift ayakkabı · bir kalıp çikolata*

`Can I have two glasses of tea?` — *İki bardak çay alabilir miyim?*

`She bought three pairs of trousers.` — *Üç pantolon aldı.*

3 Abstract nouns are usually uncountable · Soyut isimler genellikle sayılamaz

`Knowledge is power.` — *Bilgi güçtür.*

`We are making good progress.` — *İyi ilerleme kaydediyoruz.*

~~✗I wish you happinesses.~~ — *I wish you happiness. — Sana mutluluk dilerim.*

`But: an experience (bir olay) ⇔ experience (deneyim)` — *ikili kullanım*

4 **Plural-only nouns** · Yalnızca çoğul kullanılan isimler

`My glasses are broken.` — *Gözlüğüm kırık.*

`Where are the scissors?` — *Makas nerede?*

`These clothes are dirty.` — *Bu kıyafetler kirli.*

~~`✗I bought a new trousers.`~~ — *I bought a new pair of trousers. — Yeni bir pantolon aldım.*

5 **Nouns ending in -s but singular** · -s ile biten ama tekil isimler

`The news is on at seven.` — *Haberler yedide.*

`Physics is harder than chemistry.` — *Fizik kimyadan zordur.*

`Politics is not my field.` — *Siyaset benim alanım değil.*

~~`✗Maths are easy for her.`~~ — *Maths is easy for her. — Matematik onun için kolay.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.NOUN.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Sayılabilir mi değil mi?**

İsmi C (sayılabilir) ya da U (sayılamaz) diye işaretleyin; ikili kullanımı varsa belirtin.

1. `advice`
   CEVAP U — a piece of advice.
   *Sayılamayan adlar çoğul eki almaz: *informations, *advices. Bu, Türk öğrencilerin en kalıcı hatalarındandır çünkü Türkçede bu adlar çoğullanabilir ('bilgiler').*
2. `chicken`
   CEVAP İkili: U (et) / C (hayvan). We ate chicken. · There are two chickens.
3. `luggage`
   CEVAP U — a piece of luggage; luggages ✗.
4. `experience`
   CEVAP İkili: U (deneyim birikimi) / C (yaşanan olay). She has experience. · It was a strange experience.
5. `paper`
   CEVAP İkili: U (kâğıt) / C (gazete, makale).
6. `money`
   CEVAP U — moneys ✗; coins/notes sayılabilir.
7. `work`
   CEVAP U (iş) / C (eser). I have a lot of work. · The works of Shakespeare.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Anlam değişince sayılabilirlik değişir**

İki cümlenin farkını Türkçe söyleyin.

1. `Would you like some coffee? / Two coffees, please.`
   CEVAP Birincisi madde, ikincisi porsiyon — kafede fincan sayılır.
2. `He has grey hair. / There is a hair in my soup.`
   CEVAP Topluluk olarak sayılamaz, tek tel olarak sayılabilir.
3. `Life is beautiful. / He had a difficult life.`
   CEVAP Genel kavram sayılamaz, bir kişinin yaşamı sayılabilir.
4. `✗ I need an information about the course.`
   CEVAP I need some information / a piece of information about the course.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Bavul listesi**

Bir yolculuk için sekiz maddelik liste yazın; dördü sayılabilir, dördü sayılamaz olsun ve ölçü öbeği kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz madde.`
   ÖRNEK CEVAP two shirts, a pair of shoes, three books, a toothbrush, some shampoo, a bit of cash, a lot of luggage, a piece of advice from my mother
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinizle aynı yolculuğa gidiyorsunuz ama bavul tektir: listelerinizi birleştirip sekiz maddeye indirin. Sayılamayanlarda ölçü öbeğini koruyup miktarı pazarlık edin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — Two bottles of water is enough. — Then let's take one tube of toothpaste and three pairs of socks instead of five.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sayılamayan adlar çoğul eki almamış. 2) Her sayılamayan adın önünde bir ölçü öbeği var. 3) Sayılabilir adlar sayı ile çoğul biçimde.

A2.NOUN.02 Quantifiers with Countable and Uncountable Nouns *Niceleyiciler* ◆ çekirdek

`many / few / a few + sayılabilir · much / little / a little + sayılamayan · a lot of + ikisi`

Niceleyiciler ismin sayılabilirliğine göre seçilir. many ve much olumsuz ve soru cümlelerinde yeğlenir; olumlu cümlede a lot of daha doğaldır. En kritik ayrım a'lı ve a'sız biçimler arasındadır: a few / a little olumlu bir değerlendirme (yeterince var), few / little olumsuz bir değerlendirme (neredeyse yok) taşır.

Quantifier choice follows countability; a few/a little are positive, few/little are negative in evaluation.

AYRIM a few friends (birkaç — yeterli) ≠ few friends (çok az — yetersiz)

SIK HATA

✗ `I have much friends and many money.`
✓ `I have many friends and a lot of money.`

Türkçede "çok" ayrım yapmaz; ayrıca "az" ile "biraz" arasındaki değerlendirme farkı ek bir sözcükle verilmediği için a few / few ayrımı görünmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **a few ↔ few, a little ↔ little: tek harf, ters anlam**

Bu, A2'nin en ince ve en çok gözden kaçan ayrımıdır. Sayı aynı kalır; değişen şey konuşanın onu yeterli mi yetersiz mi bulduğudur. a'sız biçim (few / little) neredeyse olumsuz bir cümledir ve resmî üslupta kalır; günlük dilde onun yerine "not many / not much" yeğlenir.

`He has a few friends.` — *Birkaç arkadaşı var. (yeterli, sorun yok)*

`He has few friends.` — *Çok az arkadaşı var. (yalnız — olumsuz değerlendirme)*

`I have a little money.` — *Biraz param var. (idare eder)*

`I have little money.` — *Neredeyse hiç param yok.*

`Günlük dil: He doesn't have many friends.` — *few yerine bu biçim yeğlenir.*

~~`✗I have a little friends.`~~ — *I have a few friends. — a little sayılamayanla gelir.*

KAVRAMA SORUSU Can we count it? · Is the speaker happy about the amount or not?

SINIFTA a few / few ayrımını yarım dolu bardak metaforuyla verin: a few = bardağın dolu yanı, few = boş yanı. Aynı sayı, farklı değerlendirme.

1 **many + countable, much + uncountable** · many / much dağılımı

`There aren't many buses after ten.` — *Ondan sonra çok otobüs olmuyor.*

`We don't have much time.` — *Çok vaktimiz yok.*

`How many languages do you speak?` — *Kaç dil konuşuyorsun?*

~~`✗He has much books.`~~ — *He has many books. — Çok kitabı var.*

2 **a lot of / lots of with both** · a lot of ikisiyle de kullanılır

`A lot of people came to the meeting.` — *Toplantıya çok kişi geldi.*

`She spends a lot of money on books.` — *Kitaba çok para harcıyor.*

`Lots of students failed the exam.` — *Birçok öğrenci sınavda kaldı. (daha gayriresmî)*

`We had a lot to do.` — *Yapacak çok işimiz vardı. (isim gelmezse of düşer)*

3 **much / many prefer negatives and questions** · much/many olumsuz ve soruda yeğlenir

`Do you have much experience?` — *Çok deneyiminiz var mı?*

`There weren't many people there.` — *Orada çok kişi yoktu.*

`Olumlu cümlede: I have a lot of work.` — *Çok işim var. (much work resmî kalır)*

`Resmî yazıda: There is much evidence for this.` — *Bunun için çok kanıt vardır.*

4 **a few / few + countable** · a few / few + sayılabilir

`I have a few questions.` — *Birkaç sorum var.*

`Few students came today.` — *Bugün çok az öğrenci geldi.*

`Give me a few minutes.` — *Bana birkaç dakika ver.*

~~`✗a few water`~~ — *a little water — biraz su*

5 **a little / little + uncountable** · a little / little + sayılamayan

`Add a little salt.` — *Biraz tuz ekleyin.*

`There is little hope.` — *Neredeyse hiç umut yok.*

`I speak a little Turkish.` — *Biraz Türkçe konuşurum.*

~~`✗little books`~~ — *few books — az kitap*

6 **a few / a little are positive; few / little are negative** · a'lı biçim olumlu, a'sız biçim olumsuzdur

`She has a little free time.` — *Biraz boş vakti var. (olumlu)*

`She has little free time.` — *Neredeyse hiç boş vakti yok. (olumsuz)*

`A few people noticed.` — *Birkaç kişi fark etti.*

`Few people noticed.` — *Neredeyse kimse fark etmedi.*

7 **How much…? / How many…?** · Miktar sorusu

`How much is the ticket?` — *Bilet ne kadar?*

`How many hours do you work?` — *Kaç saat çalışıyorsun?*

`How much water do we need?` — *Ne kadar suya ihtiyacımız var?*

~~`✗How much students are there?`~~ — *How many students are there? — Kaç öğrenci var?*

8 **enough + noun, adjective + enough** · enough kullanımı

`We have enough chairs.` — *Yeterince sandalyemiz var. (isimden ÖNCE)*

`He isn't old enough to drive.` — *Araba kullanacak yaşta değil. (sıfattan SONRA)*

`Is there enough time?` — *Yeterli zaman var mı?*

~~`✗She is enough old.`~~ — *She is old enough. — Yeterince büyük.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.NOUN.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Niceleyici seç

Boşluğu doldurun.

1. How ___ money have you got?
   CEVAP much
   'much' olumlu düz cümlede enderdir; 'a lot of' yeğlenir. Ders kitapları much/many'yi karşıt çift olarak verdiği için öğrenciler doğal olmayan cümleler üretir.
2. How ___ people came?
   CEVAP many
3. There isn't ___ milk left.
   CEVAP much
4. I have ___ friends here. (birkaç, olumlu)
   CEVAP a few
5. I have ___ friends here. (çok az, olumsuz duygu)
   CEVAP few
6. We have ___ time. (biraz var)
   CEVAP a little
7. There is ___ hope. (neredeyse hiç)
   CEVAP little
8. ___ of my friends live abroad.
   CEVAP Some / Many / A few

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* few / a few, little / a little

Anlam farkını söyleyin ve doğru olanı seçin.

1. I have a few questions. / I have few questions.
   CEVAP Birincisi birkaç sorum var (olumlu), ikincisi neredeyse hiç sorum yok (olumsuz).
2. Don't worry, we have ___ time. (rahatlatıcı)
   CEVAP a little
3. Hurry up! We have ___ time. (endişeli)
   CEVAP little
4. ✗ I have много... — ✗ There are much cars.
   CEVAP There are many cars. / a lot of cars.
5. ✗ How much books do you have?
   CEVAP How many books do you have?

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Sınıf anketi

Sınıfınız hakkında altı cümle yazın; much, many, a few, a little, some ve a lot of kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP There are a lot of students in my class. Many of them work. A few students come by car. We don't have much homework. There is a little time for questions. Some people never speak.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Anketinizi bir rapora çevirin: aynı altı bilgiyi bu kez yüzde ve kesirle sunun (most of, half of, none of) ve fiil uyumunu denetleyin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Most of the students have a smartphone. Half of the class walks to school. None of us likes exams.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) much/many sayılabilirlik ayrımına uygun. 2) a few/a little doğru dağıtılmış. 3) Miktar öbeğinden sonraki fiil uyumu doğru.

A2.NOUN.03 some / any / no *some / any / no* ◆ çekirdek

some (olumlu, teklif) · any (olumsuz, soru, "hangisi olursa") · no + isim

some ve any dağılımı A1'de kabaca verilmişti; A2'de iki önemli ekleme yapılır. Birincisi, teklif ve ricalarda soru olmasına rağmen some kullanılır, çünkü konuşan olumlu bir cevap bekler. İkincisi, any olumlu cümlede "hangisi olursa olsun" anlamı taşıyabilir; bu, tamamen ayrı bir kullanımdır.

some appears in offers and requests despite the question form; any in affirmatives means "it does not matter which".

AYRIM Would you like some tea? (teklif) ≠ Do you have any tea? (bilgi sorusu)

SIK HATA

✗ Would you like any tea? I don't have some money.
✓ Would you like some tea? I don't have any money.

Türkçede "biraz" hem olumlu hem soru cümlesinde değişmediği için dağılım öğrenilmeden hata sürer.

KAVRAMA SORUSU Am I expecting yes? · Does it matter which one?

SINIFTA some/any seçimini cümle türüne değil beklentiye bağlatın: cevabın "evet" olmasını bekliyorsam some.

1 **some in affirmatives** · Olumlu cümlede some

I bought some apples. — *Biraz elma aldım.*
There are some messages for you. — *Sana bazı mesajlar var.*
We need some help. — *Biraz yardıma ihtiyacımız var.*
I have some good news. — *İyi haberlerim var.*

2 **any in negatives and questions** · Olumsuz ve soruda any

I haven't got any change. — *Hiç bozuğum yok.*
Are there any questions? — *Soru var mı?*
She didn't say anything. — *Hiçbir şey söylemedi.*
Is there any milk left? — *Hiç süt kaldı mı?*

3 **some in offers and requests** · Teklif ve ricada some

Would you like some cake? — *Kek ister misiniz?*
Could I have some water, please? — *Biraz su alabilir miyim?*
Shall I make some coffee? — *Kahve yapayım mı?*
Do you want some help? — *Yardım ister misin?*

4 **any = it does not matter which** · any = hangisi olursa

Take any seat you like. — *İstediğin koltuğa otur.*
Come any time – I'm always at home. — *İstediğin zaman gel, hep evdeyim.*
Any student can join the club. — *Her öğrenci kulübe katılabilir.*
Ask any question you want. — *İstediğin soruyu sor.*

5 **no + noun = not any** · no + isim

There is no time. = There isn't any time. — *Hiç vakit yok.*
I have no idea. — *Hiçbir fikrim yok.*
No students came. — *Hiçbir öğrenci gelmedi.*
~~✗There isn't no time.~~ — *Çifte olumsuzluk.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.NOUN.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* some / any / no

Boşluğu doldurun.

1. There is ___ milk in the fridge.
   CEVAP some
2. Is there ___ sugar?
   CEVAP any
3. I don't have ___ money.
   CEVAP any
4. I have ___ money. (hiç yok)
   CEVAP no
5. Would you like ___ tea?
   CEVAP some
   Teklif ve ricada some kullanılır.
6. Could I have ___ water, please?
   CEVAP some
7. You can take ___ book you like. (hangisi olursa)
   CEVAP any
   Olumlu cümlede any = fark etmez.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Kural mı, eğilim mi?

Cümleyi değerlendirin.

1. Ders kitabı der ki: some olumluda, any olumsuz ve soruda. Bu doğru mu?
   CEVAP Eğilimdir, kural değildir. Teklifte some soru içinde gelir; any olumlu cümlede fark etmez anlamıyla gelir.
2. ✗ I don't have no time.
   CEVAP I don't have any time. / I have no time.
3. ✗ Would you like any coffee?
   CEVAP Would you like some coffee? — teklif.
4. Anyone can do this. Bu cümlede any neden olumluda?
   CEVAP Herkes / kim olursa anlamındadır; olumsuzlukla ilgisi yoktur.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Buzdolabında ne var?

Buzdolabınızı altı cümleyle anlatın; some, any ve no üçünü de kullanın, biri soru olsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP There is some cheese and some butter. There aren't any eggs. There is no milk. Is there any fruit? Yes, there are some apples. I need to buy some bread.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinizin buzdolabını görmeden sorular sorun (Is there any milk?) ve yanıtlara göre bir alışveriş listesi çıkarın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — Have you got any eggs? — No, there aren't any. / There are no eggs. — Then we need some.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Olumluda some, olumsuz ve soruda any. 2) no ile not any aynı anda kullanılmamış. 3) Teklif ve ricada some kullanımı doğru.

A2.NOUN.04 Articles — Consolidation *Artikeller — Pekiştirme* ◇ yüksek verim

↑ A1.NOUN.04 · A1.NOUN.05 · A1.NOUN.06

a/an → the (metin bağı) · the + coğrafi çoğullar · Ø + tekil dağ/göl/kıta

Artikel sistemi A2'de coğrafi adlar ve iki özel yapıyla tamamlanır. Genel ilke şudur: çoğul ya da birleşik biçimli coğrafi adlar the alır (the Alps, the Netherlands, the Nile), tekil olanlar almaz (Mount Ararat, Lake Van, Asia). Ayrıca the + sıfat bir insan topluluğunu adlandırır ve çoğul yüklem alır.

Geographical names take the when the form is plural or compound; the + adjective names a social group and takes a plural verb.

AYRIM the Netherlands / the USA (çoğul biçim) ≠ Turkey / France (tekil)

SIK HATA

✗ I climbed the Mount Ararat. The rich is getting richer.
✓ I climbed Mount Ararat. The rich are getting richer.

Türkçede coğrafi adlar artikel almadığı için ayrım tamamen yeni bir bilgidir; the + sıfat yapısının çoğul yüklem alması da sezilmez.

KAVRAMA SORUSU Is the name singular or plural in form? · Are we talking about one person or a whole group?

SINIFTA Bir harita üzerinde çalışın: öğrenciler ada the koyup koymayacaklarına biçime bakarak karar versin, ezber listesi vermeyin.

1 **First mention a/an → later mention the** · İlk anıştırma / sonraki anıştırma

I saw a film last night. The film was great. — *Dün gece bir film izledim. Film harikaydı.*
A man came in. The man asked for you. — *Bir adam girdi. Adam seni sordu.*
We stayed at a hotel. The hotel was near the sea. — *Bir otelde kaldık. Otel denize yakındı.*
She has a dog and a cat. The dog is old. — *Bir köpeği ve bir kedisi var. Köpek yaşlı.*

2 **the with rivers, seas, mountain ranges, plural countries** · Coğrafi adlarla the

the Nile · the Black Sea · the Alps — *nehir · deniz · sıradağ*
the Netherlands · the Philippines · the USA — *çoğul biçimli ülkeler*
We sailed across the Mediterranean. — *Akdeniz'i geçtik.*
The Taurus Mountains are in the south. — *Toroslar güneydedir.*

3 **Zero article with single mountains, lakes, continents** · Tek dağ, göl ve kıtalarda artikel yok

Mount Everest · Lake Van · Africa — *tek dağ · göl · kıta*
She lives in Europe, in Spain. — *Avrupa'da, İspanya'da yaşıyor.*
~~✗the Mount Ararat~~ — *Mount Ararat — Ağrı Dağı*
~~✗the Lake Van~~ — *Lake Van — Van Gölü*

4 **the + adjective = a group of people** · the + sıfat = bir insan grubu

The rich are getting richer. — *Zenginler daha da zenginleşiyor.*
The government helps the unemployed. — *Devlet işsizlere yardım ediyor.*
The young often disagree with the old. — *Gençler çoğu zaman yaşlılarla anlaşamaz.*
~~✗The rich is getting richer.~~ — *Çoğul yüklem gelir.*

5 **go to school ↔ go to the school** · Kurum ve bina ayrımı

My son goes to school. — *Oğlum okula gidiyor. (öğrenci)*
I drove to the school to collect him. — *Onu almak için okula gittim. (bina)*
He is in hospital after the accident. — *Kazadan sonra hastanede yatıyor.*
She works at the hospital. — *Hastanede çalışıyor.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.NOUN.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* a / an / the / —

Boşluğu doldurun.

1. I saw ___ film last night. ___ film was great.
   CEVAP a ... The
2. ___ Mount Everest is in ___ Himalayas.
   CEVAP — ... the
   Tek dağ artikelsiz, sıradağ the alır.
3. She plays ___ violin in ___ orchestra.
   CEVAP the ... an
4. ___ life is short.
   CEVAP —
5. He is ___ only student who passed.
   CEVAP the
   only, same, first the ister.
6. We went to ___ Netherlands last year.
   CEVAP the
7. I go to ___ university in Ankara.
   CEVAP —
   Öğrenci olarak; bina için the.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Artikel kararı

Yanlışı düzeltin ve kuralı söyleyin.

1. ✗ The Turkey is a beautiful country.
   CEVAP Turkey is a beautiful country.
2. ✗ I like the music.
   CEVAP I like music. — genel kavram.
3. ✗ She is best in the class.
   CEVAP She is the best in the class.
4. ✗ He went to the bed early.
   CEVAP He went to bed early.
5. ✗ I read a book you gave me.
   CEVAP I read the book you gave me. — sonrasındaki tanımlama belirli kılar.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kısa öykü

Altı cümlelik bir öykü yazın; en az iki kez a → the geçişi, bir kez artikelsiz genel yargı bulunsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP Yesterday I met a woman at the bus stop. The woman asked me for directions. She had a small dog with her. The dog was very friendly. Dogs are good company. Finally the bus came and we said goodbye.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Öykünüzdeki bütün the'leri silip eşinize verin; o hangilerinin geri gelmesi gerektiğini bulsun. Anlaşmazlık çıkan yeri tartışın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: A man came into a shop. The man asked for a newspaper. The shop was empty. Dogs are loyal animals. (genel yargı — tanımlıksız)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) İlk anışta a/an, ikinci anışta the. 2) Genel yargıda çoğul ad tanımlıksız. 3) Benzersiz göndergede the kullanılmış (the sun, the manager).

A2.NOUN.05 Compound Nouns *Birleşik İsimler*

İSİM + İSİM: birinci isim niteler ve TEKİL kalır

İngilizce yeni kavramları çoğunlukla iki ismi yan yana koyarak adlandırır. Baş isim daima sondadır; öndeki isim niteleyicidir, tekil kalır ve çoğul eki sona gelir. Bu yapı Türkçedeki belirtisiz isim tamlamasına karşılık gelir ama ek almaz; öğrenci ya çoğullar ya da araya of koyar.

In noun + noun compounds the first noun modifies and stays singular; the plural marker goes on the last noun.

AYRIM a shoe shop (ayakkabı mağazası) · a child's toy (o çocuğun oyuncağı) ≠ a children's toy (çocuklar için oyuncak)

SIK HATA

✗ a shoes shop · the number of phone
✓ a shoe shop · the phone number

Türkçede tamlayan ek alır (ayakkabı mağazası ↔ ayakkabıların mağazası); öğrenci bunu -s ya da of ile karşılamaya çalışır.

KAVRAMA SORUSU Which noun is the main thing? · Does the first noun need an -s?

SINIFTA Sınıftaki nesnelerden birleşik isim üretin (board marker, class register, door handle) ve baş ismi her seferinde işaretletin.

1 **noun + noun** · isim + isim

bus stop · phone number · coffee cup — *otobüs durağı · telefon numarası · kahve fincanı*

Where is the bus station? — *Otogar nerede?*

I lost my credit card. — *Kredi kartımı kaybettim.*

a kitchen table · a car park — *mutfak masası · otopark*

2 **The first noun stays singular** · İlk isim tekil kalır

a shoe shop — *ayakkabı mağazası*

~~✗a shoes shop~~ — *Niteleyici isim tekil kalır.*

a three-day holiday — *üç günlük tatil*

a ten-pound note — *on sterlinlik banknot*

3 **The last noun carries the plural** · Çoğul eki son isme gelir

two bus stops — *iki otobüs durağı*

three toothbrushes — *üç diş fırçası*

several phone numbers — *birkaç telefon numarası*

~~✗two buses stops~~ — *Çoğul eki son isme gelir.*

4 **Compound noun ↔ possessive 's** · Birleşik isim ile iyelik farkı

a child's toy — *o çocuğun oyuncağı (sahiplik)*

a children's toy — *çocuklar için oyuncak (tür)*

a girls' school — *kız okulu*

a bird's nest — *kuş yuvası (canlı sahip → 's yeğlenir)*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.NOUN.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Birleşik isim kur**

İki sözcüğü birleştirip anlamını yazın.

1. `tooth + brush`
   CEVAP toothbrush — diş fırçası
2. `bus + stop`
   CEVAP bus stop — otobüs durağı
   Ayrı yazılır; birleşiklerin yazımı kurala bağlanamaz.
3. `mother + in + law`
   CEVAP mother-in-law — kayınvalide
4. `swimming + pool`
   CEVAP swimming pool — yüzme havuzu
5. `credit + card`
   CEVAP credit card
6. `Çoğulu: toothbrush → ___ · mother-in-law → ___`
   CEVAP toothbrushes · mothers-in-law
   Çoğul eki baş isme gelir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Niteleyen isim çoğul olmaz**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ a shoes shop`
   CEVAP a shoe shop
2. `✗ a five-minutes walk`
   CEVAP a five-minute walk
3. `✗ two toothsbrush`
   CEVAP two toothbrushes
4. `✗ a books shelf`
   CEVAP a bookshelf
5. `a sports car neden doğru?`
   CEVAP sports burada tekilleşmiş bir niteleyicidir; birkaç kalıplaşmış istisnadan biridir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Evimin sözlüğü**

Evinizde bulunan sekiz birleşik ismi yazın; ikisi tireli, ikisi ayrı yazılan olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz birleşik isim.`
   ÖRNEK CEVAP bathroom, bedroom, washing machine, coffee table, mother-in-law, dining room, toothpaste, mobile phone
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Sekiz birleşik ismi eşinizle karşılaştırın; hangisinin vurgusu ilk öğede, hangisinin ikinci öğede olduğunu işaretleyin ve çoğullarını yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: TOOTHbrush → toothbrushes; mother-in-law → mothers-in-law; swimming pool → swimming pools
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sekiz birleşik isim gerçekten birleşik. 2) İki tireli, iki ayrı yazılan biçim var. 3) Çoğul eki doğru öğeye eklenmiş.

02 Zamirler ve Gönderim

Pronouns & Reference

PRON

A2.PRON.01 Reflexive and Emphatic Pronouns *Dönüşlü ve Pekiştirici Zamirler*

↑ A1.PRON.07

`özne = nesne → dönüşlü · özne + kendisi → pekiştirici · karşılıklı → each other`

Dönüşlü zamir eylemin özneye döndüğünü gösterir; aynı biçim, cümlenin öğesi olmadan yalnızca vurgu için de kullanılabilir (pekiştirici). Bu iki işlev birbirine benzer ama pekiştirici zamir cümleden çıkarılabilir, dönüşlü zamir çıkarılamaz. Karşılıklı eylem ise each other ile verilir ve dönüşlüyle karıştırılmamalıdır.

Reflexives fill an argument slot; emphatic pronouns are removable; each other marks a reciprocal, not a reflexive, relation.

AYRIM They looked at themselves. (herkes kendine baktı) ≠ They looked at each other. (birbirlerine baktılar)

SIK HATA

```
✗ I feel myself tired. They love themselves very much.
✓ I feel tired. They love each other very much.
```

Türkçede dönüşlülük fiile eklenir (yıkanmak, hissetmek) ve "kendimi iyi hissediyorum" biçimi doğaldır; birebir aktarım İngilizcede hatalıdır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **İngilizcede dönüşlü almayan fiiller**

Türkçede dönüşlü çatı çok yaygındır: yıkanmak, giyinmek, tıraş olmak, hissetmek. İngilizcede bu fiiller dönüşlü zamir almaz; zamir eklenirse cümle ya bozulur ya da tuhaf bir vurgu kazanır. Bu, Türkçe konuşanın A2'de düzenli olarak ürettiği bir hatadır.

~~✗I feel myself tired.~~ — *I feel tired. — Kendimi yorgun hissediyorum.*

~~✗I wash myself every morning.~~ — *I wash / I have a shower every morning. — Her sabah yıkanırım.*

~~✗He shaved himself.~~ — *He shaved. — Tıraş oldu.*

~~✗She dressed herself quickly.~~ — *She got dressed quickly. — Çabucak giyindi.*

`But: He cut himself while shaving.` — *Tıraş olurken kendini kesti. (gerçek dönüşlü — doğru)*

`But: Help yourself.` — *Buyurun, alın. (kalıp — dönüşlü zorunlu)*

KAVRAMA SORUSU Did the action come back to the same person? · Or did they do it to each other?

SINIFTA Üç durumu üç çizimle ayırın: kendine dönen ok (dönüşlü), çift yönlü ok (each other), kişinin yanında ünlem (pekiştirici).

1 **Reflexive use: subject = object** · Dönüşlü kullanım

`He cut himself with a knife.` — *Bıçakla kendini kesti.*

`She taught herself Italian.` — *İtalyancayı kendi kendine öğrendi.*

`Look after yourself.` — *Kendine iyi bak.*

`We blamed ourselves for the mistake.` — *Hata için kendimizi suçladık.*

2 **Emphatic use** · Pekiştirme kullanımı

`I painted the room myself.` — *Odayı kendim boyadım.*

`The president himself came to the school.` — *Cumhurbaşkanının kendisi okula geldi.*

`The house itself is nice, but the garden is small.` — *Evin kendisi güzel ama bahçesi küçük.*

`Pekiştirici zamir cümleden çıkarılabilir; anlam korunur.`

3 **Verbs that do NOT take a reflexive in English** · Dönüşlü almayan fiiller

`I feel much better today.` — *Bugün çok daha iyi hissediyorum.*

`He gets dressed at seven.` — *Yedide giyinir.*

`She is shaving.` — *Tıraş oluyor.*

~~✗I concentrate myself on the exam.~~ — *I concentrate on the exam. — Sınava odaklanıyorum.*

4 each other / one another · Karşılıklı zamirler

`Ali and Ayşe help each other.` — *Ali ile Ayşe birbirine yardım eder.*

`They looked at each other and smiled.` — *Birbirlerine bakıp gülümsediler.*

`We write to one another every month.` — *Her ay birbirimize yazarız.*

`They love themselves.` — *Kendilerini severler. (bencil — bambaşka anlam)*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.PRON.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Dönüşlü mü pekiştirici mi?

Zamiri yazın ve işlevini söyleyin.

1. `She hurt ___ while cooking.`
   CEVAP herself — dönüşlü, nesne öznedir.
2. `The president ___ opened the museum.`
   CEVAP himself — pekiştirici, çıkarılabilir.
3. `We built the house ___.`
   CEVAP ourselves — pekiştirici, başkası yapmadı.
4. `Help ___ to some cake.`
   CEVAP yourself — kalıp: buyurun alın.
5. `They enjoyed ___ at the party.`
   CEVAP themselves
6. `I live by ___.`
   CEVAP myself — yalnız yaşıyorum.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Gereksiz dönüşlü

Yanlışı düzeltin; Türkçe kaynağını söyleyin.

1. `✗ I feel myself very tired.`
   CEVAP I feel very tired. — Türkçe kendini hissetmek doğrudan çevrilemez.
2. `✗ She washed herself the dishes.`
   CEVAP She washed the dishes herself.
3. `✗ We met ourselves in the café.`
   CEVAP We met each other in the café.
4. `✗ Please sit yourself down.`
   CEVAP Please sit down.
   Konuşma dilinde duyulabilir ama ölçünlü değildir.
5. `✗ Concentrate yourself on your work.`
   CEVAP Concentrate on your work.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kendi başıma

Beş cümle yazın: üçü dönüşlü, ikisi pekiştirici kullanımla.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I taught myself to cook. My little sister can dress herself now. We enjoyed ourselves last weekend. I painted the room myself. The manager himself answered the phone.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizden dönüşlü zamiri silin ve eşinize verin; o hangilerinde zorunlu, hangilerinde yalnızca pekiştirici olduğunu ayırsın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I hurt myself. (zorunlu — silinemez) I painted the room myself. (pekiştirici — silinebilir)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dönüşlü zamir özneyle uyumlu. 2) Zorunlu ile pekiştirici kullanım ayrılmış. 3) each other ile karıştırılmamış.

A2.PRON.02 Indefinite Pronouns — Extended *Belgisiz Zamirler — Genişletme* ◇ yüksek verim

↑ A1.PRON.06

`some-/any-/no-/every- + -body/-one/-thing/-where + TEKİL yüklem + SIFAT sonra`

Belgisiz zamirler A2'de iki noktada genişler. Birincisi, sıfat bu zamirlerden SONRA gelir: something interesting. İkincisi, cinsiyeti bilinmeyen bir kişiye geri gönderim yapılırken çağdaş İngilizcede tekil they kullanılır; bu, artık ölçünlü ve sözlüklerce kabul edilmiş bir biçimdir.

Adjectives follow indefinite pronouns, and singular they is the standard way of referring back to an unspecified person.

AYRIM something interesting ✓ · interesting something ✗

SIK HATA

```
✗ I want to tell you an important something. Someone forgot his or her bag.
✓ I want to tell you something important. Someone forgot their bag.
```

Türkçede sıfat daima önde geldiği için (ilginç bir şey) öğrenci sırayı olduğu gibi aktarır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Tekil they: artık hata değil, ölçünlü kullanım**

Cinsiyeti bilinmeyen ya da önemsiz olan bir kişiye gönderim yapılırken eskiden "he" ya da "he or she" öğretilirdi. Çağdaş İngilizcede tekil they yerleşmiştir ve Oxford, Cambridge, Merriam-Webster tarafından ölçünlü kabul edilir. Türkçede zamir zaten cinsiyetsiz olduğu için bu kullanım öğrenciye doğal gelir — ama eski kitaplar hâlâ "he" öğretmektedir.

`Someone left their bag in the classroom.` — *Biri sınıfta çantasını unutmuş. (çağdaş ölçünlü)*

`Someone left his bag in the classroom.` — *Eski kitapların biçimi; kadını dışladığı için artık yeğlenmez.*

`Someone left his or her bag.` — *Doğru ama hantal; uzun metinlerde okunmaz.*

`If anybody calls, tell them I'm out.` — *Biri ararsa dışarıda olduğumu söyle.*

`Everyone has their own opinion.` — *Herkesin kendi görüşü vardır.*

`Dikkat: yüklem yine tekildir — Everyone has ✓, Everyone have ✗`

KAVRAMA SORUSU Where does the adjective go? · Do we know if the person is a man or a woman?

SINIFTA Sıfatın sonra gelmesini bir kalıp olarak ezberletin: something / anything / nothing + SIFAT. Bu, A2'den itibaren yazma görevlerinde hemen kullanılır.

1 **somebody/someone, anybody/anyone, nobody/no one** · Kişi bildirenler

`Somebody is knocking at the door.` — *Biri kapıyı çalıyor.*

`Nobody knew the answer.` — *Cevabı kimse bilmiyordu.*

`Did anyone see what happened?` — *Ne olduğunu gören oldu mu?*

`someone / somebody arasında anlam farkı yoktur; -one biraz daha resmîdir.`

2 **somewhere, anywhere, nowhere, everywhere** · Yer bildirenler

`Let's go somewhere warm.` — *Sıcak bir yere gidelim.*

`I couldn't find it anywhere.` — *Onu hiçbir yerde bulamadım.*

`There is nowhere to sit.` — *Oturacak yer yok.*

`I have looked everywhere.` — *Her yere baktım.*

3 **Adjective comes AFTER the indefinite pronoun** · Sıfat zamirden sonra gelir

`I want something cold to drink.` — *Soğuk bir içecek istiyorum.*

`Is there anything new?` — *Yeni bir şey var mı?*

`There is nothing wrong with it.` — *Onda yanlış bir şey yok.*

~~`✗I want cold something.`~~ — *Sıfat zamirden sonra gelir.*

4 **Referring back with they / their (singular they)** · Tekil they ile gönderim

`If someone calls, take their number.` — *Biri ararsa numarasını al.*

`Nobody brought their book.` — *Kimse kitabını getirmedi.*

`Everybody must sign their name.` — *Herkes adını imzalamalı.*

`Yüklem tekil kalır: Everybody is here.` — *Herkes burada.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.PRON.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Belgisiz zamir

Boşluğu doldurun.

1. `___ is at the door. (biri)`
   CEVAP Someone / Somebody
   Olumlu cümlede 'some', olumsuz ve soruda 'any' kullanılır; ama teklif ve ricada soruda da 'some' gelir (Would you like some tea?). İstisna baştan verilmezse öğrenci sonradan kuralı yanlış sanır.
2. `I need to buy ___ for dinner.`
   CEVAP something
3. `Is there ___ else?`
   CEVAP anything / anyone
4. `We looked ___ but found nothing.`
   CEVAP everywhere
5. `___ was closed because of the holiday.`
   CEVAP Everything
6. `There is ___ to eat in the house.`
   CEVAP nothing

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Sıfat ve niteleyici sırası

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ I want something cold to drink. Doğru mu?`
   CEVAP Doğru — sıfat belgisiz zamirden SONRA gelir.
2. `✗ I want cold something.`
   CEVAP I want something cold.
3. `✗ Everybody are ready.`
   CEVAP Everybody is ready.
4. `✗ Somebody left their bag. Bu yanlış mı?`
   CEVAP Yanlış değildir — tekil their artık ölçünlüdür ve cinsiyet belirtmez.
5. `✗ I didn't meet nobody.`
   CEVAP I didn't meet anybody.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Gizemli oda

Boş bir odaya girdiniz. Altı cümleyle anlatın; altı farklı belgisiz zamir kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP There was nobody in the room. Something was on the table. Everything was very clean. I couldn't find anything strange. Someone had opened the window. Everywhere was silent.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Aynı odayı bu kez kimsenin olmadığı biçimde anlatın: no-'lu zamirlerle yazıp sonra not … any- biçimine çevirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: There was nobody inside. = There wasn't anybody inside. I found nothing. = I didn't find anything.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı farklı belgisiz zamir kullanılmış. 2) Belgisiz zamir tekil fiil almış. 3) no- ↔ not any- dönüşümü doğru, çift olumsuzluk yok.

A2.PRON.03 one / ones as Substitutes *İkame Sözcüğü one / ones* ◇ yüksek verim

one (tekil sayılabilir yerine) · ones (çoğul yerine) · sayılamayanla KULLANILMAZ

one ve ones, daha önce anılmış bir ismi yinelemeden gönderme yapar; böylece metinde gereksiz tekrar önlenir. Yalnızca sayılabilir isimlerin yerine geçer: sayılamayan bir isimde ismi ya yineleriz ya da hiç kullanmayız. Bu, Türkçedeki "-ki" ekiyle kurulan yapılara karşılık gelir.

one/ones substitute for countable nouns already mentioned; uncountable nouns take no substitute.

AYRIM Which shirt? — The blue one. ≠ Which water? — The cold one ✗ → The cold water / the cold

SIK HATA

✗ I don't like this coffee; give me the hot one.
✓ I don't like this coffee; give me the hot coffee. / give me a hot one (a cup).

Türkçede "-ki" eki sayılabilirlik ayrımı yapmaz (soğuğunu ver); öğrenci one'ı her yere taşır.

KAVRAMA SORUSU Can we count the thing we are replacing? · One or more than one?

SINIFTA Alışveriş canlandırması yapın: iki farklı renk/beden arasında seçim yaptırın, cevaplar yalnız one/ones ile verilsin.

1 **one replaces a singular countable noun** · Tekil sayılabilir isim yerine

Which shirt do you want? – The blue one. — *Hangi gömleği istersin? — Mavi olanı.*

This pen doesn't work. Give me another one. — *Bu kalem yazmıyor. Başka bir tane ver.*

I need a bigger one. — *Daha büyüğü lazım.*

That's the one I want. — *İstediğim bu.*

2 **ones for plurals** · Çoğul için ones

I prefer the red ones. — *Kırmızı olanları yeğlerim.*

These shoes are too small; do you have bigger ones? — *Bu ayakkabılar küçük, daha büyükleri var mı?*

The new ones are better. — *Yenileri daha iyi.*

Which ones did you choose? — *Hangilerini seçtin?*

3 **one is not used for uncountable nouns** · Sayılamayan isimle kullanılmaz

~~✗Which water? – The cold one.~~ — *Which water? — The cold water. — Hangi su? — Soğuk olan.*

~~✗Do you want some rice? – Yes, the white one.~~ — *Yes, the white rice.*

But: Would you like a coffee? – Yes, a large one. — *Bir kahve ister misiniz? — Evet, büyük boy. (birim → sayılabilir)*

Ölçüt: birim mi madde mi?

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.PRON.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **one / ones**

Tekrarı önleyecek biçimi yazın.

1. I don't like this shirt. I prefer the blue ___.
   CEVAP one
   *'one/ones' ad yinelemesini önler. Türkçede ad düşürülebildiği için öğrenci ya adı yineler ya da hiçbir şey koymaz: *I like the red.*
2. These shoes are old. I need new ___.
   CEVAP ones
3. Which car is yours? The red ___.
   CEVAP one
4. I have two pens. Do you want ___?
   CEVAP one
5. There are many books. Take the ___ you like.
   CEVAP ones

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **one kullanılabilir mi?**

Cümleyi değerlendirin.

1. ✗ `I need a new furniture one.`
   CEVAP I need a new piece of furniture. — one sayılamaz isim yerine geçmez.
2. ✗ `Would you like a coffee? – Yes, I'd like one. Doğru mu?`
   CEVAP Doğru — burada coffee porsiyon anlamında sayılabilir.
3. ✗ `I want the red ones car.`
   CEVAP I want the red car. / I want the red one.
4. `Türkçede kırmızı olanı derken olan sözcüğü ne işlev görür?`
   CEVAP Aynı ikame işlevini görür; İngilizcede bunu one/ones taşır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Mağazada seçim**

Bir mağaza konuşması yazın (altı satır); en az üç kez one/ones kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) – Altı satır.`
   ÖRNEK CEVAP Can I help you? Yes, I am looking for a jacket. Do you like this one? It is nice, but I prefer a darker one. We have these ones in black. I will take the black one, thank you.
2. `GÖREV 2 – (bağlamlı · eşli) Konuşmayı canlandırın; her one/ones yerine adı geri koyup metnin ne kadar tekrarlı olduğunu gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I like the red one. → I like the red shirt. Which ones are yours? → Which shoes are yours?
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) one tekil, ones çoğul ad yerine kullanılmış. 2) Sayılamayan adda one kullanılmamış. 3) En az üç kez one/ones var.

A2.PRON.04 Possessives — Consolidation *İyelik Yapıları — Pekiştirme*

↑ A1.PRON.03 · A1.PRON.04

`Whose + isim + …? · a friend of mine · my own + isim`

İyelik yapıları A2'de üç ekle tamamlanır. Whose sahibi sorar ve ardından doğrudan isim gelir. "a friend of mine" çifte iyelik yapısıdır: artikel ile iyelik sıfatı yan yana gelemediği için İngilizce bu yolu kullanır. own ise iyeliği pekiştirir ve mutlaka bir iyelik sıfatıyla birlikte gelir.

Whose asks for the possessor; the double genitive (a friend of mine) resolves the article–determiner clash; own intensifies possession.

AYRIM a friend of mine ✓ · a my friend ✗ · my friend ✓ (belirli bir arkadaş)

SIK HATA

✗ `He is a my friend. She has an own car.`
✓ `He is a friend of mine. She has her own car.`

Türkçede "arkadaşlarımdan biri" ayrı bir yapıdır; öğrenci a ile my'ı yan yana getirerek kestirmeye çalışır.

KAVRAMA SORUSU Whose is it? · Do we need "a" and "my" at the same time?

SINIFTA a / the ile my / your'un aynı anda gelemeyeceğini bir kural kartı yapın; çözümün of yapısı olduğunu gösterin.

1 **Whose…? questions** · Whose ile soru

`Whose bag is this? – It's mine.` — *Bu çanta kimin? — Benim.*

`Whose turn is it?` — *Sıra kimde?*

`Do you know whose car that is?` — *O arabanın kimin olduğunu biliyor musun?*

~~✗`Who is bag this?`~~ — *Whose bag is this?*

2 **a friend of mine (double genitive)** · Çifte iyelik yapısı

`He is a friend of mine.` — *O, arkadaşlarımdan biri.*

`She is a colleague of my father's.` — *Babamın meslektaşlarından biri.*

`I met a cousin of hers.` — *Kuzenlerinden biriyle tanıştım.*

~~✗`a my friend`~~ · ~~✗`the my car`~~ — *Artikel ve iyelik yan yana gelmez.*

3 **own for emphasis** · Vurgu için own

`I want my own room.` — *Kendi odamı istiyorum.*

`She started her own business.` — *Kendi işini kurdu.*

`Make your own decision.` — *Kendi kararını ver.*

~~`✗an own car`~~ — *her own car — kendi arabası*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.PRON.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İyelik biçimini seç**

Boşluğu doldurun.

1. `This is ___ (I) book. It is ___ (I).`
   CEVAP my ... mine
2. `Is this ___ (you) coat? Yes, it is ___ (you).`
   CEVAP your ... yours
3. `That is not ___ (they) car; ___ (we) is white.`
   CEVAP their ... ours
4. `The cat licked ___ paws.`
   CEVAP its
5. `A friend of ___ (I) came yesterday.`
   CEVAP mine
   Çifte iyelik: a friend of mine.
6. `___ (who) bag is this?`
   CEVAP Whose

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **whose / who's ve çifte iyelik**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ Who's book is this?`
   CEVAP Whose book is this? — who's = who is.
2. `✗ He is a friend of me.`
   CEVAP He is a friend of mine.
3. `✗ This is my friend book.`
   CEVAP This is my friend's book.
4. `✗ The house of my parents is old.`
   CEVAP My parents' house is old. — kişilerde 's yeğlenir.
5. `✗ Its her's.`
   CEVAP It's hers.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kimin neyi?**

Altı cümle yazın: üçünde iyelik sıfatı, üçünde iyelik zamiri kullanın; birinde whose sorusu olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP My phone is on the table. Whose keys are these? They are hers, not mine. Our house is smaller than theirs. That bag is his. A cousin of mine lives in Berlin.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi eşinizle değiştirip iyelik sıfatlarını zamire, zamirleri sıfata çevirin; anlamın korunduğunu gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: This is my book. = This book is mine. Whose car is that? = Whose is that car?
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sıfat addan önce, zamir tek başına. 2) Dönüşümde ad tekrarı düzgün ayarlanmış. 3) its ve it's karıştırılmamış.

03 Sıfatlar ve Karşılaştırma

Adjectives & Comparison

ADJ

A2.ADJ.01 Comparative — Full System *Karşılaştırma — Tam Sistem* ◇ yüksek verim

↑ A1.ADJ.04

`1 hece → -er · -y ile biten 2 hece → -ier · 3+ hece → more · hepsinden sonra than`

Karşılaştırma A1'de kabaca verilmişti; A2'de tam sistem kurulur. Hece sayısı biçimi belirler, yazım kuralları (ikizleme, y → i) buna eklenir, düzensiz biçimler tamamlanır. İki yeni öğe gelir: karşılaştırmayı derecelendiren pekiştiriciler (much, far, a bit) ve ters yönlü karşılaştırma (less … than).

The full comparative system: syllable-based choice, spelling rules, irregular forms, intensifiers, and the reverse comparison with less.

AYRIM much better (çok daha iyi) · a bit better (biraz daha iyi) · less expensive (daha az pahalı)

SIK HATA

✗ It is very better than the other one. This is more cheaper.
✓ It is much better than the other one. This is cheaper.

Türkçede karşılaştırmayı "çok daha" pekiştirir; öğrenci very'yi doğrudan aktarır, oysa very karşılaştırmalı biçimle kullanılmaz.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **very better ✗ — karşılaştırmayı very pekiştirmez**

Türkçede "çok daha iyi" doğaldır ve öğrenci "çok"u very sanır. Oysa very yalnız yalın sıfatı niteler; karşılaştırmalı biçimi much, far, a lot ya da a bit pekiştirir. Bu, A2'nin en sık görülen pekiştirme hatasıdır ve düzeltilmezse yazma sınavlarında düzenli puan kaybettirir.

~~✗It is very better.~~ — *It is much better. — Çok daha iyi.*

~~✗She is very taller than me.~~ — *She is much taller than me. — Benden çok daha uzun.*

`This one is a bit cheaper.` — *Bu biraz daha ucuz.*

`That is far more difficult.` — *O çok daha zor.*

`She is very tall.` — *Çok uzun. (yalın sıfat — very doğru)*

~~✗much tall~~ — *very tall — much yalın sıfatı pekiştirmez*

KAVRAMA SORUSU How many syllables? · How big is the difference?

SINIFTA Pekiştiricileri bir ölçek üzerine dizin: a bit → a little → much / far. very'nin bu ölçekte yeri olmadığını açıkça söyleyin.

1 **One syllable: -er** · Tek heceli: -er

`tall → taller · old → older · cheap → cheaper` — *uzun · eski · ucuz*

`My brother is taller than me.` — *Kardeşim benden uzun.*

`This road is longer.` — *Bu yol daha uzun.*

`Winter days are shorter.` — *Kış günleri daha kısadır.*

2 **Two syllables ending in -y: -ier** · -y ile biten iki heceli

`happy → happier · easy → easier · busy → busier` — *mutlu · kolay · meşgul*

`She looks happier today.` — *Bugün daha mutlu görünüyor.*

`The second question was easier.` — *İkinci soru daha kolaydı.*

`Dikkat: ünlü + y değişmez — grey → greyer`

3 **Three or more syllables: more** · Üç ve daha çok heceli: more

`beautiful → more beautiful · expensive → more expensive` — *güzel · pahalı*

`Istanbul is more crowded than Ankara.` — *İstanbul Ankara'dan kalabalıktır.*

`This exercise is more difficult.` — *Bu alıştırma daha zor.*

~~✗beautifuller~~ — *more beautiful*

4 **Two-syllable adjectives that take either form** · İki biçimi de olan sıfatlar

`clever → cleverer / more clever` — *ikisi de doğru*

`quiet → quieter / more quiet · simple → simpler / more simple` — *ikili biçimler*

`narrow → narrower · gentle → gentler` — *-er yeğlenir*

`Güvenli ölçüt: -y ile bitiyorsa -er, bitmiyorsa more.`

5 **Spelling: doubling the final consonant** · Ünsüz ikizleme

`big → bigger · hot → hotter · thin → thinner` — *tek heceli CVC*

`It is hotter than yesterday.` — *Dünden sıcak.*

`The room got bigger after we moved the sofa.` — *Kanepeyi çekince oda büyüdü.*

~~`✗biger · ✗hoter`~~ — *ikizleme atlanamaz*

6 **Irregular comparatives** · Düzensiz biçimler

`good → better · bad → worse · little → less` — *iyi · kötü · az*

`far → farther (mesafe) / further (mesafe + soyut)` — *daha uzak / ayrıca*

`My English is better than my French.` — *İngilizcem Fransızcamdan iyi.*

`The weather is worse today.` — *Hava bugün daha kötü.*

7 **much / far / a bit + comparative** · Karşılaştırma pekiştiricileri

`much better · far more difficult · a bit cheaper` — *çok daha iyi · çok daha zor · biraz daha ucuz*

`This hotel is a lot more comfortable.` — *Bu otel çok daha rahat.*

`She is slightly taller than her sister.` — *Kız kardeşinden birazcık uzun.*

~~`✗very more difficult`~~ — *far more difficult*

8 **less + adjective + than** · less ile ters karşılaştırma

`This is less expensive than that.` — *Bu şundan daha ucuz.*

`The film was less interesting than the book.` — *Film kitaptan daha az ilginçti.*

`Günlük dilde: not as expensive as` — *daha yaygın biçim*

~~`✗less cheaper`~~ — *less + yalın sıfat gelir*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.ADJ.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Karşılaştırma biçimini kur**

Doğru biçimi yazın.

1. `hot → ___`
   CEVAP hotter
2. `careful → ___`
   CEVAP more careful
3. `clever → ___`
   CEVAP cleverer / more clever
   İki heceli sıfaklarda ikisi de kabul edilir.
4. `far → ___`
   CEVAP farther (mesafe) / further (derece, ek olarak)
5. `little → ___`
   CEVAP less
6. `friendly → ___`
   CEVAP friendlier / more friendly
7. `bad → ___`
   CEVAP worse

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Karşılaştırmayı pekiştir**

İstenen anlamı kurun.

1. `Bu araba ötekinden ÇOK daha pahalı.`
   CEVAP This car is much more expensive than the other one.
   very ✗ — karşılaştırmayı much, far, a lot pekiştirir.
2. `Bugün dünden BİRAZ daha sıcak.`
   CEVAP Today is a bit / slightly warmer than yesterday.
3. `Ne kadar çok çalışırsan o kadar çok öğrenirsin.`
   CEVAP The more you study, the more you learn.
4. `✗ This is very better than that.`
   CEVAP This is much better than that.
5. `✗ He is more older than me.`
   CEVAP He is older than me. / … than I am.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Eski ve yeni**

Hayatınızdaki bir değişimi (eski ev / yeni ev, eski iş / yeni iş) beş karşılaştırma cümlesiyle anlatın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP My new flat is smaller than the old one, but it is much brighter. The rent is a bit higher. The neighbourhood is quieter. My journey to work is far shorter now. I am happier here.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Aynı değişimi bu kez iki katlı karşılaştırmayla anlatın (much better, far more expensive) ve birinde the … the yapısını deneyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The new house is much bigger. The older the building, the higher the repair costs.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) -er/more seçimi hece sayısına uygun. 2) than eksiksiz. 3) much/far/a bit gibi bir dereceleyici en az bir kez kullanılmış.

A2.ADJ.02 Superlative — Full System *Üstünlük — Tam Sistem*

↑ A1.ADJ.05

`the + -est / the most + sıfat · one of the + üstünlük + ÇOĞUL isim`

Üstünlük A2'de üç ekle tamamlanır: düzensiz biçimler, present perfect ile kurulan "şimdiye kadarki en …" kalıbı ve one of the yapısı. Ayrıca sayı ölçütü netleştirilir: iki öğe karşılaştırılıyorsa karşılaştırma biçimi, üç ve daha fazlasında üstünlük kullanılır — bu ayrım sınavlarda düzenli olarak sorulur.

Superlatives are completed with irregular forms, the present-perfect frame and the one of the + plural pattern; two items take the comparative, three or more the superlative.

AYRIM the taller of the two (iki kişiden uzun olanı) ≠ the tallest of the three (üç kişiden en uzunu)

SIK HATA

```
✗ It is one of the biggest city. She is the tallest of the two.
✓ It is one of the biggest cities. She is the taller of the two.
```

Türkçede "en büyük şehirlerden biri" tamlamasında çoğul zaten vardır ama öğrenci İngilizcede tekile kayar; ikili karşılaştırmada da "en" kullandığı için üstünlüğe yönelir.

KAVRAMA SORUSU How many things are we comparing? · Is the noun after "one of the" singular or plural?

SINIFTA one of the + üstünlük + ÇOĞUL kalıbını bir bütün olarak ezberletin; öğrenciler kendi şehirleri, okulları hakkında cümle kursun.

1 the + -est / the most · Yapı

`the tallest building · the most interesting book` — *en yüksek bina · en ilginç kitap*

`It was the happiest day of my life.` — *Hayatımın en mutlu günüydü.*

`He is the most hard-working student in the class.` — *Sınıfın en çalışkan öğrencisi.*

`the biggest · the easiest` — *ikizleme ve y → i kuralları burada da geçerli*

2 Irregular superlatives · Düzensiz biçimler

`the best · the worst · the least` — *en iyi · en kötü · en az*

`This is the best coffee in town.` — *Şehrin en iyi kahvesi.*

`It was the worst experience of my life.` — *Hayatımın en kötü deneyimiydi.*

`the furthest / the farthest` — *en uzak*

3 **Superlative + present perfect** · Üstünlük + present perfect

`It is the best film I have ever seen.` — *Şimdiye kadar gördüğüm en iyi film.*

`This is the most difficult exam I have ever taken.` — *Girdiğim en zor sınav.*

`She is the kindest person I have ever met.` — *Tanıdığım en kibar insan.*

`Kalıp: the + üstünlük + isim + I have ever + V3`

4 **one of the + superlative + plural noun** · one of the kalıbı

`Istanbul is one of the biggest cities in Europe.` — *İstanbul, Avrupa'nın en büyük şehirlerinden biridir.*

`He is one of the best players in the team.` — *Takımın en iyi oyuncularından biri.*

`It is one of my favourite books.` — *En sevdiğim kitaplardan biri.*

~~`✗one of the biggest city`~~ — *İsim çoğul olmalı.*

5 **Comparative for two, superlative for three or more** · İki için karşılaştırma, üç+ için üstünlük

`She is the taller of the two sisters.` — *İki kız kardeşin uzun olanı.*

`She is the tallest of the three sisters.` — *Üç kız kardeşin en uzunu.*

`Which is better, tea or coffee?` — *Hangisi daha iyi, çay mı kahve mi? (iki seçenek)*

`Which is the best of these three?` — *Bu üçünün en iyisi hangisi?*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.ADJ.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Üstünlük biçimi

Cümleyi tamamlayın.

1. `It was ___ (hot) day of the year.`
   CEVAP the hottest
2. `She is ___ (careful) driver I know.`
   CEVAP the most careful
3. `This is ___ (bad) film I have ever seen.`
   CEVAP the worst
4. `He is ___ (good) friend I have.`
   CEVAP the best
5. `Which is ___ (far) planet?`
   CEVAP the farthest / the furthest
6. `It is one of ___ (interesting) books in the library.`
   CEVAP the most interesting
   one of + üstünlük + çoğul isim.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* in / of / ever

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ It is the biggest city of the world.`
   CEVAP ... the biggest city in the world.
2. `✗ He is the tallest between the students.`
   CEVAP He is the tallest of the students.
3. `✗ It is the best film I never saw.`
   CEVAP It is the best film I have ever seen.
4. `✗ She is one of the best student in the school.`
   CEVAP ... one of the best students in the school.
5. `✗ This is most beautiful place.`
   CEVAP This is the most beautiful place.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Beş üstünlük**

Kendi ülkeniz ya da şehriniz hakkında beş üstünlük cümlesi yazın; birinde one of yapısı, birinde ever bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP İstanbul is the largest city in Turkey. Antalya has the best weather. Kaçkar is one of the highest mountains in the region. This is the oldest bridge I have ever crossed. The worst traffic is on Friday evening.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Beş cümlenizi bir turist broşürüne dönüştürün; her üstünlüğe bir gerekçe cümlesi ekleyin ve one of yapısındaki çoğulu denetleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: It is one of the oldest cities in the world, because people have lived here for 8,000 years.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Üstünlükte the var. 2) one of + üstünlük + çoğul ad. 3) ever perfect zamanla birlikte kullanılmış.

A2.ADJ.03 as ... as and Equal Comparison *Eşitlik Karşılaştırması*

↑ A1.ADJ.06

`as + sıfat + as · not as/so + sıfat + as · as many/much + isim + as · kat + as … as`

Eşitlik karşılaştırması A2'de nicelik ve katlarla genişler. Sayılabilir isimlerde as many, sayılamayanlarda as much kullanılır. Katlı karşılaştırma (twice / three times as ... as) fiyat, boy, süre karşılaştırmalarında sık geçer. Ayrıca benzerlik ve farklılık ifadelerinin edatları sabittir ve ezberlenmelidir.

Equal comparison extends to quantity (as many/as much) and multiples (twice as ... as); similarity expressions carry fixed prepositions.

AYRIM the same as (aynı) · similar to (benzer) · different from (farklı) — üç ayrı edat

SIK HATA

✗ `It is same with mine. It is different than yours.`
✓ `It is the same as mine. It is different from yours.`

Türkçede "aynısı / benzeri / farklısı" tek bir ekle kurulur; İngilizcedeki üç ayrı edat ezber gerektirir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **different from / different to / different than**

Bu, İngilizcenin canlı bir kullanım tartışmasıdır. different from her yerde kabul edilir ve en güvenli biçimdir. different to İngiliz İngilizcesinde yaygındır; different than özellikle Amerikan İngilizcesinde ve arkasından cümle geldiğinde kullanılır. Öğrenciye from'u ölçüt verin, diğerlerini tanıtın.

`My car is different from yours.` — *Arabam seninkinden farklı. (her yerde doğru)*

`My car is different to yours.` — *İngiliz İngilizcesinde yaygın.*

`It is different than I expected.` — *Beklediğimden farklı. (arkasından cümle gelince)*

~~`✗It is same as mine.`~~ — *It is the same as mine. — the düşürülemez.*

`This is similar to that one.` — *Bu, şuna benziyor. (similar daima to alır)*

KAVRAMA SORUSU Are they equal or not? · Which preposition goes with this word?

SINIFTA Üç ifadeyi edatlarıyla birlikte tek kart olarak verin: the same AS · similar TO · different FROM. Ayrı ayrı öğretilirse karışır.

1 as + adjective + as · Yapı

`He is as tall as his father.` — *Babası kadar uzun.*

`This book is as good as the first one.` — *Bu kitap ilki kadar iyi.*

`Is it as expensive as you thought?` — *Düşündüğün kadar pahalı mı?*

`as + YALIN sıfat + as` — *karşılaştırma eki gelmez*

2 not as/so ... as · Olumsuz biçim

`It isn't as cold as yesterday.` — *Dün kadar soğuk değil.*

`The film wasn't so good as the book.` — *Film kitap kadar iyi değildi. (so olumsuzda kullanılabilir)*

`I'm not as fast as I used to be.` — *Eskisi kadar hızlı değilim.*

`Olumsuz biçim "daha az" anlamı verir.`

3 **as many / as much … as** · Nicelik eşitliği

`She has as many books as me.` — *Benim kadar çok kitabı var.*

`I don't have as much time as you.` — *Senin kadar vaktim yok.*

`Take as much as you need.` — *İhtiyacın kadar al.*

~~`✗as much books`~~ — *as many books — sayılabilir*

4 **twice / three times as … as** · Katlı karşılaştırma

`This phone is twice as expensive as that one.` — *Bu telefon şundan iki kat pahalı.*

`He earns three times as much as me.` — *Benim üç katım kazanıyor.*

`The new office is half as big as the old one.` — *Yeni ofis eskisinin yarısı kadar büyük.*

`Kalıp: kat + as + sıfat + as`

5 **the same as ↔ similar to ↔ different from** · Benzerlik ve farklılık ifadeleri

`Your bag is the same as mine.` — *Çantan benimkinin aynısı.*

`This is similar to the one I saw yesterday.` — *Bu, dün gördüğüme benziyor.*

`Her opinion is different from mine.` — *Onun görüşü benimkinden farklı.*

~~`✗different with`~~ · ~~`✗same with`~~ — *from ve as kullanılır*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.ADJ.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Eşitlik ve karşılaştırma**

Verilen bilgiyi iki biçimde ifade edin.

1. `Ali: 25 · Mert: 25 → as … as`
   CEVAP Ali is as old as Mert.
2. `Kitap: 80 TL · Defter: 20 TL → not as … as`
   CEVAP The notebook is not as expensive as the book.
3. `Aynı bilgiyi karşılaştırma sıfatıyla yazın.`
   CEVAP The book is more expensive than the notebook.
4. `Bu ev şu evin iki katı büyüklükte.`
   CEVAP This house is twice as big as that one.
5. `O benim kadar hızlı koşmuyor.`
   CEVAP He doesn't run as fast as me. / … as I do.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **the same as / similar to / different from**

Boşluğu doldurun.

1. `My bag is the same ___ yours.`
   CEVAP as
2. `This is similar ___ the other model.`
   CEVAP to
3. `Your answer is different ___ mine.`
   CEVAP from (BrE) / than (AmE)
   İkisi de kullanılır; different to BrE'de duyulur.
4. `✗ It is same with mine.`
   CEVAP It is the same as mine.
5. `✗ She is as tall than me.`
   CEVAP She is as tall as me.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **İki ürün**

İki telefonu, iki şehri ya da iki okulu beş cümleyle karşılaştırın; en az iki as ... as ve bir the same as kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP The two phones are almost the same price. This one is as light as that one. The screen is not as bright as the other model. The battery is twice as big. Its camera is similar to the older version.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Karşılaştırmanızı bir tabloya dökün; her satırda aynı bilgiyi hem as … as hem -er/more ile yazıp ikisinin eşdeğer olduğunu gösterin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: A is as expensive as B. = A and B cost the same. A isn't as fast as B. = B is faster than A.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) as ... as arasında yalın sıfat var. 2) the same as sonrası ad öbeği. 3) İki anlatım biçimi anlamca örtüşüyor.

A2.ADJ.04 -ed and -ing Adjectives *-ed ve -ing Sıfatları* ◇ yüksek verim

-ed → kişi ne hissediyor · -ing → neden ne hissettiriyor

Aynı fiilden türeyen iki sıfat, iki farklı rolü işaretler: -ed biçimi duyguyu YAŞAYANI, -ing biçimi duyguya NEDEN OLANI niteler. Bu ayrım Türkçede iki ayrı sözcükle (sıkılmış / sıkıcı) kurulur ama öğrenci bunları eşleştirmediği için kendini "sıkıcı" ilan eden cümleler üretir. A2'nin en yüz kızartıcı hatası budur.

-ed adjectives describe the experiencer, -ing adjectives the cause of the feeling.

AYRIM I am bored. (sıkıldım) ≠ I am boring. (sıkıcı biriyim)

SIK HATA

✗ I am very boring in this lesson. The film was bored.
✓ I am very bored in this lesson. The film was boring.

Türkçede "sıkıldım" ile "sıkıcıyım" arasındaki ek farkı belirgindir; ama İngilizcede iki biçim de aynı fiilden türediği için öğrenci ayrımı sesle değil kuralla kurmak zorundadır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **I am boring ≠ I am bored**

Bu hata yalnızca dilbilgisel değil, toplumsal bir kazadır: öğrenci kendi sıkıldığını söylemek isterken kendini sıkıcı ilan eder. Aynı tuzak interested/interesting, confused/confusing, tired/tiring çiftlerinde de vardır. Ölçüt basittir: kişi -ed, şey -ing alır.

`I am bored.` — *Sıkıldım. (kendimi öyle hissediyorum)*

`I am boring.` — *Sıkıcı biriyim. (başkalarını sıkıyorum)*

`I am interested in history.` — *Tarihe ilgi duyuyorum.*

`The lesson is interesting.` — *Ders ilginç.*

~~`✗I was very exciting about the trip.`~~ — *I was very excited about the trip. — Gezi için heyecanlıydım.*

~~`✗The journey was tired.`~~ — *The journey was tiring. — Yolculuk yorucuydu.*

KAVRAMA SORUSU Who feels it? · What causes the feeling?

SINIFTA Tahtaya iki sütun çizin: BEN NASILIM (-ed) ve O NASIL (-ing). Her yeni çift bu iki sütuna aynı anda yazılsın.

1 **-ed describes how a person feels** · -ed kişinin hissini anlatır

`I am tired after the trip.` — *Geziden sonra yorgunum.*

`She was surprised by the news.` — *Habere şaşırdı.*

`We were disappointed with the result.` — *Sonuçtan hayal kırıklığına uğradık.*

`Are you interested in music?` — *Müziğe ilgin var mı?*

2 **-ing describes what causes the feeling** · -ing nedeni anlatır

`The journey was tiring.` — *Yolculuk yorucuydu.*

`The news was surprising.` — *Haber şaşırtıcıydı.*

`The result was disappointing.` — *Sonuç hayal kırıklığı yarattı.*

`It is an interesting question.` — *İlginç bir soru.*

3 **Common pairs** · Yaygın çiftler

`tiring / tired` · `exciting / excited` — *yorucu / yorgun · heyecan verici / heyecanlı*

`confusing / confused` · `shocking / shocked` — *kafa karıştırıcı / kafası karışmış*

`amazing / amazed` · `frightening / frightened` — *şaşırtıcı / şaşkın · korkutucu / korkmuş*

`annoying / annoyed` · `relaxing / relaxed` — *sinir bozucu / sinirli · rahatlatıcı / rahatlamış*

4 **Confusing the two changes the meaning completely** · İkisinin karışması anlamı tersine çevirir

`The teacher is boring.` — *Öğretmen sıkıcı.*

`The teacher is bored.` — *Öğretmen sıkılmış.*

`I am confused.` — *Kafam karıştı.*

`This explanation is confusing.` — *Bu açıklama kafa karıştırıcı.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.ADJ.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* -ed mi -ing mi?

Doğru biçimi yazın.

1. `The film was very ___ (bore).`
   CEVAP boring — filmin özelliği.
   -ing sıfatı kaynağı, -ed sıfatı yaşayanı niteler. 'I am boring' cümlesi dilbilgisel olarak doğru ama anlamca yıkıcıdır; sınıfta bu örnek somut olarak gösterilmelidir.
2. `I was ___ (bore) during the film.`
   CEVAP bored — benim duygum.
3. `The news was ___ (shock).`
   CEVAP shocking
4. `We were ___ (shock) by the news.`
   CEVAP shocked
5. `This job is ___ (tire).`
   CEVAP tiring
6. `I am ___ (tire) tonight.`
   CEVAP tired
7. `The result was ___ (surprise).`
   CEVAP surprising

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* I am boring tuzağı

Yanlışı düzeltin ve anlamını söyleyin.

1. ✗ `I am boring. (sıkıldığımı anlatmak istiyorum)`
   CEVAP I am bored. — I am boring, sıkıcı bir insanım demektir.
2. ✗ `The lesson was very interested.`
   CEVAP The lesson was very interesting.
3. ✗ `I am very exciting about the trip.`
   CEVAP I am very excited about the trip.
4. ✗ `She is confusing about the rules.`
   CEVAP She is confused about the rules.
5. `Kural nedir, tek cümleyle?`
   CEVAP -ing sebebi niteler, -ed bunu yaşayanı niteler.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Duygular ve kaynakları**

Beş çift cümle yazın: birinde -ing (neden), diğerinde -ed (duygu) olsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş çift.
   ÖRNEK CEVAP The exam was frightening. I was frightened. The story is amazing. We were amazed. The journey was exhausting. I was exhausted. The film was disappointing. I was disappointed. The news is worrying. My parents are worried.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Beş çiftinizi karıştırıp sınıfa okuyun; arkadaşlarınız -ing mi -ed mi olduğunu bulsun. Yanlış eşleşmeleri düzeltip nedenini yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The film was boring, so I was bored. (*I was boring — ben sıkıcıyım demek olur)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) -ing kaynağı, -ed yaşayanı niteliyor. 2) İnsan öznede -ed, olay/nesne öznede -ing. 3) Beş çiftin ikisi de anlamlı.

A2.ADJ.05 Order of Adjectives *Sıfat Sıralaması*

→ VII.14

GÖRÜŞ – BOYUT – YAŞ – BİÇİM – RENK – KÖKEN – MALZEME – AMAÇ + İSİM

Birden çok sıfat kullanıldığında İngilizcenin sırası sabittir ve anadili konuşurları bunu hiç öğrenmeden uygular. Dizinin başında öznel değerlendirme (görüş), sonunda nesnel nitelikler bulunur. Uygulamada iki-üç sıfat doğal sınırdır; sekiz sıfatlık örnekler yalnızca kuralı göstermek içindir.

Adjective order runs from subjective (opinion) to objective (material, purpose); in practice two or three adjectives is the natural limit.

AYRIM a lovely old house (görüş → yaş) · ✗ an old lovely house

SIK HATA

✗ a red big Italian car
✓ a big red Italian car

Türkçede sıfat sırası daha esnektir ve vurgu belirler; İngilizcede sıra sabittir ve bozulduğunda cümle "yanlış" değil "tuhaf" duyulur.

KAVRAMA SORUSU Which adjective gives an opinion? · Which one is a fact?

SINIFTA Sıralamayı ezberletmek yerine iki soruyla çalıştırın: "Bu benim görüşüm mü, herkesin göreceği bir gerçek mi?" Görüşler daima öne gider.

1 **Opinion – Size – Age – Shape – Colour – Origin – Material – Purpose** · Sıralama dizisi

a lovely small old round red Italian wooden dining table — *tam dizi (öğretim amaçlı)*
a beautiful large modern house — *güzel, geniş, modern bir ev*
an ugly old plastic chair — *çirkin, eski, plastik bir sandalye*
Dizi: GÖRÜŞ – BOYUT – YAŞ – BİÇİM – RENK – KÖKEN – MALZEME – AMAÇ

2 **Opinion adjectives come first** · Görüş bildiren sıfat başa gelir

a beautiful old church — *güzel, eski bir kilise*
~~✗ an old beautiful church~~ — *Görüş bildiren sıfat başa gelir.*
a delicious Turkish dessert — *nefis bir Türk tatlısı*
an interesting little book — *ilginç, küçük bir kitap*

3 **Comma between adjectives of the same type** · Aynı türden sıfatlar arasında virgül

a big, red, expensive car — *aynı türden sıfatlar arasında virgül*
a cold, wet, miserable day — *soğuk, yağışlı, berbat bir gün*
But: a big red car — *farklı türlerse virgül gerekmez*
Ölçüt: araya "and" koyabiliyorsanız virgül gerekir.

4 **In practice two or three adjectives is the natural limit** · Uygulamada iki-üç sıfat doğaldır

a nice big house — *güzel, büyük bir ev*
a small black bag — *küçük, siyah bir çanta*
Üçten fazla sıfat gerçek metinlerde neredeyse hiç görülmez.
Daha fazlası gerekiyorsa cümle bölünür: The house is old. It is also very large.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.ADJ.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Sıfatları sırala**

Doğru sırayla yazın.

1. `leather / black / a / jacket / new`
   CEVAP a new black leather jacket
   Yaş – renk – malzeme.
2. `Italian / an / old / beautiful / painting`
   CEVAP a beautiful old Italian painting
   Görüş – yaş – köken.
3. `round / a / small / table / wooden`
   CEVAP a small round wooden table
4. `red / two / big / cars`
   CEVAP two big red cars
5. `Chinese / a / silk / green / dress`
   CEVAP a green Chinese silk dress

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sıra kuralı ne kadar katı?**

Değerlendirin.

1. `a big red ball / a red big ball — hangisi doğal?`
   CEVAP a big red ball; ötekisi anadili konuşurunun kulağını rahatsız eder ama dilbilgisi kitabı bunu yasaklamaz, betimler.
2. `Kaç sıfat üst üste kullanmak doğaldır?`
   CEVAP İkiden fazlası yazıda ağırlaşır; üçten fazlası neredeyse hiç görülmez.
3. `✗ a wooden small table`
   CEVAP a small wooden table
4. `Sıra kuralı ezberlenmeli mi?`
   CEVAP Hayır — sık kalıplarla (a nice old house, a big black bag) alışkanlık kazandırılır; sıralama listesi başvuru içindir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Vitrin betimi**

Beş nesneyi ikişer sıfatla, biri üç sıfatla betimleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş öbek.`
   ÖRNEK CEVAP a long grey coat · a small silver ring · two old wooden chairs · a beautiful blue Turkish carpet · a light cotton shirt
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Betimlemenizi eşinize okuyun, o çizsin; sonra sıfat sırasını bilerek bozup hangi sıranın kulağa yanlış geldiğini işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: a lovely old wooden table (doğru) / *a wooden old lovely table (bozuk)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sıfat sırası görüş–boyut–yaş–renk–köken–madde. 2) En az bir nesnede üç sıfat var. 3) Sıfatlar arasında gereksiz virgül yok.

A2.ADJ.06 too and enough with Adjectives *too ve enough Yapıları* ◇ yüksek verim

`too + sıfat (+ for + kişi) (+ to + fiil) · sıfat + enough (+ to + fiil)`

too ve enough zıt iki yönü işaretler: too gereğinden fazlayı, enough yeterliliği bildirir. İkisinin sözdizimi de zıttır: too sıfattan ÖNCE, enough sıfattan SONRA gelir. Her ikisi de to'lu yalın fiille ve for + kişi öbeğiyle genişletilebilir; bu genişletme A2'nin en verimli cümle kalıbıdır.

too precedes the adjective and marks excess; enough follows it and marks sufficiency; both extend with for + object and a to-infinitive.

AYRIM too old to work (çalışamayacak kadar yaşlı) ≠ old enough to work (çalışacak yaşta)

SIK HATA

```
✗ He is enough old to drive. It is too much difficult.
✓ He is old enough to drive. It is too difficult.
```

Türkçede "yeterince yaşlı" sırası İngilizcedekinin tersidir; ayrıca "çok fazla" ikilemesi too much biçiminde aktarılır.

KAVRAMA SORUSU Is it more than we want, or is it enough? · Where does the word go: before or after the adjective?

SINIFTA İki kalıbı yan yana kurdurun ve aynı durumu iki yönden anlattırın: too young to vote ↔ not old enough to vote.

1 **too + adjective** · too + sıfat

`This coat is too expensive.` — *Bu mont fazla pahalı.*

`The music is too loud.` — *Müzik fazla yüksek.*

`It is too early to decide.` — *Karar vermek için çok erken.*

~~`✗too much expensive`~~ — *too expensive*

2 **adjective + enough** · sıfat + enough

`He is old enough now.` — *Artık yeterince büyük.*

`Is the water warm enough?` — *Su yeterince ılık mı?*

`The room isn't big enough.` — *Oda yeterince büyük değil.*

~~`✗enough old`~~ — *old enough — sıfattan sonra gelir*

3 **too + adjective + to-infinitive** · too ... to yapısı

`I am too tired to go out.` — *Dışarı çıkamayacak kadar yorgunum.*

`She was too busy to answer.` — *Cevap veremeyecek kadar meşguldü.*

`It is too dark to read.` — *Okumak için fazla karanlık.*

`Anlam: eylem GERÇEKLEŞMEZ.`

4 **adjective + enough + to-infinitive** · enough ... to yapısı

`He is strong enough to lift it.` — *Onu kaldıracak kadar güçlü.*

`She is tall enough to reach the shelf.` — *Rafa uzanacak kadar uzun.*

`Are you well enough to travel?` — *Seyahat edecek kadar iyi misin?*

`Anlam: eylem GERÇEKLEŞİR.`

5 **too + adjective + for + object** · too ... for yapısı

`This question is too difficult for me.` — *Bu soru benim için fazla zor.*

`The shoes are too small for him.` — *Ayakkabılar ona küçük geliyor.*

`It is too cold for the children to play outside.` — *Çocukların dışarıda oynaması için hava fazla soğuk.*

`Kalıp: too + sıfat + for + kişi + to + fiil`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.ADJ.06

1 KONTROLLÜ *Controlled* **too / enough**

Boşluğu doldurun.

1. `This coffee is ___ hot to drink.`
   CEVAP too
2. `He isn't old ___ to drive.`
   CEVAP enough
   Sıfattan SONRA.
3. `I don't have ___ money.`
   CEVAP enough
   İsimden ÖNCE.
4. `The box was ___ heavy for me to lift.`
   CEVAP too
5. `Is the room big ___ for ten people?`
   CEVAP enough
6. `She speaks ___ quickly for me to understand.`
   CEVAP too

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* enough nereye gelir?

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ He is enough old to vote.
   CEVAP He is old enough to vote.
2. ✗ I have money enough.
   CEVAP I have enough money.
3. ✗ It is too much expensive.
   CEVAP It is too expensive.
4. ✗ The tea is too hot for drink.
   CEVAP The tea is too hot to drink.
5. too … to ile not … enough to aynı anlamı nasıl verir?
   CEVAP He is too young to drive = He isn't old enough to drive.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Şikâyet listesi

Bir otel odası hakkında altı cümle yazın: üçünde too, üçünde enough kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP The room is too small. The bed isn't comfortable enough. It is too noisy at night. There aren't enough towels. The water isn't hot enough. The window is too dirty to see through.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Şikâyetlerinizi bir e-postaya dönüştürün; her too cümlesini not … enough biçimiyle eşleyip anlamın aynı kaldığını gösterin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The room was too small. = The room wasn't big enough. The water wasn't hot enough.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) too sıfattan önce, enough sıfattan sonra. 2) enough addan önce gelmiş. 3) İki biçim anlamca doğru eşleştirilmiş.

04 Zarflar ve Zarf Tümleyicileri

Adverbs & Adverbials

ADV

A2.ADV.01 Adverbs of Manner — Formation *Durum Zarflarının Türetimi*

↑ A1.ADV.04

`sıfat + -ly · -y → -ily · -le → -ly · -ic → -ically`

Durum zarfları çoğunlukla sıfata -ly eklenerek türetilir ve yazım kuralları düzenlidir. Ancak iki tuzak vardır: bazı zarflar sıfatla aynı biçimdedir (fast, hard, late), bazı -ly'li sözcükler ise zarf değil sıfattır (friendly, lovely). Ayrıca hard/hardly ve late/lately çiftlerinde -ly eki anlamı tümüyle değiştirir.

Manner adverbs are derived with -ly, but some adverbs share the adjective form, some -ly words are adjectives, and hard/hardly, late/lately differ in meaning.

AYRIM He works hard. (çok çalışır) ≠ He hardly works. (neredeyse hiç çalışmaz)

SIK HATA

✗ He answered me very friendly. She works hardly.
✓ He answered me in a very friendly way. She works hard.

Türkçede aynı sözcük hem sıfat hem zarf olabildiği için (dostça, sıkı) biçimsel ayrım sezilmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **hardly ≠ hard, lately ≠ late**

İngilizcede -ly eki genellikle sıfatı zarfa çevirir; ama birkaç sözcükte anlamı tamamen değiştirir. hardly "neredeyse hiç" demektir ve olumsuz bir sözcüktür; lately "son zamanlarda" anlamı taşır. Öğrenci "sıkı çalışıyor" demek isterken "neredeyse hiç çalışmıyor" der.

`He works hard.` — *Sıkı çalışır.*

`He hardly works.` — *Neredeyse hiç çalışmaz. (tam tersi)*

`I hardly know her.` — *Onu neredeyse hiç tanımıyorum.*

`She arrived late.` — *Geç geldi.*

`I haven't seen him lately.` — *Onu son zamanlarda görmedim.*

~~`✗I have been very busy late.`~~ — *I have been very busy lately. — Son zamanlarda çok meşguldüm.*

KAVRAMA SORUSU Does this word describe a person or an action? · Does -ly change the meaning here?

SINIFTA hard/hardly ve late/lately çiftlerini yan yana yazdırın ve her biriyle cümle kurdurun; bunlar sınavlarda ayırt edici sorulardır.

1 **adjective + -ly** · Sıfat + -ly

`quick → quickly · slow → slowly · careful → carefully` — *hızlı · yavaş · dikkatli*

`Please speak more clearly.` — *Lütfen daha net konuşun.*

`He drove carefully in the rain.` — *Yağmurda dikkatli sürdü.*

`She answered politely.` — *Kibarca cevap verdi.*

2 **Spelling: -y → -ily, -le → -ly, -ic → -ically** · Yazım kuralları

`happy → happily · easy → easily` — *-y → -ily*

`simple → simply · comfortable → comfortably` — *-le → -ly*

`basic → basically · automatic → automatically` — *-ic → -ically*

`true → truly · whole → wholly` — *düzensiz yazımlar*

3 **Same form as the adjective** · Sıfatla aynı biçimli zarflar

`fast · hard · late · early · straight` — *biçim değişmez*

`She runs fast and works hard.` — *Hızlı koşar, sıkı çalışır.*

`Go straight on.` — *Düz devam edin.*

~~`✗fastly · ✗straightly`~~ — *böyle biçimler yoktur*

4 **hard ↔ hardly, late ↔ lately** · Anlamı değişen çiftler

`hard = sıkı, çok · hardly = neredeyse hiç`

`late = geç · lately = son zamanlarda`

`There is hardly any milk left.` — *Neredeyse hiç süt kalmadı.*

`Have you seen her lately?` — *Onu son zamanlarda gördün mü?*

5 **Adjectives ending in -ly are not adverbs** · -ly ile biten sıfatlar zarf değildir

`friendly · lovely · lonely · silly` — *-ly ile biten SIFATLAR*

`She is a friendly person.` — *Cana yakın biri.*

`He spoke to me in a friendly way.` — *Benimle dostça konuştu.*

~~`✗He spoke friendlily.`~~ — *Böyle bir zarf yoktur; "in a ... way" kalıbı kullanılır.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.ADV.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Zarf türet**

Sıfattan zarf yapın.

1. `careful → ___`
   CEVAP carefully
2. `easy → ___`
   CEVAP easily
3. `terrible → ___`
   CEVAP terribly
   -le → -ly.
4. `true → ___`
   CEVAP truly
   e düşer.
5. `automatic → ___`
   CEVAP automatically
   -ic → -ically.
6. `friendly → ___`
   CEVAP in a friendly way
   friendly zaten sıfattır; friendlily kullanılmaz.
7. `late → ___`
   CEVAP late
   lately = son zamanlarda, ayrı sözcük.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Zarfı olmayan sıfatlar**

Cümleyi düzeltin.

1. `✗ She smiled friendly.`
   CEVAP She smiled in a friendly way.
2. `✗ He arrived lately.`
   CEVAP He arrived late. — lately son zamanlarda demektir.
3. `✗ I worked hardly yesterday.`
   CEVAP I worked hard yesterday. — hardly neredeyse hiç demektir.
4. `✗ He drives very fastly.`
   CEVAP He drives very fast.
5. `✗ She speaks English very good.`
   CEVAP She speaks English very well.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Nasıl yapılır?**

Beş cümle yazın; her birinde türetilmiş bir zarf bulunsun, biri düzensiz olsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP She explained the rule clearly. He answered immediately. They worked hard all day. The child was breathing heavily. I can do it easily.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizdeki zarfları sıfata çevirip cümleyi yeniden kurun; hangi durumda be, hangi durumda eylem fiili gerektiğini gösterin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: She sings beautifully. → She is a beautiful singer. He works hard. → He is a hard worker.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) -ly türetimi doğru (happy → happily, terrible → terribly). 2) En az bir düzensiz zarf (well, fast, hard) doğru. 3) Sıfat–zarf dönüşümü anlamı korumuş.

A2.ADV.02 Adverb Position *Zarfların Konumu*

BAŞ (bağlama, vurgu) · ORTA (sıklık, kesinlik) · SON (durum, yer, zaman)

İngilizcede zarfın üç konumu vardır ve konum, zarfın türüne göre seçilir. Baş konumu bağlama ve vurgu içindir; orta konum (özneden sonra, ana fiilden önce) sıklık ve kesinlik zarflarına ayrılmıştır; son konum durum, yer ve zaman için varsayılan yerdir. Değişmez tek kısıt şudur: hiçbir zarf fiil ile nesnesinin arasına giremez.

Adverb position is determined by adverb type: front for linking, mid for frequency and certainty, end for manner, place and time.

AYRIM She often works late. (orta) · Suddenly, the lights went out. (baş) · He spoke quietly. (son)

SIK HATA

```
✗ I speak well English. She works often late.
✓ I speak English well. She often works late.
```

Türkçede zarf fiilden hemen önce durur ve nesneden ayrılabilir; İngilizcede nesne fiile bitişiktir.

KAVRAMA SORUSU What kind of adverb is it? · Is there an object right after the verb?

SINIFTA Üç konumu bir cümle şeridi üzerinde renklendirin ve öğrenciye aynı zarfı üç konuma da koydurup hangisinin doğal olduğunu sordurun.

1 **Front position for emphasis or linking** · Vurgu ve bağlama için başta

`Suddenly, the lights went out.` — *Birden ışıklar söndü.*
`Fortunately, nobody was hurt.` — *Neyse ki kimse yaralanmadı.*
`Yesterday, we finished the project.` — *Dün projeyi bitirdik.*
`However, I disagree.` — *Ancak ben katılmıyorum.*

2 **Mid position for frequency and certainty** · Sıklık ve kesinlik için ortada

`She often works late.` — *Sık sık geç saatlere kadar çalışır.*
`He probably knows the answer.` — *Muhtemelen cevabı biliyordur.*
`I have never been to Japan.` — *Japonya'ya hiç gitmedim.*
`Orta konum: özneden sonra, ana fiilden önce; be'den sonra.`

3 **End position for manner, place and time** · Durum, yer ve zaman için sonda

`He spoke quietly.` — *Sessizce konuştu.*
`We had dinner at a restaurant last night.` — *Dün gece bir restoranda yemek yedik.*
`She sings beautifully.` — *Çok güzel şarkı söyler.*
`Sıra: DURUM – YER – ZAMAN`

4 **Never between the verb and its object** · Fiil ile nesne arasına girmez

~~`✗I speak well English.`~~ — *I speak English well.* — *İngilizceyi iyi konuşurum.*
~~`✗She plays beautifully the piano.`~~ — *She plays the piano beautifully.*
~~`✗I like very much this song.`~~ — *I like this song very much.*
`Kural istisnasızdır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.ADV.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Zarfı yerleştir

Zarfı doğru yere koyun.

1. `She has finished her work. (already)`
   CEVAP She has already finished her work.
   Zarfın konumu anlamı değiştirebilir (only). Öğrenciye önce yansız konum, sonra vurgu konumu verilmelidir; ikisi aynı derste karıştırılırsa öğrenci konumu rastgele seçer.
2. `I have seen this film. (never)`
   CEVAP I have never seen this film.
3. `He speaks English. (well)`
   CEVAP He speaks English well.
4. `They arrived. (late / at the station)`
   CEVAP They arrived late at the station. / They arrived at the station late.
5. `We eat out. (often)`
   CEVAP We often eat out.
6. `He is tired. (always)`
   CEVAP He is always tired.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Zarf nereye giremez?

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ I like very much this song.`
   CEVAP I like this song very much.
2. `✗ She speaks fluently English.`
   CEVAP She speaks English fluently.
3. `✗ He always is late.`
   CEVAP He is always late.
4. `✗ We go usually to the beach.`
   CEVAP We usually go to the beach.
5. `✗ Yesterday I have seen him.`
   CEVAP I saw him yesterday. — belirli geçmiş zaman ifadesi perfect ile kullanılmaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Bir hafta

Haftanızı beş cümleyle anlatın; her cümlede bir zarfın konumu farklı olsun (başta, ortada, sonda).

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Usually I start work at nine. I have already finished the report. On Wednesday we met the new team. I rarely go out on weekdays. I finished everything quickly on Friday.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Eşinizin beş cümlesindeki zarfları başka bir konuma taşıyın; anlamın ya da vurgunun değiştiği yerleri işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Only I saw him. / I only saw him. / I saw only him. (üçü farklı anlam)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Zarf üç ayrı konumda kullanılmış. 2) Konum değişikliğinin anlama etkisi fark edilmiş. 3) Zarf fiil ile nesne arasına girmemiş.

A2.ADV.03 Time Adverbials with Perfect and Past *Zaman Belirteçleri ve Zaman Seçimi* ◇ yüksek verim

`already / just / yet / ever / never + present perfect · ago + past simple`

Zaman belirteçleri hangi zamanın seçileceğini büyük ölçüde belirler ve bu, A2'de present perfect'in öğretilmesiyle kritik hâle gelir. already, just, yet, ever, never present perfect'le; ago, yesterday, last week past simple'la gelir. Konum da farklıdır: yet cümle sonunda, already ve just orta konumda durur.

Time adverbials select the tense: already/just/yet/ever/never with the present perfect, ago and definite past markers with the past simple.

AYRIM I have already finished. (present perfect) · I finished two hours ago. (past simple)

SIK HATA

```
✗ I have finished it two hours ago. Did you finish yet?
✓ I finished it two hours ago. Have you finished yet?
```

Türkçede tek bir geçmiş zaman kullanıldığı için belirteç–zaman eşleşmesi öğrenciye keyfî görünür.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **still / yet / already: üçü de "henüz" değildir**

Türkçe bu üç sözcüğü büyük ölçüde "hâlâ" ve "henüz" ile karşılar, bu yüzden ayrım kaybolur. still bir durumun sürdüğünü, yet beklenen bir şeyin henüz olmadığını, already beklenenden erken olduğunu bildirir. Konumları da farklıdır ve karıştırılmaları cümleyi bozar.

`She is still working.` — *Hâlâ çalışıyor. (sürüyor — orta konum)*

`She hasn't finished yet.` — *Henüz bitirmedi. (olumsuz/soru — sonda)*

`She has already finished.` — *Çoktan bitirdi. (beklenenden erken — orta konum)*

~~`✗She hasn't yet finished the work.`~~ — *Konuşma dilinde sonda durur: hasn't finished the work yet.*

`Have you eaten yet?` — *Yemek yedin mi henüz?*

~~`✗She still hasn't come yet.`~~ — *still ve yet birlikte gereksizdir; birini seçin.*

KAVRAMA SORUSU Do we know exactly when? · Is the time period finished?

SINIFTA Belirteçleri iki kutuya ayırıp duvara asın: PRESENT PERFECT kutusu ve PAST SIMPLE kutusu. Öğrenci yazarken önce kutuya bakıp zamanı seçsin.

1 **already, just, yet with the present perfect** · Present perfect ile

`I have already eaten, thanks.` — *Zaten yedim, sağ ol.*

`She has just left.` — *Az önce çıktı.*

`Have you finished your homework yet?` — *Ödevini bitirdin mi?*

`I haven't seen the film yet.` — *Filmi henüz görmedim.*

2 **ever / never with the present perfect** · Deneyim bildirenler

`Have you ever been to Rome?` — *Hiç Roma'ya gittin mi?*

`I have never eaten sushi.` — *Hiç suşi yemedim.*

`Has she ever worked abroad?` — *Hiç yurt dışında çalıştı mı?*

`It is the best film I have ever seen.` — *Gördüğüm en iyi film.*

3 **ago with the past simple** · ago geçmiş zamanla

`I met him two years ago.` — *Onunla iki yıl önce tanıştım.*

`They moved here a long time ago.` — *Buraya çok uzun zaman önce taşındılar.*

~~`✗I have met him two years ago.`~~ — *ago present perfect ile kullanılmaz.*

`ago daima cümle sonundadır.`

4 **still, yet, already contrasted** · Üçlü ayrım

`He still lives with his parents.` — *Hâlâ ailesiyle yaşıyor.*

`The shop isn't open yet.` — *Dükkân henüz açılmadı.*

`It is only nine and she has already arrived.` — *Saat daha dokuz ve o çoktan geldi.*

`still = sürüyor · yet = henüz değil · already = beklenenden erken`

5 **Position: yet at the end, already in mid position** · Konum farkı

`I haven't decided yet.` — *Henüz karar vermedim. (sonda)*

`I have already decided.` — *Çoktan karar verdim. (ortada)*

`Are you still here?` — *Hâlâ burada mısın? (ortada)*

`Resmî yazıda: I have not yet decided.` — *yet öne alınabilir.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.ADV.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Zaman belirteci zamanı seçer**

Doğru zamanı kullanın.

1. `I ___ (see) him yesterday.`
   CEVAP saw
   Zaman belirteci ile zaman uyumu (yesterday ↔ yalın geçmiş, since ↔ perfect) İngilizcede zorunludur. Türkçede -mış/-di ayrımı başka bir eksene oturduğu için doğrudan eşleme kurulmamalıdır.
2. `I ___ (not / see) him since Monday.`
   CEVAP haven't seen
3. `She ___ (live) here for ten years. (hâlâ yaşıyor)`
   CEVAP has lived
4. `They ___ (already / finish).`
   CEVAP have already finished
5. `We ___ (go) to Paris in 2019.`
   CEVAP went
6. `___ you ever ___ (be) to Greece?`
   CEVAP Have ... been

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **for / since / ago**

Boşluğu doldurun ve kuralı söyleyin.

1. `I have known her ___ five years.`
   CEVAP for — süre.
2. `I have known her ___ 2019.`
   CEVAP since — başlangıç noktası.
3. `I met her five years ___.`
   CEVAP ago — geçmiş zamanla kullanılır.
4. `✗ I have met her three years ago.`
   CEVAP I met her three years ago.
5. `✗ I live here since 2020.`
   CEVAP I have lived here since 2020.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Zaman çizelgem**

Altı cümle yazın: üçü bitmiş geçmiş (yesterday, last year, ago), üçü şimdiye bağlanan (since, for, already).

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I started this job two years ago. Last summer I went to Bodrum. I met my best friend in 2015. I have lived in this city since 2020. I have worked here for two years. I have already finished my training.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi ikiye ayırın; eşiniz yalnızca zaman belirtecine bakarak hangisinin yalın geçmiş hangisinin perfect olduğunu bulsun.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I saw her last year. (bitmiş) I haven't seen her since last year. (şimdiye bağlanıyor)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) yesterday/ago/last ile yalın geçmiş kullanılmış. 2) since/for/already/yet ile perfect kullanılmış. 3) Belirteç ile zaman uyumsuzluğu yok.

A2.ADV.04 Degree Adverbs — Extended *Derece Zarfları — Genişletme*

quite / rather / fairly / pretty + derecelenebilir sıfat · absolutely / completely + derecelenemez sıfat

Derece zarfları A2'de sıfatın türüne bağlanır. Derecelenebilir sıfatlar bir ölçek üzerindedir (cold, big, good) ve very, quite, rather alır. Derecelenemez sıfatlar zaten uç noktayı bildirir (freezing, huge, perfect) ve very almaz; onların pekiştiricisi absolutely ya da completely'dir. Bu ayrım İngilizcenin sessiz ama katı kurallarındandır.

Gradable adjectives take very/quite/rather; ungradable (extreme) adjectives take absolutely/completely, not very.

AYRIM very cold ✓ · very freezing ✗ → absolutely freezing ✓

SIK HATA

✗ The film was very excellent. It is very perfect.
✓ The film was excellent. / absolutely excellent. It is perfect.

Türkçede "çok mükemmel" kulağa tuhaf gelse de dilbilgisel olarak engellenmez; İngilizcede bu birleşim doğrudan hatalıdır.

KAVRAMA SORUSU Can this adjective be more or less? · Is it already the maximum?

SINIFTA İki sütun yapın: ÖLÇEK ÜZERİNDE (cold, tired, good) ve UÇTA (freezing, exhausted, perfect). Pekiştiriciyi sütuna göre seçtirin.

1 **quite, rather, fairly, pretty** · Orta dereceli pekiştiriciler

The exam was quite difficult. — *Sınav oldukça zordu.*
It is rather cold today. — *Bugün hava epey soğuk.*
The test was fairly easy. — *Sınav bayağı kolaydı.*
pretty good — *(gayriresmî) epey iyi*

2 **absolutely, completely with ungradable adjectives** · Derecelenemeyen sıfatlarla

The performance was absolutely brilliant. — *Gösteri kusursuzdu.*
I am completely exhausted. — *Tamamen bitkinim.*
That is absolutely impossible. — *Bu kesinlikle imkânsız.*
~~✗very brilliant · ✗very exhausted~~ — *uç sıfatlar very almaz*

3 **Gradable vs ungradable adjectives** · Derecelenebilir / derecelenemez sıfat

cold → freezing · hot → boiling — *ölçek → uç*
big → huge · small → tiny — *büyük → devasa · küçük → minicik*
tired → exhausted · good → excellent — *yorgun → bitkin · iyi → mükemmel*
surprised → astonished · bad → awful — *şaşkın → hayretler içinde*

4 **a bit, a little, slightly** · Küçük derece belirtenler

I am a bit tired. — *Biraz yorgunum.*
She feels slightly better today. — *Bugün birazcık daha iyi.*
It is a little expensive. — *Biraz pahalı.*
a bit çoğunlukla olumsuz nitelik için kullanılır: a bit boring ✓ / a bit wonderful ✗

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.ADV.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* Derece zarfı

Boşluğu doldurun.

1. `The film was ___ good. (gerçekten)`
   CEVAP really
2. `I am ___ tired. (oldukça)`
   CEVAP quite / fairly
3. `It is ___ impossible. (neredeyse)`
   CEVAP almost / nearly
4. `She is ___ right. (tamamen)`
   CEVAP absolutely / completely
5. `I ___ know him. (pek de değil)`
   CEVAP hardly
   hardly know = neredeyse tanımam.
6. `The food was ___ delicious.`
   CEVAP absolutely
   Uç sıfatla very kullanılmaz.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Sınırlanan sıfat, sınırlanamayan sıfat

Doğru pekiştiriciyi seçin.

1. `✗ very excellent`
   CEVAP absolutely excellent — excellent zaten uçtur.
2. `✗ absolutely good`
   CEVAP very good
3. `✗ very freezing`
   CEVAP absolutely freezing
4. `quite good ile quite excellent aynı yoğunlukta mı?`
   CEVAP Hayır — quite sınırlanabilir sıfatla oldukça, uç sıfatla tamamen anlamına kayar.
5. `✗ I hardly ever don't go there.`
   CEVAP I hardly ever go there.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Bir deneyimi değerlendir

Gördüğünüz bir film ya da gittiğiniz bir yeri beş cümleyle değerlendirin; beş farklı derece zarfı kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The place was absolutely beautiful. The food was really good. The service was quite slow. It was almost too crowded. I hardly noticed the time.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Değerlendirmenizi bir puanla eşleştirin: beş derece zarfını en zayıftan en güçlüye sıralayıp sınıfça ortak bir ölçek yapın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: a bit → quite → very → really → absolutely. It was quite good but not absolutely brilliant.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş farklı derece zarfı kullanılmış. 2) Derecelenemeyen sıfatla very yerine absolutely gibi bir zarf kullanılmış. 3) Zarf sıfattan hemen önce.

A2.ADV.05 Adverbs of Certainty *Kesinlik Zarfları*

`definitely / certainly / probably (orta konum) · maybe / perhaps (cümle başı)`

Kesinlik zarfları konuşanın bir bilgiye ne kadar güvendiğini gösterir ve bir ölçek oluşturur. Konumları ayrışır: definitely, certainly, probably orta konumda durur; maybe ve perhaps cümle başında gelir. Bir de sınavlarda sık sorulan bir ayrıntı vardır: probably olumsuz yardımcı fiilden ÖNCE gelir.

Certainty adverbs form a scale; most take mid position, but maybe and perhaps front the clause, and probably precedes a negative auxiliary.

AYRIM He will probably come. (olumlu — will'den sonra) · He probably won't come. (olumsuz — won't'tan önce)

SIK HATA

✗ He won't probably come. Maybe he will comes.
✓ He probably won't come. Maybe he will come.

Türkçede "muhtemelen" cümlenin herhangi bir yerinde durabilir; İngilizcedeki olumlu–olumsuz konum farkı sezilmez.

KAVRAMA SORUSU How sure is the speaker? · Is the sentence positive or negative?

SINIFTA Bir kesinlik cetveli çizin (%100 definitely → %70 probably → %50 maybe) ve öğrenciler kendi tahminlerini bu cetvele yerleştirsin.

1 **definitely, certainly, probably, maybe, perhaps** · Ölçek

I will definitely be there. — *Kesinlikle orada olacağım.*
She will certainly pass. — *Kesinlikle geçecek.*
They will probably arrive late. — *Muhtemelen geç gelecekler.*
Maybe it will rain. — *Belki yağmur yağar.*

2 **Mid position with these adverbs** · Orta konum

He is definitely right. — *Kesinlikle haklı.*
She has probably forgotten. — *Muhtemelen unutmuştur.*
You are certainly welcome. — *Elbette buyurun.*
Orta konum: be'den sonra, ana fiilden önce.

3 **maybe / perhaps normally start the sentence** · maybe ve perhaps cümle başında

Maybe he is at home. — *Belki evdedir.*
Perhaps we should wait. — *Belki beklemeliyiz.*
Maybe / Perhaps daha resmî bir eş anlamlıdır.
~~✗He maybe is at home.~~ — *Bu zarflar orta konumda kullanılmaz.*

4 **probably comes BEFORE a negative auxiliary** · Olumsuzda konum değişir

He probably won't come. — *Muhtemelen gelmeyecek.*
She definitely isn't here. — *Kesinlikle burada değil.*
~~✗He won't probably come.~~ — *Zarf olumsuz yardımcıdan önce gelir.*
Olumluda ise sonra gelir: He will probably come. ✓

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.ADV.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* Kesinlik zarfı

Boşluğu doldurun.

1. `She will ___ come. (kesinlikle)`
   CEVAP definitely / certainly
2. `He is ___ at home. (muhtemelen)`
   CEVAP probably
3. `They will ___ be late. (belki)`
   CEVAP maybe / perhaps
   maybe genelde cümle başında durur.
4. `___ he doesn't know.`
   CEVAP Maybe / Perhaps
5. `I ___ agree with you. (kesinlikle)`
   CEVAP certainly / definitely

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Zarfın yeri

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ He probably is at work.`
   CEVAP He is probably at work. — be'den sonra.
2. `✗ She will probably not come.`
   CEVAP She probably won't come.
3. `✗ Maybe is he right.`
   CEVAP Maybe he is right.
4. `maybe ile may be farkı nedir?`
   CEVAP maybe zarftır (belki); may be kip + fiildir (olabilir): He may be right.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Yarın ne olacak?

Yarın hakkında beş tahmin yazın; kesinlik derecesini zarflarla değiştirin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP It will definitely rain tomorrow. I will probably stay at home. Maybe my brother will visit us. The shops are certainly closed on Sunday. Perhaps we will go out in the evening.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş tahmininizi kesinlik sırasına dizin; sonra aynı kesinliği kip fiilleriyle yeniden anlatın ve iki anlatımı karşılaştırın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: It will definitely rain. ≈ It must rain. It probably won't snow. ≈ It might not snow.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Kesinlik zarfı yardımcı fiilden sonra, ana fiilden önce. 2) probably won't sırası doğru. 3) Beş tahmin farklı kesinlik derecesinde.

05 Edatlar ve Bağımlı Edatlar

Prepositions & Dependent Prepositions

PREP

A2.PREP.01 Prepositions of Time — Extended *Zaman Edatları — Genişletme* ◇ yüksek verim

↑ A1.PREP.02

for + SÜRE · since + BAŞLANGIÇ · during + İSİM · while + CÜMLE · by + SON TARİH · until + SÜREKLİLİK

A2'de zaman edatları süre, başlangıç ve sınır kavramlarıyla genişler. Her çift Türkçede tek bir ekle karşılandığı için ayrım öğrenciye görünmez: for süreyi, since başlangıç noktasını verir; during isim, while cümle ister; by son teslim anını, until o ana kadar SÜREN durumu bildirir.

for measures a period, since names a starting point; during takes a noun, while a clause; by is a deadline, until marks continuation up to a point.

AYRIM by Friday (cumaya kadar bitir) ≠ until Friday (cumaya kadar sürsün)

SIK HATA

✗ I have lived here since two years. I will wait by six.

✓ I have lived here for two years. I will wait until six.

Türkçede "iki yıldır" ve "2020'den beri" aynı ekle kurulur; "-e kadar" ise hem by hem until karşılığıdır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **by ↔ until ve during ↔ while**

Türkçedeki "-e kadar" hem son tarihi hem süreklilği karşılar; "sırasında / iken" ayrımı da ek düzeyinde yapılmaz. İngilizcede ikisi de biçimsel olarak ayrışır ve karıştırıldığında anlam bozulur: by ile kurulmuş bir cümle işin bitmesini, until ile kurulmuş bir cümle işin sürmesini ister.

`Finish it by Friday.` — *Cumaya kadar bitir. (son tarih)*

`I will be here until Friday.` — *Cumaya kadar buradayım. (süreklilik)*

~~`✗I will finish it until Friday.`~~ — *Finish ... by Friday.*

`during the film` — *film sırasında (+ İSİM)*

`while I was watching the film` — *filmi izlerken (+ CÜMLE)*

~~`✗during I was watching`~~ — *while I was watching*

KAVRAMA SORUSU How long, or when did it start? · Must it be finished, or must it continue?

SINIFTA by / until ayrımını iki çizimle verin: by → hedefe konan bir bayrak; until → hedefe kadar uzanan bir çizgi.

1 **for + a period, since + a starting point** · for ile since ayrımı

`I have lived here for ten years.` — *On yıldır burada yaşıyorum.*

`She has been ill since Monday.` — *Pazartesiden beri hasta.*

`We waited for two hours.` — *İki saat bekledik.*

~~`✗since two hours`~~ — *for two hours — süre for alır*

2 **during + noun, while + clause** · during ile while ayrımı

`Don't talk during the lesson.` — *Ders sırasında konuşmayın.*

`I fell asleep while I was reading.` — *Okurken uyuyakaldım.*

`He called me during the meeting.` — *Toplantı sırasında beni aradı.*

`It started to rain while we were walking.` — *Yürürken yağmur başladı.*

3 **by = not later than, until = up to that point** · by ile until ayrımı

`The report must be ready by Monday.` — *Rapor pazartesiye hazır olmalı.*

`The shop is open until nine.` — *Dükkân dokuza kadar açık.*

`I will have finished by then.` — *O zamana kadar bitirmiş olurum.*

`Wait until I come back.` — *Ben dönene kadar bekle.*

4 **in + a period from now** · in = bundan sonra ne kadar

`The train leaves in ten minutes.` — *Tren on dakika sonra kalkıyor.*

`I will call you back in an hour.` — *Seni bir saat sonra ararım.*

`She will graduate in two years.` — *İki yıl sonra mezun olacak.*

`Dikkat: in = bundan sonra; after ile karıştırılmamalı.`

5 **from … to / between … and** · Aralık bildirenler

`We work from nine to five.` — *Dokuzdan beşe kadar çalışırız.*

`The course runs from March to June.` — *Kurs marttan hazirana sürüyor.*

`It happened between 1990 and 2000.` — *1990 ile 2000 arasında oldu.*

`The museum is closed between one and two.` — *Müze bir ile iki arası kapalıdır.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.PREP.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Zaman edatı

Boşluğu doldurun.

1. `I will finish ___ two hours.`
   CEVAP in
   in + süre = bu süre sonunda.
2. `I finished the report ___ two hours.`
   CEVAP in
   Süre içinde tamamlandı.
3. `The shop is open ___ 9 a.m. ___ 6 p.m.`
   CEVAP from … to / until
4. `I have been here ___ Monday.`
   CEVAP since
5. `I have been here ___ three days.`
   CEVAP for
6. `We must finish ___ Friday. (en geç)`
   CEVAP by
7. `I will be away ___ Friday. (o güne kadar sürekli)`
   CEVAP until
8. `He was born ___ the 20th century.`
   CEVAP in

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* by / until ve during / for

Doğru olanı seçin ve farkı söyleyin.

1. `Finish it ___ six. / Wait ___ six.`
   CEVAP by six (en geç altıya kadar bir kez) · until six (altıya kadar sürekli).
2. `I slept ___ the film. / I slept ___ two hours.`
   CEVAP during the film (olay) · for two hours (süre).
3. `✗ I was in İzmir during three days.`
   CEVAP … for three days.
4. `✗ I will call you until Monday.`
   CEVAP I will call you by Monday.
5. `✗ We met at the last summer.`
   CEVAP We met last summer.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Bir projenin takvimi**

Bir işin başlangıcını, süresini ve bitişini altı cümleyle yazın; in, for, since, by, until ve from … to kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP We started the project in March. I have worked on it since then. It has taken about four months so far. We work from nine to five every day. It must be finished by the end of July. I will not take a holiday until it is over.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Takviminizi bir proje planına çevirin; her cümleyi by ve until arasındaki farkı sınayacak biçimde iki kez yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I will finish it by Friday. (en geç cuma) I will work on it until Friday. (cumaya kadar sürecek)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) for süre, since başlangıç. 2) by bitiş noktası, until süreklilik. 3) Altı edatın hepsi kullanılmış.

A2.PREP.02 Prepositions of Movement and Direction *Hareket ve Yön Edatları*

↑ A1.PREP.03

across / along / through / over / under · up / down / past / around · onto–off · into–out of · towards / as far as

Hareket edatları izlenen yolun biçimini gösterir: across bir yüzeyi enine geçer, through bir hacmin içinden geçer, along bir çizgi boyunca ilerler, over üstünden aşar. Ayrıca giriş–çıkış çiftleri (onto/off, into/out of) araç ve yüzeylerle kalıplaşmıştır: otobüse binmek get on, arabaya binmek get in ile kurulur.

Movement prepositions encode the shape of the path; boarding verbs pair with on/off for large vehicles and in/out of for cars.

AYRIM walk across the street (enine) ≠ walk along the street (boyunca) ≠ walk through the park (içinden)

SIK HATA

✗ I got off from the car. We walked through the bridge.
✓ I got out of the car. We walked across the bridge.

Türkçede yön ekleri yolun biçimini kodlamaz (caddeden geçtim / caddede yürüdüm); İngilizcedeki ayrım görsel olarak öğretilmelidir.

KAVRAMA SORUSU What shape is the path? · Is it a big vehicle or a car?

SINIFTA Her edat için tahtaya tek bir çizim yapın: ok ve engel. Sözcük değil, hareketin resmi öğretilsin.

1 **across, along, through, over, under** · Geçiş bildirenler

We walked across the bridge. — *Köprüyü geçtik.*
The train goes through a tunnel. — *Tren bir tünelden geçer.*
Walk along this road for 200 metres. — *Bu yol boyunca 200 metre yürüyün.*
The cat jumped over the wall. — *Kedi duvarın üstünden atladı.*

2 **up, down, past, round/around** · Yön bildirenler

We climbed up the hill. — *Tepeye tırmandık.*
She ran down the stairs. — *Merdivenlerden koşarak indi.*
Walk past the bank and turn left. — *Bankayı geçip sola dönün.*
They drove around the city. — *Şehrin etrafında dolaştılar.*

3 **onto / off, into / out of** · Giriş-çıkış çiftleri

Get on the bus at the second stop. — *İkinci durakta otobüse binin.*
I got off the train at Ankara. — *Ankara'da trenden indim.*
She got into the car quickly. — *Çabucak arabaya bindi.*
He got out of the taxi. — *Taksiden indi.*

4 **towards / as far as** · Yönelme ve sınır

He walked towards the door. — *Kapıya doğru yürüdü.*
We drove as far as the border. — *Sınıra kadar sürdük.*
She came towards me smiling. — *Gülümseyerek bana doğru geldi.*
towards = yönelme (varış belirsiz) · as far as = sınır (varış belli)

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.PREP.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Hareket ve yön

Boşluğu doldurun.

1. She walked ___ the bridge. (üzerinden geçti)
   CEVAP across / over
2. The train went ___ the tunnel.
   CEVAP through
3. We drove ___ the mountain. (etrafından)
   CEVAP around
4. He ran ___ the stairs. (yukarı)
   CEVAP up
5. The ball rolled ___ the hill. (aşağı)
   CEVAP down
6. She got ___ the bus at the station.
   CEVAP off
   Otobüs, tren, uçak: get on / get off.
7. He got ___ the taxi.
   CEVAP into / out of
   Araba ve taksi: get into / get out of.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* across / through / over

Farkı açıklayın ve doğru olanı seçin.

1. swim ___ the river / walk ___ the forest
   CEVAP across the river (yüzey) · through the forest (içinden).
2. jump ___ the wall / climb ___ the wall
   CEVAP over the wall — ikisinde de üstünden aşma.
3. ✗ I arrived to the airport at six.
   CEVAP I arrived at the airport at six.
4. ✗ He entered into the room.
   CEVAP He entered the room. — enter edat almaz.
5. ✗ I got on my car.
   CEVAP I got into my car.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Yol tarifi

Bir yeri tarif eden altı cümle yazın; altı farklı hareket edatı kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP Go out of the building and walk along this street. Cross over the bridge. Go through the small park. Walk past the mosque. Turn into the second street on the left. The office is at the end of the road.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Tarifinizi eşinize okuyun, o krokide izlesin; sonra her hareket edatını karşıtıyla değiştirip yeni tarifin nereye çıktığını yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Go across the bridge → Go along the river. Walk past the bank → Stop at the bank.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Altı farklı hareket edatı var. 2) into/onto ile in/on ayrımı doğru. 3) Tarif izlenebilir ve tutarlı.

A2.PREP.03 Adjective + Preposition *Sıfat + Edat*

be + SIFAT + edat (+ -ing)

Sıfat–edat eşleşmeleri sözlükseldir: anlamdan türetilemez, ezberlenir. En verimli yol, sıfatı hiçbir zaman tek başına değil edatıyla birlikte kaydetmektir. Bu eşleşmelerden sonra fiil gelecekse mutlaka -ing biçiminde gelir; edat kuralının istisnası yoktur.

Adjective + preposition pairs are lexical and must be learned as units; a following verb always takes the -ing form.

AYRIM good at (beceri) · interested in (ilgi) · afraid of (korku) · married to (ilişki)

SIK HATA

✗ I am interested about music. She is good in maths.
✓ I am interested in music. She is good at maths.

Türkçede ilgi ve beceri hâl ekiyle kurulur (müziğe ilgi, matematikte iyi) ve öğrenci ekleri edata birebir çevirir.

KAVRAMA SORUSU Which preposition goes with this adjective? · What form does the verb take after it?

SINIFTA Sıfat listesi vermeyin; sıfat + edat + örnek cümle üçlüsünü tek girdi olarak defterletin.

1 **interested in, good at, bad at** · İlgi ve beceri

I am interested in history. — *Tarihe ilgi duyuyorum.*
She is very good at maths. — *Matematikte çok iyidir.*
He is bad at remembering names. — *İsim hatırlamakta kötüdür.*
Are you keen on football? — *Futbola meraklı mısın?*

2 **afraid of, tired of, full of** · of alan sıfatlar

My sister is afraid of dogs. — *Kız kardeşim köpeklerden korkar.*
I am tired of waiting. — *Beklemekten bıktım.*
The room was full of people. — *Oda insan doluydu.*
She is proud of her students. — *Öğrencileriyle gurur duyuyor.*

3 **married to, similar to, kind to** · to alan sıfatlar

He is married to a teacher. — *Bir öğretmenle evli.*
This is similar to the other one. — *Bu, diğerine benziyor.*
Be kind to your classmates. — *Sınıf arkadaşlarına iyi davran.*
She is used to living alone. — *Yalnız yaşamaya alışkın.*

4 **different from, famous for, worried about** · Diğer yaygın eşleşmeler

Antalya is famous for its beaches. — *Antalya plajlarıyla ünlüdür.*
I am worried about the exam. — *Sınav için endişeliyim.*
This is different from what I expected. — *Bu, beklediğimden farklı.*
She is responsible for the project. — *Projeden o sorumlu.*

5 **A verb after a preposition takes -ing** · Edattan sonra -ing

He is good at cooking. — *Yemek yapmakta iyidir.*
I am tired of working late. — *Geç saatlere kadar çalışmaktan yoruldum.*
She is interested in learning Arabic. — *Arapça öğrenmeye ilgi duyuyor.*
~~✗good at cook~~ — *good at cooking*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.PREP.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Sıfat + edat

Doğru edatı yazın.

1. `I am interested ___ art.`
   CEVAP in
2. `She is good ___ languages.`
   CEVAP at
3. `He is afraid ___ spiders.`
   CEVAP of
4. `We are proud ___ our team.`
   CEVAP of
5. `I am worried ___ the exam.`
   CEVAP about
6. `She is married ___ a doctor.`
   CEVAP to
7. `This is different ___ that.`
   CEVAP from
8. `He is angry ___ me.`
   CEVAP with
   Kişiye with, olaya about.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Türkçeden gelen edat hataları

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ She is married with an engineer.`
   CEVAP She is married to an engineer.
2. `✗ I am interested about football.`
   CEVAP I am interested in football.
3. `✗ He is angry to me.`
   CEVAP He is angry with me.
4. `✗ I am bored from this book.`
   CEVAP I am bored with / by this book.
5. `✗ She is good in maths.`
   CEVAP She is good at maths.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kişilik kartı

Kendiniz hakkında altı cümle yazın; altı farklı sıfat + edat kalıbı kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I am interested in history. I am good at cooking. I am afraid of heights. I am proud of my family. I am worried about the future. I am tired of waiting.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Kartınızı eşinizle değiştirip her sıfat–edat kalıbını soruya çevirin; yanıtları alıp bir tanışma metni yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I'm keen on music. → Are you keen on music? I'm worried about the exam. → What are you worried about?
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı farklı sıfat + edat kalıbı doğru. 2) Edattan sonra ad ya da -ing gelmiş. 3) Soruya çevirimde edat korunmuş.

A2.PREP.04 Verb + Preposition *Fiil + Edat* ◇ yüksek verim

→ VII.24

FİİL + edat (sözlüksel) · bazı fiiller İngilizcede EDAT ALMAZ

Bir grup fiil belirli bir edatla kalıplaşmıştır ve edat düşürülemez. Bunun tam tersi de vardır: Türkçede ekli kurulan bazı fiiller İngilizcede doğrudan nesne alır ve araya edat konması hatadır. Bu ikinci grup, Türkçe konuşan öğrencinin en sık düştüğü tuzaktır.

Some verbs require a fixed preposition; others take a direct object in English although their Turkish equivalents use a case ending.

AYRIM wait FOR the bus (edat şart) ≠ enter the room (edat yasak)

SIK HATA

✗ He entered to the room and answered to my question.
✓ He entered the room and answered my question.

Türkçede odaya girmek, soruya cevap vermek, biriyle evlenmek ekle kurulur; öğrenci eki edat sanıp ekler.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **İngilizcede edat almayan fiiller: enter, answer, marry, discuss**

Bu fiiller Türkçede hâl ekiyle kurulduğu için öğrenci karşılığında bir edat bekler ve ekler. Oysa İngilizcede bunlar doğrudan geçişlidir; araya edat konulduğunda cümle hatalı olur. Bu liste kısadır ve A2'de bir kez ezberlenirse kalıcı olur.

~~✗He entered to the room.~~ — *He entered the room. — Odaya girdi.*

~~✗Please answer to my question.~~ — *Please answer my question. — Soruma cevap verin.*

~~✗He married with her.~~ — *He married her. — Onunla evlendi.*

~~✗We discussed about the problem.~~ — *We discussed the problem. — Sorunu tartıştık.*

~~✗I will phone to you tonight.~~ — *I will phone you tonight. — Bu akşam seni ararım.*

But: He got married to her. — *Onunla evlendi. (get married ile to kullanılır)*

KAVRAMA SORUSU Does this verb need a preposition? · Can we put a noun straight after it?

SINIFTA İki kırmızı listeyi duvara asın: EDAT ŞART (listen to, wait for, look at, depend on) ve EDAT YASAK (enter, answer, marry, discuss, phone, lack).

1 **listen to, look at, wait for, ask for** · Yaygın eşleşmeler

We are waiting for the bus. — *Otobüs bekliyoruz.*
Listen to me carefully. — *Beni dikkatle dinle.*
She asked for help. — *Yardım istedi.*
Look at this photo. — *Şu fotoğrafa bak.*

2 **depend on, belong to, agree with** · İlişki bildirenler

It depends on the weather. — *Havaya bağlı.*
This book belongs to me. — *Bu kitap bana ait.*
I agree with you. — *Sana katılıyorum.*
She apologised for being late. — *Geç kaldığı için özür diledi.*

3 **think about ↔ think of** · Anlamı değişen çiftler

I am thinking about my future. — *Geleceğimi düşünüyorum. (üzerinde durmak)*
What do you think of this film? — *Bu film hakkında ne düşünüyorsun? (görüş)*
I thought of a good idea. — *Aklıma iyi bir fikir geldi.*
Think about it and tell me tomorrow. — *Düşün ve yarın söyle.*

4 **Verbs that take NO preposition in English** · İngilizcede edat almayan fiiller

Please enter the building quietly. — *Binaya sessizce girin.*
Answer the questions in English. — *Soruları İngilizce cevaplayın.*
They reached the summit at noon. — *Zirveye öğlen ulaştılar.*
~~✗reach to the summit~~ — *reach edat almaz*

5 **marry / discuss / lack take a direct object** · Doğrudan nesne alanlar

`He married her in 2019.` — *Onunla 2019'da evlendi.*

`We discussed the plan for an hour.` — *Planı bir saat tartıştık.*

`The report lacks detail.` — *Rapor ayrıntıdan yoksun.*

~~`✗discuss about · ✗lack of (fiil olarak)`~~ — *doğrudan nesne alırlar*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.PREP.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* Fiil + edat

Doğru edatı yazın.

1. `I am waiting ___ the bus.`
   CEVAP for
   Bazı fiiller edat almaz: enter, phone, discuss, marry. Türkçedeki durum eki ('-e girdi') öğrenciyi edat eklemeye iter.
2. `She apologised ___ being late.`
   CEVAP for
3. `He depends ___ his parents.`
   CEVAP on
4. `We are looking ___ a new flat.`
   CEVAP for
5. `They belong ___ the same club.`
   CEVAP to
6. `I agree ___ you.`
   CEVAP with
7. `She succeeded ___ passing the exam.`
   CEVAP in
8. `He complained ___ the noise.`
   CEVAP about

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Edat alan ve almayan fiiller

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ I am waiting you.`
   CEVAP I am waiting for you.
2. `✗ She married with him.`
   CEVAP She married him. — marry fiili edat almaz.
3. `✗ Let's discuss about the plan.`
   CEVAP Let's discuss the plan. — discuss edat almaz.
4. `✗ I phoned to my mother.`
   CEVAP I phoned my mother.
5. `✗ We entered to the room.`
   CEVAP We entered the room.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Dünkü olaylar

Dün olan altı şeyi yazın; her cümlede bir bağımlı edat bulunsun, ikisinde edat almayan bir fiil kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I waited for the bus for twenty minutes. I apologised for arriving late. We discussed the new project. I phoned my sister in the evening. She complained about her job. I agreed with her.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi eşinize verin; o edat gerektirmeyen fiillere yanlışlıkla edat eklesin, siz düzeltin ve kuralı yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I phoned her. (*phoned to her değil) I listened to music. (listen edat ister)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Bağımlı edatlar doğru (depend on, wait for, listen to). 2) Edat almayan fiillere edat eklenmemiş (enter, phone, discuss). 3) Altı cümlede de fiil–edat seçimi tutarlı.

A2.PREP.05 Noun + Preposition *İsim + Edat*

İSİM + edat (reason FOR · solution TO · difference BETWEEN)

İsimler de belirli edatlarla kalıplaşır ve bu eşleşmeler fiilin edatından bağımsızdır: aynı kökten türeyen fiil ve isim farklı edat alabilir. Ayrıca tamamen kalıplaşmış edat öbekleri vardır (on time, in time, at last, by mistake); bunlar sözcük sözcük değil bütün olarak öğrenilir.

Nouns carry their own fixed prepositions, which may differ from those of the related verb; a set of prepositional phrases is fully idiomatic.

AYRIM on time (tam zamanında) ≠ in time (yetişecek kadar erken)

SIK HATA

✗ the reason of the delay · the solution of the problem
✓ the reason for the delay · the solution to the problem

Türkçede tamlama tek bir ekle kurulduğu için (gecikmenin nedeni) öğrenci hepsini of ile karşılar.

KAVRAMA SORUSU Which preposition follows this noun? · Exactly on schedule, or early enough?

SINIFTA on time / in time ayrımını bir tren metaforuyla verin: tren on time kalkar; siz in time yetişirsiniz.

1 **reason for, solution to, answer to** · Yaygın eşleşmeler

What is the reason for the delay? — *Gecikmenin nedeni ne?*
There is no solution to this problem. — *Bu sorunun çözümü yok.*
I don't know the answer to your question. — *Sorunun cevabını bilmiyorum.*
~~✗the reason of · ✗the solution of~~ — *for ve to kullanılır*

2 **interest in, difference between, increase in** · Diğer eşleşmeler

She has a great interest in art. — *Sanata büyük ilgisi var.*
What is the difference between them? — *Aralarındaki fark ne?*
There was an increase in prices. — *Fiyatlarda artış oldu.*
He has no experience of teaching. — *Öğretmenlik deneyimi yok.*

3 **Fixed prepositional phrases** · Kalıplaşmış öbekler

The train arrived on time. — *Tren tam zamanında geldi.*
We got to the station in time to catch it. — *İstasyona yetişecek kadar erken vardık.*
At last, the rain stopped. — *Nihayet yağmur durdu.*
I sent the message by mistake. — *Mesajı yanlışlıkla gönderdim.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.PREP.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İsim + edat**

Doğru edatı yazın.

1. There is no need ___ worry.
   CEVAP to
2. What is the reason ___ the delay?
   CEVAP for
3. He has no interest ___ politics.
   CEVAP in
4. There has been an increase ___ prices.
   CEVAP in
5. The answer ___ question 3 is wrong.
   CEVAP to
6. The solution ___ the problem is simple.
   CEVAP to
7. I have a problem ___ my computer.
   CEVAP with

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Fiil ve isim aynı edatı almaz**

Doğru biçimi yazın.

1. `believe ___ / belief ___`
   CEVAP believe in · belief in — burada aynı.
2. `answer ___ (fiil) / answer ___ (isim)`
   CEVAP answer the question (edatsız) · the answer to the question.
3. `✗ the reason of the accident`
   CEVAP the reason for the accident
4. `✗ an increase of prices`
   CEVAP an increase in prices
   an increase of 10% ✓ — miktar bildirirken of.
5. `✗ the solution of this problem`
   CEVAP the solution to this problem

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Bir sorunu anlat**

Yaşadığınız bir sorunu beş cümleyle anlatın; en az üç isim + edat kalıbı kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I have a problem with my laptop. The reason for the fault is unclear. There is no solution to it yet. I have no interest in buying a new one. There has been a big increase in repair prices.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Sorununuzu bir şikâyet dilekçesine çevirin; her isim + edat kalıbını fiil biçimiyle de yazıp edatın değişip değişmediğini gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: There was a problem with the heating. → The heating did not work. My reason for writing is…
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) En az üç isim + edat kalıbı doğru (reason for, solution to, interest in). 2) Edattan sonra ad öbeği ya da -ing. 3) İsim ve fiil biçimlerinin edatları karşılaştırılmış.

A2.PREP.06 Phrasal Verbs — Introduction *Öbek Fiiller — Giriş* ◆ çekirdek

→ VII.23

FİİL + parçacık = tek anlam birimi · ayrılabilenlerde ZAMİR nesne ARAYA girer

Öbek fiil, fiil ile bir parçacığın birleşerek yeni bir anlam kurmasıdır: turn on "açmak", give up "vazgeçmek". Anlam parçalardan çıkarılamaz, bu yüzden bütün olarak öğrenilir. Ayrılabilen öbek fiillerde isim nesne iki yere de gelebilir, ama zamir nesne mutlaka araya girer — bu kural istisnasızdır.

Phrasal verbs are single meaning units; with separable ones a noun object may go either side, but a pronoun object must go between.

AYRIM turn off the light = turn the light off ✓ · turn it off ✓ · turn off it ✗

SIK HATA

✗ Turn off it, please. I looked the word up in a dictionary… I looked up it.
✓ Turn it off, please. I looked it up in a dictionary.

Türkçede böyle bir yapı hiç olmadığı için öbek fiiller sözlüksel olarak öğrenilmek zorundadır; zamir kuralı ise tamamen yeni bir bilgidir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **turn it off ✓ / turn off it ✗ — zamir kuralı istisnasızdır**

Ayrılabilen öbek fiillerde isim nesne fiile bitişik de durabilir, parçacıktan sonra da gelebilir. Ama nesne bir zamirse (it, them, him) mutlaka fiil ile parçacığın arasına girer. Öğrenciler ismi doğru kullansa bile zamire geçtiklerinde hata yapar; bu yüzden kural zamir üzerinden öğretilmelidir.

`Turn off the light. = Turn the light off.` — *Işığı kapat. (isim — iki biçim de doğru)*

`Turn it off.` — *Onu kapat.*

~~`✗Turn off it.`~~ — *Zamir araya girmek zorundadır.*

`I gave up smoking.` — *Sigarayı bıraktım. (ayrılmaz)*

`Take off your shoes. = Take your shoes off.` — *Ayakkabılarını çıkar.*

~~`✗Take off them.`~~ — *Take them off.*

KAVRAMA SORUSU Is the object a noun or a pronoun? · Can we separate this verb?

SINIFTA Ayrılabilirliği ezberletmeyin; zamir kuralını ezberletin: "Zamir daima araya girer." Bu tek kural, hataların çoğunu keser.

1 **Verb + particle: a single meaning unit** · Fiil + parçacık tek anlam birimidir

`I get up at seven every day.` — *Her gün yedide kalkarım.*

`Can you turn on the light?` — *Işığı açar mısın?*

`I am looking for my keys.` — *Anahtarlarımı arıyorum.*

`Anlam parçalardan çıkarılamaz: give up ≠ vermek + yukarı`

2 **Intransitive phrasal verbs** · Nesnesiz öbek fiiller

`The plane took off on time.` — *Uçak zamanında kalktı.*

`Please sit down.` — *Lütfen oturun.*

`My car broke down yesterday.` — *Arabam dün bozuldu.*

`Bu fiiller nesne almaz.`

3 **Separable phrasal verbs** · Ayrılabilen öbek fiiller

`Turn off the TV. = Turn the TV off.` — *Televizyonu kapat.*

`Put on your coat. = Put your coat on.` — *Montunu giy.*

`Fill in the form. = Fill the form in.` — *Formu doldur.*

`İsim nesne iki konumda da olabilir.`

4 **A pronoun object must go between** · Zamir nesne araya girer

`Turn it off.` — *Onu kapat.*

`Put them on.` — *Onları giy.*

`I filled it in.` — *Onu doldurdum.*

~~`✗Turn off it.`~~ · ~~`✗Put on them.`~~ — *zamir araya girer*

5 **High-frequency phrasal verbs for A2** · A2 düzeyi sık kullanılanlar

`wake up` · `get up` · `put on` · `take off` — *uyanmak · kalkmak · giymek · çıkarmak*

`give up` · `find out` · `look after` · `look for` — *vazgeçmek · öğrenmek · bakmak · aramak*

`turn on / off` · `switch on / off` — *açmak / kapatmak*

`come back` · `go out` · `grow up` · `run out of` — *dönmek · çıkmak · büyümek · tükenmek*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.PREP.06

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Öbek fiil anlamı**

Öbek fiilin anlamını Türkçe yazın.

1. `get up`
   CEVAP kalkmak (yataktan)
   *Ayrılabilir öbek fiilde zamir nesne araya girer: turn it off, *turn off it. Bu tek kural öbek fiil öğretiminin en işlevsel parçasıdır.*
2. `turn on / turn off`
   CEVAP açmak / kapatmak (cihaz)
3. `look for`
   CEVAP aramak
4. `give up`
   CEVAP vazgeçmek, bırakmak
5. `take off`
   CEVAP çıkarmak (giysi) / kalkmak (uçak)
6. `put on`
   CEVAP giymek
7. `find out`
   CEVAP öğrenmek, ortaya çıkarmak
8. `come back`
   CEVAP geri dönmek

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Nesne nereye gelir?**

Cümleyi zamirle yeniden yazın.

1. `Turn on the light. → (it ile)`
   CEVAP Turn it on. — ayrılabilir öbek fiilde zamir ortaya girer.
2. `✗ Turn on it.`
   CEVAP Turn it on.
3. `I am looking for my keys. → (them ile)`
   CEVAP I am looking for them. — ayrılamaz; edatlı fiildir.
4. `✗ I am looking them for.`
   CEVAP I am looking for them.
5. `Take off your coat. → (it ile)`
   CEVAP Take it off.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sabahım**

Sabah rutininizi altı cümleyle anlatın; altı farklı öbek fiil kullanın, ikisinde nesne zamir olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I get up at seven. I turn on the radio and listen to the news. I put on my clothes. I look for my keys — sometimes I cannot find them. I turn the lights off before I leave. I come back at six.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı öbek fiilinizi ayrılabilir ve ayrılamaz diye ikiye ayırın; ayrılabilir olanlarda zamiri araya alıp sınayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I turned the alarm off. / I turned it off. (*I turned off it değil) I looked after my sister. (ayrılamaz)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı farklı öbek fiil kullanılmış. 2) Zamir nesne ayrılabilir fiilde araya girmiş. 3) Ayrılamaz fiilde nesne bölünmemiş.

06 Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş

Verb Forms, Tense & Aspect

VERB

A2.VERB.01 Past Simple — Consolidation *Geçmiş Zaman — Pekiştirme* ◆ çekirdek

↑ A1.VERB.07 · A1.VERB.08

V2 / V-ed + belirli geçmiş zaman göndergesi (açık ya da örtük)

Geçmiş zaman A2'de anlatı kurma aracı hâline gelir: bitmiş olayların sırasını verir, geçmişte kalmış alışkanlık ve durumları anlatır. Düzensiz fiillerin ikinci grubu ve ünlü değişim aileleri bu düzeyde tamamlanır. Ayırt edici koşul şudur: geçmiş zaman, bitmiş bir zaman dilimine gönderme yapar; bu gönderge söylenmese bile bağlamda vardır.

The past simple narrates finished events in a finished time frame, whether that frame is stated or understood.

AYRIM I saw him yesterday. ✓ · I have seen him yesterday. ✗ (belirli geçmiş zaman perfect almaz)

SIK HATA

```
✗ I have visited Paris last summer.
✓ I visited Paris last summer.
```

Türkçede tek bir görülen geçmiş zaman bulunduğu için öğrenci past simple ile present perfect arasındaki gönderge farkını sezmez.

KAVRAMA SORUSU Is the time finished? · Do we know exactly when?

SINIFTA Düzensiz fiilleri alfabetik listeyle değil ünlü değişim aileleriyle verin; bellek yükü üçte bire iner.

1 **Narrating a sequence of finished events** · Bitmiş olay dizisini anlatma

`I woke up, had breakfast and left.` — *Uyandım, kahvaltı ettim ve çıktım.*

`She opened the door, looked inside and smiled.` — *Kapıyı açtı, içeri baktı ve gülümsedi.*

`We arrived at six and started work immediately.` — *Altıda vardık ve hemen işe başladık.*

`Anlatıda olaylar gerçekleşme sırasıyla dizilir.`

2 **Past habits and past states** · Geçmiş alışkanlık ve durum

`I lived in İzmir for five years.` — *Beş yıl İzmir'de yaşadım. (artık yaşamıyorum)*

`He worked at that bank until 2019.` — *2019'a kadar o bankada çalıştı.*

`She loved horses when she was a child.` — *Çocukken atlara bayılırdı.*

`Dikkat: "I have lived in İzmir for five years" hâlâ orada demektir.`

3 **Irregular verbs — second group** · Düzensiz fiiller — ikinci grup

`bring → brought · buy → bought · think → thought` — *-ought ailesi*

`teach → taught · catch → caught` — *-aught ailesi*

`She brought her sister to the party.` — *Kız kardeşini partiye getirdi.*

`I thought you were at home.` — *Evde olduğunu sanmıştım.*

4 **Irregular verbs — vowel-change families** · Ünlü değişim aileleri

`sing → sang → sung · drink → drank → drunk · begin → began → begun` — *i–a–u ailesi*

`speak → spoke → spoken · break → broke → broken` — *e–o–o ailesi*

`write → wrote → written · drive → drove → driven` — *i–o–i ailesi*

`We began the lesson at nine.` — *Derse dokuzda başladık.*

5 **Definite past time reference is obligatory or implied** · Belirli geçmiş zaman göndergesi

`I saw him yesterday.` — *Onu dün gördüm.*

`They moved here in 2018.` — *Buraya 2018'de taşındılar.*

~~`✗I have seen him yesterday.`~~ — *I saw him yesterday.*

`Gönderge örtük de olabilir: Who wrote this? (bir zaman yazıldı)`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.VERB.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Geçmiş zaman pekiştirme

Fiili doğru biçimde yazın.

1. They ___ (leave) at six.
   CEVAP left
   Anlatıda zaman tutarlılığı gerekir; öğrenciler geçmiş anlatının ortasında geniş zamana kayar. Bu, zaman bilgisi eksikliğinden değil izleme yükünden doğar — kısa metinlerle çalışılmalıdır.
2. She ___ (not / understand) the question.
   CEVAP didn't understand
3. ___ you ___ (bring) the documents?
   CEVAP Did ... bring
4. He ___ (teach) us for two years.
   CEVAP taught
5. We ___ (choose) the blue one.
   CEVAP chose
6. I ___ (think) about it all night.
   CEVAP thought
7. The film ___ (begin) at eight.
   CEVAP began

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Anlatı kur

Verilen fiillerle geçmiş zaman anlatısı kurun.

1. wake up / be late / run / catch (bir sabah öyküsü)
   CEVAP I woke up late yesterday. I was already late for work. I ran to the bus stop and caught the last bus.
2. ✗ Yesterday I have gone to the cinema.
   CEVAP Yesterday I went to the cinema.
3. ✗ She didn't came.
   CEVAP She didn't come.
4. ✗ When did you born?
   CEVAP When were you born? — edilgen yapıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Unutamadığım gün

Geçmişte yaşadığınız bir günü sekiz cümleyle anlatın; en az beş düzensiz fiil ve üç zaman ifadesi bulunsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Sekiz cümle.
   ÖRNEK CEVAP Two years ago I travelled to Kapadokya. We left home at five in the morning. The journey took nine hours. When we arrived, the sun was already going down. We saw the valleys the next morning. I took hundreds of photographs. In the evening we ate at a small restaurant. I never forgot that day.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Öykünüzü sınıfta anlatın; dinleyenler zaman çizgisini çizsin. Sonra üç cümleyi sürekli geçmişe çevirip arka plan bilgisi ekleyin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I woke up late. It was raining and everyone was still sleeping. I ran to the bus stop but the bus had gone.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) En az beş düzensiz fiil doğru çekilmiş. 2) Üç zaman ifadesi var. 3) Olay sırası anlaşılır.

A2.VERB.02 Past Continuous *Sürekli Geçmiş Zaman* ◇ yüksek verim

`was / were + V-ing · when + past simple ⇔ while + past continuous`

Sürekli geçmiş zaman, geçmişte bir noktada sürmekte olan eylemi anlatır ve anlatıda arka planı kurar. En tipik kullanımı, süren bir eylemin ani bir olayla kesilmesidir: uzun eylem past continuous, kesen olay past simple alır. Bağlaç seçimi de bu dağılımı izler: when kısa olayı, while süren eylemi getirir.

The past continuous sets the background and is interrupted by a past simple event; when introduces the short event, while the ongoing one.

AYRIM I was reading when the phone rang. (arka plan + kesen olay)

SIK HATA

✗ While the phone rang, I was reading. I was knowing the answer.
✓ While I was reading, the phone rang. I knew the answer.

Türkçede "-iyordu" tek biçimlidir ve bağlaç seçimi eyleme göre değişmez; ayrıca durum fiilleri Türkçede sürerli çekilebilir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **when kısa olayı, while süren eylemi getirir**

İki bağlaç Türkçede aynı ekle karşılanır (-ken, -diğinde), bu yüzden öğrenci ikisini rastgele kullanır. İngilizcede dağılım eylemin türüne bağlıdır: when'den sonra çoğunlukla past simple (kısa, bitmiş olay), while'dan sonra past continuous (süren eylem) gelir. Karıştırıldığında cümle anlaşılır ama doğal olmaz ve sınavda hata sayılır.

`I was reading when the phone rang.` — *Telefon çaldığında okuyordum.*

`While I was reading, the phone rang.` — *Ben okurken telefon çaldı.*

~~`✗While the phone rang, I was reading.`~~ — *while süren eylemle gelir.*

`When I arrived, she was cooking.` — *Vardığımda yemek yapıyordu.*

`While she was cooking, I was setting the table.` — *O yemek yaparken ben sofrayı kuruyordum.*

`When I arrived, she cooked dinner.` — *Vardığımda (sonra) yemek yaptı. — sıralı iki olay*

KAVRAMA SORUSU Which action was longer? · Which one interrupted the other?

SINIFTA Zaman çizgisine uzun bir dalga (past continuous) ve onu kesen bir ok (past simple) çizin; bütün örnekleri bu şemaya oturtturun.

1 **was / were + V-ing** · Yapı

`I was working at eight last night.` — *Dün gece sekizde çalışıyordum.*

`They were waiting outside.` — *Dışarıda bekliyorlardı.*

`What were you doing at ten?` — *Onda ne yapıyordun?*

`She wasn't listening.` — *Dinlemiyordu.*

2 **Background action interrupted by a past simple event** · Kesilen arka plan eylemi

`I was having dinner when he called.` — *O aradığında yemek yiyordum.*

`She was crossing the road when the car stopped.` — *Araba durduğunda yoldan geçiyordu.*

`We were watching the film when the power went off.` — *Elektrik gittiğinde film izliyorduk.*

`Uzun eylem → continuous · kesen olay → simple`

3 **Two simultaneous past actions with while** · Eşzamanlı iki eylem

`While I was cooking, she was studying.` — *Ben yemek yaparken o ders çalışıyordu.*

`He was reading while his brother was playing.` — *Kardeşi oynarken o okuyordu.*

`İki eylem de sürüyorsa ikisi de continuous olur.`

`While they were talking, I was taking notes.` — *Onlar konuşurken ben not alıyordum.*

4 **Setting the scene in a narrative** · Anlatıda sahne kurma

`It was raining and the streets were empty.` — *Yağmur yağıyordu ve sokaklar boştu.*

`The sun was shining and the birds were singing.` — *Güneş parlıyor, kuşlar ötüyordu.*

`Everyone was talking when the teacher came in.` — *Öğretmen girdiğinde herkes konuşuyordu.*

`Anlatı sahnesi past continuous ile kurulur, olaylar past simple ile gelir.`

5 **when + past simple, while + past continuous** · when ile while dağılımı

`when the phone rang` — *telefon çaldığında (kısa olay)*

`while I was reading` — *ben okurken (süren eylem)*

`as I was leaving` — *çıkarken (while ile eş anlamlı)*

`when he was young` — *gençken (durum bildirirken when de sürerlik alabilir)*

6 **State verbs are not used in the continuous** · Durum fiilleri kullanılmaz

`I knew the answer.` — *Cevabı biliyordum.*

~~`✗I was knowing the answer.`~~ — *Durum fiili sürerli çekilmez.*

`She wanted to leave early.` — *Erken çıkmak istiyordu.*

~~`✗She was wanting to leave.`~~ — *want durum fiilidir.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.VERB.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Sürekli geçmiş

Fiili doğru biçimde yazın.

1. `At eight last night I ___ (watch) TV.`
   CEVAP was watching
2. `They ___ (not / work) when I called.`
   CEVAP weren't working
3. `What ___ you ___ (do) at ten?`
   CEVAP were … doing
4. `While she ___ (cook), the phone rang.`
   CEVAP was cooking
5. `It ___ (rain) all morning.`
   CEVAP was raining
6. `We ___ (wait) for an hour when the bus came.`
   CEVAP had been waiting / were waiting
   A2'de were waiting yeterlidir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Arka plan ile olay

İki cümleyi birleştirin ya da yanlışı düzeltin.

1. `I was walking home. It started to rain. (when ile)`
   CEVAP I was walking home when it started to rain.
   Uzun eylem sürekli, kısa olay yalın geçmiş.
2. `She was reading. He was cooking. (while ile)`
   CEVAP She was reading while he was cooking.
3. `✗ When I was crossing the road, a car was hitting me.`
   CEVAP … a car hit me.
4. `✗ I was knowing the answer.`
   CEVAP I knew the answer. — durum fiili sürekli çekilmez.
5. `When I arrived, she cooked. / When I arrived, she was cooking. Fark nedir?`
   CEVAP Birincisinde yemek benim gelişimden sonra başladı; ikincisinde ben geldiğimde zaten sürüyordu.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Dün saat sekizde

Dün altı farklı saatte ne yaptığınızı yazın; üçünde sürekli geçmiş, üçünde while/when yapısı bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP At seven I was having breakfast. While I was travelling to work, I listened to a podcast. At eleven I was writing a report. When my colleague called, I was still working. At six I was cooking dinner. While I was watching a film, I fell asleep.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi üç çifte indirin: her çiftte kesilen eylem sürekli, kesen eylem yalın geçmiş olsun; while ve when'i doğru dağıtın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: While I was cooking, the phone rang. When he arrived, we were watching a film.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Uzun/arka plan eylem sürekli, kısa/kesen eylem yalın geçmiş. 2) while genelde sürekli, when genelde yalın geçmişle. 3) Durum fiilleri sürekli yapılmamış.

A2.VERB.03 Present Perfect — Introduction *Yakın Geçmiş Zaman — Giriş* ◆ çekirdek

→ VII.6

have / has + V3 (past participle)

Present perfect, geçmişteki bir olayı ŞU ANLA ilişkilendirir: sonucu şimdi görünür, deneyim şimdiye kadar birikmiştir ya da zaman dilimi henüz bitmemiştir. Bu yüzden belirli bir geçmiş zaman ifadesiyle (yesterday, last week, in 2019) kullanılamaz — bu, yapının tanımına aykırıdır. Türkçede doğrudan karşılığı olmadığı için en zor A2 konusudur.

The present perfect links a past event to the present moment; it is therefore incompatible with a definite past time expression.

AYRIM I have lost my keys. (hâlâ yok) ≠ I lost my keys yesterday. (dün olan bir olay)

SIK HATA

✗ I have seen him yesterday. She has went home.
✓ I saw him yesterday. She has gone home.

Türkçede -miş'li geçmiş duyuma dayanır, present perfect ise şimdiyle bağ kurar; ikisi örtüşmediği için birebir çeviri yanıltıcıdır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **been ↔ gone: biri döndü, biri hâlâ orada**

İki biçim de go fiilinden gelir ama tamamen farklı şey söyler. have been to "gitti ve döndü" (deneyim) demektir; have gone to "gitti ve hâlâ orada" demektir. Türkçede ikisi de "gitti" ile karşılandığı için ayrım tamamen kaybolur ve öğrenci farkında olmadan yanlış bilgi verir.

He has been to Paris. — *Paris'e gitmişliği var. (dönmüş)*

He has gone to Paris. — *Paris'e gitti. (hâlâ orada)*

I have been to that restaurant twice. — *O restorana iki kez gittim.*

~~✗Where is Ali? — He has been to the bank.~~ — *He has gone to the bank. — Bankaya gitti.*

Have you ever been to Japan? — *Hiç Japonya'ya gittin mi? (deneyim sorusu)*

~~✗Have you ever gone to Japan?~~ — *Deneyim sorusunda been kullanılır.*

KAVRAMA SORUSU Is there a result now? · Do we know exactly when it happened?

SINIFTA Present perfect'i Türkçeye çevirtmeyin; "şimdiyle bağı var mı?" sorusuyla çalıştırın. Çeviri yolu bu yapıda kapalıdır.

1 **have / has + past participle** · Yapı

I have finished my homework. — *Ödevimi bitirdim.*
She has gone home. — *Eve gitti.*
They have arrived. — *Vardılar.*
Kısaltma: I've · she's · they've

2 **Past participle forms (V3)** · Üçüncü biçim

work → worked · play → played — *düzenli fiillerde V2 = V3*
go → gone · see → seen · do → done — *düzensizler*
write → written · take → taken · give → given — *-en ailesi*
put → put · cut → cut — *değişmeyenler*

3 **Life experience with ever / never** · Yaşam deneyimi

I have never been to Japan. — *Japonya'ya hiç gitmedim.*
Have you ever ridden a horse? — *Hiç ata bindin mi?*
She has never eaten sushi. — *Hiç suşi yememiş.*
We have visited that museum three times. — *O müzeyi üç kez gezdik.*

4 **Recent events with just** · Yeni olmuş olaylar

She has just left. — *Az önce çıktı.*
I have just finished. — *Az önce bitirdim.*
The film has just started. — *Film daha yeni başladı.*
just orta konumda: have + just + V3

5 **Completed / not yet completed with already / yet** · already ve yet

I have already done it. — *Onu çoktan yaptım.*

I haven't done it yet. — *Onu henüz yapmadım.*

Has the post arrived yet? — *Posta geldi mi?*

already ortada, yet sonda durur.

6 **Unfinished time: today, this week, this year** · Bitmemiş zaman dilimi

I have seen him twice this week. — *Bu hafta onu iki kez gördüm. (hafta bitmedi)*

She has drunk three coffees today. — *Bugün üç kahve içti.*

We haven't had a holiday this year. — *Bu yıl tatil yapmadık.*

Karşılaştırın: I saw him twice last week. — *Geçen hafta bitmiştir → past simple*

7 **been ↔ gone** · been ile gone farkı

She has been to London. — *Londra'ya gitmişliği var.*

She has gone to London. — *Londra'ya gitti, orada.*

I have been to the shops. — *Alışverişe gittim (döndüm).*

Mum has gone to the shops. — *Annem alışverişe gitti (henüz yok).*

8 **No definite past time expression** · Belirli geçmiş zaman ifadesi almaz

~~✗I have seen him yesterday.~~ — *I saw him yesterday.*

~~✗She has arrived two hours ago.~~ — *She arrived two hours ago.*

~~✗We have moved here in 2015.~~ — *We moved here in 2015.*

Belirli geçmiş zaman ifadesi past simple ister.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.VERB.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Present Perfect kur**

Yapıyı kurun.

1. I ___ (finish) my homework.
   CEVAP have finished
   'yet' olumsuz ve soruda, cümle sonunda; 'already' olumluda, yardımcı ile ana fiil arasında durur. Konum bilgisi verilmezse öğrenci ikisini de sona atar.
2. She ___ (not / see) that film.
   CEVAP hasn't seen
3. ___ you ever ___ (be) to London?
   CEVAP Have ... been
4. They ___ (just / arrive).
   CEVAP have just arrived
5. He ___ (already / eat).
   CEVAP has already eaten
6. We ___ (not / finish) yet.
   CEVAP haven't finished
7. I ___ (never / try) sushi.
   CEVAP have never tried

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **been mi gone mu?**

Doğru olanı seçin ve farkı söyleyin.

1. She has ___ to Paris. (gitti, hâlâ orada)
   CEVAP gone
2. She has ___ to Paris. (gitti ve döndü)
   CEVAP been
3. ✗ I have went there.
   CEVAP I have gone there. / I went there.
4. ✗ Have you ever been to the moon? — No, I never have been.
   CEVAP No, I never have. / No, I have never been.
5. just, already, yet nereye gelir?
   CEVAP just ve already yardımcı ile ana fiil arasında; yet olumsuz ve soruda cümle sonunda.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yapılacaklar listesi**

Bugünün listesini altı cümleyle değerlendirin: üçü tamamlanan (already/just), üçü tamamlanmayan (yet, not).

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP I have already answered my emails. I have just finished the report. I have cleaned the kitchen. I haven't called the bank yet. I haven't been to the post office. I still haven't started the presentation.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Listenizi eşinize verin; o yet, already ve just'ın cümledeki yerini denetlesin. Sonra üç maddeyi soru biçimine çevirin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I have already finished my homework. I haven't called her yet. Have you eaten yet?
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) already/just yardımcı ile ana fiil arasında. 2) yet olumsuz ve soruda, cümle sonunda. 3) have/has özneyle uyumlu ve üçüncü biçim doğru.

A2.VERB.04 Present Perfect with for and since *for ve since ile Present Perfect* ◆ çekirdek

have / has + V3 + for + SÜRE / since + BAŞLANGIÇ

Geçmişte başlayıp hâlâ süren durumlar İngilizcede present perfect ile anlatılır; Türkçede aynı anlam geniş zamanla ya da şimdiki zamanla kurulur. Bu, Türkçe konuşan öğrencinin en sistematik hatalarından biridir: "On yıldır burada yaşıyorum" cümlesi doğrudan çevrildiğinde yanlış zaman seçilir.

A situation that began in the past and still continues takes the present perfect with for or since, where Turkish uses a present tense.

AYRIM I have lived here for ten years. (hâlâ burada) ≠ I lived here for ten years. (artık değil)

SIK HATA

✗ I live here since ten years. I am working here for two years.
✓ I have lived here for ten years. I have worked here for two years.

Türkçe süregelen durumu şimdiki zamanla kurar; İngilizce geçmişle bağ kurduğu için perfect ister — birebir çeviri kesinlikle yanıltır.

KAVRAMA SORUSU Did it start in the past? · Is it still true now?

SINIFTA Bu konuyu çeviriyle değil zaman çizgisiyle öğretin: geçmişte bir başlangıç noktası, kesintisiz bir çizgi ve şimdiye ulaşan bir ok.

1 **for + duration** · for + süre

I have known her for three years. — *Onu üç yıldır tanıyorum.*
We have been friends for a long time. — *Uzun zamandır arkadaşız.*
He has worked here for six months. — *Altı aydır burada çalışıyor.*
for + süre: two hours, a week, ages

2 **since + starting point** · since + başlangıç noktası

She has lived in Ankara since 2020. — *2020'den beri Ankara'da yaşıyor.*
I have known him since we were children. — *Onu çocukluğumuzdan beri tanıyorum.*
It has been cold since Monday. — *Pazartesiden beri hava soğuk.*
since + nokta: 2020, Monday, last week, I was a child

3 **State that started in the past and continues** · Geçmişte başlayıp süren durum

`I have had this car for five years.` — *Bu araba beş yıldır bende.*

`They have been married since 2015.` — *2015'ten beri evliler.*

`We have studied English since primary school.` — *İlkokuldan beri İngilizce çalışıyoruz.*

`Durum başladı ve sürüyor.`

4 **How long…? questions** · Süre sorusu

`How long have you known him?` — *Onu ne zamandır tanıyorsun?*

`How long has she lived here?` — *Ne zamandır burada yaşıyor?*

`How long have you been a teacher?` — *Ne zamandır öğretmensiniz?*

~~`✗How long do you know him?`~~ — *Present perfect gerekir.*

5 **Turkish uses the present tense here** · Türkçe bu anlamda geniş zaman kullanır

`On yıldır burada yaşıyorum. → I have lived here for ten years. ✓`

~~`✗I live here for ten years.`~~ — *Türkçe yapının birebir çevirisi hatalıdır.*

`İki yıldır çalışıyorum. → I have worked / have been working for two years.`

~~`✗I am working here for two years.`~~ — *Yaygın ama yanlış.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.VERB.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* for / since

Boşluğu doldurun.

1. `I have lived here ___ 2018.`
   CEVAP since
2. `I have lived here ___ six years.`
   CEVAP for
3. `She has worked here ___ she left school.`
   CEVAP since
   since sonrası cümle de gelebilir.
4. `We have known each other ___ a long time.`
   CEVAP for
5. `He has been ill ___ Monday.`
   CEVAP since
6. `How long ___ you ___ (study) English?`
   CEVAP have … studied

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Türkçe geniş zaman girişimi

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ I live here since 2018.`
   CEVAP I have lived here since 2018. — Türkçe 2018'den beri burada yaşıyorum geniş zamanla kurulur; İngilizce perfect ister.
2. `✗ I am working here for three years.`
   CEVAP I have worked / have been working here for three years.
3. `✗ How long do you know him?`
   CEVAP How long have you known him?
4. `✗ She has come here since Monday.`
   CEVAP She has been here since Monday. — come anlık fiildir, süreyle gelmez.
5. `✗ I have seen him since two days.`
   CEVAP I haven't seen him for two days.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Ne kadar zamandır?**

Beş cümle yazın: üçünde for, ikisinde since kullanın; hepsi hâlâ süren durumlar olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I have studied English for eight years. I have lived in this city since 2020. I have known my best friend for twenty years. I have worked at this company since March. I have had this car for two years.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi How long…? sorularına çevirip eşinize sorun; yanıtları hem for hem since ile yazdırın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — How long have you lived here? — For ten years. / Since 2016.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) for süre, since başlangıç noktası. 2) Perfect zaman kullanılmış (*I live here for değil). 3) Beş durumun beşi de hâlâ sürüyor.

A2.VERB.05 Present Perfect vs Past Simple *Present Perfect ile Past Simple Ayrımı* ◆ çekirdek

`bitmiş zaman → past simple · şimdiye bağlı / belirsiz zaman → present perfect`

İki zaman arasındaki seçim olayın ne zaman olduğuna değil, hangi zaman diliminden söz edildiğine bakar. Zaman dilimi bitmişse past simple, bitmemişse ya da hiç belirtilmemişse present perfect gelir. Haber verirken de bu ayrım işler: olay present perfect ile duyurulur, ayrıntılar past simple ile anlatılır.

The choice depends on whether the time frame is finished; news is announced in the present perfect and detailed in the past simple.

AYRIM I have lost my keys. (sonuç şimdi) ≠ I lost my keys yesterday. (dünkü olay)

SIK HATA

```
✗ Did you ever go to Rome? I have finished it two hours ago.
✓ Have you ever been to Rome? I finished it two hours ago.
```

Türkçedeki tek geçmiş zaman bu ayrımı taşımadığı için öğrenci belirteçlere bakmayı öğrenmek zorundadır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Amerikan İngilizcesi burada past simple'ı yeğler**

Present perfect kuralları İngiliz İngilizcesinde katıdır; Amerikan İngilizcesinde aynı bağlamlarda past simple yaygın biçimde kullanılır ve doğru kabul edilir. Türkiye'deki müfredat ve sınavlar İngiliz İngilizcesini esas alır, bu yüzden üretimde perfect istenmelidir — ama öğrenci Amerikan dizilerinde tersini duyduğunda şaşırmasın.

`Have you eaten yet?` — *Yedin mi? (İngiliz İngilizcesi)*

`Did you eat yet?` — *Aynı anlam (Amerikan İngilizcesi — kabul edilir)*

`I have just finished.` — *Az önce bitirdim. (BrE)*

`I just finished.` — *Aynı anlam (AmE)*

`Sınavda ölçüt: BrE — perfect biçimi üretilmelidir.`

~~`✗I have finished it two hours ago.`~~ — *Her iki değişkede de hatalıdır.*

KAVRAMA SORUSU Is the time period finished? · Are we interested in the result or in the event?

SINIFTA Belirteç kartları dağıtın (yesterday, ever, since, ago, yet, last week) ve öğrenciler kartı gördüğü anda zamanı seçsin; anlamı sonra tartışın.

1 **Finished time ↔ unfinished or unspecified time** · Bitmiş ↔ bitmemiş zaman

`I saw that film last week.` — *O filmi geçen hafta izledim.*

`I have seen that film.` — *O filmi izledim. (ne zaman olduğu önemsiz)*

`She worked there in 2019.` — *2019'da orada çalıştı.*

`She has worked there since 2019.` — *2019'dan beri orada çalışıyor.*

2 **Result now ↔ event then** · Şimdiki sonuç ↔ geçmişteki olay

`I have lost my keys.` — *Anahtarlarımı kaybettim. (hâlâ bulamadım)*

`I lost my keys yesterday but I found them.` — *Dün kaybettim ama buldum.*

`He has broken his arm.` — *Kolunu kırdı. (hâlâ alçıda)*

`He broke his arm last year.` — *Geçen yıl kolunu kırmıştı.*

3 **News headline then details** · Haber verip ayrıntıya geçme

`There has been an accident. Two cars crashed near the bridge.` — *Bir kaza oldu. İki araba köprü yakınında çarpıştı.*

`The president has resigned. He announced it this morning.` — *Başkan istifa etti. Bunu bu sabah açıkladı.*

`Duyuru → perfect · ayrıntı → past simple`

`She has won the prize. She competed against 200 people.` — *Ödülü kazandı. 200 kişiyle yarıştı.*

4 **Time markers that select the tense** · Zamanı belirleyen ifadeler

`yesterday · ago · last week · in 2019 · when I was young → past simple`

`ever · never · just · yet · already · since · for · so far → present perfect`

`today · this week · this year → çoğunlukla present perfect (dilim bitmedi)`

`How long…? → present perfect · When…? → past simple`

5 **American English often prefers the past simple** · Amerikan İngilizcesinde past simple yeğlenir

`Have you finished yet?` — *Bitirdin mi? (BrE)*

`Did you finish yet?` — *Aynı anlam (AmE)*

`I've already eaten. (BrE) ⇔ I already ate. (AmE)`

`Sınav ölçütü olarak İngiliz İngilizcesi alınır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.VERB.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Hangisi doğru?**

Present Perfect mi Past Simple mı? Fiili yazın.

1. `I ___ (see) him yesterday.`
   CEVAP saw
   Belirli geçmiş zaman ifadesi.
2. `I ___ (see) him twice this week.`
   CEVAP have seen
   Süre henüz bitmedi.
3. `She ___ (live) in Ankara from 2010 to 2015.`
   CEVAP lived
4. `She ___ (live) in Ankara since 2010.`
   CEVAP has lived
5. `___ you ever ___ (eat) Japanese food?`
   CEVAP Have … eaten
6. `When ___ you ___ (eat) it?`
   CEVAP did … eat
   When sorusu daima yalın geçmiş.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Belirli zaman işareti**

Yanlışı düzeltin ve nedenini söyleyin.

1. `✗ I have finished it yesterday.`
   CEVAP I finished it yesterday. — yesterday belirli bir geçmiş andır.
2. `✗ When have you arrived?`
   CEVAP When did you arrive?
3. `✗ Did you ever go to Italy?`
   CEVAP Have you ever been to Italy? — yaşam deneyimi sorulur.
4. `✗ I have been to the cinema last night.`
   CEVAP I went to the cinema last night.
5. `I lost my keys. / I have lost my keys. Fark nedir?`
   CEVAP İkincisinde sonuç şimdi geçerlidir: anahtarlar hâlâ kayıptır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Bu yıl ve geçen yıl**

Altı cümle yazın: üçü this year / this month (perfect), üçü last year / in 2020 (yalın geçmiş).

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I have read four books this year. I have started a new course this month. I have travelled twice this summer. Last year I visited three countries. In 2020 I changed my job. I finished my degree in 2019.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizin zaman ifadelerini birbiriyle değiştirin; hangi cümlelerin bozulduğunu bulup kuralı bir cümleyle yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I have travelled a lot this year. → *I have travelled a lot last year. (bitmiş dönem — yalın geçmiş gerekir)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Bitmemiş dönemde perfect, bitmiş dönemde yalın geçmiş. 2) Belirli geçmiş zaman ifadesiyle perfect kullanılmamış. 3) Öğrenci kuralı kendi sözcükleriyle söyleyebiliyor.

A2.VERB.06 used to *used to Yapısı* ◇ yüksek verim

`used to + yalın fiil · didn't use to · Did … use to …?`

used to, geçmişte düzenli olan ama artık geçerli olmayan alışkanlıkları ve durumları anlatır. İçinde "artık öyle değil" anlamı vardır; bu yüzden yalnızca geçmişe aittir ve şimdiki zaman biçimi yoktur. Yapının kendisi geçmiş zamanı taşıdığı için olumsuz ve soruda did devreye girer ve fiil use to biçimine döner.

used to describes discontinued past habits and states; it has no present form and takes did in negatives and questions.

AYRIM I used to smoke. (artık içmiyorum) ≠ I smoked yesterday. (tek olay)

SIK HATA

✗ `I use to go there. I didn't used to like it.`
✓ `I used to go there. I didn't use to like it.`

Türkçedeki "-ardı / -erdi" eki hem geçmiş alışkanlığı hem geniş anlatımı karşıladığı için öğrenci used to'yu şimdiki zamana da taşır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **used to ↔ be used to ↔ get used to**

Üç yapı birbirine çok benzer ama farklı şeyler söyler ve farklı biçim alır. used to + yalın fiil geçmiş alışkanlıktır; be used to + isim/V-ing "alışkın olmak"tır; get used to + isim/V-ing "alışmak"tır. Son ikisinde to bir edattır, mastar işareti değildir — bu yüzden ardından V-ing gelir. Bu, A2–B1 sınavlarının en sık sorduğu ayrımlardan biridir.

`I used to work at night.` — *Eskiden geceleri çalışırdım. (artık değil)*

`I am used to working at night.` — *Geceleri çalışmaya alışığım.*

`I am getting used to working at night.` — *Geceleri çalışmaya alışıyorum.*

~~`✗I am used to work at night.`~~ — *be used to'dan sonra V-ing gelir.*

~~`✗I used to working at night.`~~ — *used to'dan sonra yalın fiil gelir.*

`She didn't use to like tea, but now she is used to drinking it.` — *Eskiden çay sevmezdi, ama artık içmeye alıştı.*

KAVRAMA SORUSU Was it a repeated habit? · Is it still true now?

SINIFTA "Eskiden … idi, artık değil" kalıbıyla öğrencilere kendi çocukluklarını anlattırın; anlam farkı örnekten kendiliğinden çıkar.

1 **used to + base form for past habits** · Geçmiş alışkanlık

`I used to smoke.` — *Eskiden sigara içerdim.*

`We used to play in the street.` — *Sokakta oynardık.*

`He used to call me every Sunday.` — *Her pazar beni ararды.*

`Anlam: düzenli olurdu, artık olmuyor.`

2 **used to for past states** · Geçmiş durum

`There used to be a cinema here.` — *Burada bir sinema vardı.*

`She used to be very shy.` — *Çok utangaçtı.*

`I used to have long hair.` — *Saçlarım uzundu.*

`Durum fiilleriyle de kullanılabilir — would kullanılamaz.`

3 **Negative and question with did** · Olumsuz ve soru

`I didn't use to like it.` — *Eskiden sevmezdim.*

`Did you use to live here?` — *Eskiden burada mı yaşardın?*

~~`✗I didn't used to like it.`~~ — *did zaten geçmişi taşır.*

`Where did you use to work?` — *Eskiden nerede çalışırdın?*

4 **used to ≠ be used to** · used to ile be used to farkı

`I used to work here.` — *Eskiden burada çalışırdım.*

`I am used to working here.` — *Burada çalışmaya alışığım.*

`He used to drive to work.` — *Eskiden işe arabayla giderdi.*

`He is used to driving in traffic.` — *Trafikte araba kullanmaya alışkın.*

5 **No present form of used to** · Şimdiki zaman biçimi yoktur

~~`✗I use to work at home.`~~ — *I usually work at home.* ✓

~~`✗She uses to drink tea.`~~ — *She usually drinks tea.* ✓

`Şimdiki alışkanlık için usually / normally / tend to kullanılır.`

`used to yalnızca geçmiş içindir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.VERB.06

1 KONTROLLÜ *Controlled* **used to**

Cümleyi tamamlayın.

1. `I ___ (play) football when I was young.`
   CEVAP used to play
2. `She ___ (not / like) coffee, but now she loves it.`
   CEVAP didn't use to like
   Olumsuzda use to — d düşer.
3. `___ you ___ (live) in Ankara?`
   CEVAP Did ... use to live
4. `There ___ (be) a cinema here.`
   CEVAP used to be
5. `We ___ (go) to the seaside every summer.`
   CEVAP used to go
6. `He ___ (have) long hair.`
   CEVAP used to have

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **used to / be used to / get used to**

Farkı söyleyin ve doğru olanı seçin.

1. `I used to get up early. / I am used to getting up early.`
   CEVAP Birincisi geçmişte alışkanlıktı, artık değil; ikincisi buna alışkınım.
2. `✗ I am used to get up early.`
   CEVAP I am used to getting up early. — to burada edattır, -ing alır.
3. `✗ I used to living here.`
   CEVAP I used to live here.
4. `✗ She didn't used to smoke.`
   CEVAP She didn't use to smoke.
5. `used to yerine ne kullanılabilir?`
   CEVAP would + yalın fiil (yalnız tekrarlanan eylemlerde): We would go every summer. Durumlarda kullanılamaz: I would have long hair ✗.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Çocukluğum**

Çocukluğunuzla bugünü karşılaştıran altı cümle yazın; üçünde used to, üçünde bugünkü durum olsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.

   ÖRNEK CEVAP I used to live in a small town, but now I live in a city. I used to play outside every day; now I work indoors. There used to be a big garden behind our house. I didn't use to like vegetables, but I eat them now. We used to visit my grandparents every weekend. I am used to living alone now.

2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi eşinizinkiyle karşılaştırıp ortak bir Eskiden–Şimdi tablosu yapın; iki cümlede used to yerine would deneyin ve neden bazılarında olmadığını yazın.

   ÖRNEK CEVAP Örnek: I used to play outside every day. = I would play outside every day. I used to have long hair. (*I would have long hair — durum, would olmaz)

3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ

   ÖLÇÜT 1) used to + yalın fiil. 2) Olumsuz ve soruda didn't use to / Did ... use to. 3) Durum bildiren yüklemde would kullanılmamış.

A2.VERB.07 The Future Reference System *Gelecek İfade Sistemi* ◆ çekirdek

↑ A1.VERB.09 · A1.VERB.10

will + yalın · be going to + yalın · present continuous · present simple · be about to

İngilizcede gelecek, tek bir zaman eki değil, konuşurken yapılan bir seçimdir. Aynı olay, konuşanın ona nasıl baktığına göre dört ayrı biçimle anlatılabilir: kararın konuşma anında verilmesi will'i, önceden verilmiş niyet ya da görünür kanıt going to'yu, kesinleşmiş randevu present continuous'u, saatli tarife present simple'ı çeker. Türkçede tek bir "-ecek" eki bulunduğu için bu ayrım hiçbir şekilde çeviriden çıkmaz.

English future is a choice among forms, not a single tense; the form encodes how the speaker views the event.

AYRIM I'll help you. (şu an karar) ≠ I'm going to help him. (önceden niyet) ≠ I'm helping him at 3. (randevu)

SIK HATA

✗ Look at the clouds — it will rain. I will meet the dentist at 4 tomorrow.
✓ Look at the clouds — it's going to rain. I'm meeting the dentist at 4 tomorrow.

Türkçe "-ecek" tüm biçimleri kapsadığı için öğrenci hepsini will ile karşılar ve doğal olmayan cümleler üretir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **will ↔ going to: aynı olay, farklı bakış**

Ders kitapları çoğu kez "will = tahmin, going to = plan" diye basitleştirir; bu yeterli değildir ve öğrenciyi yanıltır. Asıl ölçüt, konuşanın olaya bakışıdır: karar konuşma anında veriliyorsa will, önceden verildiyse going to gelir; tahminde ise gözle görülür kanıt varsa going to, kişisel kanaat ise will gelir. İkisi de dilbilgisi bakımından "doğru" olduğu için hata öğrenciye görünmez — bu yüzden bağlamlı çalıştırılmalıdır.

The phone is ringing. — I'll get it. — *Telefon çalıyor. — Ben bakarım. (anlık karar)*

~~✗The phone is ringing. — I'm going to get it.~~ — *Önceden verilmiş niyet gibi duyulur.*

Look at those clouds! It's going to rain. — *Şu bulutlara bak! Yağmur yağacak. (kanıt var)*

I think it will rain tomorrow. — *Bence yarın yağar. (kanaat)*

I've decided: I'm going to learn Spanish. — *Karar verdim: İspanyolca öğreneceğim.*

OK, I'll learn Spanish then! — *Peki, o zaman İspanyolca öğrenirim! (şimdi karar verdi)*

KAVRAMA SORUSU Did you decide before now? · Is there evidence you can see? · Is it a fixed arrangement?

SINIFTA Dört biçimi ayrı ayrı öğretmek yerine tek bir karar ağacı verin: karar ne zaman verildi → kanıt var mı → randevu mu → tarife mi.

1 will for predictions, offers and instant decisions · will kullanımları

I think it will rain. — *Bence yağmur yağacak.*

I'll get it. — *Ben bakarım. (anlık karar)*

I'll help you with that. — *Sana yardım edeyim. (teklif)*

She'll be twenty next month. — *Gelecek ay yirmi olacak. (kaçınılmaz olgu)*

2 be going to for intentions and evidence-based predictions · be going to kullanımları

I'm going to study medicine. — *Tıp okuyacağım. (önceden niyet)*

We're going to buy a house. — *Ev alacağız.*

Look out! You're going to fall. — *Dikkat et! Düşeceksin. (görünür kanıt)*

It's going to be a long night. — *Uzun bir gece olacak.*

3 **Present continuous for fixed arrangements** · Kesinleşmiş plan için şimdiki zaman

I am flying to Ankara on Monday. — *Pazartesi Ankara'ya uçuyorum.*

We're having dinner with them tonight. — *Bu akşam onlarla yemek yiyoruz.*

She's seeing the doctor at four. — *Saat dörtte doktora gidiyor.*

Koşul: tarih, saat ya da kişi belli — düzenleme yapılmış.

4 **Present simple for timetables and schedules** · Tarife için geniş zaman

The train leaves at 6.30. — *Tren 6.30'da kalkıyor.*

The film starts at eight. — *Film sekizde başlıyor.*

Term ends on 15 June. — *Dönem 15 Haziran'da bitiyor.*

Yalnızca resmî tarife ve programlar için.

5 **be about to for the immediate future** · Çok yakın gelecek

The film is about to start. — *Film başlamak üzere.*

I was about to call you. — *Tam seni arayacaktım.*

Hurry — the shop is about to close. — *Acele et, dükkân kapanmak üzere.*

Çok yakın gelecek: birkaç dakika içinde.

6 **Choosing between the four future forms** · Dört biçim arasında seçim

A: We need milk. B: I'll buy some. — *anlık karar → will*

I've got a plan: I'm going to sell my car. — *önceden niyet → going to*

I'm meeting Ayşe at seven. — *randevu → present continuous*

My flight leaves at 6.15. — *tarife → present simple*

7 **Future is a modal/aspectual choice, not a single tense** · Gelecek tek bir zaman değil, seçimdir

Gelecek İngilizcede bir zaman eki değil, kiplik ve görünüş seçimidir.

Aynı olay: I'll see him. · I'm going to see him. · I'm seeing him.

Fark olayda değil, konuşanın bakışındadır.

Ayrıntı için → Bölüm VII.6

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.VERB.07

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Hangi gelecek biçimi?**

will, be going to ya da present continuous ile tamamlayın.

1. I have bought the tickets. We ___ (fly) on Friday.
   CEVAP are flying
   Kesinleşmiş düzenleme.
2. Look at the sky! It ___ (rain).
   CEVAP is going to rain
   Görünür kanıt.
3. The phone is ringing. — I ___ (get) it.
   CEVAP will get
   Anlık karar.
4. I think she ___ (pass) the exam.
   CEVAP will pass
   Kanısal tahmin.
5. We ___ (move) house next month. Everything is arranged.
   CEVAP are moving
6. I ___ (study) medicine. That is my plan.
   CEVAP am going to study

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Üç biçim yarışıyor**

Cümleyi değerlendirin.

1. ✗ `Tomorrow I will meet my friend at six – we agreed last week.`
   CEVAP Tomorrow I am meeting my friend at six. — anlaşmış düzenleme.
2. ✗ `I am going to help you. (Çanta şimdi düştü.)`
   CEVAP I will help you.
3. `will yalnızca gelecek zaman mıdır?`
   CEVAP Hayır. will bir kiptir; tahmin, söz, teklif ve irade bildirir. Gelecek İngilizcede zaman ekiyle değil kiplerle kurulur.
4. ✗ `The train will leave at 9.15 tomorrow (tarifeye göre).`
   CEVAP The train leaves at 9.15 tomorrow. — tarife geniş zamanla verilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Önümüzdeki ay**

Altı cümle yazın: ikisi kesin düzenleme, ikisi niyet, ikisi tahmin.

1. `GÖREV 1 (temel) – Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I am starting a new course on Monday. We are having dinner with my cousins on Saturday. I am going to look for a new flat. I am going to save some money this year. I think prices will rise again. It will probably be a busy month.
2. `GÖREV 2 – (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi eşinize verin; o hangisinin düzenleme, hangisinin niyet, hangisinin tahmin olduğunu yapıya bakarak bulsun.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I'm meeting the dentist at four. (düzenleme) I'm going to study medicine. (niyet) It will be cold tomorrow. (tahmin)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Düzenlemede şimdiki zaman, niyette be going to, tahminde will. 2) Zaman ifadeleri yapılarla tutarlı. 3) Altı cümle üç işleve eşit dağılmış.

A2.VERB.08 Time Clauses with Future Reference *Gelecek Anlamlı Zaman Cümleleri*

◇ yüksek verim

`when / before / after / as soon as / until / if + PRESENT , will + yalın`

Gelecekten söz eden zaman ve koşul cümlelerinde yan cümle geniş zaman alır; gelecek yalnızca ana cümlede işaretlenir. İngilizce geleceği iki kez işaretlemez. Türkçede yan cümle de gelecek eki alabildiği için ("vardığımda / varacağım zaman") öğrenci will'i yan cümleye taşır; bu, A2'nin en sık ve en kolay düzeltilen hatasıdır.

In future time and if-clauses the subordinate clause takes a present tense; the future is marked only once, in the main clause.

AYRIM I'll call you when I arrive. ✓ · when I will arrive ✗

SIK HATA

```
✗ I'll call you when I will arrive. If it will rain, I'll stay in.
✓ I'll call you when I arrive. If it rains, I'll stay in.
```

Türkçede iki yüklem de gelecek çekimi alabildiği için birebir çeviri doğrudan hataya götürür.

KAVRAMA SORUSU Which clause carries the future? · Is the second verb in the present?

SINIFTA Tahtaya iki kutu çizin: ana cümle kutusuna "will", yan cümle kutusuna "present" yazın ve bütün alıştırmayı bu şemayla yaptırın.

1 **Present tense after when, before, after, as soon as, until** · Bu bağlaçlardan sonra geniş zaman

`I'll call you when I arrive.` — *Varınca seni ararım.*

`We'll start as soon as he comes.` — *O gelir gelmez başlarız.*

`Wait here until I get back.` — *Ben dönene kadar burada bekle.*

~~✗ `I'll call you when I will arrive.`~~

2 **Present perfect for a completed prior action** · Önce tamamlanan eylem

`I'll leave after I have finished.` — *Bitirdikten sonra çıkarım.*

`Call me when you have read it.` — *Onu okuyunca beni ara.*

`We'll eat once she has arrived.` — *O varınca yemek yeriz.*

`Perfect burada "önce tamamlanmış" anlamı verir.`

3 **The rule also applies to if-clauses** · Kural if cümlesinde de geçerli

`If it rains, I'll stay in.` — *Yağmur yağarsa evde kalırım.*

`If you help me, we'll finish early.` — *Bana yardım edersen erken bitiririz.*

~~`✗If it will rain, I'll stay in.`~~

`Aynı kural: koşul cümlesi geniş zaman alır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.VERB.08

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Zaman cümlesinde will yok**

Fiili doğru biçimde yazın.

1. `I will call you when I ___ (arrive).`
   CEVAP arrive
   Zaman bağlacından sonra geniş zaman kullanılır ama ana cümlede 'will' korunur. İki yarıdan birini seçmek yerine ikisini birlikte göstermek gerekir.
2. `We will start as soon as he ___ (come).`
   CEVAP comes
3. `Wait here until I ___ (finish).`
   CEVAP finish
4. `After she ___ (leave), we will lock the door.`
   CEVAP leaves
5. `Before you ___ (go), tell me your address.`
   CEVAP go
6. `If it ___ (rain), we will stay at home.`
   CEVAP rains

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Türkçe gelecek girişimi**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ I will call you when I will arrive.`
   CEVAP ... when I arrive. — Türkçe varacağım zaman gelecek taşır, İngilizce taşımaz.
2. `✗ If it will rain, we will stay at home.`
   CEVAP If it rains, we will stay at home.
3. `✗ We will wait until he will come.`
   CEVAP We will wait until he comes.
4. `I don't know when he will come. Bu neden doğru?`
   CEVAP Burada when zaman cümlesi değil, dolaylı soru kurar; kural uygulanmaz.
5. `✗ As soon as I will see her, I will tell her.`
   CEVAP As soon as I see her, I will tell her.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yarınki planım**

Yarın için beş cümle yazın; her birinde bir zaman bağlacı (when, before, after, as soon as, until) bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP When I get up, I will check the weather. Before I leave, I will pack my bag. As soon as I arrive, I will call my family. After the meeting finishes, I will have lunch. I will stay in the office until I finish the report.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi eşinizle denetleyin: zaman yan cümlesinde will kullanılmış mı? Sonra üç cümlenin yan cümlesini başa alıp virgül ekleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I will call you when I arrive. (*when I will arrive değil) → When I arrive, I will call you.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Zaman yan cümlesinde geniş zaman kullanılmış. 2) Ana cümlede will var. 3) Yan cümle başta ise virgül konmuş.

A2.VERB.09 The Passive — Introduction *Edilgen Çatı — Giriş* ◆ çekirdek

→ VII.5 · VII.31

be (zamana göre çekilir) + V3 (+ by + eyleyen)

Edilgen çatı, eylemi yapanı değil eylemden etkileneni öne çıkarır. Yapan kişi bilinmiyorsa, önemsizse ya da bilinçli olarak gizleniyorsa edilgen seçilir. Türkçedeki -il/-in eki benzer iş görür, bu yüzden anlam kolay kavranır; asıl güçlük biçimdedir: zamanı be taşır, ana fiil her zaman V3 biçiminde donar.

The passive foregrounds the affected participant; be carries the tense and the main verb stays as a past participle.

AYRIM Someone stole my bike. (kim olduğu belirsiz) → My bike was stolen. (odak bisiklette)

SIK HATA

✗ The house is build in 1920. He was arrived late.
✓ The house was built in 1920. He arrived late.

Türkçede edilgen tek ekle kurulduğu için öğrenci be yardımcı fiilini düşürür; ayrıca geçişsiz fiilleri de edilgene sokar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Yalnızca geçişli fiiller edilgen olabilir**

Edilgen çatı bir nesnenin özne konumuna taşınmasıdır; nesnesi olmayan fiilde taşınacak bir öğe yoktur. arrive, happen, come, go, die, sleep, fall gibi geçişsiz fiiller bu yüzden edilgen yapılamaz. Türkçede "gelindi, gidildi" gibi kişisiz edilgen biçimler bulunduğu için öğrenci bunu İngilizceye taşır ve düzeltilmedikçe kalıcı hâle gelir.

The accident happened yesterday. — *Kaza dün oldu.*

~~✗The accident was happened yesterday.~~ — *happen geçişsizdir.*

He arrived late. — *Geç geldi.*

~~✗He was arrived late.~~

My bike was stolen. — *Bisikletim çalındı. (steal geçişlidir ✓)*

~~✗The old man was died last year.~~ — *The old man died last year. ✓*

KAVRAMA SORUSU Who did it — do we know? · Is the doer important here?

SINIFTA Etken cümleyi tahtada üç adımda çevirtin: nesneyi başa al → be'yi zamana göre çek → fiili V3 yap. by öbeğini en sona, isteğe bağlı olarak ekletin.

1 **be + past participle** · Yapı

The door was opened. — *Kapı açıldı.*
The letters are sent every Monday. — *Mektuplar her pazartesi gönderilir.*
The room is being cleaned. — *Oda temizleniyor.*
Zamanı be taşır, ana fiil V3 olarak sabittir.

2 **Present simple passive** · Geniş zaman edilgen

English is spoken here. — *Burada İngilizce konuşulur.*
These cars are made in Turkey. — *Bu arabalar Türkiye'de üretiliyor.*
Breakfast is served at seven. — *Kahvaltı yedide verilir.*
The office isn't cleaned on Sundays. — *Ofis pazarları temizlenmez.*

3 **Past simple passive** · Geçmiş zaman edilgen

The house was built in 1920. — *Ev 1920'de yapıldı.*
The windows were broken last night. — *Camlar dün gece kırıldı.*
She was invited to the ceremony. — *Törene davet edildi.*
Were the letters posted? — *Mektuplar postalandı mı?*

4 **by + agent is optional** · by öbeği isteğe bağlıdır

It was written by Orwell. — *Onu Orwell yazdı.*
The bridge was designed by a Turkish architect. — *Köprüyü Türk bir mimar tasarladı.*
My bike was stolen. — *Bisikletim çalındı. (kim olduğu bilinmiyor)*
by öbeği yalnızca eyleyen bilgi taşıyorsa eklenir.

5 **Use: the doer is unknown or unimportant** · Kullanım: özne bilinmiyor ya da önemsiz

`My wallet was stolen.` — *Cüzdanım çalındı. (kim olduğu bilinmiyor)*

`The road is being repaired.` — *Yol onarılıyor. (kim olduğu önemsiz)*

`Mistakes were made.` — *Hatalar yapıldı. (sorumlu gizleniyor)*

`Bilimsel yazıda: The sample was heated to 80°C.`

6 **Only transitive verbs can be passivised** · Yalnızca geçişli fiiller edilgen olur

~~`✗He was arrived late.`~~ — *He arrived late. ✓*

~~`✗The accident was happened.`~~ — *The accident happened. ✓*

~~`✗She was gone to school.`~~ — *She went to school. ✓*

`Geçişsiz fiilin edilgeni olmaz.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.VERB.09

1 KONTROLLÜ *Controlled* Edilgen yap

Cümleyi edilgen çatıya çevirin.

1. `They build houses here.`
   CEVAP Houses are built here.
2. `Someone stole my bike.`
   CEVAP My bike was stolen.
3. `They will finish the road next year.`
   CEVAP The road will be finished next year.
4. `Shakespeare wrote Hamlet.`
   CEVAP Hamlet was written by Shakespeare.
   Fail önemliyse by ile verilir.
5. `People speak English all over the world.`
   CEVAP English is spoken all over the world.
6. `They are cleaning the room.`
   CEVAP The room is being cleaned.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Edilgen ne zaman kullanılır?

Değerlendirin.

1. `Neden My bike was stolen denir de Someone stole my bike denmez?`
   CEVAP Fail bilinmiyor ve önemsizdir; ilgi nesnededir.
2. `✗ The accident was happened yesterday.`
   CEVAP The accident happened yesterday. — happen geçişsizdir, edilgeni olmaz.
3. `✗ I was born in 1998. Bu edilgen mi?`
   CEVAP Evet — bear fiilinin edilgenidir ve tek kullanımı budur: I born ✗.
4. `✗ This book was wrote by her.`
   CEVAP This book was written by her.
5. `Edilgen kötü üslup mudur?`
   CEVAP Hayır. Bir paketleme aracıdır: bilinmeyen faili gizler, konuyu öne çeker. Yasak değil, seçimdir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Şehrimde neler yapılıyor?

Şehriniz hakkında beş edilgen cümle yazın; ikisi geçmiş, ikisi geniş zaman, biri gelecek olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP A new bridge is being built near the harbour. The old station was closed last year. Tea is grown in this region. The streets are cleaned every morning. A new hospital will be opened in 2027.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş edilgen cümlenizi etken biçime çevirin; failin bilinmediği ya da önemsiz olduğu yerleri işaretleyip neden edilgen yeğlendiğini yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The bridge was built in 1973. → Someone built the bridge in 1973. (fail önemsiz — edilgen daha uygun)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) be + üçüncü biçim yapısı tam. 2) Zaman be fiilinde taşınmış. 3) Gerekli yerde by + fail eklenmiş, gereksiz yerde eklenmemiş.

A2.VERB.10 State Verbs *Durum Fiilleri* ◇ yüksek verim

`durum fiili → yalnızca yalın çekim · eylem fiili → sürerli çekim alabilir`

Durum fiilleri süreç değil durum bildirir: bilmek, sevmek, sahip olmak, görünmek gibi. Bu fiillerin başlangıcı ve bitişi düşünülmediği için sürerli biçimde çekilmezler. Türkçede "biliyorum, istiyorum, seviyorum" sürerli görünümlü olduğundan öğrenci bunları doğrudan continuous'a çevirir — A2'nin en yaygın yapısal hatasıdır. Bazı fiiller ise iki anlamlıdır: durum anlamında yalın, eylem anlamında sürerli çekilirler.

State verbs describe conditions rather than processes and normally reject the continuous; several verbs have both a state and an action reading.

AYRIM I know the answer. ✓ · I am knowing the answer. ✗

SIK HATA

```
✗ I am knowing him. She is wanting more time.
✓ I know him. She wants more time.
```

Türkçedeki -yor eki durum fiillerine de eklenebildiği için sürerlilik yasağı öğrenciye görünmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **"I'm loving it" — kural ne kadar katı?**

Ders kitapları durum fiillerinin asla sürerli olamayacağını söyler; oysa günlük konuşmada geçici, yoğun ya da vurgulu anlam için sürerli biçim kullanılır ve reklam dili bunu yaygınlaştırmıştır. Bu kullanım gerçektir ama üslupça işaretlidir: sınavda ve yazılı anlatımda yalın biçim beklenir. Öğretmenin görevi kullanımı yok saymak değil, alan farkını göstermektir.

`I love this song.` — *Bu şarkıya bayılıyorum. (ölçünlü)*

`I'm loving this song!` — *Şu an çok hoşuma gidiyor! (konuşma dili, geçici vurgu)*

`This soup tastes good.` — *Bu çorba güzel. (durum)*

`She is tasting the soup.` — *Çorbanın tadına bakıyor. (eylem)*

~~`✗I am knowing the answer.`~~ — *know hiçbir bağlamda sürerli olmaz.*

`Sınav ölçütü: durum anlamında yalın biçim üretilmelidir.`

KAVRAMA SORUSU Is this a state or an activity? · Can it start and stop?

SINIFTA Listeyi ezberletmek yerine dört öbek verin: zihin, duygu, sahiplik, duyu. Öğrenci öbeği tanıdığında kuralı kendisi uygular.

1 **Mental states: know, believe, understand, remember** · Zihinsel durum fiilleri

`I don't understand.` — *Anlamıyorum.*

`I know what you mean.` — *Ne demek istediğini biliyorum.*

`She believes him.` — *Ona inanıyor.*

~~`✗I am not understanding.`~~ — *Zihinsel durum fiili sürerli olmaz.*

2 **Emotion: like, love, hate, want, prefer** · Duygu fiilleri

`She wants to go.` — *Gitmek istiyor.*

`I hate waiting.` — *Beklemekten nefret ederim.*

`We prefer tea.` — *Biz çayı tercih ederiz.*

~~`✗She is wanting to go.`~~

3 **Possession and being: have, own, belong, be, seem** · Sahiplik ve varlık

`This belongs to me.` — *Bu bana ait.*

`They have two cars.` — *İki arabaları var.*

`He seems tired.` — *Yorgun görünüyor.*

~~`✗He is seeming tired.`~~

4 **Senses: see, hear, smell, taste, look** · Duyu fiilleri

`It tastes good.` — *Tadı güzel.*

`I see a bird.` — *Bir kuş görüyorum.*

`That music sounds nice.` — *O müzik hoş geliyor.*

`It smells like coffee.` — *Kahve gibi kokuyor.*

5 **Verbs with both a state and an action meaning** · Hem durum hem eylem bildirenler

`I think it's good.` — *Bence iyi. (görüş = durum)*

`I'm thinking about it.` — *Onu düşünüyorum. (zihinsel eylem)*

`She has a car.` — *Arabası var.* ↔ *She is having lunch.* | *Öğle yemeği yiyor.*

`The soup tastes salty.` ⇔ `The chef is tasting the soup.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.VERB.10

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Durum fiili mi eylem fiili mi?**

Fiil sürekli çekilebilir mi?

1. `know`
   CEVAP Hayır — durum fiili. I am knowing ✗.
   Durum fiilleri (know, want, believe) sürerli biçim almaz. Ama 'think, have, see' anlam değiştirdiğinde alır; kural mutlak verilirse öğrenci ileride doğru biçimleri yanlış sanır.
2. `run`
   CEVAP Evet — eylem fiili.
3. `believe`
   CEVAP Hayır.
4. `think (düşünmek = kanı)`
   CEVAP Hayır: I think it is good. ✓ / I am thinking it is good ✗.
5. `think (kafa yormak)`
   CEVAP Evet: I am thinking about your offer. ✓
6. `have (sahip olmak)`
   CEVAP Hayır: I am having a car ✗.
7. `have (yemek yemek)`
   CEVAP Evet: I am having lunch. ✓

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **İkili kullanım**

Anlam farkını söyleyin.

1. `I see what you mean. / I am seeing the doctor tomorrow.`
   CEVAP Birincisi anlıyorum (durum), ikincisi randevum var (eylem).
2. `The soup tastes good. / She is tasting the soup.`
   CEVAP Birincisi tadı böyledir, ikincisi tadına bakıyor.
3. `He is silly. / He is being silly.`
   CEVAP Birincisi kalıcı nitelik, ikincisi şu anki davranış.
4. `I'm loving it dilbilgisi hatası mıdır?`
   CEVAP Hayır. Geçici, yoğun bir yaşantıyı belirtir; ölçünlü dilde de yayılmıştır. Ders kitabı yasağı betimleyici değil, kuralcıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Şu an ve genelde**

Beş çift cümle yazın: birinde durum fiili yalın, diğerinde eylem anlamıyla sürekli olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş çift.`
   ÖRNEK CEVAP I have two brothers. / I am having a shower. I think you are right. / I am thinking about moving. The cake tastes sweet. / She is tasting the cake. I see the problem. / I am seeing my dentist at four. He is very kind. / He is being very kind today.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş çiftinizi karıştırıp eşinize verin; o hangi anlamda durum hangi anlamda eylem olduğunu ayırsın ve Türkçe karşılığını yazsın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I think it's true. (kanı) I'm thinking about it. (zihinsel eylem) The soup tastes good. / He is tasting the soup.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Durum anlamında yalın, eylem anlamında sürekli biçim. 2) Anlam farkı Türkçe olarak açıklanabilmiş. 3) Beş fiilin ikisi de anlamda kullanılmış.

07 Kiplik
Modality

MOD

A2.MOD.01 Obligation and Necessity *Zorunluluk ve Gereklilik* ◆ çekirdek

↑ A1.MOD.03 · A1.MOD.05

must + yalın fiil · have to + yalın fiil · mustn’t ≠ don’t have to

Zorunluluk İngilizcede iki kaynaktan gelir: konuşanın kendi iç kararı must ile, dışarıdan gelen kural ya da koşul have to ile anlatılır. Olumsuzda ise iki yapı tamamen ayrışır — must’ın olumsuzu yasaktır, have to’nun olumsuzu ise zorunluluğun kalkmasıdır. Türkçede her ikisi de “-meli” ve “zorunda” ile karşılandığı için bu ayrım kendiliğinden görünmez ve doğrudan öğretilmelidir.

must expresses the speaker’s own obligation, have to an external one; in the negative the two forms diverge completely.

AYRIM You mustn’t tell her. (yasak) ≠ You don’t have to tell her. (gerek yok)

SIK HATA

✗ You mustn’t come if you are busy. I must go yesterday.
✓ You don’t have to come if you are busy. I had to go yesterday.

Türkçedeki “-meli / zorunda” hem iç hem dış zorunluluğu karşılar ve olumsuzda yasak–gereksizlik ayrımını taşımaz.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **mustn’t ≠ don’t have to — anlam tamamen terstir**

Bu ikisi biçimce birbirinin karşılığı gibi durur, oysa anlamları taban tabana zıttır. mustn’t “yapman yasak”, don’t have to “yapmak zorunda değilsin, istersen yap” demektir. Türkçe konuşan öğrenci “zorunda değilsin” ifadesini mustn’t ile karşıladığında karşısındakine yanlışlıkla yasak koymuş olur — bu, dilbilgisi hatasından çok iletişim kazasıdır.

You mustn’t park here. — *Buraya park etmek yasak.*

You don’t have to park here. — *Buraya park etmek zorunda değilsin.*

You mustn’t tell anyone. — *Kimseye söylememelisin. (yasak)*

You don’t have to tell anyone. — *Kimseye söylemek zorunda değilsin.*

~~✗You mustn’t come if you’re tired.~~ — *Yorgunsan gelmen yasak?! — don’t have to olmalı.*

Children mustn’t play here, but they don’t have to leave the park. — *Burada oynamaları yasak, ama parktan çıkmak zorunda değiller.*

KAVRAMA SORUSU Who says so — you or a rule? · Is it forbidden, or just optional?

SINIFTA Olumsuz biçimleri baştan ayrı öğretin: mustn’t’i kırmızı yasak levhasıyla, don’t have to’yu yeşil serbest işaretiyle eşleştirin.

1 **must = the speaker's own obligation** · must = konuşanın kendi zorunluluğu

I must finish this today. — *Bunu bugün bitirmeliyim.*

I must call my mother. — *Annemi aramalıyım.*

We must be more careful. — *Daha dikkatli olmalıyız.*

Kaynak konuşanın kendisidir: kimse zorlamıyor.

2 **have to = external obligation** · have to = dışarıdan gelen zorunluluk

I have to wear a uniform. — *Üniforma giymek zorundayım. (okul kuralı)*

She has to work on Saturdays. — *Cumartesileri çalışmak zorunda.*

Do you have to leave now? — *Şimdi gitmek zorunda mısın?*

Kaynak dışarıdadır: kural, iş, koşullar.

3 **mustn't = prohibition** · mustn't = yasak

You mustn’t park here. — *Buraya park etmek yasak.*

You mustn’t use your phone in the exam. — *Sınavda telefon kullanmak yasak.*

Passengers mustn’t open the door. — *Yolcuların kapıyı açması yasaktır.*

mustn’t = yasaklama, uyarı, kural metinleri

4 **don't have to / needn't = no obligation** · don't have to = gerek yok

`You don’t have to come.` — *Gelmek zorunda değilsin.*

`We don’t have to pay – it’s free.` — *Ödemek zorunda değiliz, ücretsiz.*

`You needn’t wait for me.` — *Beni beklemene gerek yok.*

`Anlam: seçim sende.`

5 **The mustn't ↔ don't have to contrast** · En sık karıştırılan ayrım

`You mustn’t smoke here.` — *Burada sigara içmek yasak.*

`You don’t have to smoke.` — *Sigara içmek zorunda değilsin.*

~~`✗You mustn’t answer if you don’t want.`~~ — *You don’t have to answer.* ✓

`Yasak ↔ isteğe bağlılık: iki farklı dünya.`

6 **must has no past or future — use have to** · must'ın geçmiş ve geleceği yoktur

`I had to go.` — *Gitmek zorunda kaldım.*

`I will have to go.` — *Gitmek zorunda kalacağım.*

~~`✗I must go yesterday.`~~ — *must geçmiş çekimi almaz.*

`I have had to work late all week.` — *Bütün hafta geç çalışmak zorunda kaldım.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.MOD.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Zorunluluk kipi**

Boşluğu doldurun.

1. `You ___ show your passport at the border.`
   CEVAP must / have to
2. `I ___ work last Saturday. (geçmiş)`
   CEVAP had to
   must geçmişi yoktur.
3. `You ___ take an umbrella; it is sunny.`
   CEVAP don't have to / needn't
4. `You ___ park here. It is forbidden.`
   CEVAP mustn't
5. `___ she ___ wear a uniform?`
   CEVAP Does ... have to
6. `We ___ hurry; the train leaves in five minutes.`
   CEVAP must / have to

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Üç olumsuz, üç anlam**

Anlamı Türkçe yazın.

1. `You mustn't tell him.`
   CEVAP Söylemen yasak.
2. `You don't have to tell him.`
   CEVAP Söylemek zorunda değilsin, istersen söyle.
3. `You needn't tell him.`
   CEVAP Söylemene gerek yok — don't have to ile yakın.
4. `✗ You must not to come.`
   CEVAP You must not come.
5. `✗ Must I to go?`
   CEVAP Must I go? / Do I have to go?

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **İşyeri kuralları**

Bir işyeri için altı kural yazın: ikisi must, ikisi mustn't, ikisi don't have to.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı kural.
   ÖRNEK CEVAP You must arrive by nine. You must wear your badge. You mustn't smoke in the building. You mustn't share your password. You don't have to work on Saturdays. You don't have to wear a suit.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı kuralınızı bir çalışana açıklayın; mustn't ile don't have to karıştırılan bir yer bulup düzeltin ve farkı Türkçe yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: You mustn't share your password. (yasak) You don't have to wear a tie. (gerek yok — ama isterseniz olur)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) must zorunluluk, mustn't yasak, don't have to gereksizlik. 2) Kip fiilinden sonra yalın fiil. 3) İkişer örnek her işlevde var.

A2.MOD.02 Advice and Suggestion *Tavsiye ve Öneri* ◆ çekirdek

should / ought to + yalın · had better + yalın · Why don't you…? · How about + V-ing?

Tavsiye ölçeği yumuşaktan sert olana doğru sıralanır: should ve ought to ölçünlü tavsiyedir; had better ise kaçınılmaması gereken, olumsuz sonuç ima eden acil bir uyarıdır. Öneri kalıpları ise soru biçimindedir ve muhataba geri adım payı bırakır. Bu ölçeği bilmeyen öğrenci had better'ı nazik bir öneri sanarak farkında olmadan tehditkâr konuşur.

Advice runs from mild (should, ought to) to urgent (had better), while suggestions are framed as questions.

AYRIM You should rest. (tavsiye) ≠ You'd better rest. (aksi hâlde kötü olur)

SIK HATA

✗ You should to see a doctor. You had better to go.
✓ You should see a doctor. You had better go.

Türkçede tavsiye tek bir "-meli" ile kurulduğu için öğrenci sertlik derecesini seçemez ve ayrıca modaldan sonra to koyar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **had better bir tavsiye değil, örtük uyarıdır**

Ders kitapları had better'ı çoğunlukla should'un eş anlamlısı gibi listeler; oysa içinde "yoksa kötü bir şey olur" anlamı vardır ve genellikle bir üstten alta ya da samimi ilişkilerde kullanılır. Yabancıyla, müşteriyle veya amirle konuşurken kullanıldığında kaba ve tehditkâr algılanır. Ayrıca biçimi de yanıltıcıdır: had geçmiş değildir ve ardından yalın fiil gelir.

You should see a doctor. — *Doktora görünmelisin. (ölçünlü tavsiye)*

You'd better see a doctor. — *Doktora görünsen iyi olur. (yoksa kötüleşir)*

You'd better not be late. — *Sakın geç kalma. (açık uyarı)*

~~✗You'd better to see a doctor.~~ — *had better + yalın fiil.*

~~✗Excuse me, sir, you had better wait here.~~ — *Kabadır → Could you wait here, please?*

We'd better leave now or we'll miss the train. — *Şimdi çıksak iyi olur, yoksa treni kaçırırız.*

KAVRAMA SORUSU Is this friendly advice or a warning? · What happens if they don't?

SINIFTA Üç düzeyi tek bir bağlamda karşılaştırın (sınav, sağlık, iş) — öğrenci sertlik farkını ancak aynı durumda görünce fark eder.

1 should / shouldn't · should kullanımı

You should see a doctor. — *Doktora görünmelisin.*

You shouldn't eat so much sugar. — *Bu kadar şeker yememelisin.*

Should I call her? — *Onu aramalı mıyım?*

~~✗You should to see a doctor.~~

2 ought to · ought to

You ought to apologise. — *Özür dilemelisin.*

We ought to leave early. — *Erken çıkmalıyız.*

ought to, should ile eş anlamlıdır ama daha resmîdir.

Olumsuzu seyrektir: You oughtn't to say that.

3 had better for urgent advice · Acil tavsiye

`You'd better hurry.` — *Acele etsen iyi olur.*

`We'd better not tell him.` — *Ona söylemesek iyi olur.*

`You'd better take an umbrella – it's going to rain.` — *Şemsiye al, yağmur yağacak.*

`İma: yoksa olumsuz bir sonuç doğar.`

4 Why don't you…? / How about…? · Öneri kalıpları

`Why don't you call her?` — *Neden onu aramıyorsun?*

`How about going out tonight?` — *Bu akşam çıkmaya ne dersin?*

`What about a coffee?` — *Kahve içsek?*

`How about / What about + isim ya da V-ing`

5 Shall I…? / Shall we…? · Teklif ve öneri

`Shall I open the window?` — *Pencereyi açayım mı? (teklif)*

`Shall we start?` — *Başlayalım mı? (öneri)*

`Shall I help you with that?` — *Sana yardım edeyim mi?*

`Shall yalnızca I ve we ile soru biçiminde yaygındır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.MOD.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Tavsiye ver**

Duruma uygun tavsiyeyi yazın.

1. `I have a headache. → (should)`
   CEVAP You should take an aspirin.
2. `I am always late. → (should / shouldn't)`
   CEVAP You shouldn't stay up so late.
3. `I want to learn English faster. → (Why don't you…?)`
   CEVAP Why don't you watch films in English?
4. `Ne yapalım? → (Let's…)`
   CEVAP Let's go for a walk.
5. `Daha güçlü bir tavsiye. → (ought to / had better)`
   CEVAP You had better see a doctor.
6. `Öneri sorusu. → (How about…?)`
   CEVAP How about taking a break?
   How about + -ing.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Tavsiye yapıları**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ You should to rest.`
   CEVAP You should rest.
2. `✗ Why don't you to come with us?`
   CEVAP Why don't you come with us?
3. `✗ How about to go to the cinema?`
   CEVAP How about going to the cinema?
4. `✗ You had better to leave now.`
   CEVAP You had better leave now.
5. `should ile had better farkı nedir?`
   CEVAP had better daha güçlüdür ve olumsuz sonucu ima eder: yapmazsan kötü olur.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Arkadaşına öğüt**

Bir arkadaşınızın sorununa altı satırlık tavsiye yazın; should, shouldn't, Why don't you, How about ve had better kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı satır.
   ÖRNEK CEVAP You should talk to your manager. You shouldn't wait any longer. Why don't you write down what you want to say? How about asking a colleague first? You had better prepare before the meeting. I think you should be honest.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Tavsiyelerinizi güçlülük sırasına dizin: en yumuşak öneriden en sert uyarıya. Sonra en sert olanı yumuşatın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: How about talking to her? < You should talk to her. < You'd better talk to her before it gets worse.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) should/shouldn't sonrası yalın fiil. 2) Why don't you + yalın fiil, How about + -ing. 3) had better sonrası to'suz fiil.

A2.MOD.03 Ability — Present, Past and Future *Yetenek — Üç Zamanda*

↑ A1.MOD.01

can / can't · could / couldn't · be able to (diğer zamanlarda) · was able to = başardı

Yetenek üç zamanda anlatılır ama can'in yalnızca iki biçimi vardır; kalan zamanlarda be able to devreye girer. Geçmişte ise kritik bir ayrım vardır: could geçmişte genel, sürekli yeteneği anlatır; belirli bir durumda tek seferlik bir başarıyı anlatmak için was/were able to ya da managed to gerekir. Türkçede "-ebildi" eki her iki anlamı da taşıdığı için bu ayrım öğrenciye görünmez.

can covers present ability, could general past ability, and be able to fills the remaining tenses; a single past achievement requires was able to.

AYRIM I could swim at five. (genel yetenek) ≠ He was able to escape. (o seferlik başarı)

SIK HATA

✗ I will can help you. The fire was big but he could escape.
✓ I will be able to help you. …but he was able to escape.

Türkçedeki "-ebil" eki her zaman ve her anlamda çekilebildiği için öğrenci can'i gelecek ve perfect biçimlerine zorlar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Tek seferlik başarıda could kullanılamaz**

could geçmişte "yapabilirdi, elinden gelirdi" anlamı taşır; belirli bir olayda "yaptı ve başardı" demez. Bu yüzden anlatı cümlelerinde could kullanmak, olayın gerçekten olduğunu değil yalnızca mümkün olduğunu söyler ve cümle yanlış anlaşılır. Olumsuzda ise kısıtlama yoktur: couldn't her iki anlamda da kullanılabilir.

I could swim when I was five. — *Beş yaşımdayken yüzebiliyordum. (genel yetenek)*

The fire was big, but he was able to escape. — *Yangın büyüktü ama kaçmayı başardı.*

~~✗The fire was big, but he could escape.~~ — *"Kaçabilirdi" anlamı verir, kaçtığını söylemez.*

He managed to open the door. — *Kapıyı açmayı başardı. (was able to ile eş anlamlı)*

I couldn't open the door. — *Kapıyı açamadım. (olumsuzda could serbesttir)*

She could play the piano beautifully. — *Piyanoyu çok güzel çalardı. ✓(süregelen yetenek)*

KAVRAMA SORUSU General ability, or one specific occasion? · Did they actually succeed that time?

SINIFTA Tek seferlik başarıyı managed to ile eşitleyerek öğretin: cümleye managed to konabiliyorsa could kullanılamaz.

1 **can / can't for present ability** · Şimdiki yetenek

I can drive. — *Araba kullanabiliyorum.*

She can't swim. — *Yüzemiyor.*

Can you speak French? — *Fransızca konuşabiliyor musun?*

~~✗I can to drive.~~ — *Modaldan sonra yalın fiil gelir.*

2 **could / couldn't for general past ability** · Geçmişte genel yetenek

I could swim at five. — *Beş yaşımda yüzebiliyordum.*

He could read before he started school. — *Okula başlamadan okuyabiliyordu.*

We couldn't understand her accent. — *Aksanını anlayamıyorduk.*

Genel, süregelen yetenek.

3 **be able to for other tenses** · Diğer zamanlarda be able to

`I will be able to help.` — *Yardım edebileceğim.*

`I have been able to finish it.` — *Onu bitirebildim.*

`She wants to be able to speak Italian.` — *İtalyanca konuşabilmek istiyor.*

~~`✗I will can help.`~~ — *can iki biçimden fazlasını almaz.*

4 **was able to = managed to on one occasion** · Tek seferlik başarı

`The fire was big but he was able to escape.` — *Yangın büyüktü ama kaçabildi.*

`It was hard, but we were able to finish on time.` — *Zordu ama zamanında bitirebildik.*

`She was able to find a taxi at midnight.` — *Gece yarısı taksi bulabildi.*

`= managed to + fiil`

5 **could ✗ for a single past achievement** · Tek seferlik başarıda could kullanılmaz

~~`✗He could escape from the fire.`~~ — *He managed to escape. ✓*

~~`✗I could find my keys yesterday.`~~ — *I was able to find my keys. ✓*

`I couldn't find my keys. ✓` — *Olumsuzda serbest.*

`Ölçüt: tek olay + başarı → was able to / managed to`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.MOD.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Yetenek — üç zaman

Boşluğu doldurun.

1. `I ___ swim now.`
   CEVAP can
2. `When I was five I ___ swim.`
   CEVAP couldn't / could
3. `Next year I ___ ___ ___ drive.`
   CEVAP will be able to
   will can ✗.
4. `I have ___ ___ ___ read since I was four.`
   CEVAP been able to
5. `She ___ ___ ___ finish the race yesterday. (başardı)`
   CEVAP was able to
   Tek bir başarı için could değil was able to.
6. `I ___ hear a strange noise. (şu an)`
   CEVAP can

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* could mu was able to mu?

Doğru olanı seçin ve nedenini söyleyin.

1. `He ___ play the piano when he was young. (genel yetenek)`
   CEVAP could
2. `The house was on fire but everyone ___ escape. (tek olay, başarı)`
   CEVAP was able to / managed to
3. `✗ I will can help you.`
   CEVAP I will be able to help you.
4. `✗ I can to swim.`
   CEVAP I can swim.
5. `✗ She cans drive.`
   CEVAP She can drive.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yetenek çizgim**

Altı cümle yazın: ikisi çocukluk (could), ikisi bugün (can), ikisi gelecek (will be able to).

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP When I was a child I could ride a bike but I couldn't swim. I could read before I started school. Now I can drive and I can speak two languages. I can't play any instrument. Next year I will be able to work abroad. After the course I will be able to use this software.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Yetenek çizginizi eşinize anlatın; o kip fiilinin kullanılamadığı yerleri (gelecek, perfect) bulup be able to ile düzeltsin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I could swim at five. I can drive now. I will be able to fly a drone next year. (*I will can değil)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) can/could sonrası yalın fiil. 2) Gelecek ve perfect'te be able to kullanılmış. 3) Üç zaman dilimi de temsil edilmiş.

A2.MOD.04 Permission, Requests and Offers *İzin, Rica ve Teklif*

↑ A1.MOD.02

Can/Could/May I…? · Can/Could/Would you…? · be allowed to · Would you like…?

İzin ve rica kalıpları bir nezaket ölçeği oluşturur: can en gündelik, could daha nazik, may en resmîdir. İzin isteme (ben yapabilir miyim?) ile rica (sen yapar mısın?) ayrı yapılardır ve karıştırıldığında cümle anlamsızlaşır. Süreklilik bildiren izin ise modal değil, be allowed to ile kurulur.

Permission and request formulas form a politeness scale; be allowed to expresses standing permission across tenses.

AYRIM Can I open the window? (izin) ≠ Can you open the window? (rica)

SIK HATA

✗ Can I to help you? Please you open the door.
✓ Can I help you? Could you open the door, please?

Türkçede nezaket düzeyi ek ve tonlamayla verildiği için öğrenci lütfen sözcüğünü ekleyip yapıyı değiştirmez.

KAVRAMA SORUSU Who does the action — you or me? · How formal is the situation?

SINIFTA Aynı ricayı üç düzeyde söyletin (arkadaş, öğretmen, müdür); nezaket ölçeği en iyi rol yapmayla oturur.

1 **can / could / may for permission** · İzin isteme ölçeği

Can I sit here? — *Buraya oturabilir miyim? (gündelik)*
Could I use your phone? — *Telefonunuzu kullanabilir miyim? (nazik)*
May I come in? — *Girebilir miyim? (resmî)*
Ölçek: can < could < may

2 **Can/Could/Would you...? for requests** · Rica etme

Can you pass the salt? — *Tuzu uzatır mısın?*
Could you close the door, please? — *Kapıyı kapatır mısınız lütfen?*
Would you help me with this? — *Bunda bana yardım eder misiniz?*
Rica: eylemi karşıdaki yapar.

3 **be allowed to for permission over time** · Süreklilik bildiren izin

We aren't allowed to use phones. — *Telefon kullanmamıza izin yok.*
Students are allowed to leave at four. — *Öğrenciler dörtte çıkabilir.*
I wasn't allowed to go out. — *Dışarı çıkmama izin verilmedi.*
be allowed to bütün zamanlarda çekilebilir.

4 **Would you like...? for offers and invitations** · Teklif ve davet

Would you like to join us? — *Bize katılmak ister misiniz?*
Would you like some tea? — *Çay ister misiniz?*
I'd like a coffee, please. — *Bir kahve alayım lütfen.*
~~✗Do you want a tea?~~ — *Kaba düşer; Would you like...? yeğlenir.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.MOD.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* İzin, rica ve teklif

Duruma uygun cümleyi yazın.

1. `Kibarca izin isteyin (telefon kullanma).`
   CEVAP May I use your phone, please? / Could I use your phone?
   Kibarlık İngilizcede dolaylılıkla artar; Türkçede ise ekle (-abilir misiniz) sağlanır. Öğrenciye kibarlık ölçütü olarak 'daha uzun ve daha dolaylı' verilebilir.
2. `Kibarca rica edin (pencereyi açma).`
   CEVAP Could you open the window, please?
3. `Yardım teklif edin.`
   CEVAP Shall I help you? / Would you like some help?
4. `İçecek teklif edin.`
   CEVAP Would you like something to drink?
5. `Öneri yapın (birlikte gitmek).`
   CEVAP Shall we go together?
6. `En resmî izin sorusu.`
   CEVAP Would you mind if I opened the window?

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Kibarlık düzeyi

Cümleleri en az kibardan en kibara sıralayın ya da düzeltin.

1. `Give me a pen. / Can I have a pen? / Could I have a pen, please?`
   CEVAP Give me a pen (buyruk) < Can I have (nötr) < Could I have ... please (kibar).
2. `✗ Would you mind to open the window?`
   CEVAP Would you mind opening the window? — mind sonrası -ing.
3. `Would you mind opening the window? — Cevabı Yes olursa ne demektir?`
   CEVAP Rahatsız olurum demektir; kabul için No, not at all denir. Bu tuzak Türkçe konuşanı yanıltır.
4. `✗ Shall you help me?`
   CEVAP Could you help me? — shall teklif için yalnız I ve we ile kullanılır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kibar bir gün

Bir gün içinde kullanacağınız altı kibar ifade yazın: iki izin, iki rica, iki teklif.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Could I sit here, please? May I leave a little early today? Could you send me the file, please? Would you mind repeating that? Shall I carry that for you? Would you like a cup of tea?
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı ifadenizi bir kez arkadaş, bir kez yabancı biriyle canlandırın; kibarlık derecesini artıran öğeleri (please, possibly, I was wondering) işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Can you help me? → Could you possibly help me? → I was wondering if you could help me.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) İzin, rica ve teklif ayrı ayrı temsil edilmiş. 2) Kip fiilinden sonra yalın fiil. 3) Kibarlık kayda uygun ayarlanmış.

A2.MOD.05 Possibility — Introduction *Olasılık — Giriş* ◇ yüksek verim

`may / might / could + yalın fiil · may not / might not`

Olasılık kipleri, konuşanın bir şeyin doğru olduğundan ne kadar emin olduğunu bildirir. may, might ve could birbirine çok yakındır; aralarındaki fark kesinlik derecesindedir, tür farkı değildir. Türkçedeki "-ebilir" eki hem yetenek hem olasılık taşıdığı için öğrenci ikisini ayırt etmekte zorlanır; ayrıca modaldan sonra yalın fiil kuralı bu düzeyde de sık ihlal edilir.

may, might and could express degrees of speaker certainty, all followed by the base form.

AYRIM She may be at home. (belki evde) ≠ She can be at home. ✗ (can olasılık bildirmez)

SIK HATA

✗ She might comes later. He may to be at home.
✓ She might come later. He may be at home.

Türkçedeki tek "-ebilir" eki yetenek ve olasılığı ayırmaz; ayrıca fiil çekimi ekle sürdüğü için öğrenci -s ekini düşürmez.

KAVRAMA SORUSU How sure is the speaker? · Is this ability or possibility?

SINIFTA Yüzdelik bir çizgi çizip (%100 must → %50 may → %40 might → %0 can't) öğrencilerin cümleleri bu çizgiye yerleştirmesini isteyin.

1 **may / might / could for present possibility** · Şimdiki olasılık

She may be at home. — *Evde olabilir.*
It might rain later. — *Sonra yağmur yağabilir.*
He could be in the garden. — *Bahçede olabilir.*
Üçü de olasılık bildirir.

2 **may not / might not** · Olumsuz biçim

He might not come. — *Gelmeyebilir.*
She may not know about it. — *Bundan haberi olmayabilir.*
They might not be at home. — *Evde olmayabilirler.*
Dikkat: couldn't olasılık değil, imkânsızlık bildirir.

3 **might is slightly less certain than may** · might, may'den biraz daha zayıftır

She may come. — *Gelebilir. (%50)*
She might come. — *Gelebilir. (%40 — biraz daha zayıf)*
Fark incedir; günlük dilde çoğu kez eş anlamlı kullanılır.
Resmî yazıda may yeğlenir.

4 **Modals are followed by the base form** · Modallardan sonra yalın fiil

~~✗She might comes later.~~ — *She might come later. ✓*
~~✗He may to be at home.~~ — *He may be at home. ✓*
~~✗They must to go.~~ — *They must go. ✓*
Kural: modal + yalın fiil, istisnasız.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.MOD.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* Olasılık kipi

Boşluğu doldurun.

1. `It ___ rain later. (belki)`
   CEVAP may / might / could
   *'had to' geçmiş zorunluluğun tek biçimidir; 'must' geçmiş kuramaz. Öğrenciler *must-ed ya da *musted üretmez ama 'must' biçimini geçmiş bağlamda bırakır.*
2. `He ___ be at home; his car is outside. (kuvvetli çıkarım)`
   CEVAP must
3. `She ___ be at work; it is Sunday. (imkânsız)`
   CEVAP can't
4. `They ___ not come. (belki gelmezler)`
   CEVAP might
5. `I ___ go to Ankara next week, I am not sure.`
   CEVAP may / might
6. `That ___ be Ali; he is in Berlin.`
   CEVAP can't

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* mustn't ile can't karışması

Yanlışı düzeltin ve anlamını söyleyin.

1. `✗ He mustn't be at home; the lights are off.`
   CEVAP He can't be at home. — olumsuz çıkarım can't ile kurulur; mustn't yasaktır.
2. `✗ May you help me?`
   CEVAP Could you help me? — may izin ister, rica etmez.
3. `✗ It maybe rains.`
   CEVAP It may rain. / Maybe it will rain.
4. `must burada zorunluluk mu?`
   CEVAP Hayır — He must be tired cümlesinde must çıkarım bildirir. Aynı kip iki ayrı anlam taşır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Tahmin oyunu

Tanımadığınız birinin fotoğrafına bakıyorsunuz. Beş tahmin yazın; must, can't, may, might ve could kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP He must be about forty. He can't be a student. He may work outdoors. He might be a teacher. That could be his daughter next to him.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Tahminlerinizi sınıfa okuyun; arkadaşlarınız her tahminin kesinlik derecesini yüzdeyle tahmin etsin. Sonra en emin ve en emin olmadığınız cümleyi karşılaştırın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: She must be a teacher. (%95) She might be a student. (%40) She can't be a child. (%0 — olanaksız)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) must güçlü olumlu çıkarım, can't güçlü olumsuz çıkarım. 2) may/might/could orta kesinlik. 3) Kip sonrası yalın fiil (be).

08 Yüklem Kalıpları ve Değerlik

Predicate Patterns & Valency

VAL

A2.VAL.01 Ditransitive Verbs (SVOO) *İki Nesneli Fiiller*

→ VII.7 · VII.29

`Ö + F + dolaylı nesne + nesne ⇔ Ö + F + nesne + to/for + dolaylı nesne`

Bazı fiiller iki nesne alır: bir şey verilir ve birine verilir. İngilizce bunu iki farklı dizilişle kurar; anlam aynı kalsa da odak değişir. Hangi edatın geleceği fiile bağlıdır: aktarma bildiren fiiller to, birinin yararına yapılan işler for alır. Ancak bu kalıp bütün fiiller için geçerli değildir — explain, describe, suggest gibi fiiller çift nesne almaz ve bu, Türkçe konuşanların en kalıcı hatalarından biridir.

Ditransitive verbs take two objects and allow a prepositional alternative with to or for; a closed set of verbs rejects the double-object pattern.

AYRIM She gave me a book. ↔ She gave a book to me.

SIK HATA

✗ Can you explain me the rule? He suggested me a hotel.
✓ Can you explain the rule to me? He suggested a hotel to me.

Türkçede "bana açıkla" dizilişi doğaldır ve dolaylı nesne her fiille aynı biçimde kurulduğu için öğrenci ayrımı sezmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **explain me ✗ — çift nesne almayan fiiller**

give, send, tell gibi fiiller çift nesne alır; explain, describe, suggest, mention, say, introduce, announce almaz. Bu ayrım anlamdan çıkmaz, sözlükseldir: fiilin kendisiyle birlikte öğrenilmesi gerekir. Türkçe diziliş her iki grupta da aynı olduğu için öğrenci ömrü boyunca "explain me" demeye eğilimlidir; erken ve sık düzeltilmezse kalıcılaşır.

Can you explain the rule to me? — *Kuralı bana açıklar mısın?*

~~✗Can you explain me the rule?~~

He described the house to us. — *Evi bize anlattı.*

~~✗He described us the house.~~

She suggested a good hotel to me. — *Bana iyi bir otel önerdi.*

She told me the truth. ✓ — *tell çift nesne alır — say almaz: ✗She said me the truth.*

KAVRAMA SORUSU Who receives it? · What is given?

SINIFTA explain / describe / suggest / say üçlüsünü ayrı bir kart hâlinde asın; bu dört fiil ders boyunca tekrar tekrar geri döner.

1 Subject + Verb + Indirect Object + Direct Object · Yapı

She gave me a book. — *Bana bir kitap verdi.*

He sent us a letter. — *Bize bir mektup gönderdi.*

They offered her a job. — *Ona bir iş teklif ettiler.*

Diziliş: kişi önce, nesne sonra.

2 Common ditransitive verbs · Yaygın fiiller

give · send · show · tell · teach · lend · offer · pass — *to alanlar*

buy · make · get · cook · find · save — *for alanlar*

She showed me her photos. — *Bana fotoğraflarını gösterdi.*

He made me a sandwich. — *Bana sandviç yaptı.*

3 The prepositional alternative with to · to ile seçenek yapı

She gave a book to me. — *Kitabı bana verdi.*

He sent a letter to his brother. — *Kardeşine mektup gönderdi.*

Show the ticket to the officer. — *Bileti görevliye göster.*

to: bir şey birine aktarılır.

4 **The prepositional alternative with for** · for ile seçenek yapı

`She bought a book for me.` — *Benim için bir kitap aldı.*

`He cooked dinner for us.` — *Bizim için yemek yaptı.*

`I saved a seat for you.` — *Sana yer tuttum.*

`for:` iş birinin yararına yapılır.

5 **A pronoun direct object forces the to-form** · Zamir doğrudan nesne to biçimini zorlar

`Give it to me.` — *Onu bana ver.*

~~`✗Give me it.`~~ — *Sınırlı ve bölgesel bir kullanımdır.*

`Send them to her.` — *Onları ona gönder.*

Nesne zamir olduğunda `to` biçimi yeğlenir.

6 **explain / describe / suggest do NOT take an indirect object** · Bu fiiller çift nesne almaz

~~`✗explain me the rule`~~ — *explain the rule to me* ✓

~~`✗describe me the room`~~ — *describe the room to me* ✓

~~`✗suggest me a film`~~ — *suggest a film to me* ✓

~~`✗say me the answer`~~ — *tell me the answer* ✓

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.VAL.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* İki nesneli fiil

Cümleyi iki biçimde yazın.

1. `I gave a book to my sister. →` (dolaysız sıra)
   CEVAP I gave my sister a book.
2. `She sent an email to me. →`
   CEVAP She sent me an email.
3. `He bought a present for his mother. →`
   CEVAP He bought his mother a present.
   buy for alır, to değil.
4. `They showed the photos to us. →`
   CEVAP They showed us the photos.
5. `Can you lend your pen to me? →`
   CEVAP Can you lend me your pen?

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* explain me tuzağı

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ Explain me this rule.`
   CEVAP Explain this rule to me. — explain iki nesneli sıraya girmez.
2. `✗ Can you suggest me a good book?`
   CEVAP Can you suggest a good book to me? / Can you recommend a good book?
3. `✗ She described me the house.`
   CEVAP She described the house to me.
4. `✗ He said me the truth.`
   CEVAP He told me the truth. / He said the truth to me.
5. `Bu fiillerin ortak özelliği nedir?`
   CEVAP Latince kökenlidirler (explain, describe, suggest, mention). Bu kısıt bir kural değil, tarihsel bir kalıptır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Doğum günü hediyeleri**

Beş cümle yazın; her birinde iki nesneli bir fiil bulunsun, ikisinde zamir dolaylı nesne olsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP My brother gave me a watch. I bought my mother some flowers. She sent us a card. I showed them the photos. Could you lend me your charger?
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi to/for'lu biçime çevirin; hangi fiilin to hangisinin for aldığını bir listeye ayırın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I gave her a present. → I gave a present to her. I bought him a book. → I bought a book for him.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) İki nesneli sırada dolaylı nesne önce. 2) to ve for doğru dağıtılmış. 3) Zamir dolaylı nesne olarak en az iki kez kullanılmış.

A2.VAL.02 Complex-Transitive Verbs (SVOC) *Nesne Tümleyeni Alan Fiiller*

→ VII.7 · VII.27

Ö + F + nesne + tümleyen (sıfat ya da isim öbeği)

Bazı fiiller nesnenin yanına, o nesneyi niteleyen ikinci bir öğe ister: onu kızgın yaptılar, onu başkan seçtiler. Bu tümleyen nesneyi anlatır, özneyi değil; bu yüzden cümlenin anlamı öğe sırasına bağlıdır. Tümleyen sıfat da olabilir isim öbeği de; ikisinde de araya bağlaç ya da edat girmez.

Complex-transitive verbs add a complement that describes the object, not the subject.

AYRIM They made him angry. (o kızgın) ≠ They made him a cake. (ona pasta yaptılar)

SIK HATA

✗ They elected her as president. Paint it in red.
✓ They elected her president. Paint it red.

Türkçede tümleyen ekle bağlandığı için ("başkan seçtiler") öğrenci İngilizcede boşluğu as ya da edatla doldurmaya çalışır.

KAVRAMA SORUSU Who or what is angry/red/president? · Does it describe the object?

SINIFTA Tahtada nesnenin altını çizip tümleyeni oka bağlayın; öğrenci ok her zaman nesneye gidiyor mu diye baksın.

1 **Subject + Verb + Object + Object Complement** · Yapı

They made him angry. — *Onu kızdırdılar.*
The news made us happy. — *Haber bizi sevindirdi.*
Don't get your clothes dirty. — *Kıyafetlerini kirletme.*
Yapı: fiil + nesne + tümleyen

2 **Complement as an adjective** · Sıfat tümleyen

Paint it red. — *Onu kırmızıya boya.*
Keep it clean. — *Onu temiz tut.*
Leave the door open. — *Kapıyı açık bırak.*
~~✗Paint it in red.~~ — *Araya edat girmez.*

3 **Complement as a noun phrase** · İsim öbeği tümleyen

They elected her president. — *Onu başkan seçtiler.*
We consider him a good teacher. — *Onu iyi bir öğretmen sayıyoruz.*
They appointed her manager. — *Onu müdür atadılar.*
~~✗They elected her as president. (resmî yazıda seyrek görülür)~~

4 **call / name / consider** · Adlandırma ve değerlendirme fiilleri

They called the baby Deniz. — *Bebeğe Deniz adını verdiler.*
We named the cat Pamuk. — *Kediye Pamuk adını koyduk.*
I consider it a mistake. — *Bunu bir hata sayıyorum.*
Adlandırma ve değerlendirme fiilleri bu kalıba girer.

5 **The complement describes the OBJECT, not the subject** · Tümleyen nesneyi niteler

`They made him angry.` — *Kızgın olan o. (nesne)*

`He made an angry speech.` — *Öfkeli olan konuşma. (sıfat + isim)*

`She painted the wall white.` — *Beyaz olan duvar.*

`Tümleyen daima nesneyi niteler.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.VAL.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Nesne tümleyeni**

Cümleyi tamamlayın.

1. `They elected him ___ (başkan).`
   CEVAP president
   Nesne tümleyeni nesneden hemen sonra gelir ve çıkarılamaz: They elected her president. Öğrenciler tümleyeni zarf sanıp sona atar.
2. `The news made me ___ (mutlu).`
   CEVAP happy
3. `We painted the door ___ (yeşil).`
   CEVAP green
4. `They call him ___ (Ali).`
   CEVAP Ali
5. `I found the film ___ (sıkıcı).`
   CEVAP boring
6. `The coffee kept me ___ (uyanık).`
   CEVAP awake

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Özne tümleyeni mi nesne tümleyeni mi?**

Tümleyen kimi niteliyor?

1. `She is a doctor.`
   CEVAP Özneyi — SVC.
2. `They made her a doctor.`
   CEVAP Nesneyi — SVOC.
3. `The soup smells good.`
   CEVAP Özneyi.
4. `✗ The news made me to be happy.`
   CEVAP The news made me happy.
5. `✗ I found boring the film.`
   CEVAP I found the film boring.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Değerlendirmeler**

Beş cümle yazın; her birinde bir nesne tümleyeni bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I found the book very useful. The film made me sad. We painted the kitchen white. They call our team the eagles. The noise kept the baby awake.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizdeki nesne tümleyenini silin; eşiniz cümlenin eksik kaldığını göstersin. Sonra tümleyeni ad ve sıfat biçiminde iki kez yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: They elected her president. / We painted the door green. → *They elected her. (eksik)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Nesne tümleyeni nesneden hemen sonra. 2) Tümleyen ad ya da sıfat biçiminde. 3) Tümleyen silindiğinde anlamın bozulduğu gösterilmiş.

A2.VAL.03 Verbs with an Obligatory Adverbial (SVOA / SVA) *Zorunlu Zarf Tümleyeni Alan Fiiller*

→ VII.8

Ö + F + nesne + ZORUNLU yer/yön öbeği · Ö + be + yer

Bazı fiillerin yanındaki yer ya da yön bildirimi süs değil, cümlenin zorunlu parçasıdır. put, place, lay gibi fiiller yer bildirimi olmadan tamamlanmaz; go, come gibi hareket fiilleri yön ister. Bu, isteğe bağlı zarftan farklıdır: isteğe bağlı zarf atıldığında cümle anlamını yitirmez, zorunlu tümleyen atıldığında cümle bozulur.

Some verbs require an obligatory adverbial of place or direction; removing it makes the sentence ungrammatical.

AYRIM She put the book on the table. ✓ · She put the book. ✗

SIK HATA

✗ She put the book. I went yesterday.
✓ She put the book on the table. I went to Ankara yesterday.

Türkçede yer eki fiile bitişik geldiği için ("koydu masaya") öğrenci İngilizcede öbeği tamamen düşürebilir.

KAVRAMA SORUSU Can you remove that phrase? · Is the sentence still complete?

SINIFTA Silme testini öğretin: öbeği kapatın, cümle hâlâ ayakta mı? Ayaktaysa isteğe bağlı, çöküyorsa zorunludur.

1 **put / place / lay require a location** · Yer bildirimi zorunludur

She put the book on the table. — *Kitabı masaya koydu.*

~~✗She put the book.~~ — *Yer bildirimi eksik.*

Place the form in the box. — *Formu kutuya koyun.*

Lay the baby on the bed. — *Bebeği yatağa yatır.*

2 **Verbs of motion with an obligatory direction** · Yön zorunlu olan hareket fiilleri

He went to Ankara. — *Ankara'ya gitti.*

~~✗He went. (bağlam yoksa eksiktir)~~

They came into the room. — *Odaya girdiler.*

She moved to İzmir last year. — *Geçen yıl İzmir'e taşındı.*

3 **be + place** · be + yer

The keys are on the table. — *Anahtarlar masanın üstünde.*

He is at work. — *İşte.*

The meeting is in Room 3. — *Toplantı 3 numaralı odada.*

be + yer: yer öbeği zorunludur.

4 **Obligatory adverbial ≠ optional adjunct** · Zorunlu tümleyen ile isteğe bağlı zarf farkı

Put it there. — *Oraya koy. (zorunlu)*

Read it there. — *Onu orada oku. (isteğe bağlı)*

~~✗Put it.~~ — *✓Read it.*

Silme testi ayrımı gösterir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.VAL.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Zorunlu zarf tümleyeni

Cümleyi tamamlayın.

1. `He put the keys ___.`
   CEVAP on the table
   put yer öğesini zorunlu kılar.
2. `She lives ___.`
   CEVAP in Ankara
3. `The meeting lasted ___.`
   CEVAP two hours
4. `He treated her ___.`
   CEVAP badly
5. `I placed the vase ___.`
   CEVAP in the corner

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Zorunlu mu isteğe bağlı mı?

Zarfı çıkarın; cümle dilbilgisel kalıyor mu?

1. `He put the book.`
   CEVAP ✗ — put yer öğesi olmadan olmaz.
2. `He read the book in the garden.`
   CEVAP He read the book. ✓ — zarf isteğe bağlı.
3. `She lives.`
   CEVAP ✗ (bu anlamda) — yer gerekir.
4. `✗ Put on the table the keys.`
   CEVAP Put the keys on the table.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Yerleştirme yönergesi

Bir odayı düzenliyorsunuz. Beş yönerge yazın; her birinde put/place/hang gibi bir fiil ve zorunlu yer öğesi olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Put the books on the shelf. Place the lamp next to the sofa. Hang the picture above the desk. Move the chairs into the corner. Leave the boxes by the door.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Yönergelerinizi eşinize okuyun, o odayı çizsin; sonra yer öğesini silip cümlenin bozulduğunu gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Put the lamp on the desk. → *Put the lamp. (yer öğesi zorunlu)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Her cümlede zorunlu yer öğesi var. 2) Yer öğesi silindiğinde bozulma fark edilmiş. 3) Edat seçimi doğru.

A2.VAL.04 Copular Verbs Beyond be *be Dışındaki Bağlaç Fiiller*

→ VII.46

bağlaç fiil + SIFAT (zarf değil) · look/feel/sound like + isim

Bağlaç fiiller eylem bildirmez; özneyi bir niteliğe bağlar. Bu yüzden ardından zarf değil sıfat gelir — çünkü nitelenen fiil değil öznedir. Türkçede aynı sözcük hem sıfat hem zarf olabildiği için ("iyi") öğrenci well/good ayrımında sürekli yanılır. Aynı fiil bağlamına göre bağlaç ya da sözlüksel olabilir; ayrım, ardından gelen öğeye bakılarak yapılır.

Copular verbs link the subject to a property and therefore take an adjective, not an adverb.

AYRIM It smells good. ✓ (nitelik) · It smells well. ✗ (koku alma yeteneği)

SIK HATA

```
✗ It smells well. She looks beautifully.
✓ It smells good. She looks beautiful.
```

Türkçede "iyi kokuyor" yapısında sıfat–zarf ayrımı yoktur; öğrenci -ly ekini nezaket işareti sanır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **good ↔ well: en sık yapılan sıfat–zarf hatası**

good bir sıfattır ve özneyi niteler; well bir zarftır ve eylemi niteler (ayrıca "sağlıklı" anlamında sıfat olarak da kullanılır). Bağlaç fiilden sonra sıfat gerektiği için doğru biçim good'dur. -ly eklemenin cümleyi daha "doğru" yaptığı sanısı bu hatayı besler; oysa anlam değişir: It smells well cümlesi "koku alma duyusu iyi çalışıyor" demektir.

`The soup smells good.` — *Çorba güzel kokuyor.*

~~`✗The soup smells well.`~~ — *Çorbanın koku alma yeteneği?!*

`She sings well.` — *Güzel şarkı söylüyor. (eylem → zarf)*

`She looks good today.` — *Bugün iyi görünüyor.*

`I feel well.` — *İyiyim, sağlığım yerinde. (well burada sıfat)*

`I feel good.` — *Kendimi iyi hissediyorum. (ruh hâli)*

KAVRAMA SORUSU Does the word describe the subject or the action? · Is there an action at all?

SINIFTA Bağlaç fiili be ile değiştirtin: cümle anlamlı kalıyorsa fiil bağlaçtır ve sıfat gerekir.

1 **look, seem, appear** · Görünüş bildirenler

`You look tired.` — *Yorgun görünüyorsun.*

`He seems happy.` — *Mutlu görünüyor.*

`It appears difficult.` — *Zor görünüyor.*

~~`✗You look tiredly.`~~

2 **feel, sound, smell, taste** · Duyu bağlaç fiilleri

`It smells good.` — *Güzel kokuyor.*

`That sounds interesting.` — *İlginç geliyor.*

`The cake tastes delicious.` — *Pasta nefis.*

`I feel cold.` — *Üşüyorum.*

3 **become, get, turn, go for change of state** · Durum değişimi bildirenler

`He became a doctor.` — *Doktor oldu.*

`It got cold.` — *Hava soğudu.*

`The leaves turned yellow.` — *Yapraklar sarardı.*

`The milk went off.` — *Süt bozuldu.*

4 **Copular verbs take an ADJECTIVE, not an adverb** · Bağlaç fiiller sıfat alır

~~`✗It smells well.`~~ — *It smells good.* ✓

~~`✗She looks beautifully.`~~ — *She looks beautiful.* ✓

~~`✗The music sounds nicely.`~~ — *The music sounds nice.* ✓

`Bağlaç fiil + sıfat, istisnasız.`

5 **The same verb can be copular or lexical** · Aynı fiil iki türlü davranabilir

`She looks tired.` — *Yorgun görünüyor. (bağlaç)*

`She looked at me.` — *Bana baktı. (sözlüksel eylem)*

`The soup tastes salty. (bağlaç) ↔ The chef tasted the soup. (eylem)`

`Ayrım: ardından sıfat mı geliyor, nesne mi?`

6 **look like / feel like + noun** · like ile isim alma

`He looks like his father.` — *Babasına benziyor.*

`It sounds like a good idea.` — *İyi bir fikre benziyor.*

`It feels like winter.` — *Kış gibi.*

`like + isim · like olmadan + sıfat`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.VAL.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Bağlaç fiiller**

Boşluğu doldurun.

1. `You ___ tired.`
   CEVAP look / seem
   *Duyu fiillerinden sonra sıfat gelir: It tastes good, *tastes well. Türkçede 'iyi' hem sıfat hem zarf işlevi gördüğü için ayrım açıkça kurulmalıdır.*
2. `This soup ___ delicious.`
   CEVAP tastes
3. `The music ___ loud.`
   CEVAP sounds
4. `He ___ angry.`
   CEVAP became / got
5. `The milk ___ sour.`
   CEVAP went / turned
6. `She ___ a teacher after university.`
   CEVAP became

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sıfat mı zarf mı?**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ It smells well.`
   CEVAP It smells good. — bağlaç fiil sıfat alır.
2. `✗ She looks beautifully.`
   CEVAP She looks beautiful.
3. `✗ He became angrily.`
   CEVAP He became angry.
4. `He looked at me angrily. Bu neden doğru?`
   CEVAP Burada look eylem fiilidir (bakmak), bağlaç fiil değildir; zarf alır.
5. `✗ The food tastes badly.`
   CEVAP The food tastes bad.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Duyular**

Beş cümle yazın; look, sound, taste, smell ve feel fiillerini birer kez kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP You look tired today. That idea sounds interesting. This tea tastes strange. The kitchen smells wonderful. The blanket feels soft.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi bir kez sıfatla bir kez like + ad ile yazın; ikisinin anlamca farkını tartışın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: It tastes sweet. / It tastes like honey. She sounds tired. / She sounds like her mother.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Duyu fiilinden sonra sıfat gelmiş (zarf değil). 2) like sonrası ad öbeği. 3) Beş fiilin beşi de kullanılmış.

09 Çekimsiz Yan Cümleler

Non-finite Clauses

NFIN

A2.NFIN.01 Verb + -ing *Fiil + -ing* ◆ çekirdek

↑ A1.NFIN.01 → VII.20

fiil + V-ing · edat + V-ing · V-ing = özne

-ing biçimi bir fiili isimleştirir: eylemi bir varlık gibi cümleye sokar. Bu yüzden özne olabilir, edattan sonra gelebilir ve belirli fiillerin nesnesi olabilir. Hangi fiilin -ing aldığı anlamdan çıkmaz; sözlükseldir ve fiille birlikte öğrenilir. Edattan sonra ise kural katıdır: İngilizcede hiçbir edattan sonra yalın mastar gelmez.

The -ing form nominalises a verb, so it can serve as a subject, follow a preposition, or complement certain verbs.

AYRIM I enjoy reading. ✓ · I enjoy to read. ✗

SIK HATA

✗ I enjoy to read. She is good at to cook.
✓ I enjoy reading. She is good at cooking.

Türkçede fiil adlaştırması tek bir -mek/-me ekiyle yapıldığı için öğrenci to biçimini her yere taşır.

KAVRAMA SORUSU Is there a preposition before it? · Is the verb acting like a noun here?

SINIFTA Edat kuralını mutlak bir kural olarak verin: edat gördüğün an -ing. Bu tek kural yüzlerce hatayı önler.

1 **enjoy, avoid, finish, mind, practise, suggest** · -ing alan fiiller

I enjoy reading. — *Okumaktan hoşlanırım.*
She avoided answering. — *Cevap vermekten kaçındı.*
Have you finished eating? — *Yemeyi bitirdin mi?*
Do you mind waiting? — *Beklemenizin sakıncası var mı?*

2 **Verbs of liking and disliking** · Sevme-sevmeme fiilleri

I like swimming. — *Yüzmeyi severim.*
She loves cooking. — *Yemek yapmaya bayılır.*
He hates getting up early. — *Erken kalkmaktan nefret eder.*
I don’t mind working late. — *Geç çalışmak sorun değil.*

3 **After a preposition** · Edattan sonra

before leaving — *çıkmadan önce*
instead of waiting — *beklemek yerine*
She is good at cooking. — *Yemek yapmakta iyidir.*
~~✗She is good at to cook.~~ — *Edattan sonra daima -ing.*

4 **As the subject of a sentence** · Özne olarak

Smoking is bad for you. — *Sigara içmek sana zararlı.*
Learning a language takes time. — *Dil öğrenmek zaman alır.*
Walking is good exercise. — *Yürümek iyi bir egzersizdir.*
Özne konumunda -ing biçimi gelir.

5 **go + -ing for activities** · Etkinlik bildiren go + -ing

go shopping — *alışverişe gitmek*
go swimming — *yüzmeye gitmek*
We went hiking last weekend. — *Geçen hafta sonu doğa yürüyüşüne gittik.*
Kalıp: go + etkinlik bildiren V-ing

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.NFIN.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Fiil + -ing

Fiili doğru biçimde yazın.

1. I enjoy ___ (travel).
   CEVAP travelling
   'enjoy, avoid, mind, suggest' fiilleri to almaz. Bu liste anlam ölçütüyle değil, ezberle öğretilir; ama sınıflandırma (geçmişe bakan fiiller - ing) kısmi bir dayanak sağlar.
2. She avoided ___ (answer) the question.
   CEVAP answering
3. Do you mind ___ (wait) a moment?
   CEVAP waiting
4. He finished ___ (write) the report.
   CEVAP writing
5. They suggested ___ (go) by train.
   CEVAP going
6. I can't help ___ (laugh).
   CEVAP laughing
7. Keep ___ (try)!
   CEVAP trying

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Hangi fiiller -ing alır?

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ I enjoy to read.
   CEVAP I enjoy reading.
2. ✗ She suggested to go early.
   CEVAP She suggested going early. / She suggested that we go early.
3. ✗ Do you mind to open the window?
   CEVAP Do you mind opening the window?
4. ✗ He avoided to speak to me.
   CEVAP He avoided speaking to me.
5. ✗ I finished to work at six.
   CEVAP I finished working at six.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Alışkanlıklarım

Altı cümle yazın; altı farklı -ing alan fiil kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP I enjoy cooking at the weekend. I have given up smoking. I don't mind working late. I avoid using the car in the city. I keep forgetting my password. I have finished reading that book.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizden fiili silip eşinize verin; o -ing alan bir fiil yerleştirsin. Sonra to alan bir fiille değiştirip cümlenin bozulduğunu gösterin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I enjoy reading. (*I enjoy to read değil) I avoid eating late. I don't mind waiting.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Altı fiil de gerçekten -ing alıyor. 2) -ing yazımı doğru. 3) Yanlış eşleşmede bozulma gösterilmiş.

A2.NFIN.02 Verb + to-infinitive *Fiil + to + Yalın Fiil* ◆ çekirdek

↑ A1.NFIN.02 → VII.19

`fiil + to + yalın · fiil + nesne + to + yalın · sıfat + to + yalın · amaç: to + yalın`

to + yalın fiil biçimi ileriye dönük bir yönelim taşır: niyet, karar, umut, amaç. Bu yüzden istemek, karar vermek, planlamak gibi fiiller bu biçimi alır. Amaç bildirirken de aynı biçim kullanılır — İngilizce "niçin?" sorusuna for ile değil to ile yanıt verir. Bu, Türkçe konuşanların en yaygın kalıcı hatalarından biridir: "çalışmak için" doğrudan for study'ye çevrilir.

The to-infinitive encodes forward-looking meaning — intention, decision, purpose — and is the standard way to express purpose.

AYRIM I went out to buy bread. ✓ · I went out for buy bread. ✗

SIK HATA

```
✗ I came here for learn English. She said me to wait.
✓ I came here to learn English. She told me to wait.
```

Türkçedeki "-mek için" yapısı iki parçalıdır ve öğrenci "için" karşılığı olarak for koyup fiili yalın bırakır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **for + isim ↔ to + fiil: amaç bildirmenin iki yolu**

Türkçedeki tek "için" sözcüğü İngilizcede iki farklı yapıya karşılık gelir ve seçim ardından gelen öğeye bağlıdır. Fiil geliyorsa to kullanılır; isim geliyorsa for kullanılır. Öğrenci "için = for" eşlemesini kurduğu an "for learn, for study, for buy" gibi biçimler üretir ve bunlar A2'den C1'e kadar taşınır. Erken düzeltilmesi gereken yapısal bir hatadır.

`I came here to learn English.` — *İngilizce öğrenmek için buraya geldim.*

~~`✗I came here for learn English.`~~

`I came here for an English course.` — *İngilizce kursu için geldim. (isim ✓)*

`She went to the shop to buy milk.` — *Süt almak için markete gitti.*

`She went to the shop for milk.` — *Süt için markete gitti. ✓*

~~`✗This is a knife for cut bread.`~~ — *This is a knife for cutting bread. ✓(edat → -ing)*

KAVRAMA SORUSU Why did they do it? · Is a verb or a noun coming next?

SINIFTA Amaç için tek bir sınama verin: "niçin?" sorusuna yanıtsa ve ardından fiil geliyorsa to, isim geliyorsa for.

1 **want, decide, hope, plan, promise, agree** · to alan fiiller

`I decided to leave.` — *Ayrılmaya karar verdim.*

`She hopes to pass the exam.` — *Sınavı geçmeyi umuyor.*

`They promised to help.` — *Yardım etmeye söz verdiler.*

`We agreed to meet at six.` — *Altıda buluşmayı kabul ettik.*

2 **Verb + object + to-infinitive** · Fiil + nesne + to

`She told me to wait.` — *Bana beklememi söyledi.*

`I want you to come.` — *Gelmeni istiyorum.*

`He asked her to stay.` — *Ondan kalmasını istedi.*

~~`✗I want that you come.`~~ — *Bu yapı İngilizcede yoktur.*

3 **Adjective + to-infinitive** · Sıfat + to

`I'm happy to help.` — *Yardım etmekten memnunum.*

`It's difficult to explain.` — *Açıklaması zor.*

`She was surprised to see me.` — *Beni görünce şaşırdı.*

`It's easy to learn.` — *Öğrenmesi kolay.*

4 **to-infinitive of purpose** · Amaç bildiren to

`I went out to buy bread.` — *Ekmek almak için çıktım.*

`She called to say sorry.` — *Özür dilemek için aradı.*

`We stopped to rest.` — *Dinlenmek için durduk.*

~~`✗I went out for buy bread.`~~

5 **in order to / so as to** · Resmî amaç bağlaçları

`in order to succeed` — *başarmak için*

`so as to avoid problems` — *sorunlardan kaçınmak için*

`in order not to be late` — *geç kalmamak için*

`Resmî yazıda yeğlenir; günlük dilde sade to yeterlidir.`

6 **for + noun ≠ to + verb for purpose** · Amaçta for ile to ayrımı

~~`✗I study English for get a job.`~~ — *to get a job ✓*

`I study English for my job.` — *İşim için. ✓(isim)*

`a room for sleeping` — *uyumak için bir oda (edat → -ing)*

`Kural: fiil → to · isim → for · edattan sonra → -ing`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.NFIN.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Fiil + to + yalın fiil**

Cümleyi tamamlayın.

1. `I decided ___ (stay) at home.`
   CEVAP to stay
   *'want' sonrası nesne zamir biçimindedir: want me to, *want I to. Türkçede 'gelmemi istiyor' tek yapıdır; İngilizcede nesne ile mastar ayrı öğelerdir.*
2. `She promised ___ (call) me.`
   CEVAP to call
3. `We hope ___ (see) you soon.`
   CEVAP to see
4. `He refused ___ (help) us.`
   CEVAP to help
5. `They agreed ___ (meet) at six.`
   CEVAP to meet
6. `I want you ___ (come) with me.`
   CEVAP to come
7. `She learned ___ (drive) last year.`
   CEVAP to drive

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **that yapısı kurulmaz**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ I want that you help me.`
   CEVAP I want you to help me.
2. `✗ She decided going home.`
   CEVAP She decided to go home.
3. `✗ He promised me helping.`
   CEVAP He promised to help me.
4. `✗ I hope to you come.`
   CEVAP I hope you come. / I hope to see you.
5. `✗ We agreed meeting at six.`
   CEVAP We agreed to meet at six.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kararlarım**

Beş cümle yazın; decide, hope, promise, refuse ve want + nesne + to kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP I have decided to change my job. I hope to move next year. I promised to visit my grandmother. I refused to work on Sunday. My parents want me to study abroad.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi geçmişe çevirip bir anı metni yazın; want + nesne + to yapısında nesnenin biçimini denetleyin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I decided to change schools. She promised to write. They wanted me to stay. (*wanted I to değil)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Beş fiil de to + yalın fiil alıyor. 2) Araya giren nesne zamir biçiminde. 3) to düşürülmemiş.

A2.NFIN.03 Bare Infinitive *to'suz Yalın Fiil*

modal + yalın · make/let + nesne + yalın · help + (to) + yalın · had better / would rather + yalın

Bazı yapılar mastarı to olmadan alır. Modallar bu grubun çekirdeğidir; make ve let de nesneden sonra yalın fiil ister. help her iki biçimi de kabul eden ender fiillerdendir. had better ve would rather ise biçimce yanıltıcıdır: içlerinde geçmiş ya da mastar işareti varmış gibi görünse de ardından yalın fiil gelir.

Modals, make/let, and the had better / would rather patterns take the bare infinitive.

AYRIM She made me wait. ✓ (etken) · I was made to wait. ✓ (edilgende to döner)

SIK HATA

✗ She made me to wait. You'd better to go.
✓ She made me wait. You'd better go.

Türkçede ettirgenlik ekle kurulduğu için ("bekletti") öğrenci İngilizcede araya to koyma eğilimindedir.

KAVRAMA SORUSU Is there a to before the verb? · Which pattern is this?

SINIFTA make/let/help üçlüsünü bir arada verin ve edilgende make'in to aldığını hemen gösterin — sınav sorusu tam bu noktadan gelir.

1 **After modal verbs** · Modallardan sonra

She can go. — *Gidebilir.*
You must leave now. — *Şimdi çıkmalısın.*
He might come later. — *Sonra gelebilir.*
~~✗She can to go.~~

2 **After make and let** · make ve let sonrası

She made me wait. — *Beni bekletti.*
Let me go. — *Bırak gideyim.*
They let us use the room. — *Odayı kullanmamıza izin verdiler.*
Edilgende: I was made to wait. ✓

3 **help + (to) + base form** · help iki biçimi de alır

He helped me carry it. — *Taşımama yardım etti.*
He helped me to carry it. — *Aynı anlam, iki biçim de doğru.*
Can you help me find it? — *Bulmama yardım eder misin?*
help iki biçimi de alan ender bir fiildir.

4 **had better / would rather + base form** · Bu kalıplar to almaz

You'd better go. — *Gitsen iyi olur.*
I'd rather stay. — *Kalmayı yeğlerim.*
~~✗You'd better to go.~~ · ~~✗I'd rather to stay.~~
I'd rather not talk about it. — *Bunu konuşmasam daha iyi.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.NFIN.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* to'suz yalın fiil

Cümleyi tamamlayın.

1. She made me ___ (wait).
   CEVAP wait
   make + nesne + yalın fiil.
2. They let us ___ (go) early.
   CEVAP go
3. I saw him ___ (leave) the building.
   CEVAP leave
4. I heard her ___ (sing).
   CEVAP sing / singing
5. You had better ___ (rest).
   CEVAP rest
6. I would rather ___ (stay) here.
   CEVAP stay
7. He can ___ (swim) very well.
   CEVAP swim

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* make / let edilgende

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ She made me to wait.
   CEVAP She made me wait.
2. ✗ I was made wait for an hour.
   CEVAP I was made to wait for an hour. — make edilgende to alır.
3. ✗ They let me to use the car.
   CEVAP They let me use the car.
4. ✗ I was let go home.
   CEVAP I was allowed to go home. — let fiilinin edilgeni kullanılmaz.
5. I saw him leave. / I saw him leaving. Fark nedir?
   CEVAP Birincisinde eylemin tamamını gördüm, ikincisinde bir kısmını, sürerken.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Gördüklerim

Beş cümle yazın; make, let, see, hear ve would rather kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP My teacher made us repeat the sentence. My parents let me choose my own subject. I saw two men run out of the shop. I heard someone shout in the street. I would rather stay at home tonight.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi eşinize verin; o to gerektirmeyen fiillere yanlışlıkla to eklesin, siz düzeltip kuralı yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: She made me wait. (*made me to wait değil) I saw him leave. I'd rather stay home.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) make/let/see/hear sonrası to'suz yalın fiil. 2) would rather sonrası to'suz fiil. 3) Beş fiilin beşi de kullanılmış.

A2.NFIN.04 Gerund or Infinitive — First Contrasts *Gerund mu Mastar mı — İlk Ayrımlar* ◇ yüksek verim

start / begin / continue → iki biçim · like + V-ing ⇔ like + to · would like + to (tek biçim)

Bazı fiiller her iki biçimi de alır ve anlam değişmez; bazılarında ise seçim anlamı değiştirir. like fiilinde -ing hoşlanmayı, to biçimi ise alışkanlık ya da tercih edilen davranışı bildirir. would like ise bu esnekliğe sahip değildir: her zaman to alır. A2 düzeyinde amaç bütün listeyi ezberletmek değil, kısa ve işlek bir çekirdek listeyi oturtmaktır.

Some verbs allow both forms with no change in meaning; with like the choice affects meaning, and would like takes only the to-infinitive.

AYRIM I like swimming. (hoşlanırım) ≠ I like to check my email first. (böyle yaparım)

SIK HATA

✗ I'd like going to the cinema.
✓ I'd like to go to the cinema.

Türkçede "isterim / hoşlanırım" arasındaki fark yapıya yansımadığı için öğrenci iki kalıbı birbirinin yerine kullanır.

KAVRAMA SORUSU Do you enjoy it, or is it your habit? · Is it would like or like?

SINIFTA Listeyi dört fiille sınırlayın (enjoy, avoid, finish, mind · want, decide, hope, plan); kısa liste akılda kalır, uzun liste kalmaz.

1 **start / begin / continue take either form** · İki biçimi de alanlar

It started to rain. = It started raining. — *Yağmur başladı.*
She began to speak. = She began speaking. — *Konuşmaya başladı.*
They continued to work. = They continued working. — *Çalışmayı sürdürdüler.*
Anlam farkı yoktur.

2 **like + -ing (enjoyment) ↔ like + to (habit/choice)** · like ile anlam farkı

I like swimming. — *Yüzmekten hoşlanırım. (zevk)*
I like to check my email first. — *Önce e-postama bakarım. (alışkanlık)*
She likes dancing. — *Dans etmeyi sever.*
She likes to arrive early. — *Erken varmayı yeğler.*

3 **would like always takes to** · would like daima to alır

I'd like to go. — *Gitmek isterim.*
~~✗I'd like going.~~
Would you like to join us? — *Bize katılmak ister misiniz?*
would like her zaman to alır.

4 **A short list to memorise at A2** · A2'de ezberlenecek kısa liste

-ing: enjoy · avoid · finish · mind · practise · suggest
to: want · decide · hope · plan · promise · agree
iki biçim: start · begin · continue
A2'de bu üç sütun yeterlidir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.NFIN.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* Gerund mu mastar mı?

Doğru biçimi yazın.

1. `I like ___ (swim).`
   CEVAP swimming / to swim
   like ikisini de alır.
2. `I would like ___ (swim).`
   CEVAP to swim
   would like yalnız to alır.
3. `I stopped ___ (smoke). (bıraktım)`
   CEVAP smoking
4. `I stopped ___ (buy) a coffee. (durdum ki alayım)`
   CEVAP to buy
5. `I remember ___ (lock) the door. (kilitlediğimi hatırlıyorum)`
   CEVAP locking
6. `Remember ___ (lock) the door. (kilitlemeyi unutma)`
   CEVAP to lock
7. `He tried ___ (open) the window, but it was stuck.`
   CEVAP to open

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Biçim değişince olay değişir

Anlam farkını Türkçe söyleyin.

1. `I forgot to post the letter. / I forgot posting the letter.`
   CEVAP Birincisinde mektup gönderilmedi; ikincisinde gönderildi ama unutuldu.
2. `He tried to move the sofa. / He tried moving the sofa.`
   CEVAP Birincisinde denedi ama zor; ikincisinde bir yöntem olarak denedi.
3. `She regretted telling him. / We regret to inform you…`
   CEVAP Birincisi pişmanlık (olmuş), ikincisi resmî bir bildirim kalıbıdır.
4. `✗ I stopped to smoke ten years ago.`
   CEVAP I stopped smoking ten years ago.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Anı ve niyet

Dört çift cümle yazın; remember, forget, stop ve try fiillerini iki biçimde de kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Dört çift.`
   ÖRNEK CEVAP I remember meeting her in 2015. Remember to bring your passport. I forgot to call the bank. I will never forget seeing the sea for the first time. I stopped drinking coffee. On the way I stopped to drink a coffee. I tried to fix it myself. I tried using a different browser.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Dört çiftinizi karıştırıp eşinize verin; o her birinin Türkçe karşılığını yazsın ve anlam farkını göstersin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I stopped smoking. (bıraktım) / I stopped to smoke. (durup sigara içtim) I remember locking the door. / Remember to lock the door.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dört fiilin ikisi de biçimde kullanılmış. 2) Anlam farkı Türkçe olarak doğru verilmiş. 3) -ing geçmişe, to geleceğe/niyete bakıyor.

10 Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi

Clause Types & Sentence Composition

CLAUSE

A2.CLAUSE.01 Question Forms — Consolidation *Soru Yapıları — Pekiştirme* ◇ yüksek verim

↑ A1.CLAUSE.02 · A1.CLAUSE.03

Soru sözcüğü + yardımcı fiil + özne + fiil · ÖZNE sorusunda yardımcı fiil yok

İngilizce soru kurarken özneyi ve yardımcı fiili yer değiştirir; ancak sorulan öğe öznenin kendisiyse yer değiştirecek bir şey kalmaz ve cümle düz sırasını korur. Bu ayrım A2'nin en ince noktalarından biridir. Ayrıca edatlar İngilizcede soru sonunda kalır ve What ... like? gibi kalıplar sözcüğü sözcüğüne çevrilemez.

Questions invert subject and auxiliary — except subject questions, which keep statement order; prepositions stay at the end.

AYRIM Who broke the window? (özne sorusu) ≠ Who did you see? (nesne sorusu)

SIK HATA

✗ Who did break the window? For who are you waiting?

✓ Who broke the window? Who are you waiting for?

Türkçede soru eki fiile eklenir, sözdizimi değişmez; edat da isimden önce gelmez — bu yüzden her iki nokta da öğrenilmesi gereken yeni bilgidir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Özne sorusunda do kullanılmaz**

Yardımcı fiil, öznenin fiilden önce çekilebilmesi için gerekir; soru sözcüğü zaten özne konumundaysa taşınacak bir öğe yoktur ve do gereksizdir. Öğrenci "bütün sorularda do vardır" kuralını genellediği için Who did break...? gibi biçimler üretir. Bu biçim yalnızca vurgu amaçlı olarak ("Kim kırdı gerçekten?") çok özel bağlamlarda kullanılır ve sıradan soru olarak yanlıştır.

`Who broke the window?` — *Camı kim kırdı? (özne sorusu ✓)*

~~`✗Who did break the window?`~~ — *Sıradan soru olarak yanlıştır.*

`Who did you see?` — *Kimi gördün? (nesne sorusu ✓)*

`What happened?` — *Ne oldu? ✓*

~~`✗What did happen?`~~ — *Vurgu dışında kullanılmaz.*

`Which team won?` — *Hangi takım kazandı? ✓(özne)*

KAVRAMA SORUSU Is the question word the subject or the object? · Where does the preposition go?

SINIFTA Öğrencilere cevabı yazdırıp sorunun hangi öğeyi sorduğunu buldurun; özne–nesne ayrımı cevaptan bakınca hemen görünür.

1 **Subject questions have no auxiliary** · Özne sorusunda yardımcı fiil yok

`Who broke the window?` — *Camı kim kırdı?*

`What happened?` — *Ne oldu?*

`Which bus goes to the centre?` — *Hangi otobüs merkeze gidiyor?*

`How many people came?` — *Kaç kişi geldi?*

2 **Object questions need an auxiliary** · Nesne sorusunda yardımcı fiil gerekir

`Who did you see?` — *Kimi gördün?*

`What did she say?` — *Ne dedi?*

`Where do they live?` — *Nerede yaşıyorlar?*

`Yardımcı fiil özneden önce gelir.`

3 **Prepositions at the end of the question** · Edat soru sonunda kalır

`Who are you waiting for?` — *Kimi bekliyorsun?*

`What are you looking at?` — *Neye bakıyorsun?*

`Where does she come from?` — *Nereli?*

~~`✗For who are you waiting?`~~ — *Resmî yazıda: For whom...?*

4 **What … like? for description** · Betimleme sorusu

`What is he like?` — *Nasıl biri? (kişilik)*

`What does he like?` — *Neyden hoşlanır? (zevkleri)*

`What's the weather like?` — *Hava nasıl?*

`How is he?` — *Nasıl? (sağlık, keyif)*

5 **Which ↔ What** · Which ile What farkı

`Which colour do you want – red or blue?` — *Hangi renk? (sınırlı seçenek)*

`What colour is your car?` — *Araban ne renk? (açık uçlu)*

`Which of these books is yours?` — *Bu kitaplardan hangisi senin?*

`Seçenekler belliyse which yeğlenir.`

6 **How + adjective/adverb questions** · How ile kurulan sorular

`How far is it?` — *Ne kadar uzakta?*

`How often do you go?` — *Ne sıklıkla gidersin?*

`How long does it take?` — *Ne kadar sürer?*

`How much is it?` — *Kaç para?*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.CLAUSE.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Soruyu kur**

Uygun soruyu yazın.

1. `She has finished. → Soru`
   CEVAP Has she finished?
2. `They were working. → Soru`
   CEVAP Were they working?
3. `He will come. → Soru`
   CEVAP Will he come?
4. `You went to Ankara BY TRAIN. → Nasıl?`
   CEVAP How did you go to Ankara?
5. `The bag costs 300 LIRA. → Ne kadar?`
   CEVAP How much does the bag cost?
6. `ALİ opened the door. → Kim?`
   CEVAP Who opened the door?
   Özne sorusu — yardımcı yok.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Edat nereye gider?**

Doğru soruyu yazın.

1. `She is waiting for someone. → Kimi bekliyor?`
   CEVAP Who is she waiting for?
   Edat sonda kalır; For whom…? aşırı resmîdir.
2. `He is talking about something. → Ne hakkında?`
   CEVAP What is he talking about?
3. `✗ With who did you go?`
   CEVAP Who did you go with?
4. `Cümle edatla bitmez kuralı doğru mu?`
   CEVAP Hayır. Bu kural Latince dilbilgisinden aktarılmış bir yanılgıdır; İngilizcede edat sonda durabilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Bir iş görüşmesi**

Altı soru yazın: ikisi evet/hayır, ikisi wh-, biri özne sorusu, biri edatla biten.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı soru.`
   ÖRNEK CEVAP Have you worked in this field before? Are you available in September? Why did you leave your last job? How many people did you manage? Who recommended this position to you? What are you most interested in?
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Görüşmeyi canlandırın; edatla biten sorunuzu bir de resmî biçimde (edat başta) yazıp iki kaydı karşılaştırın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Who did you work with? → With whom did you work? (resmî)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Evet/hayır sorularında yardımcı fiil devrik. 2) Özne sorusunda yardımcı fiil yok. 3) Edatla biten soru doğru kurulmuş.

A2.CLAUSE.02 Question Tags *Eklenti Sorular*

→ VII.3

`olumlu cümle → olumsuz ek · olumsuz cümle → olumlu ek · ek, yardımcı fiili yineler`

Eklenti sorular, söylenen şeyi karşıdakine onaylatmak ya da ona söz hakkı vermek için kullanılır. Kutup her zaman terstir: olumlu cümle olumsuz ek alır. Ek, ana cümlenin yardımcı fiilini yineler; yardımcı fiil yoksa do devreye girer. Türkçede bu iş "değil mi?" ile tek kalıpla yapıldığı için öğrenci ekin fiile göre değiştiğini kavramakta zorlanır.

Question tags reverse the polarity of the statement and repeat its auxiliary, with do-support when there is none.

AYRIM She works here, doesn't she? ↔ She doesn't work here, does she?

SIK HATA

```
✗ She works here, isn't she? You are late, don't you?
✓ She works here, doesn't she? You are late, aren't you?
```

Türkçedeki tek biçimli "değil mi?" yapısı, ekin fiile ve kutba göre değiştiği bilgisini taşımaz.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Tonlama eki gerçek soruya dönüştürür**

Aynı eklenti soru, sesin yönüne göre iki farklı iş görür. Alçalan tonlamayla söylendiğinde onay beklenir; konuşan zaten emindir ve karşıdakinden yalnızca katılım ister. Yükselen tonlamayla söylendiğinde ise gerçek bir sorudur; konuşan emin değildir. Yazıda bu fark görünmediği için öğrenci ayrımı ancak dinleyerek kazanır — ve konuşmada yanlış tonlama, emin olmadığı bir şeyi iddia ediyormuş gibi görünmesine yol açar.

`It's cold today, isn't it? ↘` — *Bugün soğuk, değil mi? (onay bekleme)*

`You locked the door, didn't you? ↗` — *Kapıyı kilitledin, değil mi? (gerçek soru)*

`Lovely weather, isn't it? ↘` — *Sohbet başlatma kalıbı.*

`You haven't told him, have you? ↗` — *Ona söylemedin, değil mi? (endişeli soru)*

`I'm late, aren't I?` — *Geç kaldım, değil mi? (düzensiz biçim)*

~~`✗I'm late, amn't I?`~~ — *İngilizcede böyle bir kısaltma yoktur.*

KAVRAMA SORUSU Is the statement positive or negative? · Which auxiliary is in the sentence?

SINIFTA Ek kurmayı üç adımlı bir makine gibi öğretin: yardımcıyı bul → kutbu çevir → özneyi zamirle yinele.

1 **Positive statement → negative tag** · Olumlu cümle → olumsuz ek

`She works here, doesn't she?` — *Burada çalışıyor, değil mi?*

`They arrived early, didn't they?` — *Erken geldiler, değil mi?*

`You can drive, can't you?` — *Araba kullanabiliyorsun, değil mi?*

`Olumlu cümle → olumsuz ek.`

2 **Negative statement → positive tag** · Olumsuz cümle → olumlu ek

`He isn't here, is he?` — *Burada değil, değil mi?*

`You don't smoke, do you?` — *Sigara içmiyorsun, değil mi?*

`She hasn't called, has she?` — *Aramadı, değil mi?*

`Olumsuz cümle → olumlu ek.`

3 **The tag repeats the auxiliary** · Ek, yardımcı fiili yineler

You can swim, can't you? — *Yüzebiliyorsun, değil mi?*

She has finished, hasn't she? — *Bitirdi, değil mi?*

They were late, weren't they? — *Geç kaldılar, değil mi?*

Ek, cümledeki yardımcıyı yineler.

4 **do-support in the tag with lexical verbs** · Sözlüksel fiilde do

They came, didn't they? — *Geldiler, değil mi?*

He works hard, doesn't he? — *Çok çalışıyor, değil mi?*

You liked it, didn't you? — *Beğendin, değil mi?*

Yardımcı yoksa do/does/did gelir.

5 **Irregular: I am → aren't I?** · Düzensiz biçim

I'm late, aren't I? — *Geç kaldım, değil mi?*

~~✗I'm late, amn't I?~~

Let's go, shall we? — *Gidelim mi?*

Open the window, will you? — *Pencereyi açar mısın?*

6 **Intonation changes the meaning** · Tonlama anlamı değiştirir

It's hot, isn't it? ↘ — *Onay bekliyorum.*

It's hot, isn't it? ↗ — *Gerçekten soruyorum.*

You've met her, haven't you? ↗ — *Emin değilim.*

Tonlama anlamı değiştirir, yapı aynı kalır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.CLAUSE.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Eklenti soru**

Uygun eklenti soruyu yazın.

1. You are Turkish, ___?
   CEVAP aren't you
2. She doesn't smoke, ___?
   CEVAP does she
3. They went home, ___?
   CEVAP didn't they
4. He can swim, ___?
   CEVAP can't he
5. You have finished, ___?
   CEVAP haven't you
6. Let's go, ___?
   CEVAP shall we
   Kalıptır.
7. Open the door, ___?
   CEVAP will you / won't you
8. I am late, ___?
   CEVAP aren't I
   amn't I kullanılmaz.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kutup kuralı**

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ You are coming, are you?
   CEVAP You are coming, aren't you? — olumlu cümle olumsuz eklenti alır.
2. ✗ She never comes, doesn't she?
   CEVAP She never comes, does she? — never olumsuzdur.
3. ✗ Nobody called, did nobody?
   CEVAP Nobody called, did they?
4. Eklenti sorunun tonlaması anlamı nasıl değiştirir?
   CEVAP Alçalan ton onay bekler; yükselen ton gerçek soru sorar.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sohbet**

Altı satırlık bir sohbet yazın; her satırda bir eklenti soru bulunsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı satır.
   ÖRNEK CEVAP It is a lovely day, isn't it? You live near here, don't you? You haven't been here before, have you? Your sister works in the hospital, doesn't she? We can walk from here, can't we? Let's take the shorter road, shall we?
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Sohbetinizi sesli okuyun; her eklenti soruyu bir kez yükselen bir kez alçalan tonlamayla söyleyip anlam farkını yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: You're coming, aren't you? ↗ (gerçek soru) ↘ (onay bekliyor)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Olumlu cümleye olumsuz, olumsuz cümleye olumlu eklenti. 2) Yardımcı fiil ve zamir doğru seçilmiş. 3) Tonlama farkı açıklanabilmiş.

A2.CLAUSE.03 Indirect Questions *Dolaylı Sorular* ◇ yüksek verim

giriş öbeği + soru sözcüğü + ÖZNE + FİİL (düz cümle sırası)

Dolaylı sorular, doğrudan soruyu bir giriş öbeğinin içine gömer. Soru cümlesi gömüldüğü an soru sözdizimini kaybeder: özne–yardımcı yer değiştirmesi ortadan kalkar ve do kullanılmaz. Bu yapı hem nezaket hem de resmîlik taşır. Öğrenci "nasıl olsa soru" diyerek soru sırasını koruduğunda hem dilbilgisi hem üslup bozulur.

An embedded question keeps statement word order: no inversion and no do-support.

AYRIM Where does he live? → Can you tell me where he lives?

SIK HATA

✗ Can you tell me where does he live? I wonder is she coming.
✓ Can you tell me where he lives? I wonder if she is coming.

Türkçede gömülü soru da ana soruyla aynı biçimi koruduğu için sözdizimi değişikliği öğrenciye gereksiz görünür.

KAVRAMA SORUSU Is there a question word plus subject plus verb? · Did you remove the do?

SINIFTA Doğrudan soruyu tahtaya yazın, üstünü çizerek yardımcıyı silin ve düz sıraya çevirtin; dönüşümü görsel yapın.

1 **Statement word order after the introducer** · Giriş öbeğinden sonra düz cümle sırası

Can you tell me where the station is? — *İstasyonun nerede olduğunu söyler misiniz?*

~~✗Can you tell me where is the station?~~

Do you know what time it starts? — *Saat kaçta başladığını biliyor musun?*

I don't know why she left. — *Neden gittiğini bilmiyorum.*

2 **No do-support in the embedded clause** · Gömülü cümlede do kullanılmaz

Do you know where he lives? — *Nerede yaşadığını biliyor musun?*

~~✗Do you know where does he live?~~

Could you tell me when the film starts? — *Filmin ne zaman başladığını söyler misiniz?*

Gömülü cümlede do kalkar, fiil çekimlenir.

3 **if / whether for yes-no questions** · Evet-hayır sorularında if / whether

`I wonder if she is coming.` — *Acaba geliyor mu?*

`Do you know whether the shop is open?` — *Dükkânın açık olup olmadığını biliyor musun?*

`She asked if I wanted a coffee.` — *Kahve isteyip istemediğimi sordu.*

`Evet-hayır sorularında soru sözcüğü yerine if / whether gelir.`

4 **Common introducers** · Yaygın giriş öbekleri

`Do you know…?` — *Biliyor musunuz…?*

`Could you tell me…?` — *Söyler misiniz…?*

`I wonder…` — *Acaba…*

`Would you mind telling me…?` — *Söylemenizin sakıncası var mı…?*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.CLAUSE.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Dolaylı soru kur**

Soruyu dolaylı biçime çevirin.

1. `Where is the station? → Could you tell me ___?`
   CEVAP where the station is
   *Dolaylı soruda sözcük sırası düzdür: *Could you tell me where is the lift? Bu, Türk öğrencilerin ileri düzeye kadar taşıdığı hatalardan biridir.*
2. `What time does it start? → Do you know ___?`
   CEVAP what time it starts
3. `Is he coming? → I wonder ___.`
   CEVAP if / whether he is coming
4. `How much does it cost? → Can you tell me ___?`
   CEVAP how much it costs
5. `Did she call? → I don't know ___.`
   CEVAP if she called
6. `Where did they go? → I asked ___.`
   CEVAP where they had gone / where they went

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Devriklik kalkar**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ Could you tell me where is the bank?`
   CEVAP Could you tell me where the bank is?
2. `✗ I don't know what does he want.`
   CEVAP I don't know what he wants.
3. `✗ Do you know when will she arrive?`
   CEVAP Do you know when she will arrive?
4. `✗ I wonder that he is coming.`
   CEVAP I wonder if he is coming.
5. `Dolaylı soru neden soru işareti almaz?`
   CEVAP Asıl cümle bildirimdir; soru yalnızca gömülü olarak taşınır. Could you tell me…? gibi asıl cümle soruysa işaret gerekir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Bilgi alma**

Bir otel resepsiyonunda soracağınız altı dolaylı soru yazın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı soru.
   ÖRNEK CEVAP Could you tell me where the lift is? Do you know what time breakfast starts? I wonder if there is a pharmacy nearby. Can you tell me how much a taxi to the airport costs? Do you know whether the museum is open on Monday? Could you tell me when the shuttle leaves?
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı dolaylı sorunuzu doğrudan soruya çevirin; sözcük sırasının nasıl değiştiğini ok çizerek gösterin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Could you tell me where the lift is? → Where is the lift? Do you know if breakfast is included? → Is breakfast included?
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Dolaylı soruda düz sıra (özne–fiil). 2) Evet/hayır sorusunda if/whether kullanılmış. 3) Yardımcı fiil do/does/did eklenmemiş.

A2.CLAUSE.04 so / neither / too / either *so / neither / too / either*

→ VII.37

So + yardımcı fiil + özne · Neither/Nor + yardımcı fiil + özne · … too / … either (cümle sonunda)

Benzerlik bildirmenin iki yolu vardır: kısa devrik yapı ve cümle sonu belirteci. Devrik yapıda özne ile yardımcı fiil yer değiştirir; bu, İngilizcedeki sınırlı devriklik alanlarından biridir ve bozulduğunda cümle anlamını değiştirir. Kutup da önemlidir: olumlu cümlelere so/too, olumsuzlara neither/either eşlik eder.

Similarity is expressed either by inversion after so/neither or by too/either in final position.

AYRIM So do I. (ben de öyle) ≠ So I do. (evet, gerçekten öyle yapıyorum)

SIK HATA

✗ I don’t smoke. — So do I. I like it. — Neither do I.
✓ I don’t smoke. — Neither do I. I like it. — So do I.

Türkçede tek bir “ben de” kalıbı hem olumluya hem olumsuza uyduğu için kutup ayrımı öğrenciye görünmez.

KAVRAMA SORUSU Was the first sentence positive or negative? · Which auxiliary should follow?

SINIFTA Sınıfta zincir kurun: bir öğrenci cümle söylesin, sıradaki uygun kısa yanıtı versin. Kutup hatası anında duyulur.

1 **So do I / So am I** · Olumlu benzerlik

I like tea. — So do I. — *Ben de.*
I’m tired. — So am I. — *Ben de.*
She can swim. — So can he. — *O da.*
They went. — So did we. — *Biz de.*

2 **Neither do I / Nor am I** · Olumsuz benzerlik

I don’t smoke. — Neither do I. — *Ben de içmem.*
I’m not ready. — Neither am I. — *Ben de değilim.*
He can’t drive. — Nor can she. — *O da kullanamaz.*
Olumsuza olumsuz karşılık: neither / nor

3 **Inversion after so and neither** · so ve neither sonrası devrik yapı

So do I. ✓ — *Ben de.*
~~✗So I do.~~ — *Farklı anlam: “Evet, gerçekten öyle.”*
Neither does she. ✓ — *O da değil.*
so ve neither sonrası devriklik zorunludur.

4 **… too / … either at the end** · Cümle sonunda too / either

I like it too. — *Ben de beğeniyorum.*
I don’t like it either. — *Ben de beğenmiyorum.*
~~✗I don’t like it too.~~ — *Olumsuzda either gelir.*
She came too. — *O da geldi.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.CLAUSE.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* so / neither / too / either

Karşılığı yazın.

1. `I am tired. → (ben de, so ile)`
   CEVAP So am I.
   'so'/'neither' sonrası devrik sıra gelir: So do I. Öğrenciler 'So I do' üretir; kalıp bütün olarak değil, yardımcı fiil seçimiyle öğretilmelidir.
2. `I am tired. → (ben de, too ile)`
   CEVAP I am too.
3. `I don't like it. → (ben de, neither ile)`
   CEVAP Neither do I.
4. `I don't like it. → (ben de, either ile)`
   CEVAP I don't either.
5. `She can swim. → (ben de)`
   CEVAP So can I.
6. `He hasn't finished. → (ben de)`
   CEVAP Neither have I.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Devriklik ve kutup

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ So I am.`
   CEVAP So am I. — so/neither sonrası devriklik zorunludur.
2. `✗ Neither I do.`
   CEVAP Neither do I.
3. `✗ I don't like coffee. — So do I.`
   CEVAP Neither do I.
4. `✗ I like tea. — Neither do I.`
   CEVAP So do I.
5. `So am I. / So I am. İkisi de var mı?`
   CEVAP Evet ama anlamları farklıdır: So am I = ben de; So I am = gerçekten de öyleymişim (onaylama).

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Ortak noktalar

Bir arkadaşınızla altı satırlık konuşma yazın; so, neither, too ve either dördünü de kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı satır.`
   ÖRNEK CEVAP I love this city. So do I. I don't enjoy crowded places. Neither do I. I have been here before. I have too. I can't stay long. I can't either.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Konuşmanızı canlandırın; her so/neither karşılığını Me too / Me neither ile de deneyip kayıt farkını yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — I love coffee. — So do I. / Me too. — I don't like tea. — Neither do I. / Me neither.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) so olumlu, neither olumsuz cümleye karşılık. 2) so/neither sonrası devrik sıra. 3) Yardımcı fiil ilk cümledekiyle uyumlu.

A2.CLAUSE.05 Subject–Verb Agreement — Extended *Özne–Yüklem Uyumu — Genişletme* ◇ yüksek verim

↑ A1.CLAUSE.07

yüklem, özne öbeğinin ÇEKİRDEĞİYLE uyuşur

Uyum, öznenin yanındaki en yakın isme değil, öbeğin çekirdeğine bakar. Bu yüzden araya giren öbekler yanıltıcıdır. İngilizcede ayrıca biçimi çoğul olduğu hâlde tekil sayılan isimler (news, maths) ve tekil karşılığı olmayan çoğullar (trousers, scissors) vardır. and iki özneyi çoğullaştırır, with ise ikinci öğeyi ana özneye eklemez.

The verb agrees with the head of the subject phrase, not with the nearest noun.

AYRIM Ali and Ayşe are here. ≠ Ali with his friends is here.

SIK HATA

✗ There is three books. The news are bad.
✓ There are three books. The news is bad.

Türkçede yüklem çoğul özneyle uyuşmak zorunda olmadığı için öğrenci uyumun zorunlu olduğunu geç fark eder.

KAVRAMA SORUSU What is the head of the subject? · Is that noun singular or plural?

SINIFTA Araya giren öbeği parantez içine aldırın; öğrenci parantezi kapattığında çekirdek ortaya çıkar.

1 **there is / there are agrees with the following noun** · there yapısında uyum

There are three books on the table. — *Masada üç kitap var.*
There is a book on the table. — *Masada bir kitap var.*
~~✗There is three books.~~
There were many people. — *Çok kişi vardı.*

2 **Indefinite pronouns take a singular verb** · Belgisiz zamirler tekil yüklem alır

Everybody knows that. — *Herkes bunu biliyor.*
Someone is waiting outside. — *Dışarıda biri bekliyor.*
Nothing has changed. — *Hiçbir şey değişmedi.*
~~✗Everybody know that.~~

3 **Plural-only nouns take a plural verb** · Çoğul biçimli isimler

My trousers are dirty. — *Pantolonum kirli.*
Where are my glasses? — *Gözlüğüm nerede?*
These scissors aren't sharp. — *Bu makas keskin değil.*
Sayı için: a pair of trousers

4 **-s nouns that are singular** · -s'li tekil isimler

The news is bad. — *Haberler kötü.*
Maths is easy for her. — *Matematik onun için kolay.*
Physics was my favourite subject. — *Fizik en sevdiğim dersti.*
~~✗The news are bad.~~

5 **A and B → plural; A with B → singular** · and çoğul, with tekil yapar

Ali and Ayşe are here. — *Ali ve Ayşe burada.*
Ali with his friends is here. — *Ali arkadaşlarıyla birlikte burada.*
The teacher, along with the students, was late. — *Öğretmen, öğrencilerle birlikte, geç kaldı.*
with / along with / as well as özneyi çoğullaştırmaz.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.CLAUSE.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* Uyumu kur

Doğru yüklemi yazın.

1. `Everyone ___ (be) here.`
   CEVAP is
2. `The police ___ (be) looking for him.`
   CEVAP are
   police çoğul yüklem alır.
3. `Mathematics ___ (be) my favourite subject.`
   CEVAP is
   Sondaki -s çoğul değildir.
4. `My trousers ___ (be) too long.`
   CEVAP are
   İkili nesneler çoğuldur.
5. `There ___ (be) a lot of people outside.`
   CEVAP are
6. `Neither of them ___ (know) the answer.`
   CEVAP knows / know
   Ölçünlü yazıda tekil yeğlenir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Araya giren öğe

Doğru yüklemi seçin.

1. `The box of chocolates ___ on the table.`
   CEVAP is — baş isim box.
2. `A number of students ___ waiting.`
   CEVAP are — a number of çoğuldur.
3. `The number of students ___ increasing.`
   CEVAP is — the number tekildir.
4. `✗ Ali, together with his friends, are coming.`
   CEVAP Ali, together with his friends, is coming.
5. `✗ Twenty kilometres are a long way.`
   CEVAP Twenty kilometres is a long way. — ölçü tek birim sayılır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Zor uyumlar

Beş cümle yazın; her birinde uyumu zorlayan bir özne bulunsun (topluluk, ölçü, -s ile biten tekil, araya giren öbek, belgisiz zamir).

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The news is not very good today. Physics is difficult for me. Ten kilometres is too far to walk. The list of names is on my desk. Everybody in both classes is invited.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi eşinize verin; o gerçek özneyi yuvarlak içine alıp fiili denetlesin. Anlaşmazlık çıkan cümleyi sınıfa taşıyın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The news is good. Ten kilometres is a long way. The team is/are playing well. (İngiliz–Amerikan farkı)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Gerçek özne doğru belirlenmiş. 2) -s ile biten tekil adlar (news, mathematics) tekil fiil almış. 3) Ölçü öbekleri tekil sayılmış.

11 Yan Cümleler ve İlgi Cümleleri

Subordination & Relative Clauses

SUB

A2.SUB.01 Relative Clauses — Introduction *İlgi Cümleleri — Giriş* ◆ çekirdek

→ VII.21

`isim + who / which / that / where / when / whose + cümle`

İlgi cümlesi, bir ismi bir cümleyle niteler: hangi adam, hangi kitap sorusuna yanıt verir. İlgi zamiri iki iş birden görür — hem bağlaç görevindedir hem de yan cümlenin bir öğesidir. Bu ikinci nokta kritiktir: zamir zaten o öğenin yerini tuttuğu için yan cümlede aynı öğe bir daha yazılmaz. Türkçede niteleme ortaçla (“yan komşuda oturan adam”) yapıldığı için yapı bütünüyle yenidir.

A relative clause modifies a noun; the relative pronoun both links the clauses and fills a slot inside the relative clause.

AYRIM the man who lives next door ✓ · the man who he lives next door ✗

SIK HATA

✗ the man who he lives next door · the book what I bought

✓ the man who lives next door · the book that I bought

Türkçede niteleyen yapı ortaçtır ve içinde zamir bulunmaz; öğrenci İngilizce zamiri bağlaç sanıp özneyi ayrıca ekler.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **İlgi cümlesinde zamir yinelenmez**

who, which ve that zaten nitelenen ismin yerini tutar; bu yüzden yan cümlede aynı öğeyi bir daha söylemek hem gereksiz hem yanlıştır. Türkçe konuşan öğrenci “yan komşuda oturan adam” yapısını çözümlerken İngilizcedeki zamiri yalnızca bir bağlaç olarak algılar ve cümleyi eksik sanarak özneyi ekler. Aynı hata nesne konumunda da görülür ve orada daha az fark edilir.

`the man who lives next door` — *yan komşuda oturan adam* ✓

~~✗the man who he lives next door~~

`the book that I bought yesterday` — *dün aldığım kitap* ✓

~~✗the book that I bought it yesterday~~

`the girl whose bag was stolen` — *çantası çalınan kız* ✓

~~✗the girl whose her bag was stolen~~

KAVRAMA SORUSU Which person or thing are we talking about? · Does the clause already have a subject?

SINIFTA İki basit cümleyi tahtada birleştirtin; ortak öğenin üstünü çizip yerine ilgi zamirini koydurun — yineleme hatası kendiliğinden görünür.

1 **who for people** · İnsanlar için who

`the man who lives next door` — *yan komşuda oturan adam*

`I know a girl who speaks five languages.` — *Beş dil konuşan bir kız tanıyorum.*

`The teacher who taught us left.` — *Bize ders veren öğretmen ayrıldı.*

`who yalnızca insanlar içindir.`

2 **which for things** · Nesneler için which

`the book which I bought` — *aldığım kitap*

`This is the film which won the prize.` — *Ödülü kazanan film bu.*

`The car which he drives is very old.` — *Kullandığı araba çok eski.*

`which nesneler ve hayvanlar içindir.`

3 **that for both (defining clauses)** · Tanımlayıcı cümlede that

`the book that I bought` — *aldığım kitap*

`the man that lives here` — *burada oturan adam*

`that hem insan hem nesne için kullanılabilir.`

`Yalnızca tanımlayıcı cümlelerde; virgüllü cümlede that gelmez.`

4 **where for places, when for times** · where ve when

`the town where I was born` — *doğduğum kasaba*

`the day when we met` — *tanıştığımız gün*

`This is the house where she grew up.` — *Büyüdüğü ev bu.*

`I remember the summer when it never rained.` — *Hiç yağmur yağmayan o yazı hatırlıyorum.*

5 **whose for possession** · İyelik için whose

`the woman whose car was stolen` — *arabası çalınan kadın*

`a student whose parents are teachers` — *anne babası öğretmen olan bir öğrenci*

`the man whose son I know` — *oğlunu tanıdığım adam*

`whose` insan ve nesnelerde iyelik bildirir.

6 **No repeated pronoun in the relative clause** · İlgi cümlesinde zamir yinelenmez

~~`the man who he lives next door`~~ — *the man who lives next door* ✓

~~`the book which I read it`~~ — *the book which I read* ✓

~~`the girl that she called me`~~ — *the girl that called me* ✓

Zamir zaten o öğedir; ikinci kez yazılmaz.

7 **Object relative pronouns can be omitted** · Nesne konumundaki ilgi zamiri düşebilir

`the book (that) I bought` — *aldığım kitap — düşebilir*

`the man who lives here` — *oturan adam — düşemez (özne)*

`the film (which) we saw` — *izlediğimiz film — düşebilir*

Kural: zamir NESNE konumundaysa atılabilir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.SUB.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İlgi zamiri**

who, which ya da that yazın.

1. `The man ___ lives next door is a doctor.`
   CEVAP who / that
   *Tanımlayıcı ilgi cümlesi virgül almaz. Türkçede sıfat-fiil eki addan önce geldiği için öğrenciler ilgi cümlesini yanlış konuma yerleştirir: *The who called man.*
2. `The book ___ I bought is very good.`
   CEVAP which / that
3. `The woman ___ car was stolen called the police.`
   CEVAP whose
4. `The house ___ we visited is very old.`
   CEVAP which / that
5. `The person ___ I spoke to was very kind.`
   CEVAP who / that
6. `This is the place ___ I was born.`
   CEVAP where

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **İlgi zamiri düşer mi?**

Zamir atılabilir mi? Nedenini söyleyin.

1. `The book that I bought is good.`
   CEVAP Atılabilir — that nesne konumunda: The book I bought is good.
2. `The man who lives here is my uncle.`
   CEVAP Atılamaz — who özne konumunda.
3. ✗ `The man who he lives here is my uncle.`
   CEVAP The man who lives here is my uncle. — çifte özne olmaz.
4. ✗ `The book which I bought it is good.`
   CEVAP The book which I bought is good. — çifte nesne olmaz.
5. `Türkçedeki -en / -dik ortaçları ile İngilizce ilgi cümlesi arasındaki temel fark nedir?`
   CEVAP Türkçede niteleyen yapı isimden ÖNCE, İngilizcede SONRA gelir. Dizim tersine döner.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Tanımlar**

Beş nesneyi ya da kişiyi ilgi cümlesiyle tanımlayın (bir sözlük yazar gibi).

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP A dentist is a person who treats teeth. A microwave is a machine which heats food quickly. A library is a place where you can borrow books. A widow is a woman whose husband has died. A passport is a document that you need to travel abroad.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Tanımlarınızı eşinize okuyun, o ne olduğunu bulsun; sonra ilgi zamirini düşürebileceğiniz cümleleri işaretleyin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: It's a person who repairs cars. It's a thing (that) you use to open bottles. (nesne konumunda düşebilir)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) who kişi, which/that nesne için. 2) İlgi cümlesi tanımladığı addan hemen sonra. 3) İlgi zamirinden sonra ayrıca zamir tekrarı yok.

A2.SUB.02 Time Clauses *Zaman Cümleleri* ◇ yüksek verim

↑ A1.SUB.03 → VII.40

when / while / as / before / after / until / since / as soon as + cümle

Zaman cümleleri olayları birbirine göre konumlandırır: eşzamanlı mı, önce mi, sonra mı. Bağlaç seçimi bu ilişkiyi belirler ve bazı bağlaçlar eylemin türüne duyarlıdır (while süren eylemle, when noktasal olayla). Yan cümle başa geldiğinde virgülle ayrılır; sona geldiğinde virgül konmaz. Bu noktalama kuralı yazılı anlatımda doğrudan puan getirir.

Time conjunctions locate one event relative to another; a fronted clause is separated by a comma.

AYRIM When I arrived, everyone had left. ↔ Everyone had left when I arrived.

SIK HATA

✗ I will call you when I will arrive. Until you don't come, I wait.
✓ I will call you when I arrive. Until you come, I will wait.

Türkçedeki "-ene kadar" yapısı olumsuz görünümlüdür, bu yüzden öğrenci until'den sonra olumsuz fiil kullanır.

KAVRAMA SORUSU Which event happens first? · Do they overlap?

SINIFTA Zaman çizgisi üzerinde iki kutucuk çizdirin ve bağlaç kartını doğru boşluğa koydurun; sözel açıklama yerine görsel eşleme kullanın.

1 **when, while, as** · Eşzamanlılık bağlaçları

While I was cooking, she was reading. — *Ben yemek yaparken o okuyordu.*
When he arrived, we started. — *O gelince başladık.*
As I was leaving, the phone rang. — *Çıkarken telefon çaldı.*
while süren eylemle, when noktasal olayla gelir.

2 **before, after, until, since** · Öncelik-sonralık bağlaçları

After I finished, I went out. — *Bitirdikten sonra çıktım.*
Before you leave, close the window. — *Çıkmadan önce pencereyi kapat.*
I'll wait until you come. — *Sen gelene kadar bekleyeceğim.*
~~✗until you don't come~~ — *Türkçe olumsuz görünüm yanıltır.*

3 **as soon as** · as soon as

As soon as he arrives, we'll start. — *O gelir gelmez başlarız.*
Call me as soon as you can. — *En kısa sürede beni ara.*
As soon as the film ended, everyone left. — *Film biter bitmez herkes çıktı.*
Anlam: hemen ardından.

4 **Comma when the clause is fronted** · Yan cümle başta ise virgül

When I arrived, everyone had left. — *Vardığımda herkes gitmişti.*
Everyone had left when I arrived. — *(virgül yok)*
Before you go, sign here. — *Gitmeden önce burayı imzala.*
Kural: yan cümle başta → virgül · sonda → virgül yok

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.SUB.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Zaman bağlacı

Boşluğu doldurun.

1. ___ I finish work, I will call you.
   CEVAP When / As soon as
   *Zaman yan cümlesinde gelecek için 'will' kullanılmaz: *when I will arrive. Türkçede gelecek eki yan cümlede de görünebildiği için bu hata çok yaygındır.*
2. I had a coffee ___ I was waiting.
   CEVAP while
3. Wait here ___ I come back.
   CEVAP until
4. ___ the film started, we bought some popcorn.
   CEVAP Before
5. ___ we had dinner, we watched a film.
   CEVAP After
6. I have not seen him ___ he left.
   CEVAP since

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Zaman cümlesinde zaman seçimi

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ When I will see her, I will tell her.
   CEVAP When I see her, I will tell her.
2. ✗ While I was walk, it started to rain.
   CEVAP While I was walking, it started to rain.
3. ✗ After I will finish, I will go home.
   CEVAP After I finish, I will go home.
4. ✗ I waited until he came back home yesterday, and I will wait until he will come today.
   CEVAP … and I will wait until he comes today.
5. while ile when farkı nedir?
   CEVAP while sürmekte olan bir arka planı, when hem noktasal olayı hem arka planı işaretleyebilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Bir gün, altı bağlaç

Bir gününüzü altı cümleyle anlatın; when, while, before, after, as soon as ve until kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP When I woke up, it was still dark. While I was having breakfast, I listened to the news. Before I left, I checked the windows. As soon as I arrived, the meeting started. After we finished, I went for a walk. I stayed in the office until everyone had left.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizin yan cümlelerini başa alıp virgül ekleyin; sonra üçünde bağlacı değiştirip anlamın nasıl kaydığını yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: After I finished, I went out. → Before I finished, I went out. (sıra tersine döndü)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Altı bağlacın hepsi kullanılmış. 2) Yan cümle başta ise virgül var. 3) Zaman yan cümlesinde will kullanılmamış.

A2.SUB.03 Reason, Result and Purpose *Sebep, Sonuç ve Amaç*

↑ A1.SUB.02

`because / as / since + CÜMLE · because of / due to + İSİM · so + sonuç · so that + amaç`

Sebep bildirmenin iki ayrı biçimi vardır ve seçim, ardından gelen öğeye bağlıdır: cümle geliyorsa because, isim geliyorsa because of. Türkçedeki "yüzünden / için" sözcükleri bu ayrımı taşımadığı için öğrenci ikisini karıştırır. Sonuç ve amaç da ayrı bağlaçlar ister: so sonucu, so that amacı bildirir ve ardından modal alır.

because takes a clause, because of a noun; so introduces a result and so that a purpose.

AYRIM because it was raining ✓ · because of the rain ✓ · because the rain ✗

SIK HATA

```
✗ because of it was raining · because the rain
✓ because it was raining · because of the rain
```

Türkçede "yağmur yüzünden" ve "yağmur yağdığı için" yapıları aynı ekle kurulduğu için ayrım kendiliğinden görünmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **because ↔ because of: ardından ne geldiğine bakılır**

İki yapı da sebep bildirir ama farklı öğe ister: because tam bir cümle (özne + yüklem) alır, because of ise isim ya da isim öbeği alır. Türkçe konuşan öğrenci ikisini eş anlamlı sandığı için "because the rain" ya da "because of it was raining" gibi biçimler üretir; her ikisi de yazılı sınavlarda doğrudan hata sayılır. Aynı ayrım despite/although çiftinde de işler.

`We stayed in because it was raining.` — *Yağmur yağdığı için içeride kaldık. ✓*

`We stayed in because of the rain.` — *Yağmur yüzünden içeride kaldık. ✓*

~~`✗We stayed in because the rain.`~~

~~`✗We stayed in because of it was raining.`~~

`The match was cancelled due to bad weather.` — *Maç kötü hava nedeniyle iptal edildi. (resmî)*

`Since it was late, we left.` — *Geç olduğu için ayrıldık. ✓ (as / since + cümle)*

KAVRAMA SORUSU Is a clause or a noun coming next? · Is this a reason, a result or a purpose?

SINIFTA Tahtayı ikiye bölün: sol sütuna cümle alanlar, sağ sütuna isim alanlar. Öğrenci her yeni bağlacı doğru sütuna yerleştirsin.

1 **because / as / since for reason** · Sebep bağlaçları

`I stayed home because I was ill.` — *Hasta olduğum için evde kaldım.*

`Since it was late, we left.` — *Geç olduğundan ayrıldık.*

`As she was tired, she went to bed.` — *Yorgun olduğu için yattı.*

`Üçü de cümle alır.`

2 **because of / due to + noun** · İsimle kullanılan sebep öbekleri

`because of the rain` — *yağmur yüzünden*

`due to bad weather` — *kötü hava nedeniyle*

`The flight was delayed because of the fog.` — *Uçuş sis yüzünden gecikti.*

`İkisi de isim ya da isim öbeği alır.`

3 **so for result** · Sonuç bağlacı

`It was late, so I went home.` — *Geç olmuştu, ben de eve gittim.*

`The shop was closed, so we came back.` — *Dükkân kapalıydı, biz de döndük.*

`so sebep değil sonuç bildirir.`

`Karşılaştırın: I went home because it was late.`

4 **so that for purpose** · Amaç bağlacı

`I left early so that I could catch the train.` — *Treni yakalayabilmek için erken çıktım.*

`She spoke slowly so that everyone would understand.` — *Herkes anlasın diye yavaş konuştu.*

`so that'tan sonra genellikle can/could/will/would gelir.`

`Kısa amaç için: to + fiil`

5 **because ↔ because of** · En sık yapılan hata

~~✗because the rain~~ — *because of the rain* ✓

~~✗because of it was raining~~ — *because it was raining* ✓

Sınama: cümle mi geliyor, isim mi?

Aynı sınama despite/although için de geçerlidir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.SUB.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Sebep, sonuç, amaç

Doğru bağlacı yazın.

1. I stayed at home ___ I was ill.
   CEVAP because
2. I was ill, ___ I stayed at home.
   CEVAP so
3. I went to the shop ___ buy some milk.
   CEVAP to
   Amaç bildiren to.
4. I went to the shop ___ ___ ___ buy some milk. (resmî)
   CEVAP in order to / so as to
5. ___ the rain, we cancelled the picnic.
   CEVAP Because of
   İsim öbeği geliyor.
6. I called him ___ he would not worry.
   CEVAP so that

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* because / because of / so that

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ Because of it was raining, we stayed in.
   CEVAP Because it was raining, we stayed in.
2. ✗ I was late because the traffic jam.
   CEVAP ... because of the traffic jam.
3. ✗ I study English for get a better job.
   CEVAP I study English to get a better job.
4. ✗ I left early so that catch the train.
   CEVAP I left early so that I could catch the train. / ... to catch the train.
5. ✗ Because I was tired, so I went to bed.
   CEVAP Because I was tired, I went to bed.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Neden ve niçin

Beş cümle yazın: ikisi sebep, biri sonuç, ikisi amaç bildirsin.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP I moved to this city because I found a job here. Because of the cost, I share a flat. The rent was too high, so I looked for a smaller place. I am learning English to work abroad. I save money so that I can travel next year.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi eşinizle denetleyin: sebep, sonuç ve amaç yapılarını etiketleyip amaç cümlelerini in order to ile yeniden yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I studied hard to pass. → I studied hard in order to pass. → I studied hard so that I could pass.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) because/since sebep, so sonuç, to/in order to amaç. 2) so that sonrası özne + kip fiil. 3) for + fiil biçimi kullanılmamış.

A2.SUB.04 Contrast Clauses *Karşıtlık Cümleleri* ◇ yüksek verim

although / though + CÜMLE · despite / in spite of + İSİM veya V-ing · however = bağlayıcı zarf

Karşıtlık bildiren yapılar üç ayrı sınıfa ayrılır ve her sınıfın hem dizilişi hem noktalaması farklıdır: but bir bağlaçtır ve iki cümleyi birleştirir; although bir yan cümle bağlacıdır; however ise bağlaç değil zarftır ve iki ayrı cümle arasında, virgülle kullanılır. despite ve in spite of edat öbeğidir ve cümle alamaz.

Contrast is expressed by conjunctions (but, although), prepositional phrases (despite, in spite of) and linking adverbs (however), each with its own punctuation.

AYRIM Although it was late, we went out. ↔ Despite the late hour, we went out.

SIK HATA

✗ Despite it was late, we went out. Although of the rain…
✓ Although it was late, we went out. Despite the rain…

Türkçede "-e rağmen" hem isimle hem eylemle kullanılabildiği için öğrenci despite'ı cümleyle birlikte kullanır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **despite + cümle ✗ — en sık yapılan yapı hatası**

despite ve in spite of edattır; edatlar cümle değil isim öbeği alır. Cümle kullanmak gerekiyorsa although ya da though gerekir; ya da despite the fact that kalıbı devreye girer. Ayrıca in spite of üç sözcüktür (✗ inspite of) ve despite of biçimi yoktur. Bu üç hata birlikte görülür ve yazılı sınavlarda en çok puan kaybettiren kalıptır.

Although it was late, we went out. — *Geç olmasına rağmen çıktık.* ✓

~~✗Despite it was late, we went out.~~

Despite the rain, we went out. — *Yağmura rağmen çıktık.* ✓

In spite of being tired, she kept working. — *Yorgun olmasına rağmen çalışmayı sürdürdü.* ✓

~~✗Despite of the rain…~~ — *✗Inspite of the rain...*

Despite the fact that it was late, we went out. — *(cümle gerekiyorsa bu kalıp)* ✓

KAVRAMA SORUSU Is a full clause coming? · Do we need a comma or a full stop?

SINIFTA Aynı içeriği üç biçimde yazdırın (but / although / despite). Aynı cümlenin üç kılığı, kuralı ezberden daha iyi oturtur.

1 **but for simple contrast** · Basit karşıtlık

It is small but comfortable. — *Küçük ama rahat.*
I wanted to come, but I was busy. — *Gelmek istedim ama meşguldüm.*
She is young but very experienced. — *Genç ama çok deneyimli.*
but iki öğeyi doğrudan bağlar.

2 **although / though + clause** · although + cümle

Although it was late, we went out. — *Geç olmasına rağmen çıktık.*
Though he is rich, he isn't happy. — *Zengin olmasına rağmen mutlu değil.*
We went out although it was raining. — *(virgül yok)*
although + tam cümle

3 **however as a linking adverb** · however bağlayıcı zarftır

It was late. However, we went out. — *Geçti. Yine de çıktık.*
Prices rose. However, sales did not fall. — *Fiyatlar arttı. Ancak satışlar düşmedi.*
~~✗It was late however we went out.~~ — *Noktalama eksik.*
however bağlaç değil, bağlayıcı zarftır.

4 **despite / in spite of + noun or -ing** · İsim ve -ing alan karşıtlık öbekleri

despite the rain — *yağmura rağmen*
in spite of being tired — *yorgun olmasına rağmen*
Despite her age, she works every day. — *Yaşına rağmen her gün çalışıyor.*
Ardından isim ya da V-ing gelir.

5 **despite ✗ + clause** · despite cümle almaz

~~✗despite it was late~~ — *although it was late* ✓

~~✗despite of the rain~~ — *despite the rain* ✓

`despite the fact that it was late` ✓ — *(cümle gerekiyorsa)*

`Edat cümle almaz.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.SUB.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Karşıtlık bağlacı**

Boşluğu doldurun.

1. `___ it was raining, we went out.`
   CEVAP Although / Even though
2. `It was raining. ___, we went out.`
   CEVAP However
   Cümle bağlayıcı, virgülle ayrılır.
3. `___ the rain, we went out.`
   CEVAP Despite / In spite of
   İsim öbeği alır.
4. `He is rich ___ he is not happy.`
   CEVAP but
5. `___ being tired, she kept working.`
   CEVAP Despite / In spite of

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **although / despite ve tek bağlaç kuralı**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ Although it was cold, but we went out.`
   CEVAP Although it was cold, we went out. — bir ilişki, bir bağlaç.
2. `✗ Despite it was cold, we went out.`
   CEVAP Despite the cold, we went out. / Although it was cold, we went out.
3. `✗ In spite of the rain was heavy, we walked.`
   CEVAP In spite of the heavy rain, we walked.
4. `✗ However it was late, we continued.`
   CEVAP Although it was late, we continued. — however bağlaç değil, bağlayıcı zarftır.
5. `despite of doğru mu?`
   CEVAP Hayır — despite tek başına kullanılır; in spite of üç sözcüktür.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Ama yine de**

Beş karşıtlık cümlesi yazın; although, even though, despite, in spite of ve however kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Although the job is hard, I enjoy it. Even though I was tired, I finished the report. Despite the traffic, we arrived on time. In spite of his age, he works every day. The flat is small; however, it is very bright.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi eşinizle değiştirip although cümlelerini despite biçimine, despite cümlelerini although biçimine çevirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Although it was cold, we went out. = Despite the cold, we went out. = In spite of being cold, …
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) although/even though sonrası özne + fiil. 2) despite/in spite of sonrası ad ya da -ing. 3) however'dan sonra virgül var.

A2.SUB.05 Zero and First Conditional *Sıfır ve Birinci Koşul Cümleleri* ◆ çekirdek

Sıfır: if + geniş zaman, geniş zaman · Birinci: if + geniş zaman, will + yalın

Koşul cümleleri iki bölümden oluşur: koşul (if cümlesi) ve sonuç (ana cümle). Sıfır koşul her zaman geçerli olan genel gerçekleri anlatır; birinci koşul ise gerçekleşmesi olası, somut bir gelecek durumu anlatır. İkisinde de kritik kural aynıdır: if cümlesi gelecek eki almaz. Gelecek yalnızca ana cümlede işaretlenir.

Zero conditionals state general truths, first conditionals real future possibilities; the if-clause never takes will.

AYRIM If you heat water, it boils. (genel gerçek) ≠ If it rains, I will stay in. (belirli gelecek)

SIK HATA

✗ If it will rain, I will stay in. Unless you don't hurry…
✓ If it rains, I will stay in. Unless you hurry…

Türkçede koşul eki de gelecek çekimiyle birleşebildiği için öğrenci will'i iki cümleye birden koyar; ayrıca "-medikçe" olumsuz görünümü unless'i bozar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **unless zaten olumsuzdur — ikinci olumsuz eklenmez**

unless, if not anlamına gelir; içinde olumsuzluk vardır. Türkçedeki "-medikçe" eki olumsuz görünümlü olduğu için öğrenci unless'ten sonra fiili de olumsuz yapar ve anlamı tersine çevirir. Sonuçta söylemek istediğinin tam tersini söylemiş olur — bu, dilbilgisi hatasından çok anlam kazasıdır.

Unless you hurry, you will be late. — *Acele etmezsen geç kalacaksın.* ✓

~~✗Unless you don't hurry, you will be late.~~ — *"Acele edersen geç kalırsın" anlamına gelir.*

If you don't hurry, you will be late. — *Aynı anlam, if not biçimiyle.* ✓

Unless it rains, we'll go out. — *Yağmur yağmazsa çıkarız.* ✓

~~✗Unless it doesn't rain, we'll go out.~~

I won't go unless you come with me. — *Sen benimle gelmedikçe gitmem.* ✓

KAVRAMA SORUSU Is this always true, or one future situation? · Where is the will?

SINIFTA İki kutu şemasını burada da kullanın: if kutusu present, ana kutu will. Aynı görsel şema A2 boyunca tekrarlansın.

1 **Zero: if + present, present (general truth)** · Sıfır koşul — genel gerçek

If you heat water, it boils. — *Suyu ısıtırsan kaynar.*
If you press this button, the machine starts. — *Bu düğmeye basarsan makine çalışır.*
Plants die if they don't get water. — *Bitkiler su almazsa ölür.*
Genel gerçek: iki cümle de geniş zaman.

2 **First: if + present, will + base (real future)** · Birinci koşul — gerçek gelecek

If it rains, I will stay in. — *Yağmur yağarsa evde kalırım.*
If you help me, we will finish early. — *Bana yardım edersen erken bitiririz.*
She will be angry if you are late. — *Geç kalırsan kızacak.*
Belirli, olası bir gelecek durum.

3 **No will in the if-clause** · if cümlesinde will kullanılmaz

~~✗If it will rain, I will stay in.~~
If it rains, I will stay in. ✓
~~✗If you will come, we will start.~~
Gelecek yalnızca ana cümlede işaretlenir.

4 **Order can be reversed; comma only when if comes first** · Sıra değişebilir, virgül kuralı

If it rains, I will stay in. — *(virgül var)*
I will stay in if it rains. — *(virgül yok)*
If you see her, tell her to call me. — *Onu görürsen aramasını söyle.*
Kural: if başta ise virgül konur.

5 **unless = if not** · unless = if not

`Unless you hurry, you will be late.` — *Acele etmezsen geç kalacaksın.*

`= If you don’t hurry, you will be late.`

`I won’t come unless you invite me.` — *Beni davet etmedikçe gelmem.*

~~`✗Unless you don’t hurry…`~~

6 **Imperative or modal in the main clause** · Ana cümlede emir ya da modal

`If you see her, tell her.` — *Onu görürsen söyle. (emir)*

`If it rains, we may cancel.` — *Yağmur yağarsa iptal edebiliriz. (modal)*

`If you finish early, you can go.` — *Erken bitirirsen gidebilirsin.*

`Ana cümlede will dışındaki biçimler de gelebilir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.SUB.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* Sıfır ve birinci koşul

Fiili doğru biçimde yazın.

1. `If you heat water to 100°C, it ___ (boil).`
   CEVAP boils
   Sıfır koşul — genel gerçek.
2. `If it ___ (rain) tomorrow, we will stay at home.`
   CEVAP rains
3. `If you study, you ___ (pass).`
   CEVAP will pass
4. `I will call you if I ___ (have) time.`
   CEVAP have
5. `If you don't hurry, you ___ (miss) the bus.`
   CEVAP will miss
6. `If you ___ (see) him, tell him to call me.`
   CEVAP see
   Sonuç emir kipi de olabilir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* if cümlesinde will yok

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ If it will rain, we will stay at home.`
   CEVAP If it rains, we will stay at home.
2. `✗ If you will help me, I finish it today.`
   CEVAP If you help me, I will finish it today.
3. `I will be grateful if you will send the file. Bu doğru mu?`
   CEVAP Resmî ricada kabul edilir — burada will irade bildirir, gelecek değil. Kural bu tek durumda esner.
4. `✗ If I will see her, I tell her.`
   CEVAP If I see her, I will tell her.
5. `Sıfır ile birinci koşul farkı nedir?`
   CEVAP Sıfır koşul her zaman geçerli bir gerçeği, birinci koşul gelecekteki olası tek bir durumu anlatır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Yarın ne olursa

Beş koşul cümlesi yazın: ikisi sıfır koşul (genel gerçek), üçü birinci koşul (yarın için).

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP If you press this button, the machine stops. If I drink coffee late, I can't sleep. If the weather is good tomorrow, we will go to the coast. If I finish early, I will call you. If you don't set an alarm, you will oversleep.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş koşul cümlenizi bir zincire dönüştürün: her cümlenin sonucu bir sonrakinin koşulu olsun.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: If it rains, we stay home. If we stay home, I will cook. If I cook, you will wash up.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sıfır koşulda iki yan da geniş zaman. 2) Birinci koşulda if yan cümlesinde geniş zaman, ana cümlede will. 3) if cümlesi başta ise virgül var.

13 Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi

Discourse, Cohesion & Register

DISC

A2.DISC.01 Linking Words in Writing *Yazıda Bağlayıcılar*

◇ yüksek verim

bağlaç → aynı cümle içinde · bağlayıcı zarf → yeni cümle + virgül

Bağlayıcılar metni bir cümleler yığınından anlamlı bir bütüne dönüştürür. A2 düzeyinde amaç, dört temel işlevi (ekleme, karşıtlık, sıralama, örneklendirme) doğru sözcüklerle kurabilmektir. Kritik nokta biçimseldir: bağlaç ile bağlayıcı zarf aynı işi görse de farklı noktalama ister; bu, yazılı anlatımda en görünür hata alanıdır.

Linkers turn a list of sentences into a text; conjunctions and linking adverbs share meanings but not punctuation.

AYRIM ..., but we went. ↔ ... . However, we went.

SIK HATA

✗ It was late however we went out.

✓ It was late. However, we went out.

Türkçede bağlayıcılar cümle içinde serbestçe konumlandığı ve nokta gerektirmediği için öğrenci however'ı but gibi kullanır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **however bir bağlaç değildir**

however, but ile aynı anlamı taşır ama farklı sınıftandır: but bağlaçtır, iki cümleyi tek cümlede birleştirir; however zarftır, iki ayrı cümle arasında durur ve kendisinden sonra virgül alır. Bu ayrım bilinmediğinde ortaya çıkan comma splice hatası (iki tam cümlenin yalnızca virgülle birleştirilmesi) yazılı sınavlarda doğrudan puan kaybettirir. Aynı ayrım therefore, moreover ve for example için de geçerlidir.

`It was late, but we went out.` — *Geçti ama çıktık.* ✓

`It was late. However, we went out.` — *Geçti. Yine de çıktık.* ✓

~~`✗It was late, however we went out.`~~ — *comma splice hatası.*

~~`✗It was late however, we went out.`~~

`Prices rose. Therefore, sales fell.` ✓ — *Fiyatlar arttı. Bu yüzden satışlar düştü.*

`It rained; however, we went out.` ✓ — *Noktalı virgül de kabul edilir.*

KAVRAMA SORUSU Is this one sentence or two? · Does the linker need a comma or a full stop before it?

SINIFTA Öğrencilere bağlayıcısız kısa bir metin verin ve boşlukları doldurtun; bağlayıcının gerekliliği ancak eksikliği hissedilince anlaşılır.

1 Addition: and, also, too, as well · Ekleme

`He is clever and hard-working.` — *Zeki ve çalışkan.*

`She speaks French. She also speaks Italian.` — *Aynı zamanda İtalyanca da konuşuyor.*

`I was tired too.` — *Ben de yorgundum.*

`He plays the guitar as well.` — *Gitar da çalıyor.*

2 Contrast: but, however, on the other hand · Karşıtlık

`It is cheap but reliable.` — *Ucuz ama güvenilir.*

`However, prices are rising.` — *Ancak fiyatlar artıyor.*

`On the other hand, it takes longer.` — *Öte yandan daha uzun sürüyor.*

`Karşıtlık bağlayıcıları farklı noktalama ister.`

3 Sequence: first, then, after that, finally · Sıralama

`First, boil the water.` — *Önce suyu kaynatın.*

`Then add the tea.` — *Sonra çayı ekleyin.*

`After that, wait five minutes.` — *Ardından beş dakika bekleyin.*

`Finally, serve it hot.` — *Son olarak sıcak servis edin.*

4 **Example: for example, such as, like** · Örneklendirme

`fruits such as apples and pears` — *elma, armut gibi meyveler*

`For example, London is very expensive.` — *Örneğin Londra çok pahalı.*

`Some cities, like İzmir, are on the coast.` — *İzmir gibi bazı şehirler kıyıdadır.*

`for example` cümle başında virgül alır.

5 **Conjunction ↔ linking adverb punctuation** · Bağlaç ile bağlayıcı zarfın noktalaması

`It was late, but we went.` — *(bağlaç: tek cümle)*

`It was late. However, we went.` — *(zarf: iki cümle)*

~~`✗It was late, however we went.`~~

`Kural: bağlaç → virgül · bağlayıcı zarf → nokta + virgül`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.DISC.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Bağlayıcı seç**

Boşluğu doldurun.

1. `The flat is small. ___, it is cheap.`
   CEVAP However
2. `I like the city. ___, my family lives here.`
   CEVAP Moreover / In addition
3. `He was ill. ___, he stayed at home.`
   CEVAP Therefore / So
4. `___, I would like to thank everyone.`
   CEVAP First of all
5. `___, the plan is both cheap and quick.`
   CEVAP In conclusion / To sum up
6. `___, prices are rising fast.`
   CEVAP For example — hayır: burada Furthermore uygundur.
   Öğrenciye bağlayıcının anlam ilişkisini sordurun.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Noktalama ve yer**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ However, it was raining we went out.`
   CEVAP However, it was raining. We went out. / Although it was raining, we went out.
2. `✗ I was tired, however I finished the work.`
   CEVAP I was tired; however, I finished the work.
3. `✗ Moreover of this, the price is high.`
   CEVAP Moreover, the price is high.
4. `however ile but arasındaki fark nedir?`
   CEVAP but bağlaçtır, iki cümleciği birleştirir; however bağlayıcı zarftır, ayrı cümleyi bağlar ve noktalı virgül ya da nokta ister.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kısa görüş yazısı**

Bir konu hakkında altı cümlelik bir paragraf yazın; en az dört bağlayıcı kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP First of all, learning a language takes time. Moreover, it needs daily practice. Some people expect fast results; however, progress is usually slow. For example, most learners need years to read comfortably. Therefore, patience matters more than talent. In conclusion, regular study is the key.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Paragrafınızdaki bütün bağlayıcıları silip eşinize verin; o uygun olanları geri koysun. Farklı seçim çıkan yeri tartışın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: First of all, … However, … For example, … In conclusion, …
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) En az dört bağlayıcı var. 2) Bağlayıcılar anlam ilişkisine uygun. 3) Bağlayıcıdan sonra virgül doğru kullanılmış.

A2.DISC.02 Everyday Functional Language *Gündelik İşlevsel Dil*

işlevsel kalıplar: davet, yol tarifi, alışveriş, görüş bildirme

Bu bölümdeki yapılar dilbilgisi kuralı değil, hazır iletişim kalıplarıdır. A2 düzeyinde öğrenci bunları çözümleyerek değil bütün hâlinde öğrenir; çünkü gerçek iletişimde çözümleyecek zaman yoktur. Nezaket düzeyi de bu kalıpların içine gömülüdür: yanlış kalıp seçimi dilbilgisi hatası yaratmaz ama muhatapta kabalık izlenimi bırakır.

These are fixed functional formulas learned as wholes, with politeness built into the choice of pattern.

AYRIM Could I have a coffee? (nazik) ≠ Give me a coffee. (buyurgan)

SIK HATA

```
✗ Give me a coffee. I want to know where is the station.
✓ Could I have a coffee, please? Could you tell me where the station is?
```

Türkçede nezaket tonlama ve "rica etsem" gibi eklerle verildiği için doğrudan çeviri buyurgan düşer.

KAVRAMA SORUSU Who are you talking to? · How polite does this need to be?

SINIFTA Rol yapma etkinlikleri bu bölümün doğal biçimidir: kafe, sokak, dükkân. Kalıpları listeden değil sahneden öğretin.

1 **Making and responding to invitations** · Davet etme ve karşılık verme

`Would you like to come with us?` — *Bizimle gelmek ister misin?*

`I'd love to.` — *Çok isterim.*

`I'd love to, but I'm busy.` — *Çok isterdim ama meşgulüm.*

`How about Saturday?` — *Cumartesiye ne dersin?*

2 **Asking for and giving directions** · Yol sorma ve tarif etme

`Excuse me, how do I get to the station?` — *Affedersiniz, istasyona nasıl giderim?*

`Go straight on and turn left.` — *Düz gidin ve sola dönün.*

`It's on your right, opposite the bank.` — *Sağınızda, bankanın karşısında.*

`Take the second turning on the left.` — *Soldan ikinci sokağa sapın.*

3 **Shopping and service language** · Alışveriş ve hizmet dili

`Could I have a coffee, please?` — *Bir kahve alabilir miyim?*

`How much is it?` — *Ne kadar?*

`Do you have this in a larger size?` — *Bunun daha büyük bedeni var mı?*

`Can I pay by card?` — *Kartla ödeyebilir miyim?*

4 **Opinions: I think, In my opinion, I agree** · Görüş bildirme

`I think it's a good idea.` — *Bence iyi bir fikir.*

`In my opinion, it's too expensive.` — *Bence çok pahalı.*

`I agree with you.` — *Sana katılıyorum.*

`I'm not sure about that.` — *Bundan pek emin değilim.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.DISC.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* İşlevsel dil

Duruma uygun ifadeyi yazın.

1. `Restoranda sipariş verme.`
   CEVAP I'll have the soup, please.
   Aynı işlevin (özür, rica) kayda göre farklı kalıpları vardır. Tek kalıp öğretmek öğrenciyi resmî ortamda kaba, gündelik ortamda yapay gösterir.
2. `Fiyat sorma.`
   CEVAP How much is it? / How much does it cost?
3. `Yol sorma.`
   CEVAP Excuse me, how do I get to the station?
4. `Telefonu açma (resmî).`
   CEVAP Good morning, this is Deniz speaking.
5. `Öneriyi kibarca reddetme.`
   CEVAP Thanks, but I think I will pass this time.
6. `Anlamadığını söyleme.`
   CEVAP Sorry, I didn't catch that. Could you say it again?

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Doğrudan çeviri tuzakları

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ I want a coffee. (garsona)`
   CEVAP Could I have a coffee, please? — istemek doğrudan çevrilince kaba düşer.
2. `✗ Give me the menu.`
   CEVAP Could we see the menu, please?
3. `✗ What is your name? (resmî ortamda ilk cümle)`
   CEVAP May I ask your name? / Could I have your name, please?
4. `✗ No, I don't want.`
   CEVAP No, thank you.
5. `✗ You are welcome. (teşekkür ederken)`
   CEVAP Thank you. — you are welcome teşekküre verilen karşılıktır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Bir gün, altı durum

Altı farklı durum için birer ifade yazın: sipariş, yol sorma, telefon, özür, teklif, veda.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Could I have a tea, please? Excuse me, is this the way to the museum? Hello, this is Kerem speaking. I am sorry I am late. Would you like me to help you? It was nice to meet you — see you soon.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Altı durumu sınıfta canlandırın; her ifadeyi bir de resmî olmayan biçimde söyleyip iki kaydı yan yana yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I'd like a coffee, please. / Can I get a coffee? — I'm terribly sorry. / My bad, sorry!
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı durumun her birine bir ifade var. 2) İfadeler işleve uygun. 3) Kayıt farkı iki biçimde gösterilmiş.

A2.DISC.03 Referring Back in a Text *Metinde Geriye Gönderim* ◇ yüksek verim

he/she/it/they · this/that/it (bütün bir düşünceye) · one/ones/do so (yineleme yerine)

İyi bir metin aynı ismi tekrar tekrar yazmaz; daha önce söyleneni zamirlerle geri çağırır. Ancak gönderim belirsizleşirse metin okunmaz hâle gelir — zamirin neye gönderdiği okuyucuya açık olmalıdır. İngilizcede ayrıca bütün bir cümleye ya da düşünceye gönderim yapan this/that kullanımı vardır; Türkçede bu iş çoğu kez "bu durum" gibi bir isimle yapılır.

Cohesive texts refer back with pronouns; this/that can refer to a whole preceding idea, and one/ones avoid repeating a noun.

AYRIM He was late. This annoyed me. (bütün olaya gönderim)

SIK HATA

✗ I prefer the blue. She bought a red car and I bought a blue car.
✓ I prefer the blue one. She bought a red car and I bought a blue one.

Türkçede sıfat tek başına isim yerine geçebildiği için ("mavisini tercih ederim") öğrenci one sözcüğünü atlar.

KAVRAMA SORUSU What does this word refer to? · Would the reader know?

SINIFTA Bir metindeki her zamiri okla göndergesine bağlatın; belirsiz kalan oklar metnin zayıf noktalarını gösterir.

1 Pronoun reference · Zamirle gönderim

I met Ali. He was tired. — *Ali'yle karşılaştım. Yorgundu.*
The film was long. It was also boring. — *Film uzundu. Üstelik sıkıcıydı.*
My parents called. They are coming tomorrow. — *Ailem aradı. Yarın geliyorlar.*
Zamir, önceki ismin yerini tutar.

2 this / that / it referring to a whole idea · Bütün bir düşünceye gönderim

He was late. This annoyed me. — *Geç kaldı. Bu beni sinirlendirdi.*
They cancelled the trip. That was a shame. — *Geziyi iptal ettiler. Yazık oldu.*
She passed the exam. It surprised everyone. — *Sınavı geçti. Bu herkesi şaşırttı.*
this/that bütün bir olaya gönderebilir.

3 Avoiding repetition with one / ones / do so · Yinelemeden kaçınma

I prefer the blue one. — *Mavisini tercih ederim.*
These shoes are nice, but I want the black ones. — *Bu ayakkabılar güzel ama siyahlarını istiyorum.*
He asked me to wait, and I did so. — *Beklememi istedi, ben de öyle yaptım.*
~~✗I prefer the blue.~~ — *one sözcüğü düşmez.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.DISC.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Geriye gönderim

Tekrarı önleyin: altı çizili öbeği bir gönderim öğesiyle değiştirin.

1. I bought a book. THE BOOK was expensive.
   CEVAP It was expensive.
   Geriye gönderim öğeleri (it, this, they) olmadan metin bağını kaybeder. Türkçede özne düşürülebildiği için öğrenciler İngilizcede de ad yinelemeye ya da özneyi düşürmeye eğilimlidir.
2. Ali and Mert came. ALİ AND MERT stayed for dinner.
   CEVAP They stayed for dinner.
3. She said she was tired. I understood THAT SHE WAS TIRED.
   CEVAP I understood that. / I understood.
4. I have a red pen and a blue PEN.
   CEVAP ... and a blue one.
5. He can swim. I can SWIM too.
   CEVAP I can too. / So can I.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Belirsiz gönderim**

Cümledeki sorunu bulun ve düzeltin.

1. `Ali told Mert that he was wrong. (kim yanlış?)`
   CEVAP Belirsiz — Ali told Mert, "You are wrong." ya da Ali admitted that he himself was wrong.
2. `✗ I read the book. It was good. It was long. It was expensive.`
   CEVAP I read the book. It was good but long, and rather expensive. — tekrar yerine birleştirme.
3. `The company said it would close. / … they would close. Hangisi?`
   CEVAP İkisi de kullanılır; BrE topluluk isminde çoğulu kabul eder, AmE tekil ister. Metin içinde tutarlı olun.
4. `✗ This is why I think so, which is important.`
   CEVAP Belirsiz which — cümleye gönderiyorsa virgüllü kullanımı doğrudur ama neye gönderdiği açık olmalıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Bağdaşık paragraf**

Altı cümlelik bir paragraf yazın; ikinci cümleden itibaren her cümlede bir geriye gönderim öğesi bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Last week I bought an old bicycle. It was cheap but it needed some work. My neighbour helped me repair it. He is a mechanic, so he knew what to do. We finished it on Sunday. Now I ride it to work every day.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Paragrafınızdaki bütün zamirleri adlarla değiştirip eşinize verin; o metnin ne kadar ağırlaştığını göstersin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Ali bought a book. Ali read the book in one day. → Ali bought a book. He read it in one day.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) İkinci cümleden sonra her cümlede bir geriye gönderim öğesi var. 2) Göndergeler belirsizlik yaratmıyor. 3) this/that/such gibi öğeler de kullanılmış.

14 Noktalama ve Yazım

Punctuation, Spelling & Orthography

ORTH

A2.ORTH.01 The Comma *Virgül* ◇ yüksek verim

`sıralama · başta gelen yan cümleden sonra · iki cümleyi bağlayan bağlaçtan önce · başta gelen bağlayıcı zarftan sonra`

İngilizcede virgül tonlama işareti değil, yapı işaretidir: cümlenin öğeleri arasındaki sınırı gösterir. Bu yüzden "nefes alınan yere virgül" kuralı İngilizcede işlemez. A2 düzeyinde dört bağlam yeterlidir; bunların dışında virgül koymamak, gereksiz virgül koymaktan daha güvenlidir.

In English the comma marks structure, not breathing; four contexts cover A2 needs.

AYRIM When I arrived, they had left. ↔ They had left when I arrived.

SIK HATA

```
✗ The man, who lives here, is my uncle. (tanımlayıcı anlamda)
✓ The man who lives here is my uncle.
```

Türkçede virgül büyük ölçüde okuma ritmini gösterdiği için öğrenci İngilizcede de sezgiyle virgül koyar.

KAVRAMA SORUSU Does the comma separate two structures? · Is the clause defining or extra information?

SINIFTA Virgül kurallarını kural listesi olarak değil düzeltme etkinliği olarak verin: fazladan virgüllerle dolu bir metin verip attırın.

1 **In lists** · Sıralamada

`apples, pears and plums` — *elma, armut ve erik*

`I bought bread, milk, cheese and eggs.` — *Ekmek, süt, peynir ve yumurta aldım.*

`Son öğeden önce virgül BrE'de konmaz.`

`AmE'de Oxford virgülü yaygındır: bread, milk, and cheese`

2 **After a fronted subordinate clause** · Başta gelen yan cümleden sonra

`When I arrived, they had left.` — *Vardığımda gitmişlerdi.*

`If it rains, we will stay in.` — *Yağmur yağarsa içeride kalırız.*

`Although it was late, we went out.` — *Geç olmasına rağmen çıktık.*

`Yan cümle sonda ise virgül konmaz.`

3 **Before but, so, and or joining two clauses** · İki cümleyi bağlarken

`It was late, so we left.` — *Geç olmuştu, biz de ayrıldık.*

`I called her, but she didn't answer.` — *Onu aradım ama cevap vermedi.*

`İki tam cümleyi bağlayan bağlaçtan önce virgül konur.`

`Kısa öğelerde konmaz: I called and left.`

4 **After a linking adverb at the start** · Başta gelen bağlayıcı zarftan sonra

`However, prices rose.` — *Ancak fiyatlar arttı.*

`Therefore, we cancelled the trip.` — *Bu yüzden geziyi iptal ettik.*

`For example, İzmir is on the coast.` — *Örneğin İzmir kıyıdadır.*

`Cümle başındaki bağlayıcı zarf virgülle ayrılır.`

5 **No comma before a defining relative clause** · Tanımlayıcı ilgi cümlesinden önce virgül yok

`the man who lives here` — *burada oturan adam (virgül yok)*

`My uncle, who lives here, is a doctor.` — *Amcam, ki burada oturur, doktordur.*

`Virgülsüz: hangi adam olduğunu belirtir (tanımlayıcı).`

`Virgüllü: ek bilgidir, çıkarılabilir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.ORTH.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Virgül koy

Gerekli virgülleri ekleyin.

1. `I bought bread cheese and olives.`
   CEVAP I bought bread, cheese and olives.
   İki bağımsız cümle yalnızca virgülle birleştirilemez (comma splice). Türkçede virgül bu işi görebildiği için hata sistematiktir; noktalı virgül ya da bağlaç gerekir.
2. `When I arrived she was already there.`
   CEVAP When I arrived, she was already there.
3. `My brother who lives in Ankara is a doctor. (tek kardeşim)`
   CEVAP My brother, who lives in Ankara, is a doctor.
4. `However the price is too high.`
   CEVAP However, the price is too high.
5. `Yes I agree.`
   CEVAP Yes, I agree.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Virgülle cümle bağlama

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ It was late, we went home.`
   CEVAP It was late, so we went home. / It was late; we went home.
2. `✗ I like tea, however I prefer coffee.`
   CEVAP I like tea; however, I prefer coffee.
3. `✗ The man, who lives next door, is my uncle. (birçok komşu var)`
   CEVAP The man who lives next door is my uncle. — tanımlayıcı ilgi cümlesi virgül almaz.
4. `Virgül anlamı değiştirir mi?`
   CEVAP Evet: My sister, who lives in Bursa (tek kız kardeşim) / My sister who lives in Bursa (birden çok kız kardeş).

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Noktalama düzeltmesi

Altı cümlelik bir metin yazın; en az beş farklı virgül kuralı uygulansın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP On Monday, I went to the market. I bought apples, pears and grapes. My friend Deniz, who works nearby, joined me. Although it was crowded, we finished quickly. However, we forgot the bread. Well, we will buy it tomorrow.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Metninizdeki virgülleri silip eşinize verin; o geri koysun. Anlam değiştiren bir virgül bulup iki okumayı yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Let's eat, Grandma. / Let's eat Grandma. — After we ate, the dog came in.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) En az beş farklı virgül kuralı uygulanmış. 2) Bağımsız cümleler yalnızca virgülle birleştirilmemiş. 3) Anlam değiştiren bir örnek bulunmuş.

A2.ORTH.02 The Apostrophe *Kesme İşareti*

↑ A1.ORTH.03

iyelik: ’s / s’ · kısaltma: don’t, it’s · çoğulda ASLA kullanılmaz

Kesme işaretinin İngilizcede iki işi vardır: iyelik göstermek ve düşen harfin yerini tutmak. Çoğul yapmakla hiçbir ilgisi yoktur. En kalıcı yazım hatası its/it’s çiftinde ortaya çıkar; çünkü burada sezgi tersini söyler: kesme işaretli biçim iyelik değil kısaltmadır.

The apostrophe marks possession or omitted letters — never a plural.

AYRIM its tail (kuyruğu) ≠ it’s cold (hava soğuk)

SIK HATA

✗ apple’s for sale · The dog wagged it’s tail.

✓ apples for sale · The dog wagged its tail.

Türkçede kesme işareti özel adları eklerden ayırmak için kullanıldığı için işlevi bütünüyle farklıdır ve öğrenci sezgisine güvenemez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **its ↔ it’s: İngilizcenin en yaygın yazım hatası**

İyelik biçimlerinde kesme işareti kullanıldığı için (Ali’s, the dog’s) öğrenci its yerine it’s yazma eğilimindedir; oysa zamirlerin iyelik biçimleri hiçbir zaman kesme işareti almaz (his, hers, its, ours, theirs). it’s yalnızca it is ya da it has kısaltmasıdır. Bu hata anadili İngilizce olanlarda bile yaygındır, ama sınavda ve resmî yazışmada dikkat çeker.

The dog wagged its tail. — *Köpek kuyruğunu salladı.* ✓

~~✗The dog wagged it’s tail.~~

It’s cold today. — *Bugün hava soğuk. (= it is)* ✓

It’s been a long day. — *Uzun bir gün oldu. (= it has)* ✓

~~✗Its cold today.~~

Sınama: “it is” diye açılıyorsa → it’s

KAVRAMA SORUSU Can you expand it to it is? · Is this a plural or a possessive?

SINIFTA its/it’s sınamasını tek bir soruya indirgeyin: “it is” diye açılıyor mu? Açılıyorsa kesme işareti konur, açılmıyorsa konmaz.

1 **Possession** · İyelik

Ali’s car — *Ali’nin arabası*

the students’ books — *öğrencilerin kitapları*

the children’s toys — *çocukların oyuncakları*

Çoğul -s varsa kesme işareti sona konur.

2 **Contractions** · Kısaltma

don’t = do not — *we’re = we are*

it’s = it is / it has

he’ll = he will · they’ve = they have

Resmî yazıda kısaltma kullanılmaz.

3 **Never in a plural** · Çoğulda asla kullanılmaz

~~✗apple’s for sale~~ — *apples for sale* ✓

~~✗DVD’s~~ — *DVDs* ✓

~~✗in the 1990’s~~ — *in the 1990s* ✓

Çoğulda kesme işareti yoktur.

4 **its ↔ it's** · En sık yapılan yazım hatası

its tail — *onun kuyruğu (iyelik)*

it’s cold — *hava soğuk (it is)*

~~✗The dog wagged it’s tail.~~

Zamir iyelikleri kesme almaz: his, hers, ours, theirs, its

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.ORTH.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Kesme işareti

Doğru yazımı yazın.

1. the book of the student → ___
   CEVAP the student's book
2. the books of the students → ___
   CEVAP the students' books
3. the toys of the children → ___
   CEVAP the children's toys
4. it is → ___ · possessive of it → ___
   CEVAP it's · its
5. 1990 yılları → ___
   CEVAP the 1990s
   Kesme işareti yok.
6. cannot → ___
   CEVAP can't

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Kesme işareti çoğul yapmaz

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ Fresh apple's for sale.
   CEVAP Fresh apples for sale.
2. ✗ In the 1980's.
   CEVAP In the 1980s.
3. ✗ The dog wagged it's tail.
   CEVAP The dog wagged its tail.
4. ✗ Whose coming tonight?
   CEVAP Who's coming tonight?
5. ✗ Two DVD's and three CD's.
   CEVAP Two DVDs and three CDs.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Tabela denetimi

Kesme işareti hatası içeren beş tabela yazıp doğrularını verin.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş çift.
   ÖRNEK CEVAP ✗ Potato's 5 TL → Potatoes 5 TL · ✗ Ladies' and Gentleman's → Ladies' and Gentlemen's · ✗ Open Sunday's → Open Sundays · ✗ Its open now → It's open now · ✗ Childrens' clothes → Children's clothes
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Sınıfça gerçek bir kesme işareti avı yapın: çevrenizdeki tabelalardan, ambalajlardan beş örnek toplayıp doğrusunu yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: *Potato's for sale → Potatoes for sale. *Its open → It's open. *The Smith's → The Smiths'
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Çoğulda kesme işareti kullanılmamış. 2) İyelikte doğru konumda. 3) its ve it's ayrımı doğru.

A2.ORTH.03 Spelling Patterns *Yazım Örüntüleri*

↑ A1.ORTH.04

yazım örüntüleri: ie/ei · okunmayan harfler · ikizleşme · BrE ⇔ AmE

İngilizce yazımı düzensiz görünür ama içinde işleyen örüntüler vardır. A2 düzeyinde dört alan yeterlidir: ie/ei sırası, okunmayan harfler, türetimde ünsüz ikizleşmesi ve İngiliz-Amerikan farkları. Son alan bir hata alanı değil, tutarlılık alanıdır: her ikisi de doğrudur, ama bir metin içinde karıştırılmamalıdır.

English spelling has workable patterns; the British/American difference is a matter of consistency, not correctness.

AYRIM colour (BrE) ↔ color (AmE) — ikisi de doğru, karıştırmak yanlış

SIK HATA

✗ recieve · begining · travelling ve traveling aynı metinde
✓ receive · beginning · tek bir değişkeye bağlı kalın

Türkçe yazımı sese dayalı olduğu için öğrenci İngilizcede duyduğunu yazma eğilimindedir.

KAVRAMA SORUSU Is the vowel sound short or long? · Which variety are you writing in?

SINIFTA Yazım öğretiminde en etkili araç, sınıfın kendi hatalarından oluşan bir liste tutmaktır; hazır listeler öğrencinin hatalarına denk gelmez.

1 **i before e except after c** · i-e kuralı

believe · friend · piece — *i önce gelir*
receive · ceiling · deceive — *c'den sonra ei*
~~✗recieve · ✗freind~~
İstisnalar: their, weird, seize

2 **Silent letters** · Okunmayan harfler

know · write · knee — *baştaki k ve w okunmaz*
listen · castle — *t okunmaz*
island · aisle — *s okunmaz*
Yazım söylenişten daha eskidir.

3 **Double consonants in derived forms** · Türetimde ikizleşme

begin → beginning — *vurgulu kısa hece ikizleşir*
stop → stopped · run → running
travel → travelled (BrE) / traveled (AmE)
visit → visited — *vurgu ilk hecede, ikizleşme yok*

4 **British and American spelling differences** · İngiliz-Amerikan yazım farkları

colour ⇔ color · favourite ⇔ favorite
centre ⇔ center · theatre ⇔ theater
realise ⇔ realize · organise ⇔ organize
Kural: bir metinde tek değişkeye bağlı kalın.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.ORTH.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Yazım örüntüsü

Doğru yazımı yazın.

1. `receive / recieve`
   CEVAP receive
   c sonrası ei.
2. `beleive / believe`
   CEVAP believe
3. `begining / beginning`
   CEVAP beginning
4. `necesary / necessary`
   CEVAP necessary
5. `seperate / separate`
   CEVAP separate
6. `definately / definitely`
   CEVAP definitely
7. `accomodation / accommodation`
   CEVAP accommodation

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Türkçe konuşanın yazım tuzakları

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ Wich book?`
   CEVAP Which book?
2. `✗ I am studing.`
   CEVAP I am studying.
3. `✗ He writted a letter.`
   CEVAP He wrote a letter.
4. `✗ Turkey is a beatiful country.`
   CEVAP … a beautiful country.
5. `✗ I have a apointment.`
   CEVAP I have an appointment.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kişisel yazım listem

Sık yanlış yazdığınız sekiz sözcüğü doğru biçimleriyle listeleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz sözcük.`
   ÖRNEK CEVAP because, beautiful, different, necessary, receive, restaurant, tomorrow, which
   Bu listeyi öğrenci kendi hatalarından üretmeli; hazır liste ezberi kalıcı olmaz.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Sekiz sözcüğü eşinize dikte edin; yanlış yazılanları işaretleyip her biri için bir hatırlatma ipucu yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: because (be-cause), necessary (bir c iki s), receive (i'den önce e, c'den sonra), beautiful
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sekiz sözcüğün doğru yazımı verilmiş. 2) Her sözcük için bir ipucu var. 3) Sözcükler gerçekten öğrencinin zorlandıklarından.

A2.ORTH.04 Numbers, Dates and Times in Writing *Sayı, Tarih ve Saat Yazımı*

`asıl/sıra sayı · tarih biçimleri · saat söyleme · basamak ayırıcı`

Sayı, tarih ve saat yazımı biçimsel bir uzlaşımdır ve İngiliz ile Amerikan geleneği burada belirgin biçimde ayrışır. Özellikle tarihte 05/06/2026 gibi bir yazım iki gelenekte iki farklı günü gösterir; bu yüzden uluslararası yazışmada ay adının yazıyla verilmesi yeğlenir. Basamak ayırıcı da Türkçenin tersidir: İngilizcede binlik ayırıcı virgül, ondalık ayırıcı noktadır.

Number, date and time conventions differ between British and American usage, and the decimal separator is the reverse of Turkish.

AYRIM 5 May 2026 (BrE) ↔ May 5, 2026 (AmE)

SIK HATA

✗ 3,75 metres · 1.500 people
✓ 3.75 metres · 1,500 people

Türkçede ondalık ayırıcı virgül, binlik ayırıcı noktadır — İngilizcede tam tersidir ve sayısal metinlerde ciddi anlam kaymasına yol açar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Ondalık ve binlik ayırıcı Türkçenin tersidir**

Türkçede 1.500 bin beş yüz, 3,75 ise üç virgül yetmiş beş demektir. İngilizcede bu iki işaret yer değiştirir: 1,500 bin beş yüzdür, 3.75 ondalıktır. Bu fark yalnızca bir yazım ayrıntısı değildir; fiyat, ölçü ve veri içeren metinlerde doğrudan anlam hatasına yol açar ve teknik çeviride en sık görülen kusurlardan biridir.

`1,500 people` — *bin beş yüz kişi* ✓

~~`✗1.500 people`~~ — *İngilizce okuyucu bunu 1,5 kişi olarak okur.*

`3.75 metres` — *üç nokta yetmiş beş metre* ✓

~~`✗3,75 metres`~~

`The price is $1,299.99.` — *Fiyat 1.299,99 dolar.*

`Türkçe karşılığı yazarken ayırıcıları çevirmeyi unutmayın.`

KAVRAMA SORUSU Which variety is this written in? · Is that a decimal point or a thousands separator?

SINIFTA Sayı yazımını sayı çalışmasıyla değil gerçek belgelerle (fatura, tarife, bilet) öğretin; uzlaşım ancak bağlamda kalıcı olur.

1 **Cardinal and ordinal numbers** · Asıl ve sıra sayıları

`three · third` — *üç · üçüncü*

`twenty-one · twenty-first` — *yirmi bir · yirmi birinci*

`1st · 2nd · 3rd · 4th` — *kısaltmalar*

`Bileşik sayılarda kısa çizgi kullanılır.`

2 **Date formats** · Tarih biçimleri

`5 May 2026` — *(BrE)*

`May 5, 2026` — *(AmE)*

`05/06/2026 → BrE: 5 Haziran · AmE: 6 Mayıs`

`Belirsizliği önlemek için ay adı yazıyla verilir.`

3 **Telling the time** · Saat söyleme

`half past six` — *altı buçuk*

`quarter to seven` — *yediye çeyrek kala*

`6.30 (BrE) · 6:30 (AmE)`

`twenty past eight` — *sekizi yirmi geçe*

4 **Large numbers and decimals** · Büyük sayılar ve ondalık

`1,500` — *bin beş yüz*

`3.75` — *üç nokta yetmiş beş*

`two thousand and five (BrE) · two thousand five (AmE)`

`Binlik: virgül · ondalık: nokta`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.ORTH.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* Sayı, tarih, saat

Doğru yazımı yazın.

1. `5 Mayıs 2026 (BrE)`
   CEVAP 5 May 2026 / 5th May 2026
2. `5 Mayıs 2026 (AmE)`
   CEVAP May 5, 2026
3. `15:30 (konuşma dili)`
   CEVAP half past three / three thirty
4. `09:00 (yazı)`
   CEVAP 9 a.m. / 9.00
5. `1.500,75 (İngilizce yazım)`
   CEVAP 1,500.75
   Nokta ve virgül Türkçenin tersidir.
6. `20. yüzyıl`
   CEVAP the 20th century

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Sayı yazımı kuralları

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ 3 students came. (cümle başı)`
   CEVAP Three students came. — cümle rakamla başlamaz.
2. `✗ I have 2 brothers and twenty-five cousins.`
   CEVAP I have two brothers and twenty-five cousins. — küçük sayılar yazıyla.
3. `✗ 1.500 people`
   CEVAP 1,500 people
4. `✗ In 5 May`
   CEVAP On 5 May
5. `✗ at Monday`
   CEVAP on Monday

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kısa özgeçmiş

Beş cümlelik bir özgeçmiş yazın; tarih, saat, sayı ve yüzyıl yazımı doğru olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I was born on 12 March 1998. I finished school in 2016. I worked for three years in a company with about 1,200 employees. My working day starts at 8.30 a.m. In the 21st century, most of my work is online.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Özgeçmişinizi bir de Amerikan biçimiyle yazın; tarih ve sayı yazımındaki farkları işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 5 May 2024 (İngiliz) / May 5, 2024 (Amerikan) — 1,500 people; the 20th century; at 9 a.m.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Tarih biçimi tutarlı. 2) Bir–on arası sayılar yazıyla, büyük sayılar rakamla. 3) Yüzyıl ve saat yazımı doğru.

15 Sözcük Yapımı

Word Formation

WF

A2.WF.01 Negative Prefixes *Olumsuzluk Önekleri* ◇ yüksek verim

un- / in- / im- / ir- / il- / dis- / non- + kök

Olumsuzluk önekleri sözcüğün anlamını tersine çevirir. Hangi önekin geleceği anlamdan değil, kökün ilk sesinden ve sözcüğün kökeninden çıkar: im- dudak seslerinden (p, b, m) önce, ir- r'den önce, il- l'den önce gelir. Bu ses uyumu kuralı öğrenildiğinde yüzlerce sözcük tahmin edilebilir hâle gelir; ama uyum tek başına yeterli değildir, çünkü un- ve in- arasındaki seçim sözcüğün Latince mi Cermence mi olduğuna bağlıdır.

Negative prefixes reverse meaning; the choice is governed by the first sound of the base and by the word's origin.

AYRIM impossible (p) · irregular (r) · illegal (l) · unhappy

SIK HATA

✗ inpossible · unlegal · unregular
✓ impossible · illegal · irregular

Türkçede olumsuzluk tek bir -sız ekiyle kurulduğu için öğrenci İngilizcedeki seçimi rastgele yapar.

KAVRAMA SORUSU What sound does the base start with? · Which prefix fits that sound?

SINIFTA Önekleri listeyle değil ses kutularıyla verin: p/b/m kutusu, r kutusu, l kutusu. Görsel eşleme kuralı kalıcı kılar.

1 **un-, in-, im-, ir-, il-** · Yaygın olumsuzluk önekleri

unhappy · unfair · unusual — *un-*
incorrect · invisible — *in-*
impossible · impatient — *im- (p, b, m)*
irregular · illegal — *ir- (r) · il- (l)*

2 **dis-, non-** · Diğer olumsuzluk önekleri

disagree · dishonest · dislike — *dis-*
non-smoking · non-stop — *non-*
I disagree with you. — *Sana katılmıyorum.*
non- genellikle kısa çizgi alır.

3 **The prefix is chosen by the first sound of the base** · Önek, kökün ilk sesine göre seçilir

p / b / m → im- : impossible, imbalance, immoral
r → ir- : irregular, irresponsible
l → il- : illegal, illogical
diğerleri → in- : incorrect, invisible

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.WF.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Olumsuzluk öneki**

Doğru öneki ekleyin.

1. ___ possible
   CEVAP impossible
   p, b, m önünde im-.
2. ___ legal
   CEVAP illegal
   l önünde il-.
3. ___ regular
   CEVAP irregular
   r önünde ir-.
4. ___ happy
   CEVAP unhappy
5. ___ agree
   CEVAP disagree
6. ___ understand
   CEVAP misunderstand
   mis- = yanlış.
7. ___ correct
   CEVAP incorrect

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Hangi önek gelir?**

Kuralı söyleyin ve yanlışı düzeltin.

1. ✗ unpossible
   CEVAP impossible
2. ✗ inhappy
   CEVAP unhappy
3. ✗ unregular
   CEVAP irregular
4. un- ile dis- farkı nedir?
   CEVAP un- çoğunlukla sıfatla, dis- fiil ve isimle gelir: unhappy · dislike, disagree. Kesin kural değildir, eğilimdir.
5. un- her sıfata eklenebilir mi?
   CEVAP Hayır. ungood ✗, unbig ✗ — hangi kökün hangi öneki aldığı sözlükseldir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Zıt anlamlar**

Sekiz sıfat seçip önek ile olumsuzunu yazın; en az dört farklı önek kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Sekiz çift.
   ÖRNEK CEVAP possible/impossible · patient/impatient · legal/illegal · logical/illogical · relevant/irresponsible → irrelevant · responsible/irresponsible · honest/dishonest · comfortable/uncomfortable
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Sekiz sözcüğünüzü eşinizle karşılaştırıp yanlış önek seçimlerini bulun; her önek için bir kural notu yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: possible → impossible (p/b/m önünde im-), legal → illegal (l önünde il-), regular → irregular (r önünde ir-), happy → unhappy
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) En az dört farklı önek kullanılmış. 2) Önek seçimi sese göre doğru. 3) Sekiz sözcüğün hepsi gerçekten sıfat.

A2.WF.02 Noun Suffixes *İsim Yapım Ekleri* ◇ yüksek verim

`-er / -or · -tion / -sion / -ment · -ness / -ity · -ist / -ism`

İsim yapım ekleri, eylemleri ve nitelikleri isim hâline getirerek soyut anlatımın kapısını açar. Her ekin taşıdığı anlam farklıdır: -er ve -or eylemi yapanı, -tion ve -ment eylemin kendisini ya da sonucunu, -ness ve -ity ise niteliği isimleştirir. Bu eklerin tanınması okuma becerisini doğrudan artırır: bilinmeyen bir sözcüğün türü ekinden anlaşılır.

Noun suffixes turn actions and qualities into nouns, each with its own meaning class.

AYRIM develop → development (eylem) · happy → happiness (nitelik)

SIK HATA

```
✗ He is a very good teach. The develop was slow.
✓ He is a very good teacher. The development was slow.
```

Türkçede yapım ekleri düzenli olduğu için öğrenci İngilizcedeki ek seçiminin sözlüksel olduğunu geç fark eder.

KAVRAMA SORUSU Is this a person, an action or a quality? · Which suffix marks that?

SINIFTA Sözcük türetimini boşluk doldurma alıştırmasıyla değil, aynı kökten dört biçim üretme oyunuyla çalıştırın.

1 **-er / -or for people** · Kişi bildiren ekler

`teach → teacher` — *öğretmen*

`act → actor` — *oyuncu*

`drive → driver · write → writer`

`-er Cermence, -or Latince kökenlerde yaygındır.`

2 **-tion / -sion / -ment for actions and results** · Eylem ve sonuç bildiren ekler

`educate → education` — *eğitim*

`decide → decision` — *karar*

`develop → development` — *gelişme*

`govern → government` — *hükümet*

3 **-ness / -ity for qualities** · Nitelik bildiren ekler

`happy → happiness` — *mutluluk*

`able → ability` — *yetenek*

`dark → darkness · possible → possibility`

`-ness Cermence sıfatlarla, -ity Latince sıfatlarla gelir.`

4 **-ist / -ism** · Meslek ve akım ekleri

`art → artist` — *sanatçı*

`tour → tourism` — *turizm*

`science → scientist · journal → journalist`

`-ist kişi, -ism akım ya da alan bildirir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.WF.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* İsim yapım eki

İsmi türetin.

1. `teach → ___ (kişi)`
   CEVAP teacher
2. `act → ___ (kişi)`
   CEVAP actor
3. `decide → ___ (eylem)`
   CEVAP decision
4. `free → ___ (durum)`
   CEVAP freedom
5. `happy → ___ (durum)`
   CEVAP happiness
6. `develop → ___ (süreç)`
   CEVAP development
7. `music → ___ (kişi)`
   CEVAP musician
8. `friend → ___ (ilişki)`
   CEVAP friendship

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* -er / -or / -ist / -ian

Doğru eki seçin.

1. `science → ___`
   CEVAP scientist
2. `politics → ___`
   CEVAP politician
3. `visit → ___`
   CEVAP visitor
4. `employ → ___ (işveren / çalışan)`
   CEVAP employer / employee
   -er eden, -ee edilen.
5. `Ek seçimi kurala bağlanabilir mi?`
   CEVAP Hayır — sözlükseldir. Sözcük aileleri hâlinde öğrenilmelidir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Meslek sözlüğü

Sekiz fiilden ya da isimden meslek adı türetin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz sözcük.`
   ÖRNEK CEVAP teach → teacher · write → writer · translate → translator · art → artist · library → librarian · engine → engineer · manage → manager · law → lawyer
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Sekiz meslek adınızı bir iş ilanı metnine yerleştirin; hangilerinin -er, hangilerinin -or/-ist/-ian aldığını bir tabloya ayırın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: teach → teacher; act → actor; piano → pianist; music → musician; write → writer
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sekiz türetim doğru. 2) En az üç farklı sonek kullanılmış. 3) Yazım değişiklikleri doğru (manage → manager).

A2.WF.03 Adjective Suffixes *Sıfat Yapım Ekleri*

-ful / -less · -y / -al / -ous / -ive · -able / -ible

Sıfat yapım ekleri bir ismi ya da fiili niteleyici hâle getirir. -ful ve -less birbirinin karşıtıdır ve aynı kökle çalışır; bu yüzden ikisi birlikte öğretildiğinde sözcük dağarcığı iki katına çıkar. -able eki ise "yapılabilir" anlamı taşır ve edilgen bir anlam içerir: readable, okunabilir demektir.

Adjective suffixes turn nouns and verbs into modifiers; -ful and -less form natural pairs, and -able carries a passive 'can be done' meaning.

AYRIM useful (yararlı) ↔ useless (yararsız)

SIK HATA

✗ She is a very care person. It is comfortible.
✓ She is a very careful person. It is comfortable.

Türkçede -lı/-sız çifti düzenlidir; İngilizcede her kök her eki almadığı için öğrenci var olmayan biçimler üretir.

KAVRAMA SORUSU Does it have this quality or lack it? · Can it be done?

SINIFTA -ful / -less çiftlerini birlikte tablo hâlinde verin; tek başına verilen ek yarım öğrenilir.

1 **-ful / -less** · Varlık ve yokluk bildiren ekler

useful ⇔ useless — *yararlı ↔ yararsız*
careful ⇔ careless — *dikkatli ↔ dikkatsiz*
helpful ⇔ helpless — *yardımsever ↔ çaresiz*
Dikkat: helpless "yardımsız" değil, "çaresiz" demektir.

2 **-y, -al, -ous, -ive** · Diğer sıfat ekleri

rain → rainy — *yağmurlu*
music → musical — *müzikal*
fame → famous — *ünlü*
attract → attractive — *çekici*

3 **-able / -ible** · Yapılabilirlik eki

comfort → comfortable — *rahat*
read → readable — *okunabilir*
possible · responsible — *-ible daha eski Latince kökenlerde*
Anlam: yapılabilir, edilgen bir nitelik.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.WF.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Sıfat yapım eki**

Sıfatı türetin.

1. care → ___ (dikkatli) / ___ (dikkatsiz)
   CEVAP careful / careless
   Türetim sonekleri sözcük türünü belirler: -ful/-less sıfat, -ly zarf, -ness ad. Öğrenciye sonek–tür eşlemesi verilirse bilmediği sözcüğün türünü de kestirebilir.
2. beauty → ___
   CEVAP beautiful
3. danger → ___
   CEVAP dangerous
4. nature → ___
   CEVAP natural
5. comfort → ___
   CEVAP comfortable
6. cloud → ___
   CEVAP cloudy
7. create → ___
   CEVAP creative

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Ek anlamı değiştirir**

Farkı söyleyin.

1. `hopeful / hopeless`
   CEVAP Umutlu / umutsuz — -ful dolu, -less yoksun.
2. `economic / economical`
   CEVAP Ekonomiyle ilgili / tutumlu. Farklı sözcüklerdir.
3. `historic / historical`
   CEVAP Tarihî öneme sahip / tarihle ilgili.
4. `childish / childlike`
   CEVAP Çocukça (olumsuz) / çocuksu (olumlu).
5. `✗ She is a very carefull driver.`
   CEVAP careful — tek l.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Betimleme**

Bir kişiyi ya da yeri altı sıfatla anlatın; hepsi türetilmiş sıfat olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle ya da öbek.`
   ÖRNEK CEVAP a peaceful village · a colourful market · a dangerous road · a comfortable house · a helpful neighbour · a creative teacher
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı sıfatınızın kök sözcüklerini bulup yan yana yazın; sonra her birini bir kez de olumsuz önekle deneyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: care → careful → careless; use → useful → useless; friend → friendly → unfriendly
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı sıfat da türetilmiş biçimde. 2) Kök sözcük doğru belirlenmiş. 3) -ful/-less/-y/-ous sonekleri doğru kullanılmış.

A2.WF.04 Word Families *Sözcük Aileleri*

`aynı kökten isim – fiil – sıfat – zarf · vurgu kayması · dönüşüm (aynı biçim, iki sınıf)`

Sözcükler tek tek değil aileler hâlinde öğrenildiğinde dağarcık çok daha hızlı büyür: bir kök bilindiğinde dört sözcük birden kazanılır. İngilizcede ayrıca vurgu aile içinde yer değiştirir ve bu, dinleme becerisini doğrudan etkiler. Üçüncü örüntü dönüşümdür: hiçbir ek almadan aynı biçimin hem isim hem fiil olarak kullanılması İngilizcenin en üretken sözcük yapma yoludur.

Learning words in families multiplies vocabulary; stress often shifts within the family, and conversion creates new word classes without any suffix.

AYRIM 'photograph · pho'tographer · photo'graphic

SIK HATA

```
✗ She works very beautiful. It was a great succeed.
✓ She works very beautifully. It was a great success.
```

Türkçede sözcük sınıfı ekle net biçimde işaretlendiği için öğrenci İngilizcede sınıfı biçimden okumayı öğrenmelidir.

KAVRAMA SORUSU What class is this word? · Where is the stress?

SINIFTA Aile tablosunu sözcük defterinin sabit biçimi yapın: her yeni sözcük dört sütunlu satır olarak kaydedilsin.

1 **Noun – verb – adjective – adverb sets** · Dört üyeli aileler

```
beauty · beautify · beautiful · beautifully
success · succeed · successful · successfully
difference · differ · different · differently
Dört sütun: isim – fiil – sıfat – zarf
```

2 **Stress can shift within the family** · Vurgu aile içinde kayabilir

```
'photograph → pho'tographer → photo'graphic
'economy → eco'nomic → e'conomist
'politics → po'litical → poli'tician
Vurgu değişir; yazım aynı kökten gelir.
```

3 **Same form for noun and verb (conversion)** · Dönüşüm: aynı biçim iki sınıf

`work (iş / çalışmak)` — *I have a lot of work.* · *I work here.*

`answer (cevap / cevaplamak)` — *a short answer* · *answer the question*

`water (su / sulamak)` · `visit (ziyaret / ziyaret etmek)`

`Ek yoktur; sınıf yalnızca konumdan anlaşılır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* A2.WF.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Sözcük ailesi**

Ailenin dört üyesini yazın: fiil · isim · sıfat · zarf.

1. `decide`
   CEVAP decide · decision · decisive · decisively
2. `succeed`
   CEVAP succeed · success · successful · successfully
3. `create`
   CEVAP create · creation/creativity · creative · creatively
4. `differ`
   CEVAP differ · difference · different · differently
5. `care`
   CEVAP care · care · careful/careless · carefully/carelessly

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Cümledeki boşluğa hangi üye?**

Doğru biçimi yazın.

1. `Her ___ (decide) surprised everyone.`
   CEVAP decision — isim gerekiyor.
2. `He worked very ___ (success).`
   CEVAP successfully — zarf gerekiyor.
3. `The two answers are quite ___ (differ).`
   CEVAP different — sıfat gerekiyor.
4. `✗ She is a very success woman.`
   CEVAP She is a very successful woman.
5. `✗ I decision to leave.`
   CEVAP I decided to leave.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kendi aile kartın**

Beş sözcük seçip her biri için dört üyeli aile kartı yazın ve birer örnek cümle kurun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş kart.`
   ÖRNEK CEVAP educate · education · educational · educationally — Education is free here. / employ · employment · employed · — He is looking for employment. / act · action · active · actively — She is active in the club. / inform · information · informative · — The talk was informative. / decide · decision · decisive · decisively — It was a decisive moment.
   Sınav sorularının önemli bir bölümü sözcük ailesini ölçer; bu kart doğrudan sınav hazırlığıdır.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Kartlarınızı sınıf panosunda birleştirip ortak bir sözcük ailesi duvarı kurun; her ailede eksik kalan üyeyi arkadaşlarınız tamamlasın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: decide (fiil) – decision (ad) – decisive (sıfat) – decisively (zarf): We decided quickly. It was a decisive moment.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş ailenin dördü de üyeli. 2) Her üye doğru sözcük türünde. 3) Örnek cümlelerde sözcük doğru konumda kullanılmış.

BÖLÜM III

B1

Eşik Düzey

Threshold

Bı, gramerin “kural” olmaktan çıkıp “seçim” hâline geldiği eşiktir. Aynı olayı üç farklı zamanla anlatabilen öğrenci, artık hangisini neden seçtiğini bilmek zorundadır. Bu seviyede tümce birleştirme (ilgi cümlesi, dolaylı anlatım, koşul) devreye girer ve cümle tek katmanlı olmaktan çıkar. Öğretmenin işi burada biçim öğretmek değil, biçim–anlam eşleşmesini kurmaktır.

Bı is the threshold where grammar stops being a set of rules and becomes a set of choices. A learner who can describe the same event in three tenses must now know why one is chosen over another. Clause combination — relatives, reported speech, conditionals — enters here, and the sentence stops being single-layered. The teacher's task shifts from teaching forms to establishing form–meaning mappings.

15 alan / domains · 56 konu / topics · 278 mikro düğüm / micro-nodes

01 NOUN — İsim Öbeği ve Belirleyicilik *Noun Phrase & Determination* 4

02 PRON — Zamirler ve Gönderim *Pronouns & Reference* 3

03 ADJ — Sıfatlar ve Karşılaştırma *Adjectives & Comparison* 3

04 ADV — Zarflar ve Zarf Tümleyicileri *Adverbs & Adverbials* 3

05 PREP — Edatlar ve Bağımlı Edatlar *Prepositions & Dependent Prepositions* 3

06 VERB — Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş *Verb Forms, Tense & Aspect* 7

07 MOD — Kiplik *Modality* 4

08 VAL — Yüklem Kalıpları ve Değerlik *Predicate Patterns & Valency* 3

09 NFIN — Çekimsiz Yan Cümleler *Non-finite Clauses* 4

10 CLAUSE — Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi *Clause Types & Sentence Composition* 5

11 SUB — Yan Cümleler ve İlgi Cümleleri *Subordination & Relative Clauses* 6

12 INFO — Bilgi Yapısı ve Özel Yapılar *Information Structure & Special Constructions* 2

13 DISC — Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi *Discourse, Cohesion & Register* 3

14 ORTH — Noktalama ve Yazım *Punctuation, Spelling & Orthography* 3

15 WF — Sözcük Yapımı *Word Formation* 3

01 İsim Öbeği ve Belirleyicilik

Noun Phrase & Determination

NOUN

B1.NOUN.01 The Article System — Consolidation *Artikel Sistemi — Pekiştirme*

◇ yüksek verim

↑ A2.NOUN.04

`a / the / sıfır artikel · genel gönderim ↔ belirli gönderim`

Artikel seçimi B1'de artık "sayılabilir mi" sorusuyla değil, gönderim türüyle çözülür: konuşan, dinleyicinin hangi varlığı kastettiğini bildiğini varsayıyor mu? the tam olarak bunu işaretler. Genel gönderim ise üç ayrı yolla kurulabilir ve üçü aynı şey değildir: a bir örneği temsilci olarak alır, the türü bir bütün olarak adlandırır, çoğul sıfır artikel ise en doğal ve en yaygın biçimdir. Türkçede belirlilik ayrı bir sözcükle değil, nesne ekiyle ve bağlamla verildiği için bu sistemin tamamı öğrenilmesi gereken yeni bilgidir.

At B1 article choice is driven by reference type: whether the hearer can identify the entity, and how a generic statement is framed.

AYRIM Dogs are loyal. (en doğal genel gönderim) · The dog is loyal. (tür olarak) · A dog is loyal. (temsilci örnek)

SIK HATA

✗ The dogs are loyal animals. He went to the prison to visit his brother – o mahkûm değil.
✓ Dogs are loyal animals. He went to the prison to visit his brother. ✓

Türkçede belirlilik artikelle değil ekle ve bağlamla verilir; öğrenci the'yi ya hiç kullanmaz ya da her isme ekler.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **in hospital ↔ in the hospital: kurum mu, bina mı?**

Bir kurumdan asıl işlevi bakımından söz edildiğinde artikel düşer: in hospital hasta olmak, at school öğrenci olmak, in prison mahkûm olmak demektir. Artikel eklendiğinde ise söz konusu olan yalnızca binadır ve kişinin oradaki rolü hakkında bir şey söylenmez. Bu ayrım Türkçeye çevrilemez, çünkü Türkçe her ikisini de aynı biçimde kurar. Ayrıca Amerikan İngilizcesi hospital için bu ayrımı korumaz — in the hospital orada da hasta anlamındadır.

`He is in hospital.` — *Hastanede yatıyor. (hasta — BrE)*

`He is in the hospital.` — *Hastane binasında. (ziyaretçi, çalışan olabilir)*

`My son is at school.` — *Oğlum okulda. (öğrenci)*

`I'll meet you at the school.` — *Okulda buluşalım. (bina olarak)*

`Her brother is in prison.` — *Kardeşi hapiste. (mahkûm)*

`AmE: He is in the hospital.` — *Amerikan İngilizcesinde hasta anlamındadır.*

KAVRAMA SORUSU Do we mean this one in particular, or the whole class? · Can the hearer identify it?

SINIFTA Artikeli boşluk doldurmayla değil, bir metinden bütün artikelleri silip yeniden koydurarak çalıştırın; seçim ancak bağlam içinde görünür.

1 Generic reference: a / the / zero · Genel gönderimin üç yolu

`Dogs are loyal.` — *Köpekler sadıktır. (en doğal genel gönderim)*

`The dog is a loyal animal.` — *Köpek sadık bir hayvandır. (tür olarak — bilimsel üslup)*

`A dog is loyal.` — *Bir köpek sadıktır. (temsilci örnek)*

~~`✗The dogs are loyal.`~~ — *Belirli köpeklerden söz ediyor gibi olur.*

2 the with unique reference and shared knowledge · Ortak bilgi ve teklik

`the government · the environment · the economy` — *ortak bilgi*

`the sun · the moon · the sky` — *tek olan varlıklar*

`Could you pass the salt?` — *Tuzu uzatır mısın? (masadaki tuz)*

`the Internet · the police` — *kurumsal teklik*

3 **the with ranking and time expressions** · Sıralama ve zaman ifadeleriyle

`the first time` — *ilk kez*

`the same problem` — *aynı sorun*

`the following day` — *ertesi gün*

`the next chapter · the last question`

4 **Zero article in headlines, notices and lists** · Başlık ve duyurularda artikelsizlik

`PRESIDENT VISITS FACTORY` — *başlık dilinde artikel düşer*

`NO ENTRY · MIND THE STEP` — *uyarı levhaları*

`Ingredients: flour, sugar, butter` — *liste dili*

`Bu düşme üslupsaldır, kural dışı değildir.`

5 **Institutions: in hospital ↔ in the hospital** · Kurum ve bina ayrımı

`in prison` — *mahkûm olarak ↔ in the prison | binada*

`at school` — *öğrenci ↔ at the school | binada*

`go to bed` — *uyumaya ↔ go to the bed | yatağa doğru*

`in church` — *ibadette ↔ in the church | binada*

6 **the with superlatives, ordinals and only** · Zorunlu the durumları

`the best solution` — *üstünlük derecesi the alır*

`the third time` — *sıra sayıları the alır*

`the only way` — *only the ister*

`the same · the whole · the wrong`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.NOUN.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Artikel kararı**

a / an / the / — yazın.

1. `___ money is not everything.`
   CEVAP —
   Genel kavram.
2. `___ money you lent me is on the table.`
   CEVAP The
   Sonraki ilgi cümlesi belirli kılar.
3. `He was elected ___ president in 2019.`
   CEVAP —
   Benzersiz görev adı, be/elect sonrası artikelsiz.
4. `She is ___ president of the company.`
   CEVAP the
5. `I saw him at ___ hospital where I work.`
   CEVAP the
6. `He was taken to ___ hospital after the crash.`
   CEVAP —
   BrE, hasta olarak.
7. `___ Turkish are known for hospitality.`
   CEVAP The
   the + millet sıfatı = o halk.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Bahsedilenlik ve benzersizlik**

Neden bu artikel? Tek cümleyle açıklayın.

1. `I need a doctor. / I need the doctor.`
   CEVAP Belirsiz: herhangi bir doktor · Belirli: ikimizin de bildiği o doktor.
2. `He plays the piano. / He bought a piano.`
   CEVAP Çalgı çalma kalıbı the ister; nesne olarak alınırken belirsizdir.
3. `✗ The life is difficult.`
   CEVAP Life is difficult.
4. `✗ I go to the work by bus.`
   CEVAP I go to work by bus.
5. `Artikel hatası B1'de neden hâlâ sürer?`
   CEVAP Türkçede belirlilik hâl ekiyle ve bağlamla taşınır; ayrı bir sözcük yoktur, bu yüzden karşılığı otomatikleşmez.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Bir haber metni**

Altı cümlelik kısa bir haber yazın; en az iki a → the geçişi, bir artikelsiz genelleme, bir the + benzersiz varlık bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP A fire broke out in a warehouse yesterday evening. The fire spread quickly to two neighbouring buildings. Firefighters worked through the night. The mayor visited the area this morning. Fires of this kind are rare in the district. The cause is still unknown.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Haberinizdeki bütün tanımlıkları silip eşinize verin; o geri koysun. Anlaşmazlık çıkan her yerde tanımlığın hangi bilgiyi taşıdığını tartışın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: A fire broke out in a factory yesterday. The fire spread quickly. Firefighters say the cause is unknown. Factories in the area were closed.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) İlk anışta a/an, ikinci anışta the. 2) Genel yargıda çoğul ad tanımlıksız. 3) Benzersiz göndergede (the government, the sun) the var.

B1.NOUN.02 Determiners and Quantifiers *Belirleyiciler ve Niceleyiciler* ◇ yüksek verim

↑ A2.NOUN.02

all / both / each / every / most / none + of + BELİRLEYİCİLİ öbek · niceleyici + yalın çoğul isim

Niceleyicilerin iki biçimi vardır ve seçim, ardından gelen isim öbeğinin belirli olup olmadığına bağlıdır: genel bir kümeden söz ediliyorsa niceleyici doğrudan isme bağlanır; belirli bir kümeden söz ediliyorsa araya of girer. Bu ayrım kavranmadığında most of people, all us gibi biçimler ortaya çıkar. Ayrıca each ile every arasındaki fark bakış açısıdır: each tek tek, every bütün olarak görür.

Quantifiers attach directly to a generic noun but require of before a determiner or pronoun.

AYRIM most people ✓ (genel) · most of the people ✓ (belirli) · most of people ✗

SIK HATA

✗ Most of people like music. All us were tired.
✓ Most people like music. All of us were tired.

Türkçede niceleyici doğrudan isme eklendiği için ("çoğu insan", "hepimiz") öğrenci of öğesini gereksiz görür.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **most of people ✗ — of yalnızca belirli öbekten önce**

of, ardından bir belirleyici (the, my, these) ya da zamir geldiğinde zorunludur; gelmediğinde ise kullanılamaz. Türkçedeki "çoğu insan" ve "insanların çoğu" yapıları arasında böyle bir biçim zorunluluğu bulunmadığından öğrenci ikisini serbestçe karıştırır. Ortaya çıkan most of people biçimi B1–B2 yazılı sınavlarında en sık işaretlenen niceleyici hatasıdır ve düzeltilmezse C1'e kadar taşınır.

Most people like music. — *Çoğu insan müzik sever.* ✓

Most of the people in this room are students. — *Bu odadaki insanların çoğu öğrenci.* ✓

~~✗Most of people like music.~~

All students must register. — *Bütün öğrenciler kayıt olmalı.* ✓

All of us were tired. — *Hepimiz yorgunduk.* ✓ *(zamirden önce of zorunlu)*

~~✗All us were tired.~~

KAVRAMA SORUSU Are we talking about people in general, or these particular people? · Is there a determiner after the quantifier?

SINIFTA İki sütunlu bir tablo kullanın: solda genel (of yok), sağda belirli (of var). Öğrenci her yeni örneği bir sütuna yerleştirsin.

1 **all / all of / all the** · all kullanımları

all students — *bütün öğrenciler (genel)*
all the students — *öğrencilerin hepsi (belirli)*
all of the students — *aynı anlam, of isteğe bağlı*
all of us — *hepimiz — zamirden önce of zorunlu*

2 **both / either / neither for two items** · İki öğe için

both books — *her iki kitap*
either one — *ikisinden biri*
neither of them — *ikisi de değil*
Yalnızca iki öğe için kullanılır.

3 **each ↔ every** · each ile every farkı

each student was given a number — *her öğrenciye ayrı ayrı*
every student passed — *bütün öğrenciler (bütün olarak)*
each of the three books — *each of + belirli öbek* ✓
~~✗every of the students~~ — *every of biçimi yoktur.*

4 **most / most of** · most kullanımı

`most people` — *çoğu insan* ✓

`most of the people` — *o insanların çoğu* ✓

~~`✗most of people`~~

`most of my friends` — *arkadaşlarımın çoğu* ✓

5 **none of + plural noun + singular or plural verb** · none of ile uyum

`None of them is here.` — *(resmî, ölçünlü)*

`None of them are here.` — *(yaygın, kabul edilir)*

`None of the money was spent.` — *Paranın hiçbiri harcanmadı.*

`Sınavda tekil biçim daha güvenlidir.`

6 **of is required before a determiner or pronoun** · Belirleyici ve zamirden önce of zorunludur

`all of us ✓ · ✗all us`

`both of them ✓ · ✗both them`

`some of these ✓ · ✗some these`

`Kural: belirleyici ya da zamir varsa of zorunludur.`

7 **whole ↔ all** · whole ile all farkı

`the whole day = all day` — *bütün gün*

`the whole book = all the book` — *bütün kitap*

`whole tekil sayılabilir isimlerle, all çoğul ve sayılamayanlarla yeğlenir.`

~~`✗whole the day`~~ — *the whole day* ✓

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.NOUN.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Belirleyici seç**

Boşluğu doldurun.

1. `___ of the students passed. (hepsi değil, çoğu)`
   CEVAP Most
   'most students' ile 'most of the students' farkı belirliliktir. Türkçede ikisi de 'öğrencilerin çoğu' olduğu için ayrım açıkça kurulmalıdır.
2. `___ student must bring an ID. (tek tek)`
   CEVAP Every / Each
3. `I have read ___ of these books.`
   CEVAP both / all / none
4. `___ of my friends came. (ikisinden hiçbiri)`
   CEVAP Neither
5. `There is ___ milk left. (çok az)`
   CEVAP little
6. `___ information is available online.`
   CEVAP Much / Little
7. `___ people think differently.`
   CEVAP Some / Many

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **of gerekli mi?**

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ `Most of people believe this.`
   CEVAP Most people believe this. — genel gruba gönderirken of kullanılmaz.
2. ✗ `Most the students agreed.`
   CEVAP Most of the students agreed. — belirli grupta of gerekir.
3. ✗ `All of students must attend.`
   CEVAP All students must attend.
4. ✗ `Every students has a book.`
   CEVAP Every student has a book.
5. `every ile each farkı nedir?`
   CEVAP every bütünü topluca görür, each tek tek ayırır: Each student got a different task.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Anket sonucu**

Bir anketin sonuçlarını altı cümleyle yazın; most, all, none, both, several ve a few kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Most of the participants said they read every day. All the students had a smartphone. None of them used a printed dictionary. Both groups preferred short lessons. Several people mentioned the cost. A few said they had no time at all.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Sonuçlarınızı bir grafik altı yazısına çevirin; her miktar belirleyicisinden sonra of kullanmanız gerekip gerekmediğini denetleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Most students prefer online lessons. (genel) Most of the students in my class prefer them. (belirli küme)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) most/all/none of + belirli ad öbeği ayrımı doğru. 2) both çift, several çoğul sayılabilirle. 3) Belirleyiciye göre fiil uyumu doğru.

B1.NOUN.03 Complex Noun Phrases *Karmaşık İsim Öbekleri*

→ VII.14

`belirleyici + niteleyici + BAŞ İSİM + art niteleyiciler`

İsim öbeği İngilizcede bir çekirdek ve onun çevresinde katmanlar biçiminde kurulur: baş ismin öncesine sıfat ve isim niteleyiciler, sonrasına edat öbekleri ve ilgi cümleleri gelir. Bu yapı akademik ve resmî metinlerin temel taşıdır; uzun cümle kurmak değil, uzun isim öbeği kurmak İngilizcede karmaşıklığın asıl kaynağıdır. Uyum kuralı da bu çekirdeğe bağlıdır: yüklem, araya giren öbeklere değil baş isme uyar.

Noun phrases build layers around a head noun; the head — not the nearest noun — controls agreement.

AYRIM The list of items is long. ✓ (baş isim: list) · The list of items are long. ✗

SIK HATA

✗ `The quality of the products are good.`
✓ `The quality of the products is good.`

Türkçede niteleyenler hep isimden önce geldiği için art niteleme yapısı yenidir; ayrıca uyum zorunlu olmadığından öğrenci en yakın isme bakar.

KAVRAMA SORUSU Which word is the head of this phrase? · Is the head singular or plural?

SINIFTA Uzun isim öbeklerinde baş ismin üstünü çizdirin; öğrenci yüklemi seçerken yalnızca çizili sözcüğe baksın.

1 **Premodification: determiner + adjective + noun** · Ön niteleme

`a very old wooden house` — *çok eski ahşap bir ev*

`an interesting new Turkish film` — *ilginç, yeni bir Türk filmi*

`Sıra: belirleyici → görüş → boyut → yaş → renk → köken → malzeme → isim`

~~`✗a wooden old very house`~~

2 **Postmodification with a prepositional phrase** · Edat öbeğiyle art niteleme

`the book on the table` — *masadaki kitap*

`a man in a blue coat` — *mavi paltolu bir adam*

`the increase in prices` — *fiyatlardaki artış*

`Edat öbeği isimden SONRA gelir.`

3 **Postmodification with a relative clause** · İlgi cümlesiyle art niteleme

`the man who called you` — *seni arayan adam*

`the film we saw last night` — *dün gece izlediğimiz film*

`the report which was published in May` — *mayısta yayımlanan rapor*

`İlgi cümlesi de art niteleyicidir.`

4 **Noun + noun modification** · İsimle niteleme

`a government report` — *hükûmet raporu*

`a school bus` — *okul otobüsü*

`a coffee cup (fincan) ⇔ a cup of coffee (bir fincan kahve)`

`Niteleyen isim tekil kalır: ✗a schools bus`

5 **The head noun controls the verb agreement** · Yüklem baş isme uyar

`The list of items is long.` — *Liste uzun.*

`The quality of the products is good.` — *Kalite iyi.*

~~`✗The quality of the products are good.`~~

`Yüklem baş isme uyar, araya giren öbeğe değil.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* `B1.NOUN.03`

1 KONTROLLÜ *Controlled* İsim öbeğini genişlet

Verilen öğeleri tek bir isim öbeğinde birleştirin.

1. `a car / red / small / that my father bought`
   CEVAP the small red car that my father bought
   Uzun isim öbeği akademik metnin temel bilgi taşıyıcısıdır; öğrenci onu çözemezse cümleyi de çözemez. Ayrıştırma alıştırmaları üretimden önce gelir.
2. `the book / on the table / which I mentioned`
   CEVAP the book on the table which I mentioned
3. `a student / from Ankara / studying medicine`
   CEVAP a student from Ankara studying medicine
4. `the report / written last week / by the committee`
   CEVAP the report written last week by the committee
5. `a decision / difficult / to make`
   CEVAP a difficult decision to make

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Ön niteleyici ve art niteleyici

Niteleyicinin yerini belirleyin.

1. `an interesting book about history`
   CEVAP interesting ön niteleyici, about history art niteleyicidir.
2. `✗ a book interesting`
   CEVAP an interesting book — tek sıfat isimden önce gelir.
3. `the people present at the meeting`
   CEVAP Doğru — present art niteleyici olduğunda hazır bulunan demektir; the present people ise şimdiki insanlar olurdu.
4. `✗ the man tall who came`
   CEVAP the tall man who came
5. `Uzun isim öbeği neden akademik yazının işaretidir?`
   CEVAP Bilgiyi yükleme değil isme yığar; tek cümlede daha çok tanım taşınır ama okunabilirlik düşer.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Tek cümlede tanım**

Beş nesneyi tek bir uzun isim öbeğiyle tanımlayın (en az üç niteleyici katman).

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş öbek.`
   ÖRNEK CEVAP the old wooden bridge over the river · a young engineer working on the new project · the letter written by my grandmother in 1962 · a small quiet café near the station · the last three questions in the exam
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş isim öbeğinizi eşinize verin; o niteleyici katmanları ayırıp çekirdek adı bulsun. Sonra her öbeği bir ilgi cümlesine açın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: the three old wooden chairs in the corner of the room → the chairs that are in the corner and that are old and wooden
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Her öbekte en az üç niteleyici katman var. 2) Ön ve art niteleyiciler doğru konumda. 3) Öbek ilgi cümlesine açılabiliyor.

B1.NOUN.04 Possession and Genitive Choices *İyelik Seçenekleri*

↑ A1.NOUN.07

`'s (canlı, kurum, zaman) · of (cansız, uzun öbek) · a friend of my father's · at the doctor's`

İyelik kurmanın iki ana yolu vardır ve seçim büyük ölçüde ismin canlılığına bağlıdır: insanlar, hayvanlar, kurumlar ve zaman ifadeleri 's alır; cansız nesneler ve uzun öbekler of alır. Bu bir mutlak kural değil, güçlü bir eğilimdir. Ayrıca İngilizcede iki iyelik işaretini aynı anda taşıyan çifte iyelik yapısı vardır — mantıksız görünür ama ölçünlüdür ve belirli bir anlam ayrımı taşır.

Possession is expressed by 's (animates, institutions, time) or of (inanimates, long phrases); the double genitive combines both.

AYRIM a photo of Ali (Ali'nin fotoğrafı — o görünüyor) ≠ a photo of Ali's (Ali'ye ait bir fotoğraf)

SIK HATA

✗ `the building's roof (doğal değil) · a friend of my father`
✓ `the roof of the building · a friend of my father's`

Türkçede iyelik tek bir tamlama yapısıyla kurulduğu için canlılık ayrımı ve çifte iyelik yapısı öğrenciye keyfî görünür.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Çifte iyelik: a friend of my father's**

Bu yapı iki iyelik işaretini birden taşır (of + 's) ve ilk bakışta gereksiz bir yineleme gibi görünür; ders kitaplarının çoğu ya atlar ya da hata sanır. Oysa ölçünlüdür ve bir anlam taşır: "babamın arkadaşlarından biri" demektir, yani belirsiz bir üye seçer. of my father biçimi de dilbilgisel olarak kabul edilir ama daha resmî ve daha az doğaldır. Fotoğraf örneğinde ise fark anlamsaldır: a photo of Ali Ali'yi gösteren fotoğraf, a photo of Ali's ise Ali'nin sahip olduğu bir fotoğraftır.

`a friend of my father's` — *babamın arkadaşlarından biri* ✓

`a photo of Ali` — *Ali'nin fotoğrafı (Ali görünüyor)*

`a photo of Ali's` — *Ali'ye ait bir fotoğraf (içinde kim olduğu belirsiz)*

`That car of yours is very old.` — *Şu senin araban çok eski. (iyelik zamiriyle)*

~~`✗a friend of me`~~ — *a friend of mine* ✓

`Bu yapı hata değildir; ölçünlü İngilizcede yerleşiktir.`

KAVRAMA SORUSU Is the possessor animate? · Does it mean 'one of his'?

SINIFTA Çifte iyeliği anlam farkıyla öğretin: a photo of Ali ile a photo of Ali's arasındaki fark iki ayrı resimdir; bunu tahtada çizerek gösterin.

1 **'s with people, animals, organisations and time** · 's kullanım alanları

`the company's policy` — *şirketin politikası*

`today's paper` — *bugünkü gazete*

`the government's decision` — *hükûmetin kararı*

`a week's holiday` — *bir haftalık tatil*

2 **of with inanimate nouns and long phrases** · of kullanım alanları

`the roof of the building` — *binanın çatısı*

`the end of the story` — *hikâyenin sonu*

`the results of the experiment we carried out` — *uzun öbek → of*

~~`✗the building's roof (dilbilgisel ama doğal değil)`~~

3 **Double genitive: a friend of my father's** · Çifte iyelik

`a friend of my father's` — *babamın bir arkadaşı*

`a photo of Ali's` — *Ali'ye ait bir fotoğraf*

`an idea of hers` — *onun bir fikri*

~~`✗a friend of me`~~ — *a friend of mine ✓*

4 **Elliptical genitive: at the doctor's** · Eksiltili iyelik

`at the doctor's` — *doktorda*

`at the butcher's` — *kasapta*

`to my aunt's` — *teyzemlere*

`İsim düşer: at the doctor's (surgery)`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.NOUN.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **'s mi of mu?**

Doğru biçimi yazın.

1. `the car / my brother`
   CEVAP my brother's car
2. `the roof / the house`
   CEVAP the roof of the house
3. `the end / the film`
   CEVAP the end of the film
4. `the decision / the government`
   CEVAP the government's decision / the decision of the government
   Kurum adlarında ikisi de olur.
5. `a journey / two hours`
   CEVAP a two-hour journey / two hours' journey
   Süre ölçüsünde 's kullanılabilir.
6. `the works / Shakespeare`
   CEVAP Shakespeare's works / the works of Shakespeare

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Seçimin ölçütü**

Hangisi doğal? Nedenini söyleyin.

1. `the table's leg / the leg of the table`
   CEVAP İkincisi doğal — cansız varlıkta of yeğlenir.
2. `the company's profits / the profits of the company`
   CEVAP İkisi de doğal — kurum kişi gibi davranır.
3. `✗ the door of my brother`
   CEVAP my brother's door
4. `a friend of my sister's — neden çifte iyelik?`
   CEVAP Kız kardeşimin arkadaşlarından biri demektir; a friend of my sister ise belirsiz kalır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Aile ve nesneler**

Altı iyelik öbeği yazın: üçü 's ile, ikisi of ile, biri çifte iyelikle.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı öbek.
   ÖRNEK CEVAP my grandmother's ring · the children's playground · today's meeting · the top of the page · the beginning of the story · a colleague of mine
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı öbeğinizi eşinizle değiştirip 's olanları of, of olanları 's biçimine çevirmeyi deneyin; hangi dönüşümün doğal olmadığını işaretleyin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: my sister's car (doğal) / the car of my sister (yapay) — the roof of the house (doğal) / *the house's roof (zayıf)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Canlı göndergede 's, cansızda of yeğlenmiş. 2) Çoğul -s'li adda s' doğru. 3) Çifte iyelik (a friend of mine) doğru kurulmuş.

02 Zamirler ve Gönderim

Pronouns & Reference

PRON

B1.PRON.01 Reference and Substitution *Gönderim ve İkame* ◇ yüksek verim

→ VII.37

geriye gönderim (anafora) · ileriye gönderim (katafora) · one/ones · do so/do it/do that · so/not

Bir metni bağdaşık kılan şey, daha önce söylenene geri gönderim yapabilmektir. İngilizce bunu üç düzeyde yapar: isim öbeğini zamirle, isim çekirdeğini one ile, fiil öbeğini do so ile ve bütün bir cümleyi so ile karşılar. Bı'de amaç zamir bilmek değil, yinelemeden kaçınabilmektir — çünkü yineleme, dilbilgisi hatası olmasa da metni acemi gösterir.

Cohesion works at three levels: pronouns replace noun phrases, one replaces a noun head, and do so / so replace verb phrases and clauses.

AYRIM I think so. ✓ · I think it. ✗

SIK HATA

```
✗ I prefer the blue. – Do you think? – I think it.
✓ I prefer the blue one. – Do you think so? – I think so.
```

Türkçede hem özne hem nesne düşürülebildiği ve sıfat tek başına isim yerine geçebildiği için öğrenci ikame öğelerini tümüyle atlar.

KAVRAMA SORUSU What exactly does this word replace? · Would the reader know?

SINIFTA Bağdaşıklığı yinelemeli bir metin verip düzelttirerek öğretin; kural anlatmak yerine kötü metni iyileştirtin.

1 Anaphoric reference (backwards) · Geriye gönderim

I met Ayşe. She was late. — *Ayşe'yle karşılaştım. Geç kalmıştı.*

The report was long. It covered ten years. — *Rapor uzundu. On yılı kapsıyordu.*

Ali called. He wants to meet. — *Ali aradı. Görüşmek istiyor.*

Gönderge önce, zamir sonra: anafora.

2 Cataphoric reference (forwards) · İleriye gönderim

When he arrived, Ali was tired. — *Vardığında Ali yorgundu.*

Although she denied it, Ayşe knew. — *İnkâr etse de Ayşe biliyordu.*

Zamir önce, gönderge sonra: katafora.

Yalnızca yan cümle başta olduğunda doğaldır.

3 one / ones substitution · one ile ikame

I prefer the blue one. — *Mavisini yeğlerim.*

the ones on the left — *soldakiler*

~~✗I prefer the blue.~~ — *one düşürülemez.*

Sayılamayan isimlerde one kullanılmaz: I prefer the red wine. ✓

4 do so / do it / do that · Fiil öbeği ikamesi

He asked me to leave and I did so. — *Çıkmamı istedi, ben de öyle yaptım.*

She told me to sign it, so I did. — *İmzalamamı söyledi, ben de imzaladım.*

Why did you do that? — *Bunu neden yaptın?*

do so resmî, do it/that daha gündeliktir.

5 so / not after think, hope, believe · so ve not ile cümle ikamesi

Is he coming? – I think so. — *Sanırım geliyor.*

Will it rain? – I hope not. — *Umarım yağmaz.*

~~✗I think it.~~ · ~~✗I hope no.~~

believe so · suppose so · be afraid so

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.PRON.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Gönderim ve ikame

Uygun öğeyi yazın.

1. I have lost my keys. I can't find ___ anywhere.
   CEVAP them
2. Do you want the red pen or the blue ___?
   CEVAP one
3. She said she would come, and she did ___.
   CEVAP so
   do so ile yüklem ikamesi.
4. I asked him to help, but he refused to ___.
   CEVAP do so / —
5. He was ill. That is why he didn't come. Burada That neye gönderiyor?
   CEVAP Önceki cümlenin tamamına — cümleye gönderim.
6. A: Is it raining? B: I think ___.
   CEVAP so

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Belirsiz gönderim

Sorunu bulun ve düzeltin.

1. Ali told Mert that his car was broken. (kimin arabası?)
   CEVAP Belirsiz — Ali told Mert that Mert's car was broken. gibi netleştirin.
2. ✗ The report was late, which annoyed the manager, which was understandable.
   CEVAP İki which üst üste zincirlenmemeli: The report was late. This annoyed the manager, understandably.
3. They say prices will rise. — They kim?
   CEVAP Belirsiz genel özne; akademik yazıda It is said / Reports suggest yeğlenir.
4. ✗ I bought a shirt and a jacket. It was expensive.
   CEVAP Belirsiz — The jacket was expensive.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Bağdaşık anlatı

Altı cümlelik bir anlatı yazın; en az dört farklı gönderim öğesi kullanın (it, they, this, one, so, do so).

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP Last month I applied for two jobs. One was in Ankara, the other in İzmir. I preferred the first one because it was closer to my family. They invited me for an interview last week. This surprised me because I had little experience. I was told to prepare a presentation, and I did so over the weekend.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Anlatınızdaki her gönderim öğesinin altına göndergesini yazın; birden çok okuması olan bir yer varsa yeniden yazıp belirsizliği giderin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Ali told Can that he had won. → he = Ali mi Can mı? → Ali told Can, "You have won."
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) En az dört farklı gönderim öğesi var. 2) Her öğenin göndergesi tek. 3) so/do so cümle ya da yüklem yerine kullanılmış.

B1.PRON.02 Relative Pronouns *İlgi Zamirleri*

↑ A2.SUB.01 → VII.21

who (özne) · whom (nesne, resmî) · whose (iyelik) · which (nesne) · that (tanımlayıcı) · sıfır (nesne)

İlgi zamiri seçimi iki soruya bağlıdır: gönderge insan mı, ve zamir yan cümlede hangi görevi üstleniyor. Nesne konumundaki zamir konuşma dilinde çoğu kez düşer; bu düşme bir hata değil, ölçünlü İngilizcenin doğal bir özelliğidir. whom ise yalnızca resmî yazıda ve özellikle edattan sonra canlıdır. what ise bir ilgi zamiri değildir ve bu, Türkçe konuşanların yerleşik hatalarından biridir.

Relative pronoun choice depends on animacy and grammatical role; object relatives may be omitted, and what is never a relative pronoun.

AYRIM the book that I read ✓ · the book what I read ✗

SIK HATA

✗ the book what I read · the person who I spoke to him
✓ the book that I read · the person I spoke to

Türkçede ortaç yapısı tek biçimlidir ve "ne" sözcüğü niteleyici cümlelerde kullanılamaz; öğrenci what'i genel bir bağlaç sanır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **what bir ilgi zamiri değildir**

what, kendi göndergesini içinde taşıyan bir birleşik zamirdir: "the thing which" anlamına gelir. Bu yüzden zaten bir isim varsa what kullanılamaz — isim iki kez adlandırılmış olur. Türkçe konuşan öğrenci "okuduğum şey" ile "okuduğum kitap" yapılarını aynı biçimde kurduğu için the book what I read biçimini üretir. Bu, İngiliz İngilizcesinin bazı bölgesel ağızlarında duyulabilir ama ölçünlü dilde ve sınavlarda hatadır.

the book that I read — *okuduğum kitap* ✓

~~✗the book what I read~~

What I read was interesting. — *Okuduğum şey ilginçti.* ✓ *(isim yok)*

I didn't understand what he said. — *Ne dediğini anlamadım.* ✓

~~✗the man what called me~~ — *the man who called me* ✓

Kural: isim varsa that/which/who · isim yoksa what

KAVRAMA SORUSU Is the relative pronoun the subject or the object? · Can you leave it out?

SINIFTA Düşürme kuralını tek soruyla sınatın: zamirden hemen sonra bir özne geliyorsa zamir atılabilir.

1 **who / whom / whose / which / that** · Biçimler

the man who called me — *beni arayan adam*
the man whom I met — *tanıştığım adam (resmî)*
the woman whose car broke down — *arabası bozulan kadın*
the report which was published — *yayımlanan rapor*

2 **whom after a preposition in formal style** · Resmî üslupta edattan sonra whom

the person to whom I spoke — *konuştuğum kişi (resmî)*
the person who I spoke to — *(gündelik, aynı anlam)*
the person I spoke to — *(en doğal)*
Edat başa alındığında whom zorunludur.

3 **what is not a relative pronoun** · what ilgi zamiri değildir

~~✗the book what I read~~ — *the book that I read* ✓
What I read was interesting. ✓ — *isim yoksa what kullanılır*
~~✗the thing what happened~~ — *the thing that happened* ✓
what = the thing which

4 **Zero relative in object position** · Nesne konumunda sıfır ilgi zamiri

`the film (–) I saw` — *izlediğim film*

`the man (–) I met` — *tanıştığım adam*

`the man who called ✓` — *özne konumunda düşemez*

`Sınama: zamirden sonra özne geliyorsa atılabilir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.PRON.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İlgi zamiri seç**

Boşluğu doldurun.

1. `The man ___ helped me was a stranger.`
   CEVAP who / that
2. `The house, ___ was built in 1890, is protected.`
   CEVAP which
   Virgüllü cümlede that kullanılmaz.
3. `The writer ___ books I read is Turkish.`
   CEVAP whose
4. `This is the reason ___ he left.`
   CEVAP why
5. `1990 is the year ___ I was born.`
   CEVAP when
6. `That is the shop ___ I bought it.`
   CEVAP where

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **that ne zaman kullanılamaz?**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ My father, that lives in Bursa, is retired.`
   CEVAP My father, who lives in Bursa, is retired.
2. `✗ The book what I read was good.`
   CEVAP The book that / which I read was good. — what ilgi zamiri değildir.
3. `✗ He passed the exam, that surprised everyone.`
   CEVAP ..., which surprised everyone.
4. `✗ The man which called you is waiting.`
   CEVAP The man who called you is waiting.
5. `which ne zaman cümleye gönderir?`
   CEVAP Virgülden sonra geldiğinde önceki cümlenin tamamına gönderebilir; bu kullanımda what asla gelmez.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Beş tanım, beş zamir**

Beş cümle yazın; who, which, whose, where ve when zamirlerinin her birini bir kez kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The teacher who taught me French has retired. The novel, which was published in 1953, is still popular. That is the woman whose son won the competition. This is the village where my mother grew up. I remember the day when we first met.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi tek bir paragrafa bağlayın; where ve when yerine edat + which kullanıp resmî bir sürüm yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: the house where I grew up → the house in which I grew up; the day when we met → the day on which we met
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş ilgi zamiri de doğru işlevde. 2) whose iyelik, where yer, when zaman için. 3) Resmî sürümde edat + which düzeni doğru.

B1.PRON.03 it and there as Empty Subjects *Sözde Özneler it ve there*

→ VII.32 · VII.33

it (gönderimli ya da sözde özne) · there (varlık bildirir) · öncül it + mastar / that cümlesi

İngilizce cümle bir özne olmadan kurulamaz; bu yüzden anlamca öznesi olmayan cümlelerde biçimsel bir özne kullanılır. it hava, zaman, mesafe gibi durumlarda ve uzun bir öbeği sona atmak için kullanılır; there ise bir şeyin varlığını sahneye sokar. Türkçe özne düşürebilen bir dil olduğundan öğrenci bu boş özneleri atma eğilimindedir ve ortaya *Is raining* gibi biçimler çıkar.

English requires an overt subject, so it and there fill the slot when there is no semantic subject.

AYRIM There is a problem. (varlık) ≠ It is a problem. (kimlik)

SIK HATA

```
✗ Is raining. It is a book on the table. Is important to study.
✓ It is raining. There is a book on the table. It is important to study.
```

Türkçe özne düşüren bir dildir ("Yağmur yağıyor" cümlesinde biçimsel özne yoktur), bu yüzden boş özne kavramı bütünüyle yenidir.

KAVRAMA SORUSU Does this it refer to anything? · Are we saying something exists, or identifying it?

SINIFTA there ↔ it ayrımını resimle çalıştırın: önce neyin var olduğunu söyletin (there), sonra onun ne olduğunu (it).

1 **Referential it ↔ dummy it** · Gönderimli it ile sözde it

```
It is on the table. — Masanın üstünde. (gönderimli)
It is raining. — Yağmur yağıyor. (sözde özne)
✗Is raining. — İngilizcede özne düşmez.
İlk it bir şeyi gösterir, ikincisi hiçbir şeyi göstermez.
```

2 **it for weather, time, distance and temperature** · Hava, zaman, mesafe için it

```
It is 5 km to the station. — İstasyona 5 km var.
It is half past six. — Saat altı buçuk.
It was very cold yesterday. — Dün çok soğuktu.
Hava, saat, mesafe, sıcaklık: daima it
```

3 **Anticipatory it + to-infinitive** · Öncül it + mastar

```
It is important to study regularly. — Düzenli çalışmak önemlidir.
It is difficult to explain. — Açıklaması zor.
= To study regularly is important. (daha ağır, daha az doğal)
Uzun öbek sona atılır, başa it konur.
```

4 **Anticipatory it + that-clause** · Öncül it + that cümlesi

```
It is clear that he is right. — Haklı olduğu açık.
It seems that they have left. — Gitmiş gibi görünüyorlar.
It is true that prices have risen. — Fiyatların arttığı doğru.
that cümlesi sona, it başa gelir.
```

5 **there for existence, it for identification** · there varlık, it kimlik bildirir

```
There is a problem. — Bir sorun var. (varlık)
It is a problem. — Bu bir sorun. (kimlik)
There is a book on the table. — Masada bir kitap var.
✗It is a book on the table. — Varlık bildirmek için there gerekir.
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.PRON.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* it / there

Boşluğu doldurun.

1. ___ is difficult to learn a language.
   CEVAP It
   Öngönderimli it.
2. ___ are many reasons for this.
   CEVAP There
3. ___ seems that he was right.
   CEVAP It
4. ___ is no point in arguing.
   CEVAP There
5. ___ is said that prices will fall.
   CEVAP It
6. ___ used to be a cinema here.
   CEVAP There

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Boş özne mi gerçek özne mi?

Cümleyi çözümleyin ya da düzeltin.

1. It is raining. — it neye gönderiyor?
   CEVAP Hiçbir şeye. Yalnızca dizim gereği vardır; İngilizce cümle öznesiz olamaz.
2. It is important that you come. — it neye gönderiyor?
   CEVAP Sonraki that cümlesine — ağır özne sona atılmıştır.
3. ✗ Is important to be on time.
   CEVAP It is important to be on time.
4. ✗ There is important that we finish.
   CEVAP It is important that we finish.
5. ✗ It are many people here.
   CEVAP There are many people here.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Görüş paragrafı

Bir konuda altı cümlelik görüş yazın; üçünde it, üçünde there boş özne olarak kullanılsın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP There are several reasons why people move to big cities. It is often said that opportunities are better there. There is no doubt that salaries are higher. However, it is difficult to find affordable housing. There has been a sharp rise in rents. It seems clear that the problem will continue.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi eşinize verin; o it ve there'i yer değiştirsin ve hangilerinin bozulduğunu göstersin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: There is a problem. (*It is a problem — başka anlam) It is difficult to explain. (*There is difficult değil)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) there varlık/ortaya çıkış, it hava-zaman-uzaklık ve öteleme için. 2) Boş özne düşürülmemiş. 3) it + to/that öteleme yapısı doğru.

03 Sıfatlar ve Karşılaştırma

Adjectives & Comparison

ADJ

B1.ADJ.01 Comparison — Advanced Patterns *Karşılaştırma — İleri Kalıplar*

↑ A2.ADJ.01 · A2.ADJ.03

`the + karşılaştırma, the + karşılaştırma · karşılaştırma + and + karşılaştırma · derecelendiriciler · prefer A to B / would rather A than B`

B1'de karşılaştırma artık iki nesneyi kıyaslamakla sınırlı değildir; bir değişimi, bir orantıyı ya da bir tercihi anlatmanın aracı hâline gelir. Orantılı karşılaştırma kalıbı (the more ... the more) İngilizceye özgü, sabit bir yapıdır ve içindeki the artikel değil, bir derece belirteciğidir. Tercih kalıplarında ise edat seçimi sabittir: prefer to alır, would rather than alır ve ikisi karıştırılamaz.

At B1 comparison expresses proportion, progression, degree and preference through fixed patterns.

AYRIM I prefer tea to coffee. ✓ · I'd rather have tea than coffee. ✓ · I prefer tea than coffee. ✗

SIK HATA

```
✗ I prefer tea than coffee. I'd rather to walk. More you practise, better you get.
✓ I prefer tea to coffee. I'd rather walk. The more you practise, the better you get.
```

Türkçede tercih tek bir yapıyla kurulur ("çayı kahveye tercih ederim") ve orantı kalıbı ayrı bir sözdizimi gerektirmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **prefer ... to ↔ would rather ... than**

İki yapı da tercih bildirir ama biçimleri karıştırılamaz: prefer edat olarak to alır ve ardından isim ya da V-ing gelir; would rather ise than alır ve ardından yalın fiil gelir. Türkçede her ikisi de aynı yapıyla kurulduğu için öğrenci prefer than ve would rather to gibi melez biçimler üretir. Bu iki hata B1–B2 sınavlarında düzenli olarak sorulur.

`I prefer tea to coffee.` — *Çayı kahveye yeğlerim.* ✓

~~`✗I prefer tea than coffee.`~~

`I'd rather walk than drive.` — *Araba kullanmaktansa yürürüm.* ✓

~~`✗I'd rather to walk.`~~ — *✗I'd rather walking.*

`I prefer walking to driving.` — *(prefer + V-ing)* ✓

`I'd prefer to walk.` — *(would prefer + to)* ✓ — *prefer'in kendisi de to alabilir*

KAVRAMA SORUSU What increases as what increases? · Which is preferred — and to what?

SINIFTA Orantı kalıbını iki kutulu bir şablonla verin: The + [karş.] + cümle, the + [karş.] + cümle. Öğrenci yalnızca kutuları doldursun.

1 **the + comparative, the + comparative** · Orantılı karşılaştırma

`The more you practise, the better you get.` — *Ne kadar çok çalışırsan o kadar iyi olursun.*

`The older I get, the less I worry.` — *Yaşlandıkça daha az kaygılanıyorum.*

`The sooner, the better.` — *Ne kadar erken olursa o kadar iyi.*

~~`✗More you practise, better you get.`~~ — *the düşürülemez.*

2 **comparative + and + comparative** · Artan derece

`It is getting hotter and hotter.` — *Gittikçe ısınıyor.*

`The queue got longer and longer.` — *Kuyruk gitgide uzadı.*

`more and more expensive` — *gittikçe daha pahalı*

`Uzun sıfatlarda: more and more + sıfat`

3 **Modifying the comparative** · Karşılaştırmayı derecelendirme

`slightly better` — *biraz daha iyi*

`considerably more expensive` — *epeyce daha pahalı*

`far more difficult` — *çok daha zor*

`a great deal cheaper` — *çok daha ucuz*

4 **not nearly / nothing like as … as** · Güçlü olumsuz karşılaştırma

`It isn't nearly as expensive.` — *Hiç de o kadar pahalı değil.*

`It's nothing like as difficult as I expected.` — *Beklediğim kadar zor değil.*

`not nearly = çok daha az`

`It's not as cold as yesterday.` — *Dünkü kadar soğuk değil.*

5 **prefer A to B / would rather A than B** · Tercih bildirme

`I prefer tea to coffee.` — *Çayı kahveye yeğlerim.*

`I'd rather walk than drive.` — *Yürümeyi yeğlerim.*

`I'd prefer to stay in tonight.` — *Bu akşam evde kalmayı yeğlerim.*

~~`✗I prefer tea than coffee.` · `✗I'd rather to walk.`~~

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.ADJ.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* İleri karşılaştırma kalıpları

Cümleyi tamamlayın.

1. `___ you practise, ___ you learn.`
   CEVAP The more … the more
   'the … the …' yapısı iki karşılaştırma biçimi gerektirir ve ikisinde de 'the' zorunludur. Türkçede 'ne kadar … o kadar' iki ayrı öğedir; eşleme kurulabilir ama biçim ezberlenmelidir.
2. `It is getting ___ and ___ (difficult).`
   CEVAP more and more difficult
3. `He is ___ (far) the best player.`
   CEVAP by far
4. `This is ___ (nowhere) near as good.`
   CEVAP nowhere
5. `She is not ___ (nearly) as tall as her sister.`
   CEVAP nearly
6. `The film was ___ (marginally) better than the book.`
   CEVAP marginally

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Pekiştirici seçimi

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ It is very better.`
   CEVAP It is much better. / far better.
2. `✗ The more you sleep, more you feel tired.`
   CEVAP The more you sleep, the more tired you feel.
3. `✗ He is by far taller.`
   CEVAP He is by far the tallest. / He is much taller.
4. `✗ This is more cheaper.`
   CEVAP This is cheaper.
5. `much, far, a lot hangi biçimle gelir?`
   CEVAP Karşılaştırma sıfatıyla; very yalın sıfatla gelir: very good ✓ / very better ✗.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Değişim anlatısı

Bir şeyin zamanla değişimini beş cümleyle anlatın; the … the …, more and more, by far ve much kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Housing is becoming more and more expensive. The longer people wait, the harder it gets. Rents in the centre are by far the highest. Life outside the city is much cheaper. The further you live from the centre, the longer your journey becomes.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi bir grafik anlatımına çevirin; the … the yapısını bir kez ters çevirip anlamın nasıl değiştiğini yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The more we studied, the better we did. → The better we did, the more we studied. (nedensellik yönü değişti)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) the … the yapısında iki karşılaştırma biçimi de var. 2) more and more artan derece bildiriyor. 3) by far ve much üstünlük/karşılaştırmayla doğru eşleşmiş.

B1.ADJ.02 Adjective Complementation *Sıfat Tümleyicileri* ◇ yüksek verim

→ VII.15

sıfat + edat · sıfat + to + fiil · sıfat + that cümlesi · It is + sıfat + of/for + nesne + to

Sıfatlar tek başına değil, kendi tümleyicileriyle birlikte öğrenilmelidir; çünkü hangi edatı ya da hangi yapıyı alacakları anlamdan çıkmaz, sözlükseldir. Özellikle It is + sıfat + of/for kalıbında seçim anlamsaldır: of kişinin niteliğini değerlendirir, for ise durumun kişi açısından nasıl olduğunu bildirir. Bu ayrım kavranmadığında cümle dilbilgisel kalır ama söylenmek isteneni söylemez.

Adjectives must be learned with their complements; of evaluates the person, for describes the situation for the person.

AYRIM It is kind of you to help. (sen kibarsın) ≠ It is hard for me to say. (benim için zor)

SIK HATA

✗ I am interested about art. It is difficult of me to explain.
✓ I am interested in art. It is difficult for me to explain.

Türkçede sıfat tümleyicileri durum ekleriyle kurulur ve İngilizce edatla birebir eşleşmez; ezber kaçınılmazdır.

KAVRAMA SORUSU Are we judging the person or the situation? · Which preposition does this adjective take?

SINIFTA Edatlı sıfatları listeyle değil, öğrencinin kendi cümleleriyle dolan kişisel bir defterle öğretin; ezber bağlamsız kalırsa tutmaz.

1 **adjective + preposition** · Sıfat + edat

proud of · responsible for · aware of
interested in · good at · afraid of
I am interested in history. — *Tarihe ilgi duyuyorum.*
~~✗interested about · ✗good in~~

2 **adjective + to-infinitive** · Sıfat + mastar

easy to understand — *anlaması kolay*
likely to happen — *olması olası*
ready to leave — *çıkmaya hazır*
difficult to explain — *açıklaması zor*

3 **adjective + that-clause** · Sıfat + that cümlesi

I am sure that he will come. — *Geleceğinden eminim.*
She is afraid that it will rain. — *Yağmur yağacağından korkuyor.*
It is clear that they were wrong. — *Yanıldıkları açık.*
that gündelik dilde düşebilir: I'm sure he'll come.

4 **It is + adjective + of/for + object + to-infinitive** · of ile for ayrımı

It is kind of you to help. — *Yardım etmeniz çok kibarca. (kişiyi değerlendirir)*
It is hard for me to say. — *Benim için söylemesi zor. (durumu bildirir)*
It was stupid of him to lie. — *Yalan söylemesi aptalcaydı.*
It is important for students to practise. — *Öğrencilerin çalışması önemlidir.*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.ADJ.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Sıfat tümleyicisi

Boşluğu doldurun.

1. `I am glad ___ (see) you.`
   CEVAP to see
   Sıfat tümleyicileri kalıplaşmıştır: afraid of + -ing ama afraid to + fiil. İkisi farklı anlam taşır (genel korku / o anki çekince); sözlük olmadan kestirilemez.
2. `She is good ___ (solve) problems.`
   CEVAP at solving
3. `I am sure ___ he is right.`
   CEVAP that
4. `He is afraid ___ (make) mistakes.`
   CEVAP of making
5. `It is easy ___ (say) but hard ___ (do).`
   CEVAP to say ... to do
6. `I am interested ___ (learn) more.`
   CEVAP in learning

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Hangi tümleyici?

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ I am interested to learn Chinese.`
   CEVAP I am interested in learning Chinese.
2. `✗ She is capable to do it.`
   CEVAP She is capable of doing it.
3. `✗ I am keen on to travel.`
   CEVAP I am keen on travelling. / I am keen to travel.
4. `✗ He is anxious about to fail.`
   CEVAP He is anxious about failing.
5. `It is difficult for me to understand. — for me nedir?`
   CEVAP Mastarın öznesidir; İngilizcede çekimsiz cümlenin öznesi for ile verilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kendini değerlendir

Altı cümle yazın; her birinde farklı bir sıfat + tümleyici kalıbı kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I am good at organising things. I am afraid of speaking in public. I am glad to have this opportunity. I am sure that I can improve. I am interested in working abroad. It is important for me to keep learning.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizden tümleyiciyi silip eşinize verin; o hangi kalıbın gerektiğini bulsun. Yanlış kalıpla bir cümle kurup bozukluğu gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I'm afraid of failing. / I'm afraid to ask. / It's important that he be there. / I'm sure (that) she will come.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı farklı sıfat + tümleyici kalıbı var. 2) Edat sonrası -ing, mastar sonrası to doğru. 3) Yanlış kalıpta bozulma gösterilmiş.

B1.ADJ.03 Participial Adjectives *Ortaç Kökenli Sıfatlar* ◇ yüksek verim

↑ A2.ADJ.04

-ing sıfatı (etken, kaynağı bildirir) · -ed sıfatı (edilgen, yaşananı bildirir) · indirgenmiş ilgi cümlesi

Ortaç kökenli sıfatlar iki yönlü bir ayrım taşır: -ing biçimi duyguyu yaratan şeyi, -ed biçimi duyguyu yaşayanı niteler. Bu ayrım Türkçede tek bir sıfatla karşılandığı için ("sıkıcı" ve "sıkılmış" ayrımı düzenli değildir) öğrenci kendisini interesting, konuyu ise interested olarak nitelendirebilir — bu, anlamı tersine çeviren bir hatadır. Aynı ortaçlar ayrıca ilgi cümlelerini kısaltmakta kullanılır ve akademik yazının yoğunluğunu sağlar.

-ing adjectives name the source of a feeling, -ed adjectives the experiencer; both also serve as reduced relative clauses.

AYRIM I am bored. (sıkıldım) ≠ I am boring. (ben sıkıcıyım)

SIK HATA

```
✗ I am very interesting in music. The lesson was bored.
✓ I am very interested in music. The lesson was boring.
```

Türkçede aynı kökten düzenli bir etken–edilgen sıfat çifti bulunmadığı için öğrenci ikisini rastgele seçer.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **I am boring ≠ I am bored**

Bu, düzeltilmediğinde ileri düzeye kadar taşınan ve gerçek iletişim kazalarına yol açan bir hatadır. -ed biçimi kişinin ne hissettiğini, -ing biçimi ise kişinin başkalarında ne uyandırdığını söyler. Dolayısıyla I am boring demek "ben sıkıcı biriyim" demektir. Türkçede "sıkıldım" ve "sıkıcıyım" arasındaki fark ekle kurulur ama İngilizcedeki gibi düzenli bir çift oluşturmaz; bu yüzden ayrım anlamdan değil biçimden öğretilmelidir.

`I am bored.` — *Sıkıldım.* ✓

`I am boring.` — *Ben sıkıcı biriyim. (çoğunlukla kastedilmez)*

`The film was interesting.` — *Film ilginçti.* ✓

~~`✗I am very interesting in music.`~~ — *I am interested in music.* ✓

`The news was shocking; we were shocked.` — *Haber şok ediciydi; biz şok olduk.*

`a tiring journey (yorucu) ↔ a tired traveller (yorgun)`

KAVRAMA SORUSU Who feels it, and what causes it? · Is this thing active or affected?

SINIFTA Ayrımı kişiselleştirin: öğrenciye "Are you boring or bored?" diye sorun; anlam farkı gülüşmeyle birlikte kalıcı olur.

1 **-ing adjectives from active meaning** · Etken anlamlı -ing sıfatları

`an interesting book` — *ilginç bir kitap*

`a surprising result` — *şaşırtıcı bir sonuç*

`The journey was tiring.` — *Yolculuk yorucuydu.*

`Kaynağı niteler: o şey bu duyguyu yaratır.`

2 **-ed adjectives from passive meaning** · Edilgen anlamlı -ed sıfatları

`a broken window` — *kırık cam*

`a written exam` — *yazılı sınav*

`I was tired after the journey.` — *Yolculuktan sonra yorgundum.*

`Yaşayanı ya da etkileneni niteler.`

3 **Participles as reduced relative clauses** · İndirgenmiş ilgi cümlesi olarak ortaç

`the man standing there = the man who is standing there`

`the report published last year = which was published last year`

`the people invited to the party` — *partiye davet edilen kişiler*

`Yardımcı fiil ve ilgi zamiri düşer.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.ADJ.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Ortaç kökenli sıfat

Doğru biçimi yazın.

1. a ___ (break) window
   CEVAP broken
   İnsan öznesiyle -ed, olay ya da nesne öznesiyle -ing kullanılır. Bu ölçüt %90 işler ve öğrenciye tek cümlelik kural olarak verilebilir.
2. a ___ (surprise) result
   CEVAP surprising
3. the ___ (miss) documents
   CEVAP missing
4. a ___ (write) statement
   CEVAP written
5. a ___ (grow) problem
   CEVAP growing
6. a ___ (lose) opportunity
   CEVAP lost

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Etken mi edilgen mi?

Anlamı açıklayın.

1. a boring lesson / a bored student
   CEVAP Ders sıkar (etken), öğrenci sıkılır (edilgen).
2. the missing money / the missed opportunity
   CEVAP Kayıp para (kendisi kayıp) / kaçırılmış fırsat (biri kaçırmış).
3. ✗ I was very interesting in the topic.
   CEVAP I was very interested in the topic.
4. a developing country / a developed country
   CEVAP Gelişmekte olan / gelişmiş — süreç ile sonuç ayrımı.
5. ✗ The results were very satisfied.
   CEVAP The results were very satisfying. / We were satisfied with the results.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Değerlendirme paragrafı

Bir deneyimi altı cümleyle değerlendirin; üçünde -ing, üçünde -ed sıfatı kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP The course was challenging but rewarding. At first I was confused by the material. The lectures were fascinating. By the end I felt much more confident. Some of the assignments were exhausting. Overall it was a satisfying experience.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Değerlendirmenizi eşinize okuyun; o her -ing/-ed sıfatının kimi ya da neyi nitelediğini işaretlesin ve bir yer değiştirme denemesi yapsın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The lecture was confusing, so the students were confused. (*The students were confusing — başka anlam)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) -ing kaynağı, -ed yaşayanı niteliyor. 2) İnsan öznede -ed yeğlenmiş. 3) Üçer örnek her iki biçimde de var.

04 Zarflar ve Zarf Tümleyicileri

Adverbs & Adverbials

ADV

B1.ADV.01 Adverbial Types — Full Taxonomy *Zarf Tümleyeni Türleri*

→ VII.12

zaman · yer · durum · derece · sebep · amaç · koşul · ödün · sonuç · araç · birliktelik · bakış açısı · yorum

Zarf tümleyeni tek bir kategori değil, bir işlev ailesidir. Bir cümleye eklenen her tümleyen farklı bir soruya yanıt verir: ne zaman, nerede, nasıl, ne kadar, neden, ne amaçla, hangi koşulda. Bu ailenin haritası çıkarıldığında öğrenci yalnızca zarf yerleştirmeyi değil, cümleye hangi bilginin eksik olduğunu görmeyi de öğrenir. Bakış açısı ve yorum zarfları ise ayrı bir katmandır: cümlenin içeriğini değil, konuşanın ona bakışını bildirirler.

Adverbials form a family of functions; viewpoint and comment adverbs operate on a separate layer, commenting on the proposition itself.

AYRIM He spoke frankly. (nasıl konuştu) ≠ Frankly, he spoke too long. (konuşanın yorumu)

SIK HATA

```
✗ Fortunately he arrived – virgülsüz yorum zarfı · He financially is strong.
✓ Fortunately, he arrived. · He is financially strong.
```

Türkçede zarflar serbest konumludur ve yorum zarfları ayrıca noktalanmaz; öğrenci İngilizcedeki konum ve virgül kısıtlarını sezmez.

KAVRAMA SORUSU Which question does this phrase answer? · Is it about the event or about the speaker's view?

SINIFTA Bir çekirdek cümle verip öğrencilerden sırayla her işlevden bir tümleyen eklemesini isteyin; harita böylece kendiliğinden kurulur.

1 **Time, frequency, duration** · Zaman, sıklık, süre

`yesterday · last week · in 2019` — *zaman*

`often · rarely · twice a week` — *sıklık*

`for two hours · since Monday` — *süre*

`I have worked here for two hours.` — *İki saattir buradayım.*

2 **Place, direction, manner** · Yer, yön, durum

`in London · at home · outside` — *yer*

`northwards · to the station · downstairs` — *yön*

`carefully · quickly · in silence` — *durum*

`She drove carefully to the station.` — *Dikkatle istasyona sürdü.*

3 **Degree, reason, purpose** · Derece, sebep, amaç

`very much · completely · a little` — *derece*

`because of the rain · out of fear` — *sebep*

`to save money · in order to help` — *amaç*

`I left early to save time.` — *Zaman kazanmak için erken çıktım.*

4 **Condition, concession, result** · Koşul, ödün, sonuç

`if necessary · unless told otherwise` — *koşul*

`despite the rain · although it was late` — *ödün*

`so loudly that everyone heard` — *sonuç*

`He spoke so quietly that nobody heard.` — *O kadar sessiz konuştu ki kimse duymadı.*

5 **Instrument, means, accompaniment** · Araç, yol, birliktelik

`with a knife · using a computer` — *araç*

`by train · by hand · on foot` — *yol*

`with John · together with her sister` — *birliktelik*

~~`✗with foot`~~ — *on foot ✓*

6 **Viewpoint and comment adverbs** · Bakış açısı ve yorum zarfları

`Financially, it was a disaster.` — *Mali açıdan bir felaketti. (bakış açısı)*

`Fortunately, nobody was hurt.` — *Neyse ki kimse yaralanmadı. (yorum)*

`Frankly, I don't agree.` — *Açıkçası katılmıyorum.*

`Cümle başında virgülle ayrılır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.ADV.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Zarf türünü belirle**

Altı çizili öğe hangi tür zarf tümleyenidir?

1. `She spoke QUIETLY.`
   CEVAP Durum (manner).
   Cümle zarfı (frankly, obviously) eylemi değil, konuşmacının bütün önermeye bakışını niteler ve virgülle ayrılır. Virgül kalkarsa biçim zarfı okunur — bu, noktalamanın anlam taşıdığı ender yerlerden biridir.
2. `He works IN A BANK.`
   CEVAP Yer (place).
3. `We met LAST WEEK.`
   CEVAP Zaman (time).
4. `HONESTLY, I don't agree.`
   CEVAP Cümle zarfı (stance) — konuşanın tutumu.
5. `He came HOWEVER late it was.`
   CEVAP Karşıtlık; bağlayıcı işlev.
6. `She goes there TWICE A WEEK.`
   CEVAP Sıklık (frequency).
7. `THEREFORE, the plan failed.`
   CEVAP Bağlayıcı zarf (linking).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Cümle zarfı mı durum zarfı mı?**

Anlam farkını söyleyin.

1. `He answered honestly. / Honestly, he answered.`
   CEVAP Birincisi dürüstçe cevapladı; ikincisi doğrusunu söylemek gerekirse.
2. `She spoke clearly. / Clearly, she spoke.`
   CEVAP Anlaşılır konuştu / Belli ki konuştu.
3. `He naturally accepted. (iki okuma)`
   CEVAP Doğal bir biçimde kabul etti · Elbette kabul etti.
4. `Cümle zarfı yazıda neden virgülle ayrılır?`
   CEVAP Yüklemi değil bütün cümleyi nitelediği için; virgül bu kapsam farkını gösterir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Beş tür, beş cümle**

Beş cümle yazın; her birinde farklı türde bir zarf tümleyeni bulunsun ve türünü not edin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP She explained the rule patiently. (durum) They live near the harbour. (yer) We will meet on Thursday. (zaman) Frankly, the plan is too expensive. (tutum) Consequently, we postponed the trip. (bağlayıcı)
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi eşinize verin; o her zarf tümleyeninin türünü (biçim, yer, zaman, sıklık, derece, cümle zarfı) bulsun. Sonra ikisini cümle başına taşıyın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Frankly, the plan failed completely in Ankara last year. (cümle zarfı + derece + yer + zaman)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş farklı zarf türü kullanılmış. 2) Tür etiketleri doğru. 3) Cümle zarfı virgülle ayrılmış.

B1.ADV.02 Adverbs and Meaning Change *Anlamı Değiştiren Zarflar*

still / yet / already / any more · even · only (kapsam) · hardly / scarcely / barely · too / as well / also / either

Bu zarflar cümlenin dilbilgisini değil anlamını yönetir. Konumları değiştiğinde cümlenin doğruluk koşulu değişir — özellikle only bunun en açık örneğidir: hangi öğenin hemen önünde durursa onun kapsamını daraltır. hardly, scarcely ve barely ise biçimce olumlu görünen ama anlamca olumsuz olan zarflardır; bu yüzden yanlarına ikinci bir olumsuzluk almazlar.

These adverbs govern meaning rather than structure; only takes scope over whatever it precedes, and hardly is semantically negative.

AYRIM Only I saw him. ≠ I only saw him. ≠ I saw only him.

SIK HATA

✗ I couldn’t hardly hear him. He doesn’t live here yet.
✓ I could hardly hear him. He doesn’t live here any more.

Türkçede olumsuzluk yüklemde bir kez daha işaretlenebildiği için öğrenci hardly’nin yanına ikinci olumsuzluk ekler.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **only’nin konumu cümlenin anlamını değiştirir**

İngilizcede only, hemen ardından gelen öğeyi kapsamına alır; konumu değiştiğinde cümle başka bir şey söyler. Türkçede “yalnızca” sözcüğü de kaydırılabilir ama günlük dilde konumu çoğu kez gevşektir ve anlam vurguyla tamamlanır. Bu yüzden öğrenci only’yi alışkanlıkla yüklemin önüne koyar ve söylemek istediğinden farklı bir cümle üretir. Yazılı anlatımda vurgu olmadığı için hata görünmez kalır.

Only I saw him. — *Onu yalnızca ben gördüm. (başkası görmedi)*

I only saw him. — *Onu sadece gördüm. (konuşmadım, dokunmadım)*

I saw only him. — *Yalnızca onu gördüm. (başkasını görmedim)*

I saw him only yesterday. — *Onu daha dün gördüm.*

Konuşmada vurgu düzeltebilir; yazıda düzeltemez.

Aynı duyarlılık even ve just için de geçerlidir.

KAVRAMA SORUSU Which word does only apply to? · Is this word already negative?

SINIFTA only’yi cümle içinde kaydırtın ve her konumda anlamı Türkçeye çevirtin; kapsam kavramı ancak bu kaydırma ile görünür hâle gelir.

1 still / yet / already / any more · Süreklilik ve tamamlanma

He still lives here. — *Hâlâ burada yaşıyor.*

He doesn’t live here any more. — *Artık burada yaşamıyor.*

Has she arrived yet? — *Geldi mi?*

She has already arrived. — *Çoktan geldi.*

2 even for emphasis · Vurgu için even

Even the teacher laughed. — *Öğretmen bile güldü.*

He didn’t even say goodbye. — *Hoşça kal bile demedi.*

She works even at weekends. — *Hafta sonları bile çalışıyor.*

even, kapsadığı öğenin hemen önünde durur.

3 only and its scope · only'nin kapsam etkisi

Only I saw him. — *Onu yalnızca ben gördüm.*

I only saw him. — *Onu yalnızca gördüm.*

I saw only him. — *Yalnızca onu gördüm.*

Konum = kapsam.

4 hardly / scarcely / barely are negative · Bunlar olumsuz anlamlıdır

I could hardly hear him. — *Onu neredeyse hiç duyamadım.*

~~✗I couldn’t hardly hear him.~~ — *Çifte olumsuzluk.*

She scarcely spoke. — *Neredeyse hiç konuşmadı.*

There is barely enough time. — *Zaman ancak yetiyor.*

5 **too / as well / also / either placement** · Konum farkları

`I like it too.` — *Ben de beğeniyorum. (sonda)*

`I also like it.` — *Ayrıca beğeniyorum. (ortada)*

`I like it as well.` — *(sonda, too ile eş anlamlı)*

`I don't like it either.` — *Ben de beğenmiyorum. (olumsuz)*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.ADV.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Anlamı değiştiren zarflar**

Anlamı Türkçe yazın.

1. `He hardly works.`
   CEVAP Neredeyse hiç çalışmaz.
2. `He works hard.`
   CEVAP Çok çalışır.
3. `I have been there lately.`
   CEVAP Son zamanlarda oraya gittim.
4. `I arrived late.`
   CEVAP Geç vardım.
5. `She is highly qualified.`
   CEVAP Son derece nitelikli.
6. `The plane flew high.`
   CEVAP Uçak yüksekten uçtu.
7. `He nearly fell.`
   CEVAP Neredeyse düşüyordu — düşmedi.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Zarfın yeri anlamı değiştirir**

İki cümlenin farkını söyleyin.

1. `Only I saw him. / I only saw him. / I saw only him.`
   CEVAP Yalnızca ben gördüm / Yalnızca gördüm (konuşmadım) / Yalnızca onu gördüm.
2. `He almost killed the man. / He killed almost the whole family.`
   CEVAP Neredeyse öldürüyordu (öldürmedi) / Neredeyse tamamını öldürdü (öldürdü).
3. `She just left. / She left just now.`
   CEVAP Az önce ayrıldı / Tam şimdi ayrıldı — yakın ama vurgu farklı.
4. `✗ I hardly worked hard.`
   CEVAP Anlamsız — I hardly worked (neredeyse çalışmadım) ya da I worked hard (çok çalıştım).

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **only ile beş cümle**

Aynı sözcük dizisini only zarfını beş farklı yere koyarak yazın ve anlamlarını açıklayın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle + açıklama.`
   ÖRNEK CEVAP Only she told me the news. (yalnızca o) She only told me the news. (yalnız söyledi) She told only me the news. (yalnız bana) She told me only the news. (yalnız haberi) She told me the news only yesterday. (daha dün)
   Kapsam (scope) kavramının en açık gösterimidir; C1'deki olumsuzluk kapsamına zemin hazırlar.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Beş cümlenizi sınıfa okuyun; arkadaşlarınız her birinin Türkçe karşılığını söylesin. Anlaşmazlık çıkan konumu tartışın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Only I told him. (yalnız ben) I only told him. (yalnızca söyledim) I told only him. (yalnız ona)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) only beş farklı konumda kullanılmış. 2) Her konumun anlamı doğru açıklanmış. 3) Odaklanan öğe her seferinde belirlenmiş.

B1.ADV.03 Fronting Adverbials *Zarf Tümleyenini Öne Alma*

öne alınmış tümleyen + virgül + ana cümle · uzun öğe sona

Zarf tümleyeninin varsayılan yeri cümle sonudur; başa alınması ise bir seçimdir ve bir iş görür: metni önceki cümleye bağlar, sahneyi kurar ya da karşıtlık kurar. Bu yüzden öne alma bir üslup süsü değil, bilgi yapısı aracıdır. Uzun öğe sona ilkesi de aynı mantığın öbür yüzüdür: ağır öbekler cümlenin sonuna bırakılır, çünkü İngilizce yeni ve karmaşık bilgiyi sonda taşır.

Fronting an adverbial is an information-structure choice: it sets the scene or links back, while heavy elements are kept at the end.

AYRIM In 1990, the company was founded. (sahne kurma) ↔ The company was founded in 1990. (yansız)

SIK HATA

✗ After the meeting we went out – virgülsüz · He gave to his brother who had just arrived from Ankara the book.

✓ After the meeting, we went out. · He gave the book to his brother who had just arrived from Ankara.

Türkçede öğe sırası zaten esnektir ve virgül zorunlu değildir; bu yüzden hem noktalama hem ağırlık ilkesi öğretilmelidir.

KAVRAMA SORUSU Why is this phrase at the front? · Which element is the heaviest?

SINIFTA Aynı cümlenin iki dizilişini yan yana koyup öğrencilere hangisinin önceki cümleye daha iyi bağlandığını sordurun.

1 **Fronting for cohesion** · Bağdaşıklık için öne alma

In 1990, the company was founded. — *1990'da şirket kuruldu.*

In Turkey, the situation is different. — *Türkiye'de durum farklıdır.*

After the war, everything changed. — *Savaştan sonra her şey değişti.*

Öne alma, önceki cümleyle bağ kurar.

2 **Comma after a fronted adverbial** · Öne alınandan sonra virgül

After the meeting, we went out. — *Toplantıdan sonra çıktık.*

Last year, prices rose sharply. — *Geçen yıl fiyatlar hızla arttı.*

Kısa öğelerde virgül isteğe bağlıdır: Yesterday I called her.

Uzun öbeklerde virgül konur.

3 **End-weight: long adverbials go last** · Uzun öğe sona ilkesi

He gave the book to his brother who had just arrived. ✓

~~✗He gave to his brother who had just arrived the book.~~

Ağır öbek sona bırakılır.

Ayrıntı için → Bölüm VII: bilgi yapısı

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.ADV.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Zarfı öne al**

Zarf tümleyenini cümle başına alarak yeniden yazın.

1. We walked slowly along the river in the evening.
   CEVAP In the evening, we walked slowly along the river.
2. He rarely admits a mistake.
   CEVAP Rarely does he admit a mistake.
   Olumsuz zarf öne gelirse devriklik zorunlu olur.
3. A small church stood on the hill.
   CEVAP On the hill stood a small church.
   Tam devriklik — yardımcı fiil yok.
4. I have never seen such a thing.
   CEVAP Never have I seen such a thing.
5. She left immediately after the meeting.
   CEVAP Immediately after the meeting, she left.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Devriklik gerekli mi?**

Karar verin ve nedenini söyleyin.

1. `Yesterday I saw him. — devriklik var mı?`
   CEVAP Yok. Yalnızca olumsuz/kısıtlayıcı zarflar devriklik ister.
2. `✗ Never I have seen this.`
   CEVAP Never have I seen this.
3. `✗ On the hill did stand a church.`
   CEVAP On the hill stood a church. — tam devriklikte do kullanılmaz.
4. `İki devriklik türü nedir?`
   CEVAP Yardımcı devrikliği (Never have I…) ve tam devriklik (On the hill stood…). Bunlar tek kural değildir; koşulları farklıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Vurgulu anlatım**

Beş cümle yazın: ikisinde yer/zaman zarfı öne alınmış, ikisinde olumsuz zarf devrikliği, birinde tam devriklik olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP In the middle of the night, the phone rang. After a long silence, she finally answered. Never had I been so surprised. Rarely does he speak in meetings. Behind the door stood a tall man.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi düz sıraya çevirip yan yana yazın; devrikliğin hangi vurguyu kattığını her çift için bir cümleyle açıklayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Never have I seen such a thing. ← I have never seen such a thing. — Down came the rain. ← The rain came down.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Olumsuz zarf başta ise yardımcı fiil devrik. 2) Tam devriklikte özne ad öbeği (zamir değil). 3) Devrik ve düz sürümler anlamca eşdeğer.

05 Edatlar ve Bağımlı Edatlar

Prepositions & Dependent Prepositions

PREP

B1.PREP.01 Dependent Prepositions — Systematic Study *Bağımlı Edatlar — Dizgeli Çalışma* ◆ çekirdek

↑ A2.PREP.03 · A2.PREP.04 → VII.24

`fiil + edat · sıfat + edat · isim + edat (sözlüksel kümeler)`

Bağımlı edatlar anlamla değil, sözcükle birlikte gelir: apply for bir kural sonucu değil, bir sözcük birlikteliğidir. Bu yüzden edatlar tek tek değil, birlikte durdukları sözcükle bir küme hâlinde öğrenilir. İki nokta özellikle yanıltıcıdır: aynı fiil farklı edatla farklı anlam kazanabilir, ve aynı kökten türeyen sözcükler farklı edat alabilir (depend on ama dependent on, afraid of ama fear of). Bu, ezberi kaçınılmaz kılan alanlardan biridir.

Dependent prepositions are lexical collocations, not rule-driven; the same verb may change meaning with a different preposition.

AYRIM agree with a person · agree to a plan · agree on a date

SIK HATA

✗ I am married with a doctor. It depends of you.

✓ I am married to a doctor. It depends on you.

Türkçedeki durum ekleri İngilizce edatlarla birebir eşleşmez; "-e bağlı" yapısı öğrenciyi to'ya, "ile evli" yapısı with'e yönlendirir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Aynı fiil, farklı edat, farklı anlam**

Edat yalnızca bir bağlantı öğesi değildir; fiilin anlamını doğrudan değiştirebilir. agree with bir kişiye katılmak, agree to bir öneriyi kabul etmek, agree on bir konuda uzlaşmaktır. Türkçede üçü de "kabul etmek / katılmak" ile karşılandığı için öğrenci rastgele seçer ve söylemek istediğinden farklı bir şey söyler. Aynı durum think of/about, talk to/about, look at/for/after çiftlerinde de görülür.

`I agree with you.` — *Sana katılıyorum. (kişi)*

`They agreed to the proposal.` — *Öneriyi kabul ettiler. (öneri)*

`We agreed on a date.` — *Bir tarihte anlaştık. (konu)*

`I'm thinking about my future.` — *Geleceğimi düşünüyorum. (üzerinde düşünmek)*

`What do you think of it?` — *Onun hakkında ne düşünüyorsun? (görüş)*

`look at (bakmak) · look for (aramak) · look after (bakmak, ilgilenmek)`

KAVRAMA SORUSU Which preposition goes with this word? · Does the meaning change with a different one?

SINIFTA Edatları sözcük listesi olarak değil, öğrencinin kendi cümleleriyle dolan bir küme defteri olarak biriktirin; ayrıca sınavda en sık çıkan yirmi kümeyi ayrı bir kart hâlinde tutun.

1 **Verb + preposition sets** · Fiil + edat kümeleri

`apply for a job` — *işe başvurmak*

`rely on someone` — *birine güvenmek*

`consist of three parts` — *üç bölümden oluşmak*

`succeed in doing something` — *bir şeyi başarmak*

2 **Adjective + preposition sets** · Sıfat + edat kümeleri

`capable of · keen on · dependent on`

`She is capable of doing it.` — *Bunu yapabilecek durumda.*

`He is keen on football.` — *Futbola meraklı.*

`similar to · different from · responsible for`

3 **Noun + preposition sets** · İsim + edat kümeleri

`an increase in prices` — *fiyatlardaki artış*

`a demand for change` — *değişim talebi*

`an effect on health` — *sağlık üzerindeki etki*

`a reason for the delay` — *gecikmenin nedeni*

4 **Same verb, different preposition, different meaning** · Edat anlamı değiştirir

`agree with a person` — *kişiye katılmak*

`agree to a plan` — *planı kabul etmek*

`agree on a date` — *tarihte uzlaşmak*

`Edat anlamı belirler, süslemez.`

5 **Related word, different preposition** · Aynı kökten türeyen sözcükte edat değişir

`depend on ⇔ dependent on` — *fiil ve sıfat aynı edatı alır*

`afraid of ⇔ fear of` — *ama: be afraid of ↔ have a fear of*

`interested in ⇔ an interest in`

`Türetim edatı korumayabilir; her biçim ayrı öğrenilir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.PREP.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Bağımlı edat**

Doğru edatı yazın.

1. `He was accused ___ theft.`
   CEVAP of
   Bağımlı edatlar anlamdan kestirilemez ve Türkçe durum ekiyle eşlenmez. Fiil–edat çifti tek bir sözlük birimi olarak öğretilmelidir.
2. `They blamed him ___ the accident.`
   CEVAP for
3. `She insisted ___ paying.`
   CEVAP on
4. `He apologised ___ me ___ being late.`
   CEVAP to … for
5. `It depends ___ the weather.`
   CEVAP on
6. `I congratulated her ___ passing.`
   CEVAP on
7. `He is responsible ___ the project.`
   CEVAP for
8. `She was involved ___ the decision.`
   CEVAP in

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Yakın anlamlı, farklı edat**

Doğru olanı seçin.

1. `argue ___ someone / argue ___ something`
   CEVAP argue with someone · argue about something
2. `talk ___ someone / talk ___ something`
   CEVAP talk to someone · talk about something
3. `✗ discuss about the plan`
   CEVAP discuss the plan — discuss edat almaz.
4. `✗ He explained me the rule.`
   CEVAP He explained the rule to me.
5. `Bağımlı edat listesi nasıl öğrenilir?`
   CEVAP Tek başına listelenmez; fiil + edat + tipik nesne birlikte kalıp olarak öğrenilir (apologise to someone for something).

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Bir olay raporu**

Bir olayı altı cümleyle anlatın; altı farklı bağımlı edat kalıbı bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`

   ÖRNEK CEVAP The manager apologised to the team for the delay. Some people blamed the supplier for the mistake. Others insisted on a full review. The outcome depends on the next meeting. Everyone agreed with the final decision. I was not involved in the discussion.

2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Raporunuzu eşinize verin; o her bağımlı edatı silsin, siz doğru olanı geri koyun. Sözlükten doğrulayın.`

   ÖRNEK CEVAP Örnek: They accused him of lying. She apologised for the delay. We complained about the noise. It depends on the weather.

3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`

   ÖLÇÜT 1) Altı farklı bağımlı edat kalıbı doğru. 2) Edattan sonra ad ya da -ing gelmiş. 3) Türkçedeki durum ekinden etkilenmiş yanlış edat yok.

B1.PREP.02 Phrasal Verbs — Types and Behaviour *Öbek Fiiller — Türler ve Davranış* ◇ yüksek verim

↑ A2.PREP.06 → VII.23 · VII.25

`fiil + parçacık (nesnesiz) · fiil + parçacık + nesne (ayrılabilir) · fiil + edat + nesne (ayrılmaz) · fiil + parçacık + edat (üç öğeli)`

İngilizcedeki çok sözcüklü fiiller tek bir tür değildir; en az üç ayrı yapı aynı görünümü paylaşır. Ayrım biçimseldir: parçacık nesneden sonra gelebiliyorsa öbek fiildir, gelemiyorsa edatlı fiildir. Bu ayrımın pratik sonucu zamir kuralıdır: ayrılabilen fiillerde zamir nesne mutlaka araya girer. Ders kitaplarının çoğu bu üç türü tek bir "phrasal verb" başlığı altında topladığı için öğrenci hangi fiilin ayrılabileceğini tahmin edemez.

Multi-word verbs fall into distinct structural types; the particle/preposition distinction determines separability and pronoun placement.

AYRIM turn it off ✓ (parçacık) · look after it ✓ / look it after ✗ (edat)

SIK HATA

```
✗ Turn off it. · Look the child after. · I look forward to hear from you.
✓ Turn it off. · Look after the child. · I look forward to hearing from you.
```

Türkçede birleşik fiiller bölünmez ve nesne konumu değişmez; öğrenci için ayrılabilirlik bütünüyle yeni bir davranıştır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **look after bir "ayrılmaz phrasal verb" değildir**

Ders kitaplarının yaygın anlatımı öbek fiilleri "ayrılabilir" ve "ayrılamaz" diye ikiye böler; bu, adlandırma hatasıdır. look after gibi yapılarda ikinci öğe bir parçacık değil, bir edattır — bu yüzden ayrılamaz. Ayrım keyfî bir liste değil, yapısal bir farktır ve üç sınamayla gösterilebilir: zamir araya girebilir mi, araya zarf girebilir mi, edilgen kurulabilir mi. Doğru adlandırma (prepositional verb) öğrenciye neden ayrılamadığını da açıklar; "ayrılamaz phrasal verb" adlandırması ise yalnızca ezberletir.

`Turn the light off. = Turn off the light.` — *(parçacık — ayrılabilir)*

`Turn it off. ✓ · ✗Turn off it.` — *zamir araya girer*

`Look after the child. ✓ · ✗Look the child after.` — *(edat — ayrılmaz)*

`Look after him. ✓ · ✗Look him after.`

`Sınama 2: He turned the light quickly off. ✗ ama He looked quickly after the child. ✓`

`Sınama 3: The child was looked after. ✓ — edatlı fiiller edilgen olabilir`

KAVRAMA SORUSU Can the object go between the two parts? · Where does a pronoun go?

SINIFTA Zamir testini tek ölçüt olarak öğretin: zamiri araya koyabiliyorsanız ayrılabilir, koyamıyorsanız edatlı fiildir. Bu tek test üç türü de ayırır.

1 Intransitive: verb + particle · Nesnesiz tür

`The car broke down.` — *Araba bozuldu.*

`The plane took off.` — *Uçak havalandı.*

`Go on, I'm listening.` — *Devam et, dinliyorum.*

`Nesne almaz; ayrılma sorusu doğmaz.`

2 **Transitive separable: verb + particle + object** · Ayrılabilen geçişli tür

`turn off the light = turn the light off` — *ikisi de doğru*

`Turn it off.` ✓ — ✗*Turn off it.*

`give up smoking = give smoking up`

`Zamir daima araya girer.`

3 **Prepositional verbs are NOT separable** · Edatlı fiiller ayrılmaz

`look after the child` ✓ — ✗*look the child after*

`look after him` ✓ — ✗*look him after*

`listen to the radio · wait for the bus`

`Edatlı fiiller bölünmez.`

4 **Particle ↔ preposition: three diagnostic tests** · Parçacık ile edatı ayırt etme testleri

`Zamir testi: turn it off ✓ ⇔ look it after ✗`

`Zarf testi: look quickly after ✓ ⇔ turn quickly off ✗`

`Edilgen testi: The child was looked after. ✓`

`Üç test aynı sonucu verir.`

5 **Phrasal-prepositional verbs** · Üç öğeli öbek fiiller

`put up with` — *katlanmak*

`look forward to` — *dört gözle beklemek*

`get away with` — *yanına kâr kalmak*

`I look forward to hearing from you.` — *to burada edattır → V-ing*

6 **Literal ↔ idiomatic meaning** · Düz ve deyimsel anlam

`take off a coat` — *paltoyu çıkarmak (düz anlam)*

`The plane took off.` — *Uçak havalandı. (deyimsel)*

`run into a wall (düz) ⇔ run into an old friend (rastlamak)`

`Aynı biçim, iki anlam katmanı.`

7 **Correcting a common textbook error** · Ders kitabı hatası düzeltmesi

`Yanlış adlandırma: "look after ayrılmaz phrasal verb'dür"`

`Doğrusu: look after bir prepositional verb'dür.`

`Ayrılamaz, çünkü after bir edattır, parçacık değil.`

`Yapısal ayrım ezberi gereksiz kılar.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.PREP.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Öbek fiil türü**

Yapı ayrılabilir mi? Test edin.

1. `turn on the light → zamirle`
   CEVAP turn it on — ayrılabilir öbek fiil.
   Öbek fiillerin tek sözcüklü karşılıkları genellikle daha resmîdir. Bu ölçüt, kayıt seçimini öğrenciye somut bir kurala bağlar.
2. `look after the children → zamirle`
   CEVAP look after them — ayrılamaz; bu bir EDATLI FİİLdir, öbek fiil değildir.
3. `give up smoking → zamirle`
   CEVAP give it up — ayrılabilir.
4. `run into a friend → zamirle`
   CEVAP run into her — ayrılamaz.
5. `put off the meeting → zamirle`
   CEVAP put it off.
6. `get on with someone → zamirle`
   CEVAP get on with him — üç öğeli, ayrılamaz.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Parçacık mı edat mı? Üç test**

Testi uygulayın ve sınıflandırın.

1. `look after — zarf araya girebiliyor mu? (He looked carefully after the child)`
   CEVAP Hayır ✗ ... Ama He looked after the child carefully ✓. Edat sıkı bağlıdır: edatlı fiil.
2. `turn on — zamir araya girmeli mi?`
   CEVAP Evet: turn it on ✓ / turn on it ✗. Parçacıktır: öbek fiil.
3. `Kaynak belgede look after phrasal verb sayılmıştı. Doğru mu?`
   CEVAP Hayır — DÜZELTME: üç test de (zamir yerleşimi, zarf araya girmesi, edilgen davranışı) look after fiilinin PREPOSITIONAL VERB olduğunu gösterir.
4. `Edilgen testi: The child was well looked after. Bu ne gösterir?`
   CEVAP Edatlı fiilin edilgen kurabildiğini; öbek fiil–edatlı fiil ayrımı yine de zamir testiyle yapılır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kendi öbek fiil kartın**

Altı öbek fiil seçin; her biri için tür (ayrılabilir / ayrılamaz), anlam ve bir cümle yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı kart.`
   ÖRNEK CEVAP put off (ayrılabilir, ertelemek): They put the meeting off. · look after (edatlı, bakmak): She looks after her mother. · give up (ayrılabilir, bırakmak): He gave it up last year. · run out of (üç öğeli, tükenmek): We ran out of time. · come across (edatlı, rastlamak): I came across an old photo. · take off (ayrılabilir/geçişsiz, çıkarmak/kalkmak): Take your coat off. The plane took off.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Kartlarınızı değiştirip her öbek fiili bir tek sözcüklü eşdeğeriyle yazın; kayıt farkını (gündelik / resmî) not edin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: put off = postpone (resmî); find out = discover; look into = investigate; give up = abandon
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı öbek fiilin türü doğru belirlenmiş. 2) Ayrılabilir olanlarda zamir araya alınmış. 3) Tek sözcüklü eşdeğer kayıtça daha resmî.

B1.PREP.03 Prepositional Phrases as Adverbials *Zarf Görevli Edat Öbekleri*

→ VII.17

`bileşik edatlar (iki-üç sözcük) · durum ve araç öbekleri · kalıplaşmış öbekler`

Edat öbekleri cümlede zarf görevi görür ve B1'de bunların önemli bir bölümü artık tek tek sözcüklerden değil, kalıplardan oluşur. Bileşik edatlar (in spite of, according to) tek bir edat gibi davranır ve içindeki sözcükler değiştirilemez. Kalıplaşmış öbeklerde ise artikel bile sabittir: on purpose, at least, by far biçimlerinde hiçbir öğe eklenip çıkarılamaz — bu yüzden bunlar dilbilgisi değil, sözvarlığı olarak öğretilir.

Prepositional phrases work as adverbials; complex prepositions and fixed expressions behave as unanalysable wholes.

AYRIM according to the report ✓ · according the report ✗

SIK HATA

```
✗ according the report · in the purpose · by the hand
✓ according to the report · on purpose · by hand
```

Türkçede karşılık gelen yapılar tek ekle kurulduğu için öğrenci öbeğin sabit olduğunu fark etmez ve artikel ekler.

KAVRAMA SORUSU Is this a fixed phrase? · Can any word be changed?

SINIFTA Kalıplaşmış öbekleri bütün olarak, tek bir sözcük gibi ezberletin; içini çözümletmek zaman kaybıdır ve yanlış genellemeye yol açar.

1 **Complex prepositions** · Bileşik edatlar

`in spite of the rain` — *yağmura rağmen*
`because of the delay` — *gecikme yüzünden*
`according to the report` — *rapora göre*
`instead of waiting` — *beklemek yerine*

2 **Prepositional phrases of manner and means** · Durum ve araç öbekleri

`with great care` — *büyük bir dikkatle*

`by hand` — *elle*

`in a hurry` — *aceleyle*

`in silence · with difficulty · by car`

3 **Fixed expressions** · Kalıplaşmış öbekler

`on purpose` — *bilerek*

`in general` — *genel olarak*

`at least` — *en azından*

`by far` — *açık ara*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.PREP.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Zarf görevli edat öbeği

Edat öbeğinin işlevini söyleyin.

1. `He arrived AT SIX.`
   CEVAP Zaman zarfı.
   Uzun edat öbekleri fiil ile nesne arasına girmez; cümle başına ya da sonuna alınır. Türkçede tümleçler daha serbest yer aldığından bu kısıt gösterilmelidir.
2. `She works IN A HOSPITAL.`
   CEVAP Yer zarfı.
3. `He opened it WITH A KNIFE.`
   CEVAP Araç (instrument).
4. `They cancelled it BECAUSE OF THE RAIN.`
   CEVAP Sebep.
5. `He spoke IN A LOUD VOICE.`
   CEVAP Durum.
6. `It was written BY A STUDENT.`
   CEVAP Fail (edilgen yapıda).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Zarf mı niteleyici mi?

Edat öbeği neye bağlanıyor?

1. `I saw the man with the telescope.`
   CEVAP İki okuma: adam teleskoplu (isme bağlı) ya da ben teleskopla gördüm (yükleme bağlı). Yapısal belirsizlik.
2. `The book on the table is mine.`
   CEVAP İsme bağlı — art niteleyici.
3. `He put the book on the table.`
   CEVAP Yükleme bağlı — zorunlu yer öğesi.
4. `Belirsizliği yazıda nasıl giderirsiniz?`
   CEVAP Öbeği taşıyın ya da yeniden kurun: Using a telescope, I saw the man.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Tek olay, beş öbek

Tek bir olayı beş cümleyle anlatın; her cümlede farklı işlevli bir edat öbeği bulunsun (zaman, yer, araç, sebep, durum).

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP At eight in the morning, the team met. They gathered in the small meeting room. The proposal was presented with a short slideshow. The discussion was delayed because of a technical problem. Everyone spoke in a calm and careful tone.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi tek bir uzun cümlede birleştirin; edat öbeklerinin sırasını değiştirip en okunaklı diziyi seçin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: With a borrowed key, because of the storm, we waited quietly in the hall for two hours on Friday.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş farklı işlevli edat öbeği var. 2) Öbekler fiil ile nesne arasına girmemiş. 3) Uzun öbek cümle sonuna ya da başına alınmış.

06 Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş

Verb Forms, Tense & Aspect

VERB

B1.VERB.01 Present Perfect Continuous *Sürekli Yakın Geçmiş Zaman* ◆ çekirdek

↑ A2.VERB.04 → VII.6

have / has + been + V-ing

Bu yapı, geçmişte başlayıp şimdiye kadar süren ya da yeni bitmiş bir etkinliği, sonucuna değil süresine ve sürecine bakarak anlatır. Basit yakın geçmişten farkı vurgudur: perfect simple "kaç tane, bitti mi" sorusuna, perfect continuous "ne kadar süredir, ne yapıyordun" sorusuna yanıt verir. Türkçe bu anlamı şimdiki zamanla kurduğu için ("sabahtan beri çalışıyorum") doğrudan çeviri sistematik biçimde yanlış zamanı seçtirir.

The present perfect continuous foregrounds duration and process rather than completion or quantity.

AYRIM I've painted the room. (bitti) ≠ I've been painting the room. (uğraşıyordum, izleri üstümde)

SIK HATA

✗ I am working here since morning. I have been knowing him for years.
✓ I have been working here since morning. I have known him for years.

Türkçede süregelen eylem şimdiki zamanla kurulur ve durum fiilleri de sürerli çekilebildiği için iki ayrı hata birlikte ortaya çıkar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **"Sabahtan beri çalışıyorum" — Türkçe zaman seçimini bozar**

Türkçe, geçmişte başlayıp hâlâ süren eylemleri şimdiki zamanla anlatır. İngilizce ise bu anlamı perfect ile kurar, çünkü olayın başlangıcı geçmiştedir. Öğrenci cümleyi Türkçe zaman ekseninden çevirdiğinde present continuous ya da present simple seçer ve ortaya "I am working here since morning" çıkar. Bu, tek bir sözcük hatası değil, bütün bir zaman ekseninin yanlış kurulmasıdır ve düzeltilmezse B2'ye kadar taşınır.

Sabahtan beri çalışıyorum. → I have been working since morning. ✓

~~✗I am working since morning.~~ — *✗I work since morning.*

İki yıldır burada yaşıyoruz. → We have been living here for two years. ✓

Ne zamandır bekliyorsun? → How long have you been waiting? ✓

~~✗How long are you waiting?~~

Karşılaştırın: I am working now. — *Şu anda çalışıyorum. ✓(yalnızca şimdi)*

KAVRAMA SORUSU Is the activity still going on? · Are we interested in how long, or in how much?

SINIFTA İki biçimi aynı bağlamda karşılaştırın (odayı boyamak, kitap okumak); fark ancak yan yana konduğunda görünür.

1 **have / has + been + V-ing** · Yapı

I have been working. — *Çalışıyorum / çalışmaktaydım.*
She has been waiting. — *Bekliyor.*
They haven't been listening. — *Dinlemiyorlardı.*
Have you been running? — *Koşuyor muydun?*

2 **An activity continuing up to now** · Şimdiye kadar süren etkinlik

She has been studying since morning. — *Sabahtan beri ders çalışıyor.*
We have been living here for ten years. — *On yıldır burada yaşıyoruz.*
He has been working on it all week. — *Bütün hafta bunun üzerinde çalışıyor.*
Başlangıç geçmişte, eylem sürüyor.

3 **A recently finished activity with a visible result** · Yeni bitmiş, izi görünen etkinlik

Your eyes are red – have you been crying? — *Gözlerin kızarmış, ağladın mı?*
You're wet. Have you been swimming? — *Islanmışsın. Yüzdün mü?*
The ground is wet; it has been raining. — *Yer ıslak, yağmur yağmış.*
Eylem bitti ama izi görünüyor.

4 **Emphasis on duration, not completion** · Süreye vurgu, tamamlanmaya değil

I've been reading that book. — *O kitabı okuyorum. (bitirmedim)*

I've read that book. — *O kitabı okudum. (bitirdim)*

She has been writing letters all day. — *Bütün gün mektup yazdı.*

She has written three letters. — *Üç mektup yazdı. (sayı → basit biçim)*

5 **Perfect simple ↔ perfect continuous** · İki biçim arasındaki ayrım

I've painted the room. — *Odayı boyadım. (sonuç)*

I've been painting the room. — *Odayı boyuyordum. (süreç)*

Sayı belirtiliyorsa basit biçim gelir: I've painted two rooms.

~~✗I've been painting two rooms.~~

6 **State verbs use the perfect simple** · Durum fiilleri basit biçimi alır

I have known him for years. — *Onu yıllardır tanıyorum.*

~~✗I have been knowing him for years.~~

She has had that car since 2015. — *O araba 2015'ten beri onda.*

Durum fiilleri sürerli perfect almaz.

7 **Turkish maps this onto the present tense** · Türkçe bunu geniş zamanla kurar

Sabahtan beri çalışıyorum. → I have been working since morning.

~~✗I am working since morning.~~

Uzun zamandır seni bekliyorum. → I have been waiting for you for a long time.

Türkçe şimdiki zaman, İngilizce perfect ister.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.VERB.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Present Perfect Continuous

Fiili doğru biçimde yazın.

1. I ___ (wait) for two hours.
   CEVAP have been waiting
   Perfect continuous süreci, simple perfect sonucu vurgular. İkisi de doğru olduğunda seçim anlam kararıdır; 'yanlış' diye düzeltmek öğrenciyi yanıltır.
2. She ___ (work) here since 2019.
   CEVAP has been working
3. How long ___ you ___ (learn) English?
   CEVAP have ... been learning
4. It ___ (rain) all day.
   CEVAP has been raining
5. They ___ (not / sleep) well lately.
   CEVAP haven't been sleeping
6. Your eyes are red. ___ you ___ (cry)?
   CEVAP Have ... been crying

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Perfect mi Perfect Continuous mu?

Doğru olanı seçin ve nedenini söyleyin.

1. I ___ (read) three books this month.
   CEVAP have read — sonuç ve sayı önemli.
2. I ___ (read) all afternoon.
   CEVAP have been reading — süreç ve süre önemli.
3. ✗ I have been knowing him for years.
   CEVAP I have known him for years. — durum fiili sürekli olmaz.
4. She has painted the kitchen. / She has been painting the kitchen. Fark nedir?
   CEVAP Birincisinde iş bitti; ikincisinde süreç vurgulanır, belki bitmedi (ve elleri boyalıdır).
5. ✗ How long are you working here?
   CEVAP How long have you been working here?

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Son zamanlarda**

Altı cümle yazın: üçü sürecin kendisini (continuous), üçü sonucunu (simple perfect) vurgulasın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I have been studying for the exam all week. I have already finished two chapters. She has been looking for a flat since March. She has seen more than twenty places. We have been working on this project for months. We have completed the first stage.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi çiftleyin: aynı olayı bir kez continuous bir kez simple perfect ile yazıp vurgu farkını bir cümleyle açıklayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I have been painting the room. (süreç, yorgunum) I have painted the room. (sonuç, bitti)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Continuous süreci/süreyi, simple sonucu vurguluyor. 2) Durum fiilleri continuous yapılmamış. 3) for/since ve sonuç belirteçleri doğru dağıtılmış.

B1.VERB.02 Past Perfect *Geçmişte Bitmişlik* ◆ çekirdek

→ VII.6

had + V3 (bütün kişilerde aynı)

Past perfect, geçmişteki iki olay arasındaki sırayı işaretler: daha önce olan olay bu zamanı alır. Ancak İngilizce her sıralı olay için bu zamanı zorlamaz — sıra zaten bağlaçtan ya da anlatı düzeninden anlaşılıyorsa past simple yeterlidir. Bu yüzden past perfect bir zorunluluk değil, bir açıklık aracıdır ve gereksiz kullanımı anlatıyı ağırlaştırır.

The past perfect marks anteriority; it is required only when the order would otherwise be unclear.

AYRIM When I arrived, they had left. (önce gittiler) ≠ When I arrived, they left. (ben varınca gittiler)

SIK HATA

```
✗ I had got up and had had breakfast and had left.
✓ I got up, had breakfast and left.
```

Türkçedeki "-mişti" geçmişte öncelik bildirir ama kullanımı isteğe bağlıdır; öğrenci ya hiç kullanmaz ya da her cümleye yayar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **when + past perfect ↔ when + past simple: sıra değişir**

Aynı bağlaçla kurulan iki cümle, zaman seçimine göre birbirinin tersini söyler. When I arrived, they had left cümlesinde onlar ben varmadan önce gitmiştir; When I arrived, they left cümlesinde ise ben vardıktan sonra gitmişlerdir. Türkçede bu ayrım "gitmişlerdi / gittiler" ile kurulabilir ama günlük dilde çoğu kez ihmal edilir; İngilizcede ise ihmal edilemez, çünkü olayların sırası tamamen bu seçime bağlıdır.

`When I arrived, they had left.` — *Ben vardığımda gitmişlerdi.*

`When I arrived, they left.` — *Ben varınca gittiler.*

`When she called, I had finished.` — *Aradığında bitirmiştim.*

`When she called, I finished.` — *Arayınca bitirdim.*

`By the time we got there, the shop had closed.` — *Vardığımızda dükkân kapanmıştı.*

`Sıra açıksa gerekmez: I got up and had breakfast. ✓`

KAVRAMA SORUSU Which event happened first? · Is the order already clear without it?

SINIFTA Öğrencilere iki cümlelik anlatılar verip sırayı değiştirtin; past perfect'in ne zaman gerektiği ancak sıra bozulduğunda anlaşılır.

1 had + past participle · Yapı

`I had finished before he arrived.` — *O gelmeden bitirmiştim.*

`She had already eaten.` — *Çoktan yemişti.*

`They hadn't seen it before.` — *Onu daha önce görmemişlerdi.*

`Had you met him before?` — *Onunla daha önce tanışmış mıydın?*

2 An event before another past event · Geçmişte bir olaydan önceki olay

`When I arrived, they had left.` — *Vardığımda gitmişlerdi.*

`He was tired because he had worked all night.` — *Bütün gece çalıştığı için yorgundu.*

`The film had started when we got there.` — *Vardığımızda film başlamıştı.*

`Önceki olay → had + V3`

3 **Same form for all persons** · Bütün kişilerde aynı biçim

I had gone · you had gone · he had gone
we had gone · they had gone
Kişiye göre değişmez.
Kısaltma: I'd gone · he'd gone

4 **Not needed when the order is already clear** · Sıra açıksa gerekmez

I got up, had breakfast and left. — *Sıra zaten açık.*
~~✗I had got up, had had breakfast and had left.~~
First he read it, then he signed it. — *Bağlaç sırayı veriyor.*
Gereksiz kullanım anlatıyı ağırlaştırır.

5 **With by the time, already, never before** · Sık eşlik eden ifadeler

By the time we got there, it had closed. — *Vardığımızda kapanmıştı.*
She had already gone when I called. — *Aradığımda çoktan gitmişti.*
I had never seen anything like it before. — *Daha önce böyle bir şey görmemiştim.*
by the time · already · never … before · just

6 **after / before change the need for the past perfect** · Bağlaç seçimi gerekliliği değiştirir

After he had left, we started. — *Sıra açık → past perfect isteğe bağlı*
After he left, we started. ✓ — *aynı anlam*
Before he left, we talked. — *before zaten sırayı verir*
~~✗Before he had left, we talked. (gereksiz)~~

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.VERB.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Past Perfect**

Fiili doğru biçimde yazın.

1. When I arrived, the film ___ (already / start).
   CEVAP had already started
   Past perfect, olay sırası zaten açıksa zorunlu değildir. Ders kitapları onu mutlak kural gibi verdiği için öğrenciler gereksiz yere kullanır.
2. She told me she ___ (see) him before.
   CEVAP had seen
3. They ___ (not / finish) when we left.
   CEVAP hadn't finished
4. I realised I ___ (forget) my keys.
   CEVAP had forgotten
5. By 2020 he ___ (live) there for ten years.
   CEVAP had lived / had been living
6. After she ___ (leave), we locked the door.
   CEVAP had left

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Past Perfect gerekli mi?**

Karar verin ve nedenini söyleyin.

1. I got up and had a shower.
   CEVAP Gerekmez — sıra zaten açıktır; and sıralaması yeterlidir.
2. When I got home, she had cooked dinner. / … she cooked dinner.
   CEVAP Birincisinde yemek benden önce hazırdı; ikincisinde ben geldikten sonra pişirdi.
3. ✗ Before I had gone out, I had locked the door.
   CEVAP Before I went out, I locked the door. — before zaten sırayı gösterir, iki past perfect gereksizdir.
4. Past Perfect bir zaman mı, bir görünüş mü?
   CEVAP Geçmişte bir noktadan geriye bakan bitmişlik görünüşüdür; bağımsız bir zaman değildir. Referans noktası olmadan kullanılamaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Geriye dönüş**

Altı cümlelik bir anlatı yazın; en az üçünde past perfect, ötekilerinde yalın geçmiş olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP When I reached the station, the train had already left. I had not checked the timetable. I sat down and waited for the next one. A woman told me that the service had changed the week before. I had no idea. In the end I arrived two hours late.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Anlatınızı olay sırasına göre yeniden yazın (past perfect kullanmadan); iki sürümü karşılaştırıp past perfect'in neyi kolaylaştırdığını yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: When I arrived, the train had left. → The train left. Then I arrived. (sıra açık ama vurgu kayboldu)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) En az üç past perfect doğru kurulmuş (had + üçüncü biçim). 2) Önceki olay past perfect, sonraki yalın geçmiş. 3) Zaman bağlaçlarıyla sıra tutarlı.

B1.VERB.03 Narrative Tenses *Anlatı Zamanları* ◇ yüksek verim

`past simple (ana olaylar) + past continuous (arka plan) + past perfect (önceki olaylar) + used to / would (yinelenen geçmiş)`

Anlatı, tek bir zamanla değil, zamanların iş bölümüyle kurulur: sahneyi past continuous kurar, olaylar past simple ile ilerler, geriye dönüşler past perfect ile verilir. Bu üçlü ayrım kavrandığında öğrenci artık cümle değil metin üretmeye başlar. Yinelenen geçmiş eylemler için used to ve would kullanılır; ancak would yalnızca eylemleri anlatabilir, durumları anlatamaz.

Narrative is built from a division of labour among past tenses; would covers repeated actions but not past states.

AYRIM I used to live there. ✓ · I would live there. ✗

SIK HATA

```
✗ I would live in Ankara when I was a child.
✓ I used to live in Ankara when I was a child.
```

Türkçedeki "-ardı" eki hem eylem hem durum için kullanılabildiği için öğrenci would'u durum fiilleriyle de kullanır.

KAVRAMA SORUSU Is this the main event or the background? · Is it an action or a state?

SINIFTA Kısa bir öykü verip her yüklemin altına işlevini yazdırın (sahne / olay / geriye dönüş); anlatı yapısı böylece görünür hâle gelir.

1 **Past simple for the main events** · Ana olaylar için past simple

`He opened the door and walked in.` — *Kapıyı açtı ve içeri girdi.*
`She turned, smiled and left.` — *Döndü, gülümsedi ve gitti.*
`The phone rang twice.` — *Telefon iki kez çaldı.*
`Ana olaylar sırayla ilerler.`

2 **Past continuous for background** · Arka plan için past continuous

`It was raining heavily.` — *Şiddetli yağmur yağıyordu.*
`Everyone was talking when he came in.` — *Girdiğinde herkes konuşuyordu.*
`The sun was setting.` — *Güneş batıyordu.*
`Sahne kurulur, olay henüz başlamamıştır.`

3 **Past perfect for earlier events** · Daha önceki olaylar için past perfect

`He had left his keys at home.` — *Anahtarlarını evde bırakmıştı.*
`She realised she had seen him before.` — *Onu daha önce gördüğünü fark etti.*
`They had already eaten when we arrived.` — *Vardığımızda yemişlerdi.*
`Geriye dönüş katmanı.`

4 **Combining the three in one narrative** · Üçünü bir anlatıda birleştirme

`It was raining. He had forgotten his umbrella, so he ran.`
— Yağmur yağıyordu. Şemsiyesini unutmuştu, bu yüzden koştu.
`Sahne (continuous) → geriye dönüş (perfect) → olay (simple)`
`Üç katman tek paragrafta birleşir.`

5 **used to / would for repeated past actions** · Yinelenen geçmiş eylemler

`Every summer we would go to the coast.` — *Her yaz sahile giderdik.*

`He used to smoke twenty a day.` — *Günde yirmi tane içerdi.*

`She would always arrive early.` — *Hep erken gelirdi.*

`Yinelenen geçmiş eylemler.`

6 **would ✗ with past states** · would durum bildiremez

~~`✗I would live in Ankara.`~~ — *I used to live in Ankara.* ✓

~~`✗She would have a car.`~~ — *She used to have a car.* ✓

`would yalnızca eylemlerle kullanılır.`

`used to hem eylem hem durum alır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.VERB.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Anlatı zamanları

Fiili doğru biçimde yazın.

1. `I ___ (walk) home when I ___ (hear) a noise.`
   CEVAP was walking ... heard
   Dört anlatı zamanı bir arada çalışır: yalın geçmiş olay çizgisini, sürerli arka planı, perfect önceliği taşır. Tek tek öğretilen zamanlar anlatıda birleşmez.
2. `She ___ (already / go) when I ___ (arrive).`
   CEVAP had already gone ... arrived
3. `While we ___ (have) dinner, the lights ___ (go) out.`
   CEVAP were having ... went
4. `He ___ (run) for an hour before he ___ (stop).`
   CEVAP had been running ... stopped
5. `The sun ___ (shine) and the birds ___ (sing).`
   CEVAP was shining ... were singing
6. `They ___ (finish) the work by six.`
   CEVAP had finished

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Zaman katmanlarını ayır

Cümledeki zaman katmanlarını adlandırın.

1. `I was reading when she called, because I had finished work early.`
   CEVAP Arka plan (past continuous) · olay (past simple) · önceki durum (past perfect).
2. `✗ While I was walking, I was seeing an accident.`
   CEVAP ... I saw an accident. — anlık olay sürekli çekilmez.
3. `✗ When I had arrived, she was leaving.`
   CEVAP When I arrived, she was leaving.
4. `Anlatıda hangisi omurgadır?`
   CEVAP Past simple. Continuous arka planı, perfect ise geriye bakışı taşır; ikisi de omurga değildir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kısa öykü

Sekiz cümlelik bir öykü yazın; dört anlatı zamanını da (simple, continuous, perfect, perfect continuous) kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz cümle.`
   ÖRNEK CEVAP It was raining when I left the house. I had been waiting for the bus for ten minutes. Suddenly a car stopped beside me. The driver was a woman I had met at work. She offered me a lift. While we were driving, she told me about her new job. She had been thinking about leaving for months. By the time we arrived, the rain had stopped.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Öykünüzü sınıfta okuyun; dinleyenler dört zamanı da işaretlesin. Sonra bir zamanı kaldırıp öykünün ne kaybettiğini tartışın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: She had been waiting for an hour when he finally arrived. It was raining. She had already decided to leave.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dört anlatı zamanı da kullanılmış. 2) Her zaman işlevine uygun (arka plan, önceki olay, süre, ana olay). 3) Zaman geçişleri tutarlı.

B1.VERB.04 Future Continuous, Future Perfect and Future Perfect Continuous *Gelecekte Sürerlik, Gelecekte Bitmişlik ve Gelecekte Sürerli Bitmişlik*

↑ A2.VERB.07

will be + V-ing · will have + V3 · by ↔ until

Gelecek zaman da görünüş boyutuna sahiptir: bir eylem gelecekteki bir anda sürüyor olabilir (future continuous) ya da gelecekteki bir noktadan önce tamamlanmış olabilir (future perfect). Bu iki biçim özellikle plan, program ve tahmin metinlerinde işlektir. Tamamlanma bildirirken edat seçimi de kritiktir: by bir son tarih, until ise bir sürenin sonunu bildirir ve tamamlanma anlamında until kullanılamaz.

The future also has aspect: an action in progress at a future point, or completed before it; completion takes by, not until.

AYRIM I will have finished by Friday. ✓ · until Friday ✗

SIK HATA

✗ I will have finished until Friday. This time tomorrow I will fly.
✓ I will have finished by Friday. This time tomorrow I will be flying.

Türkçedeki "-e kadar" hem by hem until karşılığıdır; ayrım Türkçede yoktur ve doğrudan hataya yol açar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **by ↔ until: son tarih mi, süre mi?**

Türkçede tek bir "-e kadar" yapısı iki farklı ilişkiyi karşılar; İngilizcede bunlar ayrı edatlardır. by bir son tarihtir: o ana kadar olacak, ne zaman olduğu önemli değil. until bir sürenin sonudur: o ana kadar sürecek. Bu yüzden tamamlanma bildiren fiillerle by, süreklilik bildiren fiillerle until gelir. Karıştırıldığında cümle dilbilgisel kalır ama tarih anlamı bozulur — iş yazışmasında doğrudan yanlış anlaşılmaya yol açar.

I will have finished by Friday. — *Cumaya kadar bitirmiş olacağım. ✓*

~~✗I will have finished until Friday.~~

I will be here until Friday. — *Cumaya kadar burada olacağım. ✓(süre)*

Please reply by Monday. — *Pazartesiye kadar yanıtlayın. (son tarih)*

The office is closed until Monday. — *Ofis pazartesiye kadar kapalı. (süre)*

Sınama: eylem sürüyor mu (until) yoksa bitiyor mu (by)?

KAVRAMA SORUSU Will it be in progress, or already complete? · Is this a deadline or a duration?

SINIFTA by/until ayrımını zaman çizgisinde gösterin: by bir nokta, until bir çizgidir. Görsel ayrım sözel açıklamadan daha kalıcıdır.

1 **will be + V-ing** · Future continuous yapısı

This time tomorrow I will be flying. — *Yarın bu saatte uçuyor olacağım.*
They will be waiting for us. — *Bizi bekliyor olacaklar.*
Will you be using the car tonight? — *Bu akşam arabayı kullanacak mısın?*
will be + V-ing

2 **An action in progress at a future time** · Gelecekte bir anda süren eylem

At eight I will be having dinner. — *Sekizde yemek yiyor olacağım.*
Don't call at nine – I'll be driving. — *Dokuzda arama, araba kullanıyor olacağım.*
This time next week we'll be lying on a beach. — *Haftaya bu saatte sahilde olacağız.*
Gelecekteki bir anda süren eylem.

3 **will have + past participle** · Future perfect yapısı

By June I will have finished. — *Haziranda bitirmiş olacağım.*
She will have left by then. — *O zamana kadar gitmiş olacak.*
We will have been here for a year in May. — *Mayısta bir yılımız dolmuş olacak.*
will have + V3

4 **Completion before a future point** · Gelecekteki bir noktadan önce tamamlanma

`By 2030 the project will have ended.` — *2030'a kadar proje bitmiş olacak.*

`By the time you arrive, I will have packed.` — *Sen varana kadar toplamış olacağım.*

`Gelecekteki bir noktadan önce tamamlanma.`

`Sıklıkla by ile birlikte gelir.`

5 **by ↔ until with future perfect** · by ile until ayrımı

`I will have finished by Friday.` ✓ — *son tarih*

~~`✗I will have finished until Friday.`~~

`I will wait until Friday.` ✓ — *süre*

`by = o ana kadar olacak · until = o ana kadar sürecek`

7 **Future Perfect Continuous: will have been + V-ing** · Gelecekte sürerli bitmişlik biçimi

`By June I will have been teaching for twenty years.` — *Haziranda yirmi yıldır öğretmenlik yapıyor olacağım.*

`By midnight they will have been driving for ten hours.` — *Gece yarısında on saattir yolda olacaklar.*

`Next month she will have been working here for a decade.` — *Gelecek ay burada on yılını doldurmuş olacak.*

`Biçim sabittir: will + have + been + V-ing.`

8 **It measures duration up to a future point, not completion** · Gelecekteki bir noktaya kadar SÜRE ölçer, tamamlanmayı değil

Aradaki fark tamamlanma ile süre arasındadır; ikisi aynı cümlede karşılaştırılarak öğretilir.

`By six I will have finished the report.` — *Altıda raporu bitirmiş olacağım. (tamamlanma)*

`By six I will have been writing for eight hours.` — *Altıda sekiz saattir yazıyor olacağım. (süre)*

~~`✗By six I will have been finishing the report.`~~ — *bitirmek bitimli bir olaydır, süre ölçülmez*

`Süre belirteci olmadan bu biçim genellikle tuhaf durur: for / since ister.`

9 **State verbs take the simple perfect, not the continuous** · Durum fiilleri sürerli değil yalın bitmiş biçim alır

~~`✗By then I will have been knowing her for ten years.`~~ — *doğrusu: I will have known her for ten years.*

~~`✗We will have been owning the house for a year.`~~ — *doğrusu: We will have owned the house for a year.*

`By then I will have known her for ten years.` — *O zamana dek onu on yıldır tanıyor olacağım.*

`Kural görünüşün genelidir: durum okuması sürerli almaz.`

10 **Rare in speech, frequent in reports and projections** · Konuşmada seyrek, rapor ve öngörü metninde sık

Sıklık verisi öğretim sırasını belirler: bu biçim gelecek zamanların en seyrekidir ve tanıma düzeyinde bırakılabilir.

`By 2030 the plant will have been operating for a decade.` — *2030'da tesis on yıldır çalışıyor olacak.*

`Öngörü, rapor ve iş planı metinlerinde görülür; günlük konuşmada neredeyse hiç kullanılmaz.`

`Öğrenciden üretim beklemek yerine önce okuma metninde tanıtmak yeterlidir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.VERB.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Gelecekte süreklilik ve bitmişlik**

Fiili doğru biçimde yazın.

1. `This time tomorrow I ___ (fly) to Rome.`
   CEVAP will be flying
2. `By 2030 they ___ (build) the new line.`
   CEVAP will have built
3. `Don't call at eight; we ___ (have) dinner.`
   CEVAP will be having
4. `By the end of the month I ___ (work) here for a year.`
   CEVAP will have worked / will have been working
5. `___ you ___ (use) the car tonight?`
   CEVAP Will … be using
   Kibar bir bilgi sorusu kurar.
6. `He ___ (finish) by the time we arrive.`
   CEVAP will have finished

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Neden bu biçim?**

Açıklayın ya da düzeltin.

1. `Will you be coming tonight? ile Will you come tonight? farkı nedir?`
   CEVAP Birincisi tarafsız bir bilgi sorusudur, rica ima etmez; ikincisi rica ya da davet gibi duyulabilir.
2. `✗ By next year I will finish my degree.`
   CEVAP By next year I will have finished my degree. — by + gelecek nokta bitmişlik ister.
3. `✗ This time tomorrow I will fly.`
   CEVAP This time tomorrow I will be flying.
4. `✗ When I will have finished, I will call you.`
   CEVAP When I have finished, I will call you.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Beş yıl sonra**

Beş cümle yazın: üçü future perfect, ikisi future continuous.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP By 2031 I will have finished my studies. I will have moved to another city by then. This time next year I will be working in my first job. I will have saved enough for a car. In five years I will probably be living abroad.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi bir zaman çizgisine yerleştirin; future perfect ile future continuous'un çizgideki yerini ok ve nokta ile ayırın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: By 2031 I will have graduated. (nokta — tamamlanma) At this time next year I will be studying abroad. (ok — süregelen)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) will have + üçüncü biçim ve will be + -ing yapıları tam. 2) by ile at this time belirteçleri doğru eşleşmiş. 3) Üç perfect ve iki continuous var.

B1.VERB.05 The Passive — Extended *Edilgen Çatı — Genişletme* ◆ çekirdek

↑ A2.VERB.09 → VII.31

`be (her zaman ve kipte çekilir) + V3 · being + V3 (sürerli) · modal + be + V3`

Edilgen çatı ayrı bir zaman ya da kalıp değildir; her zamanın ve her kipin içinde çalışabilen bir seçimdir. Bu yüzden edilgeni zaman zaman ezberlemek yerine tek bir kuralla kavramak gerekir: zamanı be taşır, ana fiil V3 olarak sabit kalır. Edilgenin neden seçildiği ise dilbilgisel değil söylemsel bir sorudur: odak, resmiyet ve eyleyenin bilinmemesi. Akademik ve resmî metinlerin üslubu büyük ölçüde bu seçimle kurulur.

The passive is a voice choice available in every tense and mood; be carries the tense and the lexical verb stays as a participle.

AYRIM They are repairing the road. → The road is being repaired.

SIK HATA

✗ The road is repairing now. It must done today.
✓ The road is being repaired now. It must be done today.

Türkçede edilgen tek bir ekle kurulduğu ve sürerli edilgen ayrı bir biçim gerektirmediği için öğrenci being ve be öğelerini düşürür.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Edilgen "resmî üslup" demek değildir**

Yazım kılavuzlarının bir bölümü edilgeni kötü üslup sayıp kaçınmayı öğütler; bir bölümü ise akademik yazının gereği olarak sunar. İkisi de eksiktir. Edilgen bir üslup süsü değil, bir bilgi yapısı aracıdır: cümlenin başına neyi koymak istediğinizi belirler. Eyleyen bilinmiyorsa, önemsizse ya da odak etkilenen öğedeyse edilgen doğru seçimdir; eyleyen önemliyse etken çatı daha açıktır. Öğrenciye kaçınma değil, seçim ölçütü öğretilmelidir.

`My bike was stolen.` — *Bisikletim çalındı. ✓(eyleyen bilinmiyor)*

`The sample was heated to 80°C.` — *Örnek 80°C'ye ısıtıldı. ✓(bilimsel yöntem)*

`Mistakes were made.` — *Hatalar yapıldı. (sorumluluk gizleniyor — eleştirilen kullanım)*

`The committee made the decision.` — *Kararı komite aldı. (eyleyen önemliyse etken)*

~~✗The decision was made by the committee that was appointed by…~~ — *zincir uzarsa etken daha açıktır*

`Ölçüt: odak nerede? Kaçınma kuralı değil, seçim ölçütü.`

KAVRAMA SORUSU Who is doing it — do we know or care? · Which auxiliary carries the tense?

SINIFTA Edilgeni zaman tablosu olarak değil, tek bir dönüşüm kuralı olarak verin: nesneyi başa al, be'yi çek, fiili V3 yap. Tablo ezberi çabuk unutulur.

1 **Passive across all basic tenses** · Bütün temel zamanlarda edilgen

`English is spoken here.` — *Burada İngilizce konuşulur.*

`The house was built in 1920.` — *Ev 1920'de yapıldı.*

`It has been done.` — *Yapıldı.*

`It will be done tomorrow.` — *Yarın yapılacak.*

2 **Continuous passives** · Sürekli edilgen

`The road is being repaired.` — *Yol onarılıyor.*

`The house was being painted.` — *Ev boyanıyordu.*

~~✗The road is repairing now.~~

`Sürerli edilgen: be + being + V3`

3 **Modal passives** · Modal edilgen

`It can be done.` — *Yapılabilir.*

`It must be done today.` — *Bugün yapılmalı.*

`It should be checked.` — *Kontrol edilmeli.*

`modal + be + V3`

4 **Passive of ditransitive verbs — two options** · Çift nesneli fiilin iki edilgeni

They gave him a book. → He was given a book. — *(kişi öne)*

→ A book was given to him. — *(nesne öne)*

İngilizcede kişi odaklı biçim daha doğaldır.

She was offered a job. — *Ona iş teklif edildi.*

5 **Passive of complex-transitive verbs** · Nesne tümleyenli fiilin edilgeni

They elected him president. → He was elected president.

They made him angry. → He was made angry.

They called the baby Deniz. → The baby was called Deniz.

Tümleyen edilgende de kalır.

6 **Passive is a voice choice, not a separate pattern** · Edilgen ayrı bir kalıp değil, çatı seçimidir

Edilgen bir zaman değil, bir çatı seçimidir.

Her zaman ve her kip edilgen kurabilir.

Tek kural: be zamanı taşır, fiil V3 kalır.

Ayrıntı için → Bölüm VII.5

7 **Choosing the passive: focus, formality, unknown agent** · Edilgen neden seçilir

Odak: The road was repaired. (yol önemli)

Resmiyet: Applications must be submitted by Friday.

Bilinmeyen eyleyen: My wallet was stolen.

Üç ölçüt: odak · resmiyet · eyleyen

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.VERB.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Edilgeni kur**

Cümleyi edilgen yapın.

1. They have repaired the road.
   CEVAP The road has been repaired.
2. Someone was following me.
   CEVAP I was being followed.
3. They will announce the results tomorrow.
   CEVAP The results will be announced tomorrow.
4. You must complete the form.
   CEVAP The form must be completed.
5. They gave her a prize.
   CEVAP She was given a prize. / A prize was given to her.
   İki nesneli fiil iki edilgen üretir.
6. People say he is very rich.
   CEVAP He is said to be very rich. / It is said that he is very rich.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Edilgen alt türleri**

Yapıyı adlandırın ya da düzeltin.

1. My phone got stolen.
   CEVAP get-edilgeni — konuşma dili, beklenmedik/olumsuz olayda kullanılır.
2. The bed has not been slept in.
   CEVAP Edatlı edilgen — edat yalnız kalır, düşmez.
3. ✗ The bed has not been slept.
   CEVAP ... slept in. — edat zorunludur.
4. ✗ The accident was happened.
   CEVAP The accident happened. — geçişsiz fiilin edilgeni olmaz.
5. ✗ It is said he to be rich.
   CEVAP He is said to be rich. / It is said that he is rich.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Süreç anlatımı**

Bir üretim ya da başvuru sürecini altı edilgen cümleyle anlatın; en az bir modal edilgen ve bir perfect edilgen olsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP The application must be submitted online. All documents are checked by the office. Incomplete forms are returned to the applicant. The results have been published on the website. Successful candidates will be invited for an interview. No decision can be changed after this date.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Süreç anlatımınızı etken biçime çevirin; hangi cümlelerin fail eklemeden kurulamadığını işaretleyip edilgenin işlevini yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The forms must be signed. → Someone must sign the forms. (fail uydurmak gerekti — edilgen daha uygun)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Modal edilgen (must be done) ve perfect edilgen (has been done) var. 2) Zaman be/have üstünde taşınmış. 3) Fail yalnızca gerekli yerde by ile verilmiş.

B1.VERB.06 Causative have / get something done *Ettirgen Yapı* ◇ yüksek verim

`have / get + nesne + V3`

Ettirgen yapı, eylemi kendiniz yapmadığınızı, başkasına yaptırdığınızı bildirir. Biçimi edilgene benzer ama işlevi farklıdır: özne hâlâ sizsiniz, ancak eylemi gerçekleştiren başkasıdır. Türkçede bu iş -tır ettirgenlik ekiyle yapılır ("kestirdim") ve bu ek çoğu zaman öğrenci tarafından İngilizceye taşınmaz; ortaya "saçımı kestim" anlamına gelen bir cümle çıkar. Aynı yapı ayrıca kişinin başına gelen istenmeyen olayları anlatmak için de kullanılır.

The causative reports that someone else performed the action, and also covers unpleasant events happening to the subject.

AYRIM I cut my hair. (kendim kestim) ≠ I had my hair cut. (kestirdim)

SIK HATA

✗ I cut my hair yesterday — kuaförü kastediyorsa yanlış.
✓ I had my hair cut yesterday.

Türkçedeki ettirgenlik eki fiilin içindedir; İngilizcede ise ayrı bir yapı gerektiği için öğrenci ayrımı tümüyle atlar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **I cut my hair ≠ I had my hair cut**

İngilizce, eylemi kimin yaptığını biçimle ayırır: I cut my hair cümlesi saçınızı kendi elinizle kestiğinizi söyler. Kuaförde kestirdiyseniz ettirgen yapı gerekir. Türkçede bu ayrım fiile eklenen -tır ekiyle yapıldığı ve çeviride görünmediği için öğrenci sürekli birinci biçimi kullanır. Sonuç dilbilgisel olarak doğru ama olgusal olarak yanlış bir cümledir — ve dinleyende gerçekten şaşkınlık yaratır.

`I had my hair cut.` — *Saçımı kestirdim.* ✓

`I cut my hair.` — *Saçımı kendim kestim.*

`We had the house painted.` — *Evi boyattık.* ✓

`We painted the house.` — *Evi kendimiz boyadık.*

`I got my car repaired.` — *Arabamı tamir ettirdim. (gündelik)*

`He had his wallet stolen.` — *Cüzdanı çalındı. (istenmeyen olay)*

KAVRAMA SORUSU Who actually did it? · Did you do it yourself?

SINIFTA Sınıfta "geçen ay ne yaptırdınız?" sorusuyla başlatın: saç, araba, diş, gözlük. Yapı kişisel bağlamda hızla oturur.

1 **have + object + past participle** · Yapı

`I had my hair cut.` — *Saçımı kestirdim.*

`She had the house cleaned.` — *Evi temizletti.*

`We had the documents translated.` — *Belgeleri çevirttik.*

`have + nesne + V3`

2 **get + object + past participle (informal)** · Günlük dilde get

`I got my car repaired.` — *Arabamı tamir ettirdim.*

`She got her nails done.` — *Tırnaklarını yaptırdı.*

`get daha gündeliktir; anlam aynıdır.`

`Resmî yazıda have yeğlenir.`

3 **Someone else performs the action** · Eylemi başkası yapar

`I cut my hair.` — *Kendim kestim.*

`I had my hair cut.` — *Kuaförde kestirdim.*

`He repaired the car. ⇔ He had the car repaired.`

`Fark: eylemi kim yaptı?`

4 **Across tenses** · Zamanlar boyunca çekim

`I am having it done.` — *Yaptırıyorum.*

`I will have it done.` — *Yaptıracağım.*

`I have had it done.` — *Yaptırdım.*

`have çekilir, V3 sabit kalır.`

5 **have something done for unpleasant events** · İstenmeyen olaylar için

`He had his wallet stolen.` — *Cüzdanı çalındı.*

`She had her car towed away.` — *Arabası çekildi.*

`They had their flight cancelled.` — *Uçuşları iptal edildi.*

`Burada isteyerek yaptırma yoktur; olay başına gelmiştir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.VERB.06

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Ettirgen yapı**

Cümleyi have / get something done ile yazın.

1. `A mechanic repaired my car. → I ___`
   CEVAP I had my car repaired.
2. `A hairdresser cut her hair. → She ___`
   CEVAP She had her hair cut.
3. `Someone will paint our house. → We ___`
   CEVAP We are going to have our house painted.
4. `A thief stole his wallet. → He ___`
   CEVAP He had his wallet stolen.
   Burada olumsuz bir deneyim bildirir.
5. `I want someone to check the documents. → I want ___`
   CEVAP I want the documents checked.
6. `They are installing our internet. → We ___`
   CEVAP We are having our internet installed.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kim yapıyor?**

Anlam farkını söyleyin.

1. `I cut my hair. / I had my hair cut.`
   CEVAP Birincisinde kendim kestim; ikincisinde birine kestirdim.
2. `I had my car repaired. / I had my car stolen.`
   CEVAP Birincisi ayarlanmış hizmet; ikincisi başıma gelen olay. Aynı yapı iki anlam taşır.
3. `✗ I made repair my car.`
   CEVAP I had my car repaired.
4. `have ile get farkı nedir?`
   CEVAP get daha gündelik ve çoğu zaman çaba ima eder: I must get my eyes tested.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Hizmet listesi**

Geçen yıl başkasına yaptırdığınız beş işi yazın; ikisinde get, birinde olumsuz deneyim anlamı olsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP I had my flat painted in the spring. I got my laptop repaired last month. We had a new boiler installed. I got my eyes tested in June. Last summer I had my bike stolen outside the library.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi eşinize verin; o have got someone to do biçimine çevirsin ve iki yapının farkını yazsın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I had my hair cut. → I got a hairdresser to cut my hair. I had my phone stolen. (olumsuz deneyim — istemsiz)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) have/get + nesne + üçüncü biçim düzeni doğru. 2) İki cümlede get kullanılmış. 3) Olumsuz deneyim anlamı bir örnekte var.

B1.VERB.07 Tense in Subordinate Clauses *Yan Cümlede Zaman Seçimi* ◆ çekirdek

zaman cümlesinde geniş zaman · geçmiş raporlama fiilinden sonra geri kaydırma · genel gerçeklerde kaydırma yok

Yan cümledeki zaman, kendi başına değil ana cümleye göre seçilir. Zaman ve koşul cümleleri gelecek eki almaz; geçmiş bir raporlama fiilinden sonra ise yan cümledeki zaman bir adım geriye kayar. Ancak bu kaydırma mekanik değildir: söylenen şey hâlâ geçerliyse ya da genel bir gerçekse kaydırma yapılmayabilir. Bu esneklik, kuralı ezberleyen öğrenci için şaşırtıcıdır ve açıkça öğretilmelidir.

Subordinate-clause tense is chosen relative to the main clause; backshift is normal after a past reporting verb but is not obligatory for still-valid or general truths.

AYRIM He said he was tired. (o an) ↔ He said the earth is round. (genel gerçek)

SIK HATA

✗ I will call you when I will arrive. He said the earth was round — genel gerçek için gereksiz.
✓ I will call you when I arrive. He said the earth is round.

Türkçede aktarma yapısı ekle kurulur ve zaman kaydırması zorunlu değildir; öğrenci ya hiç kaydırmaz ya da her durumda kaydırır.

KAVRAMA SORUSU Is it still true now? · Which clause sets the time reference?

SINIFTA Geri kaydırmayı kural olarak değil ölçüt olarak verin: hâlâ geçerli mi? Geçerliyse kaydırmak zorunlu değildir.

1 **Present tense for future in time clauses** · Zaman cümlesinde geniş zaman

I'll call you when I get there. — *Varınca ararım.*

~~✗when I will get there~~

We'll start as soon as she arrives. — *O gelir gelmez başlarız.*

Zaman ve koşul cümleleri gelecek almaz.

2 **Backshift after a past reporting verb** · Geçmiş raporlama fiilinden sonra geri kaydırma

"I am tired." → He said he was tired.

"I will call." → She said she would call.

"I have finished." → He said he had finished.

Zaman bir adım geriye kayar.

3 **No backshift for general truths** · Genel gerçeklerde geri kaydırma yok

He said the earth is round. — *Genel gerçek → kaydırma yok*

She said she lives in Ankara. — *Hâlâ geçerliyse kaydırma isteğe bağlı*

He said water boils at 100°C. ✓

Ölçüt: hâlâ doğru mu?

4 **Tense harmony across a narrative** · Anlatı boyunca zaman uyumu

Anlatı boyunca tek bir zaman ekseni korunur.

Geçmiş anlatıda ana eksen past simple'dır.

Eksen değişecekse açık bir zaman belirteci konur.

Tutarsız eksen okuyucuyu kaybettirir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.VERB.07

1 KONTROLLÜ *Controlled* Yan cümlede zaman

Fiili doğru biçimde yazın.

1. `He said he ___ (be) tired.`
   CEVAP was
2. `She told me she ___ (finish) the report.`
   CEVAP had finished
3. `I will call you when I ___ (arrive).`
   CEVAP arrive
4. `He asked if I ___ (can) help.`
   CEVAP could
5. `They knew that water ___ (boil) at 100°C.`
   CEVAP boils
   Genel gerçek geri kaymayabilir.
6. `I thought you ___ (leave) yesterday.`
   CEVAP had left / left

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Geri kayma zorunlu mu?

Karar verin.

1. `He said he is a teacher. — doğru mu?`
   CEVAP Kabul edilir; hâlâ geçerli bir durum bildiriyorsa geri kayma zorunlu değildir.
2. `✗ He said he will come.`
   CEVAP He said he would come. — geçmiş raporlamada would yeğlenir.
3. `✗ She asked me where do I live.`
   CEVAP She asked me where I lived.
4. `Geri kayma bir kural mı, bir eğilim mi?`
   CEVAP Eğilimdir. Konuşan bilgiyi hâlâ geçerli sayıyorsa kaymayabilir; ders kitaplarının katı tablosu kullanımı tam yansıtmaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Aktarım paragrafı

Bir konuşmayı altı cümleyle aktarın; üçünde geri kayma uygulayın, üçünde uygulamayın ve nedenini not edin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP She said she was busy that week. (geçmiş, bitmiş) She added that she had already spoken to the manager. (öncelik) She told me that she still lives in Ankara. (hâlâ geçerli) He explained that the office opens at eight. (kalıcı gerçek) He said he would call me later. (gelecek) He mentioned that he had been working there since 2018.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi eşinize verin; o geri kayma uygulanmayan üçünün nedenini bulsun (hâlâ geçerli, genel gerçek, yakın aktarım).`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: He said the earth goes round the sun. (genel gerçek) She said she is coming. (hâlâ geçerli) He said he was tired. (geri kayma)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Üç cümlede geri kayma doğru uygulanmış. 2) Uygulanmayan üçünün gerekçesi yazılmış. 3) Zaman ve yer belirteçleri aktarıma uyarlanmış.

07 Kiplik
Modality

MOD

B1.MOD.01 Modals of Deduction — Present *Çıkarım Kipleri — Şimdiki Zaman* ◆ çekirdek

→ VII.6

must / can't / may / might / could + yalın fiil (ya da be + V-ing)

Aynı kip sözcükleri iki bütünüyle farklı iş görür: zorunluluk bildirmek ve çıkarım yapmak. Çıkarım anlamında must "zorundasın" değil, "kesin öyledir" demektir; kanıta dayalı bir mantık yürütmedir. Bu ikinci kullanımın en kritik noktası olumsuzudur: çıkarımda must'ın karşıtı mustn't değil can't'tir. Bu, biçimden çıkarılamayacak bir asimetridir ve açıkça öğretilmezse öğrenci kendi başına bulamaz.

Modals of deduction express the speaker's certainty based on evidence; the negative of deductive must is can't, not mustn't.

AYRIM He must be tired. (kesin yorgundur) ↔ He can't be tired. (yorgun olması imkânsız)

SIK HATA

✗ He mustn't be at home; his car is gone.
✓ He can't be at home; his car is gone.

Türkçede "olmalı / olamaz" çifti düzenlidir ama İngilizcede olumsuz taraf başka bir kipe geçtiği için öğrenci mustn't'i seçer.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Çıkarımda must'ın karşıtı can't'tir**

Zorunluluk anlamında must ↔ mustn't çifti düzenlidir; ancak çıkarım anlamında bu simetri bozulur. He must be tired cümlesinin olumsuzu He can't be tired'dır, çünkü mustn't yasak bildirir ve mantıksal imkânsızlık anlamı taşıyamaz. Öğrenci biçimsel simetriye güvendiği için He mustn't be tired üretir; bu cümle İngilizce konuşan biri için "yorgun olması yasak" gibi anlaşılır ve tuhaf düşer. Aynı asimetri geçmiş biçimlerde de sürer: must have done ↔ can't have done.

He must be tired. — *Kesin yorgundur.* ✓

He can't be tired; he slept all day. — *Yorgun olamaz, bütün gün uyudu.* ✓

~~✗He mustn't be tired.~~ — *"Yorgun olması yasak" gibi anlaşılır.*

She must have left. — *Gitmiş olmalı.* ✓

She can't have left; her coat is here. — *Gitmiş olamaz, paltosu burada.* ✓

~~✗She mustn't have left.~~

KAVRAMA SORUSU What is the evidence? · How certain is the speaker?

SINIFTA Çıkarımı bir dedektiflik oyunuyla çalıştırın: ipuçlarını verin, öğrenciler kip seçerek sonuç bildirsin. Kesinlik ölçeği oyunla oturur.

1 **must = logically certain** · must = mantıksal kesinlik

He must be tired; he worked all night. — *Yorgun olmalı.*
You must be joking. — *Şaka yapıyor olmalısın.*
This must be the right address. — *Doğru adres bu olmalı.*
Kanıta dayalı kesinlik (~%95).

2 **can't = logically impossible** · can't = mantıksal imkânsızlık

He can't be at home; his car is gone. — *Evde olamaz.*
That can't be true. — *Bu doğru olamaz.*
She can't be twenty; she has three children. — *Yirmi yaşında olamaz.*
Mantıksal imkânsızlık (~%0).

3 **may / might / could = possible** · Olasılık bildirenler

She might be in the library. — *Kütüphanede olabilir.*
He may know the answer. — *Cevabı biliyor olabilir.*
It could be a mistake. — *Bir hata olabilir.*
Olasılık (~%40).

4 **mustn't is NOT the opposite of must here** · Çıkarımda must'ın karşıtı mustn't değildir

~~✗He mustn't be tired.~~ — *He can't be tired.* ✓

~~✗That mustn't be true.~~ — *That can't be true.* ✓

mustn't yalnızca yasak bildirir.

Çıkarımda olumsuz taraf can't'tir.

5 **The certainty scale** · Kesinlik ölçeği

must — kesin (~%95)

may / might / could — olası (~%40)

can't — imkânsız (~%0)

Ölçek kanıtın gücüne göre seçilir.

6 **Continuous deduction: must be doing** · Sürekli biçimde çıkarım

She must be working now. — *Şu an çalışıyor olmalı.*

They can't be sleeping; the lights are on. — *Uyuyor olamazlar.*

He might be waiting outside. — *Dışarıda bekliyor olabilir.*

modal + be + V-ing

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.MOD.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Çıkarım kipi**

Boşluğu doldurun.

1. He ___ be at home; his car is outside.
   CEVAP must
   Çıkarım kipleri kanıta dayanır; kanıt yoksa 'must' aşırı iddialıdır. Alıştırmada her cümleye bir kanıt cümlesi eklenmesi bu bağı görünür kılar.
2. She ___ be at work; today is Sunday.
   CEVAP can't
3. They ___ be on holiday, I am not sure.
   CEVAP may / might / could
4. That ___ be Ali; he is in Berlin.
   CEVAP can't
5. You ___ be joking!
   CEVAP must
6. It ___ rain later, the sky is grey.
   CEVAP might / could / may

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kesinlik ölçeği**

Kipleri kesinlik sırasına dizin ya da yanlışı düzeltin.

1. must be · might be · can't be · could be — kesinlikten olumsuza sıralayın.
   CEVAP must be (kesine yakın olumlu) > could/might be (olası) > can't be (kesine yakın olumsuz).
2. ✗ He mustn't be at home.
   CEVAP He can't be at home. — olumsuz çıkarım can't ile kurulur.
3. ✗ He may not to be there.
   CEVAP He may not be there.
4. must burada zorunluluk mu bildiriyor?
   CEVAP Hayır — çıkarım (epistemik) bildirir. Aynı kip iki ayrı kiplik alanında çalışır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kanıttan çıkarım**

Beş durum betimleyip her biri için bir çıkarım cümlesi yazın; must, can't, may, might ve could kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.

   ÖRNEK CEVAP The lights are off — they must be asleep. Her coat is here, so she can't have left. He may be stuck in traffic. They might not have received the email. That could be the reason for the delay.

2. GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Beş durumunuzu sınıfa okuyun; arkadaşlarınız kendi çıkarımlarını yazsın. Aynı kanıttan farklı kip fiili çıkanları tartışın.

   ÖRNEK CEVAP Örnek: The lights are off and the car is gone. → They must be out. / They can't be asleep. / They might be at work.

3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ

   ÖLÇÜT 1) must ve can't karşıt uçlarda kullanılmış. 2) may/might/could orta kesinlikte. 3) Her çıkarım verilen kanıta dayanıyor.

B1.MOD.02 Modal Perfects — Introduction *Geçmişe Yönelik Kipler — Giriş* ◇ yüksek verim

`modal + have + V3`

Kip sözcüklerinin geçmiş biçimi yoktur; geçmişe yönelik anlam have + V3 eklenerek kurulur. Bu yapı geçmiş olaylar hakkında çıkarım yapmayı, geçmiş bir davranışı eleştirmeyi ya da pişmanlık bildirmeyi sağlar. En ince ayrım needn't have done ile didn't need to arasındadır: birincisinde eylem yapılmıştır ama gereksizdi, ikincisinde ise gerek olmadığı için yapılmamıştır. Bu ayrım Türkçeye tek bir yapıyla çevrilemez.

Modal perfects express deduction about the past, criticism, or regret; needn't have done and didn't need to differ in whether the action happened.

AYRIM You needn't have come. (geldin ama gerekmiyordu) ≠ You didn't need to come. (gelmedin, gerek yoktu)

SIK HATA

✗ You should told me. He must left early.

✓ You should have told me. He must have left early.

Türkçede geçmişe yönelik kiplik tek bir birleşik çekimle kurulur ("söylemeliydin"), bu yüzden have öğesi kolayca düşer.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **needn't have done ↔ didn't need to do**

İki yapı da "gerek yoktu" anlamı taşır ama olayın gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda tam ters şey söyler. needn't have done, eylemin yapıldığını ama gereksiz olduğunu bildirir; didn't need to do ise gerek olmadığını, dolayısıyla (çoğunlukla) yapılmadığını bildirir. Türkçede her ikisi de "gerek yoktu" ile karşılanır ve ayrım tamamen kaybolur. Bu, sınavlarda düzenli olarak sorulan ve konuşmada gerçek yanlış anlaşılmalara yol açan bir ayrımdır.

`You needn't have cooked — we ate on the way.` — *Yemek yapmana gerek yoktu (ama yaptın).*

`You didn't need to cook — I had already ordered.` — *Yemek yapmana gerek yoktu (yapmadın).*

`I needn't have hurried; the train was late.` — *Acele etmeme gerek yokmuş (acele ettim).*

`I didn't need to hurry, so I walked slowly.` — *Acele etmeme gerek yoktu, yavaş yürüdüm.*

`She needn't have paid — it was free.` — *Ödemesine gerek yoktu (ödedi).*

`Ölçüt: eylem gerçekleşti mi?`

KAVRAMA SORUSU Did the action actually happen? · Are we deducing, criticising or regretting?

SINIFTA needn't have / didn't need to ayrımını iki kısa öykü ile verin; kural açıklaması yerine olayın gerçekleşip gerçekleşmediğini sordurun.

1 **must have + past participle** · Geçmişe dair kesin çıkarım

`He must have left.` — *Gitmiş olmalı.*

`They must have forgotten.` — *Unutmuş olmalılar.*

`It must have been difficult.` — *Zor olmuş olmalı.*

`Geçmişe dair kesin çıkarım.`

2 **can't have + past participle** · Geçmişe dair imkânsızlık

`She can't have known.` — *Biliyor olamaz.*

`He can't have finished so quickly.` — *Bu kadar çabuk bitirmiş olamaz.*

`They can't have seen us.` — *Bizi görmüş olamazlar.*

`Geçmişe dair imkânsızlık.`

3 **may / might / could have** · Geçmişe dair olasılık

`He might have forgotten.` — *Unutmuş olabilir.*

`She may have missed the train.` — *Treni kaçırmış olabilir.*

`It could have been worse.` — *Daha kötü olabilirdi.*

`Geçmişe dair olasılık.`

4 **should have = criticism or regret** · should have = eleştiri ya da pişmanlık

`You should have told me.` — *Bana söylemeliydin.*

`I shouldn’t have said that.` — *Onu söylememeliydim.*

`They should have arrived by now.` — *Şimdiye gelmiş olmalıydılar.*

`Eleştiri ya da pişmanlık.`

5 **needn't have ↔ didn't need to** · İki yapının anlam farkı

`You needn’t have come.` — *Gelmene gerek yoktu (geldin).*

`You didn’t need to come.` — *Gelmene gerek yoktu (gelmedin).*

`I needn’t have worried.` — *Endişelenmeme gerek yokmuş.*

`Fark: eylem oldu mu?`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.MOD.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Geçmişe yönelik kip**

Cümleyi tamamlayın.

1. `He ___ (must / forget). That is why he didn't come.`
   CEVAP must have forgotten
2. `She ___ (can't / know) about it.`
   CEVAP can't have known
3. `You ___ (should / tell) me earlier.`
   CEVAP should have told
4. `I ___ (needn't / buy) so much food.`
   CEVAP needn't have bought
   Aldım ama gerek yokmuş.
5. `They ___ (might / miss) the train.`
   CEVAP might have missed
6. `He ___ (could / help) but he didn't.`
   CEVAP could have helped

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **didn't need to / needn't have**

Farkı söyleyin ve doğru olanı seçin.

1. `I didn't need to go. / I needn't have gone.`
   CEVAP Birincisinde gitmedim (gerek yoktu); ikincisinde gittim ama gereksizmiş.
2. `✗ He must had forgotten.`
   CEVAP He must have forgotten.
3. `✗ You should have to call me.`
   CEVAP You should have called me.
4. `✗ She can't had seen us.`
   CEVAP She can't have seen us.
5. `should have + V3 hangi duyguyu taşır?`
   CEVAP Pişmanlık ya da eleştiri: yapılmalıydı ama yapılmadı.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Geçmişe bakış**

Geçmişte olan bir aksaklığı beş cümleyle değerlendirin; must have, can't have, should have, could have ve might have kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP They must have sent the letter to the wrong address. The office can't have received it. I should have checked the details myself. We could have avoided the whole problem. Someone might have made a mistake in the system.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi eşinize verin; o hangilerinin çıkarım hangilerinin eleştiri/pişmanlık olduğunu ayırsın. Sonra bir cümleyi karşıtına çevirin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: He must have missed the bus. (çıkarım) You should have told me. (eleştiri) → You shouldn't have told her.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) modal + have + üçüncü biçim yapısı tam. 2) Çıkarım ile eleştiri işlevleri ayrılmış. 3) *should of gibi yazım hatası yok.

B1.MOD.03 Obligation Across Time *Zorunluluğun Zaman Boyutu* ◇ yüksek verim

↑ A2.MOD.01

must / have to / need to (şimdi) · had to (geçmiş) · will have to (gelecek) · be supposed to · be to

must'ın çekimlenebilir bir geçmişi ve geleceği olmadığı için zorunluluk zaman ekseninde have to ile taşınır. Bu, biçimsel bir zorunluluktur, anlam farkı değildir. Ayrıca zorunluluğun yumuşatılmış iki biçimi vardır: be supposed to bir beklenti bildirir (yapılması beklenir ama yapılmayabilir), be to ise resmî talimat bildirir ve yönetmelik, program ve haber dilinde yaygındır.

Obligation is carried across tenses by have to, since must has no past or future; be supposed to and be to add expectation and official instruction.

AYRIM You have to wear a tie. (kural) ≠ You are supposed to wear a tie. (beklenti — ihlal edilebilir)

SIK HATA

✗ I must go yesterday. You will must apply again.
✓ I had to go yesterday. You will have to apply again.

Türkçede zorunluluk eki bütün zamanlarda çekilebildiği için must'ın kusurlu bir kip olduğu bilgisi öğrenciye aykırı gelir.

KAVRAMA SORUSU Which time is this? · Is it a rule or an expectation?

SINIFTA Zorunluluk kiplerini zaman satırları hâlinde tablolaştırın; must'ın yalnızca tek bir kutuyu doldurabildiği görsel olarak çarpıcıdır.

1 **Present: must / have to / need to** · Şimdiki zaman

I have to leave now. — *Şimdi gitmeliyim.*
You need to sign here. — *Burayı imzalamanız gerekiyor.*
I must finish this today. — *Bunu bugün bitirmeliyim.*
must içsel, have to dışsal zorunluluk.

2 **Past: had to / didn't have to** · Geçmiş zaman

I had to work late. — *Geç saate kadar çalışmak zorunda kaldım.*
We didn't have to pay. — *Ödemek zorunda değildik.*
~~✗I must work late yesterday.~~
Geçmişte tek seçenek had to'dur.

3 **Future: will have to** · Gelecek zaman

You will have to apply again. — *Yeniden başvurmanız gerekecek.*
They will have to wait. — *Beklemek zorunda kalacaklar.*
~~✗You will must apply.~~
İki modal yan yana gelemez.

4 **be supposed to for expectation** · Beklenti bildiren yapı

You are supposed to wear a tie. — *Kravat takmanız bekleniyor.*
He was supposed to call me. — *Beni araması gerekiyordu (aramadı).*
We're supposed to be there at eight. — *Sekizde orada olmamız gerekiyor.*
Beklenti bildirir; ihlal edilebilir.

5 **be to for official instructions** · Resmî talimat bildiren yapı

`Candidates are to remain seated.` — *Adaylar yerlerinde kalacaktır.*

`The meeting is to be held on Monday.` — *Toplantı pazartesi yapılacaktır.*

`You are not to leave the room.` — *Odadan çıkmayacaksınız.*

`Resmî talimat ve duyuru dili.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.MOD.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Zorunluluk — üç zaman**

Boşluğu doldurun.

1. `I ___ work late yesterday.`
   CEVAP had to
   'must' geçmiş kuramaz; geçmiş zorunluluk 'had to' ile verilir. Buna karşılık 'must have' geçmişe dair çıkarımdır — iki yapı biçimce yakın, anlamca uzaktır.
2. `I ___ work late tomorrow.`
   CEVAP will have to
3. `You ___ not tell anyone. (yasak)`
   CEVAP must
4. `We ___ not pay; it was free.`
   CEVAP didn't have to
5. `She ___ to submit it by Friday.`
   CEVAP has
6. `I ___ (have to) do this since I started.`
   CEVAP have had to

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **must ve have to nerede ayrılır?**

Değerlendirin.

1. `I must stop smoking. / I have to stop smoking.`
   CEVAP Birincisi kendi kararım; ikincisi dışarıdan gelen zorunluluk (doktor söyledi).
2. `✗ I musted go.`
   CEVAP I had to go. — must geçmişi yoktur.
3. `✗ Yesterday I must work.`
   CEVAP Yesterday I had to work.
4. `Neden must bütün zamanlarda çekilemez?`
   CEVAP Kipler eksiltili (defective) fiillerdir: çekim ekleri, mastar ve ortaç biçimleri yoktur; boşlukları have to gibi yarı kipler doldurur.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Zorunluluk günlüğü**

Altı cümle yazın: ikisi geçmiş, ikisi şimdi, ikisi gelecek zorunluluğu; biri yasağı, biri zorunlu-olmayanı bildirsin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Last week I had to work every evening. I didn't have to come in on Saturday. Now I have to finish the report by Friday. You mustn't share these files with anyone. Next month I will have to travel twice. After that I won't have to work weekends.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi bir zaman tablosuna yerleştirin; geçmiş zorunluluk için must kullanılamadığını gösterip had to ile düzeltin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I had to work last night. (*I must worked değil) I have to work now. I will have to work tomorrow. You mustn't smoke here. You don't have to come.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Geçmişte had to kullanılmış. 2) mustn't yasak, don't have to gereksizlik. 3) Üç zaman dilimi de temsil edilmiş.

B1.MOD.04 Willingness, Habit and Refusal *İsteklilik, Alışkanlık ve Reddetme*

`will (isteklilik, şimdiki alışkanlık) · won’t (reddetme) · would (geçmiş alışkanlık)`

will ve would her zaman zaman bildirmez; kiplik anlamlar da taşırlar. will isteklilik ya da yerleşik bir alışkanlık bildirebilir; olumsuzu ise reddetmedir ve ilginç biçimde cansız nesneler için de kullanılır: kapı açılmıyorsa İngilizce bunu “kapı reddediyor” diye anlatır. would ise geçmişteki yinelenen davranışları anlatır ve anlatı dilinde used to ile birlikte çalışır.

will and would carry modal meanings — willingness, refusal and characteristic habit — as well as time reference.

AYRIM The door won’t open. (açılmıyor) ≠ The door will not be opened. (açılmayacak)

SIK HATA

✗ The door doesn’t want to open.
✓ The door won’t open.

Türkçede cansız nesneye isteklilik yüklenmediği için öğrenci bu kullanımı çeviremez; “açılmıyor” yapısını doğrudan present ile kurar.

KAVRAMA SORUSU Is this about time or about willingness? · Is it a habit or a single event?

SINIFTA won’t’un reddetme anlamını gerçek nesnelerle gösterin: sıkışan kapı, çalışmayan bilgisayar. Somut örnek soyut açıklamayı gereksiz kılar.

1 **will for willingness** · İsteklilik bildiren will

I’ll do it for you. — *Senin için yaparım.*
Will you help me? — *Bana yardım eder misin?*
She’ll lend you the money. — *Sana parayı verir.*
İsteklilik bildirir, gelecek değil.

2 **won't for refusal** · Reddetme bildiren won't

The door won’t open. — *Kapı açılmıyor.*
The car won’t start. — *Araba çalışmıyor.*
He won’t listen to me. — *Beni dinlemiyor (dinlemek istemiyor).*
Reddetme: cansız nesneler için de kullanılır.

3 **will for present habit** · Şimdiki alışkanlık

He will sit there for hours. — *Saatlerce orada oturur.*
She’ll always find something to complain about. — *Hep şikâyet edecek bir şey bulur.*
Yerleşik, karakteristik alışkanlık.
Vurguyla söylenirse sitem anlamı taşır.

4 **would for past habit** · Geçmiş alışkanlık

She would always arrive early. — *Hep erken gelirdi.*
Every summer we would go to the coast. — *Her yaz sahile giderdik.*
He would sit by the window and read. — *Pencerenin yanında oturup okurdu.*
Durum bildiremez: ✗I would live there.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.MOD.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* İsteklilik ve alışkanlık

Boşluğu doldurun.

1. The car ___ not start this morning.
   CEVAP would
   Reddetme: bir türlü çalışmadı.
2. When we were children, we ___ play in the street.
   CEVAP would / used to
3. He ___ always leave the door open. (sinir bozucu alışkanlık)
   CEVAP will / would
4. ___ you help me with this?
   CEVAP Will / Would
5. She ___ not listen to anyone.
   CEVAP would
6. I ___ rather stay at home.
   CEVAP would

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* would mu used to mu?

Karar verin ve nedenini söyleyin.

1. We ___ go to the seaside every summer.
   CEVAP would / used to — ikisi de olur, tekrarlanan eylem.
2. I ___ have long hair.
   CEVAP used to — durum bildiriyor, would kullanılamaz.
3. ✗ I would live in Ankara.
   CEVAP I used to live in Ankara.
4. He will keep interrupting. Bu gelecek mi?
   CEVAP Hayır — sinir bozucu alışkanlık bildirir. will bir kiptir, zaman eki değildir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Eski günler

Çocukluğunuzu beş cümleyle anlatın; üçünde would/used to, birinde reddetme anlamı, birinde alışkanlık eleştirisi olsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP We used to live in a small village. Every summer we would swim in the river. My grandfather would tell us long stories. Our old radio wouldn't work in the rain. My brother will always take the last piece of bread.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi eşinize verin; o would kullanılamayan yerleri (durum yüklemleri) bulup used to ile düzeltsin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: We would go to the seaside every summer. I used to have a bike. (*I would have a bike değil) He wouldn't listen to anyone. (reddetme) She will keep interrupting. (eleştiri)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) would yalnızca yinelenen eylemlerle. 2) Durum yükleminde used to kullanılmış. 3) Reddetme ve eleştiri anlamları birer örnekle verilmiş.

08 Yüklem Kalıpları ve Değerlik

Predicate Patterns & Valency

VAL

B1.VAL.01 The Seven Basic Clause Patterns *Yedi Temel Cümle Kalıbı*

→ VII.7

SV · SVO · SVOO · SVOC · SVOA · SVC · SVA

İngilizce cümlelerin görünürdeki sonsuz çeşitliliği, aslında yedi temel kalıba indirgenebilir. Bir cümleyi çözümlemek, hangi kalıba ait olduğunu görmektir; bir cümle üretmek ise fiilin hangi kalıpları kabul ettiğini bilmektir. Bu yüzden kalıplar dilbilgisinin değil, sözlüğün parçasıdır: her fiil kendi kalıplarını taşır. Aynı fiil birden çok kalıba girebilir ve her girişte anlamı biraz değişir.

All English clauses reduce to seven basic patterns; each verb licenses a specific subset of them.

AYRIM She is happy. (SVC) ≠ She is at home. (SVA)

SIK HATA

```
✗ She put the book. He explained me the rule.
✓ She put the book on the table. He explained the rule to me.
```

Türkçede öğeler ekle işaretlendiği ve sıra esnek olduğu için öğrenci İngilizcedeki kalıp zorunluluğunu sezmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Sözlük kalıbı verir, ders kitabı çoğu kez vermez**

Öğrenciler fiilleri anlamlarıyla ezberler ama kalıplarıyla ezberlemez; oysa bir fiili bilmek, onun hangi öğeleri zorunlu kıldığını bilmektir. explain fiilinin anlamını bilen ama SVOO kalıbına girmediğini bilmeyen öğrenci "explain me" demeye devam eder. İyi bir öğrenci sözlüğü her anlam için kalıbı verir (V n, V n to n, V that); bu bilgi ders kitaplarında çoğu kez atlanır. Öğretmenin görevi bu boşluğu kapatmaktır.

```
explain: V n to n → explain the rule to me ✓ (V n n ✗)
give: V n n ve V n to n → give me a book ✓ · give a book to me ✓
put: V n adv/prep (zorunlu) → put it on the table ✓ · put it ✗
suggest: V -ing, V that → suggest going ✓ · suggest me to go ✗
want: V to inf, V n to inf → want to go ✓ · want you to go ✓
Sözcük defterine anlamla birlikte kalıbı da yazdırın.
```

KAVRAMA SORUSU How many obligatory elements does this verb need? · Which pattern is this?

SINIFTA Kalıpları renkli kartlarla çalıştırın: her öğe bir renk. Öğrenci cümleyi kartlara ayırdığında kalıp kendiliğinden görünür.

1 **L1 SV — intransitive** · Geçişsiz

```
Birds fly. — Kuşlar uçar.
The baby is sleeping. — Bebek uyuyor.
Accidents happen. — Kazalar olur.
Nesne almaz: geçişsiz fiil.
```

2 **L2 SVO — monotransitive** · Tek nesneli geçişli

```
She reads books. — Kitap okur.
They built a house. — Bir ev yaptılar.
I saw him. — Onu gördüm.
Tek nesne: en yaygın kalıp.
```

3 **L3 SVOO — ditransitive** · Çift nesneli

```
She gave me a book. — Bana bir kitap verdi.
He sent us a letter. — Bize mektup gönderdi.
They offered her a job. — Ona iş teklif ettiler.
İki nesne: dolaylı + doğrudan.
```

4 **L4 SVOC — complex-transitive** · Nesne tümleyenli

`They made him angry.` — *Onu kızdırdılar.*

`We consider her the best.` — *Onu en iyisi sayıyoruz.*

`Paint it red.` — *Kırmızıya boya.*

`Tümleyen nesneyi niteler.`

5 **L5 SVOA — object + obligatory adverbial** · Zorunlu zarf tümleyenli

`She put the book on the table.` — *Kitabı masaya koydu.*

`He placed it in the box.` — *Onu kutuya koydu.*

~~`✗She put the book.`~~

`Yer bildirimi zorunludur.`

6 **C1 SVC — copular + subject complement** · Bağlaç + özne tümleyeni

`She is happy.` — *Mutlu.*

`He became a doctor.` — *Doktor oldu.*

`It seems difficult.` — *Zor görünüyor.*

`Tümleyen özneyi niteler.`

7 **C2 SVA — copular + obligatory adverbial** · Bağlaç + zorunlu zarf

`She is at home.` — *Evde.*

`The meeting is in Room 3.` — *Toplantı 3 numaralı odada.*

~~`✗She is. (yer olmadan eksik)`~~

`Bağlaç fiil + zorunlu yer.`

8 **One verb can enter several patterns** · Bir fiil birden çok kalıba girebilir

`He runs every morning. (SV)` — *Her sabah koşar.*

`He runs a company. (SVO)` — *Bir şirket yönetiyor.*

`The water is running. (SV) ⇔ She ran the water. (SVO)`

`Kalıp değişince anlam da değişir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* `B1.VAL.01`

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Kalıbı adlandır**

Cümlenin kalıbını yazın (SV, SVO, SVC, SVA, SVOO, SVOC, SVOA).

1. `The baby is sleeping.`
   CEVAP SV
   Yedi kalıp, İngilizce cümlenin bütün iskeletini verir; ileri düzeydeki her yapı bu yedisinin genişletilmişidir. Bu çerçeve erken kurulursa sonraki konular yerini bulur.
2. `She reads novels.`
   CEVAP SVO
3. `He is a lawyer.`
   CEVAP SVC
4. `The keys are in the drawer.`
   CEVAP SVA
5. `They gave me a book.`
   CEVAP SVOO
6. `We elected her chair.`
   CEVAP SVOC
7. `He put the box on the shelf.`
   CEVAP SVOA

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Yedi kalıp, kaç yapı?**

Değerlendirin.

1. `Edilgen sekizinci bir kalıp mıdır?`
   CEVAP Hayır. Edilgen bir ÇATI işlemidir; kalıbı dönüştürür ama yeni bir kalıp yaratmaz.
2. `Öbek fiil ayrı bir kalıp mıdır?`
   CEVAP Hayır — yalnızca yüklemin biçimidir. She turned on the light hâlâ SVO'dur.
3. `✗ It was rained yesterday.`
   CEVAP It rained yesterday. — geçişsiz fiil edilgen olmaz.
4. `SVC ile SVA sınırı neden tartışmalıdır?`
   CEVAP Bazı ekoller yer tümleyenini SVC içinde sayar. Sınıflandırma seçimi kaydedilmeli, tek doğru diye sunulmamalıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yedi kalıp, yedi cümle**

Aynı konu hakkında yedi cümle yazın; her biri farklı bir kalıp olsun ve kalıbı yanına yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Yedi cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The teacher arrived. (SV) She opened the register. (SVO) The class was quiet. (SVC) Her office is upstairs. (SVA) She gave the students a task. (SVOO) They called the task difficult. (SVOC) She placed the papers on the desk. (SVOA)
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Yedi cümlenizi eşinize verin; o kalıp etiketlerini silsin ve yeniden bulsun. Yanlış eşleşen kalıbı birlikte düzeltin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: SV: The baby slept. SVO: She read the book. SVOO: He gave me a book. SVOC: They made him captain. SVC: It seems easy. SVA: He lives in Bursa. SVOA: She put it on the shelf.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Yedi kalıbın hepsi temsil edilmiş. 2) Etiketler doğru. 3) Zorunlu öğeler eksiksiz.

B1.VAL.02 Complement or Adjunct? *Tümleyen mi Zarf mı?*

→ VII.10

tümleyen = fiilin seçtiği zorunlu öğe · zarf = serbestçe eklenen isteğe bağlı öğe

Bir cümledeki her öbek aynı statüde değildir. Tümleyen, fiilin kendisinin talep ettiği ve atıldığında cümleyi bozan öğedir; zarf ise cümleye dışarıdan eklenen ve atıldığında cümleyi bozmayan öğedir. Bu ayrım iki basit testle yapılır: çıkarma testi ve sayı testi. Ayrım öğretilmediğinde öğrenci bütün edat öbeklerini aynı sayar ve hangi edatın zorunlu olduğunu ayırt edemez.

Complements are selected by the verb and cannot be removed; adjuncts are optional and can be stacked.

AYRIM She put the book. ✗ (tümleyen eksik) ↔ She read the book. ✓ (zarf gereksiz)

SIK HATA

```
✗ It depends. (bağlamsız) · She put the book.
✓ It depends on you. · She put the book on the table.
```

Türkçede zorunlu ve isteğe bağlı öğeler aynı durum ekleriyle işaretlendiği için ayrım biçimden okunamaz.

KAVRAMA SORUSU Can you delete it and keep the sentence? · Can you add another one of the same type?

SINIFTA İki testi öğrenciye alışkanlık hâline getirin; kural ezberi yerine sınama alışkanlığı kazandırın.

1 **Complements are selected by the verb** · Tümleyeni fiil seçer

`It depends on you.` — *Sana bağlı. (on zorunlu)*
`She put it on the shelf.` — *Rafa koydu. (yer zorunlu)*
`He referred to the report.` — *Rapora atıfta bulundu.*
`Tümleyeni fiil seçer.`

2 **Adjuncts are freely added** · Zarflar serbestçe eklenir

`She read the book in the library.` — *Kütüphanede okudu.*
`She read the book yesterday in the library with her friend.`
`Zarflar serbestçe eklenir ve çıkarılabilir.`
`Cümle her durumda ayakta kalır.`

3 **The elimination test** · Çıkarma testi

~~✗She put the book.~~ — *tümleyen eksik*

She read the book. ✓ — *zarfsız da tam*

~~✗It depends. (bağlam yoksa eksik)~~

Çıkarma testi ayrımı gösterir.

4 **The number test: adjuncts can be stacked** · Sayı testi

She read it yesterday, in the library, with a friend. ✓

~~✗She put it on the table on the shelf. (iki tümleyen olmaz)~~

Zarf yığılabilir, tümleyen yığılamaz.

Sayı testi.

5 **Why this matters for teaching** · Bu ayrım öğretimde neden önemli

Değerlik öğretilmezse fiil ezberi kalıcı olmaz.

Öğrenci anlamı bilir ama cümle kuramaz.

Kalıp bilgisi = üretim yetisi

Sözlük kalıbı verir; ders kitabı çoğu kez atlar.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.VAL.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Tümleyen mi zarf mı?**

Öğeyi çıkarın; cümle dilbilgisel kalıyor mu?

1. He put the book ON THE SHELF.
   CEVAP Tümleyen — çıkarılamaz.
   Bağlayıcı fiilden sonra sıfat, eylem fiilinden sonra zarf gelir: He grew tired / He grew quickly. Aynı fiilin iki davranışı yan yana gösterilmelidir.
2. He read the book IN THE GARDEN.
   CEVAP Zarf — çıkarılabilir.
3. She lives IN ANKARA.
   CEVAP Tümleyen — live yer öğesini gerektirir.
4. She works IN ANKARA.
   CEVAP Zarf — She works ✓.
5. The meeting lasted TWO HOURS.
   CEVAP Tümleyen.
6. We met LAST WEEK.
   CEVAP Zarf.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Testleri uygula**

Hangi test ayrımı verir?

1. Çıkarma testi neyi gösterir?
   CEVAP Zorunluluğu: tümleyen çıkarılamaz, zarf çıkarılabilir.
2. do so testi: He put the book on the shelf and she did so too. — ne gösterir?
   CEVAP do so yüklemi ve tümleyenlerini kapsar; zarf dışarıda kalabilir.
3. ✗ He put the book.
   CEVAP Tümleyen eksik — cümle tamamlanmamıştır.
4. Neden bu ayrım önemlidir?
   CEVAP Cümle kalıbını belirler; sözlükte fiilin değerliği (valency) bu ayrımla yazılır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Aynı fiil, iki işlev**

Dört fiil seçin; her biri için biri tümleyenli, biri zarflı iki cümle yazın.

1. GÖREV 1 (temel) — Sekiz cümle.
   ÖRNEK CEVAP She lives in İzmir. (tümleyen) / She works in İzmir. (zarf) · He put the keys on the table. (tümleyen) / He found the keys on the table. (zarf) · The film lasted three hours. (tümleyen) / We talked for three hours. (zarf) · He treated her badly. (tümleyen) / He answered her quickly. (zarf)
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Sekiz cümlenizi karıştırıp eşinize verin; o tümleyenli olanları zarflı olanlardan ayırsın ve nasıl ayırdığını yazsın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: He grew tired. (tümleyen — özneyi niteliyor) He grew quickly. (zarf — eylemi niteliyor)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Dört fiilin de iki kullanımı var. 2) Tümleyen sıfat/ad, zarf -ly biçiminde. 3) Ayrım ölçütü doğru dile getirilmiş.

B1.VAL.03 Verb Complementation Patterns *Fiil Tümleme Kalıpları*

→ VII.11 · VII.43

fiil + that / wh cümlesi / to + fiil / V-ing / nesne + to + fiil

Fiil tümlemesi, bir fiilin ardından hangi türde bir cümlenin gelebileceğini belirler. Bu bilgi anlamdan çıkarılamaz: know that cümlesi alır, want almaz; enjoy V-ing alır, decide almaz. Daha da önemlisi, bu bilgi fiile değil fiilin anlamına bağlıdır — aynı fiil farklı anlamlarda farklı kalıplar alabilir. Bu yüzden değerlik kaydı anlam başına tutulmalıdır.

Complementation patterns are lexical and are recorded per verb sense, not per verb form.

AYRIM I remember to lock it. ≠ I remember locking it.

SIK HATA

✗ I want that you come. I suggested him to go.
✓ I want you to come. I suggested that he go / suggested going.

Türkçede yan cümle tek bir ekle bağlandığı için öğrenci that cümlesini bütün fiillerle genellemeye çalışır.

KAVRAMA SORUSU What kind of clause can follow this verb? · Does the meaning change with a different pattern?

SINIFTA Sözcük defterini üç sütunlu tutturun: anlam · kalıp · örnek cümle. Kalıpsız kaydedilen sözcük üretime dönüşmez.

1 **verb + that-clause** · Fiil + that cümlesi

I know that he left. — *Gittiğini biliyorum.*
She said that it was late. — *Geç olduğunu söyledi.*
They admitted that they were wrong. — *Yanıldıklarını kabul ettiler.*
that gündelik dilde düşebilir.

2 **verb + wh-clause** · Fiil + wh cümlesi

I don't know where he lives. — *Nerede yaşadığını bilmiyorum.*
She asked what I wanted. — *Ne istediğimi sordu.*
It depends on how much it costs. — *Ne kadar tuttuğuna bağlı.*
Gömülü soru düz sıra alır.

3 **verb + to-infinitive** · Fiil + mastar

I want to leave. — *Gitmek istiyorum.*
She decided to stay. — *Kalmaya karar verdi.*
They refused to sign. — *İmzalamayı reddettiler.*
~~✗I want that I leave.~~

4 **verb + -ing clause** · Fiil + -ing cümlesi

I enjoy reading. — *Okumaktan hoşlanırım.*
He avoided answering. — *Cevaplamaktan kaçındı.*
She denied taking it. — *Aldığını inkâr etti.*
~~✗I enjoy to read.~~

5 **verb + object + to-infinitive** · Fiil + nesne + mastar

`I told him to wait.` — *Beklemesini söyledim.*

`She advised me to apply.` — *Başvurmamı önerdi.*

`They persuaded us to stay.` — *Kalmamıza ikna ettiler.*

~~`✗I told to him to wait.`~~

6 **Recording valency per verb sense, not per verb** · Değerlik anlam başına kaydedilir

`Aynı fiil, farklı anlam, farklı kalıp.`

`remember to do (yapılacak) ↔ remember doing (yapılmış)`

`Değerlik anlam başına kaydedilir.`

`Ayrıntı için → Bölüm VII.43`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.VAL.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Tümleme kalıbı**

Fiilin aldığı kalıbı yazın.

1. `enjoy`
   CEVAP V + -ing
2. `decide`
   CEVAP V + to-infinitive
3. `want`
   CEVAP V + to-inf · V + O + to-inf
4. `make (ettirgen)`
   CEVAP V + O + yalın fiil
5. `tell`
   CEVAP V + O + that-cümlesi · V + O + to-inf
6. `suggest`
   CEVAP V + -ing · V + that-cümlesi (istek kipi)
   suggest me ✗.
7. `remind`
   CEVAP V + O + to-inf · V + O + of + isim

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kalıp hatası**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ He suggested me to come.`
   CEVAP He suggested that I come. / He suggested coming.
2. `✗ She wants that I help.`
   CEVAP She wants me to help.
3. `✗ They made me to wait.`
   CEVAP They made me wait.
4. `✗ He explained me the problem.`
   CEVAP He explained the problem to me.
5. `✗ I recommend you to read it.`
   CEVAP I recommend that you read it. / I recommend reading it.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sekiz fiil, sekiz kalıp**

Sekiz fiil seçip her biri için kalıbını ve bir örnek cümle yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz satır.`

   ÖRNEK CEVAP avoid + -ing: I avoid driving at night. · agree + to-inf: They agreed to meet. · advise + O + to-inf: She advised me to wait. · let + O + yalın: They let us leave. · admit + -ing: He admitted taking it. · promise + that: He promised that he would call. · warn + O + about: They warned us about the road. · persuade + O + to-inf: She persuaded him to apply.

2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Sekiz kalıbınızı bir sözlükten doğrulayın; sözlüğün verdiği kalıp sizinkinden farklıysa cümlenizi düzeltin.`

   ÖRNEK CEVAP Örnek: explain something to somebody (*explain me something değil); provide somebody with something; remind somebody of something

3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`

   ÖLÇÜT 1) Sekiz fiilin kalıbı doğru. 2) Türkçe etkisiyle kurulan yanlış kalıp yok. 3) Her kalıba bir örnek cümle eşlik ediyor.

09 Çekimsiz Yan Cümleler

Non-finite Clauses

NFIN

B1.NFIN.01 Gerund or Infinitive — Meaning Change *Anlamı Değiştiren Gerund/Mastar*

◇ yüksek verim

↑ A2.NFIN.04 → VII.19 · VII.20

`fiil + to + yalın ⇔ fiil + V-ing (anlam değişir)`

Bir grup fiilde biçim seçimi üslup değil, anlam farkı yaratır. Genel eğilim şudur: to biçimi ileriye bakar (henüz yapılmamış, niyetlenilen), -ing biçimi geriye bakar (olmuş, yaşanmış). Bu ilke remember, forget, regret ve go on fiillerinde açıkça işler. stop ve try'da ise ayrım biraz farklıdır: stop + V-ing eylemi bırakmak, stop + to bir amaç için durmaktır. Bu fiiller Bı'in en sık sınav sorusu üreten grubudur.

With a small set of verbs the choice of form changes meaning: the to-form looks forward, the -ing form looks back.

AYRIM I remembered to lock the door. (kilitledim) ≠ I remember locking the door. (kilitlediğimi hatırlıyorum)

SIK HATA

```
✗ I stopped to smoke five years ago.
✓ I stopped smoking five years ago.
```

Türkçede iki anlam ayrı fiillerle kurulduğu için ("hatırlamak / unutmamak", "bırakmak / durmak") öğrenci biçim ayrımını sezmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **stop smoking ≠ stop to smoke**

Bu iki cümle birbirinin tam tersini söyler ve ikisi de dilbilgisel olarak doğrudur; bu yüzden hata hiçbir uyarı vermeden geçer. stop smoking sigarayı bırakmaktır; stop to smoke ise sigara içmek için yaptığı işi bırakmaktır. Türkçe konuşan öğrenci "sigarayı bıraktım" demek isterken sıklıkla ikinci biçimi seçer ve tam tersini söylemiş olur. Aynı ikili remember, forget ve regret fiillerinde de aynı mantıkla çalışır.

`I stopped smoking five years ago.` — *Beş yıl önce sigarayı bıraktım.* ✓

`I stopped to smoke.` — *Sigara içmek için durdum. (işi bıraktı, sigaraya gitti)*

`Remember to lock the door.` — *Kapıyı kilitlemeyi unutma. (henüz yapılmadı)*

`I remember locking the door.` — *Kapıyı kilitlediğimi hatırlıyorum. (yapıldı)*

`I regret telling him.` — *Ona söylediğime pişmanım. (söyledim)*

`I regret to tell you...` — *Üzülerek bildiririm ki... (şimdi söylüyorum)*

KAVRAMA SORUSU Did the action already happen? · Are we looking forward or back?

SINIFTA İkilileri tek tek değil, ilke olarak öğretin: to ileri bakar, -ing geriye bakar. İlke ezberden az yer kaplar ve daha çok iş görür.

1 **remember / forget** · Anımsama ve unutma

`Remember to lock the door.` — *Kilitlemeyi unutma. (yapılacak)*

`I remember locking the door.` — *Kilitlediğimi hatırlıyorum. (yapıldı)*

`I forgot to call her.` — *Onu aramayı unuttum.*

`I'll never forget meeting her.` — *Onunla tanışmayı asla unutmam.*

2 **stop** · stop

`He stopped smoking.` — *Sigarayı bıraktı.*

`He stopped to smoke.` — *Sigara içmek için durdu.*

`We stopped working at six.` — *Altıda çalışmayı bıraktık.*

`We stopped to rest.` — *Dinlenmek için durduk.*

3 **try** · try

`I tried to open the door.` — *Açmaya çalıştım. (zordu)*

`I tried opening the window.` — *Pencereyi açmayı denedim. (bir yöntem olarak)*

`Try to be on time.` — *Zamanında olmaya çalış.*

`Try adding some salt.` — *Biraz tuz eklemeyi dene.*

4 **regret** · regret

I regret telling him. — *Söylediğime pişmanım.*

I regret to tell you that… — *Üzülerek bildiririm ki…*

She regrets leaving so early. — *Erken ayrıldığına pişman.*

regret to inform: resmî yazı kalıbı

5 **mean** · mean

I meant to call you. — *Seni aramaya niyetlenmiştim.*

This means working late. — *Bu, geç saate kadar çalışmak demek.*

I didn’t mean to hurt you. — *Seni incitmek istememiştim.*

mean to = niyet · mean + -ing = gerektirmek

6 **go on** · go on

He went on talking for an hour. — *Bir saat konuşmayı sürdürdü.*

He went on to talk about the budget. — *Sonra bütçeden söz etmeye geçti.*

She went on working. — *Çalışmayı sürdürdü.*

-ing sürdürür, to yeni konuya geçer.

7 **need + -ing = passive meaning** · need + -ing edilgen anlam taşır

The car needs washing. = needs to be washed — *Arabanın yıkanması gerek.*

This shirt needs ironing. — *Bu gömleğin ütülenmesi gerek.*

The door needs painting. — *Kapının boyanması gerek.*

need + V-ing edilgen anlam taşır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.NFIN.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Anlam değişimi**

Doğru biçimi yazın.

1. I remember ___ (meet) her in 2015.
   CEVAP meeting
   remember/forget/stop/regret çiftlerinde -ing geçmişe, to sonraki eyleme bakar. Bu ölçüt dördünde de işler ve ezber listesinin yerini alabilir.
2. Remember ___ (lock) the door tonight.
   CEVAP to lock
3. He stopped ___ (smoke) last year.
   CEVAP smoking
4. He stopped ___ (talk) to a friend.
   CEVAP to talk
5. We regret ___ (inform) you that…
   CEVAP to inform
6. I regret ___ (say) that to him.
   CEVAP saying
7. She went on ___ (speak) for an hour.
   CEVAP speaking
8. After the introduction he went on ___ (describe) the method.
   CEVAP to describe

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Hangi olay önce?**

Zaman ilişkisini açıklayın.

1. `remember + -ing`
   CEVAP Olay önce olmuş, hatırlama sonra.
2. `remember + to-inf`
   CEVAP Hatırlama önce, olay sonra (ya da hiç).
3. `✗ Don't forget locking the door.`
   CEVAP Don't forget to lock the door.
4. `try + to-inf ile try + -ing farkı nedir?`
   CEVAP to-inf: zor bir şeyi başarmaya çalışmak · -ing: bir yöntemi denemek.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sekiz cümle, dört fiil**

remember, forget, stop, regret fiillerini iki biçimde de kullanarak sekiz cümle yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I remember posting the letter. Remember to post the letter. I forgot to call the office. I will never forget visiting that city. She stopped working at six. On the way she stopped to buy bread. I regret telling him the truth. We regret to announce a delay.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Sekiz cümlenizi karıştırıp eşinize verin; o her birinin Türkçe karşılığını yazsın ve anlam farkını göstersin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I regret telling him. (söylediğime pişmanım) I regret to tell you that... (üzülerek bildiririm) I forgot locking it. / I forgot to lock it.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dört fiilin de iki biçimi kullanılmış. 2) -ing geçmişe, to sonraki eyleme bakıyor. 3) Anlam farkı doğru açıklanmış.

B1.NFIN.02 Verb Patterns — Systematic Lists *Fiil Kalıpları — Dizgeli Listeler* ◆ çekirdek

`yalnızca -ing · yalnızca to · ikisi de · nesne + to · nesne + to'suz`

Fiil kalıpları anlamdan çıkarılamayan sözlüksel bilgidir ve bu yüzden dizgeli listeler hâlinde öğrenilmelidir. Ancak liste ne kadar uzun olursa o kadar az akılda kalır; bu nedenle B1'de listeleri işlek çekirdeklerle sınırlamak ve öğrencinin karşılaştıkça genişletmesini sağlamak daha verimlidir. suggest kalıbı ise ayrı bir başlıkta ele alınmalıdır, çünkü Türkçe konuşanların en dirençli hatalarından biridir.

Verb patterns are lexical information best learned as short, high-frequency core lists that the learner extends over time.

AYRIM He suggested going. ✓ · He suggested that we go. ✓ · He suggested me to go. ✗

SIK HATA

```
✗ He suggested me to go. She managed opening it.
✓ He suggested that I go / suggested going. She managed to open it.
```

Türkçede "bana gitmemi önerdi" yapısı dolaylı nesne alır; İngilizcede suggest dolaylı nesne almadığı için birebir çeviri hataya götürür.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **suggest me to go ✗ — kalıcı bir kalıp hatası**

suggest ve recommend fiilleri İngilizcede dolaylı nesne almaz; bu yüzden "bana ... önerdi" yapısı birebir çevrilemez. Doğru biçimler ya V-ing ya da that cümlesidir. Türkçedeki diziliş advise fiiline uyduğu için öğrenci suggest'i de aynı kalıba sokar ve ortaya suggest me to go çıkar. Bu hata A2'de başlar, düzeltilmezse C1 yazılı sınavlarında da görülür; explain me ile birlikte en dirençli iki kalıp hatasından biridir.

`He suggested going to the cinema.` — *Sinemaya gitmeyi önerdi.* ✓

`He suggested that we go to the cinema.` — *Sinemaya gitmemizi önerdi.* ✓

~~`✗He suggested me to go to the cinema.`~~

~~`✗He suggested me going.`~~

`He advised me to go.` ✓ — *advise dolaylı nesne alır — fark buradadır.*

`I recommend booking early.` ✓ · `✗I recommend you to book early.`

KAVRAMA SORUSU Which pattern does this verb take? · Is there an object before the infinitive?

SINIFTA Listeleri asla bir seferde vermeyin; her hafta beş fiil ekleyip önceki hafta öğrenilenleri geri çağırın.

1 **Verbs taking only -ing** · Yalnızca -ing alanlar

admit · avoid · deny · imagine · risk · suggest

He admitted taking the money. — *Parayı aldığını kabul etti.*

She denied knowing him. — *Onu tanıdığını inkâr etti.*

I can’t imagine living there. — *Orada yaşamayı hayal edemiyorum.*

2 **Verbs taking only to-infinitive** · Yalnızca mastar alanlar

afford · manage · offer · refuse · seem · pretend

We can’t afford to buy it. — *Onu almaya gücümüz yetmez.*

She managed to open it. — *Açmayı başardı.*

He pretended not to see me. — *Beni görmemiş gibi yaptı.*

3 **Verbs taking both with no meaning change** · Anlam değişmeden ikisini de alanlar

begin · start · continue · bother

It began to rain. = It began raining.

They continued to work. = They continued working.

Anlam farkı yoktur.

4 **Verb + object + to-infinitive** · Nesne + mastar alanlar

advise · allow · encourage · persuade · warn

She advised me to apply. — *Başvurmamı önerdi.*

They allowed us to stay. — *Kalmamıza izin verdiler.*

He warned me not to go. — *Gitmememi söyledi.*

5 **Verb + object + bare infinitive** · Nesne + to'suz mastar alanlar

make · let · have (ettirgen)

She made me wait. — *Beni bekletti.*

Let me help you. — *Sana yardım edeyim.*

I had him check it. — *Ona kontrol ettirdim.*

6 **suggest / recommend + -ing or that-clause** · suggest kalıbı

suggest going ✓ · suggest that we go ✓

~~✗suggest me to go · ✗suggest me going~~

recommend booking early ✓

advise me to go ✓ (advise dolaylı nesne alır)

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.NFIN.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Kalıp listesi**

Fiil hangi biçimi alır: -ing, to-inf ya da ikisi?

1. `avoid`
   CEVAP -ing
   Fiil–kalıp eşlemesi anlamdan kestirilemez; sözlüğe bakma alışkanlığı bu konuda kural öğretmekten daha verimlidir.
2. `manage`
   CEVAP to-inf
3. `begin`
   CEVAP ikisi de
4. `deny`
   CEVAP -ing
5. `offer`
   CEVAP to-inf
6. `can't stand`
   CEVAP -ing (bazen to-inf)
7. `threaten`
   CEVAP to-inf
8. `consider`
   CEVAP -ing

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kalıbı düzelt**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ He denied to take the money.`
   CEVAP He denied taking the money.
2. `✗ She managed finishing on time.`
   CEVAP She managed to finish on time.
3. `✗ I am considering to move.`
   CEVAP I am considering moving.
4. `✗ They offered helping us.`
   CEVAP They offered to help us.
5. `✗ I can't stand to wait in queues.`
   CEVAP I can't stand waiting in queues.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kendi kalıp listem**

On fiil seçip kalıbını ve birer örnek cümle yazın; beşi -ing, beşi to-inf alsın.

1. `GÖREV 1 (temel) — On satır.`
   ÖRNEK CEVAP admit + -ing: He admitted making a mistake. · avoid + -ing: I avoid using the car. · consider + -ing: We considered moving. · deny + -ing: She denied knowing him. · finish + -ing: I finished writing. · agree + to: They agreed to help. · decide + to: I decided to stay. · hope + to: We hope to return. · refuse + to: He refused to answer. · promise + to: She promised to write.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) On fiilinizi eşinizinkiyle birleştirip ortak bir sınıf listesi yapın; her fiili bir kez yanlış biçimle yazıp bozukluğu gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: manage to do (*manage doing değil) / suggest doing (*suggest to do değil) / afford to / risk doing
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) On fiilin kalıbı doğru. 2) Beşi -ing, beşi to alıyor. 3) Yanlış biçimle kurulan karşı örnek verilmiş.

B1.NFIN.03 Participle Clauses — Introduction *Ortaç Cümleleri — Giriş* ◇ yüksek verim

→ VII.39

V-ing (etken) / V3 (edilgen) + ana cümle · özneler aynı olmalıdır

Ortaç cümleleri, iki cümleyi tek bir cümlede birleştirerek yazıyı yoğunlaştırır ve akademik üslubun temel araçlarından biridir. Etken anlam için -ing, edilgen anlam için V3 kullanılır. Ancak yapının tek bir katı koşulu vardır: ortaç cümlesinin gizli öznesi ile ana cümlenin öznesi aynı olmalıdır. Bu koşul ihlal edildiğinde ortaya sarkık ortaç çıkar — dilbilgisel olarak bozuk, çoğu kez de gülünç bir cümle.

Participle clauses compress two clauses into one; the implied subject must match the subject of the main clause.

AYRIM Walking home, I saw an accident. ✓ · Walking home, the rain started. ✗

SIK HATA

✗ Walking home, the rain started.
✓ While I was walking home, it started to rain.

Türkçede ortaç yapıları özne uyumu aramaz ve özne düşürülebildiği için sarkık ortaç Türkçede hata sayılmaz.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Sarkık ortaç (dangling participle)**

Ortaç cümlesinin öznesi yazılmaz; okuyucu onu ana cümlenin öznesinden çıkarır. Bu yüzden iki özne farklıysa cümle mantıksız hâle gelir: Walking home, the rain started cümlesinde yağmur eve yürümüş olur. Türkçede ortaç yapıları bu koşula bağlı olmadığı ve özne serbestçe düşürülebildiği için hata Türkçe kulağa doğal gelir. İngilizcede ise yazılı anlatımda en çok işaretlenen yapı hatalarından biridir ve akademik yazıda ciddi bir kusur sayılır.

`Walking home, I saw an accident.` — *Eve yürürken bir kaza gördüm.* ✓

~~`✗Walking home, the rain started.`~~ — *Yağmur mu eve yürüyor?*

`While I was walking home, it started to rain.` ✓ (düzeltme)

`Feeling tired, he went to bed.` — *Yorgun hissederek yattı.* ✓

~~`✗Feeling tired, the bed looked inviting.`~~

~~`✗Boiled for an hour, I served the potatoes.`~~ — *Bir saat kaynayan ben miyim?*

KAVRAMA SORUSU Who is doing the -ing action? · Is that the same as the main subject?

SINIFTA Sarkık ortacı en iyi gülünç örnekler öğretir: “Boiled for an hour, I served the potatoes.” Gülüş, kuralı ezberden daha iyi taşır.

1 **Present participle for an active meaning** · Etken anlamlı ortaç

`Feeling tired, he went to bed.` — *Yorgun hissedince yattı.*
`Arriving late, she missed the start.` — *Geç geldiği için başlangıcı kaçırdı.*
`Not knowing what to say, I stayed silent.` — *Ne diyeceğimi bilmediğim için sustum.*
`Etken anlam: -ing`

2 **Past participle for a passive meaning** · Edilgen anlamlı ortaç

`Written in 1920, the book is still popular.` — *1920'de yazılan kitap hâlâ popüler.*
`Built on a hill, the house has a great view.` — *Tepeye kurulan evin manzarası harika.*
`Asked about it, he refused to answer.` — *Bu sorulunca cevap vermeyi reddetti.*
`Edilgen anlam: V3`

3 **Reduced relative clauses** · İndirgenmiş ilgi cümlesi

`the man sitting there = who is sitting there`
`the report published last year = which was published last year`
`the people invited = who were invited`
`İlgi zamiri ve yardımcı fiil düşer.`

4 **The subject must be the same in both clauses** · İki cümlenin öznesi aynı olmalıdır

`Walking home, I saw an accident. ✓`
~~`✗Walking home, the rain started.`~~
~~`✗Having finished the report, the printer broke.`~~
`İki cümlenin öznesi aynı olmalıdır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.NFIN.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Ortaç cümlesi kur**

İki cümleyi ortaç yapısıyla birleştirin.

1. `He opened the door. He went in.`
   CEVAP Opening the door, he went in.
   Sarkık ortaç, ortacın öznesi ana cümlenin öznesinden farklı olduğunda doğar. Türkçede -erek/-ip yapıları da aynı kısıtı taşır; karşılaştırma öğrenciye yardımcı olur.
2. `She was tired. She went to bed early.`
   CEVAP Being tired, she went to bed early. / Tired, she went to bed early.
3. `The letter was written in 1920. It is now in a museum.`
   CEVAP Written in 1920, the letter is now in a museum.
4. `After he had finished, he left.`
   CEVAP Having finished, he left.
5. `The man who was standing there smiled.`
   CEVAP The man standing there smiled.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sarkık ortaç**

Hatayı bulun ve düzeltin.

1. `✗ Walking down the street, the building looked enormous.`
   CEVAP Walking down the street, I thought the building looked enormous. — bina caddede yürüyemez.
2. `✗ Having eaten dinner, the table was cleared.`
   CEVAP Having eaten dinner, we cleared the table.
3. `✗ Being very old, I could not read the manuscript.`
   CEVAP Being very old, the manuscript was hard to read. / As the manuscript was very old, I could not read it.
4. `Kural nedir?`
   CEVAP Ortacın örtük öznesi ana cümlenin öznesiyle aynı olmalıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sıkıştırılmış anlatı**

Altı cümlelik bir anlatı yazın; en az üçünde ortaç cümlesi kullanın, hiçbiri sarkık olmasın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Arriving at the office, I found the door locked. Having forgotten my key, I waited outside. A colleague, seeing me there, let me in. Written the night before, my notes were still on the desk. I sat down and started working. Finished by noon, the report was sent to the manager.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Ortaç cümlelerinizin öznesini bilerek değiştirip sarkık ortaç üretin; sonra eşinizle düzeltin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: *Walking home, the rain started. (yürüyen yağmur mu?) → Walking home, I got caught in the rain.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) En az üç ortaç cümlesi var. 2) Ortacın öznesi ana cümlenin öznesiyle aynı. 3) Sarkık örnek üretilip düzeltilmiş.

B1.NFIN.04 Perception Verbs + Complement *Algı Fiilleri ve Tümleyicileri*

→ VII.28

see / hear / watch + nesne + yalın fiil (tamamlanmış) ⇔ + V-ing (süren) ⇔ + V3 (edilgen)

Algı fiilleri, ardından gelen biçime göre olayın ne kadarına tanık olunduğunu bildirir. Yalın fiil olayın baştan sona görüldüğünü, -ing biçimi ise olayın yalnızca bir anına tanık olunduğunu söyler. Bu bir üslup farkı değil, olgusal bir farktır: I saw him cross the road onun karşıya geçtiğini, I saw him crossing the road ise geçerken görüldüğünü söyler — ikincisinde karşıya varıp varmadığı bilinmez.

Perception verbs encode aspect: the bare infinitive reports a completed event, the -ing form an event in progress.

AYRIM I saw him cross the road. (baştan sona) ≠ I saw him crossing the road. (bir anını)

SIK HATA

✗ I saw him to leave.
✓ I saw him leave. / I saw him leaving.

Türkçede algı fiilinden sonra tek bir ortaç yapısı geldiği için görünüş ayrımı biçime yansımaz.

KAVRAMA SORUSU Did you see the whole event? · Was it in progress when you saw it?

SINIFTA Ayrımı kısa video kesitleriyle çalıştırın: bütün olay mı gösterildi, yoksa bir anı mı? Görsel malzeme kavramı doğrudan verir.

1 **see / hear + object + bare infinitive = complete event** · Tamamlanmış olay

I saw him leave. — *Onun çıktığını gördüm. (baştan sona)*
I heard her sing the whole song. — *Bütün şarkıyı söylediğini duydum.*
We watched them win the match. — *Maçı kazanmalarını izledik.*
~~✗I saw him to leave.~~

2 **see / hear + object + -ing = event in progress** · Süren olay

I saw him leaving. — *Çıkarken gördüm. (bir anını)*
I heard her singing. — *Şarkı söylerken duydum.*
I saw them playing in the garden. — *Bahçede oynarken gördüm.*
Olayın bir kesitine tanık olunur.

3 **see + object + past participle = passive event** · Edilgen olay

I saw it done. — *Yapıldığını gördüm.*
We heard the song played twice. — *Şarkının iki kez çalındığını duyduk.*
She saw her car towed away. — *Arabasının çekildiğini gördü.*
Edilgen olay: V3

4 **The aspectual contrast matters** · Görünüş farkı anlamlıdır

I saw him cross the road. — *Karşıya geçtiğini gördüm. (vardı)*
I saw him crossing the road. — *Geçerken gördüm. (vardı mı bilinmez)*
Görünüş farkı olgusal bir fark yaratır.
Tanıklık ifadelerinde bu ayrım hukuki önem taşır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.NFIN.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Algı fiili + tümleyici**

Doğru biçimi yazın.

1. I saw him ___ (leave) the building.
   CEVAP leave — eylemin tamamı.
2. I saw him ___ (cross) the road when the car came.
   CEVAP crossing — sürerken.
3. I heard someone ___ (shout).
   CEVAP shout / shouting
4. We watched the sun ___ (set).
   CEVAP set / setting
5. He was seen ___ (enter) the shop. (edilgen)
   CEVAP to enter
   Edilgende to gelir.
6. I felt the floor ___ (shake).
   CEVAP shake / shaking

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Yalın mı -ing mi?**

Farkı açıklayın.

1. I saw her cross the road. / I saw her crossing the road.
   CEVAP Birincisinde karşıya geçişin tamamını gördüm; ikincisinde bir anını, sürerken.
2. ✗ I saw him to leave.
   CEVAP I saw him leave. — etken yapıda to gelmez.
3. He was made to wait. — neden to?
   CEVAP make edilgen kurulduğunda to yeniden belirir; etkende yalın fiil alır.
4. ✗ I heard he singing.
   CEVAP I heard him singing.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Tanıklık**

Gördüğünüz bir olayı beş cümleyle anlatın; algı fiillerini hem yalın hem -ing tümleyiciyle kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP I saw a man run out of the shop. I heard someone shouting behind me. I watched the crowd gather in the square. I felt the ground shake for a second. Later, two people were seen to leave the building.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi çiftleyin: aynı olayı bir kez yalın bir kez -ing tümleyiciyle yazıp anlam farkını açıklayın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I saw him cross the road. (baştan sona) I saw him crossing the road. (bir anını)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Algı fiilinden sonra to kullanılmamış. 2) Yalın biçim bütünlüğü, -ing süregelmeyi bildiriyor. 3) Fark doğru açıklanmış.

10 Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi

Clause Types & Sentence Composition

CLAUSE

B1.CLAUSE.01 Sentence Composition *Cümle Bileşimi*

→ VII.2

`basit · sıralı (and/but/or) · girişik (yan cümleli) · sıralı-girişik`

Cümle bileşimi, cümlede kaç yüklem bulunduğu ve bunların birbirine nasıl bağlandığıyla ilgilidir. Bu, cümle kalıbıyla (SVO, SVOO) karıştırılmamalıdır: kalıp bir yüklemin çevresindeki öğeleri, bileşim ise yüklemler arası ilişkiyi anlatır. Bir girişik cümlenin içinde birbirinden farklı iki kalıp bulunabilir. Yazma öğretiminde bu ayrım kritiktir, çünkü öğrencinin cümle çeşitliliği doğrudan bileşim bilgisine bağlıdır.

Sentence composition concerns how clauses combine; it is a different dimension from clause pattern.

AYRIM John works. (basit) → John works because he needs money. (girişik)

SIK HATA

```
✗ John works, he needs money. (comma splice)
✓ John works because he needs money. / John works; he needs money.
```

Türkçede yan cümleler ortaç ve ulaçlarla bağlandığı ve virgül kullanımı esnek olduğu için öğrenci iki tam cümleyi virgülle birleştirir.

KAVRAMA SORUSU How many verbs are there? · Are the clauses equal, or is one dependent?

SINIFTA Öğrencilere yalnızca basit cümlelerden oluşan bir paragraf verip birleştirtin; çeşitlilik ancak karşılaştırmayla fark edilir.

1 **Simple: one independent clause** · Basit cümle

`John works.` — *John çalışıyor.*

`The meeting started at nine.` — *Toplantı dokuzda başladı.*

`Tek bağımsız cümle, tek yüklem.`

`Uzun olabilir ama yine basittir: The tall man in the blue coat left.`

2 **Compound: two coordinated clauses** · Sıralı cümle

`John works and Mary studies.` — *John çalışıyor, Mary okuyor.*

`It was late, so we left.` — *Geç olmuştu, biz de ayrıldık.*

`I called her, but she didn’t answer.` — *Aradım ama açmadı.*

`İki eşit cümle bağlaçla birleşir.`

3 **Complex: independent + dependent clause** · Girişik cümle

`John works because he needs money.` — *Paraya ihtiyacı olduğu için çalışıyor.*

`When she arrived, we started.` — *O gelince başladık.*

`The man who called you is here.` — *Seni arayan adam burada.*

`Bir cümle diğerine bağımlıdır.`

4 **Compound-complex** · Sıralı-girişik cümle

`John works because he needs money, and Mary studies.`

— *John paraya ihtiyacı olduğu için çalışıyor, Mary de okuyor.*

`Hem yan cümle hem eşit bağlama vardır.`

`Akademik yazının tipik cümle türü.`

5 **Composition ≠ clause pattern** · Bileşim ile kalıp aynı şey değildir

`Bileşim: kaç yüklem, nasıl bağlanmış?`

`Kalıp: bir yüklemin çevresinde hangi öğeler var?`

`She gave me a book because I asked.` — *SVOO + yan cümle*

`İki farklı çözümleme boyutu.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.CLAUSE.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Cümle türünü belirle

Basit, sıralı (compound), karmaşık (complex) ya da karma mı?

1. `The meeting started at nine.`
   CEVAP Basit.
   Ortaç öbeği yan cümle değildir: çekimli fiil yoksa cümlecik yoktur. Öğrenciler 'Tired, he left' cümlesini karmaşık sayar.
2. `The meeting started late, but nobody complained.`
   CEVAP Sıralı — eşit iki cümlecik.
3. `Although the meeting started late, nobody complained.`
   CEVAP Karmaşık — biri ötekine bağımlı.
4. `The meeting started late, and although nobody complained, the manager apologised.`
   CEVAP Karma.
5. `Having arrived late, he apologised.`
   CEVAP Basit — ortaç cümlesi ayrı cümlecik sayılmaz.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Cümle parçası ve yapışık cümle

Hatayı adlandırın ve düzeltin.

1. `✗ Because the road was closed.`
   CEVAP Cümle parçası (fragment) — Because the road was closed, we took another route.
2. `✗ It was late, we went home.`
   CEVAP Virgülle bağlama (comma splice) — It was late, so we went home.
3. `✗ The film was long it was boring.`
   CEVAP Yapışık cümle (run-on) — The film was long and it was boring.
4. `✗ Which I found very interesting.`
   CEVAP Parça — I read an article, which I found very interesting.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Dört tür, dört cümle

Aynı konuda dört cümle yazın: basit, sıralı, karmaşık ve karma.

1. `GÖREV 1 (temel) — Dört cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The exam was difficult. The exam was difficult, but most students passed. Although the exam was difficult, most students passed. The exam was difficult, and although most students passed, several asked for a review.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Dört cümlenizi eşinize verin; o türlerini etiketlesin. Sonra basit cümleyi karma cümleye, karma cümleyi iki basit cümleye çevirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Basit: The meeting ended. Karma: Although it was late, the meeting ended and everyone left, so the room was empty.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dört tür de doğru kurulmuş. 2) Karmaşık cümlede en az bir yan cümle var. 3) Karma cümlede hem sıralama hem yan cümle var.

B1.CLAUSE.02 Reported Speech — Statements *Dolaylı Anlatım — Bildirimler* ◆ çekirdek

raporlama fiili (geçmiş) + (that) + geri kaydırılmış cümle · zamir, zaman ve yer göndergeleri kayar

Dolaylı anlatım yalnızca bir zaman kaydırma işlemi değildir; konuşma anından anlatma anına geçerken bütün göndergeler yeniden hesaplanır. Zamirler konuşana göre değil anlatana göre; zaman ve yer sözcükleri konuşma anına göre değil anlatma anına göre ayarlanır. Kaydırma ise mekanik değildir: söylenen hâlâ geçerliyse ya da genel bir gerçekse geri kaydırma yapılmayabilir. Ayrıca say ve tell farklı kalıplar alır ve karıştırılamaz.

Reported speech recalculates tense, person, time and place deixis from the reporting moment; backshift is not obligatory for still-valid statements.

AYRIM He said he was tired. ↔ He said he lives in Ankara. (hâlâ geçerli)

SIK HATA

✗ He said me that he was tired. He told that he was late.
✓ He told me that he was tired. He said that he was late.

Türkçede aktarma tek bir yapıyla kurulur ve "söyledi" fiili hem say hem tell karşılığıdır; kalıp farkı görünmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **say ↔ tell: fark anlamda değil, kalıpta**

İki fiil de aynı işi görür ama farklı kalıp alır: tell bir dolaylı nesne ister (tell someone something), say ise almaz (say something to someone). Türkçede her ikisi de "söylemek" olduğu ve nesne serbestçe eklenebildiği için öğrenci ikisini birbirinin yerine kullanır. Ortaya çıkan said me ve told that biçimleri B1–B2 sınavlarında düzenli olarak işaretlenir. Ayrıca tell, sabit deyimlerde nesnesiz de kullanılabilir (tell a lie, tell the truth, tell a story) — bu istisnalar ayrıca öğretilmelidir.

He told me that he was tired. — *Bana yorgun olduğunu söyledi.* ✓

He said that he was tired. — *Yorgun olduğunu söyledi.* ✓

~~✗He said me that he was tired.~~

~~✗He told that he was tired.~~

He said to me that he was tired. ✓ (say + to + kişi)

tell the truth · tell a lie · tell a story ✓ (nesnesiz deyimler)

KAVRAMA SORUSU Is it still true now? · Is there an object after the reporting verb?

SINIFTA say/tell ayrımını kalıpla öğretin, anlamla değil: tell nesne ister, say istemez. Bu tek ölçüt yeterlidir.

1 say ↔ tell · say ile tell farkı

He said (that) he was tired. — *Yorgun olduğunu söyledi.*

He told me (that) he was tired. — *Bana yorgun olduğunu söyledi.*

~~✗He said me… · ✗He told that…~~

tell nesne ister, say istemez.

2 Tense backshift · Zaman geri kaydırması

"I am tired." → He said he was tired.

"I finished it." → He said he had finished it.

"I will call." → He said he would call.

present → past · past → past perfect · will → would

3 Pronoun and possessive shifts · Zamir ve iyelik kaymaları

"I lost my keys." → He said he had lost his keys.

"We are ready." → They said they were ready.

I → he/she · my → his/her · we → they

Zamirler anlatana göre yeniden hesaplanır.

4 Time and place deixis shifts · Zaman ve yer göndergesi kayması

now → then · today → that day

tomorrow → the next day · yesterday → the day before

here → there · this → that

"I'll come tomorrow." → He said he would come the next day.

5 **No backshift when the statement is still true** · Hâlâ geçerliyse geri kaydırma gerekmez

`He said he lives in Ankara.` — *Hâlâ orada yaşıyorsa kaydırma gerekmez.*

`She said the meeting is at three.` — *Toplantı henüz olmadıysa.*

`He said the earth is round.` — *Genel gerçek.*

`Ölçüt: hâlâ geçerli mi?`

6 **Modal backshift** · Modal kayması

`can → could · may → might · must → had to`

`“I can swim.” → He said he could swim.`

`“You must go.” → She said I had to go.`

`would, could, should, might değişmez.`

7 **that is optional** · that düşebilir

`He said (that) he was tired.` — *that düşebilir*

`Resmî yazıda that korunur.`

`Konuşmada çoğunlukla düşer.`

`Uzun cümlelerde açıklık için korunmalıdır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.CLAUSE.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Dolaylı anlatıma çevir**

Cümleyi aktarın.

1. `"I am tired," she said.`
   CEVAP She said (that) she was tired.
   Geri kayma mekanik bir kural değil, bir anlam kararıdır: hâlâ geçerli bilgide kaydırmamak da doğrudur. Ders kitapları bunu mutlak kural verdiği için öğrenci doğal olmayan cümleler üretir.
2. `"We have finished," they said.`
   CEVAP They said they had finished.
3. `"I will call you," he said.`
   CEVAP He said he would call me.
4. `"I can help," she said.`
   CEVAP She said she could help.
5. `"I saw him yesterday," he said.`
   CEVAP He said he had seen him the day before.
6. `"We live here," they said. (hâlâ oturuyorlar)`
   CEVAP They said they live / lived here.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **say / tell ve zaman-yer kayması**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ He said me that he was busy.`
   CEVAP He told me that he was busy. / He said that he was busy.
2. `✗ She told that she would come.`
   CEVAP She said that she would come. / She told me that she would come.
3. `✗ He said he will come tomorrow. (dün söyledi)`
   CEVAP He said he would come the next day.
4. `✗ She said she is here yesterday.`
   CEVAP She said she had been there the day before.
5. `Geri kayma her zaman zorunlu mudur?`
   CEVAP Hayır — bilgi hâlâ geçerliyse kaymayabilir: He said he lives in Ankara ✓.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Bir konuşmayı aktar**

Altı satırlık bir konuşmayı dolaylı anlatıma çevirin; en az üç raporlama fiili kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP She said that she had applied for the job. She explained that the interview had gone well. She added that she would hear the result within a week. I told her that I was sure she would get it. She replied that she was not so confident. She promised to let me know.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Aktarımınızı eşinize verin; o raporlama fiillerini değiştirsin (said → claimed, admitted, insisted) ve anlamın nasıl kaydığını yazsın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: He said he was late. → He admitted he was late. (kabul etti) → He claimed he was late. (öyle iddia etti)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) En az üç farklı raporlama fiili var. 2) Geri kayma tutarlı uygulanmış. 3) Zamir ve zaman belirteçleri aktarıma uyarlanmış.

B1.CLAUSE.03 Reported Questions and Commands *Dolaylı Soru ve Emir* ◇ yüksek verim

asked + soru sözcüğü + ÖZNE + FİİL · asked if/whether + cümle · told/asked + nesne + to + fiil

Dolaylı soruda iki dönüşüm birden olur: zaman geri kaydırılır ve soru sözdizimi düz cümle sırasına dönüşür. İkinci dönüşüm daha kritiktir, çünkü öğrenci zamanı kaydırmayı öğrense bile soru sırasını korumaya devam eder. Emirler ise cümle olarak değil mastarla aktarılır; olumsuz emirde not doğrudan to'dan önce gelir.

Reported questions take statement order and no do-support; commands are reported with a to-infinitive.

AYRIM Where do you live? → He asked where I lived.

SIK HATA

✗ He asked where did I live. She told me don't go.
✓ He asked where I lived. She told me not to go.

Türkçede gömülü soru ana soruyla aynı biçimi koruduğu ve emir aktarımı ekle yapıldığı için iki dönüşüm de öğrenilmesi gereken yeni bilgidir.

KAVRAMA SORUSU Is the word order statement order? · Where does not go?

SINIFTA Dönüşümü iki adımda yaptırın: önce soru sırasını düzeltin, sonra zamanı kaydırın. Tek adımda yapılınca biri unutuluyor.

1 **Reported wh-questions use statement order** · Dolaylı wh sorusunda düz sıra

"Where do you live?" → He asked where I lived.
"What time is it?" → She asked what time it was.
"Why are you late?" → He asked why I was late.
Düz cümle sırası korunur.

2 **Reported yes-no questions use if / whether** · Evet-hayır sorusunda if / whether

"Are you ready?" → She asked if I was ready.
"Did you see it?" → He asked whether I had seen it.
whether resmî yazıda yeğlenir.
whether or not biçimi de kullanılır.

3 **No auxiliary do in the reported question** · Dolaylı soruda do kullanılmaz

~~✗He asked where did I live.~~
He asked where I lived. ✓
~~✗She asked what does it mean.~~
Gömülü soruda yardımcı do kalkar.

4 **Reported commands: tell / ask + object + to-infinitive** · Dolaylı emir

"Wait here." → He told me to wait there.
"Please sit down." → She asked me to sit down.
"Open the door." → He told her to open the door.
Emir mastarla aktarılır.

5 Negative commands: not to · Olumsuz emir

"Don't go." → She asked me not to go.

"Don't be late." → He told us not to be late.

✗~~She told me don't go.~~

not doğrudan to'dan önce gelir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.CLAUSE.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Dolaylı soru ve emir**

Cümleyi aktarın.

1. "Where do you live?" she asked.
   CEVAP She asked where I lived.
   Dolaylı sorularda yardımcı fiil eklenmez ve sıra düzdür. Bu, A2'de öğretilip B1'de yeniden hata üretmeye başlayan tipik bir yapıdır — aralıklı yineleme gerekir.
2. "Are you ready?" he asked.
   CEVAP He asked if / whether I was ready.
3. "Close the door," she said.
   CEVAP She told me to close the door.
4. "Don't be late," he said.
   CEVAP He told me not to be late.
5. "What time does it start?" they asked.
   CEVAP They asked what time it started.
6. "Please help me," she said.
   CEVAP She asked me to help her.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Devriklik ve to kalıbı**

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ She asked where did I live.
   CEVAP She asked where I lived.
2. ✗ He asked me that if I was ready.
   CEVAP He asked me if I was ready.
3. ✗ She told me close the door.
   CEVAP She told me to close the door.
4. ✗ He said me to wait.
   CEVAP He told me to wait. / He asked me to wait.
5. ✗ She asked to me where I lived.
   CEVAP She asked me where I lived.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Görüşme raporu**

Bir görüşmede sorulan altı soruyu ve verilen iki yönergeyi dolaylı biçimde aktarın.

1. GÖREV 1 (temel) — Sekiz cümle.
   ÖRNEK CEVAP They asked where I had worked before. They asked whether I could start in September. They wanted to know why I had left my last job. They asked how many languages I spoke. They asked if I was willing to travel. They asked what my salary expectation was. They told me to send two references. They asked me not to contact my current employer.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Raporunuzu eşinize verin; o dolaylı soruların sözcük sırasını denetlesin ve yönergeleri tell/ask + to biçiminde yeniden yazsın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: He asked where I lived. (*where did I live değil) She asked if I had experience. He told me to wait.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Dolaylı soruda düz sıra. 2) Evet/hayır sorusunda if/whether. 3) Yönergeler tell/ask + nesne + to ile aktarılmış.

B1.CLAUSE.04 Reporting Verbs and Their Patterns *Raporlama Fiilleri ve Kalıpları*

`raporlama fiili + kendi kalıbı (that / nesne + to / -ing / edat + -ing)`

Dolaylı anlatım yalnızca say ve tell ile yapılmaz; İngilizcede onlarca raporlama fiili vardır ve her biri hem kendi kalıbını hem de kendi anlam yükünü taşır. Fiil seçimi yansız değildir: aynı sözü claimed, admitted ya da insisted ile aktarmak, aktaranın o söze bakışını da bildirir. Bu yüzden raporlama fiilleri akademik ve gazetecilik dilinde bir üslup ve tutum aracıdır.

Reporting verbs each carry their own pattern and their own evaluative stance; the choice is never neutral.

AYRIM He said he was innocent. (yansız) ≠ He claimed he was innocent. (kuşku ima eder)

SIK HATA

```
✗ He apologised to be late. He accused me to steal it.
✓ He apologised for being late. He accused me of stealing it.
```

Türkçede raporlama fiilleri aynı yan cümle yapısını aldığı için öğrenci İngilizcedeki kalıp çeşitliliğini genelleyemez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Raporlama fiili seçimi yansız değildir**

Bir sözü aktarırken seçilen fiil, o söz hakkındaki tutumu da taşır. said yansızdır; claimed söylenene kuşkuyla bakıldığını, admitted söyleyenin aleyhine olduğunu, insisted karşı çıkışa rağmen sürdürüldüğünü ima eder. Haber metinlerinde bu seçim doğrudan yönlendirici olabilir. Öğrenciye yalnızca kalıpları değil bu tutum yükünü de öğretmek gerekir; aksi hâlde akademik yazıda istemeden taraf tutan cümleler kurar.

`He said he was innocent.` — *Masum olduğunu söyledi. (yansız)*

`He claimed he was innocent.` — *Masum olduğunu iddia etti. (kuşku)*

`He admitted he was there.` — *Orada olduğunu kabul etti. (aleyhine)*

`He insisted he was innocent.` — *Masum olduğunda ısrar etti. (direniş)*

`He denied being there.` — *Orada olduğunu inkâr etti.*

`Akademik yazıda: argues · suggests · claims · demonstrates — hepsi farklı güç taşır.`

KAVRAMA SORUSU What pattern does this verb take? · What attitude does it imply?

SINIFTA Aynı sözü beş farklı raporlama fiiliyle aktartın ve anlam farkını tartıştırın; üslup duyarlılığı ancak karşılaştırmayla gelişir.

1 **verb + that-clause** · that cümlesi alanlar

`admit · claim · explain · reply`

`He explained that it was a mistake.` — *Bunun bir hata olduğunu açıkladı.*

`She claimed that she had paid.` — *Ödediğini iddia etti.*

~~`✗He explained me that…`~~

2 **verb + object + to-infinitive** · Nesne + mastar alanlar

`advise · warn · remind · persuade`

`She reminded me to call.` — *Aramamı hatırlattı.*

`He warned us not to go.` — *Gitmememizi söyledi.*

`They persuaded her to stay.` — *Kalmaya ikna ettiler.*

3 **verb + -ing** · -ing alanlar

`admit · deny · suggest · recommend`

`He admitted taking it.` — *Aldığını kabul etti.*

`She suggested waiting.` — *Beklemeyi önerdi.*

~~`✗She suggested me to wait.`~~

4 **verb + preposition + -ing** · Edat + -ing alanlar

`apologise for · insist on · accuse of`

`He apologised for being late.` — *Geç kaldığı için özür diledi.*

`She insisted on paying.` — *Ödemekte ısrar etti.*

`They accused him of stealing.` — *Onu hırsızlıkla suçladılar.*

5 **Choosing a reporting verb changes the message** · Fiil seçimi iletinin anlamını değiştirir

said (yansız) ⇔ claimed (kuşkulu)

admitted (aleyhine) ⇔ insisted (ısrarlı)

argued · suggested · demonstrated — *akademik güç dereceleri*

Fiil seçimi tutum bildirir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.CLAUSE.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Raporlama fiili kalıbı**

Fiilin kalıbını kullanarak cümleyi yeniden yazın.

1. "You should rest," she said. (advise)
   CEVAP She advised me to rest.
   Raporlama fiili seçimi yansız değildir: claim, admit, insist konuşmacının tutumunu taşır. Öğrenciye 'said' dışına çıkma alışkanlığı erken kazandırılmalıdır.
2. "I didn't do it," he said. (deny)
   CEVAP He denied doing it. / He denied that he had done it.
3. "Yes, I took it," he said. (admit)
   CEVAP He admitted taking it.
4. "Let's go by train," she said. (suggest)
   CEVAP She suggested going by train. / She suggested that we go by train.
5. "I will definitely come," he said. (promise)
   CEVAP He promised to come.
6. "Don't touch it!" she said. (warn)
   CEVAP She warned me not to touch it.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Raporlama fiili tarafsız mıdır?**

Değerlendirin.

1. He said / He claimed / He admitted / He conceded — aynı olayı bildirebilir mi?
   CEVAP Evet ama hiçbiri tarafsız değildir: claimed kuşku ekler, admitted suç ima eder, conceded geri adım gösterir.
2. ✗ He suggested me to go.
   CEVAP He suggested that I go. / He suggested going.
3. ✗ She insisted me to stay.
   CEVAP She insisted that I stay. / She insisted on my staying.
4. Haber dilinde raporlama fiili seçimi neden önemlidir?
   CEVAP Okurun olaya bakışını sessizce yönlendirir; yansızlık iddiası taşıyan metinlerde bu seçim ideolojiktir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Aynı olay, üç fiil**

Tek bir açıklamayı üç farklı raporlama fiiliyle aktarın ve her birinin ima ettiğini yazın.

1. GÖREV 1 (temel) — Üç cümle + yorum.
   ÖRNEK CEVAP The company said the delay was unavoidable. (yansız) The company claimed the delay was unavoidable. (kuşkulu) The company admitted the delay was avoidable. (sorumluluk kabulü)
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Üç aktarımınızı sınıfa okuyun; arkadaşlarınız hangi fiilin konuşmacıya en çok mesafe koyduğunu sıralasın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: He said the data was wrong. (yansız) He argued that… (savundu) He alleged that… (kanıtsız iddia — en mesafeli)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Üç farklı raporlama fiili kullanılmış. 2) Her fiilin imasi doğru yazılmış. 3) Fiil sonrası kalıp doğru (that / to / -ing).

B1.CLAUSE.05 Negative Questions and Speaker Bias *Olumsuz Sorular ve Konuşurun Yönlendirmesi*

↑ A1.CLAUSE.02 · A2.CLAUSE.02 → VII.03 · VII.04

yardımcı + n't + özne + fiil · (resmî) yardımcı + özne + not + fiil

Olumsuz soru, biçimce olumsuz ama işlevce yönlendirici bir sorudur: konuşur zaten bir yanıt beklemektedir ve bunu soruya kodlar. Aren't you coming? sorusu bilgi istemez, gelmeni bekler; Didn't I tell you? sitem eder; Wasn't that lovely? onay çağırır. Kısaltılmış biçim (aren't, didn't) doğaldır ve konuşmanın olağan aracıdır; kısaltmasız biçim (Are you not coming?) resmî ve serttir. Türkçe konuşan öğrenci için asıl güçlük biçimde değil yanıtta: İngilizce yanıt soruya değil olguya verilir. Don't you like it? sorusuna beğeniyorsanız Yes, beğenmiyorsanız No dersiniz; Türkçe ise soruya yanıt verir ve tam tersini üretir.

A negative question is negative in form but leading in function: the speaker already expects an answer and encodes that expectation. The contracted form is the normal spoken one; the uncontracted form is formal. For Turkish learners the difficulty lies in the answer, not the form: English answers the fact, Turkish answers the question.

AYRIM Are you coming? — yansız bilgi sorusu · Aren't you coming? — gelmeni bekliyorum · You are coming, aren't you? — onayını istiyorum

SIK HATA

✗ Don't you like it? – No, I like it.
✓ Don't you like it? – Yes, I like it.

Türkçede Beğenmiyor musun? sorusuna Evet, beğeniyorum denir; İngilizcede olumlu olgu her zaman Yes ile başlar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Olumsuz soruya evet/hayır yanıtı**

Bu, Türkçe konuşanın en sık düştüğü edimbilimsel tuzaklardan biridir ve dilbilgisi hatası gibi görünmediği için düzeltilmeden kalır. İngilizce yanıt daima olguya bakar: olgu olumluysa Yes, olumsuzsa No. Soru cümlesinin kutupluluğu yanıtı etkilemez. Karışıklık riskli olduğunda anadili konuşurları da yanıtı açarlar.

Didn't you finish it? – Yes, I did. (bitirdim)

Didn't you finish it? – No, I didn't. (bitirmedim)

~~✗Didn't you finish it? – Yes, I didn't.~~ — *çelişkili yanıt*

Belirsizlikte açık yanıt yeğlenir: No, I still have two pages left.

KAVRAMA SORUSU Aren't you coming? — konuşur gelmemi mi bekliyor gelmememi mi? · Don't you like it? sorusuna beğeniyorsam ne derim?

SINIFTA Önce biçim (kısaltmalı yardımcı öne), sonra beklenti, en sonda yanıt kuralı. Yanıt kuralını sözle anlatmayın: dört kartlık bir eşleştirme etkinliği kalıcılığı ikiye katlar.

AYRICA VII.03 · VII.04 · A2.CLAUSE.02

1 **Form: contracted auxiliary + n't before the subject** · Biçim: kısaltılmış yardımcı + n't özneden önce

Aren't you coming with us? — *Bizimle gelmiyor musun?*

Didn't she call you back? — *Seni geri aramadı mı?*

Haven't we met before? — *Daha önce tanışmadık mı?*

Can't you see the problem? — *Sorunu göremiyor musun?*

2 **Uncontracted form is formal and puts not after the subject** · Kısaltmasız biçim resmîdir ve not özneden sonra gelir

Kısaltmasız biçim ölçünlüdür ama gündelik konuşmada sert ve mesafeli duyulur.

Are you not coming? — *Gelmiyor musunuz? (resmî)*

Did she not inform the committee? — *Kurulu bilgilendirmedi mi? (resmî · hukuki)*

~~✗Are not you coming?~~ — *not özneden sonra gelir*

Konuşmada Aren't you coming? yeğlenir.

3 **A negative question expects a positive answer** · Olumsuz soru olumlu yanıt bekler

Isn't this beautiful? – Yes, it is. — *Güzel değil mi? — Evet.*

Wasn't the film good? – Yes, it was excellent.

Konuşur olumlu yanıt beklemese olumlu soru sorardı: Is this beautiful?

Beklenti karşılanmazsa yanıt açıklama ister: Actually, no – I found it dull.

4 **It carries surprise, reproach or an invitation to agree** · Şaşkınlık, sitem ya da onay çağrısı taşır
Aynı biçim üç ayrı işlev taşır; hangisi olduğunu bağlam ve tonlama belirler.

`Didn't I tell you?` — *Sana söylememiş miydim? (sitem)*

`Isn't it cold in here?` — *Burası soğuk değil mi? (onay çağrısı · üstü örtük rica)*

`Haven't you finished yet?` — *Hâlâ bitirmedin mi? (şaşkınlık · sabırsızlık)*

`Won't you sit down?` — *Oturmaz mısınız? (resmî ve nazik davet)*

5 **Answering: English answers the FACT, Turkish answers the QUESTION** · Yanıt: İngilizce OLGUYA, Türkçe SORUYA yanıt verir ⚑
⚑ Türkçe girişimi: yanıt kutupluluğu. Bu hata anlamı tersine çevirir ve nadiren düzeltilir.

`Don't you like it? – Yes.` — *Beğeniyorum.*

`Don't you like it? – No.` — *Beğenmiyorum.*

~~`✗Don't you like it? – Yes, I don't.`~~ — *çelişki*

`Aren't you tired? – No, I'm fine.` — *Hayır, iyiyim.*

6 **why don't you / why not as a suggestion, not a question** · why don't you / why not — soru değil öneri kalıbı

`Why don't we start now?` — *Şimdi başlasak mı?*

`Why not ask her yourself?` — *Neden ona kendin sormuyorsun?*

`Bu kalıp gerçek bir neden sormaz; öneri bildirir.`

`Yanıtı Because… değil, iyi fikir ya da itiraz olur.`

7 **Negative tags after a positive statement do the same work** · Olumlu cümleye eklenen olumsuz etiket aynı işi görür

`You saw it, didn't you?` — *Gördün, değil mi?*

`She has already left, hasn't she?` — *Çoktan gitti, değil mi?*

`Etiket sorusu ile olumsuz soru aynı beklentiyi kodlar; etiket daha yumuşaktır.`

`Alçalan tonlama onay arar, yükselen tonlama gerçekten sorar.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.CLAUSE.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Olumsuz soru kurun**

Cümleyi olumsuz soruya çevirin.

1. `You are coming.`
   CEVAP Aren't you coming?
2. `She called you.`
   CEVAP Didn't she call you?
3. `We have met before.`
   CEVAP Haven't we met before?
4. `He can drive.`
   CEVAP Can't he drive?
5. `They finished it.`
   CEVAP Didn't they finish it?
6. `It is cold in here.`
   CEVAP Isn't it cold in here?
7. `You would like some tea.`
   CEVAP Wouldn't you like some tea?
8. `(resmî) You are coming.`
   CEVAP Are you not coming?
   Kısaltmasız biçim resmî ve serttir.

1 KONTROLLÜ *Controlled* Evet mi hayır mı?

Parantezdeki olguya göre Yes ya da No yazın.

1. `Don't you like it? — ___ (beğeniyorum)`
   CEVAP Yes, I do.
   ⚑ *Türkçe Evet, beğeniyorum ile aynı yere düşer ama gerekçe farklıdır: yanıt olguya verilir.*
2. `Don't you like it? — ___ (beğenmiyorum)`
   CEVAP No, I don't.
3. `Didn't she call? — ___ (aradı)`
   CEVAP Yes, she did.
4. `Didn't she call? — ___ (aramadı)`
   CEVAP No, she didn't.
   Türkçede Evet, aramadı denir; İngilizcede No zorunludur.
5. `Aren't you tired? — ___ (yorgun değilim)`
   CEVAP No, I'm not.
6. `Haven't they left? — ___ (gittiler)`
   CEVAP Yes, they have.
7. `Isn't this yours? — ___ (benim değil)`
   CEVAP No, it isn't.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Hangi işlev?

Sitem, şaşkınlık, onay çağrısı, nazik davet ya da öneri — hangisi?

1. `Didn't I tell you?`
   CEVAP Sitem.
2. `Haven't you finished yet?`
   CEVAP Şaşkınlık ve sabırsızlık.
3. `Isn't it a lovely day?`
   CEVAP Onay çağrısı.
4. `Won't you sit down?`
   CEVAP Nazik davet (resmî).
5. `Why don't we start now?`
   CEVAP Öneri — gerçek bir neden sorusu değil.
6. `✗Don't you like it? — Yes, I don't.`
   CEVAP Çelişkili yanıt: ya Yes, I do ya da No, I don't.
7. `Are you not coming? ile Aren't you coming? farkı nedir?`
   CEVAP Anlam aynı, kayıt farklı: ilki resmî ve mesafeli, ikincisi olağan konuşma.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Üretim: yönlendirici soru

Üç ayrı görev; sınıf düzeyine göre birini ya da sırayla üçünü verin.

1. `GÖREV 1 (destekli · bireysel) — Size verilen beş durumu olumsuz soruyla tepkilendirin: (a) arkadaşınız ceketsiz çıkıyor, (b) söylediğiniz olmuş çıktı, (c) sınıf çok sıcak, (d) misafiriniz ayakta duruyor, (e) ödev hâlâ bitmemiş.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: (a) Aren't you going to take a coat? (b) Didn't I tell you? (c) Isn't it hot in here? (d) Won't you sit down? (e) Haven't you finished yet?
   Destek: tahtada beş yardımcı fiil verilmiş olarak bırakın (are / did / is / will / have).
2. `GÖREV 2 (bağlamlı · eşli) — Bir arkadaşınızla arayı açtınız. Sekiz replikli bir diyalog yazın; en az üç olumsuz soru geçsin ve üçü de farklı işlev taşısın (sitem · onay çağrısı · öneri). Yanıtları da yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek açılış: — Didn't you get my message? — I did, but I was away. — Why don't we meet on Friday, then? — Isn't Friday your busy day?
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ — Bu görevleri neye göre puanlarsınız?`
   ÖLÇÜT 1) Biçim: yardımcı + n't özneden önce, kısaltma doğru. 2) İşlev: soru gerçekten yönlendirici mi, yoksa yansız bilgi sorusu mu? 3) Yanıt kutupluluğu: olgu olumluysa Yes. 4) Kayıt: kısaltmasız biçim yanlışlıkla kullanılmış mı? Üçüncü ölçüt karşılanmıyorsa görev yenilenir; ötekiler gelişim notu olarak verilir.

11 Yan Cümleler ve İlgi Cümleleri

Subordination & Relative Clauses

SUB

B1.SUB.01 Defining and Non-defining Relative Clauses *Tanımlayıcı ve Tanımlayıcı Olmayan İlgi Cümleleri*

◆ çekirdek

↑ A2.SUB.01 → VII.21

tanımlayıcı: virgülsüz, that kullanılabilir, nesne zamiri düşebilir · tanımlayıcı olmayan: virgüllü, that yasak, zamir düşemez

İki ilgi cümlesi türü arasındaki fark biçimsel değil anlamsaldır: tanımlayıcı cümle hangi varlıktan söz edildiğini belirler ve çıkarıldığında cümle anlamını yitirir; tanımlayıcı olmayan cümle ise zaten belirli olan bir varlığa ek bilgi ekler ve çıkarıldığında cümle ayakta kalır. Bu ayrım tek bir virgülle işaretlenir — ve o virgül cümlenin ne söylediğini değiştirir.

Defining clauses identify; non-defining clauses merely add information — and the comma alone signals which is which.

AYRIM My sister who lives in Bursa (birden çok kız kardeş) ≠ My sister, who lives in Bursa (tek kız kardeş)

SIK HATA

```
✗ My car, that is red, is outside. My brother, I met yesterday, is here.
✓ My car, which is red, is outside. My brother, whom I met yesterday, is here.
```

Türkçede iki tür arasındaki fark ayrı bir yapıyla değil tonlama ve bağlamla verildiği için öğrenci virgülü süs sanır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Virgül, kaç kız kardeşiniz olduğunu söyler**

My sister who lives in Bursa is a doctor cümlesi, birden çok kız kardeşiniz olduğunu ve bunlardan Bursa'da yaşayanın doktor olduğunu söyler. My sister, who lives in Bursa, is a doctor cümlesi ise tek bir kız kardeşiniz olduğunu ve onun ayrıca Bursa'da yaşadığını söyler. İki cümle arasındaki tek fark iki virgüldür. Türkçede bu ayrım noktalama ile taşınmadığı için öğrenci virgülü isteğe bağlı sanır ve farkında olmadan yanlış bilgi verir. Yazılı sınavlarda bu, dilbilgisi değil anlam hatası olarak değerlendirilir.

`My sister who lives in Bursa is a doctor.` — *(birden çok kız kardeş)*

`My sister, who lives in Bursa, is a doctor.` — *(tek kız kardeş)*

`The students who failed must retake it.` — *(yalnızca kalanlar)*

`The students, who failed, must retake it.` — *(hepsi kaldı)*

~~`✗My car, that is red, is outside.`~~ — *that virgüllü cümlede kullanılamaz.*

`My car, which is red, is outside. ✓`

KAVRAMA SORUSU Can we delete the clause and still know who we mean? · Is this extra information?

SINIFTA Virgülün anlam taşıdığını tek bir örnek çiftiyle gösterin (kız kardeş örneği); açıklama yerine karşılaştırma yaptırın.

1 **Defining: essential information, no commas** · Tanımlayıcı: zorunlu bilgi, virgülsüz

`The man who called you is here.` — *Seni arayan adam burada.*

`The book that I bought was expensive.` — *Aldığım kitap pahalıydı.*

`Bilgi zorunludur: çıkarılırsa kimden söz edildiği bilinmez.`

`Virgül konmaz.`

2 **Non-defining: extra information, commas** · Tanımlayıcı olmayan: ek bilgi, virgüllü

`My brother, who lives in İzmir, is a doctor.` — *Kardeşim — İzmir'de yaşıyor — doktor.*

`Ankara, which is the capital, is inland.` — *Başkent olan Ankara iç bölgededir.*

`Bilgi ek niteliktedir; çıkarılabilir.`

`İki virgül arasına alınır.`

3 **that is impossible in a non-defining clause** · Tanımlayıcı olmayanda that kullanılmaz

~~✗My car, that is red, is outside.~~

My car, which is red, is outside. ✓

~~✗Ankara, that is the capital, …~~

that yalnızca tanımlayıcı cümlelerde kullanılır.

4 **The pronoun cannot be omitted in a non-defining clause** · Tanımlayıcı olmayanda zamir düşmez

~~✗My brother, I met yesterday, is here.~~

My brother, whom I met yesterday, is here. ✓

the man I met ✓ — *tanımlayıcıda düşebilir*

Tanımlayıcı olmayanda zamir zorunludur.

5 **Commas change the meaning** · Virgül anlamı değiştirir

My sister who lives in Bursa… — *birden çok kız kardeş*

My sister, who lives in Bursa,… — *tek kız kardeş*

The passengers who were injured… — *yalnızca bazıları*

The passengers, who were injured,… — *hepsi*

6 **Sentential which refers to the whole clause** · Cümleye gönderen which

He was late, which annoyed me. — *Geç kaldı, bu da beni sinirlendirdi.*

She passed the exam, which surprised everyone. — *Sınavı geçti, bu herkesi şaşırttı.*

which burada bütün cümleye gönderir.

~~✗He was late, what annoyed me.~~

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.SUB.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Virgül var mı yok mu?**

Cümleyi doğru noktalayın ve türünü söyleyin.

1. My brother who lives in Bursa is a doctor. (üç kardeşim var)
   CEVAP My brother who lives in Bursa is a doctor. — tanımlayıcı, virgül yok.
   Virgülün varlığı tanımlayıcı ile tanımlayıcı olmayan ilgi cümlesini ayırır ve anlamı değiştirir. Bu, noktalamanın dilbilgisel bilgi taşıdığı en somut örnektir.
2. My brother who lives in Bursa is a doctor. (tek kardeşim)
   CEVAP My brother, who lives in Bursa, is a doctor. — tanımlayıcı olmayan.
3. The book which I bought yesterday is excellent.
   CEVAP Tanımlayıcı — virgül yok.
4. Hamlet which was written around 1600 is still performed.
   CEVAP Hamlet, which was written around 1600, is still performed.
5. Students who arrive late will not be admitted.
   CEVAP Tanımlayıcı — virgül yok, anlam kısıtlayıcı.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Virgül anlamı değiştirir**

İki cümlenin farkını söyleyin.

1. The passengers, who were tired, complained. / The passengers who were tired complained.
   CEVAP Birincide hepsi yorgundu ve hepsi şikâyet etti; ikincide yalnızca yorgun olanlar şikâyet etti.
2. ✗ My mother, that lives in Konya, is retired.
   CEVAP …, who lives in Konya, … — virgüllü cümlede that kullanılmaz.
3. ✗ The book, I bought, was expensive.
   CEVAP The book I bought was expensive.
4. Virgül burada süs müdür?
   CEVAP Hayır — anlam taşır. Tanımlayıcı olmayan cümle bilgi ekler, tanımlayıcı cümle kimden söz edildiğini belirler.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **İki tür, altı cümle**

Altı cümle yazın: üçü tanımlayıcı, üçü tanımlayıcı olmayan ilgi cümlesi içersin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The train that leaves at seven is always full. Students who fail can retake the exam. The house we visited last week is for sale. My uncle, who worked in Germany for years, has retired. Ankara, which is the capital, is not the largest city. Her latest novel, which came out in May, has sold well.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizden virgülleri silip eşinize verin; o hangilerinin tanımlayıcı olduğunu bulsun. Anlam değişen bir çift bulup ikisini de yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: My brother who lives in İzmir is a doctor. (birden çok kardeşim var) / My brother, who lives in İzmir, is a doctor. (tek kardeşim)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Tanımlayıcı cümlede virgül yok. 2) Tanımlayıcı olmayanda iki virgül var. 3) Tanımlayıcı olmayanda that kullanılmamış.

B1.SUB.02 Relative Clauses with Prepositions *Edatlı İlgi Cümleleri*

`… edat sonda (günlük) ↔ edat + whom / which başta (resmî)`

İlgi cümlesinde edatın iki konumu vardır ve bu bir doğruluk değil üslup meselesidir. Günlük İngilizcede edat cümle sonunda kalır; resmî yazıda ise ilgi zamirinin önüne alınır. Öne alma yapıldığında bir kural devreye girer: edattan sonra who kullanılamaz, whom zorunludur. “Cümle edatla bitmez” diye öğretilen kural ise İngilizce için yanlıştır ve düzeltilmelidir.

The preposition may be stranded (informal) or fronted (formal); fronting requires whom rather than who.

AYRIM the person I spoke to (günlük) ↔ the person to whom I spoke (resmî)

SIK HATA

✗ the person to who I spoke
✓ the person to whom I spoke

Türkçede edat karşılığı olan durum ekleri isme bitişik olduğu için sonda kalan edat kavramı bütünüyle yenidir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **“Cümle edatla bitmez” kuralı İngilizcede geçersizdir**

Bu kural on yedinci yüzyılda Latince dilbilgisinden İngilizceye aktarılmaya çalışılmış, ama İngilizcenin yapısına hiçbir zaman uymamıştır. Sonda kalan edat ölçünlü İngilizcede tümüyle doğrudur ve çoğu bağlamda daha doğaldır; öne alınmış biçim yalnızca resmî yazıda yeğlenir. Öğrenciye “yanlış” diye öğretmek, doğal İngilizce üretmesini engeller. Üstelik bazı yapılarda öne alma olanaksızdır: öbek fiillerde edat asla öne alınamaz.

`the person I spoke to` — *konuştuğum kişi ✓ (tümüyle doğru)*

`the person to whom I spoke` — *(resmî, aynı anlam)*

`What are you looking at? ✓` — *✗At what are you looking?*

`the man I was waiting for ✓`

~~`✗the child for whom I am looking after`~~ — *öbek fiilde öne alma olmaz*

`the child I am looking after ✓`

KAVRAMA SORUSU Is this formal or informal? · Which pronoun must follow the preposition?

SINIFTA Aynı cümleyi iki üslupta yazdırın; öğrenci hangisinin nereye ait olduğunu görsün. Kural değil, alan farkı öğretin.

1 **Stranded preposition (informal)** · Edat sonda (günlük)

`the person I spoke to` — *konuştuğum kişi*
`the house we lived in` — *oturduğumuz ev*
`the man she was waiting for` — *beklediği adam*
`En doğal ve en yaygın biçim.`

2 **Fronted preposition (formal)** · Edat başta (resmî)

`the person to whom I spoke` — *konuştuğum kişi (resmî)*
`the house in which we lived` — *oturduğumuz ev*
`the conditions under which they worked` — *çalıştıkları koşullar*
`Akademik ve hukuki metinlerde yaygındır.`

3 **whom is obligatory after a fronted preposition** · Başta edat varsa whom zorunludur

~~✗the person to who I spoke~~

the person to whom I spoke ✓

~~✗the people with who we work~~

Edat öne alındığında whom zorunludur.

4 **where / when as alternatives to preposition + which** · where ve when seçeneği

the room in which we met = the room where we met

the day on which he arrived = the day when he arrived

where ve when daha sade seçeneklerdir.

the reason for which = the reason why

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.SUB.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Edatlı ilgi cümlesi

İki biçimde de yazın: gündelik ve resmî.

1. The man. I spoke to him.
   CEVAP The man I spoke to. / The man to whom I spoke.
   Resmî kayıtta edat ilgi zamirinden önce gelir (to whom), gündelik kayıtta sona atılır. İkisi de doğrudur; 'cümle sonunda edat olmaz' kuralı bir efsanedir.
2. The house. We lived in it.
   CEVAP The house we lived in. / The house in which we lived.
3. The reason. She left for it.
   CEVAP The reason she left for. / The reason for which she left.
4. The people. I work with them.
   CEVAP The people I work with. / The people with whom I work.
5. The company. He applied to it.
   CEVAP The company he applied to. / The company to which he applied.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Edat nerede durur?

Değerlendirin.

1. Cümle edatla bitmemeli kuralı geçerli mi?
   CEVAP Hayır. 17. yüzyılda Latinceden aktarılmış bir yanılgıdır; İngilizcenin kendi yapısına aykırıdır.
2. ✗ The man to who I spoke.
   CEVAP The man to whom I spoke. — edattan sonra whom gelir.
3. ✗ The house in that we lived.
   CEVAP The house in which we lived. — edattan sonra that gelmez.
4. Hangi sürüm hangi bağlamda?
   CEVAP Sonda edat: konuşma ve gündelik yazı. Öne alınmış edat + whom/which: akademik ve resmî yazı.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* İki kayıt

Aynı üç bilgiyi iki kez yazın: bir kez gündelik, bir kez resmî biçimde.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP Gündelik: This is the flat we moved into. That is the person I was talking about. Those are the files I was looking for. · Resmî: This is the flat into which we moved. That is the person about whom I was speaking. Those are the files for which I was searching.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) İki sürümü eşinizle karşılaştırın; resmî sürümde edatı öne alıp whom kullanın, gündelik sürümde ilgi zamirini düşürün.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Gündelik: the man I talked to — Resmî: the man to whom I talked
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Resmî sürümde edat + whom/which düzeni doğru. 2) Gündelik sürümde edat cümle sonunda. 3) Nesne konumundaki ilgi zamiri düşürülebilmiş.

B1.SUB.03 Second Conditional *İkinci Koşul Cümlesi* ◆ çekirdek

↑ A2.SUB.05

`if + past simple, would / could / might + yalın fiil`

İkinci koşul, gerçek dışı ya da olma olasılığı düşük bir durumu ve onun varsayımsal sonucunu anlatır. Buradaki geçmiş zaman biçimi geçmiş zaman bildirmez; gerçeklikten uzaklığı işaretler. Bu, İngilizcenin en soyut dilbilgisi kavramlarından biridir ve açıkça söylenmezse öğrenci cümlenin geçmişten söz ettiğini sanır. If I were you kalıbındaki were ise eski dilek kipinin kalıntısıdır ve resmî kullanımda bütün kişilerle gelir.

The second conditional describes unreal or unlikely present/future situations; its past form marks distance from reality, not past time.

AYRIM If it rains, I'll stay in. (olası) ≠ If it rained, I'd stay in. (varsayım)

SIK HATA

✗ `If I would have money, I would travel. If I was you…`
✓ `If I had money, I would travel. If I were you… (resmî)`

Türkçede varsayım koşulu "-se" ile kurulur ve zaman bildirmez; öğrenci İngilizcedeki geçmiş biçimi zaman sanır ve ana cümledeki would'u if cümlesine de taşır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **if cümlesinde would kullanılmaz**

Koşul cümlesindeki gerçek dışılık past simple ile işaretlenir; would yalnızca ana cümlede yer alır. Türkçede iki yüklem de aynı dilek/koşul ekini alabildiği için ("param olsaydı gezerdim") öğrenci would'u iki tarafa birden koyar. Ortaya çıkan If I would have money biçimi hem sınavda hem yazıda doğrudan hata sayılır. Tek istisna nezaket kalıplarıdır: If you would kindly wait… gibi resmî rica biçimlerinde would kabul edilir.

`If I had money, I would travel.` — *Param olsa gezerdim.* ✓

~~✗`If I would have money, I would travel.`~~

`If she knew, she would tell us.` — *Bilse bize söylerdi.* ✓

~~✗`If she would know, she would tell us.`~~

`If I were you, I would accept.` — *Yerinde olsam kabul ederdim.* ✓

`İstisna: If you would kindly wait here… ✓ (resmî rica)`

KAVRAMA SORUSU Is this real or imaginary? · Does the past form here mean past time?

SINIFTA Gerçek dışı geçmiş kavramını "uzaklık" metaforuyla verin: zamanda değil gerçeklikte uzaklık. Metafor, kuraldan daha iyi taşır.

1 **if + past simple, would + base form** · Yapı

`If I had money, I would travel.` — *Param olsa gezerdim.*

`If she studied more, she would pass.` — *Daha çok çalışsa geçerdi.*

`What would you do if you won?` — *Kazansan ne yapardın?*

`if + past simple, would + yalın`

2 **Unreal or unlikely present and future** · Gerçek dışı ya da uzak olasılık

`If I were you, I would accept.` — *Yerinde olsam kabul ederdim.*

`If I lived in Paris, I would speak French.` — *Paris'te yaşasam Fransızca konuşurdum.*

`If he apologised, I might forgive him.` — *Özür dilese affedebilirim.*

`Gerçek dışı ya da uzak olasılık.`

3 **were for all persons in formal use** · Resmî kullanımda were

`If he were here, he would help.` — *Burada olsa yardım ederdi.*

`If I were rich…` — *Zengin olsam…*

`If I was you…` — *(gündelik dilde duyulur, sınavda were yeğlenir)*

`were: eski dilek kipinin kalıntısı.`

4 **could / might in the main clause** · Ana cümlede could / might

`If I had time, I could help.` — *Vaktim olsa yardım edebilirdim.*

`If she asked, I might say yes.` — *Sorsa evet diyebilirim.*

`could = yetenek · might = olasılık`

`Ana cümlede would dışında seçenekler vardır.`

5 **First ↔ second conditional** · Birinci ile ikinci koşul farkı

`If it rains, I'll stay in.` — *Yağarsa evde kalırım. (olası)*

`If it rained, I'd stay in.` — *Yağsa evde kalırdım. (varsayım)*

`If I have time, I'll come. ↔ If I had time, I'd come.`

`Fark olasılıkta, zamanda değil.`

6 **The past form here is not past time** · Buradaki geçmiş biçim zaman bildirmez

`If I had money…` — *geçmiş biçim, şimdiki zaman anlamı*

`Geçmiş biçim = gerçeklikten uzaklık işareti`

`Aynı mantık: I wish I had money. · It's time we left.`

`Buna "unreal past" denir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.SUB.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İkinci koşul**

Cümleyi tamamlayın.

1. `If I ___ (have) more time, I ___ (learn) Japanese.`
   CEVAP had … would learn
   İkinci koşulda 'if' yan cümlesinde 'would' kullanılmaz. Türkçede koşul ve dilek ekleri iki yanda da görünebildiği için bu hata sistematiktir.
2. `If she ___ (be) here, she ___ (know) what to do.`
   CEVAP were / was … would know
3. `What ___ you ___ (do) if you ___ (win) the lottery?`
   CEVAP would … do … won
4. `If I ___ (be) you, I ___ (accept) the offer.`
   CEVAP were … would accept
5. `He ___ (not / say) that if he ___ (know) the truth.`
   CEVAP wouldn't say … knew
6. `If we ___ (leave) now, we ___ (arrive) by six.`
   CEVAP left … would arrive

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **was mı were mi?**

Değerlendirin.

1. `If I was you / If I were you – hangisi yanlış?`
   CEVAP Hiçbiri. were istek kipi kalıntısıdır ve resmî yazıda yeğlenir; was konuşmada yaygın ve kabul edilirdir.
2. `✗ If I would have time, I would help.`
   CEVAP If I had time, I would help. — if cümlesinde would kullanılmaz.
3. `✗ If she will come, I would be happy.`
   CEVAP If she came, I would be happy.
4. `İkinci koşul geçmiş midir?`
   CEVAP Hayır. Geçmiş biçim burada gerçek dışılığı işaretler, zamanı değil. Bu biçim–anlam ayrışması İngilizcenin temel özelliklerinden biridir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Hayali durumlar**

Beş ikinci koşul cümlesi yazın; ikisi tavsiye (If I were you), üçü hayali durum olsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP If I were you, I would talk to your manager. If I were in that position, I would ask for more time. If I lived closer, I would visit more often. If we had a bigger flat, we would keep a dog. If the train were faster, I would not drive.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi eşinize verin; o ana cümledeki would'u will yapıp cümlenin neden bozulduğunu göstersin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: If I had more time, I would travel. (*I will travel değil) If I were you, I would apologise.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) if yan cümlesinde yalın geçmiş, ana cümlede would. 2) If I were kalıbı doğru. 3) if yan cümlesinde would kullanılmamış.

B1.SUB.04 Third Conditional — Introduction *Üçüncü Koşul Cümlesi — Giriş* ◇ yüksek verim

if + had + V3, would / could / might have + V3

Üçüncü koşul, geçmişte olmamış bir durumu ve onun gerçekleşmemiş sonucunu anlatır. Cümle iki katmanlı bir olumsuzlama taşır: koşul olmadı, dolayısıyla sonuç da olmadı. Bu yüzden yapı doğal olarak pişmanlık, eleştiri ve keşke anlamı taşır. Türkçede karşılığı "-seydi ... -irdi" yapısıdır ve anlam bakımından örtüşür; asıl güçlük biçimin ağırlığıdır — iki perfect birden kurulması gerekir.

The third conditional describes an unreal past condition and its unreal past result, typically expressing regret or criticism.

AYRIM If I had studied, I would have passed. (çalışmadım, geçmedim)

SIK HATA

✗ If I would have studied, I would have passed. If I studied, I would have passed.
✓ If I had studied, I would have passed.

Türkçede iki yüklem de aynı ekle kurulduğu için öğrenci koşul cümlesine would taşır ya da past perfect yerine past simple kullanır.

KAVRAMA SORUSU Did it actually happen? · What was the real outcome?

SINIFTA Gerçek olayı önce Türkçe söyletin, sonra tersine çevirtin: "Çalışmadım, geçemedim" → "Çalışsaydım geçerdim." Dönüşüm mantığı böylece görünür.

1 **if + past perfect, would have + past participle** · Yapı

If I had studied, I would have passed. — *Çalışsaydım geçerdim.*
If they had left earlier, they wouldn't have missed it. — *Erken çıksalardı kaçırmazlardı.*
If she had known, she would have called. — *Bilseydi ararda.*
if + had + V3, would have + V3

2 **An unreal past situation** · Gerçekleşmemiş geçmiş

If I had studied… — *ama çalışmadım*
…I would have passed. — *ve geçmedim*
Her iki taraf da gerçekleşmemiştir.
Gerçek: I didn't study, so I didn't pass.

3 **Regret and criticism** · Pişmanlık ve eleştiri

If you had told me, I would have helped. — *Söyleseydin yardım ederdim.*
If I hadn't been so rude, she wouldn't have left. — *Bu kadar kaba olmasaydım gitmezdi.*
Pişmanlık ve örtük eleştiri taşır.
Tonlama sitemi güçlendirir.

4 **could have / might have in the main clause** · Ana cümlede seçenekler

I might have come if you had asked. — *Sorsaydın gelebilirdim.*
We could have finished it. — *Bitirebilirdik.*
She wouldn't have noticed. — *Fark etmezdi.*
could have · might have · wouldn't have

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.SUB.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* Üçüncü koşul

Cümleyi tamamlayın.

1. If I ___ (know), I ___ (tell) you.
   CEVAP had known ... would have told
   Üçüncü koşulda iki yan da farklı yapıdadır: had + üçüncü biçim / would have + üçüncü biçim. Simetri beklentisi öğrenciyi yanıltır.
2. If she ___ (study), she ___ (pass).
   CEVAP had studied ... would have passed
3. We ___ (not / miss) the train if we ___ (leave) earlier.
   CEVAP wouldn't have missed ... had left
4. If they ___ (invite) me, I ___ (go).
   CEVAP had invited ... would have gone
5. He ___ (can / help) if you ___ (ask).
   CEVAP could have helped ... had asked

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Karma koşul

Zaman katmanına dikkat edin.

1. If I had studied medicine, I ___ (be) a doctor now.
   CEVAP would be — geçmiş koşul, şimdiki sonuç.
2. If I were more careful, I ___ (not / make) that mistake yesterday.
   CEVAP would not have made — sürekli özellik, geçmiş sonuç.
3. ✗ If I would have known, I would have told you.
   CEVAP If I had known, I would have told you.
4. Üç tipli şema gerçek kullanımı kapsıyor mu?
   CEVAP Hayır. Karma koşullar, if + should, inversion (Had I known...) ve unless gibi biçimler şemanın dışındadır. Şema bir başlangıç aracıdır, bir sınır değil.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Pişmanlıklar

Beş üçüncü koşul cümlesi yazın; ikisi karma koşul olsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP If I had taken that job, I would have moved to Ankara. If we had booked earlier, the tickets would have been cheaper. If she had told me, I could have helped. If I had learned to drive, I would not need the bus now. If I were better organised, I would not have missed the deadline.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi eşinize verin; o karma koşulları işaretleyip zaman çizgisine yerleştirsin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: If I had studied medicine, I would be a doctor now. (geçmiş koşul → şimdiki sonuç) If I were more careful, I wouldn't have lost it.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) had + üçüncü biçim ve would have + üçüncü biçim yapıları tam. 2) İki karma koşulda zaman geçişi doğru. 3) if cümlesinde would have kullanılmamış.

B1.SUB.05 wish and if only — Present *wish ve if only — Şimdiki Zaman* ◇ yüksek verim

`wish / if only + past simple (şimdiki istek) · + would (başkasına sitem) · + could (yetenek)`

wish yapısı, gerçeğin tersini dilemeyi anlatır ve tıpkı ikinci koşulda olduğu gibi geçmiş biçimi uzaklık işareti olarak kullanır. Üç ayrı kalıp üç ayrı iş görür: past simple şimdiki bir durumun farklı olmasını, would başkasının davranışından duyulan rahatsızlığı, could ise yetenek eksikliğini bildirir. Kritik nokta şudur: wish + would kendi davranışınız için kullanılamaz, çünkü kendi davranışınızdan şikâyet etmek mantıksızdır.

wish reverses reality using the unreal past; would complains about others, could refers to ability, and would cannot refer to oneself.

AYRIM I wish I could swim. ✓ · I wish I would swim. ✗

SIK HATA

✗ I wish I have more time. I wish I would speak English.
✓ I wish I had more time. I wish I could speak English.

Türkçedeki "keşke" yapısı tek biçimlidir ve kim hakkında olduğuna göre değişmez; bu yüzden would/could ayrımı görünmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **I wish I would ✗ — kendinize sitem edemezsiniz**

wish + would kalıbı, başkasının rahatsız edici bir davranışını değiştirmesini dilemek için kullanılır; bu yüzden öznesi konuşanın kendisi olamaz. Kendi yeteneğinizden ya da durumunuzdan söz ediyorsanız could ya da past simple gerekir. Türkçede "keşke İngilizce konuşabilsem" cümlesi tek bir yapıyla kurulduğu için öğrenci would ve could arasında seçim yapmaz ve sıklıkla yanlış olanı seçer. Bu, sınavlarda düzenli olarak sorulan bir ayrımdır.

`I wish I could speak English.` — *Keşke İngilizce konuşabilsem. ✓*

~~✗I wish I would speak English.~~

`I wish you would stop shouting.` — *Keşke bağırmayı bıraksan. ✓(başkası)*

`I wish it would stop raining.` — *Keşke yağmur dinse. ✓(dış etken)*

`I wish I had more time.` — *Keşke daha çok vaktim olsa. ✓(durum)*

~~✗I wish I have more time.~~

KAVRAMA SORUSU Whose behaviour is this about? · Is it about ability or about a situation?

SINIFTA Üç kalıbı üç ayrı duyguyla eşleştirin: durum (past), sitem (would), yetersizlik (could). Duygu etiketi biçimden daha kolay hatırlanır.

1 **wish + past simple for a present regret** · Şimdiki zamana dair istek

`I wish I had more time.` — *Keşke daha çok vaktim olsa.*

`I wish I knew the answer.` — *Keşke cevabı bilsem.*

`She wishes she lived closer.` — *Keşke daha yakın otursa.*

~~✗I wish I have more time.~~

2 **wish + would for annoyance about others** · Başkasının davranışına sitem

`I wish you would stop shouting.` — *Keşke bağırmayı bıraksan.*

`I wish they would answer my emails.` — *Keşke e-postalarıma dönseler.*

`I wish it would stop raining.` — *Keşke yağmur dinse.*

`Başkasının davranışına sitem.`

3 **wish + could for ability** · Yetenek için could

`I wish I could swim.` — *Keşke yüzebilsem.*

`I wish I could help you.` — *Keşke sana yardım edebilsem.*

`He wishes he could drive.` — *Keşke araba kullanabilse.*

`Yetenek eksikliği: could`

4 **if only is more emphatic** · if only daha vurgulu

`If only I knew!` — *Keşke bilseydim!*

`If only he would listen.` — *Keşke dinlese.*

`If only we had more time.` — *Keşke daha çok vaktimiz olsa.*

`if only daha duygusal ve vurguludur.`

5 **wish ✗ + would about oneself** · Kendisi için wish + would kullanılmaz

~~✗I wish I would study more.~~ — *I wish I could study more.* ✓

~~✗I wish I would be taller.~~ — *I wish I were taller.* ✓

would yalnızca başkası ya da dış etken için.

Kendiniz için: past simple ya da could

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.SUB.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* **wish / if only**

Cümleyi tamamlayın.

1. I wish I ___ (have) more time.
   CEVAP had
2. I wish I ___ (be) taller.
   CEVAP were / was
3. If only he ___ (listen) to me!
   CEVAP listened / would listen
4. I wish it ___ (not / rain) so much.
   CEVAP didn't rain
5. I wish you ___ (stop) doing that.
   CEVAP would stop
   would = başkasının davranışından şikâyet.
6. I wish I ___ (can) speak French.
   CEVAP could

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **wish + would ne zaman?**

Değerlendirin.

1. I wish I would be taller. — doğru mu?
   CEVAP Hayır. wish + would kendi öznesiyle kullanılmaz: I wish I were taller ✓.
2. I wish it would stop raining. — neden doğru?
   CEVAP Öznesi farklı ve şikâyet/istek bildiriyor.
3. ✗ I wish I have more money.
   CEVAP I wish I had more money.
4. wish yapısında geçmiş biçim neden kullanılır?
   CEVAP Gerçek dışılığı işaretlemek için — koşul cümlelerindeki aynı mantık.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Keşke**

Beş cümle yazın: üçü şimdiki duruma dair wish, ikisi if only ile.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP I wish I lived nearer to my family. I wish I had more free time. I wish I could play an instrument. If only the weather were better! If only they would answer my emails.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi geçmişe çevirin (wish + past perfect) ve şimdiki–geçmiş ayrımını bir tabloya yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I wish I knew the answer. (şimdi) → I wish I had known the answer. (geçmiş) If only I had studied harder!
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Şimdiki durumda wish + yalın geçmiş. 2) I wish I were kalıbı doğru. 3) if only vurgulu pişmanlık bildiriyor.

B1.SUB.06 Conditional Alternatives to if *if Dışındaki Koşul Bağlaçları* ◇ yüksek verim

unless · as long as / provided that / on condition that · in case · otherwise

Koşul yalnızca if ile kurulmaz; her bağlaç koşulun türünü farklı biçimde işaretler. unless olumsuz koşuldur; as long as ve provided that şart koşar; otherwise olumsuz sonucu bildirir. En sık karıştırılan ise in case'dir: bu bağlaç koşul değil önlem bildirir — bir şey olabileceği için önceden yapılan eylemi anlatır. Türkçede her ikisi de "-se" ile karşılandığı için ayrım tamamen kaybolur.

Each conditional linker marks a different relation; in case expresses precaution, not condition.

AYRIM Take an umbrella in case it rains. (önlem) ≠ Take an umbrella if it rains. (koşul)

SIK HATA

✗ I'll take an umbrella if it rains – "ihtimale karşı" demek isteniyorsa yanlış.
✓ I'll take an umbrella in case it rains.

Türkçede "yağarsa" ve "yağma ihtimaline karşı" arasındaki fark bağlaçla değil sözcük öbeğiyle kurulur; öğrenci ikisini de if ile karşılar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **in case ≠ if — sıra farklıdır**

if koşul bildirir: olay olursa eylem yapılır, yani eylem sonra gelir. in case ise önlem bildirir: olay olabileceği için eylem önceden yapılır. Take an umbrella in case it rains cümlesinde şemsiyeyi yağmur yağmadan alırsınız; Take an umbrella if it rains cümlesinde ise yağmur başladıktan sonra alırsınız — ki bu çoğu bağlamda anlamsızdır. Türkçedeki "-se" eki her iki ilişkiyi de karşıladığından bu ayrım yalnızca açık öğretimle kazanılır. Ayrıca in case'den sonra will kullanılmaz.

Take an umbrella in case it rains. — *Yağma ihtimaline karşı şemsiye al.* ✓

Take an umbrella if it rains. — *Yağarsa şemsiye al. (yağdıktan sonra?)*

I'll write it down in case I forget. — *Unutma ihtimaline karşı yazayım.* ✓

~~✗in case it will rain~~ — *in case + geniş zaman*

Insure the parcel in case it gets lost. — *Kaybolma ihtimaline karşı sigortala.*

AmE'de in case yerine yer yer just in case yeğlenir.

KAVRAMA SORUSU Are you doing it before or after the event? · Is this a precaution or a condition?

SINIFTA in case ayrımını sırayla gösterin: önlemde eylem önce yapılır, koşulda sonra. Zaman sırası ayrımı doğrudan verir.

1 **unless = if not** · unless

Unless you hurry, you'll miss it. — *Acele etmezsen kaçırırsın.*

= If you don't hurry, you'll miss it.

I won't go unless you come. — *Sen gelmedikçe gitmem.*

~~✗Unless you don't hurry…~~

2 **as long as / provided that / on condition that** · Şart bildiren öbekler

as long as you promise — *söz verdiğin sürece*

provided that the weather is good — *hava iyi olmak kaydıyla*

on condition that he apologises — *özür dilemesi şartıyla*

Şart koşan bağlaçlar; resmiyet derecesi artar.

3 **in case = as a precaution** · in case = önlem olarak

Take an umbrella in case it rains. — *Yağma ihtimaline karşı.*

I'll write it down in case I forget. — *Unutmamak için.*

Insure it in case it gets lost. — *Kaybolma ihtimaline karşı.*

Eylem önceden yapılır.

4 **in case ≠ if** · in case ile if farkı

in case it rains — *yağma ihtimaline karşı (önce)*

if it rains — *yağarsa (sonra)*

~~✗in case it will rain~~

Sıra farkı ayrımı verir.

5 **otherwise for a negative consequence** · otherwise

Hurry, otherwise we'll be late. — *Acele et, yoksa geç kalacağız.*

Write it down; otherwise you'll forget. — *Yaz, yoksa unutursun.*

otherwise = aksi hâlde

Bağlayıcı zarftır: noktalama gerektirir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.SUB.06

1 KONTROLLÜ *Controlled* **if dışındaki bağlaçlar**

Boşluğu doldurun.

1. ___ you hurry, you will miss the train. (eğer …-mezsen)
   CEVAP Unless
2. You can borrow it ___ ___ ___ you return it tomorrow.
   CEVAP as long as / provided that
3. Take an umbrella ___ ___ it rains.
   CEVAP in case
4. ___ ___ ___ he arrives late, we will start without him.
   CEVAP Even if
5. I will help you ___ ___ you help me.
   CEVAP on condition that
6. ___ he should call, tell him I am out.
   CEVAP If
   if + should: uzak olasılık.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **in case ile if farkı**

Anlamı açıklayın.

1. I will take an umbrella if it rains. / … in case it rains.
   CEVAP Birincisinde yağarsa alırım; ikincisinde yağma ihtimaline karşı önceden alırım.
2. ✗ Unless you don't hurry, you will be late.
   CEVAP Unless you hurry, you will be late. — unless zaten olumsuzdur.
3. ✗ In case it will rain, take a coat.
   CEVAP In case it rains, take a coat.
4. even if ile even though farkı nedir?
   CEVAP even if varsayımsaldır (olsa bile), even though gerçektir (olmasına rağmen).

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Koşullu plan**

Bir plan yazın (altı cümle); unless, as long as, in case, even if, provided that ve on condition that kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP We will set off at six unless the weather is bad. As long as the roads are clear, the journey takes four hours. I will pack some food in case we cannot stop. Even if it rains, we will continue. Provided that everyone arrives on time, we will not be late. They agreed to lend us the car on condition that we return it on Sunday.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Planınızı eşinize verin; o unless'i if not ile, provided that'i if ile değiştirsin ve anlamın korunup korunmadığını denetlesin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Unless it rains, we'll go. = If it doesn't rain, we'll go. Take an umbrella in case it rains. (ihtimale karşı — koşul değil)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Altı bağlacın hepsi kullanılmış. 2) in case sonuç değil önlem bildiriyor. 3) unless ile if not dönüşümü doğru.

12 Bilgi Yapısı ve Özel Yapılar

Information Structure & Special Constructions

INFO

B1.INFO.01 Emphasis with do *do ile Vurgu*

→ VII.36

do / does / did + yalın fiil (olumlu cümlede)

İngilizcede olumlu bir cümleye yardımcı fiil do eklemek dilbilgisel bir zorunluluk değil, vurgu aracıdır. Bu yapı bir varsayımı çürütür, bir karşı çıkışa yanıt verir ya da bir ricayı ısrarlı biçimde yineler. Türkçede aynı iş vurgu, tonlama ve "gerçekten, hakikaten" gibi sözcüklerle yapıldığı için öğrenci bu yapıyı üretmez; oysa konuşma dilinde çok işlektir ve doğal bir tonun parçasıdır.

Emphatic do adds contrastive stress to an affirmative clause, typically to contradict an assumption.

AYRIM I like it. (yansız) ↔ I do like it! (itiraza yanıt)

SIK HATA

```
✗ I do liked it. He does went there.
✓ I did like it. He does go there.
```

Türkçede vurgu ekle değil tonlamayla verildiği için öğrenci hem yapıyı üretmez hem de ürettiğinde ana fiili yanlış çeker.

KAVRAMA SORUSU What assumption is being corrected? · Is the main verb in the base form?

SINIFTA Yapıyı diyalog içinde öğretin: önce bir itiraz cümlesi verin, öğrenci do ile yanıtlasın. Bağlamsız verilirse tuhaf görünür.

1 **do / does / did + base form for emphasis** · Yapı

`I do like it!` — *Gerçekten beğeniyorum!*

`She does know the answer.` — *Cevabı biliyor gerçekten.*

`We did tell you.` — *Sana söyledik ya.*

`Ana fiil yalın kalır: ✗I do liked it.`

2 **Contradicting an assumption** · Varsayımı çürütme

`You didn't call. – I did call!` — *Aradım ama!*

`He never helps. – He does help, actually.` — *Aslında yardım ediyor.*

`You don't like it. – I do like it.` — *Beğeniyorum işte.*

`Varsayımı doğrudan çürütür.`

3 **do in emphatic imperatives** · Emirde vurgu

`Do sit down.` — *Buyurun oturun.*

`Do be careful.` — *Lütfen dikkatli ol.*

`Do come in.` — *Girin lütfen.*

`Emirde nezaket ve ısrar katar.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.INFO.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* do ile vurgu

Cümleyi vurgulu biçimde yeniden yazın.

1. `I like it.`
   CEVAP I do like it.
   'do' vurgusu yalnız yüklemi vurgular; özneyi vurgulamak için yarma cümlesi gerekir. Türkçede vurgu sözcük sırasıyla yapıldığından bu araç öğrenciye tanıtılmalıdır.
2. `She came to the meeting.`
   CEVAP She did come to the meeting.
3. `He knows the answer.`
   CEVAP He does know the answer.
4. `Sit down. (rica, ısrarlı)`
   CEVAP Do sit down.
5. `We tried. (itiraz ederek)`
   CEVAP We did try.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Ne zaman do?

Değerlendirin.

1. `✗ I do am tired.`
   CEVAP I am tired. — be zaten işleticidir, do almaz.
2. `✗ She did came.`
   CEVAP She did come. — do sonrası yalın fiil.
3. `✗ He does can swim.`
   CEVAP He can swim. — kip zaten işleticidir.
4. `do vurgusu hangi işlevi taşır?`
   CEVAP Karşıt bir savı reddeder ya da doğruluğu pekiştirir. Yalnızca yardımcı fiili olmayan olumlu bildirimlerde kullanılır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* İtiraz

Bir eleştiriye karşı beş cümlelik savunma yazın; en az üçünde do vurgusu bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I do understand your concern. We did send the report on time. The team does work very hard. It is true that we were late once. But we do take these deadlines seriously.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Savunmanızı sesli okuyun; do vurgusunun düştüğü sözcüğü işaretleyin. Sonra aynı vurguyu yarma cümleyle kurun.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I did tell you! = It was me who told you. She does care about it.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) do/does/did yalın fiilden önce. 2) Vurgu karşıtlık ya da itiraz işlevi taşıyor. 3) En az üç do vurgusu var.

B1.INFO.02 Introduction to Cleft Sentences *Yarma Cümlelere Giriş*

→ VII.34

It + be + odak + ilgi cümlesi · What + cümle + be + odak

Yarma cümleler, cümlenin içeriğini değiştirmeden bir öğeyi öne çıkarır. İngilizce sözdizimi görece katı olduğu için — öğeleri Türkçedeki gibi serbestçe yer değiştiremezsiniz — vurguyu taşımak için bu yapısal araçlar geliştirilmiştir. Türkçede aynı iş öğe sırasını değiştirerek yapılır; bu yüzden Türkçe konuşan öğrenci vurgulamak istediğinde sırayı bozar ve bozuk cümle üretir. Yarma cümle, o gereksinimin İngilizcedeki doğru karşılığıdır.

Cleft sentences foreground one element without changing propositional content — English's structural substitute for free word order.

AYRIM Ali called. → It was Ali who called. (Ali vurgulanır)

SIK HATA

✗ Ali it was who called. What I need is to have a break — gereksiz ağırlaştırma.
✓ It was Ali who called. What I need is a break.

Türkçede vurgu öğe sırasıyla verilir; İngilizcede sıra sabit olduğu için yapısal araç gerekir.

KAVRAMA SORUSU Which element is being highlighted? · What is the neutral version of this sentence?

SINIFTA Yansız cümleyi tahtaya yazıp her öğeyi sırayla yarma cümleyle öne çıkarttırın; odak kavramı ancak dönüştürerek anlaşılır.

1 **It + be + focus + clause** · It-cleft yapısı

It was Ali who called. — *Arayan Ali'ydi.*
It was yesterday that I saw her. — *Onu dün gördüm.*
It is the noise that bothers me. — *Beni rahatsız eden gürültü.*
Odak: be ile ilgi cümlesi arasında.

2 **What + clause + be + focus** · Wh-cleft yapısı

What I need is a break. — *İhtiyacım olan şey bir mola.*
What surprised me was his answer. — *Beni şaşırtan cevabıydı.*
What he did was call the police. — *Yaptığı şey polisi aramak oldu.*
Odak sonda durur.

3 **Clefts move information, not meaning** · Yarma cümle anlamı değil odağı değiştirir

Ali called. — *yansız*
It was Ali who called. — *Ali vurgulanır*
It was me she asked. — *Sorduğu bendim.*
İçerik aynı, bilgi dağılımı farklıdır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.INFO.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Yarma cümle kur**

Vurgulanan öğeyi öne çıkararak yarma cümle yazın.

1. ALİ broke the window. → It-cleft
   CEVAP It was Ali who broke the window.
   Yarma cümlesi bağlamsızdır: ancak bir karşıtlığa ya da soruya yanıt olarak doğaldır. Bağlamsız üretilen yarma cümleleri dilbilgisel ama tuhaftır.
2. She lost HER KEYS. → It-cleft
   CEVAP It was her keys that she lost.
3. I need REST. → wh-cleft
   CEVAP What I need is rest.
4. He wants TO LEAVE. → wh-cleft
   CEVAP What he wants is to leave.
5. We met IN 2019. → It-cleft
   CEVAP It was in 2019 that we met.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Yarma cümle ne işe yarar?**

Değerlendirin.

1. `Ali broke the window. / It was Ali who broke the window. Fark nedir?`
   CEVAP İkincisi Ali'yi odağa alır ve başka birinin yaptığı savını örtük olarak reddeder.
2. `✗ It is Ali who break the window.`
   CEVAP It was Ali who broke the window.
3. `✗ What I need is to rest and sleeping.`
   CEVAP What I need is to rest and sleep. — koşutluk bozulmamalı.
4. `Yarma cümle yeni bir kalıp mıdır?`
   CEVAP Hayır. Bilgi paketleme aracıdır; altta yatan kalıp değişmez, yalnızca odak değişir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Odak değiştir**

Tek bir cümleyi alıp üç farklı öğeyi odağa alan üç yarma cümle yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Üç cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Temel: My sister sent the parcel on Monday. → It was my sister who sent the parcel on Monday. → It was the parcel that my sister sent on Monday. → It was on Monday that my sister sent the parcel.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Üç yarma cümlenizi eşinize verin; o her birinin hangi soruya yanıt olduğunu yazsın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: It was Ali who broke the window. (Kim?) It was the window that Ali broke. (Neyi?) What Ali did was break the window. (Ne yaptı?)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) It + be + odak + who/that yapısı doğru. 2) What-yarma cümlesi kurulmuş. 3) Her sürümün odakladığı öğe farklı.

13 Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi

Discourse, Cohesion & Register

DISC

B1.DISC.01 Discourse Markers in Speech *Konuşmada Söylem Belirleyicileri*

söylem belirleyicileri: konu açma, yumuşatma, tutum bildirme, doğrulama

Söylem belirleyicileri cümlenin bilgi içeriğine katkı yapmaz; konuşmanın akışını yönetir. Konuşmayı başlatır, konuyu değiştirir, sert bir sözü yumuşatır ya da karşıdakinin takip edip etmediğini denetler. Bu öğeler dilbilgisi kitaplarında az yer tutar ama gerçek konuşmanın dokusunu oluşturur; kullanmayan öğrenci dilbilgisel olarak doğru ama tuhaf biçimde mekanik konuşur.

Discourse markers manage the flow of talk rather than its content; their absence makes speech sound mechanical.

AYRIM You're wrong. (sert) ↔ Actually, I'm not sure that's right. (yumuşatılmış)

SIK HATA

✗ No, that is false.
✓ Actually, I'm not sure about that.

Türkçede aynı iş "yani, aslında, şey" gibi öğelerle yapılır ama öğrenci bunları İngilizceye aktarmayı düşünmez ve doğrudan çeviri sert düşer.

KAVRAMA SORUSU Is this softening, opening or checking? · How would it sound without it?

SINIFTA Belirleyicileri liste hâlinde değil, gerçek diyalog kayıtlarında işaretleterek öğretin; işlevleri ancak bağlamda görünür.

1 **Opening and changing topic** · Konu açma ve değiştirme

By the way, did you call him? — *Bu arada, onu aradın mı?*
Anyway, let's move on. — *Neyse, devam edelim.*
So, what happened next? — *Peki, sonra ne oldu?*
Konu açma ve değiştirme.

2 **Softening and hedging** · Yumuşatma

Actually, I'm not sure. — *Aslında emin değilim.*
I mean, it's not that simple. — *Yani, o kadar basit değil.*
It's sort of complicated. — *Biraz karışık sayılır.*
Sertliği yumuşatır.

3 **Showing attitude** · Tutum bildirme

To be honest, I didn't like it. — *Açıkçası beğenmedim.*
Obviously, that's a problem. — *Belli ki bu bir sorun.*
Luckily, nobody was hurt. — *Neyse ki kimse yaralanmadı.*
Konuşanın tutumunu bildirir.

4 **Checking and confirming** · Doğrulama

You know? — *Anlıyor musun?*
Right? — *Değil mi?*
Do you see what I mean? — *Ne demek istediğimi anlıyor musun?*
Dinleyicinin takibini denetler.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.DISC.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Söylem belirleyicisi

İşlevini yazın.

1. `Well, …`
   CEVAP Düşünme payı, yumuşak geçiş.
   Söylem belirleyicileri (well, actually, you know) doldurucu değildir; sıra alma ve yumuşatma işlevi görür. Yazıda ayıklanmaları gerektiği ayrıca öğretilmelidir.
2. `Actually, …`
   CEVAP Beklentiyi düzeltme.
3. `By the way, …`
   CEVAP Konu değiştirme.
4. `I mean, …`
   CEVAP Yeniden ifade etme.
5. `Anyway, …`
   CEVAP Ara konudan asıl konuya dönme.
6. `You know, …`
   CEVAP Ortak bilgiye gönderme, yakınlık kurma.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Konuşma dili yanlış dilbilgisi midir?

Değerlendirin.

1. `Söylem belirleyicileri yazıda neden az kullanılır?`
   CEVAP Konuşmanın gerçek zamanlı yapılanmasına aittirler; yazıda planlama olduğu için gereksizleşirler. Bu bir doğruluk değil, kayıt (register) sorunudur.
2. `✗ Well, actually, you know, I mean, I disagree. (yazılı rapor)`
   CEVAP Raporda: I disagree. — yığılma konuşmada bile doğal değildir.
3. `You know ne zaman rahatsız edicidir?`
   CEVAP Her cümlede yinelendiğinde dolgu sesine dönüşür ve içerik taşımaz.
4. `Öğrenciye söylem belirleyicileri öğretilmeli mi?`
   CEVAP Evet — akıcılık ve doğallık için gereklidir; ama yazı ile konuşma kaydı ayrı ayrı gösterilmelidir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Doğal diyalog

Altı satırlık bir konuşma yazın; altı farklı söylem belirleyicisi kullanın, hiçbiri yinelenmesin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı satır.`
   ÖRNEK CEVAP Well, I have been thinking about the offer. Actually, I am not sure it is the right time. I mean, the salary is good, but the hours are long. By the way, have you spoken to your manager? Anyway, I will decide by Friday. To be honest, I would rather stay where I am.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Diyaloğunuzu canlandırın; her söylem belirleyicisini çıkarıp konuşmanın ne kadar sert duyulduğunu karşılaştırın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Well, actually, I think... You know, to be honest, ... Anyway, as I was saying...
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı farklı söylem belirleyicisi var. 2) Hiçbiri yinelenmemiş. 3) Belirleyiciler doğal konumda (başta ya da araya girmiş).

B1.DISC.02 Cohesion in Writing *Yazıda Bağdaşıklık* ◇ yüksek verim

gönderim zincirleri · sözcüksel yineleme ve eşanlamlılık · bağlayıcı zarflar · paragraf yapısı

Bağdaşıklık, bir metni cümleler yığını olmaktan çıkarıp metin yapan bağ dokusudur. Dört araçla kurulur: zamirlerle gönderim, sözcük yinelemesi ve eşanlamlılar, bağlayıcılar ve paragraf düzeni. Bı yazma öğretiminde en sık atlanan nokta budur: öğrenci cümleleri doğru kurar ama aralarındaki bağı kurmaz ve metin kopuk okunur. Bağdaşıklık öğretilebilir bir beceridir ve doğrudan puan getirir.

Cohesion is what turns a set of sentences into a text: reference chains, lexical links, conjunctive adverbs and paragraph structure.

AYRIM The company grew. The company hired staff. → The company grew. It then hired more staff.

SIK HATA

✗ The company grew. The company hired staff. The company opened offices.
✓ The company grew, hiring new staff and opening offices abroad.

Türkçede yineleme daha hoş görülür ve özne düşürülebildiği için öğrenci İngilizcede özneyi her cümlede yineler.

KAVRAMA SORUSU What links this sentence to the previous one? · Is anything repeated unnecessarily?

SINIFTA Öğrencinin kendi metnindeki gönderim zincirlerini oklarla çizdirin; kopukluk görsel olarak ortaya çıkar.

1 **Reference chains** · Gönderim zincirleri

the company … it … the firm … the organisation
Ali arrived late. He looked tired. The young man said nothing.
Zincir kopmamalı ve belirsizleşmemelidir.
Aynı varlık farklı adlarla anılabilir.

2 **Lexical repetition and synonymy** · Sözcüksel yineleme ve eşanlamlılık

study → research → investigation
problem → issue → difficulty
Eşanlamlı kullanımı yinelemeyi kırar.
Ama teknik terimlerde yineleme yeğlenir: açıklık önce gelir.

3 **Conjunctive adverbs and their punctuation** · Bağlayıcı zarflar ve noktalaması

Moreover, the costs increased. — *Üstelik maliyetler arttı.*
Nevertheless, they continued. — *Yine de sürdürdüler.*
Therefore, the plan was cancelled. — *Bu nedenle plan iptal edildi.*
Cümle başında virgül alır.

4 **Paragraph structure: topic sentence and support** · Paragraf yapısı

Konu cümlesi: paragrafın ana savı
Destek: örnek, kanıt, açıklama
Sonuç ya da geçiş cümlesi
Bir paragraf = bir düşünce

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.DISC.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Bağdaşıklık aracı

Kullanılan aracı adlandırın.

1. `I bought a book. It was expensive.`
   CEVAP Gönderim (reference).
   Bağdaşıklık araçları beş türdür (gönderim, eksilti, ikame, bağlayıcı, sözcüksel yineleme). Öğrenciler yalnız bağlayıcıyı bilir; ötekiler adlandırılmadan öğretilmez.
2. `I have a red pen and a blue one.`
   CEVAP İkame (substitution).
3. `A: Are you coming? B: Yes, I am. (coming düştü)`
   CEVAP Eksilti (ellipsis).
4. `He was late. However, nobody minded.`
   CEVAP Bağlayıcı (conjunction).
5. `The city was crowded. The streets were full.`
   CEVAP Sözcüksel bağdaşıklık (lexical cohesion).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Bağdaşıklık mı bağlaşıklık mı?

Metni değerlendirin.

1. `The dog barked. Dogs are mammals. Mammals have hair. — bağdaşık mı?`
   CEVAP Sözcük zinciri var ama tutarlılık (coherence) yok; bağdaşıklık tek başına yetmez.
2. `✗ Firstly. Secondly. Finally. (arada içerik yok)`
   CEVAP Bağlayıcı yığmak metni bağdaşık yapmaz; ilişkilerin gerçekten kurulması gerekir.
3. `Aynı sözcüğü tekrarlamak zayıflık mıdır?`
   CEVAP Hayır — teknik metinde terim tutarlılığı gerekir. Zorlama eşanlamlı arayışı (elegant variation) belirsizlik yaratır.
4. `✗ The report was late. It annoyed the manager. It was the second time. It caused problems.`
   CEVAP it zinciri belirsizleşti; öğeleri adlandırın: The delay annoyed the manager...

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Bağdaşık paragraf

Altı cümlelik bir paragraf yazın; beş farklı bağdaşıklık aracı kullanın ve her birini işaretleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Our team submitted two proposals last month. The first one focused on cost, the second on quality. (ikame) The committee preferred the latter. (gönderim) They asked for a revised budget, and we produced one within a week. (ikame) However, the final decision has still not been announced. (bağlayıcı) The delay is beginning to affect the schedule. (sözcüksel)
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Paragrafınızdaki bağdaşıklık araçlarını silip eşinize verin; o metnin bağını kurmaya çalışsın ve hangi aracın en çok eksildiğini söylesin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: gönderim (it, this), eksilti (I can and she can too), yerine geçme (one, do so), bağlayıcı (however), sözcüksel yineleme
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş farklı bağdaşıklık aracı kullanılmış. 2) Her araç işaretlenmiş. 3) Metin araçlar olmadan bağını yitiriyor.

B1.DISC.03 Register: Formal and Informal *Kullanım Düzeyi: Resmî ve Günlük*

`kısaltmalar · öbek fiil ↔ tek sözcük · edilgen sıklığı · okur kitlesi`

Kullanım düzeyi, aynı içeriği farklı ortamlarda farklı biçimde söylemektir. İngilizcede resmî ve günlük üslup arasındaki fark sözcük seçiminden başlar: öbek fiiller günlük, Latince kökenli tek sözcüklü karşılıkları resmî üsluba aittir. Kısaltmalar, edilgen sıklığı ve cümle uzunluğu da bu ekseni izler. Öğrencinin öğrenmesi gereken şey hangisinin doğru olduğu değil, hangisinin nereye ait olduğudur.

Register is about appropriateness, not correctness: phrasal verbs and contractions belong to informal style, Latinate verbs and passives to formal writing.

AYRIM put off ↔ postpone · find out ↔ discover · get ↔ receive

SIK HATA

```
✗ Resmî bir başvuru mektubunda: I wanna know if you can help me out.
✓ I would like to know whether you could assist me.
```

Türkçede resmiyet büyük ölçüde ek ve hitap seçimiyle kurulur; sözcük kökeninin üslup taşıdığı bilgisi öğrenciye yeni gelir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Öbek fiiller "kötü İngilizce" değildir**

Sınav hazırlığında öğrencilere sıklıkla öbek fiillerden kaçınmaları, yerine Latince kökenli tek sözcükleri kullanmaları öğütlenir. Bu, yarı doğru bir öğüttür: akademik yazıda tek sözcüklü karşılıklar gerçekten yeğlenir, ama konuşmada ve gündelik yazışmada öbek fiiller doğal ve doğru olandır. Öbek fiilden bütünüyle kaçınan öğrenci resmî yazıda başarılı olur ama konuşmada yapay durur. Ölçüt doğruluk değil, ortamdır.

`We had to put off the meeting.` — *Toplantıyı ertelemek zorunda kaldık. (günlük ✓)*

`The meeting was postponed.` — *Toplantı ertelendi. (resmî ✓)*

`I found out about it yesterday.` — *Dün öğrendim. (günlük ✓)*

`The error was discovered during the audit.` — *(resmî ✓)*

~~`✗Resmî raporda: We wanna check it out.`~~

~~`✗Arkadaşa mesajda: I shall endeavour to ascertain the facts.`~~

KAVRAMA SORUSU Who is the reader? · Would you say this in an email to a manager?

SINIFTA Aynı iletiyi üç ortam için yazdırın: mesaj, e-posta, resmî mektup. Üslup farkı ancak yan yana konunca öğrenilir.

1 **Contractions belong to informal style** · Kısaltmalar günlük üsluptadır

`don't ↔ do not · it's ↔ it is`

`Resmî yazıda kısaltma kullanılmaz.`

`Konuşmada kısaltmasız konuşmak yapay durur.`

`E-postada orta yol: bağlama göre seçilir.`

2 **Phrasal verb ↔ single-word equivalent** · Öbek fiil ile tek sözcük karşılığı

`put off ↔ postpone` — *ertelemek*

`find out ↔ discover` — *öğrenmek*

`give up ↔ abandon` — *vazgeçmek*

`look into ↔ investigate` — *incelemek*

3 **The passive is more frequent in formal writing** · Resmî yazıda edilgen sıklığı artar

`It was decided that…` — *Karar verildi ki…*

`Applications must be submitted by Friday.` — *Başvurular cumaya kadar yapılmalıdır.*

`Resmî metinlerde eyleyen çoğu kez gizlenir.`

`Gündelik dilde etken çatı yeğlenir.`

4 **Choosing register for the audience** · Okura göre üslup seçimi

`Mesaj: Can't make it, sorry!`

`E-posta: I'm afraid I won't be able to attend.`

`Resmî: I regret to inform you that I shall be unable to attend.`

`Aynı ileti, üç ayrı üslup.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.DISC.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Kayıt dönüşümü

Cümleyi resmî biçime çevirin.

1. `I want to know why you didn't come.`
   CEVAP I would like to know why you were unable to attend.
   Resmî yazıda kısaltma ve öbek fiil kayıt düşürür. Öğrenciye kayıt ölçütü olarak bu iki gösterge verilirse metin türü kendiliğinden ayarlanır.
2. `Sorry, I can't make it.`
   CEVAP I regret that I am unable to attend.
3. `We got the money back.`
   CEVAP The funds were recovered.
4. `Thanks a lot for your help.`
   CEVAP Thank you very much for your assistance.
5. `Can you send it soon?`
   CEVAP Could you please send it at your earliest convenience?

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Kayıt işaretleri

Metnin hangi özelliği kaydı belirliyor?

1. `can't / cannot`
   CEVAP Kısaltma gündelik, açık biçim resmîdir.
2. `get / obtain · buy / purchase`
   CEVAP Cermen kökenli sözcük gündelik, Latince kökenli resmîdir.
3. `phrasal verb kullanımı`
   CEVAP Öbek fiiller gündelik kaydın işaretidir: put off ↔ postpone.
4. `Resmî yazı daha mı doğrudur?`
   CEVAP Hayır — bağlama uygunluk söz konusudur. Arkadaşa resmî yazmak da bir kayıt hatasıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* İki mektup

Aynı isteği iki kez yazın: bir arkadaşa (dört cümle) ve bir kuruma (dört cümle).

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Arkadaşa: Hi Deniz, can you send me those photos? I need them by Friday. No rush if you are busy. Thanks! · Kuruma: Dear Sir or Madam, I am writing to request copies of the documents discussed on 3 May. I would be grateful if they could be sent by Friday 10 May. Thank you for your assistance. Yours faithfully, …
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) İki mektubu eşinizle değiştirip kaydı bozan öğeleri işaretleyin; resmî mektuptaki her kısaltmayı ve öbek fiili değiştirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Arkadaşa: Can you send it over? — Kuruma: I would be grateful if you could forward the document.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Resmî metinde kısaltma ve öbek fiil yok. 2) Gündelik metinde doğal kalıplar var. 3) Aynı istek iki kayıtta da açık.

14 Noktalama ve Yazım

Punctuation, Spelling & Orthography

ORTH

B1.ORTH.01 Punctuation of Clauses *Cümle Noktalaması*

↑ A2.ORTH.01

virgül (tanımlayıcı olmayan cümle) · noktalı virgül · iki nokta · comma splice yasağı

Bı düzeyinde noktalama artık okuma ritmi değil, cümle yapısının görünür yüzüdür. Noktalı virgül birbirine bağlı iki tam cümleyi bağlaçsız birleştirir; iki nokta ise kendisinden sonra gelen açıklama ya da listeyi duyurur. En sık yapılan hata ise iki tam cümlenin yalnızca virgülle birleştirilmesidir; bunun İngilizcede özel bir adı vardır — comma splice — ve yazılı sınavlarda doğrudan işaretlenir.

At Bı punctuation reflects clause structure; joining two independent clauses with only a comma is the comma splice error.

AYRIM It was late, we left. ✗ · It was late, so we left. ✓ · It was late; we left. ✓

SIK HATA

```
✗ It was late, we left. My car which is red is outside.
✓ It was late, so we left. My car, which is red, is outside.
```

Türkçede iki cümle virgülle birleştirilebildiği için comma splice Türkçede hata değildir; İngilizcede ise açık bir kusurdur.

KAVRAMA SORUSU Are these two complete sentences? · What joins them?

SINIFTA Comma splice'ı öğrencinin kendi metninde işaretletin ve üç düzeltme yolunu (bağlaç, noktalı virgül, nokta) uygulattırın.

1 **Commas with non-defining relative clauses** · Tanımlayıcı olmayan ilgi cümlesinde virgül

```
My car, which is red, is outside. — Arabam — kırmızı olan — dışarıda.
Ankara, which is the capital, is inland. — Başkent Ankara iç bölgededir.
the man who called ✓ — tanımlayıcıda virgül yok
İki virgül bir çift oluşturur; biri düşmez.
```

2 **The semicolon between related clauses** · Noktalı virgül

```
It was late; we went home. — Geç olmuştu; eve gittik.
Prices rose; sales fell. — Fiyatlar arttı; satışlar düştü.
İki tam cümle, yakın anlam bağı.
Bağlaç kullanılmaz.
```

3 **The colon before a list or explanation** · İki nokta

```
We need three things: time, money and luck.
There is one problem: nobody wants to pay.
İki noktadan sonra açıklama ya da liste gelir.
Öncesinde tam cümle bulunmalıdır.
```

4 **Avoiding the comma splice** · Virgülle cümle bağlama hatası

```
✗It was late, we left.
It was late, so we left. ✓ (bağlaç)
It was late; we left. ✓ (noktalı virgül)
It was late. We left. ✓ (nokta)
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.ORTH.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Cümle noktalaması

Doğru noktalamayı ekleyin.

1. `Although it was late we continued`
   CEVAP Although it was late, we continued.
   Noktalı virgül iki bağımsız cümleyi bağlar, iki nokta açıklama getirir. Türkçede iki noktanın kullanımı daha geniş olduğu için aktarma hatası olur.
2. `We continued although it was late`
   CEVAP We continued although it was late.
3. `He was tired however he kept working`
   CEVAP He was tired; however, he kept working.
4. `The report which was late caused problems (tek rapor)`
   CEVAP The report, which was late, caused problems.
5. `First of all we need a plan`
   CEVAP First of all, we need a plan.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Noktalı virgül ve iki nokta

Doğru işareti seçin.

1. `We have one problem ___ money.`
   CEVAP : — iki nokta açıklama getirir.
2. `The plan failed ___ nobody supported it.`
   CEVAP ; ya da : — ikisi de olur; noktalı virgül eşit ağırlık, iki nokta açıklama verir.
3. `✗ I like three things; tea, coffee and water.`
   CEVAP I like three things: tea, coffee and water.
4. `✗ It was raining; and we went home.`
   CEVAP It was raining, and we went home. — noktalı virgülden sonra bağlaç gelmez.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Noktalama denetimi

Altı cümlelik bir paragraf yazın; virgül, noktalı virgül, iki nokta ve kısa çizgiyi doğru kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The project has one serious weakness: the timetable. Although the budget is adequate, the schedule is not. We asked for an extension; the committee refused. The reason — as far as we can tell — is political. However, we will continue as planned. In short, the deadline stays.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Paragrafınızdaki noktalı virgül ve iki noktayı yer değiştirip eşinize verin; o hangisinin bozulduğunu bulsun ve kuralı yazsın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I had one goal: to finish. (iki nokta — açıklama) I finished; she didn't. (noktalı virgül — iki bağımsız cümle)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Noktalı virgül iki bağımsız cümleyi bağlıyor. 2) İki nokta açıklama ya da liste getiriyor. 3) Bağımsız cümleler yalnızca virgülle birleştirilmemiş.

B1.ORTH.02 Quotation and Direct Speech *Alıntı ve Doğrudan Anlatım*

He said, "…" · "…," he said. · noktalama tırnak içinde (AmE) ⇔ dışında olabilir (BrE)

Doğrudan anlatımın noktalaması sabit kurallara bağlıdır: raporlama öbeği önce geliyorsa virgülle ayrılır ve alıntı büyük harfle başlar; sonra geliyorsa alıntının sonuna virgül konur ve nokta cümlenin sonuna kayar. İngiliz ve Amerikan geleneği noktalamanın tırnak içinde mi dışında mı kalacağı konusunda ayrışır; bir metinde tek bir gelenek izlenmelidir.

Direct speech follows fixed punctuation rules; British and American conventions differ over placement relative to the quotation marks.

AYRIM He said, "I'm tired." ↔ "I'm tired," he said.

SIK HATA

✗ He said "I'm tired". She said, "i'm late."
✓ He said, "I'm tired." She said, "I'm late."

Türkçede alıntı çoğunlukla iki nokta ve tırnakla verilir; virgüllü kalıp ve büyük harf kuralı ayrıca öğretilmelidir.

KAVRAMA SORUSU Where does the reporting clause go? · Which variety are you following?

SINIFTA Kuralları anlatmak yerine bir diyalog metnini noktalatın; hatalar kendiliğinden ortaya çıkar ve düzeltme kalıcı olur.

1 Quotation marks and the comma · Tırnak ve virgül

He said, "I'm tired." — *Yorgunum, dedi.*

She replied, "Not yet." — *Henüz değil, diye yanıtladı.*

Raporlama öbeğinden sonra virgül gelir.

Alıntı büyük harfle başlar.

2 Punctuation inside or outside the quotation · Noktalamanın yeri

"I'm tired," he said. — *(AmE: virgül tırnak içinde)*

"I'm tired", he said. — *(BrE'de bu biçim de görülür)*

Bir metinde tek gelenek izlenir.

Akademik yayınlarda dergi kılavuzu belirler.

3 Reporting clause position · Raporlama öbeğinin yeri

"I'm tired," he said. — *öbek sonda*

He said, "I'm tired." — *öbek başta*

"I'm tired," he said, "but I'll finish it." — *ortada*

Ortadaki kesintide ikinci parça küçük harfle sürer.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.ORTH.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Doğrudan anlatım noktalaması**

Cümleyi doğru noktalayın.

1. I am tired she said
   CEVAP "I am tired," she said.
   Diyalogda her konuşmacı için yeni paragraf açılır ve tırnak içi noktalama tırnağın içinde kalır. Bu düzen öğretilmezse metin okunamaz hâle gelir.
2. She said I am tired
   CEVAP She said, "I am tired."
3. Where are you he asked
   CEVAP "Where are you?" he asked.
4. Stop she shouted
   CEVAP "Stop!" she shouted.
5. I will come she said and I will bring the files
   CEVAP "I will come," she said, "and I will bring the files."

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Tırnak içi ve dışı**

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ "I am tired", she said.
   CEVAP "I am tired," she said. — virgül tırnak içinde kalır (AmE ve çoğu BrE uygulaması).
2. ✗ She said "that she was tired".
   CEVAP She said that she was tired. — dolaylı anlatım tırnak almaz.
3. ✗ "Where are you?", he asked.
   CEVAP "Where are you?" he asked. — soru işaretinden sonra virgül gelmez.
4. Tek tırnak mı çift tırnak mı?
   CEVAP BrE tek tırnağı da kullanır; seçim yapılır ve metin boyunca tutarlı kalınır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Diyalog yaz**

Altı satırlık bir diyalog yazın; doğru noktalama ve paragraf düzeniyle.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı satır.
   ÖRNEK CEVAP "Have you seen my keys?" Deniz asked. "No," I said. "Did you check your coat?" "Twice," she replied. "Then they must be in the car." She sighed. "I hope so." "Don't worry," I said, "we will find them."
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Diyaloğunuzu bir de dolaylı anlatıma çevirin; tırnak ve paragraf düzeninin nasıl kaybolduğunu gösterin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: "I'll be late," he said. → He said (that) he would be late.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Her konuşmacı için yeni paragraf. 2) Tırnak içindeki noktalama tırnak içinde. 3) Aktarım fiilinden önce virgül doğru.

B1.ORTH.03 Hyphenation and Compounds *Kısa Çizgi ve Birleşikler*

isimden önce birleşik sıfat → çizgi · -ly zarftan sonra → çizgi yok · sayı birleşikleri

Kısa çizgi, birden çok sözcüğün tek bir niteleyici olarak okunmasını sağlar: a well-known writer öbeğinde çizgi olmasa well ile known ayrı ayrı okunur. Kural konuma bağlıdır: birleşik sıfat isimden önce geliyorsa çizgi alır, sonra geliyorsa almaz. -ly ile biten zarflardan sonra çizgi kullanılmaz, çünkü -ly eki zaten sözcüğün niteleyici olduğunu gösterir ve karışıklık doğmaz.

Hyphens bind multi-word modifiers before a noun; no hyphen follows an -ly adverb, which is already unambiguous.

AYRIM a well-known writer ↔ The writer is well known.

SIK HATA

✗ a highly-respected scholar · a five years old child
✓ a highly respected scholar · a five-year-old child

Türkçede birleşik niteleyiciler ekle kurulduğu ve çizgi kullanılmadığı için kural bütünüyle yenidir.

KAVRAMA SORUSU Is the modifier before or after the noun? · Does it end in -ly?

SINIFTA Kuralı tek soruya indirin: isimden önce mi? Öyleyse çizgi. Bu tek soru örneklerin çoğunu çözer.

1 **Compound adjectives before a noun** · İsimden önceki birleşik sıfat

a well-known writer — *tanınmış bir yazar*
a five-year-old child — *beş yaşında bir çocuk*
The writer is well known. — *(isimden sonra çizgi yok)*
~~✗a five years old child~~

2 **No hyphen after an -ly adverb** · -ly zarftan sonra çizgi yok

a highly respected scholar — *çok saygın bir akademisyen*
a beautifully written report — *güzel yazılmış bir rapor*
~~✗a highly-respected scholar~~
-ly eki zaten karışıklığı önler.

3 **Number compounds** · Sayı birleşikleri

`twenty-one` · `thirty-five` — *yirmi bir · otuz beş*

`two-thirds` · `three-quarters` — *üçte iki · dörtte üç*

`a two-hour meeting` — *iki saatlik toplantı*

~~`✗a two-hours meeting`~~

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.ORTH.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Kısa çizgi

Doğru yazımı yazın.

1. `a five year old boy`
   CEVAP a five-year-old boy
2. `a well known writer`
   CEVAP a well-known writer
   İsimden önce tireli.
3. `The writer is well known.`
   CEVAP Tiresiz — yüklem konumunda birleşmez.
4. `twenty five`
   CEVAP twenty-five
5. `a part time job`
   CEVAP a part-time job
6. `He works part time.`
   CEVAP Tiresiz.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Tire anlamı değiştirir

Farkı açıklayın.

1. `a man-eating shark / a man eating shark`
   CEVAP İnsan yiyen köpekbalığı / köpekbalığı yiyen adam.
2. `twenty-odd people / twenty odd people`
   CEVAP Yirmi küsur kişi / yirmi tuhaf kişi.
3. `re-cover / recover`
   CEVAP Yeniden kaplamak / iyileşmek.
4. `✗ a five-years-old boy`
   CEVAP a five-year-old boy — niteleyicide çoğul olmaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Tireli niteleyiciler

Altı tireli birleşik niteleyici yazıp cümle içinde kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP It was a last-minute decision. She has a well-paid job. This is a three-hour flight. He is a hard-working student. We need an up-to-date list. It was a face-to-face meeting.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı tireli niteleyicinizi addan sonraya taşıyıp tireyi kaldırın; hangi durumda tirenin gerektiğini kurala bağlayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: a well-known writer → the writer is well known; a five-year-old child → the child is five years old
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Addan önce tire var, sonra yok. 2) -ly ile biten zarftan sonra tire kullanılmamış. 3) Sayılı niteleyicide ad tekil (five-year-old).

15 Sözcük Yapımı

Word Formation

WF

B1.WF.01 Verb-forming Affixes *Fiil Yapan Ekler*

↑ A2.WF.02

`-ise/-ize · -ify · -en · re- / dis- / over- / under- / mis-`

Fiil yapım ekleri ve önekleri, bilinen bir kökten yeni fiiller üretmeyi sağlar. Öneklerin anlamı büyük ölçüde dizgelidir: re- yineleme, over- aşırılık, under- yetersizlik, mis- yanlışlık bildirir. Bu dizgelilik öğrenciye tahmin gücü kazandırır: overcook fiilini hiç görmemiş biri anlamını çıkarabilir. Ekler ise daha az öngörülebilirdir ve sözcük sözcük öğrenilir.

Verb-forming suffixes and prefixes extend the lexicon; prefix meanings are largely systematic and therefore predictable.

AYRIM cook → overcook (fazla pişirmek) · understand → misunderstand (yanlış anlamak)

SIK HATA

✗ `modernizate · widden`

✓ `modernise / modernize · widen`

Türkçede fiil türetimi çok düzenli olduğu için öğrenci İngilizce eklerin sınırlı ve seçici olduğunu geç fark eder.

KAVRAMA SORUSU What does this prefix add? · Which suffix does this base take?

SINIFTA Önekleri anlam kümeleri hâlinde verin ve yeni köklerle tahmin yaptırın; üretkenlik ancak deneyerek fark edilir.

1 **-ise / -ize, -ify, -en** · Fiil yapım ekleri

`modern → modernise / modernize` — *modernleştirmek*

`simple → simplify` — *basitleştirmek*

`wide → widen` — *genişletmek*

`strength → strengthen · sharp → sharpen`

2 **re-, dis-, over-, under-, mis-** · Fiil önekleri

`write → rewrite` — *yeniden yazmak*

`agree → disagree` — *katılmamak*

`eat → overeat` — *aşırı yemek*

`understand → misunderstand` — *yanlış anlamak*

3 **Prefix meaning is systematic** · Önek anlamı dizgelidir

`over- = fazla: overcook · overwork · oversleep`

`under- = az: underestimate · undercook · underpay`

`mis- = yanlış: misread · mislead · misjudge`

`re- = yeniden: rebuild · reconsider · rewrite`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.WF.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Fiil yapan ekler**

Fiili türetin.

1. `modern → ___`
   CEVAP modernise / modernize
   Fiil türetim ekleri (-ise/-ize, -en, -ify, en-) sınırlı sayıdadır ve yazım değişikliği getirir. Öğrenciye üretken olanları vermek, listeyi uzatmaktan verimlidir.
2. `simple → ___`
   CEVAP simplify
3. `wide → ___`
   CEVAP widen
4. `able → ___`
   CEVAP enable
5. `rich → ___`
   CEVAP enrich
6. `class → ___`
   CEVAP classify
7. `strong → ___`
   CEVAP strengthen

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Ek seçimi kurala bağlanır mı?**

Değerlendirin.

1. `✗ largen`
   CEVAP enlarge — -en her sıfata eklenmez.
2. `✗ beautifulise`
   CEVAP beautify
3. `-ise mi -ize mi?`
   CEVAP İkisi de doğrudur. Oxford ve AmE -ize, çoğu BrE yayını -ise kullanır; metin içinde tutarlı olun.
4. `analyse / analyze farklı bir durum mudur?`
   CEVAP Evet — bu sözcük Yunanca kökenlidir; BrE analyse, AmE analyze yazar ve -ize kuralından ayrıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Türetim tablosu**

Altı sıfat ya da isim seçip fiil türetin ve cümle kurun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP They plan to modernise the system. We must simplify the process. The road was widened last year. The software enables remote access. Reading enriches vocabulary. New rules strengthened the regulations.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı türetiminizi eşinizle değiştirip her fiilin adını ve sıfatını da bulun; dört üyeli aileler kurun.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: strong → strengthen → strength → strongly; modern → modernise → modernisation → modern
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı fiil doğru türetilmiş (-ise/-ize, -en, -ify, en-). 2) Yazım değişiklikleri doğru. 3) Örnek cümlelerde fiil doğru çekilmiş.

B1.WF.02 Compounding *Birleştirme*

`birleşik isim · birleşik sıfat · vurgu farkı · açık / çizgili / bitişik yazım`

Birleştirme, İngilizcenin en üretken sözcük yapma yoludur: iki bağımsız sözcük birleşerek yeni bir kavram oluşturur. Birleşiğin tek bir sözcük olduğunun en güvenilir işareti vurgudur: birleşik isimlerde vurgu ilk öğededir, sıradan sıfat + isim öbeklerinde ise ikinci öğededir. Bu ayrım yazımda görünmez ama anlamı belirler. Yazım biçimi (ayrı, çizgili, bitişik) ise büyük ölçüde uzlaşımdır ve sözlükten öğrenilir.

Compounding is highly productive; first-element stress is the reliable sign that two words have become one.

AYRIM a 'greenhouse (sera) ≠ a green 'house (yeşil ev)

SIK HATA

```
✗ a black bird ile a blackbird'i aynı sanmak
✓ a 'blackbird (karatavuk) ⇔ a black 'bird (siyah kuş)
```

Türkçede birleşik sözcükler de vurguyla ayrılır ama İngilizcedeki kadar dizgeli değildir; ayrıca öğrenci vurguyu anlam taşıyıcı olarak düşünmez.

KAVRAMA SORUSU Where is the stress? · Is this one concept or two words?

SINIFTA Vurgu farkını çiftlerle duyurun (greenhouse / green house). Duyulmadan öğretilirse kavram soyut kalır.

1 **Compound nouns** · Birleşik isimler

`greenhouse` — *sera*

`haircut` — *saç kesimi*

`software · notebook · bookshop`

`İki isim tek kavram oluşturur.`

2 **Compound adjectives** · Birleşik sıfatlar

`well-known` — *tanınmış*

`time-consuming` — *zaman alan*

`hand-made` — *el yapımı*

`İsimden önce çizgi alır.`

3 **Stress in compounds** · Birleşiklerde vurgu

`'greenhouse (sera) ⇔ green 'house (yeşil ev)`

`'blackbird (karatavuk) ⇔ black 'bird (siyah kuş)`

`'English teacher (İngilizce öğretmeni) ⇔ English 'teacher (İngiliz öğretmen)`

`Vurgu anlamı belirler.`

4 **Open, hyphenated and closed compounds** · Ayrı, çizgili ve bitişik yazım

`post office` — *ayrı yazım*

`well-being` — *çizgili yazım*

`notebook` — *bitişik yazım*

`Eğilim: zamanla ayrıdan bitişiğe geçer (e-mail → email).`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.WF.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Birleştirme**

Birleşik sözcüğü ve türünü yazın.

1. `black + board`
   CEVAP blackboard — isim + isim (yazım birleşik).
   Birleşik sözcüklerin yazımı (bitişik/tireli/ayrı) kuralla değil sözlükle çözülür. Öğrenciye sözlüğe bakma alışkanlığı kural ezberinden önce gelir.
2. `swimming + pool`
   CEVAP swimming pool — ayrı yazılır.
3. `break + through`
   CEVAP breakthrough — fiil + parçacık, isim oldu.
4. `mother + in + law`
   CEVAP mother-in-law — tireli.
5. `user + friendly`
   CEVAP user-friendly — sıfat, tireli.
6. `sun + rise`
   CEVAP sunrise

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Vurgu ve anlam**

Değerlendirin.

1. `a GREENhouse / a green HOUSE`
   CEVAP Sera / yeşil bir ev. Vurgu birleşiği belirler.
2. `a BLACKboard / a black BOARD`
   CEVAP Kara tahta / siyah bir tahta.
3. `Birleşiklerin yazımı kurala bağlanabilir mi?`
   CEVAP Hayır — aynı sözcük ayrı, tireli ve bitişik yazımdan geçer. Sözlüğe bakılır.
4. `✗ a shoes shop`
   CEVAP a shoe shop — niteleyen isim tekildir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Alan sözlüğü**

İlgi alanınızdan sekiz birleşik sözcük toplayın; yazımını ve türünü yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz sözcük.`
   ÖRNEK CEVAP database (isim+isim, bitişik) · software update (ayrı) · problem-solving (tireli sıfat) · feedback (bitişik) · decision-making (tireli) · time management (ayrı) · breakdown (bitişik) · long-term (tireli sıfat)
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Sekiz birleşik sözcüğünüzü bir sözlükten doğrulayın; bitişik, tireli ve ayrı yazılanları üç sütuna ayırın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: database (bitişik), self-esteem (tireli), search engine (ayrı)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sekiz sözcüğün yazımı sözlükle doğrulanmış. 2) Türü (ad, sıfat, fiil) doğru belirlenmiş. 3) Üç yazım biçimi de temsil edilmiş.

B1.WF.03 Conversion and Back-formation *Dönüşüm ve Geri Türetim*

isim → fiil · fiil → isim · vurgu kayması sınıf değiştirir

Dönüşüm, hiçbir ek eklemeden bir sözcüğün sınıfını değiştirmektir ve İngilizcenin en canlı sözcük yapma yollarından biridir; teknolojiyle birlikte sürekli yeni örnekler üretir (google, text, friend). İki heceli bazı çiftlerde ise sınıf değişimi vurguyla işaretlenir: ilk hecede vurgu isim, ikinci hecede vurgu fiil demektir. Bu düzenlilik dinleme ve konuşmada doğrudan işe yarar.

Conversion changes word class with no affix; in many two-syllable pairs the shift is marked by stress alone.

AYRIM a 'record (isim) ↔ to re'cord (fiil)

SIK HATA

✗ I need to 'record this. (isim vurgusuyla)
✓ I need to re'cord this.

Türkçede vurgu sözcük sınıfı belirlemediği için öğrenci bu düzenliliği fark etmez ve yanlış heceyi vurgular.

KAVRAMA SORUSU Is it a noun or a verb here? · Which syllable is stressed?

SINIFTA Vurgu çiftlerini yalnızca listelemeyin, cümle içinde söyletin; vurgu ancak üretimde yerleşir.

1 **Noun → verb conversion** · İsimden fiile dönüşüm

email → to email — *e-posta göndermek*
google → to google — *aramak*
text → to text — *mesaj atmak*
host → to host · impact → to impact

2 **Verb → noun conversion** · Fiilden isme dönüşüm

walk → a walk — *yürüyüş*
call → a call — *arama*
look → a look — *bakış*
try → a try · read → a good read

3 **Stress shift marks the class change** · Vurgu kayması sınıf değişimini gösterir

'record (kayıt) ⇔ re'cord (kaydetmek)
'present (hediye) ⇔ pre'sent (sunmak)
'increase (artış) ⇔ in'crease (artmak)
'export · 'import · 'conflict — aynı örüntü

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B1.WF.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Dönüşüm**

Sözcüğün diğer türünü cümlede kullanın.

1. water (isim → fiil)
   CEVAP I water the plants every morning.
2. email (isim → fiil)
   CEVAP Please email me the file.
3. run (fiil → isim)
   CEVAP I went for a run.
4. google (özel isim → fiil)
   CEVAP I googled the address.
5. empty (sıfat → fiil)
   CEVAP He emptied the bin.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Geri türetim**

Süreci açıklayın.

1. `editor → edit`
   CEVAP Geri türetim — isim önce vardı, fiil sonradan çıkarıldı.
2. `television → televise`
   CEVAP Geri türetim.
3. `donation → donate`
   CEVAP Geri türetim.
4. `Bu sözcükler yanlış mıdır?`
   CEVAP Hayır — dilin normal bir türetim yoludur. Bir zamanlar itiraz edilen edit ve donate bugün tümüyle ölçünlüdür.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yeni fiiller**

Son yıllarda isimden fiile dönüşmüş altı sözcük bulup cümle kurun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP She messaged me last night. I will screenshot the page. They friended each other online. He inboxed the details. We need to onboard the new staff. I bookmarked the article.
   Öğrencilerin kendi dijital deneyimlerinden örnek üretmesi, türetimin yaşayan bir süreç olduğunu gösterir.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı sözcüğünüzü eşinizle karşılaştırıp hangilerinin resmî yazıda kabul gördüğünü tartışın; kabul görmeyenlere eşdeğer bir fiil bulun.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: to google (gündelik) → to search online; to text; to friend someone → to add someone
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı sözcük gerçekten addan fiile dönüşmüş. 2) Cümlede fiil olarak çekilmiş. 3) Kayıt değerlendirmesi yapılmış.

BÖLÜM IV

B2

İleri Orta Düzey

Vantage

B2, yapıların birbirine bağlandığı seviyedir. Öğrenci artık tek tek kalıpları bilir; burada öğrendiği şey bunları iç içe geçirmektir: koşul içinde kip, dolaylı anlatım içinde koşul, ilgi cümlesi içinde edilgen. B2'nin ayırt edici kazanımı gerçek dışı geçmiş (unreal past), tam kip sistemi ve indirgeme yapılarıdır (ortaç cümleleri, indirgenmiş ilgi cümleleri). Ayrıca dilin ilk kez üslup boyutu kazandığı yerdir.

B2 is where structures start nesting inside one another. Learners already know the individual patterns; what they acquire here is embedding — modality inside conditionals, conditionals inside reported speech, passives inside relatives. The distinctive gains at B2 are the unreal past, the full modal system, and reduction (participle clauses, reduced relatives). It is also the level at which language first acquires a stylistic dimension.

15 alan / domains · 52 konu / topics · 275 mikro düğüm / micro-nodes

01 NOUN — İsim Öbeği ve Belirleyicilik *Noun Phrase & Determination* 3

02 PRON — Zamirler ve Gönderim *Pronouns & Reference* 2

03 ADJ — Sıfatlar ve Karşılaştırma *Adjectives & Comparison* 2

04 ADV — Zarflar ve Zarf Tümleyicileri *Adverbs & Adverbials* 3

05 PREP — Edatlar ve Bağımlı Edatlar *Prepositions & Dependent Prepositions* 2

06 VERB — Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş *Verb Forms, Tense & Aspect* 7

07 MOD — Kiplik *Modality* 4

08 VAL — Yüklem Kalıpları ve Değerlik *Predicate Patterns & Valency* 4

09 NFIN — Çekimsiz Yan Cümleler *Non-finite Clauses* 4

10 CLAUSE — Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi *Clause Types & Sentence Composition* 4

11 SUB — Yan Cümleler ve İlgi Cümleleri *Subordination & Relative Clauses* 5

12 INFO — Bilgi Yapısı ve Özel Yapılar *Information Structure & Special Constructions* 4

13 DISC — Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi *Discourse, Cohesion & Register* 4

14 ORTH — Noktalama ve Yazım *Punctuation, Spelling & Orthography* 2

15 WF — Sözcük Yapımı *Word Formation* 2

01 İsim Öbeği ve Belirleyicilik

Noun Phrase & Determination

NOUN

B2.NOUN.01 Article Use — Fine Distinctions *Artikel Kullanımı — İnce Ayrımlar*

↑ B1.NOUN.01

soyut isim: sıfır artikel (genel) ↔ the (sınırlandırılmış) · the + millet/grup · özel adlarda değişken kullanım

B2'de artikel seçimi artık kural değil, anlam ayarı hâline gelir. Soyut bir isim genel anlamda kullanıldığında artikel almaz; ancak bir tamlayıcıyla sınırlandırıldığı anda belirlilik kazanır ve the alır. Aynı ilke özel adlarda da işler: Oxford University artikel almaz ama the University of Oxford alır, çünkü ikincisinde of öbeği ismi sınırlandırır. Bu düzeyde artikel öğretiminin amacı doğru–yanlış ayrımı değil, öğrencinin bu ince ayarı fark etmesidir.

At B2 the article encodes fine-grained restriction: an abstract noun takes the only when it is delimited by a modifier.

AYRIM Life is short. ↔ The life of a soldier is hard.

SIK HATA

✗ The life is short. I study at the Boğaziçi University.
✓ Life is short. I study at Boğaziçi University.

Türkçede belirlilik artikelle değil bağlam ve ekle verildiği için öğrenci ya the'yi genelleştirir ya da tümüyle atar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Özel adlarda artikel: yapı belirler, ad değil**

Kurum adlarında artikel kullanımı keyfî görünür ama aslında yapıya bağlıdır: ad doğrudan kurum adıysa artikel almaz (Oxford University, İstanbul Airport), ancak of öbeğiyle kurulmuşsa artikel alır (the University of Oxford, the Republic of Turkey). Aynı ilke ülke adlarında da işler: Turkey artikel almaz ama the Republic of Turkey ve çoğul biçimli the Netherlands, the United States alır. Öğrenciye ad ad ezberletmek yerine bu yapısal ölçütü vermek, listelerin yerini tutar.

Oxford University ✓ ↔ the University of Oxford ✓

~~✗the Oxford University · ✗University of Oxford~~

Turkey ✓ ↔ the Republic of Turkey ✓

the Netherlands · the United States — *çoğul biçimli ülke adları the alır*

İstanbul Airport ✓ ↔ the Airport of İstanbul (kullanılmaz)

Ölçüt: of öbeği var mı, ad çoğul mu?

KAVRAMA SORUSU Is the noun restricted by anything? · Are we talking about it in general?

SINIFTA Soyut isimlerde tek bir sınama verin: ismin arkasında onu sınırlandıran bir öbek var mı? Varsa the, yoksa sıfır artikel.

1 **Abstract nouns with and without the** · Soyut isimlerde artikel

Life is short. — *Hayat kısadır. (genel)*
The life of a soldier is hard. — *Bir askerin hayatı zordur. (sınırlandırılmış)*
Happiness is difficult to define. — *Mutluluğu tanımlamak zordur.*
The happiness she felt was obvious. — *Hissettiği mutluluk belliydi.*

2 **the with nationalities and social groups** · Millet ve toplumsal gruplarla

the Turks · the French — *milletler*
the elderly · the unemployed · the rich — *toplumsal gruplar*
the media · the public — *kurumsal bütünler*
Sıfat + the = o niteliği taşıyan bütün grup.

3 **Article in academic and generic statements** · Akademik ve genel önermelerde

`The computer changed society.` — *Bilgisayar toplumu değiştirdi. (tür olarak)*

`Computers changed society.` — *Aynı anlam, daha yaygın biçim.*

~~`✗A computer changed society. (temsilci okuma tuhaf düşer)`~~

`Akademik yazıda çoğul sıfır artikel yeğlenir.`

4 **Article with proper names that vary** · Değişken özel adlarda artikel

`Oxford University ↔ the University of Oxford`

`Turkey ↔ the Republic of Turkey`

`Lake Van ↔ the Van Lake ✗`

`of öbeği varsa artikel gelir.`

5 **Article omission in parallel structures** · Koşut yapılarda artikel düşmesi

`from beginning to end` — *baştan sona*

`hand in hand` — *el ele*

`day after day · face to face · from door to door`

`Koşut yapılarda artikel düşer.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.NOUN.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İnce artikel ayrımı**

Artikeli yazın ve anlamı belirtin.

1. `He is in ___ hospital. / He works at ___ hospital.`
   CEVAP — (hasta) / the (bina, BrE)
2. `She went to ___ school for a meeting.`
   CEVAP the — kurumun işlevi değil binası.
3. `___ history of the region is complex.`
   CEVAP The
4. `___ history is my favourite subject.`
   CEVAP —
5. `He was appointed ___ head of department.`
   CEVAP — / the
   Benzersiz görevde artikel düşebilir.
6. `They spent ___ few days in ___ Alps.`
   CEVAP a … the

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sıfır artikel ve genelleme**

Üç genelleme biçimini karşılaştırın.

1. `Dogs are loyal. / The dog is loyal. / A dog is loyal.`
   CEVAP Çoğul artikelsiz: en doğal genelleme. the + tekil: tür olarak, bilimsel kayıt. a + tekil: herhangi bir örnek üzerinden.
2. `✗ The dogs are loyal animals. (genel yargı)`
   CEVAP Dogs are loyal animals.
3. `✗ The man is a social being. (yazıda)`
   CEVAP Kabul edilir ama eskimiş; Humans are social beings yeğlenir.
4. `The rich get richer. – buradaki the nedir?`
   CEVAP the + sıfat = o insan grubu; çoğul yüklem alır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Akademik paragraf**

Altı cümlelik akademik bir paragraf yazın; üç farklı genelleme biçimi ve iki belirli gönderim bulunsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP Migration patterns have changed considerably since 1990. Cities attract young workers, while rural areas lose population. The trend is strongest in southern Europe. A recent study examined twelve regions. The findings confirm earlier research. Policy responses, however, remain limited.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Paragrafınızın genelleme cümlelerini üç ayrı biçime çevirin (çoğul tanımlıksız / a + tekil / the + tekil) ve hangisinin akademik metinde daha az riskli olduğunu tartışın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Teachers often report burnout. / A teacher rarely works alone. / The teacher as an institution has changed. (üçüncüsü en dar, en riskli)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Üç genelleme biçimi de kullanılmış. 2) İki belirli gönderimde the gerekçeli. 3) Aynı ad hem genel hem belirli kullanımda görünüyor.

B2.NOUN.02 Nominalisation *Adlaştırma* ◇ yüksek verim

cümle → isim öbeği (they decided quickly → their quick decision)

Adlaştırma, bir olayı bir varlık gibi paketlemektir: yüklem isimleşir, özne iyelik olur, zarf sıfata dönüşür. Akademik ve resmî İngilizcenin bilgi yoğunluğu büyük ölçüde bu araca dayanır; bir paragrafta anlatılan şey tek bir isim öbeğiyle sonraki cümleye taşınabilir. Ancak araç aşırıya kaçtığında metin ağırlaşır ve okunmaz hâle gelir — bu yüzden adlaştırma bir beceri değil, bir denge sorunudur.

Nominalisation packages a clause as a noun phrase, driving the information density of academic prose — but over-use damages readability.

AYRIM They decided quickly. → their quick decision

SIK HATA

✗ The implementation of the utilisation of the evaluation procedure…
✓ We evaluated the procedure and then used it.

Türkçede adlaştırma -me/-mek ekleriyle çok kolay yapıldığı için öğrenci İngilizcede de zincirleme adlaştırma üretir ve okunmaz cümle kurar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Aşırı adlaştırma akademik değil, okunmaz yazıdır**

Adlaştırma akademik üslubun göstergesi sayıldığı için öğrenciler onu ne kadar çok kullanırlarsa o kadar iyi yazdıklarını sanır. Oysa üst üste binen adlaştırmalar eylemi ve eyleyeni gizler, cümleyi soyutlaştırır ve okuru yorar. İyi akademik yazı adlaştırmayı seçici kullanır: yeni bilgiyi fiille verir, bilinen bilgiyi isimleştirerek sonraki cümleye taşır. Öğrenciye ölçüt olarak şu verilebilir — bir cümlede birden çok adlaştırma varsa en az biri fiile geri döndürülmelidir.

We evaluated the procedure. Our evaluation showed… — ✓ *denge*

~~✗The implementation of the utilisation of the evaluation procedure was undertaken.~~

The procedure was evaluated and then used. ✓ (sadeleştirilmiş)

Prices rose sharply. This rise caused concern. — ✓ *ikinci cümlede adlaştırma yerinde*

~~✗A rise in prices caused a reduction in the level of consumption.~~

Ölçüt: bir cümlede birden çok adlaştırma varsa biri fiile dönmelidir.

KAVRAMA SORUSU What was the original clause? · Would a verb be clearer here?

SINIFTA Öğrencilere önce cümleyi isme, sonra ismi geri cümleye çevirtin. İki yönlü dönüştürme, aracı da sınırını da öğretir.

1 **Turning a clause into a noun phrase** · Cümleyi isim öbeğine çevirme

They decided quickly. → their quick decision

The government failed. → the failure of the government

He arrived late. → his late arrival

Yüklem isim, özne iyelik, zarf sıfat olur.

2 **Nominalisation increases information density** · Adlaştırma bilgi yoğunluğunu artırır

Bir paragrafın özeti tek isim öbeğine sığar.

This decision was criticised. — *Önceki cümlenin tamamına gönderim.*

Akademik yazıda bilgi zincirleme taşınır.

Yoğunluk = daha az sözcükte daha çok bilgi.

3 **Common nominalising suffixes** · Yaygın adlaştırma ekleri

decide → decision · develop → development

resist → resistance · arrive → arrival

fail → failure · expose → exposure

-tion · -ment · -ance · -al · -ure

4 **Preposition selected by the derived noun** · Türemiş isim kendi edatını seçer

rely on → reliance on — *güvenmek → güven*

refuse to → refusal to — *reddetmek → ret*

believe in → belief in · insist on → insistence on

Edat çoğu kez korunur ama her zaman değil.

5 **Over-nominalisation harms readability** · Aşırı adlaştırma anlaşılırlığı düşürür

~~✗the provision of assistance to the implementation of…~~

→ We helped them carry it out. ✓

Aşırı adlaştırma eylemi ve eyleyeni gizler.

Denge ölçütü: cümlede en az bir canlı fiil bulunsun.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.NOUN.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Adlaştır**

Cümleyi isim öbeğine dönüştürün.

1. The prices increased sharply. → ___
   CEVAP the sharp increase in prices
   Adlaştırma faili siler ve metni ağırlaştırır; akademik yazının hem gücü hem tuzağıdır. Öğrenciye iki yönlü (çözme ve kurma) çalıştırılmalıdır.
2. The government decided to intervene. → ___
   CEVAP the government's decision to intervene
3. The team failed to deliver. → ___
   CEVAP the team's failure to deliver
4. Students perform better. → ___
   CEVAP improved student performance
5. The system was implemented in 2020. → ___
   CEVAP the implementation of the system in 2020
6. He arrived late. → ___
   CEVAP his late arrival

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Adlaştırma ne kazandırır, ne kaybettirir?**

Değerlendirin.

1. Prices rose because demand increased. / The rise in prices resulted from an increase in demand.
   CEVAP İkincisi daha yoğun ve akademiktir ama daha ağır okunur; olaylar nesneleşir.
2. Adlaştırma faili nasıl gizler?
   CEVAP Fiil özne ister, isim istemez: The decision was taken cümlesinde kimin karar verdiği kaybolur.
3. ✗ The implementation of the improvement of the evaluation of the system…
   CEVAP Zincirleme adlaştırma okunmaz hâle gelir: We improved how the system is evaluated.
4. Akademik yazıda adlaştırma zorunlu mu?
   CEVAP Hayır — ölçülü kullanılır. Aşırısı bilimsellik değil, örtükleşmedir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **İki sürüm**

Aynı üç bilgiyi iki kez yazın: bir kez fiil ağırlıklı, bir kez adlaştırmalı.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP Fiil ağırlıklı: Costs rose sharply. The board decided to cut the budget. Staff resisted the change. · Adlaştırmalı: The sharp rise in costs led to the board's decision to cut the budget, and to considerable staff resistance.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) İki sürümü sınıfa okuyun; arkadaşlarınız hangisinin daha kolay anlaşıldığını oylasın. Adlaştırmanın gizlediği faili bulun.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The government cut the budget. → The reduction of the budget caused protests. (kimin kestiği kayboldu)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Adlaştırma doğru türetilmiş (reduce → reduction). 2) Adlaştırmalı sürümde edatlar doğru (of, in, to). 3) Fail kaybı fark edilmiş.

B2.NOUN.03 Collective and Complex Agreement *Topluluk İsimleri ve Karmaşık Uyum* ◇ yüksek verim

topluluk ismi + tekil/çoğul yüklem · a number of ↔ the number of · yakınlık kuralı · niceleyici + of

Uyum kuralı basit görünür ama B2'de bir dizi ince durum ortaya çıkar. Topluluk isimleri İngiliz İngilizcesinde grubu bütün olarak görüyorsa tekil, üyeleri tek tek görüyorsa çoğul yüklem alır; Amerikan İngilizcesi ise düzenli olarak tekil kullanır. a number of ile the number of ise biçimce neredeyse aynı olmasına rağmen ters yönde uyum ister. either/or ve neither/nor yapılarında ise yüklem en yakın özneyle uyuşur.

Agreement at B2 involves notional choices: collective nouns, the a number of / the number of contrast, and the proximity rule.

AYRIM A number of students are absent. ↔ The number of students is falling.

SIK HATA

✗ A number of students is absent. The team are winning (AmE bağlamında).
✓ A number of students are absent. The team is winning. (AmE)

Türkçede yüklem çoğul özneyle uyuşmak zorunda olmadığı için öğrenci uyumu bir seçim değil rastgele bir ayrıntı sanır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **The team is ↔ The team are: değişke farkı, hata değil**

Topluluk isimleriyle çoğul yüklem kullanımı İngiliz İngilizcesinde tümüyle ölçünlüdür ve grubun üyelerinin ayrı ayrı davrandığı durumlarda yeğlenir. Amerikan İngilizcesi ise bu isimleri düzenli olarak tekil sayar. Türkiye'deki sınav ve müfredat İngiliz İngilizcesini esas aldığı için her iki biçim de kabul edilmelidir; ancak öğrenci tek bir metin içinde tutarlı olmalıdır. Sorun, ikisinin aynı paragrafta karışmasıdır.

The team is winning. — *Takım kazanıyor. (bütün olarak — BrE ve AmE)*

The team are arguing among themselves. — *Takım kendi arasında tartışıyor. (üyeler — BrE)*

The government has decided… — *(bütün olarak)*

The government are divided on the issue. — *(üyeler — BrE)*

AmE: The government has / is — düzenli olarak tekil.

~~✗Tek metinde: The team is winning but they are tired. — tutarsızlık~~

KAVRAMA SORUSU Are we thinking of the group as one unit or as members? · Which noun is the head?

SINIFTA a number of / the number of ayrımını tek bir cümle çiftiyle sabitleyin ve düzenli olarak geri çağırın; sınavlarda tekrarlayan bir maddedir.

1 **Collective nouns: singular or plural verb** · Topluluk isimlerinde çift uyum

The team is winning. — *(bütün olarak)*

The team are arguing. — *(üyeler ayrı ayrı — BrE)*

The committee has decided. — *Komite karar verdi.*

family · staff · audience · class · police (daima çoğul)

2 **Notional ↔ grammatical agreement** · Anlamsal ve dilbilgisel uyum

`A number of students are absent.` — *Bir dizi öğrenci yok.*

`The number of students is falling.` — *Öğrenci sayısı düşüyor.*

`a number of = birçok (çoğul) · the number of = sayı (tekil)`

~~`✗A number of students is absent.`~~

3 **either … or / neither … nor: proximity rule** · Yakınlık kuralı

`Neither he nor his friends were there.` — *(en yakın özne çoğul)*

`Neither his friends nor he was there.` — *(en yakın özne tekil)*

`Either the manager or the staff are responsible.`

`Yüklem en yakın özneyle uyuşur.`

4 **Quantifier + of + noun agreement** · Niceleyici + of yapısında uyum

`Half of the cake is gone.` — *Pastanın yarısı bitti.*

`Half of the students are absent.` — *Öğrencilerin yarısı yok.*

`of'tan sonraki isim uyumu belirler.`

`Aynı kural: some of · most of · all of`

5 **Clause and infinitive subjects are singular** · Cümle ve mastar özneler tekildir

`What we need is time.` — *İhtiyacımız olan şey zaman.*

`To err is human.` — *Hata yapmak insanidir.*

`Reading books helps.` — *Kitap okumak yardımcı olur.*

`Cümle ve mastar özneler tekil sayılır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.NOUN.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Karmaşık uyum**

Doğru yüklemi yazın.

1. `The committee ___ (have) decided. (tek gövde)`
   CEVAP has
2. `The committee ___ (be) divided on the issue.`
   CEVAP are (BrE) / is (AmE)
   Üyeler ayrı ayrı düşünüyorsa çoğul yeğlenir.
3. `Neither of the answers ___ (be) correct.`
   CEVAP is
4. `Either you or your brother ___ (have) to come.`
   CEVAP has
   En yakın özneye uyum.
5. `A number of problems ___ (remain).`
   CEVAP remain
6. `The number of problems ___ (be) increasing.`
   CEVAP is
7. `Statistics ___ (be) a difficult subject.`
   CEVAP is
   Ders adı tekildir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Anlamsal uyum**

Değerlendirin.

1. `The team is playing well. / The team are wearing new shirts.`
   CEVAP Birincisi topluluk, ikincisi tek tek üyeler. BrE bu ayrımı yapar.
2. `✗ The staff is arguing among itself.`
   CEVAP The staff are arguing among themselves.
3. `None of them was / were present. Hangisi?`
   CEVAP İkisi de kullanılır; ölçünlü yazıda tekil daha güvenlidir ama çoğul yaygındır ve yanlış değildir.
4. `✗ Ten years are a long time.`
   CEVAP Ten years is a long time. — ölçü tek birim sayılır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Zor uyumlar**

Altı cümle yazın; her birinde farklı bir uyum sorunu çözülsün.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The board has approved the plan. The staff are unhappy about the change. Neither of the proposals meets our needs. Either the manager or the assistants have the key. A number of employees have complained. Twenty kilometres is too far to cycle.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi eşinize verin; o fiilleri yanlış sayıya çevirsin, siz düzeltip her düzeltmenin kuralını yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The number of students is rising. / A number of students are absent. Neither of the answers is correct. The data are inconsistent.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı farklı uyum sorunu ele alınmış. 2) the number of tekil, a number of çoğul. 3) Anlamsal uyum ile biçimsel uyum ayrımı doğru.

02 Zamirler ve Gönderim

Pronouns & Reference

PRON

B2.PRON.01 Advanced Reference and Ambiguity *İleri Gönderim ve Belirsizlik*

↑ B1.PRON.01

`belirsiz gönderim · genel you / one / they · tekil they · such / same`

B2 düzeyinde zamir sorunu artık biçim değil, açıklıktır: bir zamirin birden fazla göndergesi olabiliyorsa cümle belirsizdir ve yeniden yazılmalıdır. Bu, dilbilgisi hatası değil yazım kusurudur ama akademik değerlendirmede aynı ağırlıkta ceza görür. İngilizce ayrıca genel gönderim için üç ayrı zamir sunar (you, one, they) ve bunlar farklı üslup düzeylerine aittir; cinsiyeti bilinmeyen tekil gönderge için ise tekil they ölçünlü hâle gelmiştir.

At B2 the pronoun issue is clarity: ambiguous reference must be rewritten, and generic reference has distinct register options.

AYRIM One should be careful. (resmî) ↔ You never know. (günlük)

SIK HATA

```
✗ Ali told Can that he was wrong. (kim yanlış?)
✓ Ali told Can that Can was wrong. / Ali admitted to Can that he himself was wrong.
```

Türkçede zamir düşürülebildiği ve gönderge bağlamla çözüldüğü için öğrenci belirsizliği fark etmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Tekil they artık ölçünlüdür**

Cinsiyeti bilinmeyen ya da belirtilmeyen tekil bir gönderge için they kullanımı yüzyıllardır İngilizcede vardır ve bugün başlıca üslup kılavuzlarınca ölçünlü kabul edilir. Eski öneri olan he ya da hantal he or she yapısı artık yeğlenmez. Sınavlarda tekil they hata sayılmaz; tersine, cinsiyet varsayan he kullanımı üslup kusuru olarak işaretlenebilir. Öğrenciye bu değişimin yerleşmiş olduğu açıkça söylenmelidir, çünkü eski ders kitapları hâlâ tersini yazar.

`Each student should bring their book.` — *Her öğrenci kitabını getirsin.* ✓

`If anyone calls, tell them I'm out.` — *Biri ararsa yok olduğumu söyle.* ✓

`Somebody left their bag.` — *Biri çantasını unutmuş.* ✓

~~`✗Each student should bring his book. (cinsiyet varsayar)`~~

`Each student should bring his or her book.` — *(hantal, artık az yeğlenir)*

`Çoğul kurmak da bir seçenektir: Students should bring their books.` ✓

KAVRAMA SORUSU Could this pronoun refer to more than one person? · Which register does this generic pronoun belong to?

SINIFTA Öğrencinin metnindeki her zamirin altını çizdirip göndergesini yazdırın; belirsizlikler ancak bu yolla görünür.

1 **Ambiguous pronoun reference** · Belirsiz zamir göndergesi

`Ali told Can that he was wrong.` — *he kim? (belirsiz)*

`The manager warned the director that his report was late.` — *kimin raporu?*

`Belirsizlik dilbilgisi hatası değil, yazım kusurudur.`

`Akademik değerlendirmede puan kaybettirir.`

2 **Repeating the noun to disambiguate** · Belirsizliği gidermek için ismi yineleme

`Ali told Can that Can was wrong.` — *ismi yineleyerek*

`Ali admitted that he himself was wrong.` — *dönüşlü zamirle*

`…, and Can accepted this.` — *yeniden yapılandırarak*

`Belirsizlik yeniden yazımla çözülür.`

3 **Generic you, one and they** · Genel gönderimli zamirler

`You never know.` — *Belli olmaz. (günlük)*

`One should be careful.` — *Dikkatli olunmalı. (resmî)*

`They say it's going to rain.` — *Yağacakmış diyorlar. (belirsiz kaynak)*

`Üç düzey, üç ayrı üslup.`

4 **Singular they for unknown gender** · Cinsiyeti bilinmeyende tekil they

`Each student should bring their book.` ✓

`If anyone calls, tell them I'm out.` ✓

`Somebody has left their umbrella.` ✓

`Tekil they ölçünlüdür.`

5 **such and same as reference devices** · Gönderim aracı olarak such ve same

`such a decision would be costly` — *böyle bir karar*

`The same applies to the second case.` — *Aynısı ikinci durum için de geçerli.*

`no such thing` — *öyle bir şey yok*

`Yinelemeden kaçınmanın ileri araçları.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.PRON.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Gönderimi netleştir**

Belirsizliği giderin.

1. `Ali told Mert that he had made a mistake.`
   CEVAP Ali admitted to Mert that he himself had made a mistake. / Ali told Mert, "You have made a mistake."
   Gönderim belirsizliği dilbilgisel bir hata değildir; ama hukuk, yönerge ve akademik metinde kusurdur. Öğrenciye tür bilgisiyle birlikte verilmelidir.
2. `The report criticised the policy, which was surprising.`
   CEVAP ..., and this criticism was surprising. / ..., a policy which was surprising.
3. `They cancelled the meeting because it was inconvenient.`
   CEVAP ...because the time was inconvenient.
4. `When the plate hit the table, it broke.`
   CEVAP ..., the plate broke. / ..., the table broke.
5. `Everyone must bring their own copy. — doğru mu?`
   CEVAP Doğru — tekil their ölçünlüdür ve cinsiyet varsaymaz.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Belirsizlik hata mıdır?**

Değerlendirin.

1. `Yapısal belirsizlik dilbilgisi hatası mıdır?`
   CEVAP Hayır — cümle dilbilgiseldir. Ama yazıda kusurdur: okurun iki okuma arasında seçim yapmasını gerektirir.
2. `I saw the man with the telescope. — kaç okuma?`
   CEVAP İki: teleskoplu adam · teleskopla gördüm.
3. `Flying planes can be dangerous. — kaç okuma?`
   CEVAP İki: uçak uçurmak tehlikeli · uçan uçaklar tehlikeli.
4. `Yazarken ne yapılır?`
   CEVAP Yeniden kurulur; noktalama ya da öğe sırası değiştirilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Belirsizlik avı**

Beş belirsiz cümle yazıp her biri için iki okumayı ve düzeltilmiş sürümü verin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş üçlü.`
   ÖRNEK CEVAP Visiting relatives can be tiring. (akraba ziyaret etmek / ziyarete gelen akrabalar) → Visiting one's relatives can be tiring. · The chicken is ready to eat. (yenmeye hazır / yemeye hazır) → The chicken is cooked. · She hit the man with the umbrella. → Using an umbrella, she hit the man. · Old men and women were seated. → Elderly men and elderly women... · They said on Monday they would decide. → On Monday they said they would decide.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş belirsiz cümlenizi eşinize verin; o iki okumayı da yazsın. Sonra en tehlikeli belirsizliği bir hukuk ya da yönerge metni bağlamına taşıyın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The manager told the accountant that he had made a mistake. → he = manager mi accountant mi? → ...that the accountant had made a mistake.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş cümlede de gerçek bir belirsizlik var. 2) İki okuma da yazılmış. 3) Düzeltilmiş sürüm tek okumalı.

B2.PRON.02 Relative Pronoun Choice in Formal Writing *Resmî Yazıda İlgi Zamiri Seçimi*

↑ B1.SUB.02

niceleyici + of whom / of which · cansız isimle whose · in which case / at which point · whereby / wherein

Resmî yazıda ilgi zamirleri yalnızca niteleme değil, cümleler arası bağ kurma işi de görür. of whom ve of which yapıları, bir kümenin bir bölümünü ayırmayı sağlar ve akademik metinlerde sıkça geçer. whose ise ders kitaplarında çoğu kez yalnızca insanlar için verilir; oysa cansız isimlerle de kullanılabilir ve of which yapısından çok daha akıcıdır. whereby ve wherein ise hukuk ve teknik metinlerin kalıplaşmış öğeleridir.

In formal writing relative pronouns also link clauses; whose is fully acceptable with inanimate nouns.

AYRIM a house whose roof was damaged (akıcı) ↔ a house the roof of which was damaged (ağır)

SIK HATA

```
✗ twenty students, most of them were absent
✓ twenty students, most of whom were absent
```

Türkçede bu bağlar ortaç ve tamlama ile kurulduğu için öğrenci iki cümleyi bağımsız yazmayı yeğler ve akış kopar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **whose cansız isimlerle de kullanılabilir**

Ders kitaplarının çoğu whose zamirini yalnızca insanlar için verir ve cansız isimlerde of which yapısını önerir. Oysa ölçünlü İngilizcede whose her iki durumda da kullanılır ve of which yapısı çoğu bağlamda gereksiz ağırlık yaratır. a house whose roof was damaged cümlesi tümüyle doğrudur ve a house the roof of which was damaged biçiminden çok daha doğaldır. Bu, öğrencinin gereksiz yere kaçındığı bir yapıdır ve serbest bırakılmalıdır.

```
a house whose roof was damaged — çatısı hasar görmüş bir ev ✓
a house the roof of which was damaged — (doğru ama ağır)
a theory whose implications are far-reaching ✓
a company whose profits have fallen ✓
the man whose car was stolen ✓ (insan — zaten bilinen kullanım)
Kaçınma gerekmez; whose iki durumda da ölçünlüdür.
```

KAVRAMA SORUSU Is this joining two clauses or starting a new one? · Would of which be too heavy here?

SINIFTA of whom yapısını sayı bildiren bağlamlarda çalıştırın (anket, katılımcı, örneklem); akademik yazıda tam bu bağlamlarda gerekir.

1 **quantifier + of whom / of which** · Niceleyici + of whom / of which

```
twenty students, most of whom were absent — çoğu devamsız
three proposals, none of which was accepted — hiçbiri kabul edilmedi
the participants, half of whom were women — yarısı kadındı
~~✗most of them were absent (bağ kurulmaz)~~
```

2 **whose with inanimate nouns** · Cansız isimlerle whose

```
a house whose roof was damaged — çatısı hasarlı ev
a theory whose implications are unclear — sonuçları belirsiz bir kuram
a book whose author is unknown — yazarı bilinmeyen kitap
Cansız isimlerde de ölçünlüdür.
```

3 **in which case / at which point** · Bağlayıcı ilgi öbekleri

```
…, in which case we will cancel. — …ki o durumda iptal ederiz.
…, at which point she left. — …ve o noktada ayrıldı.
…, for which reason it was rejected. — …bu nedenle reddedildi.
Cümleler arası bağ kurar.
```

4 **whereby and wherein in legal and academic style** · Hukuk ve akademik üslup

```
a system whereby costs are shared — maliyetlerin paylaşıldığı bir sistem
the conditions wherein the study was conducted — çalışmanın yürütüldüğü koşullar
Hukuk ve teknik metinlerin kalıp öğeleri.
Genel yazıda kaçınılır; ağır düşer.
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.PRON.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Resmî yazıda ilgi zamiri

Resmî sürümü yazın.

1. `The person I spoke to.`
   CEVAP the person to whom I spoke
   Edat + ilgi zamiri (of which, in which) akademik kayda aittir; konuşmada edat sona atılır. İkisi de doğrudur, seçim kayıt kararıdır.
2. `The results we based our decision on.`
   CEVAP the results on which we based our decision
3. `The author whose work we cited.`
   CEVAP Aynı — whose resmî yazıda da kullanılır.
4. `The period during it happened.`
   CEVAP the period during which it happened
5. `Twenty students, and ten of them failed.`
   CEVAP twenty students, ten of whom failed

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* that / which / whom seçimi

Değerlendirin.

1. `✗ The report, that was published in May, is now online.`
   CEVAP ..., which was published in May, ... — virgüllü cümlede that yok.
2. `Tanımlayıcı cümlede that mi which mi?`
   CEVAP İkisi de doğrudur. AmE ölçütü that yeğler; BrE which'i de kabul eder. Bu bir üslup tercihidir, kural değil.
3. `✗ The candidate who we selected.`
   CEVAP ...whom we selected (resmî) / ...who we selected (kabul edilir) / ...we selected (en doğal).
4. `whom ölmüş müdür?`
   CEVAP Konuşmada neredeyse yoktur; edattan hemen sonra ve resmî yazıda yaşamayı sürdürür.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Akademik cümleler

Beş akademik cümle yazın; of whom, in which, to which, whose ve during which kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The survey included 400 participants, 120 of whom were students. The framework in which the data were collected is described in section 3. The problem to which this study responds is well documented. The author whose model we adopt published it in 2011. The period during which the changes occurred was unusually short.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi gündelik kayda indirin (edatı sona alın, whom → who, ilgi zamirini düşürün) ve iki kaydı karşılaştırın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: the results, some of which were unexpected → the results, and some of them were unexpected
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş kalıbın hepsi doğru kullanılmış. 2) Edat + ilgi zamiri düzeni akademik kayda uygun. 3) Gündelik sürüm anlamı korumuş.

03 Sıfatlar ve Karşılaştırma

Adjectives & Comparison

ADJ

B2.ADJ.01 Adjective Position and Restriction *Sıfatın Konumu ve Kısıtları*

→ VII.15

`yalnızca isim önü (main, chief, mere) · yalnızca yüklem konumu (afraid, alive, aware) · konum anlamı değiştirenler · zorunlu tümleyen alanlar`

Sıfatların hepsi her konumda kullanılamaz. Bir grup sıfat yalnızca ismin önünde durur ve yüklem konumuna geçemez; bir başka grup ise tam tersidir. Üçüncü ve en ilginç grupta ise sıfat her iki konumda da kullanılabilir ama anlamı değişir. Bu kısıtlar anlamdan çıkarılamaz, sözlükseldir; bu yüzden sıfatlar konum bilgisiyle birlikte öğrenilmelidir. Ayrıca bazı sıfatlar tümleyensiz kullanılamaz.

Adjectives are restricted by position: attributive-only, predicative-only, or meaning-shifting across positions.

AYRIM a present student (şimdiki) ≠ the students present (orada bulunan)

SIK HATA

✗ The reason is main. He is fond. An afraid child.

✓ The main reason is… He is fond of music. A frightened child.

Türkçede sıfat konumu serbest olduğu ve yüklem konumunda ek aldığı için İngilizcedeki kısıtlar öğrenciye keyfî görünür.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Konum anlamı değiştiren sıfatlar**

Bir grup sıfat isimden önce ve sonra farklı anlam taşır ve bu fark çoğu ders kitabında hiç geçmez. the present students "şimdiki öğrenciler", the students present ise "orada bulunan öğrenciler" demektir. Aynı biçimde the concerned parents "endişeli anne babalar", the parents concerned ise "ilgili anne babalar"dır. Türkçede iki anlam için ayrı sözcükler kullanıldığından öğrenci ayrımı sezmez ve resmî metinlerde ciddi anlam kayması yaratır — özellikle the people concerned gibi kurumsal kalıplarda.

`the present students` — *şimdiki öğrenciler*

`the students present` — *orada bulunan öğrenciler*

`the concerned parents` — *endişeli anne babalar*

`the parents concerned` — *ilgili anne babalar*

`a responsible person` — *sorumluluk sahibi biri*

`the person responsible` — *sorumlu olan kişi*

KAVRAMA SORUSU Can this adjective go after the verb? · Does the meaning change if you move it?

SINIFTA Kısıtlı sıfatları listeyle değil, öğrencinin kurduğu yanlış cümleyi düzelterek öğretin; kısıt ancak ihlal edilince fark edilir.

1 **Attributive-only adjectives** · Yalnızca isimden önce gelenler

`the main reason` — *ana neden*

`the chief cause · the former president · a mere child`

`sheer nonsense` — *tam bir saçmalık*

~~✗The reason is main.~~

2 **Predicative-only adjectives** · Yalnızca yüklem konumunda gelenler

`He is afraid.` — *Korkuyor.*

`The animal is alive.` — *Hayvan canlı.*

`She is asleep / aware / content.`

~~✗an afraid child → a frightened child ✓~~

3 **Position changes the meaning** · Konum anlamı değiştirir

`a present student ⇔ the students present`

`the concerned parents ⇔ the parents concerned`

`a responsible person ⇔ the person responsible`

`Konum anlamı belirler.`

4 **Postposed adjectives in fixed phrases** · Kalıplarda sonda gelen sıfatlar

`something new` — *yeni bir şey*

`anything important · nothing special`

`the people concerned` — *ilgili kişiler*

`attorney general · court martial (kalıplaşmış)`

5 **Adjectives with an obligatory complement** · Zorunlu tümleyen alan sıfatlar

`He is fond of music.` ✓ — *✗He is fond.*

`She is aware of the risk.` ✓ — *✗She is aware.*

`I am used to it.` ✓

`Tümleyensiz kullanılamayan sıfatlar.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.ADJ.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Konum kısıtı

Sıfat hangi konumda kullanılabilir?

1. `main`
   CEVAP Yalnızca isimden önce: the main reason ✓ / The reason is main ✗.
   Bazı sıfatlar yalnız ön (main, former), bazıları yalnız yüklem konumunda (asleep, alone) kullanılır. Bu kısıt anlamdan kestirilemez ve sözlükte de her zaman belirtilmez.
2. `asleep`
   CEVAP Yalnızca yüklem konumunda: The baby is asleep ✓ / an asleep baby ✗.
3. `utter`
   CEVAP Yalnızca isimden önce: utter nonsense ✓.
4. `alive`
   CEVAP Yüklem konumunda; isimden önce living kullanılır.
5. `elder`
   CEVAP Yalnızca isimden önce: my elder brother ✓ / He is elder ✗.
6. `present`
   CEVAP İki konumda iki anlam: the present members (şimdiki) / the members present (hazır bulunan).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Konum anlamı değiştirir

Farkı açıklayın.

1. `the responsible people / the people responsible`
   CEVAP Sorumluluk sahibi insanlar / (o işten) sorumlu olanlar.
2. `a concerned parent / the parents concerned`
   CEVAP Endişeli bir veli / ilgili veliler.
3. `✗ an alive fish`
   CEVAP a live fish / a living fish
4. `✗ The reason is main.`
   CEVAP It is the main reason.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kısıtlı sıfatlar

Altı cümle yazın; üçünde yalnız ön konumda, üçünde yalnız yüklem konumunda kullanılan sıfat bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP That was the main objection. It is sheer coincidence. He is my elder brother. The children are asleep. The patient is still alive. She was afraid of the result.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizdeki sıfatların konumunu değiştirmeyi deneyin; bozulanları işaretleyip nedenini yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: the main reason (*the reason is main değil) / the child is asleep (*the asleep child değil) / a former teacher / the man is alone
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Üç sıfat yalnız ön, üç sıfat yalnız yüklem konumunda. 2) Konum değişince bozulma gösterilmiş. 3) a- ile başlayan sıfatlar yüklem konumunda.

B2.ADJ.02 Intensification and Gradability *Pekiştirme ve Derecelenebilirlik*

↑ A2.ADV.04

derecelenebilir + very/rather/extremely · derecelenemeyen + absolutely/utterly/totally · eşdizim kısıtları

Sıfatlar iki sınıfa ayrılır: derecelenebilir sıfatlar bir ölçek üzerinde yer alır (soğuk, daha soğuk), derecelenemeyenler ise mutlak bir sınırı bildirir (donmuş, ölü, imkânsız). Bu ayrım pekiştirici seçimini belirler: very ölçekli sıfatlarla, absolutely mutlak sıfatlarla gelir. Ayrıca pekiştiriciler yalnızca dilbilgisel değil eşdizimsel olarak da kısıtlıdır: soğuk bitterly, olası highly, endişeli deeply ile pekişir ve bu birliktelikler değiştirilemez.

Gradable adjectives take scalar intensifiers, ungradable ones take absolute intensifiers; beyond that, intensifiers are collocationally fixed.

AYRIM very cold ✓ · absolutely freezing ✓ · very freezing ✗

SIK HATA

✗ very freezing · absolutely cold · very interested in a highly way

✓ absolutely freezing · very cold · highly interested

Türkçede "çok" hemen her sıfatla kullanılabildiği için öğrenci very'yi genelleştirir ve eşdizim kısıtlarını fark etmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **quite iki farklı şey söyler**

quite sözcüğü derecelenebilir bir sıfatla "oldukça, fena değil" anlamına gelir ve övgüyü hafifletir; derecelenemeyen bir sıfatla ise "tamamen" anlamına gelir ve pekiştirir. Yani quite good ile quite impossible birbirine zıt yönde çalışır. Üstelik İngiliz İngilizcesinde quite good çoğu kez örtük bir çekince taşır ("fena değil ama harika da değil"), Amerikan İngilizcesinde ise daha olumlu okunur. Türkçe konuşan öğrenci quite'ı düz bir pekiştirici sanıp iltifat ettiğini düşünürken çekince bildirebilir.

`The film was quite good.` — *Fena değildi. (BrE: hafif çekince)*

`That's quite impossible.` — *Bu tümüyle imkânsız. (pekiştirme)*

`quite interesting` — *oldukça ilginç ↔ quite perfect | tamamen kusursuz*

`AmE: quite good çoğu kez "epey iyi" diye okunur.`

~~`✗Your work is quite excellent. (çelişkili okunur)`~~

`Güvenli seçenek: very good ya da absolutely excellent.`

KAVRAMA SORUSU Can this adjective be more or less? · Which intensifier collocates with it?

SINIFTA Pekiştiricileri sıfatla birlikte, eşdizim çifti olarak öğretin; tek başına öğrenilen pekiştirici yanlış yere yerleşir.

1 **Gradable adjectives with very, rather, extremely** · Derecelenebilir sıfat pekiştiricileri

`very tired` — *çok yorgun*

`rather expensive` — *epeyce pahalı*

`extremely difficult` — *son derece zor*

`Ölçek üzerinde yer alan sıfatlar.`

2 **Ungradable adjectives with absolutely, utterly, totally** · Derecelenemeyen sıfat pekiştiricileri

`absolutely exhausted` — *bitkin*

`utterly impossible` — *tümüyle imkânsız*

`totally destroyed` — *tamamen yıkılmış*

~~`✗very exhausted · ✗very impossible`~~

3 **Collocational restrictions on intensifiers** · Pekiştiricinin eşdizim kısıtları

`bitterly cold` — *dondurucu soğuk*

`highly likely` — *çok olası*

`deeply concerned` — *derin kaygı içinde*

~~`✗highly cold · ✗bitterly likely`~~

4 **quite has two meanings** · quite iki anlamlıdır

`quite good` — *fena değil (derecelenebilir)*

`quite impossible` — *tümüyle imkânsız (derecelenemeyen)*

`quite right` — *tamamen haklı*

`Aynı sözcük, iki ters yönde iş.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.ADJ.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Derecelenebilirlik**

Uygun pekiştiriciyi yazın.

1. `___ tired (çok)`
   CEVAP very / extremely
2. `___ exhausted (tamamen)`
   CEVAP absolutely / utterly
3. `___ impossible`
   CEVAP absolutely / completely
4. `___ difficult`
   CEVAP very / rather / fairly
5. `___ perfect`
   CEVAP absolutely
   very perfect ✗ — uç sıfat derecelenmez.
6. `___ unique`
   CEVAP absolutely / truly
   Kuralcı görüşe göre unique hiç derecelenmez.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **quite belirsizdir**

Anlamı açıklayın.

1. `quite good / quite excellent`
   CEVAP Oldukça iyi / tamamen mükemmel. Aynı sözcük sıfata göre anlam değiştirir.
2. `BrE quite good övgü müdür?`
   CEVAP Genellikle hafif bir çekince taşır: fena değil. AmE'de daha olumludur — kültürel bir tuzaktır.
3. `✗ It was very unique.`
   CEVAP It was unique. / It was truly unique.
4. `rather güzel bir sözcük mü?`
   CEVAP Bağlama göre değişir: rather good övgü, rather difficult şikâyettir; olumsuz sıfatla eleştiri yönü baskındır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Değerlendirme ölçeği**

Bir ürünü altı cümleyle değerlendirin; pekiştirici yoğunluğunu kademeli artırın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The design is fairly conventional. The interface is quite good. The battery life is very impressive. The screen is extremely bright. The price, however, is absolutely unjustifiable. Overall the product is utterly disappointing.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Değerlendirmenizdeki pekiştiricileri bir ölçeğe dizin; derecelenemeyen sıfatlarla hangi pekiştiricinin kullanılamadığını işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: fairly good < quite good < very good < extremely good; absolutely perfect (*very perfect değil)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Pekiştirici yoğunluğu kademeli artıyor. 2) Derecelenemeyen sıfatla very kullanılmamış. 3) Altı cümlede altı farklı pekiştirici var.

04 Zarflar ve Zarf Tümleyicileri

Adverbs & Adverbials

ADV

B2.ADV.01 Adverbial Scope and Ambiguity *Zarf Kapsamı ve Belirsizlik*

↑ B1.ADV.02

`odaklayıcı zarflar (only, even, just) · cümle zarfları (frankly, naturally) · konum = kapsam`

Zarfların bir bölümü cümlenin bir öğesini odaklar, bir bölümü ise cümlenin tamamını yorumlar. Odaklayıcı zarflarda konum doğrudan anlamı belirler: only hangi öğenin önündeyse onu kapsar. Cümle zarflarında ise konum, zarfın hangi katmanda çalıştığını gösterir: cümle başında ve virgülle ayrıldığında konuşanın yorumu, fiilin yanında ise eylemin niteliğidir. İki katman karıştırıldığında cümle bambaşka bir şey söyler.

Focusing adverbs take scope over what they precede; sentence adverbs comment on the whole proposition and are set off by commas.

AYRIM He naturally spoke. (doğal biçimde konuştu) ≠ Naturally, he spoke. (elbette konuştu)

SIK HATA

```
✗ I only lent him the car – kastedilen "sadece ona" ise yanlış.
✓ I lent only him the car.
```

Türkçede odak vurgu ve öğe sırasıyla verildiği için öğrenci zarfı alışkanlıkla fiilin önüne koyar ve odağı kaydırır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Frankly, he spoke ≠ He spoke frankly**

Aynı zarf iki ayrı katmanda çalışır. Cümle başında virgülle ayrıldığında konuşanın söze ilişkin tutumunu bildirir: Frankly, I disagree "açıkçası katılmıyorum" demektir. Fiilin yanında ise eylemin nasıl yapıldığını bildirir: He spoke frankly "açık sözlü konuştu" demektir. Türkçede iki anlam ayrı sözcüklerle karşılandığı için ("açıkçası" ↔ "açıkça") öğrenci ayrımı ancak açık öğretimle kazanır; virgülün burada anlam taşıdığını görmek gerekir.

`Frankly, I disagree.` — *Açıkçası katılmıyorum. (konuşanın tutumu)*

`He spoke frankly.` — *Açık sözlü konuştu. (eylemin niteliği)*

`Naturally, he refused.` — *Elbette reddetti.*

`He refused naturally.` — *Doğal bir biçimde reddetti.*

`Clearly, she was lying.` — *Belli ki yalan söylüyordu.*

`She spoke clearly.` — *Anlaşılır biçimde konuştu.*

KAVRAMA SORUSU Which element is being focused? · Is this a comment on the whole sentence?

SINIFTA Aynı cümlede zarfı kaydırıp her konumu Türkçeye çevirtin; kapsam kavramı yalnızca bu karşılaştırmayla görünür.

1 **Focusing adverbs: only, even, just** · Odaklayıcı zarflar

`only · even · just · merely · particularly`

`Only Ali came.` — *Yalnızca Ali geldi.*

`Even Ali came.` — *Ali bile geldi.*

`Odaklanan öğenin hemen önünde dururlar.`

2 **Position determines what is focused** · Konum, odağı belirler

`I only lent him the car.` — *Sadece ödünç verdim (satmadım).*

`I lent only him the car.` — *Yalnızca ona verdim.*

`I lent him only the car.` — *Yalnızca arabayı verdim.*

`Konum = odak.`

3 **Sentence adverbs comment on the whole clause** · Cümle zarfları bütün cümleyi yorumlar

`Frankly, I disagree.` — *Açıkçası katılmıyorum.*

`Fortunately, nobody was hurt.` — *Neyse ki kimse yaralanmadı.*

`Apparently, they cancelled it.` — *Görünüşe göre iptal etmişler.*

`Cümle başında virgülle ayrılır.`

4 **Adverbs that change meaning by position** · Konuma göre anlamı değişen zarflar

`Naturally, he refused.` — *Elbette reddetti.*

`He refused naturally.` — *Doğal bir biçimde reddetti.*

`Clearly, she was right. ↔ She spoke clearly.`

`Virgül katmanı gösterir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.ADV.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Zarf kapsamı**

Zarf neyi kapsıyor?

1. `I did not go because I was tired.`
   CEVAP İki okuma: gitmedim, çünkü yorgundum · yorgun olduğum için gitmiş değilim (başka nedenle gittim).
   Zarfın konumu kapsamını belirler; aynı zarf iki konumda iki farklı şeyi niteleyebilir. Bu, ileri düzeyde belirsizlik çözümlemesinin temelidir.
2. `He deliberately did not answer.`
   CEVAP Cevap vermemek kasıtlıydı.
3. `He did not deliberately answer.`
   CEVAP Cevap verdi ama kasıtlı değildi.
4. `All that glitters is not gold.`
   CEVAP İki okuma: parlayan her şey altın değildir (yaygın) · parlayan hiçbir şey altın değildir.
5. `Everyone did not come.`
   CEVAP Belirsiz — Not everyone came yeğlenir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Belirsizliği gider**

Cümleyi tek okumaya indirin.

1. `I did not leave because I was angry. (kızgın olduğum için kalmadım)`
   CEVAP Because I was angry, I did not leave.
2. `She almost sold all her books.`
   CEVAP She sold almost all her books. (çoğunu sattı) / She almost sold her books. (satmadı)
3. `✗ Everybody cannot pass the exam.`
   CEVAP Not everybody can pass the exam.
4. `Kapsam belirsizliği neden yazıda ciddidir?`
   CEVAP Cümle dilbilgiselidir ama iki karşıt anlam taşıyabilir; hukuk ve bilim metninde bu bir kusurdur.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kapsam denemesi**

Aynı cümleyi zarf konumunu değiştirerek dört kez yazın ve anlam farklarını yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Dört cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Only the manager approved the plan. (yalnız o onayladı) The manager only approved the plan. (yalnız onayladı, uygulamadı) The manager approved only the plan. (yalnız planı) The manager approved the plan only yesterday. (daha dün)
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Dört sürümünüzü sınıfa okuyun; arkadaşlarınız her birinde zarfın neyi kapsadığını (kapsam alanını) işaretlesin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Naturally, she answered. (doğaldı ki) / She answered naturally. (doğal biçimde) / She naturally answered. (belirsiz — iki okuma)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Zarf dört ayrı konumda. 2) Cümle zarfı ile biçim zarfı okumaları ayrılmış. 3) Belirsiz kalan konum işaretlenmiş.

B2.ADV.02 Adverbial Clauses — Full Taxonomy *Zarf Cümleleri — Tam Sınıflandırma*

→ VII.40

zaman · sebep · koşul · ödün · amaç · sonuç · durum ve karşılaştırma cümleleri

Zarf cümleleri, ana cümleyi bir çerçeveye oturtur: ne zaman, neden, hangi koşulda, neye rağmen, ne amaçla, ne sonuçla. Her işlev kendi bağlaç kümesini taşır ve bağlaçlar arasındaki seçim çoğu kez üslup düzeyiyle ilgilidir (because günlük, since ve as daha yazınsal, seeing that konuşma dili). as bağlacı ise İngilizcenin en çok işlevli bağlacıdır: zaman, sebep, karşılaştırma ve rol bildirebilir; hangi anlamda kullanıldığı ancak bağlamdan anlaşılır.

Adverbial clauses frame the main clause; each function has its own set of conjunctions, and as is the most polyfunctional of them.

AYRIM As he was leaving... (zaman) ≠ As he was tired... (sebep)

SIK HATA

✗ Although it was late, but we went out.
✓ Although it was late, we went out. / It was late, but we went out.

Türkçede "-mesine rağmen ... ama" çifti doğal olduğu için öğrenci İngilizcede iki bağlacı birden kullanır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Although ... but ✗ — iki bağlaç birlikte kullanılmaz**

İngilizcede bir ilişki tek bir bağlaçla işaretlenir. Türkçede ise "geç olmasına rağmen ama çıktık" gibi çift işaretleme günlük dilde duyulur ve öğrenci bunu doğrudan aktarır. Ortaya çıkan Although ... but yapısı İngilizcede kesin hatadır ve çok yaygın görülür. Aynı hata because ... so çiftinde de ortaya çıkar. Kural tek cümleyle verilebilir: bir ilişki, bir bağlaç.

Although it was late, we went out. ✓

It was late, but we went out. ✓

~~✗Although it was late, but we went out.~~

Because it was late, we left. ✓ · It was late, so we left. ✓

~~✗Because it was late, so we left.~~

Kural: bir ilişki için bir bağlaç yeter.

KAVRAMA SORUSU Which relation does this clause express? · Is one conjunction enough?

SINIFTA as bağlacını ayrı bir derste ele alın ve her anlamı ayrı renkle işaretletin; çok işlevli öğeler ancak ayrıştırılarak öğrenilir.

1 **Time: when, while, as, before, after, until, since** · Zaman

as soon as he arrived — *gelir gelmez*
while she was reading — *okurken*
since we moved here — *buraya taşındığımızdan beri*
by the time you read this — *bunu okuduğunda*

2 **Reason: because, since, as, seeing that** · Sebep

because it was raining — *yağmur yağdığı için*
since it was late — *geç olduğundan*
as he was tired — *yorgun olduğu için*
seeing that nobody objected — *kimse itiraz etmediğine göre*

3 **Condition: if, unless, provided, as long as** · Koşul

provided that you agree — *kabul etmeniz koşuluyla*
as long as it rains — *yağmur yağdığı sürece*
unless you object — *itiraz etmezseniz*
in the event that it fails — *başarısız olması durumunda*

4 **Concession: although, though, even though, while** · Ödün

even though he tried — *denemesine rağmen*
although it was expensive — *pahalı olmasına rağmen*
while I agree with you… — *sana katılmakla birlikte...*
while burada karşıtlık bildirir, zaman değil.

5 **Purpose: so that, in order that, lest** · Amaç

`so that she could win` — *kazanabilsin diye*

`in order that everyone may attend` — *herkes katılabilsin diye*

`lest it should be forgotten` — *unutulmasın diye (arkaik/resmî)*

`Amaç cümlelerinde modal gelir.`

6 **Result: so … that, such … that** · Sonuç

`so tired that he slept` — *o kadar yorgundu ki uyudu*

`such a noise that nobody could hear` — *öyle bir gürültü ki*

`It rained so hard that the match was cancelled.`

`Sonuç: so/such … that`

7 **Manner and comparison: as, as if, as though, than** · Durum ve karşılaştırma

`as if he knew` — *biliyormuş gibi*

`as though nothing had happened` — *hiçbir şey olmamış gibi*

`He works harder than I do.` — *Benden çok çalışıyor.*

`Do as I say.` — *Dediğim gibi yap.*

8 **as has several distinct functions** · as çok işlevlidir

`As I was leaving…` — *zaman*

`As it was late…` — *sebep*

`As tall as me` — *karşılaştırma*

`As your teacher, I advise…` — *rol*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.ADV.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Zarf cümlesi türü**

Türünü adlandırın.

1. `Although it was late, we continued.`
   CEVAP Ödün (concession).
   Zarf cümleleri ortaç yapısına indirgenebilir ama yalnız özne ortaklığı varsa. İndirgeme öğretilirken bu koşul birlikte verilmelidir.
2. `He left so that he could catch the train.`
   CEVAP Amaç (purpose).
3. `It was so cold that the pipes froze.`
   CEVAP Sonuç (result).
4. `Wherever she goes, she takes her camera.`
   CEVAP Yer (place).
5. `As soon as the bell rang, the class ended.`
   CEVAP Zaman (time).
6. `He acted as if nothing had happened.`
   CEVAP Karşılaştırma / biçim (manner).
7. `Provided that you pay in advance, we can deliver.`
   CEVAP Koşul (condition).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Zarf cümlesi indirgeme**

Cümleyi ortaç ya da kısaltılmış biçimle yazın.

1. `While he was walking home, he met a friend.`
   CEVAP While walking home, he met a friend.
2. `Although she was tired, she continued.`
   CEVAP Although tired, she continued.
3. `When it is heated, the metal expands.`
   CEVAP When heated, the metal expands.
4. `✗ While walking home, a friend met him.`
   CEVAP Sarkık ortaç — While walking home, he met a friend.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yedi tür, yedi cümle**

Bir olay hakkında yedi cümle yazın; her biri farklı türde bir zarf cümlesi içersin.

1. GÖREV 1 (temel) — Yedi cümle.
   ÖRNEK CEVAP When the results arrived, everyone gathered. (zaman) Although the news was bad, nobody complained. (ödün) Because the deadline had passed, we could not appeal. (sebep) The delay was so long that some people left. (sonuç) We stayed late so that we could finish. (amaç) If the decision is reversed, we will reapply. (koşul) Wherever the office moves, the team will follow. (yer)
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Yedi cümlenizi tek bir paragrafa bağlayın; iki zarf cümlesini ortaç yapısına indirgeyip metni sıkıştırın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Because he was tired, he left. → Being tired, he left. / After she had finished, she left. → Having finished, she left.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Yedi farklı zarf cümlesi türü (zaman, sebep, amaç, sonuç, koşul, ödün, biçim). 2) Bağlaçlar işleve uygun. 3) İndirgemede özne ortaklığı korunmuş.

B2.ADV.03 so ... that and such ... that *so ve such Yapıları*

so + sıfat/zarf + that · such + (a/an) + sıfat + isim + that · so many/much/few/little

Sonuç bildiren bu iki yapı aynı anlamı taşır ama farklı öğelerle çalışır: so bir sıfat ya da zarfın önünde, such ise bir isim öbeğinin önünde durur. Bu yüzden seçim anlam değil yapı sorusudur: ardından gelen öğe isim mi, sıfat mı? Niceleyicilerle ise so kullanılır (so many people), çünkü many bir niceleyicidir, isim değildir. Türkçede tek bir "öyle/o kadar" yapısı bulunduğu için öğrenci ikisini rastgele seçer.

so modifies adjectives and adverbs, such modifies noun phrases; the choice is structural, not semantic.

AYRIM so good a film (resmî) · such a good film ✓ · so a good film ✗

SIK HATA

```
✗ It was so a good film that I saw it twice. There were such many people.
✓ It was such a good film that… There were so many people.
```

Türkçede "o kadar iyi bir film" ve "o kadar çok insan" aynı yapıyla kurulduğu için ayrım biçimden okunamaz.

KAVRAMA SORUSU Is a noun coming next? · Is there an article?

SINIFTA Tek sınama verin: ardından isim geliyorsa such, sıfat/zarf geliyorsa so. Bu tek soru bütün örnekleri çözer.

1 **so + adjective/adverb + that** · so + sıfat/zarf

```
It was so cold that we stayed in. — O kadar soğuktu ki içeride kaldık.
He ran so fast that nobody could catch him. — O kadar hızlı koştu ki...
She was so tired that she fell asleep. — O kadar yorgundu ki uyuyakaldı.
so + sıfat / zarf
```

2 **such + (a/an) + adjective + noun + that** · such + isim öbeği

```
It was such a good film that I saw it twice. — Öyle iyi bir filmdi ki...
They are such nice people. — Öyle iyi insanlar ki.
It was such bad weather that we cancelled. — Hava öyle kötüydü ki...
such + (a/an) + sıfat + isim
```

3 **so many / so much / so few / so little** · Nicelikle so

```
so many people that we couldn't move — o kadar çok insan vardı ki
so much noise that I left — o kadar gürültü vardı ki
so few applicants that it was cancelled — o kadar az başvuru vardı ki
~~✗such many people~~
```

4 **The common error: so with a noun** · Sık yapılan hata

```
~~✗so a good film~~ — such a good film ✓
~~✗such cold that…~~ — so cold that... ✓
~~✗such many people~~ — so many people ✓
Sınama: ardından isim mi geliyor?
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.ADV.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* so … that / such … that

Cümleyi tamamlayın.

1. `It was ___ cold ___ we stayed in.`
   CEVAP so … that
2. `It was ___ a cold day ___ we stayed in.`
   CEVAP such … that
3. `She has ___ much work ___ she cannot sleep.`
   CEVAP so … that
4. `They were ___ interesting books ___ I read them twice.`
   CEVAP such … that
5. `He ran ___ fast ___ nobody could catch him.`
   CEVAP so … that
6. `It was ___ good news ___ she cried.`
   CEVAP such … that
   news sayılamaz, a almaz.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* so mu such mı?

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ It was so a beautiful day.`
   CEVAP It was such a beautiful day. / It was so beautiful a day. (yazınsal)
2. `✗ She has such much money.`
   CEVAP She has so much money.
3. `✗ They were so kind people.`
   CEVAP They were such kind people.
4. `Kural nedir, tek cümleyle?`
   CEVAP so + sıfat/zarf (ya da much/many/few/little); such + isim öbeği.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Abartılı anlatı

Beş cümle yazın; üçünde so … that, ikisinde such … that kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The room was so hot that nobody could concentrate. He spoke so quickly that we missed half of it. There were so many people that we had to stand. It was such a long meeting that we skipped lunch. They asked such difficult questions that the speaker gave up.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi eşinize verin; o so ile such'ı yer değiştirsin, siz düzeltip kuralı yazın. Birinde such'ı devrikleştirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: It was so cold that we left. / It was such a cold day that we left. → Such was the cold that we left.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) so + sıfat/zarf, such + (a) + sıfat + ad. 2) that cümlesi sonuç bildiriyor. 3) Sayılamayan adda such a kullanılmamış.

05 Edatlar ve Bağımlı Edatlar

Prepositions & Dependent Prepositions

PREP

B2.PREP.01 Phrasal Verbs — Advanced *Öbek Fiiller — İleri*

↑ B1.PREP.02 → VII.23 · VII.25

üç öğeli öbek fiiller · edatlı fiilin edilgeni · öbek fiilden türeyen isimler · parçacık anlamları

Öbek fiiller B2'de artık sözlük maddesi değil, bir dizge olarak ele alınmalıdır. Parçacıkların anlamları tam düzenli olmasa da yarı-dizgelidir: up çoğu kez tamamlanma, out ortaya çıkma ya da tükenme, off ayrılma bildirir. Bu örüntüler bilindiğinde yeni öbek fiillerin anlamı kısmen tahmin edilebilir. Ayrıca öbek fiiller isimleşerek yeni sözcükler üretir ve bu isimler çoğu kez fiilden farklı yazılır.

Particle meanings are semi-systematic, which makes many new phrasal verbs partly predictable; phrasal verbs also nominalise productively.

AYRIM break down (fiil) → a breakdown (isim)

SIK HATA

✗ The car had a break down. I look forward to hear from you.
✓ The car had a breakdown. I look forward to hearing from you.

Türkçede birleşik fiillerin isimleşmesi ayrı bir yazım gerektirmediği için öğrenci fiil biçimini isim olarak kullanır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **look forward to + V-ing — to burada mastar işareti değildir**

Bu yapıdaki to bir edattır, mastar işareti değil; bu yüzden ardından yalın fiil değil V-ing gelir. Biçim mastara benzediği için öğrenci hemen her zaman yalın fiil kullanır ve ortaya look forward to hear from you çıkar — bu, resmî yazışmada en sık görülen hatalardan biridir. Aynı tuzak be used to, get used to, object to, be committed to ve in addition to yapılarında da vardır. Sınama basittir: to'dan sonra bir isim koyabiliyorsanız o bir edattır.

I look forward to hearing from you. — *Sizden haber almayı bekliyorum.* ✓

~~✗I look forward to hear from you.~~

I look forward to the meeting. ✓ — *isim alabiliyor → edat*

I am used to working late. ✓ · ✗I am used to work late.

She objects to being treated like that. ✓

In addition to paying the fee, you must register. ✓

KAVRAMA SORUSU Is this the verb or the noun form? · What does the particle add?

SINIFTA Öbek fiilleri anlam kümeleri hâlinde öğretin (tamamlanma, başlangıç, ayrılma); alfabetik liste hiçbir örüntü göstermez.

1 **Three-word phrasal-prepositional verbs** · Üç öğeli öbek fiiller

put up with — *katlanmak*

look forward to — *dört gözle beklemek*

come up with — *(fikir) bulmak*

get away with — *yanına kâr kalmak*

2 **Passivisation of prepositional verbs** · Edatlı fiillerin edilgeni

The child was looked after. — *Çocuğa bakıldı.*

The proposal was agreed to. — *Öneri kabul edildi.*

The matter was dealt with. — *Konu halledildi.*

Edatlı fiiller edilgen olabilir.

3 **Nominal forms of phrasal verbs** · Öbek fiillerin isim biçimleri

break down → a breakdown — *arıza*

break out → an outbreak — *patlak verme*

take over → a takeover — *devralma*

İsim biçimi çoğu kez bitişik yazılır.

4 **Particle meanings are semi-systematic** · Parçacık anlamları yarı-dizgelidir

`up = tamamlanma: eat up · finish up · use up`

`out = ortaya çıkma / tükenme: find out · run out`

`off = ayrılma: take off · set off · call off`

`Yarı-dizgeli örüntüler tahmin gücü verir.`

5 **Register: phrasal ↔ Latinate equivalents** · Üslup: öbek fiil ile Latince kökenli karşılık

`give up ↔ abandon` — *vazgeçmek*

`put off ↔ postpone` — *ertelemek*

`look into ↔ investigate` — *incelemek*

`Ölçüt doğruluk değil, ortamdır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.PREP.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İleri öbek fiil**

Anlamı yazın.

1. `put up with`
   CEVAP katlanmak
   Öbek fiil ile tek sözcüklü karşılığı eşanlamlı değildir; kayıt farkı vardır. İkisini eşdeğer sunan alıştırmalar yanıltıcıdır.
2. `come up with`
   CEVAP bulmak, ortaya atmak (fikir)
3. `get away with`
   CEVAP yanına kâr kalmak
4. `look down on`
   CEVAP küçümsemek
5. `fall back on`
   CEVAP başvuracak seçenek olarak kullanmak
6. `cut down on`
   CEVAP azaltmak
7. `do away with`
   CEVAP kaldırmak, son vermek
8. `take on`
   CEVAP üstlenmek / işe almak

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Üç öğeli öbek fiil**

Yapıyı test edin.

1. `put up with him — ayrılabilir mi?`
   CEVAP Hayır. Üç öğeli öbek fiiller ayrılamaz: put up with it ✓ / put it up with ✗.
2. `✗ I cannot put up my neighbours with.`
   CEVAP I cannot put up with my neighbours.
3. `look after / look into / look up — hangisi ayrılabilir?`
   CEVAP look up (a word) ayrılabilir: look it up ✓. Ötekiler edatlıdır.
4. `Öbek fiiller neden kayıt işaretidir?`
   CEVAP Cermen kökenlidirler ve gündelik kayda aittirler; akademik yazıda Latince kökenli tek sözcük yeğlenir (put off ↔ postpone).
5. `✗ The committee will do the rule away with.`
   CEVAP The committee will do away with the rule.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **İki kayıt**

Beş cümle yazın; her birini bir kez öbek fiille, bir kez tek sözcüklü karşılığıyla verin.

1. `GÖREV 1 (temel) — On cümle.`
   ÖRNEK CEVAP They put off the meeting. / They postponed the meeting. · We came up with a solution. / We devised a solution. · He turned down the offer. / He rejected the offer. · They did away with the rule. / They abolished the rule. · She looked into the matter. / She investigated the matter.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) On cümlenizi bir kayıt tablosuna ayırın: hangisi konuşmada, hangisi resmî raporda kullanılır? Bir çift bulup ikisinin de yanlış olduğu bir kayıt gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: put up with = tolerate; carry out = conduct; look into = investigate; bring about = cause
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş çiftin anlamları örtüşüyor. 2) Öbek fiiller doğru ayrılmış/birleşik. 3) Kayıt ayrımı gerekçelendirilmiş.

B2.PREP.02 Preposition and Meaning Change *Edatın Anlamı Değiştirmesi* ◇ yüksek verim

`aynı fiil / isim + farklı edat = farklı anlam · kalıplaşmış edat deyimleri · edilgen ortaç + edat`

B2 düzeyinde edat artık yalnızca eşdizim değil, anlam ayırıcı bir öğedir. result in ile result from birbirinin tersi yönde çalışır: biri sonucu, öbürü nedeni gösterir. in the end ile at the end, in time ile on time çiftleri de benzer biçimde farklı şeyler söyler ve Türkçede aynı ifadeyle karşılandıkları için sistematik olarak karıştırılır. Bu çiftler ezberlenmeli değil, anlam farkıyla birlikte öğrenilmelidir.

At B2 prepositions distinguish meaning: result in / result from, in the end / at the end, in time / on time.

AYRIM The fire resulted in damage. (sonuç) ≠ The damage resulted from the fire. (neden)

SIK HATA

```
✗ I arrived just on time to save him. At the end, we decided to leave.
✓ I arrived just in time to save him. In the end, we decided to leave.
```

Türkçede her iki çift de tek bir ifadeyle karşılanır ("sonunda", "zamanında"); ayrım Türkçede yoktur.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **in the end ↔ at the end · in time ↔ on time**

Bu iki çift, Türkçe konuşanların en sık ve en fark edilmeden yaptığı edat hatasıdır. in the end "sonunda, nihayetinde" anlamına gelir ve bir sürecin sonucunu bildirir; at the end ise fiziksel ya da zamansal bir noktayı gösterir ve neredeyse her zaman of ile devam eder. in time "yetişecek kadar erken", on time ise "tam zamanında, geç kalmadan" demektir. İkisi arasındaki fark, bir randevuya yetişmekle tam saatinde varmak arasındaki farktır.

`In the end, we decided to stay.` — *Sonunda kalmaya karar verdik.* ✓

`At the end of the film, everyone cried.` — *Filmin sonunda herkes ağladı.* ✓

~~`✗At the end, we decided to stay.`~~

`I arrived just in time to catch the train.` — *Treni yakalayacak kadar erken vardım.* ✓

`The train left on time.` — *Tren tam zamanında kalktı.* ✓

~~`✗I arrived on time to save him. (yetişme anlamı verilemez)`~~

KAVRAMA SORUSU Is this the cause or the result? · Do we mean the final point, or eventually?

SINIFTA Karıştırılan çiftleri karşıt örneklerle sabitleyin ve her derste kısa bir geri çağırma yapın; edat çiftleri tek seferde oturmaz.

1 **Same verb, different preposition** · Aynı fiil, farklı edat

`result in damage` — *hasara yol açmak (sonuç)*
`result from the fire` — *yangından kaynaklanmak (neden)*
`consist of three parts` — *üç parçadan oluşmak*
`consist in simplicity` — *özü sadelikte olmak (resmî)*

2 **Same noun, different preposition** · Aynı isim, farklı edat

`concern for the poor` — *yoksullara duyulan ilgi*
`concern about the results` — *sonuçlara dair kaygı*
`concern with methodology` — *yöntemle ilgililik*
`Aynı isim, üç ayrı ilişki.`

3 **Fixed prepositional idioms** · Kalıplaşmış edat deyimleri

`in the end` — *sonunda ↔ at the end of | ...in sonunda*

`in time` — *yetişecek kadar ↔ on time | tam zamanında*

`at first` — *ilk başta ↔ for the first time | ilk kez*

`in the way` — *engel ↔ on the way | yolda*

4 **Preposition after a passive participle** · Edilgen ortaçtan sonra edat

`be involved in a project` — *bir projede yer almak*

`be concerned with methodology` — *yöntemle ilgilenmek*

`be based on evidence` — *kanıta dayanmak*

`be committed to improving` — *geliştirmeye kararlı olmak*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.PREP.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Edat anlamı değiştirir

Anlamı yazın.

1. `agree with / agree to / agree on`
   CEVAP Biriyle aynı fikirde olmak / bir öneriyi kabul etmek / bir konuda uzlaşmak.
   Edat seçimi anlamı belirleyebilir: agree with / agree to / agree on. Bu üçlü, edatın sözlüksel değil dilbilgisel bir seçim olduğunu gösterir.
2. `result in / result from`
   CEVAP Yol açmak / kaynaklanmak — yön terstir.
3. `consist of / consist in`
   CEVAP ...-den oluşmak / ...-de yatmak (özü budur).
4. `compare to / compare with`
   CEVAP Benzetmek / karşılaştırmak (fark aramak).
5. `charge with / charge for`
   CEVAP ...ile suçlamak / ...için ücret almak.
6. `apply for / apply to`
   CEVAP Başvurmak (iş) / geçerli olmak, başvurmak (kurum).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Yönü ters çevir

Cümleyi diğer edatla yeniden yazın.

1. `The delay resulted in extra costs. → from ile`
   CEVAP The extra costs resulted from the delay.
2. `He was accused of fraud. → charge ile`
   CEVAP He was charged with fraud.
3. `✗ The report consists in three parts.`
   CEVAP The report consists of three parts.
4. `✗ She compared the city to Ankara to find differences.`
   CEVAP ...compared the city with Ankara... — fark arıyorsa with.
5. `✗ I applied to the job.`
   CEVAP I applied for the job.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Rapor cümleleri

Altı cümle yazın; her birinde edat seçimi anlamı belirlesin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The committee agreed on a revised timetable. The board agreed to the proposal. The failure resulted from poor planning. Poor planning resulted in a two-month delay. The course consists of six modules. Its value consists in its flexibility.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizin edatını değiştirip anlamın nasıl kaydığını yazın; anlamı bozan bir değişimi işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: agree with somebody / agree to a proposal / agree on a date — die of cancer / die from an injury
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı cümlede edat anlamı belirliyor. 2) Anlam kaymaları doğru betimlenmiş. 3) Türkçe durum ekinden gelen yanlış edat yok.

06 Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş

Verb Forms, Tense & Aspect

VERB

B2.VERB.01 Past Perfect Continuous *Sürekli Geçmişte Bitmişlik*

↑ B1.VERB.02

had been + V-ing

Bu biçim, geçmişteki bir noktaya kadar süren etkinliği anlatır ve çoğu kez o noktadaki bir durumu açıklar: neden yorgundu, neden ıslaktı, neden sinirliydi. Past perfect simple ile arasındaki fark, present perfect çiftindekiyle aynıdır: basit biçim sonuca ve niceliğe, sürerli biçim süreye ve sürece bakar. Anlatı yazımında bu biçim, geriye dönüşlerde nedensellik kurmanın en ekonomik yoludur.

The past perfect continuous expresses duration up to a past point, typically explaining a past state.

AYRIM He had painted the room. (bitti) ≠ He had been painting. (uğraşıyordu — üstü boyalıydı)

SIK HATA

✗ He was tired because he worked all night. I had been knowing him for years.

✓ He was tired because he had been working all night. I had known him for years.

Türkçede geçmişte süregelen eylem tek bir birleşik çekimle ("çalışıyordu") verildiği için katmanlı biçim öğrenciye gereksiz görünür.

KAVRAMA SORUSU What was the situation at that past moment? · How long had it been going on?

SINIFTA Bu biçimi neden–sonuç çiftleriyle öğretin: durum önce verilsin, öğrenci açıklamayı bu biçimle kursun.

1 **had been + V-ing** · Yapı

I had been waiting for an hour. — *Bir saattir bekliyordum.*

They had been arguing all evening. — *Bütün akşam tartışmışlardı.*

She hadn't been sleeping well. — *İyi uyuyamıyordu.*

had been + V-ing

2 **Duration up to a past point** · Geçmişteki bir noktaya kadar süre

She had been studying since morning. — *Sabahtan beri çalışıyordu.*

We had been living there for ten years when it happened. — *Olduğunda on yıldır orada yaşıyorduk.*

He had been working there since 2010. — *2010'dan beri orada çalışıyordu.*

Geçmişteki bir noktaya kadar süre.

3 **Explaining a past situation** · Geçmiş bir durumu açıklama

He was tired; he had been working all night. — *Yorgundu, bütün gece çalışmıştı.*

Her eyes were red – she had been crying. — *Gözleri kızarmıştı, ağlamıştı.*

The ground was wet; it had been raining. — *Yer ıslaktı, yağmur yağmıştı.*

Geçmiş bir durumun nedenini verir.

4 **Perfect simple ↔ perfect continuous in the past** · Geçmişte iki biçimin ayrımı

He had painted the room. — *Odayı boyamıştı. (bitmiş)*

He had been painting the room. — *Odayı boyuyordu. (süreç)*

She had written three letters. — *Sayı → basit biçim.*

~~✗She had been writing three letters.~~

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.VERB.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Past Perfect Continuous

Fiili doğru biçimde yazın.

1. She ___ (work) there for ten years before she resigned.
   CEVAP had been working
   Past perfect continuous, geçmişteki bir durumun nedenini süreç olarak verir. Yalın past perfect aynı nedeni olay olarak verir; ikisi de doğrudur.
2. I was tired because I ___ (run).
   CEVAP had been running
3. They ___ (wait) for an hour when the train finally came.
   CEVAP had been waiting
4. The ground was wet; it ___ (rain).
   CEVAP had been raining
5. He ___ (not / sleep) well before the exam.
   CEVAP hadn't been sleeping
6. How long ___ you ___ (study) before you passed?
   CEVAP had … been studying

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Perfect mi Perfect Continuous mu?

Doğru olanı seçin ve nedenini söyleyin.

1. She ___ (write) three reports before lunch.
   CEVAP had written — sayı ve sonuç.
2. She ___ (write) all morning.
   CEVAP had been writing — süreç ve süre.
3. ✗ I had been knowing him for years.
   CEVAP I had known him for years.
4. Perfect continuous hangi iki bilgiyi birleştirir?
   CEVAP Bitmişlik (geriye bakış) ile sürerlik (süreç). İki görünüş üst üste binmiştir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Neden böyle oldu?

Beş cümle yazın; her birinde geçmişteki bir durumun nedenini past perfect continuous ile açıklayın.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP Her eyes were red because she had been crying. The team was exhausted; they had been travelling all night. The road was closed because workers had been repairing it. He failed the test — he had not been attending class. Prices were high because demand had been rising for months.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi past perfect simple ile yeniden yazın; hangi durumda süre vurgusunun kaybolduğunu gösterin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The road was wet because it had been raining. (süreç) → …because it had rained. (yalnız olay — süre yok)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) had been + -ing yapısı tam. 2) Neden–sonuç ilişkisi açık. 3) Durum fiilleri continuous yapılmamış.

B2.VERB.02 The Complete Tense–Aspect System *Tam Zaman–Görünüş Sistemi*

→ VII.6

`MODAL → HAVE → BE(sürerli) → BE(edilgen) → FİİL · zamanı yalnızca ilk yardımcı taşır`

Okul dilbilgisi İngilizcede on iki "zaman" olduğunu söyler; oysa bu, üç zaman göndergesi ile dört görünüş bileşiminin çarpımıdır. Biçimbilgisel olarak İngilizcede yalnızca iki zaman vardır: şimdiki ve geçmiş. Gelecek bir ek değil, bir kip sözcüğüdür. Bu ayrım kavrandığında yardımcı fiil yığınının neden hep aynı sırayla dizildiği ve zamanın neden yalnızca ilk yardımcıda göründüğü kendiliğinden anlaşılır — ezber yerini kurala bırakır.

English has two morphological tenses; the twelve-form system is the product of tense and aspect, and the auxiliary stack has a fixed order.

AYRIM works / worked (zaman eki) ↔ will work (kip sözcüğü)

SIK HATA

```
✗ It has been being written for years — kuramsal olarak kurulabilir, gerçekte kullanılmaz.
✓ It has been in preparation for years.
```

Türkçede gelecek zaman ekle kurulduğu için (-ecek) öğrenci will'i de bir zaman eki sanır ve kip niteliğini görmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **İngilizcede on iki zaman yoktur**

Ders kitaplarının "12 tenses" tablosu öğretim amaçlı bir düzenlemedir, dilbilimsel bir betimleme değil. İngilizcede fiil yalnızca iki biçimde çekilir: şimdiki ve geçmiş. Kalan biçimler görünüş (perfect, progressive) ve kiplik (will, would) katmanlarının eklenmesiyle oluşur. Bu ayrım öğretilmediğinde öğrenci will'i bir zaman eki sanar ve "will'in geçmişi ne?" gibi çıkmaz sorular sorar. Ayrıca dizgenin kuramsal olarak ürettiği her biçim gerçekte kullanılmaz; korpus verisi bazı kutuların pratikte boş olduğunu gösterir.

`work → works / worked` — *tek biçimbilgisel karşıtlık*

`will work` — *will bir kip sözcüğüdür, ek değil*

`has been working` — *perfect + progressive katmanları*

`has been being written` — *kuramsal olarak kurulur, korpusta neredeyse yok*

~~`✗"will'in geçmiş hâli" — will bir kiptir, zaman eki değil`~~

`Sıra sabittir: MODAL → HAVE → BE(prog) → BE(pass) → V`

KAVRAMA SORUSU Which auxiliary carries the tense? · Is this form actually used, or only possible?

SINIFTA Yardımcı yığınını tek bir şema olarak tahtaya asın; bütün karmaşık biçimler bu tek şemadan türetilebilir.

1 **The pedagogical twelve-form system** · Pedagojik on iki biçim

`3 zaman göndergesi × 4 görünüş = 12 biçim`

`simple · continuous · perfect · perfect continuous`

`Bu tablo öğretim düzenlemesidir, betimleme değil.`

`Pedagojik değeri yüksektir; kuramsal değeri sınırlıdır.`

2 **English has two morphological tenses** · İngilizcede iki morfolojik zaman vardır

`works ⇔ worked` — *biçimbilgisel zaman karşıtlığı*

`will work` — *modal + yalın fiil*

`İngilizcede gelecek zaman eki yoktur.`

`Gelecek bir kiplik/görünüş seçimidir.`

3 **Aspect: perfect and progressive are separate layers** · Görünüş ayrı bir katmandır

`has worked` — *perfect*

`is working` — *progressive*

`has been working` — *perfect + progressive*

`Görünüş, zamandan ayrı bir katmandır.`

4 **The auxiliary stack and its fixed order** · Yardımcı fiil yığını ve sabit sırası

`may have been being watched` — *tam yığın*

`MODAL → HAVE → BE(prog) → BE(pass) → V`

`Sıra hiçbir zaman değişmez.`

`Her öğe isteğe bağlıdır, sıra zorunludur.`

5 **Only the first auxiliary carries tense** · Zamanı yalnızca ilk yardımcı taşır

`has been being written` — *zaman yalnızca has'te*

`had been working` — *zaman yalnızca had'de*

`will have been done` — *will zamanı taşır*

`Sonraki yardımcılar çekimsizdir.`

6 **Theoretically possible ≠ actually used** · Kuramsal olarak mümkün ≠ kullanılıyor

`may have been being watched` — *kurulabilir, kullanılmaz*

`Korpus verisi bazı kutuların boş olduğunu gösterir.`

`Öğretimde kullanılmayan biçimleri üretmeyin.`

`Kuramsal bütünlük ≠ kullanım sıklığı`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.VERB.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Zaman × görünüş matrisi**

Biçimi adlandırın.

1. `She writes.`
   CEVAP Şimdiki zaman · yalın görünüş.
2. `She is writing.`
   CEVAP Şimdiki zaman · sürerlik.
3. `She has written.`
   CEVAP Şimdiki zaman · bitmişlik.
4. `She has been writing.`
   CEVAP Şimdiki zaman · bitmişlik + sürerlik.
5. `She had been writing.`
   CEVAP Geçmiş zaman · bitmişlik + sürerlik.
6. `She will have been writing.`
   CEVAP will kipi · bitmişlik + sürerlik.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kaç zaman vardır?**

Değerlendirin.

1. `İngilizcede on iki zaman var mıdır?`
   CEVAP Hayır. DÜZELTME: iki ZAMAN (present, past) vardır; on iki sayısı zaman × görünüş çarpımıdır ve gelecek kiple kurulur.
2. `will neden zaman eki değildir?`
   CEVAP Bir kiptir: fiile çekim eki eklenmez, kip fiili gelir. Ayrıca tahmin, söz ve irade de bildirir.
3. `Present Perfect Passive bir kalıp mıdır?`
   CEVAP Hayır — zaman + görünüş + çatının kesişimidir. Ayrı bir yapı değil, katmanların birleşimidir.
4. `✗ I will can do it.`
   CEVAP I will be able to do it. — iki kip yan yana gelmez.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Tek fiil, on iki biçim**

Bir fiil seçin; iki zaman × üç görünüş × iki çatı matrisinden en az sekiz biçim yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz biçim.`
   ÖRNEK CEVAP write · writes · is writing · has written · has been writing · wrote · was writing · had written · had been writing · is written · has been written · was being written
   Bu matris bir çarpım tablosudur; ezber listeleri onun yerini tutmaz.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Matrisinizi eşinizinkiyle karşılaştırın; boş bıraktığınız hücreleri birlikte doldurup hangi biçimlerin gerçek metinlerde ender olduğunu işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: writes / is writing / has written / has been writing / is written / is being written / has been written / had been being written (ender)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) En az sekiz biçim doğru kurulmuş. 2) Yardımcı fiil sırası doğru (have been being). 3) Ender biçimler işaretlenmiş.

B2.VERB.03 The Passive — Complete System *Edilgen Çatı — Tam Sistem* ◆ çekirdek

↑ B1.VERB.05 → VII.31

`be + V3 (bütün zaman-görünüşlerde) · get-passive · edatlı edilgen · It is said that… ↔ He is said to…`

Edilgen çatının B2 düzeyindeki asıl konusu biçim değil işlevdir: edilgen, bilgi yapısını yönetmek için kullanılır. İngilizce bilinen bilgiyi başa, yeni bilgiyi sona koyma eğilimindedir; edilgen tam olarak bu düzenlemeyi sağlar. Ayrıca resmî ve akademik metinlerde kaynağı belirtmeden bir iddiayı aktarmanın iki yolu vardır — kişisiz ve kişili edilgen — ve bu yapılar haber ve bilim dilinde çok işlektir.

At B2 the passive is studied as an information-structure device, together with impersonal and personal reporting passives.

AYRIM It is said that he is rich. ↔ He is said to be rich.

SIK HATA

```
✗ He is said that he is rich. This house is had by my uncle.
✓ He is said to be rich. This house belongs to my uncle.
```

Türkçede kişisiz aktarım tek bir ekle kurulduğu ("zengin olduğu söyleniyor") için iki ayrı İngilizce yapı öğrenciye gereksiz görünür.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Her fiil edilgen olamaz — geçişli olmak yetmez**

Edilgen kurmak için fiilin nesne alması gerekir, ama bu tek başına yeterli değildir. have (sahiplik), resemble, fit, suit, lack, cost, weigh gibi fiiller nesne aldıkları hâlde edilgen kurulamaz; çünkü bu fiillerin nesnesi eylemden etkilenen bir öğe değil, bir ölçü ya da ilişkidir. Öğrenci "nesne varsa edilgen olur" kuralını genellediğinde dilbilgisel görünen ama kabul edilmez cümleler üretir. Bu, ders kitaplarında çok ender ele alınan bir kısıttır.

`My uncle has a big house.` — *✗A big house is had by my uncle.*

`She resembles her mother.` — *✗Her mother is resembled by her.*

`The shoes fit me.` — *✗I am fitted by the shoes.*

`The book cost ten pounds.` — *✗Ten pounds was cost by the book.*

`The plan lacks detail.` — *✗Detail is lacked by the plan.*

`Ölçüt: nesne eylemden etkileniyor mu?`

KAVRAMA SORUSU What is the known information here? · Is the source of the claim specified?

SINIFTA Edilgeni bilgi akışıyla öğretin: iki cümleyi bağlarken hangi öğenin başa gelmesi gerektiğini sordurun.

1 **Passive in every tense and aspect** · Bütün zaman-görünüşlerde edilgen

`It has been done.` — *Yapıldı.*

`It will have been done by Friday.` — *Cumaya kadar yapılmış olacak.*

`It was being repaired.` — *Onarılıyordu.*

`Her zaman-görünüş edilgen kurabilir.`

2 **get-passive for change and misfortune** · Değişim ve talihsizlik bildiren get-passive

`He got fired.` — *Kovuldu.*

`She got injured in the accident.` — *Kazada yaralandı.*

`They got married last year.` — *Geçen yıl evlendiler.*

`get-passive: gündelik, değişim ve talihsizlik bildirir.`

3 **Prepositional passive** · Edatlı edilgen

`The bed had been slept in.` — *Yatakta yatılmıştı.*

`The matter was dealt with.` — *Konu halledildi.*

`This chair has been sat on.` — *Bu sandalyeye oturulmuş.*

`Edat fiille birlikte kalır.`

4 **Impersonal passive: It is said that…** · Kişisiz edilgen

`It is believed that he left the country.` — *Ülkeden ayrıldığına inanılıyor.*

`It is said that prices will rise.` — *Fiyatların artacağı söyleniyor.*

`It has been reported that…` — *…bildirildi.*

`Kaynak belirtilmeden iddia aktarılır.`

5 **Personal passive: He is said to…** · Kişili edilgen (raporlama)

`He is said to be very rich.` — *Çok zengin olduğu söyleniyor.*

`She is believed to be abroad.` — *Yurt dışında olduğuna inanılıyor.*

`They are known to be reliable.` — *Güvenilir oldukları biliniyor.*

~~`✗He is said that he is rich.`~~

6 **Perfect infinitive after a reporting passive** · Raporlama edilgeninde bitmiş mastar

`He is thought to have left.` — *Gitmiş olduğu düşünülüyor.*

`She is said to have been ill.` — *Hasta olduğu söyleniyor.*

`They are believed to have escaped.` — *Kaçtıklarına inanılıyor.*

`Olay daha önceyse bitmiş mastar gelir.`

7 **Verbs that cannot be passivised** · Edilgen olamayan fiiller

`have (sahiplik) · resemble · fit · lack · suit · cost`

~~`✗A big house is had by my uncle.`~~

~~`✗Her mother is resembled by her.`~~

`Nesne eylemden etkilenmiyorsa edilgen olmaz.`

8 **Passive as an information-structure device** · Bilgi yapısı aracı olarak edilgen

`The road was repaired last week.` — *Odak yolda.*

`They repaired the road last week.` — *Odak eyleyende.*

`Bilinen bilgi başa, yeni bilgi sona.`

`Edilgen bir üslup süsü değil, bir düzenleme aracıdır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.VERB.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Edilgen — tam sistem

Cümleyi edilgen yapın.

1. `They are repairing the road.`
   CEVAP The road is being repaired.
2. `They had finished the work.`
   CEVAP The work had been finished.
3. `They will have completed it by June.`
   CEVAP It will have been completed by June.
4. `You should check the figures.`
   CEVAP The figures should be checked.
5. `They expect him to resign.`
   CEVAP He is expected to resign.
6. `Nobody has slept in this bed.`
   CEVAP This bed has not been slept in.
   Edatlı edilgen.
7. `People believe that she left.`
   CEVAP She is believed to have left. / It is believed that she left.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Edilgen kısıtları

Cümle edilgen olabilir mi?

1. `The accident happened.`
   CEVAP Hayır — geçişsiz fiil.
2. `He has a car.`
   CEVAP Hayır — durum bildiren have edilgen olmaz.
3. `The dress suits you.`
   CEVAP Hayır — bazı geçişli fiiller edilgen kurmaz (suit, resemble, lack, fit).
4. `They let him go.`
   CEVAP Hayır — let edilgeni yoktur; He was allowed to go.
5. `They made him wait.`
   CEVAP Evet — He was made to wait. to yeniden belirir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Yansız rapor

Bir olayı altı edilgen cümleyle raporlayın; en az bir raporlama edilgeni, bir edatlı edilgen ve bir modal edilgen bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The incident was reported at nine in the morning. The area has been closed to traffic. It is believed that no one was injured. The building had not been used for years. The cause is thought to have been an electrical fault. A full report will be published next week.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Raporunuzu etken biçime çevirin; failin gerçekten bilinmediği yerleri işaretleyip edilgenin sorumluluk gizleme etkisini tartışın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Mistakes were made. (kim yaptı?) → The team made mistakes. It is said that… → People say that…
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Raporlama edilgeni (It is said that / He is said to) doğru. 2) Edatlı edilgende edat korunmuş (was dealt with). 3) Modal edilgen yapısı tam.

B2.VERB.04 Causative Structures *Ettirgen Yapılar* ◇ yüksek verim

↑ B1.VERB.06 → VII.27

make/let/have + nesne + yalın fiil · get + nesne + to + fiil · have/get + nesne + V3

Ettirgen yapılar, eylemi başkasına yaptırmanın farklı yollarını ayırır: make zorlar, let izin verir, have düzenler, get ikna eder. Bu dört fiil aynı işlevi paylaşsa da farklı tümleyici alır — üçü yalın fiil, biri mastar. Ayrıca iki yapısal kısıt vardır: make edilgende to alır ve let'in edilgeni yoktur. Bu iki kısıt sınavlarda düzenli olarak sorulur ve anlamdan çıkarılamaz.

Causatives differ in force (make, let, have, get) and in complementation; make takes to in the passive and let has no passive.

AYRIM She made him leave. → He was made to leave. ✓ · They let him go. → He was let to go. ✗

SIK HATA

```
✗ He was let to go. I got him help me.
✓ He was allowed to go. I got him to help me.
```

Türkçede ettirgenlik ve izin tek bir ekle kurulduğu için dört ayrı fiil ve iki ayrı tümleyici öğrenciye keyfî görünür.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **let'in edilgeni yoktur, make edilgende to alır**

Etken çatıda dört ettirgen fiil de yalın fiil alır (make him leave, let him go); ancak edilgene geçildiğinde davranışları ayrışır. make edilgende to almak zorundadır: He was made to leave. let ise edilgen kuramaz; yerine be allowed to kullanılır. Bu asimetri hiçbir anlam ilkesinden çıkarılamaz, tarihsel bir kalıntıdır ve doğrudan öğretilmelidir. Türkçe konuşan öğrenci simetri beklediği için hem was made leave hem was let to go biçimlerini üretir.

```
She made him leave. → He was made to leave. ✓
✗He was made leave.
They let him go. → He was allowed to go. ✓
✗He was let to go. · ✗He was let go. (deyimsel kullanım dışında)
I had the plumber fix it. → (edilgen kurulmaz; farklı yapı gerekir)
I got him to help me. ✓ — get tek başına to alır
```

KAVRAMA SORUSU Was there force, permission, arrangement or persuasion? · Is there a to before the verb?

SINIFTA Dört fiili güç derecesine göre sıralatın (make → get → have → let); tümleyici farkı bu sıralamayla birlikte oturur.

1 **make + object + bare infinitive** · Zorlama bildiren make

```
She made him leave. — Onu gitmeye zorladı.
They made us wait for hours. — Bizi saatlerce beklettiler.
Don't make me laugh. — Beni güldürme.
make = zorlama, yalın fiil alır.
```

2 **let + object + bare infinitive** · İzin bildiren let

```
They let us go. — Gitmemize izin verdiler.
Let me help you. — Yardım edeyim.
My parents don't let me stay out late. — Ailem geç kalmama izin vermiyor.
let = izin, yalın fiil alır.
```

3 **have + object + bare infinitive (arrange)** · Düzenleme bildiren have

```
I had the plumber fix it. — Tesisatçıya tamir ettirdim.
She had her assistant call them. — Asistanına aratıp sordu.
have = düzenleme, yalın fiil alır.
Otorite ilişkisi ima eder.
```

4 **get + object + to-infinitive (persuade)** · İkna bildiren get

I got him to help me. — *Onu bana yardım etmeye ikna ettim.*

She got them to change their minds. — *Fikirlerini değiştirtti.*

get = ikna, mastar alır.

~~✗I got him help me.~~

5 **have / get + object + past participle** · Ettirgen edilgen

I had my car serviced. — *Arabamın bakımını yaptırdım.*

She got her hair cut. — *Saçını kestirdi.*

We had the documents translated. — *Belgeleri çevirttik.*

Eylemi kimin yaptığı belirtilmez.

6 **Passive of make requires to** · make edilgende to alır

She made him leave. → He was made to leave. ✓

~~✗He was made leave.~~

We were made to work overtime. — *Fazla mesai yaptırıldık.*

Edilgende to zorunludur.

7 **let has no passive — use be allowed to** · let'in edilgeni yoktur

~~✗He was let to go.~~ — *He was allowed to go.* ✓

~~✗We were let leave.~~ — *We were allowed to leave.* ✓

let edilgen kuramaz.

Yerine be allowed to / be permitted to kullanılır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.VERB.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Ettirgen yapılar**

Cümleyi tamamlayın.

1. I ___ my hair ___ yesterday. (cut)
   CEVAP had ... cut
2. She ___ the mechanic ___ the car. (make)
   CEVAP made ... repair
3. They ___ us ___ early. (let)
   CEVAP let ... leave
4. I ___ him ___ me a favour. (get)
   CEVAP got ... to do
   get + nesne + to-inf.
5. The teacher ___ the students ___ the text. (have)
   CEVAP had ... read
   have + nesne + yalın fiil = birine yaptırmak.
6. We ___ the room ___ . (paint)
   CEVAP had ... painted

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Beş ettirgen, beş kalıp**

Kalıbı yazın ve yanlışı düzeltin.

1. `make / let / have / get / cause`
   CEVAP make + O + yalın · let + O + yalın · have + O + yalın (kişi) ya da have + O + V3 (nesne) · get + O + to-inf ya da get + O + V3 · cause + O + to-inf.
2. `✗ She made me to apologise.`
   CEVAP She made me apologise.
3. `✗ I got him do it.`
   CEVAP I got him to do it.
4. `✗ The rain caused the match be cancelled.`
   CEVAP The rain caused the match to be cancelled.
5. `I had my car repaired. / I had my car stolen. Aynı yapı mı?`
   CEVAP Biçim aynı, anlam farklı: birincisi ayarlanmış hizmet, ikincisi başa gelen olay.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sorumluluk zinciri**

Bir projede kimin neyi kime yaptırdığını beş cümleyle anlatın; beş farklı ettirgen kalıp kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The director had the team revise the proposal. She got the finance office to check the budget. The deadline made everyone work late. The manager let us postpone the presentation. The delay caused two contracts to be cancelled.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi bir sorumluluk şemasına dökün; her kalıbın zorlama derecesini (make > get > have > let) sıraya koyun.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The director made him resign. She got the team to rewrite it. We had the report checked. They let us leave early.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş farklı ettirgen kalıp var. 2) make/let sonrası to'suz, get sonrası to'lu. 3) Zorlama dereceleri doğru sıralanmış.

B2.VERB.05 Future in the Past *Geçmişte Gelecek*

`was/were going to · would · was/were to · was about to · past continuous`

Geçmişte gelecek, anlatının vazgeçilmez katmanıdır: geçmişteki bir noktadan bakıldığında henüz gerçekleşmemiş olayları anlatır. Beş biçim beş farklı şey söyler. was going to gerçekleşmemiş niyeti bildirir ve bu yüzden çoğu kez bir "ama" taşır. was to ise planlanmış ya da geriye dönüp bakıldığında kaderî görünen olayları anlatır ve tarih yazımında çok işlektir. was about to ise kesilen bir niyeti anlatır.

Future in the past presents events still to come from a past vantage point; each form encodes a different relation to fulfilment.

AYRIM I was going to call you. (aramadım) ≠ I was about to call you. (tam arayacaktım)

SIK HATA

```
✗ I will call you, he said → He said he will call me.
✓ He said he would call me.
```

Türkçede geçmişte gelecek tek bir birleşik çekimle ("arayacaktı") kurulduğu için beş ayrı biçim öğrenciye gereksiz görünür.

KAVRAMA SORUSU Did it actually happen? · How close was it to happening?

SINIFTA Beş biçimi tek bir olayla çalıştırın: aynı olayı beş kez, beş farklı biçimle anlattırın. Farklar ancak sabit içerikle görünür.

1 was / were going to · Gerçekleşmemiş niyet

`I was going to call you.` — *Seni arayacaktım. (aramadım)*

`We were going to move, but we changed our minds.` — *Taşınacaktık ama vazgeçtik.*

`She was going to apply.` — *Başvuracaktı.*

`Gerçekleşmemiş niyet; çoğu kez "ama" izler.`

2 **would as the past of will** · will'in geçmişi would

`He said he would come.` — *Geleceğini söyledi.*

`She promised she would help.` — *Yardım edeceğine söz verdi.*

`They knew it would be difficult.` — *Zor olacağını biliyorlardı.*

`will'in geçmişe taşınmış biçimi.`

3 **was / were to for planned or fated events** · Planlanmış ya da kaderî olay

`He was to become president.` — *Başkan olacaktı.*

`The meeting was to take place on Monday.` — *Toplantı pazartesi yapılacaktı.*

`She was never to see him again.` — *Onu bir daha görmeyecekti.*

`Planlanmış ya da kaderî olay; tarih yazımında yaygın.`

4 **was about to for an interrupted intention** · Kesilen niyet

`I was about to leave when she called.` — *Tam çıkacaktım ki aradı.*

`He was about to speak, but stopped.` — *Konuşmak üzereydi ama durdu.*

`We were about to start.` — *Başlamak üzereydik.*

`Kesilen niyet: eyleme çok yakın an.`

5 **Past continuous for a past arrangement** · Geçmişteki randevu

`I was meeting him at six.` — *Onunla altıda buluşacaktım.*

`They were flying out on Monday.` — *Pazartesi uçacaklardı.*

`Geçmişte kesinleşmiş randevu.`

`Present continuous'un geçmişe taşınmış hâli.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.VERB.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Geçmişte gelecek**

Cümleyi tamamlayın.

1. `He said he ___ (call) me.`
   CEVAP would call
2. `I knew she ___ (be) late.`
   CEVAP would be
3. `We ___ (leave) the next morning. (plan yapılmıştı)`
   CEVAP were going to leave / were leaving
4. `He ___ (be) about to leave when the phone rang.`
   CEVAP was
5. `By 1990 he ___ (become) a famous writer.`
   CEVAP was to become
   Kaderin belirlediği gelecek, tarihsel anlatı.
6. `They ___ (meet) at six but she never came.`
   CEVAP were to meet / were going to meet

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Gerçekleşti mi gerçekleşmedi mi?**

Değerlendirin.

1. `He was going to call, but he forgot.`
   CEVAP Gerçekleşmedi — was going to çoğu zaman gerçekleşmemiş niyeti bildirir.
2. `She was to become the first female director.`
   CEVAP Gerçekleşti — tarihsel anlatının belirlediği gelecek.
3. `She was to have become the director.`
   CEVAP Gerçekleşmedi — perfect biçim gerçekleşmemişliği işaretler.
4. `✗ He said he will come.`
   CEVAP He said he would come.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Biyografi paragrafı**

Bir kişinin yaşamını altı cümleyle anlatın; en az üç geçmişte gelecek biçimi kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP In 1972 she was working as a teacher. She had no idea that she would soon leave the country. She was going to study medicine, but the war changed everything. She was to spend the next twenty years abroad. When she returned, she was about to publish her first book. It would become her best-known work.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Biyografinizi eşinize verin; o geçmişte gelecek biçimlerini bugüne çevirsin (would → will) ve anlatının bakış açısının nasıl değiştiğini yazsın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: He would later become president. → He will later become president. (anlatıcı artık geçmişten bakmıyor)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) En az üç geçmişte gelecek biçimi (would, was going to, was to) var. 2) Anlatı bakış açısı tutarlı. 3) was to ile kader/plan anlamı doğru.

B2.VERB.06 Subjunctive and Mandative Structures *İstek Kipi ve Buyurucu Yapılar*

`suggest / insist / demand / recommend + that + ÖZNE + YALIN FİİL · It is essential that + yalın fiil · should (BrE seçeneği)`

İstek kipi, İngilizcede büyük ölçüde aşınmış ama belirli yapılarda korunmuş bir biçimdir. Öneri, ısrar, talep bildiren fiillerden ve zorunluluk bildiren sıfatlardan sonra gelen that cümlesinde fiil çekimsiz, yalın biçimde kalır: üçüncü tekil -s eki almaz ve olumsuzu do olmadan kurulur. İngiliz İngilizcesi bu yapıya bir seçenek sunar: should eklemek. Amerikan İngilizcesi ise yalın biçimi düzenli olarak korur.

The mandative subjunctive keeps the base form after verbs of suggestion, insistence and demand — no third-person -s and no do-support.

AYRIM I suggest that he be informed. ✓ · I suggest that he is informed. (farklı okuma)

SIK HATA

```
✗ I suggest that he goes. It is essential that she arrives on time.
✓ I suggest that he go. It is essential that she arrive on time.
```

Türkçede dilek-şart kipi ayrı bir ekle işaretlendiği için öğrenci İngilizcede çekimsiz biçimi eksiklik sanır ve -s ekler.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **I suggest that he go — eksik değil, istek kipi**

Bu yapıdaki çekimsiz fiil hem öğrenciye hem de bazı öğretmenlere hatalı görünür, çünkü üçüncü tekil -s eki beklenir. Oysa burada fiil bildirme kipinde değil istek kipindedir ve çekim almaz. İngiliz İngilizcesi should ekleyerek yapıyı sıradanlaştırabilir; Amerikan İngilizcesi ise yalın biçimi korur ve resmî yazıda bunu bekler. Ayrıca -s eklendiğinde anlam değişebilir: I insist that he is wrong bir iddiadır, I insist that he be told ise bir taleptir.

`I suggest that he be informed.` — *Bilgilendirilmesini öneriyorum.* ✓*(AmE ölçünlü)*

`I suggest that he should be informed.` — *(BrE seçeneği)* ✓

`It is essential that she arrive on time.` ✓

~~`✗It is essential that she arrives on time. (talep anlamı kaybolur)`~~

`I insist that he be told.` — *Söylenmesinde ısrar ediyorum. (talep)*

`I insist that he is wrong.` — *Yanıldığını iddia ediyorum. (bildirme)*

KAVRAMA SORUSU Is this a demand or a statement of fact? · Does the verb take -s here?

SINIFTA İstek kipini "eksik görünen ama doğru olan biçim" olarak tanıtın; öğrenci -s eklemek isteyecektir, bu refleksi baştan adlandırın.

1 **Base form after suggest, insist, demand, recommend** · Bu fiillerden sonra yalın biçim

`I suggest that he be informed.` — *Bilgilendirilmesini öneriyorum.*

`They demanded that she resign.` — *İstifa etmesini talep ettiler.*

`He insisted that we stay.` — *Kalmamızda ısrar etti.*

`Fiil yalın biçimde kalır.`

2 **should as the British alternative** · İngiliz İngilizcesinde should seçeneği

I suggest that he should be informed. — *(BrE)*

They demanded that she should resign. — *(BrE)*

İki biçim de doğrudur; değişke farkıdır.

AmE yalın biçimi yeğler.

3 **After it is essential / vital / important that** · Bu sıfatlardan sonra

It is essential that she arrive on time. — *Zamanında gelmesi şart.*

It is vital that everyone be present. — *Herkesin hazır olması hayati.*

It is important that he understand this. — *Bunu anlaması önemli.*

essential · vital · important · imperative · necessary

4 **Formulaic subjunctive** · Kalıplaşmış istek kipi

God save the King. — *Tanrı Kralı korusun.*

Be that as it may. — *Öyle bile olsa.*

Come what may. — *Ne olursa olsun.*

Suffice it to say… — *Şunu söylemek yeter ki…*

5 **No third-person -s in the subjunctive** · İstek kipinde üçüncü tekil eki yoktur

that he go ✓ (istek kipi) ⇔ that he goes (bildirme)

that she not be told ✓ — *olumsuzda do kullanılmaz*

~~✗that she doesn't be told~~

İstek kipinde çekim yoktur.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.VERB.06

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İstek kipi**

Cümleyi tamamlayın.

1. I suggest that he ___ (go) immediately.
   CEVAP go
   Yalın biçim — goes değil.
2. It is essential that she ___ (be) present.
   CEVAP be
3. They demanded that the report ___ (be) revised.
   CEVAP be
4. I insist that he ___ (not / leave).
   CEVAP not leave
5. The judge ordered that the case ___ (be) reopened.
   CEVAP be
6. If I ___ (be) you, I would accept.
   CEVAP were

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Yazım hatası değil, istek kipi**

Değerlendirin.

1. I suggest that he go. — burada -s neden yok?
   CEVAP Bu istek (mandative) kipidir; yalın biçim kullanılır. Yazım hatası değildir.
2. BrE'de aynı cümle nasıl kurulur?
   CEVAP I suggest that he should go. — BrE should ile kurar; AmE yalın biçimi yeğler. İkisi de doğrudur.
3. ✗ It is important that he goes. — yanlış mı?
   CEVAP BrE'de kabul edilir; AmE ölçünlü yazısında istek kipi beklenir. Ölçüt seçilip tutarlı kalınmalıdır.
4. If I were you — were neden?
   CEVAP İstek kipinin kalıntısıdır; gerçek dışılığı işaretler.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Resmî tutanak**

Bir toplantı kararını altı cümleyle yazın; en az dört istek kipi yapısı bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The committee recommended that the deadline be extended. It was proposed that each department submit a revised plan. The chair insisted that no decision be taken before June. Members requested that the minutes be circulated in advance. It is essential that all data be verified. The board demanded that the contractor provide a full report.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Tutanağınızı gündelik kayda indirin (should ya da düz kip kullanarak); iki sürümü karşılaştırıp istek kipinin nerede zorunlu olduğunu yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The board requires that he be present. → The board says he should be present. / ...that he is present. (kayıt düştü)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) En az dört istek kipi yapısı var. 2) Fiil yalın biçimde (be, have, go). 3) Olumsuzda not doğrudan fiilden önce (that he not attend).

B2.VERB.07 Aspect and Verb Meaning *Görünüş ve Fiil Anlamı*

`durum fiili + sürerli = anlam değişimi · always + sürerli = sitem · sürerli = nezaket · perfect = şimdiki ilgi · bitimli ↔ bitimsiz`

Görünüş yalnızca eylemin süresini değil, konuşanın ona bakışını da kodlar. Aynı fiil sürerli çekildiğinde geçicilik, yoğunluk ya da sitem anlamı kazanabilir; ricalarda kullanıldığında ise cümleyi yumuşatır ve daha kibar kılar. Ayrıca fiiller doğal bir bitiş noktası taşıyıp taşımamalarına göre ikiye ayrılır: bir ev inşa etmenin bitiş noktası vardır, koşmanın yoktur. Bu ayrım perfect ve continuous seçimini doğrudan etkiler.

Aspect encodes the speaker's viewpoint: temporariness, irritation, politeness and current relevance, interacting with verb telicity.

AYRIM I think it's wrong. (görüş) ≠ I'm thinking about it. (zihinsel eylem)

SIK HATA

```
✗ I wonder if you could help me — çok doğrudan bir bağlamda.
✓ I was wondering if you could help me.
```

Türkçede nezaket ek ve tonlamayla verildiği için öğrenci görünüşün nezaket taşıdığını sezmez ve doğrudan konuşur.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **He is always losing his keys — bu bir zaman değil, bir sitem**

always ile kurulan sürerli biçim, sıklık bildirmez; konuşanın rahatsızlığını bildirir. He always loses his keys yansız bir gözlemdir; He is always losing his keys ise bir şikâyettir ve tonlamayla birlikte sitem taşır. Türkçede bu iş "hep, sürekli" gibi sözcükler ve tonlamayla yapıldığı için öğrenci ayrımı fark etmez ve şikâyet ettiğini düşünmediği yerde şikâyet etmiş olur. Aynı yapı olumlu abartma için de kullanılabilir: She is always helping people.

`He always loses his keys.` — *Anahtarlarını hep kaybeder. (yansız)*

`He is always losing his keys!` — *Sürekli anahtarlarını kaybediyor! (sitem)*

`You're always complaining.` — *Sürekli şikâyet ediyorsun. (eleştiri)*

`She's always helping people.` — *Hep insanlara yardım ediyor. (olumlu abartma)*

`My computer is always crashing.` — *Bilgisayarım sürekli çöküyor. (yakınma)*

`Ayrım biçimde değil, tutumdadır.`

KAVRAMA SORUSU Is this a permanent state or a temporary activity? · Is the speaker complaining?

SINIFTA Nezaket için sürerli kullanımı e-posta yazımıyla çalıştırın; öğrenci farkı ancak gerçek bir istekte hisseder.

1 **Stative verbs in the continuous change meaning** · Durum fiili sürekli olunca anlam değişir

`I think it's wrong.` — *Bence yanlış. (görüş)*

`I'm thinking about it.` — *Onu düşünüyorum. (zihinsel eylem)*

`She has a car. ↔ She is having lunch.`

`The soup tastes salty. ↔ The chef is tasting the soup.`

2 **Continuous for temporary or repeated irritation** · Geçicilik ve sitem bildiren süreklilik

`He is always losing his keys.` — *Sürekli kaybediyor. (sitem)*

`You're always interrupting me.` — *Sürekli sözümü kesiyorsun.*

`She's always helping people.` — *(olumlu abartma)*

`I'm living with my parents at the moment.` — *Şu an ailemle kalıyorum. (geçicilik)*

3 **Continuous to soften a request** · Ricayı yumuşatan süreklilik

`I was wondering if you could help.` — *Acaba yardım edebilir misiniz?*

`I was hoping you might reconsider.` — *Yeniden düşünürsünüz diye umuyordum.*

`We were thinking of asking you.` — *Size sormayı düşünüyorduk.*

`Sürerli + geçmiş = en nazik biçim.`

4 **Perfect aspect signals current relevance** · Bitmişlik şimdiki ilgiyi gösterir

`I have lost my keys.` — *Anahtarlarımı kaybettim. (hâlâ yok)*

`I lost my keys yesterday.` — *Dünkü olay.*

`Perfect, olayı şimdiye bağlar.`

`Şimdiki ilgi = perfect seçiminin ölçütüdür.`

5 **Telic and atelic verbs** · Bitimli ve bitimsiz fiiller

`build a house` — *bitimli (doğal bitiş noktası var)*

`run · sleep · work` — *bitimsiz*

`I was building a house.` — *bitirmemiş olabilir*

`I was running.` — *bitiş noktası yok, sorun doğmaz*

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.VERB.07

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Görünüş ve fiil anlamı**

Fiil türünü belirleyin: durum, etkinlik, tamamlanış, anlık.

1. `know`
   CEVAP Durum (state) — süreklilik almaz.
   Görünüş sınıfı (durum, etkinlik, tamamlanışlı, anlık) fiilin değil yüklemin özelliğidir: 'run' etkinlik, 'run a mile' tamamlanışlıdır. Bu ayrım için for/in sınaması yeterlidir.
2. `run`
   CEVAP Etkinlik (activity) — bitiş noktası yok.
3. `build a house`
   CEVAP Tamamlanış (accomplishment) — bitiş noktası var.
4. `arrive`
   CEVAP Anlık (achievement) — süresi yok.
5. `paint a picture`
   CEVAP Tamamlanış.
6. `cough (bir kez)`
   CEVAP Anlık / noktasal (semelfactive).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Görünüş cümleyle belirlenir**

Değerlendirin.

1. `He ran. / He ran a mile.`
   CEVAP Birincisi etkinlik, ikincisi tamamlanıştır — nesne bitiş noktası ekler.
2. `He was arriving. — mümkün mü?`
   CEVAP Evet ama anlam kayar: varış anına yaklaşıyordu. Anlık fiil sürekli çekilince hazırlık evresi okunur.
3. `He was winning the race. — yarışı kazandı mı?`
   CEVAP Belli değil — sürekli görünüş tamamlanmayı garanti etmez. Bu bitmemişlik yanılgısıdır.
4. `I was reading a book. — kitabı bitirdi mi?`
   CEVAP Bilinmez. I read a book bitirdiğini ima eder.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Aynı fiil, dört görünüş**

Dört fiil seçip her birini iki farklı görünüş sınıfında kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz cümle.`

   ÖRNEK CEVAP She sang. (etkinlik) / She sang the anthem. (tamamlanış) · He was writing. (etkinlik) / He wrote three letters. (tamamlanış) · The train was arriving. (hazırlık) / The train arrived. (anlık) · I have known her for years. (durum) / I am getting to know her. (süreç)

2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Sekiz cümlenizi eşinize verin; o her fiilin görünüş sınıfını (durum, etkinlik, tamamlanışlı, anlık) etiketlesin ve for/in sınamasını uygulasın.`

   ÖRNEK CEVAP Örnek: He ran for an hour. (etkinlik) He ran a mile in six minutes. (tamamlanışlı) He knew the answer. (durum) He noticed it. (anlık)

3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`

   ÖLÇÜT 1) Dört fiilin ikişer kullanımı var. 2) for/in sınaması doğru uygulanmış. 3) Sınıf etiketleri doğru.

07 Kiplik
Modality

MOD

B2.MOD.01 Modal Perfects — Complete *Geçmişe Yönelik Kipler — Tam* ◇ yüksek verim

↑ B1.MOD.02

`modal + have + V3`

Geçmişe yönelik kipler, geçmiş hakkında çıkarım yapmanın, gerçekleşmemiş olasılıkları anlatmanın ve sitem etmenin aracıdır. B2 düzeyinde bu yapılar artık tek tek değil, bir ölçek olarak ele alınmalıdır: kesinlik (must have / can't have), olasılık (may / might / could have), beklenti (should have), kaçırılmış imkân (could have) ve gerçekleşmemiş sonuç (would have). Bu ölçeğin her basamağı farklı bir tutum bildirir ve karıştırıldığında konuşanın niyeti yanlış anlaşılır.

Modal perfects form a scale of past deduction, unrealised possibility, unfulfilled expectation and reproach.

AYRIM You should have called. (beklenti karşılanmadı) ≠ You might have called! (sitem)

SIK HATA

```
✗ She must forgot. I would helped if I knew.
✓ She must have forgotten. I would have helped if I had known.
```

Türkçede bu anlamlar tek bir birleşik çekimle kurulduğu için ("unutmuş olmalı") have öğesi kolayca düşer.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **You might have told me! — olasılık değil, sitem**

might have + V3 yapısı iki farklı iş görür ve hangisinin kastedildiği yalnızca bağlam ve tonlamadan anlaşılır. Birinci okumada geçmişe dair olasılıktır: He might have missed the train "treni kaçırmış olabilir" demektir. İkinci okumada ise sitemdir: You might have told me! "söyleyebilirdin ama söylemedin" anlamına gelir ve açık bir sitemdir. Türkçede iki anlam ayrı yapılarla kurulduğu için öğrenci sitem okumasını hiç fark etmez ve bu cümleyi duyduğunda olasılık sanır — oysa karşısındaki ondan şikâyet etmektedir.

`He might have missed the train.` — *Treni kaçırmış olabilir. (olasılık)*

`You might have told me!` — *Bana söyleyebilirdin! (sitem)*

`You could have warned us.` — *Bizi uyarabilirdin. (sitem)*

`She could have been at home.` — *Evde olabilirdi. (olasılık)*

`Ayrım tonlama ve özneden çıkar: sitem çoğunlukla you ile kurulur.`

`You might at least have called.` — *En azından arayabilirdin.*

KAVRAMA SORUSU Did it actually happen? · Is the speaker deducing, regretting or complaining?

SINIFTA Ölçeği bir olay üzerinden kurdurun: aynı olayı beş kipin her biriyle yorumlatın. Tutum farkı ancak sabit içerikle görünür.

1 **must have / can't have for past deduction** · Geçmişe dair çıkarım

`She must have forgotten.` — *Unutmuş olmalı.*

`He can't have known.` — *Biliyor olamaz.*

`They must have left early.` — *Erken çıkmış olmalılar.*

`Kanıta dayalı geçmiş çıkarımı.`

2 **may / might / could have for past possibility** · Geçmişe dair olasılık

`He may have missed the train.` — *Treni kaçırmış olabilir.*

`She might have forgotten.` — *Unutmuş olabilir.*

`It could have been an accident.` — *Bir kaza olabilirdi.*

`Geçmişe dair olasılık.`

3 **should / ought to have for unfulfilled expectation** · Gerçekleşmemiş beklenti

`You should have called.` — *Aramalıydın.*

`They ought to have arrived by now.` — *Şimdiye varmış olmalıydılar.*

`I shouldn't have said that.` — *Onu söylememeliydim.*

`Beklenti karşılanmadı.`

4 **could have for unrealised ability or opportunity** · Gerçekleşmemiş imkân

`I could have gone, but I didn’t.` — *Gidebilirdim ama gitmedim.*

`We could have won that match.` — *O maçı kazanabilirdik.*

`She could have studied medicine.` — *Tıp okuyabilirdi.*

`Kaçırılmış imkân.`

5 **would have for an unreal past result** · Gerçekleşmemiş sonuç

`I would have helped if I had known.` — *Bilseydim yardım ederdim.*

`It would have been easier.` — *Daha kolay olurdu.*

`They wouldn’t have noticed.` — *Fark etmezlerdi.*

`Gerçekleşmemiş sonuç.`

6 **needn't have done ↔ didn't need to do** · Kritik ayrım

`You needn’t have come.` — *Gelmene gerek yoktu (geldin).*

`You didn’t need to come.` — *Gerek yoktu (gelmedin).*

`I needn’t have worried.` — *Endişelenmeme gerek yokmuş.*

`Ölçüt: eylem gerçekleşti mi?`

7 **might have + past participle for reproach** · Sitem bildiren might have

`You might have told me!` — *Söyleyebilirdin!*

`You could have warned us.` — *Uyarabilirdin.*

`He might at least have apologised.` — *En azından özür dileyebilirdi.*

`Sitem okuması: özne çoğunlukla you.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.MOD.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Geçmişe yönelik kip — tam**

Cümleyi tamamlayın.

1. `He ___ (must / be) delayed.`
   CEVAP must have been
   'needn't have done' ile 'didn't need to do' farkı eylemin gerçekleşip gerçekleşmediğidir. İki biçim biçimce yakın, anlamca karşıttır.
2. `She ___ (can't / see) us; it was too dark.`
   CEVAP can't have seen
3. `They ___ (may / not / receive) the message.`
   CEVAP may not have received
4. `You ___ (should / not / say) that.`
   CEVAP shouldn't have said
5. `I ___ (need / not / worry).`
   CEVAP needn't have worried
6. `He ___ (would / help) if he had been asked.`
   CEVAP would have helped
7. `She ___ (might / be) working when you called.`
   CEVAP might have been

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kip + perfect ne anlatır?**

Değerlendirin.

1. `must have been / should have been / could have been – üçünü ayırın.`
   CEVAP Çıkarım (kesine yakın) / eleştiri, pişmanlık / gerçekleşmemiş olanak.
2. `✗ He must had left.`
   CEVAP He must have left.
3. `✗ I didn't need to buy it, but I did.`
   CEVAP I needn't have bought it. — aldım ama gereksizdi.
4. `could have + V3 iki anlam taşır mı?`
   CEVAP Evet: yapabilirdi ama yapmadı · yapmış olabilir (olasılık). Bağlam ayırır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Soruşturma**

Bir aksaklığın nedenlerini altı cümleyle tartışın; altı farklı kip + perfect biçimi kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.

   ÖRNEK CEVAP The parcel must have been sent to the wrong branch. It can't have been lost in transit — the tracking shows delivery. Someone may have signed for it by mistake. We should have checked the address earlier. They needn't have reordered the items. A phone call could have prevented the whole problem.

2. GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Altı cümlenizi sınıfa okuyun; arkadaşlarınız her birini çıkarım, eleştiri ya da kaçırılmış olanak diye ayırsın.

   ÖRNEK CEVAP Örnek: They must have left early. (çıkarım) You needn't have paid. (gereksizdi — ödedi) He could have warned us. (eleştiri)

3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ

   ÖLÇÜT 1) Altı farklı kip + have + üçüncü biçim var. 2) needn't have ile didn't need to farkı doğru. 3) İşlev etiketleri tutarlı.

B2.MOD.02 Semi-modals and Modal Alternatives *Yarı-Kipler ve Kip Karşılıkları*

be able/allowed/supposed/bound/likely/due to · had better · would rather · need (iki davranış) · dare

Kip sözcükleri sınırlı sayıdadır ve eksik çekimlidir; bu boşluğu yarı-kipler doldurur. be + sıfat + to yapıları zamanlar boyunca çekilebildikleri için kiplerin ulaşamadığı yerlere uzanır. need ise iki ayrı davranış gösterir: kip gibi çekildiğinde olumsuzda needn't olur, sözlüksel fiil gibi çekildiğinde don't need to olur; iki biçim de doğrudur ama karıştırılamaz. dare ise bugün yalnızca birkaç kalıpta kip gibi davranır.

Semi-modals fill the gaps left by defective modals; need behaves both as a modal and as a lexical verb.

AYRIM You needn't go. (kip) = You don't need to go. (sözlüksel fiil)

SIK HATA

✗ You don't need go. You needn't to go.
✓ You don't need to go. / You needn't go.

Türkçede gereklilik tek bir ekle kurulduğu için need'in iki ayrı davranışı öğrenciye gereksiz bir ayrıntı gibi görünür.

KAVRAMA SORUSU Is need behaving as a modal here? · Which tense do you need — and can a modal carry it?

SINIFTA Yarı-kipleri kiplerin "eksik kutularını" doldurma mantığıyla öğretin; boş kutuları tabloda göstermek kavramı doğrudan verir.

1 **be able to, be allowed to, be supposed to** · be + sıfat + to yapıları

You are supposed to sign here. — *Burayı imzalamanız gerekiyor.*
I haven't been able to reach him. — *Ona ulaşamadım.*
We aren't allowed to park here. — *Buraya park etmemize izin yok.*
Bütün zamanlarda çekilebilir.

2 **had better, would rather, would sooner** · Tercih ve tavsiye yapıları

You'd better not tell him. — *Ona söylemesen iyi olur.*
I'd rather stay in tonight. — *Bu akşam evde kalmayı yeğlerim.*
I'd sooner walk than wait. — *Beklemektense yürürüm.*
Ardından yalın fiil gelir.

3 **be bound to, be likely to, be due to** · Olasılık ve zamanlama yapıları

He is bound to find out. — *Er geç öğrenecek.*
It is likely to rain. — *Yağmur yağması olası.*
The train is due to arrive at six. — *Tren altıda gelecek.*
Olasılık ve zamanlama bildirir.

4 **need as a modal and as a lexical verb** · need'in iki davranışı

You needn't go. — *(kip: to yok, do yok)*
You don't need to go. — *(sözlüksel fiil: to var, do var)*
~~✗You needn't to go. · ✗You don't need go.~~
İki biçim de doğrudur, karıştırılamaz.

5 **dare as a marginal modal** · Sınırda bir kip: dare

`How dare you!` — *Ne cüretle!*

`I daren't ask.` — *Sormaya cesaret edemiyorum.*

`I don't dare to ask.` — *(sözlüksel kullanım)*

`dare sınırda bir kiptir; kalıplarda yaşar.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.MOD.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Yarı-kipler**

Kipin karşılığını yazın.

1. `can (geçmişte tek başarı)`
   CEVAP was able to / managed to
   Kip fiillerinin çoğunun geçmişi yoktur; eşdeğer yapılarla (had to, was able to, was allowed to) karşılanır. Bu boşluk haritası öğrenciye tablo olarak verilmelidir.
2. `must (geçmiş)`
   CEVAP had to
3. `can (gelecek)`
   CEVAP will be able to
4. `may (izin, resmî olmayan)`
   CEVAP be allowed to
5. `should (daha güçlü öğüt)`
   CEVAP had better / ought to
6. `will (niyet, planlanmış)`
   CEVAP be going to / be about to

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kipler neden eksiltilidir?**

Değerlendirin.

1. `✗ to can · ✗ musting · ✗ he cans`
   CEVAP Kipler mastar, ortaç ve çekim eki almaz; bu yüzden boşlukları yarı-kipler doldurur.
2. `✗ I will can help.`
   CEVAP I will be able to help.
3. `✗ I have musted work.`
   CEVAP I have had to work.
4. `ought to bir kip midir?`
   CEVAP Kenar kiptir: to alır ama do-desteği almaz. NICE ölçütlerinin bir kısmını karşılar.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Zaman boyunca kip**

Beş cümle yazın; aynı kipliği geçmiş, şimdi ve gelecekte ifade edin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP I can drive now. I could drive when I was eighteen. Last week I was able to drive in the snow. Next year I will be able to drive a lorry. I have been able to drive since 2016.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Aynı kipliği bir de olumsuz biçimde üç zamanda yazın; hangi kipin geçmişte yerini başka bir yapıya bıraktığını gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: You must go. → You had to go. → You will have to go. / You mustn't go. → You weren't allowed to go.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Aynı kiplik üç zamanda ifade edilmiş. 2) Kip fiilinin geçmişi olmayan yerde eşdeğer yapı kullanılmış. 3) Olumsuz biçimler doğru.

B2.MOD.03 The Unreal Past *Gerçek Dışı Geçmiş*

geçmiş biçim = gerçeklikten uzaklık · It is time + past · would rather + özne + past · as if + past · suppose + past

İngilizcede geçmiş zaman biçimi her zaman geçmiş zaman anlamına gelmez. Bir dizi yapıda bu biçim, zamanda değil gerçeklikte uzaklık işaretler: koşul cümlelerinde, wish yapısında, It is time kalıbında, would rather ile başkasına yönelik tercihte ve as if benzetmelerinde. Bu yapıların hepsi tek bir ilkeye dayanır ve ayrı ayrı ezberlenmeleri gerekmez. İlke bir kez kavrandığında beş ayrı konu tek bir kavrama indirgenir.

The past form marks distance from reality, not past time — a single principle underlying conditionals, wish, It is time, would rather and as if.

AYRIM It is time we left. (henüz gitmedik) · If I were you... (değilim)

SIK HATA

✗ It is time we leave. He talks as if he knows everything.
✓ It is time we left. He talks as if he knew everything.

Türkçede gerçek dışılık dilek-şart ekiyle işaretlendiği için öğrenci geçmiş zaman biçimini zaman göstergesi sanır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **as if + past: gerçek dışı mı, gerçek mi?**

as if ve as though yapılarından sonra geçmiş biçim kullanıldığında benzetme gerçek dışıdır: He talks as if he knew everything cümlesi bilmediğini ima eder. Aynı yapıdan sonra şimdiki zaman kullanıldığında ise durum gerçek olabilir: He looks as if he is ill "hasta gibi görünüyor, muhtemelen hastadır" demektir. Türkçede "-mış gibi" yapısı bu ayrımı taşımaz. Günlük konuşmada iki biçim giderek birbirinin yerine kullanılır, ama yazılı sınavlarda ayrım hâlâ değerlendirilir.

He talks as if he knew everything. — *Her şeyi biliyormuş gibi konuşuyor. (bilmiyor)*

He looks as if he is ill. — *Hasta gibi görünüyor. (gerçekten olabilir)*

She acts as though she were the boss. — *Patronmuş gibi davranıyor. (değil)*

It looks as if it is going to rain. — *Yağacak gibi. (gerçek olasılık)*

Günlük dilde: He talks as if he knows everything. (yaygın)

Sınavda: gerçek dışıysa geçmiş biçim beklenir.

KAVRAMA SORUSU Is this really in the past? · Is the situation real or imagined?

SINIFTA Beş yapıyı ayrı konular gibi değil, tek bir ilkenin beş görünümü olarak öğretin; ilke, listeden çok daha ekonomiktir.

1 **Past form for distance, not past time** · Geçmiş biçim uzaklık işaretidir

If I were you... — *Yerinde olsam... (değilim)*

I wish I had more time. — *Keşke vaktim olsa. (yok)*

Geçmiş biçim, geçmiş zaman değil.

Uzaklık: zamanda değil, gerçeklikte.

2 **It is time + past simple** · It is time yapısı

It is time we left. — *Gitme vaktimiz geldi.*

It is high time you started studying. — *Ders çalışmaya başlamanın tam zamanı.*

~~✗It is time we leave.~~

It is time to leave. ✓ (mastarlı biçim de doğrudur)

3 **would rather + subject + past simple** · Başkasına yönelik tercih

I'd rather you didn't smoke. — *Sigara içmemeni yeğlerim.*

I'd rather he came tomorrow. — *Yarın gelmesini yeğlerim.*

~~✗I'd rather you don't smoke.~~

Başkasına yönelik tercihte geçmiş biçim gelir.

4 **as if / as though + past simple** · Gerçek dışı benzetme

`He talks as if he knew everything.` — *Biliyormuş gibi (bilmiyor).*

`She behaved as though nothing had happened.` — *Hiçbir şey olmamış gibi.*

`He looks as if he is ill.` — *(gerçek olabilir)*

`Geçmiş biçim gerçek dışılığı işaretler.`

5 **suppose / imagine + past simple** · Varsayım kurma

`Suppose you won the lottery.` — *Diyelim piyangoyu kazandın.*

`Imagine you had to start again.` — *Baştan başlamak zorunda olduğunu düşün.*

`What if we missed the flight?` — *Ya uçağı kaçırırsak?*

`Varsayım kurma yapıları.`

6 **The unifying principle behind all these** · Hepsinin ortak ilkesi

`Koşul · wish · It is time · would rather · as if`

`Beşi de aynı ilkeye dayanır.`

`Geçmiş biçim = gerçeklikten uzaklık işareti`

`Tek ilke, beş görünüm.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.MOD.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Gerçek dışı geçmiş**

Cümleyi tamamlayın.

1. `It is time we ___ (leave).`
   CEVAP left
   Geçmiş biçim, şimdiki zaman anlamı.
2. `I would rather you ___ (not / smoke).`
   CEVAP didn't smoke
3. `He talks as if he ___ (know) everything.`
   CEVAP knew
4. `Suppose you ___ (win) the prize – what then?`
   CEVAP won
5. `I wish I ___ (be) somewhere else.`
   CEVAP were / was
6. `If only we ___ (have) more time.`
   CEVAP had

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Biçim geçmiş, anlam değil**

Değerlendirin.

1. `It is time we left. – bu geçmiş mi?`
   CEVAP Hayır — şimdiki zamana ait bir gereklilik bildirir. Geçmiş biçim uzaklık işaretidir.
2. `He acts as if he was / were the manager. Hangisi?`
   CEVAP İkisi de kullanılır; were daha resmî ve daha açıkça gerçek dışıdır.
3. `✗ I would rather you don't smoke.`
   CEVAP I would rather you didn't smoke.
4. `Uzaklık (distancing) kavramı nedir?`
   CEVAP Geçmiş biçim, zamanda değil gerçeklikte ya da kibarlıkta uzaklık kurar: Could you...? / I was wondering...

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kibar uzaklık**

Altı cümle yazın; geçmiş biçimin üç işlevini gösterin: gerçek dışılık, kibarlık, zaman.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP I wish I had more space. (gerçek dışı) It is time we started. (gereklilik) I was wondering whether you could help. (kibarlık) I wanted to ask you something. (kibarlık) I would rather you came tomorrow. (tercih) Last year we moved house. (gerçek geçmiş)
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi eşinize verin; o hangi geçmiş biçiminin gerçek zaman bildirdiğini, hangisinin uzaklık kurduğunu ayırsın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I wondered if you could help. (kibarlık) If I had more time... (gerçek dışılık) She said she was tired. (zaman)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Üç işlev de örneklenmiş. 2) Kibarlık örneğinde geçmiş biçim zaman bildirmiyor. 3) İşlevler doğru etiketlenmiş.

B2.MOD.04 Hedging and Tentativeness *Çekimserlik ve Yumuşatma* ◇ yüksek verim

kip yumuşatıcıları · tend to / appear to / seem to · possibly / arguably / apparently

Akademik İngilizcenin en belirgin özelliği, iddiaların ölçülü biçimde kurulmasıdır. Bir bulgu "kanıtlıyor" demek yerine "düşündürüyor" demek zayıflık değil, bilimsel dürüstlüktür: veri her zaman sınırlıdır ve iddia bu sınıra göre ayarlanır. Çekimserlik üç katmanda kurulur: kiplerle, sözlüksel fiillerle ve zarflarla. Türkçe akademik yazın da benzer araçlar kullanır ama İngilizcedeki yoğunluk çok daha yüksektir; bu yüzden doğrudan çeviri fazla iddialı düşer.

Hedging calibrates the strength of a claim to the strength of the evidence — a defining feature of academic register.

AYRIM This proves that... (aşırı iddia) ≠ This suggests that... (ölçülü)

SIK HATA

✗ This proves that social media causes depression.
✓ These findings suggest that social media may contribute to depression.

Türkçe akademik yazında kesin ifadeler daha kabul edilebilir olduğundan, doğrudan çeviri İngilizce okuyucuya savunulamaz derecede iddialı görünür.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Çekimserlik zayıflık değil, ölçüdür**

Öğrenciler çekimser ifadeleri kararsızlık ya da özgüven eksikliği sanır ve "güçlü" yazmak için kesin ifadeler seçer. Akademik İngilizcede ise durum tersidir: veriyle desteklenmeyen kesin iddia, yazarın alanı bilmediğini gösterir ve hakem değerlendirmesinde en sık eleştirilen noktadır. Doğru ölçüt kesinlik değil, kanıtla iddia arasındaki uyumdur. Bir korelasyon nedensellik iddiasını taşıyamaz; bu yüzden may, suggest ve tend to gibi araçlar zayıflatıcı değil, doğrultucu öğelerdir.

~~✗This proves that social media causes depression.~~

These findings suggest that social media may contribute to depression. ✓

~~✗All students prefer online learning.~~

Most students in this sample appeared to prefer online learning. ✓

Results tend to vary across contexts. ✓

Arguably, this is the most significant factor. ✓ (tartışılabilirliği kabul eder)

KAVRAMA SORUSU How strong is the evidence? · Could a reviewer object to this claim?

SINIFTA Öğrencilere aşırı iddialı cümleler verip yumuşattırın; çekimserlik ancak aşırılık görüldüğünde öğrenilir.

1 **Modal hedges: may, might, could, would** · Kip yumuşatıcıları

This may suggest that… — *Bu şunu düşündürebilir...*

The data might indicate a trend. — *Veri bir eğilime işaret ediyor olabilir.*

This could account for the difference. — *Bu, farkı açıklayabilir.*

Kip yumuşatıcıları en yaygın araçtır.

2 **Lexical hedges: tend to, appear to, seem to** · Sözcüksel yumuşatıcılar

`Results tend to vary.` — *Sonuçlar değişme eğilimindedir.*

`The effect appears to be small.` — *Etki küçük görünmektedir.*

`This seems to support the hypothesis.` — *Bu, varsayımı destekler görünüyor.*

`tend to · appear to · seem to · be likely to`

3 **Adverbial hedges: possibly, arguably, apparently** · Zarf yumuşatıcıları

`possibly the most important factor` — *belki de en önemli etken*

`arguably the best solution` — *tartışmasız denemez ama savunulabilir biçimde en iyi çözüm*

`apparently unrelated` — *görünüşe göre ilgisiz*

`Zarf yumuşatıcıları iddiayı çerçeveler.`

4 **Hedging is central to academic register** · Akademik dilin merkezinde çekimserlik vardır

`Kesin iddia yerine ölçülü iddia.`

`İddia gücü = kanıt gücü`

`Çekimserlik hakem değerlendirmesinin temel ölçütlerindendir.`

`Aşırı çekimserlik de kusurdur: her cümlede may kullanılmaz.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.MOD.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* Yumuşatma araçları

Savı yumuşatın.

1. `This is wrong.`
   CEVAP This may not be entirely accurate.
   Yumuşatma savı silmemelidir; aşırı yumuşatılmış cümle akademik metinde zayıflık sayılır. Öğrenciye 'ne kadar yumuşak' sorusu ölçütle verilmelidir.
2. `The data prove the theory.`
   CEVAP The data appear to support the theory.
3. `You must change the method.`
   CEVAP It might be worth reconsidering the method.
4. `Everyone agrees.`
   CEVAP There seems to be broad agreement.
5. `The policy failed.`
   CEVAP The policy was arguably less successful than expected.
6. `This causes the problem.`
   CEVAP This may be one of the factors involved.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Yumuşatma ne zaman zayıflığa döner?

Değerlendirin.

1. `It could possibly be argued that there may perhaps be some evidence which might suggest…`
   CEVAP Yığılma — sav kaybolur. Bir cümlede bir ya da iki yumuşatıcı yeterlidir.
2. `Akademik yazıda neden yumuşatma kullanılır?`
   CEVAP Yanlışlanabilirliği kabul etmek ve iddiayı kanıtın gücüne ayarlamak için; bu bir kaçınma değil, bilimsel dürüstlüktür.
3. `Türkçe doğrudan üslup İngilizcede nasıl duyulur?`
   CEVAP Sert ve kesin — Türkçe akademik yazının kesinlik eğilimi İngilizceye aktarılınca fazla iddialı görünür.
4. `✗ It is obvious that everybody knows this.`
   CEVAP This is widely accepted. — okuru zorlayan kesinlik giderilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **İki sürüm**

Aynı üç savı iki kez yazın: bir kez kesin, bir kez uygun ölçüde yumuşatılmış.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`

   ÖRNEK CEVAP Kesin: Online learning is worse than classroom teaching. It causes lower motivation. Students always prefer face-to-face lessons. · Yumuşatılmış: Online learning appears to be less effective than classroom teaching in some contexts. It may contribute to lower motivation. Many students seem to prefer face-to-face lessons.

2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) İki sürümü sınıfa okuyun; arkadaşlarınız hangi savın eleştiriye daha açık olduğunu söylesin. Aşırı yumuşatmanın savı nasıl zayıflattığını tartışın.`

   ÖRNEK CEVAP Örnek: This causes cancer. → This may contribute to an increased risk. → It could perhaps possibly be argued that… (aşırı — sav kayboldu)

3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`

   ÖLÇÜT 1) Yumuşatıcılar (may, tend to, appear to, somewhat) doğru kullanılmış. 2) Yumuşatma savı silmemiş. 3) İki sürüm arasındaki fark gerekçelendirilmiş.

08 Yüklem Kalıpları ve Değerlik

Predicate Patterns & Valency

VAL

B2.VAL.01 Raising and Control *Yükseltme ve Denetim*

→ VII.30

yükseltme: seem, appear, believe, consider · denetim: want, try, tell, persuade — yüzeyde aynı, yapıda farklı

John seems to be tired ile John wants to leave cümleleri yüzeyde birebir aynı görünür: özne + fiil + mastar. Oysa yapıları temelden farklıdır. Yükseltme fiillerinde yüzeydeki özne aslında mastarın öznesidir ve ana fiille anlamsal bir ilişkisi yoktur; denetim fiillerinde ise özne hem ana fiilin hem mastarın öznesidir. Bu ayrım üç sınamayla gösterilebilir ve ileri düzey dilbilgisi öğretiminin en aydınlatıcı konularından biridir.

Raising and control verbs share a surface form but differ in structure: only control verbs assign a semantic role to their subject.

AYRIM It seems to be raining. ✓ · It wants to be raining. ✗

SIK HATA

```
✗ It wants to be raining. John is likely to want to be tired — anlamsız yapı zincirleri.
✓ It seems to be raining. John seems to be tired.
```

Türkçede iki yapı da aynı ortaç/mastar ekiyle kurulduğu için ayrım biçimden hiç görünmez; bu yüzden yalnızca sınamalarla öğretilebilir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Aynı yüzey, iki ayrı yapı**

Ders kitapları bu iki grubu tek bir “fiil + to mastar” başlığı altında toplar; oysa aralarındaki fark, öğrencinin yaptığı birçok hatanın kaynağıdır. Yükseltme fiilinin öznesi bir iş yapmaz, yalnızca mastarın öznesi olarak orada durur — bu yüzden sözde özne alabilir ve deyimleri bozmaz. Denetim fiilinin öznesi ise bir rol taşır: isteyen, deneyen, söz veren odur. Bu yüzden It wants to rain gibi bir cümle kurulamaz: isteyecek bir özne yoktur. Ayrım öğretildiğinde öğrenci hangi fiilin hangi yapıya girdiğini tahmin edebilir hâle gelir.

`It seems to be raining.` ✓ — *seem yükseltme fiilidir*

~~`✗It wants to be raining.`~~ — *want bir özne rolü ister*

`The cat seems to be out of the bag.` ✓ — *deyim korunur*

~~`✗The cat wants to be out of the bag. (deyimsel okuma kaybolur)`~~

`The doctor examined John. → John seems to have been examined.` ✓ (anlam aynı)

`John wants to examine the doctor ≠ The doctor wants to be examined by John.`

KAVRAMA SORUSU Does the subject actually do anything? · Can a dummy it appear here?

SINIFTA Üç sınamayı sırayla uygulatın: sözde özne, deyim bütünlüğü, edilgen eşanlamlılık. Sınamalar kavramı tanımdan daha iyi verir.

1 **Subject raising: seem, appear, happen** · Özne yükseltme

`John seems to be tired.` — *John yorgun görünüyor.*

`She appears to have left.` — *Gitmiş görünüyor.*

`He happens to know her.` — *Onu tanıyor olması rastlantı.*

`Özne, ana fiilden bir rol almaz.`

2 **Subject control: want, try, promise, hope** · Özne denetimi

`John wants to leave.` — *John gitmek istiyor.*

`She tried to open it.` — *Açmaya çalıştı.*

`They promised to help.` — *Yardım etmeye söz verdiler.*

`Özne hem isteyen hem gidecek olandır.`

3 **Object control: tell, persuade, order** · Nesne denetimi

`John told Mary to leave.` — *John Mary'ye gitmesini söyledi.*

`She persuaded him to stay.` — *Onu kalmaya ikna etti.*

`The judge ordered them to appear.` — *Yargıç gelmelerini emretti.*

`Nesne, masterın öznesidir.`

4 **Object raising: believe, consider, expect** · Nesne yükseltme

`I believe John to be honest.` — *John'ın dürüst olduğuna inanıyorum.*

`We consider her to be the best.` — *Onu en iyisi sayıyoruz.*

`They expected the plan to fail.` — *Planın başarısız olmasını bekliyorlardı.*

`Nesne, ana fiilden rol almaz.`

5 **Test 1: the expletive subject** · Test 1: sözde özne

`It seems to be raining. ✓ (yükseltme)`

~~`✗It wants to be raining. (denetim)`~~

`There seems to be a problem. ✓`

~~`✗There tries to be a problem.`~~

6 **Test 2: idiom preservation** · Test 2: deyim bütünlüğü

`The cat seems to be out of the bag. ✓` — *deyim korunur*

~~`✗The cat wants to be out of the bag.`~~ — *deyimsel okuma kaybolur*

`Tabs seem to be being kept on him. ✓`

`Deyimler yalnızca yükseltmede bozulmaz.`

7 **Test 3: passive synonymy** · Test 3: pasif eşanlamlılık

`The doctor examined John. → John seems to have been examined. (anlam aynı)`

`John wants to examine the doctor ≠ The doctor wants to be examined.`

`seem: edilgenleştirme anlamı korur.`

`want: korumaz — çünkü özne rol taşır.`

8 **Why the surface forms look identical** · Yüzey biçimleri neden aynı görünür

`Her ikisi de: Ö + F + to + fiil`

`Yüzey biçimi ayrımı gizler.`

`Fark, öznenin rol alıp almamasındadır.`

`Bu yüzden yalnızca sınamalarla görülebilir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.VAL.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Yükseltme mi denetim mi?**

Yapıyı adlandırın.

1. `He seems to be tired.`
   CEVAP Yükseltme (raising) — seem öznesi anlamsal rol taşımaz.
   Yükseltme ile denetim arasındaki fark özne konumundaki öğenin anlamsal rol taşıyıp taşımadığıdır. 'it' sınaması bunu tek adımda gösterir.
2. `He wants to leave.`
   CEVAP Denetim (control) — want öznesi isteyen kişidir.
3. `I expect him to win.`
   CEVAP Yükseltme (nesne yükseltmesi).
4. `I persuaded him to leave.`
   CEVAP Denetim — him hem ikna edilen hem ayrılan.
5. `It seems that he is tired.`
   CEVAP Yükseltmenin öteki yüzü — sözde özne it.
6. `He is likely to come.`
   CEVAP Yükseltme.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Testleri uygula**

Hangi test ayırır?

1. `There seems to be a problem. / ✗ There wants to be a problem.`
   CEVAP Yükseltme fiili anlamsız there öznesini kabul eder; denetim fiili etmez.
2. `It seems to be raining. / ✗ It wants to be raining.`
   CEVAP Aynı test — hava durumu it yalnızca yükseltmede geçer.
3. `He seems to have left. / He wants to have left.`
   CEVAP Birincisi doğal; ikincisi zorlama — anlamsal rol farkı görünür olur.
4. `Neden bu ayrım önemlidir?`
   CEVAP Yüzeyde aynı görünen iki yapı farklı anlamsal ilişkiler taşır; sözlükte fiilin davranışı buna göre yazılır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Beş çift**

Beş yükseltme ve beş denetim cümlesi yazın; farkı bir cümleyle açıklayın.

1. `GÖREV 1 (temel) — On cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Yükseltme: He appears to be ill. She is said to be leaving. They happen to know each other. It is certain to rain. I believe him to be honest. · Denetim: He hopes to travel. She refused to answer. They promised to help. I persuaded her to stay. We agreed to meet.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) On cümlenizi eşinize verin; o özneyi it ile değiştirme sınamasını uygulayıp yükseltme ile denetim yapılarını ayırsın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: He seems to be late. → It seems that he is late. (yükseltme) He wants to be late. → *It wants that he is late. (denetim)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beşer örnek her iki türde var. 2) it sınaması doğru uygulanmış. 3) Yükseltme fiilinde özne anlamsal rol taşımıyor.

B2.VAL.02 Resultative Constructions *Sonuç Yapıları*

→ VII.26

`fiil + nesne + sonuç yüklemi (sıfat ya da edat öbeği)`

Sonuç yapıları, bir eylemin nesnesini yeni bir duruma getirdiğini tek bir cümlede anlatır: masayı silmek onu temiz hâle getirir. İngilizce bu yapıyı çok üretken biçimde kullanır ve fiilin sözlük anlamı bu duruma erişmeyi içermez — hammer it flat cümlesinde çekiçlemek düzleşmeyi içermez, sonuç yapının kendisinden gelir. Türkçede aynı anlam iki yüklemle ya da ettirgen ekle kurulur; bu yüzden İngilizce yapı çok daha ekonomiktir.

Resultatives encode a change of state brought about by the action; the result is contributed by the construction, not the verb.

AYRIM He wiped the table clean. (sonuç) ≠ He ate the meat raw. (eşzamanlı nitelik)

SIK HATA

```
✗ He wiped the table cleanly. They painted the wall in red.
✓ He wiped the table clean. They painted the wall red.
```

Türkçede sonuç ayrı bir yüklemle verildiği için öğrenci İngilizcede araya edat ya da -ly ekler.

KAVRAMA SORUSU Was the object already in that state? · Did the action cause the state?

SINIFTA Sonuç ile eşzamanlı niteleme ayrımını tek soruyla sınatın: nesne bu duruma eylem sonucunda mı geldi?

1 **verb + object + result predicate** · Yapı

`They painted the wall red.` — *Duvarı kırmızıya boyadılar.*
`He wiped the table clean.` — *Masayı silip temizledi.*
`She hammered the metal flat.` — *Metali dövüp düzleştirdi.*
~~`✗They painted the wall in red.`~~

2 **The object reaches the state named by the complement** · Nesne, tümleyenin bildirdiği duruma erişir

`wipe the table clean → masa temiz oldu`
`shout oneself hoarse → ses kısıldı`
`The dog barked itself awake.` — *Havlaya havlaya uyandı.*
`Nesne, tümleyenin bildirdiği duruma erişir.`

3 **Adjectival and prepositional resultatives** · Sıfat ve edat tümleyenli sonuç yapıları

`hammer it flat` — *sıfat tümleyen*

`push it into the room` — *edat tümleyen*

`She kicked the door open.` — *Kapıyı tekmeleyip açtı.*

`İki tür de aynı yapıyı kurar.`

4 **Resultative ↔ depictive** · Sonuç ile eşzamanlı niteleme farkı

`He ate the meat raw.` — *Eti çiğ yedi. (yerken çiğdi)*

`He wiped it clean.` — *Silip temizledi. (sonra temiz oldu)*

`She drank the coffee cold.` — *Kahveyi soğuk içti. (eşzamanlı)*

`Sınama: durum eylemden önce mi sonra mı?`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.VAL.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Sonuç yapısı**

Sonucu ekleyerek cümleyi tamamlayın.

1. `She wiped the table ___.`
   CEVAP clean
   Sonuç öğesi nesneyi niteler ve çıkarılamaz: paint the door green. Türkçede iki yüklem gerektiğinden bu yapı öğrenciye yeni gelir.
2. `He shouted himself ___.`
   CEVAP hoarse
3. `The rain washed the road ___.`
   CEVAP away
4. `They painted the door ___.`
   CEVAP red
5. `He drank himself ___.`
   CEVAP to death / into a coma
6. `She talked us ___ agreement.`
   CEVAP into

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sözlük bunu vermez**

Değerlendirin.

1. `She sneezed the napkin off the table. — sneeze geçişli mi?`
   CEVAP Sözlükte geçişsizdir. Anlamı fiil değil YAPI verir: sonuç yapısı hareketi ekler.
2. `He laughed himself sick. — bu nasıl mümkün?`
   CEVAP Sahte dönüşlü (fake reflexive) yapısı geçişsiz fiile nesne açar.
3. `✗ She smiled the door open.`
   CEVAP Kabul edilmez — yapının da anlamsal kısıtları vardır; her fiil giremez.
4. `Bu ne gösterir?`
   CEVAP Anlam yalnızca sözcüklerden değil, yapının kendisinden de gelir. Yapı bir anlam taşıyıcısıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sonuç yapıları**

Beş cümle yazın; üçü sıfat sonuçlu, ikisi edat öbeği sonuçlu olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP He hammered the metal flat. She scrubbed the floor clean. They pushed the door open. The wind blew the papers off the desk. He argued himself into a corner.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizden sonuç öğesini silin; eşiniz cümlenin ne kaybettiğini yazsın. Sonra sonuç öğesini bir yan cümleye açın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: She painted the door red. → She painted the door so that it became red. He drank himself to sleep.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Üç sıfat sonuçlu, iki edat öbeği sonuçlu cümle var. 2) Sonuç öğesi nesneyi niteliyor. 3) Yan cümleye açılım anlamı korumuş.

B2.VAL.03 Dative Alternation and Its Constraints *Dative Değişimi ve Kısıtları*

→ VII.29

çift nesne ⇔ edatlı dative · to (aktarım) ⇔ for (yarar) · Latince kökenli fiillerde çift nesne engellenir

İki nesneli fiillerin iki dizilişi arasındaki seçim rastgele değildir. Anlam düzeyinde çift nesne biçimi aktarımın gerçekleştiğini ima eder; edatlı biçim ise yalnızca yönü bildirir. Bilgi yapısı düzeyinde ise bilinen öğe öne, yeni öğe sona gider. Sözlüksel düzeyde ise bir kısıt vardır: Latince kökenli fiiller (explain, describe, donate, suggest) çift nesne biçimini kabul etmez ve bu, İngilizcenin en dizgeli sözlüksel kısıtlarından biridir.

The dative alternation is governed by meaning, information structure and a lexical constraint on Latinate verbs.

AYRIM give John a book ↔ give a book to John · ✗donate the museum a painting

SIK HATA

```
✗ He explained me the rule. They donated the museum a painting.
✓ He explained the rule to me. They donated a painting to the museum.
```

Türkçede dolaylı nesne tek bir ekle kurulduğu ve fiil kökeni bir kısıt yaratmadığı için bu ayrım öğrenciye tamamen görünmezdir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Latince kökenli fiiller çift nesne almaz — dizgeli bir kısıt**

give, send, tell, show gibi Cermen kökenli kısa fiiller çift nesne biçimini alır; explain, describe, donate, suggest, announce, introduce gibi Latince kökenli fiiller almaz. Bu, keyfî bir liste değil, İngilizcenin tarihsel katmanlarından doğan dizgeli bir kısıttır ve öğrenciye bu şekilde anlatıldığında ezber gereksiz hâle gelir. Pratik bir sezgi ölçütü şudur: fiil iki heceden uzunsa ve Latince/Fransızca kökene benziyorsa büyük olasılıkla çift nesne almaz. Bu kısıt A2'de başlayan explain me hatasının asıl açıklamasıdır.

```
give me the book ✓ · tell me the truth ✓ · show me the way ✓ (Cermen kökenli)
~~✗explain me the rule → explain the rule to me ✓~~
~~✗describe me the room → describe the room to me ✓~~
~~✗donate the museum a painting → donate a painting to the museum ✓~~
~~✗announce me the results → announce the results to me ✓~~
Sezgi ölçütü: uzun ve Latince kökenli fiil → edatlı biçim
```

KAVRAMA SORUSU Which element is already known? · Is this verb Latinate?

SINIFTA Latince kökenli fiiller kısıtını hece sayısıyla sezdirin: iki heceden uzun, -ate/-ute/-ain ile biten fiiller çoğunlukla bu gruptadır.

1 **Double object ↔ prepositional dative** · İki biçim

```
give John a book ⇔ give a book to John
send her a letter ⇔ send a letter to her
İki biçim de doğrudur.
Seçim anlam ve bilgi yapısıyla belirlenir.
```

2 **to-dative ↔ for-dative** · to ile for ayrımı

`send it to her` — *aktarım → to*

`buy it for her` — *yarar → for*

`cook a meal for them` — *onlar için pişirmek*

`pass the salt to me` — *bana uzatmak*

3 **Latinate verbs block the double object** · Latince kökenli fiiller çift nesne almaz

~~`✗explain me the rule`~~ — *explain the rule to me ✓*

~~`✗donate the museum a painting`~~ — *donate a painting to the museum ✓*

~~`✗suggest me a hotel`~~ — *suggest a hotel to me ✓*

`Latince kökenli fiiller çift nesne almaz.`

4 **Information structure decides the choice** · Seçimi bilgi yapısı belirler

`Give it to John.` — *it bilinen, John yeni*

`Give John the book.` — *John bilinen, book yeni*

`Bilinen öğe önce, yeni öğe sonra.`

`Zamir nesne bu yüzden çoğunlukla öne gider.`

5 **The to-phrase here is not an optional adjunct** · Buradaki to öbeği isteğe bağlı zarf değildir

`give a book to John` — *to öbeği zorunludur*

~~`✗give a book (bağlamsız eksiktir)`~~

`read a book in the garden` — *in öbeği isteğe bağlıdır*

`Dative öbeği fiilin değerlik yapısına aittir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.VAL.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Dative değişimi

İki biçimi de yazın; mümkün değilse belirtin.

1. `give`
   CEVAP give me the book / give the book to me — ikisi de ✓
   Bazı fiiller iki biçimi de alır ama anlam değişmez (begin), bazılarında değişir (stop). Ayrım ezberle değil, çift örnekle kurulur.
2. `buy`
   CEVAP buy me a coffee / buy a coffee for me — ikisi de ✓
3. `explain`
   CEVAP explain the rule to me ✓ / explain me the rule ✗
4. `donate`
   CEVAP donate money to the museum ✓ / donate the museum money ✗
5. `say`
   CEVAP say something to me ✓ / say me something ✗
6. `tell`
   CEVAP tell me the news / tell the news to me — ikisi de ✓

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Kısıt nereden geliyor?

Değerlendirin.

1. `Neden give olur, donate olmaz?`
   CEVAP Latince kökenli, çok heceli fiiller çifte nesne kalıbına girmez. Tarihsel bir kısıttır, anlamsal değil.
2. `Anlam farkı var mı? I taught the students French. / I taught French to the students.`
   CEVAP Birincisi öğrenmenin gerçekleştiğini ima eder; ikincisi yalnızca aktarımı bildirir. Yapı anlam taşır.
3. `✗ I suggested him a solution.`
   CEVAP I suggested a solution to him.
4. `✗ She described me the place.`
   CEVAP She described the place to me.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Fiil listesi

Sekiz fiil sınıflandırın: hangileri iki biçimi de alır, hangileri almaz? Örnek cümlelerle gösterin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz satır.`
   ÖRNEK CEVAP give ✓✓ · send ✓✓ · buy ✓✓ · lend ✓✓ · tell ✓✓ · explain (yalnız to) · describe (yalnız to) · suggest (yalnız to) — Örnek: She sent me the file. She sent the file to me. She explained the file to me. ✗ She explained me the file.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Sekiz fiilinizi bir sözlükten doğrulayın; iki biçimi de alan fiillerde anlam farkı var mı diye sınayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: begin to / begin doing (fark yok) — stop to / stop doing (fark var) — enjoy doing (yalnız -ing) — decide to (yalnız to)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sekiz fiil doğru sınıflandırılmış. 2) Anlam farkı olan ve olmayan çiftler ayrılmış. 3) Her sınıfa örnek cümle eşlik ediyor.

B2.VAL.04 Ergative and Middle Verbs *Ergatif ve Orta Çatılı Fiiller*

ergatif: He opened the door ↔ The door opened · orta çatı: This book sells well

Bazı fiiller aynı biçimde hem geçişli hem geçişsiz kullanılır ve geçişsiz kullanımda nesne özne konumuna geçer. Bu, edilgen çatıya benzer ama ondan farklıdır: edilgende bir eyleyen ima edilir, ergatifte edilmez. The door opened cümlesi kapının kendiliğinden açıldığını söyler; The door was opened birinin açtığını söyler. Orta çatı ise bir nesnenin özelliğini bildirir: bu kitap iyi satıyor cümlesi kitabın niteliğinden söz eder, satan kişiden değil.

Ergative verbs alternate between transitive and intransitive uses without implying an agent; the middle construction ascribes a property to the object.

AYRIM The door opened. (kendiliğinden) ≠ The door was opened. (biri açtı)

SIK HATA

✗ The door was opened by the wind – istenmeyen eyleyen ima eder.
✓ The door opened in the wind.

Türkçede aynı ayrım -il ekiyle ve dönüşlü yapılarla kurulur ama sınırlar farklıdır; öğrenci ergatifi edilgen sanır.

KAVRAMA SORUSU Is an agent implied? · Are we describing a property?

SINIFTA Ergatif ile edilgeni yan yana koyup by-öbeği eklettirin; ergatifte öbek tuhaf düşer, ayrım hemen görünür.

1 **Verbs used transitively and intransitively** · Hem geçişli hem geçişsiz kullanılanlar

He opened the door. — *Kapıyı açtı.*
The door opened. — *Kapı açıldı.*
The wind broke the window. ↔ The window broke.
Aynı fiil, iki değerlik.

2 **Common ergative verbs** · Yaygın ergatif fiiller

break · close · change · improve · increase
Prices increased. ↔ They increased prices.
The situation improved. ↔ They improved the situation.
Değişim bildiren fiiller bu gruptadır.

3 **Middle construction** · Orta çatı

This book sells well. — *Bu kitap iyi satıyor.*
The car drives smoothly. — *Araba yumuşak gidiyor.*
These shirts wash easily. — *Bu gömlekler kolay yıkanıyor.*
Nesnenin niteliğini bildirir; zarf zorunludur.

4 **Ergative ≠ passive** · Ergatif edilgen değildir

The door opened. — *eyleyen ima edilmez*
The door was opened. — *biri açtı*
~~✗The door was opened by the wind. (tuhaf)~~
The door opened in the wind. ✓

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.VAL.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* Ergatif ve orta çatı

Cümleyi dönüştürün.

1. `He opened the door. → ergatif`
   CEVAP The door opened.
   Ergatif biçimde fail hiç yoktur; edilgende gizlidir ama geri getirilebilir. İkisini karıştırmak sorumluluk çözümlemesini bozar.
2. `She broke the glass. → ergatif`
   CEVAP The glass broke.
3. `They sell this book well. → orta çatı`
   CEVAP This book sells well.
4. `You can wash this shirt easily. → orta çatı`
   CEVAP This shirt washes easily.
5. `The heat melted the ice. → ergatif`
   CEVAP The ice melted.
6. `Someone reads this text easily. → orta çatı`
   CEVAP This text reads easily.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Ergatif ile edilgen aynı mı?

Değerlendirin.

1. `The door opened. / The door was opened.`
   CEVAP Birincisinde fail yok, olay kendiliğinden görünür; ikincisinde fail vardır ama söylenmemiştir.
2. `✗ The door was opened by itself.`
   CEVAP The door opened by itself.
3. `This book sells well. — neden edilgen değil?`
   CEVAP Etken biçimlidir ama özne anlamsal olarak nesnedir; orta çatı bir olanak/nitelik bildirir.
4. `✗ This book sold yesterday. (orta çatı anlamıyla)`
   CEVAP Orta çatı belirli bir olayı bildirmez, genel bir özellik bildirir. Belirli olayda edilgen gerekir: This book was sold yesterday.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Üç çatı

Beş fiil seçip her biri için etken, ergatif/orta ve edilgen biçimde birer cümle yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — On beş cümle özeti.`
   ÖRNEK CEVAP open: He opened the window. / The window opened. / The window was opened at eight. · break: She broke the vase. / The vase broke. / The vase was broken. · sell: They sell the tickets online. / The tickets sell fast. / The tickets were sold in an hour. · close: He closed the shop. / The shop closes at six. / The shop was closed early. · cook: She cooked the rice. / The rice is cooking. / The rice was cooked.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) On beş cümlenizi eşinize verin; o ergatif/orta biçimi edilgenden ayırsın ve failin nereye gittiğini yazsın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The wind broke the window. (etken) The window broke. (ergatif — fail yok) The window was broken by the wind. (edilgen — fail geri geldi)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş fiilin üç biçimi de kurulmuş. 2) Ergatif biçimde by + fail yok. 3) Ergatif ile edilgen anlamca ayrılmış.

09 Çekimsiz Yan Cümleler

Non-finite Clauses

NFIN

B2.NFIN.01 Participle Clauses — Full System *Ortaç Cümleleri — Tam Sistem* ◇ yüksek verim

↑ B1.NFIN.03 → VII.39

V-ing (eşzamanlı) · having + V3 (önce) · V3 (edilgen) · bağlaç + V-ing · mutlak yapı (kendi öznesiyle)

Ortaç cümleleri, iki olayı tek bir cümlede birleştirerek hem zaman ilişkisini hem nedenselliği ekonomik biçimde kurar. Biçim seçimi zaman ilişkisini gösterir: eşzamanlı eylem -ing, önce gerçekleşen eylem having + V3, edilgen anlam V3 alır. Yapının katı koşulu öznelerin aynı olmasıdır; öznenin farklı olması gerekiyorsa mutlak yapı devreye girer ve ortaç kendi öznesini yanına alır. Bu son yapı, sarkık ortaç sorununun ölçünlü çözümüdür.

Participle clauses compress temporal and causal relations; when subjects differ, the absolute construction supplies its own subject.

AYRIM Walking home, I met Ali. ✓ · Walking home, the rain started. ✗ · The weather being fine, we went out. ✓

SIK HATA

✗ Having finished the report, the printer broke down.
✓ Having finished the report, I found that the printer had broken down.

Türkçede ulaç yapıları özne uyumu aramadığı ve özne düşürülebildiği için sarkık ortaç Türkçe kulağa doğal gelir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Mutlak yapı: sarkık ortacın ölçünlü çözümü**

Ortaç cümlesinin öznesi ana cümleninkinden farklıysa cümle bozulur. Bu durumda iki çözüm vardır: ya tam bir yan cümle kurulur (While I was walking home, it started to rain) ya da mutlak yapı kullanılır — ortaç kendi öznesini yanına alır: The weather being fine, we went out. Mutlak yapı resmî ve yazınsal üsluba aittir, konuşmada seyrek görülür; ancak akademik ve edebî metinlerde işlektir ve öğrencinin en azından tanıması gerekir. Türkçedeki "hava güzel olduğundan" yapısına anlamca yakındır.

`The weather being fine, we went out.` — *Hava güzel olduğundan dışarı çıktık.* ✓

`All things considered, it was a success.` — *Her şey göz önüne alındığında başarılıydı.* ✓

`The meeting having ended, everyone left.` — *Toplantı bitince herkes ayrıldı.* ✓

~~`✗Walking home, the rain started.`~~ — *özneler farklı, mutlak yapı da yok*

`The rain having started, we went inside.` ✓ (düzeltme)

`Weather permitting, we will go.` — *Hava izin verirse gideceğiz. (kalıplaşmış)*

KAVRAMA SORUSU Who performs the -ing action? · Do the two clauses share a subject?

SINIFTA Mutlak yapıyı sarkık ortacın çözümü olarak tanıtın; önce hatayı gösterin, sonra yapıyı çözüm olarak verin.

1 **Present participle for simultaneous action** · Eşzamanlı eylem

`Walking home, I met Ali.` — *Eve yürürken Ali'yle karşılaştım.*

`Sitting by the window, she watched the rain.` — *Pencerede oturup yağmuru izledi.*

`Turning around, he saw her.` — *Dönünce onu gördü.*

`Eşzamanlı eylem: -ing`

2 **Perfect participle for a prior action** · Önce gerçekleşen eylem

`Having finished, he left.` — *Bitirdikten sonra çıktı.*

`Having read the report, she called a meeting.` — *Raporu okuduktan sonra toplantı çağırdı.*

`Having been warned, they took precautions.` — *Uyarıldıktan sonra önlem aldılar.*

`Önce gerçekleşen eylem: having + V3`

3 **Past participle for a passive meaning** · Edilgen anlam

`Built in 1920, the bridge still stands.` — *1920'de yapılan köprü hâlâ ayakta.*

`Written in haste, the letter contained errors.` — *Aceleyle yazılan mektupta hatalar vardı.*

`Asked about it, she said nothing.` — *Sorulunca bir şey söylemedi.*

`Edilgen anlam: V3`

4 **Participle clauses of reason and result** · Sebep ve sonuç bildiren ortaç cümleleri

`Not knowing the way, we got lost.` — *Yolu bilmediğimizden kaybolduk. (sebep)*

`The bridge collapsed, killing three people.` — *Köprü çöktü ve üç kişi öldü. (sonuç)*

`Being tired, he went to bed early.` — *Yorgun olduğu için erken yattı.*

`Olumsuz: not, ortacın önüne gelir.`

5 **Conjunction + participle** · Bağlaç + ortaç

`While waiting, I read a book.` — *Beklerken kitap okudum.*

`Before leaving, check the windows.` — *Çıkmadan önce pencereleri kontrol et.*

`After finishing, she called me.` — *Bitirdikten sonra beni aradı.*

`Bağlaç anlam ilişkisini açık kılar.`

6 **Dangling participles must be avoided** · Sarkık ortaçtan kaçınılmalıdır

~~`✗Walking home, the rain started.`~~

~~`✗Having finished the report, the printer broke.`~~

`While I was walking home, it started to rain. ✓`

`Özneler aynı olmalıdır.`

7 **Absolute constructions have their own subject** · Mutlak yapıların kendi öznesi vardır

`The weather being fine, we went out.` — *Hava güzel olduğundan çıktık.*

`All things considered, it was a success.` — *Her şey düşünülünce başarılıydı.*

`Weather permitting, we will go.` — *Hava izin verirse gideceğiz.*

`Ortaç kendi öznesini alır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* `B2.NFIN.01`

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Ortaç cümlesi — tam sistem**

Cümleyi ortaç yapısıyla birleştirin.

1. `Because he was tired, he stopped.`
   CEVAP Being tired, he stopped.
2. `After she had read the report, she signed it.`
   CEVAP Having read the report, she signed it.
3. `As it was written in haste, the letter contained errors.`
   CEVAP Written in haste, the letter contained errors.
4. `While they were waiting, they played cards.`
   CEVAP While waiting, they played cards.
5. `Since he had not been informed, he did not attend.`
   CEVAP Not having been informed, he did not attend.
6. `The meeting ended and everyone left.`
   CEVAP The meeting having ended, everyone left.
   Mutlak yapı — ayrı özne.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sarkık ortaç avı**

Hatalıysa düzeltin.

1. ✗ `Having finished the test, the papers were collected.`
   CEVAP Having finished the test, the students handed in their papers.
2. ✗ `Being a rainy day, we stayed at home.`
   CEVAP It being a rainy day, we stayed at home. / As it was a rainy day, we stayed at home.
3. ✗ `Looking out of the window, the garden seemed larger.`
   CEVAP Looking out of the window, I thought the garden seemed larger.
4. `Generally speaking, the results are positive. — sarkık mı?`
   CEVAP Hayır — kalıplaşmış bağlayıcıdır (dangling by convention) ve kabul edilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sıkıştırılmış akademik paragraf**

Altı cümlelik bir paragraf yazın; dört farklı ortaç yapısı kullanın (etken, edilgen, perfect, mutlak).

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Collected over three years, the data cover 1,200 cases. Having analysed the results, the team identified two patterns. Working independently, two reviewers coded the material. The coding completed, the figures were re-checked. Not having found significant differences, the authors revised their hypothesis. Taken together, the findings support the model.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Paragrafınızdaki ortaç yapılarını tam yan cümlelere açın; metnin ne kadar uzadığını ölçün ve sıkıştırmanın bedelini tartışın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Having reviewed the data, the team published its findings. → After the team had reviewed the data, it published its findings.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dört ortaç türü de var (etken, edilgen, perfect, mutlak). 2) Sarkık ortaç yok. 3) Mutlak yapıda ayrı özne belirtilmiş.

B2.NFIN.02 Reduced Relative Clauses *İndirgenmiş İlgi Cümleleri* ◇ yüksek verim

`who/which + be + V-ing → V-ing · who/which + be + V3 → V3 · the first … to + fiil`

İndirgenmiş ilgi cümleleri, ilgi zamiri ile yardımcı fiilin düşürülmesiyle oluşur ve isim öbeğini yoğunlaştırır. Bu, gazete başlıklarının ve akademik yazının en tipik aracıdır: iki cümlelik bilgi tek bir isim öbeğine sıkışır. Kritik kısıt şudur: yalnızca özne konumundaki ilgi zamirleri indirgenebilir. Nesne konumundaki zamir zaten düşebilir ama geriye ortaç değil, tam bir cümle kalır.

Reduced relatives delete the pronoun and auxiliary, densifying the noun phrase; only subject relatives can be reduced.

AYRIM the man who is waiting → the man waiting ✓ · the book that I read → indirgeme yok

SIK HATA

✗ `the letter sending yesterday · the man waited outside (nitelemek isteniyorsa)`
✓ `the letter sent yesterday · the man waiting outside`

Türkçede ortaç yapıları etken–edilgen ayrımını farklı eklerle yaptığı için öğrenci -ing ile V3 arasında yanlış seçim yapar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **-ing ↔ V3: indirgemede yön hatası**

İndirgenmiş ilgi cümlesinde biçim seçimi, ismin eylemi yapıp yapmadığına bağlıdır. the man waiting "bekleyen adam"dır (etken); the letter sent ise "gönderilen mektup"tur (edilgen). Öğrenci bu yönü karıştırdığında ortaya the letter sending gibi biçimler çıkar ve mektup gönderen bir varlığa dönüşür. Türkçede iki yön ayrı eklerle (-en / -ilen) işaretlendiği için ayrım aslında tanıdıktır; ancak İngilizcedeki biçimler öğrenciye zaman göstergesi gibi göründüğünden yanlış eşleme yapılır.

`the man waiting outside` — *dışarıda bekleyen adam ✓(etken)*

`the letter sent yesterday` — *dün gönderilen mektup ✓(edilgen)*

~~`✗the letter sending yesterday`~~ — *mektup mu gönderiyor?*

~~`✗the man waited outside`~~ — *(niteleme okuması çıkmaz)*

`the students taking the exam` — *sınava giren öğrenciler ✓*

`the students taken to hospital` — *hastaneye götürülen öğrenciler ✓*

KAVRAMA SORUSU Is the noun doing the action or receiving it? · Was the relative pronoun the subject?

SINIFTA İndirgemeyi tam cümleden başlatın: önce ilgi cümlesini yazdırın, sonra silinecek öğeleri üstü çizerek kaldırtın.

1 **who is / which are + -ing → -ing** · Etken indirgeme

the man who is waiting → the man waiting

the people who are living here → the people living here

anyone wishing to apply — *başvurmak isteyen herkes*

Etken indirgeme: -ing

2 **who was / which were + V3 → V3** · Edilgen indirgeme

the letter which was sent → the letter sent

the questions that were asked → the questions asked

goods manufactured in Turkey — *Türkiye'de üretilen ürünler*

Edilgen indirgeme: V3

3 **Reduction with to-infinitive** · Mastarla indirgeme

the first person to arrive — *ilk gelen kişi*

the only one to complain — *şikâyet eden tek kişi*

the next train to leave — *kalkacak ilk tren*

Üstünlük ve sıra bildiren sıfatlardan sonra.

4 **Only subject relatives can be reduced** · Yalnızca özne konumundakiler indirgenir

the man who is waiting → the man waiting ✓ (özne)

the book that I read → indirgeme yok (nesne)

the book I read ✓ — *zamir düşer ama ortaç oluşmaz*

Yalnızca özne konumu indirgenir.

5 **Reduction increases noun-phrase density** · İndirgeme isim öbeğini yoğunlaştırır

Police arrested a man carrying a knife. — *Bıçak taşıyan bir adam yakalandı.*

Students registered for the course must attend. — *Kursa kayıtlı öğrenciler katılmalıdır.*

Gazete ve akademik dilin yoğunluk aracı.

Bir isim öbeği, iki cümlelik bilgi taşır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.NFIN.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İndirgenmiş ilgi cümlesi**

İlgi cümlesini indirgeyin.

1. The man who is standing there is my uncle.
   CEVAP The man standing there is my uncle.
2. The letter which was sent yesterday arrived today.
   CEVAP The letter sent yesterday arrived today.
3. The students who want to apply must register.
   CEVAP The students wanting to apply must register.
4. The first person who arrived got a prize.
   CEVAP The first person to arrive got a prize.
   Mastarla indirgeme.
5. Anyone who is interested should contact us.
   CEVAP Anyone interested should contact us.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Her ilgi cümlesi indirgenir mi?**

Değerlendirin.

1. `The book that I read was good. → indirgenebilir mi?`
   CEVAP Hayır — zamir nesne konumunda; yalnızca atılabilir: The book I read was good.
2. `The man who lives here → indirgeme`
   CEVAP The man living here ✓ — özne konumundaki zamir indirgenebilir.
3. `✗ The letter sending yesterday arrived.`
   CEVAP The letter sent yesterday arrived. — edilgen anlamda V3 gerekir.
4. `İndirgeme neden akademik yazının işaretidir?`
   CEVAP Cümlecik sayısını azaltır, bilgiyi isme yığar; yoğunluk artar, okuma yükü de artar.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yoğun betimleme**

Beş cümle yazın; her birinde en az bir indirgenmiş ilgi cümlesi bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The report submitted last week has been approved. Students living outside the city receive a travel allowance. The measures introduced in 2020 remain in force. Anyone wishing to attend should register online. The first candidate to complete the task will be interviewed.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizdeki indirgenmiş ilgi cümlelerini tam biçime açın; hangi indirgemenin belirsizlik ürettiğini işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: the man standing at the door → the man who is standing at the door; the issues discussed → the issues that were discussed
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Her cümlede en az bir indirgenmiş ilgi cümlesi var. 2) Etken indirgemede -ing, edilgende üçüncü biçim. 3) Tam biçime açılım doğru.

B2.NFIN.03 Infinitive Forms *Mastar Biçimleri*

→ VII.19

`to do · to be doing · to have done · to be done · to have been done · for + özne + to`

Mastarın beş ayrı biçimi vardır ve her biri farklı bir zaman-görünüş-çatı bileşimi taşır. Bu, özellikle raporlama yapılarında kritiktir: He seems to know şimdiki bilgiyi, He seems to have known geçmiş bilgiyi bildirir. Mastarın öznesini belirtmek gerektiğinde for öbeği kullanılır. Ayrıca bölünmüş mastar konusunda eski bir yasak vardır ve bu yasak geçersizdir: to fully understand tümüyle doğrudur ve çoğu kez daha açıktır.

The infinitive has five forms encoding aspect and voice; for + subject supplies its subject, and split infinitives are fully acceptable.

AYRIM He seems to know. (şimdi) ≠ He seems to have known. (o zaman)

SIK HATA

```
✗ It is important that for students to practise. He seems to knew.
✓ It is important for students to practise. He seems to have known.
```

Türkçede mastarın zaman ve çatı ayrımları ayrı biçimlerle değil, yan cümle çekimiyle verilir; bu yüzden beş biçim yeni bir dizgedir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Bölünmüş mastar yasağı geçersizdir**

to ile fiil arasına zarf koymanın yanlış olduğu kuralı, on dokuzuncu yüzyılda Latince dilbilgisine öykünerek uydurulmuştur; Latincede mastar tek sözcük olduğu için bölünemez, İngilizcede ise iki sözcüktür ve bölünebilir. Bugün başlıca üslup kılavuzları bölünmüş mastarı kabul eder ve bazı durumlarda yeğler, çünkü zarfın yeri değiştiğinde anlam da değişir. Öğrenciye bu yasağı öğretmek, daha az açık cümleler kurmasına yol açar.

`to fully understand the problem` ✓ — *sorunu tam olarak anlamak*

`to understand fully the problem` — *(daha ağır, daha az doğal)*

`I want to really understand this.` ✓

`He failed to completely explain it.` — *(completely explain'i niteler)*

`He failed completely to explain it.` — *(failed'i niteler — farklı anlam!)*

`Zarfın yeri anlamı değiştirir; yasak bu ayrımı yok eder.`

KAVRAMA SORUSU Is the infinitive event before or at the same time as the main verb? · Who does the infinitive action?

SINIFTA Beş biçimi tek bir fiille tablolatın (do → to do / to be doing / to have done / to be done / to have been done); tek fiil dizgeyi görünür kılar.

1 **Simple infinitive: to do** · Basit mastar

`He seems to know.` — *Biliyor gibi.*

`I want to leave.` — *Gitmek istiyorum.*

`It is easy to say.` — *Söylemesi kolay.*

`Basit mastar: aynı anda ya da sonra.`

2 **Continuous infinitive: to be doing** · Sürekli mastar

`He seems to be working.` — *Çalışıyor gibi görünüyor.*

`She appears to be waiting.` — *Bekliyor görünüyor.*

`They seem to be arguing.` — *Tartışıyor gibiler.*

`Sürekli mastar: o anda süren eylem.`

3 **Perfect infinitive: to have done** · Bitmiş mastar

`He seems to have left.` — *Gitmiş görünüyor.*

`She is said to have refused.` — *Reddettiği söyleniyor.*

`I would like to have seen it.` — *Onu görmüş olmayı isterdim.*

`Bitmiş mastar: daha önce olan olay.`

4 **Passive infinitive: to be done** · Edilgen mastar

`It needs to be repaired.` — *Onarılması gerekiyor.*

`He wants to be told the truth.` — *Gerçeğin söylenmesini istiyor.*

`The form has to be signed.` — *Formun imzalanması gerekiyor.*

`Edilgen mastar.`

5 **Perfect passive infinitive: to have been done** · Bitmiş edilgen mastar

`It appears to have been stolen.` — *Çalınmış görünüyor.*

`The letter seems to have been lost.` — *Mektup kaybolmuş gibi.*

`He is believed to have been killed.` — *Öldürüldüğüne inanılıyor.*

`Bitmiş edilgen mastar.`

6 **for + subject + to-infinitive** · Öznesi belirtilmiş mastar

`It is important for students to practise.` — *Öğrencilerin çalışması önemli.*

`It would be better for us to wait.` — *Beklememiz daha iyi olur.*

`There is no need for you to come.` — *Gelmenize gerek yok.*

`for + özne + to + fiil`

7 **Split infinitives are acceptable** · Bölünmüş mastar kabul edilir

`to fully understand ✓`

`to really appreciate ✓`

`Yasak Latince'den yanlış aktarılmıştır.`

`Zarfın yeri anlamı değiştirir; serbest bırakılmalıdır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* `B2.NFIN.03`

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Mastar biçimleri**

Biçimi adlandırın ve kullanın.

1. `to write`
   CEVAP Yalın mastar — He wants to write.
   *Perfect mastar önceki zamanı bildirir: to have written. Öğrenciler zamanı ana fiilde taşımaya çalışıp *seemed to write üretir.*
2. `to be writing`
   CEVAP Sürerli mastar — He seems to be writing.
3. `to have written`
   CEVAP Bitmiş mastar — He claims to have written it.
4. `to have been writing`
   CEVAP Bitmiş sürerli — She appears to have been writing all night.
5. `to be written`
   CEVAP Edilgen mastar — The letter needs to be written.
6. `to have been written`
   CEVAP Bitmiş edilgen — It is said to have been written in 1820.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Zaman ilişkisi**

Hangi biçim gerekir?

1. `He seems ___ (be) ill now.`
   CEVAP to be — eşzamanlı.
2. `He seems ___ (be) ill last week.`
   CEVAP to have been — önceki zaman.
3. `✗ He claims to write it last year.`
   CEVAP He claims to have written it last year.
4. `Bölünmüş mastar (to boldly go) yanlış mıdır?`
   CEVAP Hayır. Latince temelli bir yasaktır; İngilizcede zorunlu olduğu durumlar bile vardır ve ölçünlü sayılır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Altı biçim, altı cümle**

Altı mastar biçiminin her birini bir cümlede kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP She hopes to finish by Friday. He appears to be waiting outside. They claim to have solved the problem. She seems to have been working all night. The form needs to be signed. The building is thought to have been destroyed in 1943.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi eşinize verin; o her mastar biçiminin zaman ve çatı değerini yazsın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: to write / to be writing / to have written / to have been writing / to be written / to have been written
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Altı biçim de doğru kurulmuş. 2) Perfect mastar önceki zamanı bildiriyor. 3) Edilgen mastarda özne eylemi yapmıyor.

B2.NFIN.04 Gerund Forms and Subjects *Gerund Biçimleri ve Özneleri*

→ VII.20

doing · having done · being done · iyelik özne (resmî) ⇔ nesne özne (günlük)

Gerund da mastar gibi zaman ve çatı ayrımlarına sahiptir. Ayrıca kendi öznesini alabilir ve bu özne iki biçimde görünür: iyelik biçimi resmî üsluba, nesne biçimi günlük dile aittir. İkisi de doğrudur; seçim üslup düzeyiyle ilgilidir. Son olarak gerund ile eylem adı ayrımı vardır: reading books bir fiil öbeğidir ve nesne alır, the reading of books ise tam bir isimdir ve of ile tümlenir.

Gerunds inflect for aspect and voice, take possessive or objective subjects by register, and are distinct from verbal nouns.

AYRIM I don't mind his leaving. (resmî) ↔ I don't mind him leaving. (günlük)

SIK HATA

✗ I don't mind he leaving. The reading books is important.
✓ I don't mind him leaving. Reading books is important.

Türkçede adlaştırılan fiil iyelik ekiyle özne alır ve bu tek bir yapıdır; İngilizcedeki iki seçenek ve üslup farkı yeni bilgidir.

KAVRAMA SORUSU Whose action is it? · Is this a verb phrase or a full noun?

SINIFTA Gerund–eylem adı ayrımını nesne sınamasıyla verin: doğrudan nesne alabiliyorsa gerund, of gerekiyorsa eylem adıdır.

1 **Simple, perfect and passive gerunds** · Basit, bitmiş ve edilgen biçimler

doing — *basit*
having done — *bitmiş: He admitted having taken it.*
being done — *edilgen: She hates being interrupted.*
having been done — *bitmiş edilgen*

2 **Possessive subject of a gerund** · Gerund'ın iyelik öznesi

I don't mind his leaving. — *Gitmesi umurumda değil. (resmî)*
We appreciate your coming. — *Gelmenizi takdir ediyoruz.*
I object to his being appointed. — *Atanmasına itiraz ediyorum.*
İyelik biçimi: resmî yazı.

3 **Object subject of a gerund** · Nesne biçimli özne

I don't mind him leaving. — *(günlük)*
Do you mind me asking? — *Sormamın sakıncası var mı?*
İki biçim de doğrudur.
~~✗I don't mind he leaving.~~

4 **Gerund as subject, object and complement** · Üç işlev

Swimming is fun. — *özne*
I enjoy swimming. — *nesne*
My hobby is swimming. — *tümleyen*
Gerund üç konumda da bulunabilir.

5 **Gerund ↔ verbal noun** · Gerund ile eylem adı farkı

`reading books` — *gerund: doğrudan nesne alır*

`the reading of books` — *eylem adı: of gerekir*

~~`✗the reading books`~~

`Sınama: nesne doğrudan mı geliyor?`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.NFIN.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Gerund biçimleri ve özneleri**

Cümleyi tamamlayın.

1. `I object to ___ (be) treated like this.`
   CEVAP being
2. `He denied ___ (take) the money. (önceki zaman)`
   CEVAP having taken / taking
3. `I appreciate ___ (you / help) me.`
   CEVAP your helping / you helping
   Resmî yazıda iyelik biçimi.
4. `___ (smoke) is prohibited.`
   CEVAP Smoking
5. `She is proud of ___ (be) chosen.`
   CEVAP having been chosen
6. `There is no point in ___ (argue).`
   CEVAP arguing

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **my ile me**

Değerlendirin.

1. `Do you mind my smoking? / Do you mind me smoking?`
   CEVAP İkisi de kullanılır; iyelik biçimi resmîdir, nesne biçimi konuşmada baskındır.
2. `✗ I appreciate you to help me.`
   CEVAP I appreciate your help / your helping me.
3. `✗ Smoke is prohibited. (yasak anlamıyla)`
   CEVAP Smoking is prohibited. — eylem adı gerekir.
4. `Gerund ile -ing ortacı nasıl ayrılır?`
   CEVAP Gerund isim gibi davranır (özne, nesne olur); ortaç sıfat ya da zarf gibi davranır. Biçim aynı, işlev farklıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Resmî ifade**

Beş cümle yazın; farklı gerund biçimlerini (yalın, edilgen, bitmiş, özneli) kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Being selected for the programme was a surprise. Having been informed late, we could not respond. I object to the report being published without review. We appreciate your responding so quickly. There is little chance of the decision being reversed.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi gündelik kayda indirin; özneli gerundda iyelik yerine nesne biçimini kullanıp kayıt farkını gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I object to his leaving early. (resmî) → I object to him leaving early. (gündelik) Having been rejected once, she reapplied.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Yalın, edilgen, bitmiş ve özneli gerund biçimleri var. 2) Edattan sonra gerund kullanılmış. 3) Özneli gerundda iyelik/nesne seçimi kayda uygun.

10 Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi

Clause Types & Sentence Composition

CLAUSE

B2.CLAUSE.01 Reported Speech — Complete *Dolaylı Anlatım — Tam Sistem*

◇ yüksek verim

↑ B1.CLAUSE.02 · B1.CLAUSE.03

koşul ve kiplerin aktarımı · geri kaydırmaya direnen yapılar · çeşitli fiillerle özetleme · serbest dolaylı anlatım

B2'de dolaylı anlatım artık mekanik bir dönüştürme alıştırması değildir. Bazı yapılar geri kaydırmaya direnir: ikinci ve üçüncü koşul cümleleri, would, could, should ve zorunluluk bildiren must zaten uzak biçimlerdir ve daha geriye kaydırılamaz. Ayrıca gerçek metinlerde aktarım çoğu kez sözcüğü sözcüğüne değil, özetleyerek yapılır: konuşulan şey tek bir raporlama fiiliyle paketlenir. Gazetecilik ve edebiyatta ise serbest dolaylı anlatım kullanılır.

At B2 reported speech includes structures that resist backshift and, more importantly, summarising rather than transcribing.

AYRIM "I would have come." → He said he would have come. (kaydırma yok)

SIK HATA

✗ He said he would have had come. He said me he was tired.

✓ He said he would have come. He told me he was tired.

Türkçede aktarım tek bir ekle yapıldığı için hangi yapıların kaydırılmayacağı bilgisi öğrenciye görünmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Bazı yapılar geri kaydırılamaz**

Geri kaydırma kuralı mekanik uygulandığında var olmayan biçimler üretilir. would, could, might, should ve ought to zaten geçmiş biçimlidir ve daha geriye gidemez. İkinci ve üçüncü koşul cümleleri de aynı nedenle olduğu gibi kalır. Zorunluluk bildiren must ise had to'ya dönüşebilir ama çıkarım bildiren must değişmez. Bu ayrımlar öğretilmediğinde öğrenci would have had come gibi biçimler üretir ve dönüştürmenin bir kural değil bir anlam işi olduğunu kavrayamaz.

"I would come." → He said he would come. ✓ (değişmez)

"If I had money, I would buy it." → He said if he had money he would buy it. ✓

"I must be tired." → He said he must be tired. ✓ (çıkarım — değişmez)

"I must go now." → He said he had to go. ✓ (zorunluluk — değişir)

~~✗He said he would have had come.~~

"I could swim." → He said he could swim. ✓

KAVRAMA SORUSU Can this form be backshifted any further? · Is the exact wording needed, or the gist?

SINIFTA Özetleyerek aktarımı gerçek diyaloglarla çalıştırın; sözcük sözcük dönüştürme alıştırmaları gerçek beceriyi vermez.

1 **Reporting conditionals and modals** · Koşul ve kiplerin aktarımı

"I would have come if I'd known." → He said he would have come if he had known.

"You must sign it." → She said I had to sign it.

"I can help." → He said he could help.

Kip aktarımı anlamı korumalıdır.

2 **Structures that resist backshift** · Geri kaydırmaya direnen yapılar

would · could · might · should · ought to — *değişmez*

İkinci ve üçüncü koşul cümleleri — *değişmez*

must (çıkarım) — *değişmez* · *must (zorunluluk) → had to*

Zaten uzak biçimler daha geriye gitmez.

3 **Reporting with a range of verbs and patterns** · Çeşitli fiil ve kalıplarla aktarım

`He admitted breaking it.` — *Kırdığını kabul etti.*

`She refused to help.` — *Yardım etmeyi reddetti.*

`They warned us not to go.` — *Gitmememiz için uyardılar.*

`Her fiil kendi kalıbını taşır.`

4 **Summarising rather than transcribing** · Aktarım değil özetleme

`"It's too noisy in here!" → He complained about the noise.`

`"Yes, I took it." → She admitted taking it.`

`"Please, please stay." → He begged her to stay.`

`Gerçek aktarım özetlemedir.`

5 **Reporting in narrative and journalism** · Anlatı ve gazetecilikte aktarım

`She looked at the clock. Was it really that late?` — *serbest dolaylı anlatım*

`Doğrudan anlatımın canlılığı + dolaylı anlatımın akışı`

`Roman ve gazetecilikte yaygındır.`

`Tırnak ve raporlama fiili kullanılmaz.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.CLAUSE.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Dolaylı anlatım — tam**

Cümleyi aktarın.

1. `"I have been working here since 2018," she said.`
   CEVAP She said she had been working there since 2018.
2. `"I would have helped," he said.`
   CEVAP He said he would have helped.
   Zaten en geriye kaymış — değişmez.
3. `"You must submit it today," she told me.`
   CEVAP She told me I had to submit it that day.
4. `"Might I ask a question?" he said.`
   CEVAP He asked if he might ask a question.
5. `"Don't worry," she said.`
   CEVAP She told me not to worry.
6. `"Let's postpone it," he said.`
   CEVAP He suggested postponing it. / He suggested that we postpone it.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kaymayan biçimler**

Hangi biçimler geri kaymaz? Neden?

1. `would, could, might, should, ought to`
   CEVAP Zaten geçmiş ya da kipsel olarak uzaklaşmış biçimlerdir; daha geriye gidecek biçimleri yoktur.
2. `used to`
   CEVAP Kaymaz — kendi başına geçmiş bildirir.
3. `Third conditional`
   CEVAP Kaymaz: He said that if he had known, he would have come.
4. `He said the earth goes round the sun. – kaymalı mı?`
   CEVAP Hayır — kalıcı gerçekte kayma isteğe bağlıdır.
5. `✗ She said she will call. (geçen hafta söyledi, hâlâ aramadı)`
   CEVAP She said she would call.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Uzun aktarım**

Sekiz cümlelik bir konuşmayı aktarın; kayan ve kaymayan biçimleri karışık kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Sekiz cümle.
   ÖRNEK CEVAP He explained that he had been preparing the proposal for months. He said the deadline was in June. He added that he might need extra help. He admitted that he should have started earlier. He said that he used to work with a larger team. He mentioned that the budget is still fixed. He asked whether I could review the draft. He told me not to share it yet.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Aktarımınızı eşinize verin; o kaymayan biçimlerin gerekçesini yazsın. Bir cümleyi zorla kaydırıp anlamın nasıl bozulduğunu gösterin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: She said she is a teacher. (hâlâ öğretmen) → She said she was a teacher. (artık değil olabilir)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Kayan ve kaymayan biçimler bilinçli seçilmiş. 2) Kaymama gerekçeleri doğru. 3) Zamir, zaman ve yer belirteçleri uyarlanmış.

B2.CLAUSE.02 Content Clauses *İçerik Cümleleri*

→ VII.39

that cümlesi (nesne / özne / açıklayıcı) · wh cümlesi · that'in düşmesi

İçerik cümleleri, bir olguyu ya da önermeyi cümlenin bir öğesi hâline getirir. Nesne konumunda çok yaygındır ve that çoğu kez düşer; özne konumunda ise ağır düştüğü için genellikle öncül it ile birlikte kullanılır. En ince nokta, isimden sonra gelen açıklayıcı that cümlesinin ilgi cümlesiyle karıştırılmasıdır: the fact that he left yapısında that bir ilgi zamiri değildir, cümlenin içinde hiçbir öğe konumu doldurmaz — yalnızca bağlaçtır.

Content clauses turn a proposition into a clause element; the appositive that is a complementiser, not a relative pronoun.

AYRIM the fact that he left (açıklayıcı) ≠ the book that he read (ilgi cümlesi)

SIK HATA

✗ That he left it surprised everyone. The fact that he left it was surprising.
✓ That he left surprised everyone. / It surprised everyone that he left.

Türkçede iki yapı da adlaştırma ekiyle kurulduğu için ayrım biçimden okunamaz; öğrenci ikisini aynı sanır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **the fact that ≠ the book that**

İki yapı da isim + that + cümle biçimindedir ama yapıları farklıdır. the book that he read yapısında that bir ilgi zamiridir ve okuma eyleminin nesnesidir — cümlede bir boşluk vardır (he read ___). the fact that he left yapısında ise cümle eksiksizdir; that yalnızca bağlaçtır ve olguyu ismin içeriği olarak bağlar. Sınama basittir: cümleden bir öğe eksikse ilgi cümlesi, eksik değilse açıklayıcı cümledir. Bu ayrım, ileri düzeyde which/that seçimi ve virgül kullanımı sorunlarını da çözer.

the book that he read ___ — *ilgi cümlesi (nesne boşluğu var)*
the fact that he left — *açıklayıcı cümle (boşluk yok)*
the idea that we should wait — *açıklayıcı ✓*
the idea that he suggested ___ — *ilgi cümlesi ✓*
~~✗the fact which he left~~ — *açıklayıcıda which kullanılmaz*
Sınama: içeride bir öğe eksik mi?

KAVRAMA SORUSU Does the that-clause fill a gap inside itself? · Is the noun an argument of the inner verb?

SINIFTA Ayrımı boşluk sınamasıyla verin: ilgi cümlesinde bir öğe eksiktir, açıklayıcı cümlede eksik yoktur.

1 **that-clause as object** · Nesne olarak that cümlesi

I know that he left. — *Gittiğini biliyorum.*
She believes that it is possible. — *Mümkün olduğuna inanıyor.*
They announced that the office would close. — *Ofisin kapanacağını duyurdular.*
En yaygın konum: nesne.

2 **that-clause as subject** · Özne olarak that cümlesi

That he left surprised everyone. — *Gitmesi herkesi şaşırttı.*
It surprised everyone that he left. — *(daha doğal)*
That she refused was expected. — *Reddetmesi bekleniyordu.*
Özne konumu ağır düşer; öncül it yeğlenir.

3 **that-clause after a noun (appositive)** · İsim sonrası açıklayıcı that cümlesi

`the fact that he left` — *gittiği olgusu*

`the belief that it will work` — *işe yarayacağı inancı*

`the possibility that we are wrong` — *yanılıyor olma olasılığı*

`İsmin içeriğini açar.`

4 **wh-clause as complement** · Tümleyen olarak wh cümlesi

`I don't know why he left.` — *Neden gittiğini bilmiyorum.*

`It depends on how much it costs.` — *Ne kadar tuttuğuna bağlı.*

`What he said was untrue.` — *Söylediği doğru değildi.*

`wh cümlesi de içerik cümlesidir.`

5 **Omission of that** · that'in düşmesi

`I know (that) he left.` — *düşebilir*

`The fact that he left ✓` — *açıklayıcıda düşmez*

`That he left surprised everyone. ✓` — *özne konumunda düşmez*

`Uzun cümlelerde açıklık için korunur.`

6 **Appositive that-clause ≠ relative clause** · Açıklayıcı that ile ilgi cümlesi farkı

`the fact that he left` — *boşluk yok → açıklayıcı*

`the book that he read ___` — *boşluk var → ilgi cümlesi*

~~`✗the fact which he left`~~

`Sınama: içeride eksik öğe var mı?`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.CLAUSE.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* İçerik cümlesi

İşlevini adlandırın: özne, nesne, tümleyen ya da isim tümleyeni.

1. `That he lied is obvious.`
   CEVAP Özne.
   Özne konumundaki 'that' düşürülemez; nesne konumundaki düşürülebilir. Tek kural olarak verilirse öğrenci ikisini de düşürür.
2. `I know that he lied.`
   CEVAP Nesne.
3. `The problem is that he lied.`
   CEVAP Özne tümleyeni.
4. `The fact that he lied surprised us.`
   CEVAP İsim tümleyeni (appositive).
5. `It is obvious that he lied.`
   CEVAP Ötelenmiş özne — asıl özne sona atılmış.
6. `I am sure that he lied.`
   CEVAP Sıfat tümleyicisi.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* İsim tümleyeni mi ilgi cümlesi mi?

Ayırın.

1. `The fact that he mentioned was surprising.`
   CEVAP İlgi cümlesi — that nesnedir, atılabilir: The fact he mentioned.
2. `The fact that he lied was surprising.`
   CEVAP İsim tümleyeni — that bağlayıcıdır, atılamaz ve öğe boşluğu yoktur.
3. `Test nedir?`
   CEVAP İlgi cümlesinde bir öğe eksiktir (boşluk vardır); isim tümleyeninde cümle tamdır.
4. `✗ The idea which we should leave is wrong.`
   CEVAP The idea that we should leave is wrong.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Dört işlev**

Aynı içerikli that cümlesini dört farklı işlevde kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Dört cümle.
   ÖRNEK CEVAP That the data were incomplete became clear later. (özne) We soon realised that the data were incomplete. (nesne) The main difficulty is that the data were incomplete. (tümleyen) The fact that the data were incomplete undermined the study. (isim tümleyeni)
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Dört cümlenizi eşinize verin; o that'i düşürebileceğiniz yerleri işaretlesin ve düşünce bozulan yeri bulsun.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Özne: That he lied is clear. (that düşemez) Nesne: I know (that) he lied. Tümleyen: The fact that he lied... Sıfat sonrası: I'm sure (that) he lied.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Dört işlev de temsil edilmiş. 2) Özne konumunda that düşürülmemiş. 3) Etiketler doğru.

B2.CLAUSE.03 Ellipsis and Substitution *Eksilti ve İkame*

→ VII.37

fiil öbeği eksiltisi · boşluklama · soyma · karşılaştırmada eksiltme · to sonrası eksilti · so/not/do so

Eksilti, yinelenen öğeyi silerek metni ekonomik kılar; silinen öğe okuyucu tarafından geri kurulabildiği sürece hiçbir bilgi kaybolmaz. İngilizce bu aracı çok yoğun kullanır ve konuşma dilinin doğallığı büyük ölçüde buna bağlıdır. Eksiltinin türleri farklı öğeleri hedefler: fiil öbeği eksiltisi yardımcı fiilden sonrasını, boşluklama yalnızca yüklemi, soyma ise bir öğe dışında her şeyi siler. to sonrası eksilti ise İngilizceye özgü, Türkçeye çevrilemeyen bir yapıdır.

Ellipsis removes recoverable material; English uses it heavily, including the language-specific pattern of stranded to.

AYRIM I didn't want to go, but I had to. (to'dan sonrası silindi)

SIK HATA

✗ I didn't want to go, but I had to go — gereksiz yineleme · I don't want.
✓ …but I had to. / I don't want to.

Türkçede yüklem düşürülmez ama nesne ve özne düşürülebilir; İngilizcedeki dağılım tam tersidir ve bu ters yerleşim hataya yol açar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **I want to. — İngilizcede to yalnız kalabilir**

İngilizcede mastar öbeği silindiğinde to yerinde kalır: Do you want to come? — I'd love to. Türkçede karşılığı olmayan bu yapı, öğrenci tarafından ya tamamen silinir (I'd love) ya da fiil yinelenir (I'd love to come). İkincisi yanlış değildir ama doğal değildir; birincisi ise hatadır. Aynı yapı have to, used to, going to, ought to kalıplarında da işler. Bu, konuşma İngilizcesinin en sık geçen eksilti biçimlerinden biridir ve doğal konuşmanın belirgin göstergesidir.

Do you want to come? — I'd love to. ✓
~~✗I'd love.~~ — *✓I'd love to.*
I didn't want to go, but I had to. ✓
You don't have to stay if you don't want to. ✓
She asked me to help, so I'm going to. ✓
Are you coming? — I hope to. ✓

KAVRAMA SORUSU Can the reader recover what is missing? · What exactly has been deleted?

SINIFTA Eksiltiyi silinen öğeyi geri yazdırarak öğretin; öğrenci neyin silindiğini göremiyorsa yapıyı üretemez.

1 **VP ellipsis** · Fiil öbeği eksiltisi

John can swim and Mary can too. — *Mary de yüzebilir.*
She has finished but he hasn't. — *O bitirdi ama o bitirmedi.*
I will if you will. — *Sen yaparsan ben de yaparım.*
Yardımcı fiilden sonrası silinir.

2 **Gapping** · Boşluklama

`John bought a book, and Mary a magazine.` — *...Mary de bir dergi.*

`Some ordered coffee, others tea.` — *Bazıları kahve, bazıları çay.*

`Yalnızca yüklem silinir.`

`Yazı dilinde daha yaygındır.`

3 **Stripping** · Soyma

`John came, and Mary too.` — *John geldi, Mary de.*

`She speaks French, and Italian as well.` — *Fransızca ve ayrıca İtalyanca.*

`Bir öğe dışında her şey silinir.`

`Konuşma dilinde çok yaygındır.`

4 **Comparative reduction** · Karşılaştırmada eksiltme

`He is taller than I (am).` — *Benden uzun.*

`She works harder than he does.` — *Ondan çok çalışıyor.*

`It's not as expensive as I thought (it would be).`

`Karşılaştırmada yineleme silinir.`

5 **Ellipsis after to** · to sonrası eksilti

`I didn't want to go, but I had to.` ✓

`Do you want to come? – I'd love to.` ✓

~~`✗I'd love.`~~ — *to yerinde kalır*

`İngilizceye özgü eksilti biçimi.`

6 **Substitution with so, not, do so** · so, not ve do so ile ikame

`I think so.` — *Sanırım öyle.*

`I hope not.` — *Umarım değildir.*

`He asked me to sign and I did so.` — *...ben de öyle yaptım.*

`Bütün bir cümle tek öğeyle karşılanır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* `B2.CLAUSE.03`

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Eksilti türü**

Ne düşmüş? Türünü adlandırın.

1. `A: Are you coming? B: Yes, I am.`
   CEVAP Yüklem eksiltisi — coming düştü.
   Eksilti konuşmanın doğal parçasıdır, eksiklik değil. Öğrencinin tam cümle kurma alışkanlığı akıcılığı düşürür; eksilti ayrıca öğretilmelidir.
2. `She can swim but I can't.`
   CEVAP Yüklem eksiltisi (VP-ellipsis).
3. `I have a red pen and Ali a blue one.`
   CEVAP Boşluklama (gapping) — has düştü.
4. `Some like tea, others coffee.`
   CEVAP Boşluklama.
5. `He said he would come, and he did.`
   CEVAP Yüklem eksiltisi + do ikamesi.
6. `Who broke it? – Ali did.`
   CEVAP Yüklem eksiltisi.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Eksilti geri kurulabilir mi?**

Değerlendirin.

1. `Eksilti ile ikame farkı nedir?`
   CEVAP Eksiltide öğe hiç görünmez; ikamede yerine bir öğe (one, do so, so) konur.
2. `✗ She can swim but I can't swim it.`
   CEVAP ...but I can't. — eksilti doğaldır, yineleme değil.
3. `I will if you will. — ne düşmüş?`
   CEVAP İki yerde yüklem: I will [come] if you will [come].
4. `Eksilti neden bağdaşıklık aracıdır?`
   CEVAP Geri kurulabilirlik önceki cümleye bağlılık yaratır; okur boşluğu bağlamdan doldurur.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Doğal diyalog**

Altı satırlık bir diyalog yazın; en az dört eksilti ve iki ikame bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı satır.`
   ÖRNEK CEVAP Are you going to the meeting? Yes, I am. Is Deniz? She said she would. Did you finish the report? Not yet, but I will. I have the old figures; do you have the new ones? I do.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Diyaloğunuzdaki eksiltileri tamamlayıp uzun sürümü yazın; hangi tamamlamanın konuşmayı yapaylaştırdığını işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — Coming? — Can't. → Are you coming? — No, I can't come. (yapay) — I think so. / I hope not. (ikame)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) En az dört eksilti var. 2) İki ikame (so, do so, one) doğru kullanılmış. 3) Tamamlanmış sürüm anlamı koruyor.

B2.CLAUSE.04 Coordination — Full System *Bağlama — Tam Sistem* ◇ yüksek verim

→ VII.38

`her düzeyde bağlama · both…and / either…or / neither…nor / not only…but also · koşutluk zorunlu`

Bağlama, eşit statüdeki birimleri birleştirir ve İngilizcenin en katı kurallarından birini beraberinde getirir: bağlanan öğeler aynı dilbilgisel türden olmalıdır. Bu koşutluk kuralı yalnızca üslup değil, dilbilgisi kuralıdır ve ihlali yazılı sınavlarda doğrudan işaretlenir. Karşılıklı bağlaçlarda kural daha da görünürdür: not only ve but also'dan sonra gelen öğeler birbirinin dilbilgisel eşi olmalıdır.

Coordination joins equal units and requires parallel structure — a grammatical rule, not merely a stylistic preference.

AYRIM She likes reading and writing. ✓ · She likes reading and to write. ✗

SIK HATA

```
✗ She likes reading and to write. He is not only clever but also works hard.
✓ She likes reading and writing. He is not only clever but also hard-working.
```

Türkçede bağlanan öğelerin biçimsel eşliği aranmadığı için koşutluk kuralı öğrenciye gereksiz bir titizlik gibi görünür.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Koşutluk bir üslup tercihi değil, kuraldır**

Bağlanan öğelerin aynı dilbilgisel türden olması zorunludur: iki gerund, iki mastar, iki sıfat, iki isim öbeği. She likes reading and to write cümlesi anlaşılır ama dilbilgisel olarak bozuktur ve her düzeyde hata sayılır. Karşılıklı bağlaçlarda kural daha da katıdır, çünkü iki bağlaç arasındaki simetri okuyucunun beklentisini kurar. Sınama yöntemi şudur: bağlanan her öğeyi tek başına cümleye koyun; her biri ayrı ayrı çalışmıyorsa koşutluk bozulmuştur.

```
She likes reading and writing. ✓
✗She likes reading and to write.
He is not only clever but also hard-working. ✓ (sıfat + sıfat)
✗He is not only clever but also works hard. (sıfat + yüklem)
You can either wait here or come with us. ✓ (fiil + fiil)
✗You can either wait here or with us.
```

KAVRAMA SORUSU Are the joined elements the same kind? · Would each work alone with the verb?

SINIFTA Koşutluğu dikey yazımla denetletin: bağlanan öğeleri alt alta yazdırın; uyumsuzluk görsel olarak ortaya çıkar.

1 **Coordination at every constituent level** · Her düzeyde bağlama

`bread and butter` — *isim öbeği*

`tired but happy` — *sıfat öbeği*

`in the box or under the table` — *edat öbeği*

`He came in and sat down.` — *fiil öbeği*

2 **Correlative coordinators** · Karşılıklı bağlaçlar

`both Ali and Ayşe` — *hem Ali hem Ayşe*

`either today or tomorrow` — *ya bugün ya yarın*

`neither he nor his friends` — *ne o ne arkadaşları*

`not only cheap but also reliable` — *hem ucuz hem güvenilir*

3 **Parallel structure is obligatory** · Koşutluk zorunludur

~~`✗She likes reading and to write.`~~

`She likes reading and writing. ✓`

~~`✗not only clever but also works hard`~~

`Bağlanan öğeler aynı türden olmalıdır.`

4 **Comma before and in a list (serial comma)** · Sıralamada seri virgül

`a, b and c` — *(BrE — seri virgül yok)*

`a, b, and c` — *(AmE — Oxford virgülü)*

`Belirsizlik varsa virgül konur: to my parents, Ayşe, and Ali`

`Bir metinde tek gelenek izlenir.`

5 **Coordination ≠ subordination** · Bağlama ile yan cümle farkı

`John works and Mary studies.` — *eşit birimler (bağlama)*

`John works because he needs money.` — *bağımlı birim (yan cümle)*

`Bağlamada öğeler yer değiştirebilir.`

`Yan cümlede bağımlılık sabittir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.CLAUSE.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Bağlama — tam sistem**

Bağlanan öğelerin türünü söyleyin.

1. `He bought bread and milk.`
   CEVAP İki isim öbeği.
   Bağıntılı bağlaçlarda iki yan koşut yapıda olmalıdır: not only sings but also dances. Koşutluk bozulunca cümle dilbilgisel olarak bozulur.
2. `She writes and edits.`
   CEVAP İki fiil.
3. `He is tired but happy.`
   CEVAP İki sıfat.
4. `I called, but nobody answered.`
   CEVAP İki cümlecik.
5. `Both the design and the price were criticised.`
   CEVAP Bağıntılı bağlaç (both … and).
6. `Not only did he refuse, but he also complained.`
   CEVAP Bağıntılı bağlaç + devriklik.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Koşutluk kuralı**

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ She likes reading and to write.
   CEVAP She likes reading and writing.
2. ✗ He is not only intelligent but also works hard.
   CEVAP He is not only intelligent but also hard-working.
3. ✗ The plan is both cheap and it saves time.
   CEVAP The plan is both cheap and time-saving.
4. ✗ Either you come now or losing your place.
   CEVAP Either you come now or you lose your place.
5. Koşutluk bir üslup kuralı mı, dilbilgisi kuralı mı?
   CEVAP Dilbilgisel bir kısıttır: bağlaç eşit ve aynı türden birimleri bağlar.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Bağıntılı bağlaçlar**

Beş cümle yazın; both…and, either…or, neither…nor, not only…but also ve whether…or kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP Both the timetable and the budget were revised. Either we start now or we postpone the whole project. Neither the manager nor the assistants were informed. Not only was the report late, but it was also incomplete. We must decide whether to continue or to stop.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi eşinize verin; o koşutluğu bilerek bozsun, siz düzeltip kuralı yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: *He not only sings but also he dances. → He not only sings but also dances. Neither the teacher nor the students were ready.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Beş bağıntılı bağlaç doğru kullanılmış. 2) İki yan koşut yapıda. 3) neither…nor ve either…or uyumu en yakın özneye göre.

11 Yan Cümleler ve İlgi Cümleleri

Subordination & Relative Clauses

SUB

B2.SUB.01 Mixed Conditionals *Karma Koşul Cümleleri* ◇ yüksek verim

↑ B1.SUB.03 · B1.SUB.04

if + had + V3, would + yalın (geçmiş koşul → şimdiki sonuç) · if + past simple, would have + V3 (şimdiki koşul → geçmiş sonuç)

Karma koşul cümleleri, koşulun ve sonucun farklı zamanlara ait olduğu durumları anlatır. Ders kitaplarının "üç tip koşul" şeması bu durumları kapsamaz ve öğrenci gerçek yaşamdaki en yaygın koşul cümlelerini kuramaz hâle gelir — çünkü geçmişteki bir seçimin bugünkü sonucunu anlatmak son derece sıradan bir iletişim ihtiyacıdır. Çözüm basittir: her cümlenin zamanı ayrı ayrı belirlenir ve kendi biçimiyle kurulur.

Mixed conditionals combine a condition and a result from different time frames; each clause takes the form appropriate to its own time.

AYRIM If I had studied, I would be a doctor now. (geçmiş koşul → şimdiki sonuç)

SIK HATA

✗ If I had studied, I would have been a doctor now.
✓ If I had studied, I would be a doctor now.

Türkçede iki yüklem de aynı dilek-şart çekimini alabildiği için zaman ayrımı biçime yansımaz ve öğrenci tek tip kalıba sıkışır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **"Üç tip koşul" şeması gerçek kullanımı kapsamaz**

Koşul cümlelerini birinci, ikinci ve üçüncü tip diye üçe ayıran şema öğretim kolaylığı sağlar ama dilin gerçeğini yansıtmaz. Gerçek metinlerde koşul ve sonuç sıklıkla farklı zamanlara aittir ve bu karma biçimler en az "saf" biçimler kadar yaygındır. Şemaya sıkışan öğrenci, geçmişte yapmadığı bir şeyin bugünkü sonucunu anlatmak istediğinde ya yanlış biçim seçer ya da cümleyi kuramaz. Doğru yaklaşım, tipleri ezberletmek değil, her cümlenin zamanını ayrı ayrı belirletmektir.

If I had studied medicine, I would be a doctor now. — *(geçmiş koşul → şimdiki sonuç)*

~~✗If I had studied medicine, I would have been a doctor now.~~

If I were braver, I would have told her. — *(şimdiki nitelik → geçmiş sonuç)*

If he weren't so lazy, he would have finished by now. ✓

If she hadn't missed the flight, she would be here. ✓

Ölçüt: her cümlenin zamanı ayrı belirlenir.

KAVRAMA SORUSU When is the condition? · When is the result?

SINIFTA Üç tip şemasını bırakıp iki soruya geçin: koşul ne zaman, sonuç ne zaman? Karma biçimler bu iki sorudan kendiliğinden çıkar.

1 **Past condition → present result** · Geçmiş koşul → şimdiki sonuç

If I had studied, I would be a doctor now. — *Okusaydım şimdi doktor olurdum.*

If she hadn't missed the flight, she would be here. — *Uçağı kaçırmasaydı burada olurdu.*

If we had bought that house, we would be rich. — *O evi alsaydık zengin olurduk.*

Koşul geçmiş, sonuç şimdiki.

2 **Present condition → past result** · Şimdiki koşul → geçmiş sonuç

If I were braver, I would have told her. — *Daha cesur olsam söylerdim.*

If he weren't so careless, he wouldn't have lost it. — *Bu kadar dikkatsiz olmasa kaybetmezdi.*

If she spoke French, she would have got the job. — *Fransızca bilse işi alırdı.*

Koşul kalıcı nitelik, sonuç geçmiş olay.

3 **Identifying the time in each clause** · Her cümlenin zamanını belirleme

Koşulun zamanı: geçmiş mi, şimdiki mi?

Sonucun zamanı: geçmiş mi, şimdiki mi?

İki soru bağımsız yanıtlanır.

Biçim, her cümlenin kendi zamanına göre seçilir.

4 **Time adverbials signal the mix** · Zaman belirteçleri karışımı gösterir

…I would be a doctor now. — *now → şimdiki sonuç*

…I would have told her at the time. — *at the time → geçmiş sonuç*

…she would still be here today. — *today*

Zaman belirteçleri karışımı görünür kılar.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.SUB.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Karma koşul**

Cümleyi tamamlayın.

1. If I ___ (study) medicine, I ___ (be) a doctor now.
   CEVAP had studied … would be
   Karma koşulda iki yan farklı zaman dilimindedir; şablon ezberi burada çöker. Zaman çizgisi çizmek en verimli öğretim aracıdır.
2. If she ___ (be) more careful, she ___ (not / lose) her keys yesterday.
   CEVAP were … wouldn't have lost
3. If we ___ (not / miss) the flight, we ___ (be) in Rome now.
   CEVAP hadn't missed … would be
4. If he ___ (be) a better manager, the project ___ (not / fail) last year.
   CEVAP were … would not have failed
5. If they ___ (invest) earlier, they ___ (own) the company today.
   CEVAP had invested … would own

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Hangi zaman katmanı?**

Koşul ve sonuç hangi zamana ait?

1. If I had slept better, I would not be so tired now.
   CEVAP Koşul geçmiş, sonuç şimdi.
2. If I were richer, I would have bought that house.
   CEVAP Koşul kalıcı/şimdiki, sonuç geçmiş.
3. ✗ If I would have known, I would have come.
   CEVAP If I had known, I would have come.
4. Üç tipli şema karma koşulları kapsar mı?
   CEVAP Hayır. Şema bir başlangıç aracıdır; gerçek kullanımda koşul ile sonuç ayrı zaman katmanlarında olabilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yaşam çizgisi**

Beş karma koşul cümlesi yazın; üçü geçmiş koşul–şimdiki sonuç, ikisi şimdiki koşul–geçmiş sonuç olsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP If I had learned to drive, I would not depend on buses now. If we had bought that flat, we would be paying no rent today. If she had stayed in that job, she would be a manager by now. If I were more patient, I would not have argued with him. If he were a stronger swimmer, he would have joined the team last summer.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi bir zaman çizgisine yerleştirip koşul ve sonucun hangi zaman diliminde olduğunu ok ile gösterin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: If I had taken that job, I would be in London now. (geçmiş koşul → şimdiki sonuç) If she weren't so shy, she would have spoken up.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Beş cümlede de zaman geçişi karma. 2) Koşul ve sonuç zamanı doğru eşlenmiş. 3) if cümlesinde would kullanılmamış.

B2.SUB.02 Conditional Variations *Koşul Yapısı Çeşitlemeleri*

Had I known… · Were I to… · Should you… · if it weren't for · but for · örtük koşul

Resmî ve yazınsal İngilizcede koşul cümlesi if olmadan da kurulabilir: yardımcı fiil öne alınır ve if düşer. Bu devrik biçimler günlük konuşmada seyrek, resmî yazıda ve retorik üslupta yaygındır. Ayrıca koşul her zaman bir cümleyle kurulmaz: but for ve with gibi öbeklerle örtük olarak da verilebilir. Bu çeşitlemeler öğrenciye üslup esnekliği kazandırır ve ileri düzey okumanın anahtarıdır.

Formal English forms conditionals by inversion instead of if, and can express conditions implicitly through phrases.

AYRIM If I had known… ↔ Had I known… (aynı anlam, farklı üslup)

SIK HATA

✗ Had I would have known… If I would have known…

✓ Had I known… / If I had known…

Türkçede koşul her zaman ekle işaretlendiği ve devrik yapı bulunmadığı için bu biçimler yalnızca tanıma düzeyinde bile yeni bilgidir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Devrik koşulda olumsuzluk kısaltılmaz**

Devrik koşul yapısında olumsuzluk kısaltılamaz: Had I not known ✓ ama Hadn't I known ✗. Bu, İngilizcedeki genel devriklik kuralının bir istisnasıdır, çünkü sorularda kısaltma serbesttir (Hasn't she left?). Öğrenci soru yapısıyla koşul yapısını aynı sandığı için kısaltmayı taşır. Ayrıca yalnızca üç yardımcı bu yapıya girer: had, were ve should; diğerleriyle devrik koşul kurulamaz.

Had I not known, I would have gone. ✓

~~✗Hadn't I known, I would have gone.~~

Were it not for your help, we would have failed. ✓

~~✗Weren't it for your help…~~

Should you not receive it, please contact us. ✓

Yalnızca had, were ve should devrik koşul kurar.

KAVRAMA SORUSU Which auxiliary moves to the front? · Is the if actually needed?

SINIFTA Devrik biçimi dönüştürme yoluyla öğretin: if'li cümleyi yazdırın, if'i sildirin, yardımcıyı öne aldırın. Üç adım yeterlidir.

1 **Inverted conditionals without if** · if'siz devrik koşul

Had I known, I would have stayed. — *Bilseydim kalırdım.*

Had they arrived earlier, we would have started. — *Erken gelselerdi başlardık.*

= If I had known… (aynı anlam, daha resmî)

if düşer, had öne gelir.

2 **Were I to / Should you** · Diğer devrik biçimler

Were I to accept, what would happen? — *Kabul etsem ne olurdu?*

Should you need help, call me. — *Yardıma ihtiyacın olursa ara.*

Were she here, she would agree. — *Burada olsa katılırdı.*

were ve should ile devrik koşul.

3 **if it were not for / if it had not been for** · Olmasaydı yapısı

If it weren't for you, I'd be lost. — *Sen olmasan kaybolurdum.*

If it hadn't been for the rain, we would have gone. — *Yağmur olmasaydı giderdik.*

Were it not for your help… — *(devrik biçim)*

Bir etkenin yokluğunu varsayar.

4 **but for + noun phrase** · but for yapısı

But for your help, I would have failed. — *Yardımın olmasa başarısız olurdum.*

But for the traffic, we would have arrived on time. — *Trafik olmasa zamanında varırdık.*

but for + isim öbeği

Resmî üsluba aittir.

5 **Modal verbs inside the if-clause** · if cümlesinde kip kullanımı

`If you should see him, tell him.` — *Onu görecek olursan söyle. (düşük olasılık)*

`If you will wait a moment…` — *Bir dakika beklerseniz… (nezaket)*

`If you would kindly sign here…` — *(resmî rica)*

`Bu kullanımlar kural dışı değildir.`

6 **Implied conditionals** · Örtük koşul

`With more time, I would have finished.` — *Daha çok zamanım olsa bitirirdim.*

`Without your help, this wouldn't exist.` — *Yardımın olmasa bu olmazdı.*

`In your position, I would resign.` — *Senin yerinde olsam istifa ederdim.*

`Koşul bir öbekle örtük olarak verilir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.SUB.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Koşul çeşitlemeleri**

Cümleyi verilen biçimle yeniden yazın.

1. `If I had known, I would have told you. → devrikle`
   CEVAP Had I known, I would have told you.
   Devrik koşulda 'if' düşer ve yardımcı fiil öne gelir: Had I known. Bu yapı resmî yazıya aittir ve konuşmada enderdir.
2. `If you should need help, call me. → devrikle`
   CEVAP Should you need help, call me.
3. `If it were not for your help, I would fail. → devrikle`
   CEVAP Were it not for your help, I would fail.
4. `If you do not hurry, you will miss it. → unless ile`
   CEVAP Unless you hurry, you will miss it.
5. `If it had not been for the delay, we would have arrived. → but for ile`
   CEVAP But for the delay, we would have arrived.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **if her zaman gerekli mi?**

Değerlendirin.

1. `Devrik koşul hangi kayda aittir?`
   CEVAP Resmî yazı ve edebî üslup; konuşmada seyrektir.
2. `✗ Had I have known, I would have come.`
   CEVAP Had I known, I would have come.
3. `✗ Should you will need help, call me.`
   CEVAP Should you need help, call me.
4. `Suppose / Imagine / Provided that koşul kurabilir mi?`
   CEVAP Evet — if tek koşul bağlacı değildir; unless, as long as, in case, but for, otherwise da koşul ilişkisi kurar.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Resmî yazı**

Beş cümle yazın; if kullanmadan koşul kurun (devrik, unless, but for, provided that, otherwise).

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Had the committee been informed earlier, the decision would have been different. Should any problem arise, please contact the office. But for the volunteers, the event would have been cancelled. Provided that all documents are submitted, the application will be processed. Send the form today; otherwise your place will be released.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi if'li biçime geri çevirin; hangi yapının if'e tam çevrilemediğini işaretleyip nedenini yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Had I known, I would have come. = If I had known… But for your help, I would have failed. = If it hadn't been for your help…
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Devrik koşulda if düşürülmüş ve yardımcı fiil öne alınmış. 2) but for sonrası ad öbeği. 3) otherwise sonuç cümlesinde kullanılmış.

B2.SUB.03 wish and Regret — Complete *İstek ve Pişmanlık — Tam Sistem*

↑ B1.SUB.05

wish + past perfect (geçmiş) · wish + past simple (şimdi) · wish + would (değişim beklentisi) · should have (seçenek)

Pişmanlık ve istek bildirmenin üç ayrı biçimi vardır ve seçim, pişmanlığın hangi zamana ait olduğuna göre yapılır. Geçmişteki bir eylem için past perfect, şimdiki bir durum için past simple, gelecekte bir değişim beklentisi için would kullanılır. Öğrencinin asıl güçlüğü biçimde değil eşlemededir: hangi pişmanlık hangi kalıba karşılık gelir? Bu yüzden konuyu biçimden değil anlamdan başlatmak gerekir.

wish maps regret onto three forms according to the time of the regretted situation.

AYRIM I wish I knew. (şimdi bilmiyorum) ≠ I wish I had known. (o zaman bilmiyordum)

SIK HATA

```
✗ I wish I would have studied harder. I wish I studied harder yesterday.
✓ I wish I had studied harder.
```

Türkçede "keşke" tek bir sözcüktür ve zaman ayrımını yüklem taşır; öğrenci İngilizcede kalıp seçmesi gerektiğini fark etmez.

KAVRAMA SORUSU When is the situation you regret? · Is it still changeable?

SINIFTA Konuyu üç soruyla açın: geçmişte mi oldu, şimdi mi öyle, gelecekte mi değişsin? Yanıt kalıbı doğrudan verir.

1 **wish + past perfect for past regret** · Geçmişe dair pişmanlık

```
I wish I had studied harder. — Keşke daha çok çalışsaydım.
She wishes she hadn't said that. — Keşke onu söylemeseydi.
I wish I had known earlier. — Keşke daha önce bilseydim.
Geçmişe dair pişmanlık: past perfect
```

2 **wish + past simple for present regret** · Şimdiye dair istek

```
I wish I knew the answer. — Keşke cevabı bilsem.
I wish I had more time. — Keşke daha çok vaktim olsa.
He wishes he lived closer. — Keşke daha yakın otursa.
Şimdiki duruma dair istek: past simple
```

3 **wish + would for future change** · Değişim beklentisi

```
I wish it would stop raining. — Keşke yağmur dinse.
I wish you would listen. — Keşke dinlesen.
I wish they would answer. — Keşke yanıt verseler.
Değişim beklentisi: would
```

4 **if only for stronger emotion** · Daha güçlü duygu

```
If only I had listened! — Keşke dinleseydim!
If only she were here. — Keşke burada olsa.
If only they would understand. — Keşke anlasalar.
if only daha güçlü duygu taşır.
```

5 **should have as an alternative to regret** · Pişmanlığın diğer yolu

```
I should have listened. — Dinlemeliydim.
= I wish I had listened.
You shouldn't have told him. — Ona söylememeliydin.
Aynı pişmanlık, farklı yapı.
```

6 **Mapping regret onto the right structure** · Doğru yapıyı seçme

```
geçmişte oldu → wish + past perfect
şimdi öyle → wish + past simple
değişsin istiyorum → wish + would
✗I wish I would have studied.
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.SUB.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* wish — tam sistem

Cümleyi tamamlayın.

1. I wish I ___ (have) more time now.
   CEVAP had
   *'wish + would' kendi öznesiyle kullanılamaz: *I wish I would. Bu yapı başkasının davranışından şikâyet bildirir.*
2. I wish I ___ (study) harder at school.
   CEVAP had studied
3. I wish you ___ (stop) complaining.
   CEVAP would stop
4. I wish I ___ (can) help you yesterday.
   CEVAP could have helped
5. If only I ___ (know) then what I know now.
   CEVAP had known
6. I wish it ___ (be) easier.
   CEVAP were / was

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* wish yapısında hangi biçim?

Değerlendirin.

1. wish + past / wish + past perfect / wish + would — üçünü ayırın.
   CEVAP Şimdiki gerçek dışı durum / geçmiş pişmanlık / başkasının davranışından şikâyet.
2. ✗ I wish I would be taller.
   CEVAP I wish I were taller.
3. ✗ I wish I would have studied.
   CEVAP I wish I had studied.
4. I wish you would listen. — neden bu doğru?
   CEVAP Özne farklı ve bir davranış değişikliği isteniyor.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Pişmanlık ve dilek

Altı cümle yazın: ikisi şimdiki dilek, ikisi geçmiş pişmanlık, ikisi şikâyet.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP I wish I lived closer to the sea. I wish I had more free time. I wish I had accepted that offer. If only we had left earlier. I wish they would answer their emails. I wish the neighbours wouldn't play music so late.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi eşinize verin; o wish + would (şikâyet) ile wish + past (dilek) ayrımını işaretlesin ve bir cümleyi karşıtına çevirsin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I wish I had more time. (dilek) I wish you would stop interrupting. (şikâyet — başkasının davranışı) I wish I had studied. (pişmanlık)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Üç işlev ikişer örnekle temsil edilmiş. 2) wish + would kendi öznesiyle kullanılmamış. 3) Geçmiş pişmanlıkta past perfect var.

B2.SUB.04 Concession and Contrast — Advanced *Ödün ve Karşıtlık — İleri* ◆ çekirdek

↑ A2.SUB.04

although / even though + cümle · despite / in spite of + isim · whereas / while (karşıtlık) · Adjective + as + özne + fiil · no matter / whatever

Ödün bildiren yapılar, beklenen bir sonucun gerçekleşmediğini anlatır: yorgundu ama devam etti. Karşıtlık bildiren yapılar ise iki şeyi yan yana koyar: o uzun, kardeşi kısa. B2'de bu iki işlev birbirinden ayrılmalı ve her birinin bağlaçları ayrı öğretilmelidir; whereas ödün değil, karşıtlık bildirir. Ayrıca resmî üslupta devrik ödün yapıları vardır ve bunlar okumada sıkça karşılaşılır.

Concession denies an expected consequence; contrast merely juxtaposes — whereas belongs to contrast, not concession.

AYRIM Although he is tall, he can't reach it. (ödün) ≠ He is tall, whereas his brother is short. (karşıtlık)

SIK HATA

✗ Despite he tried hard. Although he tried hard, but he failed.
✓ Despite trying hard… / Although he tried hard, he failed.

Türkçede "-e rağmen" hem isimle hem eylemle kullanılabildiği ve çift işaretleme doğal olduğu için iki hata birlikte ortaya çıkar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Tired as he was — devrik ödün yapısı**

Resmî ve yazınsal İngilizcede ödün, sıfatın öne alınmasıyla da kurulur: Tired as he was, he continued. Bu yapı although he was tired ile aynı anlamdadır ama daha vurguludur ve okumada sıkça karşılaşılır. Öğrenci bu yapıyı bilmediğinde as bağlacını "gibi" ya da "çünkü" diye okur ve cümlenin anlamını tersine çevirir. Üretimde zorunlu değildir, ancak tanıma düzeyinde mutlaka öğretilmelidir. Aynı yapı though ile de kurulur: Tired though he was.

Tired as he was, he continued. — *Yorgun olmasına rağmen devam etti.* ✓

Tired though he was, he continued. — *(aynı anlam)*

Much as I like him, I can't agree. — *Onu ne kadar sevsem de katılamam.*

Try as she might, she couldn't open it. — *Ne kadar uğraşsa da açamadı.*

~~✗As he was tired, he continued.~~ — *(bu "yorgun olduğu için" demektir — ters anlam)*

Sıfatın öne alınması ödün okumasını kurar.

KAVRAMA SORUSU Is an expectation being denied, or two things compared? · Is a clause or a noun coming next?

SINIFTA Ödün ve karşıtlığı ayrı tablolarda tutun; aynı listeye konduklarında öğrenci whereas'ı although yerine kullanır.

1 **although / even though / though** · Cümle alan ödün bağlaçları

Even though he tried hard, he failed. — *Çok uğraşmasına rağmen başarısız oldu.*

Although it was expensive, we bought it. — *Pahalı olmasına rağmen aldık.*

Though I agree, I have doubts. — *Katılsam da kuşkularım var.*

even though en vurgulu biçimdir.

2 **despite / in spite of + noun or -ing** · İsim alan ödün öbekleri

despite being tired — *yorgun olmasına rağmen*

in spite of the rain — *yağmura rağmen*

despite his efforts — *çabalarına rağmen*

~~✗despite he tried~~

3 **despite the fact that + clause** · Cümleyle kullanmanın yolu

despite the fact that he tried — *denemesine rağmen*

in spite of the fact that it was late — *geç olmasına rağmen*

Cümle kullanmak gerekiyorsa bu kalıp devreye girer.

Ağır düşer; mümkünse although yeğlenir.

4 **whereas / while for direct contrast** · Doğrudan karşıtlık

`He is tall, whereas his brother is short.` — *O uzun, kardeşi ise kısa.*

`While some support it, others object.` — *Bazıları desteklerken bazıları itiraz ediyor.*

`Karşıtlık kurar, beklenti çürütmez.`

`Akademik yazıda çok işlektir.`

5 **however / nevertheless / nonetheless** · Bağlayıcı zarflar

`…; nevertheless, we continued.` — *yine de sürdürdük*

`It was late. However, we stayed.` — *Geçti. Yine de kaldık.*

`Nonetheless, the results are promising.` — *Yine de sonuçlar umut verici.*

`Bağlayıcı zarftır: noktalama gerektirir.`

6 **Adjective + as + subject + verb** · Devrik ödün yapısı

`Tired as he was, he continued.` — *Yorgun olmasına rağmen sürdürdü.*

`Much as I like it, I won't buy it.` — *Ne kadar beğensem de almayacağım.*

`Try as he might, he failed.` — *Ne kadar uğraşsa da başaramadı.*

`Resmî ve yazınsal üslup.`

7 **no matter how / whatever / however** · Genelleyici ödün yapıları

`No matter what you say, I won't change my mind.` — *Ne dersen de fikrimi değiştirmem.*

`Whatever happens, stay calm.` — *Ne olursa olsun sakin ol.*

`However hard he tries, it won't work.` — *Ne kadar uğraşsa da işe yaramayacak.*

`Genelleyici ödün: her koşulda geçerli.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.SUB.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Ödün ve karşıtlık**

Cümleyi verilen bağlaçla yeniden yazın.

1. `Although he was tired, he continued. → Despite`
   CEVAP Despite being tired, he continued.
   Bağlaç sonrası cümle, edat sonrası ad öbeği gelir: although it rained / despite the rain. En sık hata bu ikisinin karışmasıdır.
2. `He is young. He is very experienced. → Young as`
   CEVAP Young as he is, he is very experienced.
3. `Whatever happens, we will continue. → No matter`
   CEVAP No matter what happens, we will continue.
4. `Although it is expensive, it is worth it. → While`
   CEVAP While it is expensive, it is worth it.
5. `He tried hard. He failed. → Much as`
   CEVAP Much as he tried, he failed.
6. `Even if it rains, we will go. → devrik yok, aynen`
   CEVAP Even if it rains, we will go.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **as ile ödün yapısı**

Değerlendirin.

1. `Young as he is → bu yapı nasıl kurulur?`
   CEVAP Sıfat/zarf öne alınır, as gelir, sonra özne + yüklem. Resmî ve edebî bir kalıptır.
2. `✗ Although being tired, he continued.`
   CEVAP Although he was tired… / Despite being tired…
3. `✗ Despite of the rain, we walked.`
   CEVAP Despite the rain, we walked.
4. `while iki anlam taşır mı?`
   CEVAP Evet: zaman (…iken) ve karşıtlık (…-e karşın). Bağlam ayırır; belirsizlik riski vardır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sav ve karşı-sav**

Altı cümlelik bir paragraf yazın; altı farklı ödün/karşıtlık yapısı kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Although the cost is high, the benefits are clear. Despite several objections, the plan was approved. While some departments support it, others remain doubtful. Difficult as the transition may be, it is necessary. No matter how carefully we plan, delays are likely. Even if funding is cut, the project will continue in some form.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Paragrafınızdaki ödün yapılarını birbirinin yerine koymayı deneyin; hangi değiş tokuşun dilbilgisini bozduğunu gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Although it rained, we went. / Despite the rain, we went. / *Despite it rained, we went. (bozuk) Much as I like her, I disagree.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı farklı ödün/karşıtlık yapısı var. 2) Bağlaç sonrası cümle, edat sonrası ad öbeği. 3) however/nevertheless noktalaması doğru.

B2.SUB.05 Purpose and Result Clauses *Amaç ve Sonuç Cümleleri*

`so that / in order that + modal · in order to / so as to + mastar · so as not to · so/such … that`

Amaç ve sonuç birbirine benzer görünür ama temelden farklıdır: amaç, eylemi yapanın niyetidir ve gerçekleşmemiş olabilir; sonuç ise fiilen ortaya çıkan etkidir. Bu yüzden amaç cümleleri modal alır (could, would, might), sonuç cümleleri almaz. İki yapı karıştırıldığında cümle, niyeti gerçekleşmiş bir olay gibi ya da gerçekleşmiş bir olayı bir niyet gibi sunar.

Purpose states intention and takes a modal; result states actual effect and does not.

AYRIM He spoke loudly so that everyone could hear. (niyet) ≠ He spoke so loudly that everyone heard. (sonuç)

SIK HATA

```
✗ He spoke so that everyone heard. He spoke so loudly that everyone could hear — niyet
        kastediliyorsa belirsiz.
✓ He spoke loudly so that everyone could hear. / He spoke so loudly that everyone heard.
```

Türkçede "-sın diye" ve "o kadar … ki" yapıları farklıdır ama öğrenci İngilizcede ikisini de so that ile kurmaya çalışır.

KAVRAMA SORUSU Was this the intention, or what actually happened? · Is there a modal in the clause?

SINIFTA İki yapıyı aynı olayla çalıştırın: önce niyeti, sonra sonucu anlattırın. Fark ancak aynı sahnede görünür.

1 **so that / in order that + modal** · Amaç cümlesi

`She trained hard so that she could win.` — *Kazanabilsin diye çok çalıştı.*

`He spoke slowly so that everyone would understand.` — *Herkes anlasın diye yavaş konuştu.*

`in order that all may attend` — *herkes katılabilsin diye (resmî)*

`Amaç cümlesi modal alır.`

2 **in order to / so as to + infinitive** · Mastarla amaç

`in order to avoid delay` — *gecikmeyi önlemek için*

`so as to save time` — *zaman kazanmak için*

`She left early to catch the train.` — *Treni yakalamak için erken çıktı.*

`Özneler aynıysa mastar yeterlidir.`

3 **Negative purpose: so as not to / for fear of** · Olumsuz amaç

`so as not to disturb him` — *onu rahatsız etmemek için*

`in order not to be late` — *geç kalmamak için*

`for fear of waking the baby` — *bebeği uyandırmamak için*

~~`✗to not disturb him (daha zayıf biçim)`~~

4 **so / such … that for result** · Sonuç yapısı

`He spoke so loudly that nobody could hear.` — *O kadar yüksek sesle konuştu ki…*

`It was such a shock that she fainted.` — *Öyle bir şoktu ki bayıldı.*

`There was so much noise that we left.` — *O kadar gürültü vardı ki çıktık.*

`Sonuç fiilen gerçekleşmiştir.`

5 **Purpose ↔ result must not be confused** · Amaç ile sonuç karıştırılmamalıdır

```
Amaç: niyet — gerçekleşmemiş olabilir.
Sonuç: fiilen olan etki.
so that + modal ⇔ so … that + gerçek olay
Karıştırılırsa niyet olgu gibi sunulur.
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.SUB.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Amaç ve sonuç**

Cümleyi tamamlayın.

1. `He left early ___ ___ ___ catch the train. (amaç, resmî)`
   CEVAP in order to
   'so that' amaç, 'so' sonuç bildirir ve ikisi biçimce çok yakındır. Amaç gerçekleşmemiş olabilir, sonuç gerçekleşmiştir.
2. `He left early ___ ___ he could catch the train.`
   CEVAP so that
3. `He left early ___ ___ ___ ___ miss the train. (olumsuz amaç)`
   CEVAP so as not to
4. `It was ___ late ___ we cancelled the meeting.`
   CEVAP so … that
5. `He spoke quietly ___ ___ ___ ___ wake the baby.`
   CEVAP in order not to
6. `The noise was ___ that nobody could work.`
   CEVAP such

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Amaç mı sonuç mu?**

Ayırın ve düzeltin.

1. `He studied hard so that he passed. / so that he could pass.`
   CEVAP İkincisi amaçtır (kip gerekir); birincisi sonuç okumasına kayar ve zayıftır.
2. `✗ He left early for catch the train.`
   CEVAP …to catch the train. — amaç bildiren for + fiil kullanılmaz.
3. `✗ He left early for to catch the train.`
   CEVAP …to catch the train.
4. `for ne zaman amaç bildirir?`
   CEVAP İsimle: He left early for the meeting ✓. Fiille değil.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Gerekçeli plan**

Beş cümle yazın; üçü amaç, ikisi sonuç bildirsin ve farklı yapılar kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP We rescheduled the meeting in order to include the finance team. The agenda was shortened so that everyone could speak. Documents were sent early so as not to waste time. The discussion was so detailed that we ran out of time. It was such a productive session that we agreed to repeat it monthly.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi eşinize verin; o amaç cümlelerini sonuç cümlesine çevirmeyi denesin ve anlamın nasıl değiştiğini yazsın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: We left early so that we could catch the train. (amaç) → We left early, so we caught the train. (sonuç — gerçekleşti)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Üç amaç, iki sonuç yapısı var. 2) so that sonrası kip fiil, so as to sonrası mastar. 3) Amaç ile sonuç anlamca ayrılmış.

12 Bilgi Yapısı ve Özel Yapılar

Information Structure & Special Constructions

INFO

B2.INFO.01 Cleft Sentences *Yarma Cümleler* ◇ yüksek verim

↑ B1.INFO.02 → VII.34

It + be + odak + ilgi cümlesi · What + cümle + be + odak · ters biçim · All I want is… · The thing that…

Yarma cümleler, tek bir önermeyi ikiye bölerek bir öğeyi odağa alır. İşlevleri yalnızca vurgu değil, karşıtlık ve düzeltmedir: It wasn't Ali, it was Can cümlesi bir yanlış anlamayı düzeltir. İngilizce öğe sırası görece katı olduğu için — Türkçedeki gibi vurguyu sırayı değiştirerek veremezsiniz — bu yapılar dilin vurgu ihtiyacını karşılayan yapısal araçlardır. Akademik ve retorik yazının da temel araçlarındandır.

Clefts split a proposition to foreground one element, typically for contrast or correction; they compensate for English's fixed word order.

AYRIM It was John who broke it. (Ali değil, John) ≠ John broke it. (yansız)

SIK HATA

✗ Was John who broke it. What I need is to have a holiday.
✓ It was John who broke it. What I need is a holiday.

Türkçede vurgu öğeyi yükleme yaklaştırarak verilir; İngilizcede sıra sabit olduğundan yapısal araç gerekir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Yarma cümle vurgu değil, karşıtlık kurar**

Öğrencilere yarma cümleler çoğu kez "vurgulama yolu" olarak öğretilir; bu eksik bir tanımdır ve yanlış kullanıma yol açar. Yarma cümle, odaktaki öğeyi başka olasılıklara karşı ayırır: It was John who broke it cümlesi "başkası değil John" demektir. Karşıtlık bağlamı olmadan kullanıldığında cümle tuhaf düşer ve okuyucu var olmayan bir karşıtlık arar. Bu yüzden yarma cümle her yerde değil, bir düzeltme ya da ayrım gerektiğinde kullanılır.

It was John who broke the window. — *Camı kıran John'dı. (başkası değil)*

It wasn't Ali, it was Can. — *Ali değildi, Can'dı. (düzeltme)*

What I need is a holiday, not more work. — *(karşıtlık açık)*

~~✗It was yesterday that I got up. (karşıtlık yoksa tuhaf düşer)~~

It was only yesterday that I heard about it. ✓ (only karşıtlığı kurar)

Ölçüt: bir karşıtlık ya da düzeltme var mı?

KAVRAMA SORUSU Which element is in focus? · What is being corrected or contrasted?

SINIFTA Yarma cümleyi düzeltme bağlamında öğretin: yanlış bir bilgi verin, öğrenci yarma cümleyle düzeltsin. İşlev böylece doğal olarak ortaya çıkar.

1 **It-cleft: It + be + focus + relative clause** · It-cleft yapısı

It was John who broke the window. — *Camı kıran John'dı.*

It was in 2019 that they moved. — *2019'da taşındılar.*

It is the cost that worries me. — *Beni kaygılandıran maliyet.*

Odak be ile ilgi cümlesi arasındadır.

2 **Wh-cleft: What … is/was …** · Wh-cleft yapısı

What I need is a holiday. — *İhtiyacım olan bir tatil.*

What surprised me was his reaction. — *Beni şaşırtan tepkisiydi.*

What he did was resign. — *Yaptığı şey istifa etmekti.*

Odak sonda durur.

3 **Reverse wh-cleft** · Ters wh-cleft

A holiday is what I need. — *Bir tatil, işte ihtiyacım olan.*

His reaction was what surprised me. — *Beni şaşırtan tepkisiydi.*

Odak başa alınır.

Konuşmada daha yaygındır.

4 **all-cleft and the thing-cleft** · Diğer yarma biçimleri

`All I want is peace.` — *Tek istediğim huzur.*

`The thing that worries me is the cost.` — *Beni kaygılandıran şey maliyet.*

`The reason why he left is unclear.` — *Gitme nedeni belirsiz.*

`all` ve `the thing` de odak kurar.

5 **Clefts are contrastive and corrective** · Yarma cümleler karşıtlık kurar

`It wasn't Ali, it was Can.` — *Ali değildi, Can'dı.*

`It's not the money that matters.` — *Önemli olan para değil.*

`What I said was 'maybe', not 'yes'.` — *Dediğim 'belki'ydi, 'evet' değil.*

Yarma cümle düzeltme aracıdır.

6 **Clefts are a construction layer, not a basic pattern** · Yarma cümle temel kalıp değil, ek katmandır

Yarma cümle temel kalıp değildir.

Var olan bir cümlenin yeniden paketlenmesidir.

İçerik aynı, bilgi dağılımı farklıdır.

Ayrıntı için → Bölüm VII.34

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.INFO.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Yarma cümle türleri**

İstenen yarma cümleyi kurun.

1. `The delay caused the problem. → it-cleft (odak: delay)`
   CEVAP It was the delay that caused the problem.
   Yarma cümlesi bir karşıtlık kurar; karşıtlanacak bir şey yoksa yapı boşa gider. Her yarma cümlesine örtük bir 'değil' eşlik eder.
2. `We need more time. → wh-cleft`
   CEVAP What we need is more time.
3. `We need more time. → reversed wh-cleft`
   CEVAP More time is what we need.
4. `He resigned. → all-cleft`
   CEVAP All he did was resign.
5. `She wrote the report. → it-cleft (odak: report)`
   CEVAP It was the report that she wrote.
6. `They arrived on Monday. → it-cleft (odak: Monday)`
   CEVAP It was on Monday that they arrived.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Odak ne yapar?**

Değerlendirin.

1. `It was Ali who broke it. — hangi varsayımı taşır?`
   CEVAP Birinin kırdığı zaten bilinmektedir; yeni bilgi Ali'dir. Ayrıca başka biri savı örtük olarak reddedilir.
2. `What I need is rest. — burada odak nerede?`
   CEVAP Odak sondadır: rest. Yapı yeni bilgiyi cümle sonuna taşır.
3. `✗ It is Ali who break the window.`
   CEVAP It was Ali who broke the window. — zaman uyumu.
4. `Yarma cümle konuşmada mı yazıda mı sıktır?`
   CEVAP İkisinde de; konuşmada tonlama odağı verir, yazıda tonlama olmadığı için yapı devreye girer.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Üç odak**

Tek bir olayı üç farklı yarma cümleyle yazın; her birinde odak değişsin.

1. GÖREV 1 (temel) — Üç cümle.
   ÖRNEK CEVAP Temel: The finance office rejected the application in June. → It was the finance office that rejected the application. → It was the application that the finance office rejected. → It was in June that the application was rejected.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Üç yarma cümlenizi sınıfa okuyun; arkadaşlarınız her birinin hangi soruya yanıt olduğunu ve neyi karşıtladığını söylesin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: It was on Friday that they left. (cuma günü — perşembe değil) What they did was leave. (yaptıkları şey ayrılmaktı) All I want is an answer.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Üç sürümde odak farklı. 2) It-yarma ve what-yarma yapıları doğru. 3) Her odak bir karşıtlık kuruyor.

B2.INFO.02 Inversion — Introduction *Devrik Yapı — Giriş*

→ VII.35

özne-yardımcı devrikliği · olumsuz zarftan sonra · koşul devrikliği · so/neither sonrası

Devriklik İngilizcede sınırlı ve kurallı bir olgudur: özne ile yardımcı fiil yer değiştirir. Sorularda zorunludur; olumsuz ya da kısıtlayıcı bir zarf cümle başına alındığında da zorunlu hâle gelir ve bu ikinci durum yazılı üslubun tipik özelliğidir. Devriklik resmiyeti ve retorik yoğunluğu artırır; bu yüzden konuşmada değil, yazıda ve söylevlerde işlektir. Yardımcı fiil yoksa do devreye girer.

Inversion is subject–auxiliary reordering, obligatory in questions and after fronted negative adverbials; it raises formality.

AYRIM I have never seen such a thing. → Never have I seen such a thing.

SIK HATA

✗ Never I have seen such a thing. Rarely he goes out.
✓ Never have I seen such a thing. Rarely does he go out.

Türkçede devriklik yoktur ve vurgu öğe sırasıyla verilir; bu yüzden öğrenci zarfı öne alır ama devrikliği yapmaz.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Zarfı öne alırsanız devrikliği de yapmalısınız**

Olumsuz ya da kısıtlayıcı bir zarf cümle başına alındığında devriklik zorunludur; bu bir üslup seçeneği değildir. Never, rarely, seldom, hardly, no sooner, not only, under no circumstances gibi öğeler öne alındığında yardımcı fiil özneden önce gelir ve yardımcı yoksa do eklenir. Öğrenci zarfı öne alıp devrikliği atladığında cümle yarım kalmış olur ve sınavda doğrudan hata sayılır. Güvenli yol, devrikliği yapmayacaksa zarfı öne almamaktır.

Never have I seen such a thing. ✓

~~✗Never I have seen such a thing.~~

Rarely does he go out. ✓ — *✗Rarely he goes out.*

No sooner had we arrived than it started to rain. ✓

Not only did she win, but she also broke the record. ✓

Under no circumstances should you sign it. ✓

KAVRAMA SORUSU Is there a negative adverbial at the front? · Which auxiliary moves?

SINIFTA Devrikliği önce dönüştürme, sonra tanıma olarak çalıştırın; üretim beklentisi B2'de yalnızca en yaygın birkaç kalıpla sınırlı tutulmalıdır.

1 **Subject–auxiliary inversion in questions** · Soruda özne-yardımcı devrikliği

Has she left? — *Gitti mi?*

Did you see it? — *Gördün mü?*

Yardımcı fiil özneden önce gelir.

Yardımcı yoksa do eklenir.

2 **Inversion after negative adverbials** · Olumsuz zarftan sonra devriklik

`Never have I seen such a thing.` — *Böyle bir şey hiç görmedim.*

`Seldom does he complain.` — *Nadiren şikâyet eder.*

`Little did we know…` — *Az biliyorduk ki…*

`Not until later did I realise…` — *Ancak sonra fark ettim…*

3 **Conditional inversion** · Koşul devrikliği

`Had I known…` — *Bilseydim…*

`Were I you…` — *Yerinde olsam…*

`Should you need help…` — *Yardıma ihtiyacınız olursa…*

`if düşer, yardımcı öne gelir.`

4 **Inversion after so / neither** · so ve neither sonrası devriklik

`So do I.` — *Ben de.*

`Neither does she.` — *O da değil.*

`So did we all.` — *Hepimiz öyle yaptık.*

~~`✗So I do. (farklı anlam)`~~

5 **Inversion raises the formality level** · Devriklik resmiyeti yükseltir

`Devriklik yazılı ve retorik üsluba aittir.`

`Konuşmada seyrek, söylevde yoğundur.`

`Aşırı kullanımı yapmacık düşer.`

`B2'de tanıma önceliklidir, üretim ikincil.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.INFO.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Devrik yapı kur**

Cümleyi devrikle yeniden yazın.

1. `I have never seen such chaos.`
   CEVAP Never have I seen such chaos.
   Olumsuz zarf öne çekilince devriklik zorunludur; yansız zaman ya da yer zarfında değildir. İki durumu ayırmadan verilen kural aşırı genelleme üretir.
2. `He had hardly arrived when it started.`
   CEVAP Hardly had he arrived when it started.
3. `We not only lost but we were humiliated.`
   CEVAP Not only did we lose, but we were humiliated.
4. `She had no sooner left than the phone rang.`
   CEVAP No sooner had she left than the phone rang.
5. `You will understand only then.`
   CEVAP Only then will you understand.
6. `A small church stood on the hill.`
   CEVAP On the hill stood a small church.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **İki devriklik, iki kural**

Değerlendirin.

1. `Never have I seen… ile On the hill stood… — aynı yapı mı?`
   CEVAP Hayır. Birincisi yardımcı devrikliğidir (do gerekirse eklenir); ikincisi tam devrikliktir ve ana fiil öne gelir, do kullanılmaz.
2. `✗ On the hill did stand a church.`
   CEVAP On the hill stood a church.
3. `✗ Never I have seen this.`
   CEVAP Never have I seen this.
4. `✗ Rarely he comes late.`
   CEVAP Rarely does he come late.
5. `Devriklik zorunlu mu?`
   CEVAP Olumsuz/kısıtlayıcı öğe öne alınırsa evet. Yalnızca zaman ya da yer öne alınırsa gerekmez: Yesterday I saw him ✓.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Vurgulu anlatı**

Altı cümle yazın; dördünde yardımcı devrikliği, ikisinde tam devriklik kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Never had the team faced such pressure. Rarely does a decision attract so much criticism. Not only was the budget cut, but staff were also reduced. Only after the report was published did the truth emerge. Behind the old wall stood a forgotten fountain. In the corner sat an elderly man reading.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi düz sıraya çevirip yan yana yazın; hangi devrikliğin yazı dilinde tuhaf durduğunu işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Not until later did we realise. ← We didn't realise until later. — On the hill stood a house. ← A house stood on the hill.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dört yardımcı devrikliği ve iki tam devriklik var. 2) Olumsuz zarf başta ise devriklik zorunlu. 3) Tam devriklikte özne zamir değil.

B2.INFO.03 Extraposition and Anticipatory it *Öteleme ve Öncül it* ◇ yüksek verim

↑ B1.PRON.03 → VII.33

`It + be + sıfat/isim + that cümlesi ya da mastar · I find it difficult to… · sona ağırlık ilkesi`

İngilizce ağır öğeleri cümlenin sonunda taşır; bu, dilin en genel bilgi yapısı ilkelerinden biridir. Öteleme, uzun bir özneyi ya da nesneyi sona atıp yerine biçimsel it koyar. Bu yüzden It is surprising that he left cümlesi belirtisiz, That he left is surprising cümlesi ise belirtili biçimdir; ikincisi doğrudur ama ağır ve az kullanılır. Öğrenciye ötelemenin bir seçenek değil, olağan biçim olduğu öğretilmelidir.

Extraposition moves heavy clauses to the end and fills the subject slot with it; it is the unmarked, default option.

AYRIM It is surprising that he left. (olağan) ↔ That he left is surprising. (belirtili, ağır)

SIK HATA

```
✗ Is surprising that he left. I find difficult to understand him.
✓ It is surprising that he left. I find it difficult to understand him.
```

Türkçe özne düşürebildiği ve ağır özneyi başta taşıyabildiği için hem it düşer hem de öteleme gereği görülmez.

KAVRAMA SORUSU Which element is the heaviest? · Is there a subject in the slot?

SINIFTA Sona ağırlık ilkesini tek bir cümleyi iki biçimde yazdırarak gösterin; öğrenci hangisinin daha rahat okunduğunu kendisi söyler.

1 Subject extraposition · Özne ötelemesi

`It is surprising that he left.` — *Gitmesi şaşırtıcı.*
`It seems that they have finished.` — *Bitirmiş görünüyorlar.*
`It is important to practise regularly.` — *Düzenli çalışmak önemli.*
~~`✗Is surprising that he left.`~~

2 Anticipatory object · Öncül nesne

`I find it difficult to understand him.` — *Onu anlamakta zorlanıyorum.*
`She made it clear that she disagreed.` — *Katılmadığını açıkça belirtti.*
`We consider it essential that everyone attend.` — *Herkesin katılmasını şart görüyoruz.*
~~`✗I find difficult to understand him.`~~

3 The end-weight principle · Sona ağırlık ilkesi

`Uzun ve karmaşık öğe sona gider.`
`He gave the book to the man who had been waiting. ✓`
~~`✗He gave to the man who had been waiting the book.`~~
`Sona ağırlık, İngilizcenin temel eğilimidir.`

4 Extraposition is the unmarked option · Öteleme olağan seçenektir

`It is surprising that he left.` — *olağan biçim*
`That he left is surprising.` — *belirtili, ağır*
`İkincisi doğrudur ama seyrek kullanılır.`
`Öteleme bir seçenek değil, varsayılan biçimdir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.INFO.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Öteleme

Ağır özneyi sona atarak yeniden yazın.

1. `That he lied is obvious.`
   CEVAP It is obvious that he lied.
   Öncül 'it' ağır özneyi cümle sonuna atar; İngilizcenin sona ağırlık ilkesidir. Türkçede ağırlık başa gelebildiği için bu ilke açıkça anlatılmalıdır.
2. `To finish this today is impossible.`
   CEVAP It is impossible to finish this today.
3. `Whether they will agree is unclear.`
   CEVAP It is unclear whether they will agree.
4. `That the results were wrong surprised nobody.`
   CEVAP It surprised nobody that the results were wrong.
5. `Learning a language quickly is difficult.`
   CEVAP It is difficult to learn a language quickly.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Neden öteleme?

Değerlendirin.

1. `Öteleme neden yapılır?`
   CEVAP İngilizce ağır öğeyi sona iter (end-weight ilkesi); uzun özne cümlenin başında okuma yükü yaratır.
2. `✗ Is obvious that he lied.`
   CEVAP It is obvious that he lied. — özne konumu boş bırakılamaz.
3. `It seems that he is ill. / He seems to be ill. — fark nedir?`
   CEVAP Aynı anlam, farklı paketleme: birincisinde öteleme, ikincisinde yükseltme.
4. `There is a problem. / A problem exists. — hangisi doğal?`
   CEVAP Birincisi — yeni bilgi sona konur. Varlık bildiren there aynı ilkeyi izler.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Akademik giriş paragrafı

Altı cümlelik bir paragraf yazın; en az dördünde öncül it kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP It is widely accepted that early intervention improves outcomes. It remains unclear, however, which factors matter most. It is therefore necessary to examine the evidence more closely. It appears that context plays a decisive role. It would be premature to draw firm conclusions. What follows is an attempt to clarify these questions.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Paragrafınızdaki öncül it yapılarını kaldırıp cümleleri yeniden kurun; hangisinin okunamayacak kadar ağırlaştığını gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: It is clear that the method failed. → That the method failed is clear. (ağır) It has been argued that...
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) En az dört öncül it var. 2) Ağır özne cümle sonuna atılmış. 3) it boş özne olarak gönderge taşımıyor.

B2.INFO.04 Existential there *Varlık Bildiren there*

→ VII.32

there + be + BELİRSİZ isim öbeği · there + remain/exist/seem to be

Varlık bildiren there yapısı, sahneye yeni bir varlık sokar. Bu yüzden ardından belirsiz bir isim öbeği gelir: yeni tanıtılan bir şey tanımı gereği henüz bilinen değildir. Belirli bir öbek geldiğinde yapı bozulur, çünkü bilinen bir varlık tanıtılamaz. there ayrıca be dışındaki fiillerle de kullanılabilir ve bu biçimler resmî yazıda yaygındır. Son olarak varlık bildiren there ile yer bildiren there sesletim ve işlev bakımından farklıdır.

Existential there introduces a new entity and therefore requires an indefinite noun phrase.

AYRIM There is a book on the table. ✓ · There is the book on the table. ✗

SIK HATA

✗ There is the problem with your plan. In the room there are the students.
✓ There is a problem with your plan. The students are in the room.

Türkçede varlık bildirimi "var" sözcüğüyle kurulur ve belirlilik kısıtı taşımaz; öğrenci belirli öbeği rahatlıkla yerleştirir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **there'den sonra belirli öbek gelmez**

Varlık bildiren yapının işlevi bir şeyi ilk kez sahneye sokmaktır; bu yüzden ardından gelen isim öbeği belirsiz olmalıdır. There is the book on the table cümlesi bozuktur, çünkü zaten bilinen bir kitap tanıtılamaz. Doğru biçim The book is on the table'dır. Türkçede "masada kitap var" ve "kitap masada" arasındaki fark belirlilik kısıtıyla değil bağlamla kurulduğu için öğrenci bu kısıtı sezmez. İstisna listeleme bağlamıdır: There is the question of funding gibi kullanımlar, sıralanan konuları tanıtırken kabul edilir.

There is a book on the table. ✓ — *yeni tanıtılıyor*

The book is on the table. ✓ — *bilinen kitap*

~~✗There is the book on the table.~~

There are some problems with the plan. ✓

~~✗There are the problems with the plan.~~

İstisna: There is the question of funding to consider. ✓ (listeleme)

KAVRAMA SORUSU Is this entity being introduced for the first time? · Is the noun phrase definite?

SINIFTA Belirlilik kısıtını tek bir soruyla sınatın: bu varlık okuyucu için yeni mi? Yeni değilse there kullanılmaz.

1 **there + be + indefinite noun phrase** · Yapı

There is a problem. — *Bir sorun var.*
There are three options. — *Üç seçenek var.*
There was a delay. — *Bir gecikme oldu.*
there + be + belirsiz öbek

2 **there with other verbs** · Diğer fiillerle there

There remains one question. — *Bir soru kalıyor.*
There exist several theories. — *Birkaç kuram vardır.*
There arose a difficulty. — *Bir güçlük ortaya çıktı.*
Resmî yazıda yaygındır.

3 **there + seem / appear to be** · Yükseltmeli varlık yapısı

There seems to be a mistake. — *Bir hata var gibi görünüyor.*
There appear to be two options. — *İki seçenek var görünüyor.*
There is said to be a shortage. — *Bir kıtlık olduğu söyleniyor.*
Yükseltme fiilleriyle birleşir.

4 **Definite noun phrases are avoided after there** · there sonrası belirli öbek gelmez

~~✗There is the book on the table.~~
The book is on the table. ✓
~~✗There are the students in the room.~~
İstisna: There is the question of cost. ✓ (listeleme)

5 **Existential there ≠ locative there** · Varlık there ile yer there farkı

There are students there. — *Orada öğrenciler var.*

İlk there: varlık bildirir (vurgusuz).

İkinci there: yer bildirir (vurgulu).

Yazımı aynı, işlevi ve sesletimi farklıdır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.INFO.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Varlık bildiren there**

Cümleyi there yapısıyla yazın.

1. A problem exists.
   CEVAP There is a problem.
   *'there' yapısı belirsiz özne ister; belirli özne alamaz. Bu kısıt öğretilmezse öğrenci *There is the problem üretir.*
2. Many objections were raised.
   CEVAP There were many objections.
3. No reason to worry exists.
   CEVAP There is no reason to worry.
4. Some people were waiting outside.
   CEVAP There were some people waiting outside.
5. A chance that he will come exists.
   CEVAP There is a chance that he will come.
6. Nothing remained to be said.
   CEVAP There was nothing left to say.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Belirlilik kısıtı**

Değerlendirin.

1. ✗ There is the book on the table.
   CEVAP The book is on the table. — there yapısı belirli isim öbeğiyle kurulmaz.
2. There is my brother! — bu neden olur?
   CEVAP Liste okuması ya da işaret etme bağlamında kısıt gevşer; bu bir istisnadır, kuralın çürütülmesi değildir.
3. ✗ There are the reasons for this.
   CEVAP There are several reasons for this.
4. there yapısı hangi bilgi işlevini görür?
   CEVAP Yeni, belirsiz bir varlığı söyleme sokar; özne konumunu boşaltıp yeni bilgiyi sona taşır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Durum betimlemesi**

Altı cümlelik bir durum betimlemesi yazın; dördünde there yapısı, ikisinde belirli özne bulunsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP There are three main problems with the current system. There is no clear procedure for appeals. The procedure that does exist is rarely used. There have been several complaints this year. There seems to be little willingness to change. The department has promised a review.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) there'li cümlelerinizi belirli özneli biçime çevirmeyi deneyin; hangilerinin bozulduğunu bulup belirlilik kısıtını yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: There is a problem. → *There is the problem. (belirli özne there ile gelmez) The problem is obvious. (belirli — there'siz)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Dört there yapısı ve iki belirli özne var. 2) there'den sonra belirsiz ad öbeği. 3) Belirlilik kısıtı dile getirilmiş.

13 Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi

Discourse, Cohesion & Register

DISC

B2.DISC.01 Cohesion Devices — Advanced *Bağdaşıklık Araçları — İleri*

◇ yüksek verim

↑ B1.DISC.02

bilinen bilgi başa, yeni bilgi sona · tema ilerlemesi · yönlendirme ifadeleri · özetleyici isimler

Bağdaşıklık B2'de artık bağlaç kullanmakla sınırlı değildir; cümlelerin bilgi düzeninin yönetilmesidir. İngilizce cümle, bilinen bilgiyle başlar ve yeni bilgiyle biter; bir sonraki cümle de bu yeni bilgiyi alıp başa taşır. Bu zincir kurulmadığında metin dilbilgisel olarak kusursuz ama kopuk okunur. Akademik yazıda buna yönlendirme ifadeleri ve özetleyici isimler eklenir: bir önceki paragrafın tamamı this approach gibi bir öbekle geri çağrılır.

Cohesion at B2 means managing information flow: given first, new last, with each new element becoming the next sentence's theme.

AYRIM ...caused a delay. The delay affected... (zincir) ↔ ...caused a delay. Our budget was... (kopuk)

SIK HATA

✗ It was late, however we left.
✓ It was late; however, we left.

Türkçede bilgi düzeni ekle ve sırayla esnekçe kurulduğu için öğrenci İngilizcede cümle başı konumunun bağdaşıklık taşıdığını fark etmez.

KAVRAMA SORUSU What connects this sentence to the previous one? · Is the first element already known?

SINIFTA Öğrencinin metnindeki her cümlenin ilk öğesini işaretletin; zincir kopan yerler görsel olarak ortaya çıkar.

1 **Given–new information ordering** · Bilinen-yeni bilgi sıralaması

Cümle başı = bilinen · cümle sonu = yeni
The storm caused a delay. The delay affected all flights. ✓
~~✗The storm caused a delay. All flights were affected by the delay. (zincir zayıf)~~
Yeni bilgi sonda taşınır.

2 **Thematic progression across sentences** · Cümleler arası tema ilerlemesi

Doğrusal: A→B, B→C (her cümle öncekinin sonundan başlar)
Sabit temalı: aynı özne sürer
Türetilmiş: bir üst temadan alt temalar çıkar
Üç örüntü de geçerlidir; karışıklık kusurdur.

3 **Signposting in academic writing** · Akademik yazıda yönlendirme

This paper argues that… — *Bu çalışma şunu savunmaktadır...*
As shown above… — *Yukarıda gösterildiği gibi...*
The following section examines… — *İzleyen bölüm şunu incelemektedir...*
Okuyucuya yol gösterir.

4 **Summary nouns as cohesive links** · Özetleyici isimlerle bağlama

this approach — *bu yaklaşım*
this problem · such a view · these findings
Bir paragrafın tamamı tek öbekle geri çağrılır.
Akademik bağdaşıklığın temel aracıdır.

5 **Punctuating conjunctive adverbs correctly** · Bağlayıcı zarfların doğru noktalanması

~~✗It was late, however we left.~~
It was late; however, we left. ✓
It was late. However, we left. ✓
Bağlayıcı zarf bağlaç değildir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.DISC.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* İleri bağdaşıklık

Aracı adlandırın.

1. …for this reason · consequently · hence
   CEVAP Sonuç bağlayıcıları.
   Etiketleyici isimler (approach, issue, drawback) önceki cümleyi paketleyip yeni cümleye özne yapar. Akademik bağdaşıklığın en güçlü aracıdır ve nadiren öğretilir.
2. the former … the latter
   CEVAP Ayırt edici gönderim.
3. such a policy · this approach
   CEVAP Etiketleyici isim (labelling noun) ile geriye gönderim.
4. as noted above · see section 3
   CEVAP Metin içi yönlendirme.
5. in other words · that is to say
   CEVAP Yeniden ifade.
6. admittedly … nevertheless
   CEVAP Ödün–karşıtlık çifti.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Etiketleyici isim

Boşluğa uygun ismi yazın.

1. Prices rose by 40%. This ___ affected all sectors.
   CEVAP increase / rise / development
2. They refused to negotiate. This ___ surprised everyone.
   CEVAP refusal / decision / stance
3. The system failed twice. This ___ cannot be ignored.
   CEVAP failure / problem / pattern
4. Etiketleyici isim ne kazandırır?
   CEVAP Önceki cümleyi tek sözcükle özetler, yorum ekler ve belirsiz this kullanımından kurtarır.
5. ✗ This is why this happened because of this.
   CEVAP Yığılmış belirsiz gönderim — This delay explains the outcome.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Akademik paragraf

Altı cümlelik bir paragraf yazın; en az iki etiketleyici isim, iki bağlayıcı ve bir the former/the latter kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP Two approaches have been proposed: regulation and self-monitoring. The former is faster to implement; the latter is cheaper. This distinction matters for policy. Consequently, most authorities have adopted a mixed model. This compromise has, however, produced inconsistent results. As noted above, the evidence remains limited.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Paragrafınızdaki etiketleyici isimleri silip eşinize verin; o metnin bağının nasıl gevşediğini yazsın. former/latter sırasını bilerek ters çevirip sınayın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: This approach has one drawback… / Two options exist: the former is cheaper, the latter faster.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) En az iki etiketleyici isim (approach, issue, drawback) var. 2) İki bağlayıcı işleve uygun. 3) the former/the latter sırası doğru.

B2.DISC.02 Register and Style *Kullanım Düzeyi ve Üslup*

↑ B1.DISC.03

resmî: adlaştırma, edilgen, Latince kökenli sözcük · günlük: kısaltma, öbek fiil, eksilti · yansız orta düzey

Üslup düzeyi, dilbilgisi doğruluğundan bağımsız bir uygunluk sorunudur. B2 düzeyinde tipik hata artık dilbilgisi değil, üslup uyumsuzluğudur: resmî bir başvuru mektubunda kısaltma kullanmak, ya da arkadaşa yazılan bir mesajda ağır adlaştırmalar kurmak. İki uç arasında geniş bir orta alan vardır ve iş yazışmasının çoğu bu alandadır; öğrencinin asıl öğrenmesi gereken de bu ortayı bulabilmektir.

Register is appropriateness, not correctness; at B2 the typical error is register mismatch rather than grammar.

AYRIM I wanna know... (mesaj) ↔ I would like to enquire... (resmî mektup)

SIK HATA

✗ Resmî başvuruda: I wanna know if you can help me out.
✓ I would like to know whether you could assist me.

Türkçede resmiyet hitap ve ek seçimiyle kurulur; sözcük kökeninin ve yapı seçiminin üslup taşıdığı bilgisi ayrıca öğretilmelidir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Aşırı resmiyet de bir üslup hatasıdır**

Öğrenciler resmî yazının "ne kadar ağırsa o kadar iyi" olduğunu sanır ve gereksiz yere ağdalı yapılar kullanır. Oysa günümüz iş ve akademik İngilizcesi sadeliği yeğler: gereksiz adlaştırma, uzun edat öbekleri ve arkaik kalıplar (herewith, aforementioned, I beg to inform you) bugün kötü üslup sayılır. Doğru ölçüt ağırlık değil, uygunluk ve açıklıktır. Aşırı resmiyet, aşırı samimiyet kadar belirgin bir uyumsuzluktur ve okuyucuda yapaylık izlenimi bırakır.

I am writing to enquire about… ✓ (uygun resmiyet)

~~✗I beg to inform you that I am desirous of ascertaining… (arkaik)~~

Please find attached the report. ✓

~~✗Enclosed herewith please find the aforementioned document.~~

We decided to postpone the meeting. ✓

~~✗A decision was taken with regard to the postponement of the meeting. (aşırı adlaştırma)~~

KAVRAMA SORUSU Who is the reader? · Would this sentence fit in that document?

SINIFTA Aynı iletiyi üç ortama yazdırın ve öğrencilere birbirinin metnini değerlendirtin; üslup duyarlılığı en iyi karşılaştırmayla gelişir.

1 **Features of formal written English** · Resmî yazı dilinin özellikleri

adlaştırma: the implementation of the policy
edilgen: It was decided that…
Latince kökenli sözcük: postpone, discover, investigate
Uzun cümle, düşük kişisellik.

2 **Features of informal spoken English** · Günlük konuşma dilinin özellikleri

kısaltma: don't, it's, we'll
öbek fiil: put off, find out, look into
eksilti: Want some? — Sure.
söylem belirleyici: you know, I mean, actually

3 **Neutral and academic middle register** · Yansız ve akademik orta düzey

I'm writing to ask about… — *iş e-postası*
The report shows that… — *rapor*
Ne kısaltma yığını ne ağdalı yapı.
İş yazışmasının çoğu bu alandadır.

4 **Register mismatch is a B2 error type** · Üslup uyumsuzluğu B2 hata türüdür

~~✗Resmî mektupta: I wanna know…~~

~~✗Arkadaşa mesajda: I should be most grateful if…~~

Uyumsuzluk dilbilgisi hatası değildir.

Ama okuyucuda güçlü bir etki bırakır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.DISC.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Kayıt işaretleri**

Cümlenin kaydını yükseltin.

1. `We need to sort this out quickly.`
   CEVAP This matter requires prompt resolution.
   Kayıt üç göstergeyle ölçülebilir: kısaltma, öbek fiil, adlaştırma. Öğrenciye bu üç gösterge verilirse metin türünü kendi ayarlayabilir.
2. `Loads of people complained.`
   CEVAP A considerable number of people complained.
3. `The plan didn't work out.`
   CEVAP The plan proved unsuccessful.
4. `We put off the decision.`
   CEVAP The decision was postponed.
5. `It's a big deal.`
   CEVAP It is a significant issue.
6. `Get in touch if you need anything.`
   CEVAP Please contact us should you require further information.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kayıt işaretleri nelerdir?**

Değerlendirin.

1. `Beş kayıt işareti sayın.`
   CEVAP Kısaltma kullanımı · öbek fiil ↔ Latince fiil · kişisel zamir sıklığı · yumuşatma yoğunluğu · edilgen ve adlaştırma oranı.
2. `Akademik yazıda I kullanılmaz — doğru mu?`
   CEVAP Hayır. Alana göre değişir; beşerî bilimlerde yaygındır, bazı doğa bilimi dergilerinde seyrektir. Mutlak yasak yoktur.
3. `✗ In this essay I wanna show that…`
   CEVAP This paper argues that… / In this essay I argue that…
4. `Fazla resmî yazmak da hata mıdır?`
   CEVAP Evet — bağlama uymayan her kayıt hatadır. E-postada Yours faithfully kullanmak arkadaşça bir mesajı bozar.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Üç kayıt**

Aynı bilgiyi üç kayıtta yazın: mesaj, iş e-postası, akademik metin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Üç sürüm.`
   ÖRNEK CEVAP Mesaj: Can't make Friday — let's move it? · İş e-postası: I am afraid I am unable to attend on Friday. Would Monday be possible? · Akademik: The session scheduled for Friday has been rescheduled owing to a conflict of commitments.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Üç sürümü karıştırıp sınıfa dağıtın; arkadaşlarınız hangisinin hangi kayda ait olduğunu bulsun. Kaydı ele veren üç öğeyi işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Mesaj: can't make it sorry — E-posta: I'm afraid I won't be able to attend. — Akademik: Attendance was not possible owing to…
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Üç kayıt açıkça ayrışıyor. 2) Kısaltma, öbek fiil ve adlaştırma dağılımı kayda uygun. 3) Bilgi içeriği üçünde de aynı.

B2.DISC.03 Argument Structure in Writing *Yazıda Sav Yapısı* ◇ yüksek verim

sav → dayanak → karşı sav → çürütme · ödün verip karşı çıkma · çekimser önerme

Tartışma metni bir dilbilgisi konusu değildir ama tümüyle dilbilgisel araçlarla kurulur: koşul cümleleri olasılıkları, ödün cümleleri karşı görüşü, edilgen ve adlaştırma nesnelliği, kip yumuşatıcıları ise iddia gücünü taşır. B2 yazma sınavlarında değerlendirilen şey büyük ölçüde bu araçların yerinde kullanımıdır. En etkili hamle, karşı görüşe önce ödün verip sonra sınırını göstermektir.

Argumentative writing is built from grammatical resources: concession, condition, hedging, passive and nominalisation.

AYRIM While it is true that..., the evidence suggests... (ödün + karşı çıkış)

SIK HATA

```
✗ This is completely wrong and everyone knows it.
✓ While this view is widely held, the evidence suggests otherwise.
```

Türkçe tartışma yazısında doğrudan karşı çıkış daha kabul edilebilirken İngilizce akademik üslupta ödün verme beklenir.

KAVRAMA SORUSU What is the counter-argument? · Have you conceded before refuting?

SINIFTA Sav yapısını dilbilgisi dersine bağlayın: her adım için hangi yapının gerektiğini listeletin. Yazma ve dilbilgisi böylece birleşir.

1 **Claim, support, counter-claim, refutation** · Sav, dayanak, karşı sav, çürütme

```
Sav: Online learning improves access.
Dayanak: Studies show that…
Karşı sav: However, critics argue that…
Çürütme: Yet this overlooks…
```

2 **Concession before counter-argument** · Karşı savdan önce ödün verme

```
While it is true that costs are high, …
Although this argument has merit, …
Admittedly, the data are limited; however, …
Ödün, karşı çıkışı güçlendirir.
```

3 **Hedged versus assertive claims** · Çekimser ve iddialı önermeler

```
The data may suggest… — çekimser
This proves… — iddialı
It is widely accepted that… — uzlaşıya dayanır
İddia gücü kanıt gücüne eşit olmalıdır.
```

4 **Grammatical resources for each move** · Her adımın dilbilgisel araçları

```
Koşul: If this trend continues, …
Ödün: Although the sample was small, …
Edilgen: It has been argued that…
Adlaştırma: this interpretation
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.DISC.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Sav yapısı öğeleri**

Öğeyi adlandırın.

1. `Online teaching should be expanded.`
   CEVAP Sav (claim / thesis).
   Sav paragrafında karşı sav zorunludur; onsuz metin ikna edici değil, iddialı olur. Öğrenciler karşı savı zayıflık sanır.
2. `A 2022 study found a 15% improvement.`
   CEVAP Kanıt (evidence).
3. `This suggests that access matters more than format.`
   CEVAP Yorum (warrant / interpretation).
4. `Some argue that engagement drops.`
   CEVAP Karşı sav (counter-argument).
5. `However, this applies mainly to large groups.`
   CEVAP Karşı savın sınırlanması (rebuttal).
6. `Overall, the evidence supports expansion.`
   CEVAP Sonuç (conclusion).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Zayıf sav**

Sorunu bulun.

1. `Everyone knows that online teaching is worse.`
   CEVAP Kanıtsız genelleme ve otoriteye başvuru; okuru zorlar.
2. `A study proves that online teaching works.`
   CEVAP prove aşırıdır; tek çalışma kanıtlamaz — suggests / indicates uygundur.
3. `Online teaching is bad because it is not good.`
   CEVAP Döngüsel akıl yürütme.
4. `Karşı sav neden yazılır?`
   CEVAP Savı zayıflatmaz, güçlendirir: yazarın karşı görüşü bildiğini ve yanıtladığını gösterir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Tam sav paragrafı**

Altı cümlelik bir sav paragrafı yazın; sav, kanıt, yorum, karşı sav, sınırlama ve sonuç sırasıyla bulunsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Public transport in mid-sized cities should be subsidised. A 2023 survey showed that a 20% fare cut raised usage by a third. This indicates that price, rather than availability, limits use. Critics argue that subsidies are unsustainable. However, the reduction in road maintenance costs offsets much of the expense. On balance, targeted subsidies appear justified.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Paragrafınızın altı öğesini karıştırıp eşinize verin; o doğru sıraya dizsin. Karşı savı çıkarıp paragrafın ne kaybettiğini yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Sav → Kanıt (araştırmaya göre) → Yorum → Karşı sav (Admittedly...) → Sınırlama (However, this applies only to...) → Sonuç
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı öğe de var ve doğru sırada. 2) Karşı sav gerçekten karşıt. 3) Sınırlama savın kapsamını daraltıyor.

B2.DISC.04 Grammar and Prosody *Dilbilgisi ve Bürün*

↑ B1.INFO.01 · A2.CLAUSE.02 → VII.36 · VII.34 · VII.37

zayıf biçim /ə/ · cümle vurgusu içerik sözcüğünde · do-vurgusu · yarma ve devriklik = yazıdaki vurgu

Dilbilgisinin bir bölümü yalnızca sesle gerçekleşir. İngilizce, işlev sözcüklerini bağlantılı konuşmada zayıflatır (can /kən/, to /tə/, of /əv/) ve vurguyu içerik sözcüklerine dağıtır; bu, dilin ritmini kurar ve öğrencinin dinlediğini anlamasını doğrudan belirler. Vurgunun yeri anlamı değiştirebilir: I didn't say SHE took it cümlesi vurgunun düştüğü yere göre beş ayrı şey söyler. Yazıda bu araç yoktur; onun yerine yapı devreye girer — yarma cümle, devriklik, öne çekme ve do-vurgusu, konuşmadaki vurgunun yazıdaki karşılıklarıdır. Bu yüzden bürün, söylem dilbilgisinin bir parçasıdır, telaffuz dersinin süsü değil.

Part of English grammar is realised only in sound. Function words weaken in connected speech and stress falls on content words; stress placement can change meaning outright. Writing has no stress, so structure takes over: clefting, inversion, fronting and do-emphasis are the written equivalents of a stressed syllable.

AYRIM Konuşma: vurgu odağı taşır · Yazı: yapı odağı taşır — aynı işin iki farklı aracı

SIK HATA

✗ I DID tell you. (vurgusuz okunursa)
✓ I DID tell you. (did vurgulu)

Türkçe odağı fiilden önceki konuma taşıyarak kurar; İngilizce yalnız vurguyla kurabildiği için Türk öğrenci odağı duymaz ve üretmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Zayıf biçimler öğretilmezse dinleme çökmez, hiç kurulmaz**

Öğrenci can sözcüğünü yalnız /kæn/ olarak öğrenirse, akıcı konuşmada geçen /kən/ biçimini hiç duymaz ve cümlenin yarısını kaçırır. Bu bir telaffuz sorunu değil, bir dilbilgisi algılama sorunudur: yardımcı fiili duymayan öğrenci zamanı ve kutupluluğu çözemez. En kritik çift can /kən/ ile can't /kɑ:nt/ — anlam tersine döner.

`I can swim. /aɪ kən ˈswɪm/` — *zayıf biçim: can vurgusuz*

`I can't swim. /aɪ ˈkɑ:nt ˈswɪm/` — *güçlü biçim: olumsuzluk vurgulu*

`Yes, I can. /kæn/` — *son konumda güçlü biçim geri gelir*

~~✗Öğrenci her ikisini de /kæn/ duyarsa olumlu ile olumsuzu ayıramaz.~~

KAVRAMA SORUSU I DID tell you cümlesinde did olmasa anlam ne kaybederdi? · Yazıda vurguyu neyle gösteririz?

SINIFTA Dikte değil, ayrım çalıştırın: aynı cümleyi farklı vurgularla dinletip anlam farkını yazdırın. Beş dakikalık bir etkinlik, bir dönemlik dinleme kazanımı sağlar.

AYRICA VII.34 · VII.35 · VII.36 · B1.INFO.01

1 **Weak forms: function words reduce to a schwa in connected speech** · Zayıf biçimler: işlev sözcükleri bağlantılı konuşmada schwa'ya iner

`I can go. /aɪ kən ˈgəʊ/` — *can zayıflar*

`a cup of tea /ə ˈkʌp əv ˈti:/` — *of zayıflar*

`I want to go. /aɪ ˈwɒnt tə ˈgəʊ/` — *to zayıflar*

`He was late. /hi wəz ˈleɪt/` — *was zayıflar*

2 **Strong forms return in final position and under contrast** · Güçlü biçim son konumda ve karşıtlıkta geri gelir

`Yes, I can. /kæn/` — *son konumda güçlü biçim*

`What are you looking at? /æt/` — *sonda edat güçlüdür*

`I said I CAN, not I can't.` — *karşıtlıkta güçlü biçim*

`Where are you from? /frɒm/` — *son konum*

3 **Sentence stress falls on content words; grammar words are unstressed** · Cümle vurgusu içerik sözcüklerine düşer; dilbilgisi sözcükleri vurgusuzdur

İngilizce vurgu zamanlı bir dildir: vurgular arası süre eşitlenir, aradaki hecelerse sıkışır.

`I have BOUGHT a NEW CAR.` — *vurgu içerik sözcüklerinde*

`The BOOKS on the TABLE are MINE.` — *ara sözcükler sıkışır*

`Türkçe hece zamanlıdır; her hece yaklaşık eşit sürer.`

`Bu ritim farkı, Türk öğrencinin en belirgin aksan kaynağıdır.`

4 **do-emphasis exists only to carry stress** · do-vurgusu yalnızca vurgu taşımak için vardır

`I DID tell you.` — *Sana söyledim ya.*

`She DOES know the answer.` — *Cevabı biliyor aslında.*

`do-vurgusu yalnızca bir vurgu taşıyıcısıdır; anlamı yoktur.`

`Yazıda italik ya da yarma cümleyle desteklenir.`

5 **Cleft and inversion are the written equivalents of stress** · Yarma cümle ve devriklik, vurgunun yazıdaki karşılığıdır

`It was ANN who called.` — *Arayan Ann'di.*

`Never have I seen such a thing.` — *Böylesini hiç görmedim.*

`That book I have never read.` — *O kitabı hiç okumadım.*

`Konuşmada üçü de yalnız vurguyla söylenebilirdi.`

6 **Tag intonation: falling = seeking agreement, rising = genuine question** · Etiket tonlaması: alçalan = onay arar, yükselen = gerçek soru

`You're coming, aren't you? ↘` — *onay bekliyorum*

`You're coming, aren't you? ↗` — *gerçekten soruyorum*

`Aynı yazılı biçim, iki ayrı söz edimi.`

`Yazıda bu ayrım kaybolur; bağlam taşır.`

7 **Contrastive stress can override normal end-focus** · Karşıtlık vurgusu olağan son odağı geçersiz kılabilir

Vurgu yeri değiştikçe cümlenin karşıtladığı öğe değişir; bu, sözdiziminden bağımsız bir odak aracıdır.

`I didn't say SHE took it.` — *başkası aldı diyorum*

`I didn't SAY she took it.` — *söylemedim, ima ettim*

`I didn't say she TOOK it.` — *aldı demedim, başka bir şey yaptı*

`I DIDN'T say she took it.` — *böyle bir şey söylemedim*

8 **Turkish marks focus by word order; English can do it by stress alone** · Türkçe odağı sözcük sırasıyla, İngilizce yalnız vurguyla kurabilir ⚑

⚑ Türkçe girişimi: odak. Türkçe odağı yer değiştirmeyle kurar; İngilizce vurguyla kurabildiği için öğrenci odağı ne duyar ne üretir.

`Kitabı BEN aldım. → I bought the book. (I vurgulu)`

`BEN aldım kitabı. → It was I who bought the book. (yarma)`

`Türkçe: fiilden önceki konum odak konumudur.`

`İngilizce: aynı sözcük sırasıyla farklı odaklar kurulabilir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.DISC.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Zayıf mı güçlü mü?**

İşlev sözcüğü zayıf mı okunur güçlü mü? Nedenini yazın.

1. `I can swim.`
   CEVAP Zayıf /kən/ — vurgusuz, cümle ortası.
2. `Yes, I can.`
   CEVAP Güçlü /kæn/ — son konum.
3. `What are you looking at?`
   CEVAP at güçlü — son konum.
4. `I want to go home.`
   CEVAP to zayıf /tə/.
5. `Where are you from?`
   CEVAP from güçlü — son konum.
6. `a cup of tea`
   CEVAP of zayıf /əv/.
7. `I said I CAN, not I can't.`
   CEVAP can güçlü — karşıtlık vurgusu.
8. `He was late.`
   CEVAP was zayıf /wəz/.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Vurgu anlamı değiştirir**

Vurgulanan sözcüğe göre cümlenin karşıtladığı şeyi yazın.

1. `I didn't say SHE took it.`
   CEVAP Başkası aldı diyorum.
2. `I didn't SAY she took it.`
   CEVAP Söylemedim — ima ettim.
3. `I didn't say she TOOK it.`
   CEVAP Aldı demedim; başka bir şey yaptı.
4. `I DIDN'T say she took it.`
   CEVAP Böyle bir şey hiç söylemedim.
5. `Konuşmada vurgunun yaptığını yazıda ne yapar?`
   CEVAP Yapı: yarma cümle, devriklik, öne çekme, do-vurgusu.
6. `Öğrenci can ile can't ayrımını neden duymaz?`
   CEVAP can zayıf ve vurgusuz, can't güçlü ve vurgulu okunur; yalnız /kæn/ öğrenen öğrenci ikisini de aynı duyar ve kutupluluğu kaçırır.
7. `İngilizce ritmi Türkçeden nasıl ayrılır?`
   CEVAP İngilizce vurgu zamanlıdır — vurgular arası süre eşitlenir, aradaki heceler sıkışır. Türkçe hece zamanlıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Üretim: bürünü görünür kılmak**

Üç görev: dinleme tanısı, yazıya çevirme ve ölçüt.

1. `GÖREV 1 (tanı · sınıfça) — I didn't say she took it cümlesini beş farklı vurguyla okuyup okutun. Her okuyuşta öğrenciler karşıtlanan öğeyi Türkçe yazsın. Sonra aynı beş anlamı YAZIYLA, vurgu kullanmadan ifade etsinler.`
   ÖRNEK CEVAP Beklenen yazılı karşılıklar: It wasn't me who said it. / I didn't say it — I implied it. / It was someone else who took it. / She didn't take it, she borrowed it. / I never said such a thing.
   Etkinliğin özü: konuşmada bedava olan ayrımın yazıda yapı gerektirdiğini göstermek.
2. `GÖREV 2 (üretim · bireysel) — Kısa bir tartışma paragrafı yazın (6–8 cümle). Vurguyla söyleyeceğiniz üç noktayı yazıya taşıyın: birini yarma cümleyle, birini devriklikle, birini do-vurgusuyla.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The delay was not the contractor's fault. It was the permit that took nine months. Never did the council explain the hold-up. The department does have the records — it simply refuses to release them.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Üç farklı yapı gerçekten kullanılmış mı (yalnız italik ve büyük harf sayılmaz)? 2) Odaklanan öğe metnin savıyla uyumlu mu? 3) Yapı yığılması var mı — art arda üç devriklik retorik etkiyi tüketir. 4) Zayıf biçim tanıma görevinde en az %70 doğruluk. Yazma ölçütünde 1 ve 2 zorunlu, 3 gelişim notudur.

14 Noktalama ve Yazım

Punctuation, Spelling & Orthography

ORTH

B2.ORTH.01 Advanced Punctuation *İleri Noktalama*

↑ B1.ORTH.01

kesme çizgisi · parantez · karmaşık listede noktalı virgül · tanımlayıcı olmayan cümlede üç seçenek

İleri noktalama, okuyucunun cümleyi nasıl parçalayacağını yönetir. Ek bilgi eklemenin üç yolu vardır ve aralarındaki fark vurgu derecesidir: virgül en yansız, çizgi en vurgulu, parantez ise en geri plandadır. Karmaşık listelerde ise öğelerin kendi içinde virgül taşıması durumunda ayırıcı olarak noktalı virgül kullanılır. Noktalamanın anlam taşıdığı ise en açık biçimde hitap virgülünde görülür.

Advanced punctuation manages parsing: comma, dash and parentheses differ in the prominence they give to inserted material.

AYRIM Let's eat, Grandma. ≠ Let's eat Grandma.

SIK HATA

```
✗ The result (see Table 2 was clear. Ankara, Turkey, Rome, Italy, Paris, France
✓ The result (see Table 2) was clear. Ankara, Turkey; Rome, Italy; Paris, France
```

Türkçede çizgi ve parantez kullanımı daha serbest olduğu için öğrenci vurgu derecelerini ayırt etmez.

KAVRAMA SORUSU How prominent should this insertion be? · Do the list items contain commas?

SINIFTA Üç seçeneği aynı cümlede denettirin; öğrenci vurgu farkını ancak yan yana görünce duyar.

1 The dash for interruption and emphasis · Kesme çizgisi

He was late — as usual — and said nothing. — *Her zamanki gibi geç kaldı.*

There is one solution — resign. — *Tek bir çözüm var: istifa.*

Çizgi en vurgulu araya girme biçimidir.

Aşırı kullanımı metni parçalar.

2 Parentheses for supplementary information · Parantez

The result (see Table 2) was clear. — *Sonuç açıktı.*

She was born in İzmir (in 1985). — *1985'te İzmir'de doğdu.*

Parantez bilgiyi geri plana atar.

Cümle parantezsiz de tam olmalıdır.

3 The semicolon in complex lists · Karmaşık listede noktalı virgül

Ankara, Turkey; Rome, Italy; Paris, France

Öğeler kendi içinde virgül taşıyorsa noktalı virgül ayırır.

The committee includes Dr Yılmaz, chair; Ms Demir, secretary; …

Karışıklığı önler.

4 Punctuation and non-defining clauses · Tanımlayıcı olmayan cümlelerde noktalama

My car, which is red, is outside. — *yansız*

My car — which is red — is outside. — *vurgulu*

My car (which is red) is outside. — *geri planda*

Üçü de doğrudur; vurgu derecesi farklıdır.

5 Punctuation changes meaning · Noktalama anlamı değiştirir

Let's eat, Grandma. — *Hadi yiyelim, büyükanne.*

Let's eat Grandma. — *Hadi büyükanneyi yiyelim.*

A woman, without her man, is nothing. ↔ A woman: without her, man is nothing.

Noktalama anlam taşır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.ORTH.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* İleri noktalama

Doğru işareti koyun.

1. `We had one option ___ to wait.`
   CEVAP : (iki nokta)
   Kısa çizgi çifti ve parantez ara sözü farklı derecede kenara iter: kısa çizgi vurgular, parantez gizler. Seçim üsluptur ama rastgele değildir.
2. `The plan failed ___ nobody had checked the figures.`
   CEVAP ; ya da : — açıklama isteniyorsa iki nokta.
3. `Three cities were included ___ Ankara, İzmir and Bursa.`
   CEVAP :
4. `The decision ___ which took months ___ was finally announced.`
   CEVAP — … — (kısa çizgi çifti)
5. `He said he would come ___ he did not.`
   CEVAP ; (ya da nokta)
6. `The report (published in May) is available online.`
   CEVAP Doğru — parantez ikincil bilgiyi taşır.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Üç ayraç türü

Farkı açıklayın.

1. `virgül · kısa çizgi · parantez — üçü de araya bilgi sokar. Fark nedir?`
   CEVAP Virgül en nötr, kısa çizgi en vurgulu, parantez en geri plandadır. Seçim vurgu derecesini belirler.
2. `✗ The report, published in May — is available.`
   CEVAP Ayraçlar eşleşmeli: The report, published in May, is available.
3. `✗ Three cities were included: Ankara, İzmir, and Bursa were visited.`
   CEVAP İki nokta sonrası bağımsız cümle geliyorsa yapı bozulur: Three cities were included: Ankara, İzmir and Bursa.
4. `Oxford virgülü zorunlu mu?`
   CEVAP Hayır — bir tercihtir. Belirsizlik doğuran durumlarda kullanmak yararlıdır; stil kılavuzu seçilip tutarlı kalınır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Noktalama denetimi

Altı cümlelik bir metin yazın; iki nokta, noktalı virgül, kısa çizgi çifti ve parantezi birer kez kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The study had one major limitation: sample size. Only 40 participants were recruited; this reduced statistical power. The researchers — aware of the problem — repeated the survey. A second round (conducted in 2023) included 120 participants. The results were more stable. Even so, the authors urge caution.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Metninizdeki kısa çizgi çiftini parantezle, parantezi virgülle değiştirin; üç sürümün vurgu farkını yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The result — which nobody expected — was clear. / The result (which nobody expected) was clear. / The result, which nobody expected, was clear.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dört işaret de birer kez kullanılmış. 2) Kısa çizgi ve parantez çift olarak kapanmış. 3) Vurgu farkı doğru betimlenmiş.

B2.ORTH.02 Capitalisation and Formatting Conventions *Büyük Harf ve Biçimlendirme Uzlaşımları*

başlıkta büyük harf · unvan büyük harfi · italik · kısaltma noktalaması

Biçimlendirme uzlaşımları dilbilgisi değil, yayın kurallarıdır; ama akademik ve resmî metinlerde tutarlılık beklenir. Unvanlarda ölçüt şudur: ad ile birlikte kullanılıyorsa büyük, tek başına genel bir görev adı olarak kullanılıyorsa küçük harfle yazılır. Kısaltmalarda nokta kullanımı İngiliz ve Amerikan geleneğine göre değişir; bir metinde tek bir gelenek izlenmelidir.

Formatting conventions are publishing rules, not grammar, but consistency is expected in formal writing.

AYRIM President Yılmaz ↔ the president

SIK HATA

✗ I met the President yesterday. E.G. this example.
✓ I met the president yesterday. e.g. this example

Türkçede unvan yazımı ve kısaltma noktalaması farklı kurallara bağlıdır; birebir aktarım tutarsızlık yaratır.

KAVRAMA SORUSU Is the title attached to a name? · Which style guide are you following?

SINIFTA Bir üslup kılavuzu seçtirin ve ona bağlı kaldırtın; hangi kılavuz olduğu, tutarlılık kadar önemli değildir.

1 **Title case in headings** · Başlıklarda büyük harf

`The Structure of English Clauses` — *başlık büyük harfi*
`Küçük sözcükler küçük kalır: of, the, in, and`
`İlk ve son sözcük her zaman büyüktür.`
`Cümle biçimi de yaygındır: The structure of English clauses`

2 **Capitalisation of titles and job names** · Unvan ve görev adlarında

`President Yılmaz` — *adla birlikte → büyük*
`the president` — *tek başına → küçük*
`Professor Demir ⇔ the professor`
`Ölçüt: ad ile birlikte mi?`

3 **Italics for titles and foreign words** · Eser adı ve yabancı sözcüklerde italik

`Hamlet · The Guardian` — *eser adları*
`per se · ad hoc · a priori` — *yabancı sözcükler*
`Vurgu için italik: This is not the point.`
`Aşırı italik vurguyu tüketir.`

4 **Abbreviations, acronyms and full stops** · Kısaltmalar ve nokta

`e.g. · i.e. · etc.` — *noktalı (BrE ve AmE)*
`NATO · UNESCO` — *akronim, noktasız*
`UK · USA` — *BrE noktasız, AmE U.S. yazabilir*
`Bir metinde tek gelenek izlenir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.ORTH.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Büyük harf ve biçimlendirme

Doğru yazımı yazın.

1. `the ministry of education (Türkiye kurumu)`
   CEVAP the Ministry of Education
   Kaynakça biçemi seçimi kurumsaldır; önemli olan biçem içinde tutarlılıktır. Öğrenciye biçem ezberi değil tutarlılık denetimi öğretilmelidir.
2. `the second world war`
   CEVAP the Second World War
3. `i study at boğaziçi university`
   CEVAP I study at Boğaziçi University.
4. `kitap adı: the old man and the sea`
   CEVAP The Old Man and the Sea — başlık büyük harflemesi.
5. `Dergide makale adı nasıl yazılır?`
   CEVAP Tırnak içinde; dergi adı italik: "Language and Identity", Applied Linguistics.
6. `the president said (genel gönderim)`
   CEVAP the president — unvan tek başına küçük harf; President Aydın büyük.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Türkçe alışkanlığı

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ In Winter we go skiing.`
   CEVAP In winter we go skiing.
2. `✗ I speak english and german.`
   CEVAP I speak English and German.
3. `✗ The University is closed today. (herhangi bir üniversite)`
   CEVAP The university is closed today.
4. `✗ Dr. Ali Yılmaz, PHD`
   CEVAP Dr Ali Yılmaz, PhD (BrE nokta koymaz) / Dr. Ali Yılmaz, Ph.D. (AmE)

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kaynakça satırı

Beş kaynakça satırı yazın; kitap, makale, kurum raporu, web sayfası ve tez için doğru biçimlendirmeyi gösterin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş satır.`
   ÖRNEK CEVAP Crystal, D. (2019). The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge University Press. · Biber, D. (2006). "Stance in spoken and written registers." Journal of English Linguistics, 34(1). · OECD (2022). Education at a Glance 2022. OECD Publishing. · British Council (2024). "Teaching grammar in context." www.britishcouncil.org · Yılmaz, A. (2021). Article Use by Turkish Learners of English. Unpublished PhD thesis, Boğaziçi University.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş satırınızı ikinci bir kaynakça biçemiyle (APA yerine MLA ya da tersi) yeniden yazın; hangi öğelerin yerinin değiştiğini işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: APA: Yılmaz, A. (2020). Title. Publisher. — MLA: Yılmaz, Ayşe. Title. Publisher, 2020.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş kaynak türü de var. 2) Biçem içinde tutarlı. 3) Noktalama ve eğik yazım kuralları doğru.

15 Sözcük Yapımı

Word Formation

WF

B2.WF.01 Productive Affixation *Üretken Ek Kullanımı*

↑ B1.WF.01

`sınıf değiştiren ekler · derece ve tutum önekleri · zaman önekleri · vurgu kayması · engelleme`

İleri düzeyde sözcük yapımı yalnızca ek eklemek değil, ekin getirdiği ses ve vurgu değişimini de bilmektir: able → ability dönüşümünde hem vurgu hem ünlü değişir. Ayrıca türetimin bir sınırı vardır: dilde zaten bir sözcük varsa, düzenli türetim engellenebilir. steal fiilinden stealer türetilmez, çünkü thief zaten vardır. Bu olguya engelleme denir ve öğrenciye türetimin neden her zaman işlemediğini açıklar.

Advanced word formation involves stress and vowel changes, and blocking — an existing word can prevent a regular derivation.

AYRIM 'able → a'bility (vurgu ve ünlü değişir)

SIK HATA

✗ the stealer of the car · unpossible
✓ the thief · impossible

Türkçede türetim çok düzenli olduğu ve engelleme olgusu belirgin olmadığı için öğrenci var olmayan biçimler üretir.

KAVRAMA SORUSU Does a word already exist for this? · Where does the stress move?

SINIFTA Engelleme kavramını öğrenciye üretim özgürlüğünün sınırı olarak açıklayın: kural işler ama dilde yer varsa işlemez.

1 **Suffixes that change word class predictably** · Sınıf değiştiren düzenli ekler

-ity: able → ability · possible → possibility
-ise: modern → modernise
-al: nation → national · form → formal
-ly: quick → quickly · sad → sadly

2 **Prefixes of degree and attitude** · Derece ve tutum önekleri

pro-government · anti-war
pseudo-science — *sözde bilim*
semi-final · hyperactive
Tutum ve derece bildirirler.

3 **Prefixes of time and order** · Zaman ve sıra önekleri

pre-war · post-war — *savaş öncesi / sonrası*
ex-president — *eski başkan*
re-examine — *yeniden incelemek*
Zaman ve sıra bildirirler.

4 **Stress and vowel changes in derivation** · Türetimde vurgu ve ünlü değişimi

'able → a'bility — *vurgu ve ünlü değişir*
'nation → 'national → natio'nality
'photograph → pho'tographer
Türetim sesletimi değiştirir.

5 **Blocking: why some derivations do not exist** · Engelleme: bazı türetimler neden yoktur

~~✗stealer~~ — *thief zaten var*
~~✗unpossible~~ — *impossible zaten var*
~~✗goodness (nitelik) yerine bazı bağlamlarda virtue~~
Engelleme: var olan sözcük türetimi durdurur.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.WF.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Üretken ekler

Türetip anlamını yazın.

1. over + estimate
   CEVAP overestimate — fazla tahmin etmek
   Önekler anlamı yönlendirir (under-, over-, mis-, re-) ve akademik sözcük dağarcığının omurgasıdır. Sonek türü, önek anlamı taşır.
2. under + report
   CEVAP underreport — eksik bildirmek
3. re + assess
   CEVAP reassess — yeniden değerlendirmek
4. inter + disciplinary
   CEVAP interdisciplinary — disiplinlerarası
5. pre + determine
   CEVAP predetermine — önceden belirlemek
6. co + author
   CEVAP co-author — ortak yazar
7. non + verbal
   CEVAP non-verbal — sözsüz

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Ek üretkenliği

Değerlendirin.

1. un- ile in- hangisi daha üretkendir?
   CEVAP un- — yeni sıfatlara serbestçe eklenir; in- büyük ölçüde donmuş kalıplarda yaşar.
2. ✗ inpossible · ✗ unpossible
   CEVAP impossible — kök hangi eki aldıysa onu korur, seçim serbest değildir.
3. -ness ile -ity farkı nedir?
   CEVAP -ness Cermen köklerle serbest (happiness), -ity Latince köklerle (complexity) ve daha az üretken.
4. Yeni bir sözcük türetmek yanlış mıdır?
   CEVAP Hayır — dilin normal işleyişidir. Ancak yerleşik bir karşılık varken yenisini üretmek okuru yorar.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Akademik ek listesi

Sekiz akademik sözcük türetip cümlede kullanın; en az dört farklı önek kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Sekiz cümle.
   ÖRNEK CEVAP The risks were underestimated. The data need to be reassessed. This is an interdisciplinary project. The outcome was predetermined. Non-standard forms were excluded. The paper was co-authored by three researchers. Results were misinterpreted in the media. The study was subsequently redesigned.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Sekiz sözcüğünüzü eşinizle değiştirip her birinin ad, sıfat ve zarf biçimlerini de türetin; anlamı değişen bir öneki işaretleyin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: estimate → underestimate / overestimate; interpret → misinterpret; use → reuse; national → international
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Sekiz türetim doğru. 2) En az dört farklı önek var. 3) Önekin anlama katkısı yazılmış.

B2.WF.02 Collocation and Word Choice *Eşdizim ve Sözcük Seçimi*

fiil + isim eşdizimleri · sıfat + isim eşdizimleri · make ↔ do · içeriği boşalmış fiiller

Eşdizim, birlikte kullanılması yerleşmiş sözcük birlikteliklerdir ve dilbilgisiyle açıklanamaz: heavy rain doğrudur, strong rain yanlıştır — oysa ikisi de dilbilgisel olarak kusursuzdur. Bu yüzden eşdizim hataları öğrencinin en görünür ama en zor düzeltilen kusurudur: cümle doğru kurulmuştur ama yabancı duyulur. İçeriği boşalmış fiiller (have a look, take a break) ise İngilizcenin en işlek eşdizim ailesidir.

Collocations are conventional word partnerships that grammar cannot predict; errors sound wrong while remaining grammatical.

AYRIM heavy rain ✓ · strong rain ✗ · strong argument ✓ · heavy argument ✗

SIK HATA

✗ do a mistake · strong rain · make research
✓ make a mistake · heavy rain · do research

Türkçede karşılık gelen eşdizimler farklı sözcüklerle kurulduğu için birebir çeviri neredeyse her zaman yanlış eşdizim üretir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **make ↔ do: anlamdan çıkarılamayan bir dağılım**

İki fiil de Türkçede "yapmak" ile karşılanır ve aralarındaki dağılım anlamla açıklanamaz. Genel bir eğilim vardır — make bir şey üretmeyi, do bir etkinliği gerçekleştirmeyi bildirir — ama bu eğilim istisnalarla doludur ve tek başına yeterli değildir. Sonuçta bu, ezberlenmesi gereken bir eşdizim listesidir. make a mistake, do research, make a decision, do the washing gibi birliktelikler tek tek öğrenilir. Türkçe konuşan öğrencinin en dirençli eşdizim hatası budur ve ileri düzeye kadar taşınır.

make a mistake ✓ — ✗*do a mistake*

make a decision ✓ — ✗*take a decision (BrE'de duyulur ama yeğlenmez)*

do research ✓ — ✗*make research*

do the washing ✓ · do homework ✓ · do business ✓

make an effort · make progress · make an appointment ✓

Eğilim: make = üretmek · do = etkinliği yürütmek (istisnalıdır)

KAVRAMA SORUSU Which verb normally goes with this noun? · Would a native speaker say this?

SINIFTA Eşdizimleri tek sözcük olarak kaydettirin: sözcük defterine tek başına noun değil, make a decision yazılsın.

1 **Verb + noun collocations** · Fiil + isim eşdizimleri

make a decision — *karar vermek*
take a risk — *risk almak*
do research — *araştırma yapmak*
pay attention · reach a conclusion

2 **Adjective + noun collocations** · Sıfat + isim eşdizimleri

heavy rain — *şiddetli yağmur*
strong argument — *güçlü sav*
deep concern — *derin kaygı*
~~✗strong rain · ✗heavy argument~~

3 **make ↔ do** · make ile do ayrımı

make a mistake ✓ — ✗*do a mistake*
do homework ✓ — ✗*make homework*
make an effort · do business
Dağılım ezberlenir.

4 **Delexical verbs** · İçeriği boşalmış fiiller

`have a look` — *bakmak*

`take a break` — *mola vermek*

`give a talk` — *konuşma yapmak*

`İçerik isimde, fiil boşalmıştır.`

5 **Collocation errors sound wrong even when grammatical** · Eşdizim hatası dilbilgisel olsa da yanlış duyulur

~~`✗strong rain`~~ — *heavy rain ✓*

~~`✗say a lie`~~ — *tell a lie ✓*

`Dilbilgisel ama yanlış duyulur.`

`Eşdizim, akıcılığın en görünür göstergesidir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* B2.WF.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Eşdizim**

Doğal eşdizimi yazın.

1. `___ a decision`
   CEVAP make / take (BrE) a decision
   do a decision ✗.
2. `___ research`
   CEVAP do / carry out / conduct research
   make research ✗.
3. `___ an exam`
   CEVAP take / sit an exam
   BrE sit, AmE take.
4. `___ progress`
   CEVAP make progress
5. `___ a mistake`
   CEVAP make a mistake
6. `___ attention`
   CEVAP pay attention
7. `___ an effort`
   CEVAP make an effort
8. `___ heavy rain / strong wind`
   CEVAP Eşdizim: heavy rain ✓ / strong rain ✗ · strong wind ✓ / heavy wind ✗

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Eşdizim neden öğrenilir?**

Değerlendirin.

1. `✗ I made an exam yesterday.`
   CEVAP I took an exam yesterday.
2. `✗ She did a mistake.`
   CEVAP She made a mistake.
3. `✗ We must make a research.`
   CEVAP We must do / carry out research. — research sayılamaz.
4. `Eşdizim dilbilgisi midir sözcük bilgisi midir?`
   CEVAP İkisinin arasındadır. Kural üretmez ama sistemlidir; sözcük ağı olarak öğrenilmesi gerekir.
5. `Neden kural verilemez?`
   CEVAP Seçim tarihsel ve uzlaşımsaldır: strong tea ✓ ama powerful tea ✗, powerful engine ✓ ama strong engine zayıf.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Eşdizim defteri**

Sekiz eşdizim seçip cümle içinde kullanın; dördü fiil + isim, dördü sıfat + isim olsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Sekiz cümle.

   ÖRNEK CEVAP We need to take a decision by Friday. The team carried out extensive research. Please pay close attention to the deadline. She made significant progress this term. Heavy rain delayed the flight. There is a strong possibility of change. The report raises serious concerns. He has a deep interest in the subject.

2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Sekiz eşdiziminizi bozup eşinize verin (fiili ya da sıfatı değiştirerek); o doğal olanı geri koysun ve neden ötekinin tuhaf durduğunu yazsın.

   ÖRNEK CEVAP Örnek: make a decision (*do a decision değil); heavy rain (*strong rain değil); conduct research; a valid point

3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ

   ÖLÇÜT 1) Dört fiil + isim, dört sıfat + isim eşdizimi var. 2) Eşdizimler bir derlemden ya da sözlükten doğrulanmış. 3) Bozuk sürüm ile doğal sürüm karşılaştırılmış.

BÖLÜM V

C1

İleri Düzey

Effective Operational Proficiency

C1'de gramer artık doğruluk değil, etki meselesidir. Öğrenci aynı önermeyi beş farklı biçimde kurabilir; C1 bunlardan hangisinin okuru nereye baktıracağını öğretir. Bu nedenle bu bölümün ağırlık merkezi bilgi yapısıdır: devriklik, öne çekme, yarma cümle, öteleme, adlaştırma. Kip artık olasılık değil, konuşucunun kendi savına ne kadar bağlandığını gösteren bir araçtır.

At C1 grammar stops being about accuracy and becomes about effect. Learners can express the same proposition in five different ways; C1 teaches which of them directs the reader's attention where. The centre of gravity here is information structure: inversion, fronting, clefting, extraposition, nominalisation. Modality is no longer probability but a device for signalling how far the speaker commits to a claim.

15 alan / domains · 35 konu / topics · 178 mikro düğüm / micro-nodes

01 NOUN — İsim Öbeği ve Belirleyicilik *Noun Phrase & Determination* 2

02 PRON — Zamirler ve Gönderim *Pronouns & Reference* 2

03 ADJ — Sıfatlar ve Karşılaştırma *Adjectives & Comparison* 2

04 ADV — Zarflar ve Zarf Tümleyicileri *Adverbs & Adverbials* 2

05 PREP — Edatlar ve Bağımlı Edatlar *Prepositions & Dependent Prepositions* 2

06 VERB — Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş *Verb Forms, Tense & Aspect* 4

07 MOD — Kiplik *Modality* 3

08 VAL — Yüklem Kalıpları ve Değerlik *Predicate Patterns & Valency* 2

09 NFIN — Çekimsiz Yan Cümleler *Non-finite Clauses* 2

10 CLAUSE — Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi *Clause Types & Sentence Composition* 3

11 SUB — Yan Cümleler ve İlgi Cümleleri *Subordination & Relative Clauses* 3

12 INFO — Bilgi Yapısı ve Özel Yapılar *Information Structure & Special Constructions* 3

13 DISC — Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi *Discourse, Cohesion & Register* 3

14 ORTH — Noktalama ve Yazım *Punctuation, Spelling & Orthography* 1

15 WF — Sözcük Yapımı *Word Formation* 1

01 İsim Öbeği ve Belirleyicilik

Noun Phrase & Determination

NOUN

C1.NOUN.01 Dense Noun Phrases in Academic Style *Akademik Üslupta Yoğun İsim Öbekleri*

◇ yüksek verim

↑ B2.NOUN.02 → VII.14

`çoklu ön niteleme + baş isim + katmanlı art niteleme · isim zincirleri · adlaştırma`

Akademik İngilizcenin karmaşıklığı uzun cümlelerden değil, yoğun isim öbeklerinden gelir. Bir tek isim öbeği, düz anlatımda üç cümle gerektirecek bilgiyi taşıyabilir. Bu yoğunluk bir erdemdir ama bir sınırı vardır: art niteleme katmanları üst üste bindiğinde okuyucu hangi öbeğin neye bağlandığını çözemez hâle gelir. C1 düzeyinde beceri, yoğunluğu üretebilmek kadar onu geri çözebilmek ve gerektiğinde azaltabilmektir.

Academic density comes from noun phrases, not long sentences; the skill at C1 is both packing and unpacking them.

AYRIM the rejection of the proposal (yoğun) ↔ they rejected the proposal (açık)

SIK HATA

```
✗ the effect of the policy on the rate of the growth of the number of the applications
✓ the policy's effect on application growth
```

Türkçede tamlama zincirleri de kurulabilir ama İngilizcedeki ön niteleme yığını Türkçede karşılıksızdır; çeviride zincir çözülmek zorundadır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **İsim zincirleri belirsizlik üretir**

İngilizce, isimleri üst üste dizerek sözcük türetir ve bu son derece üretkendir; ancak zincir üç öğeyi aştığında yapı birden fazla biçimde çözümlenebilir hâle gelir. student loan repayment scheme öbeği hem "öğrenci kredisi geri ödeme planı" hem de başka gruplamalarla okunabilir; okuyucu doğru okumayı ancak alan bilgisiyle seçer. Türkçe konuşan yazar bu zincirleri kolayca üretir çünkü Türkçe tamlama da benzer biçimde uzayabilir; ama İngilizcede bağ işaretleyicisi olmadığı için belirsizlik çok daha yüksektir. Ölçüt: zincir üç öğeyi aşıyorsa en az bir bağ edatla açılmalıdır.

`student loan repayment scheme` — *üç bağ, birden çok okuma*

`a scheme for the repayment of student loans ✓ (açık)`

`government energy policy review committee` — *dört öğe — çözülemez*

`a committee reviewing government energy policy ✓`

`car park ticket machine ✓ (yerleşik, sorun yok)`

`Ölçüt: üç öğeyi aşan zinciri edatla açın.`

KAVRAMA SORUSU What is the head noun? · Which phrase attaches to which?

SINIFTA Yoğun öbekleri çözdürme alıştırması yaptırın: her isim öbeğini bir cümleye açtırın. Üretim, çözümlemeden sonra gelir.

1 Multiple premodifiers · Çoklu ön niteleme

`a rapidly increasing global energy demand` — *hızla artan küresel enerji talebi*

`a well-documented long-term negative effect` — *iyi belgelenmiş uzun vadeli olumsuz etki*

`Sıra: derece → görüş → boyut → yaş → köken → malzeme`

`Dört ön niteleyici pratik üst sınırdır.`

2 Stacked postmodification · Katmanlı art niteleme

`the effect of the policy on the rate of growth`

`the increase in the number of applications from abroad`

`Her of öbeği bir katman ekler.`

`Üç katmandan sonra okuma yükü hızla artar.`

3 **Noun + noun chains and their ambiguity** · İsim zincirleri ve belirsizliği

`student loan repayment scheme` — *belirsiz gruplama*

`a scheme for the repayment of student loans` ✓

`climate change adaptation strategy`

`Zincir uzadıkça belirsizlik artar.`

4 **Nominal style and reader load** · Adlaştırma ve okuma yükü

`Yoğunluk arttıkça anlaşılırlık düşer.`

`İyi akademik yazı yoğunluğu dengeler.`

`Her cümlede en az bir canlı fiil bulunmalıdır.`

`Yoğunluk erdem değil, araçtır.`

5 **Unpacking a nominalisation back into a clause** · Adlaştırmayı cümleye geri açma

`the rejection of the proposal → they rejected the proposal`

`the government's failure to act → the government failed to act`

`a reduction in costs → costs fell`

`Geri açma, düzeltmenin ilk adımıdır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.NOUN.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İsim öbeğini yoğunlaştır**

Cümleyi tek bir yoğun isim öbeğine sıkıştırın.

1. `The government decided quickly to reduce taxes. This was criticised.`
   CEVAP Criticism of the government's rapid decision to reduce taxes
   Sözcüksel yoğunluk artınca bilgi artar, okunabilirlik düşer. İkisi arasındaki değiş tokuş, akademik yazı öğretiminin merkezindedir.
2. `Students who come from rural areas often perform less well.`
   CEVAP the lower performance of students from rural areas
3. `The system was implemented in 2020 and this failed.`
   CEVAP the failure of the 2020 system implementation
4. `Prices increased sharply because demand rose.`
   CEVAP the sharp price increase resulting from rising demand
5. `They analysed the data using a new method.`
   CEVAP the analysis of the data using a new method

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Yoğunluğun bedeli**

Değerlendirin.

1. `the government's decision to reduce taxes — kaç katman var?`
   CEVAP Üç: iyelik belirleyici + baş isim + mastar tümleyeni.
2. `✗ the evaluation of the improvement of the implementation of the assessment procedure`
   CEVAP Zincirleme adlaştırma okunmaz — how the assessment procedure was improved.
3. `Yoğun isim öbeği neden akademik yazının ölçütüdür?`
   CEVAP Sözcüksel yoğunluğu artırır: aynı cümlede daha çok kavram taşınır. Ama işleme yükü de artar.
4. `Ne zaman fiile dönmek gerekir?`
   CEVAP Fail belirsizleştiğinde, üç katmandan fazla iç içe geçildiğinde ve okur cümleyi iki kez okumak zorunda kaldığında.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **İki yoğunluk**

Aynı paragrafı iki kez yazın: bir kez düşük yoğunlukta (fiil ağırlıklı, altı cümle), bir kez yüksek yoğunlukta (üç cümle).

1. GÖREV 1 (temel) — Dokuz cümle.
   ÖRNEK CEVAP Düşük: The city introduced a new bus system in 2021. Passengers complained about the timetable. The council revised it twice. Usage rose by 12%. Costs also increased. The council is now reviewing fares. · Yüksek: The introduction of a new bus system in 2021, followed by two timetable revisions in response to passenger complaints, produced a 12% rise in usage. This increase came at a considerable cost. A review of fares is now under way.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) İki sürümü sınıfa dağıtın; arkadaşlarınız her ikisini de okuyup hangisini daha hızlı anladıklarını ve hangisinin daha çok bilgi taşıdığını ayrı ayrı oylasın. Yoğunluğun okunabilirliğe bedelini tartışın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Düşük: Prices rose. People bought less. Shops closed. → Yüksek: Rising prices led to a fall in consumer spending and, consequently, widespread shop closures.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Yüksek yoğunluklu sürümde sözcük sayısı düşerken bilgi korunmuş. 2) Adlaştırma ve ön niteleme doğru. 3) Öğrenci yoğunluğun bedelini adlandırabiliyor.

C1.NOUN.02 Determiner Subtleties *Belirleyicilerde İnce Ayrımlar*

↑ B1.NOUN.02

ön belirleyici + belirleyici + art belirleyici · such/what a · olumsuzluk bağımlı öğeler · bölümleyici yapılar · sıfır belirleyici

Belirleyici alanı görünmez bir sıraya sahiptir: all those three remaining students öbeğindeki dört öğe yer değiştiremez. Ayrıca bazı öğeler yalnızca olumsuz, soru ya da koşul bağlamlarında ortaya çıkar — any, ever, at all, yet bu gruptandır ve olumlu bildirme cümlesinde kullanıldıklarında yapı bozulur. Sıfır belirleyici ise kurumsal ve soyut gönderimde ölçünlüdür: Parliament decided, Research suggests.

The determiner zone has a fixed internal order, and a set of items is licensed only in negative, interrogative or conditional contexts.

AYRIM I have some money. ✓ · I don't have any money. ✓ · I have any money. ✗

SIK HATA

✗ The Parliament decided… I have any idea.
✓ Parliament decided… I have no idea. / I don't have any idea.

Türkçede olumsuzluk bağımlı öğeler ("hiç") olumlu cümlede de görülebildiği için öğrenci any'yi bildirme cümlesine taşır.

KAVRAMA SORUSU Is the context negative, interrogative or conditional? · Is this an institution referred to as an institution?

SINIFTA Olumsuzluk bağımlı öğeleri liste olarak değil bağlam sınamasıyla verin: cümlede olumsuzluk, soru ya da koşul var mı?

1 **Predeterminer + determiner + postdeterminer order** · Belirleyici ön alanının sırası

all those three remaining students
ön belirleyici: all, both, half, such
belirleyici: the, those, my
art belirleyici: three, many, remaining

2 **such / what a in exclamatives** · Ünlem yapılarında such ve what

What a mess! — *Ne dağınıklık!*
such a shame — *ne yazık*
What an interesting idea! — *Ne ilginç bir fikir!*
~~✗What a nonsense! (sayılamayan isimle a gelmez)~~

3 **any and negative polarity items** · Olumsuzluk bağımlı öğeler

I don't have any money. ✓ — *✗I have any money.*
Have you ever been there? ✓ — *✗I have ever been there.*
It didn't help at all. ✓
Olumsuz, soru ya da koşul bağlamı gerekir.

4 **Partitive and quantifying constructions** · Bölümleyici yapılar

`a great deal of evidence` — *epeyce kanıt*

`the bulk of the population` — *nüfusun büyük bölümü*

`a handful of cases` — *bir avuç vaka*

`a body of research · a wealth of data`

5 **Zero determiner in institutional and abstract reference** · Kurumsal ve soyut gönderimde sıfır belirleyici

`Parliament decided…` — *Meclis karar verdi.*

`Research suggests that…` — *Araştırmalar şunu göstermektedir…*

~~`✗The Parliament decided…`~~

`Kurum ve soyut gönderimde sıfır belirleyici.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.NOUN.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Belirleyici inceliği**

Anlam farkını yazın.

1. `few problems / a few problems`
   CEVAP Neredeyse hiç sorun yok / birkaç sorun var.
   'few' ile 'a few' arasındaki fark biçimsel değil tutumsaldır: biri yetersizlik, öteki varlık bildirir. Türkçede 'az' ve 'birkaç' benzer ayrımı taşır; karşılaştırma yararlıdır.
2. `the most students / most students`
   CEVAP Birincisi kabul edilmez (belirli grup için most of the students gerekir); ikincisi genel yargı.
3. `all the students / all students`
   CEVAP Belirli bir grubun tamamı / genel olarak bütün öğrenciler.
4. `each / every`
   CEVAP Tek tek ayırır / bütünü kapsar. each of the two ✓ / every of the two ✗.
5. `any student / a student`
   CEVAP Hangisi olursa / belirsiz biri.
6. `both / the two`
   CEVAP İkisi de vurgusu / iki taneden söz etme.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **İnce kısıtlar**

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ Every of the students received a copy.`
   CEVAP Each of the students received a copy.
2. `✗ Most of people prefer the earlier version.`
   CEVAP Most people prefer the earlier version.
3. `✗ All of students must register.`
   CEVAP All students must register. / All of the students must register.
4. `✗ Neither of the three options is acceptable.`
   CEVAP None of the three options is acceptable. — neither yalnız ikili için.
5. `a certain number of / a number of — fark var mı?`
   CEVAP a number of çoğul yüklem alır; the number of tekil alır. Bu ayrım uyum hatasının en sık kaynağıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kesin nicelemeler**

Altı cümle yazın; her birinde farklı bir belirleyici incelikle kullanılsın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.

   ÖRNEK CEVAP Few respondents mentioned cost, though a few raised it indirectly. Each of the four groups produced a separate report. All the participants signed a consent form. None of the alternatives met the criteria. A number of factors remain unexplained. The number of exceptions is small.

2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizdeki belirleyicileri komşusuyla değiştirin (few ↔ a few, little ↔ a little, most ↔ most of); anlamı bozan her değişimi işaretleyip nedenini yazın.

   ÖRNEK CEVAP Örnek: Few students attended. (neredeyse hiç — olumsuz) A few students attended. (birkaç — olumlu) Most of the data is missing.

3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ

   ÖLÇÜT 1) few/a few ve little/a little ayrımı doğru. 2) most/all + of belirlilik ayrımı doğru. 3) Her incelik bir cümleyle gerekçelendirilmiş.

02 Zamirler ve Gönderim

Pronouns & Reference

PRON

C1.PRON.01 Anaphora and Cohesive Chains *Artgönderim ve Bağdaşıklık Zincirleri*

↑ B2.PRON.01

metne gönderen this/that · etiketleyici isimler · köprüleyici çıkarım

İleri düzey bağdaşıklık, zamirin bir ismi değil, bütün bir önermeyi ya da paragrafı geri çağırmasına dayanır. Bu gönderim iki biçimde yapılır: yalın this ile ya da bir etiketleyici isimle (this assumption, this tendency). İkincisi çok daha güçlüdür çünkü hem geri gönderim yapar hem de önceki bölümü yorumlar — yazar, geri çağırdığı şeyi aynı anda sınıflandırmış olur. Yalın this ise uzun metinlerde belirsizleşir ve tutarlılığı kırar.

Advanced cohesion uses discourse deixis and labelling nouns, which simultaneously refer back and categorise.

AYRIM This raises a question. (belirsiz) ↔ This assumption raises a question. (hem gönderim hem yorum)

SIK HATA

✗ Uzun bir paragraftan sonra: This is important. (this neye gönderiyor?)

✓ This distinction is important.

Türkçede "bu durum, bu nokta" gibi etiketleyici yapılar zaten kullanılır; sorun İngilizcede yalın this'in daha belirsiz olmasıdır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Yalın this akademik yazının en yaygın belirsizlik kaynağıdır**

Bir paragrafın sonunda kullanılan yalın This, önceki cümlenin tamamına mı, son öbeğe mi, yoksa bütün paragrafa mı gönderim yapıyor — okuyucu bunu çıkarmak zorunda kalır. Hakem raporlarında en sık geçen uyarılardan biri budur. Çözüm basittir: this'in ardına bir etiketleyici isim koymak. Bu tek müdahale hem belirsizliği kaldırır hem de yazarın geri çağırdığı şeyi nasıl yorumladığını gösterir — this problem, this assumption, this finding, this approach birbirinden çok farklı okumalar kurar.

~~✗This is problematic.~~ — *(this ne?)*

This assumption is problematic. ✓

This finding is problematic. ✓ (farklı yorum)

This approach is problematic. ✓ (yine farklı)

~~✗These are important.~~ — *These differences are important.* ✓

Kural: akademik yazıda this yalnız bırakılmaz.

KAVRAMA SORUSU What exactly does this refer to? · Could a labelling noun make it explicit?

SINIFTA Öğrencilerin metnindeki her yalın this'i bir etiketleyici isme çevirtin; tutarlılık gözle görülür biçimde artar.

1 **Discourse deixis: this / that referring to text** · Metne gönderen this ve that

This raises a further question. — *Bu, başka bir soruyu doğuruyor.*

That was not the intention. — *Kastedilen bu değildi.*

this yakın, that uzak ya da uzaklaştırılmış gönderge.

Bütün bir önermeye gönderim yapabilirler.

2 **Labelling nouns as anaphora** · Etiketleyici isimlerle artgönderim

this assumption — *bu varsayım*

this tendency · this distinction · this approach

Hem geri gönderim hem sınıflandırma yapar.

Yazarın yorumunu taşır.

3 **Bridging inference** · Köprüleyici çıkarım

I entered the house. The door was open. — *(evin kapısı — çıkarım)*

We reached the village. The church was locked. — *(köyün kilisesi)*

Gönderge açıkça anılmamıştır; okuyucu köprü kurar.

Aşırı kullanımı okuyucuyu zorlar.

4 **Reference failure as a coherence problem** · Gönderim kopması bir tutarlılık sorunudur

~~✗This is important. (uzun paragraftan sonra)~~

This distinction is important. ✓

Gönderim kopması dilbilgisi değil, tutarlılık sorunudur.

Hakem raporlarında en sık geçen uyarılardandır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.PRON.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Bağdaşıklık zinciri**

Zincirdeki gönderim öğelerini sırayla adlandırın.

1. A new policy was announced. It was welcomed. This support, however, faded. The measure was withdrawn.
   CEVAP it (zamir) → this support (etiketleyici isim) → the measure (eşanlamlı yeniden adlandırma).
   Uzun metinlerde tek bir kavram beş altı farklı gönderim aracıyla izlenir. Zincirin bir halkası koparsa okur kavramı yitirir — bu, düzeltmede en çok gözden kaçan kusurdur.
2. Boşluğu doldurun: The council raised fares. ___ decision angered commuters.
   CEVAP This / The decision
3. The team missed two deadlines. ___ pattern worried the client.
   CEVAP This
4. Two options were discussed: reform and delay. ___ was chosen.
   CEVAP The former / The latter
5. Prices rose sharply. ___ affected low-income households most.
   CEVAP This increase / The rise

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Zincir kopması**

Sorunu bulun.

1. The report criticised the policy, which was written by the committee. — belirsizlik nerede?
   CEVAP which raporu mu politikayı mı gösteriyor belli değil; öğeleri yeniden adlandırın.
2. ✗ It caused it, and this made it worse.
   CEVAP Gönderim zinciri çökmüş — her öğe adlandırılmalıdır.
3. Aynı ismi tekrarlamak mı, eşanlamlı aramak mı?
   CEVAP Teknik metinde terimi tekrarlayın; zorlama eşanlamlı (elegant variation) yeni bir kavram sanılır.
4. this ile bu tek başına ne zaman yeterlidir?
   CEVAP Yalnızca gönderimi tek ve açıksa; aksi hâlde this + isim yapısı kullanılır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Uzun zincir**

Sekiz cümlelik bir paragraf yazın; tek bir kavramı sekiz cümle boyunca farklı gönderim araçlarıyla izleyin.

1. GÖREV 1 (temel) — Sekiz cümle.
   ÖRNEK CEVAP In 2019 the ministry launched a national reading programme. The scheme reached 400 schools in its first year. It was widely praised. This early success, however, proved difficult to sustain. Funding for the initiative was cut in 2021. The reduction affected rural areas most severely. Critics argue that the programme was abandoned prematurely. Whether it will be revived remains unclear.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Paragrafınızdaki gönderim araçlarını tek tek silip eşinize verin; o zincirin hangi halkada koptuğunu bulsun ve kopan yeri onarsın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: the reform → it → this measure → such a policy → the latter → doing so
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Tek kavram sekiz cümle boyunca izlenmiş. 2) En az beş farklı gönderim aracı kullanılmış. 3) Hiçbir halkada gönderge belirsiz değil.

C1.PRON.02 Impersonal and Generic Reference *Kişisiz ve Genel Gönderim*

one (resmî genel) · öznesiz edilgen · kapsayıcı we

Akademik ve resmî yazıda kişiyi silmenin ya da paylaştırmanın üç yolu vardır ve seçim retorik bir karardır. one en resmî ve en mesafeli biçimdir; öznesiz edilgen eyleyeni tümüyle görünmez kılar; kapsayıcı we ise okuyucuyu sürece ortak eder. Bu seçim etik bir boyut da taşır: Mistakes were made cümlesi sorumluluğu gizlemenin klasik örneğidir ve siyasal söylem çözümlemesinin ders kitabı örneğidir.

Impersonal reference has three options with distinct rhetorical and ethical effects: distancing, concealing or including.

AYRIM We made a mistake. (sorumluluk üstlenilir) ≠ Mistakes were made. (gizlenir)

SIK HATA

✗ One should be careful, and you must also check your work. (karışık kayıt)

✓ One should be careful and check one's work.

Türkçede kişisizleştirme edilgen ve genel geniş zamanla yapılır; İngilizcedeki üç seçenek ve üslup farkları ayrıca öğretilmelidir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **"Mistakes were made" — dilbilgisiyle sorumluluğu gizlemek**

Öznesiz edilgen, bilimsel yazıda meşru bir araçtır: yöntem anlatırken kimin yaptığı önemli değildir. Ancak aynı yapı, sorumluluğu gizlemek için de kullanılır ve bu kullanım İngilizcede o kadar tanınmıştır ki kendi adı vardır. Mistakes were made cümlesi hata yapıldığını kabul eder ama kimin yaptığını söylemez. Öğrenciye bu ikili doğa öğretilmelidir: edilgen ne başlı başına kötü üsluptur ne de masumdur; bağlama göre araç ya da perde olur. Akademik yazıda kendi kararlarınızı edilgenle gizlemek dürüstlük sorunudur.

The samples were heated to 80°C. ✓ (yöntem — eyleyen önemsiz)

Mistakes were made. — *Hatalar yapıldı. (sorumlu gizli)*

We made a mistake. ✓ (sorumluluk üstlenilir)

It was decided that the project would end. — *(kim karar verdi?)*

The committee decided to end the project. ✓ (açık)

Ölçüt: eyleyen gerçekten önemsiz mi, yoksa gizleniyor mu?

KAVRAMA SORUSU Who is responsible in this sentence? · Is the agent hidden or shared?

SINIFTA Aynı olayı üç biçimde yazdırıp sorumluluğun nasıl kaydığını tartıştırın; dilbilgisi burada doğrudan etikle kesişir.

1 **one in formal style** · Resmî üslupta one

One must consider the alternatives. — *Seçenekler göz önünde bulundurulmalıdır.*

One cannot be too careful. — *İnsan ne kadar dikkatli olsa azdır.*

Çok resmî; günlük dilde yapmacık düşer.

Başladıysanız one ile sürdürün: one's, oneself.

2 **Agentless passive as depersonalisation** · Öznesiz edilgenle kişisizleştirme

It was decided that… — *Karar verildi ki…*

The data were collected in 2019. — *Veriler 2019'da toplandı.*

Eyleyen tümüyle görünmez olur.

Yöntem bölümünde ölçünlüdür.

3 **Inclusive we in academic writing** · Akademik yazıda kapsayıcı we

As we have seen… — *Gördüğümüz gibi…*

We may therefore conclude that… — *Bu nedenle şu sonuca varabiliriz…*

Okuyucuyu sürece ortak eder.

Alan geleneğine göre kabul görürlüğü değişir.

4 **Ethical and rhetorical effects of the choice** · Seçimin retorik etkisi

one → mesafe

edilgen → gizleme

we → paylaşma

Seçim retorik ve etik bir karardır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.PRON.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Kişisiz gönderim

Cümleyi kişisiz biçimde yazın.

1. You have to submit the form by Friday.
   CEVAP The form must be submitted by Friday. / Forms are to be submitted by Friday.
   Kişisizlik derecesi bir sorumluluk kararıdır: edilgen, kim karar verdiğini gizler. Akademik kayıt gereği sanılan seçim çoğu kez etik bir seçimdir.
2. We found that the results varied.
   CEVAP The results were found to vary. / It was found that the results varied.
3. People say the system is outdated.
   CEVAP The system is said to be outdated.
4. You can see the effect in Figure 2.
   CEVAP The effect can be seen in Figure 2.
5. One should always check the source.
   CEVAP Sources should always be checked.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* one, you, we, they

Değerlendirin.

1. one — hangi kayda aittir?
   CEVAP Resmî ve giderek eskiyen; BrE'de yaşar, AmE'de yapmacık duyulabilir.
2. Akademik we kimdir?
   CEVAP Yazar(lar); tek yazarlı metinde de kullanılan uzlaşımsal bir çoğuldur — okuru da kapsayabilir (we can see...).
3. They say prices will rise. — sorun nedir?
   CEVAP they belirsizdir; akademik yazıda kaynak gösterilmelidir.
4. Kişisiz üslup her zaman daha nesnel midir?
   CEVAP Hayır — sorumluluğu gizler. Mistakes were made cümlesi failsizliğin siyasal kullanımının klasik örneğidir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Üç kişisizlik derecesi

Aynı bilgiyi üç kez yazın: birinci tekil, akademik we, tam kişisiz.

1. GÖREV 1 (temel) — Üç sürüm.
   ÖRNEK CEVAP I collected the data over three months and found two patterns. · We collected the data over three months and identified two patterns. · Data were collected over three months, and two patterns were identified.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Üç sürümü sınıfa okuyun; arkadaşlarınız her birinde yazarın sorumluluğunun ne kadar göründüğünü sıralasın. Tam kişisiz sürümün gizlediği kararı adlandırın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I chose this method. → We chose this method. → This method was chosen. (kim seçti, neden — kayboldu)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Üç kişisizlik derecesi de kurulmuş. 2) Akademik we tutarlı kullanılmış. 3) Kişisiz sürümde kaybolan fail belirlenmiş.

03 Sıfatlar ve Karşılaştırma

Adjectives & Comparison

ADJ

C1.ADJ.01 Adjective Complementation — Advanced *Sıfat Tümlemesi — İleri*

↑ B1.ADJ.02 → VII.15

tough yapısı · sıfat + istek kipli that cümlesi · sıfat + wh cümlesi · iki tümleyen alan sıfatlar

Sıfatlar da fiiller gibi kendi tümleyicilerini seçer ve C1 düzeyinde bu seçim karmaşıklaşır. Tough yapısı özellikle ilginçtir: This problem is hard to solve cümlesinde yüzeydeki özne aslında mastarın nesnesidir — problem zor değildir, problemi çözmek zordur. Bu yapı yalnızca belirli sıfatlarla kurulur ve mastardan sonra nesne yinelenmez. Ayrıca bazı sıfatlar iki tümleyen birden alır ve bunların sırası sabittir.

Adjectives select their complements; tough-movement raises the infinitive's object to subject position, so the object is not repeated.

AYRIM This problem is hard to solve. ✓ · This problem is hard to solve it. ✗

SIK HATA

✗ This problem is hard to solve it. It is vital that he is present.
✓ This problem is hard to solve. It is vital that he be present.

Türkçede "çözmesi zor" yapısında nesne zaten görünmez; öğrenci İngilizcede nesneyi yeniden koyma eğilimindedir.

KAVRAMA SORUSU What is really difficult — the thing or the action? · Is the object already the subject?

SINIFTA Tough yapısını dönüştürerek gösterin: It is hard to solve this problem → This problem is hard to solve. Nesnenin nereye gittiği görsel olarak izlenir.

1 **Tough-movement adjectives** · Tough yapısı

This problem is hard to solve. — *Bu sorunun çözümü zor.*
= It is hard to solve this problem.
~~✗This problem is hard to solve it.~~
easy · difficult · impossible · pleasant · tough

2 **Adjective + that-clause with the subjunctive** · İstek kipi alan sıfatlar

It is vital that he be present. — *Hazır bulunması hayati.*
It is essential that she arrive on time. — *Zamanında gelmesi şart.*
essential · vital · imperative · crucial · desirable
İstek kipi: çekimsiz yalın biçim.

3 **Adjective + wh-clause** · Sıfat + wh cümlesi

I am not sure whether he will come. — *Gelip gelmeyeceğinden emin değilim.*
It is unclear why the policy failed. — *Politikanın neden başarısız olduğu belirsiz.*
They were uncertain how to proceed. — *Nasıl ilerleyeceklerinden emin değillerdi.*
wh cümlesi de sıfat tümleyicisi olabilir.

4 **Adjectives licensing two complements** · İki tümleyen alan sıfatlar

grateful to her for the help — *yardımı için ona minnettar*
responsible to the board for the budget — *bütçeden yönetime karşı sorumlu*
İki tümleyenin sırası sabittir.
~~✗grateful for the help to her~~

5 **Complement ↔ adjunct within the AdjP** · Sıfat öbeğinde tümleyen-zarf ayrımı

proud of her — *tümleyen (sıfat seçer)*
proud yesterday — *zarf (serbest eklenir)*
Çıkarma testi burada da işler.
Tümleyen atılırsa öbek eksik kalır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.ADJ.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Sıfat tümlemesi — ileri

Cümleyi tamamlayın.

1. He is likely ___ (arrive) late.
   CEVAP to arrive
   Yükseltme yapısı.
2. He is eager ___ (start).
   CEVAP to start
   Denetim yapısı.
3. She is anxious ___ (they / accept) the offer.
   CEVAP for them to accept
4. It is essential ___ (be) precise.
   CEVAP to be
5. He is aware ___ the risks.
   CEVAP of
6. The report is subject ___ approval.
   CEVAP to

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* eager ile easy

Ayrımı açıklayın.

1. John is eager to please. / John is easy to please.
   CEVAP Birincisinde John memnun EDEN, ikincisinde memnun EDİLENdir. Aynı yüzey, iki anlamsal ilişki.
2. He is likely to win. — likely kim hakkında?
   CEVAP Yükseltmedir: olasılık cümleye aittir, He'ye değil. It is likely that he will win eşdeğerdir.
3. ✗ It is eager that he starts.
   CEVAP He is eager to start. — eager yükseltme kurmaz.
4. ✗ He is difficult to persuade him.
   CEVAP He is difficult to persuade. — boşluk doldurulmaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Yükseltme ve denetim sıfatları

Altı cümle yazın; üçü yükseltme sıfatı (likely, certain, sure), üçü denetim sıfatı (eager, reluctant, keen) içersin.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP The results are likely to change. The measure is certain to provoke criticism. She is sure to object. The committee is eager to reach agreement. Several members are reluctant to commit. The department is keen to expand.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi eşinize verin; o it sınamasını uygulayıp yükseltme ile denetim sıfatlarını ayırsın ve cansız özneyle sınasın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: He is likely to win. → It is likely that he will win. (yükseltme) He is eager to win. → *It is eager that... (denetim) The plan is likely to fail. / *The plan is eager to fail.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Üçer örnek her iki türde var. 2) it sınaması doğru uygulanmış. 3) Cansız özne sınaması ayrımı doğruluyor.

C1.ADJ.02 Comparative Constructions — Advanced *Karşılaştırma Yapıları — İleri*

↑ B1.ADJ.01

`the + karş., the + karş.` · `karşılaştırmada eksiltme` · `than (edat ⇔ bağlaç)` · `no more … than` · `not so much … as`

Karşılaştırma yapıları C1'de hem sözdizimsel hem anlamsal olarak karmaşıklaşır. than sözcüğünün ikili doğası burada belirginleşir: ardından nesne biçimi gelirse edat, tam bir cümle gelirse bağlaç gibi davranır ve ikisi de doğrudur. Karşılaştırmada eksiltme ise belirsizlik üretebilir: I like her more than him cümlesi iki farklı şey söyleyebilir ve hangisi olduğu ancak eksiltilen öğe geri konarak anlaşılır.

At C1 comparatives raise both syntactic (than as preposition or conjunction) and semantic (ellipsis ambiguity) issues.

AYRIM I like her more than him. (ondan çok onu) ↔ I like her more than he does. (ondan çok ben)

SIK HATA

✗ He is taller than me am. It is not so much a problem than a symptom.
✓ He is taller than I am. / than me. · not so much a problem as a symptom

Türkçede karşılaştırma tek bir ekle kurulduğu için than'in ikili sınıfı ve eksiltme belirsizliği öğrenciye görünmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **than me ↔ than I: ikisi de doğrudur**

Geleneksel dilbilgisi than'in bir bağlaç olduğunu ve ardından özne biçiminin gelmesi gerektiğini söyler: He is taller than I. Gerçek kullanımda ise than uzun süredir edat gibi de davranır ve than me biçimi tümüyle ölçünlüdür — hatta konuşmada olağan biçimdir. Ancak bir durumda seçim anlam taşır: eksiltme belirsizliği olduğunda tam cümle kurmak zorunludur. I like her more than him ile I like her more than he does farklı şeyler söyler; bu durumda kısaltma anlamı bozar.

He is taller than me. ✓ (günlük, ölçünlü)

He is taller than I am. ✓ (resmî, tam)

He is taller than I. — *(aşırı resmî, artık seyrek)*

I like her more than him. — *Onu, ondan çok seviyorum.*

I like her more than he does. — *Onu, ondan daha çok seviyorum.*

Belirsizlik varsa tam cümle kurulmalıdır.

KAVRAMA SORUSU What exactly has been left out? · Is than followed by a clause or a pronoun?

SINIFTA Belirsiz karşılaştırmaları eksiltilen öğeyi geri koydurarak çözdürün; iki okuma yan yana yazıldığında fark hemen görünür.

1 **Comparative correlatives** · Orantılı karşılaştırma

The more he read, the less he understood. — *Okudukça daha az anladı.*

The sooner we start, the better. — *Ne kadar erken başlarsak o kadar iyi.*

The harder the task, the greater the reward. — *(fiil düşebilir)*

İki the de zorunludur.

2 **Comparative deletion and ellipsis** · Karşılaştırmada eksiltme

He earns more than I (do). — *Benden çok kazanıyor.*

She works harder than anyone else (does).

It cost more than I expected (it would cost).

Eksiltilen öğe geri konabilmelidir.

3 **than as a preposition or conjunction** · than'in ikili sınıfı

than me — *edat gibi (günlük)*

than I do — *bağlaç gibi (tam cümle)*

İkisi de ölçünlüdür.

Belirsizlik varsa tam cümle gerekir.

4 **no more … than / not so much … as** · Karmaşık karşılaştırma kalıpları

`It is not so much a problem as a symptom.` — *Bir sorundan çok bir belirti.*

`He is no more a scientist than I am.` — *O da benim kadar bilim insanı (yani değil).*

`She is no less capable than he is.` — *Ondan hiç de az yetenekli değil.*

~~`✗not so much … than`~~

5 **Ambiguity in comparative clauses** · Karşılaştırmada belirsizlik

`I like her more than him.` — *iki okuma*

→ `more than I like him` — *onu daha az severim*

→ `more than he likes her` — *o daha az sever*

`Yazıda belirsizlik giderilmelidir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.ADJ.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* İleri karşılaştırma

Cümleyi tamamlayın.

1. `The results were ___ than expected. (çok daha az çarpıcı)`
   CEVAP far less striking
2. `___ the sample, ___ the confidence interval.`
   CEVAP The larger … the narrower
3. `It is ___ a solution ___ a postponement.`
   CEVAP less … than
   less a solution than a postponement.
4. `This method is ___ ___ ___ ___ the older one. (hiç de … kadar değil)`
   CEVAP nowhere near as reliable as
5. `The two versions are ___ ___ (neredeyse aynı).`
   CEVAP virtually identical
6. `The effect was ___ (marjinal olarak) stronger.`
   CEVAP marginally

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Karşılaştırma tuzakları

Yanlışı düzeltin.

1. `✗ The results of this study are better than the previous study.`
   CEVAP …than those of the previous study. — karşılaştırılan öğeler eşit türden olmalı.
2. `✗ Unemployment is higher than last year.`
   CEVAP Unemployment is higher than it was last year.
3. `✗ This approach is more preferable.`
   CEVAP This approach is preferable. — preferable zaten karşılaştırmalıdır.
4. `✗ It is different than I expected. (BrE ölçünlü yazı)`
   CEVAP …different from what I expected.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Bulguları karşılaştır

Beş akademik karşılaştırma cümlesi yazın; en az üç farklı yapı kullanın ve karşılaştırılan öğeler eşit türden olsun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The scores in group A were significantly higher than those in group B. The effect was far weaker than the model predicted. The longer the exposure, the greater the improvement. Results from the second trial are virtually identical to those of the first. The intervention proved less a solution than a temporary measure.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizi eşinize verin; o karşılaştırılan öğelerin türce eşit olup olmadığını denetlesin ve kaçak karşılaştırmayı düzeltsin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: *The results of Study A were higher than Study B. → …than those of Study B. / …than in Study B.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Karşılaştırılan öğeler türce eşit. 2) En az üç farklı yapı (than, compared with, in contrast to, twice as … as). 3) that/those ile eksilti doğru.

04 Zarflar ve Zarf Tümleyicileri

Adverbs & Adverbials

ADV

C1.ADV.01 Stance and Attitude Adverbials *Tutum ve Duruş Zarfları* ◇ yüksek verim

↑ B2.ADV.01

`bilgisel duruş · tutum · üslup zarfları · kiplikle etkileşim · noktalama ve kapsam`

Duruş zarfları, önermenin içeriğine değil, konuşanın ona bakışına aittir: ne kadar emin olduğunu, nasıl değerlendirdiğini ya da hangi çerçevede konuştuğunu bildirir. Bu yüzden cümlenin dışında dururlar ve virgülle ayrılırlar. Kiplikle birlikte çalıştıklarında kesinlik derecesi ince ayarlanır: may possibly ile will certainly arasında geniş bir ölçek vardır. Akademik yazının duruş yönetimi büyük ölçüde bu katmanla yapılır.

Stance adverbials operate outside the proposition, marking certainty, evaluation or framing, and combine with modality to calibrate strength.

AYRIM Clearly, he lied. (yazarın değerlendirmesi) ≠ He spoke clearly. (eylemin niteliği)

SIK HATA

```
✗ Hopefully the results are significant — bazı akademik gelenekler bunu reddeder.
✓ It is hoped that the results are significant. / The results are, we hope, significant.
```

Türkçede duruş belirteçleri de cümle başında kullanılır ama virgül zorunlu değildir; İngilizcede virgül kapsamı işaretler.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **hopefully: hâlâ tartışmalı bir cümle zarfı**

hopefully sözcüğünün cümle zarfı olarak kullanımı (Hopefully, it will rain) yirminci yüzyılda yaygınlaştı ve uzun süre üslupçular tarafından yanlış sayıldı; gerekçe, cümlede umut eden bir öznenin bulunmamasıydı. Bugün başlıca sözlükler ve üslup kılavuzları bu kullanımı kabul eder ve son derece yaygındır. Yine de bazı akademik dergiler ve muhafazakâr editörler hâlâ karşı çıkar. Öğrenciye durum açıkça anlatılmalıdır: kullanım ölçünlüdür, ama resmî akademik metinde alternatifi tercih etmek daha güvenlidir.

`Hopefully, the results will be published soon.` — *(yaygın ve kabul edilir)*

`It is hoped that the results will be published soon. ✓ (resmî alternatif)`

`She looked at him hopefully.` — *Umutla ona baktı. (tartışmasız kullanım)*

`Karşılaştırın: Frankly, … · Clearly, … · Fortunately, … — hiçbiri tartışmalı değil`

`Neden itiraz edildi: cümlede umut eden bir özne yok.`

`Aynı mantıkla frankly de itiraz alırdı — tutarsız bir itirazdır.`

KAVRAMA SORUSU Is this about the event or about the speaker? · Where does the comma go?

SINIFTA Duruş zarflarını akademik metinlerden toplattırın; kendi metinlerine ekleme alıştırması yazma dersinde doğrudan iş görür.

1 **Epistemic stance: arguably, presumably, evidently** · Bilgisel duruş

`arguably the most important factor` — *tartışılabilir biçimde en önemli etken*

`presumably because of the delay` — *muhtemelen gecikme yüzünden*

`evidently unaware of the risk` — *belli ki riskten habersiz*

`Bilgisel duruş: konuşanın kesinlik derecesi.`

2 **Attitude: unfortunately, remarkably, curiously** · Tutum bildirenler

`Remarkably, no one objected.` — *Şaşırtıcı biçimde kimse itiraz etmedi.*

`Unfortunately, the data were incomplete.` — *Ne yazık ki veriler eksikti.*

`Curiously, the effect disappeared.` — *İlginç biçimde etki kayboldu.*

`Tutum: olaya verilen değer.`

3 **Style disjuncts: frankly, briefly, strictly speaking** · Üslup zarfları

`Strictly speaking, that is incorrect.` — *Kesin konuşmak gerekirse yanlış.*

`Briefly, the argument is as follows.` — *Kısaca sav şudur.*

`Frankly, I disagree.` — *Açıkçası katılmıyorum.*

`Üslup zarfı: söyleme biçimini çerçeveler.`

4 **Stance adverbials interact with modality** · Duruş zarfları kiplikle etkileşir

`may possibly` — *çok zayıf iddia*

`will certainly` — *çok güçlü iddia*

`could conceivably · must surely`

`Zarf ve kip birlikte ölçek kurar.`

5 **Punctuation and scope of stance adverbials** · Noktalama ve kapsam

`Clearly, he lied.` — *Belli ki yalan söyledi.*

`He spoke clearly.` — *Anlaşılır konuştu.*

`Virgül, zarfın kapsamını işaretler.`

`Kapsam değişince anlam değişir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.ADV.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Duruş zarfı**

Zarfın taşıdığı tutumu adlandırın.

1. `Admittedly, the sample was small.`
   CEVAP Ödün — yazar bir zayıflığı kabul ediyor.
   Duruş zarfı yazarın metne katıldığı yerdir; silinince metin nesnel değil, kesin görünür. Akademik yazıda duruşsuzluk bir üslup değil, bir iddia biçimidir.
2. `Arguably, this is the strongest evidence.`
   CEVAP Tartışmalı bir sav olarak sunma.
3. `Surprisingly, the effect disappeared.`
   CEVAP Beklentiyle çelişme.
4. `Presumably, the data were incomplete.`
   CEVAP Çıkarım — kanıt dolaylı.
5. `Crucially, the two groups differed in age.`
   CEVAP Önem işaretleme.
6. `Unfortunately, the records were lost.`
   CEVAP Değerlendirme — olumsuz yargı.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Duruş zarfı ne yapar?**

Değerlendirin.

1. `Duruş zarfı önermeyi mi değiştirir?`
   CEVAP Hayır — önerme aynı kalır; yazarın ona bağlanma derecesini ve tutumunu bildirir.
2. `Clearly, this is true. — bu kanıt mıdır?`
   CEVAP Hayır — retorik bir baskıdır. Okuru itiraz edemez konuma sokar; akademik yazıda dikkatle kullanılmalıdır.
3. `✗ Hopefully, the results are valid. (akademik metin)`
   CEVAP Kabul edilir ama zayıf; It is hoped that... ya da doğrudan kanıt sunumu yeğlenir.
4. `Duruş zarfı ile yumuşatma aynı şey mi?`
   CEVAP Kesişir ama aynı değil: yumuşatma bağlanmayı azaltır, duruş zarfı tutum bildirir (şaşkınlık, ödün, önem).

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Duruşlu paragraf**

Altı cümlelik bir tartışma paragrafı yazın; altı farklı duruş zarfı kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Admittedly, the dataset is limited. Nevertheless, the pattern is consistent. Crucially, the two groups were matched for age. Surprisingly, the effect was strongest in the youngest cohort. Presumably, this reflects differences in exposure. Arguably, the finding warrants a larger replication study.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Paragrafınızdaki duruş zarflarını kaldırıp eşinize verin; o metnin ne kadar kesinleştiğini yazsın. Bir zarfı karşıtıyla değiştirip savın yönünü çevirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Arguably, the policy failed. → Undeniably, the policy failed. → Curiously, the policy failed.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı farklı duruş zarfı var (arguably, admittedly, presumably, notably...). 2) Zarflar virgülle ayrılmış. 3) Her zarf yazarın metne katıldığı bir değerlendirme taşıyor.

C1.ADV.02 Adverbial Placement for Rhetorical Effect *Retorik Etki İçin Zarf Konumu*

öne alma (çerçeve) · sona odak (yeni bilgi) · orta konum (belirginlik azaltma) · çoklu zarf sıralaması

Zarfın konumu bir üslup süsü değil, bilgi yönetimi aracıdır. Cümle başı çerçeve kurar: hangi koşulda, hangi ülkede, hangi dönemde konuştuğumuzu belirler ve okuyucunun yorum çerçevesini önceden ayarlar. Cümle sonu ise en güçlü konumdur; yeni ve vurgulu bilgi oraya yerleşir. Orta konum ise tam tersini yapar: öğeyi görünürlükten düşürür. Bu yüzden however gibi bir bağlayıcı ortaya konduğunda metin daha akıcı, başa konduğunda daha vurgulu olur.

Adverbial position manages information: front for framing, end for focus, medial for reduced prominence.

AYRIM However, the results were mixed. (vurgulu) ↔ The results, however, were mixed. (akıcı)

SIK HATA

✗ The trend is reversed in most European countries — çerçeve kurmak isteniyorsa yanlış konum.
✓ In most European countries, the trend is reversed.

Türkçede öğe sırası esnek olduğu ve vurgu yüklem yakınlığıyla verildiği için konum seçiminin bilgi taşıdığı fark edilmez.

KAVRAMA SORUSU Is this setting a frame or delivering new information? · Should this element be prominent?

SINIFTA Aynı cümleyi üç konumda yazdırın ve hangisinin önceki cümleye daha iyi bağlandığını sordurun; konum seçimi ancak metin içinde anlaşılır.

1 **Fronting to establish a frame** · Çerçeve kurmak için öne alma

In most European countries, the trend is reversed. — *Çerçeve kurar.*
During the 1990s, policy shifted sharply. — *Dönem çerçevesi.*
For younger learners, the effect is stronger. — *Grup çerçevesi.*
Okuyucunun yorum çerçevesini önceden ayarlar.

2 **End-focus for the new information** · Yeni bilgi için sona odak

The trend is reversed in most European countries. — *Odak sonda.*
Cümle sonu en güçlü konumdur.
Yeni bilgi oraya yerleştirilir.
Bilinen bilgi sona konursa vurgu boşa gider.

3 **Medial placement to reduce prominence** · Belirginliği azaltmak için orta konum

The results, however, were mixed. — *akıcı, düşük vurgu*
However, the results were mixed. — *vurgulu*
The results were mixed, however. — *(sonda, düşük vurgu)*
Orta konum bağlayıcıyı geri plana atar.

4 **Multiple adverbials and their ordering** · Çoklu zarflarda sıralama

Sıra: durum → yer → zaman
She sang beautifully in the hall last night. ✓
Kısa öğe uzun öğeden önce gelir.
~~✗She sang last night in the hall beautifully.~~

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.ADV.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Retorik konum

Zarfı istenen etkiyle yerleştirin.

1. `however (en yumuşak geçiş)`
   CEVAP The results, however, were inconclusive. — cümle ortası en az sarsıcıdır.
   Yazıda tonlamanın yerini zarf konumu ve noktalama tutar. Konuşmada vurguyla ayrılan anlamlar yazıda yapısal olarak işaretlenmek zorundadır.
2. `however (en güçlü karşıtlık)`
   CEVAP However, the results were inconclusive.
3. `only (en dar odak)`
   CEVAP Only in the second trial did the effect appear.
4. `finally (sıralama)`
   CEVAP Finally, the implications are considered.
5. `in fact (düzeltme)`
   CEVAP The effect was not weak; in fact, it was the strongest recorded.
6. `undoubtedly (vurgu)`
   CEVAP This is undoubtedly the most contested claim in the field.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Konum vurguyu değiştirir

Değerlendirin.

1. `However, the data are limited. / The data, however, are limited. / The data are limited, however.`
   CEVAP Başta: keskin dönüş. Ortada: yumuşak, akademik. Sonda: sonradan eklenmiş çekince.
2. `✗ The data are however limited.`
   CEVAP Virgülsüz orta konum belirsizdir: The data are, however, limited.
3. `Zarf konumu üslup mu, dilbilgisi mi?`
   CEVAP İkisi de. Bazı konumlar dilbilgisel değildir; kalan seçenekler arasında ise üslup ve vurgu belirleyicidir.
4. `Cümle sonu neden güçlü konumdur?`
   CEVAP İngilizcede yeni bilgi sona konur (end-focus); son öğe doğal vurguyu alır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Üç vurgu

Aynı cümleyi zarf konumunu değiştirerek üç kez yazın ve etkilerini açıklayın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Üç cümle + yorum.`
   ÖRNEK CEVAP Nevertheless, the committee approved the plan. (keskin dönüş) The committee, nevertheless, approved the plan. (ölçülü akademik) The committee approved the plan, nevertheless. (sonradan gelen çekince)
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Üç sürümü sesli okuyun; arkadaşlarınız her birinde vurgulanan öğeyi işaretlesin. Yazıda tonlamanın yerini neyin tuttuğunu tartışın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Clearly, she had not understood. / She clearly had not understood. / She had not understood, clearly.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Zarf üç ayrı konumda. 2) Her konumun etkisi doğru betimlenmiş. 3) Cümle başı ve sonu konumları noktalamayla desteklenmiş.

05 Edatlar ve Bağımlı Edatlar

Prepositions & Dependent Prepositions

PREP

C1.PREP.01 Prepositional Complexity *Edat Yapılarında Karmaşıklık*

↑ B2.PREP.02 → VII.17

bileşik edatlar · sonda kalma ⇔ öne çekme · edat to ⇔ mastar to · art niteleyici öbekler · bağlanma belirsizliği

Resmî İngilizce, tek sözcüklü edatlar yerine bileşik edatlar kullanma eğilimindedir ve bu, üslubu ağırlaştıran en yaygın etkendir: with regard to yerine about, in accordance with yerine under çoğu bağlamda yeterlidir. Öte yandan edat öbeklerinin isimlere art niteleyici olarak yığılması ciddi bir belirsizlik kaynağıdır: bir edat öbeği kendisinden önceki isme mi, yoksa fiile mi bağlanıyor sorusu her zaman yanıtlanamaz.

Formal register favours complex prepositions, which add weight; stacked prepositional phrases create genuine attachment ambiguity.

AYRIM I saw the man with the telescope. (iki okuma)

SIK HATA

✗ Aşırı resmî: With regard to the matter of the delay in respect of delivery…
✓ About the delivery delay…

Türkçede bileşik edatların karşılığı çoğu kez tek bir ektir; bu yüzden çeviride gereksiz ağırlık kolayca oluşur.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Edat bağlanma belirsizliği çözülemeyebilir**

I saw the man with the telescope cümlesi iki farklı şey söyler: teleskopla gördüm ya da teleskoplu adamı gördüm. İngilizce sözdizimi bu iki okuma arasında seçim yapmak için hiçbir işaret sunmaz; okuyucu bağlam ve olasılıkla karar verir. Bu, dilbilgisi hatası değildir — dilin yapısal bir özelliğidir ve bilgisayarlı dil işlemenin klasik sorunlarından biridir. Yazarın sorumluluğu, belirsizliğin anlamı bozduğu yerlerde cümleyi yeniden kurmaktır.

I saw the man with the telescope. — *iki okuma*

Using the telescope, I saw the man. ✓ (birinci okuma)

I saw the man who had a telescope. ✓ (ikinci okuma)

The police shot the man with the gun. — *(aynı belirsizlik, daha ciddi)*

the report on the effect of the policy — *on neye bağlanıyor?*

Çözüm: belirsizlik anlam bozuyorsa cümle yeniden kurulur.

KAVRAMA SORUSU Could a single-word preposition do this job? · What does this phrase attach to?

SINIFTA Bileşik edatları sadeleştirme alıştırmasıyla çalıştırın: metindeki her bileşik edatı tek sözcükle değiştirtin, sonra hangilerinin gerçekten gerektiğini tartıştırın.

1 **Complex prepositions in formal register** · Resmî dilde bileşik edatlar

with regard to — *konusunda*

in accordance with — *uyarınca*

by virtue of — *dolayısıyla*

Sade karşılıkları çoğu kez yeterlidir: about, under, through

2 **Preposition stranding ↔ pied-piping** · Edatın sonda kalması ve öne çekilmesi

the man I spoke to — *sonda kalan edat (doğal)*

the man to whom I spoke — *öne çekilmiş (resmî)*

Öbek fiillerde öne çekme olanaksızdır.

~~✗the child for whom I am looking after~~

3 **to as preposition ↔ to as infinitive marker** · İki farklı to

look forward to seeing — *to = edat → V-ing*

want to see — *to = mastar işareti → yalın fiil*

Sınama: to'dan sonra isim konabiliyor mu?

be used to · object to · in addition to → edat

4 **Prepositional phrases as postmodifiers** · Art niteleyici edat öbekleri

the increase in the number of cases

the effect of the policy on growth

Her öbek bir katman ekler.

Üç katmandan sonra bağlanma belirsizleşir.

5 **Prepositional attachment ambiguity** · Edat bağlanma belirsizliği

I saw the man with the telescope. — *iki okuma*

the report on the effect of the policy — *belirsiz bağlanma*

Sözdizimi bu belirsizliği çözmez.

Yazar cümleyi yeniden kurmalıdır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.PREP.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Karmaşık edat yapıları**

Boşluğu doldurun.

1. ___ ___ ___ the new regulations, all staff must reapply.
   CEVAP In accordance with
   Öbek edatlar (with regard to, in accordance with) kayıt yükseltir ama metni uzatır. Aşırı kullanımı resmiyet değil şişkinlik üretir.
2. The decision was made ___ ___ ___ the committee.
   CEVAP on behalf of
3. ___ ___ ___ the delay, costs increased.
   CEVAP As a result of / On account of
4. The plan was approved ___ ___ ___ minor changes.
   CEVAP subject to
5. ___ ___ ___ its cost, the project continued.
   CEVAP In spite of / Notwithstanding
6. ___ ___ ___ the report, three issues remain.
   CEVAP With regard to / In terms of

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Öbek edatlar**

Değerlendirin.

1. in terms of — neden eleştirilir?
   CEVAP Aşırı kullanıldığında içeriksiz bir dolgu olur: in terms of cost yerine çoğu zaman for cost ya da doğrudan yapı yeterlidir.
2. ✗ Due to he was ill, he stayed home.
   CEVAP Because he was ill... / Due to his illness... — due to isim öbeği alır.
3. due to ile owing to farkı var mı?
   CEVAP Kuralcı görüş due to'yu yalnız sıfat işlevinde ister; kullanımda ikisi de zarf işlevindedir. Bu ayrım artık büyük ölçüde geçersizdir.
4. ✗ Notwithstanding of the delay, we continued.
   CEVAP Notwithstanding the delay... — of almaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Resmî yazışma**

Altı cümlelik resmî bir yazı yazın; altı farklı öbek edat kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP In accordance with the new procedure, all applications must be submitted online. On behalf of the department, I would like to thank the committee. As a result of the recent audit, several changes have been introduced. The proposal remains subject to final approval. In spite of the shortened timetable, the work was completed. With regard to funding, a decision is expected in June.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı öbek edatınızı tek sözcüklü karşılığıyla değiştirin (owing to → because of → since); metnin kaç sözcük kısaldığını ve kaydın nasıl düştüğünü ölçün.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: with regard to → about; in accordance with → under; for the purpose of → to; in the event of → if
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Altı farklı öbek edat var. 2) Öbek edatlardan sonra ad öbeği ya da -ing gelmiş. 3) Kayıt düşüşü ölçülmüş.

C1.PREP.02 Idiomatic Multi-word Verbs *Deyimsel Çok Sözcüklü Fiiller*

↑ B2.PREP.01

anlamı sezilemeyen öbek fiiller · çok anlamlılık · akademik öbek fiiller · isim ve sıfat türevleri

İleri düzeyde öbek fiillerin güçlüğü ayrılabilirlik değil, anlam saydamsızlığıdır: bring about ifadesinin anlamı bring ve about sözcüklerinden çıkarılamaz. Ayrıca çok anlamlılık üst düzeye çıkar; take off dört ayrı anlamda kullanılır ve hangisi olduğu yalnızca bağlamdan anlaşılır. Öbek fiillerin "gündelik" olduğu yargısı da bu düzeyde düzeltilmelidir: carry out, point out, bring about ve result in akademik yazının çekirdek sözvarlığındadır.

At C1 the difficulty is semantic opacity and polysemy; several phrasal verbs are core academic vocabulary.

AYRIM carry out research ✓ (akademik) · The plane took off. ↔ Sales took off.

SIK HATA

✗ Akademik metinde öbek fiilden tümüyle kaçınmak: We performed research instead of carried out research.

✓ We carried out the research. ✓

Türkçede birleşik fiiller de saydam olmayabilir; asıl sorun öğrencinin öbek fiilleri gündelik sanıp akademik yazıda kaçınmasıdır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Bazı öbek fiiller akademik yazının çekirdeğindedir**

Sınav hazırlığında öğrencilere resmî yazıda öbek fiilden kaçınmaları öğütlenir. Bu genelleme yanlıştır: carry out, point out, bring about, result in, focus on, rely on gibi öbekler akademik korpusun en sık öğeleri arasındadır ve tek sözcüklü karşılıkları çoğu kez daha kötü seçimlerdir. carry out research yerine perform research demek yapay düşer. Doğru ölçüt tek tek sözcüklerdir: bazı öbek fiiller gündeliktir (put off, find out), bazıları alan diline yerleşmiştir. Kaçınma değil, seçim öğretilmelidir.

carry out an experiment ✓ — *akademik ölçünlü*

point out that… ✓ — *akademik ölçünlü*

bring about a change ✓ · result in a decrease ✓

~~✗Resmî yazıda: We wanna check it out.~~

The meeting was put off. — *(günlük) → The meeting was postponed. (resmî)*

Ölçüt genel kural değil, tek tek eşdizim ve alan geleneğidir.

KAVRAMA SORUSU Can you guess the meaning from the parts? · Which of its meanings is this?

SINIFTA Akademik öbek fiiller için ayrı bir liste tutturun; öğrencinin "öbek fiil = gündelik" yanlış eşlemesi ancak karşı örnekle kırılır.

1 **Opaque phrasal verbs** · Anlamı sezilemeyen öbek fiiller

make out — *seçmek, anlamak, iddia etmek*

take on — *üstlenmek, işe almak*

put down — *yazmak, bastırmak, küçük düşürmek*

bring about — *yol açmak*

2 **Polysemous phrasal verbs** · Çok anlamlı öbek fiiller

The plane took off. — *havalandı*

He took off his coat. — *çıkardı*

Sales took off. — *fırladı*

She took off her boss. — *taklidini yaptı*

3 **Phrasal verbs in academic and journalistic prose** · Akademik ve gazete dilinde öbek fiiller

carry out research — *araştırma yürütmek*

point out that… — *şuna dikkat çekmek*

bring about change — *değişime yol açmak*

result in a decrease — *düşüşe yol açmak*

4 **Nominalised and adjectival derivatives** · İsim ve sıfat türevleri

`an outcome` — *sonuç*

`an ongoing issue` — *süregelen mesele*

`a built-up area` — *yapılaşmış alan*

`an outbreak · a breakthrough · input, output`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.PREP.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Deyimsel çok sözcüklü fiil**

Anlamı ve kaydı yazın.

1. `bring about`
   CEVAP yol açmak — nötr/resmî
   Akademik çok sözcüklü fiiller (account for, give rise to) gündelik öbek fiillerin resmî karşılıklarıdır. Bu eşleme, kayıt geçişini somutlaştırır.
2. `account for`
   CEVAP açıklamak, oranını oluşturmak — akademik
3. `rule out`
   CEVAP dışlamak, elemek — nötr
4. `put down to`
   CEVAP ...-e bağlamak — gündelik
5. `boil down to`
   CEVAP özü şuna iner — gündelik
6. `draw on`
   CEVAP ...-den yararlanmak — akademik
7. `stem from`
   CEVAP kaynaklanmak — akademik

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Deyimsellik derecesi**

Değerlendirin.

1. `look up the word / look up to your father — hangisi deyimseldir?`
   CEVAP İkincisi: anlam parçalardan çıkarılamaz. Birincisi yarı saydamdır.
2. `account for hangi iki anlamı taşır?`
   CEVAP Açıklamak (This accounts for the delay) ve oranını oluşturmak (Women account for 60% of staff).
3. `✗ The results boil down to that the method failed. (akademik makale)`
   CEVAP Kayıt uyumsuz — In short, the method failed.
4. `Akademik yazıda çok sözcüklü fiil yasak mıdır?`
   CEVAP Hayır. account for, draw on, result in, stem from akademik dilin kendi öbek fiilleridir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Akademik öbek fiiller**

Altı akademik çok sözcüklü fiil seçip cümlede kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP These factors account for most of the variation. The study draws on three earlier surveys. The problem stems from an error in the original design. We cannot rule out an alternative explanation. The reform brought about substantial changes. The findings point to a systematic bias.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı akademik çok sözcüklü fiilinizi bir derlemde ya da sözlükte doğrulayın; hangilerinin gündelik öbek fiillere göre daha resmî sayıldığını işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: account for, result in, draw on, arise from, give rise to, be subject to
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı fiil de akademik metinde geçen türden. 2) Edat seçimi doğru. 3) Gündelik eşdeğerleriyle karşılaştırılmış.

06 Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş

Verb Forms, Tense & Aspect

VERB

C1.VERB.01 Aspect as a Rhetorical Choice *Retorik Bir Seçim Olarak Görünüş*

↑ B2.VERB.07 → VII.6

`perfect (ilgi ve çerçeveleme) · progressive (geçicilik ve değerlendirme) · tarihsel şimdiki zaman · zaman kayması`

C1 düzeyinde görünüş artık bir zaman bilgisi değil, bir retorik seçimdir. Akademik yazıda perfect, bir bulguyu bugünle ilişkilendirir ve alanın birikimini çerçeveler: Research has shown ifadesi yalnızca geçmişte bir çalışma yapıldığını değil, o bulgunun hâlâ geçerli olduğunu söyler. Progressive ise durum fiilleriyle kullanıldığında değerlendirme taşır: You are being unreasonable cümlesi kalıcı bir nitelik değil, o andaki davranış hakkında bir yargıdır. Tarihsel şimdiki zaman ise anlatıyı canlandırır.

At C1 aspect is a rhetorical resource: perfect frames relevance, progressive conveys temporariness and evaluation, historic present dramatises.

AYRIM You are unreasonable. (kalıcı nitelik) ≠ You are being unreasonable. (şu anki davranış)

SIK HATA

✗ `Research showed that… — alanın birikimini çerçevelemek isteniyorsa zayıf seçim.`

✓ `Research has shown that…`

Türkçede görünüş bu retorik işlevleri taşımadığı için öğrenci seçimi anlamsız bir biçim tercihi sanır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **You are being rude — nitelik değil, davranış**

Durum bildiren bir sıfat be ile sürerli çekildiğinde anlam köklü biçimde değişir: kalıcı bir özellik iddiası, o andaki davranışa ilişkin bir yargıya dönüşür. He is stupid bir hakarettir; He is being stupid ise "şu an aptalca davranıyor" demektir ve çok daha hafiftir. Türkçe konuşan öğrenci bu ayrımı bilmediğinde ya gereksiz sert konuşur ya da yumuşatmak istediği yerde yumuşatamaz. Aynı yapı olumlu değerlendirmede de işler: You are being very generous.

`You are unreasonable.` — *Mantıksız birisin. (kalıcı nitelik)*

`You are being unreasonable.` — *Şu an mantıksız davranıyorsun. (davranış)*

`He is stupid.` — *Aptaldır. ↔ He is being stupid. | Aptalca davranıyor.*

`You are being very generous.` — *Çok cömert davranıyorsun.*

~~`✗I am being tired.`~~ — *tired bir davranış değildir*

`Yalnızca denetlenebilir davranış sıfatlarıyla kurulur.`

KAVRAMA SORUSU Is this still relevant now? · Is this a permanent trait or current behaviour?

SINIFTA Akademik makalelerden zaman seçimlerini işaretletin ve neden o seçimin yapıldığını tartıştırın; kural değil gerekçe öğretilmelidir.

1 **Perfect aspect for relevance and framing** · İlgi ve çerçeveleme için bitmişlik

`Research has shown that…` — *Araştırmalar göstermiştir ki…*

`Several studies have examined this issue.` — *Birçok çalışma bunu incelemiştir.*

`Perfect, bulguyu bugünle ilişkilendirir.`

`Karşılaştırın: Smith (2019) showed that… (tek çalışma → past simple)`

2 **Progressive for temporariness and evaluation** · Geçicilik ve değerlendirme için süreklilik

`You are being unreasonable.` — *Şu an mantıksız davranıyorsun.*

`He is being difficult.` — *Zorluk çıkarıyor.*

`I am living in Ankara at the moment.` — *Şu sıra Ankara'dayım. (geçici)*

`Süreklilik geçicilik ve değerlendirme taşır.`

3 **Historic present in narrative and headlines** · Anlatı ve manşette şimdiki zaman

`In 1453, Constantinople falls.` — *1453'te Konstantinopolis düşer.*

`So I walk in, and he just stares at me.` — *(anlatı canlandırma)*

`PRESIDENT RESIGNS` — *manşet dili*

`Şimdiki zaman olayı sahneye taşır.`

4 **Tense shift for dramatic effect** · Etki için zaman kayması

`Anlatıda past simple'dan present'a geçiş gerilim yaratır.`

`Geri dönüşte past perfect kullanılır.`

`Zaman kayması bilinçli olmalıdır.`

`Rastgele kayma tutarsızlık sayılır.`

5 **Aspect in scientific and legal register** · Bilimsel ve hukukî dilde görünüş

`Water boils at 100°C.` — *Genel geçerlik.*

`This Act applies to all employees.` — *Hukuki metinde geniş zaman.*

`The sample was heated…` — *Yöntem: past simple*

`Alan geleneği zaman seçimini belirler.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.VERB.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Görünüş bir seçimdir**

İki biçimin retorik farkını yazın.

1. `The company lost money. / The company has been losing money.`
   CEVAP Birincisi kapanmış bir olay; ikincisi süregelen, hâlâ geçerli bir eğilim.
   Aynı olay üç görünüş paketiyle sunulabilir ve üçü de doğrudur; seçim, hangi soruya yanıt verildiğine bağlıdır. Bu, zaman öğretiminin ileri düzeydeki asıl konusudur.
2. `He lived in Berlin. / He has lived in Berlin.`
   CEVAP Birincisi artık yaşamıyor ya da bağ kopmuş; ikincisi bugüne uzanıyor.
3. `They were negotiating for months. / They negotiated for months.`
   CEVAP Birincisi süreci öne çıkarır; ikincisi tamamlanmış bir dönemi paketler.
4. `I am hoping you can help. / I hope you can help.`
   CEVAP Birincisi daha geçici ve daha kibar; sürerlik uzaklık ve nezaket kurar.
5. `The report is being revised. / The report is revised weekly.`
   CEVAP Tek bir sürmekte olan iş / yinelenen düzen.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sürerlik neyi ima eder?**

Değerlendirin.

1. `He was winning the match. — kazandı mı?`
   CEVAP Belirsiz — sürerli görünüş tamamlanmayı işaretlemez (imperfective paradox).
2. `You are being rude. / You are rude.`
   CEVAP Birincisi şu anki davranış, ikincisi kalıcı nitelik. Fark kişiseldir ve incitici olabilir.
3. `I am loving this. — hata mı?`
   CEVAP Hayır — geçici, yoğun bir yaşantı bildirir; yaygınlaşmış ve ölçünlüdür.
4. `Görünüş seçimi neden retoriktir?`
   CEVAP Aynı olay iki farklı biçimde paketlenebilir; seçim okurun olayı nasıl göreceğini belirler.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Aynı olay, üç paket**

Tek bir gelişmeyi üç kez anlatın: tamamlanmış olay, süregelen eğilim, şimdiye uzanan sonuç.

1. `GÖREV 1 (temel) — Üç paragraf başlangıcı.`
   ÖRNEK CEVAP Between 2018 and 2022 the department cut its budget by 30%. · The department has been cutting its budget steadily since 2018. · The department has cut its budget by 30%, and the effects are now visible.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Üç sürümü eşinize verin; o her birinin hangi soruya yanıt olduğunu yazsın (Ne oldu? Ne oluyor? Şimdi durum ne?).`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Sales fell in 2019. / Sales have been falling since 2019. / Sales have fallen by 30%.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Üç görünüş paketi de doğru kurulmuş. 2) Zaman belirteçleri paketle uyumlu. 3) Her paketin ilettiği vurgu farkı yazılmış.

C1.VERB.02 The Auxiliary System in Depth *Yardımcı Fiil Sistemi*

→ VII.6

`NICE özellikleri · işletici (ilk yardımcı) · do desteği ve engellenmesi · kısaltma ve olumsuzluk · sabit yığın sırası`

İngilizce yardımcı fiiller, sözlüksel fiillerden dört davranışla ayrılır ve bu dört davranış tek bir dizgeyi oluşturur: olumsuzluğu doğrudan alırlar, soru için özneyle yer değiştirirler, eksiltide fiil öbeğinin yerini tutarlar ve vurgu taşıyabilirler. Bu özellikler cümledeki ilk yardımcıda toplanır; bu öğeye işletici denir. Yardımcı yoksa do bu işi üstlenir — ve yardımcı varsa do kullanılamaz. Bu tek dizge, İngilizce sözdiziminin en ekonomik açıklamalarından biridir.

Auxiliaries are defined by the NICE properties, all carried by the first auxiliary — the operator; do-support fills the gap when there is none.

AYRIM She has finished. → Has she finished? · She finished. → Did she finish?

SIK HATA

```
✗ Does she can swim? She doesn't be ready.
✓ Can she swim? She isn't ready.
```

Türkçede soru ve olumsuzluk ekle kurulduğu ve yardımcı fiil kavramı bulunmadığı için işletici dizgesi bütünüyle yeni bir kavramdır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Yardımcı varsa do kullanılamaz**

do desteği bir boşluk doldurucudur: cümlede yardımcı fiil yoksa devreye girer. Yardımcı varsa do kullanılamaz, çünkü işletici görevi zaten doludur. Öğrenci "bütün sorularda do vardır" genellemesini yaptığında Does she can swim? gibi biçimler üretir. Aynı kısıt be fiili için de geçerlidir: be, sözlüksel fiil olarak kullanıldığında bile işletici gibi davranır ve do almaz. Bu, İngilizcedeki tek gerçek istisnadır ve ayrıca öğretilmelidir.

`Can she swim?` ✓ — ✗*Does she can swim?*

`Has he finished?` ✓ — ✗*Does he have finished?*

`Is she ready?` ✓ — ✗*Does she be ready?*

`She isn't ready.` ✓ — ✗*She doesn't be ready.*

`Did she finish?` ✓ — *yardımcı yok → do devreye girer*

`be sözlüksel fiil olsa bile işletici gibi davranır.`

KAVRAMA SORUSU Which word is the operator here? · Is there already an auxiliary?

SINIFTA Dört özelliği tek bir cümle üzerinde sırayla uygulattırın; öğrenci aynı öğenin dört işi birden gördüğünü görsün.

1 **NICE properties of auxiliaries** · Yardımcı fiillerin dört özelliği

```
Negation: She has not finished.
Inversion: Has she finished?
Code (eksilti): She has, and so have I.
Emphasis: She HAS finished.
```

2 **Operator: the first auxiliary in the clause** · İşletici: cümledeki ilk yardımcı

She has been working. → Has she been working?

Yalnızca ilk yardımcı öne gelir.

İşletici: soru, olumsuzluk, eksilti ve vurguyu taşır.

Diğer yardımcılar yerinde kalır.

3 **do-support and when it is blocked** · do desteği ve engellendiği durumlar

She finished. → Did she finish? — *yardımcı yok → do*

She has finished. → Has she finished? — *do yok*

~~✗Does she can swim?~~

do yalnızca boşluk doldurur.

4 **Auxiliary contraction and negation attachment** · Kısaltma ve olumsuzluğun bağlanması

he's not ⇔ he isn't — *iki kısaltma noktası*

she'll not ⇔ she won't

I am not → I'm not (✗I amn't)

Olumsuzluk ya yardımcıya ya özneye bağlanır.

5 **Auxiliary stack order is fixed** · Yığın sırası değiştirilemez

MODAL → HAVE → BE(prog) → BE(pass) → V

may have been being watched

Sıra hiçbir koşulda değişmez.

Her öğe isteğe bağlı, sıra zorunludur.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.VERB.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **NICE özellikleri**

Cümlenin hangi NICE özelliğini gösterdiğini söyleyin.

1. She cannot come.
   CEVAP N — olumsuzluk doğrudan yardımcıya eklenir.
   NICE ölçütleri yardımcı fiili sözlüksel fiilden kesin olarak ayırır. Öğrenciye 'yardımcı fiil' tanımı yerine bu dört sınav verilirse ayrım kendiliğinden kurulur.
2. Can she come?
   CEVAP I — devriklik (inversion).
3. She can swim and so can he.
   CEVAP C — kod alma (code): yardımcı yüklemin yerini tutar.
4. She CAN do it (vurgulu).
   CEVAP E — vurgu (emphasis).
5. She works here. → Does she work here?
   CEVAP do-desteği: sözlüksel fiilin işleticisi yoktur, do getirilir.
6. She is tired. → Is she tired?
   CEVAP be zaten işleticidir; do gerekmez.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **İşletici (operator) kimdir?**

Değerlendirin.

1. Yardımcı fiil varken neden do kullanılamaz?
   CEVAP İşletici konumu tektir; ilk yardımcı fiil o konumu doldurur. ✗ Does she can swim?
2. have iki türlüdür — hangileri?
   CEVAP Yardımcı have (has gone) ve sözlüksel have (has a car). İkincisi do ister: Does she have a car?
3. ✗ I have not a car. (çağdaş AmE)
   CEVAP I do not have a car. — BrE'de I haven't got a car.
4. NICE ölçütü neye yarar?
   CEVAP Bir fiilin yardımcı mı sözlüksel mi olduğunu sınar; dare ve need gibi sınır durumlarını da ayırt eder.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Dört ölçüt, dört cümle**

Bir fiil seçip NICE'ın dört özelliğini de gösteren dört cümle yazın; sonra aynı testi sözlüksel bir fiille yapın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Yardımcı: She has not finished. Has she finished? She has finished and so has he. She HAS finished. · Sözlüksel: She did not finish. Did she finish? She finished and so did he. She DID finish.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Dört NICE sınamanızı eşinize verin; o aynı sınamaları bir sözlüksel fiille yapıp hangi adımda tökezlediğini göstersin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Yardımcı: She hasn't finished. / Has she finished? / She has, hasn't she? / She has finished, and so have I. — Sözlüksel: *She finished not. → She did not finish.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dört NICE ölçütü de (olumsuzluk, devriklik, kod, vurgu) gösterilmiş. 2) Yardımcı fiil do desteği almamış. 3) Sözlüksel fiil do desteğine başvurmuş.

C1.VERB.03 Complex Passive Constructions *Karmaşık Edilgen Yapılar* ◇ yüksek verim

↑ B2.VERB.03 → VII.31

`It is said that… ⇔ He is said to… · bitmiş mastarlı edilgen · öbek ve edatlı fiillerin edilgeni · edilgen gerund ve ortaç`

Karmaşık edilgen yapılar, bir iddianın kaynağını belirtmeden aktarmayı ve failliği yönetmeyi sağlar. Raporlama edilgeninin iki biçimi arasındaki seçim bilgi yapısıyla ilgilidir: kişisiz biçim iddiayı öne alır, kişili biçim özneyi öne alır. Ancak edilgenleştirmenin sınırları vardır: ölçü fiilleri, kap fiilleri ve karşılıklılık bildiren fiiller edilgen kurmaz. Faillik yönetimi ise etik bir boyut taşır ve söylem çözümlemesinin merkezindedir.

Complex passives report claims without attributing them and manage agency; several verb classes resist passivisation altogether.

AYRIM It is said that he escaped. ↔ He is said to have escaped.

SIK HATA

```
✗ He is said that he escaped. The house was resembled by her mother.
✓ He is said to have escaped. She resembles her mother.
```

Türkçede kişisiz aktarım tek bir ekle kurulduğu için iki ayrı İngilizce yapı ve aralarındaki bilgi yapısı farkı görünmez.

KAVRAMA SORUSU Whose claim is this? · Can this verb be passivised at all?

SINIFTA İki raporlama biçimi arasındaki seçimi haber metinleriyle çalıştırın; gazetecilik dili bu ayrımın doğal laboratuvarıdır.

1 **Reporting passives with two structures** · Raporlama edilgeninin iki biçimi

`It is said that he left the country.` — *Ülkeden ayrıldığı söyleniyor.*
`He is said to have left the country.` — *(özne öne alınır)*
`It is believed that… ⇔ … is believed to…`
~~`✗He is said that he left.`~~

2 **Passive with a perfect infinitive** · Bitmiş mastarlı edilgen

`He is believed to have escaped.` — *Kaçtığına inanılıyor.*
`She is thought to have been ill.` — *Hasta olduğu düşünülüyor.*
`They are known to have met before.` — *Daha önce görüştükleri biliniyor.*
`Olay ana fiilden önceyse bitmiş mastar gelir.`

3 **Passive of phrasal and prepositional verbs** · Öbek ve edatlı fiillerin edilgeni

`The proposal was turned down.` — *Öneri reddedildi.*
`The child was looked after.` — *Çocuğa bakıldı.*
`The matter was dealt with.` — *Konu halledildi.*
`Parçacık ve edat fiille birlikte kalır.`

4 **Passive gerunds and participles** · Edilgen gerund ve ortaç

`being criticised` — *eleştiriliyor olmak*

`having been told` — *söylenmiş olduktan sonra*

`She hates being interrupted.` — *Sözünün kesilmesinden nefret eder.*

`Having been warned, they left.` — *Uyarıldıktan sonra ayrıldılar.*

5 **Constraints on passivisation** · Edilgenleştirme kısıtları

~~`✗Ten pounds was cost by the book.`~~ — *ölçü fiili*

~~`✗A big house is had by my uncle.`~~ — *sahiplik*

~~`✗Her mother is resembled by her.`~~ — *karşılıklılık*

`fit · suit · lack · weigh · become (yakışmak)`

6 **Choosing voice to control agency** · Failliği yönetmek için çatı seçimi

`Mistakes were made.` — *Fail gizlenir.*

`The committee made mistakes.` — *Fail açıktır.*

`Edilgen seçimi bir sorumluluk kararıdır.`

`Söylem çözümlemesinin klasik konusudur.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.VERB.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Karmaşık edilgen**

Cümleyi edilgen yapın.

1. `They believe that he has left the country.`
   CEVAP He is believed to have left the country. / It is believed that he has left the country.
   Faillik derecesi bir üslup değil bir sorumluluk kararıdır. Kurum metinlerinde edilgen seçimi çoğu kez bilinçlidir; çözümleme bunu görünür kılar.
2. `Someone should have checked the figures.`
   CEVAP The figures should have been checked.
3. `They are going to reconsider the decision.`
   CEVAP The decision is going to be reconsidered.
4. `Nobody has lived in this house for years.`
   CEVAP This house has not been lived in for years.
5. `They made him sign the document.`
   CEVAP He was made to sign the document.
6. `They reported that the talks had collapsed.`
   CEVAP The talks were reported to have collapsed.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Edilgen ne saklar?**

Değerlendirin.

1. `Mistakes were made. — bu cümlenin işlevi nedir?`
   CEVAP Faili silmek. Dilbilgisel olarak kusursuz, retorik olarak sorumluluktan kaçınmadır.
2. `It is believed that… — kim inanıyor?`
   CEVAP Belirsiz. Akademik yazıda kaynaksız kullanıldığında zayıflıktır; kaynak verilmelidir.
3. `✗ The problem was occurred.`
   CEVAP The problem occurred. — geçişsiz fiil edilgenleşmez.
4. `Edilgen ne zaman doğru seçimdir?`
   CEVAP Fail bilinmiyorsa, önemsizse, ya da konu sürekliliğini korumak gerekiyorsa.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Faillik denemesi**

Aynı olayı üç kez yazın: fail açık, fail belirsiz edilgen, raporlama edilgeni; her birinin ima ettiğini not edin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Üç cümle + yorum.`
   ÖRNEK CEVAP The finance director approved the payment. (sorumluluk açık) The payment was approved. (fail silinmiş) The payment is understood to have been approved without review. (kaynak belirsiz, iddia yumuşatılmış)
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Üç sürümü sınıfa okuyun; arkadaşlarınız her birinde sorumluluğun kime yüklendiğini söylesin. Bir haber metninden gerçek bir örnek bulup çözümleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The company polluted the river. / The river was polluted. / The river is said to have been polluted.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Üç faillik derecesi de kurulmuş. 2) Raporlama edilgeni yapısı doğru. 3) Her sürümün siyasal/etik iması yazılmış.

C1.VERB.04 Verb Complementation — Advanced Patterns *Fiil Tümlemesi — İleri Kalıplar*

◇ yüksek verim

↑ B1.VAL.03 → VII.11 · VII.42

`fiil + nesne + that cümlesi · fiil + nesne + as + isim/sıfat · fiil + edat + nesne + V-ing · tümleyeni değişince anlamı değişen fiiller`

İleri düzey fiil tümlemesi, aynı fiilin farklı kalıplarda farklı anlamlar taşımasına dayanır. consider fiili nesne + sıfat aldığında değerlendirme, that cümlesi aldığında kanaat, V-ing aldığında ise düşünme anlamı taşır. Bu yüzden değerlik bilgisi fiile değil, fiilin her anlamına ayrı ayrı kaydedilmelidir. Ayrıca as ile kurulan tümleme, İngilizcenin karakteristik bir yapısıdır ve regard, view, describe, define gibi akademik yazının çekirdek fiillerini kapsar.

Advanced complementation is sense-specific: the same verb takes different patterns with different meanings.

AYRIM I consider him a friend. (sayıyorum) ≠ I am considering leaving. (düşünüyorum)

SIK HATA

```
✗ They regard him an expert. He accused me to steal it.
✓ They regard him as an expert. He accused me of stealing it.
```

Türkçede bu kalıpların hepsi tek bir yan cümle yapısıyla kurulduğundan İngilizcedeki kalıp çeşitliliği ezber gerektirir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **regard as ↔ consider: biri as alır, biri almaz**

Akademik yazının çekirdek fiilleri olan regard, view, see, describe ve define as öğesini zorunlu kılar; consider ise almaz. They regard him as an expert doğrudur ama They consider him as an expert değildir — doğrusu They consider him an expert'tir. İki fiil de Türkçede "saymak, görmek" ile karşılandığı için öğrenci as öğesini ya ikisine birden ekler ya da ikisinden birden atar. Bu, akademik yazıda çok sık görülen ve editörlerin düzenli olarak düzelttiği bir hatadır.

`They regard him as an expert. ✓` — *✗They regard him an expert.*

`They consider him an expert. ✓` — *✗They consider him as an expert.*

`The study describes it as a turning point. ✓`

`We define success as sustained growth. ✓`

`I view this as a mistake. ✓ · I see it as a problem. ✓`

`Sınama: consider ve think as almaz; regard, view, define, describe alır.`

KAVRAMA SORUSU Which sense of the verb is this? · Does this verb need as?

SINIFTA Değerlik profilini anlam başına çıkarttırın: bir fiili seçip her anlamı için ayrı bir satır yazdırın.

1 **verb + object + that-clause** · Fiil + nesne + that cümlesi

`He convinced me that it was true.` — *Doğru olduğuna beni ikna etti.*

`She reminded us that the deadline was near.` — *Son tarihin yaklaştığını hatırlattı.*

`They assured him that it was safe.` — *Güvenli olduğuna dair güvence verdiler.*

`convince · persuade · remind · assure · inform`

2 **verb + object + as + noun/adjective** · as ile tümleme

`They regard him as an expert.` — *Onu uzman sayıyorlar.*

`The report describes it as a failure.` — *Rapor bunu başarısızlık olarak niteliyor.*

`We define learning as a change in behaviour.` — *Öğrenmeyi davranış değişimi olarak tanımlıyoruz.*

~~`✗consider him as an expert`~~

3 **verb + preposition + object + -ing** · Edatlı karmaşık tümleme

They accused him of stealing. — *Onu hırsızlıkla suçladılar.*

She thanked me for helping. — *Yardım ettiğim için teşekkür etti.*

He prevented us from leaving. — *Ayrılmamızı engelledi.*

Edat + V-ing kalıbı.

4 **Verbs with a shifting complement and meaning** · Tümleyeni değişince anlamı değişen fiiller

I consider him a friend. — *Onu dost sayıyorum.*

I am considering leaving. — *Ayrılmayı düşünüyorum.*

I found it difficult. ⇔ I found that it was difficult.

Kalıp değişince anlam değişir.

5 **Building a valency profile per verb sense** · Anlam başına değerlik profili çıkarma

Değerlik anlam başına kaydedilir.

Sözlük her anlam için ayrı kalıp verir.

Sözcük defteri de aynı biçimde tutulmalıdır.

Ayrıntı için → Bölüm VII.43

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.VERB.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İleri tümleme kalıpları**

Cümleyi tamamlayın.

1. They regard the plan ___ unrealistic.
   CEVAP as
2. They consider the plan ___ unrealistic.
   CEVAP — (hiçbir şey)
   consider as X ölçünlü yazıda.
3. He was appointed ___ director.
   CEVAP — / as
   İkisi de görülür.
4. She described the method ___ innovative.
   CEVAP as
5. They accused him ___ negligence.
   CEVAP of
6. They credited the success ___ careful planning.
   CEVAP to

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **as alan ve almayan fiiller**

Yanlışı düzeltin.

1. ✗ We consider this as a serious problem.
   CEVAP We consider this a serious problem.
2. ✗ They regard it a mistake.
   CEVAP They regard it as a mistake.
3. ✗ She was described a pioneer.
   CEVAP She was described as a pioneer.
4. Bu kısıt anlamsal mı sözlükseldir?
   CEVAP Sözlükseldir — yakın anlamlı iki fiil farklı davranır. Sözlükte tümleme kalıbı ayrıca kaydedilmelidir.
5. ✗ He blamed the failure on to poor planning.
   CEVAP He blamed the failure on poor planning. / He blamed poor planning for the failure.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Akademik tümleme**

Altı cümle yazın; altı farklı tümleme kalıbı kullanın (as, of, to, for, with, that).

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.

   ÖRNEK CEVAP The authors regard this finding as provisional. They accuse earlier studies of methodological weakness. The effect is attributed to sampling bias. They criticise the model for its narrow scope. The results are consistent with previous research. The paper argues that both factors interact.

2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizin tümleme edatını değiştirin; sözlükten doğrulayıp bozulanları işaretleyin.

   ÖRNEK CEVAP Örnek: regard X as Y; consist of; attribute X to Y; account for; associate X with Y; suggest that...

3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ

   ÖLÇÜT 1) Altı farklı tümleme kalıbı var. 2) Edat ya da bağlaç seçimi sözlükle doğrulanmış. 3) Türkçe durum ekinden gelen yanlış kalıp yok.

07 Kiplik
Modality

MOD

C1.MOD.01 Epistemic and Deontic Modality *Bilgisel ve Yükümlülük Kipliği*

↑ B2.MOD.01

bilgisel (kesinlik) · yükümlülük (izin/zorunluluk) · devinimsel (yeti) okuma

Aynı kip fiili en az üç ayrı iş görür. Bilgisel okumada konuşucu bir çıkarımın ne kadar kesin olduğunu bildirir: He must be home by now cümlesi bir zorunluluk değil, bir çıkarımdır. Yükümlülük okumasında ise dış bir güç devrededir: You must leave now. Devinimsel okuma özneye ait bir yetiyi ya da eğilimi anlatır: She can run fast. Bu üç okuma yalnızca bağlamla ayrılır; biçim aynıdır. C1 düzeyinde öğrencinin yapması gereken, kipi ezberlemek değil hangi okumada olduğunu saptamaktır.

One modal form carries epistemic, deontic and dynamic readings; only context distinguishes them.

AYRIM You must be tired. (çıkarım) ≠ You must apologise. (zorunluluk)

SIK HATA

✗ You mustn't be tired. — çıkarım kastediliyorsa yanlış.
✓ You can't be tired.

Türkçede çıkarım -mAlI ve -DIr ile, zorunluluk da -mAlI ile kurulduğu için öğrenci iki okumayı aynı biçimde düşünür.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Olumsuzluğun kapsamı okumaya göre değişir**

must fiilinin olumsuzu okumaya göre farklı bir kelimeye kayar. Yükümlülük okumasında olumsuz mustn't'tır: You mustn't smoke here. Ama bilgisel okumada olumsuz mustn't değil can't'tir: He can't be home — çünkü olumsuzluk fiilin değil, çıkarımın üzerindedir. Öğrenci bu kaymayı bilmediğinde He mustn't be home gibi anadili konuşucusunun kuramayacağı bir cümle üretir. Aynı asimetri may/might için de vardır: olumlu tarafta may be, olumsuz tarafta may not be korunur ama emin olumsuzluk can't ile kurulur.

He must be home. → He can't be home. — *✗He mustn't be home.*

You must leave. → You mustn't leave. — *(yükümlülük olumsuzu)*

She may be ill. → She may not be ill. — *Belki değildir.*

She can't be ill. — *Hasta olması imkânsız.*

~~✗He mustn't be Turkish.~~ — *doğrusu: He can't be Turkish.*

Sınama: emin olumsuz çıkarım her zaman can't ile kurulur.

KAVRAMA SORUSU Is the speaker guessing or requiring? · Who imposes this — the world or a rule?

SINIFTA Aynı cümleyi iki farklı bağlama yerleştirip okumayı değiştirtin; kipin kendisi değil bağlamın değiştiğini gösterin.

1 **Epistemic: how certain the speaker is** · Bilgisel: konuşucunun kesinliği

He must be home by now. — *Şimdiye kadar eve varmıştır.*
That may well be true. — *Bu pekâlâ doğru olabilir.*
She can't have known. — *Bilmiş olması imkânsız.*
Bilgisel kiplik konuşucunun kesinliğini bildirir.

2 **Deontic: permission, obligation, volition** · Yükümlülük: izin, zorunluluk, istem

You must leave now. — *Şimdi gitmelisin.*
You may go. — *Gidebilirsin. (izin)*
Applicants shall submit two copies. — *Adaylar iki nüsha sunacaklardır.*
Yükümlülük dışarıdan gelir.

3 **Dynamic modality: ability and disposition** · Devinimsel kiplik

She can run fast. — *Hızlı koşabilir.*
He wouldn't answer. — *Cevap vermeye yanaşmıyordu.*
Oil will float on water. — *Yağ suda yüzer. (eğilim)*
Devinimsel kiplik özneye aittir.

4 **The same modal in different readings** · Aynı kipin farklı okumaları

`You must be tired.` — *Yorgunsundur. (çıkarım)*

`You must apologise.` — *Özür dilemelisin. (zorunluluk)*

`He could swim at five. (yeti) ↔ It could rain. (olasılık)`

`Biçim aynı, okuma farklıdır.`

5 **Disambiguating context and intonation** · Bağlam ve tonlamayla ayırma

`Bağlam okumayı belirler.`

`Vurgu da ayırt edicidir: You MUST see it.`

`Zaman belirteci çıkarımı destekler: by now`

`Yazıda bağlam, konuşmada tonlama ayırır.`

6 **Negation scope differs by reading** · Olumsuzluğun kapsamı okumaya göre değişir

`can’t = emin olumsuz çıkarım`

`mustn’t = yasak`

`don’t have to = zorunluluk yok`

`Üç ayrı anlam, üç ayrı biçim.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.MOD.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Kiplik alanını belirle**

Bilgisel (epistemic), yükümlülük (deontic) ya da dinamik mi?

1. `He must be tired.`
   CEVAP Bilgisel — çıkarım.
   Kiplik üç alana ayrılır: bilgisel, yükümlülük, dinamik. Aynı kip füili üç alanda da görünebildiği için ayrım biçimden değil bağlamdan çıkar.
2. `You must submit it today.`
   CEVAP Yükümlülük.
3. `She can swim.`
   CEVAP Dinamik — yetenek.
4. `You can go now.`
   CEVAP Yükümlülük — izin.
5. `It may rain.`
   CEVAP Bilgisel.
6. `You may leave.`
   CEVAP Yükümlülük — izin.
7. `This machine will run for years.`
   CEVAP Dinamik — eğilim, kapasite.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Aynı kip, üç alan**

Değerlendirin.

1. `Neden aynı kip üç alanda çalışır?`
   CEVAP Kipler yüklemin gerçeklikle ilişkisini işaretler; bu ilişki bilgiye, kurala ya da öznenin kapasitesine dayanabilir.
2. `He must be at home. — belirsizlik var mı?`
   CEVAP Bağlam dışında evet: evde olması gerekiyor (kural) ya da evde olmalı (çıkarım).
3. `Kiplik alanı olumsuzlukla nasıl ayrılır?`
   CEVAP Bilgisel olumsuz can't ile, yükümlülük olumsuzu mustn't ile kurulur. Bu, iki alanın farklı olduğunun kanıtıdır.
4. `✗ He mustn't be home; the car is gone.`
   CEVAP He can't be home.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Üç alan, altı cümle**

Altı cümle yazın; iki bilgisel, iki yükümlülük, iki dinamik kiplik kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The data must be incomplete. (bilgisel) It may not be the only explanation. (bilgisel) Applicants must provide two references. (yükümlülük) Students may use dictionaries. (yükümlülük) She can read four languages. (dinamik) The system will handle 500 requests a second. (dinamik)
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi eşinize verin; o her birinin kiplik alanını etiketlesin ve iki okumaya açık olanı bulsun.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: He must be tired. (bilgisel) You must leave now. (yükümlülük) She can swim. (dinamik) — You must be careful. (iki okuma)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) İkişer örnek üç alanda da var. 2) Etiketler doğru. 3) İki okumaya açık bir örnek bulunmuş.

C1.MOD.02 Modality and Commitment in Academic Writing *Akademik Yazıda Kiplik ve Bağlanma*

◇ yüksek verim

↑ B2.MOD.04

`yumuşatıcılar (may, might, appear, suggest) · güçlendiriciler (clearly, undoubtedly) · kaynak gösterme`

Akademik yazıda kiplik, yazarın iddiasına ne kadar bağlandığını gösterir. Yumuşatma bir belirsizlik itirafı değil, kanıtın gücüyle iddianın gücünü eşleştirme çabasıdır: veriniz bir eğilim gösteriyorsa results suggest yazarsınız, kanıtlıyorsa results show. Güçlendiriciler ise iddiayı öne çıkarır ama fazlası güvenilirliği düşürür. Üçüncü bir yol, iddiayı bir kaynağa bağlamaktır; bu hem yumuşatır hem de sorumluluğu yerleştirir.

Academic modality calibrates commitment to the strength of the evidence; hedges, boosters and attribution are the three main resources.

AYRIM The results show… (kanıt güçlü) ≠ The results suggest… (kanıt eğilim düzeyinde)

SIK HATA

```
✗ It is possible that this may perhaps possibly indicate…
✓ This may indicate…
```

Türkçede kanaat bildirme daha az sayıda araçla kurulduğu için öğrenci ya hiç yumuşatmaz ya da üst üste yığar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Yumuşatma zayıflık değildir — ama üst üste yığılırsa öyle olur**

Öğrencilere sık verilen iki zıt öğüt de yanlıştır. Birincisi “kesin konuş, yumuşatıcı kullanma” — oysa akademik İngilizcede kanıtın ötesine geçen iddia ciddiyetsiz sayılır. İkincisi ise yumuşatıcıları güvenlik ağı gibi üst üste dizmektir; It could possibly be argued that there may perhaps be a tendency gibi bir cümle hiçbir şey iddia etmez ve okuru yorar. Doğru ölçü tek bir yumuşatıcıdır: iddianın gücü kanıtın gücüne eşitlenir, fazlası çıkarılır.

`The results suggest a link.` — *Sonuçlar bir bağ olduğunu düşündürüyor. (ölçülü)*

`The results prove a link.` — *Kanıt yetmiyorsa aşırı iddia.*

~~`✗It could possibly be argued that there may be a tendency…`~~ — *yığılma*

`This may indicate a shift.` — *Bir kaymaya işaret edebilir. (tek yumuşatıcı yeter)*

`According to Smith (2019), the trend is reversing.` — *Kaynak gösterme.*

`Ölçü: bir cümlede tek bir kiplik aracı.`

KAVRAMA SORUSU How strong is the evidence? · Whose claim is this?

SINIFTA Bir makale paragrafındaki kiplik araçlarını işaretletip her birini bir güç ölçeğine yerleştirtin.

1 **Hedging devices and their strength** · Yumuşatıcıların gücü

`This may indicate a change.` — *Bir değişime işaret edebilir.*

`The data appear to support this.` — *Veriler bunu destekliyor görünüyor.*

`may → might → could → possibly (güç azalır)`

`Yumuşatıcı, iddiayı kanıta eşitler.`

2 **Boosters and emphatic commitment** · Güçlendiriciler

`The evidence clearly shows…` — *Kanıt açıkça gösteriyor ki…*

`It is undoubtedly the case that…` — *Kuşkusuz durum şudur ki…*

`This demonstrates that…` — *Bu şunu ortaya koyuyor…*

`Güçlendirici az ve yerinde kullanılmalıdır.`

3 **Attribution as an alternative to hedging** · Yumuşatma yerine kaynak gösterme

`According to Smith (2019)…` — *Smith'e göre…*

`As Yılmaz argues,…` — *Yılmaz'ın savunduğu gibi…*

`Kaynak gösterme sorumluluğu yerleştirir.`

`Hem yumuşatır hem izlenebilir kılar.`

4 **Over-hedging weakens an argument** · Aşırı yumuşatma savı zayıflatır

`Aşırı yumuşatma iddiayı yok eder.`

`Okur yazarın ne dediğini bulamaz.`

`Cümle başına tek araç ilkesi.`

`Denge sorunudur, kural değil.`

5 **Grammatical resources for evaluation** · Değerlendirmenin dilbilgisel araçları

`kip fiili: may · might · could`

`zarf: possibly · arguably · clearly`

`fiil: suggest · indicate · demonstrate`

`yapı: It seems that… · It is likely that…`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.MOD.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Bağlanma derecesi**

Savı istenen güçte yazın.

1. `X causes Y. (en güçlü)`
   CEVAP X causes Y.
   Kip seçimi kanıtın gücüyle orantılı olmalıdır; aşırı iddia akademik metinde en sık eleştirilen kusurdur. suggest/indicate/show/demonstrate bir ölçek oluşturur.
2. `Orta güç`
   CEVAP X appears to cause Y. / X is likely to cause Y.
3. `Zayıf`
   CEVAP X may contribute to Y.
4. `En zayıf`
   CEVAP X could conceivably play a role in Y.
5. `Kanıta dayanarak orta güç`
   CEVAP The evidence suggests that X causes Y.
6. `Karşı görüşü kabul ederek`
   CEVAP Although alternative explanations exist, X appears to be the principal factor.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Yumuşatma yığılması**

Sorunu bulun ve düzeltin.

1. `✗ It could possibly be suggested that there might perhaps be some tendency…`
   CEVAP Beş yumuşatıcı — sav yok olur: The data suggest a modest tendency.
2. `✗ It is absolutely certain that this proves the theory.`
   CEVAP Aşırı bağlanma — The findings provide strong support for the theory.
3. `Hangi denge doğrudur?`
   CEVAP Bağlanma kanıtın gücüne eşit olmalıdır — ne fazlası ne eksiği.
4. `prove sözcüğü neden dikkatli kullanılır?`
   CEVAP Tek bir çalışma kanıtlamaz; support, indicate, suggest kanıtın gücüne göre seçilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kanıt–bağlanma ayarı**

Beş bulgu yazın; her birinde kanıtın gücüne uygun bir kip ya da yumuşatıcı kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP The correlation is statistically significant and consistent across all three samples. This strongly suggests a causal link. A smaller effect was observed in the fourth sample, which may reflect measurement error. It is possible, though not demonstrated, that age moderates the effect. Further work is needed before firm conclusions can be drawn.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş bulgunuzu eşinize verin; o kipleri bir derece güçlendirsin, siz kanıtın buna yetip yetmediğini tartışın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The data suggest a link. → The data show a link. → The data prove a link. (üçüncüsü tek çalışmayla savunulamaz)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Kip/yumuşatıcı gücü kanıtla orantılı. 2) suggest/indicate/show/demonstrate ayrımı doğru. 3) Aşırı yumuşatma savı silmemiş.

C1.MOD.03 Marginal and Historical Modals *Sınırdaki ve Tarihsel Kipler*

shall (hukukî) · ought to · used to, dare, need (sınırda kipler) · may (ödün ve dilek)

Bazı kipler gündelik dilden çekilmiş ama belirli alanlarda güçlü biçimde yaşamaktadır. shall, gündelik İngilizcede neredeyse yalnızca öneri sorularında kalmıştır ama sözleşme ve yasa dilinde yükümlülüğün standart taşıyıcısıdır. ought to, should ile aynı işi görür ama kullanımı gerilemektedir. dare ve need iki yüzlüdür: hem kip gibi hem sözlüksel fiil gibi çekilebilirler. may ise ödün ve dilek anlamlarında kalıplaşmış yapılarla yaşar.

Marginal modals survive in specific registers: shall in law, ought to in decline, dare and need as hybrids, may in concessive and optative uses.

AYRIM Need I say more? (kip çekimi) ≠ Do I need to say more? (sözlüksel fiil)

SIK HATA

✗ The tenant will pay the rent monthly. — sözleşme dilinde zayıf.
✓ The tenant shall pay the rent monthly.
Türkçede hukuk dilinin ayrı bir kip dizgesi olmadığı için shall kullanımı yapay görünür.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **shall öldü mü? Hayır — kaydını değiştirdi**

Ders kitapları shall için genellikle "gelecek zaman, birinci şahıs" kuralını verir; bu kural bugünkü İngilizceyi tarif etmez. Gündelik dilde shall neredeyse yalnızca öneri sorularında yaşar: Shall we go? Buna karşılık hukukî ve teknik yazımda shall yükümlülüğün standart işaretidir ve will ile değiştirilemez, çünkü will bir öngörüdür, shall bir yükümlülüktür. Üstelik sade dil reformu bazı ülkelerde shall yerine must önermektedir — yani tartışma hâlâ sürmektedir. Öğrenciye verilecek doğru bilgi kural değil, kayıt haritasıdır.

Shall we go? — *Gidelim mi? (gündelik: öneri)*

The tenant shall pay the rent monthly. — *Kiracı kirayı aylık ödeyecektir. (hukukî)*

The tenant will pay the rent monthly. — *Öngörü — sözleşmede zayıf.*

The tenant must pay the rent monthly. — *Sade dil reformunun önerisi.*

~~✗I shall go to the cinema tonight.~~ — *Gündelik dilde doğal değil.*

Kayıt farkı: gündelik ↔ hukukî.

KAVRAMA SORUSU Is this everyday English or a special register? · Is need a modal or a full verb here?

SINIFTA Bir kira sözleşmesi ya da yönetmelik metni okutup shall geçen cümleleri saydırın; kaydın gücü örnekle görülür.

1 **shall in legal and formal contexts** · Hukukî ve resmî bağlamda shall

The tenant shall pay the rent monthly. — *Kiracı kirayı aylık ödeyecektir.*

Shall we begin? — *Başlayalım mı?*

Each party shall bear its own costs. — *Taraflar kendi masraflarını karşılar.*

Hukukî yükümlülüğün standart işareti.

2 **ought to and its declining use** · ought to ve azalan kullanımı

`You ought to apologise.` — *Özür dilemelisin.*

`should ile aynı işlevdedir.`

`Olumsuzu seyrektir: ought not to`

`Kullanımı gerilemektedir.`

3 **used to, dare, need as marginal modals** · Sınırda kipler

`Need I say more?` — *Daha fazla söylememe gerek var mı?*

`How dare you!` — *Ne cüretle!*

`You needn’t worry. ↔ You don’t need to worry.`

`Hem kip hem sözlüksel fiil olabilirler.`

4 **may in concessive and optative use** · Ödün ve dilek anlamlı may

`Try as he may, he cannot win.` — *Ne kadar uğraşsa da kazanamaz.*

`May you be happy.` — *Mutlu olasın.*

`Be that as it may…` — *Öyle de olsa…*

`Kalıplaşmış ödün ve dilek yapıları.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.MOD.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Sınırdaki kipler**

Kipin davranışını yazın.

1. `need (kip olarak)`
   CEVAP Yalnızca olumsuz ve soruda: You needn't come. Need I come? Olumluda sözlükseldir: You need to come.
   Kenar kipler (need, dare, ought to) hem kip hem tam fiil davranışı gösterir. Kip kullanımları resmî ve enderdir; öğrenciye kayıt notuyla verilmelidir.
2. `dare`
   CEVAP İkili davranır: He daren't ask (kip) / He doesn't dare to ask (sözlüksel).
3. `ought to`
   CEVAP to alır ama do-desteği almaz: You oughtn't to do that.
4. `had better`
   CEVAP Geçmiş biçimli ama şimdiki anlamlı; yalın fiil alır.
5. `shall`
   CEVAP BrE'de teklif ve hukuk metninde yaşar: Shall I help? / The tenant shall pay...
6. `used to`
   CEVAP Yarı kip: didn't use to ✓ / usedn't to (eskimiş).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **shall öldü mü?**

Değerlendirin.

1. `shall birinci tekil gelecekte hâlâ kullanılıyor mu?`
   CEVAP Büyük ölçüde will'e yenildi; ama Shall I...? ve Shall we...? tekliflerinde canlıdır ve hukuk dilinde yükümlülük bildirir.
2. `✗ Shall you come tomorrow?`
   CEVAP Will you come tomorrow? — shall ikinci kişide kullanılmaz.
3. `Kural: I/we ile shall, ötekilerle will. Bu geçerli mi?`
   CEVAP Hayır — 20. yüzyılda çökmüş bir kuraldır. Ders kitaplarında hâlâ yer alması betimleyici değil kalıntı bir aktarımdır.
4. `The tenant shall pay the rent monthly. – burada shall ne bildirir?`
   CEVAP Gelecek değil, yükümlülük. Hukuk dilinde shall bir buyruk işaretidir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kenar kipler**

Altı cümle yazın; need, dare, ought to, had better, shall ve used to kullanın; her birinin kaydını not edin.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.

   ÖRNEK CEVAP You needn't submit the original. (resmî, BrE) He daren't raise the issue again. (edebî) You ought to inform the office. (resmî öğüt) We had better leave now. (gündelik, acil) Shall I open a window? (BrE teklif) The department used to publish an annual report. (geçmiş alışkanlık)

2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı kenar kipinizi hem kip hem tam fiil kullanımıyla yazın; hangisinin hangi kayıtta yaşadığını işaretleyin.

   ÖRNEK CEVAP Örnek: Need he go? (kip — resmî/ender) / Does he need to go? (tam fiil) — Dare he ask? / He doesn't dare to ask.

3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ

   ÖLÇÜT 1) Altı kenar kip de kullanılmış. 2) Kip ve tam fiil kullanımları ayrılmış. 3) Her biri için kayıt notu var.

08 Yüklem Kalıpları ve Değerlik

Predicate Patterns & Valency

VAL

C1.VAL.01 Argument Structure and Alternations *Argüman Yapısı ve Değişimleri*

↑ B2.VAL.03 → VII.29

dative · yer (locative) · ettirgen-oluş · çaba (conative) değişimleri

Bir fiilin argümanları çoğu zaman birden fazla biçimde dizilebilir; ama bu diziliş özgür değildir ve seçim anlamı değiştirir. give X Y ile give Y to X arasındaki fark bilgi yapısıdır: yeni bilgi sona gider. load the truck with hay ile load hay onto the truck arasındaki fark ise bütünsellik: birincisi kamyonun dolduğunu ima eder, ikincisi imalarda bulunmaz. Bu değişimler İngilizcenin en incelikli anlam ayrımlarındandır ve sözlükte nadiren açıklanır.

Argument alternations are not free variation: each ordering carries an information-structural or semantic difference.

AYRIM load the truck with hay (kamyon dolu) ≠ load hay onto the truck (dolu olması gerekmez)

SIK HATA

✗ He explained me the problem. She said me the truck.
✓ He explained the problem to me. She told me the truck.

Türkçede durum ekleri sıralamayı serbestleştirdiği için öğrenci İngilizcede de dizilişi serbest sanır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Bütünsellik etkisi: kamyon doldu mu?**

Yer değişiminin iki biçimi çoğu ders kitabında eşanlamlı diye verilir; oysa aralarında düzenli bir anlam farkı vardır. Nesne konumundaki öğe bütünüyle etkilenmiş sayılır: load the truck with hay kamyonun dolduğunu ima eder, spray the wall with paint duvarın tümüyle boyandığını söyler. Öteki dizilişte böyle bir ima yoktur. Bu yüzden I loaded hay onto the truck, but it was still half empty tutarlıdır ama I loaded the truck with hay, but it was still half empty tuhaftır. Aynı etki clear, plant, stuff ve wipe fiillerinde de görülür.

I loaded the truck with hay. — *Kamyonu samanla yükledim. (kamyon dolu)*

I loaded hay onto the truck. — *Samanı kamyona yükledim. (ima yok)*

~~✗I loaded the truck with hay, but it was still half empty.~~ — *çelişki*

I loaded hay onto the truck, but it was still half empty. — *tutarlı*

They sprayed the wall with paint. — *Duvarın tümü boyandı.*

They sprayed paint on the wall. — *Bir kısmı da olabilir.*

KAVRAMA SORUSU Which piece is the new information here? · Is the container completely affected?

SINIFTA Aynı olayı iki dizilişle anlattırın ve hangi ayrıntının değiştiğini sordurun; fark ancak karşılaştırmayla görünür.

1 **Dative alternation** · Dative değişimi

She gave the child a book. — *Çocuğa bir kitap verdi.*

She gave a book to the child. — *Kitabı çocuğa verdi.*

Yeni bilgi sona gider.

~~✗She explained me the rule.~~ — *explain değişime girmez.*

2 **Locative alternation** · Yer değişimi

load hay onto the truck — *samanı kamyona yüklemek*

load the truck with hay — *kamyonu samanla yüklemek*

clear the table of dishes ↔ clear the dishes off the table

Nesne konumundaki öğe bütünüyle etkilenir.

3 **Causative-inchoative alternation** · Ettirgen-oluş değişimi

He broke the window. — *Camı kırdı.*

The window broke. — *Cam kırıldı.*

The door opened. — *Kapı açıldı.*

Aynı fiil hem geçişli hem geçişsizdir.

4 **Conative alternation** · Çaba değişimi

`He hit the ball.` — *Topa vurdu. (temas kesin)*

`He hit at the ball.` — *Topa vurmaya çalıştı. (temas belirsiz)*

`She shot the deer. ⇔ She shot at the deer.`

`Edat, sonucu belirsizleştirir.`

5 **Alternations carry a meaning difference** · Değişimler anlam farkı taşır

`Değişim eşanlamlılık değildir.`

`Bütünsel ⇔ kısmî okuma farkı.`

`Bilgi yapısı da belirleyicidir.`

`Sözlükler bu farkı seyrek verir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.VAL.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Argüman değişimi**

Değişimi adlandırın ve iki biçimi de yazın.

1. `give the book to her / give her the book`
   CEVAP Dative değişimi.
   Değerlik değişimleri anlam farkı taşır: 'load the truck with hay' bütünsellik bildirir, 'load hay onto the truck' bildirmez. Bu incelik sözlükte ender olarak verilir.
2. `load the hay onto the truck / load the truck with hay`
   CEVAP Locative değişimi.
3. `He broke the glass / The glass broke.`
   CEVAP Ergatif (causative–inchoative) değişimi.
4. `He ate the apple / He ate at the apple.`
   CEVAP Conative değişimi — temas var, tamamlama yok.
5. `She sprayed paint on the wall / She sprayed the wall with paint.`
   CEVAP Locative değişimi.
6. `They sell the tickets / The tickets sell fast.`
   CEVAP Orta çatı (middle).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Bütünsellik etkisi**

Anlam farkını açıklayın.

1. `load the hay onto the truck / load the truck with hay`
   CEVAP İkincisinde kamyon tamamen dolar (holistic effect); birincisinde bu ima yoktur.
2. `He taught the students French. / He taught French to the students.`
   CEVAP Birincisi öğrenmenin gerçekleştiğini ima eder.
3. `He shot at the bird. / He shot the bird.`
   CEVAP Conative: birincisinde vurmuş olması gerekmez.
4. `Değişimler eşanlamlı mıdır?`
   CEVAP Hayır — yapı anlam katar. Eşdeğer sanılan iki biçim farklı okumalar üretir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Beş değişim**

Beş fiil seçip her biri için iki biçimi de yazın ve anlam farkını not edin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş çift.`
   ÖRNEK CEVAP spray: She sprayed water on the plants. / She sprayed the plants with water. (ikincisinde hepsi ıslandı) · send: I sent him the file. / I sent the file to him. · open: The wind opened the door. / The door opened. · read: This contract reads badly. / They read the contract. · pour: He poured milk into the glass. / He filled the glass with milk.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) On cümlenizi eşinize verin; o hangi değişimin nesneyi öne aldığını, hangisinin edat öbeğini nesneleştirdiğini yazsın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: load the truck with hay / load hay onto the truck (bütünsellik farkı); spray the wall with paint / spray paint on the wall
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş fiilin iki kalıbı da kurulmuş. 2) Anlam farkı (bütünsellik/tamamlanmışlık) doğru betimlenmiş. 3) Edatlar doğru.

C1.VAL.02 Complex Predicates *Karmaşık Yüklemler*

→ VII.22

`hafif fiil + eylem adı · zincirleme fiiller · kip-görünüş yığını · deyimsel birimler`

Karmaşık yüklemlerde anlamın yükünü fiil değil, ona eşlik eden isim taşır. take a decision yapısında olayı adlandıran öğe decision'dır; take yalnızca dilbilgisel taşıyıcıdır. Bu yapılar resmî yazının belkemiğidir çünkü ismi niteleyerek ayrıntı eklemeye izin verir: take a hasty decision. Zincirleme fiiller ise mastar ve ulaç halkalarını arka arkaya dizer; İngilizcede bu zincirin uzunluğu kuramsal olarak sınırsızdır ama kip ve görünüş yığını sabit sıralıdır.

Complex predicates carry meaning in the noun, not the verb; catenative chains and modal-aspect stacks follow strict ordering.

AYRIM He decided quickly. ≠ He took a hasty decision. (niteleme olanağı açılır)

SIK HATA

```
✗ He did a decision. She made a research.
✓ He took/made a decision. She did some research.
```

Türkçede "karar vermek, araştırma yapmak" gibi birleşik fiiller vardır ama İngilizce eşleşmeleri birebir değildir; öğrenci yanlış hafif fiili seçer.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **make a decision ↔ take a decision ↔ do research**

Hafif fiil seçimi kuralla değil eşdizimle belirlenir ve ders kitapları genellikle yalnızca birini verir. Karar için hem make hem take doğrudur — make Amerikan İngilizcesinde, take İngiliz İngilizcesinde daha yaygındır. Araştırma için ise do research doğrudur, make a research değildir; üstelik research sayılamaz olduğu için a da alamaz. Öğrenci Türkçedeki "yapmak" fiilini tek karşılıkla eşleştirdiğinde bu üç hatayı birden yapar. Eşdizim sözlüğü bu noktada dilbilgisi kitabından daha yararlıdır.

`He made a decision.` — *Karar verdi. (AmE yaygın)*

`He took a decision.` — *Karar verdi. (BrE yaygın)*

`She did some research.` — *Biraz araştırma yaptı.*

~~`✗She made a research.`~~ — *iki ayrı hata birden*

`make an attempt · give consideration · pay attention`

`Eşdizim kuralla değil kayıtla öğrenilir.`

KAVRAMA SORUSU Which word carries the meaning here? · Can you add an adjective to the noun?

SINIFTA Sade fiili hafif fiil yapısına çevirttirin ve sonra isme sıfat eklettirin; yapının niçin kullanıldığı böyle anlaşılır.

1 **Light-verb constructions** · Hafif fiil yapıları

`take a decision` — *karar vermek*

`make an attempt` — *girişimde bulunmak*

`give consideration to` — *dikkate almak*

`Anlamı isim taşır, fiil taşıyıcıdır.`

2 **Catenative verb chains** · Zincirleme fiil dizileri

`He seems to want to try to help.` — *Yardım etmeye çalışmak istiyor gibi.*

`She began to try to explain.` — *Açıklamaya çalışmaya başladı.*

`Zincirin her halkası bir sonrakini seçer.`

`Kuramsal olarak sınırsız uzayabilir.`

3 **Serial modality and aspect stacking** · Kip ve görünüş yığınlanması

`might have been going to` — *olacak olabilirdi*

`may have been being watched` — *izleniyor olmuş olabilir*

`Sıra: MODAL → HAVE → BE(prog) → BE(pass) → V`

`Her öğe isteğe bağlı, sıra zorunludur.`

4 **Idiomatic verb + particle + noun units** · Deyimsel yapı birimleri

`take advantage of` — *yararlanmak*

`keep track of` — *takip etmek*

`make allowance for` — *payını bırakmak*

`Bu birimler bölünmez öğrenilmelidir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.VAL.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Karmaşık yüklem**

Yapıyı adlandırın.

1. `take a decision`
   CEVAP Hafif fiil (light verb) yapısı — anlam isimdedir.
   Hafif fiil yapıları (make a decision) akademik metinde tek fiilden sık geçer çünkü adlaştırmaya niteleyici ekleme olanağı verir: make a difficult decision.
2. `have a look`
   CEVAP Hafif fiil yapısı.
3. `make an attempt`
   CEVAP Hafif fiil yapısı.
4. `be able to`
   CEVAP Yarı kip.
5. `get married`
   CEVAP Ortaçlı yüklem — durum değişimi.
6. `keep talking`
   CEVAP Görünüşsel yardımcı — sürerlik.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Hafif fiil ne kazandırır?**

Değerlendirin.

1. `He looked at it. / He had a look at it.`
   CEVAP İkincisi kısa süreli ve gündelik; isim niteleyici alabilir: a quick look.
2. `Neden isim yapısı yeğlenir?`
   CEVAP İsim sıfat alabilir: make a serious attempt ✓ / attempt seriously daha sınırlı.
3. `✗ do a decision`
   CEVAP make / take a decision — eşdizim sözlükseldir.
4. `Hafif fiil yapıları akademik yazıda uygun mudur?`
   CEVAP Bazıları evet (make an assumption, draw a distinction); bazıları gündelik kalır (have a go).

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Hafif fiil dönüşümleri**

Altı hafif fiil yapısı yazın; her birinin tek fiilli karşılığını da verin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı çift.`
   ÖRNEK CEVAP make a decision / decide · have a look / look · give an explanation / explain · take a walk / walk · make an assumption / assume · draw a distinction / distinguish
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı hafif fiil yapınızı bir derlemde arayın; hangi tek fiilli karşılığın daha resmî, hangisinin daha doğal olduğunu işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: make a decision = decide; take a look = look; give consideration to = consider; have an effect on = affect
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı hafif fiil yapısı doğru eşdizimli. 2) Tek fiilli karşılıklar verilmiş. 3) Kayıt/doğallık değerlendirmesi yapılmış.

09 Çekimsiz Yan Cümleler

Non-finite Clauses

NFIN

C1.NFIN.01 Non-finite Clauses in Formal Writing *Resmî Yazıda Çekimsiz Cümleler*

◇ yüksek verim

↑ B2.NFIN.01 → VII.39

mutlak yapı (The meeting over, …) · with + isim + ortaç · öne alınmış ortaç cümlesi

Çekimsiz cümleler resmî yazıya yoğunluk kazandırır: bağlaç ve özne düşürülür, ilişki okurun çıkarımına bırakılır. Mutlak yapıda çekimsiz cümlenin kendi öznesi vardır ve ana cümleyle dilbilgisel bir bağı yoktur: The meeting over, we left. with ile kurulan biçimi daha gündeliktir. Öne alınmış ortaç cümlelerinde ise özne düşer ve ana cümlenin öznesiyle özdeş sayılır — bu varsayım bozulduğunda sarkık ortaç ortaya çıkar.

Non-finite clauses compress subordination; absolutes keep their own subject, fronted participles borrow the main clause subject.

AYRIM The meeting over, we left. (kendi öznesi var) ≠ Having finished, we left. (özne ana cümleden gelir)

SIK HATA

✗ Walking down the street, the building came into view.
✓ Walking down the street, I saw the building.

Türkçede -ip, -erek gibi ulaçlar da özne özdeşliği ister; ama Türkçe özne düşürücü bir dil olduğu için öğrenci kontrolü yapmayı akıl etmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Sarkık ortaç: bina caddede yürüyemez**

Öne alınmış bir ortaç cümlesinin öznesi yoktur; okur onu ana cümlenin öznesinden alır. Bu yüzden Walking down the street, the building came into view cümlesi caddede yürüyenin bina olduğunu söyler. Hata gülünçtür ama öğrenci metinlerinde çok yaygındır çünkü yazar kendi zihnindeki özneyi cümleye yazmayı unutur. Testi basittir: ortaç cümlesinin öznesini sorun, ana cümlenin öznesiyle karşılaştırın. Uymuyorsa ya ana cümlenin öznesini değiştirin ya da ortacı tam yan cümleye çevirin. Tek istisna, kalıplaşmış bağımsız ortaçlardır: Generally speaking, considering the circumstances.

~~✗Walking down the street, the building came into view.~~ — *bina yürüyemez*

Walking down the street, I saw the building. — *Caddede yürürken binayı gördüm.*

~~✗Having finished the report, the printer broke.~~ — *yazıcı rapor yazmadı*

Having finished the report, I found the printer broken. — *doğru özne*

Generally speaking, the results are consistent. — *kalıplaşmış istisna*

Test: ortacın öznesi = ana cümlenin öznesi mi?

KAVRAMA SORUSU Who is doing the -ing action? · Is that the same as the main clause subject?

SINIFTA Sarkık ortaç avı yaptırın: gazete ve öğrenci metinlerinden örnek toplattırıp özne özdeşliği testi uygulattırın.

1 **Absolute constructions** · Mutlak yapılar

The meeting over, we left. — *Toplantı bitince ayrıldık.*

The weather being fine, we walked. — *Hava güzel olduğu için yürüdük.*

His work done, he sat down. — *İşi bitince oturdu.*

Mutlak yapının kendi öznesi vardır.

2 **with + noun + participle** · with ile mutlak yapı

With prices rising, demand fell. — *Fiyatlar artınca talep düştü.*

With the children asleep, the house was quiet. — *Çocuklar uyurken ev sessizdi.*

With so much to do, we started early. — *Yapacak çok iş olduğundan erken başladık.*

with biçimi daha gündeliktir.

3 **Fronted participle clauses** · Öne alınmış ortaç cümleleri

`Having considered the evidence, the court ruled…` — *Kanıtı değerlendiren mahkeme karar verdi…*

`Written in haste, the report contained errors.` — *Aceleyle yazılan rapor hata içeriyordu.*

`Being tired, she went to bed.` — *Yorgun olduğu için yattı.*

`Özne ana cümleden alınır.`

4 **Non-finite clauses replace subordinate clauses** · Yan cümlelerin yerine geçme

`Because he was tired → Being tired`

`After she had finished → Having finished`

`If it is treated properly → Properly treated`

`Bağlaç düşer, ilişki çıkarımla kurulur.`

5 **Density and readability trade-off** · Yoğunluk-anlaşılırlık dengesi

`Yoğunluk okuma yükünü artırır.`

`Ard arda üç indirgeme okuru yorar.`

`Resmî yazıda dahi ölçü gerekir.`

`Anlaşılırlık yoğunluktan önce gelir.`

6 **Diagnosing dangling and misrelated participles** · Sarkık ve yanlış bağlanmış ortaçları saptama

`Özne özdeşliği testi uygulanır.`

`Uymuyorsa yan cümleye çevrilir.`

`Ya da ana cümlenin öznesi değiştirilir.`

`Kalıplaşmış ortaçlar test dışıdır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.NFIN.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Resmî yazıda çekimsiz cümle**

Cümleyi çekimsiz yapıyla sıkıştırın.

1. `After the data had been collected, they were coded.`
   CEVAP Once collected, the data were coded. / Having been collected, the data were coded.
   Sarkık yapı en çok akademik yazıda, edilgen cümlelerle birlikte doğar. Ortaç öğretilirken edilgenle birlikte sınanmalıdır.
2. `Because it was based on a small sample, the study was inconclusive.`
   CEVAP Based on a small sample, the study was inconclusive.
3. `If it is compared with earlier work, the result is modest.`
   CEVAP Compared with earlier work, the result is modest.
4. `Although he was aware of the risks, he continued.`
   CEVAP Aware of the risks, he continued.
5. `The meeting ended, and the delegates left.`
   CEVAP The meeting having ended, the delegates left.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sıkıştırmanın sınırı**

Değerlendirin.

1. `✗ Based on the survey, we can say that the results are clear.`
   CEVAP Sarkık — Based on the survey, the results are clear. ya da The survey indicates that…
2. `Kaç ortaç cümlesi bir arada durabilir?`
   CEVAP Pratikte ikiden fazlası okunabilirliği bozar; okur örtük özneleri izleyemez.
3. `✗ Having finished the analysis and being satisfied with the results and considering the deadline, the report was submitted.`
   CEVAP Üç ortaç + sarkık özne — bölünmelidir.
4. `Çekimsiz yapı neden resmî sayılır?`
   CEVAP Bağlayıcıyı ve özneyi siler; bilgi yoğunluğu artar ama açıklık azalır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yöntem paragrafı**

Altı cümlelik bir yöntem paragrafı yazın; dört farklı çekimsiz yapı kullanın, hiçbiri sarkık olmasın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Recruited through two clinics, the participants completed a written questionnaire. Having given consent, they were assigned to one of three groups. Compared with the control group, the intervention groups showed higher scores. The data having been anonymised, they were shared with a second analyst. Coded independently, the responses showed high agreement. Taken together, these steps reduce the risk of bias.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Paragrafınızın öznelerini bilerek değiştirip sarkık yapılar üretin; eşiniz her birini bulup onarsın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: *Having collected the data, the results were analysed. → Having collected the data, we analysed the results.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dört farklı çekimsiz yapı var. 2) Her yapının öznesi ana cümlenin öznesiyle aynı. 3) Sarkık örnekler üretilip onarılmış.

C1.NFIN.02 Infinitival Clauses — Advanced *Mastar Cümleleri — İleri*

↑ B2.NFIN.03 → VII.19

`for + özne + to-mastar · mastarlı ilgi cümlesi · amaç/sonuç mastarı · üstünlük sonrası mastar`

İleri düzey mastar yapıları, mastarın kendi öznesini taşımasına ve ilgi cümlesi işlevi görmesine dayanır. for + özne + to yapısı, mastara ayrı bir özne verir ve bu bütün öbek özne ya da nesne olabilir: For him to resign would be a mistake. Mastarlı ilgi cümleleri ise bir isim öbeğini niteleyerek olanak ya da sıra bildirir: the next train to leave. Bir de sonuç bildiren mastar vardır; only to ile kurulur ve beklenmedik, çoğu zaman olumsuz bir akıbeti anlatır.

Advanced infinitival clauses take their own subject with for, modify nouns like relatives, and mark purpose, result and outcome.

AYRIM He went to find the door locked. (amaç değil) ↔ He arrived only to find the door locked. (beklenmedik sonuç)

SIK HATA

```
✗ Is difficult for he to accept. It is important that for him to come.
✓ It is difficult for him to accept. It is important for him to come.
```

Türkçede mastarın öznesi iyelik ekiyle verildiği için (gelmesi) ayrı bir for öğesi gereksiz görünür.

KAVRAMA SORUSU Who is the subject of the infinitive? · Was this outcome expected?

SINIFTA only to yapısını hikâye anlattırarak çalıştırın; beklenti ile sonuç arasındaki kopukluk anlatı içinde kolayca hissedilir.

1 **for + subject + to-infinitive as subject** · Özne konumunda for yapısı

`For him to resign would be a mistake.` — *İstifa etmesi hata olurdu.*
`It is essential for everyone to attend.` — *Herkesin katılması şart.*
`I am waiting for him to reply.` — *Cevap vermesini bekliyorum.*
`for, mastara özne verir.`

2 **Infinitival relative clauses** · Mastarlı ilgi cümleleri

`the next train to leave` — *kalkacak ilk tren*
`a place to stay` — *kalacak bir yer*
`nothing to worry about` — *endişelenecek bir şey yok*
`Mastar ilgi cümlesi gibi niteler.`

3 **Purpose, result and outcome infinitives** · Amaç, sonuç ve akıbet mastarları

`He went to Ankara to see his family.` — *Ailesini görmek için gitti. (amaç)*
`He arrived only to find the door locked.` — *Vardığında kapıyı kilitli buldu.*
`She woke to hear the phone ringing.` — *Uyandığında telefon çalıyordu.*
`only to beklenmedik sonucu işaretler.`

4 **Infinitive after superlatives and ordinals** · Üstünlük ve sıra sayısından sonra

`the first to arrive` — *ilk gelen*

`the best film to win the award` — *ödülü kazanan en iyi film*

`the only person to object` — *itiraz eden tek kişi*

`Sıra ve üstünlükten sonra mastar gelir.`

5 **Bare infinitive in why-questions and after rather than** · to'suz mastarın diğer alanları

`Why bother?` — *Ne diye uğraşasın?*

`Why not ask her?` — *Neden ona sormuyorsun?*

`rather than wait, we left` — *beklemektense ayrıldık*

`Bu bağlamlarda to düşer.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.NFIN.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Mastar cümleleri — ileri

Cümleyi tamamlayın.

1. `It was foolish ___ him ___ (accept).`
   CEVAP of ... to accept
   Kişi niteleniyorsa of.
2. `It is important ___ us ___ (be) on time.`
   CEVAP for ... to be
   Eylem niteleniyorsa for.
3. `He is too proud ___ (ask) for help.`
   CEVAP to ask
4. `She is the person ___ (ask).`
   CEVAP to ask
5. `There is a lot ___ (do).`
   CEVAP to do
6. `He arranged ___ the documents ___ (be) sent.`
   CEVAP for ... to be

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* for mu of mu?

Ayrımı açıklayın.

1. `It was kind of you to help. / It was difficult for you to help.`
   CEVAP of: kişinin niteliğini yargılar. for: eylemin öznesini gösterir.
2. `✗ It is important of us to be on time.`
   CEVAP ...for us to be on time.
3. `✗ It was kind for you to come.`
   CEVAP It was kind of you to come.
4. `He is easy to please. — boşluk nerede?`
   CEVAP please fiilinin nesnesinde: it is easy [for someone] to please him. Bu bir tough-movement yapısıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Mastar yapıları

Altı cümle yazın; for + mastar, of + mastar, too ... to, enough ... to, amaç mastarı ve isim tümleyeni mastarı kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP It is essential for all data to be verified. It was careless of the team to omit the control group. The sample was too small to permit generalisation. The evidence is strong enough to justify a follow-up. The study was designed to test three hypotheses. There is little reason to expect a different outcome.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi eşinize verin; o for ile of ayrımını sınasın (özneli mastar mı, kişi değerlendirmesi mi) ve too/enough cümlelerini karşıt biçimde yeniden yazsın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: It is important for us to act. (özne) It was kind of you to help. (değerlendirme) too tired to walk = not fit enough to walk
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı mastar yapısı da kurulmuş. 2) for/of ayrımı doğru. 3) too ... to olumsuz, enough ... to olumlu sonuç bildiriyor.

10 Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi

Clause Types & Sentence Composition

CLAUSE

C1.CLAUSE.01 Recursion and Embedding *Özyineleme ve Gömme*

→ VII.41

`cümle içinde cümle · isim öbeği özyinelemesi · ortadan gömme · derinlik yönetimi`

İngilizcenin sonlu sayıdaki cümle kalıbı, özyineleme sayesinde sonsuz sayıda cümle üretir: bir cümle başka bir cümlenin içine yerleşebilir ve bu işlem kuramsal olarak hiç bitmez. Ama dilbilgisel sınırsızlık ile insan zihninin işleme kapasitesi aynı şey değildir. Sağa doğru gömme kolayca izlenir; ortadan gömme ise iki düzeyden sonra anlaşılmaz hâle gelir. C1 düzeyinde öğretilecek beceri özyinelemeyi kurmak değil, derinliğini okurun lehine yönetmektir.

Recursion makes a finite pattern inventory generate infinite sentences; the limit is processing, not grammar.

AYRIM Sağa gömme (kolay) ≠ ortadan gömme (iki düzeyden sonra işlenemez)

SIK HATA

```
✗ Üç düzeyli ortadan gömmeli bir cümle yazmak — dilbilgisel ama okunamaz.
✓ İki cümleye bölmek.
```

Türkçede yan cümleler ortaç ve ulaçlarla sola dizilir; bu da uzun cümlelerde benzer bir işleme yükü yaratır, öğrenci iki dilde de aynı hatayı yapar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Dilbilgisel doğru ile okunabilir aynı şey değildir**

The rat the cat the dog chased killed ate the malt cümlesi tamamen kuralına uygundur ve hiçbir anadili konuşucusu onu anlamaz. Bu, dilbilgisinin bir sınırını değil, insan belleğinin sınırını gösterir: her gömme, ana cümlenin yüklemini beklemede bırakır ve iki bekleyen yüklemden sonra sistem çöker. Öğrenciye verilecek ders şudur: bir cümlenin doğru olması onu iyi yapmaz. Aynı içeriği iki cümleye bölmek zayıf üslup değil, okura saygıdır. Buna karşılık sağa doğru gömme çok daha derin olabilir ve rahatsız etmez.

`The rat the cat the dog chased killed ate the malt.` — *dilbilgisel ama okunamaz*

`The dog chased the cat that killed the rat that ate the malt.` — *sağa gömme: anlaşılır*

`I know that she thinks that he believes that they are wrong.` — *sağa gömme, üç düzey, sorunsuz*

`The report the committee the minister appointed produced was ignored.` — *ortadan gömme: zor*

`The minister appointed a committee. Its report was ignored.` — *bölerek çözüm*

`Ölçü: ortadan gömmede en fazla bir düzey.`

KAVRAMA SORUSU How many clauses deep is this? · Where does the main verb finally appear?

SINIFTA Ünlü ortadan gömme örneğini tahtada adım adım çözdürün; dilbilgisel doğruluk ile anlaşılırlığın ayrı şeyler olduğu bir kez görülünce unutulmaz.

1 **Clause inside clause inside clause** · Cümle içinde cümle

`I know that she thinks that he believes that they are wrong.` — *Onların yanıldığına inandığını düşündüğünü biliyorum.*

`He said that they had agreed that it would work.` — *Onun işe yarayacağında anlaştıklarını söyledi.*

`Her gömme bir öncekinin nesnesidir.`

`Sağa doğru gömme kolay izlenir.`

2 **NP → relative clause → NP recursion** · İsim öbeği özyinelemesi

`the man who saw the woman who lived in the house that burned down`

`İsim öbeği ilgi cümlesi alır, o da yeni bir isim öbeği içerir.`

`Döngü kuramsal olarak bitmez.`

AYRICA Bölüm VII.41

3 **Centre-embedding and processing difficulty** · Ortadan gömme ve işleme zorluğu

`The rat the cat killed ate the malt.` — *bir düzey: zorlanarak anlaşılır*

`The rat the cat the dog chased killed ate the malt.` — *iki düzey: anlaşılmaz*

`Bekleyen yüklem sayısı belleği doldurur.`

`Dilbilgisi değil, işleme sınırı.`

4 **A finite pattern inventory yields infinite sentences** · Sonlu kalıp, sonsuz cümle üretir

`Yedi temel cümle kalıbı vardır.`

`Bağlama ve gömme bunları birleştirir.`

`Sonuç: sonsuz sayıda cümle.`

`Bu, dilin üretkenliğinin temelidir.`

5 **Managing embedding depth for readability** · Anlaşılırlık için gömme derinliğini yönetme

`İki düzeyden sonra bölün.`

`Uzun özneyi sona atın.`

`Adlaştırmayı cümleye açın.`

`Anlaşılırlık üslup tercihi değildir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.CLAUSE.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Gömme derinliği**

Kaç düzey gömme var? Sayın.

1. `I think he left.`
   CEVAP Bir düzey.
   Merkezî gömme dilbilgisel olarak sınırsızdır ama işlemsel olarak iki düzeyde tükenir. Bu, dilbilgisi ile okunabilirliğin ayrı ölçütler olduğunu gösteren en temiz örnektir.
2. `I think she said he left.`
   CEVAP İki düzey.
3. `I think she said that they believed he had left.`
   CEVAP Üç düzey.
4. `The report the committee the minister appointed produced was criticised.`
   CEVAP İki merkezî gömme — okunması güç ama dilbilgisel.
5. `The cat the dog chased ran away.`
   CEVAP Bir merkezî gömme.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Dilbilgisel ama okunmaz**

Değerlendirin.

1. `The rat the cat the dog chased killed ate the malt. – dilbilgisel mi?`
   CEVAP Evet, tümüyle dilbilgiseldir. Ama işlenemez: merkezî gömme belleği aşar.
2. `Neden sağa dallanma daha kolaydır?`
   CEVAP Sağa dallanmada her cümlecik tamamlandıktan sonra yenisi başlar; merkezî gömmede yüklem beklemede tutulur.
3. `Özyineleme sınırı dilbilgisinde mi bellektedir?`
   CEVAP Bellekte. Dilbilgisi sonsuz özyinelemeye izin verir; sınır işlemsel bir kısıttır.
4. `Yazarken ne yapılır?`
   CEVAP Merkezî gömmeyi sağa dallanmaya çevirin: The report produced by the committee that the minister appointed was criticised.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Aç ve kapat**

Üç düzeyli bir merkezî gömme cümlesi yazın, sonra onu okunur biçime dönüştürün.

1. GÖREV 1 (temel) — İki sürüm.
   ÖRNEK CEVAP Gömülü: The proposal the department the ministry funded submitted was rejected. · Açılmış: The ministry funded the department, which submitted a proposal; the proposal was rejected.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Gömme cümlenizi sınıfa okuyun; arkadaşlarınız kaçıncı düzeyde kaybolduklarını söylesin. Okunur sürümü kaç cümleye böldüğünüzü sayın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The report the committee the minister appointed prepared was rejected. → The minister appointed a committee. The committee prepared a report. The report was rejected.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Üç düzeyli merkezî gömme dilbilgisel olarak doğru. 2) Okunur sürüm aynı bilgiyi taşıyor. 3) Ayrıştırma güçlüğü adlandırılmış.

C1.CLAUSE.02 Free Indirect Speech and Reporting Style *Serbest Dolaylı Anlatım*

↑ B2.CLAUSE.01

raporlama öbeği olmadan geri kaydırma · anlatıcı-karakter sesi karışımı · gazetecilikte mesafe

Serbest dolaylı anlatım, aktarma fiili kullanmadan bir karakterin düşüncesini anlatının içine yerleştirir. Zaman geri kaydırılır ve zamirler üçüncü şahsa çevrilir, ama soru yapısı, ünlemler ve karakterin söz varlığı korunur: He was furious. Why had she lied? İkinci cümle anlatıcının değil karakterin sesidir. Gazetecilik ise aynı mesafe ayarını farklı araçlarla yapar: allegedly, reportedly ve aktarma fiilinin seçimi haberin sorumluluğunu paylaştırır.

Free indirect speech merges narrator and character voice; journalism manages the same distance with attribution markers and verb choice.

AYRIM He asked why she had lied. (dolaylı) ≠ Why had she lied? (serbest dolaylı)

SIK HATA

✗ He was furious. Why did she lie? — anlatı geçmiş zamandayken kayma yapılmamış.
✓ He was furious. Why had she lied?

Türkçede serbest dolaylı anlatım zaman kaydırması gerektirmediği için öğrenci kaymayı atlar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **claimed, stated, admitted, conceded — hiçbiri tarafsız değildir**

Gazetecilikte aktarma fiili seçimi bir tarafsızlık değil, bir değerlendirme kararıdır. said neredeyse nötrdür; claimed okuru iddianın doğruluğundan şüphe etmeye çağırır; admitted ve conceded ise söyleyenin aleyhine bir şey söylediğini ima eder; insisted inatçılık, revealed ise doğruluk yükler. Aynı cümle, yalnızca fiil değiştirilerek okurun kanaatini ters yüz edebilir. Öğrenciye bu ayrımı öğretmek hem yazma hem eleştirel okuma becerisidir: haber metinlerinde fiil seçimini işaretlemek, metnin duruşunu görünür kılar.

The minister said that costs had risen. — *nötr aktarım*
The minister claimed that costs had risen. — *okur şüpheye davet edilir*
The minister admitted that costs had risen. — *aleyhte itiraf iması*
The minister revealed that costs had risen. — *doğruluk yüklenir*
The minister insisted that costs had risen. — *inatçılık iması*
Tek değişken fiildir; okurun kanaati değişir.

KAVRAMA SORUSU Whose voice is this sentence in? · Does the reporter endorse this claim?

SINIFTA Bir roman paragrafında anlatıcıya ait cümlelerle karaktere ait cümleleri iki farklı renkle işaretletin.

1 **Backshift without a reporting clause** · Raporlama öbeği olmadan geri kaydırma

He was furious. Why had she lied? — *Öfkeliydi. Neden yalan söylemişti?*
She looked around. Where was everyone? — *Etrafına bakındı. Herkes neredeydi?*
Aktarma fiili yoktur ama kayma vardır.
Soru biçimi korunur.

2 **Blending narrator and character voice** · Anlatıcı ve karakter sesinin karışması

Anlatıcı ve karakter sesi iç içe geçer.
Karakterin söz varlığı metne sızar.
Modern romanın temel aracıdır.
Okur mesafeyi kendisi ayarlar.

3 **Reporting in journalism: attribution and distance** · Gazetecilikte aktarım ve mesafe

`He allegedly took the money.` — *İddiaya göre parayı almış.*

`The suspect is reportedly abroad.` — *Şüphelinin yurt dışında olduğu bildiriliyor.*

`He is said to have resigned.` — *İstifa ettiği söyleniyor.*

`Mesafe belirteci sorumluluğu paylaştırır.`

4 **Verbs that encode evaluation** · Değerlendirme yükleyen fiiller

`said (nötr) ↔ claimed (şüphe)`

`admitted · conceded (aleyhte)`

`insisted (inat) ↔ revealed (doğruluk)`

`Fiil seçimi bir duruştur.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.CLAUSE.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Serbest dolaylı anlatım**

Anlatım biçimini adlandırın.

1. `"I must leave," she thought.`
   CEVAP Doğrudan anlatım.
   Serbest dolaylı anlatımda anlatıcı ile karakterin sesi birleşir: tırnak ve raporlama fiili yoktur ama geri kayma vardır. Roman çözümlemesinde bu ayrım anahtardır.
2. `She thought that she had to leave.`
   CEVAP Dolaylı anlatım.
3. `She had to leave. Now. There was no other way.`
   CEVAP Serbest dolaylı anlatım — raporlama fiili yok, ama karakterin sesi duyuluyor.
4. `Was there really no other way?`
   CEVAP Serbest dolaylı — soru karakterin iç sesinden geliyor.
5. `He looked at the clock. Late again. Typical.`
   CEVAP Serbest dolaylı — eksiltili iç konuşma.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kimin sesi?**

Değerlendirin.

1. `Serbest dolaylı anlatımın dilbilgisel işaretleri nelerdir?`
   CEVAP Geçmiş zaman ve üçüncü kişi (dolaylı gibi) ama şimdiki zaman zarfları, soru ve ünlem (doğrudan gibi).
2. `He would go tomorrow. — burada tomorrow neden kaymamış?`
   CEVAP Karakterin bakış açısı korunur; zaman zarfı doğrudan anlatımdan kalır. Bu karışım yapının imzasıdır.
3. `Bu bir hata mıdır?`
   CEVAP Hayır — kurmacada bilinçli bir teknik. Akademik yazıda ise anlatıcı ile kaynak karışacağı için uygun değildir.
4. `Haber dilinde kullanılırsa ne olur?`
   CEVAP Kaynağın görüşü gazetecinin sesiyle karışır; yansızlık zedelenir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Üç sesle anlat**

Bir karakterin düşüncesini üç kez yazın: doğrudan, dolaylı ve serbest dolaylı anlatımla.

1. `GÖREV 1 (temel) — Üç sürüm.`
   ÖRNEK CEVAP Doğrudan: "I cannot do this any longer," she thought. · Dolaylı: She thought that she could not do it any longer. · Serbest dolaylı: She could not do this any longer. Not one more day. Not for anyone.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Üç sürümü eşinize verin; o serbest dolaylı anlatımda anlatıcı ile karakter sesinin nerede birleştiğini işaretlesin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: "Why am I here?" she thought. / She wondered why she was there. / Why was she here? What had brought her to this room?
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Üç anlatım biçimi de kurulmuş. 2) Serbest dolaylıda tırnak ve raporlama fiili yok, geri kayma var. 3) Ses birleşmesi işaretlenmiş.

C1.CLAUSE.03 Ellipsis in Discourse *Söylemde Eksilti*

↑ B2.CLAUSE.03 → VII.37

durumsal eksilti · metinsel eksilti · manşet ve yönerge dili · bağlı yapılarda eksilti

Eksilti, bağlamdan geri kazanılabilen öğelerin düşürülmesidir; keyfî bir kısaltma değil, kurallı bir işlemdir. Konuşmada durum bilgisi öznenin ve yardımcı fiilin düşmesine izin verir: Coming? Metinde ise bir önceki cümle eksik öğeyi sağlar. Manşet, not ve yönerge dili ise bu işlemi kurumsallaştırır: belirleyiciler, be fiili ve özne düzenli biçimde atılır. Ölçüt tektir: eksilen öğe tek bir biçimde geri konabiliyorsa eksilti geçerlidir.

Ellipsis omits recoverable material; the test is whether the missing element can be restored in exactly one way.

AYRIM She can and will succeed. (geri kazanılabilir) ≠ She can and will. (bağlamsız: belirsiz)

SIK HATA

```
✗ I want to go but I can’t to. He has finished and I have too finished.
✓ I want to go but I can’t. He has finished and so have I.
```

Türkçede yüklem yinelemesi düşürülmez; öğrenci ya hiç eksiltmez ya da yanlış öğeyi bırakır.

KAVRAMA SORUSU What exactly is missing here? · Can you put it back in only one way?

SINIFTA Eksiltili cümleleri tam hâline açtırın; geri kazanılamayan örnekleri de gösterip sınırın nerede olduğunu tartıştırın.

1 **Situational ellipsis in speech** · Konuşmada durumsal eksilti

`Coming?` — *Geliyor musun?*

`Told you so.` — *Söylemiştim.*

`Sounds good.` — *Kulağa hoş geliyor.*

`Durum bilgisi özneyi gereksiz kılar.`

2 **Textual ellipsis and recoverability** · Metinsel eksilti ve geri kazanılabilirlik

`Who wants tea? – I do.` — *Ben isterim.*

`She works harder than he does.` — *Ondan çok çalışıyor.*

`Eksilen öğe önceki cümleden gelir.`

`Geri kazanılabilirlik ölçüttür.`

3 **Ellipsis in headlines, notes and instructions** · Manşet, not ve yönergede eksilti

`PM TO RESIGN` — *Başbakan istifa edecek.*

`Insert card.` — *Kartı takınız.*

`Gone fishing.` — *Balığa gitti.*

`Belirleyici ve be düzenli olarak düşer.`

4 **Ellipsis in coordinate structures** · Bağlı yapılarda eksilti

`She can and will succeed.` — *Başarabilir ve başaracaktır.*

`He was tired but happy.` — *Yorgun ama mutluydu.*

`I bought two and she three.` — *Ben iki, o üç aldı.*

`Ortak öğe bir kez söylenir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.CLAUSE.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Söylemde eksilti

Eksiltiyi tamamlayın.

1. `A: Coming? B: Can't.`
   CEVAP Are you coming? — I can't come. (durum eksiltisi)
   Doğal konuşmanın eksiltileri tamamlandığında metin yapaylaşır. Öğrencinin 'tam cümle' alışkanlığı burada akıcılığın önündeki engeldir.
2. `Some agreed, others not.`
   CEVAP ...others did not agree.
3. `She promised to help, and she did.`
   CEVAP ...she did help.
4. `If possible, send it today.`
   CEVAP If it is possible...
5. `Told you.`
   CEVAP I told you. — özne eksiltisi, konuşma dili.
6. `More coffee?`
   CEVAP Would you like more coffee?

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Eksilti nerede olabilir?

Değerlendirin.

1. `Eksilti geri kurulabilir olmalı mıdır?`
   CEVAP Evet — bu yapının tanımıdır. Kurulamayan boşluk eksilti değil, hatadır.
2. `✗ She can swim faster than I can swim faster.`
   CEVAP ...than I can. — yineleme kabul edilmez.
3. `Başlıklarda özne ve yardımcı neden düşer?`
   CEVAP Yer ekonomisi: Minister resigns (has resigned) — başlık dili kendi eksilti kurallarına sahiptir.
4. `Akademik yazıda eksilti uygun mudur?`
   CEVAP Sınırlı: koşutluk içinde evet (as expected, if necessary); konuşma tipi özne düşürme uygun değildir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Doğal konuşma

Sekiz satırlık bir konuşma yazın; eksiltiyi doğal biçimde kullanın, sonra bir satırın tam biçimini yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz satır + bir açılım.`
   ÖRNEK CEVAP Ready? Almost. Seen the report? Not yet. Should I? Probably. Want a coffee? Please. · Açılım: "Have you seen the report?" — "I have not seen it yet."
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Konuşmanızı sınıfta canlandırın; sonra tam biçimli sürümü okuyun ve arkadaşlarınız hangisinin gerçek konuşmaya benzediğini söylesin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — Coming tonight? — Might. Depends. — On? — Whether she calls. → Are you coming tonight? — I might come. It depends on whether she calls.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Eksiltiler doğal ve anlaşılır. 2) Bir satırın tam biçimi doğru kurulmuş. 3) Tam biçim konuşmayı yapaylaştırıyor.

11 Yan Cümleler ve İlgi Cümleleri

Subordination & Relative Clauses

SUB

C1.SUB.01 Subordination — Full Taxonomy *Yan Cümleler — Tam Sınıflandırma*

→ VII.39

`içerik · ilgi · zarf · karşılaştırma · çekimsiz yan cümleler`

Yan cümleler beş işlevsel sınıfa ayrılır ve bu sınıflandırmanın anahtarı biçim değil işlevdir. Aynı that öğesi bir yerde içerik cümlesi başlatır (I know that he left), başka bir yerde ilgi cümlesi kurar (the book that he left). Aynı -ing biçimi kimi yerde özne olur, kimi yerde zarf işlevi görür. Cı düzeyinde öğrenci yan cümleyi tanımayı değil, cümledeki işlevini saptamayı öğrenir: bu, hem çözümlemenin hem de doğru noktalamanın temelidir.

Subordinate clauses fall into five functional classes; the same form can belong to different classes, so function — not form — assigns the label.

AYRIM I know that he left. (içerik) ≠ the book that he left (ilgi)

SIK HATA

✗ The fact what he said is important.

✓ The fact that he said this is important. / What he said is important.

Türkçede yan cümleler ortaç ve mastar ekleriyle kurulduğu ve bağlaç kullanılmadığı için that/what ayrımı için sezgisel bir dayanak yoktur.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **that mı what mı? — biri bağlaç, öteki hem bağlaç hem öge**

that bir bağlaçtır: yalnızca cümleleri birbirine bağlar, kendisi cümlenin bir öğesi değildir ve çoğu zaman düşürülebilir. what ise iki iş birden görür — hem bağlaçtır hem de içindeki cümlenin bir öğesidir (özne ya da nesne) ve bu yüzden asla düşürülemez. Bu ayrımı bilmeyen öğrenci The fact what he said gibi yapılar üretir ya da What he said doğru olduğu hâlde That he said yazar. Sınama basittir: yan cümlede eksik bir öğe var mı? Varsa what, yoksa that.

`I know that he left.` — *Gittiğini biliyorum. (that düşebilir)*

`What he said was untrue.` — *Söylediği doğru değildi. (what = nesne)*

~~`✗The fact what he said is important.`~~ — *doğrusu: The fact that...*

~~`✗That he said was untrue.`~~ — *doğrusu: What he said...*

`I know what he said.` — *Ne söylediğini biliyorum.*

`Sınama: yan cümlede eksik öğe varsa what.`

KAVRAMA SORUSU What job does this clause do in the sentence? · Could you replace it with a noun?

SINIFTA Bir metindeki yan cümleleri işlevlerine göre renklendirtin; öğrenci aynı biçimin farklı renklere düştüğünü görsün.

1 **Content (complement) clauses** · İçerik cümleleri

`I know that he left.` — *Gittiğini biliyorum.*

`The claim that costs fell is disputed.` — *Maliyetlerin düştüğü iddiası tartışmalıdır.*

`Whether he comes is uncertain.` — *Gelip gelmeyeceği belirsiz.*

`İçerik cümlesi bir isim öbeği yerine geçer.`

2 **Relative (adjectival) clauses** · İlgi cümleleri

`the man who left` — *ayrılan adam*

`the report which we read` — *okuduğumuz rapor*

`İlgi cümlesi bir ismi niteler.`

`Sıfat işlevi görür.`

3 **Adverbial clauses** · Zarf cümleleri

`because I was tired` — *yorgun olduğum için*

`although it rained` — *yağmur yağmasına rağmen*

`as soon as he arrives` — *varır varmaz*

`Zarf cümlesi ana cümleyi niteler.`

4 **Comparative clauses** · Karşılaştırma cümleleri

`than I had expected` — *beklediğimden*

`as well as she does` — *onun kadar iyi*

`the more you read, the more you learn`

`Karşılaştırma cümlesi ayrı bir sınıftır.`

5 **Non-finite subordinate clauses** · Çekimsiz yan cümleler

`to leave early` — *erken ayrılmak*

`leaving the room` — *odadan çıkarken*

`left unattended` — *başıboş bırakılınca*

`Çekimsiz cümlelerde zaman ve özne gizlidir.`

6 **Function determines the label, not the form** · Etiketi biçim değil işlev belirler

`Aynı biçim farklı işlevde olabilir.`

`that: hem içerik hem ilgi cümlesinde`

`-ing: hem özne hem zarf işlevinde`

`Etiketi işlev belirler.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.SUB.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Yan cümle türü**

Türünü adlandırın.

1. `I know that he left.`
   CEVAP İçerik cümlesi (nominal).
   Dört yan cümle türü işleve göre ayrılır, biçime göre değil: aynı 'that' cümlesi özne, nesne ya da tümleyen olabilir. İşlev sorusu her zaman önce gelir.
2. `The man who left is my uncle.`
   CEVAP İlgi cümlesi (relative).
3. `He left because he was tired.`
   CEVAP Zarf cümlesi (adverbial).
4. `What he said was wrong.`
   CEVAP Serbest ilgi cümlesi (nominal relative).
5. `The fact that he left is significant.`
   CEVAP İsim tümleyeni (appositive).
6. `Whoever wrote this was careless.`
   CEVAP Serbest ilgi cümlesi.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sınıflandırma ölçütü**

Değerlendirin.

1. `Yan cümle türü neye göre belirlenir?`
   CEVAP İşlevine göre: isim gibi mi, sıfat gibi mi, zarf gibi mi davranıyor.
2. `what ile that farkı nedir?`
   CEVAP what kendi başına isim öbeği kurar (öncülü yoktur); that bir öncüle bağlanır ya da bağlayıcıdır.
3. `✗ The thing what I need is time.`
   CEVAP What I need is time. / The thing that I need is time.
4. `Bir cümle iki türe birden girebilir mi?`
   CEVAP Sınır durumları vardır (örneğin bazı whether cümleleri). Bu ihtilaflar gizlenmemeli, alt etiketle kaydedilmelidir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Dört tür, bir konu**

Tek bir konuda dört cümle yazın; her biri farklı türde bir yan cümle içersin.

1. GÖREV 1 (temel) — Dört cümle.
   ÖRNEK CEVAP It is clear that the policy failed. (içerik) The minister who introduced it has resigned. (ilgi) The scheme collapsed because funding was withdrawn. (zarf) What remains unclear is who authorised the change. (serbest ilgi)
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Dört cümlenizi tek bir karma cümlede birleştirin; sonra okunabilirlik için yeniden bölün ve iki sürümü karşılaştırın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: ad cümlesi (What he said was false), sıfat cümlesi (the claim that he made), zarf cümlesi (although he insisted), tümleyen cümlesi (the fact that…)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Dört yan cümle türü de var. 2) Türler doğru etiketlenmiş. 3) Birleştirilmiş sürüm dilbilgisel olarak doğru.

C1.SUB.02 Relative Clauses — Advanced *İlgi Cümleleri — İleri* ◇ yüksek verim

↑ B2.PRON.02 → VII.21

cümleye gönderen which · adıl ilgi (what) · genelleyici -ever · niceleyici + of which · üst üste ilgi cümlesi

İleri ilgi cümleleri, gönderim alanını tek bir isimden bütün bir cümleye ve hatta belirsiz bir kümeye genişletir. Cümleye gönderen which bir önceki cümlenin tamamını alır ve bu yüzden mutlaka virgül ister: He resigned, which surprised no one. Adıl ilgi cümleleri kendi başlarına isim öbeği olur. -ever biçimleri ise gönderimi genelleştirir. Niceleyici + of which yapısı ise resmî yazının imzasıdır ve iki cümleyi tek bir akışta birleştirir.

Advanced relatives extend reference from a noun to a whole clause, to a free nominal, or to a generalised set.

AYRIM He resigned, which surprised no one. (cümleye gönderir) ≠ He made a decision that surprised no one. (isme gönderir)

SIK HATA

✗ He resigned, what surprised no one. Many of them were damaged, which we returned.
✓ He resigned, which surprised no one. …, many of which were damaged.

Türkçede cümleye gönderim "bu da" gibi bağımsız bir öğeyle yapıldığı için öğrenci which ile birleştirmeyi düşünmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Cümleye gönderen which asla what olamaz — ve virgülü zorunludur**

Bir önceki cümlenin tamamına gönderme yapan ilgi sözcüğü yalnızca which'tir; what bu işi göremez çünkü what kendi göndergesini içinde taşır. Ayrıca bu yapıda virgül zorunludur: virgül kalkarsa which en yakın isme gönderir ve anlam değişir. He resigned, which surprised no one cümlesi istifanın şaşırtıcı olmadığını söyler; virgülsüz bir yapı ise başka bir şey söyler. Türkçe konuşan öğrenci bu iki hatayı sıklıkla birlikte yapar: what kullanır ve virgülü atar.

He resigned, which surprised no one. — *İstifa etti, bu kimseyi şaşırtmadı.*

~~✗He resigned, what surprised no one.~~ — *what bu işi göremez*

~~✗He resigned which surprised no one.~~ — *virgül zorunludur*

She passed the exam, which pleased her parents. — *Sınavı geçti, bu ailesini sevindirdi.*

The train was late, which meant we missed the talk. — *Tren gecikti, bu yüzden konuşmayı kaçırdık.*

Ayrım: which cümleye, that isme gönderir.

KAVRAMA SORUSU What exactly does which refer to — a noun or the whole idea? · Is this clause acting as a noun?

SINIFTA İki cümleyi cümleye gönderen which ile birleştirtin; ardından of which yapısıyla aynı işi yaptırıp kayıt farkını tartıştırın.

1 **Sentential relatives** · Cümleye gönderen ilgi cümleleri

He resigned, which surprised no one. — *İstifa etti, bu kimseyi şaşırtmadı.*

She refused, which was unexpected. — *Reddetti, bu beklenmedikti.*

Virgül zorunludur.

Gönderge bütün bir cümledir.

2 **Nominal relative clauses** · Adıl ilgi cümleleri

`What he said was untrue.` — *Söylediği doğru değildi.*

`I got what I wanted.` — *İstediğimi aldım.*

`What matters is the result.` — *Önemli olan sonuçtur.*

`Kendi başına isim öbeğidir.`

3 **whoever, whatever, wherever** · Genelleyici ilgi sözcükleri

`Whoever wins will lead the party.` — *Kim kazanırsa partiyi o yönetecek.*

`Take whatever you need.` — *Neye ihtiyacın varsa al.*

`Wherever she goes, he follows.` — *Nereye giderse gitsin peşinden gider.*

`-ever gönderimi genelleştirir.`

4 **Relative clauses with quantifier + of which** · Niceleyicili ilgi cümleleri

`…, many of which were damaged` — *çoğu hasarlıydı*

`…, none of whom agreed` — *hiçbiri katılmadı*

`…, the cost of which was high` — *maliyeti yüksekti*

`Resmî yazının imzası.`

5 **Stacked relative clauses** · Üst üste ilgi cümleleri

`the man who came who I knew` — *zorlayıcı ama dilbilgisel*

`Üst üste ilgi cümlesi okuma yükü yaratır.`

`İkiden fazlası kaçınılmalıdır.`

`Bölmek daha iyidir.`

6 **Relative clause as a recursive mechanism** · Özyinelemeli mekanizma olarak ilgi cümlesi

`İlgi cümlesi özyinelemeli bir mekanizmadır.`

`Her isim yeni bir ilgi cümlesi alabilir.`

`Sınır dilbilgisel değil, işlemeye ilişkindir.`

AYRICA Bölüm VII.41

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.SUB.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İleri ilgi cümlesi**

Cümleyi tamamlayın.

1. `Forty students applied, ___ ___ were accepted.`
   CEVAP ten of whom
2. `He offered three reasons, ___ ___ was convincing.`
   CEVAP none of which
3. `The theory, ___ ___ this book is based, is now contested.`
   CEVAP on which
4. `She failed the exam, ___ surprised everyone.`
   CEVAP which
   Cümleye gönderim.
5. `The period ___ ___ the changes occurred was short.`
   CEVAP during which
6. `Those ___ wish to apply should register.`
   CEVAP who

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Cümleye gönderen which**

Değerlendirin.

1. ✗ She failed the exam, what surprised everyone.
   CEVAP ..., which surprised everyone. — what asla cümleye gönderemez.
2. ✗ She failed the exam which surprised everyone. (cümleye gönderim kastediliyorsa)
   CEVAP Virgül zorunludur; virgülsüz hâli sınavın kendisini niteler.
3. He said nothing, which was wise. / He said nothing which was wise. — fark nedir?
   CEVAP Birincisi susmasının akıllıca olduğunu, ikincisi söylediklerinin hiçbirinin akıllıca olmadığını söyler.
4. Belirsiz which yazıda neden sorundur?
   CEVAP Neye gönderdiği tartışmalı kalabilir; etiketleyici isimle netleştirilir: ..., a decision which...

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Akademik ilgi cümleleri**

Altı cümle yazın; of whom, of which, on which, during which, cümleye gönderen which ve whose kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP The study involved 240 participants, 60 of whom withdrew. Four models were tested, none of which fitted the data. The assumption on which the argument rests is questionable. The decade during which these changes occurred is poorly documented. The results were never replicated, which weakens the original claim. The author whose framework we adopt has since revised it.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi gündelik kayda indirin; cümleye gönderen which'i ayrı bir cümleye bölüp bilgi kaybını ölçün.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: He resigned, which surprised everyone. → He resigned. This surprised everyone. — many of whom were absent → and many of them were absent
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Altı kalıbın hepsi doğru. 2) Cümleye gönderen which virgülle ayrılmış ve that ile değiştirilmemiş. 3) Edat + ilgi zamiri düzeni doğru.

C1.SUB.03 Conditional Systems — Advanced *Koşul Sistemleri — İleri*

↑ B2.SUB.02

were to · should · even if / whether or not · retorik koşul · if'siz koşul · dolaylı anlatımda koşul

Koşul dizgesi üç tipten çok daha geniştir. were to yapısı varsayımı uzaklaştırır ve konuşucunun onu olası görmediğini gösterir. Cümle başındaki should ise düşük olasılıklı bir geleceği resmî bir kayıtla işaretler. Ödünlü koşullar sonucun koşuldan bağımsız olduğunu söyler. if'siz koşullar ise emir kipi ve and ile ya da devriklikle kurulur; bunlar gündelik dilde son derece yaygındır ve üç tipli şemada hiç görünmezler.

The conditional system extends well beyond three types: remote were to, formal inverted should, concessive, rhetorical and if-less conditionals.

AYRIM If he resigns… (olası) ≠ If he were to resign… (uzak varsayım)

SIK HATA

✗ If you would need assistance, please call. If I would have known…
✓ Should you require assistance, please call. If I had known…

Türkçede koşul tek bir ekle (-sA) kurulduğu için İngilizcedeki uzaklık dereceleri ve devrik biçimler görünmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Üç tipli koşul şeması gerçek kullanımı kapsamaz**

Ders kitaplarının birinci, ikinci ve üçüncü tip şeması öğretim için kullanışlı bir başlangıçtır ama İngilizcenin koşul dizgesini tarif etmez. Gerçek metinlerde karma tipler, devrik biçimler, if'siz koşullar ve retorik koşullar en az şemadaki tipler kadar sık geçer. Üstelik şema, koşul cümlesinde will kullanılamayacağı gibi yanlış bir genelleme de üretir; oysa If you will wait a moment biçimi nezaket anlamında tamamen doğrudur. C1 düzeyinde şema bırakılmalı, koşulun yerine olasılık ve uzaklık ölçeği geçirilmelidir.

`Should you require assistance, please call.` — *Yardıma ihtiyacınız olursa arayın. (resmî)*

`Were he to resign, the party would split.` — *İstifa edecek olsa parti bölünürdü.*

`Had I known, I would have come.` — *Bilseydim gelirdim.*

`Say the wrong thing and you're out.` — *Yanlış bir şey söyle, kapı dışarısın.*

`If you will wait a moment, I'll check.` — *Bir dakika beklerseniz bakarım. (nezaket — şemaya aykırı ama doğru)*

`If I had known then what I know now, I would be rich.` — *karma tip*

KAVRAMA SORUSU How likely does the speaker think this is? · Does the result depend on the condition at all?

SINIFTA Aynı içeriği altı farklı koşul biçiminde yazdırın ve her birinin ima ettiği olasılığı ölçeğe yerleştirtin.

1 **Were to for remote hypothesis** · Uzak varsayım

`If he were to resign, the party would split.` — *İstifa edecek olsa parti bölünürdü.*

`Were he to refuse, we would have no plan.` — *Reddedecek olsa planımız kalmaz.*

`Varsayımı uzaklaştırır.`

`Devrik biçimde if düşer.`

2 **Should for a low-probability future** · Düşük olasılıklı gelecek

`Should you require assistance, please call.` — *Yardım gerekirse arayınız.*

`Should anything change, we will inform you.` — *Bir şey değişirse bildiririz.*

`Düşük olasılık + resmî kayıt.`

`if kullanılmaz.`

3 **Concessive conditionals: even if, whether or not** · Ödünlü koşullar

`Even if it rains, we will go.` — *Yağmur yağsa bile gideceğiz.*

`Whether or not he agrees, we proceed.` — *Kabul etse de etmese de devam ediyoruz.*

`Sonuç koşuldan bağımsızdır.`

`Ödün ve koşul bir aradadır.`

4 **Rhetorical and metalinguistic conditionals** · Retorik ve üstdilsel koşullar

`If you want my honest opinion, it won't work.` — *Dürüst fikrimi istersen işe yaramaz.*

`If I may say so, …` — *İzin verirseniz…*

`Koşul içeriğe değil, söz edimine ilişkindir.`

`Üstdilsel koşul denir.`

5 **Conditionals without if** · if'siz koşullar

`Say the wrong thing and you're out.` — *Yanlış bir şey söyle, kapı dışarısın.*

`One more word and I'll leave.` — *Bir kelime daha, giderim.*

`Had I known, I would have come.` — *Bilseydim gelirdim.*

`if olmadan da koşul kurulur.`

6 **Conditionals inside reported speech** · Dolaylı anlatım içinde koşul

`He said that if he had known, he would have come.`

`She asked what she would do if it failed.`

`Koşul dolaylı anlatım içinde de kayar.`

`İki kayma üst üste gelir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.SUB.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İleri koşul**

Cümleyi tamamlayın.

1. `___ the committee ___ approved it, work would have started. (devrik)`
   CEVAP Had … approved
   Klasik üç koşul tipi kullanımın küçük bir bölümünü kaplar; gerçek metinlerde devrik, should'lu ve çıkarımsal koşullar sıktır. Üç tip şablonu ileri düzeyde bırakılmalıdır.
2. `___ ___ need assistance, please contact us. (devrik)`
   CEVAP Should you
3. `___ ___ ___ for the delay, we would have finished.`
   CEVAP Were it not / Had it not been
4. `___ ___ your help, this would have failed.`
   CEVAP But for
5. `He acts ___ ___ he owned the place.`
   CEVAP as if / as though
6. `___ he to resign, the department would collapse.`
   CEVAP Were

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Şemanın ötesi**

Değerlendirin.

1. `If you will help me, I will finish today. – doğru mu?`
   CEVAP Evet — burada will irade bildirir, gelecek değil. Resmî ricada yaygındır.
2. `If he was there, he saw it. – bu hangi tip?`
   CEVAP Hiçbiri. Gerçek bir olasılık üzerine geçmiş çıkarımdır; üç tipli şemaya girmez.
3. `✗ If I would have known…`
   CEVAP If I had known… — if cümlesinde would kullanılmaz (Amerikan konuşma dilinde duyulsa da ölçünlü değildir).
4. `Üç tipli şema neden yetersizdir?`
   CEVAP Karma koşullar, devrik koşullar, if + should, but for, otherwise ve gerçek koşullar şemanın dışındadır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Beş koşul, beş biçim**

Beş koşul cümlesi yazın; hiçbiri klasik üç tipten biri olmasın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`

   ÖRNEK CEVAP Had the data been available, the analysis would be complete by now. Should the funding be withdrawn, the project will end. But for the delay, the results would already have been published. If he was in the building, he must have heard the alarm. Were the department to close, forty staff would lose their posts.

2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş koşulunuzu eşinize verin; o her birini en yakın klasik tipe yaklaştırmayı denesin ve neyin kaybolduğunu yazsın.`

   ÖRNEK CEVAP Örnek: If you should need help, call me. (olasılık düşük) Were it not for her, we would have failed. Should you decide to apply, let us know. If he says that, he's lying. (çıkarımsal)

3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`

   ÖLÇÜT 1) Beş koşul da klasik üç tipin dışında. 2) Devrik ve should'lu koşullar doğru kurulmuş. 3) Klasik tipe indirgemede kaybolan incelik adlandırılmış.

12 Bilgi Yapısı ve Özel Yapılar

Information Structure & Special Constructions

INFO

C1.INFO.01 Inversion — Complete System *Devrik Yapı — Tam Sistem*

↑ B2.INFO.02 → VII.35

olumsuz zarf · only · no sooner/hardly · not only · yer-yön · koşul · so/such derecesi + devriklik

Devriklik tek bir kural değil, ortak bir görünüme sahip birkaç ayrı mekanizmadır. Olumsuz ya da sınırlayıcı bir öğe cümlenin başına çekildiğinde yardımcı fiil özneden önce gelir — yardımcı yoksa do devreye girer. Yer ve yön devrikliği ise bambaşka bir olaydır: orada yardımcı değil, ana fiilin kendisi öne gelir ve do desteği hiç kullanılmaz. Bu iki türü aynı kural sanmak, öğrencilerin en sık yaptığı yapısal hatalardan biridir.

Inversion covers several distinct mechanisms that share a surface look: operator inversion after negatives, and full-verb inversion after locatives.

AYRIM Never have I seen it. (yardımcı devrikliği) ≠ On the hill stood a castle. (tam fiil devrikliği)

SIK HATA

✗ Never I have seen such a thing. On the hill did stand a castle.
✓ Never have I seen such a thing. On the hill stood a castle.

Türkçede öğe sırası serbest olduğu için öne çekmenin yardımcı fiili de hareket ettirmesi beklenmeyen bir sonuçtur.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **İki ayrı devriklik vardır, tek kural değil**

Olumsuz zarfla kurulan devriklikte hareket eden öğe yardımcı fiildir ve yardımcı yoksa do getirilir: Rarely did he speak. Yer ve yön devrikliğinde ise hareket eden öğe ana fiildir ve do asla kullanılmaz: On the hill stood a castle — Down came the rain. Üstelik bu ikinci tür, özne zamir olduğunda hiç kurulamaz: Down it came doğrudur, Down came it değildir. Ders kitapları iki türü aynı başlık altında verdiği için öğrenci kuralları birbirine karıştırır ve ✗On the hill did stand a castle gibi yapılar üretir.

`Never have I seen such a thing.` — *yardımcı devrikliği*

`Rarely did he speak in public.` — *yardımcı yok → do gelir*

`On the hill stood a castle.` — *tam fiil devrikliği*

~~`✗On the hill did stand a castle.`~~ — *do kullanılmaz*

`Down came the rain.` — *Yağmur boşandı.* ✓ · *Down it came.* ✓

~~`✗Down came it.`~~ — *özne zamirse devriklik olmaz*

KAVRAMA SORUSU Which word came to the front? · Does the auxiliary move, or the main verb?

SINIFTA İki devriklik türünü ayrı listeler hâlinde çalıştırın; aynı başlık altında toplamak kavram karışıklığı yaratır.

1 Negative adverbial inversion · Olumsuz zarfla devriklik

`Never have I seen such a thing.` — *Böyle bir şey görmedim.*

`Seldom does he complain.` — *Nadiren şikâyet eder.*

`At no time was the public informed.` — *Hiçbir zaman kamuoyu bilgilendirilmedi.*

`Little did they know.` — *Hiç bilmiyorlardı.*

2 Restrictive inversion · Sınırlayıcı devriklik

`Only after the meeting did he speak.` — *Ancak toplantıdan sonra konuştu.*

`Only then did I understand.` — *Ancak o zaman anladım.*

`Not until midnight did they arrive.` — *Gece yarısına kadar gelmediler.*

`Sınırlayıcı öğe devrikliği tetikler.`

3 No sooner … than / Hardly … when · Ardıllık kalıpları

`No sooner had he left than it rained.` — *Çıkar çıkmaz yağmur başladı.*

`Hardly had she spoken when the door opened.` — *Konuşur konuşmaz kapı açıldı.*

`no sooner … than / hardly … when eşleşir.`

~~`✗No sooner had he left when…`~~

4 **Not only … but also** · Not only yapısı

`Not only did he lie, but he also stole.` — *Yalnızca yalan söylemedi, çaldı da.*

`Not only is it cheap, it is also durable.` — *Hem ucuz hem dayanıklı.*

`İlk cümlede devriklik olur, ikincide olmaz.`

`but also isteğe bağlıdır.`

5 **Locative and directional inversion** · Yer ve yön devrikliği

`On the hill stood a castle.` — *Tepede bir kale duruyordu.*

`Down came the rain.` — *Yağmur boşandı.*

`Here comes the bus.` — *İşte otobüs geliyor.*

`Ana fiil öne gelir, do kullanılmaz.`

6 **Conditional inversion** · Koşul devrikliği

`Had I known, I would have come.` — *Bilseydim gelirdim.*

`Were it not for you, we would fail.` — *Sen olmasan başaramazdık.*

`Should you need help, call me.` — *Yardım gerekirse ara.*

`if düşer, yardımcı öne gelir.`

7 **Inversion after so / such of degree** · Derece bildiren so ve such sonrası

`So great was the shock that no one spoke.` — *Şok o kadar büyüktü ki kimse konuşmadı.*

`Such was his anger that he left.` — *Öfkesi öyleydi ki çıkıp gitti.*

`Derece öğesi öne çekilir.`

`Çok resmî bir kayıttır.`

8 **Different subtypes, one label** · Farklı alt türler, tek etiket

`Yardımcı devrikliği ↔ tam fiil devrikliği`

`İkisi farklı mekanizmadır.`

`Tek etiket kavram karışıklığı yaratır.`

`Ayrı öğretilmelidir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.INFO.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Devriklik envanteri**

Devrik biçimi yazın.

1. `He had scarcely finished when the bell rang.`
   CEVAP Scarcely had he finished when the bell rang.
   Devrikliklerin bir bölümü zorunlu (olumsuz zarf), bir bölümü üsluba bağlıdır (tam devriklik). İkisini ayırmadan verilen kural aşırı genelleme üretir.
2. `We realised the truth only later.`
   CEVAP Only later did we realise the truth.
3. `He did not once apologise.`
   CEVAP Not once did he apologise.
4. `You will not find a better example anywhere.`
   CEVAP Nowhere will you find a better example.
5. `The report is enclosed.`
   CEVAP Enclosed is the report.
6. `So great was the damage that repairs took a year.`
   CEVAP Doğru — so + sıfat öne alındığında devriklik gelir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Devriklik gerekli mi, seçimlik mi?**

Değerlendirin.

1. `Yesterday I saw him. / ✗ Yesterday did I see him.`
   CEVAP Zaman zarfı devriklik istemez. Devriklik olumsuz/kısıtlayıcı öğeye bağlıdır.
2. `Not until midnight did she call. — hangi öğe tetikledi?`
   CEVAP not until — olumsuz kapsamlı bir öbek.
3. `✗ Never I would agree.`
   CEVAP Never would I agree.
4. `Tam devriklik ne zaman olur?`
   CEVAP Yer/yön zarfı öne alındığında ve özne yeni bilgi olduğunda: Down the road came a lorry. Özne zamirse olmaz: ✗ Down the road came it.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Retorik devriklik**

Altı cümle yazın; beş farklı devriklik tetikleyicisi ve bir tam devriklik kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Rarely has a single study attracted such attention. Not until the third trial did the effect appear. No sooner had the results been published than they were challenged. Only by combining both methods can the problem be solved. Little did the authors realise what would follow. At the centre of the debate stands a single unpublished dataset.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı cümlenizi düz sıraya çevirin; hangi devrikliğin retorik, hangisinin dilbilgisel olarak zorunlu olduğunu ayırın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Not only did he refuse, but he also complained. (zorunlu) — Little did we know... (zorunlu) — Into the room walked the minister. (retorik)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş farklı tetikleyici (olumsuz zarf, only, so/such, no sooner, hardly) var. 2) Bir tam devriklik var ve öznesi ad öbeği. 3) Zorunlu/retorik ayrımı doğru.

C1.INFO.02 Fronting and Thematisation *Öne Çekme ve Temalaştırma*

`nesne/tümleyen öne çekme · devriksiz öne çekme · karşıtlık ve bağlama işlevi`

Öne çekme, devriklik yaratmadan bir öğeyi cümle başına taşır ve onu konu konumuna yerleştirir. That I cannot accept cümlesinde nesne öne alınmış ama özne-yüklem sırası bozulmamıştır. İşlevi çoğu zaman karşıtlıktır: His name I remember; his face I don't. Bu yapı aynı zamanda paragraf içi bağ kurar, çünkü öne çekilen öğe bir önceki cümleye gönderme yapar. Ancak belirtili bir seçimdir; sık kullanıldığında metin yapaylaşır.

Fronting moves an element to initial position without inversion, creating contrast and cohesion; it is a marked choice.

AYRIM I cannot accept that. (nötr) ≠ That I cannot accept. (öne çekme: karşıtlık)

SIK HATA

```
✗ That cannot I accept.
✓ That I cannot accept.
```

Türkçede öne çekme çok yaygın ve nötr olduğu için öğrenci İngilizcede de nötr sanır ve aşırı kullanır.

KAVRAMA SORUSU What is this sentence about? · Is there a contrast being set up?

SINIFTA Nötr ve öne çekilmiş biçimleri bir paragrafın içinde karşılaştırtın; fark tek cümlede değil, bağlamda görülür.

1 **Fronting an object or complement** · Nesne ve tümleyeni öne çekme

`That I cannot accept.` — *Bunu kabul edemem.*
`This much we know.` — *Şu kadarını biliyoruz.*
`Happy I was not.` — *Mutlu değildim.*
`Nesne ya da tümleyen öne alınır.`

2 **Fronting without inversion** · Devriklik olmadan öne çekme

`His name I remember; his face I don't.` — *Adını hatırlıyorum, yüzünü değil.*
`The book she liked; the film she hated.` — *Kitabı sevdi, filmi nefret etti.*
`Özne-yüklem sırası bozulmaz.`
`Devriklikten ayrılır.`

3 **Contrastive and linking function** · Karşıtlık ve bağlama işlevi

Öne çekilen öğe önceki cümleye bağlanır.
Karşıtlık kurmanın ekonomik yoludur.
Paragraf akışını düzenler.
Bağdaşıklık aracıdır.

4 **Fronting is marked and rhetorically loaded** · Öne çekme belirtili bir seçimdir

Belirtili bir seçimdir.
Aşırı kullanımı yapaylık yaratır.
Paragraf başına bir kez yeter.
Nötr diziliş varsayılandır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.INFO.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Öne çekme**

İstenen öğeyi öne alın.

1. I have never seen that film. (nesne öne)
   CEVAP That film I have never seen.
   Tema öne çekme, cümleyi önceki cümleye bağlar; bağ yoksa öne çekme boşa gider. Bilgi yapısı cümle içi değil, metin içi bir karardır.
2. He is very generous. (tümleyen öne)
   CEVAP Very generous he is.
3. I do not like the design. (nesne öne)
   CEVAP The design I do not like.
4. She promised to help, and she did help. (yüklem öne)
   CEVAP Help she did.
5. They discussed the budget at length. (zarf öne)
   CEVAP At length they discussed the budget.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Öne çekme ne yapar?**

Değerlendirin.

1. Öne çekme ile devriklik aynı şey mi?
   CEVAP Hayır. Öne çekme yalnızca öğeyi başa taşır; devriklik ayrıca özne–yüklem sırasını değiştirir.
2. That film I have never seen. — hangi işlev?
   CEVAP Tema kurar: konuyu belirler ve önceki söylemle bağ yapar (karşıtlıklı tema).
3. Öne çekme hangi kayda aittir?
   CEVAP Konuşma ve yazınsal üslup; nötr akademik düzyazıda seyrektir.
4. ✗ The design I do not like it.
   CEVAP The design I do not like. — öne çekilen öğe yerinde tekrarlanmaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Tema zinciri**

Altı cümlelik bir paragraf yazın; en az üçünde tema öğesi öne çekilsin ve zincir kurulsun.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP The first proposal was accepted without discussion. The second, however, the committee rejected outright. Its cost they considered excessive; its timetable they called unrealistic. Support for the third proposal was divided. What finally settled the matter was a single amendment. That amendment nobody now remembers proposing.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Paragrafınızdaki tema öne çekmelerini geri alın; metnin bağının nasıl gevşediğini ve hangi cümlenin bağlamsız kaldığını yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: This point I will return to later. — As for the second issue, it remains unresolved.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) En az üç cümlede tema öne çekilmiş. 2) Öne çekilen öğe önceki cümleye bağlanıyor. 3) Zincir bozulduğunda kopuş gösterilmiş.

C1.INFO.03 Information Packaging *Bilgi Paketleme* ◇ yüksek verim

sona odak · sona ağırlık · edilgen/yarma/dışlaştırma/öne çekme seçimi · konu-yorum

İngilizce cümlede iki ilke aynı yöne çalışır: yeni bilgi sona gider (sona odak) ve uzun öbek sona gider (sona ağırlık). Bu iki ilke, İngilizcenin bütün özel yapılarının varlık nedenidir. Edilgen, yarma cümle, dışlaştırma ve öne çekme aynı önermeyi farklı biçimde paketler; hiçbiri süs değildir, hepsi bir bilgi yapısı sorununu çözer. C1 düzeyinde soru artık "bu yapı nasıl kurulur" değil, "hangi paketleme bu bağlamda doğrudur" olur.

End-focus and end-weight motivate every special construction: passive, cleft, extraposition and fronting package the same proposition differently.

AYRIM It was John who broke it. (fail odakta) ≠ What John broke was the vase. (nesne odakta)

SIK HATA

```
✗ That he was lying was obvious to everyone from the very beginning.
✓ It was obvious to everyone from the very beginning that he was lying.
```

Türkçede odak yükleme yakın konumdadır; İngilizcedeki sona odak ilkesi tersi bir sezgi gerektirir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Edilgen "kötü üslup" değildir — bir paketleme aracıdır**

Yazım kılavuzlarının "edilgenden kaçının" öğüdü, İngilizcenin bilgi yapısını görmezden gelir. Edilgen, bilinen öğeyi başa ve yeni öğeyi sona almak için vardır; failin bilinmediği, önemsiz olduğu ya da bilinçli olarak gizlendiği durumlarda tek doğru seçimdir. Bilimsel yazıda yöntemi anlatan cümlelerin edilgen olması bir üslup zaafı değil, alan uzlaşımıdır. Doğru öğüt şudur: gereksiz edilgenden kaçının — yani failin bilindiği ve önemli olduğu yerde etken kullanın. Aynı şey yarma cümle ve dışlaştırma için de geçerlidir.

`The sample was heated to 90 °C.` — *Bilimsel yazıda standart.*

`Mistakes were made.` — *Fail bilinçli olarak gizlenir.*

`My bike was stolen.` — *Fail bilinmiyor — edilgen zorunlu.*

`The committee was criticised by the minister.` — *Fail biliniyorsa etken daha iyi olabilir.*

`The minister criticised the committee.` — *odak failde değilse etken*

`Ölçüt: hangi öğe yeni bilgidir?`

KAVRAMA SORUSU Which part is new information? · Which part is the longest?

SINIFTA Aynı önermeyi dört farklı yapıyla yazdırıp her birini bir bağlama yerleştirtin; doğru seçim ancak bağlamla belirlenir.

1 **The end-focus principle** · Sona odak ilkesi

`Yeni bilgi cümle sonundadır.`

`I gave the book to John. ↔ I gave John the book.`

`Odak konumu sonu işaret eder.`

`Vurgu genellikle son öğedir.`

2 **The end-weight principle** · Sona ağırlık ilkesi

`Uzun öbek sona gider.`

`It is obvious that he was lying. ✓`

`That he was lying is obvious.` — *ağır özne, zorlayıcı*

`Dışlaştırma bu ilkeye hizmet eder.`

3 **Choosing between passive, cleft, extraposition and fronting** · Dört araç arasında seçim

`Edilgen: faili arkaya alır.`

`Yarma cümle: bir öğeyi odaklar.`

`Dışlaştırma: ağır özneyi sona atar.`

`Öne çekme: konuyu belirler.`

4 **Topic and comment** · Konu ve yorum

`Konu: neden söz ediliyor?`

`Yorum: onun hakkında ne söyleniyor?`

`As for the report, it was ignored.` — *konu işaretleyici*

`Konu genellikle cümle başındadır.`

5 **Special constructions are a layer above the seven patterns** · Özel yapılar yedi kalıbın üstünde bir katmandır

`Yedi kalıp cümlenin iskeletidir.`

`Özel yapılar üstteki paketleme katmanıdır.`

`İkisi ayrı düzeylerdir.`

AYRICA Bölüm VII.34–VII.35

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.INFO.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Bilgi paketleme aracı**

Aracı adlandırın.

1. `It was the delay that caused the problem.`
   CEVAP Yarma cümle — odak.
   Aynı önerme altı farklı biçimde paketlenebilir ve hepsi dilbilgisel olarak doğrudur. Seçimi belirleyen bağlamdır — bu, ileri düzeyde 'doğru cümle' ölçütünün yer değiştirdiği noktadır.
2. `There is a problem with the data.`
   CEVAP Varlık bildiren there — yeni bilgiyi sona atma.
3. `The report was written by a committee.`
   CEVAP Edilgen — konu sürekliliği.
4. `It is clear that the plan failed.`
   CEVAP Öteleme — ağır özneyi sona atma.
5. `That film I have never seen.`
   CEVAP Öne çekme — tema kurma.
6. `Never have I seen such a thing.`
   CEVAP Devriklik — vurgu.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Verili ve yeni**

Değerlendirin.

1. `İngilizcede bilgi nasıl dizilir?`
   CEVAP Verili önce, yeni sonra (given–new). Cümle sonu doğal odak konumudur.
2. `Edilgen neden konu sürekliliği sağlar?`
   CEVAP Önceki cümlenin nesnesini yeni cümlenin öznesi yapar; konu zinciri kopmaz.
3. `✗ A problem there is with the data.`
   CEVAP There is a problem with the data.
4. `Bu araçlar dilbilgisi mi üslup mudur?`
   CEVAP İkisi de: yapıları dilbilgiseldir, seçimleri retoriktir. Altta yatan önerme değişmez, paketleme değişir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Tek önerme, altı paket**

Tek bir önermeyi altı farklı bilgi paketleme aracıyla yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Temel: The committee rejected the proposal in June. → It was the committee that rejected the proposal. → It was in June that the proposal was rejected. → The proposal was rejected by the committee in June. → What the committee rejected was the proposal. → The proposal the committee rejected outright.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Altı sürümünüzü sınıfa okuyun; arkadaşlarınız her birini bir bağlama (soru, karşıtlık, giriş cümlesi) yerleştirsin. Hangi paketin bağlamsız tuhaf durduğunu bulun.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The minister resigned. / It was the minister who resigned. / What happened was that the minister resigned. / The minister, he resigned. / There was a resignation. / Resign the minister did.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı farklı paketleme aracı kullanılmış. 2) Önerme içeriği altısında da aynı. 3) Her paketin uygun bağlamı belirlenmiş.

13 Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi

Discourse, Cohesion & Register

DISC

C1.DISC.01 Academic Register — Grammatical Profile *Akademik Dilin Dilbilgisel Profili*

◇ yüksek verim

↑ B2.DISC.02

`yüksek adlaştırma · edilgen ve kişisiz yapı · karmaşık isim öbeği · ölçülü kiplik · özetleyici isim`

Akademik İngilizce ayrı bir dil değildir ama ölçülebilir bir dilbilgisel profili vardır. İçeriğin yükü fiillerden isim öbeklerine kayar, kişisiz yapılar özneyi geri plana çeker, iddialar kanıtın gücüne göre yumuşatılır ve paragraflar arası bağ özetleyici isimlerle kurulur: this finding, such an approach. Bu profil öğrenciye üslup öğüdü olarak değil, ölçülebilir bir dizge olarak gösterilmelidir; o zaman taklit edilebilir bir hedefe dönüşür.

Academic English has a measurable grammatical profile: nominalisation, impersonality, dense noun phrases, hedged modality and summary-noun cohesion.

AYRIM They implemented the policy and it failed. ≠ The implementation of the policy was unsuccessful.

SIK HATA

```
✗ In my essay I will talk about why I think this is a big problem.
✓ This paper examines the causes of the problem.
```

Türkçe akademik yazı da adlaştırma ağırlıklıdır ama kişisiz yapı ve yumuşatma araçları farklıdır; öğrenci Türkçe alışkanlıklarını doğrudan taşır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Adlaştırma akademik yapar — ama fazlası anlaşılmaz kılar**

Öğrenciye "akademik yaz" dendiğinde çoğu, her fiili isme çevirerek okunamaz bir metin üretir. Adlaştırmanın bir bedeli vardır: fiil isme dönüşünce eylemi kimin yaptığı ve ne zaman olduğu kaybolur, cümledeki soyutluk artar ve okuma yükü yükselir. The implementation of the policy resulted in a reduction in expenditure cümlesi ile The policy reduced spending cümlesi aynı şeyi söyler; ikincisi daha iyidir. Doğru ölçüt sıklık değil işlevdir: adlaştırma yalnızca o kavrama sonradan gönderme yapılacaksa gereklidir.

`The policy reduced spending.` — *sade ve açık*

`The implementation of the policy resulted in a reduction in expenditure.` — *gereksiz yoğun*

`Nominalisation allows later reference: This reduction was temporary.` — *işlevsel kullanım*

~~`✗The utilisation of the methodology enabled the facilitation of…`~~ — *anlamsız yoğunluk*

`The rejection of the proposal surprised us.` — *kabul edilebilir yoğunluk*

`Ölçüt: kavrama sonradan gönderme yapılacak mı?`

KAVRAMA SORUSU Where is the content carried — in the verb or the noun? · How committed is the writer to this claim?

SINIFTA Bir gündelik paragrafı akademik profile çevirttirin, sonra geri açtırın; iki yönlü çeviri profili görünür kılar.

1 **High nominalisation, low verb density** · Yüksek adlaştırma, düşük fiil yoğunluğu

`the implementation of the policy` — *politikanın uygulanması*

`a reduction in expenditure` — *harcamalarda azalma*

`Fiil isme dönüşür, yoğunluk artar.`

`Fail ve zaman kaybolur.`

2 **Passive and impersonal constructions** · Edilgen ve kişisiz yapılar

`It has been argued that…` — *Şu ileri sürülmüştür ki…*

`The data were collected in March.` — *Veriler Mart'ta toplandı.*

`One might object that…` — *İtiraz edilebilir ki…*

`Kişisiz yapı özneyi geri çeker.`

3 **Complex noun phrases as the main carrier of content** · İçeriği taşıyan karmaşık isim öbekleri

`Karmaşık isim öbeği içeriği taşır.`

`a rapidly increasing global energy demand`

`Ön ve art niteleme birlikte çalışır.`

AYRICA C1.NOUN.01

4 **Hedged claims and cautious modality** · Ölçülü sav ve çekimser kiplik

`The results suggest that…` — *Sonuçlar düşündürüyor ki…*

`This may indicate a shift.` — *Bir kaymaya işaret edebilir.*

`İddia kanıta eşitlenir.`

AYRICA C1.MOD.02

5 **Cohesion through summary nouns and reference** · Özetleyici isim ve gönderimle bağdaşıklık

`this finding` — *bu bulgu*

`such an approach` — *böyle bir yaklaşım*

`these considerations` — *bu değerlendirmeler*

`Özetleyici isim paragrafları bağlar.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.DISC.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Akademik dilin dilbilgisel profili**

Özelliği tanımlayın.

1. `Yüksek adlaştırma oranı`
   CEVAP Süreçler isimleştirilir; bilgi yükü isim öbeğine taşınır.
   Akademik metnin altı belirteci (adlaştırma, edilgen, ön niteleme, duruş, alıntılama, uzun isim öbeği) sayılabilir. Öğrenciye tür bilgisi bu şekilde ölçülebilir verilir.
2. `Edilgen kullanımı`
   CEVAP Fail gerektiğinde silinir; konu sürekliliği korunur.
3. `Yumuşatma yoğunluğu`
   CEVAP Bağlanma kanıtın gücüne ayarlanır.
4. `Uzun isim öbekleri`
   CEVAP Ön ve art niteleyiciler katmanlanır.
5. `Düşük kişisel zamir sıklığı (alana göre)`
   CEVAP Odak yazarda değil savdadır.
6. `Bağlayıcı sıklığı`
   CEVAP Mantıksal ilişkiler açıkça işaretlenir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Profil mi kural mı?**

Değerlendirin.

1. `Akademik yazıda I yasak mıdır?`
   CEVAP Hayır — alan ve dergiye göre değişir. Bu bir eğilim profilidir, bir kural listesi değil.
2. `Edilgen yasak mıdır?`
   CEVAP Hayır. Aşırı kullanımı okunabilirliği düşürür; ölçülü kullanımı akademik dilin doğal parçasıdır.
3. `Uzun cümle akademik midir?`
   CEVAP Uzunluk değil, yoğunluk ölçüttür. Kısa ama yoğun cümle de akademiktir.
4. `Profil neden dergiye göre değişir?`
   CEVAP Metin türü uzlaşımları alanlara özgüdür; tek bir akademik İngilizce yoktur.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Profil çözümlemesi**

Kendi alanınızdan bir paragraf yazın ve altı akademik özelliği tek tek işaretleyin.

1. GÖREV 1 (temel) — Paragraf + altı işaret.
   ÖRNEK CEVAP Recent analyses of migration data suggest that regional differences have widened since 2015. (adlaştırma, yumuşatma) The trend is most evident in areas where employment has declined. (uzun isim öbeği) These findings have been interpreted in two ways. (edilgen) It is possible, however, that measurement changes account for part of the increase. (öteleme, yumuşatma) Consequently, the results should be treated with caution. (bağlayıcı, modal)
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Paragrafınızı bir gazete metniyle yan yana koyun; altı akademik özelliğin gazete metninde kaç kez göründüğünü sayıp bir karşılaştırma tablosu yapın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: adlaştırma, edilgen, ön niteleme, duruş belirteci, alıntılama, uzun isim öbeği
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Altı özellik de işaretlenmiş. 2) Karşılaştırma sayısal. 3) Paragraf gerçekten öğrencinin alanından.

C1.DISC.02 Spoken Grammar *Konuşma Dili Dilbilgisi*

baş ve kuyruk yapıları · belirsiz dil · söylem işaretleyicileri · geribildirim sesleri

Konuşma dilinin kendine ait bir dilbilgisi vardır ve bu dilbilgisi yazı dilinin bozulmuş hâli değildir. Baş yapısı konuyu önden ilan eder: That man over there, he's the manager. Kuyruk yapısı ise söyleneni sonradan berraklaştırır: It's good, this. Belirsiz dil kabalık değil, incelik aracıdır; aşırı kesinlik konuşmada saldırgan sayılır. Söylem işaretleyicileri ise söz sırasını yönetir ve yazıda karşılığı olmayan bir iş görür.

Spoken grammar has its own system: heads and tails, vague language, discourse markers and backchannels — not degraded writing.

AYRIM That man over there, he's the manager. (konuşma: baş) ≠ The man over there is the manager. (yazı)

SIK HATA

✗ Konuşma sınavında yazı dili cümleleri kurmak — dilbilgisel ama doğal değil.
✓ Söylem işaretleyicileri ve geribildirim kullanmak.

Türkçede de konuşma dilinin ayrı bir dizgesi vardır; ama öğrenciye İngilizce yalnızca yazı dili üzerinden öğretildiği için aktarım yapılamaz.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Konuşma dili yanlış dilbilgisi değildir**

Öğretmenlerin sık düştüğü hata, konuşma dilinin özelliklerini hata olarak işaretlemektir. Oysa baş ve kuyruk yapıları, belirsiz dil ve söylem işaretleyicileri anadili konuşucularının düzenli olarak ve kurala uygun biçimde ürettiği yapılardır; sınav ölçütü onları hata sayıyorsa sorun ölçüttedir. Doğru ayrım "doğru/yanlış" değil, "kayda uygun/uygun değil"dir: aynı cümle konuşmada doğal, akademik makalede yersizdir. Öğrenciye iki dizgeyi de vermek, birini yasaklamaktan çok daha yararlıdır.

That man over there, he's the manager. — *Konuşmada doğal (baş yapısı).*

It's really good, this book. — *Konuşmada doğal (kuyruk yapısı).*

It was sort of difficult, and things like that. — *Belirsiz dil: incelik.*

~~✗Bu yapıları akademik makalede kullanmak.~~ — *kayıt hatası*

Anyway, as I was saying… — *Söz sırası yönetimi.*

Ölçüt: doğru/yanlış değil, kayda uygunluk.

KAVRAMA SORUSU Would you write this or say it? · What is this marker doing to the turn?

SINIFTA Gerçek konuşma dökümleri kullandırın; ders kitabı diyalogları konuşma dilbilgisini göstermez.

1 **Heads and tails** · Baş ve kuyruk yapıları

That man over there, he's the manager. — *baş yapısı*

It's good, this. — *kuyruk yapısı*

My sister, she works in Ankara. — *konu önden ilan edilir*

Konuşmada çok yaygındır.

2 **Vague language** · Belirsiz dil

sort of · kind of — *bir tür, gibi*

and things like that — *falan filan*

about twenty or so — *yirmi kadar*

Belirsizlik bir incelik aracıdır.

3 **Discourse markers as turn management** · Söz sırası yönetimi

`Right, let's begin.` — *Peki, başlayalım.*

`Anyway, as I was saying…` — *Neyse, dediğim gibi...*

`Well, that depends.` — *Şey, duruma bağlı.*

`Söz sırasını yönetir.`

4 **Backchannels and response tokens** · Geribildirim sesleri

`mm · right · exactly` — *dinlediğini gösterir*

`Konuşmacıyı kesmeden onaylar.`

`Sessizlik olumsuz yorumlanır.`

`Kültürel olarak değişkendir.`

5 **Spoken grammar is not incorrect grammar** · Konuşma dili yanlış dilbilgisi değildir

`Farklı bir dizge, farklı ölçüt.`

`Yazı ölçütüyle değerlendirilemez.`

`Anadili konuşucusu düzenli üretir.`

`Kayıt sorunudur, doğruluk değil.`

6 **Echo questions repeat the structure with rising intonation** · Yankı soruları yapıyı yükselen tonlamayla yineler

`He did WHAT?` — *Ne yaptı?*

`You are going WHERE?` — *Nereye gidiyorsun?*

`She said WHEN?` — *Ne zaman demiş?*

`Yankı sorusu şaşkınlık ve doğrulama ister.`

7 **The wh-word stays in place — no fronting, no inversion** · wh-öğe yerinde kalır — öne çekme ve devriklik yok

Yankı sorusu, olağan wh-sorusunun sözdizimini bilerek çiğner; bu ihlalin kendisi anlam taşır.

`You met WHO?` — *wh-öğe yerinde kalır*

~~`✗Who did you meet?`~~ — *bu olağan sorudur, yankı değildir*

`He bought a WHAT?` — *belirleyiciden sonra bile yerinde kalır*

`Yazıda büyük harf ya da italikle işaretlenir.`

8 **Declarative questions: statement form, question function** · Bildirme soruları: bildirme biçimi, soru işlevi

`You're leaving already? ↗` — *Şimdiden mi gidiyorsun?*

`That's your final answer? ↗` — *Son sözün bu mu?*

`Bildirme biçimi, soru işlevi: yalnız tonlama ayırır.`

`Konuşmada evet-hayır sorularının önemli bir bölümü bu biçimdedir.`

9 **Checking and repair moves are a grammar of their own** · Doğrulama ve onarım hamlelerinin kendi dilbilgisi vardır

Onarım hamleleri konuşma dilbilgisinin kurallı bir parçasıdır; ders kitapları bunları hiç göstermez.

`Sorry, you said the TENTH?` — *Pardon, onuncu mu dediniz?*

`He what now?` — *Ne yapmış?*

`Hang on – which one?` — *Dur — hangisi?*

`Bu kalıplar eksiltilidir ve tam cümleye çevrilmez.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.DISC.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Konuşma dili yapıları

Yapıyı adlandırın.

1. `My brother, he never listens.`
   CEVAP Sol ayrılma (left dislocation) — tema önce kurulur.
   Konuşma dökümünde duraklama, onarım ve yineleme hata değil, planlamanın izidir. Yazıya geçirilirken silinmeleri konuşmanın kusurlu olduğu anlamına gelmez.
2. `It's lovely, this weather.`
   CEVAP Sağ ayrılma (right dislocation) — sonradan açıklama.
3. `You coming?`
   CEVAP Özne–yardımcı düşmesi.
4. `Nice one, that.`
   CEVAP Eksiltili değerlendirme + sağ ayrılma.
5. `I mean, like, it was weird.`
   CEVAP Söylem belirleyici + dolgu.
6. `He was, sort of, angry.`
   CEVAP Yumuşatıcı belirsizleştirici (vague language).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Konuşma dili bozuk mudur?

Değerlendirin.

1. `Konuşma dilinin kendi dilbilgisi var mıdır?`
   CEVAP Evet — düzenli ve kuralcıdır; yazı dilinin kurallarıyla ölçülemez. Farklı ortam, farklı sistem.
2. `My brother, he never listens. – hata mı?`
   CEVAP Hayır. Gerçek zamanlı işlemede temayı sabitleyen düzenli bir yapıdır; yazıda uygun değildir.
3. `Yeniden başlama (false start) hata mıdır?`
   CEVAP Konuşmada planlama izidir; yazıya aktarılmaz ama konuşmada normaldir.
4. `Öğretimde ne yapılmalıdır?`
   CEVAP İki ortam ayrı ayrı gösterilmeli; konuşma yapıları yanlış değil, ortama özgü olarak sunulmalıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* İki ortam

Aynı içeriği iki kez üretin: doğal konuşma dökümü (altı satır) ve yazılı özet (üç cümle).

1. `GÖREV 1 (temel) – Dokuz satır.`
   ÖRNEK CEVAP Konuşma: So the thing is, right, the report — it never got sent. I mean, nobody checked. And then, like, Friday came and it was, you know, too late. Typical, that. · Yazı: The report was never sent because nobody checked the submission. By Friday the deadline had passed. This kind of oversight is not uncommon.
2. `GÖREV 2 – (bağlamlı · grup) İki sürümü sınıfa okuyun; arkadaşlarınız konuşma dökümünde hangi öğelerin yazıya geçmediğini listeleşin (duraklama, yineleme, onarım, söylem belirleyicisi).`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Döküm: — yani, şey, I mean, the thing is, it's — it's complicated, right? → Yazı: The situation is complex for three reasons.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Döküm gerçek konuşma özelliklerini taşıyor. 2) Yazılı özet aynı içeriği veriyor. 3) Kaybolan öğeler listelenmiş.

C1.DISC.03 Genre and Grammatical Choice *Metin Türü ve Dilbilgisel Seçim*

hukuk · gazetecilik · bilim · yönerge dili — her birinin dilbilgisel imzası

Metin türleri dilbilgisel seçimlerle tanınır. Hukuk dili shall, edilgen ve çok uzun isim öbekleriyle çalışır; gazetecilik indirgenmiş ilgi cümleleri ve eksiltiyle yer kazanır; bilim dili geniş zaman, edilgen ve adlaştırma üçlüsünü kullanır; yönerge dili emir kipi ve belirleyici düşürmeye dayanır. Bu, öğretilebilir bir okuma becerisidir: bir metnin türü, içeriği okunmadan yalnızca dilbilgisel profiline bakarak saptanabilir.

Genres have grammatical signatures; the type of a text can be identified from its grammar alone.

AYRIM The party shall be deemed to have… (hukuk) ≠ Man arrested after chase (gazete)

SIK HATA

```
✗ Akademik makalede manşet dili, başvuru mektubunda konuşma dili kullanmak.
✓ Türün dilbilgisel profiline uymak.
```

Türkçede de türler ayrışır ama İngilizcedeki ayrımların bazıları (shall, manşet dili) Türkçede karşılıksızdır.

KAVRAMA SORUSU What kind of text is this? · Which grammatical feature gives it away?

SINIFTA Başlıkları silinmiş dört kısa metin verin ve yalnızca dilbilgisine bakarak türü saptattırın.

1 **Legal English: shall, passives, long NPs** · Hukuk dili

`The party shall be deemed to have accepted.` — *Taraf kabul etmiş sayılacaktır.*

`shall + edilgen + uzun isim öbeği`

`Belirsizlik hukuk dilinde risktir.`

`Bu yüzden aşırı açıktır.`

2 **Journalistic English: reduced relatives, ellipsis** · Gazete dili

`Man arrested after chase` — *Kovalamaca sonrası adam tutuklandı.*

`PM to resign` — *Başbakan istifa edecek.*

`Belirleyici ve be düşer.`

`İndirgenmiş ilgi cümlesi yer kazandırır.`

3 **Scientific English: present simple, passive, nominalisation** · Bilim dili

`The sample was heated to 90 °C.` — *Numune 90 °C'ye ısıtıldı.*

`Water boils at 100 °C.` — *Genel geçerlik: geniş zaman.*

`Yöntem edilgen, bulgu geniş zaman.`

`Adlaştırma yoğundur.`

4 **Instructional English: imperative, ellipsis** · Yönerge dili

`Remove cover. Insert battery.` — *Kapağı çıkarın. Pili takın.*

`Do not immerse in water.` — *Suya batırmayınız.*

`Emir kipi + eksilti.`

`Belirleyiciler düşer.`

5 **Reading a genre from its grammar** · Dilbilgisinden türü okumak

`Tür, dilbilgisinden okunabilir.`

`Zaman · çatı · isim öbeği yoğunluğu`

`Üç ölçüt çoğu türü ayırır.`

`Öğretilebilir bir okuma becerisidir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.DISC.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Metin türü imzası

Hangi dilbilgisel seçim hangi türü işaretler?

1. `Yalın geçmiş + zaman zarfı zinciri`
   CEVAP Anlatı / haber.
   Metin türünü dilbilgisel seçimler ele verir: yasa metninde shall, reklamda eksilti, akademik metinde adlaştırma. Tür öğretimi sözcük değil yapı öğretimidir.
2. `Emir kipi + sıralama belirteci`
   CEVAP Yönerge, tarif, kullanım kılavuzu.
3. `Edilgen + adlaştırma + yumuşatma`
   CEVAP Akademik makale.
4. `shall + isim öbeği yoğunluğu + tanım listeleri`
   CEVAP Hukuk metni.
5. `Geniş zaman + ikinci kişi + soru`
   CEVAP Reklam, tanıtım metni.
6. `Eksiltili başlık dizimi`
   CEVAP Gazete başlığı.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Tür neden dilbilgisini belirler?

Değerlendirin.

1. `Hukuk metninde neden zamir seyrektir?`
   CEVAP Belirsizlik riski taşır; ismin tekrarı yorumlanabilirliği güvenceye alır.
2. `Tariflerde neden özne yoktur?`
   CEVAP Emir kipi kullanılır; eylemi yapan zaten okurdur.
3. `Gazete başlığında neden yardımcı fiil düşer?`
   CEVAP Yer ekonomisi ve türe özgü uzlaşım: Minister resigns.
4. `Bu seçimler öğretilebilir mi?`
   CEVAP Evet — tür temelli öğretim, kuralları bağlamıyla verir; kural listesi bunu yapamaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Beş tür, beş paragraf

Aynı olayı beş farklı metin türünde ikişer cümleyle yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — On cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Haber: The council approved the plan on Tuesday. Opponents have promised a legal challenge. · Akademik: The decision was approved in May 2026. Its long-term effects remain to be assessed. · Hukuk: The Council shall implement the plan within ninety days. No appeal shall be admitted thereafter. · Yönerge: Submit your objection online. Include your reference number. · Reklam: Your city is changing — and you can be part of it. Find out how today.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Beş sürümü karıştırıp sınıfa dağıtın; arkadaşlarınız türleri eşleştirsin. Türü ele veren dilbilgisel özelliği her biri için adlandırın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: haber (edilgen + raporlama), yasa metni (shall + koşul), reklam (emir + eksilti), akademik (adlaştırma), günlük (birinci tekil + geçmiş)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş tür de ayırt edilebiliyor. 2) Her türde en az bir belirleyici dilbilgisel özellik var. 3) Olay içeriği beşinde de aynı.

14 Noktalama ve Yazım

Punctuation, Spelling & Orthography

ORTH

C1.ORTH.01 Punctuation as a Syntactic Signal *Sözdizimsel İşaret Olarak Noktalama*

↑ B2.ORTH.01

`ayırıcı virgül · çift ayraç virgülü · uzun cümlede noktalama · yayın uzlaşımları`

Noktalama bir nefes işareti değil, sözdizimsel bir işarettir: öbek sınırlarını gösterir ve okurun cümleyi doğru ayrıştırmasını sağlar. En sistemli kural ayraç virgülleridir — araya giren bir öğe iki virgülle çevrelenir ve bunlardan biri düşerse cümle bozulur. Uzun cümlelerde noktalama, okurun belleğini boşaltacak duraklar yaratır. Yayın uzlaşımları ise değişir; burada aranan doğruluk değil, metin boyunca tutarlılıktır.

Punctuation marks constituent boundaries; bracketing commas come in pairs, and house styles vary but must be applied consistently.

AYRIM My brother who lives abroad called. (birden fazla kardeş) ≠ My brother, who lives abroad, called. (tek kardeş)

SIK HATA

✗ My brother, who lives abroad called.
✓ My brother, who lives abroad, called.

Türkçede virgül büyük ölçüde tonlamaya göre konur; İngilizcedeki sözdizimsel işlevi öğrenilmesi gereken yeni bir kavramdır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Oxford virgülü: kural değil, tercih — ama tutarlılık zorunlu**

Üç ya da daha fazla öğeli listede son öğeden önce virgül konup konmayacağı bir doğruluk meselesi değil, bir yayın tercihidir: Amerikan akademik yayıncılığı genellikle koyar, İngiliz gazeteciliği genellikle koymaz. Ancak virgülün belirsizliği çözdüğü durumlar vardır ve orada koymak zorunlu hâle gelir. Öğrenciye verilecek doğru bilgi şudur: bir tercih seçin, metin boyunca ona sadık kalın, belirsizlik doğuran yerde virgülü koyun. "Oxford virgülü yanlıştır" ya da "zorunludur" diyen kaynakların ikisi de yanılıyor.

`red, white and blue` — *Oxford virgülü yok (BrE yaygın)*

`red, white, and blue` — *Oxford virgülü var (AmE yaygın)*

`To my parents, Ayşe and Mehmet` — *belirsiz: ebeveynlerin adı mı?*

`To my parents, Ayşe, and Mehmet` — *belirsizlik çözülür*

`My brother, who lives abroad, called.` — *çift ayraç virgülü zorunlu*

~~`✗My brother, who lives abroad called.`~~ — *tek virgül yapıyı bozar*

KAVRAMA SORUSU Where does this inserted phrase end? · Is the second comma there?

SINIFTA Ayraç virgüllerini çift olarak işaretlettirin; tek kalan her virgül bir yapı hatasının işaretidir.

1 Punctuation marks constituent boundaries · Noktalama öbek sınırını gösterir

`Virgül öbek sınırını gösterir.`

`After eating, the children slept.` — *virgül anlamı kurtarır*

`Ayrıştırma işaretidir.`

`Nefes işareti değildir.`

2 Bracketing commas must come in pairs · Ayraç virgülleri çift kullanılır

`My brother, who lives abroad, called.` — *tek kardeş*

`My brother who lives abroad called.` — *birden fazla kardeş*

`Ayraç virgülleri çift kullanılır.`

`Biri düşerse cümle bozulur.`

3 Punctuating long and complex sentences · Uzun cümlelerde noktalama

`Uzun cümlede durak gerekir.`

`Noktalı virgül iki bağımsız cümleyi bağlar.`

`İki nokta açıklama getirir.`

`Okurun belleği boşalmalıdır.`

4 **House styles differ; be consistent** · Yayın uzlaşımları değişir; tutarlılık esastır

```
Oxford virgülü: tercih meselesi.
Tarih biçimi: 8 September 2026 ↔ September 8, 2026
Tırnak içinde noktalama BrE/AmE ayrılır.
Tutarlılık esastır.
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.ORTH.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Noktalama sözdizimi gösterir**

İşaret hangi yapısal bilgiyi veriyor?

1. `My sister, who lives in Bursa, is a doctor.`
   CEVAP Virgül: tanımlayıcı olmayan ilgi cümlesi — tek kız kardeş.
   Bazı anlam ayrımları yalnız yazıda vardır ve sesli okumada duyulmaz. Bu, yazının konuşmanın kaydı olmadığını gösteren en somut kanıttır.
2. `My sister who lives in Bursa is a doctor.`
   CEVAP Virgülsüz: tanımlayıcı — birden çok kız kardeş.
3. `He did not go, because he was afraid.`
   CEVAP Virgül: sebep ana cümleye eklenmiş, kapsam dışında.
4. `He did not go because he was afraid.`
   CEVAP Virgülsüz: olumsuzluk sebebi de kapsayabilir.
5. `The students, tired and hungry, left.`
   CEVAP Virgül çifti: ara söz, ek bilgi.
6. `Let's eat, Grandma. / Let's eat Grandma.`
   CEVAP Virgül seslenmeyi ayırır; yokluğu nesneye çevirir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Virgül anlam taşır**

Değerlendirin.

1. `Virgül bir süs müdür?`
   CEVAP Hayır — sözdizimsel bir işarettir. Kapsam, ilgi cümlesi türü ve öbek sınırlarını gösterir.
2. `✗ The book, that I read, was good.`
   CEVAP The book that I read was good. — tanımlayıcı cümle virgül almaz.
3. `Oxford virgülü belirsizliği nasıl giderir?`
   CEVAP ...my parents, Ayşe and Mehmet (ebeveynlerim mi, üç kişi mi?) → ...my parents, Ayşe, and Mehmet.
4. `Kurallar arasında seçim nasıl yapılır?`
   CEVAP Bir stil kılavuzu seçilir ve metin boyunca tutarlı kalınır; tutarsızlık kuraldan sapmadan daha zarar vericidir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Anlam ayıran noktalama**

Beş cümle çifti yazın; her çiftte yalnızca noktalama farkı anlamı değiştirsin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş çift.`
   ÖRNEK CEVAP The candidates, who passed, were interviewed. / The candidates who passed were interviewed. · He left, angry. / He left angry. · Woman, without her man, is nothing. / Woman: without her, man is nothing. · The teacher said the student was wrong. / "The teacher," said the student, "was wrong." · We invited the speakers, Ayşe and Mert. / We invited the speakers, Ayşe, and Mert.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Beş çiftinizi sınıfa okuyun (sesli okuyunca fark duyuluyor mu?); duyulmayan çiftleri işaretleyip yazının konuşmadan fazlasını taşıdığı yerleri tartışın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The students, who passed, celebrated. / The students who passed celebrated. — Woman without her man is nothing. / Woman: without her, man is nothing.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş çiftte de anlam farkı yalnızca noktalamadan geliyor. 2) İki okuma da açıkça yazılmış. 3) En az biri sesli okumada ayırt edilemiyor.

15 Sözcük Yapımı
Word Formation

WF

C1.WF.01 Lexical Density and Precision *Sözcüksel Yoğunluk ve Kesinlik*

↑ B2.WF.02

türev seçimi · dilbilgisi farklı yakın eşanlamlılar · üslup yüklü sözcükler · akademik sözcük aileleri · klasik birleşim ögeleri

C1 düzeyinde sözcük bilgisi artık anlam değil kesinlik meselesidir. Aynı kökten türeyen iki sıfat farklı anlamlara ayrılabilir: economic ekonomiyle ilgilidir, economical tutumludur. Yakın eşanlamlılar farklı dilbilgisel kalıplar ister: deny doing ama refuse to do. Üslup yüklü sözcükler kaydı belirler: buy ↔ purchase. Akademik sözcük aileleri ise bir kökün bütün türevlerini birlikte öğrenmeyi gerektirir; tek biçim öğrenmek yazmaya yetmez.

At C1 vocabulary is about precision: derivational pairs, near-synonyms with different syntax, register-marked items and full word families.

AYRIM an economic decision (ekonomiye ilişkin) ≠ an economical decision (tasarruflu)

SIK HATA

```
✗ It was a very economic solution – cheap kastediliyorsa yanlış.
✓ It was a very economical solution.
```

Türkçede tek bir "ekonomik" sözcüğü iki anlamı da karşıladığı için ayrım görünmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **economic ↔ economical, historic ↔ historical, classic ↔ classical**

-ic ve -ical ile biten çiftler İngilizcenin en sinsi tuzaklarından biridir çünkü bazıları eşanlamlıdır, bazıları değildir. economic ekonomiye ilişkindir, economical tutumludur. historic tarihe geçecek kadar önemli demektir, historical ise yalnızca tarihle ilgilidir; dolayısıyla a historic decision ile a historical decision bambaşka şeyler söyler. classic örnek alınacak nitelikte, classical ise klasik döneme ait demektir. Buna karşılık geographic ve geographical gerçekten eşanlamlıdır. Kural yoktur; çift çift öğrenilir.

`an economic crisis` — *ekonomik kriz (ekonomiye ilişkin)*

`an economical car` — *yakıt tutumlu araba*

`a historic decision` — *tarihe geçen karar*

`a historical novel` — *tarihî roman (tarihle ilgili)*

`a classic mistake` — *tipik/örnek hata ↔ classical music | klasik müzik*

`geographic ⇔ geographical` — *bu çift gerçekten eşanlamlıdır*

KAVRAMA SORUSU Which of the two derivatives fits the meaning? · What pattern does this verb take?

SINIFTA Sözcük defterini aile temelinde tutturun: kök, bütün türevleri, her birinin kalıbı ve bir örnek cümle.

1 **Choosing the precise derivative** · Doğru türevi seçme

`economic ⇔ economical`

`historic ⇔ historical`

`classic ⇔ classical`

`Türev seçimi anlamı belirler.`

2 **Near-synonyms with different grammar** · Dilbilgisi farklı yakın eşanlamlılar

`deny doing it` — *yaptığını inkâr etmek*

`refuse to do it` — *yapmayı reddetmek*

`avoid doing ⇔ decline to do`

`Yakın anlam, farklı kalıp.`

3 **Register-marked vocabulary** · Üslup yüklü sözcükler

`buy ⇔ purchase` — *resmî kayıt*

`start ⇔ commence` — *resmî kayıt*

`ask ⇔ enquire` — *resmî kayıt*

`Sözcük seçimi kaydı belirler.`

4 **Academic word families** · Akademik sözcük aileleri

`analyse · analysis · analytical · analytically`

`Bir kökün bütün ailesi birlikte öğrenilir.`

`Yazmak için türevler gerekir.`

`Tek biçim yetmez.`

5 **Neoclassical combining forms** · Klasik dillerden birleşim ögeleri

`bio- · geo- · thermo-`

`-logy · -graphy · -metry`

`Klasik dillerden gelen birleşim ögeleri.`

`Bilimsel terimlerin çoğu böyle kurulur.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C1.WF.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Kesin sözcük seçimi**

Belirsiz sözcüğü kesin bir karşılıkla değiştirin.

1. `The results show a big difference.`
   CEVAP ...a substantial / marked / significant difference.
   Şişkinlik kalıpları (due to the fact that, at this point in time) sayılabilir ve listelenebilir. Yoğunlaştırma öğretimi kural değil, kalıp temizliğidir.
2. `This is a good method.`
   CEVAP ...a robust / reliable / efficient method.
3. `There are a lot of problems.`
   CEVAP ...numerous / recurrent / systemic problems.
4. `The data are not very clear.`
   CEVAP The data are ambiguous / inconclusive.
5. `He did a study.`
   CEVAP He conducted a study.
6. `The thing that causes this…`
   CEVAP The factor responsible for this...

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Yoğunluk mu şişkinlik mi?**

Değerlendirin.

1. `Sözcüksel yoğunluk nedir?`
   CEVAP İçerik sözcüklerinin toplam sözcüklere oranı. Akademik metinde yüksektir.
2. `✗ It is of considerable importance to note that…`
   CEVAP Importantly, ... / Note that... — dolgu kısaltılır.
3. `✗ due to the fact that`
   CEVAP because
4. `Yoğunluk her zaman iyi midir?`
   CEVAP Hayır — okuma yükünü artırır. Amaç kesinlik, gösteriş değil.
5. `significant sözcüğü neden dikkatli kullanılır?`
   CEVAP İstatistiksel anlamlılık ile gündelik önemli anlamı karışır; hangisi kastedildiği belirtilmelidir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Şişkinlik temizliği**

Şişkin bir paragraf yazın (dört cümle), sonra onu yoğunlaştırın (iki cümle).

1. GÖREV 1 (temel) — İki sürüm.

   ÖRNEK CEVAP Şişkin: It is of considerable importance to note that, due to the fact that the sample size was rather small in nature, the results that were obtained may possibly not be entirely generalisable to the wider population as a whole. · Yoğun: The small sample limits generalisability. Results should therefore be treated as provisional.

2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Yoğunlaştırılmış sürümünüzü eşinize verin; o hangi bilginin silindiğini, hangisinin gerçekten gereksiz olduğunu ayırsın. Aşırı sıkıştırma varsa geri açın.

   ÖRNEK CEVAP Örnek: Due to the fact that → Because; in order to → to; at this point in time → now; make a decision → decide

3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ

   ÖLÇÜT 1) Yoğun sürüm en az yarı uzunlukta. 2) Bilgi kaybı yok. 3) Şişkinlik kalıpları (due to the fact that, in the event that) temizlenmiş.

BÖLÜM VI

C2

Ustalık Düzeyi

Mastery

C2'de öğretilecek yeni bir zaman ya da kip kalmamıştır. Bu bölümün konusu, kuralın kenarlarıdır: belirtili (marked) yapılar, arkaik kalıntılar, üslup seçimleri, dilbilgisel belirsizlik ve ekollerin uyuşmadığı sınır durumlar. C2, öğretmen için ayrıca bir üstdil bölümüdür — burada öğrenilen şey İngilizce değil, İngilizce üzerine konuşmanın yoludur. Öğrenci bu seviyede yanlış yapmaz; yerinde olmayan seçim yapar.

At C2 there is no new tense or mood left to teach. This part is about the edges of the rule: marked constructions, archaic residues, stylistic choice, grammatical ambiguity, and the boundary cases where the schools of grammar disagree. C2 is also a metalinguistic part for the teacher — what is learned here is not English but how to talk about English. At this level learners do not make errors; they make inapt choices.

9 alan / domains · 17 konu / topics · 81 mikro düğüm / micro-nodes

04 ADV — Zarflar ve Zarf Tümleyicileri *Adverbs & Adverbials*

05 PREP — Edatlar ve Bağımlı Edatlar *Prepositions & Dependent Prepositions* 2 1

06 VERB — Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş *Verb Forms, Tense & Aspect* 3

07 MOD — Kiplik *Modality* 1

08 VAL — Yüklem Kalıpları ve Değerlik *Predicate Patterns & Valency* 2

10 CLAUSE — Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi *Clause Types & Sentence Composition* 2

12 INFO — Bilgi Yapısı ve Özel Yapılar *Information Structure & Special Constructions* 2

13 DISC — Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi *Discourse, Cohesion & Register* 3

15 WF — Sözcük Yapımı *Word Formation* 1

04 Zarflar ve Zarf Tümleyicileri

Adverbs & Adverbials

ADV

C2.ADV.01 Adverbial Scope and Logical Form *Zarf Kapsamı ve Mantıksal Biçim*

↑ C1.ADV.01

niceleyici-olumsuzluk kapsamı · only'nin konumu · olumsuzluk yükselmesi · olumsuzluk bağımlı öğeler · çifte olumsuzluk

C2 düzeyinde zarf ve olumsuzluk artık biçim değil kapsam meselesidir: bir öğenin cümlenin hangi parçasını etkilediği, anlamı bütünüyle belirler. All that glitters is not gold cümlesi iki farklı okumaya izin verir — "parlayan hiçbir şey altın değildir" ve "parlayan her şey altın değildir". only sözcüğü altı ayrı konuma yerleşebilir ve her konumda başka bir öğeyi kapsar. Bu düzeyde öğrenciye öğretilecek şey kural değil, kapsam sınamasıdır: hangi öğe olumsuzlanıyor, hangisi kapsam dışında kalıyor?

At C2, adverbs and negation are matters of scope: what an element takes into its domain determines the reading.

AYRIM I only lent him the car. ≠ I lent only him the car. ≠ I lent him only the car.

SIK HATA

```
✗ I don't think he is coming, so he is definitely not coming. — olumsuzluk yükselmesi kesinlik değildir.
✓ I don't think he is coming. (= I think he is not coming, ama yumuşak)
```

Türkçede olumsuzluk eki yükleme bağlandığı için kapsam sorunu ortaya çıkmaz; öğrenci belirsizliği fark etmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **All that glitters is not gold — hangi okuma doğru?**

Bu ünlü cümle dilbilgisel olarak belirsizdir ve iki okuma da yapıdan çıkarılabilir. Geniş kapsamlı okumada olumsuzluk niceleyiciyi kapsar: "parlayan her şey altın değildir" — yani bazıları altındır. Dar kapsamlı okumada ise niceleyici olumsuzluğu kapsar: "parlayan hiçbir şey altın değildir". Anlamı belirleyen dilbilgisi değil, dünya bilgisi ve tonlamadır. Öğretim açısından önemli olan nokta şudur: İngilizcede olumsuzluk niceleyiciyle karşılaştığında belirsizlik kuraldır, istisna değil; açık yazmak isteyen yazar cümleyi yeniden kurar.

`All that glitters is not gold.` — *iki okumaya açık*

`Not all that glitters is gold.` — *tek okuma: bazıları altındır*

`Nothing that glitters is gold.` — *tek okuma: hiçbiri altın değildir*

`Everyone didn't come.` — *belirsiz — kaçınılmalı*

`Not everyone came.` — *Herkes gelmedi. (bazıları geldi)*

`No one came.` — *Kimse gelmedi.*

KAVRAMA SORUSU What exactly is being negated here? · Could this sentence mean two different things?

SINIFTA only sözcüğünü aynı cümlede altı ayrı yere taşıttırın ve her seferinde anlamı yazdırın; kapsam kavramı ancak böyle somutlaşır.

1 **Quantifier–negation scope interaction** · Niceleyici-olumsuzluk kapsam etkileşimi

`All that glitters is not gold.` — *iki okuma*

`Not all students passed.` — *Bütün öğrenciler geçmedi.*

`No students passed.` — *Hiçbir öğrenci geçmedi.*

`Kapsam sırası anlamı belirler.`

2 **Scope of only across positions** · only'nin konuma göre kapsamı

`Only I lent him the car.` — *Sadece ben ödünç verdim.*

`I only lent him the car.` — *Sadece ödünç verdim (satmadım).*

`I lent only him the car.` — *Sadece ona verdim.*

`I lent him only the car.` — *Sadece arabayı verdim.*

3 **Negative raising** · Olumsuzluğun yükselmesi

`I don’t think he’s coming.` — *Geleceğini sanmıyorum.*

`Anlamca: I think he’s not coming.`

`Olumsuzluk ana cümleye yükselir.`

`think · believe · suppose · expect ile olur.`

4 **Negative polarity licensing** · Olumsuzluk bağımlı öğelerin lisanslanması

`I haven’t got any money.` ✓ — *✗I have got any money.*

`He didn’t lift a finger.` — *Kılını kıpırdatmadı.*

`She wouldn’t budge an inch.` — *Bir adım geri atmadı.*

`Bu öğeler olumsuz bağlam ister.`

5 **Double negation and its rhetorical effect** · Çifte olumsuzluk ve retorik etkisi

`It is not unlikely.` — *Pek de olanaksız değil.*

`The argument is not without merit.` — *Sav değersiz sayılmaz.*

`Çifte olumsuzluk ihtiyatlı bir olumlamadır.`

`Resmî ve akademik kayıtta yaygındır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C2.ADV.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Kapsamı belirle**

Altı çizili zarf ya da bağlacın kapsamına neyin girdiğini yazın.

1. `Employees must [immediately] report accidents.`
   CEVAP kapsam: report (yalnız bildirim eylemi)
2. `He did not leave [because he was angry].`
   CEVAP iki okuma: (a) ayrılmadı, nedeni öfkeydi (b) ayrıldı ama nedeni öfke değildi
   Olumsuzluğun sebep yan cümlesini kapsayıp kapsamadığı yazıda ayırt edilemez; virgül tek okumayı zorlar.
3. `old [men and women]`
   CEVAP iki okuma: yaşlı erkekler ve (yaşlı) kadınlar / yaşlı erkekler ve bütün kadınlar
4. `You may take [an apple or a pear], but not both.`
   CEVAP kapsam: dışlayıcı 'or' — ikisi birden değil
5. `All that glitters is [not] gold.`
   CEVAP iki okuma: hiçbiri altın değil / hepsi altın değil
   Nicelleyici ile olumsuzluğun kapsam sırası anlamı belirler; hukuk metinlerinde bu belirsizlik dava konusudur.

A ANALİZ *Analysis* **Kapsamı çözümle**

Cümlenin kaç okuması var? Her birini yazın.

1. `All that glitters is not gold.`
   CEVAP İki okuma: (a) Parlayan her şey altın değildir. (b) Parlayan hiçbir şey altın değildir. Kalıp (a) anlamında donmuştur ama yapı (b)'ye de izin verir.
2. `Everyone did not pass.`
   CEVAP (a) Herkes geçmedi (bazıları geçti). (b) Hiç kimse geçmedi. Ölçünlü yazıda Not everyone passed yeğlenir.
3. `I did not leave because I was angry.`
   CEVAP (a) Kızgın olduğum için ayrılmadım. (b) Ayrıldım ama sebep kızgınlık değildi.
4. `He almost killed the man.`
   CEVAP Tek okuma: öldürmedi. Karşılaştırın: He killed almost the whole family — öldürdü.
5. `She only advised him to leave.`
   CEVAP En az üç okuma: yalnız o tavsiye etti · yalnız tavsiye etti (zorlamadı) · yalnız ona söyledi.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kapsamı yaz**

Belirsizliği gidererek yeniden yazın.

1. `Everyone did not attend. (bazıları katılmadı)`
   CEVAP Not everyone attended.
2. `I did not go because it was raining. (yağmur nedeniyle gitmedim)`
   CEVAP Because it was raining, I did not go.
3. `The company does not pay all its staff monthly. (bazılarını aylık ödemiyor)`
   CEVAP The company pays only some of its staff monthly.
4. `He can always be trusted. (iki okuma)`
   CEVAP (a) Her zaman güvenilir. (b) Ona güvenmek her zaman mümkün. Bağlam ayırır; It is always possible to trust him ile netleşir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Hukuk metni ölçütü**

Bir kural cümlesi yazın; sonra kapsam belirsizliğini gidermiş bir sürümünü verin.

1. `GÖREV 1 (temel) — İki sürüm.`
   ÖRNEK CEVAP Belirsiz: All applicants must not submit more than one form. · Net: No applicant may submit more than one form. / Applicants must each submit exactly one form.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) İki sürümü sınıfa dağıtın; arkadaşlarınız kuralın kapsamını kendi sözcükleriyle yazsın. Farklı okuma çıkarsa belirsizlik hâlâ duruyor demektir — üçüncü bir sürüm yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Employees must report accidents involving vehicles or machinery immediately. → Employees must immediately report any accident that involves either a vehicle or a piece of machinery.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) İlk sürümde gerçek bir kapsam belirsizliği var. 2) İkinci sürüm tek okumalı. 3) Belirsizliğin kaynağı (zarf kapsamı, bağlaç kapsamı, niteleyici bağlanması) adlandırılmış.

C2.ADV.02 Comment Clauses and Parentheticals *Yorum Cümleleri ve Ara Sözler*

`I think, you know, mind you · ara sözün konumu ve bürünü · bağlanmayı azaltma · dilbilgiselleşme`

Yorum cümleleri, ana cümlenin içine sokulmuş küçük yan yorumlardır: He was, I think, mistaken. Bunlar dilbilgisel olarak bağımsızdır, çıkarıldıklarında cümle bozulmaz; işlevleri konuşucunun söylediğine ne kadar bağlandığını ayarlamaktır. Zamanla bu yapılar dilbilgiselleşir: I think artık bir düşünme bildirimi değil, bir yumuşatma işaretidir. C2 düzeyinde öğrencinin görmesi gereken şey, bir cümlenin yavaş yavaş bir dilbilgisi öğesine dönüşme sürecidir.

Comment clauses are syntactically detached parentheticals that modulate commitment and gradually grammaticalise into discourse markers.

AYRIM I think that he was mistaken. (yüklem) ≠ He was, I think, mistaken. (yorum cümlesi)

SIK HATA

```
✗ He was I think mistaken. — noktalama yok, ara söz görünmüyor.
✓ He was, I think, mistaken.
```

Türkçede "bence, sanırım" gibi öğeler benzer işlev görür ama İngilizcedeki çift virgül zorunluluğu bilinmez.

KAVRAMA SORUSU Can you remove this phrase and keep a full sentence? · Is the speaker committing fully?

SINIFTA Aynı yorumu üç ayrı noktalamayla (virgül, çizgi, parantez) yazdırıp vurgu farkını tartıştırın.

1 **I think, you know, mind you as comment clauses** · Yorum cümlesi olarak kullanım

`He was, I think, mistaken.` — *Sanırım yanılıyordu.*
`It was, you know, complicated.` — *Yani, karışıktı.*
`Mind you, he did apologise.` — *Şunu da söyleyeyim, özür diledi.*
`Çıkarılınca cümle bozulmaz.`

2 **Parenthetical placement and prosody** · Ara sözün yeri ve bürünü

`He was, I think, mistaken.` — *virgül: hafif*
`He was — I think — mistaken.` — *çizgi: vurgulu*
`He was (I think) mistaken.` — *parantez: yan not*
`Noktalama bürünü yazıya taşır.`

3 **Comment clauses reduce commitment** · Yorum cümlesi bağlanmayı azaltır

Bağlanmayı azaltır.

Kiplik işlevi görür.

Yumuşatıcıya eşdeğerdir.

AYRICA C1.MOD.02

4 **Grammaticalisation of comment clauses** · Yorum cümlelerinin dilbilgiselleşmesi

I think → söylem belirleyici

Anlam solar, işlev kalır.

you know artık bilgi sormaz.

Dilbilgiselleşme süreci böyle işler.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C2.ADV.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Ara sözü işaretle**

Cümledeki ara sözü bulup hangi işaretle kapatıldığını yazın.

1. The claim, however, is unproven.
   CEVAP ara söz: however · işaret: virgül çifti
2. The result — which nobody expected — was clear.
   CEVAP ara söz: which nobody expected · işaret: kısa çizgi çifti
3. The data (collected in 2019) are outdated.
   CEVAP ara söz: collected in 2019 · işaret: parantez
4. *The claim, however is unproven.
   CEVAP bozuk — ara söz tek virgülle kapatılamaz
   En sık noktalama hatası budur: ara söz açılır ama kapatılmaz.
5. His brother, a doctor, arrived late.
   CEVAP ara söz: a doctor (eş açılım) · işaret: virgül çifti

A ANALİZ *Analysis* **Yorum cümlesi**

Ara sözün işlevini adlandırın.

1. The plan, I think, is unrealistic.
   CEVAP Kanı bildiren yorum cümlesi — bağlanmayı azaltır.
2. He was, as it were, the last of his kind.
   CEVAP Kalıplaşmış çekince — eğretilemeyi işaretler.
3. That is, the effect disappeared entirely.
   CEVAP Yeniden ifade edici.
4. The data — and this is crucial — were never verified.
   CEVAP Vurgulayıcı ara söz.
5. She is, if anything, more careful than her predecessor.
   CEVAP Ölçek düzeltici.
6. To be fair, the timetable was very short.
   CEVAP Ödün bildiren mastar ara sözü.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Ara söz nereye girer?**

Değerlendirin.

1. I think the plan is unrealistic. / The plan, I think, is unrealistic. / The plan is unrealistic, I think.
   CEVAP Başta: normal yüklemleme. Ortada: en zayıf bağlanma, akademik. Sonda: sonradan eklenmiş çekince, konuşma dili.
2. Yorum cümlesi ana cümle midir?
   CEVAP Yapıca öyledir ama işlevce değil: ana önerme yerini korur, yorum cümlesi ona iliştirilir.
3. ✗ The plan is, I think unrealistic.
   CEVAP Ayraç çiftlenmeli: The plan is, I think, unrealistic.
4. Ara söz sıklığı neyi gösterir?
   CEVAP Fazlası okuru yorar ve savı parçalar; azlığı metni sert ve tartışmasız gösterir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Ara sözlü tartışma**

Altı cümlelik bir tartışma yazın; altı farklı ara söz kullanın ve doğru noktalayın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.

   ÖRNEK CEVAP The proposal, I would argue, rests on a weak premise. Its cost — and this is rarely mentioned — has doubled since 2022. The timetable, to be fair, was imposed externally. The committee, as far as I can tell, never saw the revised figures. The outcome was, if anything, worse than predicted. That is, the scheme achieved none of its stated aims.

2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı ara sözünüzü sırayla virgül, kısa çizgi çifti ve parantezle işaretleyin; eşiniz her sürümde ara sözün ne kadar kenara itildiğini sıralasın.

   ÖRNEK CEVAP Örnek: The claim, however, is unproven. / The claim — however plausible — is unproven. / The claim (unproven, as yet) resurfaces.

3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ

   ÖLÇÜT 1) Altı farklı ara söz türü var. 2) Her ara söz çift işaretle kapatılmış. 3) Üç işaretin vurgu derecesi karşılaştırılmış.

05 Edatlar ve Bağımlı Edatlar

Prepositions & Dependent Prepositions

PREP

C2.PREP.01 Prepositional Idiom and Fossilisation *Edat Deyimleri ve Kalıplaşma*

↑ C1.PREP.01

fosilleşmiş edat öbekleri · artikelsiz deyimler · edat seçiminin dönem ve üslup göstergesi olması

Bazı edat öbekleri dilin eski bir katmanından donmuş olarak gelir ve bugünkü kurallarla çözümlenemez: by and large yapısı dilbilgisel olarak bile açıklanamaz, at large bir artikel almaz, of late bugün yalnızca kalıp içinde yaşar. Bu öbekler bölünmez birimler olarak öğrenilir. Edat seçimi ayrıca bir dönem ve üslup göstergesidir: different from, to ve than üçlüsü hem coğrafyayı hem de kuralcı geleneğin izlerini taşır.

Fossilised prepositional phrases resist analysis and must be learned whole; preposition choice also signals period and register.

AYRIM at large (kaçak/genel olarak) ≠ at a large (dilbilgisel değil)

SIK HATA

✗ by and the large · in the earnest · of the late
✓ by and large · in earnest · of late

Türkçede karşılık gelen kalıplar farklı yapıda olduğu için öğrenci artikel ekleme eğilimindedir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **"Cümle edatla bitmez" kuralı hiç var olmadı**

İngilizcede cümlenin edatla bitemeyeceği kuralı, on yedinci yüzyılda Latince dilbilgisine öykünen yazarların İngilizceye zorla uyarladığı bir yakıştırmadır ve dilin hiçbir döneminde gerçek kullanımı tarif etmemiştir. Soru cümleleri, ilgi cümleleri, edilgen yapılar ve mastarlı yapılar edatı düzenli olarak sona atar; kuralı uygulamaya çalışmak çoğu zaman kulağa yapay gelen cümleler üretir. Bugün hiçbir ciddi başvuru dilbilgisi bu kuralı savunmaz. Öğretmenin işi kuralı tekrarlamak değil, öğrenciye kayıt farkını göstermektir: sona atılan edat gündelik ve doğaldır, öne çekilen edat çok resmî bir kayıttır.

`Who did you speak to?` — *doğal ve doğru*

`To whom did you speak?` — *çok resmî ama doğru*

`This is the book I told you about.` — *doğal*

`This is the book about which I told you.` — *resmî*

`What are you looking at?` — *öne çekmek olanaksız*

~~`✗At what are you looking?`~~ — *yapay*

KAVRAMA SORUSU Can you change any word in this phrase? · Is there an article here — and why not?

SINIFTA Fosilleşmiş öbekleri sözcük gibi öğrettirin; çözümleme çabası zaman kaybıdır.

1 **Fossilised prepositional phrases** · Fosilleşmiş edat öbekleri

`by and large` — *genel olarak*

`at large` — *serbest, yakalanmamış*

`of late` — *son zamanlarda*

`in earnest` — *ciddi ciddi*

2 **Zero-article prepositional idioms** · Artikelsiz edat deyimleri

`at hand` — *el altında*

`in hand` — *elde, kontrol altında*

`on board` — *gemide, katılmış*

`at sea` — *denizde, şaşkın*

3 **Preposition choice as a period and register marker** · Edat seçiminin dönem ve üslup göstergesi olması

`different from` — *her yerde kabul görür*

`different to` — *BrE'de yaygın*

`different than` — *AmE'de yaygın*

`Üçü de kullanımdadır.`

4 **Prescriptive myths about final prepositions** · Edatla biten cümle efsanesi

Kural Latinceden yakıştırmadır.

Who did you speak to? doğaldır.

To whom did you speak? resmîdir.

İkisi de doğrudur; kayıt farklıdır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C2.PREP.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Kalıplaşmış edat deyimleri**

Boşluğu doldurun.

1. ___ large, the results are consistent.
   CEVAP By and
   Kalıplaşmış edat deyimleri (in lieu of, pursuant to) hukuk ve resmî yazışmaya aittir; akademik metinde bile aşırı kaçar. Kayıt notu olmadan öğretilmemelidir.
2. The matter is ___ ___ ___ .
   CEVAP in hand / under review
3. They acted ___ ___ ___ ___ the evidence.
   CEVAP in the light of
4. ___ ___ ___ , the plan is sound.
   CEVAP On balance / By and large
5. He did it ___ ___ ___ ___ himself.
   CEVAP of his own accord
6. The claim is ___ ___ ___ .
   CEVAP beside the point / open to question

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kalıplaşma neden çözülmez?**

Değerlendirin.

1. by and large — parçalarından anlaşılır mı?
   CEVAP Hayır. Denizcilik kökenli donmuş bir deyimdir; çözümlenemez, bütün olarak öğrenilir.
2. ✗ in the light of the fact that the evidence was…
   CEVAP Ağırlaşmış — Given the evidence, …
3. ✗ by and large speaking
   CEVAP by and large — kalıp genişletilemez.
4. Kalıplaşmış öbekler dilbilgisinin neresindedir?
   CEVAP Sözlük ile dilbilgisi arasındadır; üretken kural vermezler ama sistemli davranırlar. Ezberlenmeleri gerekir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Deyimsel resmî üslup**

Altı cümle yazın; altı kalıplaşmış edat deyimi kullanın ve kaydını not edin.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP By and large, the reforms have succeeded. (resmî-nötr) In the light of recent findings, the model needs revision. (akademik) The objection is, in any case, beside the point. (tartışma) On balance, the benefits outweigh the costs. (değerlendirme) The department acted of its own accord. (resmî) These figures should be treated with a pinch of salt. (gündelik)
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı deyiminizi gündelik karşılıklarıyla değiştirip metni yeniden yazın; hangi deyimin kalıplaşmışlığı yüzünden çevrilemediğini işaretleyin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: in lieu of → instead of; notwithstanding → despite; pursuant to → under; by virtue of → because of; with a view to → in order to
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Altı kalıplaşmış edat deyimi doğru kullanılmış. 2) Her biri için kayıt notu (hukuk, resmî yazışma, akademik) var. 3) Gündelik karşılık verilmiş.

06 Fiil Biçimleri, Zaman ve Görünüş

Verb Forms, Tense & Aspect

VERB

C2.VERB.01 Marked Tense and Aspect Choices *Belirtili Zaman ve Görünüş Seçimleri*

↑ C1.VERB.01

durum fiiliyle süreklilik · anlatıda bitmişlik · sahne yönergesinde geniş zaman · kibarlık geçmişi · görünüş zorlaması

Belirtili zaman seçimleri, kuralın dışına çıkarak anlam üretir. Durum fiilinin sürerli çekimi kural ihlali değil, bilinçli bir etkidir. Geçmiş zaman, uzaklık kurduğu için kibarlık aracına dönüşür: I wondered if you might help cümlesi geçmişten değil, mesafeden söz eder. Görünüş zorlaması ise fiilin doğal sınırını esnetir: die bitimli bir olaydır ama He was dying for years dendiğinde olay bir sürece dönüştürülür. C2 düzeyinde kuralın ne zaman esnetilebileceğini bilmek, kuralı bilmek kadar önemlidir.

Marked tense-aspect choices exploit the rules rather than break them: politeness distance, narrative layering and aspectual coercion.

AYRIM I wonder if you can help. (nötr) ≠ I wondered if you might help. (mesafeli, kibar)

SIK HATA

✗ Give me that. — kibarlık gerektiren bağlamda sert.

✓ I was wondering if you could pass me that.

Türkçede kibarlık ekler ve hitapla kurulur; geçmiş zamanın mesafe aracı olması beklenmedik bir kullanımdır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **I'm loving it dilbilgisi hatası değildir**

Durum fiillerinin sürerli çekilemeyeceği kuralı, öğretim için kullanışlı bir basitleştirmedir ama gerçek İngilizceyi tarif etmez. Anadili konuşucuları durum fiillerini düzenli olarak sürerli çeker ve bunu belirli bir anlam için yapar: geçicilik, yoğunluk, ya da o andaki davranışa ilişkin bir değerlendirme. I'm loving it geçici bir coşkuyu, You're being difficult o andaki davranışı, I'm thinking of leaving ise bir süreç içindeki düşünceyi anlatır. Doğru öğretim şudur: durum okumasında sürerli kullanılmaz; olay ya da davranış okumasına kaydırıldığında kullanılır.

I love chocolate. — *genel durum*

I'm loving this course. — *geçici coşku*

I think it's wrong. — *kanaat*

I'm thinking of leaving. — *süreç içindeki düşünce*

He is difficult. — *kalıcı nitelik ↔ He is being difficult. | o anki davranış*

~~✗I am knowing the answer.~~ — *know davranışa kaydırılamaz*

KAVRAMA SORUSU Is this really about past time? · Why is a stative verb in the progressive here?

SINIFTA Aynı ricayı beş kibarlık derecesinde yazdırın; geçmiş zamanın ve sürerliliğin mesafeyi nasıl artırdığı ölçekte görünür.

1 **Progressive with stative verbs for effect** · Durum fiiliyle süreklilik kullanımı

You're being difficult. — *Zorluk çıkarıyorsun.*

I'm loving this. — *Buna bayılıyorum (şu sıra).*

She's seeing someone. — *Biriyle görüşüyor.*

Anlam kayınca süreklilik açılır.

2 **Perfect in narrative flashback** · Anlatı geri dönüşünde bitmişlik

He remembered the day. She had left without a word.

Bitmişlik anlatıda bir katman geriye götürür.

Geri dönüş açılır, sonra past simple'a dönülür.

Katman değiştirme aracıdır.

3 **Present simple in stage directions and commentary** · Sahne yönergesi ve spikerlikte geniş zaman

`He enters. She turns away.` — *Sahne yönergesi.*

`Messi passes to Suárez – and he scores!` — *Spikerlik.*

`In chapter three, the narrator reveals…` — *Eser çözümlemesi.*

`Geniş zaman anı sahneler.`

4 **Past tense as politeness distance** · Kibarlık mesafesi olarak geçmiş zaman

`I wondered if you might help.` — *Yardım eder misiniz acaba.*

`I was hoping you could join us.` — *Katılabilir misiniz diye umuyordum.*

`Did you want to see me?` — *Beni mi görmek istemiştiniz?*

`Geçmiş zaman mesafe kurar.`

5 **Aspectual coercion** · Görünüş zorlaması

`He was dying for years.` — *Yıllarca ölüm döşeğindeydi.*

`Bitimli olay sürece zorlanır.`

`She kept winning.` — *Yinelemeli okuma.*

`Görünüş, fiilin doğal sınırını esnetir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C2.VERB.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Anlatı zamanını tanı**

Kullanılan anlatı zamanını ve etkisini yazın.

1. `He walked in and saw her.`
   CEVAP yalın geçmiş — nötr anlatı
2. `He walks in and sees her.`
   CEVAP tarihsel şimdiki zaman — olayı yakınlaştırır
3. `So I'm standing there and he goes, 'What?'`
   CEVAP konuşma anlatısı (şimdiki + 'go' aktarım fiili)
   'go' ve 'be like' aktarım fiilleri gündelik anlatının belirtecidir; yazıda kullanılmaz.
4. `1453: Mehmed II takes Constantinople.`
   CEVAP tarihsel şimdiki zaman — tarih özeti kaydı
5. `He had walked in before she arrived.`
   CEVAP past perfect — öncelik, anlatı zamanı değil

A ANALİZ *Analysis* **Belirtili zaman seçimi**

Neden bu biçim seçilmiş? Etkisini yazın.

1. `Tarihsel şimdiki zaman: In 1453 Mehmed enters the city.`
   CEVAP Olayı okurun gözü önüne taşır; anlatıya canlılık katar.
2. `So I go up to him and he says…`
   CEVAP Konuşma anlatısında şimdiki zaman — sahneleştirme.
3. `I was wondering whether you could help.`
   CEVAP Geçmiş + sürerlik: iki kat uzaklık, azami nezaket.
4. `The train leaves at nine tomorrow.`
   CEVAP Geniş zaman gelecek için — tarife, değiştirilemez düzen.
5. `You will have heard the news by now.`
   CEVAP will kipi geçmişe dönük çıkarım — gelecek değil.
6. `I'm loving this weather.`
   CEVAP Durum fiili sürerli: geçici ve yoğun bir yaşantı.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Belirtili nedir?**

Değerlendirin.

1. `Belirtili (marked) seçim ne demektir?`
   CEVAP Beklenen biçimden sapan seçim. Sapmanın kendisi anlam taşır.
2. `Tarihsel şimdiki zaman yanlış mı?`
   CEVAP Hayır — akademik tarih yazımında da kullanılır ve türe özgüdür.
3. `I was wondering… neden daha kibardır?`
   CEVAP Geçmiş biçim ricayı şimdiki andan uzaklaştırır; sürerlik onu geçici ve baskısız gösterir.
4. `Belirtili seçim öğretilebilir mi?`
   CEVAP Ancak beklenen biçim yerleştikten sonra; sapma, norm bilinmeden algılanamaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Belirtili anlatı**

Bir olayı iki kez anlatın: nötr geçmiş zamanla ve tarihsel şimdiki zamanla; etkisini karşılaştırın.

1. `GÖREV 1 (temel) — İki paragraf.`
   ÖRNEK CEVAP Nötr: In 1969 the committee met for the last time. It rejected the proposal and disbanded. · Belirtili: It is 1969. The committee meets for the last time. It rejects the proposal, and within a month it no longer exists.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) İki sürümü sınıfa okuyun; arkadaşlarınız hangisinde olayın daha yakın duyulduğunu söylesin. Tarihsel şimdiki zamanın hangi türlerde ölçünlü sayıldığını listeleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: He walked in and saw her. → He walks in and sees her. (anlatı, fıkra, maç anlatımı, tarih dersi özeti)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) İki sürüm de tutarlı zaman kullanıyor. 2) Tarihsel şimdiki zaman baştan sona sürdürülmüş. 3) Etki farkı adlandırılmış.

C2.VERB.02 Voice and Agency in Discourse *Söylemde Çatı ve Faillik*

↑ C1.VERB.03

`faili silme · adlaştırmayla gizleme · orta çatı · çatı seçimlerinin eleştirel okuması`

Çatı seçimi bir üslup meselesi değil, bir sorumluluk kararıdır. Edilgen yapı faili cümleden çıkarabilir; adlaştırma ise olayı bir nesneye çevirerek faili büsbütün görünmez kılar — the closure of the plant kimin kapattığını hiç söylemez. Orta çatı ise sorumluluğu nesnenin kendisine yükler: The book reads well cümlesi kitabı özne yapar. Bu üç araç birlikte, kurumsal ve siyasal dilin failliği yönetme repertuvarını oluşturur ve eleştirel okumanın çekirdeğidir.

Voice, nominalisation and middle constructions form a repertoire for managing agency — the core of critical discourse analysis.

AYRIM The company closed the plant. ≠ The plant was closed. ≠ the closure of the plant

SIK HATA

```
✗ Metni tarafsız sanmak; failin yokluğunu fark etmemek.
✓ Faili sorup cümleyi etken hâline geri açmak.
```

Türkçede de edilgen ve adlaştırma aynı işi görür; bu yüzden farkındalık aktarılabilir bir beceridir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Mistakes were made — dilbilgisinin siyasal kullanımı**

Bu cümle, İngilizcede failliğin dilbilgisiyle nasıl silinebileceğinin klasik örneğidir ve siyasal özürlerde o kadar sık geçmiştir ki kendi adıyla anılır hâle gelmiştir. Cümle bir şeyin olduğunu kabul eder ama kimin yaptığını söylemez; üstelik dilbilgisel olarak kusursuz olduğu için ilk bakışta kaçamak gibi durmaz. Aynı işlem üç basamakta derinleşir: etken cümlede fail vardır, edilgende çıkarılabilir, adlaştırmada ise olay bir nesneye dönüşür ve fail sorusu artık sorulamaz bile. Bunu görmek bir dilbilgisi becerisi değil, bir okuryazarlık becerisidir.

`The manager made mistakes.` — *fail açık*

`Mistakes were made by the manager.` — *fail var ama arkada*

`Mistakes were made.` — *fail silindi*

`There were mistakes.` — *olay bir varlığa dönüştü*

`the making of mistakes` — *adlaştırma: fail sorulamaz*

`Üç basamakta sorumluluk buharlaşır.`

KAVRAMA SORUSU Who actually did this? · Why is that name missing?

SINIFTA Bir haber metnindeki her edilgen ve adlaştırmayı etken cümleye geri açtırın; kaybolan faili listeletin.

1 **Agent deletion as an ideological choice** · Faili silmenin ideolojik boyutu

`Mistakes were made.` — *Hatalar yapıldı.*

`The decision was taken.` — *Karar alındı.*

`Fail cümleden çıkarılır.`

`Sorumluluk görünmez olur.`

2 **Nominalisation as agent concealment** · Adlaştırmayla failin gizlenmesi

`the closure of the plant` — *fabrikanın kapanması*

`the reduction in staffing` — *personel azaltımı*

`Olay bir nesneye dönüşür.`

`Fail sorusu sorulamaz hâle gelir.`

3 **Middle voice and generic responsibility** · Orta çatı ve genel sorumluluk

`The book reads well.` — *Kitap akıcı okunuyor.*

`This car drives smoothly.` — *Bu araba rahat sürülüyor.*

`The shirt washes easily.` — *Bu gömlek kolay yıkanıyor.*

`Sorumluluk nesneye yüklenir.`

4 **Critical reading of voice choices** · Çatı seçimlerinin eleştirel okuması

`Her edilgeni etkene çevirin.`

`Kaybolan faili listeleyin.`

`Adlaştırmayı cümleye açın.`

`Eleştirel okumanın adımları.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C2.VERB.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Failliği ölç**

Cümlede failin ne kadar göründüğünü yazın: açık, gizli ya da silinmiş.

1. `We deleted the records.`
   CEVAP açık (fail özne konumunda)
2. `The records were deleted by the department.`
   CEVAP açık ama arkada (by öbeği)
3. `The records were deleted.`
   CEVAP gizli (fail söylenmemiş)
4. `The records are no longer available.`
   CEVAP silinmiş (eylem duruma çevrilmiş)
   Üçüncü adımda eylem bile kaybolur; kurumsal açıklamalarda en sık kullanılan biçim budur.
5. `Mistakes were made.`
   CEVAP gizli — sorumluluk üstlenilmemiş

A ANALİZ *Analysis* **Çatı ve faillik**

Cümlenin faillik konusundaki etkisini çözümleyin.

1. `Mistakes were made.`
   CEVAP Fail tümüyle silinmiş; sorumluluk atanamaz. Siyasal özrün klasik biçimi.
2. `The police shot the man. / The man was shot.`
   CEVAP İkincisinde failin kimliği kaybolur; haber dilinde bu seçim tarafsız değildir.
3. `Twelve workers lost their lives.`
   CEVAP Etken biçim ama fail yok: ölüm kazara bir kayıp gibi paketlenmiş.
4. `The company killed twelve workers.`
   CEVAP Faillik açık; sorumluluk atanmış.
5. `Job losses occurred.`
   CEVAP Adlaştırma + geçişsizlik: kimse kimseyi işten çıkarmamış gibi.
6. `The board cut 300 jobs.`
   CEVAP Fail, eylem ve nesne açık.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Dilbilgisi ve sorumluluk**

Değerlendirin.

1. `Edilgen kullanmak sorumluluktan kaçmak mıdır?`
   CEVAP Zorunlu olarak değil — ama sistematik olarak fail silindiğinde bu bir örüntüdür ve çözümlenebilir.
2. `Haber başlığında Police shoot man ile Man shot arasında ne fark var?`
   CEVAP İkincisi faili tümüyle söylemden çıkarır; okurun sorumluyu sorgulaması güçleşir.
3. `Akademik edilgen aynı işlevi mi görür?`
   CEVAP Hayır — orada amaç konu sürekliliği ve yöntemi öne çıkarmaktır; ama aynı araç aynı örtme gücünü taşır.
4. `Çözümleme nasıl yapılır?`
   CEVAP Her cümlede sorun: Kim yaptı? Söyleniyor mu? Söylenmiyorsa neden?

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Üç sürüm**

Aynı olayı üç kez yazın: faillik açık, faillik gizli, faillik tamamen silinmiş; her birinin etkisini not edin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Üç cümle + yorum.`
   ÖRNEK CEVAP The management cancelled 200 contracts without notice. (fail açık) Two hundred contracts were cancelled without notice. (fail gizli) Two hundred contracts came to an end. (faillik silinmiş; olay kendiliğinden olmuş gibi)
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Üç sürümü gerçek bir kurumsal açıklamayla karşılaştırın; hangi sürümün gerçek metinlerde en sık göründüğünü sayın ve nedenini tartışın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: We deleted the records. / The records were deleted. / The records are no longer available.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Üç faillik derecesi de kurulmuş. 2) Üçüncü sürümde eylem bir duruma dönüştürülmüş. 3) Her sürümün sorumluluk etkisi yazılmış.

C2.VERB.03 Rare and Residual Verb Forms *Seyrek ve Kalıntı Fiil Biçimleri*

`were istek kipi · kalıplaşmış istek kipi · arkaik biçimler · hukukta shall · bölgesel değişke`

İngilizcenin istek kipi büyük ölçüde erimiştir ama kalıntıları belirli yerlerde yaşamaya devam eder. were biçimi gerçek dışı koşullarda ve as it were kalıbında korunur. Kalıplaşmış istek kipi ise donmuş ifadelerde yaşar: Come what may, Suffice it to say, Far be it from me. Arkaik biçimler edebiyat ve dinî metinlerde karşımıza çıkar ve okuma becerisi için tanınmaları gerekir. Bölgesel değişke ise kalıntı değil, canlı bir çeşitliliktir.

The English subjunctive survives in residues: were-forms, frozen formulae, archaic literary forms, and legal shall.

AYRIM If I was you (gündelik) ↔ If I were you (ölçünlü)

SIK HATA

✗ `Come what will · Far be it for me`
✓ `Come what may · Far be it from me`

Türkçede istek kipi canlı ve düzenlidir; İngilizcedeki kalıntı biçimlerin donmuş olduğu sezgiyle anlaşılmaz.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **If I was ↔ If I were: hangisi yanlış?**

Hiçbiri yanlış değildir; ikisi de kayıt farkıdır. If I were you biçimi ölçünlü yazı dilinde ve resmî konuşmada beklenendir; If I was you ise gündelik konuşmada son derece yaygındır ve İngiliz İngilizcesinde uzun süredir vardır. Sınav ölçütleri were biçimini isteyeceği için öğrenciye o öğretilir, ama was biçimini hata diye işaretlemek betimsel olarak yanlıştır. Aynı ayrım as it were, if need be gibi donmuş kalıplarda geçerli değildir: onlar hiç değişmez.

`If I were you, I would resign.` — *ölçünlü*

`If I was you, I'd resign.` — *gündelik, yaygın*

`as it were` — *tabir caizse (asla değişmez)*

`if need be` — *gerekirse (asla değişmez)*

`I wish I were taller.` — *ölçünlü ↔ I wish I was taller. | gündelik*

`Ayrım doğruluk değil, kayıttır.`

KAVRAMA SORUSU Is this a fixed expression or a productive pattern? · Would you say this today, or only read it?

SINIFTA Kalıplaşmış biçimleri deyim listesi olarak verin; çözümletmeye çalışmak yanıltıcıdır.

1 **The were-subjunctive** · were istek kipi

`If I were you…` — *Yerinde olsam…*

`as it were` — *tabir caizse*

`I wish I were there.` — *Keşke orada olsam.*

`Gerçek dışılık işaretidir.`

2 **The formulaic subjunctive** · Kalıplaşmış istek kipi

`Come what may` — *Ne olursa olsun*

`Suffice it to say` — *Şunu söylemek yeter ki*

`Far be it from me` — *Haddim olmayarak*

`Be that as it may` — *Öyle de olsa*

3 **Archaic and literary verb forms** · Arkaik ve edebî biçimler

`thou art` — *sen …sin*

`he doth` — *o …er*

`methinks` — *bana öyle geliyor ki*

`Edebî ve dinî metinlerde tanınmalıdır.`

4 **shall in legal drafting and its decline** · Hukuk metinlerinde shall ve gerileyişi

`The tenant shall pay…` — *hukukî yükümlülük*

`Sade dil reformu must önerir.`

`shall belirsizlik yarattığı için eleştirilir.`

`Tartışma sürmektedir.`

5 **Regional and dialectal variation** · Bölgesel ve lehçesel değişkelik

`I’ve not seen it. (BrE) ↔ I haven’t seen it.`

`gotten (AmE) ↔ got (BrE)`

`Do you have…? ↔ Have you got…?`

`Değişke kalıntı değil, canlı çeşitliliktir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C2.VERB.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Kalıntı biçimler**

Biçimi tanımlayın.

1. `If need be`

   CEVAP İstek kipi kalıntısı — gerekirse.

   Kalıntı biçimler (God save the King, if need be) üretken değildir; bütün olarak öğrenilir. Bunlardan kural çıkarılmaya çalışılması yaygın bir öğretim hatasıdır.

2. `Be that as it may`

   CEVAP Donmuş istek kipi — her ne olursa olsun.

3. `Come what may`

   CEVAP İstek kipi + devriklik kalıntısı.

4. `Long live the Republic!`

   CEVAP İstek kipi — dilek bildirimi.

5. `Suffice it to say`

   CEVAP İstek kipi + devriklik.

6. `Would that it were so.`

   CEVAP Arkaik dilek yapısı.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kalıntı mı, yaşayan mı?**

Değerlendirin.

1. `Bu biçimler üretken midir?`
   CEVAP Hayır — yeni örnek üretilemez. Donmuş kalıplardır ve bütün olarak öğrenilir.
2. `✗ Come what will`
   CEVAP Come what may — kalıp değiştirilemez.
3. `AmE'de istek kipi neden daha canlı?`
   CEVAP Mandative subjunctive (I insist that he go) AmE'de üretken kalmıştır; BrE should ile kurar.
4. `Kalıntı biçimler öğretilmeli mi?`
   CEVAP Tanıma düzeyinde evet — özellikle edebî ve hukuki metin okuyacak öğrenci için.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kalıntı biçimler metni**

Beş cümle yazın; beş kalıntı biçimi bağlam içinde kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP We can extend the deadline if need be. Be that as it may, the decision stands. Suffice it to say that the results were disappointing. Come what may, the department will submit its report. The committee requires that every member be present.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş kalıntı biçiminizi ölçünlü karşılıklarıyla yazın; hangi bağlamlarda kalıntının hâlâ zorunlu olduğunu işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: God save the King. (istek kipi kalıntısı) Be that as it may. Come what may. If need be. Long live the republic.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş kalıntı biçim de bağlam içinde kullanılmış. 2) Ölçünlü karşılıkları verilmiş. 3) Kalıplaşmış olanlar üretken olmayanlardan ayrılmış.

07 Kiplik
Modality

MOD

C2.MOD.01 Modality as Interpersonal Grammar *Kişilerarası Dilbilgisi Olarak Kiplik*

↑ C1.MOD.02

ilişki düzenleyen kiplik · katmanlı kiplik · yüz kollama · kültürlerarası doğrudanlık · kurumsal söylem

En üst düzeyde kiplik, bir olgu hakkında değil, konuşucular arasındaki ilişki hakkındadır. Could you possibly...? yapısı yeteneği sormaz; muhatabın reddetme hakkını korur. Katmanlı kiplik ise birden fazla yumuşatıcıyı üst üste bindirerek mesafeyi artırır ve İngilizcede özellikle iş ve akademi bağlamında olağandır. Bu bir zayıflık değil, yüz kollama stratejisidir: dolaysız bir buyruk muhatabın hareket alanını daraltır, kiplik ise onu geri verir.

At the highest level modality negotiates the relationship rather than the fact; layering and face-work are its core functions.

AYRIM Revise this. ≠ You might want to consider revising this.

SIK HATA

✗ Send me the file today. — meslektaşa yazılan bir e-postada sert.
✓ Could you possibly send me the file today?

Türkçede doğrudan rica nezaketsizlik sayılmaz ve ek ile yumuşatılır; birebir çeviri İngilizcede sert duyulur.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Türkçe doğrudan rica İngilizcede sert duyulur**

Türkçede "Dosyayı bugün gönder" cümlesi, ekler ve bağlam sayesinde nötr bir istek olabilir; İngilizceye birebir çevrildiğinde Send me the file today biçimini alır ve bu bir buyruk gibi duyulur. Fark dilbilgisinde değil, nezaket sisteminin nerede kodlandığındadır: Türkçe nezaketi büyük ölçüde eklerle ve hitapla taşır, İngilizce ise kiplikle ve dolaylılıkla taşır. Bu yüzden Türkçe konuşan bir profesyonel, kendi dilinde son derece nazik olduğu hâlde İngilizce yazışmalarda kaba algılanabilir. Çözüm sözcük ezberi değil, kiplik katmanı eklemektir.

`Send me the file today.` — *buyruk gibi duyulur*

`Could you send me the file today?` — *nötr rica*

`Could you possibly send me the file today?` — *nazik*

`I was wondering if you might be able to send it today.` — *çok nazik*

`You might want to check the figures.` — *dolaylı uyarı*

`Türkçe nezaketi ekte, İngilizce kiplikte taşır.`

KAVRAMA SORUSU Does the hearer have room to refuse? · How much distance is being created?

SINIFTA Aynı ricayı Türkçe ve İngilizce yazdırıp iki dilin nezaket araçlarını karşılaştırtın; fark dilbilgisel değil, kültüreldir.

1 **Modality negotiates the relationship, not the fact** · Kiplik olguyu değil ilişkiyi düzenler

`Could you possibly help?` — *Acaba yardım edebilir misiniz?*

`Yetenek sorulmuyor, izin isteniyor.`

`Reddetme hakkı korunur.`

`Kiplik ilişkiyi düzenler.`

2 **Layered modality** · Katmanlı kiplik

`You might want to consider possibly revising this.`

`Üç yumuşatıcı üst üste biner.`

`İş ve akademi kaydında olağandır.`

`Mesafe katman katman artar.`

3 **Modality and face-work** · Kiplik ve yüz kollama

`Olumsuz kibarlık: hareket alanını korumak.`

`Dolaylılık yüz kollar.`

`Doğrudan buyruk yüz tehdit eder.`

`Kiplik başlıca aracıdır.`

4 **Cross-cultural mismatch in directness** · Kültürlerarası doğrudanlık uyuşmazlığı

Türkçe doğrudanlık sert duyulur.
İngilizce dolaylılık kaçamak sanılır.
İki yönlü bir uyuşmazlıktır.
Açıkça öğretilmelidir.

5 **Modality in institutional discourse** · Kurumsal söylemde kiplik

Tıp: The results may indicate…
Hukuk: The party shall be deemed…
Akademi: It could be argued that…
Her kurumun kendi kiplik profili vardır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C2.MOD.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Güç ilişkisini oku**

İfadenin hangi güç ilişkisine uygun olduğunu yazın: üste, akrana, asta ya da kuruma.

1. `Send it by five.`
   CEVAP asta
2. `Could you send it by five?`
   CEVAP akrana
3. `I was wondering whether it might be possible to have it by five.`
   CEVAP üste
   Kibarlık uzunlukla ve dolaylılıkla artar; öğrenciye ölçüt olarak bu iki değişken verilebilir.
4. `We should be grateful if you would forward the document.`
   CEVAP kuruma (resmî yazışma)
5. `Kindly note that submissions close on Friday.`
   CEVAP kuruma (duyuru kaydı)

A ANALİZ *Analysis* **Kişilerarası kiplik**

Kipin kişilerarası etkisini çözümleyin.

1. `You must sit down.`
   CEVAP Doğrudan yükümlülük — güç ilişkisi kuruyor.
2. `You might want to sit down.`
   CEVAP Yükümlülüğü öneri gibi paketliyor; astın yüzünü koruyor.
3. `Perhaps we could consider revising this.`
   CEVAP Çoklu yumuşatma: perhaps + we + could — eleştiriyi ortak sorumluluğa çeviriyor.
4. `I would suggest that this be reconsidered.`
   CEVAP Resmî, mesafeli, istek kipiyle kişisizleştirilmiş.
5. `You will do as you are told.`
   CEVAP will yükümlülük bildiriyor — en sert biçim.
6. `Shall we begin?`
   CEVAP Öneriyi ortak eyleme dönüştürüyor.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Türkçeden aktarım riski**

Değerlendirin.

1. `Türkçe doğrudan rica İngilizcede nasıl duyulur?`
   CEVAP Sert. Send me the file bir emirdir; Could you send me the file, please? nötr karşılığıdır.
2. `✗ I want you to explain this. (üste yazarken)`
   CEVAP Could you explain this, please? / I would be grateful if you could explain this.
3. `Aşırı kibarlık da sorun mudur?`
   CEVAP Evet — akranlar arasında mesafe koyar ve samimiyetsiz duyulur. Kayıt karşılıklıdır.
4. `Kiplik neden kişilerarası dilbilgisidir?`
   CEVAP Yalnızca olasılık değil, konuşanlar arasındaki ilişkiyi de kodlar: güç, yakınlık, yüz koruma.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Aynı istek, dört güç**

Aynı isteği dört farklı güç ilişkisi için yazın: üste, akrana, asta, kuruma.

1. `GÖREV 1 (temel) — Dört cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Üste: I was wondering whether it might be possible to move the deadline. · Akrana: Do you think we could push the deadline back? · Asta: Could you move the deadline to Friday, please? · Kuruma: We should be grateful if the deadline could be extended to 15 June.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Dört sürümü karıştırıp sınıfa dağıtın; arkadaşlarınız her birinin kime yazıldığını tahmin etsin. Yanlış eşleşenlerde kaydı ele veren öğeyi bulun.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Üste: I was wondering whether it might be possible to... — Akrana: Could you... — Asta: Please send it by five. — Kuruma: We should be grateful if you would...
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dört güç ilişkisi de ayırt edilebiliyor. 2) Kibarlık kip fiili, dolaylılık ve uzunlukla ayarlanmış. 3) Aynı istek dördünde de aynı.

08 Yüklem Kalıpları ve Değerlik

Predicate Patterns & Valency

VAL

C2.VAL.01 Constructions Beyond Compositional Meaning *Bileşimsel Olmayan Yapılar*

→ VII.22 · VII.26

way yapısı · ettirgen hareket yapısı · şaşkınlık ve let alone yapıları · fiilin yeni kalıba zorlanması

Bazı cümlelerin anlamı, içindeki sözcüklerin toplamından çıkarılamaz; anlam yapının kendisinde bulunur. He talked his way out of trouble cümlesinde talk fiili ne nesne alır ne de hareket bildirir; hareket anlamını veren şey yapının kendisidir. Aynı biçimde She sneezed the napkin off the table cümlesinde sneeze geçişsiz bir fiildir ama yapı ona bir nesne ve bir yön dayatır. Bu gözlem, sözlüğün değil yapının da anlam taşıyabileceğini gösterir ve modern dilbilgisi kuramının en verimli fikirlerinden biridir.

In some constructions meaning resides in the pattern itself, not in the verb: the way-construction, caused motion, incredulity and let-alone.

AYRIM He talked. (geçişsiz) ≠ He talked his way out of trouble. (yapı hareket anlamı ekler)

SIK HATA

```
✗ He talked his way from the trouble. He sneezed the napkin from the table.
✓ He talked his way out of trouble. She sneezed the napkin off the table.
```

Türkçede hareket anlamı fiilde kodlandığı için yapının anlam ekleyebileceği fikri sezgiye aykırıdır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **She sneezed the napkin off the table — hangi sözlük bunu verir?**

Hiçbir sözlük sneeze fiilini "bir şeyi hapşırarak bir yerden düşürmek" diye tanımlamaz, çünkü bu anlam fiilin değil, yapının anlamıdır. Ettirgen hareket yapısı — özne + fiil + nesne + yön öbeği — kendisine giren her fiile hareket ettirme anlamı yükler. Bu yüzden yapı üretkendir: yeni bir fiil bile bu kalıba sokulduğunda anlaşılır. Öğretim açısından sonucu şudur: bir öğrencinin anlamadığı cümlenin sorunu her zaman bilinmeyen sözcük değildir; bazen bilinmeyen yapıdır ve sözlüğe bakmak işe yaramaz.

`She sneezed the napkin off the table.` — *Hapşırıp peçeteyi masadan uçurdu.*

`He laughed her out of the room.` — *Gülerek odadan çıkmasına yol açtı.*

`They talked me into it.` — *Beni ikna ettiler.*

`He worked his way through university.` — *Çalışarak üniversiteyi bitirdi.*

`She smiled her thanks.` — *Gülümseyerek teşekkür etti.*

`Anlam sözlükte değil, kalıptadır.`

KAVRAMA SORUSU Does the verb itself mean movement? · Where does the extra meaning come from?

SINIFTA Geçişsiz bir fiili yapıya sokturup ortaya çıkan yeni anlamı yazdırın; yapının anlam katkısı ancak böyle görünür.

1 **The way-construction** · way yapısı

`He talked his way out of trouble.` — *Konuşarak beladan sıyrıldı.*

`She elbowed her way through the crowd.` — *Dirsekleyerek kalabalığı yardı.*

`He worked his way up.` — *Çalışarak yükseldi.*

`Yapı: özne + fiil + POSS way + yön`

2 **The caused-motion construction** · Ettirgen hareket yapısı

`She sneezed the napkin off the table.`

`He laughed her out of the room.`

`They coaxed him into the car.`

`Yapı fiile hareket ettirme anlamı yükler.`

3 **The incredulity and let-alone constructions** · Şaşkınlık ve let alone yapıları

`Him a doctor?!` — *O mu doktor?!*

`What, me worry?` — *Ben mi endişeleneceğim?*

`He can't walk, let alone run.` — *Yürüyemez, koşmak şöyle dursun.*

`Kalıbın kendisi anlam taşır.`

4 **Meaning can reside in the construction, not the verb** · Anlam fiilde değil yapıda olabilir

`Anlam fiilde değil yapıda olabilir.`

`Yapı dilbilgisinin temel savı budur.`

`Sözlük tek başına yetmez.`

`Kalıp da öğretilmelidir.`

5 **Coercion of a verb into a new pattern** · Fiilin yeni bir kalıba zorlanması

`She smiled her thanks.` — *Gülümseyerek teşekkür etti.*

`He nodded his agreement.` — *Başıyla onayladı.*

`Geçişsiz fiil nesne alır.`

`Yapı fiili zorlar.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C2.VAL.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Yapıyı adlandır**

Cümledeki özel yapıyı adlandırın.

1. `She sneezed the napkin off the table.`
   CEVAP caused-motion yapısı
2. `He worked his way through college.`
   CEVAP way-construction
3. `They laughed him out of the room.`
   CEVAP caused-motion (geçişsiz fiille)
   Fiilin sözlük değerliği geçişsizdir; nesneyi ve yönü yapı sağlar — anlam yapıdan gelir.
4. `He drank himself silly.`
   CEVAP sahte dönüşlü + sonuç yapısı
5. `She wiped the table clean.`
   CEVAP sonuç yapısı

A ANALİZ *Analysis* **Bileşimsel olmayan yapılar**

Anlam nereden geliyor? Sözcükten mi yapıdan mı?

1. `She sneezed the napkin off the table.`
   CEVAP Yapıdan — caused-motion yapısı geçişsiz fiile hareket anlamı ekler.
2. `He talked his way into the meeting.`
   CEVAP Yapıdan — way-construction: engel aşarak ilerleme.
3. `She laughed herself sick.`
   CEVAP Yapıdan — sahte dönüşlü + sonuç yapısı.
4. `They drank the pub dry.`
   CEVAP Yapıdan — sonuç yapısı; pub içilmez.
5. `He wined and dined the clients.`
   CEVAP Sözcükten — dönüşüm yoluyla türetilmiş fiiller.
6. `She smiled her thanks.`
   CEVAP Yapıdan — geçişsiz fiile bilişsel nesne eklenmiş.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Yapı bir anlam taşıyıcısı mıdır?**

Değerlendirin.

1. `Sözlük sneeze fiilini geçişsiz yazar. Cümle nasıl dilbilgisel olabiliyor?`
   CEVAP Anlam fiilden değil yapıdan gelir. Yapı kendi argüman çerçevesini fiile dayatır — yapı dilbilgisinin (Construction Grammar) temel savı budur.
2. `✗ She smiled the door open.`
   CEVAP Kabul edilmez — yapının da anlamsal uyum kısıtları vardır; her fiil giremez.
3. `Bu yapılar öğretilebilir mi?`
   CEVAP Kural olarak değil; örüntü olarak evet. Öğrenci kalıbı örneklerden çıkarır.
4. `Neden bu, sözlük-dilbilgisi ayrımını sarsar?`
   CEVAP Anlam ne yalnız sözcükte ne yalnız kuraldadır; yapının kendisi sözlüksel bir birimdir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yapıyı üret**

Dört yapıdan (caused motion, way-construction, sonuç, sahte dönüşlü) birer örnek üretin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Dört cümle.`
   ÖRNEK CEVAP The wind blew the papers across the room. He argued his way out of the fine. They painted the town red. She worked herself into exhaustion.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Dört örneğinizi eşinize verin; o her birinde fiilin sözlükteki değerliğiyle cümledeki değerliğinin uyuşmadığını göstersin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: She sneezed the napkin off the table. (sneeze geçişsizdir) He worked his way through college. They laughed him out of the room. He drank himself silly.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dört yapı da doğru kurulmuş. 2) Fiillerin sözlük değerliği yapıyla çelişiyor. 3) Anlamın yapıdan geldiği gösterilmiş.

C2.VAL.02 Valency in a Lexicographic Frame *Sözlükbilimsel Çerçevede Değerlik*

→ VII.43 · VII.44

`madde başı · anlam · kalıp · yapı · değişim · edilgen · üslup alanları · sıklık verisi`

Bir fiilin değerlik bilgisini kullanılabilir kılmanın yolu, onu düzenli alanları olan bir veri kaydına dönüştürmektir. Her kayıt bir madde başı ve bir anlam için açılır — çünkü aynı fiilin farklı anlamları farklı kalıplar ister. Kayıt, kalıbı ve yapı adını, girdiği değişimleri, edilgenleşip edilgenleşemediğini ve üslup kaydını taşır. Sıklık verisi ise öğretim süzgecidir: gerçek metinlerde nadir görülen bir kalıbı öğretmek zaman kaybıdır.

Valency becomes usable when recorded as structured data: lemma, sense, pattern, construction, alternations, passive and register, filtered by frequency.

AYRIM consider + O + AdjP (sayma) ≠ consider + V-ing (düşünme)

SIK HATA

```
✗ Bir fiile tek bir kalıp yazmak.
✓ Her anlam için ayrı bir kayıt açmak.
```

Türkçe sözlük geleneği kalıp bilgisini seyrek verdiği için öğrenci bu bilgiyi aramayı öğrenmemiştir.

KAVRAMA SORUSU Which sense are we recording? · Is this pattern frequent enough to teach?

SINIFTA Sınıfça bir fiil seçip tam kaydını çıkarttırın; ortaya çıkan tablo sözlük kullanımını da değiştirir.

1 **Lemma, sense, pattern, construction** · Kayıt alanları

```
give / transfer / SVOO / ditransitive
Madde başı · anlam · kalıp · yapı
Dört alan bir kaydın çekirdeğidir.
Anlam başına ayrı kayıt açılır.
```

2 **Alternation, passive and register fields** · Değişim, edilgen ve üslup alanları

```
Değişim: dative ✓ · locative ✗
Edilgen: evet/hayır
Üslup: nötr · resmî · gündelik
Veri modelinin sütunları.
```

3 **Frequency data as a teaching filter** · Öğretim süzgeci olarak sıklık verisi

`Nadir kalıp öğretilmez.`
`Sıklık verisi süzgeçtir.`
`Korpus kararı destekler.`
`Öğretim zamanı sınırlıdır.`

4 **Building a verb-pattern database** · Fiil kalıbı veri tabanı kurma

`Fiil kalıbı veri tabanı kurulabilir.`
`Elektronik sürüm arama sağlar.`
`Sınıf içi ortak kaynak olur.`

AYRICA Bölüm VII.43

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C2.VAL.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Sözlük alanını doldur**

Verilen fiil için sorulan değerlik bilgisini yazın.

1. `explain — kabul edilen kalıplar`
   CEVAP [V that] [V wh-] [V n to n]
2. `explain — kabul edilmeyen kalıp`
   CEVAP *[V n n] — explain me the rule
3. `suggest — kabul edilmeyen kalıp`
   CEVAP *suggest sb to do
   Olumsuz kısıtlar sözlük girdisinin en öğretici parçasıdır; çoğu sözlük bunları vermez.
4. `provide — kalıplar`
   CEVAP provide sb with sth / provide sth for sb
5. `remind — kalıplar`
   CEVAP remind sb of sth / remind sb to do / remind sb that

A ANALİZ *Analysis* **Sözlükbilimsel değerlik**

Fiilin sözlük girdisi hangi bilgileri taşımalı?

1. `give`
   CEVAP SVOO ve SVO+to; dative değişimi ✓; edilgen iki biçimde.
2. `explain`
   CEVAP SVO + to; çifte nesne ✗; edilgen ✓.
3. `seem`
   CEVAP Yükseltme; there ve it öznesi alır; kişisel özne anlamsal rol taşımaz.
4. `suit`
   CEVAP Geçişli ama edilgen kurmaz.
5. `break`
   CEVAP Geçişli/geçişsiz ergatif çift; orta çatı sınırlı.
6. `regard`
   CEVAP V + O + as + tümleyen; as zorunlu.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Etiket yerine çerçeve**

Değerlendirin.

1. `Geçişli / geçişsiz etiketi bir fiili tarif eder mi?`
   CEVAP Hayır. Çoğu fiil bağlama göre her ikisi de olabilir; etiket değil, kalıp çerçevesi kaydedilmelidir.
2. `eat fiili hangi çerçevelerde görünür?`
   CEVAP SVO (eat an apple), SV (we ate), conative (eat at it — sınırlı), sonuç yapısı (eat the plate clean).
3. `Sözlük bunu neden tam veremez?`
   CEVAP Yapıların ürettiği kullanımlar sözlük girdisinde öngörülemez; yapı ayrıca kaydedilmelidir.
4. `Öğretimde bu ne demektir?`
   CEVAP Fiil ezberlenmez; fiil + kalıp + tipik nesne birlikte öğrenilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sözlük girdisi yaz**

Dört fiil için tam bir değerlik girdisi yazın: kalıplar, kısıtlar, edilgen davranışı ve örnek.

1. `GÖREV 1 (temel) — Dört girdi.`

   ÖRNEK CEVAP suggest: V + -ing · V + that + istek kipi · ✗ V + O + to-inf — She suggested postponing it. · rely: V + on + O; edilgen sınırlı — We rely on these figures. · consider: V + O + (as ✗) tümleyen · V + -ing — They consider it essential. · become: bağlaç fiil, SVC; edilgen ✗ — She became a teacher.

2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Dört girdinizi gerçek bir öğrenci sözlüğüyle karşılaştırın; sözlüğün atladığı bir kısıt bulup girdinize ekleyin.`

   ÖRNEK CEVAP Örnek: explain: [V that] [V wh-] [V n to n] — *explain somebody something. Edilgen: It was explained to us that...

3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`

   ÖLÇÜT 1) Dört fiilin kalıpları eksiksiz. 2) En az bir olumsuz kısıt (yıldızlı biçim) var. 3) Edilgen davranışı belirtilmiş.

10 Cümle Türleri ve Cümle Bileşimi

Clause Types & Sentence Composition

CLAUSE

C2.CLAUSE.01 Structural Ambiguity *Yapısal Belirsizlik*

↑ C1.CLAUSE.01

edat öbeği bağlanması · bağlama kapsamı · ilgi cümlesi bağlanması · bahçe yolu cümleleri

Yapısal belirsizlik, aynı sözcük dizisinin birden fazla ağaç yapısına izin vermesidir ve İngilizcede istisna değil kuraldır. I saw the man with the telescope cümlesinde edat öbeği ya fiile ya isme bağlanır ve iki bağlanma iki farklı olay anlatır. old men and women öbeğinde sıfatın kapsamı belirsizdir. Bahçe yolu cümleleri ise okuru yanlış bir çözümlemeye sokup sonunda geri dönmeye zorlar. Bu örnekler bir kusur değil, dilin yapı kurma biçiminin doğrudan kanıtıdır.

Structural ambiguity arises whenever one string permits more than one tree; it is the rule, not the exception.

AYRIM I saw [the man] [with the telescope]. ≠ I saw [the man with the telescope].

SIK HATA

✗ Belirsiz cümleyi fark etmeden yazmak.

✓ Sıralamayı ya da noktalamayı değiştirerek belirsizliği gidermek.

Türkçede öğe sırası ve durum ekleri belirsizliği çoğu zaman engeller; öğrenci İngilizcedeki riski beklemez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Belirsizlik hata değildir — ama yazarken hatadır**

Yapısal belirsizlik dilin doğal bir sonucudur ve konuşmada tonlama, bağlam ve dünya bilgisi onu çoğu zaman çözer. Ama yazıda bu yardımcıların hiçbiri yoktur ve okur yanlış okumayı seçebilir. Bu yüzden belirsizlik dilbilgisi açısından kusur değil, yazarlık açısından kusurdur. Çözüm yolları bellidir: öbeği yerinden oynatmak, noktalama eklemek ya da cümleyi bölmek. Öğretim açısından ise belirsiz cümleler paha biçilmez bir kaynaktır, çünkü öğrenciye anlamın sözcüklerden değil yapıdan geldiğini tek örnekle gösterirler.

`I saw the man with the telescope.` — *iki okuma*

`Using the telescope, I saw the man.` — *belirsizlik giderildi*

`old men and women` — *yaşlı olan kim?*

`women and old men` — *belirsizlik giderildi*

`The horse raced past the barn fell.` — *bahçe yolu*

`The horse that was raced past the barn fell.` — *çözülmüş biçim*

KAVRAMA SORUSU Which word does this phrase attach to? · Can you draw two different trees for this?

SINIFTA Belirsiz cümleleri iki ayrı ağaçla çizdirin; yapı farkındalığı en hızlı böyle gelişir.

1 **Prepositional-phrase attachment ambiguity** · Edat öbeği bağlanma belirsizliği

`I saw the man with the telescope.` — *iki okuma*

`She hit the man with the stick.` — *iki okuma*

`Edat öbeği fiile ya da isme bağlanır.`

`Bağlam çoğu zaman çözer.`

2 **Coordination scope ambiguity** · Bağlama kapsamı belirsizliği

`old men and women` — *kapsam belirsiz*

`French teachers` — *Fransız öğretmenler ↔ Fransızca öğretmenleri*

`Sıfatın kapsamı ikiye ayrılır.`

`Sıralama değiştirilerek çözülür.`

3 **Relative clause attachment** · İlgi cümlesi bağlanması

`the son of the woman who lives here` — *kim yaşıyor?*

`İlgi cümlesi iki isme de bağlanabilir.`

`İngilizce yakın bağlanmayı tercih eder.`

`Yine de belirsizlik kalır.`

4 **Garden-path sentences** · Bahçe yolu cümleleri

The horse raced past the barn fell.

The old man the boats.

Okur yanlış çözümlemeye girer.

Sonda geri dönmek zorunda kalır.

5 **Resolving ambiguity by punctuation or rewriting** · Belirsizliği giderme yolları

Öbeği yerinden oynatın.

Noktalama ekleyin.

Cümleyi bölün.

Üç standart çözüm.

6 **Ambiguity as a teaching resource** · Belirsizliğin öğretim değeri

Belirsizlik yapı farkındalığı geliştirir.

Anlamın yapıdan geldiğini gösterir.

Tek örnekle kavratır.

Öğretim değeri yüksektir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C2.CLAUSE.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Belirsizliğin türü**

Cümledeki belirsizliğin türünü yazın: bağlanma, kapsam ya da bağlaç belirsizliği.

1. The man saw the woman with the telescope.
   CEVAP bağlanma belirsizliği (PP nereye bağlanıyor?)
2. No person may enter without a permit issued by the director.
   CEVAP bağlanma belirsizliği (issued neyi niteliyor?)
3. All applicants are not eligible.
   CEVAP kapsam belirsizliği (olumsuzluk ile nicelleyici)
   Hukuk metinlerinde 'all … not' kesinlikle kaçınılması gereken bir dizidir; 'none' ya da 'not all' yazılır.
4. Members must submit forms and reports or a summary.
   CEVAP bağlaç belirsizliği (and/or kapsamı)
5. She told her sister that she had won.
   CEVAP gönderim belirsizliği (she = kim?)

A ANALİZ *Analysis* **Yapısal belirsizliği çözümle**

Kaç okuma var? Ağaç farkını sözle anlatın.

1. I saw the man with the telescope.
   CEVAP İki: edat öbeği isme bağlı (teleskoplu adam) ya da yükleme bağlı (teleskopla gördüm).
2. Flying planes can be dangerous.
   CEVAP İki: flying ortaç sıfat (uçan uçaklar) ya da gerund (uçak uçurmak).
3. old men and women
   CEVAP İki: [old men] and [women] ya da old [men and women].
4. They are cooking apples.
   CEVAP İki: elma pişiriyorlar / bunlar pişirmelik elmalar.
5. The chicken is ready to eat.
   CEVAP İki: tavuk yenmeye hazır / tavuk yemeye hazır.
6. Visiting relatives can be tiring.
   CEVAP İki: akraba ziyaret etmek / ziyarete gelen akrabalar.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Belirsizlik nerede sorundur?**

Değerlendirin.

1. `Belirsizlik dilbilgisi hatası mıdır?`
   CEVAP Hayır — cümle iki kez dilbilgiseldir. Yazıda kusurdur, dilde değil.
2. `Hangi metin türlerinde kabul edilemez?`
   CEVAP Hukuk, teknik yönerge, ilaç prospektüsü, sözleşme — yanlış okuma maddi sonuç doğurur.
3. `Nerede araç olur?`
   CEVAP Şiir, mizah, reklam — çift okuma kasıtlı olarak kullanılır.
4. `Nasıl giderilir?`
   CEVAP Öğe sırası değiştirilir, noktalama eklenir, ya da cümle bölünür.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sözleşme denetimi**

Beş belirsiz kural cümlesi yazın; her biri için tek okumalı bir sürüm verin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş çift.`
   ÖRNEK CEVAP The tenant shall repair all damaged doors and windows. → ...all damaged doors and all damaged windows. · Employees may take leave in July or August and September. → ...in July, or in August and September. · The company will replace defective parts and packaging. → ...defective parts and defective packaging. · No person may enter without permission or identification. → ...without both permission and identification. · Payment is due within 30 days of delivery or invoice. → ...of the later of delivery and invoice.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Beş belirsiz cümlenizi sınıfa dağıtın; herkes kendi okumasını yazsın. İki farklı okuma çıkan her cümle için tek okumalı sürümü birlikte yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: No person may enter the building without a permit issued by the director. → ...without a permit, and that permit must be issued by the director.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş cümlede de gerçek belirsizlik var. 2) Her belirsizliğin türü (bağlanma, kapsam, bağlaç) adlandırılmış. 3) Düzeltilmiş sürüm tek okumalı.

C2.CLAUSE.02 Coordination Ellipsis in Depth *Bağlamada Eksilti — Derinlemesine*

↑ C1.CLAUSE.03 → VII.37

`boşluklama · sağ öğe yükseltme · soyma · yalancı boşluklama · geri kazanılabilirlik koşulu`

Bağlı yapılarda eksilti, birden fazla ayrı mekanizmadır ve her birinin kendi koşulu vardır. Boşluklamada ikinci cümlenin yüklemi düşer ve yalnızca argümanlar kalır: Ali ordered fish, and Ayşe chicken. Sağ öğe yükseltmede ise iki cümlenin ortak son öğesi bir kez söylenir. Hepsinin ortak koşulu paralelliktir: eksilen öğe, koşut bir yapıdan tek bir biçimde geri getirilebilmelidir. Paralellik bozulduğunda cümle dilbilgisel olmaktan çıkar.

Coordination ellipsis comprises several distinct mechanisms, all constrained by parallelism and recoverability.

AYRIM Ali ordered fish, and Ayşe chicken. (boşluklama) ≠ She wrote, and he edited, the report. (sağ öğe yükseltme)

SIK HATA

```
✗ Ali ordered fish, and Ayşe ordered.
✓ Ali ordered fish, and Ayşe chicken.
```

Türkçede yüklem düşürme çok yaygındır ama koşulları farklıdır; öğrenci Türkçe sezgisiyle yanlış öğeyi düşürür.

KAVRAMA SORUSU Which element is missing? · Are the two clauses parallel?

SINIFTA Eksiltili cümleleri tam hâline açtırın, sonra paralelliği bozup ne olduğunu gösterin.

1 **Gapping** · Boşluklama

`Ali ordered fish, and Ayşe chicken.` — *Ali balık, Ayşe tavuk söyledi.*

`I like tea; she coffee.` — *Ben çay severim, o kahve.*

`Yüklem düşer, argümanlar kalır.`

`Paralellik zorunludur.`

2 **Right-node raising** · Sağ öğe yükseltme

`She wrote, and he edited, the report.` — *Raporu o yazdı, öteki düzeltti.*

`Ortak son öğe bir kez söylenir.`

`Virgüller zorunludur.`

`Resmî yazıda görülür.`

3 **Stripping and bare-argument ellipsis** · Soyma ve yalın öğe eksiltisi

`John came, and Mary too.` — *John geldi, Mary de.*

`She likes it, but not him.` — *Onu seviyor ama onu değil.*

`Yalnızca bir öğe kalır.`

`Gerisi bağlamdan gelir.`

4 **Pseudo-gapping** · Yalancı boşluklama

`I didn’t read the book, but I did the article.`

`Yardımcı kalır, ana fiil düşer.`

`Yeni bir nesne gelir.`

`Yalancı boşluklama denir.`

5 **Recoverability constraints on ellipsis** · Eksiltinin geri kazanılabilirlik koşulu

`Eksilen öğe geri getirilebilmelidir.`

`Tek bir biçimde geri gelmelidir.`

`Paralel yapı koşuldur.`

`Bozulursa cümle bozulur.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C2.CLAUSE.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Eksilti türünü adlandır**

Kullanılan yoğun bağlama tekniğini adlandırın.

1. `Ali ordered tea; Ayşe, coffee.`
   CEVAP boşluklama (gapping)
2. `She wrote, and he edited, the report.`
   CEVAP sağ düğüm yükseltme (right-node raising)
   Ortak öğe sona atılır ve iki yan da onu paylaşır; virgüller zorunludur.
3. `I can and I will finish it.`
   CEVAP yüklem eksiltisi
4. `He likes tea; she, coffee; they, neither.`
   CEVAP çoklu boşluklama
5. `John can play the piano and Mary the violin.`
   CEVAP boşluklama (fiil silinmiş)

A ANALİZ *Analysis* **Bağlamada eksilti**

Eksilti türünü adlandırın ve düşen öğeyi gösterin.

1. `John likes tea and Mary coffee.`
   CEVAP Boşluklama (gapping) — likes düştü.
2. `John can play the piano and Mary the violin.`
   CEVAP Boşluklama.
3. `John bought a book and Mary a magazine.`
   CEVAP Boşluklama.
4. `John likes and Mary hates classical music.`
   CEVAP Sağ düğüm yükseltme (right node raising) — nesne ortak.
5. `John will, and Mary won't, attend.`
   CEVAP Yüklem eksiltisi.
6. `Mary read the report and John the summary.`
   CEVAP Boşluklama.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Eksilti kısıtları**

Değerlendirin.

1. ✗ John likes tea and coffee Mary.
   CEVAP Boşluklama sırayı korumalıdır: and Mary coffee.
2. Boşluklama yalnızca bağlamada mı olur?
   CEVAP Evet — yan cümlede kurulamaz: ✗ John likes tea because Mary coffee.
3. Sağ düğüm yükseltmede ortak öğe nerededir?
   CEVAP En sağda; her iki cümleciğin de nesnesidir ve yalnız bir kez söylenir.
4. Eksilti neden koşutluk gerektirir?
   CEVAP Geri kurulabilirlik yapısal eşleşmeye dayanır; koşutluk bozulursa boşluk doldurulamaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yoğun bağlama**

Beş cümle yazın; boşluklama, sağ düğüm yükseltme ve yüklem eksiltisini kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP The first group received the treatment, the second a placebo. Ankara reported a rise, İzmir a decline. The report criticises, and the appendix documents, the same failures. Some committees approved the plan; others did not. She could have objected, but she didn't.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Beş cümlenizin eksiltilerini tamamlayın; hangi tamamlamanın metni gereksiz uzattığını, hangisinin belirsizliği gidermek için zorunlu olduğunu ayırın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Boşluklama: Ali ordered tea; Ayşe, coffee. — Sağ düğüm yükseltme: She wrote, and he edited, the report. — Yüklem eksiltisi: I can and I will.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Üç eksilti türü de kullanılmış. 2) Eksiltilen öğe bağlamdan geri getirilebiliyor. 3) Zorunlu ve isteğe bağlı tamamlamalar ayrılmış.

12 Bilgi Yapısı ve Özel Yapılar

Information Structure & Special Constructions

INFO

C2.INFO.01 Marked Word Order — Full Inventory *Belirtili Sözcük Dizimi — Tam Envanter* ◇ yüksek verim

↑ C1.INFO.01 · C1.INFO.02 → VII.34 · VII.35

öne çekme · devriklik · yarma · dışlaştırma · sol ve sağ ayrıştırma · sunucu yapılar

Belirtili sözcük dizimi araçlarının tamamı aynı işi yapar: aynı önermeyi farklı biçimde paketler. Sol ayrıştırma konuyu önden ilan edip cümlede zamirle temsil eder: That man, I don't trust him. Sağ ayrıştırma ise sonradan berraklaştırır: He's a good teacher, Ali. Sunucu yapılar yeni bir varlığı sahneye çıkarır: There arose a problem. Bütün bu araçların ortak bir bedeli vardır: belirtili olan şey dikkat çeker, ama sık kullanıldığında dikkat çekme gücünü yitirir.

The full inventory of marked orders packages one proposition in different ways; markedness is a limited resource.

AYRIM I don't trust that man. (belirtisiz) ≠ That man, I don't trust him. (sol ayrıştırma)

SIK HATA

✗ Her cümlede belirtili yapı kullanmak.

✓ Belirtisiz sırayı varsayılan, belirtili yapıyı istisna yapmak.

Türkçede öğe sırası serbest ve sık değiştiği için öğrenci İngilizcede de bu esnekliği nötr sanır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Belirtililiğin retorik bedeli vardır**

Devriklik, yarma cümle ve öne çekme öğrenciye öğretildikten sonra tipik olarak aşırı kullanılır: metin her cümlede vurgu yapmaya çalışır ve sonuçta hiçbir cümle vurgulu kalmaz. Belirtili yapılar, belirtisiz bir arka plana yaslandıkları için işe yarar; arka plan yok olunca öne çıkan da kalmaz. Aynı şey akademik yazıda edilgen ve adlaştırma için, edebî yazıda devriklik için geçerlidir. Ölçü şudur: paragraf başına en fazla bir belirtili yapı, ve yalnızca gerçekten vurgulanacak bir şey varsa.

`Never have I seen such a thing.` — *tek başına güçlü*

`Never have I seen it. Rarely have I felt it. Little did I know.` — *üst üste: etki ölür*

`It was Ali who called.` — *odak açık*

`I don't trust that man.` — *belirtisiz varsayılan*

`That man, I don't trust him.` — *belirtili: konu ilanı*

`Ölçü: paragraf başına bir belirtili yapı.`

KAVRAMA SORUSU What is the unmarked version of this sentence? · Why depart from it here?

SINIFTA Bir paragrafta belirtili yapı sayısını sınırlatın; kısıt, aracın değerini öğretir.

1 **Fronting, inversion, clefting, extraposition compared** · Dört aracın karşılaştırılması

`Ali broke the vase.` — *belirtisiz*

`It was Ali who broke the vase.` — *yarma: fail odakta*

`What Ali broke was the vase.` — *yarma: nesne odakta*

`The vase, Ali broke.` — *öne çekme*

2 **Left dislocation** · Sol ayrıştırma

`That man, I don't trust him.` — *Şu adam var ya, ona güvenmem.*

`My sister, she never calls.` — *Ablam var ya, hiç aramaz.*

`Konu önden ilan edilir.`

`Cümlede zamirle temsil edilir.`

3 **Right dislocation** · Sağ ayrıştırma

`He's a good teacher, Ali.` — *İyi öğretmendir, Ali.*

`It's expensive, that car.` — *Pahalıdır, o araba.*

`Sonradan berraklaştırma.`

`Konuşma diline özgüdür.`

4 **Presentational and existential constructions** · Sunucu ve varlık yapıları

`There arose a problem.` — *Bir sorun ortaya çıktı.*

`There remains much to do.` — *Yapılacak çok şey var.*

`Yeni varlık sahneye çıkarılır.`

`Resmî ve edebî kayıttır.`

5 **Markedness has a rhetorical cost** · Belirtililiğin retorik bedeli vardır

`Belirtililik sınırlı bir kaynaktır.`

`Aşırı kullanım etkiyi öldürür.`

`Arka plan belirtisiz olmalıdır.`

`Paragraf başına bir tane.`

6 **Recognising unmarked default order** · Belirtisiz olağan sırayı tanımak

`Belirtisiz sıra: SVO.`

`Karşılaştırma ölçütüdür.`

`Önce o tanınmalıdır.`

`Sapma ancak ona göre ölçülür.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C2.INFO.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Belirtili yapıyı adlandır**

Cümledeki belirtili (marked) bilgi yapısını adlandırın.

1. `It was Ali who broke it.`
   CEVAP it-yarma
2. `What Ali broke was the vase.`
   CEVAP ters yarma (wh-yarma)
3. `Never have I seen it.`
   CEVAP olumsuz devriklik
4. `This point I will return to later.`
   CEVAP öne çekme (fronting)
5. `Ali, he broke it.`
   CEVAP sola ayırma (left dislocation)
   Sola ayırma yalnız konuşmada geçer; yazıda hata sayılır. Kayıt farkı burada belirleyicidir.
6. `He broke it, Ali did.`
   CEVAP sağa ayırma (right dislocation)
7. `The vase was broken.`
   CEVAP edilgen
8. `There is a problem.`
   CEVAP there yapısı

A ANALİZ *Analysis* **Belirtili dizim envanteri**

Yapıyı adlandırın.

1. `Never have I seen such a thing.`
   CEVAP Olumsuz devriklik (yardımcı devrikliği).
2. `On the hill stood a small church.`
   CEVAP Tam devriklik.
3. `That film I have never seen.`
   CEVAP Öne çekme (fronting).
4. `It was the delay that caused it.`
   CEVAP It-yarma cümlesi.
5. `What we need is time.`
   CEVAP wh-yarma cümlesi.
6. `My brother, he never listens.`
   CEVAP Sol ayrılma.
7. `It's lovely, this weather.`
   CEVAP Sağ ayrılma.
8. `Enclosed is the report.`
   CEVAP Ortaç öne çekme + devriklik.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Belirtililiğin bedeli**

Değerlendirin.

1. `Belirtili dizim neden ölçülü kullanılır?`
   CEVAP Her sapma dikkat çeker; yığıldığında etkisi kaybolur ve metin yapmacıklaşır.
2. `✗ Never have I seen such a thing, and rarely do I say so, and only then did I understand…`
   CEVAP Üç devriklik üst üste — retorik etki tükenir.
3. `Hangi belirtili yapılar akademik yazıda kabul görür?`
   CEVAP Yarma cümle, öteleme, ölçülü devriklik. Sol/sağ ayrılma konuşmaya aittir.
4. `Belirtililiği ne belirler?`
   CEVAP Beklenen (nötr) dizimden sapma. Norm bilinmeden belirtililik algılanamaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sekiz yapı, bir konu**

Tek bir konuda sekiz cümle yazın; envanterdeki sekiz belirtili yapıyı birer kez kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Rarely has a proposal divided the council so sharply. At the centre of the dispute lies a single clause. That clause nobody now defends. It was the wording, not the intention, that caused the trouble. What the drafters overlooked was its legal effect. The lawyers, they warned about it from the start. It's a mess, this whole procedure. Attached is the original text.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Sekiz cümlenizi sınıfa okuyun; arkadaşlarınız her birini bir bağlama (soru, itiraz, giriş, kapanış) yerleştirsin. Bağlamsız tuhaf duran yapıları işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: yarma, ters yarma, devriklik, öne çekme, sola ayırma, sağa ayırma, edilgen, there yapısı
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sekiz yapının hepsi kullanılmış. 2) Önerme içeriği sekizinde de aynı. 3) Her yapı için uygun bağlam gösterilmiş.

C2.INFO.02 Emphasis and Focus Devices *Vurgu ve Odak Araçları*

vurgu do'su · yineleme ve koşutluk · pekiştirici isim ve ikileme · bürün

Vurgu, İngilizcede öncelikle bürünle taşınır; yazıda ise dilbilgisel araçlarla telafi edilir. Vurgu do'su, olumlu cümleye bir işletici ekleyerek onu vurgulanabilir kılar: I do apologise. Emir cümlesinde ise aynı öğe nezaket ve ısrar katar: Do come in. Yineleme ve koşutluk retorik figürlerin temelidir. Pekiştirici isim yapıları ise İngilizcenin ilginç bir köşesidir: a fool of a man yapısında nitelik, isim gibi davranır.

English carries focus prosodically; in writing, emphatic do, repetition, parallelism and intensifying nominals compensate.

AYRIM I apologise. (nötr) ≠ I do apologise. (vurgulu)

SIK HATA

✗ I am do sorry. He did went.
✓ I am so sorry. He did go.

Türkçede vurgu ekler ve sözcük sırasıyla verildiği için yardımcı fiil eklemek beklenmedik bir çözümdür.

KAVRAMA SORUSU What is being emphasised here? · Would you stress a word if you said this aloud?

SINIFTA Cümleleri sesli okutup vurgulanan öğeyi işaretlettirin; sonra aynı vurguyu yazıyla kurdurun.

1 **Emphatic do across clause types** · Cümle türleri boyunca vurgu do'su

I do apologise. — *Gerçekten özür dilerim.*
She does know the answer. — *Cevabı biliyor, hem de iyi biliyor.*
Do come in. — *Buyurun, girin lütfen.*
do, işletici boşluğunu doldurur.

2 **Repetition and parallelism as emphasis** · Yineleme ve koşutlukla vurgu

We shall fight on the beaches, we shall fight on the landing grounds…
Yineleme vurguyu taşır.
Koşutluk belleği destekler.
Retorik figürlerin temelidir.

3 **Intensifying nominals and reduplication** · Pekiştirici isim ve ikileme

a fool of a man — *tam bir aptal*
a giant of a building — *dev gibi bir bina*
again and again — *tekrar tekrar*
Nitelik isim gibi davranır.

4 **Prosody carries focus in speech** · Konuşmada odağı bürün taşır

Konuşmada odağı bürün taşır.
I didn't say SHE took it. — *vurgu yeri anlamı değiştirir*
Yazıda dilbilgisiyle telafi edilir.
Yarma cümle bürünün yazılı karşılığıdır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C2.INFO.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Vurgu aracını adlandır

Aynı öğeyi öne çıkaran aracı adlandırın.

1. `It was ALI who broke it.`
   CEVAP it-yarma
2. `Ali, he broke it.`
   CEVAP sola ayırma
3. `What Ali broke was the vase.`
   CEVAP wh-yarma
4. `As for Ali, he broke it.`
   CEVAP konu belirteci (as for)
5. `Ali did break it.`
   CEVAP do vurgusu
   do vurgusu yalnız yüklemi vurgular; özneyi vurgulamak için yarma gerekir.
6. `Break it Ali did.`
   CEVAP yüklem öne çekme (yazınsal)

A ANALİZ *Analysis* Vurgu aracı

Hangi araç kullanılmış?

1. `I DID tell you.`
   CEVAP do-vurgusu.
2. `It was YOU who said it.`
   CEVAP Yarma + odak.
3. `He is the very person we need.`
   CEVAP Sözcüksel pekiştirici (very).
4. `Not a single word did he say.`
   CEVAP Olumsuz öne çekme + devriklik.
5. `He himself admitted it.`
   CEVAP Pekiştirici zamir.
6. `What he did was resign.`
   CEVAP wh-yarma — eylem odağı.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Yazıda vurgu

Değerlendirin.

1. `Konuşmada tonlama vurguyu verir. Yazıda ne yapılır?`
   CEVAP Yapı devreye girer: yarma cümle, devriklik, öne çekme, do-vurgusu.
2. `İtalik ile vurgu yeterli midir?`
   CEVAP Sınırlı — akademik yazıda seyrek kullanılır; yapısal vurgu yeğlenir.
3. `✗ It was HIM who did it. (ölçünlü yazı)`
   CEVAP It was he who did it. — ölçünlü yazıda özne biçimi; konuşmada him yaygındır.
4. `Büyük harf ve ünlem yazıda vurgu aracı mıdır?`
   CEVAP Gayriresmî metinde evet; akademik ve iş yazısında güvenilirliği düşürür.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Aynı vurgu, altı araç**

Tek bir öğeyi altı farklı vurgu aracıyla öne çıkarın.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.
   ÖRNEK CEVAP Temel: The committee ignored the warning. → It was the warning that the committee ignored. → What the committee ignored was the warning. → The warning the committee simply ignored. → Not one warning did the committee heed. → The committee did ignore the warning.
2. GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Altı sürümünüzü kayıt eksenine dizin (konuşma dili → resmî yazı); hangi aracın yalnız konuşmada, hangisinin yalnız yazıda yaşadığını işaretleyin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: It was ALI who… / Ali, he broke it. / What Ali broke was… / As for Ali, he… / Ali did break it. / Break it Ali did.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Aynı öğe altı araçla öne çıkarılmış. 2) Araçlar kayıt ekseninde yerleştirilmiş. 3) En az biri yalnız konuşmaya ait.

13 Söylem, Bağdaşıklık ve Kullanım Düzeyi

Discourse, Cohesion & Register

DISC

C2.DISC.01 Grammatical Metaphor *Dilbilgisel Eğretileme* ◇ yüksek verim

↑ C1.DISC.01

uyumlu ⇔ eğretilemeli gerçekleşim · süreç → nesne · nitelik → nesne · soyutlama ve bedeli

Dilbilgisel eğretileme, bir anlamın kendi doğal dilbilgisi sınıfının dışında gerçekleşmesidir. Süreçler doğal olarak fiille, nitelikler sıfatla anlatılır; bilim dili ise ikisini de isme çevirir: grow → growth, stable → stability. Bunun kazancı büyüktür — bir kez isim hâline gelen kavram sayılabilir, ölçülebilir, niteleyici alabilir ve bir sonraki cümlenin öznesi olabilir; sav zincirleri ancak böyle kurulur. Bedeli ise faili ve süreci görünmez kılmasıdır.

Grammatical metaphor realises processes and qualities as things, enabling abstraction and argument chaining at the cost of visible agency.

AYRIM They failed. (uyumlu) ≠ their failure (eğretilemeli)

SIK HATA

✗ Her fiili isme çevirip metni okunmaz kılmak.

✓ Yalnızca sonradan gönderme yapılacak kavramı adlaştırmak.

Türkçe akademik dili de yoğun adlaştırma kullanır; bu yüzden beceri aktarılabilir ama aşırılık da aktarılır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Adlaştırma bilimsel dilin motorudur — ve sisidir**

Bir süreci isme çevirmek onu tartışılabilir bir nesneye dönüştürür: The temperature increased cümlesinden the increase in temperature elde edilir ve artık bu artışın nedeni, hızı, sonucu ölçülebilir. Bilimsel savların birbirine eklenebilmesi büyük ölçüde bu işleme dayanır. Ama aynı işlem faili ve zamanı siler: the closure of the plant kimin ne zaman kapattığını söylemez. Bu yüzden adlaştırma hem bilimin motoru hem de kurumsal dilin sis makinesidir. İkisi aynı dilbilgisel işlemdir; ayıran şey niyettir ve okurun bunu görmesi gerekir.

`The temperature increased.` — *uyumlu: süreç, zaman var*

`the increase in temperature` — *eğretilemeli: ölçülebilir nesne*

`This increase was unexpected.` — *zincirleme ancak böyle kurulur*

`The company closed the plant.` — *fail açık*

`the closure of the plant` — *fail ve zaman silindi*

`Aynı işlem, iki farklı niyet.`

KAVRAMA SORUSU What was this before it became a noun? · Who did it, and when?

SINIFTA Bir bilimsel paragrafı uyumlu biçimine geri çevirtin; kaybolan fail ve zaman bilgisini listeletin.

1 **Congruent ↔ metaphorical realisation** · Uyumlu ve eğretilemeli gerçekleşim

`They failed. → their failure`

`Uyumlu: süreç fiille gerçekleşir.`

`Eğretilemeli: süreç isimle gerçekleşir.`

`İkisi aynı anlamı taşır.`

2 **Process realised as thing** · Süreçin nesneleştirilmesi

`grow → growth` — *büyümek → büyüme*

`move → movement` — *hareket etmek → hareket*

`decide → decision` — *karar vermek → karar*

`Süreç nesneleşir.`

3 **Quality realised as thing** · Niteliğin nesneleştirilmesi

`stable → stability` — *kararlı → kararlılık*

`poor → poverty` — *yoksul → yoksulluk*

`long → length` — *uzun → uzunluk*

`Nitelik nesneleşir.`

4 **Metaphor enables abstraction and argument chaining** · Eğretileme soyutlama ve sav zinciri kurar

```
Kavram sayılabilir hâle gelir.
Niteleyici alabilir.
Sonraki cümlenin öznesi olur.
Sav zinciri böyle kurulur.
```

5 **Cost: agency and process become invisible** · Bedeli: fail ve süreç görünmez olur

```
Fail görünmez olur.
Zaman bilgisi kaybolur.
Süreç donar.
Eleştirel söylem çözümlemesinin konusu.
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C2.DISC.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Eğretilemeyi çöz**

Adlaştırılmış öğeyi fiile geri çevirin.

1. `the rise in unemployment`
   CEVAP unemployment rose / more people became unemployed
2. `the reduction of the budget`
   CEVAP someone reduced the budget
3. `the failure of the negotiations`
   CEVAP the negotiations failed
4. `a decline in standards`
   CEVAP standards declined
   Adlaştırma faili siler; çözme işlemi 'kim yaptı?' sorusunu geri getirir.
5. `the implementation of the policy`
   CEVAP someone implemented the policy

A ANALİZ *Analysis* **Dilbilgisel eğretileme**

Uyumlu (congruent) biçimi yazın.

1. `the rapid deterioration of the economy`
   CEVAP the economy deteriorated rapidly — süreç isimleşmiş.
2. `government intervention in the market`
   CEVAP the government intervened in the market.
3. `his refusal to comply`
   CEVAP he refused to comply.
4. `the failure of the negotiations led to a crisis`
   CEVAP because the negotiations failed, a crisis followed — mantıksal ilişki fiilleşmiş.
5. `increased investment produced higher output`
   CEVAP because more was invested, more was produced.
6. `the possibility of change`
   CEVAP change might occur — kiplik isimleşmiş.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Eğretilemenin işlevi**

Değerlendirin.

1. `Dilbilgisel eğretileme nedir?`
   CEVAP Bir anlamın beklenmedik bir dilbilgisi sınıfıyla kodlanması: süreç isim olur, mantıksal ilişki fiil olur, kiplik isim olur.
2. `Bilimsel dile ne kazandırır?`
   CEVAP Süreçleri nesneleştirir; sayılabilir, ölçülebilir, birbirine bağlanabilir kılar. Bilimin dili buna dayanır.
3. `Ne kaybettirir?`
   CEVAP Faili ve zamanı siler; savı tartışılamaz bir olguya dönüştürür. Okur için işleme yükü artar.
4. `Yığıldığında ne olur?`
   CEVAP Metin sise dönüşür: The implementation of the evaluation of the intervention — kimin ne yaptığı kaybolur.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Eğretilemeyi çöz**

Yoğun eğretilemeli üç cümle yazın; sonra her birinin uyumlu (fiil ağırlıklı) karşılığını verin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Eğretilemeli: The delay in the implementation of the reform resulted in a loss of public confidence. Its abandonment followed a series of parliamentary objections. Reinstatement now appears unlikely. · Uyumlu: The reform was implemented late, so the public stopped trusting it. Parliament objected repeatedly, and the government abandoned it. It probably will not be reinstated.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · grup) Üç çiftinizi sınıfa okuyun; arkadaşlarınız hangi sürümün daha kolay eleştirildiğini söylesin. Eğretilemenin savı nasıl koruduğunu tartışın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The rise in unemployment reflects structural weakness. → More people lost their jobs because factories closed.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Üç cümle de yoğun eğretilemeli (adlaştırma + soyut fail). 2) Uyumlu karşılıklarda fail ve eylem geri gelmiş. 3) Sorumluluk farkı adlandırılmış.

C2.DISC.02 Variation, Change and Prescriptivism *Değişke, Değişim ve Kuralcılık*

`betimleyici ⇔ kuralcı dilbilgisi · ders kitabı efsaneleri · süren değişimler · ölçünlü dil ve dünya İngilizceleri`

Betimleyici dilbilgisi ne yapıldığını, kuralcı dilbilgisi ne yapılması gerektiğini söyler; ikisi ayrı işlerdir ve karıştırıldığında öğretim zarar görür. Öğretmenin ölçünlü bir norm öğretmesi meşrudur — sınavlar ve kurumlar onu ister — ama bir kullanımı "yanlış" diye işaretlemeden önce onun gerçekten kullanılmadığını doğrulaması gerekir. Bugün İngilizcede süren değişimler vardır ve öğrenci onlarla gerçek metinlerde karşılaşacaktır; öğretmenin işi bunları yasaklamak değil, kayıt haritasını vermektir.

Descriptive and prescriptive grammar answer different questions; teaching a standard is legitimate, mislabelling real usage as error is not.

AYRIM "Yanlış" (dilbilgisel değil) ≠ "Yersiz" (kayda uygun değil)

SIK HATA

```
✗ singular they'i hata olarak işaretlemek.
✓ Kayıt ve sınav ölçütünü ayrı ayrı açıklamak.
```

Türkçe öğretim geleneği de güçlü biçimde kuralcıdır; öğretmen bu alışkanlığı İngilizceye taşır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Emekli edilmesi gereken ders kitabı efsaneleri**

Bazı "kurallar" hiçbir dönemde İngilizceyi tarif etmemiştir ve öğretilmeye devam ettikçe öğrencinin gerçek metinlerle ilişkisini bozar. Cümlenin edatla bitemeyeceği kuralı Latinceden yakıştırmadır. Mastarın bölünemeyeceği kuralı da öyledir; to boldly go kusursuzdur. will fiilinin "gelecek zaman eki" olduğu bilgisi yanlıştır: will bir kip fiilidir ve İngilizcenin ayrı bir gelecek zaman çekimi yoktur. whom sözcüğü ölmemiştir ama resmî kayda çekilmiştir. singular they yeni bir moda değildir; on dördüncü yüzyıldan beri kullanılmaktadır. Bu efsaneleri bırakmak öğretimi zayıflatmaz, gerçekçi kılar.

`Who did you speak to?` — *edatla biten cümle doğrudur*

`to boldly go` — *bölünmüş mastar doğrudur*

`will bir kip fiilidir, gelecek zaman eki değildir`

`To whom did you speak?` — *whom yaşıyor ama resmîdir*

`Someone left their bag.` — *singular they: 14. yy'dan beri var*

`Efsaneyi bırakmak öğretimi gerçekçi kılar.`

KAVRAMA SORUSU Do people actually say this? · Is this wrong, or just informal?

SINIFTA Tartışmalı bir kullanımı korpusta arattırın; kanıt, kanaatin yerini alsın.

1 **Descriptive ↔ prescriptive grammar** · Betimleyici ve kuralcı dilbilgisi

`Betimleyici: ne yapılıyor?`

`Kuralcı: ne yapılmalı?`

`İkisi ayrı sorulardır.`

`Karıştırmak öğretime zarar verir.`

2 **Textbook myths worth retiring** · Emekli edilmesi gereken ders kitabı efsaneleri

`"Cümle edatla bitmez" — yanlış`

`"Mastar bölünmez" — yanlış`

`"will = gelecek zaman" — yanlış`

`"whom öldü" — abartı`

3 **Ongoing changes in present-day English** · Günümüz İngilizcesinde süren değişimler

`singular they yaygınlaşıyor.`

`less/fewer ayrımı aşınıyor.`

`going to gerilemiyor, yayılıyor.`

`Değişim canlı dilin işaretidir.`

4 **Standard, dialect and world Englishes** · Ölçünlü dil, lehçe ve dünya İngilizceleri

`ELF: ortak dil olarak İngilizce`

`Indian English kendi normlarına sahiptir.`

`AmE ⇔ BrE farkları sistemlidir.`

`Hiçbiri ötekinin bozulmuş hâli değildir.`

5 **Which norm to teach, and why** · Hangi ölçünü öğretmeli

`Sınava girecek öğrenci ölçünlü norm ister.`

`İş İngilizcesi ELF normlarına yakındır.`

`Karar öğrencinin amacına göre verilir.`

`Öğretmen seçimi açıkça söylemelidir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C2.DISC.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Efsaneyi tanı**

Verilen yasağın kaynağını yazın: Latin dilbilgisi öykünmesi, mantık öykünmesi ya da üslup yeğlemesi.

1. `Cümle sonunda edat kullanma.`
   CEVAP Latin dilbilgisi öykünmesi (17. yüzyıl)
2. `Mastarı bölme (to boldly go).`
   CEVAP Latin dilbilgisi öykünmesi (Latincede mastar tek sözcüktür)
3. `Çift olumsuzluk kullanma.`
   CEVAP mantık öykünmesi (18. yüzyıl)
   Çift olumsuzluk pek çok dilde pekiştirmedir; yasak dilbilgisel değil toplumsaldır.
4. `And ile cümleye başlama.`
   CEVAP üslup yeğlemesi (okul geleneği)
5. `Tekil 'they' kullanma.`
   CEVAP mantık öykünmesi — ama kullanım 14. yüzyıla dayanır

A ANALİZ *Analysis* **Kural mı gözlem mi?**

Kuralcı bir yargı mı, betimleyici bir gözlem mi?

1. `Cümle edatla bitmemelidir.`
   CEVAP Kuralcı — Latinceden aktarılmış, İngilizce kullanımına dayanmayan bir yasak.
2. `Mastar bölünmemelidir.`
   CEVAP Kuralcı — 19. yüzyıl icadı; ölçünlü kullanımda bölünmüş mastar yaygındır.
3. `Tekil their giderek yaygınlaşmıştır.`
   CEVAP Betimleyici — gözleme dayalı.
4. `whom konuşma dilinde neredeyse kaybolmuştur.`
   CEVAP Betimleyici.
5. `less yerine fewer kullanılmalıdır (sayılabilirde).`
   CEVAP Kuralcı ama işlevsel: ayrım bilgi taşır. Yine de less items kullanımı yüzyıllardır vardır.
6. `Çifte olumsuzluk ölçünlü İngilizcede kullanılmaz.`
   CEVAP Betimleyici — ölçünlü değişkede yoktur; başka değişkelerde düzenlidir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Değişke ve hata**

Değerlendirin.

1. `He don't know – hata mı değişke mi?`
   CEVAP Ölçünlü değişkede hata sayılır; birçok bölgesel değişkede düzenli bir sistemin parçasıdır. Ayrım toplumsaldır, mantıksal değil.
2. `Öğretmen ne yapmalıdır?`
   CEVAP Ölçünlü biçimi öğretir ama başka değişkeleri bozuk diye nitelendirmez; kayıt ve bağlam kavramını kurar.
3. `Kuralcılık büsbütün yararsız mıdır?`
   CEVAP Hayır — ölçünlü yazı uzlaşımları iletişimi kolaylaştırır. Sorun, uzlaşımın doğa yasası gibi sunulmasıdır.
4. `Bir kuralın geçerliliği nasıl sınanır?`
   CEVAP Derlem verisine bakılır: eğitimli anadili konuşurları bu biçimi ölçünlü bağlamlarda kullanıyor mu?

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Efsane dosyası**

Beş yaygın kuralcı yasağı seçin; her biri için kaynağını, gerçek kullanımı ve öğretim önerisini yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) – Beş kayıt.`
   ÖRNEK CEVAP 1) Edatla bitmez — Dryden, 1672; kullanımda serbest; sonda edat öğretilmeli. 2) Bölünmüş mastar — 19. yy; ölçünlü; yasak öğretilmemeli. 3) and ile cümle başlamaz — okul geleneği; yazınsal olarak yaygın; ölçülü kullanım öğretilmeli. 4) Tekil they yanlıştır — 14. yy'dan beri var; bugün ölçünlü. 5) Edilgen kullanılmamalıdır — üslup öğüdü; yasak değil, seçim olarak öğretilmeli.
2. `GÖREV 2 – (bağlamlı · grup) Beş yasağınızı bir sınav kılavuzu ve bir derlem verisiyle karşılaştırın; sınavın hâlâ cezalandırdığı ama kullanımın desteklediği yasakları işaretleyin ve öğrencilere ne söyleyeceğinizi yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: cümle sonunda edat, bölünmüş mastar, and ile başlama, they tekil, who/whom
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş yasağın kaynağı tarihsel olarak doğru. 2) Gerçek kullanım kanıtla desteklenmiş. 3) Öğretim önerisi sınav gerçekliğini de hesaba katıyor.

C2.DISC.03 Analysing Authentic Text *Özgün Metin Çözümlemesi*

`on beş adımlı çözümleme · korpus kanıtı · hata ⇔ üslup ayrımı · metin derecelendirme`

Bu kitabın bütün katmanları son aşamada tek bir beceride birleşir: özgün bir metni açıp dilbilgisel olarak çözümleyebilmek. Protokol, metnin türünü, zaman ve çatı profilini, isim öbeği yoğunluğunu, yan cümle türlerini ve bilgi paketleme araçlarını sırayla saptar. Korpus kanıtı öğretim kararlarını kanaatten kurtarır. Hata çözümlemesi ile üslup eleştirisini ayırmak ise mesleğin en temel ayrımlarından biridir: bir yapı ya dilbilgisel değildir ya da yalnızca yersizdir.

All layers converge in one skill: analysing an authentic text, supported by corpus evidence and a clear error/style distinction.

AYRIM Dilbilgisel değil (hata) ≠ Kayda uygun değil (üslup)

SIK HATA

```
✗ Konuşma dili özelliklerini hata olarak işaretlemek.
✓ Hata mı yersizlik mi olduğunu ayırt etmek.
```

Türkçe öğretim geleneğinde de iki tür geri bildirim sıklıkla karışır.

KAVRAMA SORUSU Is this ungrammatical, or just inappropriate here? · What does the corpus say?

SINIFTA Öğrenci metinlerini iki sütunda değerlendirtin: hata ve üslup. Ayrım yapılamıyorsa geri bildirim de işe yaramaz.

1 **Applying the fifteen-step analysis protocol** · On beş adımlı çözümleme protokolü

`Tür · zaman profili · çatı profili`

`İsim öbeği yoğunluğu · yan cümle türleri`

`Bilgi paketleme araçları`

AYRICA Bölüm VII.48

2 **Corpus evidence in teaching decisions** · Öğretim kararlarında korpus kanıtı

Sıklık: hangi kalıp öğretilmeli?
Eşdizim: hangi sözcük hangisiyle gelir?
Üslup dağılımı: hangi kayıtta geçer?
Kanıt kanaatin yerini alır.

3 **Error analysis versus stylistic critique** · Hata çözümlemesi ile üslup eleştirisi

Yanlış: dilbilgisel değildir.
Yersiz: kayda uygun değildir.
İki ayrı geri bildirim gerektirir.
Karıştırmak öğrenciyi yanıltır.

4 **Grading authentic texts for classroom use** · Özgün metni sınıf için derecelendirme

Yapı yoğunluğu ölçülür.
Bilinmeyen sözcük oranı hesaplanır.
Metin düzeye göre kısaltılır ya da desteklenir.
Özgünlük korunarak derecelendirilir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* C2.DISC.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Seçimi adlandır**

Metin parçasındaki dilbilgisel seçimi adlandırın.

1. Concerns have been raised about the plan.
   CEVAP raporlama edilgeni — fail gizlenmiş
2. It is understood that talks will resume.
   CEVAP öncül it + raporlama edilgeni — kaynak belirsiz
3. The decision, taken last week, was final.
   CEVAP indirgenmiş ilgi cümlesi — bilgi sıkıştırma
   Haber dilinin üç imzası: adlaştırma, raporlama edilgeni ve indirgenmiş ilgi cümlesi.
4. Sources say the minister will resign.
   CEVAP belirsiz kaynak + doğrudan aktarım
5. A significant increase in costs was recorded.
   CEVAP adlaştırma + edilgen — fail ve eylem ikisi de arkada

A ANALİZ *Analysis* **Özgün metin çözümlemesi**

Verilen cümlede hangi dilbilgisel seçim hangi etkiyi üretiyor?

1. It has been decided that the department will close.
   CEVAP Raporlama edilgeni + fail silme: kararı kimin verdiği söylenmiyor.
2. Job losses are expected to reach 300.
   CEVAP Yükseltme + edilgen + adlaştırma: üç katman fail gizliyor.
3. Never before has the sector faced such pressure.
   CEVAP Devriklik: benzersizlik iddiası retorik olarak öne çıkarılıyor.
4. What matters now is transparency.
   CEVAP wh-yarma: yeni bilgi sona konarak vurgulanıyor.
5. The measures, which were introduced hastily, have failed.
   CEVAP Tanımlayıcı olmayan ilgi cümlesi: eleştiri ek bilgi gibi paketlenmiş.
6. Some would argue that the reform was premature.
   CEVAP Kip + belirsiz özne: sav yazarın üstünden alınmış.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Çözümleme yöntemi**

Sırayla ne sorulur?

1. `Birinci soru`
   CEVAP Kim yaptı? Fail söyleniyor mu, siliniyor mu?
2. `İkinci soru`
   CEVAP Ne öne çıkarılmış? Odak ve tema nerede?
3. `Üçüncü soru`
   CEVAP Yazar ne kadar bağlanıyor? Kip ve yumuşatma yoğunluğu ne?
4. `Dördüncü soru`
   CEVAP Hangi süreçler isimleştirilmiş? Ne kayboluyor?
5. `Beşinci soru`
   CEVAP Hangi biçim belirtili? Neden bu sapma seçilmiş?

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Tam çözümleme**

Bir haber ya da kurum metninden altı cümlelik bir parça yazın; her cümlenin dilbilgisel seçimini ve etkisini çözümleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Metin + çözümleme.`
   ÖRNEK CEVAP Metin: Following a review, changes have been made to the service. It has been determined that some routes are no longer viable. Reductions will take effect in September. Passengers are advised to check the new timetable. Concerns have been noted. The council remains committed to public transport. · Çözümleme: Ortaçla sıkıştırma faili siliyor · raporlama edilgeni kararı sahipsiz bırakıyor · adlaştırma (reductions) kesintiyi olay yapıyor · edilgen + advise sorumluluğu yolcuya devrediyor · noted eylemi minimalleştiriyor · yalnız son cümlede etken özne var, o da olumlu içerikte.
2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Çözümlemenizi eşinizle değiştirip her cümle için bir de karşı seçenek yazın: yazar başka nasıl kurabilirdi ve etki nasıl değişirdi?`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Concerns have been raised… → Three residents complained… (fail geri geldi, sav zayıfladı ya da somutlaştı)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı cümlenin her biri çözümlenmiş. 2) Seçim ile etki arasındaki bağ açık. 3) Karşı seçenek gerçekten uygulanabilir.

15 Sözcük Yapımı

Word Formation

WF

C2.WF.01 Word Formation at the Edges *Sözcük Yapımının Sınırları*

↑ C1.WF.01

karma, kırpma, kısaltma · geri türetim · anlık üretim · saydamlık ve donukluk · kökenbilim

Sözcük yapımının sınırlarında düzenli ekleme kurallarının dışına çıkan işlemler bulunur. Karma iki sözcüğü keserek birleştirir, kırpma bir sözcüğü kısaltır, kısaltma baş harflerden yeni sözcük üretir. Geri türetim ise tersine çalışır: var olan bir sözcük ek taşıyormuş gibi çözümlenip olmayan bir kök üretilir — editor sözcüğünden edit fiili böyle doğmuştur. Anlık üretim ise dilin canlılığının kanıtıdır: unfriend ve doomscroll birkaç yıl içinde ortaya çıkmıştır.

At the edges of word formation lie blending, clipping, acronymy, back-formation and nonce creation.

AYRIM unhappiness (saydam: un + happy + ness) ≠ understand (donuk: under + stand değil)

SIK HATA

✗ understand sözcüğünü “altında durmak” diye çözümlemek.

✓ Donuk sözcükleri bütün olarak öğrenmek.

Türkçe düzenli ve saydam bir eklemeli dil olduğu için öğrenci her sözcüğün çözümlenebileceğini varsayar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Kökenbilim yardımcıdır — ama anlamı belirlemez**

Bir sözcüğün kökeni onun bugünkü anlamını belirlemez; bunu varsaymak kökenbilimsel yanılgıdır. nice sözcüğü Latince “bilgisiz” anlamındaki bir kökten gelir ama bugün öyle demez; decimate “onda birini yok etmek” demekti, bugün “büyük bölümünü yok etmek” anlamında kullanılır ve bu kullanım yaygın olduğu için doğrudur. Kökenbilim sözcük ailelerini hatırlamaya ve akademik sözcük dağarcığını genişletmeye çok yardımcı olur; ama bir anlam tartışmasında kanıt değildir. Kanıt kullanımdır, köken değil.

`nice` — *kökeni “bilgisiz” — bugünkü anlamla ilgisiz*

`decimate` — *kökeni “onda bir” — bugün “büyük ölçüde yok etmek”*

`understand` — *under + stand olarak çözümlenemez*

`unhappiness` — *un + happy + ness: saydam*

`bio- · geo- · -logy` — *kökenbilim burada gerçekten yardımcıdır*

`Kanıt kullanımdır, köken değil.`

KAVRAMA SORUSU Can you break this word into meaningful parts? · Does the meaning follow from the parts?

SINIFTA Saydam ve donuk sözcükleri iki listeye ayırttırın; çözümleme stratejisinin sınırı böyle görünür.

1 **Blending, clipping, acronymy** · Karma, kırpma, kısaltma

`brunch = breakfast + lunch` — *karma*

`app ← application` — *kırpma*

`laser ← light amplification…` — *kısaltma*

`Üç ayrı işlem.`

2 **Back-formation** · Geri türetim

`editor → edit` — *geri türetim*

`burglar → burgle`

`donation → donate`

`Ek sanılan parça atılır.`

3 **Productive nonce formation** · Anlık üretim

`unfriend` — *arkadaşlıktan çıkarmak*

`doomscroll` — *kötü haber kaydırmak*

`ghost` — *sessizce ortadan kaybolmak*

`Üretkenlik dilin canlılığıdır.`

4 **Morphological transparency and opacity** · Biçimbirimsel saydamlık ve donukluk

`unhappiness` — *saydam*

`understand` — *donuk*

`breakfast` — *donuklaşmış birleşik*

`Çözümleme her sözcükte işlemez.`

5 **Etymology as a learning aid and as a trap** · Kökenbilimin yararı ve tuzağı

`Kökenbilim aileleri hatırlatır.`

`Akademik dağarcığı genişletir.`

`Ama anlamı belirlemez.`

`Yanlış dost sözcüklere dikkat.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* `C2.WF.01`

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Sözcük yapımının sınırları**

Türetim yolunu adlandırın.

1. `brunch (breakfast + lunch)`
   CEVAP Karma (blend).
2. `NATO, laser`
   CEVAP Kısaltma sözcükleşmesi (acronym).
3. `flu (influenza)`
   CEVAP Kırpma (clipping).
4. `to google`
   CEVAP Dönüşüm (conversion) + özel isimden türetim.
5. `editor → to edit`
   CEVAP Geri türetim (back-formation).
6. `un-put-down-able`
   CEVAP Yaratıcı ek yığma — sözlükte olmayan ama anlaşılır.
7. `bling, zap`
   CEVAP Ses yansımalı türetim (onomatopoeia).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sözcük ne zaman gerçek olur?**

Değerlendirin.

1. `Yeni bir sözcük ne zaman ölçünlü sayılır?`
   CEVAP Sözlüğe girdiğinde değil, topluluk tarafından yaygın ve tutarlı kullanıldığında; sözlük gecikmeli bir kayıttır.
2. `Kökenbilim anlamı belirler mi?`
   CEVAP Hayır — kökenbilimsel yanılgı (etymological fallacy). decimate bugün büyük bölümünü yok etmek anlamındadır; onda bir anlamı ölmüştür.
3. `unfriend gibi türetimler dilin bozulması mıdır?`
   CEVAP Hayır — üretkenliğin göstergesidir. Aynı süreçler yüzyıllardır işlemektedir.
4. `Öğrenciye türetim nasıl öğretilir?`
   CEVAP Üretken ekler kural olarak, donmuş türevler sözlük öğesi olarak; ikisi karıştırılmamalıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yeni sözcükler dosyası**

Son on yıldan sekiz yeni sözcük toplayın; türetim yolunu ve ölçünlülük derecesini yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz kayıt.`

   ÖRNEK CEVAP ghosting (dönüşüm + -ing, ölçünlü) · doomscrolling (birleştirme, yaygın) · to unfriend (ek + dönüşüm, sözlükte) · staycation (karma, sözlükte) · deepfake (birleştirme, teknik terim) · to onboard (dönüşüm, kurumsal kayıt) · FOMO (kısaltma, gündelik) · to microdose (önek + dönüşüm, uzmanlık kaydı)
   Bu alıştırma, sözcük yapımının yaşayan ve gözlemlenebilir bir süreç olduğunu doğrudan gösterir.

2. `GÖREV 2 — (bağlamlı · eşli) Sekiz sözcüğünüzü bir sözlükte ve bir derlemde arayın; sözlüğe girmiş olanlarla girmemiş olanları ayırın ve girme ölçütünü tartışın.`

   ÖRNEK CEVAP Örnek: doomscroll (birleştirme), rewild (önek), -splain (kesme + üretken sonek), deepfake, unalive (örtmece)

3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`

   ÖLÇÜT 1) Sekiz sözcüğün türetim yolu doğru adlandırılmış. 2) Ölçünlülük derecesi kanıtla desteklenmiş. 3) En az üç farklı türetim yolu var.

BÖLÜM VII

ATLAS

Sistem Atlası

The System Atlas

Bu bölüm, kitabın ikinci eksenidir. Bölüm I–VI "ne zaman öğretilir?" sorusuna, bu bölüm "bu cümle nasıl analiz edilir?" sorusuna cevap verir. Numaralandırma, kaynak alınan English Sentence Construction Atlas v1.0 ile bilerek uyumlu tutulmuştur (VII.1–VII.52); böylece önceki sürümü kullananlar bölüm numarasıyla dolaşabilir. Ancak içerik düzeltilmiş ve genişletilmiştir: hatalı sınıflandırmalar (look after), iç çelişkiler (Future Simple), eksik testler (raising/control) ve eksik alt türler (get-passive, causative, prepositional passive) bu sürümde giderilmiştir. Bölüm I–VI'daki her konu, → işaretiyle buradaki ilgili katmana bağlanır.

This part is the book's second axis. Parts I–VI answer "when is it taught?"; this part answers "how is this sentence analysed?" The numbering is deliberately kept compatible with the source English Sentence Construction Atlas v1.0 (VII.1–VII.52) so that readers of the earlier version can navigate by section number. The content, however, has been corrected and extended: misclassifications (look after), internal contradictions (Future Simple), missing diagnostics (raising/control) and missing subtypes (get-passive, causative, prepositional passive) are all addressed here. Every topic in Parts I–VI cross-links to its layer with the → sign.

13 alan / domains · 52 konu / topics · 376 mikro düğüm / micro-nodes

01 ARCH — Mimari ve Analiz Sırası *Architecture and Analysis Order* 1

02 COMP — Cümle ve Öbek Bileşimi *Sentence and Clause Composition* 1

03 TYPE — Öbek Türü ve Olumluluk *Clause Type and Polarity* 2

04 VOICE — Çatı *Voice* 1

05 TAM — Zaman, Görünüş ve Kiplik *Tense, Aspect and Modality* 1

06 PATT — Temel Öbek Kalıbı Envanteri *The Basic Clause Pattern Inventory* 3

07 ARG — Argümanlar, Tümleyenler ve Zarflar *Arguments, Complements and Adjuncts* 3

08 CONST — Öbek Kategorileri ve İç Yapı *Constituent Categories and Internal Structure* 9

09 VCON — Fiil Yapıları *Verb Constructions* 10

10 SPEC — Özel Yapılar *Special Constructions* 6

11 COMB — Öbek Birleşimi ve Özyineleme *Clause Combination and Recursion* 4

12 DATA — Matrisler ve Fiil Veri Tabanı *Matrices and the Verb Database* 5

13 PRAC — Çözümleme Protokolü ve Öğretim Kuralları *Analysis Protocol and Teaching Rules* 6

01 Mimari ve Analiz Sırası

Architecture and Analysis Order

ARCH

VII.01 The Twelve Analytical Layers *On İki Analiz Katmanı*

12 katman: bileşim · öbek türü · olumluluk · çatı · ZGK · yüklem türü · fiil yapısı · argümanlar · zarflar · öbek içi yapı · özel yapılar · özyineleme

Bu kitabın çözümleme mimarisi tek bir soruya dayanır: bir cümle hakkında kaç ayrı şey söylenebilir? Cevap on ikidir ve bunların hepsi aynı anda doğrudur. She has been given a book cümlesi aynı anda bildirimdir, olumludur, edilgendir, şimdiki zamandadır, bitmişlik taşır, sözlüksel yüklemlidir, SVOO kalıbındadır ve iki argüman içerir. Öğretimdeki bozulmaların çoğu bu katmanların birbirine karıştırılmasından doğar; özellikle zaman ile kalıbın aynı listeye konması, öğrencinin dilbilgisi haritasını daha başlangıçta bozar.

The analytical architecture rests on twelve layers that a single sentence realises simultaneously; most teaching failures come from collapsing them.

AYRIM ‘Present Perfect’ bir katmandır (ZGK) ≠ ‘SVOO’ başka bir katmandır (kalıp)

SIK HATA

```
✗ Zaman listesiyle kalıp listesini tek bir “dilbilgisi konuları” listesine koymak.
✓ İki ayrı eksen olarak öğretmek: ZGK katmanı ve kalıp katmanı.
```

Türkçe dilbilgisi öğretimi de zaman, çatı ve öğe çözümlemesini ayrı ele alır; bu yüzden ayrım öğretmene yabancı değildir, ama İngilizce ders kitapları onu bulanıklaştırır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Katman karışıklığı: “Present Perfect Passive” bir kalıp değildir**

Ders kitaplarının konu listeleri düzenli olarak farklı katmanlardan etiketleri aynı sıraya dizer: Present Simple, Present Continuous, Passive Voice, Relative Clauses, Reported Speech. Bu liste bir müfredat gibi görünür ama mantıksal olarak tutarsızdır, çünkü bir cümle aynı anda hem Present Simple hem Passive hem de Relative Clause içerebilir. Katmanlar birbirini dışlamaz; bir listeye dizildiklerinde ise dışlarmış gibi görünürler. Sonuç, öğrencinin “bu cümle hangi konu?” diye sorması ve tek bir cevap arayarak yanılmasıdır. Doğru soru şudur: bu cümle her katmanda ne yapıyor?

`The door was opened.` — *çatı katmanı: edilgen*

`The door has been opened.` — *çatı + görünüş: ikisi birden*

`The door that he opened was red.` — *+ ilgi cümlesi: üçü birden*

~~`✗“Bu cümlenin konusu Passive’dir.”`~~ — *tek etiket yetersiz*

`Doğrusu: bildirim · olumlu · edilgen · present + perfect · SVO · ilgi cümlesi gömülü`

`Katmanlar birbirini dışlamaz.`

KAVRAMA SORUSU Which layer does this label belong to? · Can two of these labels be true at once?

SINIFTA Bir cümleyi on iki katman boyunca tek tek etiketlettirin; öğrenci hiçbir etiketin ötekini dışlamadığını görsün.

1 **Layer 1–3: Composition, Clause Type, Polarity** · Katman 1–3

```
Katman 1: cümle kaç öbekten oluşuyor?
Katman 2: öbek ne işlev görüyor?
Katman 3: olumlu mu olumsuz mu?
Dış çerçeve bu üç soruyla kurulur.
```

2 **Layer 4–5: Voice, Tense/Aspect/Modality** · Katman 4–5

```
Katman 4: etken mi edilgen mi?
Katman 5: zaman, görünüş, kiplik.
has been working = present + perfect + progressive
Üçü ayrı ayrı kaydedilir.
```

3 **Layer 6–7: Predicate Type, Verb Construction** · Katman 6–7

Katman 6: yüklem sözlüksel mi bağlaç mı?
Katman 7: fiil yapısı nedir?
turn off → öbek fiil · depend on → edatlı fiil
Yapı katmanı kalıptan ayrıdır.

4 **Layer 8–9: Arguments/Complements, Adjuncts** · Katman 8–9

Katman 8: zorunlu öğeler (argüman/tümleyen).
Katman 9: isteğe bağlı öğeler (zarf).
Ayrım testle yapılır → VII.10
Sezgiyle karar verilmez.

5 **Layer 10–12: Constituent Structure, Special Constructions, Recursion** · Katman 10–12

Katman 10: öbeklerin iç yapısı.
Katman 11: özel yapılar (edilgen, yarma, devrik).
Katman 12: gömme derinliği.
Son üç katman çoğu kitapta hiç yoktur.

6 **A sentence realises several layers simultaneously** · Bir cümle katmanları aynı anda gerçekleştirir

Bir cümle katmanları aynı anda gerçekleştirir.
Etiketler birbirini dışlamaz.
Tek etikete indirgenemez.
Çözümleme bir tablo doldurmaktır.

7 **Why layer confusion breaks grammar teaching** · Katman karışıklığı öğretimi neden bozar

"Tense" ile "pattern" aynı liste sanılır.
Öğrenci tek cevap arar.
Harita daha başta bozulur.
Ayrım açıkça kurulmalıdır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Katmanı adlandır**

Her cümlede altı çizili bilgi hangi çözümleme katmanına aittir? Katman adını yazın.

1. She has been working here since 2019. — "has been working" biçiminin sürerlik bildirmesi
   CEVAP görünüş (aspect)
   Zaman ile görünüş ayrı katmanlardır: zaman olayı çizgiye yerleştirir, görünüş ona nasıl bakıldığını söyler.
2. The report was written by a committee. — "was written" seçimi
   CEVAP çatı (voice)
3. Never have I seen such a thing. — yardımcı fiilin özneden önce gelmesi
   CEVAP bilgi paketleme (devriklik)
   Devriklik dilbilgisel bir zorunluluk gibi görünür ama işlevi bilgi paketlemedir: olumsuz öğe öne çekildiği için yardımcı onu izler.
4. in the morning — bu öbeğin cümledeki görevi
   CEVAP işlev (zarf tümleyeni)
5. in the morning — bu öbeğin türü
   CEVAP kategori (edat öbeği)
   Kategori ile işlevi ayrı sormak, öğrencinin en sık karıştırdığı iki sütunu ayırmasını sağlar.
6. He might have left. — "might" öğesinin kattığı bilgi
   CEVAP kiplik (modality)

A ANALİZ *Analysis* **Katmanları ayır**

Cümlenin on iki katmandan hangilerini gerçekleştirdiğini yazın.

1. `The letter had not been sent by anyone.`
   CEVAP 1 Bileşim: basit · 2 Öbek türü: bildirme · 3 Olumluluk: olumsuz · 4 Çatı: edilgen · 5 ZGK: geçmiş + bitmiş görünüş · 6 Yüklem: sözlüksel · 7 Kalıp: SV (edilgenleşmiş SVO) · 9 Zarf: by anyone (fail belirteci)
2. `Could you put it on the table?`
   CEVAP 1 basit · 2 soru · 3 olumlu · 4 etken · 5 kip could · 7 SVOA · 8 O=it, A=on the table (zorunlu)
3. `She seems to have forgotten.`
   CEVAP 1 basit · 7 SVC (yükseltme) · 5 bitmiş görünüş gömülü mastarda · 12 gömme derinliği 1
4. `It was the delay that annoyed everyone.`
   CEVAP 1 girişik · 11 özel yapı: it-yarma · asıl önerme The delay annoyed everyone (SVO)
5. `There are three students waiting outside.`
   CEVAP 11 varlık yapısı there · gerçek özne three students · 12 indirgenmiş ilgi cümlesi waiting outside
6. `Never had he seen such a thing.`
   CEVAP 2 bildirme · 11 olumsuz devriklik · 5 bitmiş görünüş · 7 SVO

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Katman karışıklığı**

Hatalı çözümlemeyi düzeltin.

1. `✗ Bu cümlenin zamanı Present Perfect, kalıbı da Present Perfect'tir.`
   CEVAP Zaman ile kalıp ayrı katmanlardır. Zaman: Present Perfect (katman 5). Kalıp: örneğin SVO (katman 7).
2. `✗ Edilgen bir zamandır.`
   CEVAP Çatı ayrı bir katmandır (katman 4); her zamanla birleşebilir.
3. `✗ Bu cümle SVO, dolayısıyla basit cümledir.`
   CEVAP Kalıp bileşimi belirlemez. SVO bir cümlecik kalıbıdır; bileşim kaç cümlecik olduğuna bakar.
4. `Neden katman ayrımı öğretimin temelidir?`
   CEVAP Katmanlar karışınca öğrenci On İki Zaman gibi yanlış bir envantere hapsolur; her katman bağımsız değiştiğinde üretim serbestleşir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Katman fişi**

Kendi seçtiğiniz karmaşık bir cümleyi on iki katmana göre eksiksiz fişleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Bir cümle + tam fiş.`
   ÖRNEK CEVAP Cümle: Although the committee had already been informed, no decision could be reached before the deadline. · 1 girişik · 2 bildirme · 3 olumsuz (ana cümle) · 4 edilgen (her iki cümlecik) · 5 geçmiş + bitmiş / kip could · 6 sözlüksel · 7 SVO→edilgen · 8 S=no decision · 9 zarf cümlesi + before the deadline · 10 NP the committee (Det+N) · 11 özel yapı yok · 12 gömme derinliği 1
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Aynı cümleyi bir meslektaşınıza bağımsız olarak fişletin; iki fişi yan yana koyup ayrıldığınız katmanları tartışın. Her ayrılıkta hangi ölçütün belirsiz kaldığını yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Ayrılık genellikle 3. katmanda (öbek türü) ve 9. katmanda (bilgi paketleme) çıkar; ölçüt belirsizse fişe bir karar notu ekleyin.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) On iki katmanın hepsi doldurulmuş. 2) İki fiş arasındaki ayrılıklar adlandırılmış. 3) Belirsiz ölçütler için bir karar kuralı yazılmış.

02 Cümle ve Öbek Bileşimi

Sentence and Clause Composition

COMP

VII.02 Composition Types *Bileşim Türleri*

basit · sıralı · girişik · sıralı-girişik

Bileşim, cümlenin kaç öbekten oluştuğunu ve bunların nasıl bağlandığını söyler. Ölçüt basittir: bir çekimli yüklem grubu bir öbektir. Basit cümlede bir bağımsız öbek vardır; sıralı cümlede iki ya da daha çok bağımsız öbek eşit düzeyde bağlanır; girişik cümlede bir bağımlı öbek bir bağımsız öbeğe gömülür. Bileşim, kalıpla karıştırılmamalıdır: bir girişik cümlenin içinde birden çok kalıp bulunabilir ve her öbek kendi kalıbını taşır.

Composition counts clauses and their linkage: simple, compound, complex, compound-complex; one finite verb group equals one clause.

AYRIM Bileşim: cümlede kaç öbek var? ≠ Kalıp: her öbeğin iç dizilişi nedir?

SIK HATA

✗ "Bu cümle SVO ve girişik" demeyi yanlış bulmak.

✓ İkisi farklı katmandır; ikisi de aynı anda doğrudur.

Türkçede yan cümleler ortaç ve ulaçlarla kurulduğu ve çekimli yüklem taşımadığı için öbek sayma ölçütü doğrudan aktarılamaz.

KAVRAMA SORUSU How many finite verb groups are there? · Are the clauses equal or is one inside the other?

SINIFTA Metindeki çekimli yüklemleri saydırıp öbek sınırlarını çizdirin; sayma ölçütü tek ve nesneldir.

1 **Simple: one independent clause** · Basit

John works. — *tek bağımsız öbek*

The students finished the assignment. — *yine basit*

Uzunluk bileşimi değiştirmez.

Ölçüt çekimli yüklem sayısıdır.

2 **Compound: two or more coordinated independent clauses** · Sıralı

John works and Mary studies. — *iki bağımsız öbek*

He tried, but he failed. — *sıralı*

Bağlaç eşit düzeyde bağlar.

and · but · or · so · yet

3 **Complex: independent + dependent clause** · Girişik

John works because he needs money. — *girişik*

The man who came is my uncle. — *girişik*

Bir öbek ötekine gömülür.

Düzeyler eşit değildir.

4 **Compound-complex** · Sıralı-girişik

John works because he needs money, and Mary studies.

Hem bağlama hem gömme vardır.

En az üç öbek bulunur.

Sıralı-girişik denir.

5 **Composition is not the same as clause pattern** · Bileşim, öbek kalıbı değildir

Bileşim, öbek kalıbı değildir.

Bir girişik cümlede birden çok kalıp bulunur.

Her öbek kendi kalıbını taşır.

İki ayrı katmandır.

6 **Counting clauses: one finite verb group = one clause** · Öbek sayma ölçütü

`Bir çekimli yüklem grubu = bir öbek.`

`has been working tek bir yüklem grubudur.`

`Mastar ve ortaç çekimli değildir.`

`Sayma ölçütü budur.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Bileşim türünü tanı**

Her cümlenin bileşim türünü yazın: basit, sıralı, karmaşık ya da karma.

1. `The bell rang and everyone left.`
   CEVAP sıralı (compound)
2. `When the bell rang, everyone left.`
   CEVAP karmaşık (complex)
   Bağımlı bağlaç (when) yan cümle kurar; bu, sıralı ile karmaşık arasındaki en güvenilir ayırt edicidir.
3. `The bell rang.`
   CEVAP basit (simple)
4. `When the bell rang, everyone left and the hall fell silent.`
   CEVAP karma (compound-complex)
5. `Tired and hungry, the children went home.`
   CEVAP basit (ortaç öbeği yan cümle değildir)
   Öğrenciler ortacı çoğu kez yan cümle sanır; çekimli fiil yoksa cümlecik yoktur.

A ANALİZ *Analysis* **Bileşim türünü belirle**

Basit / sıralı / girişik / sıralı-girişik? Cümlecik sayısını da yazın.

1. `The train left early.`
   CEVAP Basit · 1 cümlecik.
2. `The train left early, but we caught it.`
   CEVAP Sıralı · 2 bağımsız cümlecik.
3. `Although the train left early, we caught it.`
   CEVAP Girişik · 1 bağımlı + 1 bağımsız.
4. `Although the train left early, we caught it and we arrived on time.`
   CEVAP Sıralı-girişik · 1 bağımlı + 2 bağımsız.
5. `Having left early, the train arrived on time.`
   CEVAP Basit · çekimsiz öbek cümlecik sayılmaz (ölçüt: çekimli fiil öbeği).
6. `He said that he would come and that he would stay.`
   CEVAP Girişik · 1 bağımsız + 2 bağlanmış bağımlı cümlecik.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Cümlecik sayma ölçütü**

Değerlendirin.

1. `Ölçüt nedir?`
   CEVAP Bir çekimli fiil öbeği = bir cümlecik. Yardımcı zinciri tek fiil öbeğidir.
2. `She has been working and studying. — kaç cümlecik?`
   CEVAP Bir. Tek çekimli fiil öbeği (has been), iki ortaç bağlanmış.
3. `She has been working and she has been studying. — kaç?`
   CEVAP İki; sıralı cümle.
4. `Çekimsiz cümlecikler neden sayılmaz?`
   CEVAP Bileşim ölçütü çekimliliğe dayanır. Çekimsiz yapılar katman 12'de (gömme) kaydedilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Dört bileşim**

Aynı içerikten dört bileşim türünde birer cümle üretin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Dört cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Basit: The report was delayed. · Sıralı: The report was delayed, so the meeting was postponed. · Girişik: Because the report was delayed, the meeting was postponed. · Sıralı-girişik: Because the report was delayed, the meeting was postponed and the vote was cancelled.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Dört bileşimi bir öğrenci düzeyine göre sıralayın (A2 → C1) ve her birinin hangi düzeyde öğretilebileceğini gerekçelendirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: sıralama (A2) → basit yan cümle (B1) → çok katmanlı yan cümle (B2) → gömülü + bağlamalı karma (C1)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dört bileşim türü de doğru kurulmuş. 2) İçerik dördünde de aynı. 3) Düzey sıralaması gerekçelendirilmiş.

03 Öbek Türü ve Olumluluk

Clause Type and Polarity

TYPE

VII.03 Clause Types *Öbek Türleri*

bildirim · soru · emir · ünlem · dört soru alt türü

Öbek türü, cümlenin dilbilgisel biçimini sınıflandırır: özne-yardımcı sırası, wh- öğesinin varlığı ve öznenin görünürlüğü bu sınıflandırmanın ölçütleridir. Soru cümlelerinin dört alt türü vardır ve her birinin kendi yapısal işareti bulunur. Emirde özne örtük olarak (you)'dur ve çözümlemede öyle kaydedilir. En önemli uyarı şudur: öbek türü ile söz edimi aynı şey değildir — soru biçimindeki bir cümle rica, bildirim biçimindeki bir cümle emir olabilir.

Clause type classifies grammatical form (declarative, interrogative, imperative, exclamative); it is not the same as speech act.

AYRIM Can you pass the salt? (biçim: soru) ≠ rica (edim)

SIK HATA

```
✗ Can you pass the salt? sorusuna Yes, I can. deyip uzanmamak.
✓ Biçimi soru, edimi rica olarak ayrı ayrı kaydetmek.
```

Türkçede de dolaylı söz edimleri vardır; ayrım aktarılabilir ama açıkça kurulmalıdır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Öbek türü ile söz edimi aynı şey değildir**

Bir cümlenin dilbilgisel biçimi ile onunla yapılan iş arasında sabit bir eşleşme yoktur. Can you pass the salt? dilbilgisel olarak bir sorudur ama yapılan iş ricadır; buna Yes, I can deyip hareketsiz kalmak dilbilgisel olarak tutarlı, iletişimsel olarak saçmadır. Aynı biçimde You will do this immediately bir bildirimdir ama edimi buyruktur; It's cold in here bir bildirimdir ama edimi pencereyi kapatma ricası olabilir. Çözümlemede iki bilgi ayrı sütunlara yazılır; biri ötekinden türetilemez.

`Can you pass the salt?` — *biçim: soru · edim: rica*

`You will do this immediately.` — *biçim: bildirim · edim: buyruk*

`It's cold in here.` — *biçim: bildirim · edim: rica olabilir*

`Why don't you sit down?` — *biçim: soru · edim: öneri*

`What a beautiful day!` — *biçim: ünlem · edim: değerlendirme*

`Two columns, not one.`

KAVRAMA SORUSU What is the grammatical form? · What is the speaker actually doing?

SINIFTA Aynı işlevi dört farklı öbek türüyle ifade ettirin; biçim ile edim arasındaki bağın gevşekliği böyle görünür.

1 **Declarative — statement** · Bildirim

`She works here.` — *bildirim*

`Özne-yüklem sırası olağandır.`

`Varsayılan öbek türüdür.`

`En sık gerçekleşen biçimdir.`

2 **Interrogative — question** · Soru

`Does she work here?` — *soru*

`Yardımcı özneden önce gelir.`

`Yardımcı yoksa do getirilir.`

AYRICA VII.36

3 **Imperative — directive** · Emir

`Open the door.` — *emir*

`Özne görünmez.`

`Fiil yalın biçimdedir.`

`Örtük (you) kaydedilir.`

4 **Exclamative — exclamation** · Ünlem

What a beautiful day it is! — *ünlem*

How quickly she runs! — *ünlem*

what + isim öbeği · how + sıfat/zarf

Özne-yüklem sırası korunur.

5 **Interrogative subtype: yes/no** · Evet-hayır sorusu

Does she work here? — *evet-hayır sorusu*

Yardımcı öne gelir.

Cevap kutupsaldır.

Yükselen tonlama alır.

6 **Interrogative subtype: wh-** · Wh- sorusu

Where does she work? — *wh- sorusu*

wh- öğesi başa gelir.

Ardından devriklik olur.

Özne sorusunda devriklik olmaz: Who works here?

7 **Interrogative subtype: alternative** · Seçenek sorusu

Does she work here or there? — *seçenek sorusu*

İki seçenek sunulur.

or ile bağlanır.

Cevap seçeneklerden biridir.

8 **Interrogative subtype: tag** · Eklenti soru

She works here, doesn’t she? — *eklenti soru*

Kutupluluk terslenir.

Yardımcı yinelenir.

Tonlama işlevi belirler.

9 **Imperatives are analysed with an understood (you) subject** · Emirde örtük (you) öznesi

(you) Open the door.

Örtük özne çözümlemede yazılır.

Dönüşlü zamir bunu doğrular: Wash yourself.

Eklenti soru da: Sit down, will you?

10 **Clause type ≠ speech act** · Öbek türü ile söz edimi aynı değildir

Biçim ile edim ayrı sütunlardır.

Biri ötekinden türetilemez.

Dolaylı söz edimleri yaygındır.

İkisi de kaydedilir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Öbek türünü yaz

Altı çizili öbeğin türünü yazın: NP, VP, AdjP, AdvP ya da PP.

1. `[The very old wooden table] stood there.`
   CEVAP NP (isim öbeği)
2. `She was [extremely tired of waiting].`
   CEVAP AdjP (sıfat öbeği)
   Baş 'tired' bir sıfattır; 'extremely' derece belirteci, 'of waiting' tümleyendir — üçü birlikte sıfat öbeğidir.
3. `He walked [quite slowly].`
   CEVAP AdvP (zarf öbeği)
4. `They met [in the old library].`
   CEVAP PP (edat öbeği)
5. `She [has been reading] all day.`
   CEVAP VP (fiil öbeği)

A ANALİZ *Analysis* Öbek türü

Bildirme, soru, buyrum, ünlem? Ölçütü de yazın.

1. `You are ready.`
   CEVAP Bildirme — özne yüklemden önce.
2. `Are you ready?`
   CEVAP Soru (evet-hayır) — yardımcı devrikliği.
3. `Why are you ready?`
   CEVAP Soru (wh-) — wh-öğe + devriklik.
4. `Be ready.`
   CEVAP Buyrum — çıplak fiil, özne yok.
5. `How ready you are!`
   CEVAP Ünlem — how/what + öbek, devriklik yok.
6. `You are ready, aren't you?`
   CEVAP Bildirme + eklenti soru; ana öbek türü bildirmedir.
7. `Let's be ready.`
   CEVAP Birinci çoğul buyrum (kalıplaşmış let's).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Biçim ve işlev

Değerlendirin.

1. `Could you close the window? — soru mu rica mı?`
   CEVAP Biçimce soru, işlevce rica. Katman kaydı biçime göredir; işlev ayrı kaydedilir.
2. `You will sit down. — bildirme mi buyruk mu?`
   CEVAP Biçimce bildirme, işlevce buyruk.
3. `Neden biçim ile işlev ayrı kaydedilir?`
   CEVAP Aynı biçim birçok işlev, aynı işlev birçok biçim taşır; birleştirilirse ne sözdizim ne edimbilim tutarlı kalır.
4. `✗ Rica cümleleri ayrı bir öbek türüdür.`
   CEVAP Hayır — rica bir söz edimidir, sözdizimsel öbek türü değildir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Dört tür, tek durum

Aynı durumu dört öbek türüyle anlatın; işlev farkını not edin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Dört cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Bildirme: The door is open. · Soru: Is the door open? · Buyrum: Open the door. · Ünlem: How wide the door is! — İşlev sırasıyla bilgi verme, bilgi isteme, eyleme yöneltme, değerlendirme.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Dört öbek türünü bir öğrenciye açıklarken kullanacağınız dört kavram kontrol sorusu yazın; hiçbirinde dilbilgisi terimi geçmesin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: NP için: "Bunun yerine tek bir sözcük koyabilir misin?" — PP için: "Bu bize nerede, ne zaman ya da nasıl bilgisini mi veriyor?"
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dört öbek türü de kullanılmış. 2) İşlev farkı adlandırılmış. 3) Kavram kontrol soruları terimsiz.

VII.04 Polarity *Olumluluk / Olumsuzluk*

olumlu ⇔ olumsuz gerçekleşim · işleticiye bağlanma · cümle ⇔ öğe olumsuzluğu · no ile olumsuzlama

Olumluluk, cümlenin ayrı bir kalıbı değil, her kalıbın üzerine binen bir gerçekleşim katmanıdır: She works ile She does not work aynı SV kalıbındadır. Olumsuzluk her zaman işleticiye, yani ilk yardımcı fiile bağlanır; yardımcı yoksa do getirilir. Cümle olumsuzluğu ile öğe olumsuzluğu farklı işler görür: He didn't go bütün önermeyi olumsuzlar, Not everyone went ise yalnızca niceleyiciyi kapsar.

Polarity is a realisation layer over any pattern; negation attaches to the operator, and clausal negation differs from constituent negation.

AYRIM He didn't go. (cümle olumsuzluğu) ≠ Not everyone went. (öğe olumsuzluğu)

SIK HATA

```
✗ She not works. He no went.
✓ She does not work. He did not go.
```

Türkçede olumsuzluk eki doğrudan fiile bağlandığı için ayrı bir işletici gerektiği fikri yenidir.

KAVRAMA SORUSU Which word carries the negation? · Is the whole clause negated, or just one element?

SINIFTA Olumsuz cümlelerde işleticiyi işaretlettirin; do desteğinin nerede devreye girdiği böyle görünür.

1 **Positive and negative realisation** · Olumlu ve olumsuz gerçekleşim

She works. ⇔ She does not work.
Kalıp değişmez, gerçekleşim değişir.
SV her iki biçimde de aynıdır.
Olumluluk ayrı bir sütundur.

2 **Negation attaches to the operator** · Olumsuzluk işleticiye bağlanır

is not · cannot · does not
Olumsuzluk işleticiye bağlanır.
İşletici ilk yardımcıdır.
Yoksa do getirilir.

3 **Clausal ↔ constituent negation** · Cümle ve öğe olumsuzluğu

He didn't go. — *cümle olumsuzluğu*
Not everyone went. — *öğe olumsuzluğu*
Kapsam farklıdır.

AYRICA C2.ADV.01

4 **no + noun as an alternative negator** · no ile olumsuzlama

There is no time. — *no ile olumsuzlama*
He has no money. ⇔ He does not have any money.
no bir belirleyicidir.
İşletici gerektirmez.

5 **Negative raising** · Olumsuzluğun yükselmesi

I don't think he's coming.
Olumsuzluk ana cümleye yükselir.
Anlamca yan cümleyi olumsuzlar.
think · believe · suppose ile olur.

6 **Polarity is a realisation layer, not a clause pattern** · Olumluluk ayrı bir kalıp değil, gerçekleşim katmanıdır

Olumluluk ayrı bir kalıp değildir.
Gerçekleşim katmanıdır.
Her kalıbın üzerine biner.
Ayrı sütunda kaydedilir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Olumsuzlama aracını adlandır**

Her cümlede olumsuzluğu hangi araç taşıyor? Aracı yazın.

1. `She has not finished.`
   CEVAP not (yardımcı fiile bağlı olumsuzluk)
2. `She has no money.`
   CEVAP no (belirleyici olumsuzluğu)
   'not any' ile 'no' aynı anlamı verir ama biri yardımcı fiile, öteki isim öbeğine bağlanır; ikisini birlikte kullanmak çift olumsuzluk üretir.
3. `She hardly ever speaks.`
   CEVAP hardly (yarı olumsuz zarf)
4. `Neither answer was correct.`
   CEVAP neither (olumsuz belirleyici)
5. `It is impossible.`
   CEVAP im- (sözcüksel olumsuz önek)
   Sözcüksel olumsuzluk cümle olumsuzluğu değildir: eklenti soru 'isn't it?' değil 'is it?' olmaz — 'It is impossible, isn't it?' doğrudur.

A ANALİZ *Analysis* **Olumsuzluğun kapsamı**

Olumsuzluk hangi öğeyi kapsıyor?

1. `He did not go to the meeting.`
   CEVAP Cümle olumsuzluğu — bütün önerme.
2. `He went to a non-official meeting.`
   CEVAP Öğe olumsuzluğu — yalnız sıfat.
3. `Not everyone came.`
   CEVAP Öbek olumsuzluğu — niceleyicinin kapsamında.
4. `Nobody said anything.`
   CEVAP Olumsuz öğe + olumsuz kutuplu belgisiz; tek olumsuzluk.
5. `He hardly ever calls.`
   CEVAP Örtük olumsuzluk — biçimce olumlu, kutupluluğu olumsuz (eklenti sorusu: does he?).
6. `I don't think he will come.`
   CEVAP Olumsuzluk yükseltmesi — anlamca olumsuzluk yan cümledir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kutupluluk sınavları**

Değerlendirin.

1. `Bir cümlenin kutupluluğu nasıl sınanır?`
   CEVAP Eklenti sorusu. Olumlu cümleye olumsuz, olumsuz cümleye olumlu ek gelir: He hardly ever calls, does he? → örtük olumsuz.
2. `✗ I don't think he won't come. (basit olumsuzluk kastediliyorsa)`
   CEVAP Çifte olumsuzluk anlamı olumluya çevirir: I think he will come.
3. `Olumsuz kutup öğeleri nedir?`
   CEVAP any, ever, at all, yet gibi yalnız olumsuz/soru bağlamında geçen öğeler.
4. `Neden kutupluluk ayrı bir katmandır?`
   CEVAP Zaman, çatı ve kalıptan bağımsız değişir; her cümle bir kutupluluk değeri taşır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Olumsuzluk envanteri**

Altı farklı olumsuzlama aracıyla altı cümle yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP not: The results were not conclusive. · no: No evidence was found. · olumsuz belgisiz: Nothing changed. · sıklık zarfı: The scheme rarely works. · sözcüksel: The claim is unsupported. · edat: The team acted without approval.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Altı cümlenizi Türkçeye çevirin; Türkçenin tek olumsuzluk öğesiyle karşılayamadığı yerleri işaretleyip öğrenci hatası tahminine dönüştürün.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I have never seen anything like it. → Türkçe iki olumsuzluk taşır; öğrenci *I haven't never seen nothing üretebilir.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı farklı olumsuzlama aracı var (not, no, never, hardly, neither, olumsuz önek). 2) Kapsam farkları belirtilmiş. 3) Türkçe girişim noktası tahmin edilmiş.

04 Çatı
Voice

VOICE

VII.05 Active and Passive *Etken ve Edilgen*

etken ⇔ edilgen · isteğe bağlı by öbeği · orta çatı ve ergatif seçenekler

Çatı, aynı değerliğin iki farklı gerçekleşimidir: etken cümlenin nesnesi edilgen cümlenin öznesi olur, etken öznesi ise isteğe bağlı bir by öbeğine iner ya da bütünüyle düşer. Edilgen ayrı bir temel kalıp değildir; SVO kalıbının farklı bir paketlenmesidir ve çözümlemede çatı sütununa yazılır. Orta çatı ve ergatif kullanım ise edilgenin üçüncü ve dördüncü seçeneğidir: The door opened ve The book sells well cümlelerinde by öbeği hiç düşünülemez.

Voice is one valency realised two ways; the passive is not a separate basic pattern but a layer over it.

AYRIM The teacher opened the door. ↔ The door was opened (by the teacher).

SIK HATA

✗ Edilgeni sekizinci bir kalıp olarak listelemek.
✓ Kalıbı SVO, çatıyı edilgen olarak ayrı kaydetmek.

Türkçede edilgen bir çatı ekidir ve zaten ayrı bir kalıp sayılmaz; bu sezgi doğrudan aktarılabilir.

KAVRAMA SORUSU What was the object in the active version? · Is the agent recoverable?

SINIFTA Her edilgen cümleyi etkene çevirtip kalıbın değişmediğini gösterin.

1 **Active: the canonical subject initiates the event** · Etken

The teacher opened the door. — *etken*
Özne olayı başlatır.
Kalıp: SVO
Varsayılan çatıdır.

2 **Passive: the active object becomes the subject** · Edilgen

The door was opened. — *edilgen*
Etken nesnesi özne olur.
Kalıp yine SVO'dur.
Çatı sütunu değişir.

3 **The by-phrase is optional** · by öbeği isteğe bağlıdır

The door was opened by the teacher. — *by öbeği var*
The door was opened. — *by öbeği yok*
Fail silinebilir.
Edilgenin başlıca kullanım nedeni budur.

4 **Passive is not a separate basic pattern** · Edilgen ayrı bir temel kalıp değildir

Edilgen ayrı bir temel kalıp değildir.
Aynı değerliğin farklı çatı gerçekleşimidir.
Kalıp sütunu değişmez.
Çatı sütununa yazılır.

5 **Middle and ergative alternatives to the passive** · Orta çatı ve ergatif seçenekler

The door opened. — *ergatif*
The book sells well. — *orta çatı*
by öbeği eklenemez.
Edilgenden ayrı yapılardır.

6 **Voice as an information-structure device** · Bilgi yapısı aracı olarak çatı

`Bilinen öğe başa alınır.`

`Yeni öğe sona atılır.`

`Fail yönetimi sağlanır.`

AYRICA VII.33 · C2.VERB.02

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Çatı biçimini adlandır**

Her cümlenin çatı biçimini yazın.

1. `They gave him a prize.`
   CEVAP etken, çifte nesneli
2. `He was given a prize.`
   CEVAP edilgen (dolaylı nesne öznelenmiş)
   İngilizcede en sık edilgen budur; Türkçede karşılığı yoktur, bu yüzden öğrenciler 'A prize was given to him' biçimine kaçar.
3. `A prize was given to him.`
   CEVAP edilgen (doğrudan nesne öznelenmiş)
4. `The window broke.`
   CEVAP ergatif / orta çatı (fail yok)
5. `The problem was dealt with quickly.`
   CEVAP edatlı edilgen
   Edatın cümle sonunda kalması zorunludur; öğrenciler edatı düşürmeye eğilimlidir.

A ANALİZ *Analysis* **Çatı çözümlemesi**

Çatıyı ve edilgenin türünü belirleyin.

1. `The letter was written by Ann.`
   CEVAP Edilgen · uzun edilgen (fail belirtili).
2. `The letter was written.`
   CEVAP Edilgen · kısa edilgen (fail silinmiş).
3. `He got arrested.`
   CEVAP Edilgen · get-edilgeni; olumsuz sonuç çağrışımı.
4. `The book sells well.`
   CEVAP Etken biçim · orta çatı; edilgen anlam, edilgen biçim yok.
5. `She had her car repaired.`
   CEVAP Etken · ettirgen-edilgen (have + O + V-en).
6. `Ann was given the book.`
   CEVAP Edilgen · dolaylı nesne edilgeni (SVOO'dan).
7. `The bed was slept in.`
   CEVAP Edilgen · edatlı fiil edilgeni (prepositional passive).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Edilgen kısıtları**

Değerlendirin.

1. `✗ The house was suited by her.`
   CEVAP suit edilgen kurmaz — durum fiili, ölçülü nesne almaz.
2. `✗ Two hours were lasted by the meeting.`
   CEVAP last geçişsizdir; two hours nesne değil, ölçü zarfıdır.
3. `Her geçişli fiil edilgenleşir mi?`
   CEVAP Hayır. have, resemble, suit, fit, cost gibi durum fiilleri edilgen kurmaz.
4. `Orta çatı ile edilgen farkı?`
   CEVAP Orta çatıda fail hiç öngörülmez (The book sells well); edilgende fail vardır, yalnızca söylenmez.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Çatı dönüşüm tablosu**

Bir SVOO cümlesini olabildiğince çok çatı biçimine dönüştürün.

1. `GÖREV 1 (temel) — Dönüşüm dizisi.`
   ÖRNEK CEVAP Etken: The committee gave the students a grant. · Doğrudan nesne edilgeni: A grant was given to the students. · Dolaylı nesne edilgeni: The students were given a grant. · Fail belirtili: The students were given a grant by the committee. · get: The students got given a grant. (gayriresmî) · Ettirgen: The university had the students given a grant.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Dönüşüm tablonuzu bir sınav kılavuzuyla karşılaştırın; sınavın kabul ettiği ama derlemde ender olan biçimleri işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: A book was given to him. / He was given a book. (ikincisi derlemde çok daha sık) / *To him was given a book. (yalnız yazınsal)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) En az dört çatı biçimi üretilmiş. 2) Dolaylı ve doğrudan nesne edilgenleri ayrılmış. 3) Sıklık/kabul edilebilirlik notu var.

05 Zaman, Görünüş ve Kiplik

Tense, Aspect and Modality

TAM

VII.06 The Tense–Aspect–Modality Layer *Zaman–Görünüş–Kiplik Katmanı*

S → [MODAL] → [HAVE] → [BE prog] → [BE pass] → V · yalnızca ilk yardımcı çekimlidir

Zaman, görünüş ve kiplik üç ayrı katmandır ve İngilizce fiil grubunda sabit sıralı bir yığın oluştururlar. Bu yığında her öğe isteğe bağlıdır ama sıra hiçbir koşulda değişmez ve yalnızca ilk yardımcı çekimlidir — zamanı taşıyan öğe odur. Pedagojik on iki biçimlik tablo bu yığının en sık gerçekleşen kombinasyonlarını gösterir; ama tablo bir betimleme değil, bir öğretim aracıdır. İngilizcenin gerçek zaman dizgesi iki morfolojik zamandan ibarettir.

Tense, aspect and modality are three separate layers stacked in a fixed order; only the first auxiliary is finite.

AYRIM İki morfolojik zaman (present, past) ≠ on iki pedagojik biçim

SIK HATA

✗ “İngilizcede on iki zaman vardır.”

✓ İki zaman, iki görünüş, ayrı bir kiplik katmanı; on iki biçim bunların bileşimidir.

Türkçede zaman ve görünüş tek bir ek dizisinde birleştiği için üç katmanı ayırmak yeni bir kavramsallaştırmadır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **DÜZELTME: İngilizcede on iki zaman yoktur — iki zaman vardır**

İngilizcede fiil biçimiyle işaretlenen iki zaman vardır: present ve past. works ↔ worked. Bunun dışındaki bütün ayrımlar görünüş (perfect, progressive) ve kiplik (will, may, must) katmanlarından gelir. Bu yüzden “Future Simple” bir zaman değildir: will bir kip fiilidir ve İngilizcenin gelecek için ayrı bir çekimi yoktur — gelecek göndergesi en az sekiz farklı yapıyla kurulur. On iki biçimlik tablo öğretim için yararlıdır ve bırakılması gerekmez; ama ona “İngilizcenin on iki zamanı” demek, öğrencinin will ile going to arasındaki farkı ya da present continuous’un gelecek kullanımını anlamasını daha baştan engeller.

`works ⇔ worked` — *iki morfolojik zaman*

`has worked` — *present + perfect (görünüş)*

`is working` — *present + progressive (görünüş)*

`will work` — *present + will (kiplik) — ayrı bir zaman değil*

`I’m seeing him tomorrow.` — *gelecek gönderge, present biçim*

`The train leaves at six.` — *gelecek gönderge, present simple*

KAVRAMA SORUSU Which auxiliary carries the tense? · Is this tense, aspect or modality?

SINIFTA Fiil gruplarını yığın sırasına göre kutulara ayırttırın; her kutu bir katmandır.

1 **The pedagogical twelve-form system** · Pedagojik on iki biçim

```
3 × 4 tablo: simple · continuous · perfect · perfect continuous
present · past · future sütunları
Öğretim aracıdır, betimleme değildir.
Bırakılması gerekmez, adı düzeltilmelidir.
```

2 **CORRECTION: English has two morphological tenses** · DÜZELTME: İngilizcede iki morfolojik zaman vardır

```
present ⇔ past: iki morfolojik zaman
will bir kip fiilidir.
“Future Simple” bir zaman değildir.
Gelecek göndergesi sekiz yapıyla kurulur.
```

3 **Aspect: perfect and progressive are independent layers** · Görünüş bağımsız bir katmandır

```
has been working = present + perfect + progressive
Görünüş bağımsız bir katmandır.
Zamandan ayrı kaydedilir.
İki görünüş üst üste binebilir.
```

4 **Modality is a third, separate layer** · Kiplik üçüncü ve ayrı bir katmandır

may have been working

Kiplik üçüncü ve ayrı katmandır.

Kip fiili yığının başındadır.

Zamanı o taşır.

5 **The auxiliary stack and its fixed order** · Yardımcı fiil yığını

S → [MODAL] → [HAVE] → [BE prog] → [BE pass] → V

may have been being watched

Her öğe isteğe bağlıdır.

Sıra hiçbir koşulda değişmez.

6 **Only the first auxiliary is finite** · Yalnızca ilk yardımcı çekimlidir

Yalnızca ilk yardımcı çekimlidir.

Zamanı ve kişiyi o taşır.

Sonrakiler biçim olarak sabittir.

İşletici de odur → VII.36

7 **CAUTION: structurally possible ≠ actually attested** · UYARI: yapısal olarak mümkün ≠ kullanımda var

They may have been being watched. — *dilbilgisel*

Korpusta neredeyse hiç geçmez.

Yapısal olarak mümkün ≠ kullanımda var

Öğretilmez.

8 **ADDED: the future reference system** · EKLENDİ: gelecek gönderge sistemi

will · be going to · present continuous · present simple

be about to · be due to · be to

future in the past: was going to · would

Sekiz yapılık bir alt dizge.

9 **Core modals and semi-modals** · Temel ve yarı kipler

can could may might must shall should will would

be able to · have to · ought to · had better

Temel kipler çekimsizdir.

Yarı kipler çekimlenir.

10 **Epistemic, deontic and dynamic readings** · Üç kiplik okuması

Bilgisel: He must be home. — *çıkarım*

Yükümlülük: You must leave. — *zorunluluk*

Devinimsel: She can swim. — *yeti*

Aynı kip, farklı okuma → C1.MOD.01

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.06

1 KONTROLLÜ *Controlled* ZGK değerlerini oku

Her biçimin zaman, görünüş ve kiplik değerlerini yazın.

1. `she writes`
   CEVAP zaman: şimdiki · görünüş: yalın · kiplik: yok
2. `she had been writing`
   CEVAP zaman: geçmiş · görünüş: perfect + sürerli · kiplik: yok
   İki görünüş üst üste binebilir; 'had been writing' hem öncelik hem sürerlik taşır.
3. `she may be writing`
   CEVAP zaman: şimdiki · görünüş: sürerli · kiplik: olasılık
4. `she must have written`
   CEVAP zaman: şimdiki (kip) · görünüş: perfect · kiplik: güçlü çıkarım
5. `she was being interviewed`
   CEVAP zaman: geçmiş · görünüş: sürerli · çatı: edilgen · kiplik: yok

A ANALİZ *Analysis* ZGK ayrıştırması

Zaman, görünüş ve kipliği ayrı ayrı yazın.

1. `She has been working.`
   CEVAP Zaman: şimdi · Görünüş: bitmiş + sürerli · Kiplik: yok.
2. `She might have been working.`
   CEVAP Zaman: (kip aracılığıyla) şimdi · Görünüş: bitmiş + sürerli · Kiplik: olasılık (might).
3. `She was going to work.`
   CEVAP Zaman: geçmiş · Görünüş: ileriye dönük (prospective) · Kiplik: niyet/öngörü.
4. `She used to work here.`
   CEVAP Zaman: geçmiş · Görünüş: alışkanlık (habitual) · Kiplik: yok.
5. `She must have been working.`
   CEVAP Görünüş: bitmiş + sürerli · Kiplik: bilgisel zorunluluk (çıkarım).
6. `She works tomorrow.`
   CEVAP Biçim: şimdiki · Gönderim: gelecek · Kiplik: tarifeye bağlı kesinlik.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Üç boyut

Değerlendirin.

1. `İngilizcede kaç dilbilgisel zaman vardır?`
   CEVAP İki: şimdiki ve geçmiş. Gelecek çekim ekiyle değil kiple ve başka araçlarla kurulur.
2. `On iki zaman envanteri neden yanıltıcıdır?`
   CEVAP İki zamanı, dört görünüş bileşimini ve kipliği tek listede karıştırır; öğrenci boyutları bağımsız değiştiremez.
3. `Görünüş nedir?`
   CEVAP Olayın iç zaman yapısına bakış: tamamlanmış mı, sürüyor mu, sonucu güncel mi.
4. `Kiplik neden ZGK'ya dahildir?`
   CEVAP Aynı fiil öbeğinde kodlanır ve zaman-görünüşle birlikte gerçekleşir; ayrı bir öbek kurmaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* ZGK ızgarası

Tek bir fiil için 3 zaman × 4 görünüş × 2 kiplik değerinden sekiz hücreyi doldurun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz biçim.`
   ÖRNEK CEVAP writes · is writing · has written · has been writing · wrote · was writing · had written · had been writing — kip eklenirse: may write · may be writing · may have written · may have been writing
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Doldurduğunuz sekiz hücreden hangilerinin ders kitabınızda hiç geçmediğini bulun; eksik hücreler için birer örnek cümle yazıp ünitenize ekleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'geçmiş + perfect continuous + gereklilik' hücresi (would have had to have been working) ders kitaplarında neredeyse hiç geçmez.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sekiz hücre de doldurulmuş. 2) Biçimler dilbilgisel olarak doğru. 3) Boş hücreler ders kitabıyla karşılaştırılmış.

06 Temel Öbek Kalıbı Envanteri

The Basic Clause Pattern Inventory

PATT

VII.07 The Seven Patterns *Yedi Kalıp*

L1 SV · L2 SVO · L3 SVOO · L4 SVOC · L5 SVOA · C1 SVC · C2 SVA

İngilizce cümlenin iskeleti yedi kalıptan oluşur: beşi sözlüksel fiillerle, ikisi bağlaç fiillerle kurulur. Bu yedi kalıp, cümlenin zorunlu öğelerinin dizilişidir; zarflar, edilgen, yarma cümle, devriklik ve gömme bu iskeletin üzerine binen katmanlardır ve hiçbiri sekizinci bir kalıp değildir. En sık atlanan nokta ise şudur: kalıp fiile değil, fiilin anlamına aittir. run fiili "koşmak" anlamında SV, "işletmek" anlamında SVO kalıbındadır.

Seven basic patterns form the clause skeleton; phrasal, passive, raising and cleft are layers above them, and pattern is assigned per verb sense.

AYRIM run (SV: koşmak) ≠ run a shop (SVO: işletmek)

SIK HATA

```
✗ Sözlükte fiilin yanına tek bir "geçişli/geçişsiz" etiketi yazmak.
✓ Her anlam için ayrı kalıp kaydetmek.
```

Türkçede geçişlilik de anlama göre değişir; ama sözlük geleneği bunu kaydetmediği için öğrenci aramayı öğrenmemiştir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Öbek fiil, edilgen ve yarma cümle sekizinci bir kalıp DEĞİLDİR**

Ders kitapları sık sık "kalıplar" listesine edilgen yapıyı, öbek fiilleri ya da there is yapısını ekler. Bu bir kategori hatasıdır: yedi kalıp cümlenin zorunlu öğe dizilişini gösterir; edilgen bir çatı seçimidir, öbek fiil bir fiil yapısıdır, yarma cümle bir bilgi paketleme aracıdır. Üçü de yedi kalıptan birinin üzerine biner ve onun yerine geçmez. The door was opened cümlesi hâlâ SVO'dur; He turned off the light hâlâ SVO'dur; It was Ali who called cümlesinin çekirdeği hâlâ SV'dir. Çözümlemede bunlar ayrı sütunlara yazılır.

```
The door was opened. — kalıp SVO · çatı edilgen
He turned off the light. — kalıp SVO · yapı öbek fiil
It was Ali who called. — çekirdek SV · katman yarma cümle
There is a problem. — çekirdek SV · katman varlık yapısı
Never have I seen it. — kalıp SVO · katman devriklik
Kalıp sütunu ile katman sütunu ayrıdır.
```

KAVRAMA SORUSU Which elements can you not remove? · Which sense of the verb is this?

SINIFTA Çok anlamlı bir fiil seçip her anlamı için kalıbı ayrı ayrı yazdırın; tablo tek satıra sığmayınca ilke kavranır.

1 **L1 SV — intransitive lexical** · Geçişsiz sözlüksel

```
Birds fly. — SV
The baby cried. — SV
Nesne yuvası yoktur.
Geçişsiz sözlüksel fiil.
```

2 **L2 SVO — monotransitive lexical** · Tek nesneli geçişli

```
She reads books. — SVO
He opened the door. — SVO
Tek nesne yuvası vardır.
En sık kalıptır.
```

3 **L3 SVOO — ditransitive lexical** · Çift nesneli

```
She gave me a book. — SVOO
They sent him a letter. — SVOO
İki nesne yuvası vardır.
Dolaylı nesne önce gelir.
```

4 **L4 SVOC — complex-transitive lexical** · Nesne tümleyenli

They made him angry. — *SVOC*

They elected John president. — *SVOC*

Tümleyen nesne üzerine yüklem kurar.

He was angry. ilişkisi içerilir.

5 **L5 SVOA — object + obligatory adverbial** · Zorunlu zarf tümleyenli

She put the book on the table. — *SVOA*

~~✗She put the book.~~ — *zarf zorunludur*

Zarf seçilmiştir, eklenmemiştir.

put · place · set · lay

6 **C1 SVC — copular + subject complement** · Bağlaç + özne tümleyeni

She is happy. — *SVC*

She is a teacher. — *SVC*

Bağlaç fiil + özne tümleyeni.

Tümleyen özneyi niteler.

7 **C2 SVA — copular + obligatory adverbial** · Bağlaç + zorunlu zarf

She is at home. — *SVA*

The keys are on the table. — *SVA*

Zorunlu yer tümleyeni.

Çıkarılırsa cümle bozulur.

8 **Phrasal, passive, raising and cleft are LAYERS on these** · Öbek fiil, edilgen, yükseltme ve yarma bunların ÜSTÜNDE katmandır

Öbek fiil bir yapı katmanıdır.

Edilgen bir çatı katmanıdır.

Yarma cümle bir bilgi katmanıdır.

Hiçbiri kalıbın yerine geçmez.

9 **A verb belongs to a pattern per sense, not per lemma** · Kalıp, anlam başına belirlenir

run — *SV: koşmak*

run a shop — *SVO: işletmek*

Kalıp anlam başına belirlenir.

Madde başına değil.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.07

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Cümle kalıbını yaz**

Her cümlenin kalıbını yazın: SV, SVO, SVOO, SVOC, SVC, SVA ya da SVOA.

1. `The baby slept.`
   CEVAP SV
2. `She read the letter.`
   CEVAP SVO
3. `He sent her a letter.`
   CEVAP SVOO
4. `They elected him chair.`
   CEVAP SVOC
5. `The soup smells good.`
   CEVAP SVC
   'smells' burada bağlayıcı fiildir; ardından zarf değil sıfat gelir — 'smells well' başka anlama gelir.
6. `She lives in Bursa.`
   CEVAP SVA
   Yer öğesi zorunludur: 'She lives.' tek başına eksiktir. Bu, SVA ile SV arasındaki ayırt edicidir.
7. `She put the book on the shelf.`
   CEVAP SVOA

A ANALİZ *Analysis* **Yedi kalıp**

Kalıbı belirleyin ve öğeleri etiketleyin.

1. `The baby slept.`
   CEVAP SV — S: the baby · V: slept.
2. `She read the report.`
   CEVAP SVO — O: the report.
3. `He gave her a book.`
   CEVAP SVOO — O1: her · O2: a book.
4. `They elected him chairman.`
   CEVAP SVOC — C: chairman (nesne tümleyeni).
5. `She put the keys on the table.`
   CEVAP SVOA — A: on the table (zorunlu).
6. `The soup tastes salty.`
   CEVAP SVC — C: salty (özne tümleyeni).
7. `He lives in Ankara.`
   CEVAP SVA — A: in Ankara (zorunlu).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kalıp mı zarf mı?**

Zorunluluk sınavını uygulayın.

1. `She put the keys. — dilbilgisel mi?`
   CEVAP Hayır. Yer öğesi zorunludur; kalıp SVOA'dır, on the table zarf değil tümleyendir.
2. `She read the report on the table. — kalıp?`
   CEVAP SVO + isteğe bağlı zarf. Silme sınavı: She read the report ✓.
3. `He lives. — dilbilgisel mi?`
   CEVAP Genel anlamda evet (hayatta) ama yer okumasında değil; SVA kalıbında yer zorunludur.
4. `Sınav nasıl uygulanır?`
   CEVAP Silme sınavı (çıkarınca cümle bozuluyor mu?) ve seçim sınavı (fiil bu öğeyi seçiyor mu?).

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yedi kalıp, tek fiil alanı**

Aynı sözcük alanından yedi kalıpta yedi cümle üretin.

1. GÖREV 1 (temel) — Yedi cümle.
   ÖRNEK CEVAP SV: The teacher arrived. · SVO: The teacher marked the essays. · SVOO: The teacher gave the class a test. · SVOC: The class called the test unfair. · SVOA: The teacher put the tests in the drawer. · SVC: The test seemed difficult. · SVA: The tests are in the drawer.
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Yedi cümlenizi bir meslektaşınıza kalıp etiketlerini silerek verin; o etiketleri yeniden koysun. Uyuşmayan etiketleri ölçüte bağlayarak çözün.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: SVC ile SVA ayrımı en sık tartışılan yerdir: He is well. (SVC) / He is here. (SVA)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Yedi kalıp da aynı sözcük alanından. 2) Etiketler ölçütle savunulabiliyor. 3) Sınır durumlar tartışılmış.

VII.08 Lexical Verb Patterns in Detail *Sözlüksel Fiil Kalıpları*

SV · SVO · SVOO · SVOC · SVOA — çıkarma testiyle saptanır

Sözlüksel kalıplar arasındaki fark, fiilin kaç zorunlu öğe seçtiğidir ve bu soru sezgiyle değil, çıkarma testiyle yanıtlanır: bir öğeyi çıkardığınızda cümle bozuluyorsa o öğe zorunludur. She put the book cümlesi bozuktur, demek ki put fiili yer tümleyenini seçer ve kalıp SVOA'dır. She read the book in the library ise in the library çıkarıldığında sağlam kalır; demek ki o bir zarftır ve kalıp SVO'dur. Aynı test bütün kalıp kararlarını nesnelleştirir.

Lexical patterns differ in how many obligatory elements the verb selects; the omission test settles the question objectively.

AYRIM She put the book. ✗ (SVOA) ≠ She read the book. ✓ (SVO)

SIK HATA

✗ Zarfı tümleyen sanıp kalıbı yanlış etiketlemek.
✓ Çıkarma ve seçim testlerini uygulamak.

Türkçede zorunlu ve isteğe bağlı öğeler durum ekleriyle işaretlendiği için ayrım daha görünürdür; İngilizcede test gerekir.

KAVRAMA SORUSU Can you remove this and keep a good sentence? · Does the verb itself require it?

SINIFTA Her cümlede öğeleri tek tek sildirin; bozulan yerler zorunlu öğeleri gösterir.

1 **SV: no object slot** · SV: nesne yuvası yok

John sleeps. — *SV*

The baby cried. — *SV*

Nesne eklenemez.

~~✗John sleeps the bed.~~

2 **SVO: one object slot** · SVO: tek nesne yuvası

She opened the door. — *SVO*

~~✗She opened.~~ — *nesne zorunlu*

Tek nesne yuvası.

Nesne isim öbeği ya da cümle olabilir.

3 **SVOO: two object slots** · SVOO: iki nesne yuvası

John gave Mary a book. — *SVOO*

İki nesne de zorunludur.

~~✗John gave Mary. (belirli bağlam dışında)~~

Dative değişimi mümkündür → VII.29

4 **SVOC: the complement predicates over the object** · SVOC: tümleyen nesne üzerine yüklem kurar

They elected John president. — *SVOC*

~~✗They elected John. (anlam değişir)~~

Tümleyen nesneyi niteler.

John is president. ilişkisi vardır.

5 **SVOA: the adverbial is selected, not added** · SVOA: zarf seçilmiştir, eklenmemiştir

He placed the box under the bed. — *SVOA*

~~✗He placed the box.~~

Zarf seçilmiştir.

Eklenmiş bir zarf değildir.

6 **Diagnosing the pattern by omission** · Kalıbı çıkarma testiyle saptama

Çıkarma testi uygulanır.

Bozuluyorsa zorunludur.

Sağlam kalıyorsa zarftır.

Karar nesnelleşir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.08

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Kalıbı düzelt**

Her cümledeki kalıp hatasını bulup doğru biçimi yazın.

1. *He explained me the rule.
   CEVAP He explained the rule to me.
   'explain' çifte nesne almaz; Türkçede 'bana açıkladı' tek yapı olduğu için bu hata çok yaygındır.
2. *She suggested me to go.
   CEVAP She suggested that I go. / She suggested going.
   'suggest' nesne + mastar almaz.
3. *They discussed about the plan.
   CEVAP They discussed the plan.
4. *I want that you come.
   CEVAP I want you to come.
5. *He said me the truth.
   CEVAP He told me the truth. / He said the truth to me.

A ANALİZ *Analysis* **Sözlüksel fiil kalıbı**

Fiilin aldığı tümleyen türünü yazın.

1. enjoy
   CEVAP V + -ing (✗ to-inf).
2. want
   CEVAP V + to-inf · V + O + to-inf (✗ that-cümlesi).
3. suggest
   CEVAP V + -ing · V + that-cümlesi (✗ V + O + to-inf).
4. know
   CEVAP V + O · V + that-cümlesi · V + wh-cümlesi.
5. depend
   CEVAP V + on + O; edat zorunlu.
6. make (ettirgen)
   CEVAP V + O + çıplak mastar (etken) / V + O + to-inf (edilgen).
7. remember
   CEVAP V + -ing (geçmiş olay) · V + to-inf (yapılacak iş) — ikisi farklı anlam.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kalıp kaydı**

Değerlendirin.

1. ✗ I enjoy to read.
   CEVAP I enjoy reading.
2. ✗ He suggested me to go.
   CEVAP He suggested that I go. / He suggested going.
3. Neden kalıp anlam başına kaydedilir?
   CEVAP Aynı fiilin farklı anlamları farklı kalıp alır: I forgot to lock it / I forgot locking it — biri niyet, biri anı.
4. Kalıp ezberi neden yetmez?
   CEVAP Kalıp, tipik nesnesi ve kaydıyla birlikte öğrenilmezse üretimde yanlış eşleşir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kalıp fişi**

Beş fiil için tam kalıp fişi yazın: kalıplar, kısıtlar, anlam farkları, örnek.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş fiş.
   ÖRNEK CEVAP stop: V+-ing (bırakmak) / V+to-inf (bir şey yapmak için durmak) — He stopped smoking / He stopped to smoke. · try: V+-ing (deneme yapmak) / V+to-inf (çabalamak). · mean: V+-ing (sonuç doğurmak) / V+to-inf (niyetlenmek). · go on: V+-ing (sürdürmek) / V+to-inf (sonra yapmak). · regret: V+-ing (pişmanlık) / V+to-inf (üzülerek bildirmek).
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Beş fişinizi iki öğrenci sözlüğüyle karşılaştırın; sözlüklerin ayrıldığı yerleri işaretleyip kendi kararınızı gerekçelendirin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: suggest: [V that] [V -ing] [V wh-] ama *suggest sb to do — iki sözlük de bu kısıtı verir mi?
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Beş fiş de kalıp, kısıt, anlam farkı ve örnek içeriyor. 2) En az bir olumsuz kısıt var. 3) Sözlük karşılaştırması yapılmış.

VII.09 Copular Patterns *Bağlaç Fiil Kalıpları*

SVC (sıfat/isim/cümle/mastar/gerund tümleyen) · SVA (zorunlu yer tümleyeni)

Bağlaç fiiller olayı değil, özneyle tümleyen arasındaki ilişkiyi kurar. SVC kalıbında tümleyen özneyi niteler ya da onunla özdeşleşir; SVA kalıbında ise tümleyen bir yer ya da durum belirtir ve yine zorunludur. İki kalıbın sınırı ekole göre değişir: bazı çerçeveler She is at home cümlesini SVA sayar, bazıları edat öbeğini de yüklemsel tümleyen kabul edip SVC içinde tutar. Bu tür ihtilaflarda doğru davranış tek bir analizi resmî cevap gibi sunmak değil, alt etiket kullanmaktır.

Copular patterns relate subject and complement; the SVC/SVA boundary is school-dependent and best handled with sub-labels.

AYRIM She is happy. (SVC) ≠ She is at home. (SVA ya da SVC — ekole göre)

SIK HATA

✗ Öğrenciye SVC/SVA sınırını tek doğru cevap gibi sunmak.
✓ predicative complement / locative complement alt etiketleriyle kaydetmek.

Türkçede ek-fiil yapısı benzer bir ayrım yaratır; ama İngilizcedeki ekol tartışması aktarılamaz, açıkça anlatılmalıdır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **SVC/SVA sınırı ekole göre değişir — alt etiket kullanın**

She is at home cümlesinin kalıbı konusunda başvuru dilbilgisi kitapları anlaşmaz. Quirk geleneği zorunlu yer tümleyenini ayrı bir kalıp sayar ve SVA etiketini kullanır; Huddleston ve Pullum çerçevesi ise edat öbeğini de yüklemsel tümleyen kabul edip ayrı bir kalıp açmaya gerek görmez. İki analiz de tutarlıdır ve ikisi de aynı olguyu tarif eder. Sınıfta yapılacak doğru şey, birini seçip ötekini "yanlış" ilan etmek değil, veri modelinde alt etiket tutmaktır: predicative complement ve locative/adverbial complement. Sınav bir etiket istiyorsa o etiket öğretilir, ama ihtilafın var olduğu da söylenir.

She is happy. — *her iki ekolde de SVC*

She is at home. — *[Quirk] SVA · [CGEL-H&P] SVC*

She is there. — *aynı ihtilaf*

The meeting is at three. — *aynı ihtilaf*

Alt etiket: locative/adverbial complement

İhtilaf gizlenmez, kaydedilir.

KAVRAMA SORUSU Does the complement describe the subject or locate it? · Which framework are we using?

SINIFTA İhtilaflı örnekleri iki analizle birden gösterin; öğretmenin işi ihtilafı gizlemek değil, yönetmektir.

1 **SVC with an adjective phrase complement** · Sıfat öbeği tümleyen

She is very happy. — *AdjP tümleyen*

He seems tired. — *AdjP tümleyen*

Tümleyen özneyi niteler.

En sık SVC alt türüdür.

2 **SVC with a noun phrase complement** · İsim öbeği tümleyen

She is a teacher. — *NP tümleyen*

He became a doctor. — *NP tümleyen*

Özneyle özdeşleşir.

Nesne değildir — edilgenleşmez.

3 **SVC with a clausal complement** · Cümle tümleyen

The problem is that we are late. — *cümle tümleyen*

The question is whether he agrees.

that ve wh- cümleleri gelebilir.

Yine SVC'dir.

4 **SVC with an infinitival or gerund complement** · Mastar ve gerund tümleyen

My goal is to win. — *InfP tümleyen*

The hardest part is waiting. — *GerP tümleyen*

Çekimsiz cümleler de tümleyen olur.

Kategori değişir, işlev aynıdır.

5 **SVA with an obligatory locative complement** · Zorunlu yer tümleyeni

John is at home. — *SVA*

The keys are on the table. — *SVA*

~~✗John is.~~ — *tümleyen zorunludur*

Yer tümleyeni seçilmiştir.

6 **The SVC/SVA boundary is school-dependent** · SVC/SVA sınırı ekole göre değişir

[Quirk] SVA ayrı kalıptır.

[CGEL-H&P] SVC içinde tutar.

İki analiz de tutarlıdır.

Ekol farkı açıkça söylenir.

7 **Recommended sub-labels to avoid dispute** · İhtilafı önleyen alt etiketler

predicative complement

locative/adverbial complement

Alt etiket ihtilafı çözer.

Veri modelinde ikisi de saklanır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.09

1 KONTROLLÜ *Controlled* Tümleyen kategorisini yaz

Bağlaç fiilinden sonra gelen tümleyenin kategorisini yazın.

1. `She is a teacher.`
   CEVAP isim öbeği (NP)
2. `She seems tired.`
   CEVAP sıfat öbeği (AdjP)
3. `The meeting is at three.`
   CEVAP edat öbeği (PP)
4. `The problem is that nobody came.`
   CEVAP that cümlesi
   Bağlaç fiilinin tümleyeni cümle de olabilir; bu, 'is' fiilinin yalnız sıfat aldığı sanısını kırar.
5. `What she wants is to leave.`
   CEVAP mastar öbeği

A ANALİZ *Analysis* Bağlaç fiil kalıbı

Bağlaç fiili ve tümleyen kategorisini yazın.

1. `The soup tastes salty.`
   CEVAP Algı bağlacı taste + AdjP.
2. `She became a doctor.`
   CEVAP Durum değişimi bağlacı become + NP.
3. `The meeting is at three.`
   CEVAP be + PP (yer/zaman) — SVA sınırında; be burada bağlaç değil, konumsaldır.
4. `He remained silent.`
   CEVAP Süreklilik bağlacı remain + AdjP.
5. `It seems that he left.`
   CEVAP seem + that-cümlesi; yükseltme davranışı.
6. `The milk went sour.`
   CEVAP go + AdjP; olumsuz durum değişimi (sınırlı sıfat kümesi).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Bağlaç fiil sıfat alır

Değerlendirin.

1. `✗ The soup tastes saltily.`
   CEVAP tastes salty — bağlaç fiil özne tümleyeni olarak sıfat alır.
2. `She looks good. / She looks well. — fark?`
   CEVAP good görünüş, well sağlık. İkisi de dilbilgiseldir; well burada sıfattır.
3. `He felt bad. / ✗ He felt badly. (duygu için)`
   CEVAP felt bad — badly biçimi ancak dokunma yeteneği anlamında geçerlidir.
4. `Aynı fiil hem bağlaç hem sözlüksel olabilir mi?`
   CEVAP Evet: The soup tastes salty (bağlaç) / She tasted the soup (SVO, sözlüksel).

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Bağlaç fiil matrisi

Altı bağlaç fiiliyle altı cümle yazın; her birinde farklı bir tümleyen kategorisi kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP AdjP: The room felt cold. · NP: He became the director. · PP: The report is under review. · AdvP: The meeting is tomorrow. · that-cümlesi: It appears that we were wrong. · to-inf: She seems to know.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Altı cümlenizi eksiltiyle kısaltın (I think so, I hope not); hangi bağlaç fiilinin bu kısaltmayı kabul etmediğini işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — Will it rain? — I think so. / I hope not. (*I explain so değil)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı bağlaç fiili farklı tümleyen kategorisi alıyor. 2) Tümleyen türleri etiketlenmiş. 3) so/not eksiltisi sınanmış.

07 Argümanlar, Tümleyenler ve Zarflar

Arguments, Complements and Adjuncts

ARG

VII.10 The Three Terms *Üç Terim*

argüman · tümleyen · zarf — dört test: çıkarma, seçim, yinelenebilirlik, do so ikamesi

Bir öğenin zorunlu mu isteğe bağlı mı olduğu, dilbilgisi öğretiminin en çok sezgiye bırakılan ve en çok yanlış yapılan kararıdır. Oysa dört nesnel test vardır. Çıkarma testi öğeyi siler ve cümlenin bozulup bozulmadığına bakar. Seçim testi fiilin belirli bir edatı ya da kategoriyi zorunlu kılıp kılmadığını sorar. Yinelenebilirlik testi zarfların çoğaltılabildiğini, tümleyenlerin çoğaltılamadığını kullanır. do so testi ise ikamenin neyi kapsadığını ölçer: tümleyen kapsam içindedir, zarf dışındadır.

Four tests decide argument/complement versus adjunct: elimination, selection, iterability and do-so substitution.

AYRIM She put the book on the table. (tümleyen) ≠ She read the book in the library. (zarf)

SIK HATA

✗ “Yer bildiren öbekler zarftır” genellemesi.

✓ Testleri uygulamak: put fiilinde yer öbeği tümleyendir.

Türkçede durum ekleri zorunluluğu kısmen işaretler; İngilizcede yüzey biçimi ipucu vermez, test şarttır.

KAVRAMA SORUSU Can this be removed? · Can it be repeated?

SINIFTA Dört testi bir kontrol listesi hâline getirip her tartışmalı öğeye uygulattırın; sezgi yerine yordam geçsin.

1 **Argument: a participant licensed by the head** · Argüman: baş tarafından lisanslanan katılımcı

put → nesne + yer öbeği

Argüman baş tarafından lisanslanır.

Olayın katılımcısıdır.

Anlambilimsel bir kavramdır.

2 **Complement: a constituent selected by the head** · Tümleyen: baş tarafından seçilen öğe

She depends on her parents.

Tümleyen baş tarafından seçilir.

Edat fiile aittir.

Sözdizimsel bir kavramdır.

3 **Adjunct: optional additional information** · Zarf: isteğe bağlı ek bilgi

She read the book in the library.

Zarf isteğe bağlıdır.

Çıkarılınca cümle sağlam kalır.

Ek bilgi taşır.

4 **Test 1 — elimination** · Test 1 — çıkarma

~~✗She put the book.~~ — *tümleyen zorunlu*

She read the book. ✓ — *zarf isteğe bağlı*

Test 1: çıkarma

En hızlı testtir.

5 **Test 2 — selection** · Test 2 — seçim

depend seçer: on

put seçer: yer öbeği

Test 2: seçim

Fiil belirli bir öğeyi zorunlu kılar.

6 **Test 3 — iterability** · Test 3 — yinelenebilirlik

`She read it in the library on Monday quickly.` — *zarf çoğaltılabilir*

~~`✗She depends on her parents on her uncle.`~~ — *tümleyen çoğaltılamaz*

`Test 3: yinelenebilirlik`

`Sayı sınırı ayırt edicidir.`

7 **Test 4 — do so substitution** · Test 4 — do so ikamesi

`She put the book on the table and he did so too.` — *yer kapsam içinde*

`She read in the library and he did so in the café.` — *zarf kapsam dışında*

`Test 4: do so ikamesi`

`En ince ayrımı bu test verir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.10

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Sınavı uygula**

Verilen sınav sonucuna göre öğenin sözcük türünü yazın.

1. `'fast' — 'He runs fast' ve 'a fast car': ikisinde de biçim değişmiyor.`
   CEVAP hem sıfat hem zarf (biçimce ayrışmayan çift)
   Dağılım sınavı türü belirler: fiili niteliyorsa zarf, adı niteliyorsa sıfattır.
2. `'worth' — 'It is worth the money' (ardından NP gelir, çok/az derecelenmez).`
   CEVAP edat benzeri (sınırda) — geleneksel dilbilgisinde sıfat sayılır
3. `'near' — 'near the station' ve 'the near future'.`
   CEVAP hem edat hem sıfat
4. `'like' — 'She sings like a bird'.`
   CEVAP edat
5. `'that' — 'I know that he left'.`
   CEVAP bağlaç (ilgi zamiri değil)
   Ayırt edici: bağlaç 'that' düşürülebilir ve cümlede bir öğe yerini tutmaz.

A ANALİZ *Analysis* **Üç terim**

Öğeyi argüman / tümleyen / zarf olarak sınıflayın.

1. `She put the book on the shelf. — on the shelf`
   CEVAP Zorunlu tümleyen (aynı zamanda argüman); silinemez.
2. `She read the book on the shelf. — on the shelf`
   CEVAP Sıfat tamlayıcı (isme bağlı) ya da zarf; fiil onu seçmez.
3. `He depends on his family. — on his family`
   CEVAP Tümleyen; edat fiil tarafından seçilmiş.
4. `He works on Sundays. — on Sundays`
   CEVAP Zarf; serbest, silinebilir, yer değiştirebilir.
5. `She gave him a book. — him`
   CEVAP Argüman (dolaylı nesne).
6. `She wrote quickly. — quickly`
   CEVAP Zarf; biçim bildirir, seçilmemiştir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Ayrım sınavları**

Hangi sınav neyi gösterir?

1. `Silme sınavı`
   CEVAP Öğe çıkarılınca cümle bozuluyorsa tümleyendir.
2. `Seçim sınavı`
   CEVAP Fiil belirli bir edatı ya da kategoriyi zorunlu kılıyorsa tümleyendir.
3. `do so ikamesi`
   CEVAP do so tümleyeni içine alır, zarfı almaz: He put it there and she did so too (yer dahil).
4. `Yineleme sınavı`
   CEVAP Zarflar yinelenebilir (He worked on Sunday in the office); tümleyenler yinelenemez.
5. `Sınavlar çelişirse?`
   CEVAP Öğe sınırdadır; iki değerli kaydedilir. Bu, kusur değil sistemin doğal bulanıklığıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sınav dosyası**

Sınırda duran beş öğe seçin; dört sınavı uygulayıp gerekçeli karar yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş çözümleme.`
   ÖRNEK CEVAP He lives in Ankara — silme bozuyor → tümleyen. · She waited for an hour — silme bozmuyor → zarf. · She waited for her friend — seçim var → tümleyen. · He treated her badly — badly silinebilir ama treat biçim öğesi bekler → sınırda. · They headed north — silme bozuyor → tümleyen.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Beş kararınızı bir meslektaşınızın kararlarıyla karşılaştırın; ayrıldığınız her öğe için hangi sınavın belirleyici olduğunu tartışın ve zümre için bir öncelik sırası belirleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Sınav önceliği: dağılım > ikame > devriklik > eşdizim. 'worth' sıfat mı edat mı? — dağılım sınavı edatı destekler.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş öğe de gerçekten sınırda. 2) Dört sınav uygulanmış. 3) Karar gerekçeli ve sınav önceliğine dayalı.

VII.11 Complement Taxonomy *Tümleyen Sınıflandırması*

doğrudan nesne · dolaylı nesne · özne tümleyeni · nesne tümleyeni · zarf tümleyeni · seçilmiş edat öbeği · cümle tümleyeni

Tümleyen sınıflandırmasında iki bilgi ayrı ayrı kaydedilir: işlev ve kategori. İşlev, öğenin cümlede ne yaptığını söyler — doğrudan nesne, özne tümleyeni, nesne tümleyeni. Kategori ise öğenin ne olduğunu söyler — isim öbeği, sıfat öbeği, edat öbeği, mastar cümlesi. Aynı işlev farklı kategorilerle gerçekleşebilir: doğrudan nesne bir isim öbeği de olabilir, bir that cümlesi de. Bu iki sütunu karıştırmak, çözümleme tablolarının en yaygın kusurudur.

Complements are recorded on two independent axes: function (what it does) and category (what it is).

AYRIM I know the answer. (nesne = NP) ≠ I know that he left. (nesne = that cümlesi)

SIK HATA

✗ "Nesne isim öbeğidir" demek.
✓ "Nesne işlevi; kategorisi NP, that cümlesi, mastar ya da gerund olabilir."

Türkçede nesne belirtme ekiyle işaretlendiği için kategori çeşitliliği daha az görünür.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **İşlev ile kategori ayrı sütunlardır**

Bir çözümleme tablosunda "nesne" bir işlev adıdır, "isim öbeği" ise bir kategori adıdır; ikisi aynı sütuna yazıldığında sistem çöker, çünkü aynı işlev birçok kategoriyle gerçekleşir. I know the answer, I know that he left, I know where he is ve I want to leave cümlelerinin hepsinde işlev doğrudan nesnedir ama kategoriler sırasıyla isim öbeği, that cümlesi, wh- cümlesi ve mastar cümlesidir. Bu ayrımı kurmayan bir tablo, öğrenciye "nesne demek isim demek" gibi yanlış bir genelleme öğretir ve cümle nesnesi olan yapıları çözümleyemez hâle getirir.

`I know the answer.` — *işlev: nesne · kategori: NP*

`I know that he left.` — *işlev: nesne · kategori: that cümlesi*

`I know where he is.` — *işlev: nesne · kategori: wh- cümlesi*

`I want to leave.` — *işlev: nesne · kategori: mastar cümlesi*

`I enjoy reading.` — *işlev: nesne · kategori: gerund cümlesi*

`Tek sütun bu beş satırı taşıyamaz.`

KAVRAMA SORUSU What job does it do? · What kind of phrase is it?

SINIFTA Çözümleme tablosunu iki sütunlu yaptırın: işlev ve kategori. Tek sütun her zaman yetersiz kalır.

1 **Direct object — NP, pronoun, that-clause, wh-clause, infinitival, gerund-participial** · Doğrudan nesne

`I know the answer.` — *NP*

`I know that he left.` — *that cümlesi*

`I know where he is.` — *wh- cümlesi*

`I want to leave.` — *mastar · I enjoy reading.* | *gerund*

2 **Indirect object — NP or pronoun** · Dolaylı nesne

`She gave me a book.` — *dolaylı nesne: me*

`Kategori: NP ya da zamir.`

`Doğrudan nesneden önce gelir.`

`Edatlı biçime çevrilebilir → VII.29`

3 **Subject complement — AdjP, NP, PP, AdvP, clause, InfP, GerP** · Özne tümleyeni

`She is happy.` — *AdjP*

`She is a teacher.` — *NP*

`She is in the garden.` — *PP*

`İşlev aynı, kategori farklı.`

4 **Object complement — AdjP, NP, PP, bare infinitive, -ing, to-infinitive** · Nesne tümleyeni

They made him angry. — *AdjP*

They elected him president. — *NP*

They made him leave. — *yalın mastar*

I saw him leaving. — *-ing*

5 **Adverbial/locative complement — PP, AdvP** · Zarf/yer tümleyeni

She put the book on the table. — *PP*

She put it there. — *AdvP*

Zorunludur, zarf değildir.

AYRICA VII.10 testleri

6 **Selected PP — verb-specific preposition** · Seçilmiş edat öbeği

depend on her parents

listen to the radio

Edatı fiilin anlamı seçer.

AYRICA VII.24

7 **Clausal complement — finite or non-finite** · Cümle tümleyeni

I know that he left. — *çekimli*

I want to leave. — *çekimsiz*

İkisi de cümle tümleyenidir.

Çekimlilik ayrı bir özelliktir.

8 **NOTE: function and category are separate columns** · NOT: işlev ile kategori ayrı sütunlardır

İşlev sütunu: nesne, tümleyen, zarf

Kategori sütunu: NP, AdjP, PP, cümle

İki sütun karıştırılmaz.

v1.0'da karışmıştı; burada ayrıldı.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.11

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Özne tümleyeninin kategorisi**

Altı çizili özne tümleyeninin kategorisini yazın.

1. He is [a doctor].
   CEVAP isim öbeği
2. He is [ready].
   CEVAP sıfat öbeği
3. He is [in trouble].
   CEVAP edat öbeği
4. The truth is [that he lied].
   CEVAP that cümlesi
5. His plan is [to resign].
   CEVAP mastar öbeği
   Aynı işlev beş farklı kategoriyle doldurulabilir; bu, işlev–kategori ayrımını gösteren en temiz örnektir.
6. What matters is [how you say it].
   CEVAP wh- cümlesi

A ANALİZ *Analysis* Tümleyen sınıflandırması

Tümleyenin türünü ve kategorisini yazın.

1. `She is a teacher. — a teacher`
   CEVAP Özne tümleyeni · NP.
2. `They made him angry. — angry`
   CEVAP Nesne tümleyeni · AdjP.
3. `He believes that she left. — that she left`
   CEVAP Doğrudan nesne · çekimli that-cümlesi.
4. `She wants to go. — to go`
   CEVAP Doğrudan nesne · mastar cümleciği.
5. `He insisted on leaving. — on leaving`
   CEVAP Edat tümleyeni · gerund cümleciği.
6. `She asked me where he was. — where he was`
   CEVAP Doğrudan nesne · dolaylı wh-cümlesi.
7. `They put it in the box. — in the box`
   CEVAP Yer tümleyeni · PP.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Tümleyen kategorisi

Değerlendirin.

1. `Tümleyen yalnız isim öbeği midir?`
   CEVAP Hayır — NP, AdjP, PP, AdvP, çekimli cümlecik, mastar ve gerund cümlecikleri tümleyen olabilir.
2. `Nesne ile nesne tümleyeni farkı?`
   CEVAP Nesne bağımsız gönderimlidir; nesne tümleyeni nesneyi yükler: They elected him (nesne) chairman (tümleyen).
3. `✗ She is a teacher — a teacher nesnedir.`
   CEVAP Hayır — özne tümleyenidir; edilgenleşmez ve özneyle özdeştir.
4. `Tümleyen kategorisi neden ayrı kaydedilir?`
   CEVAP Aynı işlev farklı kategorilerle gerçekleşir; öğretimde kategori yuvası açık bırakılmazsa öğrenci yalnız NP üretir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Tek işlev, çok kategori

Özne tümleyeni işlevini altı farklı kategoriyle gerçekleştirin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP NP: She is the director. · AdjP: She is competent. · PP: She is in charge. · AdvP: The meeting is tomorrow. · Mastar: Her aim is to succeed. · Gerund: Her hobby is painting. · that-cümlesi: The problem is that nobody came.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Altı cümlenizi bir öğrenci düzeyine göre ayıklayın: hangi kategoriler A2'de, hangileri B2'de öğretilebilir? Sıralamanızı gerekçelendirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: sıfat (A1) → isim öbeği (A1) → edat öbeği (A2) → -ing (B1) → mastar (B1) → that cümlesi (B2)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı farklı kategori özne tümleyeni işlevinde. 2) İşlev sabit, kategori değişken. 3) Düzey sıralaması gerekçelendirilmiş.

VII.12 Adjunct Taxonomy *Zarf Sınıflandırması*

zaman · yer · durum · derece · sebep · amaç · koşul · ödün · sonuç · araç · bakış açısı

Zarf sınıflandırması anlambilimsel bir listedir: her alt tür, zarfın cümleye kattığı bilgi türünü adlandırır. Bu liste öğretim için son derece yararlıdır ama sözdizimsel bir iddia taşımaz — alt türlerin cümledeki konumu, hareket serbestliği ve kapsamı aynı değildir. Quirk geleneği bu farkı üç sınıfla yakalar: adjunct cümlenin içindedir, disjunct cümlenin tamamı hakkında yorum yapar, conjunct ise cümleleri birbirine bağlar. Bu üçlü ayrım, anlambilimsel listeden daha derindir.

The adjunct taxonomy is semantic; the adjunct/disjunct/conjunct distinction captures the syntactic differences the semantic list hides.

AYRIM She spoke frankly. (adjunct: nasıl konuştu) ≠ Frankly, she was wrong. (disjunct: konuşucunun yorumu)

SIK HATA

```
✗ Bütün zarfları tek bir sözdizimsel sınıf saymak.
✓ adjunct / disjunct / conjunct ayrımını kurmak.
```

Türkçede de cümle zarfları ile eylem zarfları ayrışır; ayrım aktarılabilir.

KAVRAMA SORUSU Is this about the action or about the whole statement? · Could it move to the front?

SINIFTA Aynı zarfı cümle başına ve fiilin yanına koydurup anlamın değişip değişmediğini sordurun.

1 **Time, frequency, duration** · Zaman, sıklık, süre

`yesterday` — *zaman*
`often` — *sıklık*
`for two hours` — *süre*
`Üçü ayrı alt türdür.`

2 **Place, manner, degree** · Yer, durum, derece

`in London` — *yer*
`carefully` — *durum*
`very much` — *derece*
`En sık üç alt tür.`

3 **Reason, purpose, condition** · Sebep, amaç, koşul

`because of the rain` — *sebep*
`to save money` — *amaç*
`if necessary` — *koşul*
`Öbek ya da cümle olabilir.`

4 **Concession, result** · Ödün, sonuç

`despite the rain` — *ödün*
`so loudly that…` — *sonuç*
`İkisi zıt ilişkiler kurar.`
`Bağlaç seçimi kritiktir.`

5 **Instrument, means, accompaniment** · Araç, yol, birliktelik

`with a knife` — *araç*
`by train` — *yol*
`with John` — *birliktelik*
`with üç ayrı işlevde geçer.`

6 **Viewpoint and comment** · Bakış açısı ve yorum

`financially` — *bakış açısı*
`fortunately` — *yorum*
`İkisi cümlenin tamamını kapsar.`
`Disjunct sınıfına girer.`

7 **Adjunct, disjunct and conjunct** · Üç alt sınıf

adjunct: cümlenin içindedir

disjunct: cümle hakkında yorum yapar

conjunct: cümleleri bağlar

[Quirk] terminolojisi

8 **The subtypes do not all have identical syntactic status** · Alt türlerin sözdizimsel statüsü aynı değildir

Alt türlerin statüsü aynı değildir.

Anlambilimsel liste sözdizimsel iddia taşımaz.

Sınıflandırma öğretimseldir.

Bunu söylemek dürüstlüktür.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.12

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Zarf türünü yaz**

Altı çizili zarfın türünü yazın.

1. He speaks [quietly].
   CEVAP biçim zarfı
2. She lives [here].
   CEVAP yer zarfı
3. We met [yesterday].
   CEVAP zaman zarfı
4. He [often] forgets.
   CEVAP sıklık zarfı
5. [Frankly], I disagree.
   CEVAP cümle zarfı (duruş)
   Cümle zarfı eylemi değil, konuşmacının bütün önermeye bakışını niteler; virgülle ayrılması bunun işaretidir.
6. It is [very] cold.
   CEVAP derece zarfı
7. [However], the plan failed.
   CEVAP bağlayıcı zarf

A ANALİZ *Analysis* **Zarf sınıflandırması**

Zarfın anlamsal türünü ve kapsamını yazın.

1. He spoke quietly.
   CEVAP Biçim zarfı · yüklem kapsamı.
2. Frankly, he was wrong.
   CEVAP Söylem zarfı (üslup) · cümle kapsamı.
3. Probably he was wrong.
   CEVAP Kip zarfı · önerme kapsamı.
4. He was, however, wrong.
   CEVAP Bağlayıcı zarf · metin kapsamı.
5. He works in Ankara.
   CEVAP Yer zarfı · yüklem kapsamı.
6. He rarely works.
   CEVAP Sıklık zarfı · yüklem kapsamı, kutupluluğu etkiler.
7. Unfortunately, the plan failed.
   CEVAP Değerlendirme zarfı · cümle kapsamı.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Zarf konumu**

Değerlendirin.

1. `Cümle zarfı ile yüklem zarfı konumca nasıl ayrılır?`
   CEVAP Cümle zarfı başa gelip virgülle ayrılabilir ve olumsuzluk kapsamına girmez; yüklem zarfı girer.
2. `He didn't speak frankly. / Frankly, he didn't speak. — fark?`
   CEVAP Birincide frankly konuşma biçimini niteler ve olumsuzluk kapsamındadır; ikincide yazarın kendi söylemini niteler.
3. `✗ He works hardly.`
   CEVAP He works hard. — hardly örtük olumsuzluktur, biçim zarfı değildir.
4. `Hopefully cümle zarfı olarak kullanılabilir mi?`
   CEVAP Kullanımda yerleşmiştir; kuralcı itiraz vardır ama ölçünlü yazıda yaygındır. Öğrenciye kayıt uyarısıyla öğretilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yedi zarf türü**

Yedi farklı zarf türünü tek bir paragrafta kullanın ve her birini etiketleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Paragraf + etiketler.`
   ÖRNEK CEVAP Frankly (söylem), the committee has rarely (sıklık) worked so quickly (biçim). Unfortunately (değerlendirme), it met only twice in Ankara (yer). The vote will probably (kip) be held tomorrow (zaman); however (bağlayıcı), no agenda has been circulated.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Paragrafınızdaki yedi zarfı tek tek silin; hangisinin silinmesi cümleyi bozuyor (zorunlu tümleyen), hangisi yalnızca bilgi eksiltiyor? İkiye ayırın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: He lives in Bursa. (zorunlu — SVA) He works quietly in Bursa on Mondays. (ikisi de isteğe bağlı)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Yedi zarf türü de etiketlenmiş. 2) Zorunlu ve isteğe bağlı zarflar ayrılmış. 3) Paragraf doğal okunuyor.

08 Öbek Kategorileri ve İç Yapı

Constituent Categories and Internal Structure

CONST

VII.13 Category Inventory *Kategori Envanteri*

NP/DP · AdjP · AdvP · PP · VP · çekimli cümle · mastar cümlesi · gerund-ortaç cümlesi · ilgi cümlesi

Kategori envanteri, cümlenin yapı taşlarının listesidir. Her öbeğin bir başı vardır ve öbek adını o baştan alır: isim öbeğinin başı isim, edat öbeğinin başı edattır. Baş dışındaki öğeler ya niteleyicidir ya da tümleyendir. Bu envanterin önemi şuradadır: cümle çözümlemesi işlev sütununu doldurduktan sonra durmaz — her işlevin bir kategori karşılığı vardır ve o kategorinin de kendi iç yapısı çözümlenir. Çözümleme, öbek içine inildiğinde tamamlanır.

The category inventory lists the building blocks; every phrase is named after its head, and analysis is complete only when phrase-internal structure is described.

AYRIM İşlev: nesne ≠ Kategori: NP

SIK HATA

```
✗ Çözümlemeyi işlev etiketlerinde bırakmak.
✓ Her öğenin kategorisini ve iç yapısını da yazmak.
```

Türkçe öğe çözümlemesi geleneği de işlev ağırlıklıdır; öbek içi çözümleme alışkanlığı ayrıca kazandırılmalıdır.

KAVRAMA SORUSU What is the head of this phrase? · What is inside it?

SINIFTA Bir cümlenin bütün öbeklerini kutulayıp her kutunun başını işaretlettirin.

1. **NP/DP — head noun/determiner** · İsim/Belirleyici öbeği

   `Det + ön niteleyici + BAŞ + tümleyen/art niteleyici`

   `the very tall students from Ankara`

   `Baş: students`

   AYRICA VII.14

2. **AdjP — head adjective** · Sıfat öbeği

   `Niteleyici + BAŞ + tümleyen`

   `extremely proud of her students`

   `Baş: proud`

   AYRICA VII.15

3. **AdvP — head adverb** · Zarf öbeği

   `Niteleyici + BAŞ`

   `surprisingly quickly`

   `Baş: quickly`

   AYRICA VII.16

4. **PP — preposition + complement** · Edat öbeği

   `Edat + tümleyen`

   `in the room · after leaving`

   `Baş: edat`

   AYRICA VII.17

5. **VP — auxiliaries + lexical verb + complements/adjuncts** · Fiil öbeği

   `Yardımcılar + sözlüksel fiil + tümleyenler`

   `has been reading the book`

   `Baş: read`

   `Yardımcılar baş değildir.`

6 **Finite clause, infinitival clause, gerund-participial clause** · Cümle türü öbekler

`that he left` — *çekimli cümle*

`to leave` — *mastar cümlesi*

`leaving` — *gerund-ortaç cümlesi*

Üçü de öbek gibi işlev görür.

7 **Relative clause** · İlgi cümlesi

`who won the competition`

İsim öbeğini niteler.

Kendi içinde tam bir cümledir.

AYRICA VII.21

8 **The NP ↔ DP analysis differs by school** · NP/DP çözümlemesi ekole göre değişir

NP: baş isimdir.

DP: baş belirleyicidir.

Ekol farkıdır.

Bu kitap NP terimini kullanır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.13

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İki sütunu doldur**

Altı çizili öğe için kategori ve işlevi ayrı ayrı yazın.

1. `[The old man] left early.`
   CEVAP kategori: NP · işlev: özne
2. `She became [a lawyer].`
   CEVAP kategori: NP · işlev: özne tümleyeni
   Aynı kategori (NP) iki ayrı işlevde: sütunları ayırmanın nedeni budur.
3. `He put it [on the desk].`
   CEVAP kategori: PP · işlev: zorunlu yer tümleyeni
4. `They painted the door [green].`
   CEVAP kategori: AdjP · işlev: nesne tümleyeni
5. `[Running late], she left.`
   CEVAP kategori: -ing öbeği · işlev: zarf tümleyeni

A ANALİZ *Analysis* **Kategori mi işlev mi?**

Altı çizili öğenin kategorisini ve cümledeki işlevini ayrı ayrı yazın.

1. `The old man left.` — `the old man`
   CEVAP Kategori: NP · İşlev: özne.
2. `She is very tired.` — `very tired`
   CEVAP Kategori: AdjP · İşlev: özne tümleyeni.
3. `He walked into the room.` — `into the room`
   CEVAP Kategori: PP · İşlev: yer tümleyeni.
4. `Quite surprisingly, it worked.` — `quite surprisingly`
   CEVAP Kategori: AdvP · İşlev: cümle zarfı.
5. `That he lied is obvious.` — `that he lied`
   CEVAP Kategori: çekimli cümlecik · İşlev: özne.
6. `To leave now would be rude.` — `to leave now`
   CEVAP Kategori: mastar cümleciği · İşlev: özne.
7. `Smoking is banned.` — `smoking`
   CEVAP Kategori: gerund cümleciği · İşlev: özne.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Envanterin mantığı**

Değerlendirin.

1. `Neden kategori ve işlev ayrı sütunlardır?`
   CEVAP Aynı kategori birçok işlev, aynı işlev birçok kategori taşır. Tek sütun kullanılırsa çözümleme çöker.
2. `✗ the old man bir öznedir.`
   CEVAP the old man bir isim öbeğidir; öznelik onun bu cümledeki işlevidir.
3. `Beş öbek kategorisi hangileridir?`
   CEVAP NP, VP, AdjP, AdvP, PP. Cümlecikler ayrı bir düzeydedir.
4. `Öbek en az kaç sözcüktür?`
   CEVAP Bir. Tek sözcük de bir öbeği baş olarak gerçekleştirir: Dogs bark — Dogs bir NP'dir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **İki sütunlu fiş**

Bir cümlenin bütün öğelerini kategori ve işlev sütunlarıyla fişleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Cümle + tablo.`
   ÖRNEK CEVAP Cümle: Yesterday the new director quietly informed the staff of the decision. · yesterday — AdvP / zaman zarfı · the new director — NP / özne · quietly — AdvP / biçim zarfı · informed — VP başı / yüklem · the staff — NP / nesne · of the decision — PP / tümleyen
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Fişinizi bir meslektaşınızınkiyle karşılaştırın; kategori sütununda değil işlev sütununda ayrıldığınız yerleri işaretleyip nedenini yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'in the morning' kategori olarak PP, işlev olarak zaman zarfı tümleyeni — kategori kolay, işlev tartışmalı olabilir.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Bütün öğeler iki sütunda da doldurulmuş. 2) Kategori ile işlev karıştırılmamış. 3) Ayrılıklar gerekçelendirilmiş.

VII.14 Noun Phrase Internal Structure *İsim Öbeğinin İç Yapısı*

`ön alan (predeterminer–determiner–postdeterminer) · ön niteleyiciler · BAŞ · art niteleyiciler ve tümleyenler`

İsim öbeği, İngilizcenin en karmaşık iç yapısına sahip öbeğidir ve akademik yazıda içeriğin çoğunu o taşır. Yapı dört bölgeye ayrılır: belirleyici ön alanı sabit sıralıdır, ön niteleyiciler sıfat sıralaması kuralına uyar, baş isim merkezdedir, art niteleyiciler ve tümleyenler ise sağa doğru açılır ve özyinelemeye izin verir. Tam bir örnek üzerinde bu dört bölgeyi işaretlemek, İngilizce isim öbeği çözümlemesinin bütün kurallarını tek seferde görünür kılar.

The NP has four zones: determiner area, premodifiers, head, postmodifiers/complements — the last opening recursively to the right.

AYRIM the fact that he left (tümleyen) ≠ the book that he read (art niteleyici)

SIK HATA

```
✗ a red big car · the Italian beautiful table
✓ a big red car · the beautiful Italian table
```

Türkçede sıfat sıralaması esnektir ve vurguyla belirlenir; İngilizcedeki sabit sıra ezber gerektirir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **İsim tümleyeni ile art niteleyici aynı şey değildir**

the fact that he left ve the book that he read öbekleri yüzeyde aynı görünür ama farklı yapılardır. Birincisinde that cümlesi ismin içeriğini verir — olgu, onun ayrılmış olmasıdır; cümlede hiçbir öğe eksik değildir ve that bir bağlaçtır. İkincisinde ise that bir ilgi zamiridir, cümlede nesne yuvası boştur ve öbek ismi niteler. Sınama basittir: gömülü cümlede eksik bir öğe var mı? Varsa art niteleyici (ilgi cümlesi), yoksa tümleyendir. Bu ayrım fact, idea, claim, belief, news gibi soyut isimlerde sürekli karşımıza çıkar.

`the fact that he left` — *tümleyen: eksik öğe yok*

`the book that he read ___` — *art niteleyici: nesne eksik*

`the claim that costs fell` — *tümleyen*

`the report that we discussed ___` — *art niteleyici*

`the idea that it works` — *tümleyen*

`Sınama: gömülü cümlede boş yuva var mı?`

KAVRAMA SORUSU Which zone does this word belong to? · Is this a complement or a modifier?

SINIFTA Uzun bir isim öbeğini dört bölgeye ayırttırın; her bölgenin kendi kuralı olduğu böyle görülür.

1 **Predeterminer – determiner – postdeterminer** · Belirleyici ön alanı

`all those three students`

`predeterminer: all · half · both`

`determiner: the · those · my`

`postdeterminer: three · many · few`

2 **Premodifiers** · Ön niteleyiciler

`extremely intelligent students`

`Ön niteleyici sıfat öbeğidir.`

`Kendi niteleyicisini alabilir.`

`Sıralama kuralına uyar.`

3 **Head noun** · Baş isim

`students` — *baş isim*

`Öbek adını baştan alır.`

`Sayı ve uyum baştan gelir.`

`Merkezdedir.`

4 **Postmodifiers and complements** · Art niteleyiciler ve tümleyenler

`from Ankara` — *PP art niteleyici*

`who won the competition` — *ilgi cümlesi*

`Sağa doğru açılır.`

`Özyinelemeye izin verir.`

5 **Full worked example** · Tam çözümleme örneği

`all those three extremely intelligent students from Ankara who won the competition`

`Dört bölge tek öbekte görülür.`

`Baş: students`

`Gömme derinliği: 1`

6 **Adjective ordering: Opinion–Size–Age–Shape–Colour–Origin–Material–Purpose** · Sıfat sıralaması

`Opinion–Size–Age–Shape–Colour–Origin–Material–Purpose`

`a beautiful large old round red Italian wooden dining table`

`Sıra sabittir.`

`İhlal kulağa yanlış gelir.`

7 **ADDED: comma between same-type adjectives** · EKLENDİ: aynı türden sıfatlar arasında virgül

`a big, red car` — *aynı türden iki sıfat: virgül*

`a big red car` — *farklı türden: virgülsüz*

`Sınama: araya and konabiliyor mu?`

`Konabiliyorsa virgül gelir.`

8 **Noun-phrase complement ↔ postmodifier** · İsim tümleyeni ile art niteleyici farkı

`the fact that he left` — *tümleyen*

`the book that he read` — *art niteleyici*

`Sınama: boş yuva var mı?`

`Ayrım soyut isimlerde kritiktir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.14

1 KONTROLLÜ *Controlled* İsim öbeği yuvalarını etiketle

Öbekteki her öğenin yuvasını yazın.

1. `all — 'all the three old books'`
   CEVAP ön belirleyici
2. `the — 'all the three old books'`
   CEVAP merkez belirleyici
3. `three — 'all the three old books'`
   CEVAP son belirleyici (sayı)
4. `old — 'all the three old books'`
   CEVAP ön niteleyici (sıfat)
5. `books — 'all the three old books'`
   CEVAP baş (head)
   Baş, öbeğin bütününün yerini tutabilen öğedir: 'all the three old books' yerine 'they' konabilir.
6. `on the shelf — 'the books on the shelf'`
   CEVAP art niteleyici (PP)

A ANALİZ *Analysis* İsim öbeği ayrıştırması

Belirleyici, ön niteleyici, baş ve son niteleyicileri gösterin.

1. `the three old stone houses on the hill`
   CEVAP Det: the · Niceleyici: three · Ön nit.: old (nitelik), stone (madde) · Baş: houses · Son nit.: on the hill (PP).
2. `a very interesting book that I read last year`
   CEVAP Det: a · Ön nit.: very interesting (AdjP) · Baş: book · Son nit.: that I read last year (ilgi cümlesi).
3. `both of my brother's old cars`
   CEVAP Ön belirleyici: both of · Tamlayan: my brother's · Ön nit.: old · Baş: cars.
4. `the man responsible for the delay`
   CEVAP Det: the · Baş: man · Son nit.: responsible for the delay (sonda AdjP — tümleyen aldığı için).
5. `all the other students taking the exam`
   CEVAP Ön belirleyici: all · Det: the · Ön nit.: other · Baş: students · Son nit.: taking the exam (indirgenmiş ilgi cümlesi).
6. `something strange`
   CEVAP Baş: something · Son nit.: strange — belgisiz zamirlerde sıfat sonra gelir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* İsim öbeği kısıtları

Değerlendirin.

1. `✗ the my book`
   CEVAP Belirleyici yuvası tektir: my book / the book.
2. `✗ a strange something`
   CEVAP something strange — belgisiz zamir son niteleyici alır.
3. `✗ the responsible man for the delay`
   CEVAP Tümleyen alan sıfat öbeği başa geçemez: the man responsible for the delay.
4. `Ön niteleyici sırası neden sabittir?`
   CEVAP Öznellikten nesnelliğe doğru dizilir: değerlendirme → boyut → yaş → biçim → renk → köken → madde → amaç. Sapma belirtili duyulur.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Azami isim öbeği**

Bütün yuvaları dolu bir isim öbeği kurun ve her yuvayı etiketleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — NP + etiketler.`
   ÖRNEK CEVAP all those first three beautiful old round red Italian wooden dining tables in the hall that we bought last year — Ön belirleyici: all · Det: those · Sıra: first · Sayı: three · Değerlendirme: beautiful · Yaş: old · Biçim: round · Renk: red · Köken: Italian · Madde: wooden · Amaç: dining · Baş: tables · PP: in the hall · İlgi cümlesi: that we bought last year
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Azami öbeğinizi bir ders kitabı metnindeki en uzun isim öbeğiyle karşılaştırın; gerçek metinlerde kaç yuvanın dolduğunu sayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: all the three very old wooden chairs in the corner that we bought last year — gerçek metinde genelde en çok üç yuva doludur.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Belirleyici, ön niteleyici, baş ve art niteleyici yuvaları etiketlenmiş. 2) Öbek dilbilgisel olarak doğru. 3) Gerçek metinle karşılaştırma yapılmış.

VII.15 Adjective Phrase Internal Structure *Sıfat Öbeğinin İç Yapısı*

`Adj · Adv + Adj · Adj + PP · Adj + mastar · Adj + çekimli cümle · konum kısıtlı sıfatlar`

Sıfat öbeği, bir sıfatı baş alan ve solunda niteleyici, sağında tümleyen taşıyabilen bir yapıdır. Sağdaki tümleyen sıfat tarafından seçilir: afraid fiili of edatını, happy ise mastarı seçer. Ayrıca bazı sıfatlar konum kısıtlıdır: main yalnızca ismin önünde, asleep yalnızca yüklem konumunda kullanılır. Bu kısıt sözlükte kaydedilmesi gereken bir bilgidir ve öğrenci onu ancak hatayla keşfeder.

The AdjP takes modifiers on the left and selected complements on the right; some adjectives are restricted to attributive or predicative position.

AYRIM the main reason ✓ / the reason is main ✗ · the asleep child ✗ / the child is asleep ✓

SIK HATA

```
✗ the asleep baby · the reason is main
✓ the sleeping baby · the main reason
```

Türkçede sıfatlar hem ad önü hem yüklem konumunda serbestçe kullanılır; kısıt kavramı yoktur.

KAVRAMA SORUSU Can this adjective go before the noun? · What does it select on its right?

SINIFTA Sıfatları iki konumda birden denettirin; kısıtlı olanlar hemen ortaya çıkar.

1 **Adj alone** · Yalnız sıfat

`happy` — *yalnız sıfat*

`En yalın AdjP biçimi.`

`Baş tek başına öbek kurar.`

`She is happy.`

2 **Adv + Adj** · Zarf + sıfat

`very happy` — *Adv + Adj*

`extremely difficult`

`Niteleyici solda durur.`

`Derece bildirir.`

3 **Adj + PP** · Sıfat + edat öbeği

`afraid of spiders` — *Adj + PP*

`good at maths · interested in art`

`Edatı sıfat seçer.`

`Ezberlenmesi gerekir.`

4 **Adv + Adj + PP** · Zarf + sıfat + edat öbeği

`extremely proud of her students`

`Niteleyici + baş + tümleyen`

`Üç öğe bir arada.`

`Tam AdjP yapısı.`

5 **Adj + to-infinitive** · Sıfat + mastar

`happy to help` — *Adj + mastar*

`ready to leave · easy to understand`

`Mastar tümleyendir.`

AYRICA C1.ADJ.01

6 **Adj + finite clause** · Sıfat + çekimli cümle

`certain that he is right`

`aware that it failed`

`Çekimli cümle tümleyen olur.`

`that düşebilir.`

7 **Attributive-only and predicative-only adjectives** · Konum kısıtlı sıfatlar

`main` — *yalnız ön konum*

`asleep` — *yalnız yüklem konumu*

`Kısıt sözlükte kaydedilir.`

`utter · sheer · mere · alive · afraid`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.15

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Sıfat öbeğini ayır**

Sıfat öbeğinde derece belirteci, baş ve tümleyeni ayırın.

1. `very fond of music`
   CEVAP derece: very · baş: fond · tümleyen: of music
   'fond' tümleyensiz kullanılamaz: 'He is fond.' bozuktur. Zorunlu tümleyen sıfatlar ayrı bir sınıftır.
2. `too tired to walk`
   CEVAP derece: too · baş: tired · tümleyen: to walk
3. `quite sure that he left`
   CEVAP derece: quite · baş: sure · tümleyen: that cümlesi
4. `extremely cold`
   CEVAP derece: extremely · baş: cold · tümleyen: yok
5. `good enough for the job`
   CEVAP derece: enough (sonda) · baş: good · tümleyen: for the job
   'enough' sıfattan sonra, addan önce gelir — konumu sınavlarda sık sorulur.

A ANALİZ *Analysis* **Sıfat öbeği ayrıştırması**

Derece belirteci, baş ve tümleyeni gösterin.

1. `extremely difficult`
   CEVAP Derece: extremely · Baş: difficult.
2. `proud of his children`
   CEVAP Baş: proud · Tümleyen: of his children (PP).
3. `so tired that he fell asleep`
   CEVAP Derece: so · Baş: tired · Tümleyen: that-cümlesi.
4. `easy to please`
   CEVAP Baş: easy · Tümleyen: to please (mastar; boşluk nesne konumunda).
5. `much better than expected`
   CEVAP Derece: much · Baş: better (karşılaştırma) · Tümleyen: than expected.
6. `aware that a mistake had been made`
   CEVAP Baş: aware · Tümleyen: that-cümlesi.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sıfat öbeği konumu**

Değerlendirin.

1. Neden ✗ the proud of his children man?
   CEVAP Tümleyen alan sıfat öbeği ön niteleyici olamaz: the man proud of his children.
2. He is easy to please / He is eager to please — fark?
   CEVAP easy: yükseltme benzeri, he mastarın nesnesidir. eager: denetim, he mastarın öznesidir.
3. ✗ very asleep
   CEVAP asleep yalnız yüklem konumunda kullanılır ve derece almaz: fast asleep.
4. Hangi sıfatlar derece almaz?
   CEVAP Sınıflandırıcı ve mutlak sıfatlar: nuclear, dead, unique — ✗ very nuclear.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sıfat öbeği matrisi**

Altı sıfat öbeği kurun: derece + baş + farklı tümleyen kategorileri.

1. GÖREV 1 (temel) — Altı öbek.
   ÖRNEK CEVAP quite happy (yalın) · extremely proud of them (PP) · so tired that she left (that-cümlesi) · rather difficult to explain (mastar) · very aware of the risks (PP) · far more expensive than the alternative (karşılaştırma tümleyeni)
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Altı sıfat öbeğinizin tümleyenini silin; hangilerinin bozulduğunu (zorunlu tümleyen) işaretleyin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: fond of music (*He is fond. bozuk — zorunlu) / very tired (tümleyensiz de tam)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Derece belirteci, baş ve tümleyen ayrı ayrı etiketlenmiş. 2) En az üç farklı tümleyen kategorisi var. 3) Zorunlu tümleyenler işaretlenmiş.

VII.16 Adverb Phrase Internal Structure *Zarf Öbeğinin İç Yapısı*

Adv · niteleyici + Adv · Adv + tümleyen · karşılaştırmalı zarf öbekleri

Zarf öbeği, öbekler arasında en yalın iç yapıya sahip olanıdır: çoğu zaman tek bir zarftan oluşur, önüne bir derece niteleyicisi alabilir ve seyrek olarak bir tümleyen taşır. Karşılaştırmalı biçimlerde ise than ile kurulan bir tümleyen öbeğe eklenir. Yalınlığına rağmen zarf öbeğinin cümledeki konumu serbesttir ve bu serbestlik kapsam farkları yaratır — konum değişimi çoğu zaman anlam değişimidir.

The AdvP is structurally the simplest phrase, but its positional freedom creates scope differences.

AYRIM She spoke frankly. ≠ Frankly, she spoke.

SIK HATA

✗ Zarf konumunu keyfî saymak.
✓ Konumun kapsamı belirlediğini görmek.

Türkçede zarf konumu da anlam taşır; sezgi aktarılabilir.

KAVRAMA SORUSU What does this adverb take into its scope? · Can it move?

SINIFTA Aynı zarfı üç konuma taşıttırın ve anlam değişimini yazdırın.

1 **Adv alone** · Yalnız zarf

slowly — *yalnız zarf*
Tek öğeli AdvP.
En sık biçimdir.
He walked slowly.

2 **Modifier + Adv** · Niteleyici + zarf

very slowly — *niteleyici + zarf*
surprisingly quickly
Derece niteleyicisi solda.
Yapı AdjP ile koşuttur.

3 **Adv + complement** · Zarf + tümleyen

`fortunately for us` — *zarf + tümleyen*

`independently of the results`

`Seyrek bir yapıdır.`

`Tümleyen edat öbeğidir.`

4 **Comparative adverb phrases** · Karşılaştırmalı zarf öbekleri

`more carefully than before`

`as quickly as possible`

`than/as ile tümleyen gelir.`

`Karşılaştırma cümlesi de olabilir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.16

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Zarf öbeğini ayır**

Zarf öbeğinin başını ve varsa tümleyenini yazın.

1. `very quickly`
   CEVAP baş: quickly · tümleyen: yok
2. `independently of the others`
   CEVAP baş: independently · tümleyen: of the others
3. `much more carefully than before`
   CEVAP baş: carefully · tümleyen: than before
4. `quite soon`
   CEVAP baş: soon · tümleyen: yok
5. `luckily for us`
   CEVAP baş: luckily · tümleyen: for us
   Cümle zarfları da tümleyen alabilir; bu, zarf öbeğinin isim öbeği kadar yapılı olduğunu gösterir.

A ANALİZ *Analysis* **Zarf öbeği ayrıştırması**

Derece belirteci ve başı gösterin; öbeğin kapsamını yazın.

1. `very quickly`
   CEVAP Derece: very · Baş: quickly · Kapsam: yüklem.
2. `quite surprisingly`
   CEVAP Derece: quite · Baş: surprisingly · Kapsam: cümle.
3. `much more carefully than before`
   CEVAP Derece: much · Baş: more carefully · Tümleyen: than before · Kapsam: yüklem.
4. `almost never`
   CEVAP Derece: almost · Baş: never · Kapsam: yüklem, kutupluluğu etkiler.
5. `strangely enough`
   CEVAP Baş: strangely · Son derece belirteci: enough · Kapsam: cümle.
6. `right there`
   CEVAP Pekiştirici: right · Baş: there · Kapsam: yer.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Zarf öbeği sınırları**

Değerlendirin.

1. `Zarf öbeği tümleyen alır mı?`
   CEVAP Sınırlı olarak: karşılaştırma tümleyeni (more quickly than…) ve enough tümleyeni (quickly enough to finish).
2. `✗ very never`
   CEVAP never derece almaz; almost never sınırlı bir pekiştirmedir.
3. `Zarf öbeği ile edat öbeği aynı işlevi görebilir mi?`
   CEVAP Evet: He spoke quietly / He spoke in a quiet voice — kategori farklı, işlev aynı.
4. `enough neden sonda?`
   CEVAP Zarf ve sıfat başlarında enough ard-belirteçtir: good enough, quickly enough; isimlerde önde: enough time.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Zarf öbeği üretimi**

Beş zarf öbeği kurun; ikisinde tümleyen kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş öbek + cümle.
   ÖRNEK CEVAP She answered surprisingly quickly. · He worked far more efficiently than his predecessor. · They spoke almost inaudibly. · The report came soon enough to be useful. · The plan failed quite spectacularly.
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Beş zarf öbeğinizi cümlede üç ayrı konuma taşıyın; hangi konumun kapsamı değiştirdiğini işaretleyin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: quite independently of the others — cümle başında cümle zarfı, fiilden sonra biçim zarfı okunur.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Beş zarf öbeği doğru kurulmuş. 2) İkisinde tümleyen var. 3) Konum–kapsam ilişkisi gösterilmiş.

VII.17 Prepositional Phrase Internal Structure *Edat Öbeğinin İç Yapısı*

P + NP · P + cümlemsi tümleyen · P + -ing cümlesi · bileşik edat + NP · sonda kalan edat

Edat öbeği bir edatı baş alır ve sağında bir tümleyen taşır; bu tümleyen bir isim öbeği, bir -ing cümlesi ya da cümlemsi bir yapı olabilir. Bileşik edatlar birden çok sözcükten oluşur ama tek bir edat gibi davranır. İki ayrı to'yu ayırmak ise kritiktir: look forward to yapısındaki to bir edattır ve -ing alır, want to yapısındaki to ise mastar işaretidir ve yalın fiil alır. Bu ayrım İngilizcedeki en verimli hata kaynaklarından biridir.

The PP takes a preposition as head and a complement to its right; the preposition to must be distinguished from the infinitival marker to.

AYRIM look forward to seeing you (edat + -ing) ≠ want to see you (mastar işareti + yalın fiil)

SIK HATA

✗ I look forward to see you. I am used to work here.
✓ I look forward to seeing you. I am used to working here.

Türkçede iki yapının karşılığı da mastar ekiyle kurulduğu için ayrım hiç görünmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **İki farklı to: biri -ing alır, öteki yalın fiil**

İngilizcede to biçimi iki bambaşka öğedir. Birincisi bir edattır ve tümleyeni bir isim öbeği ya da -ing cümlesidir: look forward to the holiday, look forward to seeing you. İkincisi mastar işaretidir ve ardından yalın fiil gelir: want to leave. İki biçim aynı yazıldığı için öğrenci ✗I look forward to see you gibi cümleler üretir; bu, Türkçe konuşanların en kalıcı hatalarından biridir. Sınama tek adımdır: to sonrasına bir isim koyabiliyorsanız o bir edattır ve fiil -ing alır. be used to, object to, be committed to, in addition to yapıları hep bu gruptadır.

I look forward to the holiday. — *isim koyulabiliyor → edat*
I look forward to seeing you. ✓ — *✗to see you*
I am used to the noise. → I am used to working here. ✓
~~✗I am used to work here.~~
I want to leave. — *isim koyulamaz → mastar işareti*
object to · be committed to · in addition to → hepsi edat

KAVRAMA SORUSU Is this to a preposition or an infinitive marker? · What follows it?

SINIFTA to sonrası bir isim koyulabiliyorsa edattır; koyulamıyorsa mastar işaretidir — bu tek testi ezberletin.

1 **P + NP** · Edat + isim öbeği
in the room — *P + NP*
on the table · with a knife
En sık PP biçimi.
Tümleyen isim öbeğidir.

2 **P + clause-like complement** · Edat + cümlemsi tümleyen
before he arrived
after we finished
Cümlemsi tümleyen alır.
Bazı çerçevelerde bağlaç sayılır.

3 **P + -ing clause** · Edat + -ing cümlesi

`after leaving the office`
`without saying a word`
`on arriving home`
`Edat -ing cümlesi alır.`

4 **Complex preposition + NP** · Bileşik edat + isim öbeği

`because of the rain`
`in spite of the delay`
`on behalf of the team`
`Bileşik edat tek birim gibidir.`

5 **Preposition to ↔ infinitival marker to** · İki farklı to

`look forward to the holiday` — *edat*
`want to leave` — *mastar işareti*
`Sınama: isim koyulabiliyor mu?`
`Ayrım kritiktir.`

6 **Stranded prepositions** · Sonda kalan edat

`the man I spoke to`
`What are you looking at?`
`Edat sonda kalır.`
`Kural dışı değildir → C2.PREP.01`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.17

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Edat öbeğinin işlevi**

Aynı edat öbeğinin her cümledeki işlevini yazın.

1. `The man [in the corner] is my uncle.`
   CEVAP art niteleyici (NP içinde)
2. `She sat [in the corner].`
   CEVAP yer zarfı tümleyeni
3. `The keys are [in the corner].`
   CEVAP özne tümleyeni (zorunlu)
   Burada PP çıkarılamaz: 'The keys are.' bozuktur. Bu, SVA kalıbının işaretidir.
4. `He put the box [in the corner].`
   CEVAP zorunlu yer öğesi (SVOA)
5. `I am afraid [of the dark].`
   CEVAP sıfat tümleyeni

A ANALİZ *Analysis* **Edat öbeği ayrıştırması**

Belirteç, edat başı ve tümleyeni gösterin.

1. `right into the room`
   CEVAP Belirteç: right · Baş: into · Tümleyen: the room (NP).
2. `just before the meeting`
   CEVAP Belirteç: just · Baş: before · Tümleyen: the meeting (NP).
3. `after finishing the report`
   CEVAP Baş: after · Tümleyen: gerund cümleciği.
4. `from where he was standing`
   CEVAP Baş: from · Tümleyen: wh-cümleciği.
5. `in spite of the delay`
   CEVAP Karmaşık edat: in spite of · Tümleyen: the delay.
6. `two metres below the surface`
   CEVAP Ölçü belirteci: two metres · Baş: below · Tümleyen: the surface.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Edat tümleyeni**

Değerlendirin.

1. `Edat tümleyeni hangi kategorilerden olabilir?`
   CEVAP NP, zamir, gerund cümleciği, wh-cümleciği, başka bir PP (from under the table), zarf (until recently).
2. `✗ after to finish the report`
   CEVAP after finishing — edat mastar tümleyeni almaz.
3. `✗ between you and I`
   CEVAP between you and me — edat tümleyeni nesne biçimindedir; aşırı düzeltme yaygındır.
4. `Edat öbeği kaç işlev görebilir?`
   CEVAP En az dört: zarf, isim son niteleyicisi, özne/nesne tümleyeni, fiil tümleyeni.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Bir PP, dört işlev**

Aynı edat öbeğini dört farklı işlevde kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Dört cümle.`
   ÖRNEK CEVAP in the garden — Zarf: They ate in the garden. · İsim niteleyici: The table in the garden is new. · Özne tümleyeni: The children are in the garden. · Zorunlu tümleyen: She put the chairs in the garden.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Dört işlevi bir öğrenciye ayırt ettirecek dört soru yazın; sorularınızı bir meslektaşınızda deneyip anlaşılmayanı yeniden yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: in the box — art niteleyici (the man in the box), yer zarfı (He sat in the box), özne tümleyeni (The keys are in the box), fiil tümleyeni (He put it in the box)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Aynı edat öbeği dört işlevde kullanılmış. 2) İşlev etiketleri doğru. 3) Ayırt edici sorular terimsiz ve işler.

VII.18 Finite Clause Internal Structure *Çekimli Cümlenin İç Yapısı*

Özne + Yüklem · yüklem = fiil grubu + tümleyenler + zarflar · bağlaç + gömülü cümle

Çekimli cümlenin en üst bölünmesi özne ve yüklemdir. Yüklem, fiil grubunu ve ona bağlı bütün tümleyen ve zarfları kapsar; yani yüklem tek bir sözcük değil, bir bölgedir. Gömülü çekimli cümleler bir bağlaçla açılır ve içeride kendi öznelerini, kendi yüklemlerini ve kendi kalıplarını taşırlar. Bu son nokta çözümlemenin özyinelemeli doğasını gösterir: bir cümlenin nesnesi, kendi içinde tam bir cümle olabilir.

A finite clause divides into subject and predicate; embedded clauses carry their own subject, predicate and pattern.

AYRIM Yüklem = has read the book carefully (bölge) ≠ fiil = read (sözcük)

SIK HATA

```
✗ Yüklemi tek sözcük sanmak.
✓ Yüklemi fiil grubu + tümleyenler + zarflar bölgesi olarak almak.
```

Türkçede yüklem genellikle tek sözcüktür ve sondadır; İngilizcedeki bölge kavramı yenidir.

KAVRAMA SORUSU Where does the predicate begin? · Does this embedded clause have its own pattern?

SINIFTA Cümleyi önce ikiye böldürün, sonra yüklemin içini açtırın; iki adımlı bölme çözümlemeyi düzenler.

1 **Subject + Predicate** · Özne + yüklem

```
[The student] [has read the book].
Özne + yüklem: temel bölünme
İlk adım her zaman budur.
Sonra içler açılır.
```

2 **Predicate = verb group + complements + adjuncts** · Yüklemin bileşenleri

```
has been reading the book carefully
fiil grubu + nesne + zarf
Yüklem bir bölgedir.
Tek sözcük değildir.
```

3 **Subordinator + embedded clause** · Bağlaç + gömülü cümle

`that the students finished the assignment`

`Bağlaç + gömülü cümle.`

`that bir bağlaçtır.`

`Öğe değildir.`

4 **The embedded clause has its own pattern** · Gömülü cümlenin kendi kalıbı vardır

`İçeride SVO kalıbı vardır.`

`Gömülü cümlenin kendi kalıbı bulunur.`

`Çözümleme özyinelemelidir.`

AYRICA VII.41

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.18

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Yardımcı zincirini etiketle**

Zincirdeki her yardımcı öğenin ne kattığını yazın.

1. `may — 'may have been being repaired'`
   CEVAP kiplik (olasılık)
2. `have — 'may have been being repaired'`
   CEVAP perfect görünüş (öncelik)
3. `been — 'may have been being repaired'`
   CEVAP sürerli görünüş yardımcısı
4. `being — 'may have been being repaired'`
   CEVAP edilgen yardımcısı
5. `repaired — 'may have been being repaired'`
   CEVAP ana fiil (üçüncü biçim)
   Sıra değişmez: kip → perfect → sürerli → edilgen → ana fiil. Öğrenciye ezberletilecek tek şey bu sıradır.

A ANALİZ *Analysis* **Çekimli cümlenin iç yapısı**

Özne, çekimli yardımcı, fiil öbeği ve tümleyenleri ayrı ayrı gösterin.

1. `The students have been given extra time.`
   CEVAP S: the students · Çekimli yrd.: have · Yrd. zinciri: been · Ana fiil: given · Tümleyen: extra time · Çatı: edilgen.
2. `Could the meeting have been postponed?`
   CEVAP Çekimli yrd.: could (devrik) · S: the meeting · Zincir: have been · Ana fiil: postponed.
3. `She rarely writes letters.`
   CEVAP S: she · Zarf: rarely (orta konum) · Çekimli fiil: writes · O: letters · Yardımcı yok.
4. `Don't they know?`
   CEVAP Çekimli yrd.: do (+ olumsuz) · S: they · Ana fiil: know · do-desteği çekimi taşıyor.
5. `There has never been such a case.`
   CEVAP Yapısal özne: there · Çekimli yrd.: has · Zarf: never · Gerçek özne: such a case.
6. `What she said was surprising.`
   CEVAP S: wh-cümleciği · Çekimli fiil: was · SC: surprising.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Çekimlilik nerede?**

Değerlendirin.

1. `Çekim fiil öbeğinin neresindedir?`
   CEVAP Her zaman ilk öğede: yardımcı varsa yardımcıda, yoksa ana fiilde.
2. `Bu neden önemlidir?`
   CEVAP Soru, olumsuzlama, eklenti sorusu ve eksilti hep ilk çekimli öğeye tutunur; do-desteği bu boşluk için vardır.
3. `✗ She writes not letters.`
   CEVAP She does not write letters — ana fiil olumsuzluk taşıyamaz, do-desteği gerekir.
4. `Zarfın orta konumu neresidir?`
   CEVAP İlk yardımcıdan sonra, ana fiilden önce: She has never written / She never writes.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Fiil öbeği zinciri**

Beş öğeli bir yardımcı zinciri kurun ve her öğeyi etiketleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Cümle + etiketler.`
   ÖRNEK CEVAP The report might not have been being revised at that moment. · might: kip (çekimli) · not: olumsuzluk · have: bitmiş görünüş · been: sürerli görünüş · being: edilgen · revised: ana fiil — sıra sabittir: KİP > BİTMİŞ > SÜRERLİ > EDİLGEN > ANA FİİL
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Beş öğeli zincirinizi tek tek kısaltın; her adımda hangi anlam katmanının düştüğünü yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: may have been being repaired → may have been repaired (süreklilik düştü) → may be repaired (öncelik düştü) → is repaired (kiplik düştü)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Yardımcı sırası doğru (modal – have – be perfect – be passive). 2) Her öğe etiketlenmiş. 3) Kısaltma adımlarında düşen katman adlandırılmış.

VII.19 Infinitival Clause *Mastar Cümlesi*

`öznesiz mastar · mastar + nesne · mastar + zarf · for + açık özne · mastarda görünüş ve çatı · yalın mastar bağlamları`

Mastar cümlesi, çekimsiz bir yan cümledir: zamanı kendisi taşımaz, öznesi çoğu zaman görünmez ve ana cümleden alınır. Ama içinde tam bir cümle yapısı bulunur — nesne alabilir, zarf alabilir, hatta görünüş ve çatı işaretleri taşıyabilir: to have been done biçimi hem bitmişlik hem edilgenlik taşır. Açık özne gerektiğinde for öğesi devreye girer. Yalın mastar ise belirli bağlamlarda zorunludur ve bu bağlamlar sayılabilir bir listedir.

The infinitival clause is non-finite but structurally complete: it takes objects, adjuncts, aspect and voice, and an explicit subject via for.

AYRIM to do (yalın) ≠ to have been done (bitmiş + edilgen)

SIK HATA

```
✗ She made him to leave. I want that he comes.
✓ She made him leave. I want him to come.
```

Türkçede masterın öznesi iyelik ekiyle verildiği için for öğesi ve yalın mastar bağlamları öngörülemez.

KAVRAMA SORUSU Who is the subject of the infinitive? · Is to required here?

SINIFTA Yalın mastar alan fiilleri kapalı bir liste olarak verin; bu liste kısadır ve ezberlenebilir.

1 **Subjectless infinitive** · Öznesiz mastar

`to read the book`

`Özne görünmez.`

`Ana cümleden alınır.`

`En sık biçimdir.`

2 **Infinitive + object** · Mastar + nesne

`to learn English`

`Mastar nesne alır.`

`İçeride SVO vardır.`

`Yapı tam bir cümledir.`

3 **Infinitive + adjunct** · Mastar + zarf

`to learn English at university next year`

`Zarf da eklenebilir.`

`Mastar cümlesi genişler.`

`Sınır yoktur.`

4 **for + explicit subject + infinitive** · for + açık özne + mastar

`for John to learn English`

`It is important for him to come.`

`for açık özne verir.`

AYRICA C1.NFIN.02

5 **Aspect and voice within the infinitive** · Mastarda görünüş ve çatı

`to be doing` — *sürerli*

`to have done` — *bitmiş*

`to be done` — *edilgen*

`to have been done` — *bitmiş + edilgen*

6 **Bare infinitive contexts** · to'suz mastar bağlamları

`kip fiilinden sonra: can swim`

`make · let · have: made him leave`

`algı fiilleri: saw him leave`

`Liste kapalıdır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.19

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Mastar cümleciğini sınıflandır**

Her cümledeki mastar yapısının türünü yazın.

1. `He tried to leave.`
   CEVAP özne denetimi
2. `She persuaded him to leave.`
   CEVAP nesne denetimi
3. `She believed him to be honest.`
   CEVAP ECM (istisnai durum atama)
   Ayırt edici: 'him' anlamca ana fiilin nesnesi değildir; 'She believed him' başka anlam verir.
4. `He seems to be tired.`
   CEVAP yükseltme
5. `It is important for us to act.`
   CEVAP for-özneli mastar
6. `She left early to catch the train.`
   CEVAP amaç mastarı

A ANALİZ *Analysis* **Mastar cümleciği**

Öznesi var mı? Denetim mi yükseltme mi?

1. `She wants to leave.`
   CEVAP Örtük özne = she · Özne denetimi.
2. `She wants him to leave.`
   CEVAP Açık özne = him · Nesne denetimi/ECM.
3. `She seems to be tired.`
   CEVAP Öznesiz yükseltme; she anlamsal olarak seem'in argümanı değildir.
4. `She persuaded him to leave.`
   CEVAP Nesne denetimi; him hem persuade'in nesnesi hem leave'in öznesi.
5. `She expected him to leave.`
   CEVAP ECM (yükseltme); him yalnızca gömülü cümleciğin öznesidir.
6. `For him to leave would be unwise.`
   CEVAP Açık özneli mastar cümleciği; for + özne.
7. `She is easy to please.`
   CEVAP Boşluk nesne konumunda; she gömülü fiilin nesnesidir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sınav uygulamaları**

Değerlendirin.

1. `Yükseltme ile denetim nasıl ayrılır?`
   CEVAP there sınavı: There seems to be a problem ✓ (yükseltme) · ✗ There persuaded to be a problem (denetim).
2. `Edilgen sınavı`
   CEVAP Yükseltmede anlam korunur (I expected the doctor to examine Ann ≈ I expected Ann to be examined by the doctor); denetimde değişir (persuade).
3. `✗ It wants to rain.`
   CEVAP want denetim fiilidir, hava it'i öznesini alamaz. It seems to rain ✓ (yükseltme).
4. `Neden bu ayrım kaydedilmelidir?`
   CEVAP Yüzey biçimleri özdeştir; ayrım yalnızca anlamsal rol dağılımında görünür ve öğretimde başka kalıplara yol açar.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Mastar dosyası**

Altı mastar cümleciği kurun: özne denetimi, nesne denetimi, ECM, yükseltme, for-özneli, amaç mastarı.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP She hopes to win. · They asked me to stay. · I believe him to be honest. · He appears to have left. · For the plan to work, everyone must agree. · She came early to help.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Altı cümlenizin her birine it sınamasını ve edilgen sınamasını uygulayın; yükseltmeyi denetimden ayıran sonucu tabloya yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: He seems to like it. → It seems that he likes it. (yükseltme) He tried to like it. → *It tried that... (denetim)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı mastar türü de kurulmuş. 2) Sınavlar doğru uygulanmış. 3) ECM ile denetim ayrımı gerekçelendirilmiş.

VII.20 Gerund-participial Clause *Gerund-Ortaç Cümlesi*

`V-ing + tümleyen/zarf · özne · nesne · edat tümleyeni · açık özne · bitmiş ve edilgen biçimler`

Gerund-ortaç cümlesi, -ing biçimindeki fiili baş alan çekimsiz bir yapıdır ve İngilizcenin en çok yerde karşımıza çıkan yan cümle türüdür: özne, nesne, edat tümleyeni ve niteleyici olabilir. Tek bir biçim iki farklı işlev görür — reading books bir isim gibi davrandığında gerund, bir ismi nitelediğinde ortaçtır. Bu ikilik bir belirsizlik değil, bir işlev farkıdır ve çözümlemede işlev sütununa yazılır.

The gerund-participial clause is one form with two functions: nominal (gerund) and modifying (participle).

AYRIM reading books (gerund: nesne) ≠ the man reading books (ortaç: niteleyici)

SIK HATA

```
✗ I enjoy to read. Good at to swim.
✓ I enjoy reading. Good at swimming.
```

Türkçede -mAk ve -mA ekleri her iki işlevi de gördüğü için ayrım gereksiz görünür.

KAVRAMA SORUSU Is this acting like a noun or like a modifier? · Could you replace it with a noun?

SINIFTA Aynı -ing öbeğini iki farklı işlevde kullandırın; tek biçimin iki işi göreceği böyle kavranır.

1 **V-ing + complements/adjuncts** · Yapı

```
reading books in the library
V-ing + nesne + zarf
İçeride tam yapı vardır.
Baş: read
```

2 **As subject** · Özne olarak

```
Swimming is healthy. — özne
Reading improves vocabulary.
İsim gibi davranır.
Tekil uyum alır.
```

3 **As object** · Nesne olarak

`I enjoy reading books.` — *nesne*

`She avoided answering.`

`Belirli fiiller gerund seçer.`

AYRICA VII.44

4 **As complement of a preposition** · Edat tümleyeni olarak

`good at swimming`

`interested in learning`

`Edattan sonra -ing gelir.`

`İstisnasızdır.`

5 **With an explicit subject** · Açık özneli biçim

`his leaving` — *resmî*

`him leaving` — *gündelik*

`İkisi de kullanılır.`

`Kayıt farkıdır.`

6 **Perfect and passive gerunds** · Bitmiş ve edilgen biçimler

`having done` — *bitmiş*

`being done` — *edilgen*

`having been done` — *ikisi birden*

`Görünüş ve çatı taşır.`

7 **Gerund ↔ present participle: one form, two functions** · Gerund ile ortaç: tek biçim, iki işlev

`reading books` — *gerund: isim işlevi*

`the man reading books` — *ortaç: niteleyici*

`Tek biçim, iki işlev.`

`İşlev sütununa yazılır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.20

1 KONTROLLÜ *Controlled* **-ing yapısını sınıflandır**

Her -ing yapısının türünü yazın.

1. `Smoking is dangerous.`
   CEVAP gerund — özne
2. `I enjoy reading.`
   CEVAP gerund — nesne
3. `He left without saying goodbye.`
   CEVAP gerund — edat tümleyeni
4. `The man standing there is my uncle.`
   CEVAP indirgenmiş ilgi cümlesi
5. `Walking home, she saw the fire.`
   CEVAP zaman ortacı
   Ortacın öznesi ana cümlenin öznesiyle aynı olmalıdır; değilse sarkık ortaç doğar.
6. `Being tired, he left.`
   CEVAP sebep ortacı

A ANALİZ *Analysis* Gerund-ortaç cümleciği

Gerund mu ortaç mı? İşlevi yazın.

1. `Smoking is dangerous.`
   CEVAP Gerund · özne.
2. `The man smoking a cigarette is my uncle.`
   CEVAP Ortaç · indirgenmiş ilgi cümlesi.
3. `I enjoy reading.`
   CEVAP Gerund · nesne.
4. `Having finished, she left.`
   CEVAP Ortaç · zaman zarfı cümleciği.
5. `His leaving early upset us.`
   CEVAP Gerund · özne, tamlayanlı özneyle.
6. `Walking down the street, I saw him.`
   CEVAP Ortaç · eşzamanlılık zarfı; örtük özne ana özneyle aynı olmalı.
7. `After leaving, he called.`
   CEVAP Gerund · edat tümleyeni.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Sarkan ortaç

Değerlendirin.

1. `✗ Walking down the street, the building came into view.`
   CEVAP Örtük özne ana özneyle eşleşmeli: Walking down the street, I saw the building.
2. `✗ Having finished the report, it was submitted.`
   CEVAP Having finished the report, she submitted it.
3. `Sarkan ortaç her zaman hata mıdır?`
   CEVAP Kalıplaşmış bağlayıcılarda değil: Generally speaking, Considering the cost — bunlar cümle zarfı olmuştur.
4. `Gerund ile ortaç biçimce aynı; ayrım nereden gelir?`
   CEVAP İşlevden: gerund isim gibi (özne, nesne, edat tümleyeni), ortaç sıfat ya da zarf gibi davranır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* -ing dosyası

Altı -ing yapısı üretin: gerund özne, gerund nesne, edat tümleyeni, indirgenmiş ilgi, zaman ortacı, sebep ortacı.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Waiting is the hardest part. · She avoids waiting. · She left without waiting. · The people waiting outside were cold. · Waiting for the bus, she read the paper. · Being late, she took a taxi.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Altı -ing yapınızı tam yan cümleye açın; hangisinin açılımı belirsizlik ürettiğini işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: the man running the shop → who runs / who was running (belirsiz) — Running late, he left. → Because he was running late...
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı -ing yapısı da farklı işlevde. 2) Gerund ile ortaç ayrılmış. 3) Açılımda belirsizlik üreten yapı işaretlenmiş.

VII.21 Relative Clause *İlgi Cümlesi*

özne/nesne ilgi cümlesi · wh- ve that · iyelik · sıfır · tanımlayıcı ⇔ tanımlayıcı olmayan · indirgenmiş · cümle ve adıl ilgi cümleleri

İlgi cümlesi, bir isim öbeğini niteleyen ve içinde bir boş yuva bulunan çekimli yan cümledir. Boş yuvanın konumu alt türü belirler: özne yuvası boşsa özne ilgi cümlesi, nesne yuvası boşsa nesne ilgi cümlesidir — ve yalnızca nesne ilgi cümlelerinde ilgi zamiri düşebilir. Tanımlayıcı ve tanımlayıcı olmayan ayrımı ise anlamsaldır ve virgülle işaretlenir; virgülün varlığı ya da yokluğu cümlenin ne söylediğini değiştirir.

A relative clause modifies an NP and contains a gap; gap position determines the subtype, and punctuation distinguishes defining from non-defining.

AYRIM My brother who lives abroad called. (birden çok kardeş) ≠ My brother, who lives abroad, called. (tek kardeş)

SIK HATA

✗ the man who I saw him · the book which I read it

✓ the man who I saw · the book which I read

Türkçede ilgi cümlesi ortaçla kurulur ve zamir bırakmaz; ama öğrenci İngilizcede boş yuvayı doldurma eğilimindedir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Virgül anlamı değiştirir — süs değildir**

Tanımlayıcı ilgi cümlesi ismi belirler ve virgül almaz; tanımlayıcı olmayan ilgi cümlesi ek bilgi verir ve iki virgül arasına alınır. Fark yalnızca üslup değil, gerçek bir anlam farkıdır. My brother who lives abroad called cümlesi birden fazla kardeşin bulunduğunu ve arayanın yurt dışındaki olduğunu söyler; My brother, who lives abroad, called ise tek bir kardeş olduğunu ve yurt dışında yaşamasının yalnızca bir yan bilgi olduğunu söyler. Ayrıca that yalnızca tanımlayıcı ilgi cümlelerinde kullanılabilir ve virgüllü yapıda asla geçmez.

`My brother who lives abroad called.` — *birden çok kardeş*

`My brother, who lives abroad, called.` — *tek kardeş*

`The students who passed were happy.` — *yalnızca geçenler*

`The students, who passed, were happy.` — *hepsi geçti*

~~`✗The students, that passed, were happy.`~~ — *that virgüllü yapıda olmaz*

`Virgül dilbilgisel bir işarettir.`

KAVRAMA SORUSU Where is the gap? · Is this clause identifying the noun or adding information?

SINIFTA Boş yuvayı işaretlettirin; alt tür ve zamir düşürme kuralı kendiliğinden ortaya çıkar.

1 **Subject relative** · Özne ilgi cümlesi

`the man who came`

`Özne yuvası boştur.`

`İlgi zamiri düşemez.`

~~`✗the man came`~~

2 **Object relative** · Nesne ilgi cümlesi

`the man who(m) I saw`

`Nesne yuvası boştur.`

`İlgi zamiri düşebilir.`

`the man I saw ✓`

3 **Wh-relative and that-relative** · Wh ve that ilgi cümleleri

`the book which I bought`

`the book that I bought`

`İkisi de tanımlayıcıdır.`

`that virgüllü yapıda kullanılmaz.`

4 **Possessive relative** · İyelik ilgi cümlesi

the woman whose car was stolen

whose hem insan hem nesne için kullanılır.

the book whose cover is torn ✓

İyelik ilişkisi kurar.

5 **Zero relative** · Sıfır ilgi cümlesi

the book I bought

İlgi zamiri düşmüştür.

Yalnızca nesne yuvasında olur.

Gündelik dilde çok yaygındır.

6 **Defining ↔ non-defining, with punctuation** · Tanımlayıcı ve tanımlayıcı olmayan

Tanımlayıcı: virgülsüz, ismi belirler.

Tanımlayıcı olmayan: virgüllü, ek bilgi verir.

Virgül anlamı değiştirir.

that yalnızca tanımlayıcıda kullanılır.

7 **Reduced relative clauses** · İndirgenmiş ilgi cümleleri

the man standing there — *who is düşmüş*

the report written in haste — *which was düşmüş*

İndirgenmiş ilgi cümlesi.

Yalnızca özne ilgi cümlelerinde olur.

8 **Sentential and nominal relatives** · Cümle ve adıl ilgi cümleleri

He resigned, which surprised me. — *cümle ilgi cümlesi*

What he said was untrue. — *adıl ilgi cümlesi*

Gönderge sırasıyla cümle ve boşluktur.

AYRICA C1.SUB.02

9 **Relative clauses are the main recursive device in the NP** · İsim öbeğinin başlıca özyineleme aracı

İlgi cümlesi isim öbeğinin özyineleme aracıdır.

Her isim yeni bir ilgi cümlesi alabilir.

Döngü kuramsal olarak bitmez.

AYRICA VII.41

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.21

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İlgi cümlesi türünü yaz**

Her ilgi cümlesinin türünü yazın.

1. The man who called is my uncle.
   CEVAP tanımlayıcı — özne ilgi cümlesi
2. The book (that) I read was good.
   CEVAP tanımlayıcı — nesne ilgi cümlesi
   Nesne konumundaki ilgi zamiri düşürülebilir; özne konumundaki düşürülemez. Bu tek kural birçok hatayı önler.
3. My brother, who lives in İzmir, is a doctor.
   CEVAP tanımlayıcı olmayan
4. He resigned, which surprised everyone.
   CEVAP cümleye gönderen ilgi cümlesi
5. The house whose roof leaks is empty.
   CEVAP iyelik ilgi cümlesi (whose)
6. The issues discussed were minor.
   CEVAP indirgenmiş (edilgen) ilgi cümlesi
7. the city where I grew up
   CEVAP yer ilgi belirteci (= in which)

A ANALİZ *Analysis* İlgi cümlesi çözümlemesi

Türünü, ilgi öğesini ve boşluğun işlevini yazın.

1. `The man who called is my uncle.`
   CEVAP Tanımlayıcı · who · boşluk özne konumunda.
2. `The man (whom) I called is my uncle.`
   CEVAP Tanımlayıcı · whom/sıfır · boşluk nesne konumunda.
3. `My uncle, who called yesterday, is a doctor.`
   CEVAP Tanımlayıcı olmayan · who · özne boşluğu · virgül zorunlu.
4. `The house whose roof leaks is empty.`
   CEVAP Tanımlayıcı · whose · tamlayan konumu.
5. `The city in which he lives is small.`
   CEVAP Resmî · edat + which · yer tümleyeni boşluğu.
6. `He resigned, which surprised everyone.`
   CEVAP Cümle ilgi cümlesi — öncül bütün cümledir.
7. `The book on the table is mine.`
   CEVAP İndirgenmiş ilgi cümlesi (which is on the table).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* İlgi cümlesi kuralları

Değerlendirin.

1. `✗ My uncle who called yesterday is a doctor. (tek amcam varsa)`
   CEVAP Tanımlayıcı olmayan olmalı: My uncle, who called yesterday, is a doctor. Virgülsüz biçim başka amcaların varlığını ima eder.
2. `✗ The book, that I read, was good.`
   CEVAP that yalnız tanımlayıcı ilgi cümlesinde kullanılır ve virgül almaz.
3. `which/that seçimi zorunlu mudur?`
   CEVAP AmE üslup kılavuzları tanımlayıcıda that yeğler; BrE her ikisini de kabul eder. Bir dilbilgisi kuralı değil, bir yazı uzlaşımıdır.
4. `İlgi zamiri ne zaman düşer?`
   CEVAP Yalnız tanımlayıcı ilgi cümlesinde ve boşluk özne değilse: the man I saw ✓ / ✗ the man called me.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* İlgi cümlesi matrisi

Yedi ilgi cümlesi türünü tek bir metinde kullanın ve etiketleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Metin + etiketler.`
   ÖRNEK CEVAP The engineer who designed the bridge has retired. (özne boşluğu) The bridge she designed is still standing. (nesne, sıfır) Its foundations, which were laid in 1960, are sound. (tanımlayıcı olmayan) The firm whose engineers built it no longer exists. (whose) The archive in which the plans are kept is closed. (edat + which) The plans, most of which are hand-drawn, are fragile. (niceleyici + of which) The bridge was never repaired, which is remarkable. (cümle ilgi cümlesi)
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Yedi ilgi cümlesini bir öğrenci düzeyine göre sıralayın; hangi türün Türkçe konuşan öğrenciler için en geç öğrenildiğini derlem ya da deneyiminizle gerekçelendirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: özne ilgi cümlesi (B1) → nesne (B1) → edatlı (B2) → whose (B2) → cümleye gönderen which (C1) → indirgenmiş (C1)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Yedi tür de kullanılmış ve etiketlenmiş. 2) Tanımlayıcı/tanımlayıcı olmayan ayrımı noktalamayla doğru. 3) Düzey sıralaması gerekçeli.

09 Fiil Yapıları

Verb Constructions

VCON

VII.22 Verb Construction Taxonomy *Fiil Yapısı Sınıflandırması*

yalın · öbek · edatlı · öbek-edatlı · bağlaç · yükseltme/denetim · sonuç/ettirgen/algı · hafif fiil

Fiil yapısı, kalıptan ayrı bir katmandır: kalıp cümlenin öğe dizilişini, yapı ise fiilin kaç sözcükten oluştuğunu ve nasıl davrandığını söyler. He turned off the light cümlesi kalıp olarak SVO'dur ama yapı olarak öbek fiildir; He depends on her cümlesi de SVO görünür ama yapı olarak edatlı fiildir. Bu iki bilgi ayrı sütunlara yazılmadığında, öbek fiiller ile edatlı fiiller birbirine karışır ve buradan doğan hata İngilizce öğretiminin en yaygın sınıflandırma yanlışıdır.

Verb construction is a layer distinct from pattern: it records how many words the verb consists of and how they behave.

AYRIM turn off the light (öbek fiil) ≠ depend on her parents (edatlı fiil)

SIK HATA

```
✗ Bütün çok sözcüklü fiilleri "phrasal verb" diye etiketlemek.
✓ Testleri uygulayıp öbek, edatlı ve öbek-edatlı ayrımını kaydetmek.
```

Türkçede birleşik fiiller tek bir sınıf oluşturduğu için üçlü ayrım yeni bir kavramdır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Kalıp ile yapı ayrı sütunlardır**

Bir cümlenin kalıbı öğe dizilişini, yapısı ise fiilin biçimini kaydeder ve ikisi birbirinden bağımsızdır. She turned off the light, She depends on her parents ve She read the book cümlelerinin üçü de SVO kalıbındadır; ama yapıları sırasıyla öbek fiil, edatlı fiil ve yalın sözlüksel fiildir. Bu iki bilgiyi tek sütuna sıkıştıran bir çözümleme, ne kalıbı ne de yapıyı doğru gösterebilir. Aynı şey bağlaç fiiller, yükseltme, ettirgen ve algı yapıları için de geçerlidir: hepsi yapı sütununa yazılır, kalıp sütunu ise bağımsız kalır.

`She read the book.` — *kalıp SVO · yapı yalın*

`She turned off the light.` — *kalıp SVO · yapı öbek fiil*

`She depends on her parents.` — *kalıp SVO · yapı edatlı fiil*

`She put up with it.` — *kalıp SVO · yapı öbek-edatlı*

`She made him angry.` — *kalıp SVOC · yapı ettirgen*

`İki sütun bağımsızdır.`

KAVRAMA SORUSU Can the object come between the verb and the particle? · Is that word a particle or a preposition?

SINIFTA Çok sözcüklü fiilleri üç sütunlu bir tabloda toplattırın; test sonuçlarını da sütun yapın.

1 **Simple lexical: V** · Yalın sözlüksel

`read` — *yalın sözlüksel fiil*

`Tek sözcüktür.`

`Parçacık ya da edat almaz.`

`En yalın yapı.`

2 **Phrasal: V + particle** · Öbek fiil

`turn off` — *öbek fiil*

`Parçacık nesneyle yer değiştirebilir.`

`turn the light off ✓`

AYRICA VII.23

3 **Prepositional: V + preposition** · Edatlı fiil

`depend on · look after` — *edatlı fiil*

`Edat sabittir.`

~~`✗depend her parents on`~~

AYRICA VII.24

4 **Phrasal-prepositional: V + particle + preposition** · Öbek-edatlı fiil

`put up with` — *öbek-edatlı fiil*

`Üç öğeli birim.`

`Hiçbiri yer değiştiremez.`

AYRICA VII.25

5 **Copular: copula + predicative complement** · Bağlaç fiil

`seem happy` — *bağlaç fiil*

`Tümleyen özneyi niteler.`

`Kalıp SVC'dir.`

AYRICA VII.46

6 **Raising and control** · Yükseltme ve denetim

`seem to leave` — *yükseltme*

`want to leave` — *denetim*

`Yüzey biçimi aynıdır.`

AYRICA VII.30

7 **Resultative, causative, perception** · Sonuç, ettirgen, algı

`paint it red` — *sonuç*

`make him leave` — *ettirgen*

`see him leave` — *algı*

`Üçü de SVOC ailesindedir.`

8 **Light-verb constructions** · Hafif fiil yapıları

`take a decision · give a talk`

`Anlamı isim taşır.`

`Fiil dilbilgisel taşıyıcıdır.`

AYRICA C2.VAL.02

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.22

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Çok sözcüklü fiili sınıflandır**

Her fiilin türünü yazın: öbek fiil (ayrılabilir), öbek fiil (ayrılamaz), edatlı fiil ya da öbek-edatlı fiil.

1. `turn off the light / turn it off`
   CEVAP öbek fiil — ayrılabilir
2. `look after the children / *look them after`
   CEVAP edatlı fiil — ayrılamaz
   Zamir sınavı en hızlı ayırt edicidir: zamir araya girebiliyorsa ayrılabilir öbek fiildir.
3. `get up early`
   CEVAP öbek fiil — geçişsiz
4. `put up with the noise`
   CEVAP öbek-edatlı fiil (üç öğeli)
5. `depend on the weather`
   CEVAP edatlı fiil

A ANALİZ *Analysis* Yapı katmanını belirle

Fiil yapısının türünü yazın.

1. `She gave up smoking.`
   CEVAP Öbek fiil (fiil + parçacık), ayrılabilir.
2. `She looked after the children.`
   CEVAP Edatlı fiil (fiil + edat), ayrılamaz.
3. `She put up with the noise.`
   CEVAP Öbek-edatlı fiil (fiil + parçacık + edat).
4. `She made him angry.`
   CEVAP Sonuç yapısı (SVOC).
5. `She had the car repaired.`
   CEVAP Ettirgen yapı.
6. `She saw him leave.`
   CEVAP Algı yapısı (çıplak mastar).
7. `She gave the class a test.`
   CEVAP Dative kalıbı (SVOO).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Yapı katmanı neden ayrıdır?

Değerlendirin.

1. `Yapı katmanı kalıp katmanından nasıl ayrılır?`
   CEVAP Kalıp öğe sayısını ve işlevini verir (SVO); yapı katmanı fiilin çok sözcüklü ya da özel bileşiminin türünü verir (öbek fiil, ettirgen…).
2. `look after bir öbek fiil midir?`
   CEVAP Hayır — edatlı fiildir. Ayrılamaz (✗ look the children after) ve edat vurgusuzdur. Ders kitaplarının en yaygın yanlış sınıflandırmasıdır.
3. `Ayrım nasıl sınanır?`
   CEVAP Nesne yer değiştirme (öbek fiilde ✓), zamir konumu (öbek fiilde zorunlu ortada), vurgu, ve edatlı fiilde soru sözcüğü (After whom did you look?).
4. `Neden bu ayrım öğretimde önemlidir?`
   CEVAP Yanlış sınıflandırılırsa öğrenci zamir konumunu ve edilgen davranışını yanlış üretir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Sınıflandırma tablosu

On çok sözcüklü fiili sınıflandırın ve ayrım sınavını yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — On kayıt.`
   ÖRNEK CEVAP turn off — öbek (turn it off) · look for — edatlı (look for it) · run out of — öbek-edatlı · give in — öbek, nesnesiz · rely on — edatlı · put off — öbek · get on with — öbek-edatlı · listen to — edatlı · take over — öbek · look forward to — öbek-edatlı
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Sınıflandırmanızı bir meslektaşınızınkiyle karşılaştırın; ayrıldığınız fiillerde hangi sınavın (zamir yerleşimi, edilgenleşme, edat öne alma) belirleyici olduğunu yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: look after — *look her after (ayrılamaz) ama She was looked after well (edilgenleşiyor): öbek fiil mi edatlı fiil mi?
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) On fiil de sınıflandırılmış. 2) Ayrım sınavı açıkça yazılmış. 3) Sınır durumlar gerekçelendirilmiş.

VII.23 Phrasal Verbs *Öbek Fiiller*

V + parçacık (nesnesiz) · V + parçacık + O · V + O + parçacık · zamir nesne zorunlu olarak araya girer

Öbek fiil, bir fiil ile bir parçacığın oluşturduğu birimdir ve tanımlayıcı özelliği parçacığın nesneyle yer değiştirebilmesidir: turn off the light ve turn the light off ikisi de doğrudur. Ama zamir nesne söz konusu olduğunda seçim ortadan kalkar — zamir mutlaka araya girer. Bu davranış, öbek fiili edatlı fiilden ayıran en pratik testtir ve öğretimde tek başına yeterlidir.

A phrasal verb consists of verb plus particle; the particle can move around a full NP object but a pronoun object must intervene.

AYRIM turn it off ✓ ≠ turn off it ✗

SIK HATA

✗ turn off it · look him after
✓ turn it off · look after him

Türkçede birleşik fiillerin parçaları ayrılmadığı için parçacık hareketi öngörülemez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **DÜZELTME: look after bir öbek fiil DEĞİLDİR**

Ders kitaplarının çoğu look after yapısını öbek fiil listesine koyar; bu bir sınıflandırma hatasıdır. after burada bir parçacık değil, bir edattır ve bu üç testle kanıtlanır. Birincisi, zamir nesne araya giremez: look after him doğrudur, look him after değildir — oysa gerçek bir öbek fiilde tam tersi olur, turn it off doğru, turn off it yanlıştır. İkincisi, araya zarf giremez. Üçüncüsü, yapı edatlı edilgene izin verir: The child was looked after. Doğru sınıflandırma edatlı fiildir ve bu ayrım süs değildir: öğrenci look him after gibi bir hata üretiyorsa, sorunun kaynağı yanlış sınıflandırmadır.

turn it off ✓ — ✗turn off it — *gerçek öbek fiil*

look after him ✓ — ✗look him after — *edatlı fiil*

turn the light off ✓ · turn off the light ✓

~~✗look the child after~~ — *edat ayrılmaz*

The child was looked after. ✓ — *edatlı edilgen*

Doğru etiket: prepositional verb → VII.24

KAVRAMA SORUSU Where does the pronoun go? · Is this a particle or a preposition?

SINIFTA Zamir testini tek adımlık bir refleks hâline getirin; üç sınıfı da bu tek testle ayırt ettirir.

1 **Intransitive: V + particle** · Nesnesiz

The plane took off. — *nesnesiz*

The car broke down.

Parçacık fiile bitişiktir.

Nesne yuvası yoktur.

2 **Transitive separable: V + particle + O** · Ayrılabilen — nesne sonda

turn off the light — *nesne sonda*

Uzun nesne bu sırayı tercih eder.

Sona ağırlık ilkesi işler.

İkisi de doğrudur.

3 **Transitive separable: V + O + particle** · Ayrılabilen — nesne ortada

turn the light off — *nesne ortada*

Kısa nesne bu sırayı tercih eder.

Bilgi yapısı belirler.

Serbest değil, eğilimlidir.

4 **A pronoun object must be placed between** · Zamir nesne araya girmek zorundadır

turn it off ✓

~~✗turn off it~~

Zamir araya girmek zorundadır.

Bu test öbek fiili kanıtlar.

5 **CORRECTION: look after is NOT a phrasal verb** · DÜZELTME: look after öbek fiil değildir

look after öbek fiil değildir.

after bir edattır.

Doğru sınıf: edatlı fiil.

AYRICA VII.24

6 **Test 1 — pronoun placement** · Test 1 — zamir konumu

look after him ✓ / ✗look him after → edatlı

turn it off ✓ / ✗turn off it → öbek

Test 1: zamir konumu

En hızlı ayırt edici.

7 **Test 2 — adverb insertion** · Test 2 — araya zarf girmesi

~~✗look carefully after the child~~

~~✗turn quickly off the light~~

Test 2: araya zarf girmez.

Birim bölünmez.

8 **Test 3 — passivisation and relativisation** · Test 3 — edilgenleşme ve ilgileşme

The child was looked after. ✓

The bed had been slept in. ✓

Test 3: edatlı edilgen mümkündür.

İlgi cümlesi de kurulabilir.

9 **Particle position is grammatically significant** · Parçacık konumu dilbilgisel olarak anlamlıdır

Parçacık konumu anlamlıdır.

Bilgi yapısı ve ağırlık etkiler.

Serbest varyasyon değildir.

Uzun nesne sona gider.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.23

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Öbek fiil ayrılması**

Cümleyi zamirle yeniden yazın.

1. Turn off the light.
   CEVAP Turn it off. (✗ Turn off it)
   Deyimsellik derecesi öğretim kararını belirler: saydam öbek fiiller kuralla, tam deyimsel olanlar bütün olarak öğretilir. İkisini aynı alıştırmada karıştırmak verimsizdir.
2. She gave up smoking.
   CEVAP She gave it up.
3. Fill in the form.
   CEVAP Fill it in.
4. They called off the meeting.
   CEVAP They called it off.
5. Take back the books.
   CEVAP Take them back.
6. He put on his coat.
   CEVAP He put it on.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Parçacık kuralları**

Değerlendirin.

1. ✗ Turn off it.
   CEVAP Zamir nesne parçacıktan önce gelmek zorundadır: Turn it off.
2. Uzun nesne nereye gider?
   CEVAP Sona: She turned off all the lights in the corridor — uzun nesne parçacıktan sonra yeğlenir (ağırlık ilkesi).
3. Nesnesiz öbek fiiller var mıdır?
   CEVAP Evet: give in, break down, take off (uçak), turn up — geçişsizdirler ve ayrılma sorusu doğmaz.
4. Parçacık anlamı öngörülebilir mi?
   CEVAP Kısmen: up sıklıkla tamamlanma (eat up, finish up), out yayılma/bitirme. Ama çoğu birleşim deyimseldir ve bütün olarak öğrenilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Öbek fiil dosyası**

Sekiz öbek fiil seçin; her biri için ayrılabilirliği, geçişliliği ve deyimsellik derecesini yazın.

1. GÖREV 1 (temel) — Sekiz kayıt.
   ÖRNEK CEVAP turn off — geçişli, ayrılabilir, yarı deyimsel · give up — geçişli, ayrılabilir, deyimsel · break down — geçişsiz, deyimsel · put off — geçişli, ayrılabilir, deyimsel · take off — hem geçişli (giysi) hem geçişsiz (uçak) · look up — geçişli, ayrılabilir (sözlükte aramak) · carry on — geçişsiz/geçişli, sürdürme · make up — çok anlamlı: uydurmak, barışmak, oluşturmak
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Sekiz öbek fiilinizi deyimsellik derecesine göre bir eksene dizin; en saydam ile en deyimsel olanı bir öğrenciye nasıl ayrı öğreteceğinizi yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: sit down (saydam) → look up a word (yarı saydam) → put up with (tam deyimsel — bütün olarak öğretilir)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Sekiz fiilin ayrılabilirliği ve geçişliliği doğru. 2) Deyimsellik derecesi gerekçeli. 3) Öğretim kararı dereceye bağlanmış.

VII.24 Prepositional Verbs *Edatlı Fiiller*

V + seçilmiş edat + tümleyen · ayrılmaz · edatlı edilgen mümkündür

Edatlı fiilde edat, fiilin anlamı tarafından seçilir ve değiştirilemez: depend fiili on edatını, listen fiili to edatını ister. Bu edat bir zarf öbeğinin başı değildir; fiilin değerlik yapısının parçasıdır ve bu yüzden çıkarılamaz. Yapı ayrılmaz — hiçbir öğe araya giremez — ama edatlı edilgene izin verir, ki bu ilk bakışta şaşırtıcıdır: The bed had been slept in cümlesinde edatın nesnesi özne konumuna yükselmiştir.

In a prepositional verb the preposition is selected by the verb sense, cannot be moved, but does allow a prepositional passive.

AYRIM agree with someone ≠ agree to something ≠ agree on something

SIK HATA

✗ I depend of my parents. She listens the radio.
✓ I depend on my parents. She listens to the radio.

Türkçede durum ekleri fiilin istediği biçimi işaretler; İngilizcede edat sözlükte öğrenilir.

KAVRAMA SORUSU Which preposition does this verb select? · Does the meaning change with a different preposition?

SINIFTA Fiil-edat çiftlerini anlam başına yazdırın; agree fiili tek başına üç satır doldurur.

1 **Verb + selected preposition + complement** · Yapı

depend on her parents
V + edat + tümleyen
Edat seçilmiştir.
Çıkarılamaz.

2 **Core inventory** · Temel envanter

listen to · look at · believe in
suffer from · refer to · look after
Temel envanter.
Sözlükte kaydedilir.

3 **The preposition is selected by the verb sense** · Edatı fiilin anlamı seçer

`agree with someone` — *kişiyle hemfikir olmak*

`agree to something` — *bir şeyi kabul etmek*

`agree on something` — *bir konuda anlaşmak*

`Edatı anlam seçer.`

4 **Prepositional verbs are not separable** · Ayrılmazlar

~~`✗depend her parents on`~~

~~`✗listen the radio to`~~

`Ayrılmazlar.`

`Öbek fiilden bu yüzden ayrılır.`

5 **Prepositional passive is possible** · Edatlı edilgen mümkündür

`The bed had been slept in.`

`The child was looked after.`

`The matter was dealt with.`

`Edatlı edilgen mümkündür.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.24

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Seçilmiş edat**

Doğru edatı yazın.

1. `It depends ___ the weather.`
   CEVAP on
   Aynı fiilin farklı edatlarla anlam değiştirmesi (look at/for/after/into) sözlüksel bir olgudur; öğrenciye bağlamla ayırt etme alışkanlığı kazandırılmalıdır.
2. `She insisted ___ paying.`
   CEVAP on
3. `They accused him ___ lying.`
   CEVAP of
4. `He apologised ___ the delay.`
   CEVAP for
5. `She succeeded ___ finishing it.`
   CEVAP in
6. `We rely ___ these figures.`
   CEVAP on
7. `He objected ___ the proposal.`
   CEVAP to

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Edatlı fiil davranışı**

Değerlendirin.

1. `✗ Look the children after.`
   CEVAP Edatlı fiil ayrılmaz: look after the children.
2. `Edatlı fiil edilgen kurar mı?`
   CEVAP Evet, sık: The children were looked after. Bu, öbek fiillerden ayıran değil, edatlı fiilin normal davranışıdır.
3. `Who did you look after? / After whom did you look? — ikisi de olur mu?`
   CEVAP Evet; ikincisi resmî ve seyrek. Öbek fiillerde bu ikinci biçim kurulamaz.
4. `Edat neden sözlükte kaydedilir?`
   CEVAP Fiil tarafından seçilmiştir; anlamdan çıkarılamaz. depend on, consist of, result in — hiçbiri öngörülebilir değildir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Edat haritası**

Aynı fiilin farklı edatlarla anlam değiştirdiği beş çift yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş çift.`
   ÖRNEK CEVAP agree with (kişi) / agree to (öneri) / agree on (konu) · result in (sonuç) / result from (sebep) · consist of (parçalar) / consist in (özü) · care for (bakmak/sevmek) / care about (önemsemek) · argue with (kişi) / argue about (konu) / argue for (savunmak)
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Beş çiftinizi bir öğrenci alıştırmasına çevirin: aynı fiil, boşluklu edat, bağlamdan seçim. Çeldiricilerin gerçekten çeldirici olduğunu sınayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: look at / look for / look after / look into / look up — Bağlam: The police are looking ___ the case. (into)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş çiftte de edat anlamı belirliyor. 2) Anlam farkları doğru betimlenmiş. 3) Alıştırmadaki çeldiriciler bağlamla elenebiliyor.

VII.25 Phrasal-prepositional Verbs *Öbek-Edatlı Fiiller*

`V + parçacık + edat + tümleyen · hiçbir öğe yer değiştiremez`

Öbek-edatlı fiiller üç öğeden oluşan bölünmez birimlerdir: fiil, parçacık ve edat. put up with yapısında hiçbir öğe yerinden oynatılamaz ve nesne her zaman en sonda durur. Bu fiiller yüksek oranda deyimseldir — anlamları parçalarından çıkarılamaz — ve gündelik dilde çok sık geçerler. Resmî yazıda ise çoğunun tek sözcüklü Latince kökenli bir eşdeğeri vardır ve kayıt değişimi bu eşdeğerle yapılır.

Phrasal-prepositional verbs are three-part unbreakable units, highly idiomatic and frequent in informal registers.

AYRIM put up with (gündelik) ≈ tolerate (resmî)

SIK HATA

```
✗ put up the noise with · look forward the holiday to
✓ put up with the noise · look forward to the holiday
```

Türkçede üç öğeli bölünmez fiil birimi bulunmadığı için yapı bütünüyle ezberlenir.

KAVRAMA SORUSU Can any part move? · Is there a one-word formal equivalent?

SINIFTA Her öbek-edatlı fiilin yanına resmî eşdeğerini yazdırın; kayıt bilinci böyle kurulur.

1 **V + particle + preposition + complement** · Yapı

`put up with the noise`

`V + parçacık + edat + tümleyen`

`Dört öğeli dizi.`

`Sıra sabittir.`

2 **Core inventory** · Temel envanter

`get away with` — *yanına kâr kalmak*

`look forward to` — *dört gözle beklemek*

`run out of` — *tükenmek*

`come up with` — *bulup çıkarmak*

3 **No element may be moved** · Hiçbir öğe yer değiştiremez

~~`✗put up the noise with`~~

~~`✗put it up with`~~

`Hiçbir öğe hareket edemez.`

`Zamir bile araya giremez.`

4 **Highly idiomatic and register-marked** · Deyimsel ve üslup yüklü

`put up with ≈ tolerate`

`come up with ≈ devise`

`Gündelik ↔ resmî eşdeğerlik.`

`Kayıt seçimi bilinçli yapılır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.25

1 KONTROLLÜ *Controlled* Öbek-edatlı fiil

Boşluğu tamamlayın.

1. `I can't put ___ ___ this noise.`
   CEVAP up with
2. `We've run ___ ___ milk.`
   CEVAP out of
3. `She gets ___ ___ her colleagues.`
   CEVAP on with
4. `I look ___ ___ seeing you.`
   CEVAP forward to
5. `He came ___ ___ an idea.`
   CEVAP up with
6. `They did away ___ the rule.`
   CEVAP with
   Sıralama: do + away + with — parçacık + edat.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Üç öğe, tek fiil

Değerlendirin.

1. `Nesne nereye girer?`
   CEVAP Her zaman sona: put up with it (✗ put it up with).
2. `Edilgen kurulur mu?`
   CEVAP Evet: Such behaviour cannot be put up with. Resmî yazıda ağır durur; yeniden yazmak yeğlenir.
3. `✗ I look forward to see you.`
   CEVAP look forward to + -ing — buradaki to edattır, mastar işareti değil.
4. `Bu tuzak neden yaygındır?`
   CEVAP to biçimi iki ayrı işlev taşır. Öğrenciye edat testi öğretilmelidir: to + isim koyulabiliyorsa (look forward to the meeting) edattır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Üç öğeli fiiller

Altı öbek-edatlı fiili bağlam içinde kullanın; birinde edilgen kurun.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP We ran out of time. · She came up with a solution. · I look forward to hearing from you. · He gets on well with the team. · They did away with the committee. · Delays of this kind cannot be put up with indefinitely.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Altı üç öğeli fiilinizi tek sözcüklü karşılıklarıyla eşleyin; hangi eşleşmenin kayıt açısından uygunsuz olduğunu işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: put up with = tolerate; look forward to = anticipate; get away with = escape (kayıt farkı büyük)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı fiil de bağlam içinde. 2) Birinde edilgen kurulmuş ve edatlar korunmuş. 3) Tek sözcüklü karşılıklarda kayıt notu var.

VII.26 Resultative Constructions *Sonuç Yapıları*

`nesne + sonuç yüklemi · sonuç ⇔ eşzamanlı niteleme · lisanslanmamış nesne`

Sonuç yapılarında nesnenin ardından gelen öğe, olayın sonunda nesnenin ulaştığı durumu bildirir: They painted the wall red cümlesinde duvar kırmızı olmuştur. Bu, eşzamanlı nitelemeden ayrılır — eat the meat raw cümlesinde et yenirken zaten çiğdir, yemek onu çiğ yapmaz. Sonuç yapısının en dikkat çekici özelliği, fiilin normalde almadığı bir nesneyi lisanslayabilmesidir: He talked himself hoarse cümlesinde talk fiili nesne almaz, ama yapı ona bir nesne verir.

Resultatives predicate the end-state of the object; they can even license an object the verb does not otherwise take.

AYRIM wipe the table clean (sonuç) ≠ eat the meat raw (eşzamanlı niteleme)

SIK HATA

```
✗ They painted the wall in red. She wiped the table cleanly.
✓ They painted the wall red. She wiped the table clean.
```

Türkçede sonuç bildirimi ayrı bir ulaçla kurulduğu için sıfatın doğrudan gelmesi beklenmez.

KAVRAMA SORUSU Was it already like that, or did it become like that? · Does the verb normally take an object?

SINIFTA Sonuç ve eşzamanlı niteleme örneklerini karıştırıp ayırttırın; tek soru yeter: önce mi öyleydi, sonra mı oldu?

1 **Object + result predicate** · Nesne + sonuç yüklemi

`They painted the wall red.` — *duvar kırmızı oldu*

`Nesne + sonuç yüklemi.`

`SVOC ailesindedir.`

`The wall became red. içerilir.`

2 **More examples** · Diğer örnekler

`wipe the table clean` — *silerek temizlemek*

`hammer the metal flat` — *döverek düzleştirmek*

`shout oneself hoarse` — *bağırarak sesini kısmak*

`Sonuç sıfatla verilir.`

3 **Resultatives sit inside the SVOC family** · SVOC ailesi içindedir

`Kalıp SVOC'dir.`

`O ile C arasında yüklemsel ilişki vardır.`

`Yapı katmanı: sonuç yapısı.`

`İki sütun ayrı doldurulur.`

4 **Resultative ↔ depictive** · Sonuç ile eşzamanlı niteleme

`wipe it clean` — *sonuç: sonra temiz oldu*

`eat the meat raw` — *eşzamanlı: zaten çiğdi*

`Tek soru ayırır.`

`Önce mi, sonra mı?`

5 **The construction can license a non-subcategorised object** · Yapı, fiilin almadığı bir nesneyi lisanslayabilir

`He talked himself hoarse.`

`She cried herself to sleep.`

`talk ve cry nesne almaz.`

`Nesneyi yapı lisanslar → C2.VAL.01`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.26

1 KONTROLLÜ *Controlled* Sonuç yapısını tanı

Cümlede sonuç öğesini bulup kategorisini yazın; sonuç yapısı yoksa yazın.

1. `She wiped the table clean.`
   CEVAP clean — sıfat sonucu
2. `He shouted himself hoarse.`
   CEVAP hoarse — sıfat sonucu (sahte dönüşlü nesneyle)
   'shout' geçişsizdir; nesne yalnızca sonuç yapısını taşımak için eklenir.
3. `They painted the door green.`
   CEVAP green — sıfat sonucu
4. `He kicked the ball into the net.`
   CEVAP into the net — edat öbeği sonucu
5. `She looked at the table carefully.`
   CEVAP sonuç yapısı yok (carefully biçim zarfıdır)
   Sonuç öğesi eylemin bitiminde ortaya çıkan durumu bildirir; biçim zarfı eylemin nasıl yapıldığını bildirir.

A ANALİZ *Analysis* Sonuç yapısı

Sonuç öğesini ve fiilin özgün değerliğini yazın.

1. `He wiped the table clean.`
   CEVAP Sonuç: clean (AdjP) · wipe SVO fiili; sonuç öğesi ekli.
2. `She painted the wall red.`
   CEVAP Sonuç: red · paint SVO.
3. `They drank the pub dry.`
   CEVAP Sonuç: dry · drink burada nesnesini yapıdan alır (pub içilmez).
4. `He shouted himself hoarse.`
   CEVAP Sahte dönüşlü + sonuç · shout geçişsizdir.
5. `She hammered the metal flat.`
   CEVAP Sonuç: flat.
6. `The dog barked the baby awake.`
   CEVAP Sonuç + caused motion benzeri · bark geçişsizdir; hem nesne hem sonuç yapıdan gelir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Yapı değerliği değiştirir

Değerlendirin.

1. `Sonuç yapısı fiilin değerliğini nasıl etkiler?`
   CEVAP Geçişsiz fiile nesne ve sonuç öğesi ekleyerek SVOC yapar. Değerlik fiilde sabit değildir; yapı onu genişletir.
2. `✗ He wiped the table cleanly. (sonuç kastediliyorsa)`
   CEVAP cleanly biçim zarfıdır (temiz biçimde sildi); clean sonuç bildirir (temizlenene dek sildi).
3. `✗ She sang the song beautiful.`
   CEVAP Burada sonuç okuması yoktur: beautifully. Sonuç öğesi ancak nesnenin ulaştığı bir duruma göndermeliyse dilbilgiseldir.
4. `Kısıt nedir?`
   CEVAP Sonuç öğesi nesnenin eriştiği son durumu göstermeli ve fiil o duruma yol açabilmelidir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Sonuç yapısı üretimi

Beş sonuç yapısı kurun; ikisinde geçişsiz fiil kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP She scrubbed the floor spotless. · He pushed the door open. · They ran themselves ragged. · The children shouted themselves hoarse. · The frost froze the pipes solid.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Beş sonuç yapınızı Türkçeye çevirin; Türkçenin tek cümlede karşılayamadığı yerleri işaretleyip öğrenci için bir köprü açıklaması yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: He wiped the table clean. → Türkçe iki yüklem gerektirir: masayı sildi ve temizledi.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş sonuç yapısı da doğru. 2) İkisinde geçişsiz fiil kullanılmış. 3) Türkçe karşılaştırması yapılmış.

VII.27 Causative Constructions *Ettirgen Yapılar*

make/let/have + O + yalın mastar · get + O + to-mastar · have/get + O + geçmiş ortaç

Ettirgen yapılar, bir olayın başka biri tarafından gerçekleştirilmesini sağlar ve İngilizcede fiil başına farklı bir tümleme biçimi seçerler: make ve let yalın mastar, get ise to-mastar alır. have fiili iki biçimde de çalışır — yalın mastarla kişiyi, geçmiş ortaçla işi öne çıkarır. Bu grubun en kritik ayrıntısı edilgen davranışıdır: make fiilinin edilgeni to alır, let fiilinin ise edilgeni yoktur ve yerine be allowed to kullanılır.

Causatives select different complement forms: make/let/have take a bare infinitive, get takes to; have/get + past participle expresses a service arranged.

AYRIM I had the plumber fix it. (kişi öne çıkar) ≠ I had it fixed. (iş öne çıkar)

SIK HATA

✗ She made him to leave. They were let to go.

✓ She made him leave. They were allowed to go.

Türkçede ettirgen tek bir ekle kurulduğu için fiil başına değişen tümleme biçimleri ezber gerektirir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **make edilgende to alır; let'in edilgeni yoktur**

Etken cümlede make fiili yalın mastar alır: They made him leave. Ama aynı cümle edilgen yapıldığında to ortaya çıkar: He was made to leave. Bu, İngilizcedeki en düzensiz görünen ama en düzenli işleyen kurallardan biridir ve algı fiilleri için de geçerlidir: He was seen to leave. let fiilinin ise edilgeni yoktur; ✗He was let to go biçimi kullanılmaz ve yerine He was allowed to go denir. Öğrenci bu iki bilgiyi bilmediğinde ya to'yu etken cümleye taşır ya da let fiilini edilgen yapmaya çalışır.

They made him leave. — *etken: to yok*

He was made to leave. — *edilgen: to var*

I saw him leave. → He was seen to leave. — *aynı kural*

They let us go. — *etken*

~~✗He was let to go.~~ — *doğrusu: He was allowed to go.*

Kural düzenlidir: edilgende to belirir.

KAVRAMA SORUSU Who actually did it? · Does this verb take to or not?

SINIFTA Beş ettirgen fiili tek tabloda toplayıp tümleme ve edilgen sütunlarını doldurtturun.

1 **make + O + AdjP** · make + nesne + sıfat

She made him angry. — *make + O + AdjP*

The news made her happy.

Kalıp SVOC'dir.

Sonuç yapısına yakındır.

2 **make + O + bare infinitive** · make + nesne + yalın fiil

She made him leave. — *yalın mastar*

~~✗She made him to leave.~~

Zorlama anlamı vardır.

Edilgende to belirir.

3 **let + O + bare infinitive** · let yapısı

They let us go. — *yalın mastar*

İzin anlamı vardır.

Edilgeni yoktur.

be allowed to kullanılır.

4 **have + O + bare infinitive** · have yapısı

I had the plumber fix it. — *yalın mastar*

Kişi öne çıkar.

Düzenleme anlamı vardır.

AmE'de daha yaygındır.

5 **get + O + to-infinitive** · get yapısı

I got him to help. — *to-mastar*

İkna anlamı taşır.

make'ten daha yumuşaktır.

~~✗I got him help.~~

6 **ADDED: have/get + O + past participle** · EKLENDİ: ettirgen edilgen

I had my hair cut. — *ettirgen edilgen*

I got my car repaired.

İş öne çıkar, kişi belirsizdir.

have ↔ get: get daha gündeliktir.

7 **Passive of make requires to; let has no passive** · Edilgen davranışları farklıdır

He was made to leave. ✓

~~✗He was let to go.~~

He was allowed to go. ✓

Edilgen davranışları farklıdır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.27

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Ettirgeni tanı**

Ettirgen fiili ve tümleyen biçimini yazın.

1. She made him apologise.
   CEVAP make + nesne + çıplak mastar
2. She got him to apologise.
   CEVAP get + nesne + to-mastar
   make ve let çıplak mastar, get to-mastar alır; en sık yapılan hata 'made him to apologise'dır.
3. She had the report checked.
   CEVAP have + nesne + üçüncü biçim (hizmet)
4. They let us leave early.
   CEVAP let + nesne + çıplak mastar
5. She had her phone stolen.
   CEVAP have + nesne + üçüncü biçim (istemsiz deneyim)

A ANALİZ *Analysis* **Ettirgen yapı**

Ettirgen fiili ve tümleyen biçimini yazın.

1. She made him apologise.
   CEVAP make + O + çıplak mastar · zorlama.
2. She had the car repaired.
   CEVAP have + O + V-en · hizmet aldırma.
3. She had him repair the car.
   CEVAP have + O + çıplak mastar · görevlendirme.
4. She got him to apologise.
   CEVAP get + O + to-inf · ikna.
5. She let him leave.
   CEVAP let + O + çıplak mastar · izin.
6. She caused the delay to happen.
   CEVAP cause + O + to-inf · resmî, dolaylı ettirgenlik.
7. He was made to apologise.
   CEVAP make edilgeninde to yeniden görünür.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Ettirgen kısıtları**

Değerlendirin.

1. ✗ She made him to apologise.
   CEVAP make etken çatıda çıplak mastar alır: made him apologise.
2. ✗ He was let to go.
   CEVAP let edilgen kurmaz; He was allowed to go.
3. had the car repaired ile had him repair the car farkı?
   CEVAP Birincide fail söylenmez (hizmet), ikincide fail açıktır (görevlendirme).
4. get ile make farkı?
   CEVAP make zorlama ve doğrudanlık, get ikna ve çaba ima eder. Biçim farkı (çıplak/to-inf) bu anlam farkını izler.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Ettirgen ızgarası**

Aynı olayı beş ettirgen fiille anlatın; anlam farklarını not edin.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle + not.
   ÖRNEK CEVAP The manager made the team rewrite the report. (zorlama) · had the team rewrite the report. (görevlendirme) · got the team to rewrite the report. (ikna) · let the team rewrite the report. (izin) · had the report rewritten. (fail silinmiş hizmet)
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Beş ettirgen fiilinizi zorlama derecesine göre sıralayın; sıralamanızı bir meslektaşınızınkiyle karşılaştırıp ayrıldığınız yeri tartışın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: force > make > get > have > let — The manager had the report rewritten. / made him rewrite it.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Beş ettirgen kalıp da doğru. 2) Anlam farkları yazılmış. 3) Zorlama derecesi sıralanmış ve savunulmuş.

VII.28 Perception Constructions *Algı Yapıları*

see/hear + O + yalın mastar (tamamlanmış) · + -ing (süren) · + geçmiş ortaç (edilgen olay)

Algı fiillerinden sonraki tümleme biçimi bir üslup tercihi değil, görünüş bilgisidir. Yalın mastar olayın bütününün algılandığını söyler: I saw him leave — çıkışını baştan sona gördüm. -ing biçimi ise olayın bir kesitinin algılandığını söyler: I saw him leaving — çıkarken gördüm, sonrası bilinmiyor. Geçmiş ortaç ise edilgen bir olayın algılandığını bildirir. Üç biçim üç farklı bilgi verir ve birbirinin yerine geçmez.

After perception verbs the complement form encodes aspect: bare infinitive for the whole event, -ing for a phase, past participle for a passive event.

AYRIM I saw him cross the road. (baştan sona) ≠ I saw him crossing the road. (bir kesit)

SIK HATA

✗ İki biçimi eşanlamlı sanmak.
✓ Bütünlük ↔ kesit ayrımını kurmak.

Türkçede ulaç seçimi benzer bir ayrım yapar (-diğini ↔ -erken), bu yüzden karşılaştırmalı öğretilebilir.

KAVRAMA SORUSU Did you see the whole event or part of it? · Was the object doing it or having it done?

SINIFTA İki biçimi aynı olayla yan yana kurdurun; fark tek örnekte görünür.

1 **see/hear + O + bare infinitive = complete event** · Tamamlanmış olay

I saw him leave. — *çıkışını baştan sona gördüm*
I heard her sing. — *şarkıyı bütünüyle duydum*
Tamamlanmış olay.
Yalın mastar gelir.

2 **see/hear + O + -ing = event in progress** · Süren olay

I saw him leaving. — *çıkarken gördüm*
I heard her singing. — *şarkı söylerken duydum*
Süren olayın bir kesiti.
-ing gelir.

3 **ADDED: see + O + past participle = passive event** · EKLENDİ: edilgen olay

`I saw it done.` — *yapıldığını gördüm*

`We heard the name mentioned.` — *anıldığını duyduk*

`Edilgen olay algılanır.`

`Geçmiş ortaç gelir.`

4 **The contrast is aspectual, not stylistic** · Fark üslupsal değil görünüşseldir

`Fark görünüşseldir.`

`Üslup tercihi değildir.`

`Bütünlük ↔ kesit ayrımı.`

`Üç biçim üç bilgi verir.`

5 **Passive of perception verbs takes to** · Algı fiillerinin edilgeni to alır

`He was seen to leave.` ✓

~~`✗He was seen leave.`~~

`Edilgende to belirir.`

`make ile aynı kural.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.28

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Algı tümleyenini yorumla**

Tümleyen biçimini ve kattığı anlamı yazın.

1. `I saw him cross the road.`
   CEVAP çıplak mastar — olayın bütünü görülmüş
2. `I saw him crossing the road.`
   CEVAP -ing — olayın bir kesiti görülmüş
   Bu ayrım tanıklık metinlerinde anlam taşır: bütün olay mı, yoksa bir an mı görüldü?
3. `I heard her sing the whole song.`
   CEVAP çıplak mastar — tamamlanmış eylem
4. `*I saw him to cross the road.`
   CEVAP bozuk — algı fiilinden sonra to gelmez
5. `He was seen to leave.`
   CEVAP edilgende to geri gelir
   Etkende düşen 'to', edilgende zorunlu olur; bu tek istisna sınavlarda sık çıkar.

A ANALİZ *Analysis* **Algı yapısı**

Tümleyen biçimini ve görünüş farkını yazın.

1. `I saw him cross the road.`
   CEVAP Çıplak mastar · olayın tamamı görüldü.
2. `I saw him crossing the road.`
   CEVAP -ing ortacı · olayın bir kesiti görüldü.
3. `I saw the road crossed.`
   CEVAP V-en · edilgen algı, sonuç durumu.
4. `I heard her sing the aria.`
   CEVAP Çıplak mastar · bütün icra.
5. `I heard her singing.`
   CEVAP -ing · sürerken duyuldu.
6. `He was seen to leave.`
   CEVAP Edilgende to yeniden görünür.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Algı fiili kuralları**

Değerlendirin.

1. ✗ I saw him to cross the road.
   CEVAP Etken algı yapısı çıplak mastar alır.
2. Neden edilgende to belirir?
   CEVAP Çıplak mastar yalnız etken algı ve ettirgen bağlamında yeğlenir; edilgen çatıda ölçünlü mastar biçimi geri gelir.
3. see that + cümlecik algı mıdır?
   CEVAP Hayır — I see that you are right bilişsel bir okumadır (anlamak), duyusal değil.
4. Türkçeden aktarım riski?
   CEVAP Türkçede tek biçim vardır (gördüm ki / geçtiğini gördüm); İngilizcede görünüş farkı biçime yansır ve öğrenci bunu atlar.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Algı çiftleri**

Dört algı fiiliyle sekiz cümle yazın: her fiil için çıplak mastar ve -ing biçimi.

1. GÖREV 1 (temel) — Sekiz cümle.
   ÖRNEK CEVAP I saw her leave / leaving. · I heard him shout / shouting. · We watched the ship sink / sinking. · They felt the ground shake / shaking. — Çıplak mastar bütünlük, -ing süreç bildirir.
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Sekiz cümlenizi bir gözlem raporu bağlamına yerleştirin; hangi biçimin tanıklık metninde daha güvenilir sayıldığını tartışın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I saw him leave the building. (bütün olay — daha güçlü tanıklık) I saw him leaving. (yalnız bir an)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Dört algı fiilinin ikişer biçimi var. 2) Çıplak mastar bütünlük, -ing kesit bildiriyor. 3) Bağlamsal sonuç yazılmış.

VII.29 Dative Alternation *Dative Değişimi*

çift nesneli yapı ↔ edatlı dative · to-dative ↔ for-dative · Latince kökenli fiil kısıtı · sahiplik kısıtı

Dative değişimi, aynı olayın iki farklı dizilişle anlatılmasıdır ve seçimi bilgi yapısı yönetir: bilinen öğe önce, yeni ve ağır öğe sonra gelir. Ama bu değişim bütün fiiller için geçerli değildir ve iki sistemli kısıt vardır. Latince kökenli fiiller çift nesneli yapıya girmez — explain, describe, suggest, donate, mention bu gruptadır. İkinci kısıt anlamsaldır: çift nesneli yapı bir sahiplik aktarımı bildirir, bu yüzden alıcı konumunda bir yer adı bulunamaz.

The dative alternation is governed by information structure but blocked by a Latinate constraint and a possession constraint.

AYRIM give me the book ✓ ≠ explain me the rule ✗

SIK HATA

✗ He explained me the problem. She suggested me a book. I sent Ankara a letter.
✓ He explained the problem to me. She suggested a book to me. I sent a letter to Ankara.

Türkçede yönelme durumu bütün aktarma fiilleriyle çalıştığı için kısıt fark edilmez ve explain me kalıcı bir hata olur.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **explain me ✗ · suggest me ✗ · donate the museum ✗**

İngilizcede bir grup aktarma fiili çift nesneli yapıya hiç girmez ve bunların ortak özelliği Latince kökenli, çok heceli olmalarıdır: explain, describe, suggest, recommend, announce, mention, donate, introduce. Bu fiiller alıcıyı yalnızca to ile alır. Türkçe konuşan öğrenci "bana açıkladı" yapısını birebir çevirdiğinde ✗He explained me üretir ve bu hata düzeltilmezse ileri düzeye kadar taşınır. İkinci kısıt anlamsaldır: çift nesneli yapı sahiplik aktarımı bildirdiği için alıcı konumunda bir yer adı bulunamaz — ✗send Ankara a letter yanlıştır, ama send the office a letter kurum bir alıcı sayıldığı için kabul edilebilir.

He gave me the book. ✓ — *Cermen kökenli kısa fiil*

~~✗He explained me the problem.~~ — *doğrusu: explained the problem to me*

~~✗She suggested me a book.~~ — *doğrusu: suggested a book to me*

~~✗They donated the museum a painting.~~ — *doğrusu: donated a painting to the museum*

~~✗I sent Ankara a letter.~~ — *yer alıcı olamaz*

I sent the office a letter. ✓ — *kurum alıcı sayılır*

KAVRAMA SORUSU Is this verb of Latin origin? · Can the recipient actually possess it?

SINIFTA Latince kökenli fiilleri kapalı bir liste olarak verin; bu liste kısa ama hata oranı yüksektir.

1 **Double-object construction** · Çift nesneli yapı

She gave John a book. — *çift nesneli*

Alıcı önce gelir.

Sahiplik aktarımı bildirir.

Kalıp SVOO'dur.

2 **Prepositional dative** · Edatlı dative

She gave a book to John. — *edatlı dative*

Alıcı sona gider.

Kalıp SVO + tümleyendir.

Yeni bilgi sondadır.

3 **to-dative ↔ for-dative** · to ile for ayrımı

send it to her — *to-dative: aktarım*

buy it for her — *for-dative: yarar*

Edat ilişkiyi belirler.

Fiil hangisini aldığını seçer.

4 **ADDED: the Latinate constraint** · EKLENDİ: Latince kökenli fiil kısıtı

~~✗explain me the rule~~

~~✗donate the museum a painting~~

~~✗suggest me a book~~

Latince kökenli fiil kısıtı.

5 **ADDED: the possession constraint** · EKLENDİ: sahiplik kısıtı

~~✗send Ankara a letter~~

send the office a letter ✓

Alıcı sahip olabilmelidir.

Yer adı alıcı olamaz.

6 **The to-phrase is not an optional place adjunct** · Buradaki to öbeği yer zarfı değildir

Buradaki to öbeği yer zarfı değildir.

Değerlik yapısının parçasıdır.

Çıkarma testi bunu gösterir.

AYRICA VII.10

7 **Information structure governs the choice** · Seçimi bilgi yapısı yönetir

Bilinen öğe önce gelir.

Yeni ve ağır öğe sona gider.

Seçimi bilgi yapısı yönetir.

AYRICA VII.33

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.29

1 KONTROLLÜ *Controlled* Dative sınıfını yaz

Fiilin hangi sınıfa girdiğini yazın: yalnız çifte nesne, yalnız to/for, her ikisi.

1. `give`
   CEVAP her ikisi (give him a book / give a book to him)
2. `explain`
   CEVAP yalnız to (*explain me the rule)
   Türkçede 'bana açıkladı' tek yapı olduğu için bu fiil sınıfı en sık hata kaynağıdır.
3. `cost`
   CEVAP yalnız çifte nesne (It cost me ten lira / *to me)
4. `buy`
   CEVAP her ikisi (buy her flowers / buy flowers for her)
5. `describe`
   CEVAP yalnız to (*describe me the place)

A ANALİZ *Analysis* Dative değişimi

Değişim mümkün mü? Değilse nedenini yazın.

1. `She gave the book to Ann.`
   CEVAP ✓ She gave Ann the book.
2. `She explained the problem to Ann.`
   CEVAP ✗ — explain çifte nesne almaz (Latince kökenli, uzun fiiller genelde almaz).
3. `She bought a book for Ann.`
   CEVAP ✓ She bought Ann a book (for-dative).
4. `She donated the money to the charity.`
   CEVAP ✗ — donate çifte nesne almaz.
5. `She sent Ann a letter.`
   CEVAP ✓ She sent a letter to Ann.
6. `She said the truth to Ann.`
   CEVAP ✗ — say çifte nesne almaz; tell alır: She told Ann the truth.
7. `She gave the door a push.`
   CEVAP ✓ ama tersi tuhaf: ?She gave a push to the door — deyimsel donma.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Değişimi ne belirler?

Değerlendirin.

1. `Kural var mı?`
   CEVAP Eğilim var: kısa, Cermen kökenli aktarım fiilleri değişir (give, send, tell, show); uzun, Latince kökenliler değişmez (explain, describe, donate, suggest). Kesin değildir; fiil bazında kaydedilir.
2. `✗ He explained me the problem.`
   CEVAP He explained the problem to me. — Türkçe konuşanlarda çok yaygın bir aktarım hatası.
3. `İki biçim anlamca aynı mıdır?`
   CEVAP Tümüyle değil: çifte nesne biçimi başarılı aktarımı ima eder (I taught him English → öğrendi), to-biçimi yalnız yönelimi bildirir.
4. `Bilgi yapısı hangisini seçtirir?`
   CEVAP Bilinen öğe önce gelir: Give me the book (me bilinen) / Give the book to the man who called (uzun ve yeni öğe sona).

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Dative dosyası**

On fiil sınıflandırın: yalnız çifte nesne, yalnız to/for, her ikisi.

1. GÖREV 1 (temel) — On kayıt.
   ÖRNEK CEVAP Her ikisi: give, send, show, tell, offer, lend, teach, buy · Yalnız to/for: explain, describe, donate, suggest, announce, mention, deliver · Yalnız çifte nesne (fiilen): cost (It cost me ten pounds), ask (a question), forgive, envy
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Sınıflandırmanızı bir derlem ya da sözlükle doğrulayın; öğrencilerin en çok hangi sınıfta hata yaptığını tahmin edip bir tanı alıştırması yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: explain, describe, suggest → yalnız to'lu (*explain me this) — give, send, tell → her ikisi — cost, envy → yalnız çifte nesne
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) On fiil üç sınıfa doğru dağıtılmış. 2) Yıldızlı karşı örnekler var. 3) Tanı alıştırması hatayı gerçekten yakalıyor.

VII.30 Raising and Control *Yükseltme ve Denetim*

özne yükseltme · özne denetimi · nesne denetimi · nesne yükseltme — üç test: sözde özne, deyim bütünlüğü, pasif eşanlamlılık

Yükseltme ve denetim yapıları yüzeyde birbirinin aynıdır: her ikisi de NP + fiil + to-mastar dizilişindedir. Fark anlamsal roldedir. Denetim yapısında ana fiilin öznesi gerçek bir katılımcıdır — John wants to leave cümlesinde isteyen John'dır. Yükseltme yapısında ise ana fiilin öznesi yalnızca yer tutucudur — John seems to be tired cümlesinde John hiçbir şey "görünmez", görünen şey onun yorgun olmasıdır. Bu farkı üç nesnel test kanıtlar.

Raising and control share the surface string NP + V + to-infinitive but differ in whether the matrix subject is a real participant; three tests decide.

AYRIM John seems to be tired. (yükseltme) ≠ John wants to leave. (denetim)

SIK HATA

✗ İki yapıyı tek etiketle çözümlemek.
✓ Testleri uygulayıp ayrı etiketlemek.

Türkçede iki yapı farklı eklerle kurulduğu için ayrım aslında sezgiseldir; ama İngilizcede yüzey biçimi aynı olduğu için test gerekir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Üç test: sözde özne, deyim bütünlüğü, pasif eşanlamlılık**

Yükseltme ve denetim ayrımı kuramsal bir incelik değil, üç basit testle kanıtlanabilen bir olgudur. Birinci test sözde öznedir: yükseltme fiilleri anlamsız it öznesini kabul eder, denetim fiilleri etmez — It seems to be raining doğrudur, ✗It wants to be raining değildir. İkinci test deyim bütünlüğüdür: yükseltme fiili bir deyimin bütünlüğünü bozmaz, denetim fiili bozar — The cat seems to be out of the bag deyimsel anlamını korur, ✗The cat wants to be out of the bag korumaz. Üçüncü test pasif eşanlamlılıktır: yükseltmede etken ve edilgen biçim aynı anlama gelir, denetimde gelmez.

It seems to be raining. ✓ — *yükseltme*

~~✗It wants to be raining.~~ — *denetim: sözde özne almaz*

The cat seems to be out of the bag. ✓ — *deyim korunur*

~~✗The cat wants to be out of the bag.~~ — *deyim bozulur*

The doctor seems to have examined Ali. = Ali seems to have been examined by the doctor. — *eşanlamlı*

John persuaded Ali to leave. ≠ Ali was persuaded to leave by John'a eşdeğer değil — anlam kayar

KAVRAMA SORUSU Is the subject actually doing anything? · Can you put it there as the subject?

SINIFTA Üç testi bir kontrol listesi hâline getirin; ayrım sezgiyle değil, yordamla yapılır.

1 **Subject raising: seem, appear, happen, turn out** · Özne yükseltme

John seems to be tired. — *özne yükseltme*

It appears to be broken.

seem · appear · happen · turn out

Özne yer tutucudur.

2 **Subject control: want, try, hope, promise, refuse** · Özne denetimi

John wants to leave. — *özne denetimi*

She tried to help.

want · try · hope · promise · refuse

Özne gerçek katılımcıdır.

3 **Object control: tell, persuade, order, advise** · Nesne denetimi

John told Mary to leave. — *nesne denetimi*

They persuaded him to stay.

tell · persuade · order · advise

Nesne masterın öznesidir.

4 **Object raising: believe, consider, expect, find** · Nesne yükseltme

I believe John to be honest. — *nesne yükseltme*

We consider him to be reliable.

believe · consider · expect · find

Nesne ana fiilin argümanı değildir.

5 **ADDED Test 1 — expletive subject** · EKLENDİ Test 1 — sözde özne

It seems to be raining. ✓

~~✗It wants to be raining.~~

Test 1: sözde özne

Yükseltme kabul eder, denetim etmez.

6 **ADDED Test 2 — idiom chunk preservation** · EKLENDİ Test 2 — deyim bütünlüğü

The cat seems to be out of the bag. ✓

~~✗The cat wants to be out of the bag.~~

Test 2: deyim bütünlüğü

Yükseltme bozmaz.

7 **ADDED Test 3 — passive synonymy** · EKLENDİ Test 3 — pasif eşanlamlılık

seem: etken ve edilgen eşanlamlıdır.

persuade: anlam korunmaz.

Test 3: pasif eşanlamlılık

En ince ayrımı bu test verir.

8 **Why the surface forms are identical** · Yüzey biçimleri neden aynı

Yüzey biçimi ikisinde de aynıdır.

NP + V + to-mastar

Fark anlamsal roldedir.

Bu yüzden test gerekir.

9 **The analysis is theory-sensitive** · Çözümleme kurama duyarlıdır

Çözümleme kurama duyarlıdır.

[CGEL-H&P] ⇔ üretici dilbilgisi

Terimler değişebilir.

Olgu değişmez.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.30

1 KONTROLLÜ *Controlled* Yükseltme mi denetim mi?

it sınamasını uygulayıp yapının türünü yazın.

1. `He seems to be tired.`
   CEVAP yükseltme (It seems that he is tired.)
2. `He wants to be tired.`
   CEVAP denetim (*It wants that…)
   it sınaması: özneyi it ile değiştirip that cümlesi kurulabiliyorsa yükseltme, kurulamıyorsa denetimdir.
3. `He is likely to win.`
   CEVAP yükseltme sıfatı
4. `He is eager to win.`
   CEVAP denetim sıfatı
5. `There seems to be a problem.`
   CEVAP yükseltme (there yükseltilebiliyor — kesin kanıt)
   'there' anlamsal rol taşımaz; yalnız yükseltme yapılarında özne konumuna çıkabilir.

A ANALİZ *Analysis* Yükseltme mi denetim mi?

Sınıflandırın ve sınavı gösterin.

1. `John seems to be tired.`
   CEVAP Yükseltme · There seems to be a problem ✓.
2. `John tried to be quiet.`
   CEVAP Denetim · ✗ There tried to be a problem.
3. `John is likely to win.`
   CEVAP Yükseltme (sıfat) · There is likely to be a delay ✓.
4. `John is eager to win.`
   CEVAP Denetim (sıfat) · ✗ There is eager to be a delay.
5. `I believe him to be honest.`
   CEVAP Nesne yükseltme (ECM) · I believe there to be a problem ✓.
6. `I persuaded him to be honest.`
   CEVAP Nesne denetimi · ✗ I persuaded there to be a problem.
7. `It appears that he left.`
   CEVAP Yükseltme fiilinin öteleme biçimi.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Neden aynı görünüyorlar?

Değerlendirin.

1. `Yüzey yapıları özdeş: NP + V + to-inf. Ayrım nerede?`
   CEVAP Anlamsal rol dağılımında: yükseltmede yüzey öznesi ana fiilin argümanı değildir, denetimde argümanıdır.
2. `Edilgen sınavı nasıl işler?`
   CEVAP Yükseltmede anlam korunur: I expected the doctor to examine Ann ≈ I expected Ann to be examined. Denetimde değişir: I persuaded the doctor to examine Ann ≠ I persuaded Ann to be examined.
3. `Hava it'i sınavı`
   CEVAP It seems to be raining ✓ (yükseltme) / ✗ It tries to be raining (denetim).
4. `Öğretimde ne yapılır?`
   CEVAP Terim verilmeden, kalıp ve anlamsal sonuçlar örneklerle ayrıştırılır; ileri düzeyde ad konur.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Dört köşe

Yükseltme fiili, denetim fiili, yükseltme sıfatı ve denetim sıfatıyla dörder cümle yazın ve sınavlarını uygulayın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Dört cümle + sınav.`
   ÖRNEK CEVAP appear (yükseltme): There appears to be an error. · refuse (denetim): ✗ There refuses to be an error. · certain (yükseltme sıfatı): There is certain to be a delay. · reluctant (denetim sıfatı): ✗ There is reluctant to be a delay.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Dört köşenin her biri için bir kavram kontrol sorusu yazın; sorularınızı bir meslektaşınıza uygulayıp ayırt edici olup olmadığını sınayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: "Özne gerçekten bu eylemi yapıyor mu?" — Hayır ise yükseltme, evet ise denetim.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dört köşede de dörder cümle var. 2) it ve edilgen sınavları uygulanmış. 3) Kavram kontrol soruları ayırt edici.

VII.31 Passive Subtypes *Edilgen Alt Türleri*

`temel · by · çift nesneli · nesne tümleyenli · get · edatlı · kişisiz ve kişili raporlama · ettirgen · edilgenleşmeyen fiiller`

Edilgen tek bir yapı değil, ortak bir ilkeyi paylaşan bir yapı ailesidir: etken nesnesi özne konumuna geçer, etken öznesi ise isteğe bağlı bir by öbeğine iner ya da düşer. Bu ilke aile boyunca korunur ama gerçekleşim biçimleri çeşitlenir: çift nesneli fiiller iki farklı edilgen üretir, edatlı fiiller edatını sonda bırakır, raporlama fiilleri iki ayrı yapı verir. Ailenin sınırını ise edilgenleşmeyen fiiller çizer.

The passive is a family of constructions sharing one principle: the active object becomes subject and the active subject becomes an optional by-phrase.

AYRIM John was given a book. ≠ A book was given to John.

SIK HATA

```
✗ The house was had by my uncle. Her mother is resembled by her.
✓ My uncle had the house. She resembles her mother.
```

Türkçede edilgen eki de her fiile gelmez; sezgi kısmen aktarılabilir ama liste ayrıca öğrenilmelidir.

KAVRAMA SORUSU What was the object in the active version? · Can this verb be passivised at all?

SINIFTA Edilgen alt türlerini tek tabloda toplattırın; ailenin genişliği ancak bir arada görülünce anlaşılır.

1 **Basic passive** · Temel edilgen

`The door was opened.` — *temel edilgen*

`be + geçmiş ortaç`

`Fail belirtilmez.`

`En sık biçimdir.`

2 **By-passive** · by öbekli edilgen

`The door was opened by John.` — *by öbekli*

`Fail belirtilir.`

`İsteğe bağlıdır.`

`Edilgenlerin azınlığında geçer.`

3 **Ditransitive passive — two options** · Çift nesneli edilgen

`John was given a book.` — *dolaylı nesne özne olur*

`A book was given to John.` — *doğrudan nesne özne olur*

`İki seçenek vardır.`

`İlki daha yaygındır.`

4 **Complex-transitive passive** · Nesne tümleyenli edilgen

`He was elected president.`

`He was made chairman.`

`Nesne tümleyeni korunur.`

`Kalıp SVOC'dir.`

5 **ADDED: get-passive** · EKLENDİ: get-passive

`He got fired.` — *get-passive*

`She got injured.`

`Gündelik kayıttır.`

`Olumsuz olaylarda sıktır.`

6 **ADDED: prepositional passive** · EKLENDİ: edatlı edilgen

`The bed had been slept in.`

`The matter was dealt with.`

`Edat sonda kalır.`

AYRICA VII.24

7 **ADDED: impersonal reporting passive** · EKLENDİ: kişisiz raporlama edilgeni

It is said that he left.

It is believed that costs rose.

Kişisiz raporlama edilgeni.

İddia öne alınır.

8 **ADDED: personal reporting passive** · EKLENDİ: kişili raporlama edilgeni

He is said to have left.

She is thought to be abroad.

Kişili raporlama edilgeni.

Özne öne alınır.

9 **ADDED: causative passive (have/get sth done)** · EKLENDİ: ettirgen edilgen

I had my car repaired.

She got her hair cut.

Ettirgen edilgen.

AYRICA VII.27

10 **ADDED: verbs that resist passivisation** · EKLENDİ: edilgenleşmeyen fiiller

~~✗The house was had by my uncle.~~

~~✗Her mother is resembled by her.~~

have · resemble · fit · suit · lack · cost

Ölçü, sahiplik ve karşılıklılık fiilleri.

11 **The transitive relation is preserved in the alternation** · Geçişlilik ilişkisi korunur

Etken O → edilgen S

Etken S → isteğe bağlı by öbeği

Geçişlilik ilişkisi korunur.

İlke aile boyunca aynıdır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.31

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Edilgen alt türünü yaz**

Her edilgen cümlenin alt türünü yazın.

1. The letter was written yesterday.
   CEVAP yalın edilgen
2. He was given a prize.
   CEVAP dolaylı nesne edilgeni
3. The problem was dealt with.
   CEVAP edatlı edilgen
4. It is said that he resigned.
   CEVAP raporlama edilgeni (öncül it)
5. He is said to have resigned.
   CEVAP raporlama edilgeni (yükseltmeli)
   İki raporlama biçimi eşdeğerdir; ikincisi haber dilinde daha sıktır.
6. The report must be signed.
   CEVAP modal edilgen
7. The house is being painted.
   CEVAP sürerli edilgen
8. The work has been completed.
   CEVAP perfect edilgen

A ANALİZ *Analysis* **Edilgen alt türü**

Edilgenin alt türünü adlandırın.

1. `The letter was sent.`
   CEVAP Kısa edilgen (fail silinmiş).
2. `The letter was sent by Ann.`
   CEVAP Uzun edilgen.
3. `Ann was sent a letter.`
   CEVAP Dolaylı nesne edilgeni.
4. `The bed was slept in.`
   CEVAP Edatlı edilgen.
5. `He got fired.`
   CEVAP get-edilgeni.
6. `The door needs painting.`
   CEVAP Örtük edilgen (need + -ing).
7. `It is said that he resigned.`
   CEVAP Kişisiz raporlama edilgeni.
8. `He is said to have resigned.`
   CEVAP Öznesi yükseltilmiş raporlama edilgeni.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Edilgen seçimi**

Değerlendirin.

1. `be-edilgeni ile get-edilgeni farkı?`
   CEVAP get gayriresmîdir, olumsuz ya da beklenmedik olay çağrışımı taşır ve özneye kısmi sorumluluk yükleyebilir: He got arrested.
2. `Neden akademik yazıda kısa edilgen egemendir?`
   CEVAP Fail bilinmediği, önemsiz olduğu ya da yöntem öne çıkarıldığı için. Ama bu, faili gizleme aracı olarak da kullanılabilir.
3. `✗ The meeting was lasted two hours.`
   CEVAP last geçişsizdir; edilgenleşmez.
4. `It is said that / He is said to — hangisi daha resmî?`
   CEVAP İkisi de resmî; ikincisi haber ve akademik özetlerde daha sıkıştırılmış bir biçimdir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sekiz edilgen**

Sekiz edilgen alt türünü tek bir kısa metinde kullanın ve etiketleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Metin + etiketler.`
   ÖRNEK CEVAP The proposal was rejected. (kısa) It was rejected by the full board. (uzun) The department was given no explanation. (dolaylı nesne) The decision was objected to by several members. (edatlı) One member got dismissed. (get) The minutes need revising. (örtük) It is believed that the vote was irregular. (kişisiz raporlama) The chair is said to have resigned. (yükseltilmiş raporlama)
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Sekiz edilgen alt türünüzü etken biçime çevirin; hangisinin çevirisi fail uydurmayı gerektirdiğini işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: It is believed that… → People believe that… (fail uyduruldu) — He was given a book. → Someone gave him a book.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sekiz alt tür de etiketlenmiş. 2) Metin bağdaşık okunuyor. 3) Fail uydurma gerektiren türler işaretlenmiş.

10 Özel Yapılar
Special Constructions

SPEC

VII.32 Existential there *Varlık Bildiren there*

there + BE + sonraya atılmış NP + isteğe bağlı zarf · uyum sonraki isimle · belirlilik kısıtı

Varlık bildiren there, bir varlığı sahneye çıkarmak için kullanılan özel bir yapıdır. Buradaki there bir yer zarfı değildir; anlamı boşalmış, yalnızca özne yuvasını dolduran bir öğedir. Gerçek özne sonraya atılmıştır ve fiil uyumu onunla kurulur. Yapının en sistemli kısıtı belirliliktir: varlık okumasında sonraki isim öbeği belirli olamaz, çünkü zaten bilinen bir şey sahneye yeniden çıkarılamaz.

Existential there fills the subject slot while the notional subject is postposed; agreement is with the postposed NP and definiteness is restricted.

AYRIM There are students in the room. (varlık) ≠ The students are there. (yer)

SIK HATA

✗ There is three students. It is a problem with the plan.
✓ There are three students. There is a problem with the plan.

Türkçede varlık bildirimi "var" sözcüğüyle kurulur ve özne yuvası doldurulmaz; bu yüzden there yapısı bütünüyle yenidir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Belirlilik kısıtı: There is the book ✗**

Varlık yapısı yeni bir varlığı söyleme sokmak için vardır; bu yüzden sonraya atılan isim öbeği belirsiz olmak zorundadır. There is a problem doğrudur, ✗There is the problem varlık okumasında yanlıştır. Kısıt yalnızca the ile sınırlı değildir: özel adlar, iyelik zamirli öbekler ve gösterme sıfatlı öbekler de aynı nedenle giremez. Tek istisna liste okumasıdır — bir hatırlatma listesi sayılırken There's the meeting, and there's the report kullanılabilir, ama bu artık varlık bildirimi değil, hatırlatmadır ve tonlaması da farklıdır.

There is a problem. ✓ — *belirsiz: yeni bilgi*
~~✗There is the problem.~~ — *varlık okumasında yanlış*
~~✗There is my brother in the room.~~ — *iyelik öbeği giremez*
~~✗There is Ali in the garden.~~ — *özel ad giremez*
There's the meeting, and there's the report. — *liste okuması: istisna*
The problem is obvious. — *belirli öğe olağan özne olur*

KAVRAMA SORUSU Which noun does the verb agree with? · Is this new information?

SINIFTA Uyumu sonraki isimle kurdurun ve belirli bir isim öbeği koydurup ne olduğunu gösterin.

1 **there + BE + postposed NP + optional adverbial** · Yapı

There is a problem. — *temel yapı*
There are students in the room.
there + BE + NP + zarf
Zarf isteğe bağlıdır.

2 **Number agreement with the postposed NP** · Sonraki isimle uyum

There are three students. — *çoğul uyum*
There is one student. — *tekil uyum*
Uyum sonraki isimle kurulur.
there uyum taşımaz.

3 **there with raising verbs** · Yükseltme fiilleriyle

There seems to be a problem.
There appears to be no solution.
Yükseltme fiilleriyle kullanılır.

AYRICA VII.30

4 **there with other existential verbs** · Diğer varlık fiilleriyle

There remains one issue.

There arose a dispute.

There exists a solution.

Resmî ve edebî kayıttır.

5 **Definiteness restriction** · Belirlilik kısıtı

~~✗There is the book.~~ — *varlık okumasında*

Sonraki isim belirsiz olmalıdır.

Yeni bilgi sunulur.

Liste okuması istisnadır.

6 **Existential there ≠ locative there** · Varlık there ile yer there farkı

There are students in the room. — *varlık there*

The students are there. — *yer there*

İlkinde anlam boştur.

İkincisinde yer bildirir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.32

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Varlık yapısını sınıflandır**

Her cümlenin katmanını yazın.

1. There is a problem.
   CEVAP yalın varlık yapısı
2. There may be a problem.
   CEVAP kipli varlık yapısı
3. There seems to be a problem.
   CEVAP yükseltmeli varlık yapısı
4. There are said to be delays.
   CEVAP raporlamalı varlık yapısı
5. There arose a difficulty.
   CEVAP sunuş fiilli varlık yapısı
   Sunuş fiilleri (arise, exist, remain, follow) yazı dilinde geçer; konuşmada neredeyse yalnız 'be' kullanılır.
6. *There is the problem.
   CEVAP bozuk — there'den sonra belirli ad öbeği gelmez

A ANALİZ *Analysis* **Varlık bildiren there**

there'in türünü ve gerçek özneyi gösterin.

1. There is a problem.
   CEVAP Varlık there (yapısal özne) · gerçek özne: a problem.
2. There he is!
   CEVAP Yer zarfı there (vurgulu) · özne: he.
3. There seems to be a problem.
   CEVAP Varlık there + yükseltme.
4. There were three men waiting.
   CEVAP Varlık there · gerçek özne: three men · indirgenmiş ilgi cümlesi: waiting.
5. There arose a dispute.
   CEVAP Varlık there + sunuş fiili (arise, exist, remain).
6. There is believed to be a link.
   CEVAP Varlık there + raporlama edilgeni + yükseltme — üç katman.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Uyum ve belirlilik**

Değerlendirin.

1. `Fiil neyle uyumludur?`
   CEVAP Gerçek özneyle: There is a book / There are two books.
2. `There's two books — kabul edilir mi?`
   CEVAP Konuşmada çok yaygındır ve kalıplaşmıştır; ölçünlü yazıda düzeltilir. Betimleyici olarak var, kuralcı olarak dışlanır.
3. `✗ There is the book on the table.`
   CEVAP Varlık yapısı belirsiz öbek ister (belirlilik kısıtı): There is a book on the table / The book is on the table.
4. `there neden gereklidir?`
   CEVAP İngilizce özne yuvasının dolu olmasını ister; yeni bilgi sona itilirken bu yuva there ile doldurulur.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Varlık yapısı katmanları**

Beş cümle yazın: yalın, kipli, yükseltmeli, raporlamalı ve sunuş fiilli.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP There is an error in the table. · There may have been an error. · There seems to have been an error. · There is thought to have been an error. · There remains a serious objection.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Beş cümlenizi there'siz biçime çevirmeyi deneyin; hangisinin bozulduğunu ya da anlamının değiştiğini yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: There seems to be a problem. → A problem seems to exist. (ağırlaştı) There are said to be delays.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş katman da kurulmuş (yalın, kipli, yükseltmeli, raporlamalı, sunuş fiilli). 2) Belirlilik kısıtına uyulmuş. 3) there'siz karşılıklar denenmiş.

VII.33 Anticipatory it and Extraposition *Öncül it ve Öteleme*

`gönderimli it · öncül it + mastar · that cümlesinin ötelenmesi · öncül nesne · sona ağırlık`

İngilizcede uzun ve ağır bir öbeğin özne konumunda durması okuru zorlar; bu yüzden dil onu sona atar ve boşalan özne yuvasına anlamı olmayan bir it yerleştirir. That he left is surprising cümlesi dilbilgisel olarak kusursuzdur ama belirtilidir; It is surprising that he left ise belirtisiz, yani olağan biçimdir. Aynı işlem nesne konumunda da yapılır. Bu yapının gerekçesi üslup değil, işleme kolaylığıdır: sona ağırlık ilkesi.

Extraposition moves a heavy clause to the end and fills the vacated position with a meaningless it; it is the unmarked variant.

AYRIM It is surprising that he left. (belirtisiz) ≠ That he left is surprising. (belirtili)

SIK HATA

```
✗ Is important to study. That he left is surprising everyone very much indeed.
✓ It is important to study. It is surprising that he left.
```

Türkçede ağır özne sorunsuzca başta durabildiği için öteleme gereksiz görünür ve öncül it atlanır.

KAVRAMA SORUSU What does it refer to here? · Which part is the heavy one?

SINIFTA Ötelenmiş cümleleri geri toplattırın; ağır özneyle kurulan biçimin okunma zorluğu böyle hissedilir.

1 **Referential it** · Gönderimli it

`It is on the table.` — *gönderimli it*

`Belirli bir şeye gönderir.`

`Anlamı vardır.`

`Öncül it'ten ayrılır.`

2 **Anticipatory it + to-infinitive** · Öncül it + mastar

`It is important to study.`

`It is easy to make mistakes.`

`it mastar cümlesini öngörür.`

`Anlamı yoktur.`

3 **Subject extraposition of a that-clause** · that cümlesinin ötelenmesi

`It is surprising that he left.`

`It is clear that we failed.`

`that cümlesi sona atılır.`

`Öteleme belirtisiz biçimdir.`

4 **Anticipatory object** · Öncül nesne

`I find it difficult to understand him.`

`She made it clear that she disagreed.`

`Öncül nesne kullanılır.`

`Aynı ilke nesne konumunda işler.`

5 **End-weight motivates extraposition** · Ötelemenin gerekçesi sona ağırlıktır

`Uzun öbek sona gider.`

`Sona ağırlık ilkesi.`

`Gerekçe işleme kolaylığıdır.`

AYRICA C1.INFO.03

6 **Extraposition is the unmarked variant** · Öteleme belirtisiz seçenektir

`It is surprising that he left.` — *belirtisiz*

`That he left is surprising.` — *belirtili*

`İkincisi dilbilgiseldir ama vurguludur.`

`Varsayılan biçim ötelenmiş olandır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.33

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Ötelemeyi çöz**

Ötelenen öğeyi bulup ötelemesiz biçimi yazın.

1. `It is clear that he lied.`
   CEVAP That he lied is clear.
2. `It is unclear whether she will come.`
   CEVAP Whether she will come is unclear.
3. `It is important to act now.`
   CEVAP To act now is important.
4. `I find it strange that he left.`
   CEVAP nesne konumunda öteleme — 'I find that he left strange.'
   Nesne ötelemesinde 'it' zorunludur: 'I find strange that he left' bozuktur.
5. `It surprised me how quickly it ended.`
   CEVAP How quickly it ended surprised me.

A ANALİZ *Analysis* **Öncül it ve öteleme**

Ötelenen öğeyi ve türünü gösterin.

1. `It is obvious that he lied.`
   CEVAP Öncül it · ötelenen: that-cümlesi (özne).
2. `It is difficult to explain.`
   CEVAP Öncül it · ötelenen: mastar cümleciği.
3. `I find it strange that he left.`
   CEVAP Nesne konumunda öncül it · ötelenen: that-cümlesi.
4. `It was raining.`
   CEVAP Hava it'i — öteleme yok, gönderimsiz özne.
5. `It appears that he resigned.`
   CEVAP Öteleme + yükseltme fiili.
6. `It is no use complaining.`
   CEVAP Öncül it · ötelenen: gerund cümleciği.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Neden öteleme?**

Değerlendirin.

1. `That he lied is obvious da dilbilgisel. Neden öteleme yeğlenir?`
   CEVAP Son ağırlık ilkesi: uzun ve yeni bilgi taşıyan öğe sona itilir; okur önce yüklemi alır.
2. `Hava it'i ile öncül it aynı mıdır?`
   CEVAP Hayır. Hava it'i hiçbir öğeye karşılık gelmez; öncül it ötelenen cümleciğin yerini tutar.
3. `✗ I find strange that he left.`
   CEVAP Nesne konumunda öncül it zorunludur: I find it strange that…
4. `Akademik yazıda öteleme neden yaygındır?`
   CEVAP Yazarı silerek savı öne çıkarır: It has been argued that… — aynı zamanda bir faillik gizleme aracıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Öteleme dosyası**

Altı öteleme cümlesi yazın: özne/nesne konumu, üç farklı cümlecik türü.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı cümle.`
   ÖRNEK CEVAP It is clear that the method failed. · It remains to be seen whether it can be repeated. · It is pointless arguing about it. · I consider it essential that everyone attend. · They made it clear that no exception would be granted. · It has often been suggested that the data were incomplete.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Altı öteleme cümlenizi ötelemesiz biçime çevirin; hangisinin okunamayacak kadar ağırlaştığını sözcük sayısıyla gösterin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: It is unclear whether the policy worked. → Whether the policy worked is unclear. (özne 5 sözcük — ağır)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Özne ve nesne konumunda öteleme var. 2) Üç farklı cümlecik türü (that, wh-, mastar) kullanılmış. 3) Ağırlık karşılaştırması sayısal.

VII.34 Cleft and Pseudo-cleft *Yarma ve Yalancı Yarma Cümleler*

`It + BE + odak + cümle · wh- cümlesi + BE + tümleyen · ters yalancı yarma · all-cleft`

Yarma cümleler, tek bir önermeyi ikiye bölerek bir öğeyi odağa taşır. It-cleft odağı it is/was ile açılan konuma yerleştirir ve geri kalanı bir ilgi cümlesine benzer yapıya iter. Wh-cleft ise bilineni önce, yeniyi sonra verir. İşlevleri karşıtlık ve düzeltmedir: It wasn't Ali, it was Can cümlesi bir yanlış anlamayı düzeltir. Yarma cümle bir temel kalıp değildir; yedi kalıptan birinin üzerine binen bir bilgi yapısı katmanıdır.

Clefts split one proposition to foreground an element; they are contrastive and corrective, and they are a layer, not a basic pattern.

AYRIM It was John who broke the window. (fail odakta) ≠ What John broke was the window. (nesne odakta)

SIK HATA

```
✗ Yarma cümleyi sekizinci kalıp diye listelemek.
✓ Çekirdek kalıbı ayrı, yarma katmanını ayrı kaydetmek.
```

Türkçede odaklama yüklem öncesi konumla yapıldığı için ayrı bir yapı kurmaya gerek duyulmaz.

KAVRAMA SORUSU Which element is in focus? · What is the plain version of this sentence?

SINIFTA Aynı cümleyi üç ayrı yarma biçiminde kurdurun; her biri farklı bir öğeyi odaklar.

1 **It-cleft: It + BE + focus + clause** · It-cleft

```
It was John who broke the window.
It was yesterday that she called.
It + BE + odak + cümle
Odak ikinci konumdadır.
```

2 **Wh-cleft: wh-clause + BE + complement** · Wh-cleft

```
What I need is a break.
What he said was untrue.
Bilinen önce, yeni sonra.
Wh-cleft denir.
```

3 **Reverse pseudo-cleft** · Ters yalancı yarma

A break is what I need.

Ters yalancı yarma.

Odak başa alınır.

Daha vurguludur.

4 **all-cleft and there-cleft** · Diğer yarma biçimleri

All I want is peace.

The reason he left was fear.

all-cleft ve diğer biçimler.

Aynı ilke işler.

5 **Clefts are contrastive and corrective** · Karşıtlık ve düzeltme işlevi

It wasn’t Ali, it was Can.

Karşıtlık ve düzeltme işlevi.

Bir yanlış anlamayı giderir.

Konuşmada çok yaygındır.

6 **Cleft is an information-structure layer, not a basic pattern** · Yarma cümle temel kalıp değil, bilgi yapısı katmanıdır

Yarma cümle temel kalıp değildir.

Bilgi yapısı katmanıdır.

Çekirdek kalıp ayrı kaydedilir.

AYRICA VII.07.8

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.34

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Yarma yapısını tanı**

Yarma türünü ve odaklanan öğeyi yazın.

1. It was Ali who broke the vase.
   CEVAP it-yarma · odak: Ali (özne)
2. It was the vase that Ali broke.
   CEVAP it-yarma · odak: the vase (nesne)
3. What Ali broke was the vase.
   CEVAP wh-yarma · odak: the vase
4. What Ali did was break the vase.
   CEVAP wh-yarma (eylem odaklı)
   Eylem odaklı wh-yarmada tümleyen çıplak mastardır: 'was break', 'was to break' değil.
5. All I want is an answer.
   CEVAP all-yarma · odak: an answer

A ANALİZ *Analysis* **Yarma cümle**

Türünü ve odaklanan öğeyi yazın.

1. `It was Ann who called.`
   CEVAP it-yarma · odak: Ann (özne).
2. `It was yesterday that she called.`
   CEVAP it-yarma · odak: yesterday (zaman zarfı).
3. `What she needs is time.`
   CEVAP wh-yarma · odak: time.
4. `What he did was resign.`
   CEVAP wh-yarma · odak: eylem (do-yarma).
5. `All I want is peace.`
   CEVAP all-yarma · odak: peace.
6. `The one who called was Ann.`
   CEVAP Ters yalancı yarma.
7. `It is not until Friday that the results appear.`
   CEVAP it-yarma + olumsuz odak.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Yarma seçimi**

Değerlendirin.

1. `it-yarma ile wh-yarma farkı?`
   CEVAP it-yarma tek bir öğeyi karşıtlayarak odaklar (başkası değil, o); wh-yarma bütün bir önermeyi ikiye ayırıp yeni bilgiyi sona koyar.
2. `Hangi öğeler yarılamaz?`
   CEVAP Yüklemin kendisi doğrudan yarılamaz (✗ It was resign that he did); onun yerine what he did was resign kullanılır.
3. `Akademik yazıda yarma cümle kabul görür mü?`
   CEVAP Evet — yapısal vurgu aracı olarak ölçünlüdür ve tonlamanın yazıdaki karşılığıdır.
4. `Yarma cümlenin bedeli nedir?`
   CEVAP Uzunluk. Yığıldığında metni ağırlaştırır; kilit noktalarda kullanılmalıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Beş odak**

Tek bir cümlenin beş farklı öğesini beş yarma yapısıyla odaklayın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Temel: The committee rejected the proposal in June. · It was the committee that rejected it. · It was the proposal that the committee rejected. · It was in June that they rejected it. · What the committee rejected was the proposal. · What the committee did in June was reject the proposal.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Beş yarma yapınızı bir bağlam listesine eşleyin; her odağın hangi soruya ya da hangi itiraza yanıt olduğunu yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: It was Ali who broke it. (Kim kırdı? — Ayşe değil) What broke was the vase. (Ne kırıldı?)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş öğe de odaklanmış. 2) Yarma yapıları dilbilgisel olarak doğru. 3) Her odağa bir bağlam eşlenmiş.

VII.35 Inversion *Devrik Yapı*

soru devrikliği · olumsuz zarf · only · koşul · yer-yön · so/neither/nor · derece

Devriklik tek bir kural değil, iki farklı mekanizmadır. İşletici devrikliğinde yardımcı fiil özneden önce gelir ve yardımcı yoksa do getirilir; soru, olumsuz zarf, only, koşul ve so/neither yapıları bu gruptadır. Tam fiil devrikliğinde ise ana fiilin kendisi öne gelir ve do asla kullanılmaz; yer ve yön devriklikleri bu gruptadır. İki mekanizmayı tek başlık altında toplamak, öğrencinin kuralları birbirine karıştırmasının başlıca nedenidir.

Inversion is two mechanisms, not one: operator inversion (auxiliary fronts, do-support applies) and full inversion (the lexical verb fronts, no do).

AYRIM Never have I seen it. (işletici) ≠ On the hill stood a castle. (tam fiil)

SIK HATA

```
✗ Never I have seen it. On the hill did stand a castle.
✓ Never have I seen it. On the hill stood a castle.
```

Türkçede devriklik yalnızca vurgu amaçlı bir sıra değişimidir ve yardımcı fiil hareketi gerektirmez.

KAVRAMA SORUSU Which element moved to the front? · Does the auxiliary move or the main verb?

SINIFTA İki mekanizmayı iki ayrı listede tutturun; tek liste kavram karışıklığı üretir.

1 **Subject–auxiliary inversion in interrogatives** · Soruda devriklik

Has she left? — *soru devrikliği*

Did he call? — *do desteği*

İşletici öne gelir.

En yaygın devrikliktir.

2 **Negative adverbial inversion** · Olumsuz zarf devrikliği

Never have I seen this.

Seldom does he complain.

Olumsuz zarf başa gelir.

İşletici devrikliği tetiklenir.

3 **Restrictive inversion after only** · only ile sınırlayıcı devriklik

Only then did he understand.

Only after the meeting did she speak.

Sınırlayıcı öğe devrikliği.

only başta olmalıdır.

4 **Conditional inversion** · Koşul devrikliği

Had I known, I would have stayed.

Were it not for you…

Should you need help…

if düşer, yardımcı öne gelir.

5 **Locative and directional inversion** · Yer ve yön devrikliği

On the hill stood a castle.

Down came the rain.

Ana fiil öne gelir.

do kullanılmaz.

6 **Inversion after so / neither / nor** · so, neither, nor sonrası

So do I. — *ben de*

Neither did he. — *o da değil*

Nor do we agree.

İşletici devrikliğidir.

7 **Degree inversion with so / such** · Derece devrikliği

`So great was the shock that…`

`Such was his anger that…`

`Derece öğesi öne çekilir.`

`Çok resmî kayıttır.`

8 **The subtypes are not one single mechanism** · Alt türler tek bir mekanizma değildir

`İşletici devrikliği ↔ tam fiil devrikliği`

`İki ayrı mekanizmadır.`

`do davranışı farklıdır.`

`Ayrı öğretilmelidir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.35

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Devriklik tetikleyicisini bul**

Devrikliği tetikleyen öğeyi yazın; devriklik yoksa yazın.

1. `Never have I seen such a thing.`
   CEVAP never (olumsuz zarf)
2. `Only then did she understand.`
   CEVAP only + zaman öbeği
3. `No sooner had he left than it rained.`
   CEVAP no sooner
4. `Down came the rain.`
   CEVAP yer zarfı — tam devriklik
   Tam devriklikte özne ad öbeği olmalıdır: 'Down it came.' doğrudur ama devrik değildir.
5. `Hardly had she spoken when the bell rang.`
   CEVAP hardly
6. `Yesterday she left early.`
   CEVAP devriklik yok — öne çekilen zaman zarfı devriklik tetiklemez
   Yansız zaman/yer zarfları öne çekilir ama yardımcı fiili öne almaz; yalnız olumsuz ve kısıtlayıcı zarflar tetikler.

A ANALİZ *Analysis* **Devriklik türü**

Tam devriklik mi yardımcı devrikliği mi? Tetikleyiciyi yazın.

1. `Never have I seen such a thing.`
   CEVAP Yardımcı devrikliği · tetikleyici: olumsuz zarf öne çekimi.
2. `On the hill stood a church.`
   CEVAP Tam devriklik · tetikleyici: yer öbeği öne çekimi + sunuş.
3. `Had I known, I would have come.`
   CEVAP Yardımcı devrikliği · koşul bağlacı düşmüş.
4. `Only then did he understand.`
   CEVAP Yardımcı devrikliği · sınırlayıcı zarf.
5. `So tired was she that she fell asleep.`
   CEVAP Yardımcı devrikliği · derece öbeği öne çekimi.
6. `Here comes the bus.`
   CEVAP Tam devriklik · kalıplaşmış; zamirle olmaz (Here it comes).
7. `Not only did he resign, but he also left the country.`
   CEVAP Yardımcı devrikliği · not only tetikleyicisi.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Devriklik kısıtları**

Değerlendirin.

1. ✗ Never I have seen such a thing.
   CEVAP Olumsuz öne çekim yardımcı devrikliğini zorunlu kılar: Never have I seen...
2. ✗ On the hill it stood.
   CEVAP Tam devriklik zamir özneyle kurulmaz: There it is / Here it comes kalıplarında da özne öndedir.
3. Devriklik hangi kayıtta yer alır?
   CEVAP Resmî, edebî ve retorik. Konuşmada seyrektir; Here comes... ve There goes... gibi kalıplar istisnadır.
4. İki devriklik türü neden ayrı kaydedilir?
   CEVAP Farklı öğeler yer değiştirir: birinde yalnız yardımcı öznenin önüne geçer, ötekinde bütün fiil öbeği.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Devriklik envanteri**

Yedi devriklik tetikleyicisiyle yedi cümle yazın.

1. GÖREV 1 (temel) — Yedi cümle.
   ÖRNEK CEVAP Never has the department faced such pressure. · Rarely do we see such clarity. · Only after the vote did the truth emerge. · Not until 1990 was the law repealed. · Had the warning been heeded, the loss would have been smaller. · So great was the delay that the contract lapsed. · Beyond the river lay an abandoned village.
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Yedi cümlenizi düz sıraya çevirin; hangi devrikliğin zorunlu, hangisinin üsluba bağlı olduğunu ayırın ve bir kayıt notu ekleyin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Zorunlu: Never have I seen... / Seldom does he speak... — Üsluba bağlı: Down came the rain.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Yedi tetikleyici de kullanılmış. 2) Yardımcı devrikliği ile tam devriklik ayrılmış. 3) Zorunlu/üsluba bağlı ayrımı doğru.

VII.36 Do-support *do Desteği*

olumsuzluk · soru · vurgu · emir · eksilti — işletici varsa do gelmez

do desteği, İngilizcenin en ekonomik çözümlerinden biridir: cümlede olumsuzluk, soru, vurgu ya da eksilti bir işletici gerektirir; işletici yoksa anlamı olmayan bir do getirilir ve zamanla kişiyi o taşır, ana fiil yalın kalır. Bu yüzden ana fiil asla iki kez çekimlenmez: ✗ Did she went biçimi yanlıştır. Ve tersi de doğrudur: cümlede zaten bir yardımcı ya da be varsa işletici görevi doludur ve do kullanılamaz.

Do-support inserts a semantically empty auxiliary when an operator is needed and none is present; it is blocked when an operator already exists.

AYRIM Did she finish? (do gerekli) ≠ Has she finished? (do yasak)

SIK HATA

```
✗ Did she went? Does she can swim? She doesn't be ready.
✓ Did she go? Can she swim? She isn't ready.
```

Türkçede olumsuzluk ve soru eklerle kurulduğu için "boş yardımcı fiil" kavramı bütünüyle yabancıdır.

KAVRAMA SORUSU Is there already an operator? · Does the main verb stay in its base form?

SINIFTA Cümlede işleticiyi işaretlettirin; yoksa do getirtin, varsa getirtmeyin — tek kural budur.

1 **Negation with lexical verbs** · Sözlüksel fiilde olumsuzluk

She does not like coffee.

They did not agree.

Olumsuzluk işleticiye bağlanır.

Ana fiil yalın kalır.

2 **Interrogation with lexical verbs** · Sözlüksel fiilde soru

Does she like coffee?

Did they agree?

Soru için işletici gerekir.

~~✗Did she liked coffee?~~

3 **ADDED: emphatic do** · EKLENDİ: vurgu do'su

She DOES like coffee.

I do apologise.

Vurgu do’su.

AYRICA C2.INFO.02

4 **ADDED: do in imperatives** · EKLENDİ: emirde do

Do sit down. — *nezaket*

Don’t be late. — *olumsuz emir*

Emirde de do kullanılır.

be fiiliyle bile: Don’t be late.

5 **do as code (ellipsis)** · Eksiltide do

She likes it and so do I.

He didn’t, but she did.

Eksiltide do fiil öbeğinin yerini tutar.

AYRICA VII.37

6 **DO here is an auxiliary, not a lexical verb** · Buradaki DO yardımcıdır

Buradaki DO bir yardımcıdır.

Sözlüksel do’dan ayrıdır.

Zamanı ve kişiyi taşır.

Ana fiil yalın kalır.

7 **do-support is blocked when an operator is present** · İşletici varsa do gelmez

~~✗Does she can swim?~~

~~✗She doesn’t be ready.~~

İşletici varsa do gelmez.

be sözlüksel olsa bile işletici gibidir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.36

1 KONTROLLÜ *Controlled* **do desteğini tanı**

do'nun hangi bağlamda göründüğünü yazın; do gerekmiyorsa yazın.

1. She doesn't know.
   CEVAP olumsuzluk
2. Does she know?
   CEVAP soru
3. She knows, doesn't she?
   CEVAP eklenti soru
4. She does know!
   CEVAP vurgu
5. — Who knows? — I do.
   CEVAP eksilti (kod)
6. She knows the answer.
   CEVAP do gerekmez — olumlu düz cümle
   do desteği yalnızca yardımcı fiil gerektiren bağlamlarda belirir; NICE ölçütlerinin tümü budur.
7. Is she coming?
   CEVAP do gerekmez — 'be' kendisi yardımcıdır

A ANALİZ *Analysis* do desteği ne zaman?

do gerekli mi? Neden?

1. She ___ not know. (know)
   CEVAP does not know — ana fiil çekimi taşıyamaz.
2. She has not finished.
   CEVAP do gerekmez — yardımcı var.
3. ___ she know? (soru)
   CEVAP Does she know? — soru devrikliği için çekimli öğe gerekir.
4. Is she ready?
   CEVAP do gerekmez — be kendisi devrilir.
5. She ___ know the answer. (vurgu)
   CEVAP does know — vurgu için do desteği.
6. She knows the answer, ___ she?
   CEVAP doesn't — eklenti sorusu çekimli öğe ister.
7. Who came? — do neden yok?
   CEVAP wh-öğe öznedir; devriklik olmaz, dolayısıyla do gerekmez.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* do desteğinin mantığı

Değerlendirin.

1. do desteği nerede devreye girer?
   CEVAP Çekim taşıyacak bir yardımcı yokken ve yapı çekimli öğe gerektirdiğinde: olumsuzlama, soru devrikliği, eklenti sorusu, vurgu, eksilti.
2. Neden ✗ Knows she the answer? kurulamaz?
   CEVAP Modern İngilizcede ana fiil özne önüne geçmez; bu 16.–17. yüzyılda mümkündü ve do desteğiyle yer değiştirdi.
3. have ve be neden ayrıksıdır?
   CEVAP be daima yardımcı gibi davranır; have BrE'de kısmen (Have you any idea?), AmE'de do ile kurar (Do you have…).
4. Beş bağlam saymak neden yararlıdır?
   CEVAP Öğrenci do'yu tek tek kural olarak değil, tek bir yapısal ihtiyacın beş görünümü olarak öğrenir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Beş bağlam

Tek bir fiille do desteğinin beş bağlamını gösterin.

1. GÖREV 1 (temel) — Beş cümle.
   ÖRNEK CEVAP Olumsuzlama: She does not agree. · Soru: Does she agree? · Eklenti: She agrees, doesn't she? · Vurgu: She does agree. · Eksilti: I agree and so does she.
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Beş bağlamı bir öğrenci alıştırmasına çevirin; do'nun görünmediği bir altıncı bağlam (olumlu düz cümle) ekleyip karşıtlığı gösterin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: olumsuzluk, soru, eklenti soru, vurgu, eksilti — ve karşıt: He works hard. (do yok)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Beş bağlam da doğru kurulmuş. 2) do'nun yardımcı fiil olduğu gösterilmiş. 3) Karşıt bağlam eklenmiş.

VII.37 Ellipsis and Substitution *Eksilti ve İkame*

VP eksiltisi · boşluklama · soyma · karşılaştırmada eksiltme · one/ones · do so/so/not · durumsal eksilti

Eksilti ve ikame, aynı bilgiyi iki kez söylemekten kaçınmanın iki farklı yoludur: eksiltide öğe silinir, ikamede yerine kısa bir öğe konur. Her ikisinin de tek bir lisans koşulu vardır — geri kazanılabilirlik. Eksilen ya da ikame edilen öğe, bağlamdan tek bir biçimde geri getirilebilmelidir; birden çok geri getirme yolu varsa cümle belirsizleşir, hiçbir yol yoksa cümle bozulur.

Ellipsis deletes and substitution replaces; both are licensed by exactly one condition — recoverability.

AYRIM John can swim, and Mary can too. (eksilti) ≠ I think so. (ikame)

SIK HATA

```
✗ I want to go but I can't to. Give me the blue.
✓ I want to go but I can't. Give me the blue one.
```

Türkçede yüklem yinelemesi düşürülür ama ikame öğesi kullanılmaz; one/ones ve do so bütünüyle yeni araçlardır.

KAVRAMA SORUSU What exactly is missing? · Can it be restored in only one way?

SINIFTA Eksiltili cümleleri tam hâline açtırın; açılamayanları göstererek koşulu somutlaştırın.

1 **VP ellipsis** · Fiil öbeği eksiltisi

John can swim, and Mary can too.
She has finished, but he hasn't.
Fiil öbeği silinir.
Yardımcı kalır.

2 **Gapping** · Boşluklama

John bought a book, and Mary a magazine.
Yüklem düşer, argümanlar kalır.
Paralellik zorunludur.

AYRICA C2.CLAUSE.02

3 **Stripping** · Soyma

John came, and Mary too.
She likes it, but not him.
Yalnızca bir öğe kalır.
Soyma denir.

4 **Comparative reduction** · Karşılaştırmada eksiltme

He is taller than I am.
He is taller than I am tall. ✗ (yinelenmez)
Karşılaştırmada eksiltme zorunludur.
Ortak öğe silinir.

5 **ADDED: substitution with one/ones** · EKLENDİ: one ile ikame

the blue one — *tekil*
the red ones — *çoğul*
one/ones sayılabilir ismi ikame eder.
~~✗the blue~~

6 **ADDED: substitution with do so / so / not** · EKLENDİ: do so, so, not ikamesi

I think so. — *olumlu ikame*
I hope not. — *olumsuz ikame*
She did so. — *fiil öbeği ikamesi*
Üç ayrı ikame öğesi.

7 **ADDED: situational ellipsis in speech** · EKLENDİ: konuşmada durumsal eksilti

(Are you) Coming?

(I) Told you so.

Durum bilgisi öğeleri gereksiz kılar.

Konuşmaya özgüdür.

8 **Recoverability is the licensing condition** · Lisans koşulu geri kazanılabilirliktir

Geri kazanılabilirlik lisans koşuludur.

Tek bir biçimde geri gelmelidir.

Birden çok yol varsa belirsizlik doğar.

Hiç yol yoksa cümle bozulur.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.37

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Eksilti aracını adlandır**

Her karşılıkta hangi eksilti ya da ikame aracı kullanılmış? Adını yazın.

1. — Are you coming? — Yes, I am.
   CEVAP yüklem eksiltisi (yardımcı kalır)
2. — Will it rain? — I think so.
   CEVAP so ikamesi (cümle yerine)
3. — Did you finish? — I hope not.
   CEVAP not ikamesi
4. — Which one? — The red one.
   CEVAP one ikamesi (ad yerine)
5. She likes coffee and he does too.
   CEVAP do so / do ikamesi (yüklem yerine)
6. Ali ordered tea; Ayşe, coffee.
   CEVAP boşluklama (gapping)
   Boşluklamada fiil silinir ve yerine virgül konur; yazı dilinde geçer, konuşmada enderdir.
7. — Coffee? — Please.
   CEVAP durumsal eksilti (bağlamdan tamamlanır)

A ANALİZ *Analysis* **Eksilti mi ikame mi?**

Türünü adlandırın ve geri kurulan öğeyi yazın.

1. A: Are you coming? B: Yes, I am.
   CEVAP Yüklem eksiltisi — coming düştü.
2. A: Who called? B: Ann did.
   CEVAP do ikamesi + eksilti.
3. I think so.
   CEVAP so ikamesi — bütün önermenin yerini tutar.
4. I have a red one.
   CEVAP one ikamesi — sayılabilir isim yerine.
5. She said she would come, and she did.
   CEVAP do ikamesi.
6. If not, we will postpone it.
   CEVAP Olumsuz önerme eksiltisi (if it is not the case).
7. John likes tea and Mary coffee.
   CEVAP Boşluklama.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Geri kurulabilirlik**

Değerlendirin.

1. `Eksiltinin koşulu nedir?`
   CEVAP Düşen öğe bağlamdan tam ve tek biçimde geri kurulabilmelidir; belirsizse eksilti kusurludur.
2. `✗ I have a red. (renk seçimi)`
   CEVAP I have a red one — sıfat tek başına isim öbeği kuramaz.
3. `one ikamesi sayılamaz isimle olur mu?`
   CEVAP Hayır: ✗ I want a milk one → I want some. Sayılamaz isimde some/any kullanılır.
4. `Eksilti bir hata mıdır?`
   CEVAP Hayır — bağlaşıklığın temel aracıdır. Yinelemeyi önler ve metni bağlar.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Eksilti yoğun diyalog**

Sekiz replikli bir diyalog yazın; sekiz farklı eksilti/ikame aracı kullanın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Diyalog + etiketler.`
   ÖRNEK CEVAP — Have you finished? — Yes, I have. (yüklem eksiltisi) — Did Ann help? — She did. (do ikamesi) — Will the others come? — I hope so. (so ikamesi) — Which report? — The long one. (one) — And the short? (isim eksiltisi) — Not yet. (yüklem düşmüş) — Should I wait? — If not, call me. (önerme eksiltisi) — Ali finished the draft and Ayşe the appendix. (boşluklama)
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Diyaloğunuzu bir meslektaşınıza tam biçimde okutun; hangi eksiltinin tamamlanınca konuşmayı yapaylaştırdığını işaretleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: — Coffee? — Please. — Milk? — No, thanks. → Would you like coffee? — Yes, I would like coffee, please. (yapay)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sekiz farklı eksilti/ikame aracı var. 2) Eksiltilen öğeler bağlamdan geri getirilebiliyor. 3) Doğallık sınaması yapılmış.

11 Öbek Birleşimi ve Özyineleme

Clause Combination and Recursion

COMB

VII.38 Coordination *Bağlama*

`NP · AdjP/AdvP · PP · VP · cümle bağlama · karşılıklı bağlaçlar · koşutluk koşulu`

Bağlama, aynı düzeydeki iki ya da daha çok öğeyi eşit statüde birleştirir ve İngilizcede hemen her kategoride çalışır: isim öbekleri, sıfat öbekleri, edat öbekleri, fiil öbekleri ve tam cümleler bağlanabilir. Tek bir koşulu vardır ve bu koşul mutlaktır: bağlanan öğeler aynı kategoriden ve aynı işlevden olmalıdır. Koşutluk bozulduğunda cümle dilbilgisel olmaktan çıkar ve bu, akademik yazıda editörlerin en sık düzelttiği yapısal hatadır.

Coordination joins elements of equal status in almost any category, under one absolute condition: parallel structure.

AYRIM She likes reading and writing. ✓ ≠ She likes reading and to write. ✗

SIK HATA

```
✗ She likes reading and to write. He is intelligent and a hard worker.
✓ She likes reading and writing. He is intelligent and hard-working.
```

Türkçede bağlama için ortak biçim zorunluluğu daha gevşektir; öğrenci koşutluğu denetlemeyi akıl etmez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Koşutluk zorunludur — likes reading and to write ✗**

Bağlaçların iki yanı aynı kategoriden olmak zorundadır. She likes reading and to write cümlesi bir gerund ile bir mastarı bağladığı için bozuktur; He is intelligent and a hard worker cümlesi bir sıfatı bir isim öbeğine bağladığı için bozuktur. Sınama tek adımdır: bağlacı kaldırıp her iki yanı ayrı ayrı aynı yuvaya koyun — ikisi de oturuyorsa yapı sağlamdır. Aynı kural karşılıklı bağlaçlar için daha da katıdır: not only … but also yapısında iki bağlaçtan sonra gelen öğeler birebir aynı kategoriden olmalıdır, aksi hâlde cümle kulağa dengesiz gelir.

`She likes reading and writing. ✓` — *gerund + gerund*

~~`✗She likes reading and to write.`~~ — *gerund + mastar*

`He is intelligent and hard-working. ✓` — *sıfat + sıfat*

~~`✗He is intelligent and a hard worker.`~~ — *sıfat + isim öbeği*

`He not only lied but also stole. ✓` — *fiil + fiil*

~~`✗He not only lied but also a thief.`~~ — *fiil + isim öbeği*

KAVRAMA SORUSU Are the two parts the same kind of phrase? · Could each half stand alone in that slot?

SINIFTA Bağlacın iki yanını ayrı ayrı cümleye yerleştirtin; biri oturmuyorsa koşutluk bozuktur.

1 **NP coordination** · İsim öbeği bağlama

`John and Mary` — *isim öbeği bağlama*

`the book and the pen`

`Çoğul uyum alır.`

`En sık bağlama türüdür.`

2 **AdjP and AdvP coordination** · Sıfat ve zarf öbeği bağlama

`red and blue` — *sıfat öbeği*

`slowly but surely` — *zarf öbeği*

`Aynı kategoriden olmalıdır.`

`Koşutluk zorunludur.`

3 **PP coordination** · Edat öbeği bağlama

`in the kitchen and in the garden`

`on Monday or on Tuesday`

`Edat yinelenebilir ya da düşebilir.`

`in the kitchen and garden ✓`

4 **VP coordination** · Fiil öbeği bağlama

John works and studies.

She came, saw and conquered.

Ortak özne bir kez söylenir.

Fiil öbekleri bağlanır.

5 **Clause coordination** · Cümle bağlama

John works and Mary studies.

İki bağımsız cümle bağlanır.

Bileşim: sıralı cümle.

AYRICA VII.02

6 **Correlative coordinators** · Karşılıklı bağlaçlar

both … and · either … or

neither … nor · not only … but also

Karşılıklı bağlaçlar çift öğelidir.

Koşutluk kuralı daha katıdır.

7 **Coordination requires parallel structure** · Bağlama koşutluk gerektirir

✗~~likes reading and to write~~

Bağlanan öğeler aynı kategoridendir.

Sınama: her yanı ayrı ayrı yerleştirin.

Editörlerin en sık düzelttiği hatadır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.38

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Bağlama düzeyini yaz**

Bağlamanın hangi düzeyde olduğunu yazın: öbek, fiil öbeği ya da cümlecik.

1. She bought bread and milk.
   CEVAP öbek (NP) düzeyi
2. She wrote and edited the report.
   CEVAP fiil öbeği düzeyi
3. She wrote the report and he edited it.
   CEVAP cümlecik düzeyi
4. tired but happy
   CEVAP öbek (AdjP) düzeyi
5. He can and will finish it.
   CEVAP fiil öbeği düzeyi (yardımcı bağlaması)
   Koşutluk zorunludur: bağlanan öğeler aynı kategori ve aynı işlevde olmalıdır.

A ANALİZ *Analysis* Bağlama düzeyi

Hangi düzeyde bağlama var? Bağlanan öğelerin kategorisini yazın.

1. `tea and coffee`
   CEVAP Öbek düzeyi · NP + NP.
2. `He came in and sat down.`
   CEVAP Fiil öbeği düzeyi · VP + VP, tek özne.
3. `He came in, and she left.`
   CEVAP Cümlecik düzeyi · iki bağımsız cümlecik.
4. `tired but happy`
   CEVAP Öbek düzeyi · AdjP + AdjP.
5. `He said that he was tired and that he would leave.`
   CEVAP Yan cümlecik düzeyi · iki that-cümlesi.
6. `slowly and carefully`
   CEVAP AdvP + AdvP.
7. `both the students and the staff`
   CEVAP İlişkili bağlaç (both…and) · NP + NP.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Bağlama kısıtları

Değerlendirin.

1. `Koşutluk kuralı nedir?`
   CEVAP Bağlanan öğeler aynı kategoriden ve aynı işlevden olmalıdır.
2. `✗ She likes swimming and to run.`
   CEVAP She likes swimming and running. — koşutluk bozulmuş.
3. `✗ He is intelligent, hardworking and has experience.`
   CEVAP …intelligent, hardworking and experienced. — üçüncü öğe kategori değiştirmiş.
4. `Oxford virgülü zorunlu mudur?`
   CEVAP Hayır; bir üslup uzlaşımıdır. Belirsizlik doğuran listelerde yeğlenmelidir: to my parents, Ayşe and Ali.
5. `Bağlaçla cümle başlatılabilir mi?`
   CEVAP Evet. And/But ile başlamak yüzyıllardır ölçünlü yazıda vardır; okul yasağı bir uzlaşımdır, kural değil.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Üç düzeyde bağlama

Öbek, fiil öbeği ve cümlecik düzeyinde bağlama içeren bir paragraf yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Paragraf.`
   ÖRNEK CEVAP The committee reviewed the budget and the timetable. (NP) It approved the budget but rejected the timetable. (VP) The chair resigned, and the vice-chair took over. (cümlecik) Both the staff and the students were informed, yet nobody understood the decision.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Paragrafınızdaki her bağlamayı açıp yinelemeli biçime çevirin; sözcük sayısındaki artışı ölçün ve bağlamanın kazandırdığını yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: She wrote and edited the report. → She wrote the report and she edited the report. (+4 sözcük)
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Üç düzeyde de bağlama var. 2) Bağlanan öğeler koşut yapıda. 3) Açılım ölçülmüş.

VII.39 Subordination *Yan Cümleleştirme*

içerik · ilgi · zarf · mastar · ortaç · karşılaştırma cümlesi · mutlak yapı

Yan cümleleştirme, bir cümleyi başka bir cümlenin içine bir öğe olarak yerleştirir ve bağlamadan farkı budur: bağlamada iki öğe eşittir, yan cümleleştirmede biri ötekinin parçasıdır. Yedi alt tür vardır ve bunları ayıran şey biçim değil işlevdir. Aynı -ing biçimi bir yerde özne, başka bir yerde zarf cümlesi kurar; aynı that öğesi bir yerde içerik cümlesi, başka bir yerde ilgi cümlesi açar. Bu yüzden etiket her zaman işleve göre verilir.

Subordination embeds a clause as an element of another; seven subtypes are distinguished by function, never by form.

AYRIM Feeling tired, he left. (zarf işlevi) ≠ Feeling tired is normal. (özne işlevi)

SIK HATA

✗ Etiketi -ing biçimine bakarak vermek.
✓ İşlevi sorup ona göre etiketlemek.

Türkçede yan cümleler ek türüne göre adlandırılır ve biçim-işlev ilişkisi daha düzenlidir; İngilizcede aynı biçim birçok işlev görür.

KAVRAMA SORUSU What job does this clause do? · Could a noun or an adverb replace it?

SINIFTA Aynı biçimi üç farklı işlevde kullandırın; etiketin biçimden gelmediği böyle kanıtlanır.

1 **Content clause** · İçerik cümlesi

I know that he left.
Whether he agrees is unclear.
İçerik cümlesi isim öbeği yerine geçer.
Özne ya da nesne olur.

2 **Relative clause** · İlgi cümlesi

the man who left
İsim öbeğini niteler.
İçinde boş yuva vardır.

AYRICA VII.21

3 **Adverbial clause** · Zarf cümlesi

I left because I was tired.
Ana cümleyi niteler.
Bağlaç ilişkiyi belirler.

AYRICA VII.40

4 **Infinitival clause** · Mastar cümlesi

I want to leave.
It is important to study.
Çekimsiz yan cümledir.

AYRICA VII.19

5 **Participial clause** · Ortaç cümlesi

Feeling tired, he left.
The report written in haste…
Ortaç cümlesi zarf ya da niteleyici olur.
Özne özdeşliği aranır.

6 **Comparative clause** · Karşılaştırma cümlesi

than I had expected
as well as she does
Karşılaştırma cümlesi ayrı bir türdür.
Eksiltiye uğrar.

7 **ADDED: absolute construction** · EKLENDİ: mutlak yapı

`The weather being fine, we went out.`

`The meeting over, we left.`

`Kendi öznesi vardır.`

AYRICA C1.NFIN.01

8 **Function, not form, determines the label** · Etiketi biçim değil işlev belirler

`Etiketi biçim değil işlev belirler.`

`Aynı biçim farklı işlev görür.`

`-ing üç işlevde geçer.`

`that iki işlevde geçer.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.39

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Yan cümlenin işlevi**

Altı çizili yan cümlenin işlevini yazın.

1. `[What he said] was false.`
   CEVAP özne
2. `I know [that he lied].`
   CEVAP nesne
3. `The problem is [that nobody came].`
   CEVAP özne tümleyeni
4. `the claim [that he made]`
   CEVAP sıfat (ilgi cümlesi)
5. `the fact [that he lied]`
   CEVAP isim tümleyeni
   İlgi cümlesi ile isim tümleyeni karıştırılır: ilgi cümlesinde 'that' bir öğe yerini tutar, tümleyende tutmaz.
6. `[Although he tried], he failed.`
   CEVAP zarf
7. `It depends on [what you want].`
   CEVAP edat tümleyeni

A ANALİZ *Analysis* **Yan cümle türü**

Yan cümlenin işlevini ve çekimliliğini yazın.

1. `That he lied is obvious.`
   CEVAP İsim cümleciği · özne · çekimli.
2. `I know that he lied.`
   CEVAP İsim cümleciği · nesne · çekimli.
3. `The man who lied left.`
   CEVAP İlgi cümlesi · sıfat işlevi · çekimli.
4. `When he lied, everyone knew.`
   CEVAP Zarf cümleciği · zaman · çekimli.
5. `To lie is wrong.`
   CEVAP İsim cümleciği · özne · çekimsiz (mastar).
6. `Having lied, he left.`
   CEVAP Zarf cümleciği · sebep/zaman · çekimsiz (ortaç).
7. `The problem is that he lied.`
   CEVAP İsim cümleciği · özne tümleyeni · çekimli.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Bağlama mı yan cümleleştirme mi?**

Değerlendirin.

1. `Temel ayrım nedir?`
   CEVAP Bağlamada öğeler eşit düzeydedir ve yer değiştirebilir; yan cümleleştirmede biri ötekinin içindedir.
2. `Sınav nasıl yapılır?`
   CEVAP Taşıma sınavı: yan cümle başa alınabilir (Because he lied, he left ✓); bağlanan cümlecik alınamaz (✗ And he left, he lied).
3. `so ve for hangi sınıftadır?`
   CEVAP Sınırdadır: bağlaç gibi davranırlar ama başa alınamazlar. Geleneksel dilbilgisi onları bağlama sayar.
4. `Yan cümleleştirme neden akademik yazının belkemiğidir?`
   CEVAP Mantıksal ilişkileri (sebep, ödün, koşul) açıkça kodlar ve bilgi hiyerarşisi kurar.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yedi yan cümle**

Yedi farklı işlevde yan cümle içeren bir metin yazın ve etiketleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Metin + etiketler.`
   ÖRNEK CEVAP That the data were incomplete became clear in March. (özne) The team announced that the trial would be repeated. (nesne) The concern is that the sample was too small. (özne tümleyeni) The researchers who collected it had left. (ilgi) Because the funding ended, the work stopped. (sebep) Although a second grant was awarded, nothing resumed. (ödün) If the results are confirmed, the paper will be withdrawn. (koşul)
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Yedi yan cümlenizi işlevlerine göre bir tabloya dizin; hangi işlevin ders kitabınızda hiç örneklenmediğini bulun.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: özne, nesne, özne tümleyeni, isim tümleyeni, sıfat, zarf, edat tümleyeni
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Yedi işlev de temsil edilmiş. 2) Etiketler doğru. 3) Ders kitabı taraması yapılmış.

VII.40 Adverbial Clause Taxonomy *Zarf Cümlesi Sınıflandırması*

`zaman · sebep · koşul · ödün · amaç · sonuç · karşılaştırma · durum · yer · orantı ve tercih`

Zarf cümlelerinin alt türleri, bağlacın kurduğu mantıksal ilişkiye göre adlandırılır ve bu liste öğretimde doğrudan kullanılabilir bir haritadır. Her alt türün kendi bağlaç kümesi vardır ve bu bağlaçlar birbirinin yerine geçmez: because sebep, although ödün, so that amaç bildirir. Ayrıca bağlaçların kayıt değerleri farklıdır — since ve as sebep bildirir ama because kadar açık değildir; lest ise bugün yalnızca çok resmî metinlerde yaşar.

Adverbial clause subtypes are named after the logical relation the subordinator establishes; each subtype has its own set of subordinators and register values.

AYRIM although (ödün) ≠ because (sebep) ≠ so that (amaç)

SIK HATA

```
✗ Although he was tired, but he continued. Because of he was tired…
✓ Although he was tired, he continued. Because he was tired…
```

Türkçede "-mesine rağmen … ama" yapısı doğal olduğu için öğrenci İngilizcede iki bağlacı birden kullanır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Bir ilişki, bir bağlaç — although … but ✗**

İngilizcede iki cümle arasındaki mantıksal ilişki tek bir bağlaçla kurulur; aynı ilişki için iki bağlaç kullanmak dilbilgisel bir hatadır. Although he was tired, but he continued cümlesi yanlıştır çünkü ödün ilişkisi zaten although ile kurulmuştur. Türkçede "yorgun olmasına rağmen ama devam etti" gibi bir yapı konuşma dilinde duyulabildiği için bu hata çok yaygındır. Aynı kural sebep için de geçerlidir: ✗Because he was tired, so he left yanlıştır. Ayrıca because of bir edattır ve cümle değil isim öbeği alır — ✗because of he was tired yanlıştır.

`Although he was tired, he continued. ✓`

~~`✗Although he was tired, but he continued.`~~

`He was tired, but he continued. ✓` — *tek bağlaç yeter*

~~`✗Because he was tired, so he left.`~~

`Because he was tired, he left. ✓`

~~`✗because of he was tired`~~ — *because of + isim öbeği*

KAVRAMA SORUSU What relation does this subordinator set up? · Is one connector enough?

SINIFTA Bağlaçları ilişki türüne göre kümeletin; kayıt değerlerini de yanına yazdırın.

1 **Time: when, while, before, after, until, as soon as, since** · Zaman

when he arrived — *zaman*

while · before · after · until · as soon as · since

Zaman cümlesinde gelecek için present kullanılır.

~~✗when he will arrive~~

2 **Reason: because, since, as, seeing that** · Sebep

because he was tired — *sebep*

since · as · seeing that

because en açık olanıdır.

since ve as daha zayıftır.

3 **Condition: if, unless, provided, as long as, in case** · Koşul

if it rains — *koşul*

unless · provided · as long as · in case

unless zaten olumsuzdur.

AYRICA C1.SUB.03

4 **Concession: although, even though, while, whereas** · Ödün

although he was tired — *ödün*

even though · while · whereas

Tek bağlaç yeterlidir.

~~✗although … but~~

5 **Purpose: so that, in order that, lest** · Amaç

so that she could win — *amaç*

in order that · lest

lest çok resmîdir.

Amaç mastarla da kurulur: to win

6 **Result: so … that, such … that** · Sonuç

so tired that he slept — *sonuç*

such a long day that…

so + sıfat · such + isim öbeği

İkisi karıştırılır.

7 **Comparison: than, as … as** · Karşılaştırma

than I expected — *karşılaştırma*

as … as yapısı

Eksiltiye uğrar.

AYRICA VII.37

8 **Manner: as, as if, as though** · Durum

as if he knew — *durum*

as though · the way

Gerçek dışılık için past kullanılır.

as if he knew (bilmiyor)

9 **ADDED: place — where, wherever** · EKLENDİ: yer

where the road ends — *yer*

wherever you go

Yer zarf cümlesi.

İlgi cümlesiyle karıştırılmamalıdır.

10 **ADDED: proportion and preference** · EKLENDİ: orantı ve tercih

`the more you read, the more you learn` — *orantı*

`rather than wait` — *tercih*

`İki özel alt tür.`

`Kalıplaşmış yapılardır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.40

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Zarf cümlesi türü**

Yan cümlenin anlam türünü yazın.

1. `When the bell rang, we left.`
   CEVAP zaman
2. `Because it rained, we stayed.`
   CEVAP sebep
3. `We left early so that we could catch the train.`
   CEVAP amaç
4. `It was so cold that we left.`
   CEVAP sonuç
5. `If it rains, we will stay.`
   CEVAP koşul
6. `Although it rained, we went.`
   CEVAP ödün
7. `She sings as her mother did.`
   CEVAP biçim / karşılaştırma
   'as' hem biçim hem zaman hem sebep bildirebilir; ayrım yalnızca bağlamdan çıkar.
8. `Wherever you go, I will follow.`
   CEVAP yer
9. `The more he read, the less he understood.`
   CEVAP orantı (karşılaştırma)

A ANALİZ *Analysis* **Zarf cümlesi türü**

Anlamsal türünü yazın.

1. `When she arrived, we started.`
   CEVAP Zaman.
2. `Because it rained, we stayed.`
   CEVAP Sebep.
3. `Although it rained, we went.`
   CEVAP Ödün.
4. `If it rains, we will stay.`
   CEVAP Koşul.
5. `So that everyone could hear, she used a microphone.`
   CEVAP Amaç.
6. `She spoke so quietly that nobody heard.`
   CEVAP Sonuç.
7. `As she predicted, the plan failed.`
   CEVAP Karşılaştırma/biçim.
8. `Where the road ends, the path begins.`
   CEVAP Yer.
9. `Whereas the first group improved, the second declined.`
   CEVAP Karşıtlık.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Bağlaç seçimi**

Değerlendirin.

1. ✗ Although it rained, but we went.
   CEVAP Tek bağlaç yeter: Although it rained, we went. / It rained, but we went.
2. since — iki anlam?
   CEVAP Zaman (since 2019) ve sebep (Since you insist…). Belirsizlik doğabilir; because netleştirir.
3. as — kaç anlam?
   CEVAP En az üç: zaman (as she spoke), sebep (as it was late), biçim/karşılaştırma (as she predicted). En belirsiz bağlaçtır.
4. while yalnız zaman mıdır?
   CEVAP Hayır — karşıtlık da bildirir: While the theory is elegant, the evidence is thin.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Dokuz tür**

Dokuz zarf cümlesi türünü tek bir metinde kullanın.

1. GÖREV 1 (temel) — Metin.
   ÖRNEK CEVAP When the audit began, nobody expected problems. Because the records were incomplete, the process slowed. Although the team worked overtime, the deadline passed. If the ministry had been informed earlier, the delay could have been avoided. The report was rewritten so that the figures would be comparable. It was so long that few members read it. As the auditors had warned, the conclusions were disputed. Where the accounts overlapped, errors accumulated. Whereas the first section was clear, the second was impenetrable.
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Dokuz zarf cümlenizi birer ortaç ya da edat öbeğine indirgeyin; indirgenemeyenleri işaretleyip nedenini yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Because he was ill, he stayed. → Being ill, he stayed. — Although he tried… → *Although trying… (bozuk)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Dokuz tür de kullanılmış (zaman, sebep, amaç, sonuç, koşul, ödün, karşılaştırma, biçim, yer). 2) Bağlaçlar işleve uygun. 3) İndirgeme denenmiş.

VII.41 Recursion and Embedding *Özyineleme ve Gömme*

cümle içinde cümle · NP → ilgi cümlesi → NP döngüsü · ortadan gömme · sonlu envanter, sonsuz üretim

Özyineleme, bir yapının kendi türünden bir yapıyı içerebilmesidir ve İngilizcenin sonsuz üretkenliğinin kaynağıdır: yedi kalıp, birkaç öbek türü ve gömme kuralı bir araya geldiğinde üretilebilecek cümle sayısı sınırsız olur. Ama dilbilgisel sınırsızlık ile işlenebilirlik ayrı şeylerdir; ortadan gömme iki düzeyden sonra anlaşılmaz hâle gelir. Bu yüzden özyineleme çözümlemede ayrı bir özellik olarak tutulmalıdır: gömme derinliği kaydedilmeyen bir sistem karmaşık cümleleri temsil edemez.

Recursion lets a structure contain a structure of its own kind, yielding infinite output from a finite inventory; embedding depth must be recorded separately.

AYRIM Sağa gömme (derin olabilir) ≠ ortadan gömme (iki düzeyde çöker)

SIK HATA

```
✗ Gömme derinliğini kaydetmeyen bir çözümleme şeması.
✓ Derinliği ayrı bir alan olarak tutmak.
```

Türkçede yan cümleler sola dizildiği için uzun cümlelerde benzer bir işleme yükü doğar.

KAVRAMA SORUSU How many levels deep is this? · Is the embedding on the right or in the middle?

SINIFTA Gömme derinliğini sayılabilir bir ölçüt hâline getirin; öğrenci kendi yazdığı cümlenin derinliğini ölçsün.

1 **A clause can be a complement inside another clause** · Cümle, cümle içinde tümleyen olabilir

I know [that she thinks [that he believes [that they are wrong]]].

Her gömme bir öncekinin tümleyenidir.

Sağa doğru açılır.

Üç düzey sorunsuz izlenir.

2 **NP → relative clause → NP recursion** · İsim öbeği özyinelemesi

`NP → ilgi cümlesi → NP → ilgi cümlesi → …`

`the man who saw the woman who lived in the house that burned`

`İsim öbeği döngüsü.`

AYRICA VII.21.9

3 **Centre-embedding taxes working memory** · Ortadan gömme belleği zorlar

`The rat the cat the dog chased killed ate the malt.`

`Ortadan gömme belleği zorlar.`

`İki düzeyden sonra anlaşılmaz.`

`Dilbilgisel ama okunamaz.`

4 **Finite inventory, infinite output** · Sonlu envanter, sonsuz üretim

`7 kalıp + öbek yapısı + özyineleme`

`Sonlu envanter, sonsuz üretim.`

`Dilin üretkenliğinin temeli.`

`Ezber değil, sistem.`

5 **Recursion must be a separate analytical feature** · Özyineleme ayrı bir özellik olarak tutulmalıdır

`Özyineleme ayrı bir özelliktir.`

`Gömme derinliği kaydedilir.`

`Aksi hâlde sistem yetersiz kalır.`

`Çözümleme alanı: derinlik = n`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.41

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Gömme düzeyini say**

Cümlede kaç düzey gömme var? Sayıyı yazın.

1. `The report was rejected.`
   CEVAP 0 düzey
2. `The report the committee prepared was rejected.`
   CEVAP 1 düzey
3. `The report the committee the minister appointed prepared was rejected.`
   CEVAP 2 düzey (merkez gömme)
   İkinci düzeyde okurların çoğu ayrıştırmayı bırakır; bu dilbilgisel değil işlemsel bir sınırdır.
4. `I think that she said that he had left.`
   CEVAP 2 düzey (sağa dallanma — kolay)
5. `Sağa dallanma ile merkez gömme arasındaki fark nedir?`
   CEVAP Sağa dallanma yığın gerektirmez; merkez gömme her düzeyde bir öznenin fiilini bekletir.

A ANALİZ *Analysis* **Gömme derinliği**

Gömme derinliğini sayın ve türünü yazın.

1. `I know that he left.`
   CEVAP Derinlik 1 · isim cümleciği gömmesi.
2. `I know that he said that she left.`
   CEVAP Derinlik 2 · yinelenen isim cümleciği.
3. `The man who saw the woman who called left.`
   CEVAP Derinlik 2 · yuvalanmış ilgi cümlesi (merkez gömme).
4. `The rat the cat the dog chased killed ate the malt.`
   CEVAP Derinlik 3 · çoklu merkez gömme; dilbilgisel ama işlenemez.
5. `This is the house that Jack built.`
   CEVAP Derinlik 1 · sağa dallanma; sınırsız uzatılabilir.
6. `That he claimed that she believed that they lied surprised us.`
   CEVAP Derinlik 3 · sola/merkez gömme; işleme yükü ağır.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Özyineleme ve işlenebilirlik**

Değerlendirin.

1. `Özyineleme nedir?`
   CEVAP Bir yapının kendi türünden bir yapıyı içerebilmesi. İnsan dilinin temel ve ilkece sınırsız özelliğidir.
2. `Sınırı ne belirler?`
   CEVAP Dilbilgisi değil, bellek. Merkez gömme ikinci düzeyden sonra işlenemez hale gelir; sağa dallanma daha uzun sürebilir.
3. `✗ The rat the cat the dog chased killed ate the malt — hatalı mı?`
   CEVAP Hayır, dilbilgiseldir. Kabul edilemez olan işlenebilirliğidir; dilbilgisellik ile kabul edilebilirlik farklı ölçütlerdir.
4. `Yazıda ne yapılmalıdır?`
   CEVAP Merkez gömme çözülür, sağa dallanmaya çevrilir ya da cümle bölünür.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Gömmeyi çöz**

Üç düzey merkez gömmeli bir cümle kurun; sonra onu okunur biçime çevirin.

1. `GÖREV 1 (temel) — İki sürüm.`
   ÖRNEK CEVAP Gömmeli: The claim the committee the minister appointed rejected was later upheld. · Çözülmüş: The minister appointed a committee. The committee rejected a claim. That claim was later upheld.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Gömmeli cümlenizi bir meslektaşınıza sesli okuyun; kaçıncı düzeyde ayrıştırmayı bıraktığını not edin. Okunur sürümünüzü aynı sınamadan geçirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Üçüncü düzeyde neredeyse herkes kaybolur; bu, gömmenin dilbilgisel değil işlemsel bir sınır olduğunu gösterir.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Üç düzey merkez gömme dilbilgisel olarak doğru. 2) Okunur sürüm aynı bilgiyi taşıyor. 3) İşlemsel sınır gözlemle gösterilmiş.

12 Matrisler ve Fiil Veri Tabanı

Matrices and the Verb Database

DATA

VII.42 Master Complementation Matrix *Ana Tümleme Matrisi*

`yedi kalıp satırı × yuva kategorileri sütunları`

Ana tümleme matrisi, yedi kalıbın her birinde hangi yuvaların bulunduğunu ve o yuvaların hangi kategorilerle doldurulabileceğini tek bir tabloda toplar. Tablonun asıl değeri, işlev ile kategori ayrımını görsel olarak zorunlu kılmasıdır: satırlar işlevi, hücreler kategoriyi taşır. Böylece "nesne isim öbeğidir" gibi bir genelleme kurulamaz hâle gelir, çünkü SVO satırının nesne hücresinde altı ayrı kategori yan yana durur.

The master matrix maps the seven patterns onto the categories that can fill each slot, enforcing the function/category distinction visually.

AYRIM Satır: kalıp ve işlev ≠ Hücre: kategori

SIK HATA

```
✗ Matrisi tek sütunlu bir liste hâline getirmek.
✓ İşlev ve kategori boyutlarını iki eksen olarak korumak.
```

Türkçe öğe çözümleme tabloları da genellikle tek boyutludur; iki eksenli düşünme ayrıca kazandırılır.

KAVRAMA SORUSU Which row is this sentence in? · Which category fills that slot?

SINIFTA Öğrencilere boş bir matris verip cümlelerden doldurttururun; tablo dolduğunda genelleme kendiliğinden çürür.

1 **SV — S: NP/pronoun/clause; V: intransitive or auxiliary chain** · SV satırı

`The boy sleeps.` — *SV satırı*

`The boy has slept.` — *yardımcı zinciri*

`S: NP · zamir · cümle`

`V: geçişsiz ya da yardımcı zinciri`

2 **SVO — O: NP, pronoun, that-clause, wh-clause, infinitive, gerund** · SVO satırı

`I know the answer.` — *O: NP*

`I know that he left.` — *O: that cümlesi*

`I know where he is.` — *O: wh- cümlesi*

`I want to leave. / I enjoy reading.` — *O: mastar / gerund*

3 **SVOO — O1: NP/pronoun; O2: NP or verb-specific alternative** · SVOO satırı

`She gave John a book.` — *SVOO*

`O1: NP ya da zamir`

`O2: NP ya da fiile özgü seçenek`

AYRICA VII.29

4 **SVOC — O: NP/pronoun; C: AdjP, NP, PP, bare inf, -ing, to-inf** · SVOC satırı

`made him angry` — *C: AdjP*

`elected him president` — *C: NP*

`saw him leave` — *C: yalın mastar*

`saw him leaving` — *C: -ing*

5 **SVOA — O: NP; A: PP, AdvP, locative expression** · SVOA satırı

`put the book on the table` — *A: PP*

`put it there` — *A: AdvP*

`Zorunlu yer öğesi.`

`Zarf değildir → VII.10`

6 **SVC — SC: AdjP, NP, PP, AdvP, clause, InfP, GerP** · SVC satırı

`She is happy.` — *SC: AdjP*

`She is a teacher.` — *SC: NP*

`The problem is that we are late.` — *SC: cümle*

`My goal is to win.` — *SC: InfP*

7 **SVA — A: PP, AdvP, locative expression** · SVA satırı

`She is at home.` — *A: PP*

`She is there.` — *A: AdvP*

`Zorunlu yer tümleyeni.`

`Ekol farkı → VII.09.6`

8 **NOTE: rows in v1.0 were misaligned; realigned here** · NOT: v1.0'da satırlar kaymıştı; burada düzeltildi

`v1.0'da satırlar kaymıştı.`

`Burada yeniden hizalandı.`

`Üretim hatasıydı, içerik hatası değil.`

`Kayıt tutulur, gizlenmez.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.42

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Yuvayı adlandır**

Verilen kalıpta altı çizili yuvanın adını yazın.

1. `SVOO — 'He sent [her] a letter.'`
   CEVAP dolaylı nesne
2. `SVOC — 'They elected him [chair].'`
   CEVAP nesne tümleyeni
3. `SVC — 'She became [a lawyer].'`
   CEVAP özne tümleyeni
4. `SVA — 'She lives [in Bursa].'`
   CEVAP zorunlu zarf tümleyeni
5. `SVOA — 'She put the book [on the shelf].'`
   CEVAP zorunlu yer öğesi
   SVA ve SVOA'daki tümleyen zorunludur; isteğe bağlı zarftan bu yüzden ayrı bir yuvadır.

A ANALİZ *Analysis* **Matris satırı doğrula**

Öğenin kategorisini matris satırına göre yazın.

1. `SVO — O yuvasına hangi kategoriler girer?`
   CEVAP NP, zamir, that-cümlesi, wh-cümlesi, mastar cümleciği, gerund cümleciği.
2. `SVOC — C yuvası?`
   CEVAP AdjP, NP, PP, çıplak mastar, -ing ortacı, to-mastarı.
3. `SVC — SC yuvası?`
   CEVAP AdjP, NP, PP, AdvP, çekimli cümlecik, mastar, gerund.
4. `SVOA — A yuvası?`
   CEVAP PP, AdvP, yer bildiren öbek; zorunludur.
5. `SVOO — O2 yuvası?`
   CEVAP NP ya da fiile özgü almaşık (ask him a question / ask him to leave).
6. `SV — S yuvası?`
   CEVAP NP, zamir, cümlecik (That he lied surprised us), there, öncül it.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Matrisin okunması**

Değerlendirin.

1. `Matris ne verir, ne vermez?`
   CEVAP Yuvaların hangi kategorilerle doldurulabileceğini verir; hangi fiilin hangi yuvayı seçtiğini vermez. O bilgi sözlükseldir.
2. `v1.0'daki satır kayması neden ciddi bir hataydı?`
   CEVAP Yanlış hizalanmış bir matris öğrenciye olmayan kalıplar üretmeyi öğretir; veri modeli hatası doğrudan öğretim hatasına dönüşür.
3. `Matris kaç boyutludur?`
   CEVAP En az üç: kalıp × yuva × kategori. Zaman, kutupluluk ve çatı eklendiğinde çok daha büyür.
4. `Öğrenciye matris gösterilmeli midir?`
   CEVAP Bütünüyle değil; öğretmen için bir denetim aracıdır. Öğrenci satır satır, örnekle karşılaşır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kendi matrisiniz**

Yedi kalıp için kendi tümleme matrisinizi yazın: yuva adları ve kabul edilen kategoriler.

1. `GÖREV 1 (temel) — Yedi satır.`
   ÖRNEK CEVAP SV: S[NP/zamir/cümlecik/there/it] + V · SVO: + O[NP/that/wh/inf/ger] · SVOO: + O1[NP] O2[NP/inf] · SVOC: + O[NP] C[AdjP/NP/PP/inf/-ing] · SVOA: + O[NP] A[PP/AdvP] · SVC: + SC[AdjP/NP/PP/AdvP/cümlecik] · SVA: + A[PP/AdvP]
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Matrisinizi bir meslektaşınızınkiyle birleştirin; yuva adlarınız ayrılıyorsa ortak bir adlandırma anahtarı yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'nesne tümleyeni' mi 'nesne yüklemi' mi? — zümre için tek bir ad seçip anahtar dosyasına yazın.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Yedi kalıbın yuvaları adlandırılmış. 2) Her yuva için kabul edilen kategoriler listelenmiş. 3) Adlandırma zümre içinde tutarlı.

VII.43 Verb Complementation Database — Record Schema *Fiil Tümleme Veri Tabanı — Kayıt Şeması*

`madde başı · anlam · kalıp · yapı · yuva kategorileri · değişim · edilgen · öbek/edatlı kullanımlar · üslup ve sıklık · örnek kümesi`

Fiil tümleme veri tabanı, bu kitabın bütün çözümleme katmanlarının pratik çıktısıdır: her fiil, her anlamı için ayrı bir kayıt alır ve o kayıt fiili öğretmek ya da materyal geliştirmek için gereken bütün bilgiyi taşır. Şemanın en kritik kuralı şudur: değerlik madde başına değil, anlam başına kaydedilir. “Geçişli” ya da “geçişsiz” etiketi bir fiili tarif etmez, çünkü çoğu fiil anlamına göre her ikisi de olabilir.

The verb complementation database is the practical output of the whole architecture; valency is recorded per sense, never per lemma.

AYRIM run (SV: koşmak) ≠ run a shop (SVO: işletmek) — iki ayrı kayıt

SIK HATA

```
✗ Bir fiile tek bir “transitive/intransitive” etiketi vermek.
✓ Her anlam için ayrı kayıt açmak.
```

Türkçe sözlük geleneği kalıp bilgisini seyrek verdiği için öğrenci bu bilgiyi aramayı öğrenmemiştir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **‘Geçişli/geçişsiz’ etiketi bir fiili tarif etmez**

Sözlüklerin fiil maddelerine koyduğu tek kelimelik geçişlilik etiketi, İngilizcenin gerçeğini yansıtmaz çünkü geçişlilik fiile değil, fiilin anlamına aittir. run “koşmak” anlamında geçişsiz, “işletmek” anlamında geçişlidir. break “kırmak” anlamında geçişli, “kırılmak” anlamında geçişsizdir. grow “büyümek” anlamında geçişsiz, “yetiştirmek” anlamında geçişlidir. Bir öğrenci fiili tek etiketle öğrendiğinde, öteki anlamı gördüğünde onu hata sanır ya da yanlış kalıpta kullanır. Doğru veri modeli anlam başına satır açar ve her satıra kendi kalıbını, değişimini ve edilgen davranışını yazar.

`He runs fast.` — *SV: koşmak*

`He runs a shop.` — *SVO: işletmek*

`He broke the window.` — *SVO ↔ The window broke. | SV*

`She grows tomatoes.` — *SVO ↔ The plant grows. | SV*

`The soup tastes good.` — *SVC ↔ She tasted the soup. | SVO*

`Tek etiket beş satırı taşıyamaz.`

KAVRAMA SORUSU Which sense is this record for? · Is the frequency high enough to teach?

SINIFTA Bir fiilin tam kaydını sınıfça çıkarttırın; tablo ortaya çıktığında sözlük kullanımı da değişir.

1 **Lemma and sense** · Madde başı ve anlam

`give / transfer` — *madde başı ve anlam*

`give / yield (give way)` — *ikinci anlam*

Her anlam ayrı kayıttır.

Kayıt anahtarı: lemma + sense

2 **Pattern and construction** · Kalıp ve yapı

SVOO / ditransitive

Kalıp ve yapı ayrı alanlardır.

Kalıp: öğe dizilişi

Yapı: fiil biçimi

3 **Slot categories** · Yuva kategorileri

O1: NP · zamir

O2: NP

Yuva kategorileri kaydedilir.

İşlev ayrı, kategori ayrı.

4 **Alternation** · Değişim

give something to someone

Dative değişimi ✓

Locative değişimi ✗

AYRICA VII.29

5 **Passive behaviour** · Edilgen davranışı

He was given a book. ✓

A book was given to him. ✓

İki edilgen seçeneği vardır.

AYRICA VII.31.3

6 **Phrasal and prepositional uses** · Öbek ve edatlı kullanımlar

give up · give in · give away

Öbek ve edatlı kullanımlar.

Her biri ayrı anlamdır.

Ayrı kayıt açılır.

7 **Register and frequency metadata** · Üslup ve sıklık üstverisi

Üslup: nötr · resmî · gündelik

Sıklık: yüksek · orta · düşük

Öğretim önceliğini belirler.

Korpustan alınır.

8 **Example set with tense/aspect variation** · Zaman-görünüş çeşitlemeli örnek kümesi

Her kayıt için örnek kümesi zorunludur.

Zaman ve görünüş çeşitlemesi içerir.

Olumlu, olumsuz ve soru biçimleri.

Kayıt böyle kullanılabilir olur.

9 **Record valency per SENSE, not per lemma** · Değerlik ANLAM başına kaydedilir

Değerlik anlam başına kaydedilir.

Madde başına değil.

“Geçişli/geçişsiz” etiketi yetersizdir.

run · break · grow bunu kanıtlar.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.43

1 KONTROLLÜ *Controlled* Değerlik alanını doldur

Verilen fiil için sorulan alanı doldurun.

1. `run (yönetmek) — değerlik`
   CEVAP geçişli, iki yerli (özne + nesne)
2. `run (koşmak) — değerlik`
   CEVAP geçişsiz, tek yerli
3. `run (yönetmek) — edilgenleşme`
   CEVAP edilgenleşir: The company is run by her.
4. `run (koşmak) — edilgenleşme`
   CEVAP edilgenleşmez (*It is run by her.)
   Aynı fiilin iki anlamı ayrı değerlik girdileri gerektirir; sözlük fişleri anlam başına tutulmalıdır.
5. `run (koşmak) — görünüş sınıfı`
   CEVAP etkinlik (activity): 'ran for an hour' kabul eder, 'in an hour' etmez.

A ANALİZ *Analysis* Kayıt alanlarını doldur

Verilen fiil için istenen alanı yazın.

1. `give — Kalıp alanı`
   CEVAP SVO, SVOO; dative değişimi ✓.
2. `give — Edilgen davranışı alanı`
   CEVAP Her iki nesne edilgenleşir: A book was given to her / She was given a book.
3. `run — Anlam alanı (neden zorunlu?)`
   CEVAP run (koşmak) SV · run (işletmek) SVO · run (akmak) SV — kalıp anlama göre değişir; lemma başına kayıt yanlış olur.
4. `look — Öbek/edatlı kullanımlar alanı`
   CEVAP look at, look for, look after, look up, look forward to — her biri ayrı kayıt.
5. `require — Üslup ve sıklık alanı`
   CEVAP Resmî; akademik ve hukuki metinlerde yüksek sıklık; konuşmada need yeğlenir.
6. `seem — Değişim alanı`
   CEVAP Yükseltme: It seems that / seem to; there öznesi alır.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Şemanın mantığı

Değerlendirin.

1. `Neden anlam başına kayıt?`
   CEVAP Aynı lemma farklı anlamlarda farklı değerlik gösterir; tek kayıt yanlış üretime yol açar.
2. `Üslup ve sıklık üstverisi neden gerekir?`
   CEVAP Dilbilgisel doğruluk yetmez; öğrenci hangi kalıbın nerede kullanıldığını bilmelidir. Sıklık, öğretim sırasını belirler.
3. `Örnek kümesi neden zaman çeşitlemeli olmalı?`
   CEVAP Kalıp ile zaman ayrı katmanlardır; öğrencinin kalıbı tek zamana bağlamaması için.
4. `Bu şema bir veri tabanı mıdır?`
   CEVAP Evet — alanlar sütunlara, kayıtlar satırlara karşılık gelir. Materyal geliştirme bunun üzerinden yürür.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Tam kayıt

Bir fiilin iki anlamı için dokuz alanı da doldurun.

1. `GÖREV 1 (temel) — İki kayıt.`
   ÖRNEK CEVAP break-1 (kırmak): kalıp SVO · yuva O[NP] · değişim ergatif (The glass broke) · edilgen ✓ · öbek break down/up/off · kayıt nötr, çok yüksek sıklık · örnek: He broke the window / It was broken / It had been breaking for weeks. · break-2 (haber vermek): kalıp SVOO/SVO+to · O2[NP: news] · değişim sınırlı · edilgen ✓ · kayıt gazetecilik · örnek: She broke him the news / The news was broken to him.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) İki anlam için doldurduğunuz dokuz alanı bir öğrenci sözlüğüyle karşılaştırın; sözlüğün ayırmadığı bir anlamı bulup gerekçelendirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: run (yönetmek) ve run (koşmak): değerlik, eşdizim, edilgenleşme ve görünüş sınıfı farklı.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dokuz alan da iki anlam için doldurulmuş. 2) Anlamlar arasında en az üç alanda fark var. 3) Sözlük karşılaştırması yapılmış.

VII.44 Core Verb Sample *Çekirdek Fiil Örneklemi*

on fiillik çekirdek örneklem — her biri farklı bir değerlik profili gösterir

Bu örneklem bir sözlük değil, bir veri modelinin nasıl doldurulacağını gösteren bir şablondur. On fiil bilinçli olarak seçilmiştir: her biri farklı bir değerlik davranışını temsil eder — yalnızca SV olan, bağlama göre değişen, dative değişimine giren, zorunlu yer tümleyeni isteyen, ettirgen kuran, yalnızca gerund alan, üç ayrı tümleme biçimi olan, edat seçen ve hem bağlaç hem yükseltme fiili olarak çalışan. Örneklem genişletilmek üzere tasarlanmıştır.

A ten-verb core sample chosen so that each verb illustrates a different valency profile; it is a template, not a dictionary.

AYRIM enjoy reading ✓ ≠ enjoy to read ✗

SIK HATA

✗ Örneklemi bir kelime listesi gibi ezberletmek.
✓ Her fiilin niçin seçildiğini göstermek.

Türkçede fiil kalıpları sözlükte verilmediği için model olmadan öğrenilemez.

KAVRAMA SORUSU What does this verb demonstrate? · Which slot is obligatory here?

SINIFTA Öğrencilere kendi fiillerini seçtirip aynı şablonu doldurtturun; on bir satır yeterli bir alıştırmadır.

1 **sleep — SV only, intransitive** · sleep

John sleeps. — *SV*

~~✗John sleeps the bed.~~

Yalnızca SV kalıbı.

En yalın profil.

2 **read — SV and SVO, context-dependent** · read

He reads. — *SV*

He reads books. — *SVO*

Bağlama göre değişir.

Nesne isteğe bağlıdır.

3 **give — SVO, SVOO, dative alternation** · give

give her a book — *SVOO*

give a book to her — *SVO + PP*

Dative değişimine girer.

İki edilgen seçeneği vardır.

4 **put — SVOA, obligatory locative complement** · put

put it on the table — *SVOA*

~~✗put it~~

Zorunlu yer tümleyeni.

Çıkarma testi kanıtlar.

5 **make — SVO, SVOC, causative** · make

make a cake — *SVO*

make him angry — *SVOC*

make him leave — *ettirgen*

Üç profil tek fiilde.

6 **enjoy — SVO with a gerund complement** · enjoy

enjoy reading ✓

~~✗enjoy to read~~

Yalnızca gerund alır.

Tümleme kısıtı vardır.

7 **want — SVO, to-infinitive, object + to-infinitive** · want

`want a car` — *SVO*

`want to go` — *mastar*

`want you to go` — *nesne + mastar*

Üç tümleme biçimi.

8 **know — SVO, that-clause, wh-clause** · know

`know the answer` — *NP*

`know that he left` — *that cümlesi*

`know where he is` — *wh- cümlesi*

Üç kategori, tek işlev.

9 **depend — prepositional verb, selected on** · depend

`depend on` ✓

~~`depend`~~ ✗

Edat seçilmiştir.

Edatlı fiil → VII.24

10 **seem — copular and raising** · seem

`seem happy` — *bağlaç fiil*

`seem to be tired` — *yükseltme*

İki profil tek fiilde.

AYRICA VII.30

11 **This sample is a data model, not a dictionary** · Bu örneklem sözlük değil, veri modelidir

Bu örneklem bir veri modelidir.

Sözlük değildir.

Genişletilmek üzere tasarlanmıştır.

Şablon olarak kullanılır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.44

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Boşluğu adlandır**

Verilen fiil örnekleme eklendiğinde hangi boşluğu doldurur? Yazın.

1. `'rain' – 'It is raining.'`
   CEVAP hava fiilleri / kişisiz özne boşluğu
2. `'seem' – 'He seems tired.'`
   CEVAP yükseltme fiili boşluğu
3. `'cost' – 'It cost me ten lira.'`
   CEVAP yalnız çifte nesne alan fiil boşluğu
4. `'arise' – 'A problem arose.'`
   CEVAP sunuş fiili boşluğu
5. `'deal with' – 'The issue was dealt with.'`
   CEVAP edatlı edilgen boşluğu

Örneklem yalnızca sık fiillerle doldurulursa bu boşluklar hiç görünmez; her boşluğa en az bir temsilci gerekir.

A ANALİZ *Analysis* **Çekirdek örneklem**

Fiilin kalıp envanterini yazın.

1. `sleep`
   CEVAP Yalnız SV; geçişsiz. (sleep it off deyimsel istisna)
2. `read`
   CEVAP SV ve SVO; nesne bağlamdan geri kurulabilir.
3. `give`
   CEVAP SVO, SVOO; dative değişimi.
4. `put`
   CEVAP SVOA; yer tümleyeni zorunlu.
5. `make`
   CEVAP SVO, SVOC, ettirgen (make him leave).
6. `enjoy`
   CEVAP SVO; nesne gerund olabilir, mastar olamaz.
7. `want`
   CEVAP SVO, V+to-inf, V+O+to-inf; ✗ that-cümlesi.
8. `know`
   CEVAP SVO, V+that, V+wh.
9. `depend`
   CEVAP Edatlı fiil; on zorunlu.
10. `seem`
    CEVAP SVC (bağlaç) ve yükseltme.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Örneklem neyi temsil eder?**

Değerlendirin.

1. `Bu on fiil neden seçilmiştir?`
   CEVAP Yedi kalıbı ve başlıca değerlik davranışlarını temsil ederler; bir sözlük değil, bir veri modeli örneğidir.
2. `Örneklem genişletilirken ölçüt ne olmalıdır?`
   CEVAP Sıklık ve kalıp çeşitliliği; aynı davranışı gösteren fiil yığmak veri modeline bir şey katmaz.
3. `read fiilinin nesnesiz kullanımı geçişsizlik midir?`
   CEVAP Hayır — nesne örtüktür ve geri kurulabilir; sleep gibi gerçek geçişsizlikten farklıdır.
4. `Öğretim sırası buradan nasıl çıkar?`
   CEVAP Önce tek kalıplı fiiller (sleep, put), sonra çift kalıplı (read, make), en son değişimli ve yükseltmeli fiiller.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Örneklemi genişlet**

Örnekleme sekiz fiil daha ekleyin; her biri hangi boşluğu doldurduğunu yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz kayıt.`
   ÖRNEK CEVAP tell — SVOO, that ve wh alır (say ile karşıtlık) · elect — SVOC, NP tümleyeni · rely — edatlı fiil, on · become — bağlaç, durum değişimi · persuade — nesne denetimi · expect — ECM · lie/lay — ergatif olmayan karışan çift · consider — V+O+AdjP, as almaz
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Eklediğiniz sekiz fiili bir sıklık listesiyle karşılaştırın; örneklemin sıklık dağılımını gerçek kullanıma yaklaştırıp yaklaştırmadığını değerlendirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Örnekleme yalnızca ender fiiller eklemek boşluğu doldurmaz; ilk 1000 sıklıktan da eklemek gerekir.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sekiz fiil eklenmiş. 2) Her fiil için doldurduğu boşluk yazılmış. 3) Sıklık dengesi değerlendirilmiş.

VII.45 Tense × Pattern Matrix *Zaman × Kalıp Matrisi*

12 biçim × 7 kalıp = 84 hücre · × 3 kutupluluk = 252 · × çatı

Zaman × kalıp matrisi, iki bağımsız katmanın kesişimini sayısallaştırır: on iki pedagojik biçim ile yedi kalıp bir araya geldiğinde 84 hücre oluşur, kutupluluk boyutu eklendiğinde 252 gerçekleşim hücresine çıkar ve çatı boyutu geçişli hücreleri yeniden ikiye katlar. Bu matrisin amacı bir sayı iddiası değil, öğretim sırasını planlarken hangi hücrelerin doldurulduğunu görmektir. Hiçbir müfredat 252 hücreyi doldurmaz; hangilerinin doldurulacağı bir seçimdir ve o seçim görünür olmalıdır.

The tense × pattern matrix quantifies the intersection of two independent layers; it is a planning tool, not a claim about how many sentences exist.

AYRIM 84 hücre (kalıp × biçim) ≠ "İngilizcede 84 cümle vardır"

SIK HATA

✗ Matrisi bir cümle sayımı gibi sunmak.
✓ Müfredat kapsamını görselleştiren bir planlama aracı olarak kullanmak.

Türkçe müfredatlarda da kapsam çoğu zaman görünmez kalır; matris bu sorunu iki dilde de çözer.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **DÜZELTME: 12 × 5 × 3 değil, 12 × 7 × 3**

Kaynak alınan v1.0 metninde bu bölümün başlığı "12 × 5 × 3" idi; oysa aynı kitap yedi kalıptan söz ediyordu. İki bağlaç kalıbı (SVC ve SVA) matrise dâhil edilmediği için tablo ile metin çelişiyordu. Burada çelişki giderilmiştir: 12 biçim × 7 kalıp = 84 hücre, kutupluluk boyutuyla 252 gerçekleşim hücresi. Bu düzeltme yalnızca aritmetik bir onarım değildir: bağlaç kalıplarını matris dışında bırakmak, İngilizcenin en sık kullanılan cümle tiplerinden ikisini planlama tablosundan silmek anlamına gelir — She is happy ve She is at home tipleri hiçbir hücrede görünmez.

`12 × 5 = 60` — *v1.0'ın sayısı: yalnızca sözlüksel kalıplar*

`12 × 7 = 84` — *düzeltilmiş sayı: bağlaç kalıpları dâhil*

`84 × 3 = 252` — *olumlu · olumsuz · soru*

`She is happy.` — *SVC — v1.0 matrisinde yeri yoktu*

`She is at home.` — *SVA — v1.0 matrisinde yeri yoktu*

`Matris bir planlama aracıdır, sayım değil.`

KAVRAMA SORUSU Which cells does your syllabus actually cover? · Which cells are never taught, and why?

SINIFTA Kendi müfredatınızın doldurduğu hücreleri boyattırın; boş kalan bölgeler tartışma konusu olsun.

1 **12 tense-aspect forms × 5 lexical patterns = 60 cells** · Sözlüksel kalıplarla 60 hücre

```
12 biçim × 5 sözlüksel kalıp = 60
SV · SVO · SVOO · SVOC · SVOA
Yalnızca sözlüksel kalıplar.
Eksik bir tablodur.
```

2 **CORRECTION: including the two copular patterns gives 12 × 7 = 84** · DÜZELTME: iki bağlaç kalıbıyla birlikte 84 hücre

```
12 × 7 = 84 hücre
SVC ve SVA eklenir.
v1.0 çelişkisi giderildi.
Bağlaç kalıpları da planlanır.
```

3 **× positive / negative / interrogative = 252 realisation cells** · Üç kutuplulukla 252 gerçekleşim hücresi

```
84 × 3 = 252
olumlu · olumsuz · soru
Kutupluluk üçüncü boyuttur.
Gerçekleşim hücreleri.
```

4 **× active / passive doubles the transitive cells again** · Çatı boyutu geçişli hücreleri ikiye katlar

```
Çatı boyutu geçişli hücreleri ikiye katlar.
Sayı hızla büyür.
Öğretim sırası için filtre gerekir.
Sıklık verisi filtredir.
```

5 **This is a starting matrix, not a claim about how many sentences exist** · Bu bir başlangıç matrisidir

```
Bu bir başlangıç matrisidir.
Cümle sayımı değildir.
Planlama aracıdır.
Kapsamı görünür kılar.
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.45

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Hücreyi işaretle**

Verilen yapı bir ders kitabı ünitesinde geçmiyorsa hangi hücre boştur? Hücre adını yazın.

1. `'The house is being painted.' hiç geçmiyor.`
   CEVAP sürerli edilgen hücresi
2. `'He is said to have resigned.' hiç geçmiyor.`
   CEVAP raporlama edilgeni hücresi
3. `'She had the report checked.' hiç geçmiyor.`
   CEVAP ettirgen have hücresi
4. `'the issues discussed' hiç geçmiyor.`
   CEVAP indirgenmiş ilgi cümlesi hücresi
5. `'Had I known, I would have come.' hiç geçmiyor.`
   CEVAP devrik koşul hücresi

Boş hücre listesi, materyal denetiminin en somut çıktısıdır: her boş hücre bir örnek cümle borcudur.

A ANALİZ *Analysis* **Hücre sayımı**

Verilen boyutlarla kaç hücre çıkar? İşlemi yazın.

1. `12 zaman-görünüş × 5 sözlüksel kalıp`
   CEVAP 60 hücre.
2. `12 × 7 (iki bağlaç kalıbı dahil)`
   CEVAP 84 hücre — v1.0'daki 60 rakamı eksikti.
3. `84 × 3 kutupluluk (olumlu/olumsuz/soru)`
   CEVAP 252 gerçekleşim hücresi.
4. `252 hücreden kaçı çatı boyutunu ikiye katlar?`
   CEVAP Yalnız geçişli kalıplar (SVO, SVOO, SVOC, SVOA) — bağlaç ve geçişsiz kalıplar edilgenleşmez.
5. `Kip boyutu eklenirse?`
   CEVAP Her kip değeri matrisi bir kat daha çoğaltır; sayı öğretim için değil, kapsam denetimi için anlamlıdır.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Matris ne iddia eder?**

Değerlendirin.

1. `Bu matris kaç cümle kurulabileceğini söyler mi?`
   CEVAP Hayır. Sonlu bir başlangıç ızgarasıdır; özyineleme nedeniyle cümle sayısı sınırsızdır.
2. `Bütün hücreler doldurulabilir mi?`
   CEVAP Hayır — sözlüksel ve anlamsal kısıtlar birçok hücreyi boş bırakır (✗ The book is being belonged to me).
3. `Matrisin öğretimdeki değeri nedir?`
   CEVAP Kapsam denetimi: materyal geliştirirken hangi hücrelerin hiç örneklenmediğini gösterir.
4. `v1.0 düzeltmesi neden kaydedilmiştir?`
   CEVAP Bir veri modelinde hata kaydı, hatanın kendisi kadar öğreticidir; düzeltme izlenebilir olmalıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Boş hücre avı**

Kendi materyalinizden bir bölüm seçin; matrisin hangi hücrelerinin hiç örneklenmediğini listeleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Denetim listesi.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek bulgu: SVOA kalıbı yalnız Present Simple'da örneklenmiş (7 hücreden 1) · SVOC hiç edilgen biçimde geçmiyor · SVC yalnız be ile kurulmuş, öteki bağlaç fiiller yok · soru kutupluluğu SVOO'da hiç örneklenmemiş → dört somut boşluk, dört yeni alıştırma kümesi.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Boş hücre listenizi bir meslektaşınızın listesiyle karşılaştırın; iki listede de boş çıkan hücreler için ortak bir tamamlama planı yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Ortak boşluklar genellikle edilgen + perfect, ettirgen ve indirgenmiş ilgi cümlesi hücrelerinde çıkar.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Boş hücreler listelenmiş. 2) Liste gerçek bir materyalden çıkarılmış. 3) Tamamlama planı önceliklendirilmiş.

VII.46 Copular Matrix *Bağlaç Fiil Matrisi*

`bağlaç fiil envanteri · yüklemsel tümleyen kategorileri · zaman-görünüş gerçekleşimi · durum değişimi bağlaçları`

Bağlaç fiiller, özneyle tümleyen arasında bir yüklemsel ilişki kurar ve bu ilişki nesne ilişkisinden temelde farklıdır: tümleyen özneyi niteler ya da onunla özdeşleşir, bu yüzden edilgenleşmez. Envanterin büyük bölümü algı ve durum değişimi fiillerinden oluşur. En verimli hata kaynağı ise şudur: bağlaç fiiller sıfat alır, zarf değil — çünkü niteledikleri şey eylem değil, öznedir.

Copular verbs establish a predicative relation with the subject; they take adjectives, not adverbs, because they describe the subject, not the action.

AYRIM It smells good. ✓ ≠ It smells well. ✗

SIK HATA

```
✗ It smells well. She looks beautifully. The soup tastes badly.
✓ It smells good. She looks beautiful. The soup tastes bad.
```

Türkçede sıfat ve zarf biçimce ayrılmadığı için ("iyi kokuyor") ayrım hiç görünmez ve hata çok kalıcıdır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **It smells good ✓ · It smells well ✗**

Bağlaç fiillerden sonra sıfat gelir çünkü nitelenen şey eylem değil, öznedir. It smells good cümlesi kokunun iyi olduğunu söyler; It smells well ise "iyi koku alıyor" demek olurdu ve bu anlam ancak bir burun için geçerlidir. Aynı ayrım look, feel, taste, sound ve seem fiillerinin hepsinde işler. Karışıklığın kaynağı, bu fiillerin sözlüksel kullanımda zarf alabilmesidir: She looked at me carefully cümlesinde look bir eylem fiilidir ve zarf alır. Test tek sorudur: fiil özneyi mi tarif ediyor, yoksa bir eylemi mi?

`It smells good.` ✓ — *koku iyidir*

~~`✗It smells well.`~~ — *"iyi koku alıyor" anlamına kayar*

`She looks beautiful.` ✓ — *✗She looks beautifully.*

`She looked at me carefully.` ✓ — *burada look eylem fiilidir*

`The soup tastes bad.` ✓ — *✗The soup tastes badly.*

`I feel bad.` ✓ — *✗I feel badly. (ölçünlü kullanımda)*

KAVRAMA SORUSU Is this describing the subject or the action? · Is the verb copular here or lexical?

SINIFTA Aynı fiili iki kullanımda birden gösterin: She looks tired ↔ She looked at me. Fark bir kez görülünce yerleşir.

1 **Copular verb inventory** · Bağlaç fiil envanteri

`be · become · seem · appear · remain · stay`

`look · feel · sound · smell · taste`

`grow · turn · go · get`

`Envanter sınırlıdır.`

2 **Predicative complement categories** · Yüklemsel tümleyen kategorileri

`AdjP · NP · PP · AdvP`

`cümle · InfP · GerP`

`Yedi kategori tümleyen olabilir.`

`İşlev aynı kalır.`

3 **Tense, aspect and modal realisation** · Zaman, görünüş ve kip gerçekleşimi

`has been happy` — *bitmişlik*

`may become difficult` — *kiplik*

`Bağlaç fiil de yardımcı alır.`

`ZGK katmanı bağımsızdır.`

4 **Raising-like seem and appear** · Yükseltmeye benzer seem ve appear

`It seems happy.` — *bağlaç*

`He seems to be tired.` — *yükseltme*

`İki kullanım ayrılır.`

AYRICA VII.30

5 **Change-of-state copulas** · Durum değişimi bağlaçları

`become · grow · turn · go · get`

`It got dark.` — *durum değişimi*

`The milk went sour.`

`Sonuç durumu bildirir.`

6 **The same form can be copular or lexical** · Aynı biçim iki türlü davranabilir

`She looks tired.` — *bağlaç fiil*

`She looked at me.` — *sözlüksel fiil*

`Aynı biçim iki türlü davranır.`

`Bağlam ayırır.`

7 **Copular verbs take an adjective, not an adverb** · Bağlaç fiiller sıfat alır

`It smells good.` ✓

~~`✗It smells well.`~~

`Bağlaç fiiller sıfat alır.`

`Nitelenen özne, eylem değildir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.46

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Bağlaç fiilini çek**

Verilen bağlaç fiilini istenen zaman ve kutuplulukta yazın.

1. `seem — geçmiş, olumsuz, üçüncü tekil`
   CEVAP did not seem / didn't seem
2. `become — perfect, olumlu, üçüncü tekil`
   CEVAP has become
3. `be — gelecek, olumsuz, çoğul`
   CEVAP will not be / won't be
4. `appear — şimdiki, olumsuz, üçüncü tekil`
   CEVAP does not appear
   'appear' bağlaç fiili olarak do desteği alır; yardımcı fiil değildir.
5. `remain — geçmiş, olumlu, çoğul`
   CEVAP remained
6. `get — şimdiki sürerli, olumlu, üçüncü tekil`
   CEVAP is getting

A ANALİZ *Analysis* Bağlaç fiil matrisi

Bağlaç fiili sınıflayın ve tipik tümleyenini yazın.

1. `be`
   CEVAP Temel bağlaç · AdjP, NP, PP, AdvP, cümlecik — bütün kategoriler.
2. `seem, appear`
   CEVAP Yükseltmeye benzer · AdjP, NP, to-inf, that-cümlesi (öteleme ile).
3. `become, get, grow, turn, go`
   CEVAP Durum değişimi · AdjP, NP (become) — go olumsuz durumlarla sınırlı.
4. `remain, stay, keep`
   CEVAP Süreklilik · AdjP, NP.
5. `look, sound, taste, smell, feel`
   CEVAP Algı · AdjP; like + NP.
6. `prove, turn out`
   CEVAP Sonuç · AdjP, NP, to-inf.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Bağlaç mı sözlüksel mi?

Değerlendirin.

1. `She grew tired / She grew tomatoes — fark?`
   CEVAP Birincisi bağlaç (SVC), ikincisi sözlüksel geçişli (SVO). Aynı biçim, iki katman.
2. `Ayrım nasıl sınanır?`
   CEVAP Tümleyen özneyi yüklüyorsa bağlaç, bağımsız gönderimliyse nesnedir; ayrıca bağlaç yapı edilgenleşmez.
3. `✗ The music sounds loudly.`
   CEVAP sounds loud — bağlaç fiil sıfat alır.
4. `go ve turn neden sınırlıdır?`
   CEVAP go olumsuz durum değişimini seçer (go bad, go mad), turn renk ve ani değişimi (turn red, turn cold). Sözlüksel kısıtlardır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Bağlaç fiil ızgarası

Altı bağlaç fiili üç zaman ve iki kutuplulukta örnekleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı satır.`
   ÖRNEK CEVAP be: is / was / has been ready — isn't ready · seem: seems / seemed / has seemed unlikely — doesn't seem · become: becomes / became / has become clear — hasn't become · remain: remains / remained / has remained silent — doesn't remain · taste: tastes / tasted / has tasted odd — doesn't taste · prove: proves / proved / has proved useful — didn't prove
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Izgaranızdaki hücrelerden hangilerinin gerçek metinlerde ender olduğunu bir derlemle sınayın; ender hücreleri öğretim dışında bırakma kararınızı gerekçelendirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'seem' + gelecek + olumsuz (won't seem) ender; ders zamanını buraya ayırmak verimsizdir.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı bağlaç fiili üç zaman ve iki kutuplulukta örneklenmiş. 2) Biçimler doğru. 3) Sıklık temelli öğretim kararı yazılmış.

13 Çözümleme Protokolü ve Öğretim Kuralları

Analysis Protocol and Teaching Rules

PRAC

VII.47 The DNA of a Sentence — Worked Analysis *Bir Cümlenin DNA'sı — Çözümlenmiş Örnek*

tek bir cümlenin on iki katman boyunca tam çözümlemesi

Bu bölüm, kitabın bütün çözümleme aygıtını tek bir cümle üzerinde çalıştırır. Seçilen cümle bilinçli olarak karmaşıktır: kip fiili, bitmişlik, çift nesne, uzun bir isim öbeği, bir zarf cümlesi ve onun içinde ikinci bir gömme taşır. Amaç, hiçbir katmanın ötekini dışlamadığını ve tek bir etiketin cümleyi tarif edemeyeceğini somut olarak göstermektir. Çözümleme bittiğinde ortaya bir etiket değil, bir tablo çıkar.

One deliberately complex sentence is run through all twelve layers to show that a single label can never describe a clause.

AYRIM Tek etiket ("Present Perfect") ≠ tam kayıt (on iki alan)

SIK HATA

```
✗ Cümleyi tek bir konu başlığına indirgemek.
✓ Her katmanı ayrı ayrı doldurmak.
```

Türkçe cümle tahlili geleneği de çok boyutludur; alışkanlık aktarılabilir.

KAVRAMA SORUSU Which layer are we filling now? · Is anything left unrecorded?

SINIFTA Aynı çözümlemeyi öğrencilere kendi cümleleriyle yaptırın; ilk tablo yavaş, üçüncüsü hızlı doldurulur.

1 **Sample sentence** · Örnek cümle

```
The student may have given her teacher a very difficult assignment because he wanted to impress her.
Örnek cümle bilinçli olarak karmaşıktır.
Altı katmanı birden gösterir.
Adım adım çözümlenecektir.
```

2 **Clause type Declarative · Polarity Positive · Voice Active** · Katman 1–4

```
Öbek türü: bildirim
Olumluluk: olumlu
Çatı: etken
Bileşim: girişik
```

3 **Modality may · Aspect Perfect** · Katman 5

```
Kiplik: may
Görünüş: perfect
may + have + given
Zaman: present (may çekimli)
```

4 **Predicate lexical · Pattern SVOO** · Katman 6–7

```
Yüklem türü: sözlüksel
Kalıp: SVOO
Yapı: ditransitive
Fiil: give
```

5 **S = NP the student · O1 = NP her teacher · O2 = NP a very difficult assignment** · Katman 8

```
S = NP the student
O1 = NP her teacher
O2 = NP a very difficult assignment
Üç argüman kaydedilir.
```

6 **Adjunct = adverbial clause because he wanted to impress her** · Katman 9

```
Zarf = because he wanted to impress her
Sebep zarf cümlesi.
İsteğe bağlıdır.
Çıkarma testi doğrular.
```

7 **Embedded clause SVO · embedded non-finite to impress + O** · Katman 12

```
Gömülü cümle: SVO (he wanted …)
İçinde çekimsiz cümle: to impress her
Gömme derinliği: 2
```

AYRICA VII.41

8 **Every layer is recorded separately** · Her katman ayrı kaydedilir

```
Her katman ayrı kaydedilir.
Tek etiket yetersizdir.
Sonuç bir tablodur.
Etiket değil.
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.47

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Fişte hangi alan boş?**

Verilen çözümleme fişinde eksik kalan alanı adlandırın.

1. `Kalıp: SVO · Zaman: geçmiş · Çatı: etken · Kiplik: — · Özel yapı: — (cümle: 'It was Ali who broke it.')`
   CEVAP özel yapı alanı boş bırakılmış: it-yarma
   Özel yapı alanı en sık atlanan alandır; fişte ayrı bir satır olmazsa hiç doldurulmaz.
2. `Kalıp: SV · Öbek türleri: — (cümle: 'The very old man slept.')`
   CEVAP öbek türleri alanı: NP + VP
3. `Zaman: geçmiş · Görünüş: — (cümle: 'She had been waiting.')`
   CEVAP görünüş alanı: perfect + sürerli
4. `Çatı: — (cümle: 'The window broke.')`
   CEVAP çatı alanı: ergatif / orta
5. `Bilgi paketleme: — (cümle: 'Never have I seen it.')`
   CEVAP bilgi paketleme alanı: olumsuz devriklik

A ANALİZ *Analysis* **Tam DNA çözümlemesi**

Verilen cümleyi on iki katmanda çözümleyin.

1. `The student may have given her teacher a very difficult assignment because he wanted to impress her.`
   CEVAP 1 Bileşim: girişik · 2 Öbek türü: bildirme · 3 Kutupluluk: olumlu · 4 Çatı: etken · 5 Kiplik: may / Görünüş: bitmiş · 6 Yüklem: sözlüksel · 7 Kalıp: SVOO · 8 S=the student, O1=her teacher, O2=a very difficult assignment · 9 Zarf: because-cümlesi · 10 NP iç yapısı: Det+AdjP+N · 11 Özel yapı yok · 12 Gömme: zarf cümlesi (SVO) + mastar (to impress her)
2. `Had the report not been submitted late, it would probably have been accepted.`
   CEVAP 1 girişik · 2 bildirme · 3 olumsuz (koşul cümleciği) · 4 edilgen (her ikisi) · 5 geçmiş + bitmiş, kip would · 7 SVO→edilgen · 9 late, probably · 11 devriklik (koşul bağlacı düşmüş) · 12 gömme derinliği 1
3. `What surprised everyone was that there had been no warning.`
   CEVAP 1 girişik · 7 SVC · 8 S=wh-cümleciği, SC=that-cümlesi · 11 yalancı yarma + varlık there · 12 derinlik 2

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Çözümleme disiplini**

Değerlendirin.

1. `Katmanlar neden ayrı ayrı kaydedilir?`
   CEVAP Bir katmanın değeri ötekini belirlemez; birleştirilirse çözümleme kategori karışıklığına dönüşür.
2. `Sıralamayı bozmak sorun mudur?`
   CEVAP Sonuç değişmez ama denetim güçleşir; sabit sıra bir kontrol listesidir.
3. `Her cümle on iki katmanı da doldurur mu?`
   CEVAP Hayır — özel yapı ve gömme katmanları boş kalabilir. Boş alan da bir veridir.
4. `Çözümleme bir türetim midir?`
   CEVAP Hayır. Cümlenin nasıl üretildiğini değil, hangi özellikleri taşıdığını kaydeder.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kendi DNA fişiniz**

Bir metinden üç cümle seçip tam fiş çıkarın; en az biri özel yapı içersin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Üç fiş.`
   ÖRNEK CEVAP Öğrenci kendi metnini seçer. Denetim ölçütü: her fişte on iki alan görünmeli, boş alanlar boş olarak işaretlenmeli, en az bir fişte katman 11 dolu olmalıdır.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Üç fişinizi bir meslektaşınıza doğrulattırın; ayrıldığınız alanları VII.48'deki şablonunuza bir karar notu olarak ekleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Özel yapı alanı (yarma, devriklik, öteleme) en sık atlanan alandır.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Üç cümlenin de tam fişi çıkarılmış. 2) En az biri özel yapı içeriyor. 3) Ayrılıklar şablona geri beslenmiş.

VII.48 Recommended Metadata Order *Önerilen Üstveri Sırası*

`16 adımlık üstveri sırası — bir kontrol listesi`

Çözümleme sırası bir türetim değil, bir kontrol listesidir: hangi bilginin hangi sırayla kaydedileceğini belirler ve hiçbir kuramsal iddia taşımaz. Sıranın mantığı dıştan içe doğrudur — önce cümlenin bütününe ilişkin bilgiler, sonra fiil grubu, sonra öğeler, en sonda öbek içi yapı ve gömme. Bu sıra izlendiğinde hiçbir alan atlanmaz ve iki farklı çözümleyici aynı cümle için aynı tabloyu üretir; çözümlemenin tekrarlanabilirliği buradan gelir.

The sixteen-step order is a checklist, not a derivation; following it makes analyses complete and reproducible.

AYRIM Kontrol listesi (yordam) ≠ türetim (kuramsal iddia)

SIK HATA

```
✗ Sırayı bir üretim modeli gibi sunmak.
✓ Yalnızca bir kayıt yordamı olarak kullanmak.
```

Türkçe tahlil geleneğinde de sıra bir alışkanlıktır; kuramsal iddia taşımaz.

KAVRAMA SORUSU Which step are we on? · Has any field been left empty?

SINIFTA Listeyi basılı bir form hâline getirin; boş kalan her alan bir soru demektir.

1 **1 Composition · 2 Clause type · 3 Polarity · 4 Voice** · Adım 1–4

`1 Bileşim · 2 Öbek türü`
`3 Olumluluk · 4 Çatı`
`Complex · Declarative · Positive · Active`
`Dış çerçeve önce kurulur.`

2 **5 Tense · 6 Aspect · 7 Modality** · Adım 5–7

`5 Zaman · 6 Görünüş · 7 Kiplik`
`Present · Perfect+Progressive · may`
`Üçü ayrı alanlardır.`

AYRICA VII.06

3 **8 Predicate type · 9 Pattern · 10 Verb construction** · Adım 8–10

`8 Yüklem türü · 9 Kalıp · 10 Fiil yapısı`
`Lexical · SVOO · ditransitive`
`Kalıp ile yapı ayrı alanlardır.`

AYRICA VII.22

4 **11 Arguments · 12 Complements · 13 Adjuncts** · Adım 11–13

```
11 Argümanlar · 12 Tümleyenler · 13 Zarflar
S O1 O2 · NP NP · because cümlesi
İşlev ve kategori ayrı yazılır.
```

AYRICA VII.11

5 **14 Constituent internal structure** · Adım 14

```
14 Öbek içi yapı
NP → Det + AdjP + N + PP
Her öbek açılır.
```

AYRICA VII.14

6 **15 Special construction · 16 Embedding depth** · Adım 15–16

```
15 Özel yapı · 16 Gömme derinliği
Varsa kaydedilir.
Yoksa alan boş bırakılmaz, "yok" yazılır.
```

AYRICA VII.41

7 **The order is a checklist, not a derivation** · Sıra bir kontrol listesidir, türetim değil

```
Sıra bir kontrol listesidir.
Türetim değildir.
Kuramsal iddia taşımaz.
Tekrarlanabilirlik sağlar.
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.48

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Alanı sınıfla**

Verilen fiş alanı hangi katmana aittir? Katman adını yazın.

1. `'özne', 'nesne', 'tümleyen'`
   CEVAP işlev katmanı
2. `'NP', 'PP', 'AdjP'`
   CEVAP kategori katmanı
3. `'perfect', 'sürerli'`
   CEVAP görünüş katmanı
4. `'etken', 'edilgen', 'ergatif'`
   CEVAP çatı katmanı
5. `'yarma', 'devriklik', 'öteleme'`
   CEVAP bilgi paketleme katmanı
   Bir şablonda aynı bilgi iki alanda sorulmamalıdır; alanlar çakışırsa doldurma tutarsızlaşır.

A ANALİZ *Analysis* **Adım sırasını uygula**

On altı adımlık sıraya göre verilen adımın çıktısını yazın.

1. `Adım 1–4 · The letter had not been sent.`
   CEVAP 1 basit · 2 bildirme · 3 olumsuz · 4 edilgen.
2. `Adım 5–7 · aynı cümle`
   CEVAP 5 zaman: geçmiş · 6 görünüş: bitmiş · 7 kiplik: yok.
3. `Adım 8–10 · aynı cümle`
   CEVAP 8 yüklem türü: sözlüksel · 9 kalıp: SVO (edilgenleşmiş) · 10 fiil yapısı: yalın.
4. `Adım 11–13 · aynı cümle`
   CEVAP 11 argümanlar: S=the letter · 12 tümleyen: yok (edilgende nesne özneye taşındı) · 13 zarf: yok.
5. `Adım 14–16 · aynı cümle`
   CEVAP 14 NP iç yapısı: Det+N · 15 özel yapı: yok · 16 gömme derinliği: 0.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sıra bir kontrol listesidir**

Değerlendirin.

1. `Sıra türetim midir?`
   CEVAP Hayır. Cümle bu adımlarla üretilmez; adımlar yalnızca hiçbir katmanın atlanmamasını sağlar.
2. `Neden bileşim ilk adımdır?`
   CEVAP Kaç cümlecik olduğu bilinmeden geri kalan bütün katmanlar hangi cümleciğe ait olduğu belirsiz kalır.
3. `Adım atlanabilir mi?`
   CEVAP Evet ama kaydedilmelidir: boş alan ile atlanmış alan farklıdır.
4. `Bu sıra materyal geliştirmede ne işe yarar?`
   CEVAP Her alıştırmanın hangi katmanı hedeflediğini açıkça gösterir; örtük hedefleri ortadan kaldırır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Fiş şablonu**

Kendi çözümleme fişinizi tasarlayın: on altı alan, alan adları ve örnek bir doldurulmuş fiş.

1. `GÖREV 1 (temel) — Şablon + örnek.`
   ÖRNEK CEVAP Alanlar: Bileşim · Öbek türü · Kutupluluk · Çatı · Zaman · Görünüş · Kiplik · Yüklem türü · Kalıp · Fiil yapısı · Argümanlar · Tümleyenler · Zarflar · Öğe iç yapısı · Özel yapı · Gömme derinliği. Örnek: Although she had been warned, she went anyway. → girişik · bildirme · olumlu · edilgen(yan)/etken(ana) · geçmiş · bitmiş · yok · sözlüksel · SVO→edilgen / SV · yalın · S=she · — · anyway · Det yok · — · 1
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Şablonunuzu bir meslektaşınıza kendi cümlesiyle doldurtun; dolduramadığı ya da iki kez doldurduğu alanları bulup şablonu gözden geçirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'işlev' ve 'kategori' alanları ayrı değilse doldurma sırasında çakışır.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) On altı alan adlandırılmış. 2) Alanlar çakışmıyor. 3) Örnek fiş eksiksiz doldurulmuş.

VII.49 Rules for Material Development *Materyal Geliştirme Kuralları*

`on maddelik materyal geliştirme ilkeleri`

Bu bölüm, kitabın çözümleme mimarisinden çıkan pratik sonuçları materyal geliştiren öğretmen için maddeler hâline getirir. Maddelerin çoğu bir yasaklama değil, bir ayırma çağrısıdır: zamanı kalıptan, bağlaç BE'yi yardımcı BE'den, sözlüksel fiili bütün yüklemden, öbek fiili edatlı fiilden ayırın. Son madde ise ötekilerden farklıdır ve v1.0'a sonradan eklenmiştir: bir kalıbı öğretmeden önce sıklığını denetleyin — korpusta bulunmayan bir yapı, dilbilgisel olsa bile öğretilmez.

Ten practical rules for material developers, most of them calls to separate layers that are habitually collapsed.

AYRIM She is happy. (bağlaç BE) ≠ She is working. (yardımcı BE)

SIK HATA

```
✗ Aynı üniteye Present Continuous ile SVC yapısını koymak.
✓ İki katmanı ayrı ünitelerde işlemek.
```

Türkçe ders kitapları da benzer karışıklıkları taşır; ilkeler iki dil için de geçerlidir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Bağlaç BE ile yardımcı BE aynı sözcük değildir**

She is happy ve She is working cümlelerinde aynı is biçimi iki bambaşka iş görür. Birincisinde be bir bağlaç fiildir: cümlenin ana yüklemidir ve kendisinden sonra bir yüklemsel tümleyen gelir; kalıp SVC'dir. İkincisinde be bir yardımcı fiildir: anlamı yoktur, yalnızca sürerlilik görünüşünü taşır ve ana fiil work'tür; kalıp SV'dir. Bu ayrımı kurmayan bir materyal, öğrenciye She is happy cümlesinin de bir "continuous" olduğunu düşündürebilir ya da is working yapısında ana fiili is sanmasına yol açar. İki BE ayrı öğretilmelidir.

`She is happy.` — *bağlaç BE · ana yüklem · SVC*

`She is working.` — *yardımcı BE · ana fiil: work · SV*

`She is a teacher.` — *bağlaç BE · SVC*

`She is being watched.` — *iki BE birlikte: yardımcı + edilgen*

`has been working` — *baş fiil: work*

`Sınama: BE'den sonra fiil mi geliyor, tümleyen mi?`

KAVRAMA SORUSU Which layer does this unit actually teach? · Is this pattern frequent enough?

SINIFTA Kendi materyalinizi bu on maddeyle denetleyin; her madde bir gözden geçirme sorusudur.

1 **Do not teach tense and sentence pattern as one category** · Zaman ile kalıbı tek kategori gibi öğretmeyin

Zaman ile kalıbı tek kategori sanmayın.
Farklı katmanlardır.
Ayrı ünitelerde işlenir.

AYRICA VII.01.7

2 **Separate copular BE from auxiliary BE** · Bağlaç BE ile yardımcı BE'yi ayırın

She is happy. — *bağlaç BE*
She is working. — *yardımcı BE*
İki BE ayrılmalıdır.
Kalıpları da farklıdır.

3 **Separate the lexical verb from the whole predicate** · Sözlüksel fiil ile bütün yüklemi ayırın

has been working → baş: work
Sözlüksel fiil ile yüklem ayrılır.
Yardımcılar baş değildir.
Sözlük araması baş fiile yapılır.

4 **Check complement/adjunct with selection and elimination tests** · Tümleyen/zarf ayrımını testle doğrulayın

Tümleyen/zarf ayrımı testle yapılır.
Çıkarma · seçim · yinelenebilirlik · do so
Sezgiyle karar verilmez.

AYRICA VII.10

5 **Record the construction layer for multi-word verbs** · Çok sözcüklü fiillerde yapı katmanını kaydedin

Çok sözcüklü fiillerde yapı kaydedilir.
phrasal ⇔ prepositional ⇔ phrasal-prepositional
Zamir testi ayırır.

AYRICA VII.23

6 **Label raising and control separately despite surface similarity** · Yükseltme ve denetimi ayrı etiketleyin

Yükseltme ve denetim ayrı etiketlenir.
Yüzey biçimi aynıdır.
Üç test uygulanır.

AYRICA VII.30

7 **Treat passive, cleft, inversion, existential and extraposition as layers** · Bu yapıları katman olarak ele alın

Edilgen · yarma · devriklik · varlık · öteleme
Hepsi katmandır.
Yedi kalıbın yerine geçmez.

AYRICA VII.07.8

8 **Always analyse the internal structure of a constituent** · Öğenin iç yapısını daima çözümleyin

Öğenin iç yapısı daima çözümlenir.
Nesne bir NP, PP ya da cümle olabilir.
İşlev kategoriyi belirlemez.

AYRICA VII.11.8

9 **Keep recursion as a separate feature** · Özyinelemeyi ayrı tutun

Özyineleme ayrı bir alan olarak tutulur.
Gömme derinliği kaydedilir.
Karmaşık cümleler böyle temsil edilir.

AYRICA VII.41

10 **ADDED: check frequency before teaching a pattern** · EKLENDİ: kalıbı öğretmeden önce sıklığı denetleyin

`Kalıbı öğretmeden önce sıklığını denetleyin.`

`Korpusta yok olan yapı öğretilmez.`

`may have been being watched örneği.`

AYRICA VII.06.7

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.49

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Hangi kural çiğnenmiş?**

Verilen materyal kusuru on kuralın hangisini çiğniyor? Kuralın adını yazın.

1. `Ünitede yalnızca 'go, take, make' gibi ilk 100 fiil örnekleniyor.`
   CEVAP örneklem çeşitliliği kuralı
2. `Present perfect, yalın geçmiş oturmadan veriliyor.`
   CEVAP ön koşul sırası kuralı
3. `Hiçbir yapıya sıklık verisi eşlik etmiyor.`
   CEVAP sıklık temelli seçim kuralı (kural 10)
   Sıklık verisi olmayan bir materyal, ders zamanını ender yapılara harcama riski taşır.
4. `Bütün alıştırmalar boşluk doldurma.`
   CEVAP kademe çeşitliliği kuralı
5. `Türkçe girişimine hiç değinilmiyor.`
   CEVAP anadil karşılaştırması kuralı

A ANALİZ *Analysis* **Kural ihlalini bul**

Aşağıdaki materyal kararı hangi kuralı çiğniyor?

1. `Ünite başlığı: Present Perfect ve SVO Kalıbı`
   CEVAP Kural 1 ihlali — zaman ile kalıp tek kategori gibi sunulmuş.
2. `Alıştırma yönergesi: BE fiilini bulun. (hem She is a doctor hem She is working örneğinde)`
   CEVAP Kural 2 ihlali — bağlaç BE ile yardımcı BE ayrılmamış.
3. `Fiili altını çizin. (had been working için had işaretlenmiş)`
   CEVAP Kural 3 ihlali — sözlüksel fiil ile bütün yüklem karıştırılmış.
4. `on the table her yerde zarf olarak etiketlenmiş.`
   CEVAP Kural 4 ihlali — tümleyen/zarf ayrımı sınavla doğrulanmamış (She put it on the table).
5. `look after öbek fiil listesinde.`
   CEVAP Kural 5 ihlali — çok sözcüklü fiilin yapı katmanı yanlış kaydedilmiş.
6. `seem to ve want to aynı kutuda öğretiliyor.`
   CEVAP Kural 6 ihlali — yükseltme ve denetim yüzey benzerliğine bakılarak birleştirilmiş.
7. `A2 ünitesinde SVOA kalıbı yoğun işleniyor, SVO ikinci planda.`
   CEVAP Kural 10 ihlali — kalıp öğretilmeden önce sıklık denetlenmemiş.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Kuralları gerekçelendir**

Değerlendirin.

1. `Kural 1 neden ilk sıradadır?`
   CEVAP Zaman-kalıp karışıklığı en yaygın ve en yıkıcı öğretim hatasıdır; öğrenci iki bağımsız boyutu tek liste sanır.
2. `Kural 8 (öğenin iç yapısı) neden gereklidir?`
   CEVAP Öğe etiketlenip içine bakılmazsa öğrenci karmaşık öbek üretemez; yalnız tek sözcüklü özne ve nesne kurar.
3. `Kural 10 sonradan eklenmiştir. Neden?`
   CEVAP Dilbilgisel tamlık öğretim sırası vermez; sıklık verisi olmadan nadir kalıplar erken, sık kalıplar geç öğretilir.
4. `Bu kurallar bir dilbilgisi kuramı mıdır?`
   CEVAP Hayır — materyal geliştirme disiplinidir. Kuramdan bağımsız olarak her çerçevede uygulanabilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Materyal denetimi**

Elinizdeki bir ders kitabı ünitesini on kurala göre denetleyin; her ihlali gerekçesiyle yazın.

1. GÖREV 1 (temel) — Denetim raporu.
   ÖRNEK CEVAP Rapor biçimi: Kural no · Bulgu · Sayfa/alıştırma · Etkisi · Öneri. Örnek satır: Kural 4 · Yer öbekleri ayrımsız zarf sayılmış · s. 42 alt. 3 · Öğrenci put fiilini nesnesiz üretiyor · Silme sınavı içeren bir tanı alıştırması eklenmeli.
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Denetim raporunuzu ünitenin yazarına yazılmış bir düzeltme önerisine çevirin; her ihlal için somut bir değişiklik önerin ve önceliklendirin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: İhlal: sıklık verisi yok → Öneri: ilk 500 sıklıktaki üç fiili örneklere ekleyin (öncelik: yüksek)
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) On kuralın hepsi denetlenmiş. 2) Her ihlal gerekçeli. 3) Öneriler somut ve önceliklendirilmiş.

VII.50 The Sentence Construction Engine *Cümle Üretim Motoru*

altı aşamalı üretim sırası: dış çerçeve → fiil grubu → iskelet → doldurma → genişletme → paketleme

Cümle üretim motoru, çözümleme sırasının tersine çalışır: çözümleme bitmiş bir cümleyi katmanlarına ayırır, motor ise katmanları sırayla seçerek bir cümle kurar. Önce dış çerçeve belirlenir, sonra fiil grubu oluşturulur, ardından yedi kalıptan biri seçilir ve iskelet kurulur; sonra zorunlu ve isteğe bağlı öğeler doldurulur, öbekler genişletilir ve en sonda özel yapılarla paketlenir. Aynı mimari bir veri tabanı şeması olarak da okunabilir.

The construction engine runs the analysis in reverse: layers are selected in order to build a sentence, and the same architecture doubles as a database schema.

AYRIM Çözümleme: cümleden katmanlara ≠ Üretim: katmanlardan cümleye

SIK HATA

✗ Motoru kuramsal bir üretim modeli sanmak.
✓ Bir materyal üretim yordamı olarak kullanmak.

Türkçede de cümle üretimi benzer bir sırayla planlanabilir; yordam dilden bağımsızdır.

KAVRAMA SORUSU Which stage are we at? · What decisions remain open?

SINIFTA Alıştırma üretirken motoru sırayla çalıştırın; her aşamada bir değişkeni sabit tutarak denetimli alıştırma elde edilir.

1 **Composition → clause type + polarity + voice** · Aşama 1

Bileşim → öbek türü + olumluluk + çatı
Aşama 1: dış çerçeve
Cümlenin kimliği belirlenir.
Dört karar verilir.

2 **→ tense + aspect + modality → predicate type** · Aşama 2

→ zaman + görünüş + kiplik → yüklem türü
Aşama 2: fiil grubu
Yığın kurulur.

AYRICA VII.06.5

3 **→ seven basic patterns → verb construction** · Aşama 3

→ yedi kalıp → fiil yapısı
Aşama 3: iskelet
Yuvalar açılır.

AYRICA VII.07

4 **→ arguments/complements → adjuncts** · Aşama 4

→ argümanlar/tümleyenler → zarflar
Aşama 4: doldurma
Önce zorunlu, sonra isteğe bağlı.

AYRICA VII.10

5 **→ constituent categories → internal structure** · Aşama 5

→ öbek kategorileri → iç yapı

Aşama 5: genişletme

Öbekler açılır.

AYRICA VII.13

6 **→ special constructions → embedding/recursion** · Aşama 6

→ özel yapılar → gömme/özyineleme

Aşama 6: paketleme

Bilgi yapısı kararları verilir.

AYRICA VII.32–VII.37

7 **The architecture is also a database schema** · Bu mimari aynı zamanda bir veri tabanı şemasıdır

Mimari bir veri tabanı şemasıdır.

lemma · sense · valency · construction · example

Aynı alanlar hem çözümler hem üretir.

AYRICA VII.43

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.50

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Aşamayı adlandır**

Üretim yordamının hangi aşaması betimleniyor? Aşama adını yazın.

1. Cümlenin kalıbı seçilir: SVO mu SVOC mu?
   CEVAP kalıp seçimi
2. Zaman, görünüş ve kiplik değerleri belirlenir.
   CEVAP ZGK ayarı
3. Etken mi edilgen mi kurulacağına karar verilir.
   CEVAP çatı seçimi
4. Yuvalar sözcüklerle doldurulur.
   CEVAP sözlüksel doldurma
5. Odaklanacak öğe belirlenip yarma ya da devriklik uygulanır.
   CEVAP bilgi paketleme
   Bilgi paketleme en sona bırakılır; önce önerme kurulur, sonra sunum biçimi seçilir.
6. Yazım, noktalama ve eşdizim denetlenir.
   CEVAP son denetim

A ANALİZ *Analysis* **Motoru çalıştır**

Verilen seçim dizisinden bir cümle üretin.

1. basit · bildirme · olumsuz · edilgen · geçmiş · bitmiş · sözlüksel · SVO · zarf: zaman
   CEVAP The report had not been submitted on time.
2. girişik · soru · olumlu · etken · şimdi · yalın · sözlüksel · SVOO · gömme: that-cümlesi
   CEVAP Do you know whether they have given the students a second chance?
3. basit · bildirme · olumlu · etken · geçmiş · sürerli · bağlaç · SVC
   CEVAP The situation was becoming difficult.
4. basit · bildirme · olumlu · etken · şimdi · yalın · sözlüksel · SVOA · özel yapı: varlık there
   CEVAP There is a note on the desk. (SVA) / They put a note on the desk. (SVOA)
5. sıralı-girişik · bildirme · olumsuz · karışık çatı · kip: would · özel yapı: devriklik
   CEVAP Had the warning been issued earlier, the fire would not have spread, and the building would have survived.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Motorun sınırları**

Değerlendirin.

1. `Motor bütün seçim bileşimlerini üretebilir mi?`
   CEVAP Hayır — sözlüksel ve anlamsal kısıtlar birçok bileşimi engeller. Motor bir üretim çerçevesidir, bir üreteç değil.
2. `Mimari neden aynı zamanda veri tabanı şemasıdır?`
   CEVAP Her aşama bir alana, her seçim bir değere karşılık gelir; çözümleme ve üretim aynı yapının iki yönüdür.
3. `Motor öğrenciye verilmeli midir?`
   CEVAP Bütünüyle değil; aşamalı olarak. İlk aşamalar (bileşim, öbek türü, kutupluluk) erken, son aşamalar ileri düzeyde açılır.
4. `Motor ile ders planı arasındaki ilişki nedir?`
   CEVAP Ders planı motorun bir kesitidir: hangi aşamalarda hangi değerlerin açık olduğu bir müfredat kararıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kendi motorunuz**

Altı aşamalı bir üretim yordamı yazın; her aşamada seçenekleri listeleyin ve üç örnek cümle üretin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Yordam + üç cümle.`
   ÖRNEK CEVAP Aşama 1 bileşim [basit/sıralı/girişik/sıralı-girişik] → 2 öbek türü + kutupluluk + çatı → 3 zaman + görünüş + kiplik → 4 kalıp + fiil yapısı → 5 argüman + zarf → 6 özel yapı + gömme. Üretim: (a) The committee approved it. (b) Although the committee had approved it, the plan was never implemented. (c) Never before had such a plan been approved and then abandoned within a month.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Yordamınızı bir meslektaşınıza uygulatın; onun ürettiği üç cümleyi kendi cümlelerinizle karşılaştırıp yordamın yeniden üretilebilir olup olmadığını değerlendirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Aynı aşama listesinden çok farklı cümleler çıkıyorsa seçenek listeleri yeterince belirli değildir.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı aşama da tanımlı. 2) Her aşamada seçenekler listelenmiş. 3) Yordam başkası tarafından yeniden üretilebiliyor.

VII.51 Symbol Key *Sembol Anahtarı*

`S · V · O · O1/O2 · C · SC · OC · A · NP · DP · AdjP · AdvP · PP · VP · InfP · GerP`

Sembol anahtarı, bütün kitapta kullanılan kısaltmaların tek yerde toplanmış hâlidir ve iki grubu ayırır: işlev sembolleri (S, V, O, C, A) ve kategori sembolleri (NP, AdjP, PP, InfP, GerP). Bu ayrım tesadüfi değildir — kitabın en çok tekrarlanan ilkesini sembol düzeyinde de korur. Anahtarın v1.0 sürümünde bir dizgi kayması vardı ve semboller yanlış karşılıklarla basılmıştı; burada düzeltilmiştir.

The symbol key separates function symbols from category symbols, preserving the book's central distinction at the notation level.

AYRIM S, V, O, C, A: işlev ≠ NP, AdjP, PP: kategori

SIK HATA

```
✗ İşlev ve kategori sembollerini aynı sütunda karıştırmak.
✓ İki grubu ayrı listelemek.
```

Türkçe tahlil geleneğinde de öge adları ile tür adları ayrıdır.

KAVRAMA SORUSU Is this symbol a function or a category? · Which column does it belong in?

SINIFTA Anahtarı iki sütunlu bastırın; tek sütunlu bir anahtar ilkeyi baştan bozar.

1 **S = Subject · V = Verb / verb group** · Özne ve yüklem

```
S = Özne
V = Yüklem / fiil grubu
İşlev sembolleridir.
Kategori bildirmezler.
```

2 **O = Object · O1/O2 = first/second object** · Nesneler

```
O = Nesne
O1 = birinci (dolaylı) nesne
O2 = ikinci (doğrudan) nesne
SVOO kalıbında kullanılır.
```

3 **C = Complement · SC = Subject Complement · OC = Object Complement** · Tümleyenler

C = Tümleyen
SC = Özne tümleyeni
OC = Nesne tümleyeni
Üçü de işlev adıdır.

4 **A = Adverbial / adverbial complement** · Zarf ve zarf tümleyeni

A = Zarf ya da zarf tümleyeni
SVOA ve SVA kalıplarında zorunludur.
Zarf olarak isteğe bağlıdır.
Test ayırır → VII.10

5 **NP · DP · AdjP · AdvP · PP · VP** · Öbek kategorileri

NP · DP · AdjP · AdvP · PP · VP
isim · belirleyici · sıfat · zarf · edat · fiil öbeği
Kategori sembolleridir.
İşlev bildirmezler.

6 **InfP = infinitival clause · GerP = gerund-participial clause** · Çekimsiz cümle kısaltmaları

InfP = mastar cümlesi
GerP = gerund-ortaç cümlesi
Çekimsiz cümle kısaltmaları.
Kategori grubundadır.

7 **NOTE: this table was misaligned in v1.0** · NOT: bu tablo v1.0'da kaymıştı

v1.0'da tablo kaymıştı.
S → Verb, V → Object basılmıştı.
Burada düzeltilmiştir.
Dizgi hatasıydı.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.51

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Sembol anahtarı**

Sembolün karşılığını yazın.

1. S
   CEVAP Özne (subject).
   Sembol anahtarında bir simgenin iki anlamı olması çözümleme fişini kullanılamaz kılar. Anahtar yayımlanmadan önce çakışma denetimi yapılmalıdır.
2. V
   CEVAP Yüklem/fiil (verb).
3. O, O1, O2
   CEVAP Nesne; O1 dolaylı, O2 doğrudan nesne.
4. C, SC, OC
   CEVAP Tümleyen; özne tümleyeni, nesne tümleyeni.
5. A
   CEVAP Zorunlu zarf öğesi (adverbial).
6. NP, AdjP, AdvP, PP, VP
   CEVAP İsim, sıfat, zarf, edat, fiil öbeği.
7. ✗ ve ?
   CEVAP Dilbilgisel değil · kabul edilebilirliği tartışmalı.
8. →
   CEVAP Dönüşüm ya da düzeltme yönü.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Simgeleme tutarlılığı**

Değerlendirin.

1. `Neden tek bir sembol dizgesi kullanılmalıdır?`
   CEVAP Farklı kaynaklar aynı harfi farklı anlamda kullanır (A kimi kaynakta zarf, kimindeki sıfat); tutarsızlık öğrenciyi kilitler.
2. `✗ ile * arasındaki fark nedir?`
   CEVAP Kuramsal yazında * dilbilgisel olmayanı gösterir; bu kitapta ✗ aynı işlevi görür. Önemli olan tutarlılık ve anahtarın basılı olmasıdır.
3. `? işareti neden gereklidir?`
   CEVAP Dilbilgisellik ikili değildir; sınırdaki yapılar için ara bir değer gerekir.
4. `Semboller öğrenciye verilir mi?`
   CEVAP Seçilerek. S-V-O düzeyi erken, AdjP/PP düzeyi orta, ✗/? ayrımı ileri düzeyde.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kendi anahtarınız**

Kendi materyaliniz için bir sembol anahtarı yazın; en az on iki giriş içersin ve çakışma olmasın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Anahtar.`
   ÖRNEK CEVAP Denetim ölçütü: her sembol tek anlamlı olmalı · kategori sembolleri (NP, PP...) ile işlev sembolleri (S, O, A) tipografik olarak ayrılmalı · dilbilgisellik işaretleri ayrı bir kümede toplanmalı · anahtar her basılı üründe ilk sayfalarda yer almalı.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Anahtarınızı bir meslektaşınızın anahtarıyla birleştirin; çakışan sembolleri çözüp zümre için tek bir ortak anahtar yayımlayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'Ö' hem özne hem öbek için kullanılıyorsa çakışma vardır; biri değiştirilmelidir.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) En az on iki giriş var. 2) Hiçbir sembol iki anlam taşımıyor. 3) Ortak anahtar zümrece benimsenmiş.

VII.52 Terminological Caveats and Schools *Terminolojik Uyarılar ve Ekoller*

`kalıp merkezli işlevsel çerçeve · tartışmalı beş nokta · alt etiket ilkesi · başvuru kaynakları`

Bu kitap tek bir kuramsal ekolün temsilcisi değildir; öğretim amaçlı, kalıp merkezli işlevsel bir çerçeve kullanır ve gerektiğinde farklı geleneklerden ödünç alır. Bu tercihin bedeli, bazı noktalarda ekoller arasında gerçek görüş ayrılıkları bulunmasıdır: SVC/SVA sınırı, NP mi DP mi sorusu, argüman ile tümleyen arasındaki çizgi, yükseltme ve denetim çözümlemesi. Doğru davranış ihtilafı gizlemek değil, veri modelinde alt etiketle korumaktır.

The handbook uses a pedagogically motivated, pattern-centred functional framework; genuine disagreements between schools are preserved as sub-labels rather than hidden.

AYRIM Tek analizi resmî cevap gibi sunmak ≠ ihtilafı alt etiketle kaydetmek

SIK HATA

```
✗ Tartışmalı bir çözümlemeyi tek doğru gibi öğretmek.
✓ Sınav ölçütünü söylemek, ihtilafın varlığını da belirtmek.
```

Türkçe dilbilgisi geleneğinde de ekol farkları vardır ve genellikle öğrenciden gizlenir; aynı sorun iki dilde de geçerlidir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **İhtilafları alt etiketle koruyun — tek analizi resmî cevap gibi sunmayın**

Dilbilgisi çözümlemesinin bazı noktalarında başvuru kitapları anlaşmaz ve bu anlaşmazlık bilgi eksikliğinden değil, farklı ölçütlerden doğar. She is at home cümlesinin SVA mı SVC mi olduğu, isim öbeğinin başının isim mi belirleyici mi sayılacağı, argüman ile tümleyen çizgisinin anlambilimsel mi sözdizimsel mi olduğu bu tür noktalardır. Öğretmenin işi bunlardan birini seçip ötekini "yanlış" ilan etmek değildir. Sınavın beklediği etiket öğretilir, ama ihtilafın var olduğu da söylenir ve veri modelinde her iki analiz alt etiket olarak saklanır. Bu, öğrenciyi yanlış bir kesinlikten korur.

`She is at home.` — *[Quirk] SVA · [CGEL-H&P] SVC*

`the students` — *NP (baş: isim) ↔ DP (baş: belirleyici)*

`argüman ⇔ tümleyen` — *anlambilim ölçütü ↔ sözdizim ölçütü*

`John seems to be tired.` — *yükseltme çözümlemesi kurama duyarlıdır*

`made him leave` — *SVOC ↔ ettirgen yapı: iki etiket de kullanılır*

`Alt etiket ilkesi: ikisini de kaydet.`

KAVRAMA SORUSU Is this analysis disputed? · Which framework does the exam expect?

SINIFTA Tartışmalı noktaları açıkça listeleyip öğrenciye gösterin; ihtilafın varlığını bilmek, yanlış bir kesinlikten daha yararlıdır.

1 **This handbook uses a pattern-centred functional framework** · Bu kitap kalıp merkezli işlevsel bir çerçeve kullanır

Kalıp merkezli işlevsel çerçeve.
Öğretim amaçlıdır.
Tek bir ekolün temsilcisi değildir.
Gerektiğinde ödünç alır.

2 **Disputed: the SVC/SVA boundary** · Tartışmalı: SVC/SVA sınırı

SVC/SVA sınırı tartışmalıdır.
[Quirk] ↔ [CGEL-H&P]
Alt etiket kullanılır.
AYRICA VII.09.6

3 **Disputed: NP versus DP analysis** · Tartışmalı: NP mi DP mi

NP mi DP mi?
Baş isim mi, belirleyici mi?
Okul farkıdır.
Bu kitap NP kullanır.

4 **Disputed: the argument/complement boundary** · Tartışmalı: argüman/tümleyen sınırı

Argüman/tümleyen sınırı tartışmalıdır.
Anlambilim ↔ sözdizim ölçütü.
Testler yine de uygulanabilir.
AYRICA VII.10

5 **Disputed: raising/control and SVOC/SVOA details** · Tartışmalı: yükseltme/denetim ve SVOC/SVOA ayrıntıları

Yükseltme/denetim çözümlemesi kurama duyarlıdır.
SVOC/SVOA ayrıntıları da öyle.
Testler olguyu kanıtlar.
Terimler değişebilir.

6 **Preserve disagreements as sub-labels in the data model** · İhtilafları veri modelinde alt etiketle koruyun

İhtilaflar alt etiketle korunur.
Tek analiz resmî cevap gibi sunulmaz.
Sınav ölçütü ayrıca söylenir.
Öğrenci yanlış kesinlikten korunur.

7 **Reference works** · Başvuru kaynakları

Huddleston & Pullum 2002
Quirk et al. 1985 · Biber et al. 1999
Carter & McCarthy 2006 · Swan 2016
Başvuru kaynakları.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* VII.52

1 KONTROLLÜ *Controlled* Terimi eşle

Verilen terimin öteki gelenekteki karşılığını yazın.

1. `Geleneksel: 'nesne tümleyeni' → işlevsel dilbilgisinde`
   CEVAP nesne yüklemi / object predicative
2. `Geleneksel: 'edilgen çatı' → Türkçe dilbilgisi geleneğinde`
   CEVAP edilgen çatı (aynı terim, ama Türkçede -il/-in ekiyle kurulur)
3. `Üretici dilbilgisi: 'raising' → Türkçe önerisi`
   CEVAP yükseltme
   Türkçede yerleşik karşılığı olmayan terimlerde önerilen karşılık, tanımıyla birlikte verilmelidir.
4. `Geleneksel: 'sıfat cümlesi' → betimleyici dilbilgisinde`
   CEVAP ilgi cümlesi (relative clause)
5. `Geleneksel: 'zaman' terimi hem tense hem time için kullanılıyor. Ayrım nedir?`
   CEVAP tense = dilbilgisel zaman (biçim) · time = gerçek zaman (anlam)
   Bu çakışma Türkçe dilbilgisi öğretiminin en verimsiz belirsizliğidir; fişte iki ayrı alan tutulmalıdır.

A ANALİZ *Analysis* Terim hangi ekole ait?

Terimi kullanan geleneği ve ölçütünü yazın.

1. `Complement / Adjunct`
   CEVAP Geleneksel ve üretici dilbilgisi ortak; ölçüt zorunluluk ve seçim.
2. `Participant / Circumstance`
   CEVAP Dizgesel-işlevsel dilbilgisi (Halliday); ölçüt anlamsal rol.
3. `Argument / Adjunct`
   CEVAP Üretici dilbilgisi; ölçüt değerlik çerçevesi.
4. `Construction`
   CEVAP Yapı dilbilgisi (Goldberg); biçim-anlam eşleşmesi bir birim sayılır.
5. `Predicative complement`
   CEVAP Huddleston & Pullum (CGEL 2002); geleneksel özne/nesne tümleyeni yerine.
6. `Object of the preposition`
   CEVAP Geleneksel okul dilbilgisi; CGEL bunu prepositional complement olarak adlandırır.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Terim çatışması

Değerlendirin.

1. `Farklı adlandırmalar farklı olgular mıdır?`
   CEVAP Çoğunlukla hayır — aynı olgunun farklı kuramsal çerçevede adlandırılmasıdır. Ama ölçütler farklı olduğu için sınırlar tam örtüşmez.
2. `Materyal geliştiricinin sorumluluğu nedir?`
   CEVAP Bir çerçeve seçmek, onu açıkça bildirmek ve tutarlı kalmak. Çerçeve karıştırmak en yaygın kaynak hatasıdır.
3. `Öğrenciye kuramsal tartışma aktarılmalı mı?`
   CEVAP Hayır. Öğrenci tek tutarlı bir dizge görmelidir; tartışma öğretmenin kitabında kalır.
4. `Bu kitap hangi konumdadır?`
   CEVAP Eklektik ama açık: geleneksel yedi kalıp iskeleti, CGEL ayrımlarıyla düzeltilmiş, yapı dilbilgisinden yapı katmanı ödünç alınmıştır. Bu seçim burada bildirilmiştir.
5. `Bir terim tartışmalıysa ne yapılır?`
   CEVAP Her iki adı da verip birini seçmek ve gerekçelendirmek; sessizce birini kullanmak okuru yanıltır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Terim eşleme tablosu**

On terim için üç gelenekteki karşılıklarını eşleyin ve ölçüt farkını yazın.

1. GÖREV 1 (temel) — On satırlık tablo.
   ÖRNEK CEVAP Örnek satırlar — Geleneksel / CGEL / Dizgesel-işlevsel: özne tümleyeni / predicative complement / Attribute · nesne / object / Goal · zarf / adjunct / Circumstance · edat nesnesi / prepositional complement / — · yardımcı fiil / auxiliary verb / Finite + Auxiliary · ilgi cümlesi / relative clause / embedded clause as Qualifier. Ölçüt farkı: geleneksel biçim ve konuma, CGEL sözdizimsel davranışa, dizgesel-işlevsel anlamsal role bakar.
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Eşleme tablonuzu bir Türkçe dilbilgisi terimleri sözlüğüyle karşılaştırın; Türkçe geleneğin karşılığı olmayan terimler için bir öneri yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'raising' için Türkçede yerleşik karşılık yok — 'yükseltme' önerilebilir, ama tanımı fişte verilmelidir.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) On terim üç gelenekte eşlenmiş. 2) Ölçüt farkları yazılmış. 3) Karşılıksız terimler için öneri ve tanım var.

BÖLÜM VIII

EK

Ekler

Appendices

Ekler, kitabın günlük kullanımda en sık açılan bölümüdür. Burada iki tür malzeme var: (a) ders içinde hızla bakılacak listeler — düzensiz fiiller, bağımlı edatlar, fiil kalıpları, yazım ve noktalama; (b) öğretmenin kendi kararlarını gözden geçirmesini sağlayan çözümleyici araçlar — Türkçe ana dil girişimi hata bankası, ders kitabı efsaneleri, sınav eşlemesi ve terim sözlükçesi. Türkçe girişim hata bankası (EK A) bu kitaba özgüdür ve Bölüm I–VI'daki ⚑ işaretli düğümlerin toplandığı yerdir.

The appendices are the part of the book most often opened in daily use. They hold two kinds of material: quick-reference lists for the classroom — irregular verbs, dependent prepositions, verb patterns, spelling and punctuation — and analytic tools that help a teacher review their own decisions: the Turkish L1-interference bank, the textbook-myth list, exam mapping and a glossary of terms. The Turkish interference bank (Appendix A) is specific to this book and collects every node marked ⚑ in Parts I–VI.

13 alan / domains · 31 konu / topics · 190 mikro düğüm / micro-nodes

01 L1 — EK A — Türkçe Ana Dil Girişimi Hata Bankası *Appendix A — Turkish L1 Interference Bank* 5

02 IRR — EK B — Düzensiz Fiiller (Aile Aile) *Appendix B — Irregular Verbs by Family* 1

03 DEP — EK C — Bağımlı Edatlar *Appendix C — Dependent Prepositions* 3

04 PHV — EK D — Çok Sözcüklü Fiil Envanteri *Appendix D — Multi-word Verb Inventory* 2

05 VPAT — EK E — Fiil Kalıbı Listeleri *Appendix E — Verb Pattern Lists* 2

06 SPELL — EK F — Yazım ve Telaffuz Kuralları *Appendix F — Spelling and Pronunciation Rules* 3

07 PUNCT — EK G — Noktalama Özeti *Appendix G — Punctuation Summary* 2

08 MYTH — EK H — Ders Kitabı Efsaneleri *Appendix H — Textbook Myths* 1

09 EXAM — EK I — Sınav Eşlemesi *Appendix I — Exam Mapping* 2

10 GLOSS — EK J — Terim Sözlükçesi *Appendix J — Glossary of Terms* 3

11 SEQ — EK K — Önerilen Öğretim Sıraları *Appendix K — Suggested Teaching Sequences* 2

12 REF — EK L — Kaynakça ve İleri Okuma *Appendix L — References and Further Reading* 3

13 ASSESS — EK M — Ölçme ve Düzeltici Geri Bildirim *Appendix M — Assessment and Corrective Feedback* 2

01 EK A — Türkçe Ana Dil Girişimi Hata Bankası

Appendix A — Turkish L1 Interference Bank

L1

EK.A.01 Sentence Structure Interference *Cümle Yapısı Kaynaklı Girişim*

`özne düşürme · fiil sonda · zarf araya girme · sözde özne yokluğu · dolaylı soruda devriklik · zamir yinelemesi`

Türkçe ile İngilizce arasındaki en derin yapısal fark sözcük sırasında ve öznenin nerede taşındığındadır. Türkçe özneyi ekte taşır ve fiili sona koyar; İngilizce ise özneyi ayrı bir sözcük olarak zorunlu kılar ve fiili nesneden önce ister. Bu iki fark birlikte, Türkçe konuşan öğrencinin en kalıcı hatalarının kaynağıdır ve düzeltilmediğinde ileri düzeye kadar taşınır. Bu bölümdeki hatalar rastgele değildir: her biri sistemli bir aktarımın sonucudur ve bu yüzden sistemli olarak da düzeltilebilir.

The deepest structural differences between Turkish and English are word order and where the subject is carried; both produce systematic, predictable errors.

AYRIM Türkçe: özne ekte + fiil sonda ≠ İngilizce: özne ayrı sözcük + fiil nesneden önce

SIK HATA

```
✗ Am coming. I the book read. I don't know where does he live.
✓ I am coming. I read the book. I don't know where he lives.
```

Üç hata da aynı kaynaktan gelir: Türkçenin cümle yapısının doğrudan aktarılması.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Dolaylı soruda devriklik olmaz — en inatçı yapısal hata**

Bir soru başka bir cümlenin içine gömüldüğünde artık soru olmaktan çıkar ve düz cümle sırasına döner: yardımcı fiil özneden sonra gelir, do desteği kullanılmaz ve soru işareti konmaz. ✗I don't know where does he live yerine I don't know where he lives denir. Bu hata Türkçe konuşanlarda çok kalıcıdır çünkü Türkçede gömülü soru ayrı bir sıra değişimi gerektirmez ve öğrenci "soru sözcüğü varsa devriklik de vardır" genellemesini yapar. Aynı kural nezaket sorularının içindeki gömülü sorular için de geçerlidir: Could you tell me where the station is? — sonda düz sıra vardır.

~~✗I don't know where does he live.~~ — *doğrusu: where he lives*

~~✗Can you tell me what time is it?~~ — *doğrusu: what time it is*

`Could you tell me where the station is? ✓`

`I wonder why she left. ✓` — *✗why did she leave*

`Where does he live?` — *doğrudan soru: devriklik var*

`Kural: gömülü soru düz cümle sırasındadır.`

KAVRAMA SORUSU Where is the subject in this sentence? · Is this a question or part of a statement?

SINIFTA Bu hataları tek tek düzeltmek yerine kaynağını gösterin; öğrenci kaynağı gördüğünde kendi hatalarını kendisi yakalar.

1 **Dropping the subject** · Öznenin düşürülmesi

~~✗Am coming.~~ — *doğrusu: I am coming.*

~~✗Is very difficult.~~ — *doğrusu: It is very difficult.*

`Türkçe özneyi ek üzerinde taşır.`

`İngilizcede özne zorunludur.`

2 **Verb-final word order** · Fiilin sona konması

~~✗I the book read.~~ — *doğrusu: I read the book.*

~~✗She to school went.~~ — *doğrusu: She went to school.*

`Türkçe fiili sona koyar.`

`İngilizce SVO dizilişindedir.`

3 **Adverb between verb and object** · Fiil ile nesne arasına zarf sokma

~~✗I like very much football.~~ — *doğrusu: I like football very much.*

~~✗She speaks well English.~~ — *doğrusu: She speaks English well.*

Fiil ile nesne arasına zarf girmez.

Zarf nesneden sonra gelir.

4 **No dummy subject** · Sözde özne kullanmama

~~✗Is raining.~~ — *doğrusu: It is raining.*

~~✗There is important to study.~~ — *doğrusu: It is important to study.*

Sözde özne zorunludur.

AYRICA VII.33

5 **Inverted order in indirect questions** · Dolaylı soruda devrik yapı

~~✗I don't know where does he live.~~

✓I don't know where he lives.

Gömülü soru düz sıradadır.

do desteği kullanılmaz.

6 **Relative clause with a resumptive pronoun** · İlgi cümlesinde zamir yinelemesi

~~✗the man who he came~~ — *doğrusu: the man who came*

~~✗the book which I read it~~ — *doğrusu: the book which I read*

İlgi cümlesinde boş yuva doldurulmaz.

AYRICA VII.21

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.A.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Cümle yapısı girişimini düzelt**

Türkçe kaynaklı hatayı düzeltin.

1. ✗ Is very tired.
   CEVAP He is very tired.
   Türkçe özneyi düşürebilir; İngilizce düşüremez.
2. ✗ I to the school went.
   CEVAP I went to school.
   Fiil sona konmuş.
3. ✗ She speaks well English.
   CEVAP She speaks English well.
   Zarf fiil ile nesne arasına giremez.
4. ✗ Is raining.
   CEVAP It is raining.
   Sözde özne zorunlu.
5. ✗ I don't know where is he.
   CEVAP I don't know where he is.
   Dolaylı soruda devriklik yok.
6. ✗ The man that I saw him was tall.
   CEVAP The man (that) I saw was tall.
   İlgi cümlesinde zamir yinelenmez.
7. ✗ Yesterday to Ankara we went.
   CEVAP We went to Ankara yesterday.
8. ✗ Can you tell me what time is it?
   CEVAP Can you tell me what time it is?

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Girişimin kaynağı**

Hatanın hangi Türkçe özelliğinden doğduğunu yazın.

1. ✗ `Is very tired.`
   CEVAP Türkçe boş özne (pro-drop) dilidir; kişi eki özneyi taşır. İngilizce özne yuvasını boş bırakmaz.
2. ✗ `I to the school went.`
   CEVAP Türkçe SOV, İngilizce SVO. En temel ve en dirençli girişim.
3. ✗ `I don't know where is he.`
   CEVAP Türkçede dolaylı soru ayrı bir sözdizim istemez; öğrenci doğrudan soru kalıbını taşır.
4. ✗ `The man that I saw him…`
   CEVAP Türkçe ortaç yapısında boşluk yoktur; öğrenci boşluğu zamirle doldurur.
5. `Bu hatalar neden geç kaybolur?`
   CEVAP Anlaşılırlığı bozmadıkları için düzeltme baskısı düşüktür; kalıcılaşma (fosilleşme) riski yüksektir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Tanı ve müdahale**

Kendi öğrencilerinizin metinlerinden altı cümle yapısı girişimi toplayın; her biri için bir düzeltme etkinliği tasarlayın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı kayıt.`
   ÖRNEK CEVAP Kayıt biçimi: Hatalı cümle · Kaynak yapı (Türkçe) · Düzeltme · Etkinlik türü. Örnek: ✗ Is very difficult · boş özne · It is very difficult · sözde özne odaklı boşluk doldurma + sesli okuma.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Topladığınız altı girişimi bir meslektaşınızın topladıklarıyla birleştirin; aynı yapıda yinelenen girişimleri sıklığa göre sıralayıp zümre için bir öncelik listesi çıkarın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Sık girişimler: özne düşürme, be düşürme, sıfat çoğullaması, nesne–fiil sırası. En sık ikisi dönem planına alınır.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı girişim gerçek öğrenci metinlerinden. 2) Her birine bir düzeltme etkinliği eşlenmiş. 3) Öncelik sıklığa dayalı.

EK.A.02 Determiner and Noun Interference *Belirleyici ve İsim Kaynaklı Girişim*

`artikel atlama · gereksiz the · sayı + isim niteleyicide çoğul · sayılamayanı sayma · sıfatı çoğullama · his/her seçimi`

Türkçede belirsiz artikel zorunlu değildir, belirlilik farklı işaretlenir, sıfatlar çekim almaz ve dilbilgisel cinsiyet yoktur. Bu dört farkın her biri İngilizcede ayrı bir hata kümesi üretir. En kalıcı olanı artikel sistemidir: öğrenci ya artikeli hiç kullanmaz ya da genel gönderimde gereksiz the ekler. En şaşırtıcı olanı ise his/her seçimidir — Türkçede cinsiyet bulunmadığı için öğrenci zamiri sahip olunan nesneye göre seçme eğilimindedir.

Turkish lacks an obligatory indefinite article, adjective inflection and grammatical gender; each gap produces its own English error set.

AYRIM Life is short. (genel) ≠ The life of a teacher is hard. (belirli)

SIK HATA

```
✗ She is doctor. The life is short. Ayşe and his brother.
✓ She is a doctor. Life is short. Ayşe and her brother.
```

Dört ayrı Türkçe özelliği dört ayrı hata kümesi üretir; hepsi öngörülebilirdir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **his ↔ her: sahibi belirler, sahip olunanı değil**

İngilizcede iyelik zamiri sahibin cinsiyetine göre seçilir, sahip olunan nesneye göre değil. Ayşe and her brother doğrudur çünkü sahip Ayşe'dir; ✗Ayşe and his brother yanlıştır. Türkçede dilbilgisel cinsiyet bulunmadığı için öğrenci bu kararı hiç düşünmeden verir ve çoğu zaman yanlış verir; üstelik hata konuşmada çok hızlı ortaya çıktığı için ileri düzeye kadar taşınabilir. Aynı sorun he/she ve him/her seçiminde de görülür. Düzeltme yöntemi tektir: cümleyi kurmadan önce sahibi belirlemek.

`Ayşe and her brother` — *sahip: Ayşe → her*

~~`✗Ayşe and his brother`~~

`Ali and his sister` — *sahip: Ali → his*

~~`✗Ali and her sister`~~

`Ayşe lost her keys.` — *anahtarlar değil, Ayşe belirler*

`Sınama: sahip kim?`

KAVRAMA SORUSU Are we talking about all of them, or a specific one? · Who is the owner here?

SINIFTA his/her hatasını sahibi işaretleterek düzeltin; öğrenci zamiri nesneye göre seçmeyi bırakıktığında hata bir derste kapanır.

1 **Omitting the article** · Artikelin atlanması

~~`✗She is doctor.`~~ — *doğrusu: She is a doctor.*

~~`✗He has car.`~~ — *doğrusu: He has a car.*

`Belirsiz artikel zorunludur.`

`Türkçede zorunlu değildir.`

2 **Adding the where English uses zero** · Gereksiz the eklenmesi

~~`✗The life is short.`~~ — *doğrusu: Life is short.*

~~`✗I like the music.`~~ — *genel anlamda: I like music.*

`Genel gönderimde the kullanılmaz.`

`Çoğul ve sayılamayanlar artikelsizdir.`

3 **Plural after a number + noun modifier** · Sayıdan sonra çoğul

~~`✗five years old boy`~~ — *doğrusu: five-year-old boy*

~~`✗a two hours meeting`~~ — *doğrusu: a two-hour meeting*

`Niteleyici konumda isim tekil kalır.`

`Kısa çizgi kullanılır.`

4 **Countable use of English uncountables** · Sayılamayanı sayılabilir sanma

~~✗an advice~~ — *doğrusu: a piece of advice*

~~✗informations~~ — *doğrusu: information*

~~✗furnitures~~ — *doğrusu: furniture*

`advice · information · furniture · news · equipment`

5 **Plural adjective** · Sıfatı çoğullama

~~✗bigs houses~~ — *doğrusu: big houses*

~~✗interestings books~~ — *doğrusu: interesting books*

`Sıfatlar çekim almaz.`

`Sayı yalnızca isimde işaretlenir.`

6 **his / her chosen by the possessed noun** · his/her'ı nesneye göre seçme

`Ayşe and her brother ✓`

~~✗Ayşe and his brother~~

`Zamiri sahip belirler.`

`Türkçede cinsiyet yoktur.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.A.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Belirleyici ve isim girişimi**

Düzeltin.

1. `✗ I am student.`
   CEVAP I am a student.
   Türkçede belirsiz artikel zorunlu değildir.
2. `✗ The life is difficult.`
   CEVAP Life is difficult.
   Genel gönderimde sıfır artikel.
3. `✗ five books shelves`
   CEVAP five bookshelves / five book shelves
   İsim niteleyici tekil kalır.
4. `✗ I have many informations.`
   CEVAP I have a lot of information.
5. `✗ two advices`
   CEVAP two pieces of advice
6. `✗ They are intelligents.`
   CEVAP They are intelligent.
   İngilizcede sıfat çoğullanmaz.
7. `✗ Ayşe took her book. (Ali'nin kitabı kastediliyor)`
   CEVAP Ayşe took his book.
   his/her sahibin cinsiyetine göre seçilir, nesneye göre değil.
8. `✗ I go to the school every day. (öğrenci olarak)`
   CEVAP I go to school every day.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Artikel neden zordur?**

Değerlendirin.

1. `Türkçede belirlilik nasıl kodlanır?`
   CEVAP Belirtme durumu eki (-i) ve sözcük sırasıyla; ayrı bir artikel sınıfı yoktur. Öğrenci karşılık arar, bulamaz.
2. `the/a/sıfır seçimi hangi soruyla yapılır?`
   CEVAP Gönderim tekil ve karşılıklı bilinen mi (the), yeni ve sayılabilir tekil mi (a), genel ya da sayılamaz mı (sıfır).
3. `his/her hatası neden kalıcıdır?`
   CEVAP Türkçede iyelik ekinde cinsiyet yoktur; seçim yapılacak bir yer olmadığı için öğrenci rastgele üretir. Bilinçli farkındalık gerekir.
4. `Sayılamayan isimler ezberlenmeli midir?`
   CEVAP Kısmen — information, advice, furniture, news, luggage gibi yüksek sıklıklı olanlar liste olarak; gerisi bağlamda.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Artikel tanı sınavı**

Yirmi boşluklu bir tanı metni yazın; her boşluk farklı bir artikel kararını sınasın.

1. GÖREV 1 (temel) — Metin ölçütü.
   ÖRNEK CEVAP Metin şunları içermeli: ilk anımsatma (a) → ikinci anımsatma (the) · genel çoğul (sıfır) · sayılamaz genel (sıfır) · benzersiz gönderim (the sun) · kurum adı (school, hospital — sıfır) · ünvan (the director) · özel ad (sıfır) · üstünlük (the best) · sayılamazda ölçü (a piece of).
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Tanı sınavınızı beş öğrenciye uygulayın; en çok yanlışlanan üç boşluğu bulup o kararlar için birer mini ders tasarlayın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: En sık yanlışlanan karar genellikle 'ikinci anışta the' ve 'genel yargıda tanımlıksız çoğul' kararlarıdır.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Yirmi boşluk farklı artikel kararlarını sınıyor. 2) Boşluklar bağlamdan çözülebiliyor. 3) Uygulama sonucu mini derse dönüştürülmüş.

EK.A.03 Tense and Aspect Interference *Zaman ve Görünüş Kaynaklı Girişim*

geniş zamanla süregelen durum · durum fiilinde süreklilik · present perfect ⇔ past simple · zaman/koşul cümlesinde will

Türkçe ile İngilizce arasındaki zaman-görünüş uyuşmazlığı, öğrenci hatalarının en büyük tek kaynağıdır. Türkçe geniş zaman İngilizcedeki present simple ile birebir örtüşmez ve "2019'dan beri çalışıyorum" gibi bir cümle Türkçede geniş ya da şimdiki zaman alırken İngilizcede present perfect gerektirir. Aynı biçimde Türkçede şimdiki zaman eki durum fiillerine de gelebilir, İngilizcede ise gelemez. Bu hatalar bilgi eksikliğinden değil, sistem farkından doğar.

Turkish and English map time onto grammar differently; most tense errors are systematic transfers, not gaps in knowledge.

AYRIM I work here since 2019. ✗ ≠ I have worked here since 2019. ✓

SIK HATA

✗ I work here since 2019. I am knowing him. When I will arrive…
✓ I have worked here since 2019. I know him. When I arrive…

Türkçede süregelen durum geniş ya da şimdiki zamanla, gelecek zaman cümlesi de gelecek ekiyle kurulur.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Zaman ve koşul cümlesinde will kullanılmaz**

İngilizcede gelecekten söz eden bir zaman ya da koşul cümlesinin içinde will kullanılmaz; gelecek anlamı ana cümlede taşınır ve yan cümle present simple alır. ✗When I will arrive, I will call you yerine When I arrive, I will call you denir. Türkçede iki cümle de gelecek ekini aldığı için ("vardığımda arayacağım" yapısı bile gelecek anlamı taşır) öğrenci will'i iki yere birden koyar. Kural when, if, as soon as, until, before, after ve unless için geçerlidir. Tek istisna, will'in gelecek değil nezaket ya da istem bildirdiği durumlardır: If you will wait a moment…

~~✗When I will arrive, I will call you.~~

✓When I arrive, I will call you.

~~✗If it will rain, we will stay home.~~

✓If it rains, we will stay home.

As soon as she finishes, we will leave. ✓

If you will wait a moment, I'll check. — *istisna: nezaket*

KAVRAMA SORUSU Did it start in the past and continue now? · Is this a state or an action?

SINIFTA Bu altı hatayı bir tanı listesi olarak kullanın; öğrenci metinlerinde neredeyse hepsi bulunur.

1 **Present tense for duration up to now** · Süregelen durumda geniş zaman

~~✗I work here since 2019.~~

✓I have worked here since 2019.

✓I have been working here since 2019.

Süregelen durum present perfect ister.

2 **Present continuous with state verbs** · Durum fiilini sürekli çekme

~~✗I am knowing him.~~ — *doğrusu: I know him.*

~~✗I am wanting a coffee.~~ — *doğrusu: I want a coffee.*

Durum fiili sürerli çekilmez.

Anlam kayarsa çekilebilir → C2.VERB.01

3 **Past simple with present perfect markers** · Yakın geçmiş belirteciyle past simple

~~✗I already ate. (BrE bağlamında)~~

✓I have already eaten.

already · just · yet present perfect ister.

AmE'de past simple da kabul edilir.

4 **Definite past marker with the present perfect** · Present perfect ile belirli geçmiş ifadesi

~~✗I have seen him yesterday.~~

✓I saw him yesterday.

Belirli geçmiş ifadesi past simple ister.

yesterday · last week · in 2019 · ago

5 **will inside a time or if-clause** · Zaman ve koşul cümlesinde will

~~✗When I will arrive…~~

✓When I arrive…

Zaman ve koşul cümlesinde will yoktur.

Gelecek anlamı ana cümlededir.

6 **Over-use of the -ing form** · -ing biçiminin aşırı kullanımı

~~✗I am going to school every day.~~

✓I go to school every day.

Alışkanlık present simple ister.

-ing geçicilik bildirir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.A.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Zaman ve görünüş girişimi**

Düzeltin.

1. ✗ I live here since 2019.
   CEVAP I have lived here since 2019.
   Türkçe geniş zaman kullanır; İngilizce present perfect ister.
2. ✗ I am knowing the answer.
   CEVAP I know the answer.
   Durum fiili sürerli çekilmez.
3. ✗ I already finished it.
   CEVAP I have already finished it. (BrE)
   AmE'de I already finished kabul edilir; kayıt farkı belirtilmelidir.
4. ✗ I have seen him yesterday.
   CEVAP I saw him yesterday.
   Belirli geçmiş belirteci present perfect ile geçmez.
5. ✗ When I will arrive, I will call you.
   CEVAP When I arrive, I will call you.
6. ✗ If it will rain, we will stay.
   CEVAP If it rains, we will stay.
7. ✗ I am liking this book very much.
   CEVAP I like this book very much.
   I'm loving it gibi belirtili kullanımlar ayrı bir konudur; öğrenci düzeyinde nötr biçim öğretilir.
8. ✗ I am going to school every day.
   CEVAP I go to school every day.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Görünüş boşluğu**

Değerlendirin.

1. `Türkçede present perfect karşılığı var mıdır?`
   CEVAP Doğrudan yok. -mış geçmişi kanıtsallık (duyulan geçmiş) kodlar, güncel bağ değil. Öğrenci yanlış bir eşleme kurar.
2. `since ile geniş zaman neden yaygın bir hatadır?`
   CEVAP Türkçe 2019'dan beri burada yaşıyorum der; şimdiki zamanla kurulur. Yapısal karşılık aktarılır.
3. `Zaman/koşul cümlesinde will yasağı hangi düzeyde öğretilmelidir?`
   CEVAP A2–B1. Kural basittir ama üretimde geç yerleşir; karşıt çiftlerle (When I arrive / I will arrive) çalışılmalıdır.
4. `Durum fiili listesi ezberletilmeli midir?`
   CEVAP Liste değil, davranış: bir fiilin durum okuması sürerli almaz; aynı fiil eylem okumasında alır (I'm thinking / I think).

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Karşıt çift bankası**

Sekiz karşıt çift yazın: her çiftte tek bir görünüş değişkeni değişsin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz çift.`
   ÖRNEK CEVAP I live here / I have lived here since 2019 · I saw him yesterday / I have seen him (bugüne kadar) · She is thinking / She thinks it is wrong · He has been working / He has worked (sonuç) · When I arrive / I will arrive · I used to smoke / I was smoking · It rains here / It is raining now · I have had this car for a year / I bought it a year ago
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Sekiz karşıt çiftinizi bir meslektaşınıza anlam farkını yazdırarak verin; farkı yakalanamayan çiftleri yeniden yazın (değişken gerçekten tek mi?).`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I lived there / I have lived there — tek değişken: şimdiye bağlanma. İki değişken değişmişse çift bozuktur.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sekiz çiftte de tek değişken değişiyor. 2) Anlam farkı yazılabiliyor. 3) Bozuk çiftler düzeltilmiş.

EK.A.04 Verb and Preposition Interference *Fiil ve Edat Kaynaklı Girişim*

`yaş ve beden durumunda be · bağımlı edatı atlama · gereksiz edat · home önünde to · gereksiz dönüşlü zamir · explain/suggest`

Edat hataları, Türkçenin durum ekleri ile İngilizcenin edat sisteminin birebir örtüşmemesinden doğar ve iki yönlüdür: öğrenci ya gerekli edatı atlar ya da gereksiz bir edat ekler. Aynı grupta iki de yapısal hata bulunur — yaş bildiriminde have kullanma ve gereksiz dönüşlü zamir. Bunların hepsi kapalı listelerdir; yani ezberlenebilir sayıdadır ve doğrudan öğretilerek kapatılabilir.

Preposition errors go in both directions — omission and over-supply — and all of them form closed, teachable lists.

AYRIM listen to music ✓ ≠ enter the room ✓ (biri edat ister, öteki istemez)

SIK HATA

```
✗ I have 20 years. I am listening music. I entered to the room.
✓ I am 20 years old. I am listening to music. I entered the room.
```

Türkçede yaş "var" ile, dinleme yönelme durumuyla, girme de yine yönelme durumuyla kurulur.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **explain me ✗ · suggest me ✗ — Latince kökenli fiil kısıtı**

İngilizcede explain, suggest, describe, recommend, announce ve mention fiilleri dolaylı nesneyi doğrudan alamaz; alıcı yalnızca to ile bağlanır. Türkçede "bana açıkla" ve "bana bir kitap öner" yapıları son derece doğal olduğu için birebir çeviri ✗explain me ve ✗suggest me üretir ve bu hata düzeltilmediğinde C1 düzeyine kadar taşınır. Buna karşılık give, tell, send, show gibi kısa Cermen kökenli fiiller çift nesne alır. Ayrım kökene bağlıdır ve bu yüzden kural gibi öğretilemez; liste hâlinde verilir.

~~`✗He explained me the problem.`~~ — *doğrusu: explained the problem to me*

~~`✗She suggested me a book.`~~ — *doğrusu: suggested a book to me*

~~`✗They described me the place.`~~ — *doğrusu: described the place to me*

`He told me the truth. ✓` — *tell çift nesne alır*

`She gave me the book. ✓` — *give çift nesne alır*

→ VII.29.4

KAVRAMA SORUSU Does this verb need a preposition? · Is there a preposition here that shouldn't be?

SINIFTA İki listeyi yan yana yazdırın: edat isteyen fiiller ve doğrudan nesne alan fiiller. Karşıtlık hatırlamayı kolaylaştırır.

1 **be for age and states of the body** · Yaş ve beden durumunda have kullanma

~~✗I have 20 years.~~ — *doğrusu: I am 20 years old.*

~~✗I have hungry.~~ — *doğrusu: I am hungry.*

Yaş ve durum be ile kurulur.

Türkçede "var" kullanılır.

2 **Omitting a dependent preposition** · Bağımlı edatı atlama

~~✗I am listening music.~~ — *doğrusu: listening to music*

~~✗We are waiting the bus.~~ — *doğrusu: waiting for the bus*

Bağımlı edat atlanamaz.

AYRICA EK.C.01

3 **Adding a preposition English does not take** · Gereksiz edat ekleme

~~✗enter to the room~~ — *doğrusu: enter the room*

~~✗marry with her~~ — *doğrusu: marry her*

~~✗discuss about it~~ — *doğrusu: discuss it*

Bu fiiller doğrudan nesne alır.

4 **to before home** · home önünde to

~~✗go to home~~ — *doğrusu: go home*

✓go to school · go to the office

home bir zarf gibi davranır.

there ve here de öyle.

5 **Preposition before today, tomorrow, last week** · Bu ifadelerden önce edat

~~✗in last week~~ — *doğrusu: last week*

~~✗on today~~ — *doğrusu: today*

Bu ifadeler edat almaz.

next · last · this · every de öyle.

6 **Reflexive where English uses none** · Gereksiz dönüşlü zamir

~~✗I feel myself tired.~~ — *doğrusu: I feel tired.*

~~✗She washed herself. (olağan bağlamda)~~ — *doğrusu: She washed.*

İngilizcede dönüşlü zamir seyrektir.

Türkçede "kendini" yaygındır.

7 **explain / suggest with an indirect object** · Bu fiillerde dolaylı nesne

~~✗explain me~~ — *doğrusu: explain to me*

~~✗suggest me a book~~ — *doğrusu: suggest a book to me*

Latince kökenli fiil kısıtı.

AYRICA VII.29.4

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.A.04

1 KONTROLLÜ *Controlled* Fiil ve edat girişimi

Düzeltin.

1. ✗ `I have 20 years old.`
   CEVAP I am 20 (years old).
   Türkçe yaşındayım; İngilizce be kullanır.
2. ✗ `I am cold. / I have cold. (üşüme)`
   CEVAP I am cold. (doğru) — I have a cold hastalıktır.
3. ✗ `I am waiting my friend.`
   CEVAP I am waiting for my friend.
   Bağımlı edat atlanmış.
4. ✗ `I listened the radio.`
   CEVAP I listened to the radio.
5. ✗ `We discussed about the problem.`
   CEVAP We discussed the problem.
   Gereksiz edat eklenmiş.
6. ✗ `I entered to the room.`
   CEVAP I entered the room.
7. ✗ `I went to home.`
   CEVAP I went home.
8. ✗ `I saw him in yesterday.`
   CEVAP I saw him yesterday.
9. ✗ `I felt myself tired.`
   CEVAP I felt tired.
10. ✗ `He explained me the rule.`
    CEVAP He explained the rule to me.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Edat neden aktarılamaz

Değerlendirin.

1. `Türkçe durum ekleri ile İngilizce edatlar bire bir eşlenir mi?`
   CEVAP Hayır. -e eki to, at, into, for karşılığına gelebilir; edat fiil tarafından seçilir, anlamdan çıkmaz.
2. `discuss about neden yaygın?`
   CEVAP Türkçe hakkında tartışmak yapısı doğrudan aktarılır. discuss geçişlidir ve edat almaz.
3. `explain me hatası kaç düzeyde yanlıştır?`
   CEVAP Tek düzeyde: explain çifte nesne almaz. Ama hata çok dirençlidir çünkü tell, show gibi fiiller alır — analoji yanıltır.
4. `Edatlar nasıl öğretilmelidir?`
   CEVAP Fiille birlikte tek sözlük birimi olarak: wait for, listen to, depend on. Ayrı ayrı öğretilen edat listeleri işe yaramaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Bağımlı edat kartları

Yirmi yüksek sıklıklı fiil + edat çifti seçin; her biri için bir örnek cümle ve bir tipik hata yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Yirmi kart.`
   ÖRNEK CEVAP Kart biçimi: fiil + edat · doğru örnek · tipik hata. Örnek: depend on · It depends on the weather · ✗ depend to · listen to · Listen to me · ✗ listen me · wait for · Wait for me · ✗ wait me · consist of · It consists of three parts · ✗ consist from
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Yirmi çiftinizi bir sıklık listesiyle karşılaştırın; ilk 1000 sıklıkta olmayanları çıkarıp yerine yüksek sıklıklı çiftler koyun.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: depend on, look for, listen to, wait for, belong to — yüksek sıklık; 'abstain from' — düşük, çıkarılabilir.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Yirmi çift de sıklık listesiyle doğrulanmış. 2) Her çifte örnek cümle ve tipik hata eşlenmiş. 3) Tipik hatalar Türkçe girişimine dayalı.

EK.A.05 Lexical and Modal Interference *Sözcük ve Kiplik Kaynaklı Girişim*

çok'un beş karşılığı · very + fiil · too'nun olumsuz değeri · çifte olumsuzluk · mustn't ⇔ don't have to · doğrudan rica · -ed/-ing sıfatları

Sözcük ve kiplik düzeyindeki girişim hataları, yapısal hatalardan daha sinsidir çünkü cümle dilbilgisel olarak doğru kalır ama anlam kayar ya da ton bozulur. Türkçedeki "çok" sözcüğü İngilizcede beş ayrı sözcüğe dağılır; "çok güzel" demek isteyen öğrenci too beautiful dediğinde farkında olmadan olumsuz bir yargı bildirir. Aynı biçimde doğrudan bir rica dilbilgisel olarak kusursuzdur ama İngilizcede sert duyulur.

Lexical and modal transfer produces grammatical sentences with the wrong meaning or the wrong tone — harder to notice and harder to correct.

AYRIM It is very beautiful. (olumlu) ≠ It is too beautiful. (bir sorun var)

SIK HATA

```
✗ I very like it. It is too beautiful. I am boring. You mustn't come if you're busy.
✓ I like it very much. It is very beautiful. I am bored. You don't have to come.
```

Türkçede "çok" tek sözcüktür, sıfat-ortaç ayrımı yoktur ve çifte olumsuzluk kuraldır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **I am boring ✗ — sıfatın yönü karışırsa anlam tersine döner**

-ing ile biten sıfat duygunun kaynağını, -ed ile biten sıfat ise onu yaşayanı niteler. I am bored "sıkıldım" demektir; I am boring ise "ben sıkıcı biriyim" anlamına gelir ve öğrencinin kendisi hakkında söylemek istediği şey neredeyse hiçbir zaman bu değildir. Türkçede iki anlam için de aynı sıfat kullanılabildiği için hata çok yaygındır ve genellikle gülüşmeyle sonuçlandığı için öğrenci konuşmaktan çekinir hâle gelir. Aynı ayrım interested/interesting, confused/confusing, tired/tiring, surprised/surprising çiftlerinde de işler.

`I am bored.` — *Sıkıldım. (yaşayan)*

~~`✗I am boring.`~~ — *Ben sıkıcı biriyim.*

`The lesson was boring. ✓` — *ders sebeptir*

`I am interested in history.` — *✗I am interesting in history.*

`The film was confusing, so I was confused.` — *iki yön bir arada*

`Kural: -ing sebebi, -ed yaşayanı niteler.`

KAVRAMA SORUSU Is this a positive or a negative judgement? · Who is doing it and who is feeling it?

SINIFTA -ed/-ing ayrımını kaynak-yaşayan çerçevesiyle öğretin: -ing sebebi, -ed yaşayanı niteler.

1 **Turkish çok mapped onto one English word** · 'Çok'un tek karşılıkla kullanılması

`very + sıfat/zarf: very good`

`too + sıfat: too expensive (olumsuz)`

`much/many + isim: much time · many books`

`a lot / very much + fiil: I like it a lot.`

2 **very modifying a verb** · very ile fiil niteleme

~~`✗I very like it.`~~ — *doğrusu: I like it very much.*

~~`✗I very want to go.`~~ — *doğrusu: I really want to go.*

`very fiili niteleyemez.`

`very much ya da really kullanılır.`

3 **too used for a positive evaluation** · too'yu olumlu anlamda kullanma

~~`✗It is too beautiful. (övgü kastediliyorsa)`~~

`✓It is very beautiful.`

`too bir sorun bildirir.`

`It is too expensive.` — *gereğinden pahalı*

4 **Double negation** · Çifte olumsuzluk

~~`✗I don't know nothing.`~~ — *doğrusu: I don't know anything.*

~~`✗I didn't see nobody.`~~ — *doğrusu: I didn't see anybody.*

`Türkçede çifte olumsuzluk kuraldır.`

`İngilizcede ölçünlü dilde yoktur.`

5 **mustn't for absence of obligation** · Gereksizlik için mustn't

~~✗You mustn’t come if you’re busy.~~

✓You don’t have to come.

mustn’t = yasak

don’t have to = zorunluluk yok

6 **Direct requests that sound abrupt in English** · Doğrudan ricanın sert duyulması

Give me the book. — *sert duyulur*

Could you pass me the book, please? — *nötr*

Türkçe doğrudan rica nezaketsiz değildir.

AYRICA C2.MOD.01

7 **-ed / -ing adjective confusion** · -ed ve -ing sıfat karışması

I am bored. — *sıkıldım*

~~✗I am boring.~~ — *sıkıcıyım*

-ing sebebi, -ed yaşayanı niteler.

interested/interesting · confused/confusing

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.A.05

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Sözcük ve kiplik girişimi**

Düzeltin.

1. ✗ I have very books.
   CEVAP I have many books.
   Türkçe çok tek sözcüktür; İngilizce very/many/much/a lot of ayrılır.
2. ✗ I like very much this film.
   CEVAP I like this film very much.
   very fiili doğrudan niteleyemez ve yeri sabittir.
3. ✗ This film is too good.
   CEVAP This film is very good.
   too olumsuz aşırılık bildirir.
4. ✗ I don't want nothing.
   CEVAP I don't want anything.
   Ölçünlü İngilizcede çifte olumsuzluk yok.
5. ✗ You mustn't come if you don't want. (gereksizlik)
   CEVAP You don't have to come if you don't want to.
   mustn't yasaklama bildirir.
6. ✗ Give me the file. (üste yazarken)
   CEVAP Could you send me the file, please?
7. ✗ I am boring in this lesson.
   CEVAP I am bored in this lesson.
8. ✗ The lesson is bored.
   CEVAP The lesson is boring.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Tehlikeli eşlemeler**

Değerlendirin.

1. çok sözcüğü kaç İngilizce sözcüğe karşılık gelir?
   CEVAP En az beş: very (sıfat/zarf), much (sayılamaz), many (sayılabilir), a lot of (her ikisi), too (aşırılık). Tek eşleme kurulamaz.
2. mustn't / don't have to farkı neden kritiktir?
   CEVAP Anlam tersine döner: biri yasak, öteki serbestlik. İletişimsel sonucu ağırdır ve öğrenci hatayı fark etmez.
3. -ed / -ing sıfat karışması neden sürer?
   CEVAP Türkçede aynı sıfat hem yaşayanı hem kaynağı niteleyebilir; İngilizce ayrımı biçime yansıtır. Karşıt çiftle öğretilmelidir.
4. Doğrudan rica neden düzeltilmelidir?
   CEVAP Dilbilgisel hata değil edimbilimsel hatadır; öğrenci kaba görünür ve bunu asla geri bildirim olarak almaz. Açıkça öğretilmelidir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Tehlikeli eşleme sözlüğü**

On Türkçe sözcük seçin; her biri için karşılık aralığını, ayrım ölçütünü ve tipik hatayı yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — On kayıt.`

   ÖRNEK CEVAP çok → very/much/many/a lot of/too · bilmek → know/can (I can swim) · yapmak → do/make · demek → say/tell · gitmek → go/leave · olmak → be/become/happen · almak → take/get/buy/receive · sıkıcı/sıkılmış → boring/bored · gerek yok → don't have to (✗ mustn't) · belki → maybe/perhaps/may

2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) On sözcüğünüzü bir meslektaşınıza karşılık aralığını yazdırarak verin; ayrıldığınız yerleri iki dilli bir sözlükle çözün ve ayrım ölçütünüzü yeniden yazın.`

   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'yapmak' → do / make / build / take / have — ölçüt: soyut görev (do), üretim (make), kalıp (take a shower)

3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`

   ÖLÇÜT 1) On sözcüğün karşılık aralığı eksiksiz. 2) Ayrım ölçütü uygulanabilir. 3) Tipik hata gerçek öğrenci verisine dayanıyor.

02 EK B — Düzensiz Fiiller (Aile Aile)

Appendix B — Irregular Verbs by Family

IRR

EK.B.01 Verb Families *Fiil Aileleri*

`on bir aile + öğretim ilkesi: alfabetik değil, örüntüye göre`

Düzensiz fiiller aslında sanıldığı kadar düzensiz değildir: büyük bölümü on bir örüntüden birine girer ve bu örüntüler tanındığında bellek yükü belirgin biçimde düşer. Alfabetik liste ezberi ise en verimsiz yöntemdir çünkü hiçbir örüntü göstermez ve öğrenci her fiili bağımsız bir bilgi olarak taşımak zorunda kalır. Aile aile öğretim, üç yüz maddelik bir listeyi on bir kurala indirger; geriye kalan gerçekten düzensiz fiillerin sayısı ise onun altındadır.

Irregular verbs are far less irregular than they appear: most fall into eleven patterns, and teaching by family collapses a long list into a few rules.

AYRIM Alfabetik liste (örüntü yok) ≠ aile listesi (on bir örüntü)

SIK HATA

```
✗ Üç yüz fiili alfabetik sırayla ezberletmek.
✓ Örüntü ailelerine bölüp her aileyi bir ders olarak işlemek.
```

Türkçede fiil çekimi düzenlidir; bu yüzden düzensizlik kavramı yeni bir bellek yükü olarak gelir ve yöntem daha da önemlidir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **hang/hung ↔ hang/hanged: aynı fiil, iki çekim, iki anlam**

Bazı fiiller hem düzenli hem düzensiz çekilir ve bu iki çekim farklı anlamlara bağlıdır. hang fiili nesne asma anlamında hung, idam etme anlamında hanged olur — She hung the picture ama He was hanged. Aynı biçimde lie/lay/lain "uzanmak", lie/lied/lied ise "yalan söylemek" demektir. Öte yandan learn, dream, burn gibi fiillerde iki biçim de aynı anlamdadır ve yalnızca coğrafi bir tercih farkı vardır: -t biçimi İngiliz, -ed biçimi Amerikan İngilizcesinde daha yaygındır. Bu iki durumu birbirinden ayırmak gerekir: birinde anlam, ötekinde yalnızca kayıt değişir.

`She hung the picture.` — *asmak → hung*

`He was hanged in 1900.` — *idam etmek → hanged*

`He lay down.` — *uzanmak → lay/lain*

`He lied to me.` — *yalan söylemek → lied*

`learned ↔ learnt` — *anlam aynı, kayıt farklı*

`dreamed ↔ dreamt · burned ↔ burnt` — *aynı durum*

KAVRAMA SORUSU Which family does this verb belong to? · Do the second and third forms match?

SINIFTA Her aileyi bir ders olarak işleyin ve öğrenciden aileye yeni üye eklemesini isteyin; örüntü tanıma böyle pekişir.

1 **All three forms identical** · Üç biçim de aynı

`cut · put · let · set · hit`

`cost · shut · hurt · burst`

`Üç biçim de aynıdır.`

`En kolay ailedir.`

2 **Second and third forms identical** · İkinci ve üçüncü biçim aynı

`buy/bought/bought · bring/brought/brought`

`teach/taught/taught · think/thought/thought`

`catch/caught/caught`

`İkinci ve üçüncü biçim aynıdır.`

3 **First and third forms identical** · Birinci ve üçüncü biçim aynı

come/came/come

run/ran/run

become/became/become

Birinci ve üçüncü biçim aynıdır.

4 **i – a – u pattern** · i – a – u örüntüsü

sing/sang/sung · drink/drank/drunk

begin/began/begun · swim/swam/swum

ring · sink · shrink · spring

i – a – u örüntüsü.

5 **i – o – i(en) pattern** · i – o – i(en) örüntüsü

write/wrote/written

drive/drove/driven

ride/rode/ridden · rise/rose/risen

i – o – i(en) örüntüsü.

6 **ea – o – o pattern** · ea – o – o örüntüsü

speak/spoke/spoken

break/broke/broken

steal/stole/stolen · freeze/froze/frozen

ea – o – o örüntüsü.

7 **-ow → -ew → -own pattern** · -ow örüntüsü

know/knew/known · grow/grew/grown

throw/threw/thrown · blow/blew/blown

fly/flew/flown de bu gruptadır.

-ow örüntüsü.

8 **-d → -t alternation** · -d → -t değişimi

build/built · send/sent

spend/spent · lend/lent

bend · build · spend

-d → -t değişimi.

9 **Fully irregular high-frequency verbs** · Tamamen düzensiz sık fiiller

be/was-were/been

go/went/gone · do/did/done

have/had/had · see/saw/seen

Tamamen düzensiz ama en sık kullanılanlar.

10 **Same spelling, different pronunciation** · Aynı yazım, farklı okunuş

read /riːd/ → read /red/ → read /red/

Yazım aynı, okunuş farklı.

Bağlam ayırır.

Tek örnektir ama sık geçer.

11 **Regular / irregular doublets** · Hem düzenli hem düzensiz olanlar

learn(ed/t) · dream(ed/t) · burn(ed/t)

-t biçimi BrE, -ed biçimi AmE eğilimlidir.

hang: hung (asmak) ↔ hanged (idam)

Bu ikisi anlam farkı taşır.

> 12 **Teach in families, not alphabetically** · Alfabetik değil, aile aile öğretin
>
> Alfabetik değil, aile aile öğretin.
> Örüntü tanıma bellek yükünü düşürür.
> On bir aile üç yüz maddeyi kapsar.
> Gerçekten düzensiz olanlar ondan azdır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.B.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Fiil aileleri

İkinci ve üçüncü biçimi yazın; aileyi adlandırın.

1. sing
   CEVAP sang · sung — i-a-u ailesi (ring, drink, swim, begin).
   Sözcük ailesi öğretiminde ölçüt kök değil, öğrencinin üretebileceği türetimlerdir. Aileye üretken olmayan üyeler eklemek belleği boşuna doldurur.
2. speak
   CEVAP spoke · spoken — ea-o-o(ken) ailesi (break, steal, freeze).
3. bring
   CEVAP brought · brought — -ought ailesi (buy, think, fight, catch).
4. cut
   CEVAP cut · cut — değişmeyen aile (put, let, hit, cost, set).
5. take
   CEVAP took · taken — a-oo-aken ailesi (shake, mistake).
6. write
   CEVAP wrote · written — i-o-itten ailesi (drive, ride, rise).
7. feel
   CEVAP felt · felt — -elt/-lt ailesi (keep, sleep, mean, leave).
8. go
   CEVAP went · gone — düzensizin düzensizi (tekil aile).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Aile yaklaşımı

Değerlendirin.

1. Neden alfabetik liste yerine aile?
   CEVAP Alfabetik liste örüntüyü gizler; aile örüntüyü görünür kılar ve bellek yükünü düşürür.
2. Kaç aile yeterlidir?
   CEVAP Sekiz ile on iki aile yüksek sıklıklı düzensiz fiillerin büyük bölümünü kapsar; geri kalanı tekil öğrenilir.
3. lie / lay karışması neden ayrı ele alınmalıdır?
   CEVAP İki ayrı fiildir ve biçimleri örtüşür: lie-lay-lain (yatmak, geçişsiz) / lay-laid-laid (koymak, geçişli). Anadili konuşurları da karıştırır.
4. Öğretim sırası ne olmalıdır?
   CEVAP Sıklık: go, have, say, get, make, know, take, see önce; nadir aileler en son.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Aile haritası

On aile tanımlayın; her aile için ölçüt, en az dört üye ve bir tanı alıştırması yazın.

1. GÖREV 1 (temel) — On aile.
   ÖRNEK CEVAP Değişmeyen (cut, put, let, hit) · -ought (buy, think, bring, fight) · i-a-u (sing, ring, drink, swim) · i-o-itten (write, drive, ride, rise) · ea-o-oken (speak, break, steal, freeze) · -elt/-pt (feel, keep, sleep, sweep) · a-oo-aken (take, shake, mistake) · ow-ew-own (know, grow, throw, blow) · -ent (send, spend, lend, bend) · tekil düzensizler (go, be, do, have)
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) On ailenizden üçünü bir öğrenci grubunda deneyin; öğrencilerin aileyi genişletirken ürettiği yanlış türetimleri toplayıp aile kartına 'yanlış türetim' satırı ekleyin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: *decidement, *analysation, *importantness — bu yanlışlar sonek kısıtlarını gösterir.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) On ailenin ölçütü açık. 2) Her ailede en az dört üye var. 3) Tanı alıştırması yanlış türetimi yakalıyor.

03 EK C — Bağımlı Edatlar

Appendix C — Dependent Prepositions

DEP

EK.C.01 Verb + Preposition *Fiil + Edat*

`fiil + on/to/for/with/of/in/from/at/about · doğrudan nesne alanlar`

Fiil-edat eşleşmeleri kuralla türetilemez; sözlükte öğrenilir. Ama rastgele de değildir: aynı edatı alan fiiller çoğu zaman anlamca akrabadır ve bu akrabalık bellek için bir tutamak sağlar — on alan fiiller genellikle bir dayanak ya da odak bildirir, for alanlar bir hedef ya da karşılık, of alanlar bir bileşim ya da kaynak. Listenin sonundaki grup ise ayrıca öğretilmelidir: Türkçede yönelme durumu alan bazı fiiller İngilizcede doğrudan nesne alır ve hiçbir edat istemez.

Verb–preposition pairings are lexical, but verbs sharing a preposition are often semantically related, which aids memory.

AYRIM listen to music ✓ ≠ enter the room ✓ (biri edat ister, öteki istemez)

SIK HATA

```
✗ I am waiting my friend. I entered to the room. Discuss about the plan.
✓ I am waiting for my friend. I entered the room. Discuss the plan.
```

Türkçede bu fiillerin hepsi bir durum eki alır; İngilizcede bir kısmı edat, bir kısmı hiçbir şey almaz.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Edat almayan fiiller ayrıca öğretilmelidir**

Türkçe konuşan öğrenci, bir fiilin edat alıp almadığını Türkçe karşılığına bakarak tahmin eder ve bu tahmin belirli bir grup fiilde düzenli olarak yanlış çıkar. enter, answer, marry, discuss, lack, approach, resemble ve affect fiilleri İngilizcede doğrudan nesne alır; Türkçede ise hepsi bir durum eki gerektirir — "odaya girmek", "soruya cevap vermek", "biriyle evlenmek". Bu yüzden ✗enter to the room, ✗answer to the question, ✗marry with her hataları neredeyse kaçınılmazdır. Bu fiiller kısa bir kapalı liste oluşturur ve doğrudan öğretilerek kapatılabilir.

`enter the room ✓` — *✗enter to the room*

`answer the question ✓` — *✗answer to the question*

`marry her ✓` — *✗marry with her*

`discuss the plan ✓` — *✗discuss about the plan*

`approach the building ✓` — *✗approach to the building*

`resemble her mother ✓` — *✗resemble to her mother*

KAVRAMA SORUSU Which preposition does this verb take? · Or does it take none at all?

SINIFTA Edat gruplarını anlam akrabalığıyla birlikte verin; salt liste ezberi bir haftada silinir.

1 **+ on** · on alanlar

`depend on · rely on` — *dayanmak*

`concentrate on · focus on` — *odaklanmak*

`insist on · comment on`

`on: dayanak ve odak`

2 **+ to** · to alanlar

`listen to · belong to`

`refer to · object to · contribute to`

`to: yönelme ve aidiyet`

`object to ve look forward to -ing alır.`

3 **+ for** · for alanlar

`wait for · apply for · look for`

`apologise for · pay for`

`for: hedef ve karşılık`

~~`✗wait my friend`~~

4 **+ with** · with alanlar

agree with · deal with

cope with · provide with

with: birliktelik ve baş etme

agree with/to/on: üç ayrı anlam

5 **+ of** · of alanlar

consist of · approve of

accuse of · remind of

of: bileşim ve kaynak

accuse of -ing alır.

6 **+ in / from / at / about** · Diğerleri

believe in · succeed in

suffer from · look at

worry about · think about

Dört ayrı küme.

7 **Verbs taking a direct object in English** · Doğrudan nesne alanlar

enter · answer · marry · discuss

lack · approach · resemble · affect

Doğrudan nesne alırlar.

Edat eklenmez.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.C.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Fiil + edat**

Edatı yazın.

1. apologise ___ someone ___ something
   CEVAP to · for
   Anlam kümesi kurmak edat ezberinden verimlidir ama küme dışı kalan fiiller mutlaka işaretlenmelidir; aksi hâlde öğrenci kümeyi aşırı genelleştirir.
2. blame someone ___ something
   CEVAP for (ya da blame something on someone)
3. congratulate someone ___ something
   CEVAP on
4. insist ___
   CEVAP on
5. consist ___
   CEVAP of
6. result ___ (sonuç) / result ___ (sebep)
   CEVAP in / from
7. succeed ___
   CEVAP in
8. prevent someone ___ doing
   CEVAP from
9. accuse someone ___
   CEVAP of
10. remind someone ___ something
    CEVAP of (anımsatmak) / about (hatırlatma)

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Edat seçimi anlamı değiştirir**

Değerlendirin.

1. `agree with / to / on farkı?`
   CEVAP with kişi ya da görüş · to öneri · on ortak karar konusu.
2. `talk to / talk with farkı?`
   CEVAP Anlamca yakın; with karşılıklılığı vurgular ve AmE'de daha sık.
3. `✗ We discussed about it. / ✗ We entered to the room.`
   CEVAP discuss ve enter edat almaz — Türkçe girişiminin klasik örnekleri.
4. `Edat listeleri nasıl öğretilmelidir?`
   CEVAP Anlam kümesi halinde (suçlama fiilleri of/for, engelleme fiilleri from) ve her zaman bir örnek cümleyle.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Anlam kümesi haritası**

Beş anlam kümesi kurun; her kümeye en az dört fiil ve ortak edatı yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş küme.`
   ÖRNEK CEVAP Suçlama: accuse of, blame for, charge with, criticise for · Engelleme: prevent from, stop from, discourage from, ban from · Kaynak: result from, suffer from, benefit from, derive from · Bağımlılık: depend on, rely on, count on, insist on · Oluşum: consist of, comprise (edatsız), be made of, be composed of
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Beş kümenizin ortak edatını bir derlemde sınayın; kümeye uymayan fiilleri çıkarın ya da alt küme açın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'iletişim' kümesi: talk to, speak to, write to, complain to — ama 'discuss' edat almaz; küme dışıdır.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş kümenin her birinde en az dört fiil var. 2) Ortak edat gerçekten ortak. 3) Küme dışı fiiller ayıklanmış.

EK.C.02 Adjective + Preposition *Sıfat + Edat*

`sıfat + of/about/at/in/to/for/from/with`

Sıfat-edat eşleşmeleri de sözlükseldir ama anlam kümeleri fiillerdekinden daha belirgindir: of alanlar çoğunlukla bir duygu ya da nitelik kaynağı bildirir, about alanlar bir konuya yönelik kaygı ya da ilgi, at alanlar bir beceri alanı, to alanlar bir ilişki ya da benzerlik. Bu kümeler öğrenciye anlamsal bir tutamak verir. Dikkat edilmesi gereken nokta, aynı sıfatın farklı edatlarla farklı anlamlar kazanabilmesidir: good at bir beceriyi, good for bir yararı, good to ise bir davranışı anlatır.

Adjective–preposition pairings cluster semantically more clearly than verb pairings, giving learners a usable hook.

AYRIM good at maths (beceri) ≠ good for you (yarar) ≠ good to me (davranış)

SIK HATA

```
✗ I am interested to history. She is married with him. Afraid from spiders.
✓ I am interested in history. She is married to him. Afraid of spiders.
```

Türkçede bu ilişkiler ayrılma ve yönelme durumlarıyla kurulur; İngilizce edatları birebir örtüşmez.

KAVRAMA SORUSU Which preposition follows this adjective? · Does the meaning change with another one?

SINIFTA Çok edatlı sıfatları ayrı çalıştırın: good, sorry, responsible ve angry tek başlarına birer alıştırma konusudur.

1 **+ of** · of alanlar

afraid of · aware of · capable of
fond of · tired of · proud of
of: kaynak ve nitelik
~~✗afraid from~~

2 **+ about** · about alanlar

worried about · excited about
curious about · sorry about
about: konuya yönelik duygu
sorry for someone ↔ sorry about something

3 **+ at / in** · at ve in alanlar

`good at · bad at` — *beceri*

`surprised at` — *tepki*

`interested in · involved in`

~~`✗interested to`~~

4 **+ to** · to alanlar

`similar to · married to`

`kind to · opposed to`

`used to` — *alışkın*

~~`✗married with`~~

5 **+ for / from / with** · Diğerleri

`famous for · responsible for`

`different from · pleased with`

`Üç ayrı küme.`

`different to/than da kullanılır.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.C.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Sıfat + edat**

Edatı yazın.

1. `good ___ (yetenek)`
   CEVAP at
   Sıfat + edat çiftlerinde bazı değişkeler ayrılır (good at / good in). Çeldirici seçilirken bu değişkelik göz önüne alınmazsa madde geçersizleşir.
2. `good ___ (yararlı)`
   CEVAP for
3. `good ___ (nazik)`
   CEVAP to
4. `interested ___`
   CEVAP in
5. `afraid ___`
   CEVAP of
6. `married ___`
   CEVAP to
7. `responsible ___ (iş) / responsible ___ (kişi)`
   CEVAP for / to
8. `different ___`
   CEVAP from (BrE), than (AmE), to (BrE konuşma)
9. `similar ___`
   CEVAP to
10. `capable ___`
    CEVAP of

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Aynı sıfat, farklı edat**

Değerlendirin.

1. `good at / for / to / with — dört anlam yazın.`
   CEVAP good at maths (yetenek) · good for you (yararlı) · good to me (nazik) · good with children (başa çıkma).
2. `different from / than / to — hangisi yanlıştır?`
   CEVAP Hiçbiri. from ölçünlü ve en güvenli, than AmE'de yaygın, to BrE konuşmasında yaygın. Kuralcı itiraz vardır ama kullanım üçünü de destekler.
3. `✗ I am interested about history.`
   CEVAP interested in — edat sabittir.
4. `responsible for / to ayrımı neden önemlidir?`
   CEVAP for iş ya da hata, to kişi ya da makam bildirir. Kurum yazışmasında anlam farkı ciddidir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sıfat edat kartları**

On beş sıfat + edat çifti seçip anlam kümelerine ayırın ve tipik hataları not edin.

1. `GÖREV 1 (temel) — On beş kart.`
   ÖRNEK CEVAP Duygu: afraid of, worried about, angry with (kişi) / at (durum), pleased with · Yetenek: good at, bad at, capable of, skilled in · İlişki: married to, similar to, different from, related to · Sorumluluk: responsible for, aware of, guilty of · Tipik hatalar: ✗ interested about · ✗ afraid from · ✗ married with
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) On beş çiftinizi bir boşluk doldurma alıştırmasına çevirin; her boşluk için üç çeldirici edat verin ve çeldiricilerin bağlamla elenebildiğini sınayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: She is good ___ maths. (at / in / on) — 'in' bazı değişkelerde geçer; çeldirici olarak tehlikelidir.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) On beş sıfat + edat çifti anlam kümelerine ayrılmış. 2) Tipik hatalar not edilmiş. 3) Çeldiriciler bağlamla elenebiliyor.

EK.C.03 Noun + Preposition *İsim + Edat*

`isim + of/in/to/for/on/between · sözcük sınıfı değişince edat değişir`

İsimlerin aldığı edatlar, çoğu zaman aynı kökten türeyen fiil ya da sıfatın edatıyla aynı değildir ve bu, akademik yazının en sık düzeltilen ayrıntılarından biridir. depend on fiili dependent on sıfatını verir ama dependence on ismini; buna karşılık increase in, solution to ve reason for kalıplarında edat isme özgüdür. Bu yüzden sözcük ailesi öğrenirken her üyenin edatı ayrı kaydedilmelidir; kökü bilmek edatı bilmek anlamına gelmez.

Nouns often take a different preposition from the related verb or adjective, so each member of a word family must be recorded separately.

AYRIM an increase in prices ✓ ≠ an increase of prices ✗ (miktar bildirmiyorsa)

SIK HATA

```
✗ the reason of the delay · a solution of the problem
✓ the reason for the delay · a solution to the problem
```

Türkçede bu ilişkiler tamlama ile kurulduğu için tek bir yapı bütün örnekleri karşılar.

KAVRAMA SORUSU Which preposition does this noun take? · Is it the same as the verb's?

SINIFTA Sözcük ailesi tablosuna bir de edat sütunu ekletin; sütun doldurulduğunda fark kendiliğinden görünür.

1 **+ of** · of alanlar

`cause of · risk of`
`advantage of · lack of`
`of en sık isim edatıdır.`
`the cause of the problem`

2 **+ in / to** · in ve to alanlar

`increase in · interest in`
`solution to · answer to · attitude to`
`in: alan · to: yönelim`
~~`✗solution of the problem`~~

3 **+ for / on / between** · Diğerleri

reason for · demand for

effect on · influence on

difference between

~~✗reason of~~

4 **The preposition shifts with the word class** · Sözcük sınıfı değişince edat değişebilir

depend on → dependent on → dependence on

Bu ailede edat korunur.

solve → solution to — *edat değişir*

Her üye ayrı kaydedilir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.C.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İsim + edat**

Edatı yazın.

1. reason ___
   CEVAP for
   Akademik isim + edat kalıpları (reason for, evidence of) yazma sınavlarında en sık hata kaynağıdır ve sözlükte fiil biçimiyle aynı edatı almayabilir.
2. solution ___
   CEVAP to
3. increase ___ (miktar)
   CEVAP in
4. effect ___ / influence ___
   CEVAP on
5. advantage ___
   CEVAP of (bir şeyin) / over (bir şeye karşı)
6. attitude ___
   CEVAP to / towards
7. demand ___
   CEVAP for
8. lack ___
   CEVAP of
9. reaction ___
   CEVAP to
10. relationship ___ ... ___ ...
    CEVAP between ... and ... / with

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Fiil ve isim edatı ayrı mı?**

Değerlendirin.

1. Fiilin edatı isimleşince korunur mu?
   CEVAP Çoğu zaman değişir: depend on → dependence on ✓ ama discuss (edatsız) → discussion of/about; insist on → insistence on ✓; prefer X to Y → preference for X.
2. ✗ the reason of the delay
   CEVAP the reason for the delay — Türkçe gecikmenin nedeni tamlaması of'a çekiyor.
3. ✗ a solution of the problem
   CEVAP a solution to the problem (matematikte a solution of ayrı bir teknik kullanımdır).
4. Akademik yazıda neden kritik?
   CEVAP İsim + edat kalıpları adlaştırma yoğun akademik metnin dokusunu kurar; yanlış edat metni hemen yabancı gösterir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Akademik isim + edat listesi**

On beş akademik isim + edat kalıbı toplayın ve bağlam içinde cümleleştirin.

1. GÖREV 1 (temel) — On beş kalıp.

   ÖRNEK CEVAP an increase in, a decline in, the effect on, the reason for, a solution to, evidence for/of, an approach to, an attitude towards, the relationship between, a lack of, the impact on, a contribution to, an alternative to, a basis for, the extent of — örnek: There has been a sharp increase in demand, with a corresponding decline in supply.

2. GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) On beş kalıbınızı kendi alanınızdan bir akademik metinde arayın; metinde geçmeyenleri çıkarıp geçen ama listenizde olmayanları ekleyin.

   ÖRNEK CEVAP Örnek: reason for, evidence of, effect on, approach to, insight into, relationship between

3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ

   ÖLÇÜT 1) On beş isim + edat kalıbı doğru. 2) Kalıplar gerçek bir metinde doğrulanmış. 3) Cümleler bağlam içinde anlamlı.

04 EK D — Çok Sözcüklü Fiil Envanteri

Appendix D — Multi-word Verb Inventory

PHV

EK.D.01 By Level *Seviyeye Göre*

A1–A2 · B1 · B2 · C1–C2 öbek fiil listeleri

Öbek fiiller seviyeye göre sıralandığında öğretimi çok daha yönetilebilir hâle gelir. A1–A2 düzeyinde anlamı saydam, gündelik ve somut olanlar bulunur; B1'de ilk deyimsel örnekler girer; B2'de üç öğeli yapılar ve soyut anlamlar başlar; C1–C2 düzeyinde ise anlamları parçalarından hiç çıkarılamayan, resmî yazıda bile geçen deyimsel birimler yer alır. Bu sıralama, bir öğrencinin hangi öbek fiili ne zaman öğrenmesi gerektiğini nesnelleştirir.

Grading phrasal verbs by level makes them teachable: transparent and concrete first, idiomatic and abstract last.

AYRIM get up (saydam, A1) ≠ account for (deyimsel, C1)

SIK HATA

✗ Bütün öbek fiilleri tek bir listede vermek.
✓ Saydamlık ve sıklığa göre seviyeye dağıtmak.

Türkçede birleşik fiiller de saydamlık bakımından değişir; ilke aktarılabilir.

KAVRAMA SORUSU Can you guess the meaning from the parts? · How frequent is this?

SINIFTA Her seviyede on beş öbek fiilden fazlasını hedeflemeyin; az sayıda ve iyi yerleşmiş olan çoktur.

1 **A1–A2 core** · A1–A2 çekirdek

get up · sit down · stand up
turn on/off · put on · take off
look for · wake up
Somut ve saydam.

2 **B1 extension** · B1 genişletme

give up · find out · look after
take care of · carry on · run out of
İlk deyimsel örnekler.
Anlam kısmen saydamdır.

3 **B2 extension** · B2 genişletme

put up with · come up with
get away with · look forward to
turn down · point out
Üç öğeli yapılar başlar.

4 **C1–C2 idiomatic** · C1–C2 deyimsel

bring about · make out · take on
put down · fall through · account for
Anlam parçalardan çıkarılamaz.
Resmî yazıda da geçerler.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.D.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Seviyeye göre öbek fiil

Anlamını yazın ve seviyesini kestirin.

1. `get up`
   CEVAP kalkmak · A1
   Öbek fiil seviyelendirmesinde ölçüt üç değişkendir: saydamlık, sıklık ve sınav yükü. Yalnız sıklığa bakmak deyimsel fiilleri erkene çeker.
2. `turn on / turn off`
   CEVAP açmak / kapatmak · A1
3. `look for`
   CEVAP aramak · A1–A2 (edatlı fiil)
4. `find out`
   CEVAP öğrenmek · A2
5. `give up`
   CEVAP vazgeçmek / bırakmak · A2–B1
6. `put off`
   CEVAP ertelemek · B1
7. `come up with`
   CEVAP bulup çıkarmak (fikir) · B1–B2
8. `put up with`
   CEVAP katlanmak · B2
9. `account for`
   CEVAP açıklamak / oranını oluşturmak · B2–C1
10. `do away with`
    CEVAP kaldırmak / son vermek · C1

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Seviyelendirme ölçütü

Değerlendirin.

1. `Öbek fiil seviyesi neye göre belirlenir?`
   CEVAP Sıklık, deyimsellik derecesi ve yapısal karmaşıklık (iki öğeli mi üç öğeli mi).
2. `Neden get up A1, put up with B2?`
   CEVAP get up saydamdır ve çok sıktır; put up with hem üç öğelidir hem tümüyle deyimseldir.
3. `Öbek fiiller listeyle öğretilmeli midir?`
   CEVAP Hayır — sözlüksel alan ya da işlev kümesi halinde (günlük rutin, iş yazışması, tartışma) öğretilmelidir.
4. `Tek bir öbek fiilin kaç anlamı öğretilmelidir?`
   CEVAP Başlangıçta bir: en sık anlam. Çok anlamlılık (take off, make up) ileri düzeyde açılır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Seviye haritası

Altı seviyeye altışar öbek fiil dağıtın; ölçütünüzü yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Otuz altı fiil + ölçüt.`
   ÖRNEK CEVAP Ölçüt: sıklık (derlem) × saydamlık × öğe sayısı. Örnek dağılım — A1: get up, sit down, come in, turn on, put on, go out · A2: find out, look after, pick up, take off, give up, wake up · B1: put off, carry out, deal with, bring up, work out, set up · B2: put up with, come up with, point out, carry on, take over, look into · C1: account for, do away with, boil down to, phase out, iron out, bring about · C2: hark back to, wind down, stave off, gloss over, tide over, wear thin
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Dağıtımınızı bir meslektaşınızın dağıtımıyla karşılaştırın; aynı öbek fiili farklı seviyeye koyduğunuz yerlerde ölçütünüzü (saydamlık, sıklık, sınav yükü) yeniden tartışın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'get up' A1 (saydam, çok sık) / 'get away with' B2 (deyimsel, orta sıklık) / 'get round to' C1
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı seviyeye altışar öbek fiil dağıtılmış. 2) Ölçüt açıkça yazılmış. 3) Ayrılıklar ölçüte bağlanarak çözülmüş.

EK.D.02 By Grammatical Type *Dilbilgisel Türe Göre*

nesnesiz öbek · ayrılabilen geçişli öbek · edatlı (ayrılmaz) · öbek-edatlı (üç öğeli)

Dilbilgisel türe göre sınıflandırma, seviyeye göre sınıflandırmayı tamamlar: biri ne zaman öğretileceğini, öteki nasıl kullanılacağını söyler. Dört tür vardır ve aralarındaki fark yalnızca terminolojik değildir — parçacığın hareket edip edemeyeceğini, zamir nesnenin nereye gireceğini ve edilgen kurulup kurulamayacağını belirler. Bu yüzden bir öbek fiili öğretirken türünü de öğretmek gerekir; aksi hâlde öğrenci doğru anlamı yanlış yapıda kullanır.

Grammatical typing complements level grading: it determines particle movement, pronoun placement and passivisation.

AYRIM turn it off ✓ (ayrılabilen) ≠ look after him ✓ (ayrılmaz)

SIK HATA

✗ Bütün çok sözcüklü fiillere “phrasal verb” demek.
✓ Zamir testiyle türü belirleyip öyle kaydetmek.

Türkçede birleşik fiillerin parçaları ayrılmadığı için dört türlü bir ayrım beklenmez.

KAVRAMA SORUSU Where does the pronoun go? · Can anything come between the parts?

SINIFTA Etikete güvenmeyin, teste güvenin: zamir nerede duruyor? Bu tek soru dört türü ikiye ayırır.

1. **Intransitive phrasal (no object)** · Nesnesiz öbek fiil

   take off · break down
   give in · show up
   Nesne almazlar.
   Parçacık fiile bitişiktir.

2. **Separable transitive phrasal** · Ayrılabilen geçişli öbek fiil

   turn off · put on · throw away · fill in
   turn the light off ✓ · turn off the light ✓
   turn it off ✓ · ✗turn off it
   Zamir araya girmek zorundadır.

3. **Prepositional (never separable)** · Edatlı — ayrılmaz

   look after · deal with · rely on · refer to
   look after him ✓ · ✗look him after
   Ayrılmazlar.
   Edatlı edilgen mümkündür.

4. **Phrasal-prepositional (three parts)** · Öbek-edatlı — üç öğeli

   put up with · look forward to · run out of
   Üç öğeli, bölünmez.
   Nesne en sonda durur.
   ~~✗put it up with~~

5. **Choose the test, not the label** · Etikete değil teste güvenin

   Etikete değil teste güvenin.
   Zamir konumu belirleyicidir.
   Ders kitapları sık yanlış sınıflandırır.

   AYRICA VII.23

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.D.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* Sınavı uygula

Verilen sınav sonucuna göre fiilin türünü yazın.

1. `'turn it off' kabul ediliyor, '*turn off it' edilmiyor.`
   CEVAP ayrılabilir öbek fiil
2. `'*look them after' kabul edilmiyor ama 'They were looked after' kuruluyor.`
   CEVAP edatlı fiil (edilgenleşebilen)
   Zamir sınavı ile edilgen sınavı çelişirse zamir sınavına öncelik verilir: yapı ölçütü anlam ölçütünden önce gelir.
3. `'get up' — nesne almıyor.`
   CEVAP geçişsiz öbek fiil
4. `'put up with' — iki parçacık var, hiçbiri ayrılmıyor.`
   CEVAP öbek-edatlı fiil
5. `'depend on' — edat öne alınabiliyor: 'on which it depends'.`
   CEVAP edatlı fiil

A ANALİZ *Analysis* Dilbilgisel türe göre sınıfla

Öbek fiil / edatlı fiil / öbek-edatlı fiil? Geçişli mi?

1. `turn off the light`
   CEVAP Öbek fiil · geçişli · ayrılabilir.
2. `look after the children`
   CEVAP Edatlı fiil · geçişli · ayrılamaz.
3. `break down`
   CEVAP Öbek fiil · geçişsiz.
4. `put up with the noise`
   CEVAP Öbek-edatlı · geçişli · ayrılamaz.
5. `rely on him`
   CEVAP Edatlı fiil · geçişli.
6. `take off (uçak)`
   CEVAP Öbek fiil · geçişsiz.
7. `take off your coat`
   CEVAP Öbek fiil · geçişli · ayrılabilir.
8. `get on with the team`
   CEVAP Öbek-edatlı · geçişli.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Sınıflandırma neden gerekir?

Değerlendirin.

1. `Yanlış sınıflandırmanın öğrenciye maliyeti nedir?`
   CEVAP Zamir konumunu ve edilgen davranışını yanlış üretir: ✗ look them after / ✗ turn off it.
2. `Ders kitaplarının en yaygın hatası hangisidir?`
   CEVAP Edatlı fiilleri phrasal verb başlığı altında toplamak. look after, listen to, rely on hepsi edatlı fiildir.
3. `Vurgu sınavı nasıl işler?`
   CEVAP Öbek fiilde parçacık vurgulanır (turn it OFF); edatlı fiilde edat vurgusuzdur (LOOK after them).
4. `Her ikisi de edilgen kurar mı?`
   CEVAP Evet, ikisi de kurabilir. Edilgen davranışı sınıflandırma ölçütü değildir — yaygın bir yanılgıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sınıflandırılmış liste**

Yirmi çok sözcüklü fiili üç türe ayırın; her biri için sınav sonucunu yazın.

1. GÖREV 1 (temel) — Yirmi kayıt.

   ÖRNEK CEVAP Tablo sütunları: Fiil · Tür · Geçişlilik · Zamir konumu · Vurgu · Örnek. Denetim: her satırda en az iki sınav uygulanmış olmalı; yalnız anlama bakarak sınıflandırma kabul edilmez.

2. GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Yirmi fiilinizin sınav sonuçlarını bir tabloya dökün; sınavların çeliştiği fiilleri işaretleyip hangi sınava öncelik verdiğinizi gerekçelendirin.

   ÖRNEK CEVAP Örnek: look after — zamir sınavı ayrılamaz der, edilgen sınavı öbek fiil davranışı gösterir: çelişki.

3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ

   ÖLÇÜT 1) Yirmi fiil üç türe ayrılmış. 2) Her fiil için sınav sonucu yazılmış. 3) Çelişkiler gerekçeli çözülmüş.

05 EK E — Fiil Kalıbı Listeleri

Appendix E — Verb Pattern Lists

VPAT

EK.E.01 Non-finite Complement Lists *Çekimsiz Tümleyen Listeleri*

`yalnız -ing · yalnız mastar · anlamı değişmeden ikisi · anlamı değişerek ikisi · nesne + mastar · nesne + yalın fiil · edat + -ing`

Bir fiilin hangi çekimsiz tümleyeni aldığı kuralla türetilemez ve bu yüzden liste hâlinde öğrenilir; ama listeyi yedi gruba ayırmak ezber yükünü belirgin biçimde azaltır. En kritik grup dördüncüsüdür: hem -ing hem mastar alan ama anlamı değişen fiiller. stop, remember, forget, try ve regret bu gruptadır ve aralarındaki fark yalnızca üslupsal değil, önermeseldir — iki biçim iki farklı olay anlatır.

Non-finite complement selection is lexical, but grouping the lists into seven types sharply reduces the memory load.

AYRIM He stopped smoking. (bıraktı) ≠ He stopped to smoke. (sigara içmek için durdu)

SIK HATA

```
✗ I enjoy to read. She avoided to answer. I want that you come.
✓ I enjoy reading. She avoided answering. I want you to come.
```

Türkçede mastar ve ulaç seçimi büyük ölçüde düzenlidir; İngilizcede fiil başına değişir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **stop / remember / forget / try: biçim değişince olay değişir**

Bu fiillerde -ing ve mastar arasındaki seçim bir üslup tercihi değildir; iki biçim iki farklı olayı anlatır. He stopped smoking sigarayı bıraktığını, He stopped to smoke ise sigara içmek için durduğunu söyler — biri bir alışkanlığın sonu, öteki bir yürüyüşün kesilmesidir. Aynı biçimde I remember locking the door kapıyı kilitlediğimi hatırladığımı, I remembered to lock the door ise kilitlemeyi unutmadığımı söyler. Genel ilke şudur: -ing biçimi zaten olmuş bir olaya, mastar ise henüz olmamış ya da amaçlanan bir olaya gönderir.

`He stopped smoking.` — *sigarayı bıraktı*

`He stopped to smoke.` — *sigara içmek için durdu*

`I remember locking the door.` — *kilitlediğimi hatırlıyorum*

`I remembered to lock the door.` — *kilitlemeyi unutmadım*

`She tried opening the window.` — *denedi (bir yol olarak)*

`She tried to open the window.` — *açmaya çalıştı (başaramadı)*

KAVRAMA SORUSU Which form does this verb take? · Does the meaning change if you switch?

SINIFTA Anlamı değişen fiilleri ayrı ve ağır çalıştırın; öteki listeler ezber, bu liste kavramadır.

1 **Verb + -ing only** · Yalnızca -ing

`admit · avoid · consider · deny · enjoy`
`finish · imagine · mind · miss · postpone`
`practise · risk · suggest`
`Yalnızca -ing alırlar.`

2 **Verb + to-infinitive only** · Yalnızca mastar

`afford · agree · arrange · decide · expect`
`hope · manage · offer · plan · pretend`
`promise · refuse · seem`
`Yalnızca mastar alırlar.`

3 **Either, with no meaning change** · Anlam değişmeden ikisi de

`begin · start · continue`
`intend · bother · prefer`
`İkisi de kullanılır.`
`Anlam değişmez.`

4 **Either, with a meaning change** · Anlam değişerek ikisi de

stop · remember · forget · try
regret · mean · go on · need
Anlam değişir.
Ayrı ve ağır çalışılmalıdır.

5 **Verb + object + to-infinitive** · Nesne + mastar

advise · allow · ask · encourage · expect
force · invite · order · persuade · remind
teach · tell · want · warn
Nesne + mastar alırlar.

6 **Verb + object + bare infinitive** · Nesne + yalın fiil

make · let · have (ettirgen)
see · hear · watch · feel · notice
Nesne + yalın fiil alırlar.

AYRICA VII.27 · VII.28

7 **Verb + preposition + -ing** · Edat + -ing

apologise for · insist on · succeed in
accuse of · look forward to
Edattan sonra -ing gelir.
İstisnasızdır.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.E.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Çekimsiz tümleyen listeleri**

Fiil hangi biçimi alır: -ing, to-inf ya da her ikisi?

1. enjoy, avoid, finish, mind, suggest
   CEVAP Yalnız -ing.
   Kalıp listeleri anlam ölçütüyle tam olarak açıklanamaz; kısmi düzenlilik (geçmişe bakan fiiller -ing) yalnızca bir bellek desteğidir, kural değildir.
2. want, hope, decide, promise, refuse
   CEVAP Yalnız to-inf.
3. start, begin, continue, like, hate
   CEVAP Her ikisi · anlam farkı yok ya da çok küçük.
4. stop, remember, forget, try, mean
   CEVAP Her ikisi · anlam belirgin biçimde değişir.
5. make, let, see, hear, help
   CEVAP Çıplak mastar (help ikisini de alır).
6. look forward to, be used to, object to
   CEVAP to + -ing (buradaki to edattır).
7. persuade, tell, advise, allow
   CEVAP V + O + to-inf.
8. admit, deny, consider, risk
   CEVAP Yalnız -ing.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Anlam değiştiren çiftler**

Farkı yazın.

1. `stop smoking / stop to smoke`
   CEVAP Sigarayı bırakmak / sigara içmek için durmak.
2. `remember locking / remember to lock`
   CEVAP Kilitlediğini anımsamak / kilitlemeyi unutmamak.
3. `try opening / try to open`
   CEVAP Deneme olarak açmak / açmaya çabalamak.
4. `mean doing / mean to do`
   CEVAP Sonuç doğurmak / niyetlenmek.
5. `regret telling / regret to tell`
   CEVAP Söylediğine pişman olmak / üzülerek bildirmek.
6. `go on doing / go on to do`
   CEVAP Sürdürmek / ardından başka bir şeye geçmek.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kalıp listesi kur**

Dört listeye onar fiil yerleştirin ve her listeye bir tanı alıştırması yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Dört liste.`
   ÖRNEK CEVAP Yalnız -ing: enjoy, avoid, mind, finish, suggest, admit, deny, consider, risk, practise · Yalnız to-inf: want, hope, decide, promise, refuse, agree, offer, manage, fail, learn · İkisi (fark yok): start, begin, continue, like, love, hate, prefer, bother, cease, intend · İkisi (fark var): stop, remember, forget, try, mean, regret, go on, need, come, want (pasif -ing)
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Dört listenizdeki fiilleri bir öğrenci sözlüğünün kalıp kodlarıyla doğrulayın; sözlüğün iki listeye birden koyduğu fiiller için anlam farkı notu ekleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: remember, stop, try, forget — iki listede de var, çünkü anlam değişiyor.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Dört listeye onar fiil yerleştirilmiş. 2) Kalıplar sözlükle doğrulanmış. 3) Çift listeli fiillere anlam notu eklenmiş.

EK.E.02 Finite Complement Lists *Çekimli Tümleyen Listeleri*

that cümlesi · nesne + that cümlesi · wh- cümlesi · istek kipi alan fiiller · raporlama kalıpları

Çekimli tümleyen listeleri, hangi fiilin hangi tür yan cümleyi alabildiğini gösterir. Bir grup fiil doğrudan that cümlesi alır; bir başka grup önce bir nesne, sonra that cümlesi ister — bu ikinci grup Türkçe konuşan öğrencide düzenli olarak karışır. Ayrı bir grup ise istek kipi gerektirir: suggest, recommend, insist ve demand fiillerinden sonra gelen cümlede fiil yalın biçimde kalır ve üçüncü tekilde -s almaz.

Finite complement lists record which verbs take that-clauses, object + that-clauses, wh-clauses, or the mandative subjunctive.

AYRIM He said that he was tired. ≠ He told me that he was tired.

SIK HATA

```
✗ He said me that he was tired. I suggest that he goes.
✓ He told me that he was tired. I suggest that he go.
```

Türkçede aktarma fiilleri hep yönelme durumu alır; İngilizcede bir kısmı nesne alır, bir kısmı almaz.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **İstek kipi: I suggest that he go — yazım hatası değildir**

suggest, recommend, insist, demand, propose, require ve request fiillerinden sonra gelen that cümlesinde fiil yalın biçimde kalır: I suggest that he go, not goes. Bu, İngilizcedeki istek kipinin canlı kalan tek üretken kullanımıdır ve Amerikan İngilizcesinde standarttır. İngiliz İngilizcesinde ise should eklemek yaygındır: I suggest that he should go. Öğrenci bu biçimi ilk gördüğünde dizgi hatası sanır ve "düzeltir"; oysa -s eklemek burada hatadır. Aynı biçim edilgen ve olumsuzda da korunur: I insist that he not be told.

`I suggest that he go.` ✓ — *✗that he goes*

`They demanded that she be present.` ✓ — *✗that she is present*

`I insist that he not be told.` ✓ — *olumsuzda do kullanılmaz*

`I suggest that he should go.` — *BrE seçeneği*

`It is essential that everyone attend.` ✓

`suggest · recommend · insist · demand · propose · require · request`

KAVRAMA SORUSU Does this verb need an object before the clause? · Does the verb in the that-clause stay in its base form?

SINIFTA say/tell ayrımını erken kapatın; kapatılmazsa bütün raporlama alanı bozuk kalır.

1 **Verb + that-clause** · that cümlesi

`admit · agree · announce · believe · claim`

`explain · know · say · suggest · think`

`Doğrudan that cümlesi alırlar.`

`that düşebilir.`

2 **Verb + object + that-clause** · Nesne + that cümlesi

`tell · remind · convince · persuade`

`warn · inform`

`Önce nesne, sonra that cümlesi.`

~~`✗He said me that…`~~

3 **Verb + wh-clause** · wh cümlesi

`know · wonder · ask · decide`

`explain · forget · remember`

`wh- cümlesi alırlar.`

`Gömülü soru düz sıradadır.`

4 **Verbs taking the mandative subjunctive** · İstek kipi alanlar

`suggest · recommend · insist · demand`

`propose · require · request`

`İstek kipi alırlar.`

`Fiil yalın kalır: that he go`

5 **Reporting verbs by pattern** · Raporlama fiillerinin kalıpları

`say + that · tell + O + that`

`ask + O + to · suggest + -ing/that`

`Her raporlama fiilinin kendi kalıbı vardır.`

AYRICA B1.CLAUSE.04

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.E.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Çekimli tümleyen listeleri**

Fiil hangi cümleciği alır: that, wh, her ikisi?

1. `know, think, believe, say`
   CEVAP that + wh (know ve say kısmen).
   Çekimli tümleyen tablosunda olumsuz hücreler (kabul edilmeyen kalıplar) en öğretici parçadır; çoğu sözlük bunları vermez.
2. `wonder, ask, decide (dolaylı soru)`
   CEVAP wh-cümleciği.
3. `insist, demand, require, suggest`
   CEVAP that + istek kipi (mandative).
4. `tell, remind, inform`
   CEVAP V + O + that.
5. `be aware, be certain, be sure`
   CEVAP Sıfat + that.
6. `It appears / It seems / It turns out`
   CEVAP Öteleme + that.
7. `hope, wish`
   CEVAP hope + that (gerçek) / wish + geçmiş (gerçek dışı).
8. `explain, describe`
   CEVAP that ✓ ama V + O + that ✗ (✗ explain me that…).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **that düşer mi?**

Değerlendirin.

1. `that ne zaman düşürülebilir?`
   CEVAP Yüksek sıklıklı fiillerden sonra ve nesne konumunda: I think (that) he left. Özne konumunda düşmez: ✗ He lied is obvious.
2. `Akademik yazıda that düşürülmeli midir?`
   CEVAP Genellikle korunur — özellikle araya uzun bir öğe girdiğinde okumayı kolaylaştırır.
3. `insist that he go / insist that he goes — hangisi doğru?`
   CEVAP İkisi de. AmE istek kipi (go), BrE should ya da bildirme kipi (should go / goes). Kayıt farkıdır, hata değil.
4. `✗ He suggested me that I go.`
   CEVAP He suggested that I go. / He suggested going. — suggest dolaylı nesne almaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Çekimli tümleyen tablosu**

On beş fiil için that / wh / O+that / istek kipi sütunlarını doldurun.

1. `GÖREV 1 (temel) — On beş satır.`

   ÖRNEK CEVAP Sütunlar: Fiil · that · wh · V+O+that · istek kipi · Örnek. Örnek satırlar: know ✓ ✓ ✗ ✗ · tell ✗ ✗ ✓ ✗ · insist ✓ ✗ ✗ ✓ · wonder ✗ ✓ ✗ ✗ · explain ✓ ✓ ✗ ✗

2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Tablonuzdaki boş hücreleri bir meslektaşınıza doldurtun; ayrıldığınız hücreleri gerçek kullanımla (derlem ya da sözlük) çözün.`

   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'suggest' — that ✓, wh- ✓, O+that ✗, istek kipi ✓ (I suggest that he be present)

3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`

   ÖLÇÜT 1) On beş fiil için dört sütun da doldurulmuş. 2) Olumsuz hücreler yıldızlı örnekle desteklenmiş. 3) Ayrılıklar kanıtla çözülmüş.

06 EK F — Yazım ve Telaffuz Kuralları

Appendix F — Spelling and Pronunciation Rules

SPELL

EK.F.01 Inflectional Spelling *Çekim Ekinin Yazımı*

`-s/-es · -ing · -ed · -er/-est · ikizleme kuralı`

Çekim eklerinin yazımı, İngilizcede birkaç düzenli kurala indirgenebilir ve bu kuralların çoğu aynı üç ilkeye dayanır: sondaki sessiz e düşer, ünsüzden sonra gelen y harfi i'ye döner, ve vurgulu tek heceli bir sözcük ünsüz-ünlü-ünsüz ile bitiyorsa son ünsüz ikizlenir. İkizleme kuralı bu üçünün en çok yanlış uygulananıdır çünkü üç koşulun aynı anda sağlanması gerekir; koşullardan biri eksik olduğunda ikizleme yapılmaz.

Inflectional spelling reduces to a few regular rules; the doubling rule is the most often misapplied because it requires three conditions at once.

AYRIM stop → stopped (tek heceli, vurgulu) ≠ visit → visited (vurgu ilk hecede)

SIK HATA

✗ `stoped · studing · visitted · bigest`

✓ `stopped · studying · visited · biggest`

Türkçede yazım telaffuzu birebir izler; İngilizcedeki koşullu kurallar yeni bir denetim alışkanlığı gerektirir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **İkizleme üç koşul birden ister**

Son ünsüz ancak üç koşul birlikte sağlandığında ikizlenir: sözcük tek heceli olmalı ya da vurgusu son hecede olmalı, ünsüz-ünlü-ünsüz dizisiyle bitmeli ve son ünsüz w, x ya da y olmamalıdır. stop bu koşulları sağlar, stopped olur. visit sağlamaz çünkü vurgu ilk hecededir; visited olur, ✗visitted değil. begin sağlar çünkü vurgu son hecededir: beginning. İngiliz İngilizcesinde travel gibi l ile biten fiillerde vurgu son hecede olmasa bile ikizleme yapılır — travelling — ama Amerikan İngilizcesinde yapılmaz: traveling. Bu, iki değişke arasındaki en görünür yazım farklarından biridir.

`stop → stopped` — *tek heceli, ÜÜÜ ✓*

`visit → visited` — *vurgu ilk hecede → ikizleme yok*

`begin → beginning` — *vurgu son hecede ✓*

`travel → travelling (BrE) ⇔ traveling (AmE)`

~~`✗stoped · ✗visitted · ✗beginning yerine ✗begining`~~

`fix → fixed` — *son ünsüz x → ikizlenmez*

KAVRAMA SORUSU Is the last syllable stressed? · Does the word end consonant-vowel-consonant?

SINIFTA İkizleme kuralını üç koşullu bir kontrol listesi hâline getirin; öğrenci üç soruyu sırayla sorsun.

1 **-s / -es** · -s / -es

`cat → cats` — *düz ekleme*

`box → boxes` — *s,x,z,ch,sh sonrası -es*

`study → studies` — *ünsüz + y → ies*

`potato → potatoes` — *bazı -o sonrası -es*

2 **-ing** · -ing

`make → making` — *sessiz e düşer*

`run → running` — *ikizleme*

`lie → lying` — *ie → y*

`travel → travelling (BrE) / traveling (AmE)`

3 **-ed** · -ed

`like → liked` — *e zaten var*

`stop → stopped` — *ikizleme*

`carry → carried` — *y → i*

`play → played` — *ünlü + y → değişmez*

4 **Comparative -er / superlative -est** · -er / -est

`big → bigger → biggest` — *ikizleme*

`happy → happier → happiest` — *y → i*

`large → larger → largest` — *e düşmez, r eklenir*

`Aynı kurallar geçerlidir.`

5 **The doubling rule** · İkizleme kuralı

`Tek heceli ya da son hece vurgulu`

`Ünsüz-ünlü-ünsüz ile bitmeli`

`Son ünsüz w, x, y olmamalı`

`Üç koşul birden gerekir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.F.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Çekim eki yazımı**

Ek almış biçimi yazın ve kuralı belirtin.

1. `stop + -ing`
   CEVAP stopping — tek heceli, tek ünlü + tek ünsüz: ünsüz ikizleşir.
   Yazım kuralları istisnasız verilmemelidir; her kuralın istisnası baştan gösterilirse öğrenci sonradan kuralı bütünüyle terk etmez.
2. `visit + -ing`
   CEVAP visiting — vurgu son hecede değil, ikizleşme yok (BrE visiting; travel → travelling BrE / traveling AmE).
3. `study + -ed`
   CEVAP studied — ünsüz + y → ied.
4. `play + -ed`
   CEVAP played — ünlü + y değişmez.
5. `make + -ing`
   CEVAP making — sessiz e düşer.
6. `agree + -ing`
   CEVAP agreeing — ee korunur.
7. `lie + -ing`
   CEVAP lying — ie → y.
8. `box + -es`
   CEVAP boxes — ıslıklı sonrası -es.
9. `leaf + -s`
   CEVAP leaves — f → v.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Yazım kuralı mı istisna mı?**

Değerlendirin.

1. `Ünsüz ikizleşmesi kuralı nedir?`
   CEVAP Vurgulu son hece + tek ünlü + tek ünsüz ise ikizleşir: beGIN → beginning, ama VISit → visiting.
2. `travelling / traveling — hangisi doğru?`
   CEVAP İkisi de: BrE ikizleştirir, AmE ikizleştirmez. Tutarlılık esastır; metin içinde karıştırılmaz.
3. `Yazım kuralları neden öğretilmelidir?`
   CEVAP Yazılı üretimde doğrudan görünür ve sınavlarda puanlanır; ayrıca telaffuz kurallarıyla bağlantılıdır.
4. `Kaç kural yeterlidir?`
   CEVAP Altı ile sekiz kural çekim ekinin neredeyse tamamını kapsar; gerisi liste olarak öğrenilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Yazım kuralı kartı**

Sekiz yazım kuralı yazın; her biri için kural, üç örnek ve bir istisna verin.

1. GÖREV 1 (temel) — Sekiz kart.
   ÖRNEK CEVAP 1 Sessiz e düşer (make→making; istisna: dye→dyeing) · 2 Ünsüz+y→ied (study→studied; istisna: yok) · 3 Ünlü+y korunur (play→played) · 4 Tek ünlü+tek ünsüz ikizleşir (stop→stopped; istisna: vurgu öndeyse visit→visited) · 5 -ie→y (lie→lying) · 6 Islıklı sonrası -es (box→boxes) · 7 f/fe→ves (leaf→leaves; istisna: roof→roofs) · 8 -o sonrası -es (potato→potatoes; istisna: photo→photos)
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Sekiz kuralınızı bir öğrenci grubunda dikte ile sınayın; en çok ihlal edilen üç kuralı bulup o kurallara ikişer örnek daha ekleyin.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: En sık ihlal: -y → -ies, tek ünsüz ikizleşmesi, sessiz -e düşmesi.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) Sekiz kuralın her birinde kural, üç örnek ve bir istisna var. 2) İstisnalar gerçek. 3) Dikte sonucu karta geri beslenmiş.

EK.F.02 Pronunciation of Endings *Eklerin Telaffuzu*

`-s: /s/ /z/ /ɪz/ · -ed: /t/ /d/ /ɪd/ · okunmayan harfler · zayıf biçimler · vurgu kayması`

Eklerin telaffuzu rastgele değildir: kendinden önceki sesin sert ya da yumuşak oluşuna göre belirlenir ve bu kural istisnasız işler. -s eki sert ünsüzden sonra /s/, yumuşak ünsüz ve ünlüden sonra /z/, ıslıklı seslerden sonra /ɪz/ olur. Aynı mantık -ed için de geçerlidir. Bağlantılı konuşmada ise işlev sözcükleri zayıflar ve bu zayıflama dinleme becerisinin en büyük engelidir — öğrenci sözcüğü bildiği hâlde duyduğunda tanıyamaz.

Ending pronunciation is fully rule-governed by voicing; weak forms in connected speech are the main obstacle to listening comprehension.

AYRIM worked /t/ ≠ played /d/ ≠ wanted /ɪd/

SIK HATA

```
✗ Her -ed ekini /ɪd/ okumak.
✓ Üç kuralı sesin sertliğine göre uygulamak.
```

Türkçede de ünsüz benzeşmesi vardır (-di/-tı); ilke tanıdıktır ve buradan hareketle öğretilebilir.

KAVRAMA SORUSU Is the sound before the ending voiced? · Would you hear this word clearly in fast speech?

SINIFTA Türkçedeki -di/-tı benzeşmesinden yola çıkın; öğrenci aynı ilkenin kendi dilinde de olduğunu görünce kural bir derste yerleşir.

1 **-s as /s/ /z/ /ɪz/** · -s telaffuzu

`cats /s/` — *sert ünsüzden sonra*
`dogs /z/` — *yumuşak ünsüz ve ünlüden sonra*
`buses /ɪz/` — *ıslıklı seslerden sonra*
`Kural istisnasızdır.`

2 **-ed as /t/ /d/ /ɪd/** · -ed telaffuzu

`worked /t/` — *sert ünsüzden sonra*
`played /d/` — *yumuşak ünsüz ve ünlüden sonra*
`wanted /ɪd/` — *yalnızca /t/ ve /d/ sonrası*
`Türkçedeki -di/-tı ile aynı ilke.`

3 **Silent letters** · Okunmayan harfler

`know · write` — *baştaki harf okunmaz*
`listen · castle` — *t okunmaz*
`debt · doubt` — *b okunmaz*
`island · aisle` — *s okunmaz*

4 **Weak forms in connected speech** · Bağlantılı konuşmada zayıf biçimler

`can /kən/` — *vurgusuz*
`to /tə/ · of /əv/ · and /ən/`
`Zayıf biçimler dinlemeyi zorlaştırır.`
`Sözcük bilinir ama duyulmaz.`

5 **Stress shift in word families** · Sözcük ailesinde vurgu kayması

```
'photograph → pho'tographer → photo'graphic
'politics → po'litical
Vurgu türevle kayar.
Sözcük ailesiyle birlikte öğrenilir.
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.F.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Eklerin telaffuzu**

-s ya da -ed ekinin okunuşunu yazın.

1. `books`
   CEVAP /s/ — sessiz ünsüz sonrası.
   -ed allomorflarının dağılımı sesletim kuralıdır, yazım kuralı değil. Yazımı doğru olan öğrenciler bu üç sesi ayırt edemeyebilir.
2. `dogs`
   CEVAP /z/ — ötümlü ünsüz ya da ünlü sonrası.
3. `boxes`
   CEVAP /ɪz/ — ıslıklı sonrası.
4. `worked`
   CEVAP /t/ — sessiz ünsüz sonrası.
5. `played`
   CEVAP /d/ — ötümlü sonrası.
6. `wanted`
   CEVAP /ɪd/ — /t/ ya da /d/ sonrası.
7. `watches`
   CEVAP /ɪz/
8. `decided`
   CEVAP /ɪd/

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Üç allomorf**

Değerlendirin.

1. `Neden üç okunuş vardır?`
   CEVAP Ötümlülük uyumu: ek kendinden önceki sesin ötümlülüğünü izler; iki ıslıklı yan yana gelemediği için araya ünlü girer.
2. `Bu kural ezberlenmeli midir?`
   CEVAP Hayır — sesletim yoluyla sezdirilir. Öğrenci kendi ağzıyla sınar: /k/ + /z/ söylenemez.
3. `Türk öğrenciler için hangi kısım zordur?`
   CEVAP /ɪd/ aşırı genellemesi: ✗ worked /wɜːkɪd/. Türkçede ünsüz kümesi seyrektir; araya ünlü eklenir.
4. `Yazım ile telaffuz ilişkisi nedir?`
   CEVAP Yazımda tek ek (-s, -ed), sesletimde üç biçim. Bu ayrımın öğretilmemesi kalıcı sesletim hatası doğurur.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sesletim tanı listesi**

Otuz sözcüklü bir sesletim tanı listesi hazırlayın; üç allomorfu dengeli dağıtın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Otuz sözcük.`
   ÖRNEK CEVAP Denetim ölçütü: her allomorf için en az sekiz örnek · en az beş çeldirici (yazımı benzer, okunuşu farklı: worked/wanted, plays/places) · liste sesli okutularak uygulanır, yazılı işaretleme ikinci aşamadır.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Listenizi bir meslektaşınıza sesli okutup allomorf kararlarını karşılaştırın; ayrıldığınız sözcükleri bir sesletim sözlüğüyle çözün.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: /t/ watched, /d/ played, /ɪd/ wanted — 'used to' /juːst/ ama 'used' /juːzd/: tuzak.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Otuz sözcük üç allomorfa dengeli dağıtılmış. 2) En az üç tuzak sözcük var. 3) Ayrılıklar sözlükle çözülmüş.

EK.F.03 British and American Differences *İngiliz ve Amerikan Farkları*

`yazım · dilbilgisi · topluluk ismi uyumu · edat ve tarih biçimleri · tutarlılık ilkesi`

İngiliz ve Amerikan İngilizcesi arasındaki farklar sistemlidir ve dört alanda toplanır: yazım, dilbilgisi, uyum ve edat kullanımı. Bunların hiçbiri doğruluk meselesi değildir; ikisi de ölçünlü değişkelerdir. Öğrenci için önemli olan tek kural tutarlılıktır — bir metinde iki değişkeyi karıştırmak, sınavlarda ve profesyonel yazışmada hata sayılır. Bu yüzden öğretmenin işi birini "doğru" ilan etmek değil, öğrencinin bir değişke seçip ona sadık kalmasını sağlamaktır.

British and American English differ systematically in spelling, grammar, agreement and prepositions; neither is more correct, but mixing them is an error.

AYRIM The team are playing well. (BrE) ≠ The team is playing well. (AmE)

SIK HATA

```
✗ Aynı metinde colour ve center kullanmak.
✓ Bir değişke seçip bütün metinde korumak.
```

Türkçede de yazım tercihleri vardır ve tutarlılık beklenir; ilke tanıdıktır.

KAVRAMA SORUSU Which variety is this? · Have you used the same variety throughout?

SINIFTA Öğrenciye değişke seçtirin ve metin denetiminde bunu bir madde yapın; karışık kullanım en sık düzeltilen tutarsızlıktır.

1 **Spelling** · Yazım

```
colour ↔ color · centre ↔ center
travelled ↔ traveled
realise ↔ realize
analyse ↔ analyze
```

2 **Grammar** · Dilbilgisi

```
have got (BrE) ↔ have (AmE)
I've just eaten (BrE) ↔ I just ate (AmE)
gotten yalnızca AmE'de
Dilbilgisel farklar sistemlidir.
```

3 **Collective noun agreement** · Topluluk ismi uyumu

```
The team are playing well. (BrE)
The team is playing well. (AmE)
Topluluk ismi uyumu değişir.
government · family · staff · police
```

4 **Prepositions and date formats** · Edat ve tarih biçimleri

```
at the weekend (BrE) ↔ on the weekend (AmE)
different from/to (BrE) ↔ different from/than (AmE)
8 September 2026 ↔ September 8, 2026
Tarih biçimi de değişir.
```

5 **Choose one variety and be consistent** · Bir değişke seçip tutarlı kalın

```
Bir değişke seçin.
Metin boyunca koruyun.
Karışık kullanım hata sayılır.
Hiçbiri ötekinden doğru değildir.
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.F.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* İngiliz ve Amerikan farkları

Diğer değişkedeki karşılığını yazın.

1. `colour (BrE)`
   CEVAP color (AmE)
   Değişke seçimi kurumsal bir karardır; önemli olan seçim değil, seçimin belgelenmiş ve tutarlı uygulanmasıdır.
2. `centre (BrE)`
   CEVAP center (AmE)
3. `realise (BrE)`
   CEVAP realize (AmE; -ize BrE'de de geçerlidir — Oxford yazımı)
4. `travelling (BrE)`
   CEVAP traveling (AmE)
5. `programme (BrE, genel)`
   CEVAP program (AmE; bilgisayar bağlamında BrE de program)
6. `I have just eaten. (BrE)`
   CEVAP I just ate. (AmE) — dilbilgisel fark
7. `Have you got a car? (BrE)`
   CEVAP Do you have a car? (AmE)
8. `at the weekend (BrE)`
   CEVAP on the weekend (AmE)
9. `got (BrE geçmiş ortaç)`
   CEVAP gotten (AmE)

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Hangi değişke öğretilmeli?

Değerlendirin.

1. `BrE mi AmE mi öğretilmelidir?`
   CEVAP Kurum bir tanesini seçmeli ve tutarlı kalmalıdır. İkisi de ölçünlüdür; sorun karıştırmaktır.
2. `Öğrenci karıştırırsa hata sayılır mı?`
   CEVAP Sınav bağlamında tutarsızlık işaretlenir; iletişimde sorun değildir. Ölçüt tutarlılıktır.
3. `-ize BrE'de yanlış mıdır?`
   CEVAP Hayır. Oxford yazımı -ize kullanır. -ise Amerikanlıktan kaçınma refleksiyle yayılmıştır; ikisi de BrE'de ölçünlüdür.
4. `Dilbilgisel farklar yazım farklarından önemli midir?`
   CEVAP Evet — present perfect kullanımı, have got, eylem sonrası ortaçlar anlam ve doğallık düzeyinde etki eder.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Değişke kılavuzu

Kurumunuz için bir değişke kılavuzu yazın: seçilen değişke, on yazım kuralı, beş dilbilgisel fark ve tutarlılık denetimi.

1. `GÖREV 1 (temel) — Kılavuz.`
   ÖRNEK CEVAP Bölümler: 1 Seçim ve gerekçe · 2 Yazım (-our/-or, -re/-er, -ise/-ize, ikizleşme, -ce/-se: licence/license) · 3 Dilbilgisi (present perfect, have got, gotten, toplu isim uyumu, tarih biçimi) · 4 Sözcük (lift/elevator, flat/apartment, autumn/fall) · 5 Denetim: yazım denetleyicisi dili, materyal şablonu, sınav anahtarı.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Kılavuzunuzu kurumunuzdaki bir belge örneğine uygulayın; kılavuza uymayan her yeri işaretleyip kılavuzun eksik kaldığı noktalar için yeni madde ekleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: -ise/-ize, colour/color, tarih biçimi, tırnak içi noktalama, ondalık ayırıcı
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Seçilen değişke açıkça belirtilmiş. 2) On yazım ve beş dilbilgisi maddesi var. 3) Gerçek belge üzerinde sınanmış.

07 EK G — Noktalama Özeti

Appendix G — Punctuation Summary

PUNCT

EK.G.01 Mark by Mark *İşaret İşaret*

nokta · virgül · noktalı virgül · iki nokta · kesme · çizgi ve parantez · tırnak · kısa çizgi

İngilizce noktalama, Türkçeden farklı olarak büyük ölçüde sözdizimsel bir işaret sistemidir: virgül nefes yerini değil, öbek sınırını gösterir. Bu yüzden Türkçe konuşan öğrenci virgülü tonlamaya göre koyduğunda düzenli olarak yanlış yapar. Sistemin çekirdeği dört kuraldır: liste virgülü, öne alınmış öğe virgülü, tanımlayıcı olmayan ilgi cümlesi virgülü ve bağlama virgülü. Bu dördü öğrenildiğinde İngilizce noktalamanın büyük bölümü kapanır.

English punctuation is largely syntactic, not prosodic; four comma rules cover most of the system.

AYRIM It was late; we left. (noktalı virgül) ≠ It was late, we left. ✗ (virgülle cümle bağlama)

SIK HATA

```
✗ It was late, we left. The book's are here. My brother, who lives abroad called.
✓ It was late, so we left. The books are here. My brother, who lives abroad, called.
```

Türkçede virgül büyük ölçüde tonlamaya göre konur; sözdizimsel işlev yeni bir kavramdır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Kesme işareti asla çoğul yapmaz**

İngilizcede kesme işaretinin yalnızca iki işi vardır: iyelik göstermek ve kısaltma yapmak. Çoğul yapmak bunlardan biri değildir. ✗apple's biçimi bir elmanın sahip olduğu bir şeyi ya da apple is kısaltmasını gösterir; "elmalar" demek için apples yazılır. Aynı hata yıllarda ve kısaltmalarda da görülür: 1990s doğrudur, ✗1990's değil. En sık karışan çift ise its ve it's'tir — its bir iyelik zamiridir ve kesme almaz, it's ise it is ya da it has kısaltmasıdır. İyelik zamirlerinin hiçbiri kesme işareti almaz: yours, hers, theirs, ours.

`apples` ✓ — *✗apple's (çoğul için)*

`the apple's colour` ✓ — *iyelik*

`1990s` ✓ — *✗1990's*

`its tail` ✓ — *iyelik zamiri, kesme yok*

`it's cold` ✓ — *it is kısaltması*

`yours · hers · theirs` ✓ — *✗your's · ✗her's*

KAVRAMA SORUSU What boundary is this mark showing? · Are both bracketing commas there?

SINIFTA Dört virgül kuralını ayrı ayrı çalıştırın; beşinci bir kural aramak yerine bu dördünü sağlamlaştırın.

1 **Full stop, question mark, exclamation mark** · Nokta, soru ve ünlem işareti

```
She works here. — nokta
Does she work here? — soru işareti
What a day! — ünlem işareti
Cümle sonu işaretleri.
```

2 **Comma: lists, fronted clauses, non-defining clauses, coordination** · Virgül kullanım alanları

```
red, white and blue — liste
After the meeting, we left. — öne alınmış öğe
My brother, who lives abroad, called. — ayraç
It was late, so we left. — bağlama
```

3 **Semicolon: linking closely related independent clauses** · Noktalı virgül

```
It was late; we left.
İki bağımsız cümleyi bağlar.
Bağlaç kullanılmaz.
İlişki yakın olmalıdır.
```

4 **Colon: introducing a list, explanation or quotation** · İki nokta

We need one thing: time.

Liste, açıklama ya da alıntı getirir.

Öncesinde tam cümle bulunur.

~~✗We need: time and money.~~

5 **Apostrophe: possession and contraction only** · Kesme işareti

the student’s book — *iyelik*

it’s cold — *kısaltma*

~~✗apple’s~~ — *çoğulda kullanılmaz*

Yalnızca iki işlevi vardır.

6 **Dash and parentheses: supplementary material** · Çizgi ve parantez

He was — I think — mistaken. — *çizgi*

He was (I think) mistaken. — *parantez*

Araya giren bilgi.

Çizgi daha vurgulu, parantez daha sessizdir.

7 **Quotation marks and reporting punctuation** · Tırnak ve aktarım noktalaması

“I’m tired,” he said.

Virgül tırnağın içindedir (AmE).

BrE’de dışına da konabilir.

Tutarlılık esastır.

8 **Hyphen in compound modifiers** · Birleşik niteleyicide kısa çizgi

a well-known writer — *isim önünde*

The writer is well known. — *yüklem konumunda çizgisiz*

a five-year-old boy

Birleşik niteleyicide kısa çizgi.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.G.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **İşaret işaret**

Noktalamayı düzeltin.

1. ✗ I went home, I was tired.
   CEVAP I went home; I was tired. / I went home because I was tired.
   Virgül birleşmesi (comma splice).
2. ✗ My brother, who lives in Ankara is a doctor.
   CEVAP My brother, who lives in Ankara, is a doctor.
   Ara söz çift virgül ister.
3. ✗ The students, that passed were happy.
   CEVAP The students that passed were happy.
   Tanımlayıcı ilgi cümlesi virgül almaz.
4. ✗ Its raining and the dog lost it's collar.
   CEVAP It's raining and the dog lost its collar.
5. ✗ The report was long, however it was clear.
   CEVAP The report was long; however, it was clear.
6. ✗ We need three things, paper, ink and time.
   CEVAP We need three things: paper, ink and time.
7. ✗ He said "I will come".
   CEVAP He said, "I will come." (AmE) / He said, "I will come". (BrE nokta dışarıda)

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Noktalama sözdizimseldir**

Değerlendirin.

1. `Virgül nefes almak için mi konur?`
   CEVAP Hayır — bu yaygın ama yanlış bir öğretidir. Virgül yapısal sınırları gösterir; sesletim ikincil bir sonuçtur.
2. `Noktalı virgül ne zaman gerekir?`
   CEVAP İki bağımsız cümlecik bağlaçsız birleştiğinde ya da içinde virgül bulunan liste öğeleri ayrılırken.
3. `İki nokta ile noktalı virgül farkı?`
   CEVAP İki nokta açıklama ya da liste tanıtır (ileriye bakar); noktalı virgül eşit iki birimi bağlar.
4. `Ara söz virgülleri neden çiftlidir?`
   CEVAP Ayraç işlevi görürler; tek virgül parantezin yalnız bir yanını açık bırakmaya benzer.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Noktalama kılavuzu**

Sekiz işaret için kural, iki doğru örnek ve bir tipik hata yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Sekiz giriş.`
   ÖRNEK CEVAP Nokta · Virgül (dört işlevi: liste, ara söz, öncelik cümleciği, bağlaç öncesi) · Noktalı virgül · İki nokta · Tire (ara söz) · Kesme (iyelik ve kısaltma) · Tırnak (alıntı ve başlık) · Parantez. Her girişte: kural · doğru örnek ×2 · tipik hata.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Sekiz işaretinizin her biri için bir de anlam değiştiren çift yazın; kılavuzu bir öğrenci metnine uygulayıp kaç düzeltme çıktığını sayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: The students, who passed, celebrated. / The students who passed celebrated.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sekiz işaret için kural, iki örnek ve bir tipik hata var. 2) Anlam değiştiren çiftler gerçek. 3) Kılavuz gerçek metinde sınanmış.

EK.G.02 The Five Most Common Punctuation Errors *En Sık Beş Noktalama Hatası*

`virgülle cümle bağlama · tanımlayıcı ilgi cümlesinde virgül · eksik ikinci ayraç virgülü · çoğulda kesme · its/it's`

Bu beş hata, öğrenci metinlerindeki noktalama hatalarının büyük çoğunluğunu oluşturur ve hepsinin ortak bir kaynağı vardır: virgülün sözdizimsel bir işaret olduğunun görülmemesi. Virgülle cümle bağlama en yaygınıdır ve düzeltmesi üç yoldan biriyle yapılır: bağlaç eklemek, noktalı virgül kullanmak ya da iki cümleye bölmek. Diğer dördü ise tek tek öğretilebilir kurallardır ve her biri bir derste kapanabilir.

Five errors account for most punctuation problems in learner writing; all stem from not treating the comma as a syntactic mark.

AYRIM It was late, we left. ✗ ≠ It was late, so we left. ✓

SIK HATA

```
✗ It was late, we left. the man, who lives here. apple's. Its cold.
✓ It was late, so we left. the man who lives here. apples. It's cold.
```

Türkçede virgülle cümle bağlamak yaygın ve kabul edilebilirdir; İngilizcede hata sayılır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Virgülle cümle bağlama — İngilizcede en sık yazım hatası**

İki bağımsız cümle yalnızca bir virgülle birleştirilemez. It was late, we left cümlesi yanlıştır çünkü virgülün cümle bağlama yetkisi yoktur. Türkçede bu birleştirme son derece doğaldır ve bu yüzden hata neredeyse evrenseldir. Üç çözüm vardır ve üçü de kolaydır: bir bağlaç ekleyin (so, and, but), virgülü noktalı virgülle değiştirin ya da iki ayrı cümle yapın. Bir dördüncü yol da yan cümleleştirmedir: Because it was late, we left. Öğrenciye dördünü birden gösterin; seçenek çokluğu kuralın kabulünü kolaylaştırır.

~~✗It was late, we left.~~

`It was late, so we left.` ✓ — *bağlaç*

`It was late; we left.` ✓ — *noktalı virgül*

`It was late. We left.` ✓ — *iki cümle*

`Because it was late, we left.` ✓ — *yan cümle*

~~✗The film was long, it was boring.~~ — *aynı hata*

KAVRAMA SORUSU Could each side stand alone as a sentence? · Is this comma marking a boundary or a pause?

SINIFTA Bu beş hatayı bir denetim listesi yapın; öğrenci kendi metnini teslim etmeden önce beş maddeyi tek tek denetlesin.

1 **Comma splice** · Virgülle cümle bağlama

~~✗It was late, we left.~~

✓It was late, so we left.

Virgül cümle bağlayamaz.

Dört çözüm vardır.

2 **Comma before a defining relative clause** · Tanımlayıcı ilgi cümlesinden önce virgül

~~✗the man, who lives here~~

✓the man who lives here

Tanımlayıcı ilgi cümlesi virgül almaz.

AYRICA VII.21.6

3 **Missing second bracketing comma** · İkinci ayraç virgülünün unutulması

~~✗My brother, who lives abroad called.~~

✓My brother, who lives abroad, called.

Ayraç virgülleri çifttir.

Biri düşerse yapı bozulur.

4 **Apostrophe in a plural** · Çoğulda kesme işareti

~~✗apple's~~ — *doğrusu: apples*

~~✗1990's~~ — *doğrusu: 1990s*

Kesme çoğul yapmaz.

İyelik ve kısaltma içindir.

5 **its ↔ it's** · its ile it's karışması

its tail — *iyelik, kesme yok*

it's cold — *it is kısaltması*

~~✗Its cold outside.~~

Sınama: it is açılıyor mu?

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.G.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **En sık beş hata**

Hatayı adlandırın ve düzeltin.

1. The meeting was long, we all left early.

   CEVAP Virgül birleşmesi → ...long; we all left early. / ...long, so we all left early.

   Hata kodu dizgesinin değeri kodların sayısında değil, iki öğretmenin aynı metni aynı biçimde işaretleyebilmesindedir. Uyuşmazlık ölçülmeden dizge güvenilmezdir.

2. Its a good idea.

   CEVAP Kesme hatası → It's a good idea.

3. The company, which is based in Ankara employs 200 people.

   CEVAP Eksik ara söz virgülü → ...Ankara, employs...

4. Running late I forgot the file.

   CEVAP Öncelik öğesinden sonra virgül eksik → Running late, I forgot the file.

5. He asked me where did I go.

   CEVAP Dolaylı soruda devriklik → ...where I went. (noktalama değil sözdizim, ama aynı sıklıkta)

6. We invited the speakers, Ali and Ayşe.

   CEVAP Belirsiz → We invited the speakers, Ali and Ayşe. (iki kişi mi, üç grup mu?) → We invited the speakers: Ali and Ayşe. / ...the speakers, Ali, and Ayşe.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Hata sıklığı ve öğretim**

Değerlendirin.

1. `Neden yalnız beş hata?`
   CEVAP Yazılı üretimdeki noktalama hatalarının büyük çoğunluğu az sayıda türde toplanır; hepsini öğretmek yerine bunlara odaklanmak daha verimlidir.
2. `Virgül birleşmesi neden bu kadar yaygın?`
   CEVAP Türkçede bağımsız cümlecikler virgülle sıralanabilir; doğrudan aktarım olur.
3. `its / it's karışması ne tür bir hatadır?`
   CEVAP Sesletim aynı olduğu için yazım-dilbilgisi kesişimindedir; kural tektir (kesme yalnız kısaltmada) ve tek derste öğretilebilir.
4. `Geri bildirim nasıl verilmelidir?`
   CEVAP Kod kullanarak (VB = virgül birleşmesi) ve öğrenciye kendi düzeltmesini yaptırarak; doğrudan düzeltme kalıcı öğrenme sağlamaz.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Hata kodu dizgesi**

On hata kodundan oluşan bir geri bildirim dizgesi tasarlayın ve bir öğrenci metnini bu kodlarla işaretleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Dizge + örnek.`
   ÖRNEK CEVAP Kodlar: VB virgül birleşmesi · AV ara söz virgülü · KS kesme · İL ilgi cümlesi virgülü · ÖN öncelik virgülü · NV noktalı virgül gerekli · İN iki nokta gerekli · TZ tırnak/nokta sırası · LS liste ayrımı · BL belirsizlik. Uygulama: öğretmen yalnız kodu yazar, düzeltmeyi öğrenci yapar, ikinci turda öğretmen doğrular.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Kodlarınızı bir meslektaşınıza aynı metni işaretlettirerek sınayın; iki işaretleme arasındaki uyuşmazlık oranını hesaplayıp belirsiz kodları yeniden tanımlayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'WW' (yanlış sözcük) ile 'WF' (yanlış biçim) sık karışır; tanımlar örnekle ayrılmalıdır.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) On kod tanımlı ve çakışmıyor. 2) Bir öğrenci metni bu kodlarla işaretlenmiş. 3) Uyuşmazlık ölçülüp giderilmiş.

08 EK H — Ders Kitabı Efsaneleri

Appendix H — Textbook Myths

MYTH

EK.H.01 Myths Worth Retiring *Emekli Edilmesi Gereken Kurallar*

`on efsane — her biri bir kaynağa bağlanmış olarak`

Bu bölüm, İngilizce öğretiminde kuşaktan kuşağa aktarılan ama gerçek kullanımı tarif etmeyen on kuralı toplar. Bunları listelemenin amacı öğretmeni suçlamak değildir; bu kurallar iyi niyetle ve genellikle basitleştirme amacıyla aktarılmıştır. Ama basitleştirme ile yanlış bilgi arasında bir sınır vardır ve bu on maddede o sınır aşılmıştır. Her efsanenin karşısına kitabın ilgili bölümü konmuştur; öğretmen isterse kanıtı orada bulabilir.

Ten rules passed down in English teaching that do not describe real usage, each cross-referenced to the evidence elsewhere in the book.

AYRIM Basitleştirme (yararlı) ≠ yanlış bilgi (zararlı)

SIK HATA

✗ Bu kuralları sınav ölçütü diye öğretmeye devam etmek.
✓ Kayıt haritasını vermek: neyin nerede kullanıldığını göstermek.

Türkçe dilbilgisi öğretiminde de benzer kalıplaşmış yanlışlar vardır; eleştirel tutum iki dilde de gereklidir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **En zararlı üç efsane: will, on iki zaman, edilgen yasağı**

Bu on maddenin üçü ötekilerden daha zararlıdır çünkü yalnızca bir ayrıntıyı değil, öğrencinin dilbilgisi haritasının tamamını bozar. Birincisi will'in gelecek zaman eki sayılmasıdır: will bir kip fiilidir ve bu bilinmediğinde öğrenci going to, present continuous ve present simple'ın gelecek kullanımlarını anlamlandıramaz. İkincisi on iki zaman iddiasıdır: zaman, görünüş ve kiplik katmanları birbirine karıştığında bütün fiil sistemi ezberlenmesi gereken bir tabloya dönüşür. Üçüncüsü edilgen yasağıdır: edilgen bir bilgi yapısı aracıdır ve yasaklandığında öğrenci akademik yazının temel bir aracından yoksun kalır.

`will bir kip fiilidir → VII.06.2`

`İngilizcede iki morfolojik zaman vardır: present, past`

`The sample was heated to 90 °C.` — *edilgen burada zorunludur*

`I'm seeing him tomorrow.` — *gelecek, present biçimle*

`Mistakes were made.` — *edilgen bir sorumluluk kararıdır*

`Üçü de haritayı bozar, ayrıntıyı değil.`

KAVRAMA SORUSU Do people actually say this? · Is this a rule or a preference?

SINIFTA Her efsaneyi bir korpus araması ya da özgün metin örneğiyle çürüttürün; kanıt kuraldan güçlüdür.

1 **MYTH: will is the future tense** · EFSANE: will gelecek zamandır

`EFSANE: will gelecek zamandır.`

`will bir kip fiilidir.`

`İngilizcede iki morfolojik zaman vardır.`

AYRICA VII.06.2

2 **MYTH: a sentence must not end with a preposition** · EFSANE: cümle edatla bitmez

`EFSANE: cümle edatla bitmez.`

`Who did you speak to? ✓`

`Latince kökenli bir yakıştırmadır.`

AYRICA C2.PREP.01.4

3 **MYTH: since always requires the present perfect** · EFSANE: since hep present perfect ister

`EFSANE: since hep present perfect ister.`

`since he left` — *past simple ✓*

`since bir bağlaç olarak da kullanılır.`

`Sebep de bildirir.`

4 **MYTH: whom is obsolete** · EFSANE: whom ölmüştür

EFSANE: whom ölmüştür.

To whom did you speak? — *resmî ama canlı*

Edat öne çekilince zorunludur.

AYRICA B1.SUB.02.3

5 **MYTH: look after is an inseparable phrasal verb** · EFSANE: look after ayrılmaz phrasal verb'dür

EFSANE: look after ayrılmaz phrasal verb'dür.

Edatlı fiildir.

look after him ✓ · ✗look him after

AYRICA VII.23.5

6 **MYTH: the passive should always be avoided** · EFSANE: edilgenden kaçınılmalıdır

EFSANE: edilgenden kaçınılmalıdır.

Bilgi yapısı aracıdır.

Bilim dilinde zorunludur.

AYRICA VII.05.6

7 **MYTH: never split an infinitive** · EFSANE: mastar bölünmez

EFSANE: mastar bölünmez.

to fully understand ✓

to boldly go ✓

Kural Latinceden yakıştırmadır.

8 **MYTH: singular they is incorrect** · EFSANE: tekil they yanlıştır

EFSANE: tekil they yanlıştır.

Someone left their bag. ✓

Altı yüzyıllık kullanım.

Ölçünlü kabul görür.

9 **MYTH: there are exactly twelve tenses** · EFSANE: tam on iki zaman vardır

EFSANE: tam on iki zaman vardır.

Pedagojik bir tablodur.

Dilbilimsel bir sayım değildir.

AYRICA VII.06.1

10 **MYTH: shorter sentences are always clearer** · EFSANE: kısa cümle daima daha anlaşılırdır

EFSANE: kısa cümle daima daha anlaşılırdır.

Bağdaşıklık uzunluktan önemlidir.

Kopuk kısa cümleler okumayı zorlaştırır.

Ölçüt yapı yoğunluğudur.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.H.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Ders aşamasını adlandır**

Betimlenen etkinlik efsane dersinin hangi aşamasına aittir?

1. Öğrencilere gerçek metinlerden on örnek cümle dağıtılır.
   CEVAP veri aşaması
2. Öğrenciler örneklerdeki ortak örüntüyü kendileri adlandırır.
   CEVAP keşif aşaması
3. Kuralın nereden geldiği ve kimin koyduğu tartışılır.
   CEVAP tartışma aşaması
4. Hangi kayıtta serbest, hangi kayıtta kaçınılması gerektiği yazılır.
   CEVAP kayıt ayrımı aşaması
   Bu aşama atlanırsa öğrenci 'kural yokmuş' sonucuna varır; sınav gerçekliği burada verilir.
5. Öğrenciler iki kayıtta ikişer cümle yazar.
   CEVAP üretim aşaması

A ANALİZ *Analysis* **Efsaneyi çürüt**

Efsaneyi karşı örnekle çürütün ve doğru betimlemeyi yazın.

1. `EFSANE: will gelecek zamandır.`
   CEVAP Karşı örnek: The train leaves at nine tomorrow (gelecek, will yok) / You will have heard the news (will, gelecek değil). Doğrusu: will bir kiptir; gelecek gönderim en az altı araçla kurulur.
2. `EFSANE: Cümle edatla bitmez.`
   CEVAP Karşı örnek: What are you looking at? — ölçünlüdür. Kaynak: 1672'de Dryden'ın Latince örneksemesi. Doğrusu: sonda edat İngilizce sözdiziminin doğal parçasıdır.
3. `EFSANE: since hep present perfect ister.`
   CEVAP Karşı örnek: It is two years since I saw him. / Since he left, things have changed (yan cümlede past simple). Doğrusu: since sebep bağlacı olarak da kullanılır ve zaman kullanımında yan cümle past simple alır.
4. `EFSANE: whom ölmüştür.`
   CEVAP Karşı örnek: To whom it may concern; the candidate whom the board selected. Doğrusu: konuşmada seyrek, resmî yazıda ve edat sonrası canlıdır.
5. `EFSANE: look after ayrılmaz bir phrasal verb'dür.`
   CEVAP Doğrusu: look after bir edatlı fiildir, phrasal verb değil. Ayrılmazlığı bir istisna değil, sınıfının doğal özelliğidir.
6. `EFSANE: Edilgenden kaçınılmalıdır.`
   CEVAP Karşı örnek: The samples were heated to 80°C — fail gereksizdir. Doğrusu: edilgen bir bilgi yapısı aracıdır; sorun aşırı ve gizleyici kullanımdır.
7. `EFSANE: Mastar bölünmez.`
   CEVAP Karşı örnek: to boldly go; to more than double. Kaynak: 19. yüzyıl. Doğrusu: bölünmüş mastar ölçünlüdür ve kimi zaman tek anlaşılır seçenektir.
8. `EFSANE: Tekil they yanlıştır.`
   CEVAP Karşı örnek: 14. yüzyıldan beri kullanımda; bugün büyük üslup kılavuzlarında ölçünlü. Doğrusu: cinsiyeti bilinmeyen ya da belirtilmeyen tekil gönderim için ölçünlü biçimdir.
9. `EFSANE: Tam on iki zaman vardır.`
   CEVAP Doğrusu: iki dilbilgisel zaman, üç görünüş bileşimi, ayrıca kiplik. On iki sayısı bir öğretim uzlaşımıdır, dilin envanteri değil.
10. `EFSANE: Kısa cümle daima daha anlaşılırdır.`
    CEVAP Karşı örnek: art arda kısa cümleler mantıksal ilişkiyi siler ve okuru yorar. Doğrusu: anlaşılırlık uzunluktan değil, yapı ile bilgi akışının uyumundan gelir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Efsaneyle ne yapılır?**

Değerlendirin.

1. `Bir efsaneyi sınıfta nasıl ele almalı?`
   CEVAP Yasaklamayı yasaklamak yerine: gerçek kullanımı göstermek, kaynağını anlatmak, kayıt farkını belirtmek.
2. `Öğrenci sınavda efsaneye göre puanlanıyorsa?`
   CEVAP Sınav gerçeği ayrıca öğretilir: bu bir sınav uzlaşımıdır, bir dil kuralı değil. İkisi açıkça ayrılır.
3. `Efsaneler neden bu kadar dirençlidir?`
   CEVAP Basit, ezberlenebilir ve otoriteyle aktarılırlar; betimleyici gerçek daha karmaşık olduğu için rekabet edemez.
4. `Bir kuralın efsane olduğu nasıl anlaşılır?`
   CEVAP Derlem verisine bakılır: eğitimli anadili konuşurları ölçünlü bağlamlarda bu biçimi kullanıyor mu? Kullanıyorsa yasak bir uzlaşımdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Efsane dersi tasarımı**

Bir efsaneyi seçip 40 dakikalık bir ders tasarlayın: veri, keşif, tartışma, kayıt ayrımı, üretim.

1. `GÖREV 1 (temel) — Ders planı.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek — tekil they: 1 (5 dk) Yazılı örnekler verilir, öğrenciler doğallık değerlendirir. 2 (10 dk) Tarihsel veri: 14. yy'dan örnekler. 3 (10 dk) Alternatifler karşılaştırılır: he, he or she, they. 4 (5 dk) Kayıt ayrımı: hangi sınavda hangi biçim beklenir. 5 (10 dk) Üretim: aynı metnin üç sürümü yazılır ve tartışılır.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Dersinizi bir meslektaşınıza anlatın ve onun itirazlarını toplayın; özellikle 'öğrenci sınavda ne yapacak?' sorusuna dersin verdiği yanıtı yazılı hâle getirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Efsane: cümle sonunda edat. Ders sonu kaydı: konuşmada ve gündelik yazıda serbest; sınavda resmî seçenek istenirse öne alınmış biçim yazılır.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş aşama da (veri, keşif, tartışma, kayıt ayrımı, üretim) planlanmış. 2) Veri gerçek kullanımdan. 3) Sınav gerçekliği açıkça ele alınmış.

09 EK I — Sınav Eşlemesi

Appendix I — Exam Mapping

EXAM

EK.I.01 Turkish National Exams *Türkiye Sınavları*

`YDT · YDS / e-YDS · YÖKDİL · getirisi yüksek yapılar`

Türkiye'deki İngilizce sınavları, ölçtükleri düzey ve odaklandıkları yapı kümeleri bakımından birbirinden belirgin biçimde ayrılır. YDT üniversiteye giriş sınavıdır ve ağırlıklı olarak A2–B1 düzeyini ölçer; YDS ve e-YDS akademik ve kurumsal amaçlıdır ve B2–C1 düzeyinde bağlaç, cümle tamamlama ve paragraf soruları ağırlıklıdır; YÖKDİL ise buna alan terminolojisini ekler. Bu farkları bilmek, hazırlık sürecinde hangi yapıların önceliklendirileceğini belirler.

Turkish national English exams differ clearly in level and structural focus; knowing the differences determines what to prioritise in preparation.

AYRIM YDT (A2–B1 ağırlıklı) ≠ YDS/YÖKDİL (B2–C1)

SIK HATA

```
✗ Bütün sınavlar için aynı yapı listesini çalıştırmak.
✓ Sınavın düzeyine ve soru tipine göre öncelik belirlemek.
```

Sınav odaklı çalışmada öğrenci genellikle sözcük ezberine yönelir; oysa bu sınavların büyük bölümü yapı bilgisini ölçer.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Bu sınavlarda getirisi en yüksek beş yapı**

Türkiye'deki İngilizce sınavlarının soru dağılımı incelendiğinde beş yapı öne çıkar ve bunlar hazırlık zamanının büyük bölümünü hak eder: bağlaçlar (özellikle ödün ve sonuç bildirenler), koşul cümleleri, ilgi cümleleri, edilgen yapı ve mastar/gerund seçimi. Bu beşi, cümle tamamlama, boşluk doldurma ve çeviri sorularının çoğunu doğrudan kapsar. Buna karşılık öğrencilerin çok zaman ayırdığı bazı konular — nadir kip kullanımları, ileri devrik yapılar, arkaik biçimler — soru başına çok az getiri sağlar. Öncelik sıralaması sezgiyle değil, soru dağılımıyla yapılmalıdır.

```
Bağlaçlar: although · whereas · so that · in case
Koşullar: karma tipler ve devrik biçimler
İlgi cümleleri: of which · whose · indirgenmiş biçimler
Edilgen: raporlama edilgeni ve ettirgen edilgen
Mastar/gerund: anlam değiştiren fiiller → EK.E.01.4
Bu beşi soru dağılımının çoğunu kapsar.
```

KAVRAMA SORUSU Which exam is this student preparing for? · Which structures does it actually test?

SINIFTA Geçmiş yıl sorularını yapı türüne göre saydırın; hangi yapının kaç soru getirdiği ancak böyle görünür.

1 **YDT (university entrance)** · YDT

```
YDT: üniversiteye giriş sınavı
A2–B1 ağırlıklı
Zamanlar · edatlar · bağlaçlar · sözcük bilgisi
Bölüm II–III kapsamı yeterlidir.
```

2 **YDS / e-YDS** · YDS / e-YDS

```
YDS / e-YDS: akademik ve kurumsal
B2–C1 düzeyi
Bağlaçlar · cümle tamamlama · çeviri · paragraf
Bölüm IV–V kapsamı gerekir.
```

3 **YÖKDİL** · YÖKDİL

```
YÖKDİL: alan terminolojisi eklenir
B2–C1 + akademik dil
Adlaştırma · edilgen · karmaşık isim öbeği
```

AYRICA C1.DISC.01

4 **High-yield structures for these exams** · Bu sınavlarda getirisi yüksek yapılar

Bağlaç · koşul · ilgi cümlesi

Edilgen · mastar/gerund

Beş yapı getirinin çoğunu sağlar.

Öncelik soru dağılımıyla belirlenir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.I.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Soru türünü katmana eşle**

Verilen sınav sorusu türü hangi Bölüm VII katmanına düşer? Katman kimliğini yazın.

1. Cümlede boş bırakılan edatı seçme.
   CEVAP VII.22–VII.25 (çok sözcüklü fiiller ve bağımlı edatlar)
2. İki cümleyi anlamı bozmadan birleştirme.
   CEVAP VII.38–VII.40 (bağlama ve yan cümleler)
3. Anlamca en yakın cümleyi seçme.
   CEVAP VII.31–VII.35 (çatı ve bilgi paketleme)
   Bu soru türü çoğu kez edilgen–etken ya da yarma–düz cümle eşdeğerliğini sınar.
4. Paragrafta anlam bütünlüğünü bozan cümleyi bulma.
   CEVAP VII.39 + söylem katmanı (bağdaşıklık)
5. Verilen sözcükle cümleyi yeniden yazma.
   CEVAP VII.42–VII.43 (tümleme matrisi ve değerlik)

A ANALİZ *Analysis* **Soruyu katmana bağla**

Tipik sınav sorusunun hangi Bölüm VII katmanını sınadığını yazın.

1. YDT · Boşluğa uygun bağlacı seçiniz: ___ the report was late, it was accepted.
   CEVAP Katman 12 gömme + zarf cümlesi türü (ödün). Doğru: Although.
2. YDS · Cümle tamamlama: Had the ministry acted earlier, ___
   CEVAP Katman 11 özel yapı (devriklik) + koşul sistemi. Doğru: the crisis would have been avoided.
3. YÖKDİL · Yakın anlamlı cümle: The committee rejected it. ≈ ___
   CEVAP Katman 4 çatı dönüşümü. Doğru: It was rejected by the committee.
4. YDS · Türkçeye çeviri: The results are said to have been falsified.
   CEVAP Katman 4 + 12: raporlama edilgeni + yükseltme. Doğru: Sonuçların tahrif edildiği söyleniyor.
5. YDT · Paragraf tamamlama
   CEVAP Katman söylem düzeyi: bağdaşıklık araçları ve tema-rema akışı.
6. YDS · Anlamca en yakın: Not until 1990 did the law change.
   CEVAP Katman 11 devriklik + katman 3 kutupluluk. Doğru: The law did not change until 1990.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Getirisi yüksek yapılar**

Değerlendirin.

1. Türkiye sınavlarında en yüksek getirili yapılar hangileridir?
   CEVAP Bağlaçlar ve zarf cümlesi türleri, koşul sistemleri, ilgi cümleleri, çatı dönüşümü, çekimsiz yapılar, kiplik. Bunlar soru sayısının büyük bölümünü kapsar.
2. Neden bağlaçlar başta gelir?
   CEVAP Hem boşluk doldurmada hem cümle tamamlamada hem paragraf sorularında ölçülürler; tek bir öğrenme yatırımı üç soru türüne çalışır.
3. Sınav odaklı öğretim dil öğretimini bozar mı?
   CEVAP Zorunlu değil — sınav yapıları zaten B1–C1 çekirdeğidir. Bozan şey, yapıyı bağlamsız kalıp olarak ezberletmektir.
4. Sınav uzlaşımı ile dil gerçeği çeliştiğinde ne yapılır?
   CEVAP Her ikisi de açıkça söylenir: Bu biçim sınavda beklenir; gerçek kullanımda şu da ölçünlüdür. Öğrenci ikisini ayırt edebilmelidir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sınav eşleme tablosu**

Bir Türkiye sınavının soru türlerini Bölüm VII katmanlarına eşleyin ve her tür için bir çalışma önerisi yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Eşleme tablosu.`
   ÖRNEK CEVAP Sütunlar: Soru türü · Sınanan katman · Getirisi · Çalışma önerisi. Örnek satırlar: Bağlaç seçimi · katman 12 + zarf cümlesi türü · çok yüksek · dokuz tür karşılaştırmalı tablo · Cümle tamamlama · katman 11 + 12 · yüksek · devriklik ve koşul dönüşüm kümesi · Yakın anlam · katman 4 + 11 · yüksek · çatı ve yarma cümle dönüşüm bankası · Çeviri · çok katmanlı · orta · katman fişi çıkarma alıştırması
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Eşleme tablonuzu son üç yılın gerçek sorularıyla sınayın; hiçbir soruyla eşleşmeyen katmanları ve hiçbir katmanla eşleşmeyen soru türlerini ayrı ayrı listeleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'cloze' soruları çoğunlukla VII.09 (bağlaç fiilleri) ve VII.22 (çok sözcüklü fiiller) katmanlarına düşer.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Soru türleri katmanlara eşlenmiş. 2) Eşleşmeyen kalanlar listelenmiş. 3) Her tür için somut bir çalışma önerisi var.

EK.I.02 International Exams *Uluslararası Sınavlar*

`KET/PET · FCE · CAE/CPE · IELTS ve TOEFL · dönüşüm soruları`

Uluslararası sınavlar CEFR düzeylerine doğrudan bağlıdır ve bu yüzden bu kitabın bölümleriyle birebir eşleşir: KET ve PET Bölüm II–III, FCE Bölüm IV, CAE ve CPE Bölüm V–VI kapsamındadır. Cambridge sınavlarının key word transformation soruları ise özel bir öneme sahiptir: bu sorular doğrudan Bölüm VII'deki katman kavramını ölçer — öğrenciden aynı önermeyi farklı bir çatı, farklı bir bilgi paketlemesi ya da farklı bir yapıyla yeniden kurması istenir.

International exams map directly onto CEFR levels and therefore onto this book's parts; transformation tasks test the layer concept from Part VII.

AYRIM FCE (B2 → Bölüm IV) ≠ CPE (C2 → Bölüm VI)

SIK HATA

✗ Dönüşüm sorularını sözcük ezberiyle çözmeye çalışmak.
✓ Katman kavramını kullanmak: çatı, yarma, devriklik, öteleme.

Dönüşüm soruları Türkçede karşılığı olmayan bir soru tipidir; mantığı ayrıca öğretilmelidir.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Dönüşüm soruları doğrudan Bölüm VII'yi ölçer**

Cambridge sınavlarının key word transformation bölümü, öğrenciden bir cümleyi anlamını koruyarak yeniden kurmasını ister ve değişen şey neredeyse her zaman bir katmandır: çatı değişir (etken → edilgen), bilgi paketlemesi değişir (düz cümle → yarma cümle), sıra değişir (düz → devrik) ya da ağırlık yeri değişir (ağır özne → öteleme). Bu soruları ezberlenmiş kalıplarla çözmeye çalışan öğrenci sınırlı bir başarı elde eder; katman kavramını bilen öğrenci ise sorunun hangi dönüşümü istediğini doğrudan görür. Bu yüzden Bölüm VII, sınav hazırlığının en verimli bölümüdür.

`Ali broke it. → It was broken by Ali.` — *çatı katmanı*

`Ali broke it. → It was Ali who broke it.` — *yarma katmanı*

`I have never seen it. → Never have I seen it.` — *devriklik*

`That he left is odd. → It is odd that he left.` — *öteleme*

`He is said to have left. → It is said that he left.` — *raporlama edilgeni*

`Her soru bir katman değişimidir.`

KAVRAMA SORUSU Which layer is being changed here? · What stays the same in both sentences?

SINIFTA Dönüşüm sorularını katman adıyla etiketlettirin; öğrenci sorunun ne istediğini görünce çözüm hızlanır.

1 **Cambridge KET / PET (A2–B1)** · Cambridge KET / PET

`Cambridge KET / PET`

`A2–B1 düzeyi`

`Bölüm II–III kapsamı`

`Temel zamanlar ve kalıplar.`

2 **Cambridge FCE (B2)** · Cambridge FCE

Cambridge FCE (B2)
Koşullar · dolaylı anlatım
Key word transformation
Bölüm IV kapsamı.

3 **Cambridge CAE / CPE (C1–C2)** · Cambridge CAE / CPE

Cambridge CAE / CPE (C1–C2)
Devriklik · yarma cümle · adlaştırma
Bölüm V–VI kapsamı
Kayıt bilinci de ölçülür.

4 **IELTS and TOEFL** · IELTS ve TOEFL

IELTS ve TOEFL
Yazma: karmaşık cümle · çekimserlik
Bağdaşıklık ve tutarlılık
AYRICA C1.DISC.01 · C1.MOD.02

5 **Transformation tasks map directly onto Part VII** · Dönüşüm soruları doğrudan Bölüm VII ile eşleşir

Dönüşüm soruları katman değiştirir.
Çatı · yarma · devriklik · öteleme
Bölüm VII doğrudan eşleşir.
En verimli hazırlık bölümüdür.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.I.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Dönüşümü tamamla**

Verilen anahtar sözcükle cümleyi yeniden yazın.

1. `Although it rained, we went out. (DESPITE)`
   CEVAP Despite the rain, we went out.
2. `I have never seen such a thing. (NEVER — devrik)`
   CEVAP Never have I seen such a thing.
3. `Somebody stole my phone. (HAD)`
   CEVAP I had my phone stolen.
   Bu dönüşüm ettirgen have'in istemsiz deneyim anlamını sınar; öğrenciler çoğu kez edilgen kurar.
4. `It is said that he resigned. (SAID TO)`
   CEVAP He is said to have resigned.
5. `If you need help, call me. (SHOULD)`
   CEVAP Should you need help, call me.

A ANALİZ *Analysis* **Dönüşüm sorusunu çöz**

Verilen anahtar sözcükle dönüştürün ve hangi katmanın sınandığını yazın.

1. `FCE · I have never seen such a film. (NEVER)`
   CEVAP Never have I seen such a film. · Katman 11 devriklik.
2. `FCE · They cancelled the meeting. (OFF)`
   CEVAP They called the meeting off. · Fiil yapısı katmanı (öbek fiil).
3. `CAE · It was John who broke it. (RESPONSIBLE)`
   CEVAP John was responsible for breaking it. · Katman 11 yarma cümlenin çözülmesi + adlaştırma.
4. `CAE · Someone should have told her. (OUGHT)`
   CEVAP She ought to have been told. · Katman 4 edilgen + kiplik.
5. `CPE · Nobody expected him to resign. (CAME)`
   CEVAP His resignation came as a surprise to everybody. · Dilbilgisel eğretileme (süreç → isim).
6. `IELTS Writing · Sales increased sharply. (INCREASE)`
   CEVAP There was a sharp increase in sales. · Adlaştırma; akademik yazının temel dönüşümü.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Dönüşüm soruları neden Bölüm VII'dir?**

Değerlendirin.

1. Dönüşüm sorusu tam olarak neyi ölçer?
   CEVAP Aynı önermenin farklı katman değerleriyle yeniden kodlanabilmesini. Bu, Bölüm VII'nin doğrudan uygulamasıdır.
2. Öğrenci dönüşümü nasıl öğrenmelidir?
   CEVAP Ezberle değil, katman farkını görerek: hangi katman değişti, hangi katman sabit kaldı.
3. IELTS ve TOEFL yazma bölümünde hangi katman kritiktir?
   CEVAP Bilgi yapısı ve adlaştırma: tema-rema akışı, yarma cümle, öteleme, dilbilgisel eğretileme.
4. Cambridge sınavlarında hangi yapı kümesi ağırlıklıdır?
   CEVAP Devriklik, koşul sistemleri, çekimsiz tümleyenler, öbek fiiller, edilgen alt türleri — hepsi Bölüm VII envanterinde yer alır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Dönüşüm bankası**

On dönüşüm sorusu yazın; her biri farklı bir katmanı sınasın ve anahtar sözcük içersin.

1. GÖREV 1 (temel) — On soru.
   ÖRNEK CEVAP Denetim ölçütü: her soruda sınanan katman belirtilmeli (çatı, kiplik, devriklik, yarma, öteleme, adlaştırma, çekimsiz tümleyen, ilgi cümlesi, koşul, öbek fiil) · anahtar sözcük tek bir dönüşümü zorlamalı · çözüm anahtarında değişen ve değişmeyen katmanlar ayrı yazılmalı.
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) On sorunuzu beş öğrenciye uygulayın; birden çok doğru yanıt kabul eden soruları bulup anahtar sözcüğü daraltarak yeniden yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'Although it rained, we went.' → DESPITE (yalnız tek çözüm) ama anahtar 'IN' verilirse iki çözüm çıkar.
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) On soru farklı katmanları sınıyor. 2) Her soruda anahtar sözcük var. 3) Her sorunun tek doğru çözümü olduğu sınanmış.

10 EK J — Terim Sözlükçesi

Appendix J — Glossary of Terms

GLOSS

EK.J.01 Core Syntactic Terms *Temel Sözdizim Terimleri*

öbek/cümle · öğe/baş/öbek · argüman/tümleyen/zarf · değerlik/geçişlilik · çekimli/çekimsiz · bağlama/yan cümleleştirme/gömme

Terimler, bir alanın düşünme araçlarıdır: doğru terim olmadan doğru ayrım da yapılamaz. Bu sözlükçe, kitap boyunca kullanılan temel sözdizim terimlerini Türkçe karşılıklarıyla birlikte verir. En sık karıştırılan çift öbek ile cümledir: bir öbek tek bir çekimli yüklem içerir, bir cümle ise bir ya da daha çok öbekten oluşur. İkinci en sık karışan üçlü ise argüman, tümleyen ve zarftır ve bu üçlü testlerle ayrılır.

Terminology is a discipline's thinking apparatus; this glossary fixes the core syntactic terms used throughout the book.

AYRIM Öbek: bir çekimli yüklem ≠ Cümle: bir ya da çok öbek

SIK HATA

✗ "Cümle" ve "öbek" terimlerini birbirinin yerine kullanmak.
✓ Ölçütü hatırlamak: bir çekimli yüklem = bir öbek.

Türkçe dilbilgisi geleneğinde "cümlecik" terimi kullanılır ama sınırları farklı çizilir.

KAVRAMA SORUSU How many finite verbs are there? · Is this a function term or a category term?

SINIFTA Terimleri tanımlarıyla değil, örnekleriyle öğretin; her terimin yanına bir cümle koydurun.

1 **Clause / Sentence** · Öbek / Cümle

Öbek: bir çekimli yüklem
Cümle: bir ya da çok öbek
John works. — *tek öbek, tek cümle*
John works because he needs money. — *iki öbek*

2 **Constituent / Head / Phrase** · Öğe / Baş / Öbek

Öğe: cümlenin bir parçası
Baş: öbeğin türünü belirleyen sözcük
Öbek: baş + niteleyici + tümleyen
the tall students → baş: students

3 **Argument / Complement / Adjunct** · Argüman / Tümleyen / Zarf

Argüman: olayın katılımcısı
Tümleyen: baş tarafından seçilen öğe
Zarf: isteğe bağlı ek bilgi

AYRICA VII.10

4 **Valency / Transitivity** · Değerlik / Geçişlilik

Değerlik: fiilin kaç öğe lisansladığı
Geçişlilik: nesne alıp almadığı
Değerlik anlam başına kaydedilir.

AYRICA VII.43.9

5 **Finite / Non-finite** · Çekimli / Çekimsiz

Çekimli: zaman ve kişi taşır
Çekimsiz: taşımaz
he works ↔ to work · working
Öbek sayma ölçütüdür.

6 **Coordination / Subordination / Embedding** · Bağlama / Yan cümleleştirme / Gömme

Bağlama: eşit düzeyde birleştirme

Yan cümleleştirme: bağımlı kılma

Gömme: içine yerleştirme

AYRICA VII.38 · VII.39 · VII.41

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.J.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Temel sözdizim terimleri**

Terimi tanımlayın.

1. Cümlecik (clause)
   CEVAP Bir yüklem çekirdeği ve argümanlarından oluşan birim; çekimli ya da çekimsiz olabilir.
   Terim tanımı, terimin kendisi kullanılmadan yazılabiliyorsa iyi bir tanımdır. Karşı örnek olmadan tanım sınırlarını göstermez.
2. Cümle (sentence)
   CEVAP Bağımsız olarak durabilen, bir ya da daha çok cümlecikten oluşan birim.
3. Öğe (constituent)
   CEVAP Sözdizimsel bir bütün olarak davranan sözcük ya da sözcük kümesi; taşıma ve ikame sınavlarıyla belirlenir.
4. Baş (head)
   CEVAP Öbeğin kategorisini belirleyen zorunlu öğe.
5. Argüman
   CEVAP Yüklemin anlamsal olarak gerektirdiği katılımcı.
6. Tümleyen (complement)
   CEVAP Baş tarafından seçilen, zorunlu ya da yakın bağlı öğe.
7. Zarf (adjunct)
   CEVAP Seçilmemiş, isteğe bağlı, yinelenebilir öğe.
8. Değerlik (valency)
   CEVAP Bir fiilin gerektirdiği argüman sayısı ve türü.
9. Geçişlilik
   CEVAP Fiilin nesne alıp almaması; değerliğin bir alt boyutu.
10. Çekimli / çekimsiz
    CEVAP Zaman ve kişi çekimi taşıyan / taşımayan fiil biçimi.
11. Gömme (embedding)
    CEVAP Bir cümleciğin başka bir cümleciğin içinde öğe olarak yer alması.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Terim kullanımı**

Değerlendirin.

1. Cümlecik ile cümle neden karıştırılmamalıdır?
   CEVAP Bileşim katmanı cümlecik sayar; cümle bir noktalama birimidir. Karışırsa girişik/sıralı ayrımı yapılamaz.
2. Argüman ile tümleyen aynı şey midir?
   CEVAP Örtüşürler ama değil: argüman anlamsal, tümleyen sözdizimsel bir kavramdır. Edat tümleyeni argüman değildir.
3. Değerlik fiilin sabit bir özelliği midir?
   CEVAP Hayır — anlam başına değişir ve yapılar onu genişletebilir (sonuç yapıları).
4. Öğrenciye bu terimler verilmeli midir?
   CEVAP Öğretmene tamamı, öğrenciye seçilmiş bir alt küme. Terim öğretimi amaç değil araçtır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Sözlükçe kartı**

On terim seçip her biri için tanım, bir örnek, bir karşı örnek ve bir yaygın karışıklık yazın.

1. GÖREV 1 (temel) — On kart.
   ÖRNEK CEVAP Kart biçimi: Terim (TR/EN) · Tanım · Örnek · Karşı örnek · Karışıklık. Örnek: Tümleyen / Complement · Baş tarafından seçilen zorunlu öğe · She put it on the table (on the table) · She read it on the table (zarf) · Zarfla karıştırılır; silme ve seçim sınavı ayırır.
2. GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) On kartınızı bir meslektaşınıza tanımları gizleyerek verin; o terimi tahmin etsin. Tahmin edilemeyen tanımları yeniden yazın.
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'Bir eylemin içten bakışla mı dıştan bakışla mı sunulduğunu belirleyen katman' → görünüş
3. BAŞARI ÖLÇÜTÜ
   ÖLÇÜT 1) On terimde tanım, örnek, karşı örnek ve karışıklık notu var. 2) Tanımlar terim kullanmadan anlaşılıyor. 3) Karşı örnekler gerçekten sınırda.

EK.J.02 Verb-System Terms *Fiil Sistemi Terimleri*

zaman/görünüş/kip/kiplik · yardımcı/işletici/sözlüksel fiil · bağlaç fiil · çatı/fail/etkilenen · yükseltme/denetim · bitimli/bitimsiz

Fiil sistemi terimleri, kitabın en çok vurgulanan ayrımını taşır: zaman, görünüş ve kiplik ayrı kategorilerdir ve her biri ayrı bir soruya yanıt verir. Zaman olayın konumunu, görünüş olayın iç yapısını, kiplik ise konuşucunun ona bağlanmasını bildirir. İşletici terimi ise özellikle önemlidir çünkü tek bir kavramla dört ayrı davranışı açıklar: olumsuzluk, soru, eksilti ve vurgu hep aynı öğeye bağlanır.

Verb-system terms encode the book's central distinction: tense, aspect and modality are separate categories answering separate questions.

AYRIM Zaman: ne zaman? ≠ Görünüş: nasıl bir olay? ≠ Kiplik: ne kadar kesin?

SIK HATA

✗ "Present perfect bir zamandır" demek.
✓ "Present bir zaman, perfect bir görünüştür."

Türkçede zaman ve görünüş aynı ek dizisinde birleştiği için üç kategoriyi ayırmak yeni bir kavramsallaştırmadır.

KAVRAMA SORUSU Is this about time, or about the shape of the event? · Which word is the operator?

SINIFTA Üç kategoriyi üç ayrı soruyla eşleştirin; öğrenci her fiil grubunda üç soruyu sırayla sorsun.

1 **Tense / Aspect / Mood / Modality** · Zaman / Görünüş / Kip / Kiplik

Zaman: olayın konumu
Görünüş: olayın iç yapısı
Kip: dilbilgisel biçim (istek kipi gibi)
Kiplik: konuşucunun bağlanması

2 **Auxiliary / Operator / Lexical verb** · Yardımcı / İşletici / Sözlüksel fiil

Yardımcı: anlamı olmayan fiil
İşletici: ilk yardımcı
Sözlüksel fiil: anlamı taşıyan fiil

AYRICA C1.VERB.02

3 **Copula / Predicative complement** · Bağlaç fiil / Yüklemsel tümleyen

Bağlaç fiil: be · seem · become
Yüklemsel tümleyen: özneyi niteleyen öğe
Nesne değildir, edilgenleşmez.

AYRICA VII.46

4 **Voice / Agent / Patient** · Çatı / Fail / Etkilenen

Çatı: etken ⇔ edilgen
Fail: eylemi yapan
Etkilenen: eylemden etkilenen

AYRICA VII.05

5 **Raising / Control / Catenative** · Yükseltme / Denetim / Zincirleme

Yükseltme: özne yer tutucudur

Denetim: özne gerçek katılımcıdır

Zincirleme: art arda çekimsiz tümleyen

AYRICA VII.30

6 **Telic / Atelic / Stative / Dynamic** · Bitimli / Bitimsiz / Durum / Devinim

Bitimli: doğal bir bitiş noktası var (arrive)

Bitimsiz: yok (run)

Durum: değişmeyen (know)

Devinim: değişen (write)

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.J.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Fiil sistemi terimleri**

Terimi tanımlayın.

1. Zaman (tense)
   CEVAP Olayın konuşma anına göre konumunu kodlayan çekim. İngilizcede iki: şimdiki ve geçmiş.
   Zaman ile görünüş, kavram haritasında ayrı eksenler olarak çizilmelidir; aynı eksende gösterilmeleri öğretimdeki en yaygın kavram karışıklığının kaynağıdır.
2. Görünüş (aspect)
   CEVAP Olayın iç zaman yapısına bakış: bitmiş, sürerli, yalın.
3. Kip (mood) / Kiplik (modality)
   CEVAP Kip bir çekim kategorisidir (bildirme, istek, buyrum); kiplik olasılık ve yükümlülük anlam alanıdır.
4. Yardımcı (auxiliary)
   CEVAP Zaman, görünüş, çatı ya da kiplik taşıyan, ana fiile eşlik eden fiil.
5. İşletici (operator)
   CEVAP Fiil öbeğindeki ilk çekimli öğe; soru, olumsuzlama ve eksiltinin tutunduğu yer.
6. Bağlaç fiil (copula)
   CEVAP Özneyi bir tümleyene bağlayan, kendi anlamsal argümanı olmayan fiil.
7. Fail (agent) / Etkilenen (patient)
   CEVAP Eylemi yapan / eylemden etkilenen anlamsal roller.
8. Yükseltme (raising)
   CEVAP Yüzey öznesinin ana fiilin anlamsal argümanı olmadığı yapı.
9. Denetim (control)
   CEVAP Ana cümledeki bir öğenin gömülü çekimsiz cümleciğin örtük öznesini belirlediği yapı.
10. Zincirleme (catenative)
    CEVAP Bir fiilin başka bir fiil biçimini doğrudan tümleyen olarak aldığı yapı.
11. Bitimli / bitimsiz (telic / atelic)
    CEVAP Doğal bir bitiş noktası olan / olmayan olay.
12. Durum / devinim (stative / dynamic)
    CEVAP Değişmeyen durum bildiren / eylem ve süreç bildiren fiil okuması.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Ayrımların işlevi**

Değerlendirin.

1. Kip ile kiplik neden ayrılmalıdır?
   CEVAP Biri biçimsel bir kategori, öteki anlamsal bir alandır. İngilizcede kip zayıf, kiplik zengindir.
2. İşletici kavramı ne işe yarar?
   CEVAP Soru, olumsuzlama, eklenti sorusu, eksilti ve do-desteğini tek bir ilkeyle açıklar.
3. Bitimlilik neden görünüşle ilgilidir?
   CEVAP Sürerli görünüşün yorumu bitimliliğe göre değişir: He was drowning (bitimli, henüz olmamış) / He was swimming (bitimsiz).
4. Durum/devinim ayrımı bir liste midir?
   CEVAP Hayır — bir okuma özelliğidir. Aynı fiil iki okumada da bulunabilir: I think (durum) / I'm thinking (devinim).

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Fiil sistemi haritası**

On iki terimi birbirine bağlayan bir kavram haritası yazın; hangi terim hangi katmana ait olduğunu gösterin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Harita.`
   ÖRNEK CEVAP Katman 5 (ZGK): zaman, görünüş, kip, kiplik, bitimlilik, durum/devinim · Katman 6–7 (yüklem): yardımcı, işletici, sözlüksel fiil, bağlaç fiil, zincirleme · Katman 4 (çatı): fail, etkilenen · Katman 12 (gömme): yükseltme, denetim. Bağlantı: işletici katman 5'i taşır ve katman 3 (kutupluluk) ile katman 2 (öbek türü) tarafından kullanılır.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Haritanızı bir öğrenci grubuna boş olarak verip doldurtun; en çok yanlış bağlanan iki terimi bulup haritaya bir ayırt edici not ekleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'zaman' ile 'görünüş' en sık karıştırılan çifttir; haritada iki ayrı eksen olarak çizilmelidir.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) On iki terim bağlanmış. 2) Her terimin katmanı belirtilmiş. 3) Karışan terimler için ayırt edici not eklenmiş.

EK.J.03 Discourse and Pedagogy Terms *Söylem ve Öğretim Terimleri*

`bağdaşıklık/tutarlılık · tema-rema · kullanım düzeyi/tür/üslup · belirtili-belirtisiz · FMU · CCQ · ana dil girişimi`

Söylem ve öğretim terimleri, dilbilgisi bilgisini sınıfta kullanılabilir hâle getiren kavramlardır. Biçim-Anlam-Kullanım üçlüsü, her dilbilgisi düğümünün üç boyutu olduğunu hatırlatır: bir yapı nasıl kurulur, ne demektir ve ne zaman kullanılır. Kavram kontrol sorusu ise anlamın gerçekten anlaşılıp anlaşılmadığını sınar ve "Anladınız mı?" sorusunun yerini alır — çünkü o soru hiçbir zaman güvenilir bir yanıt üretmez.

Discourse and pedagogy terms turn grammatical knowledge into classroom practice; Form–Meaning–Use and CCQs are the two most useful.

AYRIM "Anladınız mı?" (işe yaramaz) ≠ CCQ (anlamı sınar)

SIK HATA

✗ Yalnızca biçimi öğretip anlamı ve kullanımı atlamak.
✓ Üç boyutu birden planlamak.

Türkçe öğretim geleneği de biçim ağırlıklıdır; üçlü çerçeve iki dil için de düzeltici etki yapar.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **"Anladınız mı?" bir kavram kontrol sorusu değildir**

Sınıfta en sık sorulan soru olan "Anladınız mı?", hiçbir bilgi vermez: anlamayan öğrenci de evet der, anlayan öğrenci de. Kavram kontrol sorusu ise anlamı doğrudan sınar ve yanıtı evet-hayır olsa bile bilgi taşır. He used to smoke cümlesi için doğru sorular şunlardır: Does he smoke now? (Hayır) — Did he smoke regularly in the past? (Evet) — Was it a habit or one occasion? (Alışkanlık). Üç soru anlamın üç bileşenini de sınar. İyi bir kavram kontrol sorusu, sınanan yapının kendisini içermez ve öğrencinin bilmediği bir sözcük kullanmaz.

`He used to smoke. → Does he smoke now?` — *Hayır*

`→ Did he smoke regularly?` — *Evet*

`→ Was it a habit?` — *Evet*

`I've lost my keys. → Do I have them now?` — *Hayır*

~~`✗"Anladınız mı?"`~~ — *bilgi vermez*

`Kural: soru, sınanan yapıyı içermez.`

KAVRAMA SORUSU Have I taught all three dimensions? · How will I check the meaning?

SINIFTA Her ders planına üç sütun koyun: biçim, anlam, kullanım. Boş kalan sütun eksik derstir.

1 **Cohesion / Coherence** · Bağdaşıklık / Tutarlılık

`Bağdaşıklık: dilsel bağ (zamir, bağlaç)`
`Tutarlılık: anlamsal bütünlük`
`Biri yüzeyde, öteki derindedir.`
`İkisi birlikte metni kurar.`

2 **Theme / Rheme · Given / New** · Tema / Rema · Bilinen / Yeni

`Tema: cümlenin başlangıç noktası`
`Rema: onun hakkında söylenen`
`Bilinen önce, yeni sonra.`

AYRICA C1.INFO.03

3 **Register / Genre / Style** · Kullanım düzeyi / Tür / Üslup

Kullanım düzeyi: resmî ↔ gündelik

Tür: makale, haber, yönerge

Üslup: bireysel tercihler

AYRICA C1.DISC.03

4 **Marked / Unmarked** · Belirtili / Belirtisiz

Belirtisiz: olağan seçim

Belirtili: vurgulu, dikkat çeken seçim

SVO belirtisiz, devriklik belirtilidir.

AYRICA C2.INFO.01

5 **Form – Meaning – Use (FMU)** · Biçim – Anlam – Kullanım

Biçim: nasıl kurulur?

Anlam: ne demektir?

Kullanım: ne zaman kullanılır?

Her düğümün üç boyutu.

6 **CCQ — Concept Checking Question** · Kavram Kontrol Sorusu

CCQ anlamı sınar.

“Anladınız mı?” sınamaz.

Sınanan yapıyı içermez.

Yanıtı kısa ve nettir.

7 **L1 interference / Interlanguage / Fossilisation** · Ana dil girişimi / Ara dil / Fosilleşme

Ana dil girişimi: L1’den aktarım

Ara dil: öğrencinin geçici dizgesi

Fosilleşme: kalıcılaşmış hata

AYRICA EK.A

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.J.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Söylem ve öğretim terimleri

Terimi tanımlayın.

1. `Bağdaşıklık (cohesion)`
   CEVAP Metnin yüzeyindeki bağlantı araçları: zamir, eksilti, bağlayıcı, sözcük yinelemesi.
   Kavram kontrol sorusu dilbilgisi terimi içermemelidir; terim içeren soru, anlamayı değil terim bilgisini ölçer.
2. `Tutarlılık (coherence)`
   CEVAP Metnin anlamsal bütünlüğü; yüzey araçları olmadan da kurulabilir.
3. `Tema / Rema`
   CEVAP Cümlenin çıkış noktası / hakkında söylenen yeni bilgi.
4. `Bilinen / Yeni`
   CEVAP Okurun eriştiği varsayılan bilgi / eklenen bilgi. Yeni bilgi sona konur.
5. `Kullanım düzeyi (register)`
   CEVAP Bağlama göre değişen dil kullanımı: resmîlik, alan, kanal.
6. `Tür (genre)`
   CEVAP Toplumsal olarak tanınan, amacı ve yapısı yerleşmiş metin sınıfı.
7. `Belirtili / belirtisiz`
   CEVAP Beklenen biçimden sapan / beklenen biçim.
8. `BAK (FMU)`
   CEVAP Biçim – Anlam – Kullanım: bir yapının üç boyutu; üçü birlikte öğretilmelidir.
9. `KKS (CCQ)`
   CEVAP Kavram kontrol sorusu: anlamı, terim kullanmadan sınayan kısa soru.
10. `Ana dil girişimi`
    CEVAP Ana dilin yapısının hedef dile aktarılması.
11. `Ara dil (interlanguage)`
    CEVAP Öğrenicinin kendi kurallarına sahip, gelişen ara dizgesi.
12. `Fosilleşme`
    CEVAP Bir hatanın gelişmeyi durdurup kalıcılaşması.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Terimden uygulamaya

Değerlendirin.

1. `Present Perfect için bir KKS yazın.`
   CEVAP I have lost my keys. → Do I have them now? (Hayır) Is this about the past or now? (Her ikisi) — terim geçmeden anlam sınanır.
2. `BAK üçlüsünde en sık atlanan boyut hangisidir?`
   CEVAP Kullanım. Biçim ve anlam öğretilir, hangi bağlamda hangi biçimin seçileceği atlanır.
3. `Ara dil bir hata dizgesi midir?`
   CEVAP Hayır — kendi içinde kurallı, gelişmekte olan bir dizgedir. Hatalar rastgele değil sistemlidir; bu yüzden öngörülebilir.
4. `Fosilleşme nasıl önlenir?`
   CEVAP Erken, açık ve odaklı geri bildirim; anlaşılırlığı bozmayan ama kalıcılaşan hatalar özellikle hedeflenmelidir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* KKS bankası

On yapı için ikişer kavram kontrol sorusu yazın; hiçbirinde dilbilgisi terimi geçmesin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Yirmi soru.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: used to — Did I do it once or many times? Do I do it now? · will vs going to — Did I decide now or before? · must vs have to — Who says so: me or the rules? · present perfect continuous — Is it finished? Do we see the result or the activity? · third conditional — Did it happen? Is this real or imaginary?
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Yirmi sorunuzu bir meslektaşınıza yapıyı gizleyerek verin; o her sorunun hangi yapıyı sınadığını bulsun. Bulunamayan soruları yeniden yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'Şu anda hâlâ orada mı?' → present perfect continuous ile present perfect ayrımı
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) On yapı için ikişer soru var. 2) Hiçbirinde dilbilgisi terimi geçmiyor. 3) Sorular yapıyı gerçekten ayırt ediyor.

11 EK K — Önerilen Öğretim Sıraları

Appendix K — Suggested Teaching Sequences

SEQ

EK.K.01 Prerequisite Principles *Ön Koşul İlkeleri*

biçim önce · tek yeni değişken · tanıma önce · karşıt çiftler birlikte · sarmal müfredat

Sıralama ilkeleri, hangi yapının ne zaman öğretileceğini bir sezgi olmaktan çıkarıp bir karar ölçütüne dönüştürür. En temel ilke, bir seferde tek yeni değişken kuralıdır: yeni bir zaman ile yeni bir cümle kalıbını aynı derste vermek, öğrencinin hangi öğenin neye ait olduğunu ayırt etmesini engeller. İkinci ilke karşıt çiftlerin birlikte öğretilmesidir — ama ancak ikisi de ayrı ayrı kurulduktan sonra; ayrım, biçimden önce gelirse iki yapı da yerleşmez.

Sequencing principles turn intuition into criteria; the most fundamental is one new variable at a time.

AYRIM Önce present perfect kurulur ≠ önce past simple ile karşılaştırılır

SIK HATA

```
✗ Present perfect'i ilk derste past simple ile karşılaştırarak vermek.
✓ Önce present perfect'i kurmak, sonra karşılaştırmak.
```

Türkçe konuşan öğrenci için iki zaman da yeni olduğundan erken karşılaştırma iki yapıyı birden bulanıklaştırır.

KAVRAMA SORUSU How many new things is this lesson introducing? · Has the form been established yet?

SINIFTA Ders planınızı tek soruyla denetleyin: bu derste kaç yeni değişken var? Birden fazlaysa bölün.

1 **Form before meaning contrast** · Biçim, ayrımdan önce gelir

```
Önce present perfect kurulur.
Sonra past simple ile karşılaştırılır.
Biçim, ayrımdan önce gelir.
Erken karşılaştırma ikisini de bulandırır.
```

2 **One new variable at a time** · Bir seferde tek yeni değişken

```
Bir seferde tek yeni değişken.
Yeni zaman + yeni kalıp aynı derste verilmez.
Öğrenci neyin neye ait olduğunu ayırmalıdır.
En temel ilkedir.
```

3 **Receptive before productive** · Tanıma, üretimden önce

```
Tanıma üretimden önce gelir.
C1 yapıları önce okuma metninde görülür.
Üretim daha sonra istenir.
Sıra tersine çevrilmez.
```

4 **Contrast pairs must be taught together** · Karşıt çiftler birlikte öğretilir

```
much/many · will/going to · since/for
Karşıt çiftler birlikte öğretilir.
Ama ikisi de kurulduktan sonra.
Ayrım en son gelir.
```

5 **Revisit each domain at every level (spiral)** · Her alan her seviyede yeniden ele alınır

```
Her alan her seviyede yeniden ele alınır.
Sarmal müfredat ilkesi.
15 alan altı düzeyde yinelenir.
Derinlik her turda artar.
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.K.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* İlkeyi adlandır

Betimlenen ihlal hangi sıralama ilkesini çiğniyor?

1. `Present perfect, yalın geçmiş oturmadan veriliyor.`
   CEVAP ön koşul ilkesi
2. `Aynı yapı üç ünitede art arda yineleniyor, arada başka yapı yok.`
   CEVAP aralıklı yineleme ilkesi
   Aralıksız yineleme kısa vadede başarı, uzun vadede unutma üretir.
3. `Ünitede yalnız kontrollü alıştırma var.`
   CEVAP kademe ilerleyişi ilkesi
4. `Yapının hangi düzeye ait olduğu hiçbir kaynağa dayandırılmamış.`
   CEVAP kanıta dayalı seçim ilkesi
5. `Öğrencinin anadili hiç hesaba katılmamış.`
   CEVAP girişim öngörüsü ilkesi

A ANALİZ *Analysis* Ön koşul ihlalini bul

Hangi ilke çiğnenmiş?

1. `Present Perfect ile Past Simple ayrımı, Present Perfect'in biçimi öğretilmeden aynı derste veriliyor.`
   CEVAP İlke 1 ihlali — biçim, ayrımdan önce gelir.
2. `Aynı derste hem edilgen çatı hem present perfect ilk kez tanıtılıyor.`
   CEVAP İlke 2 ihlali — bir seferde tek yeni değişken.
3. `Öğrenciden hiç okumadığı bir yapıyı yazılı üretmesi isteniyor.`
   CEVAP İlke 3 ihlali — tanıma üretimden önce gelir.
4. `some bu dönem, any gelecek dönem öğretiliyor.`
   CEVAP İlke 4 ihlali — karşıt çiftler birlikte öğretilir.
5. `İsim öbeği yalnız A1'de işlenip bir daha dönülmüyor.`
   CEVAP İlke 5 ihlali — her alan her seviyede yeniden ele alınmalıdır (sarmal).
6. `mustn't ve don't have to ayrı ünitelerde, aralarında sekiz hafta var.`
   CEVAP İlke 4 ihlali — anlamı ters iki biçim ayrı öğretilirse karışma kesindir.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* İlkelerin gerekçesi

Değerlendirin.

1. `Neden biçim ayrımdan önce gelir?`
   CEVAP Öğrenci üretemediği bir biçimi başka bir biçimle karşılaştıramaz; ayrım boşlukta kalır.
2. `Tek değişken ilkesi neden bu kadar önemlidir?`
   CEVAP İki yeni değişken aynı anda verilirse hata kaynağı belirlenemez; ne öğrenci ne öğretmen tanı koyabilir.
3. `Sarmal müfredat yineleme midir?`
   CEVAP Hayır — her dönüşte aynı alan daha derin ve daha karmaşık örneklerle ele alınır.
4. `Karşıt çift ilkesi her zaman geçerli midir?`
   CEVAP Karşıtlığı anlam kurucu olduğunda evet (some/any, mustn't/don't have to). Yalnızca biçim benzerliği varsa birlikte öğretmek karışıklığı artırabilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Ön koşul denetimi

Bir dönemlik ders planınızı beş ilkeye göre denetleyin; her ihlali ve düzeltmesini yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Denetim raporu.`
   ÖRNEK CEVAP Rapor biçimi: Hafta · Konu · İhlal edilen ilke · Kanıt · Düzeltme önerisi. Denetim sorusu dizisi: Bu yapının biçimi daha önce verildi mi? Bu derste kaç yeni değişken var? Öğrenci bunu okudu/duydu mu? Karşıtı nerede? Bu alana bu seviyede kaçıncı kez dönülüyor?
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Denetiminizi bir meslektaşınızın planına da uygulayın; iki planda da çıkan ortak ihlalleri bulup zümre için bir sıralama kuralı yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Ortak ihlal: perfect zamanlar, yalın geçmiş yeterince oturmadan veriliyor. Kural: ön koşul yapının tanı ölçütü geçilmeden bir sonraki adıma geçilmez.
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş ilkenin hepsi denetlenmiş. 2) Her ihlalin düzeltmesi somut. 3) Ortak ihlaller kurala dönüştürülmüş.

EK.K.02 Ready-made Sequences *Hazır Sıralar*

`zaman · koşul · ilgi cümlesi · edilgen · kiplik · çekimsiz yapı sıraları`

Bu bölüm, en sık öğretilen altı alan için hazır sıralar sunar. Sıralar keyfî değildir: her adım bir öncekinin kurduğu biçimi kullanır ve yeni bir tek değişken ekler. Zaman sırasında present simple ile başlanır çünkü öteki bütün biçimler ona göre tanımlanır; koşul sırasında sıfır tip önce gelir çünkü tek zamanlı ve en saydam olanıdır; ilgi cümlesi sırasında tanımlayıcı biçim önce gelir çünkü sıfır ilgi cümlesi ancak onun üzerine kurulabilir.

Ready-made sequences for six high-frequency areas; each step reuses the previous form and adds exactly one new variable.

AYRIM zero → first → second → third → mixed → inverted

SIK HATA

✗ İkinci tip koşulu birinci tipten önce vermek.
✓ Sırayı ön koşul ilişkisine göre kurmak.

Türkçede koşul tek bir ekle kurulduğu için sıralamanın gerekçesi öğrenciye ayrıca açıklanmalıdır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Sıralama bir tercih değil, bir ön koşul zinciridir**

Bu sıraların her adımı bir öncekine dayanır ve atlanan bir adım sonrakini çökertir. Örneğin sıfır ilgi cümlesi (the book I bought) ancak nesne ilgi cümlesi kurulduktan sonra öğretilebilir, çünkü öğrencinin hangi konumda zamirin düşebileceğini bilmesi gerekir. Aynı biçimde indirgenmiş ilgi cümlesi (the man standing there) ancak özne ilgi cümlesi kurulduktan sonra anlamlıdır. Edilgen sırasında da modal edilgen, bütün zamanların edilgeni kurulmadan verilemez. Sırayı bozmak öğretim zamanı kazandırmaz; kaybettirir, çünkü atlanan adım daha sonra iki kez öğretilmek zorunda kalır.

`defining → zero relative` — *zamir düşürme kuralı öncesini gerektirir*

`subject relative → reduced relative` — *indirgeme öncesini gerektirir*

`present/past passive → modal passive` — *yardımcı yığını öncesini gerektirir*

`like + -ing → verb lists` — *önce tek örnek, sonra liste*

`zero → first conditional` — *tek zamandan iki zamana*

`Atlanan adım iki kez öğretilir.`

KAVRAMA SORUSU What does this step assume the learner already knows? · What single thing is new here?

SINIFTA Sırayı öğrenciyle paylaşın; nerede olduğunu bilen öğrenci daha hızlı ilerler.

1 **The tense sequence** · Zaman sırası

```
present simple → present continuous
→ past simple → present perfect
→ past continuous → past perfect
Her adım bir öncekini kullanır.
```

2 **The conditional sequence** · Koşul sırası

```
zero → first → second → third
→ mixed → inverted
Sıfır tip en saydam olanıdır.
Devrik biçim en sonda gelir.
```

3 **The relative-clause sequence** · İlgi cümlesi sırası

```
defining → zero relative
→ non-defining → preposition + which
→ reduced
Sıfır biçim nesne ilgi cümlesini gerektirir.
```

4 **The passive sequence** · Edilgen sırası

```
present/past simple → bütün zamanlar
→ modal → ettirgen
→ raporlama edilgeni
Yardımcı yığını önce kurulur.
```

5 **The modality sequence** · Kiplik sırası

yeti → izin → zorunluluk
→ öğüt → çıkarım
→ modal perfect
Somuttan soyuta ilerler.

6 **The non-finite sequence** · Çekimsiz yapı sırası

like + -ing → want + to
→ fiil listeleri → anlam değişimi
→ ortaç cümleleri → indirgenmiş ilgi cümleleri
Tek örnekten listeye, listeden ayrıma.

7 **Use the app's plan builder to validate order** · Sırayı arayüzdeki plan aracıyla doğrulayın

Arayüzdeki plan aracı sırayı doğrular.
Ön koşul uyarısı verir.
Atlanan adımı gösterir.
Plan kaydedilebilir.

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.K.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Adım öğesini adlandır**

Verilen ifade bir öğretim adımının hangi öğesidir?

1. Öğrenci yalın geçmişi %80 doğrulukla kullanabiliyor olmalı.
   CEVAP ön koşul
2. Öğrenci present perfect ile yalın geçmişi zaman belirtecine göre seçebilecek.
   CEVAP hedef
3. On maddelik seçim testinde en az sekiz doğru.
   CEVAP tanı ölçütü
   Ölçüt sayısal değilse adım denetlenemez; 'anlamış olmalı' bir ölçüt değildir.
4. İki ders saati, ikinci hafta.
   CEVAP kaynak/zaman planı
5. Türkçedeki -mış biçiminin yanlış eşlenmesi bekleniyor.
   CEVAP öngörülen girişim

A ANALİZ *Analysis* **Hazır sıraları düzenle**

Verilen öğeleri doğru öğretim sırasına dizin ve gerekçesini yazın.

1. Koşul: type 2 · zero · type 3 · type 1 · karma
   CEVAP zero → type 1 → type 2 → type 3 → karma. Gerekçe: gerçeklikten uzaklaşma ve biçim karmaşıklığı birlikte artar.
2. İlgi cümlesi: edat + which · özne boşluğu · indirgenmiş · nesne boşluğu · tanımlayıcı olmayan
   CEVAP özne boşluğu → nesne boşluğu → tanımlayıcı olmayan → edat + which → indirgenmiş. Gerekçe: boşluk konumu, virgül işlevi, resmî kayıt, silme.
3. Edilgen: raporlama edilgeni · yalın present · dolaylı nesne edilgeni · kipli edilgen · edatlı edilgen
   CEVAP yalın present → kipli → dolaylı nesne → edatlı → raporlama. Gerekçe: her adım bir katman ekler.
4. Kiplik: bilgisel kiplik · can (yetenek) · yükümlülük · kibarlık dereceleri · geçmişe dönük çıkarım
   CEVAP can → yükümlülük → kibarlık → bilgisel kiplik → geçmişe dönük çıkarım.
5. Çekimsiz: to-inf (amaç) · gerund (özne) · V+O+to-inf · anlam değiştiren çiftler · çıplak mastar
   CEVAP to-inf (amaç) → gerund (özne/nesne) → V+O+to-inf → çıplak mastar → anlam değiştiren çiftler.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Sıra neye göre kurulur?**

Değerlendirin.

1. `Sıra ölçütleri nelerdir?`
   CEVAP Biçim karmaşıklığı, sıklık, ön koşul bağımlılığı, ana dil girişimi riski, iletişimsel getiri.
2. `Ölçütler çatıştığında hangisi önceliklidir?`
   CEVAP Ön koşul bağımlılığı — o karşılanmadan öteki ölçütler uygulanamaz. Ardından sıklık gelir.
3. `Hazır sıralar değiştirilemez mi?`
   CEVAP Değiştirilebilir; ama değişiklik gerekçelendirilmeli ve ön koşul zinciri korunmalıdır.
4. `Uygulamadaki sıra nasıl doğrulanır?`
   CEVAP Arayüzdeki plan aracıyla: seçilen konular ön koşul zincirine göre denetlenir ve boşluk raporu üretilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Kendi sıranız**

Bir alan seçin ve altı adımlık kendi öğretim sıranızı yazın; her adım için ön koşul, hedef ve tanı ölçütü verin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Altı adım.`
   ÖRNEK CEVAP Şablon: Adım · Yapı · Ön koşul · Hedef (BAK) · Tanı ölçütü · Sonraki adıma geçiş koşulu. Örnek (edilgen): 1 be + V-en tanıma · ön koşul: düzensiz ortaçlar · tanı: ortaç biçimini üretebilme · geçiş: %80 doğruluk. 2 present/past edilgen üretimi... 6 raporlama edilgeni.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Sıranızı bir dönem boyunca uygulayıp her adımda tanı ölçütünün tutup tutmadığını kaydedin; tutmayan adımları bir sonraki dönem için yeniden sıralayın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'Adım 3'ün tanı ölçütü %60 altında kaldı → ön koşul adımı (Adım 2) genişletilecek.'
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Altı adımın her birinde ön koşul, hedef ve tanı ölçütü var. 2) Ölçütler ölçülebilir. 3) Uygulama verisi sıraya geri beslenmiş.

12 EK L — Kaynakça ve İleri Okuma

Appendix L — References and Further Reading

REF

EK.L.01 Reference Grammars *Başvuru Dilbilgileri*

beş temel başvuru dilbilgisi ve kullanım alanları

Bir öğretmenin başvuru rafında bulunması gereken kitaplar, farklı sorulara yanıt verir ve birbirinin yerine geçmez. Huddleston ve Pullum çağdaş betimleyici ölçüttür ve bir çözümleme tartışmasında son sözü söyler; Quirk klasik kapsamlı dilbilgisidir ve terminolojisi öğretim geleneğine egemendir; Biber korpus temellidir ve "bu yapı gerçekte ne sıklıkta kullanılıyor?" sorusunu yanıtlar; Carter ve McCarthy konuşma dilini kapsar; Swan ise hızlı danışma için sorun odaklı bir başvurudur.

Five reference grammars answering different questions; they complement rather than replace one another.

AYRIM Huddleston & Pullum (çözümleme) ≠ Biber (sıklık) ≠ Swan (hızlı danışma)

SIK HATA

```
✗ Tek bir kaynağa dayanıp bütün soruları ona sormak.
✓ Soruya göre kaynak seçmek.
```

Türkçe kaynaklarda benzer bir işbölümü yoktur; bu yüzden ayrım açıkça öğretilmelidir.

KAVRAMA SORUSU What kind of question am I asking? · Which book answers that kind of question?

SINIFTA Beş kaynağı beş soru tipiyle eşleştirin; öğretmen hangi kitabı ne için açacağını bilsin.

1 **Huddleston & Pullum, The Cambridge Grammar of the English Language (2002)** · CGEL — çağdaş betimleyici ölçüt

```
Huddleston & Pullum (2002)
The Cambridge Grammar of the English Language
Çağdaş betimleyici ölçüt.
[CGEL-H&P] etiketiyle anılır.
```

2 **Quirk, Greenbaum, Leech & Svartvik, A Comprehensive Grammar of the English Language (1985)** · Klasik kapsamlı dilbilgisi

```
Quirk, Greenbaum, Leech & Svartvik (1985)
A Comprehensive Grammar of the English Language
Klasik kapsamlı dilbilgisi.
[Quirk] etiketiyle anılır.
```

3 **Biber et al., Longman Grammar of Spoken and Written English (1999)** · Korpus temelli sıklık verisi

```
Biber et al. (1999)
Longman Grammar of Spoken and Written English
Korpus temelli sıklık verisi.
Kayıt ve tür dağılımı.
```

4 **Carter & McCarthy, Cambridge Grammar of English (2006)** · Konuşma dili odaklı

```
Carter & McCarthy (2006)
Cambridge Grammar of English
Konuşma dili odaklı.
[CGE] etiketiyle anılır.
```

5 **Swan, Practical English Usage (2016)** · Öğretmen için sorun odaklı başvuru

```
Swan (2016)
Practical English Usage
Sorun odaklı hızlı başvuru.
Öğretmen için en pratiği.
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.L.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Protokol adımını adlandır

Betimlenen iş protokolün hangi adımıdır?

1. `'Bu doğru mu?' sorusunu 'hangi kayıtta, hangi değişkede doğru mu?'ya çevirmek.`
   CEVAP 1. adım — soruyu daraltma
2. `Betimleyici bir başvuru dilbilgisine bakmak.`
   CEVAP 2. adım — betimleyici kaynak
3. `Bir derlemde sıklığını ve bağlamını sınamak.`
   CEVAP 3. adım — kanıt toplama
   Kaynaklar çelişirse derlem verisi kuralcı kaynağın önüne geçer; ama sınav kılavuzu ayrı bir karar katmanıdır.
4. `Sınav kılavuzunun ne kabul ettiğine bakmak.`
   CEVAP 4. adım — sınav gerçekliği
5. `Öğrenciye ne söyleyeceğine karar verip yazmak.`
   CEVAP 5. adım — öğretim kararı

A ANALİZ *Analysis* Hangi kaynağa bakılır?

Sorunun yanıtı için en uygun başvuru dilbilgisini seçin ve gerekçesini yazın.

1. `Bu yapı konuşmada gerçekten kullanılıyor mu?`
   CEVAP Biber et al. (LGSWE) — korpus temelli sıklık verisi verir; ya da Carter & McCarthy (konuşma odaklı).
2. `Bu terim hangi sözdizimsel ölçütle tanımlanır?`
   CEVAP Huddleston & Pullum (CGEL 2002) — çağdaş betimleyici ölçüt ve tutarlı terminoloji.
3. `Öğrencim bu hatayı yapıyor, hızlı ve uygulanabilir bir açıklama gerekiyor.`
   CEVAP Swan, Practical English Usage — sorun odaklı, öğretmen için düzenlenmiş.
4. `Kapsamlı ve klasik bir betimleme gerekiyor.`
   CEVAP Quirk et al. (1985) — kapsamlı ama terminolojisi CGEL'den farklıdır.
5. `Konuşma dilinin dilbilgisi nasıl betimlenir?`
   CEVAP Carter & McCarthy, Cambridge Grammar of English.
6. `Bu yapıyı hangi seviyede öğretmeliyim?`
   CEVAP English Grammar Profile — kanıt temelli CEFR eşlemesi (EK.L.02).

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Kaynak eleştirisi

Değerlendirin.

1. `Neden birden çok başvuru dilbilgisi gerekir?`
   CEVAP Her biri farklı bir soruya yanıt verir: ölçüt, sıklık, konuşma, uygulama. Tek kaynak hepsini karşılamaz.
2. `Kaynaklar çeliştiğinde ne yapılır?`
   CEVAP Ölçütleri karşılaştırılır. Çelişki çoğu zaman farklı ölçütten doğar, veri farkından değil. Seçim gerekçelendirilerek yapılır.
3. `Ders kitabı bir başvuru kaynağı mıdır?`
   CEVAP Hayır — pedagojik bir basitleştirmedir. Kural doğrulaması başvuru dilbilgisinden yapılmalıdır.
4. `İnternet kaynakları kullanılabilir mi?`
   CEVAP Doğrulama için evet, tek kaynak olarak hayır. Kural iddiası mutlaka basılı ya da kurumsal bir betimlemeyle karşılaştırılmalıdır.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Başvuru protokolü

Bir dilbilgisi sorusuyla karşılaştığınızda izleyeceğiniz beş adımlı bir doğrulama protokolü yazın.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş adım.`
   ÖRNEK CEVAP 1 Soruyu katmana bağla (bu bir biçim, anlam, kullanım ya da sıklık sorusu mu?) · 2 Ölçüt kaynağına bak (CGEL) · 3 Sıklık kaynağına bak (LGSWE / korpus) · 4 Seviye kaynağına bak (English Grammar Profile) · 5 Uygulama kaynağına bak (Swan) ve kararı gerekçesiyle kaydet.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Protokolünüzü gerçek bir tartışmalı soruya uygulayın (örneğin 'less' mi 'fewer' mi); beş adımın hangisinde karar verdiğinizi ve hangi kaynağın belirleyici olduğunu yazın.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 1) Soruyu daralt 2) Betimleyici dilbilgisine bak 3) Derlemde sına 4) Sınav kılavuzunu denetle 5) Öğrenciye ne söyleyeceğine karar ver
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş adım tanımlı ve sıralı. 2) Her adımda hangi kaynağa başvurulacağı yazılı. 3) Gerçek bir soruda sınanmış.

EK.L.02 Level and Corpus Resources *Seviye ve Korpus Kaynakları*

`English Grammar/Vocabulary Profile · CEFR ve Ek Cilt · öğrenici korpusları · sıklık araçları`

Bu kitabın seviye kararları sezgiye değil, kanıta dayanır: hangi yapının hangi CEFR düzeyinde öğretileceği, öğrenici korpuslarından türetilmiş profil çalışmalarıyla belirlenmiştir. Aynı kaynaklar, Ek A'daki ana dil girişimi listesinin de yöntemsel dayanağıdır — o liste öğretmen izlenimlerinden değil, öğrenici hata sınıflandırmalarından çıkarılmıştır. Sıklık araçları ise öğretim kararlarını kanaat olmaktan çıkarır.

The level decisions in this book rest on evidence: profile studies derived from learner corpora, not on intuition.

AYRIM Sezgi ("bu B2'dir") ≠ kanıt (profil verisi)

SIK HATA

```
✗ Seviye kararlarını ders kitabı geleneğine göre vermek.
✓ Profil ve korpus verisine bakmak.
```

Türkçe öğretim geleneğinde seviye kararları çoğunlukla gelenekseldir; kanıt temelli yaklaşım ayrıca tanıtılmalıdır.

KAVRAMA SORUSU What is the evidence for this level assignment? · Would a corpus check change it?

SINIFTA Tartışmalı bir seviye kararını profil verisiyle denetlettirin; kanıt tartışmayı bitirir.

1 **English Grammar Profile / English Vocabulary Profile** · Kanıt temelli CEFR eşlemesi

```
English Grammar Profile
English Vocabulary Profile
Kanıt temelli CEFR eşlemesi.
Bu kitabın seviye dayanağı.
```

2 **Common European Framework of Reference (CEFR) and its Companion Volume** · CEFR ve Ek Cilt

```
CEFR ve Ek Cilt
Can-do tanımlayıcıları.
Düzey tanımlarının kaynağı.
Aracılık ve çevrimiçi etkileşim eklendi.
```

3 **Learner corpora and error taxonomies** · Öğrenici korpusları ve hata sınıflandırmaları

```
Öğrenici korpusları
Hata sınıflandırmaları
Ek A'nın yöntemsel dayanağı.
İzlenim değil, veri.
```

4 **Corpus tools for frequency checking** · Sıklık denetimi için korpus araçları

```
Sıklık denetimi için korpus araçları
Öğretim kararında kanıt sağlar.
Nadir kalıp öğretilmez.
```

AYRICA VII.49.10

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.L.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Kanıt türünü adlandır**

Verilen bilgi kanıt dosyasının hangi alanına girer?

1. `CEFR tanımlayıcılarında B1 düzeyinde listelenmiş.`
   CEVAP seviye kaynağı
2. `Yazılı derlemde milyon sözcükte 340 kez geçiyor.`
   CEVAP sıklık verisi
3. `Türk öğrencilerin %62'si burada -mış eşlemesi yapıyor.`
   CEVAP tipik öğrenici hatası
4. `Bu yüzden yapıyı yalın geçmişten sonra vereceğim.`
   CEVAP öğretim kararı
   Karar alanı boş bırakılırsa dosya bir veri yığını olur; dosyanın amacı kararı gerekçelendirmektir.
5. `Kaynak: Practical English Usage, madde 456.`
   CEVAP kaynak künyesi

A ANALİZ *Analysis* Kaynağı işe koş

Verilen soruyu hangi kaynakla ve nasıl yanıtlarsınız?

1. `Karma koşul cümleleri hangi seviyeye aittir?`
   CEVAP English Grammar Profile — kanıt temelli seviye eşlemesi; öğrenici korpusundan çıkarılmıştır.
2. `B2 öğrencisinden hangi söylem becerisi beklenir?`
   CEVAP CEFR Ek Cilt (Companion Volume) — betimleyicileri beceri odaklıdır.
3. `Türk öğrencilerin en sık hataları nelerdir?`
   CEVAP Öğrenici korpusları ve hata sınıflandırmaları; ana dile göre ayrıştırılmış veriler.
4. `Bu kalıp ne kadar sık kullanılıyor?`
   CEVAP Korpus araçları — sıklık ve bağlam örnekleri (concordance).
5. `Bu sözcük hangi seviyede öğretilmelidir?`
   CEVAP English Vocabulary Profile.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Kanıt temelli seviyelendirme

Değerlendirin.

1. `CEFR bir dilbilgisi müfredatı mıdır?`
   CEVAP Hayır — beceri betimleyicileri verir, yapı listesi vermez. Yapı eşlemesi English Grammar Profile gibi ikincil kaynaklarla yapılır.
2. `Seviyelendirme neden kanıta dayanmalıdır?`
   CEVAP Sezgisel seviyelendirme öğretmenin kendi öğrenme geçmişini yansıtır; korpus verisi öğrencilerin gerçekte ne ürettiğini gösterir.
3. `Hata sınıflandırması ne işe yarar?`
   CEVAP Girişim kaynaklı hataları rastgele hatalardan ayırır; müdahale önceliği belirler.
4. `Korpus verisi öğretim sırasını tek başına belirler mi?`
   CEVAP Hayır — sıklık bir ölçüttür; ön koşul bağımlılığı ve öğretilebilirlik ile birlikte değerlendirilir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kanıt dosyası

Öğrettiğiniz beş yapı için kanıt dosyası hazırlayın: seviye kaynağı, sıklık verisi, tipik öğrenici hatası ve öğretim kararı.

1. `GÖREV 1 (temel) — Beş dosya.`
   ÖRNEK CEVAP Dosya biçimi: Yapı · İddia edilen seviye · Kanıt kaynağı · Sıklık notu · Tipik hata (ana dile göre) · Karar ve gerekçe. Denetim: her kararda en az iki bağımsız kaynak gösterilmelidir.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · zümre) Beş dosyanızı bir meslektaşınızla değiştirin; o her öğretim kararının kanıtla desteklenip desteklenmediğini denetlesin. Kanıtsız kararları işaretleyip ya kanıt bulun ya kararı değiştirin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: 'Present perfect'i A2'de veriyorum' kararı — CEFR kaynağı ve sıklık verisi var mı?
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Beş yapının dördü de alanla (seviye, sıklık, hata, karar) doldurulmuş. 2) Kaynaklar adlandırılmış. 3) Kanıtsız kararlar işaretlenmiş.

EK.L.03 Source Document and Version History *Kaynak Belge ve Sürüm Geçmişi*

kaynak belge · v2.0 değişiklikleri · sonraki aşama · veri modelinin durumu

Bu kitap, on üç sayfalık ve yalnızca sözdizim odaklı bir kaynak belgeden yola çıkmıştır. v2.0 sürümünde iki temel değişiklik yapılmıştır: kaynak belgenin sistem ekseni korunarak üzerine bir CEFR ilerleme ekseni eklenmiş ve kaynak belgedeki hatalı sınıflandırmalar, iç çelişkiler ve eksik testler düzeltilmiştir. Bu düzeltmeler gizlenmemiş, her biri kendi yerinde açıkça belirtilmiştir; bir başvuru kitabının kendi sürüm geçmişini saklamaya hakkı yoktur.

The book grew out of a thirteen-page syntax-only source document; v2.0 added the CEFR axis and corrected the source's errors openly.

AYRIM Kaynak belge: tek eksen (sistem) ≠ v2.0: iki eksen (sistem + ilerleme)

SIK HATA

```
✗ Düzeltmeleri sessizce yapıp kaynağı olduğu gibi göstermek.
✓ Her düzeltmeyi yerinde belirtmek.
```

Sürüm geçmişi tutmak dilden bağımsız bir yayın etiğidir.

KAVRAMA SORUSU What changed from the source? · Where is that change recorded?

SINIFTA Kendi materyalinizde de sürüm geçmişi tutun; neyin ne zaman değiştiğini bilmek düzeltmeyi kolaylaştırır.

1 **Source: English Sentence Construction Atlas — Teacher's Handbook v1.0** · Kaynak belge

```
English Sentence Construction Atlas v1.0
13 sayfa · 52 bölüm
Yalnızca sözdizim odaklı.
Numaralandırma korunmuştur.
```

2 **v2.0 — CEFR axis added, corrections applied, scope extended** · v2.0 değişiklikleri

```
CEFR ekseni eklendi.
Hatalı sınıflandırmalar düzeltildi.
Eksik testler tamamlandı.
Kapsam genişletildi.
```

3 **Next phase: form, meaning, examples, contrast, error, CCQ per node** · Sonraki aşama

```
Sonraki aşama: her düğüme anlatım
Biçim · anlam · örnek · karşıtlık
Hata · kavram kontrol sorusu
Analitik gramer kitabına dönüşüm.
```

4 **The data model is ready for an exercise bank** · Veri modeli alıştırma bankasına hazırdır

```
Veri modeli alıştırma bankasına hazırdır.
Kontrollü → yarı kontrollü → serbest
Her düğüm bir alıştırma başlığıdır.
Kimlikler kalıcıdır.
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.L.03

1 KONTROLLÜ *Controlled* Günlük alanını adlandır

Verilen bilgi sürüm günlüğünün hangi alanına yazılır?

1. `12 Mart 2026`
   CEVAP tarih
2. `Ünite 7, alıştırma 3`
   CEVAP değişen bölüm
3. `Çeldirici edat 'in' kaldırıldı`
   CEVAP değişiklik
4. `Derlemde 'good in maths' bazı değişkelerde geçiyor; çeldirici güvenilmez.`
   CEVAP gerekçe
   Gerekçe alanı üç ay sonra en çok işe yarayan alandır; boş bırakılan değişiklikler geri alınamaz.
5. `Sınav bankası ve öğrenci kitabı da güncellenecek.`
   CEVAP etkilenen materyaller

A ANALİZ *Analysis* Sürüm izleme

Değişikliğin türünü ve gerekçesini yazın.

1. `v1.0 → v2.0: CEFR ekseni eklendi`
   CEVAP Yapısal genişletme — konular seviyeye göre yeniden düzenlendi; öğretim sırası kanıta bağlandı.
2. `v1.0 → v2.0: Ana tümleme matrisindeki satır kayması düzeltildi`
   CEVAP Veri düzeltmesi — yanlış hizalanmış matris yanlış kalıp üretimine yol açıyordu.
3. `v1.0 → v2.0: 12×5=60 sayımı 12×7=84 olarak düzeltildi`
   CEVAP Kapsam düzeltmesi — iki bağlaç kalıbı sayıma dahil edilmemişti.
4. `v2.x: Her düğüme biçim, anlam, örnek, karşıtlık, hata ve KKS eklendi`
   CEVAP Anlatım katmanı — iskelet üzerine bağımsız bir içerik katmanı.
5. `v2.3: Alıştırma bankası eklendi`
   CEVAP Üçüncü katman — veri modeli bunun için zaten hazırdı; kimlikle iskelete bağlanır.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Sürüm disiplini

Değerlendirin.

1. `Neden düzeltmeler kaydedilir, sessizce yapılmaz?`
   CEVAP Kullanıcı hangi sürümü elinde tuttuğunu ve neyin değiştiğini bilmelidir; ayrıca bir hata kaydı öğretici bir belgedir.
2. `Katmanların ayrı tutulması ne sağlar?`
   CEVAP Her katman bağımsız güncellenir: iskelet değişmeden anlatım ya da alıştırma yenilenebilir.
3. `Kalıcı kimlik neden gereklidir?`
   CEVAP Katmanları birbirine bağlar ve PDF, HTML, veri dosyaları arasında aynı kalır. Kimlik yeniden kullanılmaz.
4. `Bir sonraki aşama ne olmalıdır?`
   CEVAP Kanıt katmanı: her düğüme sıklık verisi ve seviye kaynağı eklenmesi; ardından öğrenici hata verisiyle eşleme.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* Kendi sürüm günlüğünüz

Kendi materyaliniz için bir sürüm günlüğü şablonu yazın ve son üç değişikliğinizi bu şablona işleyin.

1. `GÖREV 1 (temel) — Şablon + üç kayıt.`
   ÖRNEK CEVAP Şablon: Sürüm · Tarih · Değişiklik türü (ekleme / düzeltme / kaldırma / yeniden düzenleme) · Etkilenen kimlikler · Gerekçe · Kanıt. Denetim: her düzeltme kaydında eski durum da yazılmalı; yalnız yeni durumu yazmak izlenebilirliği yok eder.
2. `GÖREV 2 — (uygulamalı · bireysel) Şablonunuzu üç ay geriye dönük uygulayın; kaydetmediğiniz için gerekçesini artık hatırlamadığınız değişiklikleri işaretleyip şablona eksik alan ekleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: Alanlar: tarih, değişen bölüm, değişiklik, gerekçe, kaynak, etkilenen materyaller
3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Şablonda en az beş alan var. 2) Son üç değişiklik işlenmiş. 3) Gerekçe alanı boş kalmamış.

13 EK M — Ölçme ve Düzeltici Geri Bildirim

Appendix M — Assessment and Corrective Feedback

ASSESS

EK.M.01 Designing a Grammar Test *Dilbilgisi Sınavı Tasarımı*

→ VII.48 · VII.49

`ölçüt → madde → çeldirici → madde çözümlemesi → dereceli puanlama → geri etki`

Sınav yazmak, kitabın geri kalanının sınandığı yerdir: bir maddede hangi katmanı ölçtüğünüzü söyleyemiyorsanız o madde tanı vermez. En yaygın kusur, tek maddede birden çok değişken sormaktır — hem edilgen çatıyı hem bitmiş görünüşü sınayan bir boşluk, öğrencinin hangisinde takıldığını gizler. İkinci kusur çeldiricilerin rastgele seçilmesidir: iyi bir çeldirici bilinen bir hata örüntüsüne karşılık gelir ve yanlış seçilmesi öğretmene ne yapılacağını söyler. Üçüncüsü geri etkidir: sınav neyi ödüllendirirse ders onu öğretir. Yalnız boşluk dolduran bir sınav, yalnız boşluk dolduran bir ders üretir.

Writing a test is where the rest of the book is put on trial: if you cannot say which layer an item measures, it will not diagnose anything. The three most common faults are testing more than one variable per item, choosing distractors at random rather than from known error patterns, and ignoring washback — a test rewrites the syllabus whether or not you intend it to.

AYRIM Tanıma maddesi (çoktan seçmeli) yeterliği değil, yeterliğin bir gölgesini ölçer · Üretim maddesi daha pahalıdır ama gerçek üretimi ölçer

SIK HATA

```
✗ Boşluğu doldurun: The report ___ (write) by the committee last week and ___ (not publish) yet.
✓ İki ayrı madde: (1) edilgen geçmiş · (2) bitmiş görünüş olumsuz
```

Tek maddede iki değişken sormak hata kaynağını gizler; öğrenciye de öğretmene de bilgi vermez.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Geri etki: sınav müfredatı yeniden yazar**

Bir sınav yalnız ölçmez; neyin öğrenilmeye değer olduğunu ilan eder. Yalnız dilbilgisi bilgisini ölçen bir sınav, öğrenciyi üretimden uzaklaştırır ve öğretmeni alıştırma çözdürmeye iter. Bu, kötü öğretmenlikten değil, ölçme tasarımından doğar. Çözüm sınavı kaldırmak değil, sınavın içine üretim maddesi koymaktır.

```
Yalnız çoktan seçmeli sınav → yalnız tanıma çalışan öğrenci
Sınavda kısa yazma bölümü → derste yazma etkinliği
Sınavda dönüşüm sorusu → derste katman farkındalığı
Ölçtüğünüz şey, öğrettiğiniz şey olur.
```

KAVRAMA SORUSU Bu madde hangi katmanı ölçüyor? · Öğrenci yanlış yaparsa bana ne öğrenmiş olurum?

SINIFTA Yazdığınız her maddenin yanına ölçtüğü katmanı yazın. Yazamadığınız madde sınavdan çıkar.

AYRICA VII.48 · VII.49 · EK.M.02

1 **Decide the construct first: which layer is being measured?** · Önce ölçütü belirleyin: hangi katman ölçülüyor?

```
Ölçüt: B1 düzeyinde present perfect ile past simple ayrımı
✗Ölçüt: öğrencinin dilbilgisi bilgisi — ölçülemeyecek kadar geniş
Ölçüt yazılamıyorsa madde de yazılamaz.
Her maddenin başında tek bir katman adı bulunmalıdır.
```

2 **One item, one variable** · Bir madde, bir değişken

```
✗The report ___ (write) last week and ___ (not publish) yet. — iki değişken
The report ___ (write) by the committee last week. — tek değişken: edilgen geçmiş
Tek değişken kuralı, tanı koyabilmenin ön koşuludur.
Bileşik maddeler yalnız üst düzey sınavlarda ve bilinçli olarak kullanılır.
```

3 **Distractors must be diagnostic, not merely wrong** · Çeldiriciler tanı koydurmalı, yalnızca yanlış olmamalı
Her çeldirici bir hipotezdir: bu seçeneği işaretleyen öğrenci şu hatayı yapıyordur.
`I ___ here since 2019. → (a) live [Türkçe girişimi] (b) have lived ✓ (c) lived [belirteç gözden kaçtı] (d) am living [durum/devinim]`
~~`✗Çeldirici: (d) will live`~~ — *hiçbir gerçek hata örüntüsüne karşılık gelmez*
`Çeldirici seçim oranları öğretim önceliğini doğrudan verir.`
`Hiç seçilmeyen çeldirici maddeden çıkarılır.`

4 **Recognition items test less than production items** · Tanıma maddeleri üretim maddelerinden azını ölçer
`Tanıma: Doğru seçeneği işaretleyin.` — *düşük bilişsel yük*
`Sınırlı üretim: Verilen sözcükle yeniden yazın.` — *orta*
`Serbest üretim: 80 sözcüklük bir paragraf yazın.` — *yüksek*
`Üç tür aynı yeterliği ölçmez; sınavda üçü birlikte bulunmalıdır.`

5 **Item analysis: difficulty index and discrimination index** · Madde çözümlemesi: güçlük ve ayırt edicilik göstergesi
`p = doğru yanıtlayan oranı (güçlük)`
`d = üst %27 ile alt %27 arasındaki fark (ayırt edicilik)`
`d < 0.20 olan madde ayırt etmiyor demektir; gözden geçirilir.`
`Bu iki sayı elde, tek bir tabloyla hesaplanabilir.`

6 **An item everyone answers correctly measures nothing** · Herkesin doğru yanıtladığı madde hiçbir şey ölçmez
`p = 0.98` — *herkes doğru yaptı: madde bilgi vermiyor*
`p = 0.08` — *herkes yanlış yaptı: ya öğretilmemiş ya madde bozuk*
`İdeal aralık kabaca 0.30 – 0.80 arasıdır.`
`Kolay maddeler sınav başında güven vermek için bilinçli kullanılabilir.`

7 **Analytic vs holistic rubrics for written production** · Yazılı üretimde çözümleyici ve bütüncül dereceli puanlama
`Bütüncül: metne tek bir puan (hızlı, düşük tanı)`
`Çözümleyici: doğruluk · çeşitlilik · uygunluk · bağdaşıklık ayrı ayrı`
`Çözümleyici ölçüt geri bildirimi doğrudan besler.`
`Sınıf içi değerlendirmede çözümleyici, sıralama sınavında bütüncül yeğlenir.`

8 **Weight accuracy and range separately, or fluency disappears** · Doğruluk ile çeşitliliği ayrı ağırlıklandırın, yoksa akıcılık kaybolur
Yalnız hata sayan bir ölçüt, risk almayan ve basit yazan öğrenciyi ödüllendirir.
~~`✗Ölçüt: her hata −1 puan`~~ — *öğrenci basit cümleye kaçar*
`Doğruluk %40 + Yapısal çeşitlilik %30 + Uygunluk %30`
`Karmaşık yapı denemesi, hata içerse de puanlanmalıdır.`
`Aksi hâlde ölçme, gelişimi cezalandırır.`

9 **Washback: the test rewrites the syllabus whether you intend it or not** · Geri etki: sınav, isteseniz de istemeseniz de müfredatı yeniden yazar
`Sınav dönüşüm sorusu içeriyorsa ders katman farkındalığı kurar.`
`Sınav yalnız boşluk dolduruyorsa ders yalnız boşluk doldurur.`
`Geri etki kaçınılmazdır; yönetilebilir.`
`Müfredatı değiştirmenin en hızlı yolu sınavı değiştirmektir.`

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.M.01

1 KONTROLLÜ *Controlled* Ölçme terimini eşle

Betimlenen özelliğin ölçme terimini yazın.

1. `Sınav, ölçmeyi amaçladığı yapıyı gerçekten ölçüyor.`
   CEVAP geçerlik (validity)
2. `Aynı sınav iki hafta sonra aynı gruba uygulandığında benzer sonuç veriyor.`
   CEVAP güvenirlik (reliability)
3. `Maddeyi güçlü öğrenciler doğru, zayıf öğrenciler yanlış yanıtlıyor.`
   CEVAP ayırt edicilik (discrimination)
   Ayırt ediciliği düşük madde, herkesin doğru ya da herkesin yanlış yaptığı maddedir; ikisi de bilgi vermez.
4. `Maddeyi sınıfın %85'i doğru yanıtlıyor.`
   CEVAP güçlük derecesi (kolay madde)
5. `Sınav, derste işlenen içeriği temsil ediyor.`
   CEVAP kapsam geçerliği
6. `Çeldiricilerden hiçbirini kimse seçmemiş.`
   CEVAP işlemeyen çeldirici — madde yeniden yazılmalı
   Hiç seçilmeyen çeldirici maddeyi dört seçenekli olmaktan çıkarır; şans başarısını yükseltir.

A ANALİZ *Analysis* Maddeyi denetle

Bu sınav maddesinin kusuru ne? Düzeltilmiş biçimini yazın.

1. `The report ___ (write) last week and ___ (not publish) yet.`
   CEVAP İki değişken tek maddede: edilgen geçmiş + bitmiş görünüş olumsuz. İkiye bölün.
2. `I ___ here since 2019. (a) live (b) have lived (c) lived (d) will live`
   CEVAP (d) hiçbir gerçek hata örüntüsüne karşılık gelmiyor — ölü çeldirici. Yerine (d) am living konur: durum/devinim karışması.
3. `Aşağıdakilerden hangisi doğrudur? (a) He goes (b) He go (c) He going (d) He gone`
   CEVAP Çeldiriciler aynı katmanı sınamıyor; (c) ve (d) hiçbir Bı öğrencisinin yapmadığı hatalar. Madde ayırt etmez.
4. `p = 0.98 çıkan madde`
   CEVAP Herkes doğru yaptı; madde bilgi vermiyor. Sınav başında güven verici madde olarak bilinçli tutulabilir, tanı için kullanılamaz.
5. `d = 0.05 çıkan madde`
   CEVAP Üst ve alt grup aynı oranda doğru yapmış: madde ayırt etmiyor. İfadesi belirsiz ya da konu hiç öğretilmemiş olabilir.
6. `Yazma bölümü ölçütü: her hata −1 puan`
   CEVAP Basit yazan öğrenciyi ödüllendirir, karmaşık yapı denemesini cezalandırır. Doğruluk, çeşitlilik ve uygunluk ayrı ağırlıklandırılmalı.
7. `40 maddelik sınavın tamamı çoktan seçmeli`
   CEVAP Yalnız tanıma ölçülüyor; geri etkiyle ders de tanımaya kayar. En az bir üretim bölümü eklenmeli.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* Ölçme ilkeleri

Değerlendirin.

1. `İyi bir çeldirici nasıl seçilir?`
   CEVAP Öğrenci metinlerinden ve girişim listesinden: her çeldirici gözlenmiş bir hata örüntüsüne karşılık gelmelidir.
2. `Güçlük göstergesinin ideal aralığı nedir?`
   CEVAP Kabaca 0.30 – 0.80. Dışına düşen maddeler gözden geçirilir.
3. `Çözümleyici mi bütüncül mü?`
   CEVAP Sınıf içi değerlendirmede çözümleyici — geri bildirimi doğrudan besler. Sıralama sınavında bütüncül — hızlıdır.
4. `Geri etki yönetilebilir mi?`
   CEVAP Evet: sınava ne koyarsanız ders onu çalışır. Müfredatı değiştirmenin en hızlı yolu sınavı değiştirmektir.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Üretim: sınav yaz ve denetle**

Üç aşamalı görev.

1. `GÖREV 1 — Bir ünite için sekiz maddelik bir sınav yazın. Her maddenin yanına ölçtüğü katmanı yazın (kalıp / zaman / görünüş / çatı / kiplik / bilgi yapısı). Yazamadığınız maddeyi çıkarın.`
   ÖRNEK CEVAP Denetim: sekiz maddede en az beş farklı katman olmalı; hiçbir maddede iki katman birden sınanmamalı; en az iki madde üretim maddesi olmalı.
2. `GÖREV 2 — Çoktan seçmeli dört madde için her çeldiriciyi gerekçelendirin: bu seçeneği işaretleyen öğrenci hangi hatayı yapıyor?`
   ÖRNEK CEVAP Örnek: I ___ here since 2019 → (a) live: Türkçe geniş zaman girişimi · (c) lived: since belirteci gözden kaçmış · (d) am living: durum/devinim karışması · (b) have lived ✓. Gerekçelendirilemeyen çeldirici değiştirilir.
3. `GÖREV 3 (uygulama sonrası) — Sınavı uyguladıktan sonra p ve d değerlerini hesaplayın; çıkarılacak, düzeltilecek ve korunacak maddeleri gerekçesiyle listeleyin.`
   ÖRNEK CEVAP Rapor biçimi: Madde no · p · d · Karar (koru / düzelt / çıkar) · Gerekçe. Ölçüt: d < 0.20 düzelt, p > 0.95 veya p < 0.15 gözden geçir, ölü çeldirici değiştir.
4. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`
   ÖLÇÜT 1) Sekiz maddenin her biri tek bir katmanı ölçüyor ve ölçtüğü katman yazılı. 2) Çoktan seçmeli maddelerde her çeldirici belirli bir yanlış kurala karşılık geliyor; hiçbiri rastgele değil. 3) Uygulama sonrası p (güçlük) ve d (ayırt edicilik) değerleri hesaplanmış, d < 0,20 olan maddeler için karar yazılmış.

EK.M.02 Corrective Feedback *Düzeltici Geri Bildirim*

↑ EK.M.01

`yeniden biçimleme · yönlendirme · açık düzeltme · yazılı kodlama · ikinci taslak`

Geri bildirim, hatayı söylemek değil, öğrencinin kendi dizgesini onarmasını sağlamaktır. Araçlar bir ölçek üzerinde dizilir: en örtük uçta yeniden biçimleme (öğretmen doğrusunu söyler, hata işaretlenmez) durur; naziktir ama sıklıkla fark edilmez ve öğrenci onay sanır. Ortada yönlendirmeler vardır: soru, yineleme, duraklama — öğrenciyi kendi düzeltmesine iter ve bu yüzden daha kalıcıdır. En açık uçta kural açıklaması bulunur; güçlüdür ama akıcılık etkinliğinin ortasında üretimi durdurur. Yazılı geri bildirimde ilke aynıdır: hatayı kodlayın, onarımı öğrenci yapsın. Ve bir kural: her şeyi düzeltmek hiçbir şey öğretmez.

Feedback is not naming the error; it is getting the learner to repair their own system. The tools form a scale from implicit recasts, through prompts that push self-correction, to explicit correction. In writing the principle is the same: code the error and let the learner repair it. Correcting everything teaches nothing.

AYRIM Yeniden biçimleme: nazik, fark edilmez · Yönlendirme: rahatsız edici, kalıcı · Açık düzeltme: net, akışı keser

SIK HATA

```
✗ Öğrenci metnindeki 34 hatanın hepsi kırmızıyla düzeltilir.
✓ İki hata türü seçilir, kodlanır, öğrenciden ikinci taslak istenir.
```

Toplu düzeltme öğrenciyi bunaltır ve hiçbir örüntüyü görünür kılmaz; seçici düzeltme örüntüyü öne çıkarır.

TARTIŞMALI / KRİTİK NOKTA **Anlamı bozmayan hata da hedeflenmelidir**

Öğretmenler doğal olarak iletişimi bozan hatalara odaklanır. Ama Türkçe girişiminden gelen hataların çoğu iletişimi bozmaz — Is very difficult, I go yesterday, explain me anlaşılır. Tam bu yüzden düzeltilmezler ve tam bu yüzden fosilleşirler. Fosilleşme riski, anlaşılırlığın yanında ikinci bir öncelik ölçütü olarak kullanılmalıdır.

~~✗Is very difficult.~~ — *anlaşılır ama boş özne kalıcılaşır*

~~✗He explained me the rule.~~ — *anlaşılır ama değerlik hatası kalıcılaşır*

~~✗I go yesterday.~~ — *anlaşılır ama zaman imlemesi çöker*

`Ölçüt: anlaşılırlık + sistemlilik + fosilleşme riski`

KAVRAMA SORUSU Bu hata bir sürçme mi yoksa örüntü mü? · Öğrenciden ikinci taslak isteyecek miyim?

SINIFTA Bir metinde en çok iki hata türü hedefleyin, kodlayın ve ikinci taslak isteyin. Üçüncü tür bir sonraki metne kalır.

AYRICA EK.M.01 · EK.A.01 · EK.J.03

1 **Recast: the teacher reformulates without flagging the error** · Yeniden biçimleme: öğretmen hatayı işaretlemeden yeniden söyler

— I go yesterday. — Ah, you WENT yesterday. Where?

— She have two brother. — She HAS two BROTHERS, right?

Hata adlandırılmaz; doğru biçim akışa gömülür.

Akıcılık etkinliklerinde en az kesintiyi veren araçtır.

2 **Recasts are gentle but often go unnoticed** · Yeniden biçimleme naziktir ama çoğu zaman fark edilmez

Araştırma tutarlı: yeniden biçimleme en az fark edilen düzeltme türüdür, özellikle dilbilgisi hatalarında.

Öğrenci çoğu zaman onay aldığını sanır ve aynı hatayı sürdürür.

Sözcük hatasında fark edilme oranı yüksektir, dilbilgisinde düşüktür.

Vurgu ve duraklama ile fark edilirliği artırılabilir.

Tek başına kullanıldığında kalıcı değişim üretmez.

3 **Prompts push the learner to self-correct** · Yönlendirmeler öğrenciyi kendi kendini düzeltmeye zorlar

— I go yesterday. — Yesterday…? — *tekrarlayarak yönlendirme*

— Say that again? — *onarım isteği*

— We use which tense for yesterday? — *üstdilsel ipucu*

Öğrenci düzeltmeyi kendi ürettiğinde kalıcılık belirgin biçimde artar.

4 **Explicit correction states the rule; use it sparingly and late** · Açık düzeltme kuralı söyler; seyrek ve sonda kullanılır

— We say WENT, because it is a past action.

Doğruluk odaklı bir aşamada etkilidir.

Akıcılık etkinliğinin ortasında üretimi durdurur.

Etkinlik sonunda toplu geri bildirim olarak verilmesi daha verimlidir.

5 **Written feedback: code the error, let the learner repair it** · Yazılı geri bildirim: hatayı kodlayın, onarımı öğrenci yapsın

T = zaman · P = edat · WO = sözcük sırası · A = artikel · WF = sözcük biçimi

Öğretmen yalnız kodu yazar; onarımı öğrenci yapar.

İkinci turda öğretmen yalnız onarımı doğrular.

Kod listesi sınıf duvarında asılı durmalıdır.

6 **Correcting everything teaches nothing** · Her şeyi düzeltmek hiçbir şey öğretmez

34 hatanın hepsini düzeltmek → öğrenci hiçbirini işlemez

İki hata türünü kodlamak → öğrenci örüntüyü görür

Seçim ölçütü: sıklık × sistemlilik × düzeyin hedefi

Geri kalan hatalar bir sonraki metne bırakılır.

7 **Target errors that are systematic, not slips** · Sistemli hataları hedefleyin, sürçmeleri değil

Sürçme ile örüntüyü ayırmak için tek ölçüt yeter: öğrenci aynı hatayı başka bir cümlede de yapıyor mu?

Sürçme: öğrenci gösterildiğinde hemen düzeltir.

Örüntü: öğrenci gösterildiğinde de doğrusunu bulamaz.

Yalnız örüntüler öğretim hedefi olur.

Sürçmeler işaretlenir, ders konusu yapılmaz.

8 **Fossilisation risk raises priority even for errors that do not block meaning** · Fosilleşme riski, anlamı bozmayan hatayı da öncelikli kılar ⚑

⚑ Türkçe girişimi kaynaklı hataların çoğu anlaşılırdır; öncelik ölçütü bu yüzden yalnız anlaşılırlık olamaz.

~~✗Is very difficult. → It is very difficult.~~

~~✗I am agree. → I agree.~~

~~✗He explained me. → He explained it to me.~~

Üçü de anlaşılır; üçü de düzeltilmezse kalıcılaşır.

9 **Feedback without a second draft is not feedback** · İkinci taslak istenmeyen geri bildirim, geri bildirim değildir

```
Düzeltme → öğrenci onarımı → öğretmen doğrulaması
İkinci taslak istenmeyen geri bildirim yalnızca bir not gerekçesidir.
Onarım turu, düzeltme turundan daha kısa sürer.
Öğrencinin kendi onardığı hata, öğretmenin düzelttiğinden kalıcıdır.
```

ALIŞTIRMA BANKASI *Exercise bank* EK.M.02

1 KONTROLLÜ *Controlled* **Geri bildirim türünü tanı**

Öğretmenin verdiği geri bildirimin türünü yazın.

1. `Öğrenci: 'He go to school.' Öğretmen: 'He goes to school.'`
   CEVAP yeniden biçimlendirme (recast)
2. `Öğretmen: 'He...?' (yükselen tonla, bekler)`
   CEVAP çıkarım isteme (elicitation)
3. `Öğretmen: 'Üçüncü tekil kişide fiile ne ekliyorduk?'`
   CEVAP üstdil ipucu (metalinguistic clue)
   Üstdil ipucu öğrenciyi kuralı geri çağırmaya zorlar; recast'ten daha yavaş ama daha kalıcıdır.
4. `Öğretmen: 'He go?' (soru tonlamasıyla yineler)`
   CEVAP açıklama isteme / yineleme (repetition)
5. `Öğretmen: 'Hayır, goes olacak.'`
   CEVAP açık düzeltme (explicit correction)
6. `Öğrenci akıcı konuşurken öğretmen hiç araya girmiyor, sonda not veriyor.`
   CEVAP ertelenmiş geri bildirim
   Akıcılık etkinliğinde anlık düzeltme konuşmayı keser; ertelenmiş geri bildirim burada yeğlenir.

A ANALİZ *Analysis* **Geri bildirim türünü adlandır**

Hangi tür? Beklenen etkisini yazın.

1. `— I go yesterday. — Ah, you WENT yesterday. Where?`
   CEVAP Yeniden biçimleme · akışı bozmaz ama sıklıkla fark edilmez.
2. `— I go yesterday. — Yesterday…?`
   CEVAP Yönlendirme (yineleme) · öğrenciyi kendi düzeltmesine iter.
3. `— I go yesterday. — We say WENT for a finished past action.`
   CEVAP Açık düzeltme · nettir, akıcılığı keser.
4. `— I go yesterday. — Which tense do we use for yesterday?`
   CEVAP Üstdilsel ipucu · yönlendirmenin en açık biçimi.
5. `Metinde T harfi işaretlenmiş, doğrusu yazılmamış.`
   CEVAP Yazılı kodlama · onarımı öğrenciye bırakır.
6. `Metindeki 34 hatanın hepsi kırmızıyla düzeltilmiş.`
   CEVAP Toplu düzeltme · örüntüyü gizler, öğrenciyi bunaltır, kalıcı etki üretmez.

2 YARI KONTROLLÜ *Semi-controlled* **Hangi hata hedeflenmeli?**

Hedeflenir mi? Gerekçesini yazın.

1. `✗Is very difficult. (tekrar eden)`
   CEVAP Evet — sistemli, Türkçe girişimi kaynaklı, anlaşılır olduğu için fosilleşme riski yüksek.
2. `✗He explained me the rule. (tekrar eden)`
   CEVAP Evet — değerlik hatası, analojiyle beslenir, kendiliğinden düzelmez.
3. `Öğrenci bir kez their yerine there yazmış, gösterildiğinde hemen düzeltmiş.`
   CEVAP Hayır — sürçme. İşaretlenir, ders konusu yapılmaz.
4. `Öğrenci üç metinde de artikel atlıyor.`
   CEVAP Evet — örüntü. Kodlanır ve ikinci taslak istenir.
5. `Bir metinde kaç hata türü hedeflenmeli?`
   CEVAP En çok iki. Üçüncüsü bir sonraki metne kalır.
6. `Anlaşılırlık tek ölçüt olabilir mi?`
   CEVAP Hayır — girişim hatalarının çoğu anlaşılırdır ve tam bu yüzden fosilleşir. Ölçüt: anlaşılırlık + sistemlilik + fosilleşme riski.

3 SERBEST ÜRETİM *Free production* **Üretim: geri bildirim dizgesi**

Üç görev.

1. `GÖREV 1 — Kendi sınıfınız için sekiz kodluk bir yazılı geri bildirim dizgesi tasarlayın. Her kod için: harf, açıklama, bir örnek hata ve öğrencinin ne yapması gerektiği.`

   ÖRNEK CEVAP Örnek: T zaman — ✗I go yesterday → doğru zamanı yaz · P edat — ✗wait my friend → eksik edatı ekle · WO sözcük sırası — ✗I like very much it → öğeleri yeniden sırala · A artikel — ✗I am student → artikeli ekle/çıkar · WF sözcük biçimi · SV özne-yüklem uyumu · ^ eksik sözcük · ? anlaşılmadı, yeniden yaz.

2. `GÖREV 2 — Bir öğrenci metnini bu dizgeyle işaretleyin: yalnız iki hata türünü hedefleyin ve ikinci taslak isteyin. İki taslağı yan yana koyup neyin onarıldığını yazın.`

   ÖRNEK CEVAP Denetim: hedeflenen türlerde onarım oranı ölçülür. %50'nin altındaysa kod anlaşılmamıştır ya da yapı henüz öğretilmemiştir — geri bildirim değil öğretim gerekir.

3. `BAŞARI ÖLÇÜTÜ`

   ÖLÇÜT 1) En çok iki hata türü hedeflenmiş mi? 2) Öğretmen doğrusunu yazmak yerine kod kullanmış mı? 3) İkinci taslak istenmiş mi? 4) Seçilen türler sistemli mi (sürçme değil)? Dördü de karşılanmıyorsa dizge geri bildirim değil, not gerekçesidir.

Kolofon

Colophon

İngilizce Gramer Atlası — Öğretmen El Kitabı · Sürüm 2.4 · 8 Eylül 2026
386 konu · 2029 mikro düğüm · 15 alan · A1–C2 + Sistem Atlası + Ekler

Set in Constantia (text), Segoe UI (display) and Consolas (examples). Generated from a single structured source; the PDF and the HTML interface are always in sync.

> **Katmanlar / Layers:** iskelet (kimlik ağacı) · anlatım (biçim, anlam, ayrım, hata, CCQ, örnek) · alıştırma bankası (386 konu, 5675 madde) · verim (51 çekirdek, 91 yüksek). Katmanların hepsi aynı kimlik dizgesiyle bağlanır ve ayrı ayrı güncellenebilir.